

1. SURA AL-FAATIHA

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 7 pamoja na Bismillahi

Muhadithina wengi wanaeleza ya kuwa sura hii nzima ilishuka Makka, na toka mwanzo ilikuwa ni sehemu ya maombi ya Waislamu. Hii ndiyo sura iliyotajwa katika aya ya Qur'an, *Na kwa yakini Tumekwisha kupa (Aya) saba zisomwazo mara kwa mara na Qur'an kubwa* (sura 15:88), ambayo ilishuka Makka. Habari zingine zinaeleza ya kuwa sura hii iliteremshwa tena mara ya pili, Madina. Sura hii ilishuka mapema tu Mtume s.a.w. alipoanza kazi.

MAJINA YA SURA HII NA MAANA YAO.

Jina maarufu la sura hii ni Faatihat-ul-Kitaab (Inayofungua Kitabu) (Tirmidhi na Muslim). Baadaye jina hilo lilifupishwa kuwa *Surat-ul-Faatihah*, au *Al-Faatiha.*

Sura hii imepewa majina mengi, na haya kumi ndiyo yaliyo sahihi zaidi: *Al-Faatiha, As-Salaat* (Sala), *Al-Hamdu* (Sifa njema), *Ummul-Qur'aan* (Mama ya Qur'an), *Al-Qur'aan-ul-Adhiim* (Qur'an Kubwa) *As-Sab'ul-Mathaani* (Aya saba zinazosomwa mara kwa mara), *Ummul-Kitaab* (Mama ya Kitabu), *Ash-Shifaa* (Ponyo), *Ar-Ruqya* (Kago), *Al-Kanz* (Hazina).

AL-FAATIHA IMETAJWA KATIKA AGANO JIPYA.

Inapendeza kuona ya kwamba jina *Faatiha* linapatikana katika Agano Jipya. Katika kitabu cha Ufunuo 10:12 mmeandikwa: "Kisha nikaona Malaika mwingine mwenye nguvu akishuka kutoka mbinguni .... na katika mkono wake alikuwa na kitabu kidogo kimefunguliwa. Akaweka mguu wake wa kuume juu ya bahari, nao wa kushoto juu ya nchi." Neno la Kihibrania kwa *kufungua* ni *fatoah* ambalo ni lile lile la Kiarabu *faatiha*. Ufunuo 10:3-4 mmeandikwa: "Naye (Malaika) akalia kwa sauti kuu ...... na alipolia zile ngurumo saba zikatoa sauti zao." Hizo ngurumo saba ni hizi Aya saba za sura hii ya *Al-Hamdu.*

YALIYOMO KATIKA AL-HAMDU.

Sura hii ndio utangulizi wa Qur'an. Nayo ni Muhtasari wa Kitabu chote. Hivyo, mwanzo tu msomaji anajulishwa ni habari gani anazotazamia kuzipata katika Qur'an. Mtume Mtukufu s.a.w. alisema ya kuwa, sura ya *Al-Hamdu* ndiyo kubwa kuliko sura zote za Qur'an. (Bukhari).

Sura hii inacho kiini cha mafundisho yote ya Qur'an. Inaeleza kwa kifupi habari zote zilizoelezwa kwa urefu katika Qur'an. Sura hii imeanza kwa kuzieleza sifa zilizo msingi wa sifa zote zingine za Mwenyezi Mungu: zilizo msingi wa kuendesha ulimwengu na wa uhusiano baina ya Mwenyezi Mungu na mwanadamu. *Rabb* (Mwumbaji, Mhifadhi na Mlezi), *Rahmaan* (Mwingi wa Rehema). *Rahiim* (Mwingi wa Ukarimu). *Maaliki yaumi-d-Din* (Mmiliki wa siku ya malipo) - Sifa hizi zinaonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu alipokwisha mwumba

mwanadamu akampa vipawa na uwezo ulio bora, na akamwekea njia, na vitu anavyohitaji kwa ajili ya kukuza mwili wake, makao yake, mwenendo wake na roho yake. Zaidi ya hayo akaweka kanuni ya kwamba kazi afanyazo mtu na juhudi zake zipate malipo ya kutosha.

Sura hii inaendelea kusema ya kuwa mtu ameumbwa kwa ajili ya 'ibadaat, yaani kumwabudu Mwenyezi Mungu na kupata kuwa karibu naye, na ya kwamba mtu daima anahitaji msaada Wake ili kutimiza hili kusudio kubwa la kuumbwa kwake.

Kisha sura hii inayo maombi yaliyokamilika yanayotosheleza kabisa haja zote za mwanadamu. Maombi hayo yanatufunza kuwa kila siku tutafute msaada wa Mwenyezi Mungu ili atupe kila kinachohitajiwa kwa ajili ya kutufanikisha katika maisha haya na ya baadaye. Na kwa kuwa mtu anaelekea kupata nguvu na kutiwa moyo kwa mfano mzuri wa watu wakubwa wenye heshima waliopitisha maisha ya kufanikiwa hapo zamani, ikabidi afundishwe kuomba ya kuwa kama vile watu wema wamchao Mwenyezi Mungu walivyofanikiwa kufikia makusudi ya maisha yao na kusaidiwa na Mwenyezi Mungu, basi naye pia Mwenyezi Mungu amfungulie njia za maendeleo ya mwenendo wake na roho yake.

Mwishoni, maombi hayo yanatoa maonyo ya kwamba hutokea mtu akapotea baada ya kuwa ameongozwa, naye akawa mbali na Mwenyezi Mungu. Tunafundishwa siku zote tujichunge na tumwombe Mwenyezi Mungu atulinde ili tusiteleze.

Hii ndiyo habari inayoelezwa kwa kifupi katika Al-Faatiha, na hii ndiyo habari inayoelezwa na Qur'an kwa wingi na kwa kutosheleza ikitoa mifano kadha wa kadha ili kumwongoza msomaji.

Seyyidna Ahmad (amani juu yake) amesema, "Sura Al-Faatiha ni mwujiza. Ndani yake mna maamrisho na makatazo, na bishara pia. Qur'an Tukufu ni bahari kubwa. Jambo lo lote linalotakiwa kutolewa humo, basi inatakiwa kuifikiria sana sura Al-Faatiha; maana sura hii ni *Ummul-Kitaab* (Mama ya Kitabu), na tumboni mwake hutoka mambo mengi" (Al-Hakam).
Tena Mwanzilishi huyo Mtakatifu wa Jumuiya ya Waislamu wa Ahmadiyya akasema; "Kuisoma sura ya Al-Faatiha na Qur'an kwa maelekeo na nia safi, kunasafisha moyo, na kuondoa mapazia ya giza, na kunafungua kifua; na kwa kumvutia mtafuta haki kwa Mwenyezi Mungu, anapatiwa nuru na baraka zinazowahusu walio karibu na Mwenyezi Mungu, ambazo mtu hawezi kuzipata kwa njia nyingine" (Barahini Ahmadiyya, jalada 1).

DUA KABLA YA KUSOMA QUR'AN

Waislamu wamelazimishwa katika Qur'an (Sura 16:99) ya kuwa wakati wa kusoma Qur'an wasome dua ya kujikinga na Shetani. Na Mtume s.a.w. alifundisha dua hii; *A'uudhu billaahi minash-shaitwaanir-rajiim* yaani, Najikinga kwa Mwenyezi Mungu anilinde na Shetani anayepigwa mawe. Kujikinga huku kunatarajia mambo matatu: (1) Ubaya usitufike; yaani tusikosee fundisho lo lote la Qur'an kwa ajili ya udhaifu au kupuuza au kwa sababu ya matokeo ya dhambi zetu, au kwa sababu ya kuwa na watu wabaya. (2) Wema usituponyoke; yaani tusishindwe kufahamu sawa sawa fundisho lo lote la Qur'an. (3) Baada ya kupata wema tusiangukie katika uovu; yaani baada ya kufahamu mafundisho ya Qur'an tusiangukie tena katika ujinga.

سُوْرَةُ الْفَاتِحَةِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعُ اٰيَاتٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ②

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu,

---

Aya 1. *Bismillaahi*. Sura zote za Qur'an - isipokuwa Baraa-at - zimeanza na *Bismillaahi*. Ibni Abbas anasimulia kuwa sura yo yote ilipoteremshwa, *Bismillaahi* ndiyo ilikuwa aya ya kwanza, na Mtume s.a.w. hakujuwa kuwa sura iliyoshuka ni mpya kama haikutanguliwa na *Bismillaahi.* (Abu Dawud). Hadithi hii inahakikisha ya kuwa *Bismillaahi* ni sehemu ya Qur'an hasa na sehemu ya sura zote zilizo nayo. Kadhalika kuna hadithi ya Mtume s.a.w. inayosema kuwa *Bismillaahi* ni sehemu ya sura zote za Qur'an (Bukhari na Kutni). Ile sura ya *Baraa-at* isiyo na *Bismillaahi* ni maendelezo tu ya sura Anfaal.

Mtume *s.a.w.* alisema ya kuwa kila kazi yenye maana inayoanzwa bila kusoma *Bismillaahi* hukosa kubarikiwa (Baidhawi). Hivyo Waislamu wamezoea kuanza kila kazi kwa *Bismillaahi.*

Sababu za kuanza *Bismillaahi* katika kila sura ya Qur'an ni hizi:-

1. Qur'an ni hazina ya elimu ya Kiungu ambayo mtu hawezi kuipata bila mapendeleo maalum ya Mwenyezi Mungu. Hivyo *Bismillaahi* imewekwa ili kumkumbusha msomaji ya kuwa anapotaka kuzifikia hazina za elimu iliyomo katika Qur'an aisome kwa nia safi, na mara kwa mara aombe msaada wa Mwenyezi Mungu, na aishi maisha ya kumcha Mungu.

2. Katika Agano la Kale (Kumbukumbu 18:18, 19) iliahidiwa kuwa atafika Mtume toka kwa ndugu za Waisraili (ambao ni watoto wa Ismail, nduguye Ishak aliyemzaa Israel) naye atawaambia watu maneno kwa jina la Mungu. Basi kwa kutimiza ufunuo huo Mwenyezi Mungu akajaalia kila sura ya Qur'an ianze na *Bismillaahi.* Hivyo aya hii kila inapoanza katika sura ya Qur'an inawakumbusha Mayahudi na Wakiristo kuwa ahadi ile imekwisha timia.

Aya 2. *Alhamdu lillaahi*. Mwislamu anafundishwa kusema; *Alhamdu lillaahi* (yaani, *sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu*), na siyo kusema *Namsifu Mungu* au *Tunamsifu Mungu*. Kusema, "Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu" kuna maana kubwa zaidi kuliko kusema "Namsifu Mungu", kwa sababu mtu anaweza kumsifu Mungu sawa na elimu yake tu, lakini *Alhamdu lillaahi* (Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu) inakusanya sifa zile anazozijua mtu na pia zile asizozijua zilizo ni haki ya Mwenyezi Mungu.

Rabbil-'Alamiin, "Mola wa walimwengu." Neno *Rabb* lina maana ya Mola; Bwana; Mwenye kitu; Anayestahili kutiiwa; Anayetengeneza vilivyoharibika; Anayehifadhi na kukuza (Akrab na Lisan); Anayekamilisha kitu daraja hata daraja (Mufradat). Kadhalika *Rabb* maana yake ni Mwumbaji (Muhit). Po pote panapopatikana viumbe vya namna yo yote viwiliwili au roho, Mwumbaji na Mlezi wake ni Mwenyezi Mungu. Sifa hii ya Mwenyezi Mungu inaonyesha ya kwamba Mungu wa Uislamu si Mungu wa Waislamu peke yao, bali ni Mungu wa watu wote; ya kwamba dini hii ya Kiislamu haikuletwa kwa ajili ya kizazi au taifa mojapo maalumu, bali kwa ajili ya Mataifa yote na kwa zama zote. Katika Mitume wote ni Mtume Muhammad peke yake aliyeanza kuwaita watu wote wa dunia washike dini aliyotumwa na Mwenyezi Mungu kuileta. Neno hili *Rabbil-'Aalamiin*

3. Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu,	الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿٣﴾
4. Mmiliki wa siku ya malipo.	مٰلِكِ يَوْمِ الدِّيْنِ ﴿٤﴾
5. Wewe tu twakuabudu, na Wewe tu twakuomba msaada.	إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ ﴿٥﴾
6. Utuongoze njia iliyonyooka.	اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ﴿٦﴾

pia linatujulisha ya kuwa sisi sote ni ndugu kwa kuwa Mwumba wetu ni Mmoja, na ya kuwa raha kamili haiji kwa mtu sharti wenziwe pia wawe na raha. Hivyo toka mwanzo tu Qur'an imefuta kabisa ubaguzi wa rangi na wa kabila, na kuwafanya wanadamu wote kuwa sawa. Fikira hii ingeshikwa, taabu nyingi na wasiwasi zilizoenea duniani zingekwisha

Aya 3. *Ar-Rahmaan,* "Mwingi wa rehema," ni neno linalotumika kwa ajili ya Mwenyezi Mungu tu. kama vile neno *Allah. Ar - Rahmaan* linadhihirisha sifa ile ya Mwenyezi Mungu ya kutoa vitu bure. Yaani aliweka tayari vitu vyote vinavyohitajiwa na viumbe kabla ya kuumbwa kwao, kama moto, maji, jua, vyakula na kadha wa kadha.

Ar-Rahiim, "Mwingi wa ukarimu," yaani Mungu atoaye malipo kwa ajili ya kila kazi na kila jitihada kwa kadiri inavyostahili. Juhudi za viumbe hazipotei bure naye hutoa malipo kwa kadiri ile ile inayostahili juhudi zao.

Aya 4. *Maaliki yaumi-d-Diin,* "Mmiliki wa siku ya Malipo." Kuna maneno matatu yanayofanana umbo lakini maana zao mbali mbali. Neno la hapa ni *Maalik* yaani "Mmiliki." Neno jingine ni *Malik* yaani "Mfalme"na jingine ni *Malak* yaani "Malaika."

Si mradi wa aya hii kwamba adhabu na thawabu zitakuwa siku ya Kiama tu, la, bali imebainishwa katika Qur'an mara kwa mara kuwa Kiama ni siku ya malipo makubwa; kwa hiyo katika dunia vile vile inaendelea namna ya adhabu na thawabu kama isemwavyo katika aya hii: *In tattaqullaaha yaj'allakum furqaanan,* yaani "Enyi mlioamini, mkimcha Mwenyezi Mungu atawajaalieni alama ipambanuayo" (sura 8:29). Tena Aya hii inaonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu ni Mmiliki, si kama vile watawala wa kidunia ambao kazi yao ni kutoa haki tu, bali Mwenyezi Mungu kwa kuwa yu Mmiliki anao uwezo wa kusamehe bila kutaka fidia. Hapa imebatilishwa imani ya Wakristo wanaodhani kuwa Mungu hangeweza kuwasamehe watu bure mpaka akalazimika kumtoa "mwanawe" Yesu auawe kuwa fidia ya dhambi za watu.

Aya 5. *Iyyaaka na'buduu.* "Wewe tu twakuabudu" . Neno la Kiarabu 'ibaada lina maana ya kutangaza umoja wa Mwenyezi Mungu, pia kumpenda kabisa, kutumainia kabisa, kumwogopa kabisa na kumnyenyekea kabisa. Tena ibada si kusali na kufunga tu, bali kila tendo jema linalofanywa kwa nia ya Kumpendeza Mungu, linakuwa ibada na linampatia mtu thawabu. Kwa kusema "twakuabudu" ambayo ni dhamiri ya wingi, Mwislamu anafundishwa ya kuwa mtu hakai peke yake duniani na ni lazima awe pamoja na wenzake katika mambo yote mema. Pili, mtu anapotaka salama asiwaachie wenziwe kupotea, afanye bidii kuwasuluhisha; kwani nyumba inayozungukwa na nyumba zingine zinazowaka moto haiwezi kuwa salama kwa muda mrefu.

Aya 6. *Ihdinaa.* "Utuongoze". Neno la Kiarabu *al-Hudaa* (Mwongozo) linatumika katika maana tatu: (1) kuonyesha njia iliyonyoka; (2) kuongoza kwenye njia iliyonyoka;

7. Njia ya wale Uliowaneemesha; wale ambao hawakughadhibikiwa, na siyo ya wale waliopotea.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۙ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝٧ ع

---

(3) kumfanya mtu afuate siku zote njia iliyonyoka (Akrab, Mufradat na Baka). Na katika Qur'an neno hili limetumiwa katika maana zote hizo tatu katika aya hizi:(1) Sura 90 : 11; (2) Sura 29 : 70; (3) Sura 7 : 44. Dua hii ya ajabu si kama inatimiza mahitaji ya kiroho tu bali na ya kimwili pia. Mkristo amefundishwa kuomba apewe "siku kwa siku riziki" (Luka 11 : 3). Lakini Mwislamu amefunzwa kuomba dua inayokusanya mahitaji yake yote, ya kimwili na kiroho, ya sasa na ya baadaye pia.

Aya 7. *An'amta 'alaihim,* "Uliowaneemesha." Walioneemeshwa ambao Mwislam anafundishwa kuomba apewe neema zile walizopata wao, ni watu ambao wametajwa katika sura 4 : 70, yaani Manabii, Masiddik, Mashahidi, na Masalih (watu wema). Kadhalika katika sura 5 : 21 neema hizo zimesemwa kuwa ni Unabii na Ufalme. Aya hii inadhihirisha ya kuwa neema hizo zote zitaendelea kupatikana.

Manabii wataendelea kufika, Mawalii kadhalika, Mashahidi na Masalihi pia watafika. Hii ndiyo dalili inayohakikisha kuwa dini ya Kiislamu iko hai, na inaendelea kuangaliwa na Mwenyezi Mungu.

Kufika kwa Seyidan Ahmad a.s. na kutangaza Utume wake uliothibitika kuwa sahihi na kudhihirika kwa Masiddik, Mashahidi na Watawa ni jambo linalozidi kuhakikisha kuwa Mwenyezi Mungu anaendelea kutimiza ahadi zake za kuilinda hii dini yake ya Kiislamu.

Sheikh Al-Amin bin Aly ameandika katika Tafsiri yake ya Juzu ya Alif Laam Miim, ukurasa nne, maelezo ya aya hii kama hivi: "Aya mbili hizi zatupa khabari ya watu waliyo tanguliya kabla yetu na katika watu hao kuna ambao walikuwa wameshikamana na mambo mema, ambayo yatupasa nasi kushikamana nayo tupate ongoka kama walivyoongoka wao, na watu hao ni Mitume na watu wema aliyo wataja katika sura 4:68" (yaani sura 4:70).

Al-magh-dhuubi 'alaihim waladh-dhaalliin, "waliokasirikiwa wala ya (wale) waliopotea." Kwa kauli ya Mtume *s.a.w.*, "waliokasirikiwa" ni Mayahudi na "waliopotea" ni Wakristo (Tirmidhi na Musnad). Hapa Mwenyezi Mungu anawahadharisha Waislamu ya kuwa ingawa aya iliyotangulia imewaahidi baadhi yao kuwa watawarithi Manabii waliopita, kwa sababu ya ukweli wao na utukufu wao, na watapata neema za Unabii na Ujumbe, na neema zingine zilizotajwa; lakini pia kuna hatari ya baadhi yao kurithi sifa mbaya za Mayahudi kwa kukataa Mitume wao, na hivyo wapate adhabu duniani kama walivyopata Mayahudi. Na ya kwamba wengine watakaobaki watashika mila za Wakristo kwa vitendo na desturi zao. Basi hii ndiyo bishara iliyomo katika mwisho wa sura hii kwa mambo yatakayowafikia Waislamu katika hizi siku za mwisho.

Msomaji asiongozwe vibaya na neno *maghdhuubi* akadhani kwamba lina maana ya ile ghadhabu ya Mwenyezi Mungu tu waliyopata Mayahudi. Neno hili lina maana pana na linafunika siyo tu ile ghadhabu ya Mwenyezi Mungu bali pia ghadhabu ya watu ambayo wanaweza kuipata.

Ikumbukwe ya kuwa sura hii ni sehemu kubwa ya maneno yanayosomwa katika kila Sala, hata kila rakaa ya Sala. Mtume s.a.w. amesema; "Mtu aliyesali lakini hakusoma sura ya Alhamdu, basi Sala yake si kamili" (Muslim kitabu cha *Salaa*). Pia imesimuliwa na Ubada bin Samit ya kuwa Mtume s.a.w. alisema; "Asiyesoma sura ya Alhamdu katika sala, basi Sala yake si Sala" (Bukhari).

سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَتَانِ وَ سَبْعٌ وَّ ثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّ اَرْبَعُوْنَ رُكُوْعًا

2. SURA AL-BAQARA

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 40 na Aya 287 pamoja na Bismillaahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Mimi ni Mwenyezi Mungu Nijuaye sana.

الٓمّٓ ②

3. Hicho ndicho Kitabu, kisicho shaka - ndani yake - ni mwongozo kwa wamchao (Mwenyezi Mungu).

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ ۛ فِيْهِ ۛ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ③

Sura hii ilianza kuteremshwa katika mwaka wa kwanza baada ya Mtume s.a.w. kuhamia Madina na ikamalizika muda kidogo kabla Mtume hajafariki. Imeitwa Al-Baqara (Ng'ombe jike) yumkini kwa sababu ya habari ya ng'ombe aliyeabudiwa na Waisraeli iliyoelezwa ndani yake. Kadhalika sura hii inaitwa *Az-Zahraau* (Ing'aayo; nayo pamoja na sura *Aali 'Imraan* zimeitwa *Az-Zahraa-waan* (Mbili zing'aazo), (Muslim).

Aya 2-3. *Alif Laam Miim.* Herufi hizi, pamoja na herufi zingine zinazotokea mwanzo wa sura zingine 27, zinaitwa *Al-Muqatta'aat,* yaani, herufi zinazotamkwa mbalimbali. Desturi ya kutumia *Al-Muqatta'aat* ilikuwa imeenea katika Waarabu, nao walizitumia katika mashairi yao na katika mazungumzo yao. Siku hizi desturi hii imeenea sana duniani; na huku kwetu pia. Kwa mfano maneno haya: P.H.D., D.C., P.W.D., na mengineyo, hutumiwa sana.

Katika Qur'an herufi hizi zinaonyesha sifa maalum za Mwenyezi Mungu. Herufi hizi zinapowekwa mwanzo wa sura yo yote zinatoa habari mbele ya kuwa mambo yatakayoelezwa katika sura hiyo yanahusiana na sifa za Mwenyezi Mungu zinazosimamiwa na herufi hizo.

Ibni Abbas, aliyekuwa sahaba wa Mtume s.a.w., na aliyekuwa anajua sana elimu ya Qur'an, amesema ya kuwa maneno haya: *Alif, Laam, Miim,* maana yake ni *Anallaahu a'lamu* "Mimi ni Mungu Nijuaye sana" (Jarir). Kadhalika Seyyidna Ahmad (amani ya Mungu juu yake) amekubali tafsiri hiyo kwa kutoa sababu madhubuti za kuihakikisha. Kuna maana zingine pia za hizi *Muqatta'aat* lakini kubwa zaidi ni hiyo tuliyoitaja hapa.

Mwenyezi Mungu aliposema, *Mimi ni Mungu Nijuaye sana,* amehakikisha ya kuwa maneno yameteremshwa na Yeye mwenyewe ambaye ni Mjuzi wa tabia za wanadamu, na haja zao na kila wanalolihitaji. Hivyo akateremsha kitabu hiki kwa ujuzi ili kiwafaidie watu wa kila hali, wa kila upande na wa kila namna. Hiki si Kitabu kilichotungwa na Mtume Muhammad s.a.w. au Malaika; bali ni uteremsho halisi wa Mwenyezi Mungu Mwenye Kujua.

Katika Aya hizi mbili zilizo fupi sana Mwenyezi Mungu ameeleza Mambo yote yaliyo ya lazima kumtuliza mtu anayetaka kujua mbele kwa kifupi habari za Kitabu hiki. Mtu hutaka kujua mambo manne makubwa juu ya kitu cho chote: hutaka kujua (1) nani kakitengeneza, (2) ni kitu gani, (3) kakitengeneza namna gani, (4) kusudi la kitu hicho ni nini.

4. Ambao huyaamini yasiyoonekana na husimamisha Sala na hutoa katika yale Tuliyowapa;

5. Na ambao wanaamini yaliyoteremshwa kwako na yaliyoteremshwa kabla yako, nao wana yakini na yale yatakayokuja baadaye.

الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا
رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ﴿٣﴾
وَالَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ
قَبْلِكَ ۚ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ﴿٤﴾

Na mwanzoni tu Mwenyezi Mungu amejibu maswali hayo manne: (1) Nani kakitengeneza ? Amejibu, *Mimi Mwenyezi Mungu nijuaye sana.* (2) Ni kitu gani ? Amejibu, *Hicho ni Kitabu kamili* (*Al-Kitaabu* maana yake ni Kitabu kamili). (3) Kimetengenezwa namna gani ? *Hakina shaka (wala kosa) ndani yake.* (4) Kusudi lake nini? *Mwongozo kwa wamchao Mungu.*

Aya 4. *Ghaib*, "Yasiyoonekana" yaani, Mwenyezi Mungu, Malaika, Pepo, Jahannam na mengineyo. Pengine Aya hii imetafsiriwa, kuamini katika hali ya ghaibu na siri; yaani siyo kuonyesha imani mbele ya watu tu, hata kama mtu yu pembeni, atende kama itakavyo imani.

Husimamisha Sala, Mwenyezi Mungu hakusema *Na husali Sala,* bali amesema, *Na husimamisha Sala.* Kusimamisha Sala maana yake ni: (1) Mwislamu adumishe Sala maisha yake yote, akiangalia sana isimponyoke sala hata moja. (2) Asali mfululizo katika nyakati zilizowekwa, na asali sawa na sheria ya kusali. (3) Asali kwa roho moja, asijiachie mawazo yake kutangatanga ovyo na kuivuruga Sala yake. (4) Asali Sala zake kwa jamaa. (5) Awahimize watu wengine kusali mfululizo ili desturi ya kusali ienee.

Hutoa katika yale tuliyowapa, maana yake ni kwamba mcha Mungu anatakiwa atumie kwa kujifaidisha mwenyewe na kuwafaidisha viumbe wengine, kila kitu alichopewa na Mwenyezi Mungu, kama mali, akili, elimu, uwezo na vinginevyo. Katika Aya hii Mwenyezi Mungu ameonyesha ya kuwa dini ina makusudi mawili: kusudi la kwanza ni kutoa haki za Mwenyezi Mungu, yaani kumwabudu na kumshukuru. Sala inatimiza kusudi hili. Kusudi la pili ni kutoa haki za viumbe vyake.

Aya 5. Hapa Mwenyezi Mungu anatufunza ya kwamba mcha Mungu ni yule anayeamini maneno yake yaliyoteremshwa katika kila zama na kila nchi. Yaani, Waislamu wakubali kila ukweli uliopatikana kabla ya Uislamu, ukweli uliopo na utakaokuwepo baadaye. Maneno haya, *Na yaliyoteremshwa kabla yako,* yanaonyesha sifa maalum ya dini ya Kiislamu, yaani si kama Islam inakubali tu ukweli wa Mitume waliopita zamani, bali pia inawalazimisha Waislamu kuamini ya kuwa mafundisho ya Mitume hao yalitoka kwa Mwenyezi Mungu. Lakini ikumbukwe ya kuwa Islam ndio dini yenye mafundisho kamili tena ya mwisho, ambayo yamezidi uzuri mafundisho yote yaliyotangulia. Kwa hiyo kuamini mafundisho ya Mitume waliopita zamani, maana yake ni kuyaheshimu, sio kuyafuata na kuyatenda. Ndio maana katika Aya hii Mwenyezi Mungu ametanguliza kuamini Qur'an mbele kuliko kuamini Vitabu vya zamani, ambapo kwa kufuata mpango wa kufuatana, kuamini vitabu vya kale kungeliletwa mbele kuliko kuamini Qur'an. Na hii imepangwa hivyo kwa sababu waaminio watambue kuwa kuamini Vitabu vilivyotangulia kunategemea kuiamini Qur'an.

6. Hao wako juu ya mwongozo utokao kwa Mola wao, na hao ndio wenye kufaulu.

أُولَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦﴾

7. Hakika wale waliokufuru - (ambao) ni sawa kwao uwaonye au usiwaonye - hawataamini.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾

8. Mwenyezi Mungu Amepiga muhuri juu ya mioyo yao na juu ya masikio yao, na juu ya macho yao kuna kifuniko; nao wana adhabu kubwa.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ ۖ وَعَلَىٰٓ أَبْصَٰرِهِمْ غِشَٰوَةٌ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٨﴾

FUNGU 2

9. Na katika watu wako wasemao: Tumemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho; hali wao si wenye kuamini.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ ﴿٩﴾

10. Wanatafuta kumdanganya Mwenyezi Mungu na wale walioamini, lakini hawadanganyi ila nafsi zao; nao hawatambui.

يُخَٰدِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠﴾

11. Mioyoni mwao mna maradhi, na Mwenyezi Mungu Amewazidishia maradhi; nao wana adhabu iumizayo kwa sababu walikuwa wakisema uwongo.

فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌۢ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١١﴾

Aya 8. *Mwenyezi Mungu amepiga muhuri*, maana yake ni kuwa mtu anapoacha kutumia viungo vyake, muda mrefu ukipita vitalemaa. Kwa mfano, kama mtu ataendelea kukunja miguu yake siku zote bila kuikunjua, basi baadaye atashindwa kabisa kuikunjua - ndiyo adhabu yake aliyoisababisha yeye mwenyewe kwa kuacha kutumia vizuri miguu yake; namna hii wale makafiri ambao wanajionea ni sawa tu wakionywa au wasionywe , kwa sababu hawataki kutumia mioyo yao na masikio yao, wenyewe wanavilemaza na kuviharibu viungo vyao.

Aya 9. *Man yaquulu*. "Wako wasemao." Baada ya Mwenyezi Mungu kueleza habari za waaminio, na za makafiri, sasa zimeanza habari za wanafiki. Wanafiki ni namna mbili: (1) Watu ambao mioyoni hawana imani lakini wanajionyesha kwa waminio kuwa nao wanaamini, kwa sababu ya kutaka kujifaidisha na cho chote; (2) watu walioamini lakini hawana nguvu ya kuonyesha imani yao waziwazi.

Wanafiki wa namna ya (1) ndio wametajwa hapa. Na mfano wao umeelezwa katika Aya 18; na wanafiki wa namna ya pili mfano wao umeelezwa katika Aya 20. Mtume s.a.w. alieleza alama za mnafiki kuwa hizi: "Akizungumza anasema uwongo, akifunga ahadi haitimizi, akipewa amana anafanya hiyana; akifanya mapatano anavunja; akigombana anatoa matusi (Bukhari).

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١٢﴾

12. Na wanapoambiwa, msifanye uharibifu ardhini, husema: Sisi ni wasuluhivu tu.

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٣﴾

13. Zindukeni! Hakika wao ndio waharibifu, lakini hawatambui.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ۗ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾

14. Na wanapoambiwa: Aminini kama walivyoamini watu, husema: Je, tuamini kama walivyoamini wapumbavu? Fahamuni! Hakika wao ndio wapumbavu lakini hawajui.

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا ۚ وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ﴿١٥﴾

15. Na wanapokutana na walioamini husema: Tumeamini; na wanapokuwa peke yao kwa mashetani wao, husema: Hakika sisi tu pamoja nanyi; sisi tunafanya dhihaka tu.

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٦﴾

16. Mwenyezi Mungu Atawalipa dhihaka yao na kuwaacha katika upotevu wakitangatanga ovyo.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٧﴾

17. Hao ndio walionunua upotevu kwa uongofu; lakini biashara yao haikupata faida, wala hawakuwa wenye kuongoka.

Aya 15. *Shayaatiinihim,* "Mashetani wao," yaani wakubwa wa uasi miongoni mwa makafiri na wanafiki waliokuwa wakijivuna waliotajwa katika sura 33:68.

Aya 17. *Walionunua upotevu kwa uongofu.* Maneno haya mradi wake ni (1) wameacha mwongozo na badala yake wameshika upotevu; au (2) vyote viwili, mwongozo na upotevu, walivipewa lakini wakachagua upotevu na kukataa mwongozo. Maana hizi mbili zote zinakubalika hapa. Maana ya kwanza inaonyesha ya kwamba mwanadamu kwa asili yake ni mtu safi na ana vipawa vilivyo bora (sura 30:31; na 95:5), lakini kwa kupewa mafunzo mabaya au kwa kutenda mabaya tabia yake safi ya asili inapotea. Hivyo "uongofu" hapa mradi wake ni ile tabia ya asili ambayo kila mtu amepewa na Mwenyezi Mungu na kwa kuitumia vibaya anaipoteza na anapotea. Na maana ya pili ni kwamba Mwenyezi Mungu huwatuma Mitume pamoja na mwongozo, na upande mwingine Shetani anawaletea watu upotevu. Hapo watu wabaya wanachagua upotevu wa Shetani na wanapotea.

Padre Dale ameandika juu ya Aya hii na akasema, "Muhammad alifanya biashara, ndio maana alipenda kutumia maneno ya biashara hapa na penginepo" (uk. 544 wa Tafsiri yake). Maneno haya kwa hakika ameyaandika ili kushawishi ya kwamba Qur'an ni utungo tu wa Mtume Muhammad s.a.w. Lakini hii si kweli. Kwanza Padre Dale hangeweza kusema kuwa Mwenyezi Mungu asingeweza kusema maneno hayo. Kutumia usemi wa namna hii ni fasaha inayofikisha

18. Mfano wao ni kama mfano wa yule aliyekoka moto, na ulipoyaangaza yaliyo pembezoni mwake, Mwenyezi Mungu Akaiondoa nuru yao na kuwaacha katika giza - hawaoni

19. Ni viziwi, mabubu, vipofu; kwa hiyo hawatarejea.

20. Na (mfano wao) ni kama mvua kubwa itokayo mawinguni, ndani yake mna giza na radi na umeme; hutia vidole vyao masikioni mwao kwa ajili ya ngurumo kwa kuogopa kufa; na Mwenyezi Mungu Anawazunguka makafiri.

21. Ni karibu umeme kunyakua macho yao; kila unapowaangazia

مثلهم كمثل الذي استوقد نارا فلما أضاءت
ما حوله ذهب الله بنورهم وتركهم في ظلمت
لا يبصرون ﴿١٨﴾
صم بكم عمي فهم لا يرجعون ﴿١٩﴾
أو كصيب من السماء فيه ظلمت ورعد وبرق
يجعلون أصابعهم في آذانهم من الصواعق حذر
الموت والله محيط بالكفرين ﴿٢٠﴾

يكاد البرق يخطف أبصارهم كلما أضاء لهم مشوا

---

jambo mara moja katika moyo wa mtu. Ni wazi ya kuwa kumweleza mkulima jambo au kumweleza mwashi au sermala, huelewa vizuri anapoelezwa kwa mfano wa jambo analoshughulika nalo sana. Na "kununua" ni jambo ambalo karibu kila mtu duniani analifanya; na hivyo badala ya kutumia mfano kama wa "mpandaji" mbegu aliotumia Yesu (Mat. 8:5-8) ambao unaweza kufahamiwa vizuri zaidi na wakulima tu, si na wachungaji, Qur'an imetumia mfano wa "kununua" unaoweza kufahamiwa chapu chapu na kila mtu.

Zaidi ya hayo Qur'an imeeleza mara kwa mara juu ya kuumbwa viumbe na madaraja mbalimbali ya kuumbwa kwao. Je, Padre Dale atasema hayo yamesemwa kwa sababu Mtume *s.a.w.* alikuwa akiumba? Habari za ujenzi, uhunzi, safari za mabahari na mambo mbalimbali kadha wa kadha yameelezwa katika Qur'an. Je, Padre Dale atasema Mtume s.a.w. alikuwa nahodha au mwashi au mhunzi?

Katika Luka 5:37 Yesu anasema, "Wala hakuna mtu atiaye divai mpya katika viriba vikuukuu; na kama akitia, ile divai mpya itavipasua vile viriba, divai yenyewe itamwagika, na viriba vitaharibika. Lakini divai mpya sharti kutiwa viriba vipya. Wala hakuna anywaye divai ya kale, akatamani divai mpya; kwa kuwa asema, ile ya kale ndiyo iliyo njema." Divai ni mvinyo au tuseme pombe ya zabibu. Kwa kufuata falsafa ya Padre Dale, maneno haya ya Yesu yataonyesha ya kwamba alifanya kazi ya kupika pombe, bali alikuwa akiinywa na alikuwa mlevi; maana Padre Dale anaweza kuhoji ya kuwa habari za pombe na namna ya kuitengeneza na kuihifadhi na ladha yake zingemkaaje kichwani?

Aya 19. Aya hii yaweza kuhusiana na kundi la wanafiki wanaoelezwa kuwa ni viziwi, mabubu na vipofu kwa sababu ya msimamo wao wa kutokusikiliza ukweli, kutokusema ukweli wala kuona ukweli. Kwa hiyo wao kwa hiari yao wamezikana hekima za busara zao na wakajifungia kwa ndani.

Aya 21. *Al-Barqu,* "Umeme" Hapa umeme mradi wake ni nguvu ya Uislamu iliyokuwa ikijitokeza mara kwa mara na kuwatia tamaa hao wanafiki waliokuwa dhaifu katika imani; lakini mara nguvu ile ikimalizika kidogo basi nao wanaanza tena kubabaika.

hutembea ndani yake; na linapowawia giza, husimama; na kama Mwenyezi Mungu Angependa bila shaka Angaliondoa kusikia kwao na kuona kwao; hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

فِيهِ ۙ وَإِذَآ أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا ۚ وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ لَذَهَبَ
بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢١﴾

FUNGU 3

22. Enyi watu! Mwabuduni Mola wenu Ambaye amewaumba ninyi na wale wa kabla yenu ili mpate kuokoka.

23. Ambaye Amewafanyieni ardhi kuwa tandiko na mbingu kuwa paa, na Akateremsha maji kutoka mawinguni na kwayo Akatoa matunda yawe riziki zenu; basi msimfanyizie Mwenyezi Mungu washirika na hali ninyi mnajua.

24. Na ikiwa mna shaka kwa hayo Tuliyomteremshia Mtumishi wetu, basi leteni sura iliyo mfano wa hii, na mwaite wasaidizi wenu ghairi ya Mwenyezi Mungu ikiwa mnasema kweli.

25. Lakini kama hamtafanya - na hamtafanya kamwe - basi uogopeni moto ambao kuni zake ni watu na mawe, ulioandaliwa makafiri.

يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢٢﴾
الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَآءَ بِنَآءً
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ ۖ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٣﴾
وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا
بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَآءَكُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٤﴾
فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۖ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٥﴾

Aya 24. *Fa'tuu bisuuratin min mithlihii.* "Leteni sura iliyo mfano wa hii." Hapa wasioamini wanaambiwa kuwa kama Qur'an haifai kuaminiwa, na kama haikutoka kwa Mwenyezi Mungu, basi nao walete sura yenye sifa za Qur'an; maana kazi inayofanywa na mwanadamu inaweza kufanywa na mwanadamu mwingine. Lakini kama kazi imefanywa na Mwenyezi Mungu, basi hakuna mtu anayeweza kuifanya. Mpaka leo wasioamini wameshindwa katika jambo hili na inathibitika ya kuwa Kitabu hiki hakikutungwa na ye yote isipokuwa Mwenyezi Mungu Mwenyewe.

Aya 25. *Fattaqunaara.* "Basi uogopeni Moto" Ingawa moto na mawe vimetajwa, isidhaniwe vitu hivyo ni hasa namna ya hivi tulivyo navyo. Vimefanana majina tu. Maisha ya Akhera si ya kimwili kama haya; ni ya kiroho na vitu vyake pia ni vya kiroho, na vyenye nguvu zaidi.

26. Na wabashirie walioamini na kufanya vitendo vizuri, kwamba watapata Mabustani yapitayo mito chini yao; kila mara watakapopewa matunda humo kuwa riziki, watasema: Haya ndiyo tuliyopewa zamani, ilhali watakavyopewa ni vitu vinavyofanana na hivyo; na humo watapata wenzi waliotakasika, nao watakaa humo.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ
ثَمَرَةٍ رِزْقًا ۙ قَالُوا هَٰذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ ۖ وَ
أُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا ۖ وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ ۖ وَهُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

27. Hakika Mwenyezi Mungu haoni haya kutoa mfano hata wa mbu na ulio wa zaidi yake. Ama waaminio, basi wanajua ya kwamba hiyo ni haki iliyotoka kwa Mola wao; lakini wale waliokufuru husema: Ni nini analotaka Mwenyezi Mungu kwa mfano huu? Huwapoteza wengi kwa huo na Huwaongoza wengi wengi kwa huo; lakini Hapotezi ye yote kwa (mfano) huo isipokuwa wavunjao amri,

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةً
فَمَا فَوْقَهَا ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّهِمْ ۖ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ
بِهَٰذَا مَثَلًا ۘ يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا ۚ وَمَا
يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

وقف لازم

28. Ambao wanavunja ahadi ya Mwenyezi Mungu baada ya kuifunga na huyakata Aliyoamrisha Mwenyezi Mungu kuunganishwa na hufanya ufisadi katika ardhi; hao ndio wenye hasara.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَ
يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾

29. Mtamkataaje Mwenyezi Mungu na hali mlikuwa wafu naye Akawahuisheni, kisha Atawafisheni, kisha Atawahuisheni, kisha Kwake mtarejeshwa?

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ۖ ثُمَّ
يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾

Aya 26. *Walioamini na kufanya vitendo vizuri.* Pepo ya Kiislamu inaahidiwa wale waliochanganya mambo mawili: Imani na vitendo vyema. Imani bila vitendo vyema ni kama bustani isiyopita maji; na vitendo vyema bila imani ni kama maji matupu bila bustani.

Haya ndiyo tuliyopewa zamani. Mradi wake ni matunda ya kiroho ambayo watu watawa wanayaonja bado wangali hapa hapa duniani. *Tuliyopewa* inaweza pia kutafsiriwa, *Tuliyoahidiwa* na Aya ikasomeka hivi: *Haya ndiyo tuliyoahidiwa zamani.*

Wataletewa yafananayo, yaani matendo ya ibada wanayofanya waaminio hapa duniani yatafanana na matunda watakayopewa Peponi.

30. Yeye ndiye Aliyewaumbieni vyote vilivyomo katika ardhi, tena Akaelekea kwenye mbingu na Akazitengeneza sawasawa mbingu saba, naye ndiye ajuaye kila kitu.

هُوَ الَّذِىْ خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِى الْاَرْضِ جَمِيْعًا ثُمَّ
اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰىهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ وَهُوَ
بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيْمٌ ﴿٣٠﴾ ع

FUNGU 4

31. Na (kumbuka) Mola wako Alipowaambia Malaika: Hakika Mimi nataka kumteua Khalifa katika ardhi; wakasema: Je, Utamweka humo atakayefanya uharibifu humo na kumwaga damu, hali sisi twakutukuza kwa sifa Zako na kukutaja utakatifu wako? Akasema: Hakika Mimi Najua msiyoyajua.

وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّىْ جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيْفَةً
قَالُوْٓا اَتَجْعَلُ فِيْهَا مَنْ يُّفْسِدُ فِيْهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ
وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّىْٓ اَعْلَمُ
مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٣١﴾

Aya 30. *Aliyewaumbieni vyote vilivyomo katika ardhi*. Katika sura 45:14 Mwenyezi Mungu Amesema, "Na amewatiishieni vilivyomo mbinguni na ardhini ...... " Fundisho hili linatufunza tujifaidishe na vitu vyote vilivyomo duniani na mbinguni. Huu ndio msingi wa elimu zote. Aya hizi zinashuhudia ukamilifu wa Qur'an. Vitu vilivyodhaniwa zamani kuwa havifai pole pole vinavumbuliwa manufaa yao makubwa.

Aya 31. *Mimi nitamweka Khalifa katika ardhi.* Maneno haya ni kinyume na hadithi za watu wanaosema, Adamu aliwekwa mbinguni. Neno Khalifa lina maana tatu: (1) mtu anayekuja baadaye kushika mahali pa mtu aliyekuwepo; (2) Imam, yaani Kiongozi mkubwa wa dini; (3) Sultani, mfalme au mtawala (Akrab). Maana hizo zinadhihirisha kuwa walikuwepo watu kabla ya kuzaliwa Adamu, na yeye alitumwa kuwa Mjumbe wa Mwenyezi Mungu kwa watu hao.

Adamu aliyeishi miaka 6,000 iliyopita anafahamiwa kwa shangwe sana kuwa ndiye mtu wa kwanza kabisa kuumbwa na Mungu duniani. Hakika ni hii ya kuwa dunia hii imepita katika maduara namna mbalimbali ya viumbe na ustaarabu. Fikira hii pia imeshikwa na Walii mkuu wa Kiislamu aitwaye Muhyi-d-Din Ibni Arabi, ambaye anasema ya kwamba safari moja aliona katika ndoto akiizunguka Kaaba. Katika ndoto hiyo mtu akamtokea na akamwambia kuwa yeye ni mmoja wa babu zake. Ibni Arabi akamwuliza, "Ni miaka mingapi toka ulipokufa?" Yule mtu akamjibu, "Zaidi kuliko miaka elfu arobaini." Ibni Arabi akajibu, "Lakini muda huu ni mkubwa kuliko ule unaotutenga na Adamu." Mtu yule akamwuliza, "Unasema Adamu gani? Adamu huyu wa karibu yenu au mwingine?" Ibni Arabi anasema, "Hapo nilikumbuka Hadithi ya Mtume s.a.w. isemayo kwamba Mwenyezi Mungu alileta ma-Adamu wasiopungua mia moja elfu, na nikajiambia, 'Labda huyu mtu anayesema ni babu yangu ni mmoja katika ma-Adamu waliopita zamani'" (Futuuhat, Jalada iii, 607).

Kadhalika neno Khalifa analoitwa Adamu linaonyesha ya kwamba alikuwa ni mmoja katika mabaki ya watu wa zamani na akachaguliwa na Mwenyezi Mungu kuanzisha taifa jipya.

Hatukubaliani na Biblia inayosema kuwa mtu wa kwanza kuumbwa duniani ni Adamu. Mbali na ushahidi unaoletwa, historia huonyesha kuwa kulikuwa na watu miaka mingi mno kabla ya

32. Na Akamfundisha Adamu Majina (Yake) yote, kisha Akawaweka (wanaoyadhihirisha) mbele ya Malaika, na Akasema: Niambieni majina ya hawa ikiwa mwasema kweli.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ
فَقَالَ أَنبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَٰؤُلَاءِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾

33. Wakasema: Utakatifu ni Wako! Hatuna elimu isipokuwa Uliyotufundisha; bila shaka Wewe ndiwe Mjuzi, Mwenye hekima.

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾

34. Akasema Ewe Adamu, waambie majina yao; basi alipowaambia majina yao, Akasema: Je, Sikuwaambieni kwamba Mimi Ninajua siri ya mbingu na ya ardhi tena Najua mnayoyadhihirisha na mnayoyaficha?

قَالَ يَا آدَمُ أَنبِئْهُم بِأَسْمَائِهِمْ ۖ فَلَمَّا أَنبَأَهُم بِأَسْمَائِهِمْ
قَالَ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾

35. Na (kumbukeni) Tulipowaambia Malaika: Mtiini Adamu, na wakatii wote

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ

Adamu, hata Biblia yenyewe haikusimama imara juu ya jambo hili. Kwa mfano toka mlango wa nne wa Kitabu cha Mwanzo, tunaonyeshwa ya kwamba Adamu alizaa watoto wawili, Kain na Habil, na Kain alimwua nduguye, kisha akaondoka kwenda kaa nchi ya Nod, na akaoa huko. Swali ni hili: yule mkewe alitoka wapi? Nchi ya Nod ilikujaje, na ni watu gani alioogopa wasije mwua hata ikalazimu atiwe alama, kama ni kweli hakukuwa watu wengine ila Adamu na mkewe na watoto wao wawili tu ndio waliokuwapo?

Kadhalika si maoni yetu kwamba watu wote walioenea pande zote za dunia ni wazao wa Adamu yule yule mmoja. Bali tunashika ya kwamba Adamu huyu hakuwa mtu wa kwanza. Watu walikuwako kabla yake. Kwa hiyo hatuwezi kusema kama wenyeji wa asili wa Amerika, Australia na kwingineko ni wazao wa Adamu huyu au Adamu mwingine.

Aya 32. *Majina.* Mradi wake ni Majina ya Mwenyezi Mungu (tazama sura 7:181). Maulamaa wamehitilafiana hapa. Wengine wanasema majina hayo ni majina ya vitu: yaani alifundishwa lugha; na wengine wanasema ni majina ya watoto wake.

'Aradhwahum. "Akawaweka." Maulamaa wengine wamefasiri neno hili "Akaviweka" yaani vitu. Lakini neno "hum" si dhamiri (kijina) ya vitu kwa kanuni za lugha ya Kiarabu. Lingekuwa ni dhamiri ya vitu neno hilo lingekuwa *'Aradhwahaa.* Hivyo kufasiri "Akawaweka" kama tulivyofanya ndiyo sawa.

Aya 34. *Mnayoyadhihirisha na mnayoyaficha.* Ndiyo kusema ya kwamba Mwenyezi Mungu anajua ni sifa Zake gani Malaika wanazoweza kuzibainisha, na ni zipi wasizoweza kuzibainisha. Sio mradi wake kuwa Malaika walimficha Mwenyezi Mungu cho chote. Umbile la kibinadamu lina uwezo wa kudhihirisha sifa zaidi za Mwenyezi Mungu kuliko umbile la kimalaika. Huu ndio mradi wa Aya hii.

Aya 35. *Isjuduu li Aadama.* "Mtiini Adamu." Neno sajada (kusujudu) kwa Kiarabu lina maana hizi: (1) kunyenyekea; (2) kuinama; (3) kusujudu (Akrab); (4) kutii na kuabudu (Mufradat). Si sawa kufasiri, "Msujudieni Adamu," maana imekatazwa kusujudia cho chote isipokuwa Mwenyezi Mungu (41:38).

isipokuwa Ibilisi - alikataa na akafanya kiburi; na alikuwa miongoni mwa makafiri.

أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٥﴾

36. Na Tulisema: Ewe Adamu, kaa wewe na mkeo katika bustani, na kuleni humo kwa maridhawa po pote mpendapo, lakini msiukaribie mti huu msije mkawa miongoni mwa wadhalimu.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا
رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا
مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٦﴾

37. Lakini Shetani akawatelezesha wote wawili humo na akawatoa katika ile (hali) walimokuwemo. Ndipo Tukawaambia: Nendeni, m-maadui ninyi kwa ninyi, na kao lenu ni katika ardhi na (mtapata) matumizi kwa muda.

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ
وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ وَلَكُمْ فِي
الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٣٧﴾

38. Basi Adamu akajifunza maneno fulani (ya maombi) kwa Mola wake, naye Akapokea toba yake; hakika Yeye ndiye Apokeaye toba, Mwingi wa ukarimu.

فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٨﴾

Ibliis. Yeye hakuwa Malaika; maana Mwenyezi Mungu anasema, *Malaika 'hawamwasi Mwenyezi Mungu Aliyowaamuru, na hutenda wanayoamrishwa"* (66:7); lakini Ibilisi aliasi, hivyo hakuwa Malaika. Katika Aya hii Mwenyezi Mungu amefupisha maneno na inaonekana Ibilisi kana kwamba alikuwa mmoja wa Malaika. Lakini katika sura 7:13 Mwenyezi Mungu anaonyesha kuwa Ibilisi pia alipewa amri ya kumtumikia Adamu lakini hakutii, ndipo Mwenyezi Mungu akamkasirikia.

Ibilisi ni mbali na Shetani aliyempoteza Adamu. Qur'an yenyewe inawapambanua. Kila inaposimulia juu ya yule aliyekataa kumtii Adamu inamtaja Ibilisi; na kila inapomweleza yule aliyempoteza Adamu inamtaja Shetani. Sura 18:51 inaeleza kuwa Ibilisi alikuwa miongoni mwa *jinn* (viumbe wa siri) ambao, kinyume na *Malaika,* wao walipewa uwezo wa kutii na kuasi.

Aya 36. *Jannat.* Hapa neno hili maana yake si Pepo, bali ni bustani ya hapa duniani, maana sura 15:49 inasema ya kuwa mara mtu akiingia Peponi hatoki milele, hali Adamu alitolewa katika jannat (bustani) aliyokuwemo. Uchunguzi wa siku hizi umebainisha ya kuwa mahali alipowekwa Adamu ni katika bustani ya Eden iliyokuwa karibu na Babelon katika nchi ya Irak au Assyria.

Shajarah. "Mti." Kwa Kiarabu neno hili lina maana hizi zingine: ugomvi, na jadi ya mtu (Lane). Yumkini Adamu alikatazwa kuingia katika magomvi, na mambo mabaya. Biblia inasema ulikuwa mti wa kujua mema na mabaya (Mwanzo 2:17), yaani mti wa elimu. Haiyumkini Mwenyezi Mungu akamkataza mtu kupata ujuzi ambao huo tu ndio unaweza kumfanya awe mtu. Na kama Adamu alikosa hali hajui yepi mema na yepi mabaya, Mwenyezi Mungu asingalimlaumu.

39. Tukasema: Tokeni humo nyote; na kama ukiwafikieni mwongozo utokao Kwangu basi watakaofuata mwongozo Wangu haitakuwa hofu juu yao wala hawatahuzunika.

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٩﴾

40. Lakini wenye kukufuru na kuzikadhibisha Ishara Zetu, hao ndio watu wa Motoni, humo watakaa.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٠﴾

FUNGU 5

41. Enyi wana wa Israeli, ikumbukeni neema Yangu Niliyowaneemesheni, na itekelezeni ahadi Yangu, Nitatekeleza ahadi yenu; na Niogopeni Mimi tu.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٤١﴾

42. Na aminini Niliyoyateremsha, yasadikishayo yaliyo pamoja nanyi, wala msiwe wa kwanza kuyakataa. Wala msiziuze Ishara Zangu kwa thamani ndogo; na Nicheni Mimi tu.

وَآمِنُوا بِمَا أَنزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ ۖ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ ﴿٤٢﴾

Aya 41. *Israaiil* ni jina jingine la Nabii Yakubu bin Nabii Is'hak. Jina hili alipewa na Mwenyezi Mungu baadaye (Mwanzo 32:28). Neno hili maana yake ni (1) Sultani wa Mungu; (2) Mpiganaji vita wa Mungu; (3) Askari wa Mungu. Kadhalika neno hili linatumiwa katika maana mbalimbali: (1) Yakubu mwenyewe anaitwa *Israil* (Mwanzo 32:28); (2) wazao wake wanaitwa *Israil* (Kumbukumbu ya Torati 6:3,4); mtu au watu wo wote wacha Mungu wanaitwa *Israil* (Heb. - Eng. Lexicon).

Aya 42. *Musaddiqan*. "Yasadikishayo." Tamko hili linapotumiwa kwa Mitume au Vitabu vilivyopita linaweza kuonyesha mambo matatu: (1) Madai ya Mtume na Vitabu vilivyotangulia kuwa vimetoka kwa Mwenyezi Mungu ni kweli; (2) Kwamba mafundisho waliyotoa ni ya haki; (3) Kutimiza bishara zilizoelezwa juu ya kufika Mtume baadaye, au kushuka ufunuo baadaye, n.k.w.

Katika Aya hii neno *musaddiqan* limetumiwa kwa maana hii ya tatu. Kila mara Qur'an inapojisema ni *musaddiqan li* au *lahu* kama lilivyo hapa, haina maana ya kwamba inakubali usahihi wa mafundisho ya Vitabu hivyo, ila tu ya kwamba inasadikisha bishara zilizotajwa katika Vitabu hivyo kwa kuzitimiza.

Haiwezekani kusema ya kwamba Qur'an inaona mafundisho ya Vitabu hivyo vyote ni sahihi, maana Vitabu hivyo vyenyewe vina mafundisho yanayohitilafiana na kadhalika mafundisho ya Qur'an yenyewe yanahitilafiana na mafundisho ya Vitabu vya dini hizo. Hivyo Qur'an haingeweza kusadikisha kwamba mafundisho ya Vitabu inayohitilafiana navyo ni sahihi; maana mengi katika Vitabu vya zamani yameharibiwa na mengine mengi yalikuwa yamekusudiwa kwa nyakati zao maalum tu.

43. Wala msichanganye haki na batili na mkaficha haki na hali mnajua.

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾

44. Na simamisheni Sala na toeni Zaka na inameni pamoja na wainamao.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

45. Je, mnawaamuru watu kutenda mema na mnajisahau nafsi zenu hali mnasoma Kitabu? Basi je, hamfahamu?

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

46. Na ombeni msaada kwa subira na kwa Sala; na kwa hakika jambo hilo ni gumu isipokuwa kwa wanyenyekevu.

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ۚ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

47. Ambao wana yakini ya kwamba watakutana na Mola wao na ya kwamba watarejea kwake.

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُو رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾

Wakristo hudhani ya kuwa Aya hii inaonyesha mafundisho ya Vitabu vyao ni sahihi. Labda wanadhani hivyo kwa kukosa kujua Kiarabu vizuri, maana Aya hiyo na zingine kama hiyo hazina mradi wa hayo wanayoyataka.

Kama neno hilo *musaddiqan* lingekuwa na maana ya kusadikisha kitu kuwa ni sahihi na kukifuata, neno hilo lingesomeka *musaddiqan* tu au *musaddiqan bi.*

Ajabu ni hii ya kuwa Bwana Yesu alisema, "Msidhani kama nimekuja kutangua sheria au Manabii, sikuja kutangua bali kutimiza" (Matei 5:17). Lakini juu ya hayo hawafuati mafundisho ya sheria na Manabii, yaliyomo katika Agano la Kale. Na Qur'an inayosema kuwa imekuja kutangua Vitabu na baadhi ya sheria zilizopita zamani, (sura 2:107) wao wanapenda waone ndani yake kuwa inakiri usahihi wa mafundisho yao!

Aya 43. Qur'an inaonyesha makosa yasiyopungua matatu ya wana wa Israeli yanayohusiana na Biblia: (1) Kuchanganya haki na batili, (2) kuficha haki na (3) kubadili maneno (sura 2:76).

Padre Dale na wengineo wanajaribu sana kutaka kuonyesha kuwa Qur'an inasadikisha Vitabu vya Biblia kuwa viko katika hali ile ile vilivyokuwa nayo zamani. Lakini Qur'an, mbali na kusadikisha wazo hilo, inaling'oa na mizizi yake.

Kila mtu anayejishughulisha na Vitabu vya Wakristo anajua, na mapadre pia wanajua kuwa wanabadilisha Vitabu vyao mara kwa mara. Kwa mfano Injili ilyopigwa chapa mwaka 1945, Waraka wa Yuda 1:14 imesema, "Na Enok, wa saba baada ya Adamu, alitoa maneno ya Unabii juu ya hao, akisema, Angalia, Bwana alikuja na *elfu kumi za watakatifu wake"*. Bishara hii inaonyesha kufika kwa Bwana, yaani Mtume Muhammad s.a.w., pamoja na watakatifu elfu kumi. Nayo ilitimia wakati Mtume s.a.w. alipoishinda Makka pamoja na Masahaba wake elfu kumi.

Bishara hii tuliieleza mara kwa mara tukiwakaribisha Wakristo wampokee Nabii waliyeahidiwa ambaye bishara hiyo imemtimilia. Sasa mapadre wameona kuwa maneno hayo ni hatari kwa ajili yao; hivyo katika Injili iliyopigwa chapa mwaka 1950 maneno yale wameyabadili, na sasa ile hesabu elfu kumi ya watakatifu walioandamana na Mtume Muhammad s.a.w. haionekani. Wameyabadili hivi;
"Na Henoko, mtu wa saba baada ya Adamu, alitoa maneno ya Unabii juu ya hao, akisema, Angalia, Bwana alikuja na *watakatifu wake maelf maelf."* (Union Version). Kadhalika Injili iliyopigwa chapa kwa lugha ya Kijaluo hata neno elfu halipatikani; wameandika hivi, *"Gogendini mage*

FUNGU 6

48. Enyi wana wa Israeli! Kumbukeni neema Yangu Niliyowaneemesheni na Nikawapeni heshima kuliko viumbe wengine.

يٰبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيْٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّيْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٨﴾

49. Na iogopeni siku ambayo nafsi haitaifaa nafsi nyingine cho chote, wala hayatakubaliwa kwake maombezi, wala haitapokewa fidia kwake; wala hawatasaidiwa.

وَاتَّقُوْا يَوْمًا لَّا تَجْزِيْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَيْـًٔا وَّلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ ﴿٤٩﴾

50. Na (kumbukeni) Tulipowaokoeni kwa watu wa Firauni, waliowapeni adhabu mbaya, wakiwachinja wavulana wenu na kuwaacha hai wanawake wenu, na katika hayo lilikuwamo jaribio kubwa kutoka kwa Mola wenu.

وَاِذْ نَجَّيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُوْنَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَآءَكُمْ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ ﴿٥٠﴾

51. Na (kumbukeni) Tulipoitenga bahari kwa ajili yenu na Tukawaokoeni, na Tukawazamisha watu wa Firauni na hali mkitazama.

وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنٰكُمْ وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ﴿٥١﴾

---

maler" yaani "Na makundi yake matakatifu." Siyo kwamba lugha ya Kijaluo haina neno la "elfu" ambalo ni "gana" au "eluf," bali ni kwa sababu maneno hayo *elfu kumi* yanasaidia kuhakikisha ukweli wa Mtume Muhammad *s.a.w.* na dini ya Kiislamu, hivyo, bila kumwogopa Mwenyezi Mungu wameyabadilisha.

Kadhalika Injili ya mwaka 1945 (Mattayo 10:23) inasema, "Hamtaimaliza miji *yote* ya Israeli hata ajapo mwana wa Adamu."Injili ya mwaka 1950 inasema, "Hamtaimaliza miji ya Israeli." Neno *yote* hapo limekwisha ondolewa. Na Injili ya Kijaluo haina kabisa neno *Israeli*. Humo imeandikwa hivi, *Ok unutiek limo mier duto ngang'* yaani, "Hamtamaliza kutazama miji yote." Yaani, sasa si miji ya Israeli tu bali ni *miji yote.* Yote hii ni juhudi inayofanywa pole pole kubadilisha "Vitabu vyao vya Mungu" kidogo kidogo. Neno "Israeli" wameliondoa maana likiwepo itathibitika kuwa bishara aliyotoa Yesu ya kufika kwake mara ya pili haikuwa kweli.

Na kama ni kweli wanavyodai Wakristo ya kuwa Injili zao ziliandikwa kwa uwezo wa Roho Mtakatifu, na haya maneno mawili "yote" na "Israeli" hapo mwanzo pia yaliandikwa humo kwa uwezo wa Roho Mtakatifu, je sasa Roho Mtakatifu ameyaghairi kwa sababu gani.?

Isitoshe wao hupenyeza maneno katika Vitabu vyao pia. Injili ya mwaka 1945, Yohana 1:18 inasema, *"Mwana wa pekee* aliye katika kifua cha Baba." Lakini Injili iliyotangazwa mwaka 1950 imeongeza neno jingine na kubadilisha kabisa maana iliyokuwapo toka zamani. Hiyo inasema hivi,*"Mungu Mwana* pekee aliye katika kifua cha Baba."

Ikiwa katika zama hizi za nuru mapadre wanathubutu kufanya ujasiri wa kuyaingilia kwa fujo maneno wanayosadiki kuwa ni ya Mwenyezi Mungu, basi imebaki juu ya msomaji kufikiri mwenyewe zama hizo za giza na ujahili kazi hii waliiendesha kwa kiasi gani!

52. Na (kumbukeni) Tulipomwahidi Musa siku arobaini, kisha mkamshika ndama (kuwa mungu) baada yake na mkawa wadhalimu.

وَإِذْ وٰعَدْنَا مُوسٰٓى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖ وَأَنْتُمْ ظٰلِمُونَ ﴿٥٢﴾

53. Kisha Tukawasameheni baada ya hayo ili mpate kushukuru.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na (kumbukeni) Tulipompa Musa Kitabu na Ishara zipambanuazo ili mpate kuongoka.

وَإِذْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتٰبَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٤﴾

55. Na (kumbukeni) Musa alipowaambia watu wake; Enyi watu wangu, hakika ninyi mmejidhulumu nafsi zenu kwa kushika ndama (kuwa mungu)! Basi tubuni kwa Mwumba wenu na ziueni nafsi zenu; hayo ni bora kwenu mbele ya Mwumba wenu; basi Akapokea toba yenu, hakika Yeye ndiye apokeaye toba. Mwenye rehema.

وَإِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوٓا إِلٰى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوٓا أَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٥﴾

56. Na (kumbukeni) mliposema: Ewe Musa hatutakuamini kamwe mpaka tumwone Mwenyezi Mungu waziwazi! Ndipo ikawashikeni ngurumo na hali mnaona!

وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسٰى لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصّٰعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٦﴾

57. Kisha Tukawafufueni baada ya kufa kwenu, ili mpate kushukuru.

ثُمَّ بَعَثْنٰكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

Aya 57. *Tukawafufueni baada ya kufa kwenu.* Ni kifo gani walichokufa? Je roho zilitoka kabisa miilini? Ndiyo maswali yaliyopita na yanapita ndani ya vichwa vya wanaofikiri. Upande mmoja wanaona Qur'an imesema wanaokufa hawarudi duniani (sura 21:96). Hapo wanajihoji ilikuwaje hawa wakafufuka hapa hapa duniani? Je, Qur'an imekuwa kigeugeu, sasa iseme hivi na baadaye iseme vingine?

Hakika ni hii ya kuwa, siyo kama Qur'an ina maneno yanayopinzana, bali neno *maut* (kifo) kwa lugha ya Kiarabu, sio kila siku huwa na maana ya kutoka roho. Neno hili lina maana nyingi, kama (1) kukoma uwezo wa kukua (sura 50:12). (2) Kutokwa na fahamu (sura 19:24). (3) Kukosa akili (sura 6:123). (4) Kulemewa na huzuni, sikitiko au hofu (sura 14:18). (5) Kutokwa na Ucha Mungu au kufa kiroho. (sura 3:170). (6) Usingizi ambao Waarabu wanauita kifo chepesi (Mufradat). (7) Kutulia kimya. (8) Kuwa maskini. (9) Kuchakaa. (10) Kudhalilika, kuwa duni, kudharaulika, kuwa hafifu na mnyonge kabisa. (11) Mji kukosa wakazi, au shamba kukosa kulimwa (Lane). Kadhalika "Lisaan" kinaeleza *maut* (mauti) kwa maana kama hizo. Hivyo kifo kilichotajwa katika Aya hii ni ama kifo cha kiroho kwa kutomtii Mwenyezi Mungu au huzuni kubwa au hofu iliyowafikia kwa sababu ya adhabu ya kutisha waliyopewa. Pia tazama sura 3:50.

58. Na Tukawatilieni kivuli kwa mawingu na Tukawateremshieni Manna na Salwa: Kuleni katika vitu safi Tulivyowaruzukuni. Nao hawakutudhulumu Sisi, lakini walikuwa wamejidhulumu nafsi zao.

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَ
السَّلْوٰى كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَمَا ظَلَمُوْنَا وَ
لٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿٥٨﴾

59. Na (kumbukeni) Tuliposema: Ingieni kijiji hiki, na humo kuleni kwa maridhawa po pote mpendapo, na ingieni katika mlango kwa kutii, na semeni; Tusamehe dhambi zetu, Tutawasameheni makosa yenu, na Tutawazidishia ujira wafanyao wema.

وَاِذْ قُلْنَا ادْخُلُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوْا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
رَغَدًا وَّادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُوْلُوْا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ
خَطٰيٰكُمْ ؕ وَسَنَزِيْدُ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٥٩﴾

60. Lakini waliodhulumu wakabadili kauli ghairi ya ile waliyoambiwa, kwa hiyo Tukaiteremsha adhabu juu ya wale waliodhulumu kutoka mbinguni kwa sababu walikuwa wakiasi.

فَبَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيْلَ لَهُمْ
فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا رِجْزًا مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا
كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿٦٠﴾ ع

FUNGU 7

61. Na (kumbukeni) Musa alipoomba maji kwa ajili ya watu wake, ndipo Tukasema: Lipige jiwe kwa fimbo yako; mara zikabubujika humo chemchem kumi na mbili; kila kabila likajua mahala pao pa kunywea: Kuleni na kunyweni katika riziki ya Mwenyezi Mungu, wala msiasi katika ardhi mkifanya uharibifu.

وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ
الْحَجَرَ ؕ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ؕ قَدْ
عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ؕ كُلُوْا وَاشْرَبُوْا مِنْ رِّزْقِ
اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿٦١﴾

Aya 58. *Kivuli kwa mawingu.* Huko jangwani walikokuwa kulikuwa na shida ya kivuli, maji na chakula. Mawingu yaliwateremshia mvua na pia kuwatia kivuli. *Manna* maana yake ni (1) kitu anachopewa mtu kwa hisani; (2) kitu cho chote kinachopatikana bila taabu wala shida; (3) kitu fulani kitamu kinachoshuka kama umande *(honeydew)* (Akrab). *Sal'wa* ni (1) ndege mweupe-mweupe anayefanana na tombo (namna ya kware) anayepatikana katika sehemu za Bara Arabu na ujiranini mwake; (2) cho chote kinachomfanya mtu atosheke na afurahi; (3) asali (Akrab).

Aya 61. *Lipige jiwe kwa fimbo yako.* Huu ni mmojapo katika miujiza ya Nabii Musa; Mwenyezi Mungu alimjulisha jiwe hasa lililokuwa likipita maji chini yake; na mara alipolipiga maji yakatoka.

62. Na (kumbukeni) mliposema: Ewe Musa, hatutaweza kusubiri juu ya chakula cha namna moja, basi tuombee kwa Mola wako Atutolee katika vile inavyoviotesha ardhi - kama mboga zake na matango yake na ngano yake na adesi zake na vitunguu vyake. Akasema: Je, mnabadili vitu hafifu kwa vile vilivyo bora? Nendeni kwenye mji na kwa yakini huko mtapata mlivyoviomba; na ikapigwa juu yao dhila na umaskini, nao wakarudi na ghadhabu ya Mwenyezi Mungu: Hayo ni kwa sababu walikuwa wakizikataa Ishara za Mwenyezi Mungu na wakajaribu kuwaua Manabii pasipo haki; hayo ni kwa sababu waliasi na walikuwa wakiruka mipaka.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَٰمُوسَىٰ لَن نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَٰحِدٍ فَٱدْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنۢبِتُ ٱلْأَرْضُ مِنۢ بَقْلِهَا وَ
قِثَّآئِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا ۖ قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ
ٱلَّذِى هُوَ أَدْنَىٰ بِٱلَّذِى هُوَ خَيْرٌ ۚ ٱهْبِطُوا۟ مِصْرًا فَإِنَّ
لَكُم مَّا سَأَلْتُمْ ۗ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ ٱلذِّلَّةُ وَٱلْمَسْكَنَةُ
وَبَآءُو بِغَضَبٍ مِّنَ ٱللَّهِ ۗ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا۟ يَكْفُرُونَ
بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَيَقْتُلُونَ ٱلنَّبِيِّۦنَ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ ۗ ذَٰلِكَ بِمَا
عَصَوا۟ وَّكَانُوا۟ يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

Chemchem kumi na mbili. Padre Dale anadhani kuwa Qur'an imekosea habari za maji ya Horeb na kuchanganya na habari za visima kumi na mbili vya Elim. Kwa hakika yeye mwenyewe ndiye amekosea, kwa kudhani ya kuwa maadamu Biblia (Kutoka 17:1-7; Hesabu 20:2-11) imetaja habari ya jiwe lililopigwa na Musa na yakatoka maji, bali haitaji ni mifereji mingapi iliyotoka, basi hapo anafikiri labda ni kuchanganya na habari za visima kumi na mbili vya Elim.

Ni wazi hapa ya kwamba ingawa Biblia haikutaja hesabu ya chemchem zile, kama ambavyo haitaji baadhi ya habari zilizo sahihi zinazoelezwa na Qur'an, Qur'an imesema jambo la kweli kabisa ambalo linakubaliwa hata na adui mwingine wa Uislamu, George Sale. Yeye anasema katika ukurasa wa tisa wa tafsiri yake maneno haya, "Jiwe hilo limesimama mipakani mwa Bara Arabu na baadhi ya wana-nchi wenziwe lazima walikuwa wameliona ikiwa yeye mwenyewe hakuliona, kama ilivyo yumkini kabisa kwamba naye pia aliliona. Na kwa hakika anaonekana hakukosa. Maana mtu ambaye alikwenda pande hizo mwishoni mwa karne ya kumi na tano anatuambia dhahiri ya kwamba maji yalitiririka katika mahala kumi na mbili pa jiwe hilo sawa na idadi ya makabila ya Waisraeli."

Ni yumkini kabisa ya kwamba Padre Dale amesoma maelezo hayo ya Sale yanayohakikisha usahihi wa maelezo ya Qur'an juu ya chemchem hizo kumi na mbili. Lakini, ama kwa sababu ya uadui alio nao juu ya Uislamu, au kwa sababu ya kuchelea kudhihirisha upungufu wa Biblia iliyoacha kutaja idadi ya mifereji hiyo, ameona afadhali apuuze maelezo yenye ushahidi ulio wazi yaliyotolewa na Sale, kisha alete lawama ya bure juu ya Qur'an na kutafuta kuitetea Biblia pasina haki.

Aya 62. *Atutolee katika vile inavyoviotesha ardhi.* Waliomba washike maisha ya ukulima na hali Mwenyezi Mungu alitaka wakae maisha ya jangwani wakila wanyama wa pori na mboga za pori, ili mioyo yao itoke woga, na wapate ujasiri, wawe tayari kuitawala nchi ya Kanaan waliyoahidiwa. Maombi yao yanaonyesha hawakuziamini ahadi za Mwenyezi Mungu; hivyo akawakasirikia, wakaruhusiwa kukaa mjini, na huko wakadhalilika.

63. Hakika waaminio na Mayahudi na Wakristo na Wasabii - ye yote miongoni mwao atakayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya mwisho na kufanya vitendo vizuri - basi watapata ujira wao kwa Mola wao, wala haitakuwa hofu juu yao, wala hawatahuzunika.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَ
الصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾

Aya 63. *Wasabii.* Wasabii ni jina walilopewa watu wa namna nne: (1) Watu waliokuwa wakiabudu nyota walioishi katika nchi ya Mesopotamia (Gibbon's *Roman Empire,* Vol. v, pp. 440: na *Muruuj adh-Dhahab* kilichotungwa na Mas'uudi; na Enc. Rel. Eth. viii, katika habari za Mandoeans). (2) Dini iliyokuwa mchanganyiko wa Kiyahudi, Kikristo na kizarishti (Kathir, chini ya sura 2:63). (3) Watu walioishi karibu na Mosul katika nchi ya Iraq ambao waliamini Mungu lakini hawakuwa na Kitabu cha sheria kinachojulikana. Walidai ya kuwa walikuwa wanafuata dini ya Nabii Nuhu (Jarir na Kathir, chini ya sura 2:63). Watu walioishi karibu na Iraq waliosema ya kuwa wanaamini Manabii wote wa Mwenyezi Mungu na walikuwa na desturi maalum ya kusali na kufunga saumu (Kathir). Baadhi ya Mafukahaa wa Kiislamu waliwahesabu Wasabii kuwa ni Watu wa Kitabu.

Hapa Mwenyezi Mungu ametaja nguzo kubwa mbili, ya kwanza na ya mwisho, na nguzo zingine zote za Uislamu zinaingia ndani yake. Yaani mwenye kumwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho lazima ataamini Mitume wote, na Vitabu vyote na Malaika na uwezo wa Mwenyezi Mungu.

Sio mradi hapa kuwa hata Wasabii, Wayahudi na Wakristo nao wako salama kwa dini hizo. Sura 4:151, 152 na sura 6:93 zinaonyesha waziwazi kuwa kuamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho ni kuamini Qur'an na Mitume wote. Hivyo Wasabii na Mayahudi na Wakristo kwa mujibu wa Aya hii si wenye kumwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho kweli kweli; basi hawatapata salama.

Katika Aya hii imeonyeshwa ya kuwa alipofika Mtume *s.a.w.* dini zingine tatu zilikuwa katika uwanja wa mashindano. Hivyo, kama vile siku za Nabii Musa, maadui zake ndio walishindwa na dini yake ya haki ikastawi, na kama vile katika siku za Nabii Isa dini zingine baadaye zilififia na dini yake ya haki ikastawi, kadhalika dini ya Mtume Muhammad *s.a.w.* kwa kuwa ndiyo ya haki, ilibidi ifanikiwe na zingine zishindwe. Mafanikio ya ajabu ya Uislamu yaliyowaangusha washinde wote hao yalithibitisha kuwa Waislamu ndio hasa waliomwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho. Maanguko ya leo ya Waislamu yalitabiriwa zamani na Mtume Muhammad *s.a.w.* kuwa yatatokea kwa sababu Waislamu wataacha kuzingatia barabara maagizo ya Uislamu. Kadhalika mafanikio ya Mataifa ya Wakristo leo ambayo hayakuja kwa sababu ya kufuata dini yao, pia yalitabiriwa na Mtume *s.a.w.* na kutimia kwake kunazidi kuhakikisha ukweli wa dini ya Kiislamu. Tukumbuke ya kuwa Mtume *s.a.w.* pia alitabiri ya kuwa Uislamu utainuka tena katika kufika kwa Masihi Aliyeahidiwa. Kufika kwa Seyyidna Ahmad, mwanzo wa karne hii ya 14 ya Hijra kuwa Masihi aliyeahidiwa, kumeanzisha tena kazi ya kuuimarisha Uislamu na kuupa mafanikio ya kabisa mpaka mwisho, na dini ya Kiislamu anayoibashiri yeye na wafuasi wake ndiyo itakayoshinda na kutukuka duniani.

64. Na (kumbukeni) Tulipotwaa ahadi yenu na Tukaunyanyua mlima juu yenu: Shikeni kwa nguvu Tuliyowapeni na yakumbukeni yaliyomo ili mpate kumcha Mungu.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ٦٤

65. Kisha mligeuka baada ya hayo; na kama isingekuwa fadhili za Mwenyezi Mungu juu yenu na rehema Zake, bila shaka mngalikuwa miongoni mwa wenye hasara.

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۖ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٦٥

66. Na kwa yakini mmekwisha wajua wale walioasi miongoni mwenu katika (amri ya) Sabato. Basi tukawaambia: Kuweni manyani wadhalilifu.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ٦٦

Aya 64. *Tuur,* "Mlima." Neno hili lina maana ya (1) mlima au kilima; (2) mlima Turi au Sinai (Mufradat na Akrab. Maneno haya: *Tukaunyanyua mlima juu yenu,* sio mradi wake ya kuwa mlima Sinai ulinyanyuliwa ukaelea hewani juu ya vichwa vya Waisraeli. Maana yake, ahadi hiyo ilifungwa walipokuwa chini ya mlima ambako Mwenyezi Mungu aliwaamrisha waende wakasimame. Kanuni ya lugha ya Kiarabu inaruhusu maneno kutumika hivyo kwa kutoa maana hii tunayoieleza.

Aya 66. Mayahudi walipewa adhabu hii kwa sababu, Mwenyezi Mungu alipotaka watumie siku ya Jumamosi kuwa Sabato yao, na wajifurahishe katika mambo ya kidini tu bila kujiingiza katika mambo ya kidunia, wao hawakutii amri hiyo, wakaendelea na kazi zingine zisizokuwa za dini. Kwa mwendo huo wakaonyesha ya kuwa hawako tayari kutoa hata siku moja kwa ajili ya kuzitakasa roho zao. Jambo hili likafanya Mwenyezi Mungu awakasirikie. Amri hii ya Sabato imetolewa katika Biblia (Kutoka 20:8-11); na kudhalilishwa kwao kwa sababu ya uasi huo kumetajwa katika Nehemia 13:15-18 na Jeremia 17:21-23.

Ama kusema ya kuwa Mayahudi waligeuka manyani hasa, ndivyo wasemavyo watu wasio na ujuzi wa kutosha. Kama mtu atasoma sura 5:61, 62 na sura 7:167-169, ataona wazi ya kuwa maelezo yaliyotolewa hapo kwa hao Mayahudi walioambiwa wawe manyani yanaonyesha kuwa, kwa umbo walikuwa ni watu hasa, tabia zao ndio zikawa za manyani na nguruwe.

Kadhalika katika nahau ya Kiarabu kama Mayahudi wale wangalikuwa wamegeuka wanyama hasa kwa umbo, wangesemwa *qiradatan khaasiatan.* Lakini kwa kuwa walikuwa ni watu ndio kusemwa *"qiradatan khaasi-iin"* kuonyesha kwamba walikuwa ni watu si wanyama.

Isitoshe wanazuoni wakubwa pia wamefahamu maneno hayo kwa maana hii hii tunayoieleza. Mathalan, Mujahid, ambaye ni mfasiri mkubwa sana wa Qur'an na aliyekuwa katika Matabii (yaani Waislamu walioonana na masahaba wa Mtume s.a.w.) ameeleza maneno hayo kwa maana hii hii tunayoieleza (Kathir).

67. Kwa hiyo Tukalifanya kuwa onyo kwa wale waliokuwa wakati huo na waliokuja nyuma yao, na mauidha kwa wamchao Mwenyezi Mungu.

فَجَعَلْنٰهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَ مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِيْنَ ﴿٦٧﴾

68. Na (kumbukeni) Musa alipowaambia watu wake: Hakika Mwenyezi Mungu anawaamuruni mchinje ng'ombe. Wakasema: Je, unatufanyia mzaha! Akasema: (La), najikinga kwa Mwenyezi Mungu nisiwe miongoni mwa wajinga.

وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖٓ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوْا بَقَرَةً ؕ قَالُوْٓا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا ؕ قَالَ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ﴿٦٨﴾

69. Wakasema: Tuombee kwa Mola wako Atupambanulie ni wa namna gani. Akasema: Hakika Yeye Anasema kwamba ng'ombe huyo si mzee wala si mchanga bali ni kijana baina ya hao. Basi fanyeni mnayoamrishwa.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ ؕ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِضٌ وَّ لَا بِكْرٌ ؕ عَوَانٌۢ بَيْنَ ذٰلِكَ ؕ فَافْعَلُوْا مَا تُؤْمَرُوْنَ ﴿٦٩﴾

70. Wakasema: Tuombee kwa Mola wako Atupambanulie rangi yake ikoje. Akasema: Hakika Yeye Anasema, hakika ng'ombe huyo ni wa manjano, rangi yake imeiva sana, huwapendeza watazamao.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا لَوْنُهَا ؕ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَآءُ ۙ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النّٰظِرِيْنَ ﴿٧٠﴾

71. Wakasema: Tuombee kwa Mola wako Atupambanulie ni yupi, hakika ng'ombe wote wanaonekana kwetu wamefanana; na kwa yakini kama Mwenyezi Mungu Akipenda tutakuwa wenye kuongoka.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ ۙ اِنَّ الْبَقَرَ تَشٰبَهَ عَلَيْنَا ؕ وَاِنَّآ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ لَمُهْتَدُوْنَ ﴿٧١﴾

Aya 67. *Onyo.* Adhabu inayotolewa kwa busara huwa itimize makusudio mawili; (1) kumtia maumivu mkosaji ili asirejee makosa baadaye; (2) adhabu hiyo iwe mauidha kwa ajili ya watu wengine wajihadhari na kuangukia katika kosa la namna hiyo.

Aya 68. *Ng'ombe.* Waisraeli walikuwa wamekaa kwa miaka mingi pamoja na Wamisri ambao walikuwa wakimheshimu sana ng'ombe, na heshima ya ng'ombe ikapenya katika mioyo ya Waisraeli pia. Kuung'oa uovu huu walilazimishwa wawe wakichinja ng'ombe kwa sadaka maana watu hawawezi kumheshimu mnyama wanayemchinja.

72. Akasema: Hakika Yeye Anasema: Hakika huyo ni ng'ombe hakutiwa kazini kuilima ardhi wala kunywesheleza mimea, safi kabisa hana ila ndani yake. Wakasema: Sasa umeleta haki. Basi wakamchinja ijapokuwa wasingependa kufanya hivyo.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ
وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ
جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾

FUNGU 9

73. Na (kumbukeni) mlipoiua nafsi, kisha mkahitilafiana kwayo, na Mwenyezi Mungu ni mtoaji wa hayo mliyokuwa mkiyaficha.

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا
كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾

74. Ndipo Tukasema: Mpigeni kwa baadhi (ya makosa) yake, ndivyo hivi Mwenyezi Mungu Huwahuisha wafu na Huwaonyesheni Ishara zake ili mpate kufahamu.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَٰلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَىٰ
وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

75. Kisha baada ya hayo mioyo yenu ikawa migumu hata ikawa kama mawe au migumu zaidi; na hakika kuna mawe mengine yanayobubujika mito ndani yao, na hakika kuna mengine yanayopasukapasuka na yakatoa maji ndani yao; na hakika baadhi yao huanguka kwa sababu ya hofu ya Mwenyezi Mungu. Na Mwenyezi Mungu si mwenye kughafilika na mnayoyafanya.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّن بَعْدِ ذَٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ
أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ
الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ
وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾

76. Je, mnatumaini ya kwamba watakuaminini na hali kundi moja miongoni mwao lilikuwa linasikia maneno ya Mwenyezi Mungu, kisha (kwa makusudi) likawa linayabadili baada ya kuyafahamu na hali wanajua.

أَفَتَطْمَعُونَ أَن يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ
يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

77. Na wanapokutana na wale walioamini, husema Tumeamini, na wanapokuwa peke yao wao kwa wao,

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ

husema: Je, mnawaambia (waaminio) Aliyowafungulieni Mwenyezi Mungu ili wapate kuhojiana nanyi mbele ya Mola wenu? Je, hamna akili?

إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوٓا أَتُحَدِّثُونَهُم بِمَا فَتَحَ ٱللَّهُ عَلَيْكُمْ
لِيُحَآجُّوكُم بِهِۦ عِندَ رَبِّكُمْ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾

78. Je, hawajui ya kwamba Mwenyezi Mungu Anayajua wanayoyaficha na wanayoyadhihirisha?

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٨﴾

79. Na wako miongoni mwao wasiojua kusoma: Hawajui Kitabu isipokuwa tamaa za upuuzi, nao hawana ila kudhania tu.

وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ ٱلْكِتَٰبَ إِلَّآ أَمَانِىَّ وَإِنْ هُمْ
إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٩﴾

80. Basi ole kwa wale waandikao kitabu kwa mikono yao kisha husema hiki kimetoka kwa Mwenyezi Mungu ili wakiuze kwa thamani ndogo; basi ole wao kwa yale iliyoandika mikono yao na ole wao kwa yale wanayoyachuma.

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَكْتُبُونَ ٱلْكِتَٰبَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ
هَٰذَا مِنْ عِندِ ٱللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِۦ ثَمَنًا قَلِيلًا ۖ فَوَيْلٌ
لَّهُم مِّمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُم مِّمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٨٠﴾

81. Nao wanasema hautatugusa Moto kabisa isipokuwa kwa siku chache tu. Sema: Je, mmepata ahadi kwa Mwenyezi Mungu? Basi ndipo Mwenyezi Mungu Hataivunja ahadi Yake. Au mnasema juu ya Mwenyezi Mungu msiyoyajua?

وَقَالُوا لَن تَمَسَّنَا ٱلنَّارُ إِلَّآ أَيَّامًا مَّعْدُودَةً ۚ قُلْ
أَتَّخَذْتُمْ عِندَ ٱللَّهِ عَهْدًا فَلَن يُخْلِفَ ٱللَّهُ عَهْدَهُۥٓ ۖ
أَمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾

82. Naam, anayechuma ubaya na makosa yake yakamzunguka, basi hao ndio watu wa motoni; humo watakaa.

بَلَىٰ مَن كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَٰطَتْ بِهِۦ خَطِيٓـَٔتُهُۥ فَأُولَٰٓئِكَ
أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٨٢﴾

83. Na wale walioamini na kutenda mema, hao ndio watu wa peponi, humo watakaa.

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُولَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ ۖ
هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٨٣﴾

Aya 80. *Wakiuze kwa thamani ndogo.* Mradi wake, si kama itafaa wakikiuza kwa thamani kubwa, bali ni kuwa thamani yo yote watakayopata itakuwa ni ndogo kwa kulinganisha na hasara watakayoipata kwa uovu wa namna hii.

FUNGU 10

84. Na (kumbukeni). Tulipofunga ahadi na wana wa Israeli: Hamtamwabudu ye yote ila Mwenyezi Mungu; na mwafanyie wema wazazi na jamaa na mayatima na maskini; na semeni na watu kwa wema na simamisheni Sala na toeni Zaka; kisha mkakengeuka isipokuwa wachache tu katika ninyi na mwaenda upande.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا
اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتٰمٰى
وَالْمَسٰكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ
وَآتُوا الزَّكٰوةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ
مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

85. Na (kumbukeni) Tuliposhika ahadi yenu: Msimwage damu zenu, wala msiwatoe watu wenu katika nyumba zenu; nanyi mkakubali na mnashuhudia.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَآءَكُمْ وَلَا
تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ
تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾

86. Kisha ninyi hao hao mnawauwa watu wenu, na mnawatoa kundi moja miongoni mwenu katika nyumba zao, mkisaidiana juu yao kwa dhambi na uasi; na kama wakiwajieni mahabusu mnawakomboa, na hali imeharamishwa kwenu kuwatoa, Je, mnaamini baadhi ya Kitabu na kuyakataa mengine? Basi hakuna malipo kwa mwenye kufanya hayo katika ninyi ila fedheha katika maisha ya dunia, na siku ya Kiyama watarudishwa kwenye adhabu kali zaidi; na Mwenyezi Mungu si mwenye kughafilika na yale mnayoyatenda.

ثُمَّ أَنْتُمْ هٰٓؤُلَآءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا
مِّنْكُمْ مِّنْ دِيَارِهِمْ تَظٰهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسٰرٰى تُفْدُوهُمْ وَهُوَ
مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ
الْكِتٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَآءُ مَنْ يَّفْعَلُ
ذٰلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ
يُرَدُّونَ إِلٰى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغٰفِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

87. Hao ndio walionunua uzima wa dunia badala ya Akhera, kwa hiyo hawatapunguziwa adhabu wala hawatasaidiwa.

أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا
يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٨٦﴾

FUNGU 11

88. Na bila shaka Tulimpa Musa Kitabu na Tukawafuatisha Mitume (wengine) baada yake. Na Tukampa Isa mwana wa Mariamu Ishara zilizo wazi na Tukamsaidia kwa maneno matakatifu. Basi je! kila mara alipowafikieni Mtume kwa yale zisiyoyapenda nafsi zenu, mlijivuna, kundi moja mkalikadhibisha na jingine mnaliua?

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَقَفَّيْنَا مِنْۢ بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ
وَاٰتَيْنَا عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ
اَفَكُلَّمَا جَآءَكُمْ رَسُوْلٌۢ بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ
فَفَرِيْقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيْقًا تَقْتُلُوْنَ ﴿٨٨﴾

89. Na wakasema: Mioyo yetu imefunikwa. Bali Mwenyezi Mungu Amewalaani kwa kufuru zao, kwa hiyo ni kidogo tu wanayoyaamini.

وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيْلًا
مَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٨٩﴾

90. Na kilipowafikia Kitabu kitokacho kwa Mwenyezi Mungu kisadikishacho yaliyo pamoja nao, na zamani walikuwa wakiomba ushindi juu ya makafiri; lakini yalipowafikia waliyoyatambua, wakayakataa; basi laana ya Mwenyezi Mungu iko juu ya makafiri.

وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتٰبٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ
وَكَانُوْا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُوْنَ عَلَى الَّذِيْنَ كَفَرُوْا
فَلَمَّا جَآءَهُمْ مَّا عَرَفُوْا كَفَرُوْا بِهٖ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى
الْكٰفِرِيْنَ ﴿٩٠﴾

Aya 88. *Ruuhul-Qudus.* "Maneno Matakatifu," Kadhalika maana yake ni Roho au Malaika Mtakatifu (Akrab na Lane). Tena *Ruuhul-Qudus* ni jina jingine la Malaika Jibrili (Jarir na Kathir). Nabii Isa kusaidiwa na *Ruuhul-Qudus* siyo maana yake Manabii wengine hawakusaidiwa naye, la; bali hapa ametajwa yeye kwa sababu Mayahudi ingawa walikiri jambo hili kwa Manabii wengine, hawakulikiri kwa Nabii Isa, na wakataka awaonyeshe ishara (Matt. 12:38-40) na pia wakamwona kama hana msaada wa Roho takatifu na kuwa alighilibiwa na pepo wachafu (Matt. 10:25 na Luka 11:15).
Hivyo Mwenyezi Mungu anataka kuwafahamisha Mayahudi kuwa kumkataa kwao Nabii Isa hakukuwa na haki.

Zisiyoyapenda nafsi zenu. Kila mara Manabii huleta mambo yasiyopendwa na watu ndiyo maana wanapofika, upinzani na uadui unatokea. Hii ndiyo mizani mojawapo ya kupimia ukweli wa Manabii. Kama Nabii ye yote akifika tumpime juu ya mizani hii, je, mambo anayoleta yanafurahiwa sana na watu au yanakasirikiwa?

Aya 89. *Imefunikwa,* yaani "imejaa elimu hatutaki mafundisho zaidi" au "sisi hatuwezi kufahamu."Hivyo ndivyo walivyokuwa wakijikurupusha Mayahudi wasitake kusikiliza haki.

Aya 90. *Yastaftihuuna,* "Wakiomba ushindi," pia ina maana hii, *wakidhihirisha*. Kwa maana hii ya pili, Mayahudi kabla ya Uislamu walikuwa wakidhihirisha kwa watu habari zilizomo katika Biblia za kufika Mtume. Lakini Mtume alipofika wakamkataa.

91. Ni kibaya walichouzia nafsi zao ya kuwa wanakataa Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, kwa wivu, kwa sababu Mwenyezi Mungu Anateremsha fadhili Zake juu ya Amtakaye katika watumishi Wake. Kwa hiyo wakarudi na ghadhabu juu ya ghadhabu, na kwa makafiri iko adhabu ifedheheshayo.

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ أَن يَكْفُرُوا بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ
بَغْيًا أَن يُنَزِّلَ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ ۖ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَىٰ غَضَبٍ ۚ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ
مُّهِينٌ ﴿٩١﴾

92. Na wanapoambiwa: Aminini Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, husema: Tunaamini yaliyoteremshwa juu yetu; na huyakataa yaliyo nyuma yake, nayo ndiyo haki inayosadikisha yale yaliyo pamoja nao. Sema: Basi mbona mliwaua Mitume wa Mwenyezi Mungu hapo zamani kama mlikuwa waaminio?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا
أُنزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ
مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ ۗ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنبِيَاءَ اللَّهِ
مِن قَبْلُ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٩٢﴾

93. Na kwa hakika aliwafikieni Musa na Ishara waziwazi, kisha mkamshika ndama (kuwa mungu) baada yake, na mkawa wadhalimu.

وَلَقَدْ جَاءَكُم مُّوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ
مِن بَعْدِهِ وَأَنتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٩٣﴾

94. Na (kumbukeni) Tuliposhika ahadi yenu na Tukaumua mlima juu yenu (Tukawaambieni): Shikeni kwa nguvuTuliyowapeni na sikilizeni. Wakasema: Tunasikia na tunakataa! Na wakanyweshwa mioyoni mwao (mapenzi ya) ndama kwa kufuru yao. Sema: Ni kibaya kilichowaamrisheni imani yenu ikiwa ninyi ni wenye kuamini.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُم بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا ۖ قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ ۚ قُلْ بِئْسَمَا
يَأْمُرُكُم بِهِ إِيمَانُكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٩٤﴾

95. Sema: Ikiwa nyumba ya Akhera kwa Mwenyezi Mungu ni yenu tu bila ya watu wengine, basi tamanini mauti kama ninyi ni wakweli.

قُلْ إِن كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِندَ اللَّهِ خَالِصَةً مِّن
دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٥﴾

96. Nao hawatayatamani kabisa kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yao; na Mwenyezi Mungu huwajua wadhalimu.

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٦﴾

97. Na bila shaka utawaona wao ni wenye tamaa nyingi juu ya kuishi kuliko watu wengine, na kuliko wale wamshirikishao Mwenyezi Mungu; mmoja wao anapenda apewe umri wa miaka elfu, na kupewa kwake umri mwingi kusingaliweza kumwondoa katika adhabu; na Mwenyezi Mungu Huyaona wanayoyafanya.

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَىٰ حَيَاةٍ ۚ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا ۚ يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾

FUNGU 12

98. Sema: Yeye ambaye ni adui kwa Jibrili (ni bure); hakika yeye ameiteremsha moyoni mwako kwa idhini ya Mwenyezi Mungu, inayosadikisha yale yaliyokuwa kabla yake na ni mwongozo na habari njema kwa waaminio.

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَىٰ قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٨﴾

99. Yeye ambaye ni adui kwa Mwenyezi Mungu na Malaika wake na Mitume Wake na Jibrili na Mikaili, basi bila shaka Mwenyezi Mungu naye ni adui kwa makafiri.

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٩﴾

Aya 96. Katika Aya 95 Mayahudi wanaitwa waungane na Waislamu katika *Mubahala*, yaani mashindano ya kuomba dua. Wanaitwa kuomba pamoja na Waislamu ya kuwa Mwenyezi Mungu alete kifo au maangamizi kwa kundi ambalo yeye Mwenyezi Mungu analichukia na ambalo linashikilia njia ya uwongo.

Ikiwa ni kweli Mayahudi ndio vipenzi vya Mwenyezi Mungu, na Waislamu wamekasirikiwa naye, basi matokeo ya dua hiyo yatakuwa ni kuangamia kwa Waislamu, na hivyo itadhihirika ni kundi gani la haya mawili lililo upande wenye kweli.

Ushahidi ni mmoja tu unaoweza kuhakikisha ukweli wa madai yanayohitilafiana juu ya maisha ya Akhera ambayo huletwa na dini mbalimbali, nao ni huu ya kwamba, ahadi zinazotolewa kwa ajili ya maisha ya Akhera sehemu yake, japo ndogo, iweze kudhihirika katika dunia hii hii. Ikiwa katika mashindano ya kuomba dua kama hayo ya juu Mwenyezi Mungu angeonyesha upendo Wake kwa Mayahudi, ingehakikisha kabisa ya kuwa hata katika Akhera wao ndio watakaokuwa katika radhi ya Mwenyezi Mungu.

Qur'an imeendelea kusema ya kwamba Mayahudi hawatathubutu kupokea mashindano hayo maana wanajua sana yalivyo matendo yao na nia zao.

Habari zaidi za *Mubaahala* zimeelezwa katika sura 3:62.

100. Na kwa yakini Tulikuteremshia Ishara zilizo wazi, na hakuna wazikataao ila wavunjao amri.

101. Ala! Kila mara wanapofunga ahadi kundi moja katika wao wanaitupa? La, wengi wao hawaamini.

102. Na alipowafikia Mtume kutoka kwa Mwenyezi Mungu mwenye kusadikisha yale yaliyo pamoja nao, kundi moja miongoni mwa wale waliopewa Kitabu, likatupa kitabu cha Mwenyezi Mungu nyuma ya migongo yao kana kwamba hawajui.

103. Na wakafuata yale waliyoyafuata mashetani katika ufalme wa Suleimani; na Suleimani hakukufuru, bali mashetani ndio waliokufuru, wakiwafundisha watu uchawi. Na (wakafuata) yaliyoteremshwa kwa Malaika wawili - Haruta na Maruta - katika (mji wa) Babil, wala hawakumfundisha ye yote mpaka wakasema, hakika sisi ni jaribio basi usikatae. Ndipo wakajifunza kwao ambayo kwayo walitofautisha baina ya mtu na mkewe. Wala hawakuwa wenye kumdhuru ye yote kwayo ila kwa ruhusa ya Mwenyezi Mungu. Na hao hujifunza yatakayowadhuru wala hayatawafaa. Na kwa yakini wanajua kwamba aliyenunua haya hatakuwa na sehemu yo yote katika Akhera: na bila shaka ni kibaya walichouzia nafsi zao, laiti wangalijua!

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَآ إِلَيْكَ آيٰتٍ بَيِّنٰتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ إِلَّا
الْفٰسِقُونَ ﴿١٠٠﴾
أَوَكُلَّمَا عٰهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

وَلَمَّا جَآءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا
مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتٰبَ كِتٰبَ
اللّٰهِ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيٰطِينُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ وَ
مَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيٰطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ
النَّاسَ السِّحْرَ وَمَآ أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هٰرُوتَ وَمٰرُوتَ وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ أَحَدٍ حَتّٰى
يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا
مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَآرِّينَ
بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ
وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرٰىهُ مَا لَهُ فِي
الْآخِرَةِ مِنْ خَلٰقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

Aya 103. *Malakaini,* "Malaika wawili." Mradi wake ni *watu watawa wawili,* kama vile katika sura 12:32 Nabii Yusuf ameitwa *Malaika mtukufu* ilhali alikuwa mwanadamu.

Harut na *Marut* ni majina ya sifa. *Harut* maana yake *mchanaji. Marut* maana yake *mvunjaji* (Akrab). Majina haya yanaonyesha kazi za hao watawa wawili ilikuwa ni kuchana na kuvunja adhma na mamlaka ya watu fulani.

104. Na lau wangeamini na kuogopa bila shaka malipo yatokayo kwa Mwenyezi Mungu yangekuwa bora, laiti wangalijua!

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ خَيْرٌ ۖ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

FUNGU 13

105. Enyi mlioamini, msiseme Raa'inaa bali semeni Undhurnaa na kusikiliza; na makafiri watapata adhabu iumizayo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

106. Hawapendi waliokufuru miongoni mwa watu wa Kitabu wala washirikina mteremshiwe heri kutoka kwa Mola wenu, na Mwenyezi Mungu Humhusisha kwa rehema Zake Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye fadhili kuu.

مَّا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَن يُنَزَّلَ عَلَيْكُم مِّنْ خَيْرٍ مِّن رَّبِّكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

107. Aya yo yote Tunayoifuta au kuisahaulisha Tunaleta iliyo bora kuliko ile au iliyo mfano wake; je, hujui kwamba Mwenyezi Mungu Anao uwezo juu ya kila kitu?

مَا نَنسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِّنْهَا أَوْ مِثْلِهَا ۗ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٦﴾

Ngano na visa vingi visivyokubaliwa na Qur'an wala hadithi za Mtume *s.a.w.* vinasimuliwa juu ya Aya hii. Haitafaa kabisa kufasiriwa Aya hii kwa kufuata visa hivyo, kama alivyosema Allama Abu Hayyan ya kuwa "haya yote si sahihi hata kidogo" (Muhit).

Aya 105. Msiseme *Raa'inaa,* maana neno hili lina maana mbili: (1) Tuangalie, (2) mpumbavu, mwenye majivuno na kiburi (Akrab). Neno hili walikuwa wanatumia Mayahudi kumwambia Mtume *s.a.w.* wakikusudia kumtukana kisirisiri. Basi waaminio bila kujua hila ya Mayahudi walianza kutumia neno hili, ndipo wakakatazwa na wakaambiwa watumie neno jingine *Undhurnaa* lenye maana moja tu, yaani, Utuangalie.

Aya 107. Katika Aya hii Mwenyezi Mungu ameeleza mambo mawili yanayofanyika, na matokeo mawili yanayopatana nayo. Mambo hayo ni *Kufuta* Aya na *Kusahaulisha*. Anapofuta, huleta *zilizo bora* kuliko zilizofutwa; na anaposahaulisha huleta *mfano wake.*

Mradi wa Aya zilizofutwa, ni sheria ya Musa na Vitabu vingine vya zamani, na badala yake Mwenyezi Mungu Akaleta Qur'an ambayo ni bora kuliko vitabu vya zamani. Na mradi katika kusahaulisha ni kama vile zamani baada ya kufika Taurati, kila iliposahauliwa Mwenyezi Mungu alileta Manabii wa kuyakumbusha na kuyaeleza vizuri mafundisho yake. Ama wale wanaokiri kuwa kuna Aya zingine za Qur'an zinazotangua zingine wanakosea kabisa. Kwanza fikira hiyo hata si sawa na akili kwamba maneno ya Mwenyezi Mungu yapinzane. Pili hakuna hata Hadithi moja ya Mtume s.a.w. inayokubali fikira hiyo, bali Mtume *s.a.w.* aliamrisha Qur'an yote ifuatwe

108. Je, hujui kwamba Mwenyezi Mungu ni Mwenye ufalme wa mbingu na ardhi? Nanyi hamna mlinzi mwingine wala msaidizi kinyume cha Mwenyezi Mungu.

109. Je, mnataka kumwuliza Mtume wenu kama alivyoulizwa Musa zamani? Na anayebadilisha imani kwa kufuru, bila shaka ameipotea njia iliyo sawa.

110. Wengi miongoni mwa watu wa Kitabu wanapenda wangewarudisheni ninyi muwe makafiri baada ya kuamini kwenu kwa sababu ya husuda iliyomo mioyoni mwao baada ya kuwapambanukia haki; basi sameheni na kuacha mpaka Mwenyezi Mungu Alete amri Yake; hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

111. Na simamisheni Sala na toeni Zaka; na heri mtakazozitanguliza kwa ajili ya nafsi zenu mtazikuta kwa Mwenyezi Mungu: hakika Mwenyezi Mungu Anayaona mnayoyafanya.

112. Nao husema: Hataingia Peponi ila aliye Myahudi au Mkristo! Hayo ndiyo matamanio yao. Sema: Leteni dalili yenu kama ninyi ni wakweli.

113. Naam, ye yote anayejitupa kwa Mwenyezi Mungu, naye ni mtenda wema, basi yeye atapata malipo yake kwa Mola wake, wala haitakuwa hofu juu yao wala hawatahuzunika.

ألم تعلم أن الله له ملك السموات والأرض ۗ و
ما لكم من دون الله من ولي ولا نصير ﴿١٠٨﴾

أم تريدون أن تسألوا رسولكم كما سئل موسى من
قبل ۗ ومن يتبدل الكفر بالإيمان فقد ضل سواء
السبيل ﴿١٠٩﴾

ود كثير من أهل الكتاب لو يردونكم من بعد
إيمانكم كفارا ۚ حسدا من عند أنفسهم
من بعد ما تبين لهم الحق ۖ فاعفوا واصفحوا
حتى يأتي الله بأمره ۗ إن الله على كل شيء قدير ﴿١١٠﴾

وأقيموا الصلوة وآتوا الزكوة ۚ وما تقدموا لأنفسكم
من خير تجدوه عند الله ۗ إن الله بما تعملون
بصير ﴿١١١﴾

وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هودا أو
نصرى ۗ تلك أمانيهم ۗ قل هاتوا برهانكم إن
كنتم صدقين ﴿١١٢﴾

بلى من أسلم وجهه لله وهو محسن فله أجره
عند ربه ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون ﴿١١٣﴾

---

kabisa. Isitoshe Qur'an yenyewe inajishuhudia kuwa Aya zake zote zimehifadhiwa. (sura 15:10).

Maneno ya Qur'an hayapinzani hata kidogo. Anayeyaona yanapinzana ni kwa sababu haijui vizuri. Zaidi ya hayo wenye *naasikh* na *mansuukh* wamehitilafiana sana. Wengine wakisema zilizotanguka ni Aya mia kadha wa kadha. Na wengine wanakuja wakipunguza - punguza hesabu mpaka Aya tano. Lakini Seyyidna Ahmad a.s. aliyeijua vyema Qur'an, na ambaye ni Mujaddid wa zama hizi, ameeleza dalili nyingi kuhakikisha kuwa Aya za Qur'an hazitangui wala

FUNGU 14

114. Na Mayahudi husema: Wakristo hawakufungamana na cho chote; na Wakristo husema: Mayahudi hawakufungamana na cho chote; na hali wote wanasoma Kitabu; hivi ndivyo wasiojua wasemavyo mfano wa kauli yao; basi Mwenyezi Mungu Atahukumu baina yao siku ya Kiyama katika yale waliyokuwa wakihitilafiana.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصٰرٰى عَلٰى شَيْءٍ وَقَالَتِ
النَّصٰرٰى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلٰى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتٰبَ
كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللّٰهُ
يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٤﴾

115. Na ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule azuiaye misikiti ya Mwenyezi Mungu ya kwamba humo lisitajwe jina Lake na kujitahidi kuiharibu? Haiwafai hao waingie ila kwa kuogopa. Hao watapata fedheha katika dunia na katika Akhera watapata adhabu kubwa.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسٰجِدَ اللّٰهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا
اسْمُهُ وَسَعٰى فِي خَرَابِهَا أُولٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ
يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٥﴾

---

hazitanguliwi kwani hazipinzani, bali kila neno la Qur'an litafanya kazi mpaka siku ya Kiyama.

Lakini Padre Dale kwa kutokujua hekima ya mpango wa maneno ya Qur'an, amesema kuwa Mtume *s.a.w.* "alisahau Aya nyingine," ilhali Mwenyezi Mungu amemwambia Mtume s.a.w., "Hivi karibuni tutakusomesha wala hutasahau" (sura 87:7). Pia tazama sura 75:17-20.

Aya 114. Sifa ya Qur'an ni kuwa inakubali mara moja uzuri wa kitu mahali ulipo. Hapa wanalaumiwa Mayahudi na Wakristo ambao ingawa wameshirikiana mambo mengi, na kitabu chao ni kile kile, lakini kila upande unakataa kabisa kuona mema yaliyoko upande mwingine. Lakini Qur'an iko tayari kukubali sifa ingawa ndogo iliyoko upande wo wote. Kama desturi ya namna hii ingeshikwa na watu wa dini nyingine, kukubalika mema yanayopatikana katika dini nyingine, suluhu kubwa ingeenea duniani.

Aya 115. Aya hii ni kemeo kali kwa watu wale wanaoshika uadui wa dini kwa kiasi hata hawajali kuharibu majumba ya ibada ya watu wa dini zingine, au wanawakataza watu wa dini zingine na madhehebu zingine kufanya ibada katika misikiti au nyumba zao za kuabudia.

Mtume *s.a.w.* aliwapa ruhusa Wakristo wa Najran, waliokuja Madina kushindana naye mambo ya dini, kufanya ibada katika Msikiti wake wa Madina (Zurkani). Kwa kushika kanuni hii ya Mtume *s.a.w.* Waahmadiyya walipojenga msikiti London, Hadhrat Amir-ul-Muminin, Khalifat-ul-Masih II, Seyyidna Mirza Bashir-ud-Din Mahmud Ahmad, (Mungu amrehemu), aliwatangazia watu wote katika mwaka 1924 huko Uingereza ruhusa ya kufanya ibada zao humo, haidhuru wawe dini gani. Kadhalika Jumuiya ya Ahmadiyya ilipojenga msikiti Tabora katika mwaka 1944, Sheikh Mubarak Ahmad, H.A. alitangaza ruhusa hii ya watu wa kila dini kuabudu humo, mbele ya Waafrika, Wahindi na Wazungu waliohudhuria katika sherehe ya kufunguliwa msikiti.

116. Na mashariki na magharibi ni ya Mwenyezi Mungu, basi mahali po pote mgeukiapo ndipo (mtaukuta) uso wa Mwenyezi Mumgu. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye kujua.

وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوْا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿١١٦﴾

117. Na wanasema, Mwenyezi Mungu amejipangia mwana. Ameepukana na hilo, bali ni Vyake vilivyomo mbinguni na ardhini. Vyote vinamtii Yeye.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ بَلْ لَّهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ ﴿١١٧﴾

118. Mwanzishaji wa mbingu na ardhi; na Anapotaka jambo basi Huliambia tu, kuwa, nalo huwa.

بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضٰى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿١١٨﴾

119. Na wanasema wale wasijua, mbona Mwenyezi Mungu Hasemi nasi au kutufikia Ishara? Hivyo walisema

وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ أَوْ تَأْتِيْنَآ

Aya 116. *Na mashariki na magharibi ni ya Mwenyezi Mungu.* Katika Aya 115 Waarabu waliowazuilia Waislamu Msikiti Mtukufu waliahidiwa fedheha katika maisha ya dunia. Katika Aya hii Mwenyezi Mungu anawaahidi Waislamu kuwapa mashariki na magharibi, ijapokuwa katika siku zile walikuwa wamezungukwa na maadui pande zote. Katika miaka michache tu iliyofuata ahadi hii, Waislamu waliona msaada wa ajabu ukitoka kwa Mola wao, hata wakawa wafalme waliotawala sehemu kubwa za pande za mashariki.

Mtume *s.a.w.* alisema ya kwamba katika wakati wa Masih-ul-Mau'ud jua litakucha toka magharibi. Mradi wa hadithi hii ni kwamba Masihi atakapokuja, mafundisho yake yataenea upande wa magharibi pia, na watu wa huko watayashika na kuingia katika dini ya Kiislamu. Wabashiri wa Kiahmadiyya wamekwishafika nchi za Magharibi na watu wameanza kuukubali Uislamu.

Mwenye wasaa. Sifa hii inaonyesha ya kwamba hiyo ni ahadi ambayo inabidi kutimizwa wala isitiliwe shaka, maana Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, aweza kuwapa watumishi Wake vyote vilivyomo duniani. Mwenyezi Mungu ni Mwenye elimu vile vile, anajua bidii za watu na nia zao na vitendo vyao.

Aya hii, kama mnavyoona maelezo hayo, haielezi habari za Kibla au upande wa kuelekea wakati wa kusali, kama anavyodhania Padre Dale na kufikiri kuwa Aya hiyo imetanguka kwa vile Kibla inayoshikwa ni Makka. Bali Aya hiyo ni bishara kuwa Uislamu utaenea mashariki na magharibi. Katika siku za Mtume *s.a.w.* ulienea katika pande za mashariki. Na sasa katika siku za Masihi wake, Seyyidna Ahmad (amani juu yake), utaenea pande za magharibi, yaani Ulaya na Amerika; na ahadi hii kwa fadhili za Mwenyezi Mungu imekwisha anza kutimia pole pole.

Aya 117. *Mungu amejipangia mwana.* Kuwa na mwana kunaonyesha upungufu na udhaifu. Mwenyezi Mungu ni Mtakatifu na Mkamilifu. Mwenye kudra na uwezo mtimilifu alivyo Mwenyezi Mungu hawezi kuwa na mtoto. Aya inayofuata inaendelea kutia mkazo jambo hili.

wale waliokuwa kabla yao mfano wa kauli yao; mioyo yao imefanana. Hakika Sisi Tumezieleza Ishara kwa watu wenye yakini.

ءَايَةٌ ۗ كَذَٰلِكَ قَالَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّثْلَ قَوْلِهِمْ ۘ تَشَٰبَهَتْ قُلُوبُهُمْ ۗ قَدْ بَيَّنَّا ٱلْءَايَٰتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٩﴾

120. Hakika Sisi Tumekutuma na haki, kubashiri na kuonya, wala hutaulizwa habari za watu wa Motoni.

إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۖ وَلَا تُسْـَٔلُ عَنْ أَصْحَٰبِ ٱلْجَحِيمِ ﴿١٢٠﴾

121. Na hawatakuwa radhi juu yako Mayahudi wala Wakristo mpaka ufuate mila yao, Sema: Hakika mwongozo wa Mwenyezi Mungu ndio mwongozo hasa. Na kama ukifuata matamanio yao baada ya yale yaliyokufikia katika elimu, hutapata mlinzi wala msaidizi ye yote kwa Mwenyezi Mungu.

وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ ٱلْيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۗ قُلْ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلْهُدَىٰ ۗ وَلَئِنِ ٱتَّبَعْتَ أَهْوَآءَهُم بَعْدَ ٱلَّذِى جَآءَكَ مِنَ ٱلْعِلْمِ ۙ مَا لَكَ مِنَ ٱللَّهِ مِن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢١﴾

122. Wale Tuliowapa Kitabu wakakisoma kama ipasavyo kukisoma, hao ndio wanaokiamini; na anayekikataa basi hao ndio wenye hasara.

ٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَٰهُمُ ٱلْكِتَٰبَ يَتْلُونَهُۥ حَقَّ تِلَاوَتِهِۦٓ أُو۟لَٰٓئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِۦ ۗ وَمَن يَكْفُرْ بِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿١٢٢﴾

FUNGU 15

123. Enyi wana wa Israeli, kumbukeni neema Yangu Niliyowaneemesheni, nami Nikawafadhilini kuliko viumbe wengine.

يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَتِىَ ٱلَّتِىٓ أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّى فَضَّلْتُكُمْ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿١٢٣﴾

124. Na iogopeni siku ambayo nafsi haitaifaa kitu nafsi nyingine, wala haitakubaliwa fidia kwake, wala maombezi hayataifaa, wala hawatasaidiwa.

وَٱتَّقُوا۟ يَوْمًا لَّا تَجْزِى نَفْسٌ عَن نَّفْسٍ شَيْـًٔا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنفَعُهَا شَفَٰعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿١٢٤﴾

125. Na (kumbukeni) Mola wake Alipomjaribu Ibrahimu kwa maneno, akayatimiza; Akasema: Hakika Mimi Nitakufanya Imamu wa watu. (Ibrahimu) akasema: Je, na katika wazao wangu pia? Akasema: (Ndiyo, lakini) ahadi Yangu haitawafikia wadhalimu.

وَإِذِ ٱبْتَلَىٰٓ إِبْرَٰهِۦمَ رَبُّهُۥ بِكَلِمَٰتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ۖ قَالَ إِنِّى جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۖ قَالَ وَمِن ذُرِّيَّتِى ۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِى ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٢٥﴾

Aya 125. *Kalimaatin,* "Maneno," yaani amri (Mufradat)

126. Na (kumbukeni) Tulipoifanya Nyumba iwe mahali pa kuendewa na watu na pa salama. Na mpafanye mahali aliposimama Ibrahimu pawe pa kusalia. Na Tuliwaagiza Ibrahimu na Ismaili kwamba ninyi wawili mwitakase Nyumba Yangu kwa ajili ya waizungukao na kwa wakaao na kwa wanaorukuu na kusujudu.

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا
مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٦﴾

127. Na (kumbukeni) aliposema Ibrahimu: Ee Mola wangu, Ufanye mji huu uwe wa salama na uwape wenyeji wake matunda yule miongoni mwao anayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Na mwenye kukufuru pia Nitamstarehesha kidogo kisha Nitamkokota kwenye adhabu ya Moto, napo ni mahali pabaya pa kurejea.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَٰذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ
أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُم بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ۖ قَالَ وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ
إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٧﴾

128. Na (kumbukeni) Ibrahimu alipoiinua misingi ya Nyumba, na Ismaili pia, (wakaomba): Ee Mola wetu, Utupokelee, hakika Wewe ndiwe Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ
رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٨﴾

Ahadi Yangu haitawafikia wadhalimu. Nabii Ibrahimu alipopewa unabii, aliomba wazao wake nao wapewe neema hiyo. Mwenyezi Mungu alikubali kuwa, ndiyo, unabii utaendelea, ila ahadi hiyo hawataipata wadhalimu.

Aya 126. *Mahali pa kuendewa na watu na pa salama.* Ahadi hii aliyopewa Ibrahimu na Mwenyezi Mungu imekwisha timia. Kaaba ni Nyumba inayoendewa na watu kila mwaka laki na laki wa mataifa mbalimbali na rangi mbalimbali, ambao wanaifikia kwa huba na shauku. Kadhalika Makka pamebakia peke yake mahali pa salama katika mahali pote patakatifu pa dini za dunia. Yerusalem na patakatifu pa dini zingine pamewahi kushambuliwa na maadui na kuangamizwa, lakini Makka siku zote imekaa katika mikono ya wanaoiheshimu.

Aya 127. Dua hii ilipoombwa na Nabii Ibrahimu, Makka ilikuwa ni jangwa tupu la ukiwa. Haikuwa na kitu ila Kaaba. Lakini sasa imekuwa mji mkubwa, maarufu, wenye matunda ya kila namna na watu na amani. Tazameni jinsi maombi haya ya Nabii Ibrahimu na mengine yanayotajwa katika Aya zijazo yalivyokubaliwa. Hii ni dalili ya kutosha kuonyesha kuwa yuko Mwenyezi Mungu anayesikia, Mwenye uwezo.

129. Ee Mola wetu, Utufanye tuwe wajitupao Kwako, na miongoni mwa wazao wetu pia Uwafanye watu wajitupao Kwako. Na Utuonyeshe njia za ibada yetu na Utuelekee; bila shaka Wewe ndiwe Mwelekevu, Mrehemevu.

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَآ أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٩﴾

130. Ee Mola wetu, mwinue Mtume kati yao atokaye miongoni mwao, awasomee Aya Zako, na kuwafundisha Kitabu na hekima, na kuwatakasa. Hakika Wewe ndiwe Mwenye nguvu Mwenye hekima.

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيٰتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٣٠﴾

FUNGU 16

131. Na nani atajitenga na mila ya Ibrahimu isipokuwa anayejipumbaza nafsi yake? Na kwa yakini Sisi Tulimchagua katika dunia, na kwa hakika yeye katika Akhera yu miongoni mwa watawa.

وَمَنْ يَّرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ إِبْرٰهِمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنٰهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِينَ ﴿١٣١﴾

132. (Kumbukeni) Mola wake Alipomwambia: Nyenyekea, akanena: Nanyenyekea kwa Mola wa walimwengu.

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعٰلَمِينَ ﴿١٣٢﴾

133. Na Ibrahimu akawausia hayo wanawe na Yakubu pia: Enyi wanangu, hakika Mwenyezi Mungu Amewachagulieni dini hii, basi msife ila nanyi mmekuwa wanyenyekeao.

وَوَصّٰى بِهَآ إِبْرٰهِمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يٰبَنِيَّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾

Aya 130. *Mwinue Mtume.* Dua hii ya Nabii Ibrahimu, aliyoomba kwa moyo wake wote, ilitimia katika dhati ya Mtume Muhammad *s.a.w.* Namna Mtume alivyokuwa na sifa nne zilizoelezwa katika Aya hii ni jambo linalokubalika katika historia, ambalo hata maadui zake wajuvi kabisa wamelazimika kulikubali kuwa yeye ni Mtume aliyefanikiwa zaidi kuliko wengine wote. Mtume *s.a.w.* mwenyewe amesema , "Mimi ndiyo dua ya Ibrahimu" (Jarir na Asakir). Pia ikumbukwe ya kuwa Waarabu ni wazao wa Ismaili aliyekuwa mtoto wa Ibrahimu, na jambo hili ni hakika iliyokubaliwa na wanazuoni wa ulimwengu.

أَمْ كُنتُمْ شُهَدَآءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ ٱلْمَوْتُ إِذْ قَالَ
لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنۢ بَعْدِى ۖ قَالُوا۟ نَعْبُدُ إِلَٰهَكَ
وَإِلَٰهَ ءَابَآئِكَ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا
وَنَحْنُ لَهُۥ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾

134. Je, mlikuwapo yalipomfikia Yakubu mauti, alipowaambia wanawe: Je, mtaabudu nini baada yangu? Wakasema: Tutamwabudu Mola wako na Mola wa baba zako, Ibrahimu na Ismaili na Isihaka, Mungu mmoja tu; na sisi tunanyenyekea Kwake.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۖ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا
كَسَبْتُمْ ۖ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

135. Hao ni watu waliokwisha pita, watapata waliyoyachuma nanyi mtapata mtakayoyachuma; wala hamtaulizwa yale waliyokuwa wakiyafanya.

وَقَالُوا۟ كُونُوا۟ هُودًا أَوْ نَصَٰرَىٰ تَهْتَدُوا۟ ۗ قُلْ بَلْ
مِلَّةَ إِبْرَٰهِـۧمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾

136. Na wakasema: Kuweni Mayahudi au Wakristo, mtaongoka. Sema: Bali (shikeni) mila ya Ibrahimu aliyehalisika, wala hakuwa miongoni mwa washirikina.

قُولُوٓا۟ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ
إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ وَٱلْأَسْبَاطِ
وَمَآ أُوتِىَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِىَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ
لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُۥ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

137. Semeni: Tumemwamini Mwenyezi Mungu na yale tuliyoteremshiwa na yaliyoteremshwa kwa Ibrahimu na Ismaili na Isihaka na Yakubu na wazao (wake), na pia yale aliyopewa Musa na Isa na yale waliyopewa Manabii kutoka kwa Mola wao; hatutofautishi baina ya mmoja kati yao; na sisi tumejitupa Kwake.

فَإِنْ ءَامَنُوا۟ بِمِثْلِ مَآ ءَامَنتُم بِهِۦ فَقَدِ ٱهْتَدَوا۟ ۖ وَّإِن
تَوَلَّوْا۟ فَإِنَّمَا هُمْ فِى شِقَاقٍ ۖ فَسَيَكْفِيكَهُمُ ٱللَّهُ ۚ وَهُوَ
ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾

138. Basi wakiamini kama mnavyomwamini ninyi, kweli wameongoka; na wakikengeuka, basi bila shaka wao wamo katika upinzani tu. Basi Mwenyezi Mungu bila shaka Atakutosheleza kwao; na Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

صِبْغَةَ ٱللَّهِ ۖ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ صِبْغَةً ۖ وَنَحْنُ
لَهُۥ عَٰبِدُونَ ﴿١٣٨﴾

139. (Sema: Sisi tutachagua) dini ya Mwenyezi Mungu; na ni nani aliye bora kuliko Mwenyezi Mungu katika (kufundisha) dini? Na ni Yeye tu ndie tunamwabudu.

Aya 139. *Sibgha,* "rangi," mradi wake ni (1) dini; (2) kanuni za sheria; (3) tabia ambayo

140. Sema: Je, mnahojiana nasi juu ya Mwenyezi Mungu na hali Yeye ni Mola wetu na Mola wenu? Na sisi tuna vitendo vyetu nanyi mna vitendo vyenu; nasi tunajihalisisha Kwake.

قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٤٠﴾

141. Je, mnasema: Hakika Ibrahimu na Ismaili na Isihaka na Yakubu na wazao (wake) walikuwa Mayahudi au Wakristo? Sema: Je, ninyi mnajua zaidi au Mwenyezi Mungu? Na ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule afichaye ushahidi alio nao utokao kwa Mwenyezi Mungu? Na Mwenyezi Mungu si Mwenye kughafilika na hayo mnayoyafanya.

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ ۗ قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ ۗ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

142. Hao ndio watu waliokwisha pita, watapata waliyoyachuma, na ninyi mtapata mtakayoyachuma; wala hamtaulizwa yale waliyokuwa wakiyafanya.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۖ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ ۖ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٢﴾

JUZU 2.

FUNGU 17

143. Karibuni wapumbavu miongoni mwa watu watasema: Nini kimewageuza

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ

Mwenyezi Mungu amempa mtu; (4) ubatizo (Akrab). Dini inaitwa sibgha kwa sababu inamwenea mtu kama rangi. Hivyo *sibghatallahi* maana yake ni "shika au fuata dini ambayo Mwenyezi Mungu anakutaka uishike au uifuate." Huo ndio hasa ubatizo wa kweli unaoweza kumfanya mtu aige sifa za Mwenyezi Mungu. Ubatizo huu ni Mtukufu na mbali kabisa na ubatizo wa Kikristo ambao unatafuta kumpatia mtu kusamehewa dhambi zake, na kumpatia mtu uhai wa milele, kwa tendo dogo la kumchovya ndani ya maji au kumnyunyuziayo wakati wa kumtia Ukristo.

Dini ya Mwenyezi Mungu haina maana kwamba Mwenyezi Mungu anafuata dini yo yote ile. Ina maana tu kwamba ni ile dini iliyofunuliwa na Mwenyezi Mungu.

Aya 142. Mayahudi na Wakristo wanakumbushwa mara ya tena ya kuwa wasitegemee babu zao waliomridhisha Mwenyezi Mungu kwa vitendo vyao vyema. Vitendo vyao tu, siyo vya watu wengine, ndivyo vinavyoweza kuwaokoa. Wakitenda mema wataokoka wala siyo kwa sababu wao ni watoto wa Ibrahimu, au Yakubu, au wa Musa na Isa.

Aya 143. *Nini kimewageuza.* Ilikuwa desturi ya Mtume *s.a.w.* kuwafikiana na watu wa

katika Kibla chao walichokuwa wakielekea? Sema: Mashariki na Magharibi ni ya Mwenyezi Mungu; Humwongoza Amtakaye kwenye njia iliyonyoka.

قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا ۚ قُل لِّلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾

144. Na vivyo Tumewafanyeni umati bora ili muwe mashahidi juu ya watu, na Mtume awe shahidi juu yenu. Na Hatukukifanya Kibla ulichokuwa nacho ila Tupate kujulisha yule anayemfuata Mtume kutoka yule anayegeuka kwa visigino vyake; na kwa yakini ilikuwa jambo gumu isipokuwa kwa wale Aliowaongoza Mwenyezi Mungu; Na Mwenyezi Mungu hakuwa Mwenye kuipoteza imani yenu, bila shaka Mwenyezi Mungu kwa watu ni Mpole sana Mrehemevu.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا ۗ وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ ۚ وَإِن كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۗ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤٣﴾

Kitabu katika mambo ambayo alikuwa hajafunuliwa na Mwenyezi Mungu. Imeandikwa katika Bukhari, "Mtume *s.a.w.* alikuwa akiwafikiana na watu wa Kitabu katika mambo asiyoyaamrishwa" (Bukhari, jalada 2 uk. 169). Basi Mtume *s.a.w.* alipokuwa katika mji wa Makka kwa miaka 13 alikuwa akielekea *Bait-ul-Mukaddas* wakati wa kusali, ingawa moyo wake ulikuwa ukipenda kuelekea Kibla ya Nabii Ibrahimu, yaani Kaaba, lakini asitake kufanya hivyo pasipo amri ya Mwenyezi Mungu. Katika Makka ilikuwa rahisi kuzielekea Kibla zote mbili, Kaaba na *Bait-ul-Mukaddas*. Lakini alipohamia Madina ilikuwa haiwezekani kuzielekea Kibla zote mbili. Mtume s.a.w. asitake kuelekea Kaaba mpaka apate amri ya Mwenyezi Mungu. Hivyo akaendelea kuelekea *Bait-ul-Mukaddas* kwa miezi 16 baada ya kuhamia Madina, mpaka alipoambiwa na Mwenyezi Mungu kuelekea Kaaba, basi akaielekea.

Basi katika Aya hii na zingine zifuatazo Mwenyezi Mungu anawajibu wakinzani na anathibitisha usafihi wao. Jambo la ajabu ni hili ya kuwa maneno haya: "Karibuni wapumbavu miongoni mwa watu watasema" yanatimiza ukweli unaoendelea kila siku, kwani watu wameendelea kupinza jambo hili pasipo na akili. Kwa mfano upinzani mmoja ulioelezwa ni kusema, "Labda Mtume *s.a.w.* alitaka kuvuta mioyo ya Mayahudi na Wakristo, na alipoona kuwa hawapatikani, alitoa amri waigeukie Kaaba." Lakini mtu mwenye akili anaweza kufahamu kuwa upinzani huu si haki, sababu yake ni hii kwamba katika Makka kulikuwa na Waarabu wengi wasioamini. Ingekuwa ni kutaka kuwapendeza watu, Mtume *s.a.w.* angeelekea Kaaba ambayo ni Nyumba waliyokuwa wakiiheshimu sana. Lakini Mtume *s.a.w.* alielekea Kibla cha Mayahudi. Na katika Madina ambako Mayahudi na Wakristo walikuwa wengi, Mtume *s.a.w.* akaelekea upande wa Kaaba. Je, kwa njia ya namna hii mtu anaweza kuwafurahisha watu? Basi upinzani wa namna hii unathibitisha tu ukweli wa maneno ya Mwenyezi Mungu, "Karibuni wapumbavu watasema. ...."

Aya 144. *Tupate kujulisha yule anayemfuata Mtume.* Kwa kugeuza Kibla washirikina wa Bara Arabu na watu wa Kitabu (Mayahudi na Wakristo) wote walijaribiwa kuwa ni nani anayesikiliza sauti ya mbingu na ni nani anayefuata matamanio ya nafsi yake. Kwanza kwa kuelekea

145. Kwa yakini Tumeona uso wako ukielekea mbinguni, basi bila shaka Tutakugeuza kwenye Kibla ukipendacho, na geuza uso wako upande wa Msikiti Mtakatifu, na po pote mnapokuwa zielekezeni nyuso zenu uliko; na hakika wale waliopewa Kitabu wanajua sana kwamba hiyo ni haki itokayo kwa Mola wao; na Mwenyezi Mungu si Mwenye kughafilika na yale wanayoyatenda.

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ
قِبْلَةً تَرْضَاهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ ۗ وَإِنَّ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۗ
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

146. Na hata ukiwaletea waliopewa Kitabu Ishara za kila namna hawatafuata Kibla chako; wala wewe hutafuata Kibla chao; wala baadhi yao hawafuati Kibla cha wengine wao; na kama ukiyafuata matamanio yao baada ya kukufikia elimu, hakika hapo utakuwa miongoni mwa wadhalimu.

وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا
قِبْلَتَكَ ۚ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ ۚ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ
قِبْلَةَ بَعْضٍ ۚ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

147. Wale Tuliowapa Kitabu wanakijua hicho (kuwa ndicho haki) kama wanavyowajua wana wao; lakini baadhi yao wanaficha ukweli kwa makusudi hali wanajua.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ ۖ
وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

Bait-ul-Mukaddas walijaribiwa Waarabu, maana wao wasingependa asilan kuelekea Kibla cha Mayahudi. Na kwa kugeuza Kibla ikawa jaribio kwa ajili ya Mayahudi na Wakristo. Basi jambo hilo likamtofautisha mwema na mbaya.

Mwenyezi Mungu hakuwa mwenye kuipoteza imani yenu. Kwa kugeuza Kibla haiwezi kuharibika imani ya Waislamu, bali itakuwa imara zaidi, maana sasa itathibitika kuwa wale wanaostahili baraka za Ibrahimu ni wale wale wanaofuata Kibla kilichoamrishwa.

Aya 145. *Po pote mnapokuwa zielekezeni nyuso zenu uliko.* Amri hii si kwa ajili ya Waislamu wa Madina tu, bali ni kwa ajili ya waislamu wote wa ulimwengu, ili kuthibitisha umoja katika mambo yao yote.

Aya 147. *Wanakijua hicho kama wanavyowajua watoto wao.* Neno hicho kimsingi lina maana ya zile ishara za ukweli ambazo wanazishuhudia katika mwenendo wa Mtukufu Mtume s.a.w. Ni dhahiri kwamba yu mtu mcha-Mungu kwa sababu anabainisha sifa za Mwenyezi Mungu. Kama vile wawatambuavyo watoto wao kutokana na alama na chapa za tabia zao wenyewe zilizojitokeza kwa watoto hao hivyo basi kuwajua kwamba ni watoto wao kwelikweli, vivyo hivyo mtu wa Mungu ni lazima atambulike kutokana na sifa za Mwenyezi Mungu ambazo zinaonyeshwa katika mwenendo wake na njia ya maisha yake.

148. Ndiyo haki iliyotoka kwa Mola wako, basi usiwe miongoni mwa wafanyao shaka.

ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُمْتَرِينَ ١٤٧

FUNGU 18

149. Na kila mtu anayo shabaha anayoielekea; basi shindaneni katika mema; po pote mtakapokuwa Mwenyezi Mungu Atawaleteni nyote pamoja; kwa yakini Mwenyezi Mungu ni mweza wa kila kitu.

وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَٱسْتَبِقُوا۟ ٱلْخَيْرَٰتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا۟ يَأْتِ بِكُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ١٤٨

150. Na po pote utokapo geuza uso wako kwenye Msikiti Mtakatifu, na bila shaka hiyo ndiyo haki itokayo kwa Mola wako, na Mwenyezi Mungu si Mwenye kughafilika na yale mnayoyatenda.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَإِنَّهُۥ لَلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ١٤٩

151. Na po pote utokapo geuza uso wako kwenye Msikiti Mtakatifu, na po pote mlipo geuzeni nyuso zenu uliko, ili watu wasiwe na hoja juu yenu, isipokuwa waliodhulumu miongoni mwao, basi msiwaogope, bali Niogopeni Mimi, ili nitimize neema zangu juu yenu na ili mpate kuongoka.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَٱخْشَوْنِى وَلِأُتِمَّ نِعْمَتِى عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ١٥٠

Aya 148. *Ndiyo haki iliyotoka kwa Mola wako,* ewe msomaji wa hii Qur'an, usiwe na shaka juu ya mambo yanayoelezwa katika Kitabu hiki Kitukufu, maana ukweli wa mambo haya huthibitika.

Aya 149. *Shindaneni katika mema.* Kila mtu analo kusudi maalumu, na analiangalia sana katika vitendo vyake vyote. Basi kusudi la Waislamu linatakiwa liwe kushindana katika mema, yaani kila mmoja wao afanye bidii kuwapita wenzake katika mema.

Aya 150. *Na po pote utokapo.* Mtume Muhammad *s.a.w.* anaambiwa ya kuwa maadam sasa mmeamrishwa kuelekea Kaaba, imekuwa lazima kwako kufanya bidii kuupata mji wa Makka, ili Kaaba iwe mikononi mwa Waislamu

Aya 151. *Ili watu wasiwe na hoja juu yenu.* Ilikuwa lazima Mtume *s.a.w.* ashinde Makka, ili wasio Waislamu wasipate nafasi ya kusema, "Waislamu wanahubiri umoja wa Mwenyezi Mungu, lakini mbona Kibla chao kimejaa masanamu!"

152. Kama Tulivyomtuma Mtume kwenu kutoka miongoni mwenu, anawasomeeni Aya Zetu na kuwatakaseni na kuwafundisheni Kitabu na hekima na kuwafundisheni mliyokuwa hamyajui.

كَمَآ أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

153. Basi mnikumbuke, (nami) Nitawakumbukeni; na Nishukuruni wala msinikufuru.

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ

FUNGU 19

154. Enyi mlioamini, ombeni msaada kwa subira na Sala; bila shaka Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wanaosubiri.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

155. Wala msiwaite - wale waliouwawa katika njia ya Mwenyezi Mungu - wafu, bali ni wazima lakini ninyi hamtambui.

وَلَا تَقُولُوا لِمَن يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَٰكِن لَّا تَشْعُرُونَ

156. Na kwa yakini Tutawajaribuni kwa jambo la hofu na kwa njaa na kwa upungufu wa mali na watu na matunda; na uwapashe habari njema wanaosubiri,

وَلَنَبْلُوَنَّكُم بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۗ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

Aya 153. *Mnikumbuke, (nami) Nitawakumbukeni*. Binadamu kumkumbuka Mwenyezi Mungu ni kumpenda, kuzifuata amri Zake, na kumtukuza. Na Mwenyezi Mungu kumkumbuka binadamu ni kumhurumia, kumneemesha na kumwongoza katika njia Zake.

Aya 154. Waaminio wameahidiwa kupata msaada wa Mwenyezi Mungu kwa kushika njia mbili: (1) *Subira* - waaminio wajizoeze kuvumilia na wasiache desturi ya dini katika taabu na mashaka;
(2) *Sala* - wadumu kusali. Hivyo Mwenyezi Mungu atakuwa pamoja nao.

Aya 155. Kifo ni kitu cha lazima kwa kila mtu. Mwenyezi Mungu amekwisha sema, *kullu nafsin dhaaiqatul maut* (Kila nafsi itaonja mauti sura 3:186). Lakini katika Aya hii Mwenyezi Mungu anasema ya kuwa tusiwaite kuwa ni wafu wale waliouwawa katika njia yake. Mradi wa uzima huu ni namna tatu: (1) Kazi yao itaendelea na haitakufa, na hivyo watakumbukwa daima; (2) Hawakufa bure: watu wengi atapata uzima wa kiroho kwa ajili ya juhudi yao; (3) Roho zao zitafufuliwa upesi katika maisha mapya.

Aya 156. *Tutawajaribuni.* Wema wa mtu na ubaya wake hujulikana wakati wa mitihani. Na yule ambaye anataka kupata cheo kikubwa ni lazima apite katika majaribio. Basi Mwenyezi Mungu anawaambia Waislamu kwamba, kupata neema Zangu na baraka Zangu mtapata, lakini ni sharti mkashinde katika majaribio niliyoyaweka.

157. Ambao uwapatapo msiba husema: Hakika sisi ni wa Mwenyezi Mungu, na bila shaka Kwake tutarejea.

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٧﴾

158. Hao juu yao ziko baraka na rehema kutoka kwa Mola wao, nao ndio wenye kuongoka.

أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

159. Hakika Safaa na Marwa ni katika alama za Mwenyezi Mungu; basi anayehiji kwenye Nyumba au kufanya Umra si kosa kwake kuvizunguka (vilima) hivyo viwili; na anayefanya wema kwa shauku ya nafsi yake, basi Mwenyezi Mungu ni Mwenye shukurani Ajuaye.

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ ۖ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا ۚ وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٩﴾

160. Hakika wale wanaoficha Tuliyoyateremsha katika Ishara zilizo wazi na mwongozo, baada ya sisi kuzibainisha kwa watu Kitabuni, Hao ndio Atakaowalaani Mwenyezi Mungu na walaanio (wengine pia) watawalaani.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ ۙ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴿١٦٠﴾

161. Ila wale waliotubu na kusahihisha na kubainisha, basi hao Nitawaelekea, na Mimi ni Mwelekevu sana, Mwenye rehema.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦١﴾

Aya 157. *Sisi ni wa Mwenyezi Mungu,* yaani wanakuwa radhi juu ya radhi ya Mwenyezi Mungu, hawaonyeshi chuki wakati wa misiba wala hawafi moyo.

Aya 159. *Safaa na Marwa* ni vilima viwili vya Makka vilivyoko karibu na Kaaba. Nabii Ibrahimu alimwacha mkewe, Hajira, na mwanawe, Ismaili, karibu na vilima hivyo kwa amri ya Mwenyezi Mungu. Ismaili alikuwa bado mtoto mchanga. Kiu ya maji ilimshika na akakaribia kufa. Mama yake asiweze kuvumilia kuona mwanawe akifa katika hali ya namna hii, basi akaanza kutafuta maji. Akapanda na kuteremka juu ya vilima hivyo mara saba katika kutafuta maji, mpaka Malaika wa Mungu akamwambia, "Ewe Hajira, nenda utakuta chemchem ya maji karibu na mtoto wako." Hajira akarudi na akakuta maji yakitoka zam zam zam. Na kwa ajili hii chemchem ile inaitwa mpaka leo Zam Zam. (Bukhari).

Vilima hivyo vinakumbusha subira na sadaka ya Hajira na Ismaili. Sasa watu wanaokwenda kuhiji wanafanya kama alivyofanya Hajira alipokuwa anatafuta maji, ili wapate kujua kuwa anayekubali taabu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, hubarikiwa na kupata fadhili Zake.

Si kosa kwake. Kabla ya dini ya Kiislamu, Waarabu waliweka masanamu mawili juu ya Safaa na Marwa. Kwa ajili hii Waislamu wakafikiri labda ni vibaya kuvizunguka vilima hivyo. Basi, wanaambiwa si kosa kuvizunguka.

162. Hakika waliokufuru na wakafa hali ni makafiri, hao ndio iko juu yao laana ya Mwenyezi Mungu, na ya Malaika na ya watu wote.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰٓئِكَ
عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝

163. Humo watakaa. Hawatapunguziwa adhabu, wala hawatapumzishwa.

خَٰلِدِينَ فِيهَا ۖ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا
هُمْ يُنظَرُونَ ۝

164. Na Mungu wenu ni Mungu Mmoja, hakuna aabudiwaye ila Yeye, Mwingi wa rehema Mwingi wa ukarimu.

ع وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ ۝

FUNGU 20

165. Hakika katika kuumbwa mbingu na ardhi, na mfuatano wa usiku na mchana, na vyombo ambavyo hupita katika bahari kwa (kuchukua vitu) viwafaavyo watu, na maji Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu kutoka mawinguni, na kwayo Akaihuisha ardhi baada ya kufa kwake, na humo Akaeneza kila aina ya wanyama; na mabadiliko ya pepo, na mwingu yaliyotiishwa kati ya mbingu na ardhi, bila shaka zimo Ishara kwa watu wenye akili.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَٰفِ الَّيْلِ وَ
النَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنفَعُ
النَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَآءِ مِن مَّآءٍ فَأَحْيَا
بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٍ
وَتَصْرِيفِ الرِّيَٰحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ
وَالْأَرْضِ لَأٓيَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝

166. Na katika watu wako wanaoshika washirika kinyume cha Mwenyezi Mungu, wanawapenda kama kumpenda Mwenyezi Mungu. Lakini walioamini wanampenda Mwenyezi Mungu zaidi sana; na laiti waliodhulumu wangalijua watakapoiona adhabu, ya kwamba nguvu zote ni za Mwenyezi Mungu, na kuwa Mwenyezi Mungu ni mkali wa kuadhibu.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ ءَامَنُوٓا أَشَدُّ حُبًّا
لِّلَّهِ ۗ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوٓا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ لا
أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا لا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ۝

Aya 165. Waaminio wanahimizwa kupeleleza na kuchungua habari za ulimwengu.

167. (Kwa kweli, bila shaka wangelifahamu kama wangeliuona ule wakati ambapo) wale waliofuatwa watakapowakataa wafuasi wao, na wataiona adhabu, na njia zote (za kuepukia) zitakuwa zimekatwa.

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾

168. Na watasema wale waliofuata, Laiti tungeweza kurudi (duniani), tungaliwakataa kama wanavyotukataa. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Atakavyowaonyesha vitendo vyao kuwa majuto juu yao, wala hawatakuwa wenye kutoka Motoni.

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا ۗ كَذَٰلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ ۖ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾

FUNGU 21

169. Enyi watu! kuleni katika vile vilivyomo ardhini, vilivyo halali na vyenye kufaa kiafya, wala msifuate nyayo za Shetani; bila shaka yeye kwenu ni adui dhahiri.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾

170. Yeye huwaamuruni tu mambo mabaya na ya aibu, na kuwa mseme juu ya Mwenyezi Mungu msiyoyajua.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

Aya 169. *Vilivyo halali na vyenye kufaa kiafya*. Ni wazi kuwa chakula huleta athari juu ya kiwiliwili cha mtu na juu ya roho yake pia. Chakula kisicho halali huharibu imani ya mtu, maana ni kunyume cha amri ya Mwumbaji wake. Na chakula ambacho si kizuri hudhuru kiwiliwili chake. Basi, ilikuwa lazima kwa dini iliyo kamili kueleza habari kamili katika jambo hili. Islam inasema: (1) Chakula kiwe halali, yaani kilichoruhusiwa na sheria ya Mwenyezi Mungu. (2) Kiwe kizuri kinachofaa kiwiliwili cha binadamu. Maana mwenye kiwiliwili kibaya na roho najisi hawezi kutimiza kusudi la kuumbwa kwake.

Neno *twayyib* linaweza kutumika katika uchaguzi wa mtu binafsi na pia hali ya uzuri kiafya wa kile kitu ambacho kimetangazwa kuwa halali. Katika maana ya kwanza chakula kile kile ambacho ni halali chaweza kuwa *twayyib* kwa mtu mmoja na kikawa siyo *twayyib* kwa watu wengine kutokana na kuhitilafiana katika uchaguzi, muonjo na mazingira. Katika maana ya pili neno *twayyib* laweza kuirejea ile hali ya chakula likiashiria kwamba waaminio wanapendelea kula chakula ambacho siyo tu ni halali bali pia chapatikana katika hali nzuri, ya uzima na ya kiafya.

Wakristo hawana kanuni yo yote juu ya vyakula na hakuna chakula cho chote kilicho najisi kwao (1 Wakor, 10:25-27; Tito 1:15) Ati wanasema pombe si haramu maana inaingia ndani (Marko 7:15-19). Lakini kutukana ni haramu sababu matusi yanatoka nje. Lakini hawatambui kuwa pombe ikiingia ndani mtu hupata kichaa, na anaweza kumtukana hata baba yake, aliyemzaa. Basi kitu kibaya kilipoingia ndani kimetoa kitu kibaya. Hivyo kama pombe ingeharimishwa, machafu mengi yangezuilika.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَآ أَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ
نَتَّبِعُ مَآ أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ اٰبَآءَنَا ؕ أَوَلَوْ كَانَ اٰبَآؤُهُمْ
لَا يَعْقِلُونَ شَيْـًٔا وَّلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧١﴾

171. Na wanapoambiwa: Fuateni Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, husema: La, tutafuata yale tuliyowakuta nayo baba zetu. Je, hata kama baba zao walikuwa hawafahamu cho chote wala hawakuongoka?

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ
إِلَّا دُعَآءً وَّنِدَآءً ؕ صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا
يَعْقِلُونَ ﴿١٧٢﴾

172. Na mfano wa wale waliokufuru ni kama mfano wa yule anayemwita asiyesikia ila sauti na kelele tu; ni viziwi, mabubu, vipofu, kwa hiyo hawafahamu.

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ
وَاشْكُرُوا لِلّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٣﴾

173. Enyi mlioamini, kuleni katika vitu vizuri Tulivyowaruzukuni, na Mshukuruni Mwenyezi Mungu, ikiwa mnamwabudu yeye tu.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ
وَمَآ أُهِلَّ بِهٖ لِغَيْرِ اللّٰهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّ
لَا عَادٍ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ ؕ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧٤﴾

174. Yeye Amewaharimishieni tu mzoga na damu na nyama ya nguruwe, na kilichosomewa ghairi ya jina la Mwenyezi Mungu; lakini aliyeshurutishwa, bila kutamani wala kupita kiasi, basi yeye hana dhambi; hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

Aya 171. *Tuliyowakuta nayo baba zetu.* Ni jambo la kushangaza kuwa watu wanawafuata wazee wao katika khabari za dini kama vile vipofu pasipo kupeleleza. Mwenyezi Mungu hataki hivyo, bali anataka kila mtu aamini baada ya kupeleleza mwenyewe, si kwa kuwafuata wazee. Lakini hao hao wanaowafuata wazee wao mara moja katika habari za dini, hawafuati nyayo zao katika ustaarabu wa kidunia, ila wanafuata mambo yanayoonekana mazuri kwao.

Aya 172. Mfano wa Mtume *s.a.w.* na makafiri ni kama mchungaji na wanyama; ambaye huwaita wanyama wake wasiofahamu kusudi la maneno anenayo.

Aya 174. *Mzoga na damu na nyama ya nguruwe.* Amri za sheria zinamwezesha mfuasi wake kuishi maisha ya usafi, uzima na mafanikio. Sheria inaeleza mambo mengi ya manufaa ambayo tusingeweza kuyagundua kwa akili yetu peke yake ila baada ya usumbufu mwingi na juhudi ya miaka mingi. Kwa hakika kufuata sheria za Mwenyezi Mungu kunamwinua mtu hali yake na kuongoza akili yake na mawazo yake.

Qur'an inahimiza kutenda matendo mazuri. Na njia moja ya kutenda hayo ni kutumia vyakula vizuri na vifaavyo. Katika sura 2:169 kutumia vitu halali na vifaavyo kumeamrishwa, na sura 23:52 inaeleza mafungamano yaliyoko baina ya vyakula visafi na matendo mema.

175. Kwa yakini wale wafichao Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu katika Kitabu na kukiuza kwa bei ndogo, hao hawali matumboni mwao isipokuwa moto, wala Mwenyezi Mungu hatazungumza nao siku ya Kiyama, wala Hatawatakasa; nao watapata adhabu iumizayo.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَ
يَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ
إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٥﴾

176. Hao ndio walionunua upotevu kwa uongofu, na adhabu kwa ghofira; je, wana ujasiri gani wa kuvumilia Moto!

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابَ
بِالْمَغْفِرَةِ ۚ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٦﴾

177. Hayo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu Ameteremsha Kitabu kwa haki; na hakika wale waliohitilafiana katika Kitabu kwa yakini wamo katika upinzani wa mbali.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ ۗ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا
فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٧﴾

BIBILIA JUU YA VYAKULA

Vitu vilivyoharimishwa katika sheria ya Kiislamu havikuruhusiwa katika Biblia. Mzoga, damu na nyama ya nguruwe vimekatazwa katika Biblia (Walawi 11). Mayahudi walishikilia tu maagizo ya vyakula na amri zingine za nje wakasahau kusudi kubwa la sheria - kumpenda Mwenyezi Mungu na kutenda mema, hata wakakataa Mitume wa Mwenyezi Mungu waliowaletea usafi wa moyo na tabia njema. Wakristo walitafuta kumridhisha Mwenyezi Mungu bila ya kufuata sheria Yake, wakapotea. Paulo anasema, "Kila kitu kiuzwacho sokoni kuleni, bila kuuliza-uliza, kwa ajili ya dhamiri; maana dunia ni mali ya Bwana na vyote viijazavyo. Na mtu asiyeamini akiwaalika, nanyi mnataka kwenda , kuleni kila kitu kiwekwacho mbele yenu, bila kuuliza-uliza" (1 Wakor. 10:25-27). Tena anasema, "Vitu vyote ni safi kwa hao walio safi; lakini hakuna kilicho safi kwao walio wanajisi, wasioamini" (Tito 1:15). Akaandika tena, Kila kiumbe cha Mungu ni kizuri, wala hakuna cha kukataliwa, kama kikipokewa kwa shukurani" (1 Timotheo 4:4, 5)

Ni dhahiri ya kwamba maneno hayo ambayo wanayashikilia sana Wakristo ni kinyume cha Qur'an na sheria ya Musa. Hatuna ujuzi zaidi kumshinda Mwenyezi Mungu. Yeye akisema kitu fulani ni najisi tutakataaje? Tena hatuwezi kupokea kilicho najisi kwa shukurani, wala shukurani hiyo haitakubaliwa; maana shukurani ya namna ile ni kumchezea Mungu na sheria Yake.

Mzoga umekatazwa na sababu zake ni hizi:

(1) Mnyama anayekufa peke yake damu yake haitoki, bali inakaa ndani ya nyama. Na sumu ambayo huwamo katika damu huingia mwilini mwa alaye nyama ile na kumdhuru afya yake.

(2) Pengine mnyama anakufa kwa ajili ya uzee na nyama yake haijengi mwili, maana *proteins* zake zimekwisha.

(3) Pengine mnyama anakufa kwa sumu au kuumwa na nyoka. Hivyo nyama yake ikiliwa inamwua mlaji. Tumesoma mara nyingi katika magazeti ya kwamba watu fulani wameambukizwa ugonjwa kwa sababu ya kula nyama ya ng'ombe aliyekufa, na wengine wao wakafa.

Damu ya wanyama na watu huwa na viini vya magonjwa mengi na ikiliwa inaharibu akili. Watu wanaochungua habari za vitu hivyo wanasema ya kwamba damu inaangamiza mishipa myepesi ya ubongo, na watu wanaotumia hawawezi kuvumbua mambo ya maarifa na elimu za

FUNGU 22

178. Si wema kuwa ninyi mwelekeze nyuso zenu upande wa mashariki na magharibi, bali wema hasa ni (wa yule) anayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho na Malaika na Kitabu na Manabii, na anawapa mali - juu ya kuipenda - ndugu, na mayatima, na maskini, na msafiri na waombao, na katika (kuwakomboa) mateka, na

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ
الْمَغْرِبِ وَ لٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَ الْمَلٰٓئِكَةِ وَ الْكِتٰبِ وَ النَّبِيّٖنَ ۚ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى
حُبِّهٖ ذَوِى الْقُرْبٰى وَ الْيَتٰمٰى وَ الْمَسٰكِيْنَ وَابْنَ السَّبِيْلِ ۙ
وَ السَّآئِلِيْنَ وَ فِى الرِّقَابِ ۚ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَ اٰتَى

---

undani. Mtume *s.a.w.* alisema: Samaki ni halali kuliwa bila kuchinjwa, maana hana damu nyingi, tena ni mnyama wa majini. Damu inaweza kutumiwa kama ikiisha safishwa sana hata ikawa nyeupe na ukali na dhara yake ikaondolewa kabisa - ndiyo maziwa.

Nyama ya nguruwe.

(1) Imethibitika ya kwamba nyama ya nguruwe ina magonjwa maalumu kama tegu, mti na donda baya liitwalo *cancer* na *encysted trichina* na *trichinosis*, ambayo yapatikana katika watu wanaoila. Basi kuacha kula nyama ya nguruwe ni kujiepusha na magonjwa mengi.

(2) Nyama ya nguruwe inaleta joto jingi na inachafua mawazo ya binadamu. Inasemekana kwamba ndani ya nyama hii mna *exothermal proteins* nyingi zaidi, na kwa sababu hii inamfanya mtu kuvua nguo zake au kutaka kuzitoa hizo *proteins* kwa haraka sana na kwa njia hii anashawishika kuwa mfisadi.

(3) Nguruwe ana tamaa nyingi ya chakula na kuingiliana. Wanaotumia nyama yake wanapata tabia hiyo mbaya.

(4) Nguruwe hana ghera, hata hajali jike wake kupandwa na mwengine. Atakayetumia nyama yake pia atachukua tabia hiyo mbaya ya kutokuwa na ghera wala haya naye atavumilia mambo ya kishenzi yanayovumiliwa na nguruwe.

(5) Nguruwe anapenda sana kula vitu vichafu na kukaa matopeni na mahali pachafu. Waaminio wanaotakiwa kuwa na usafi wa moyo na mwili hawaruhusiwi kula nyama yake wasije wakachukuwa mienendo michafu ya nguruwe.

Kilichosomewa ghairi ya jina la Mwenyezi Mungu. Kimekatazwa kuliwa kwa sababu za kiroho. Mwenye kumpenda Mwenyezi Mungu hatatumia vitu vilivyotolewa sadaka kwa watu wengine au vilivyochinjwa kwa kufurahisha masanamu na miungu ya uwongo.

Basi, Waislamu wamekatazwa kutumia vitu hivyo, siyo kwa sababu Mwenyezi Mungu anataka kuwanyima riziki nzuri, bali makusudio yake hasa ni kulinda dini yao na afya yao na mienendo yao.

Isifahamiwe kwamba vitu vilivyotajwa katika Aya hii ndivyo hivyo tu vilivyokatazwa katika Sheria ya Kiislamu; maana vitu vilivyokatazwa ni namna nyingi: (1) *Haraam*, (2) *Mamnuu'*, na (3) *Makruuh.* Vilivyobainishwa hapa ni vya namna ya kwanza, na Waislamu hawahitilafiani juu yao. Vitu vya namna nyingine mbili vimeelezwa katika hadithi za Mtume *s.a.w.* na vyuo vya Maimamu.

Aya 178. *'Alaa hubbihii.* Maneno haya mawili yanaweza kufasiriwa namna tatu: Ikiwa dhamiri (kijina) ya *hii* katika neno *hubbihii* inahusu mali, neno hili litafasiriwa "juu ya kuipenda."

anasimamisha Sala, na kutoa Zaka; na watekelezao ahadi zao wanapoahidi; na wavumiliao katika shida na dhara na katika wakati wa mapigano; hao ndio wasemao kweli, na hao ndio wamchao Mungu.

الزَّكٰوةَ ۚ وَالْمُوْفُوْنَ بِعَهْدِهِمْ اِذَا عٰهَدُوْا ۚ وَالصّٰبِرِيْنَ
فِى الْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ وَحِيْنَ الْبَاْسِ ؕ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ
صَدَقُوْا ؕ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ ۝١٧٧

179. Enyi mlioamini mmeandikiwa kisasi katika waliouawa, mwungwana kwa mwungwana, na mtumwa kwa mtumwa, na mwanamke kwa mwanamke; lakini anayesamehewa na ndugu yake cho chote, basi ufuatiliaji (wa jambo hili kwa nia ya kuzipata fedha za malipo ya fidia) ni lazima ufanyike kwa uadilifu na (yule muuaji) ni lazima amlipe huyo nduguye hizo fedha za fidia kwa njia iliyo nzuri; hiyo ni tahafifu itokayo kwa Mola wenu, na ni rehema; na atakayeruka mipaka baada ya haya, basi yeye atapata adhabu iumizayo.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِى الْقَتْلٰى ؕ
اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰى ؕ فَمَنْ
عُفِىَ لَهٗ مِنْ اَخِيْهِ شَىْءٌ فَاتِّبَاعٌ ۢ بِالْمَعْرُوْفِ وَاَدَآءٌ
اِلَيْهِ بِاِحْسَانٍ ؕ ذٰلِكَ تَخْفِيْفٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ ؕ
فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝١٧٨

180. Na mnao uzima katika kisasi enyi wenye akili, ili msalimike.

وَلَكُمْ فِى الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ يّٰٓاُولِى الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُوْنَ ۝١٧٩

Yaani, ingawa anaipenda mali yake, lakini anaitoa kwa kuwapa nduguze na mayatima na wengine wenye haja, kama tulivyoiandika tafsiri hiyo hapo juu. (2) Na kama dhamiri hii ni ya Mwenyezi Mungu, neno hilo litafasiriwa "kwa kumpenda," yaani, mali hiyo mtu anaitoa si kwa kutafuta sifa mbele ya watu bali hasa kwa kumpenda Mola wake na kwa kufuata amri Yake. (3) Lakini kama dhamiri hii itarejeshwa kwenye neno *Aataa* basi itafasiriwa "kwa kupenda kutoa," yaani mtu mwema hatosheki na kutoa mali yake safari moja, bali amezoea kuitoa mali yake na anaitoa kwa sababu anapenda kuitoa.

Aya 179. *Mwungwana kwa mwungawa.* Hapa Mwenyezi Mungu amevunja desturi moja mbovu iliyokuwa ikipatikana katika Waarabu. Kama mtumwa au mwanamke wa kabila fulani akimwua mtu wa kabila jingine, watu wa kabila lile wanasema sisi hatutaki kumwua mtumwa au mwanamke aliyeua, bali tutauwa mwungwana au waungwana wengi, maana sisi tuna heshima zaidi. Basi hao Mwenyezi Mungu amesema kuwa mwuaji tu ndiye atakayeuwawa, akiwa mwungwana au mtumwa au mwanamke.

Basi ufuatiliaji ni lazima ufanyike kwa uadilifu. Hii ina maana kwamba hizo fedha za malipo ya fidia ni lazima zikadiriwe kwa uadilifu na kwa njia nzuri na kisha zilipwe kwa ndugu wa yule mtu aliyeuawa.

Aya 180. *Mnao uzima katika kisasi enyi wenye akili.* Dini ya Kiislamu haikubali mtu ashambulie

181. Mnalazimishwa, mmoja wenu anapofikiwa na mauti kama akiacha mali, kufanya wasia kwa wazazi na jamaa sawa na sheria: ndio wajibu kwa wamchao Mungu.

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ ۖ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾

182. Lakini atakayeubadilisha (wasia) baada ya kuusikia, basi dhambi yake ni juu ya wale tu watakaoubadilisha; hakika Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye Ajuaye.

فَمَن بَدَّلَهُ بَعْدَمَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾

183. Na anayehofia kwa muusiaji kwenda upande au dhambi, na akasuluhisha kati yao, basi hatakuwa na dhambi; hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu Mrehemevu.

فَمَنْ خَافَ مِن مُّوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

184. Enyi mlioamini, mmelazimishwa kufunga Saumu kama walivyolazimishwa wa kabla yenu ili mpate kumcha Mungu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾

---

mwenzake pasina sababu. Akifanya hivyo na kuuwa basi naye pia auwawe. Linganisha fundisho hili lenye thamani na fundisho la Injili inaposema, "Msishindane na mtu mwovu. Kama mtu anakupiga shavu la kuume, mwelekezee la pili. Kama mtu anataka kushindana nawe katika hukumu na kukutoza kanzu yako, mwachilie na joho vile vile." (Matei 5:39, 40).

Fundisho hilo la Injili linapendeza masikioni na pengine mhubiri pia anaweza kusifiwa na wasikilizaji wake, lakini hapajawa na serikali yo yote iliyofuata amri hii kisha ikastawi na kufaulu kuleta amani duniani. Serikali ya Kikristo hasa ndiyo ya kwanza kuua mwuaji na kuadhibu mhalifu. Na kama ingevumilia uasi na uuaji isingeendelea kwa muda mrefu. Kwa ajili hii Mwenyezi Mungu alipoeleza amri ya kulipiza kisasi, alitaka watu watumie akili yao na kufikiri, je, kumwua mwuaji mmoja ni bora au kuacha watu wote katika hali ya kutosalimika. Kweli amri hii ya Qur'an kufuatwa ndiyo amani inaweza kuwapo duniani.

Aya 181. Habari za wasia na taratibu ya sehemu za mali ya maiti zimeelezwa pahali pengine katika Qur'an (sura Nisaa). Hapa Mwenyezi Mungu anaeleza habari za wazazi na jamaa wengine wasioweza kupata urithi kwa Sheria ya Kiislamu. Basi, Mwenyezi Mungu anasema kuwa watu wa namna hiyo wafanyiwe hisani, na afadhali mtu awafanyie wasia wapewe sehemu fulani ya mali. Kwa mfano: baba mzazi anayo sehemu yake maalumu katika urithi. lakini ikiwa yeye si Mwislamu, hawezi kupata urithi. Basi, katika hali ya namna hii ni vizuri afanyiwe wasia.

Aya 184. Amri ya kufunga saumu inapatikana katika dini karibu zote ingawa kanuni zake zimehitilafiana. Saumu aliyofunga Budha (Lalitavistara na Buddhacharita), Saumu aliyofunga Musa kabla hajapewa amri kumi (Kutoka 34:28; Kumbukumbu 9:9), Saumu aliyofunga Yesu kabla hajapewa kazi ya Utume (Matt. 4:2) na maagizo ya kufunga aliyowaeleza wafuasi wake

(Matt. 6:16, 18), yote hayo yanaonyesha jinsi Saumu ilivyo ni jambo la maana sana. Wanazuoni wa Ulaya wameandika, "Dini nyingi zaidi, katika ustaarabu wa chini, na katika wa juu zimeagiza kufunga saumu, na inapokuwa haikuagizwa, hata hivyo watu wenyewe hujifungia kwa kushawishiwa na silika ya kiasili" (Encyclopaedia Britannica).

Lakini Aya hii haisemi kuwa Waislamu wameagizwa kufunga kwa namna ile ile waliyoambiwa watu wa zamani. Islam imeikuza vema desturi hii ya kufunga saumu kwa kuiwekea kanuni zenye manufaa na vizuizi pia.

Ili mpate kumcha Mungu. Kifungu hiki cha Maneno kinaeleza hekima kubwa inayofungamana na saumu. Ni desturi ya Qur'an inapotoa amri yenye maana, papo kwa papo inaeleza faida yake ili mtu ajue na atosheke na hekima ya kupewa amri hiyo. Katika kifungu hicho kusudi la Saumu limeelezwa

kuwa ni kupata *Taq-waa,* yaani, ucha-Mungu. Neno *Taq-waa,* linatumiwa katika Qur'an kwa maana tatu: (1) Kuepukana na maumivu, (2) kuepukana na dhambi, (3) kufikia utakatifu ulio juu wa mambo ya kiroho.

Kufunga Saumu kunatoa mambo yote hayo matatu. Kwa mara ya kwanza maelezo haya yanaonekana yenye kukanganya, kusema ya kwamba kufunga Saumu kunamhifadhi mtu na maumivu, kwani kufunga kwenyewe kunamtia mtu kadiri fulani ya maumivu. Lakini tukifikiri kidogo tutaona ya kwamba kufunga Saumu kunawafunza watu somo linaloleta manufaa juu ya taifa lao.

(1) Somo la kwanza ni hili ya kwamba, tajiri ambaye hajaona uchungu wa njaa wala kupungukiwa hawezi kutambua taabu za nduguze walio maskini ambao mara nyingi wamekaa bila chakula. Lakini yeye mwenyewe anapofunga, anatambua njaa ni kitu gani na aweza kufikiria yote yanayowasibu maskini. Hivyo anaanza kuwahurumia maskini, na matokeo yatakuwa kuongezeka hali njema za taifa zima.

(2) Sababu nyingine ya kufunga ni kuwa Islam haitaki wafuasi wake wawe wazembe na wavivu na wasioelekea kuvumilia taabu. Bali inawataka wawe tayari na wenye uwezo wa kupokea kila namna ya upungufu na shida katika wakati wa taabu. Saumu zinawafanya Waislamu kuwa na tabia za kuvumilia njaa na kiu na kujizuia nafsi zao katika mahitaji na shauku, na hao wanaoifuata amri hii kwa uaminifu sana hawawi wavivu kamwe, wala hawawi wenye kujiendekeza.

(3) Tena Saumu inamhifadhi mtu na dhambi, maana dhambi huzalika katika kupenda starehe za kimwili. Mtu anapokuwa amezoea tabia fulani inamwia shida sana kuiacha. Lakini mtu ambaye anaweza kuachilia mbali tabia au mwenendo po pote anapotaka, kamwe hawezi kutawaliwa nao. Mtu anayeacha furaha zota za mwili ambazo mara kwa mara zinamvutia kwenye dhambi, kwa mwezi mzima ili apate radhi ya Mwenyezi Mungu, na anajifunza kujitawala na kujizuia, anaweza kuyashinda kwa urahisi majaribio ya kutenda dhambi.

(4) Tena, kama ilivyo katika mwezi wa kufunga Saumu, mtu yampasa kuamka katika saa za mwisho wa siku kwa kula daku, hapo anapata nafasi zaidi ya kuomba na kuabudu, ambayo humwongoza upesi kwenye njia ya maendeleo ya kiroho, na anapoitoa starehe na faraja yake sadaka kwa Mwenyezi Mungu, basi Mwenyezi Mungu anaitia nguvu roho yake na kumvuta awe karibu naye.

Baki ya Saumu ya mwezi mzima wa Ramadhani ambayo ni ya lazima, mtu anaweza pia kufunga Saumu katika siku zingine Kufunga siku ya Ijumaa peke yake, imekatazwa, isipokuwa mtu afunge Ijumaa na Jumamosi, au Alhamisi na Ijumaa. Kadhalika kufunga siku za Idi imekatazwa.

Mtume *s.a.w.* alisema, "Mtu anayefunga Ramadhani, kisha akafunga siku sita za mwezi Shawwaal (Mfunguo mosi), yeye ni kama amefunga mwaka mzima" (Muslim). Kadhalika Mtume *s.a.w.* akasema, "Mtu anayefunga siku moja kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, basi Mungu atamweka mbali na Moto kwa umbali wa miaka sabini" (Muslim). Baadhi ya Saumu zilizo suna ni kufunga siku ya Arafa, yaani tarehe 9 Mfunguo tatu, na kufunga siku tatu katika kila mwezi.

Watoto wadogo hawaruhusiwi kufunga. Kadhalika si ruhusa kwa mtu kufunga siku zote bila kuacha. Mtume *s.a.w.* akasema, "Kwa hakika mimi ni mchaji zaidi kuliko ninyi, lakini wakati mwingine nafunga na wakati mwingine sifungi, basi nanyi mfanye hivyo". (Bukhari).

185. Kwa siku zilizohesabiwa. Lakini miongoni mwenu awaye mgonjwa au katika safari, basi atimize hesabu katika siku zingine. Na wale wanaoweza, watoe fidia kwa kumlisha maskini. Na atakayefanya wema kwa radhi ya nafsi yake, basi ni bora kwake; na kama mkifunga ni bora kwenu, ikiwa mnajua.

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ ۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۚ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ
فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ
لَّهُ ۚ وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾

186. Mwezi wa Ramadhani ambao imeteremshwa humo Qur'an kuwa mwongozo kwa watu, na Ishara zilizo wazi za mwongozo na kipambanuzi. Basi miongoni mwenu atakayeuona mwezi, afunge saumu, na mwenye kuwa mgonjwa au yumo safarini, basi atimize hesabu katika siku zingine. Mwenyezi Mungu Huwatakieni yaliyo mepesi wala Hawatakieni yaliyo mazito, na pia (Huwatakieni) mtimize hesabu na kumtukuza Mwenyezi Mungu kwa kuwa Amewaongozeni, na ili mpate kushukuru.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى
لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ
مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ
وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

Aya 185. *Na wale wanaoweza , watoe fidia.* Maneno haya yanaeleza habari za watu walio wazee sana, au wanawake wanaonyonyesha watoto wao, au wenye mimba au watu wasio na afya nzuri. Yaani kufunga wangeweza kufunga, lakini jambo hili litawatia katika taabu isiyovumilika. Basi watu wa namna hii wasifunge, bali watoe fidia kwa kumlisha maskini chakula sawa na chakula wanachotumia wenyewe kwa muda wa siku za Saumu.

Aya 186. *Mungu Huwatakieni yaliyo mepesi.* Ndiyo kusema ya kwamba amri za Mwenyezi Mungu haziletwi ili kuwataabisha watu, bali kuwapa raha na faraja. Lakini Padre Dale anadhani ya kuwa mtu aliyeacha kufunga kwa ugonjwa na safari, kulipa fidia ya Saumu yake, au kuifunga baadaye, ni kumbebesha mizigo miwili. Mwislamu hafikiri kuwa amri hizo ni taabu, maana kuna Waislamu ambao wako radhi kufunga na ugonjwa na katika safari, na wanafanya hivyo kwa shauku sana ingawa Sheria haitaki wafanye hivyo. Kadhalika kuna Waislamu waliofunga saa 24 kwa furaha ingawa Sheria haikuwataka na inawakataza kufanya hivyo. Kwa hiyo kufunga baada ya ugonjwa na safari au kulipa fidia Mwislamu haoni kuwa ni mizigo miwili, bali anaona ni nafuu mbili. Maana Mtume s.a.w. amesema, kila taabu anayopata Mwislamu, hata kuchomwa na mwiba, inafanya afutiwe katika madhambi yake (Bukhari).

Haoni taabu kwa hayo ila padre anayegalagala katika starehe na anasa za dunia na bado anajidhani ndiyo kumcha Mungu. Kwake Sheria ya Mungu ni "laana" na "kunaswa katika kongwa la utumwa" (Wagalatia 3:13 na 5:1).

187. Na watu wangu watakapokuuliza juu Yangu, basi hakika Mimi Nipo karibu. Nayaitika maombi ya mwombaji anaponiomba, basi waniitikie na waniamini, ili wapate kuongoka.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ
الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ
يَرْشُدُونَ ﴿١٨٧﴾

188. Mmehalalishiwa usiku wa Saumu kuingiliana na wake zenu. Wao ni nguo kwenu na ninyi ni nguo kwao. Mwenyezi Mungu amekwisha jua ya kwamba mlikuwa mkijihini nafsi zenu, kwa hiyo amewaelekeeni na kuwasameheni; basi sasa laleni nao na takeni Aliyowaandikieni Mwenyezi Mungu. Na kuleni na kunyweni mpaka ubainike kwenu uzi mweupe kutoka katika uzi mweusi wa alfajiri, kisha timizeni Saumu mpaka usiku. Wala msilale nao na hali mnakaa misikitini; hiyo ndiyo mipaka ya Mwenyezi Mungu, basi msiikaribie. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyobainisha Aya Zake kwa watu ili wapate kumcha.

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ ۚ هُنَّ
لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ ۗ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ
كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا
عَنْكُمْ ۖ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ ۚ
وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ
مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ۖ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ
إِلَى اللَّيْلِ ۚ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ ۗ
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٨﴾

189. Wala msiliane mali zenu kwa batili na kuzipeleka (kama hongo) kwa mahakimu ili mpate kula sehemu ya mali ya watu (wengine) kwa dhambi na hali mnajua.

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا
إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٩﴾

Aya 187. *Mimi Nipo karibu.* Siyo maana yake kuwa Mungu anao mwili, zamani alikuwa mbali na sasa amesogea karibu, hasha. Bali kusudi la kusema "Mimi Nipo karibu" ni kueleza kuwa amtafutaye Mwenyezi Mungu kwa mapenzi na unyenyekevu atapata rehema yake upesi, na maombi yake yatapokelewa.

Aya 188. *Wao ni nguo kwenu.* Mwanamke hajapewa heshima ya namna hii katika dini yo yote. Mwanamume anaambiwa kuwa yeye ni uchi pasipo mkewe, na mke ni uchi pasipo mumewe, yaani heshima yao inategemeana. Kama hawataheshimiana wote wawili watapoteza heshima yao. Nguo ni sababu ya raha na mapambo. Lazima mume awe sababu ya raha na mapambo kwa ajili ya mkewe na mke awe sababu ya raha na mapambo kwa ajili ya mumewe.

Mlikuwa mkijihini nafsi zenu. Mayahudi walikuwa wakifunga Saumu ya saa 24. Waislamu walipoambiwa kufunga, wakaanza kufuata mwendo ule ule wa Mayahudi, yaani, kama mtu

FUNGU 24

190. Wanakuuliza juu ya miezi, Sema: Hiyo ni vipimo vya nyakati kwa ajili ya watu na kwa Haji. Wala si wema kwenu kuingia majumba kwa nyuma yao, bali wema hasa ni wa yule anayemcha. Na fikeni majumbani kwa milangoni mwao, na mcheni Mwenyezi Mungu ili mpate kufaulu.

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ ۖ قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ
وَالْحَجِّ ۗ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِاَنْ تَاْتُوا الْبُيُوْتَ مِنْ ظُهُوْرِهَا
وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقٰى ۚ وَاْتُوا الْبُيُوْتَ مِنْ اَبْوَابِهَا ۠
وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿١٩٠﴾

191. Na piganeni katika njia ya Mwenyezi Mungu na wale wanaowapigeni, wala msiruke mipaka. Kwa yakini Mwenyezi Mungu hawapendi warukao mipaka.

وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ وَلَا
تَعْتَدُوْا ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ﴿١٩١﴾

---

amewahi kwenda kitandani na kulala kidogo anaacha kabisa kula, kunywa na kuingiliana na mkewe (Bukhari) Na hivyo Masahaba wa Mtume *s.a.w.* wakajitaabisha wenyewe, pasi kuwa na amri ya Mungu. Basi Mungu hakutaka hivyo na akaleta aya hiyo ya juu, na akawaambia kuwa wanaweza kula, kunywa na kuingiliana mpaka mapambazuko.

Aya hii inaonyesha ya kwamba toka mapambazuko mpaka jua kuchwa Waislamu waache kula, kunywa na kuingiliana maadamu wamefunga Saumu. Na wanaruhusiwa kufanya hayo yote baada ya jua kutua mpaka kabla ya mapambazuko ya alfajiri. Katika nchi ambazo usiku na mchana ni virefu kuliko desturi, yaani karibu na ncha mbili za dunia, kaskazini na kusini, basi huko wanaofunga watahesabu Saumu zao kwa saa. Usiku utahesabiwa saa kumi na mbili na mchana pia. (Muslim).

Hali mnakaa misikitini. Maneno haya yanahusu desturi iitwayo *I'tikaaf* ya kukaa usiku na mchana msikitini bila kutoka isipokuwa kwa haja za lazima kama kwenda choo. Huingia msikitini tarehe 20 ya Ramadhani na kukaa humo humo mpaka mwisho wa mwezi, akiendelea na Saumu zake na akijishughulisha na maombi na kusoma Qur'an au vitabu vingine vya dini au kumkumbuka Mwenyezi Mungu na kufikiria sifa Zake. Katika *I'tikaaf* kuingiliana na wake na mambo yanayopelekea huko haijuzu hata kama ni usiku.

Uzi mweupe katika uzi mweusi. Si mradi wake uzi wa pamba au wa katani, bali mradi ni ule weupe wa asubuhi na weusi wa usiku.

Aya 189. Hapa neno (wengine) laonekana kuwa halina ulazima wa kutumika kwa vile aya hii yaonekana kuwa kimsingi inhusika na fedha za umma na mali ya taifa.

Aya 190. *Wanakuuliza juu ya miezi.* Masahaba walipojua habari za baraka za mwezi wa Ramadhani walitaka kujua fadhila za miezi mingine pia.

Aya 191. *Piganeni ..... na wale wanaowapigeni.* Aya hii inaeleza asili ya vita zote za dini ya Kiislamu: (1) Kupigana katika njia ya Mwenyezi Mungu ili kuondoa vizuizi vilivyotiwa na watu katika njia ya Mwenyezi Mungu, na vita isiwe kwa ajili ya dunia. (2) Ni ruhusa kupigana na wale tu wanaochukua silaha mbele ili kuuangamiza Uislamu. (3) Wasipigane na wale wasiopigana nao, kama wazee, watoto, wanawake, watu wa dini na watu wasiowasaidia wapiganano. (Abu Dawud). (4) Vita isizidi kiasi, mara adui aachapo kupigana Waislamu pia waache.

192. Na wauweni po pote mwakutapo, na kuwatoa po pote walipokutoweni; kwani mateso ni mabaya zaidi kuliko kuua. Wala msipigane nao karibu na Msikiti Mtakatifu mpaka wawapigeni ndani yake. Na wakiwapigeni basi nanyi pia wapigeni: kama hivyo ndiyo malipo ya makafiri.

وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ
حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ ۚ وَ
لَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَاتِلُوكُمْ
فِيهِ ۖ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿١٩٢﴾

193. Lakini kama wakiacha, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٣﴾

194. Na wapigeni mpaka pasiwe mateso, na dini iwe kwa ajili ya Mwenyezi Mungu tu; na kama wakiacha, basi usiweko uadui ila kwa wadhalimu.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ ۖ
فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٤﴾

195. Mwezi mtakatifu kwa mwezi mtakatifu, na vitu vitakatifu vimewekewa kisasi. Na anayewashambulieni, nanyi pia mumshambulie, kwa kadiri alivyowashambulieni, na Mwogopeni Mwenyezi Mungu, na jueni ya kwamba Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wamchao.

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ ۚ
فَمَنِ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ
عَلَيْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٥﴾

Aya 194. *Mpaka pasiwe mateso.* Neno mateso maana yake mateso kwa ajili ya dini. Yaani Waislamu wanaweza kupigana na makafiri mpaka waache kuwatesa kwa ajili ya dini, na kila mtu awe na hiari ya kukubali dini anayoipenda.

Dini iwe kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Watu waweze kukubali dini kwa uhuru, siyo kuwa wakubali dini yo yote kwa kuogopa kuteswa na watu. Mataifa ya U.N.O. yamekwisha tangaza kuwa watu ni huru kufuata dini yo yote waitakayo. Sifa ni ya dini ya Kiislamu iliyosimamisha toka zamani kanuni hii.

Aya 195. *Mwezi mtakatifu kwa mwezi mtakatifu.* Toka zamani miezi minne ya mwaka, yaani *Dhul-Qaada, Dhul-Hijja, Al-Muharram* na *Rajabu* ilifahamiwa miezi mitakatifu, na ilikuwa haramu kupigana katika miezi hiyo. Lakini juu ya hayo makabila mengine yakawashambulia Waislamu katika miezi hiyo. Basi, Waislamu wanaambiwa ya kuwa kama mkishambuliwa katika miezi mitakatifu, ninyi pia mnaweza kupigana, maana hii tu ndiyo njia ya kuulinda utukufu wa miezi hiyo.

196. Na toeni katika njia ya Mwenyezi Mungu, wala msijitupe kwa mikono yenu katika maangamizo, na fanyeni wema, hakika Mwenyezi Mungu huwapenda wafanyao wema.

وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ
وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾

197. Na timizeni Haji na Umra kwa ajili ya Mwenyezi Mungu; na kama mkizuiwa, basi (pelekeni) dhabihu yo yote mwezayo kuipata, wala msinyoe vichwa vyenu mpaka dhabihu ifike machinjioni pake; lakini miongoni mwenu awaye mgonjwa au ana maradhi kichwani mwake, basi atoe fidia kwa kufunga saumu au kutoa sadaka au kuchinja wanyama. Na mtakapokuwa salama, basi mwenye kujifaidisha kwa kufanya Umra pamoja na Haji, (atoe) dhabihu yo yote awezayo kuipata; lakini asiyepata, afunge saumu siku tatu katika Haji na siku saba mtakaporudi; hizi ni kumi kamili. Hayo ni kwa ajili ya yule ambaye ahali zake hawako karibu na Msikiti Mtakatifu. Na mcheni Mwenyezi Mungu na jueni kuwa Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ
مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ
مَحِلَّهُ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ
فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنتُمْ
فَمَن تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ
الْهَدْيِ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ
وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَٰلِكَ لِمَن
لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾

Aya 196. *Toeni katika njia ya Mwenyezi Mungu.* Katika vita zinatumika mali nyingi, na ni wazi kuwa kama makafiri washambulie kwa nguvu, na waaminio wasitoe mali kwa kujiweka tayari na kujilinda, bila shaka wataangamia. Leo hakuna vita vya dini lakini Jihadi ya kalamu na maneno iko, basi Waislamu watoe mali zao katika njia hii au sivyo mwisho watakumbwa na hatari kubwa.

Aya 197. *Timizeni Haji na Umra.* Haji ni nguzo ya mwisho katika nguzo tano za dini ya Kiislamu. Inamlazimu kila Mwislamu huru, balehe na mzima, kuhiji Makka mara moja katika maisha yake akiwa na mali ya kutosha na hapana hatari yo yote njiani.

Jambo la kwanza linalotakiwa katika Haji ni *Ihraam,* yaani kuvaa shuka mbili tu zisizoshonwa, Mhaji anakaa katika shuka hizo mpaka atimize Haji na Umra.

Jambo la pili ni *Tawaaf*, yaani; kuzunguka Kaaba mara saba, mara tatu mbio, na mara nne kwa kutembea.

Jambo la tatu ni kukimbia katikati ya vilima viwili, Safaa na Marwa, mara saba. Mhaji anaanza kukimbia toka kilima cha Safaa.

FUNGU 25

198. Haji ni miezi maalumu: na anayekusudia kufanya Haji katika (miezi) hiyo, basi asiingiliane wala asitukane wala asibishane katika Haji; na heri yo yote mnayoifanya, Mwenyezi Mungu Huijua; na chukueni masurufu, na hakika masurufu bora ni ucha-Mungu; na Nicheni Mimi enyi wenye akili.

اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمٰتٌ ۚ فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ
فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ ۙ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ؕ وَمَا
تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ ؕ وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ خَيْرَ
الزَّادِ التَّقْوٰى ۫ وَاتَّقُوْنِ يٰۤاُولِي الْاَلْبَابِ ﴿١٩٨﴾

Jambo la mwisho ni kuhudhuria mkutano wa Mahaji katika uwanja wa 'Arafaat tarehe tisa ya mwezi wa Dhul-Hijja.

Kutimiza mambo hayo manne ni Haji, na kutimiza matatu ya kwanza na kuvua shuka za *Ihraam* ndiyo Umra. Umra inaweza kufanywa katika siku zozote za mwaka, lakini Haji ni katika siku zake maalumu.

FAIDA YA HAJI

Haji inaonyesha daraja ya mwisho katika kumpenda Mwenyezi Mungu. Mhaji anaacha nchi yake, jamaa zake, tabia zake mbaya na nguo zake za fahari na heshima, na anafika kwenye Nyumba Tukufu ya Mwenyezi Mungu kama maskini. Anayehiji kwa ajili ya Mwenyezi Mungu tu pasipo makusudio mengine yo yote, anasamehewa dhambi zote alizofanya. Mtume *s.a.w.* alisema, Mhaji anafanana na mtoto mchanga asiye na dhambi yo yote (Bukhari na Muslim).

Basi, desturi hizo zinazohusika na Haji ni desturi zenye maana sana ambazo zinamfunza Mwislamu ajiweke tayari kuviacha vyote vilivyomo duniani na kuitafuta radhi ya Mola wake. Hali ya *Ihraam* pia inamkumbusha siku ya kufufuliwa, na kumfanya asijali maisha ya dunia.

Na kama mkizuiwa. Kama vitokee vizuizi na mtu azuilike njiani kwa maradhi, vita, au kizuizi kingine, basi katika hali ya namna hii ni lazima kuchinja sadaka ya mbuzi, kondoo, ng'ombe au ngamia. Na mtu akae katika hali ya *Ihraam* mpaka sadaka ifike Makka pahali pa kuchinjia. Kama asiweze kupeleka hata sadaka zake mpaka Makka, basi anaweza kuzichinja po pote azuilikapo.

Awaye mgonjwa. Yaani mtu asiyeweza kunyoa kwa sababu ya maradhi au kwa sababu ya taabu zingine za kichwa yeye anaambiwa kufunga, au kuwalisha maskini au kuchinja sadaka, kadiri ya uwezo wake.

Mwenye kujifaidisha kwa kufanya Umra pamoja na Haji. Haji na Umra huweza kufanywa pamoja katika *Ihraam* moja. Inajuzu pia kufunga *Ihraam* ya Haji peke yake. Mwenye kupumzika hivyo anatakiwa kutoa sadaka. Sadaka hutolewa tena baada ya kutimiza Haji, mhaji anapofika Minaa kutoka 'Arafaat, tarehe 10.

Aya 198. Miezi ya kuhiji inajulikana sana nayo ni *Shawwaal, Dhul-Qaada,* na siku kumi za mwanzo wa mwezi wa *Dhul-Hijja.*

Asiingiliane wala asitukane wala asibishane. Maneno na mambo yote yanayohusu kuingiliana na wake, matusi na matukano, ubishi na ugomvi wa kila namna vimekatazwa kabisa katika Haji, kusudi mtu apate somo kubwa la kukaa kwa adabu nzuri katika siku zingine.

Masurufu bora ni ucha-Mungu. Anayeazimia kwenda kuhiji Makka ameamrishwa kuchukua masurufu yanayohitajika njiani kwa sababu watu wengine hawachukui masurufu ya kuwatosha kisha wanasumbuka ovyo. Katika maneno "masurufu bora" mhaji anaambiwa kuangalia usafi wa nia yake na unyofu wa moyo pia, asishughulike na kukusanya matumizi tu ilhali roho yake inabaki chafu. Utawa ndio masurufu bora yanayohitajika sana katika mambo yote ya ibada.

199. Si aibu kwenu kuitafuta fadhili ya Mola wenu; na mtakaporudi kutoka 'Arafati, basi Mkumbukeni Mwenyezi Mungu penye Mash'aril Haraam. Na Mkumbukeni kama Alivyyowaongozeni, na ingawa zamani mlikuwa miongoni mwa waliopotea.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ ۚ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ ۖ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩٩﴾

200. Kisha miminikeni toka mahali wamiminikapo watu, na ombeni samahani kwa Mwenyezi Mungu, hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠٠﴾

201. Na mwishapo kuzitimiza ibada zenu (za Haji), basi Mkumbukeni Mwenyezi Mungu kama mnavyowakumbuka baba zenu au kumbukeni zaidi; na kuna baadhi ya watu wanaosema: Mola wetu, Utupe katika dunia; naye katika Akhera hana sehemu.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا ۗ فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ﴿٢٠١﴾

202. Na miongoni mwao wako wasemao: Mola wetu, Utupe wema duniani na wema katika Akhera, na utulinde na adhabu ya Moto

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠٢﴾

203. Hao ndio watapata sehemu kwa sababu ya yale waliyoyachuma: na Mwenyezi Mungu ni mwepesi wa kuhesabu.

أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا ۚ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٣﴾

204. Na mkumbukeni Mwenyezi Mungu katika siku maalumu; lakini afanyaye haraka katika siku mbili, basi si dhambi juu yake; na mwenye kukawia pia si dhambi juu yake, kwa mwenye kumcha Mungu. Na Mcheni Mwenyezi Mungu, na jueni ya kwamba ninyi mtakusanywa kwake.

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ ۚ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۚ لِمَنِ اتَّقَىٰ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٤﴾

Aya 199. *Kuitafuta fadhili.* Waendao kuhiji wameruhusiwa kufanya biashara huko kwa sharti wasijishughulishe kwa kiasi cha kuwasahaulisha kusudi la kufika kwao huko.

Mash'aril Haraam. Neno hili ni jina la kilima kidogo kilichoko Muzdalifa, katikati ya Makka na 'Arafaat. Mahali hapo Mtume *s.a.w.* aliomba sana kwa Mwenyezi Mungu.

205. Na katika watu yuko ambaye kauli yake juu ya maisha ya dunia inakustaajabisha, naye humshuhudisha Mwenyezi Mungu kwa yaliyomo moyoni mwake, na hali yeye ni mgomvi mkubwa kabisa.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّعْجِبُكَ قَوْلُهٗ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَيُشْهِدُ اللّٰهَ عَلٰى مَا فِىْ قَلْبِهٖ ۙ وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٥﴾

206. Na anapotawala, anakimbia katika ardhi kufanya uharibifu humo, na kuangamiza mimea na watu; na Mwenyezi Mungu hapendi uharibifu.

وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِى الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيْهَا وَيُهْلِكَ
الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ؕ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ ﴿٢٠٦﴾

207. Na anapoambiwa, Mche Mwenyezi Mungu, heshima yake humhimiza afanye dhambi; basi Jahanamu ndilo toshelezo lake, napo hakika ni mahali pabaya pa kupumzikia.

وَاِذَا قِيْلَ لَهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ فَحَسْبُهٗ
جَهَنَّمُ ؕ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٢٠٧﴾

208. Na yuko miongoni mwa watu auzaye nafsi yake kwa kutaka radhi ya Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Mpole kwa watumishi.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْرِىْ نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ ؕ
وَاللّٰهُ رَءُوْفٌۢ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٨﴾

209. Enyi mlioamini, ingieni nyote katika utii, wala msifuate nyayo za Shetani; bila shaka yeye kwenu ni adui dhahiri.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا ادْخُلُوْا فِى السِّلْمِ كَآفَّةً ۖ وَلَا
تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ؕ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿٢٠٩﴾

210. Na kama mkiteleza baada ya kuwafikieni Ishara zilizo wazi, basi jueni ya kwanba Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْكُمُ الْبَيِّنٰتُ فَاعْلَمُوْۤا
اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٢١٠﴾

211. Hawangojei ila Mwenyezi Mungu Awafikie katika vivuli vya mawingu na Malaika pia, na shauri likatwe; na mambo yote hurudishwa kwa Mwenyezi Mungu.

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّاۤ اَنْ يَّاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فِىْ ظُلَلٍ مِّنَ
الْغَمَامِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَقُضِىَ الْاَمْرُ ؕ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ
الْاُمُوْرُ ﴿٢١١﴾ ع ٢٥ ع ٩

Aya 211. *Mwenyezi Mungu Awafikie katika vivuli vya mawingu.* Hapa zimeelezwa habari za wanafiki na makafiri ya kwamba kwa kuuacha Uislamu, wao hawangoji ila adhabu ya Mwenyezi Mungu. Tena Mwenyezi Mungu anawadhihirishia kwa ishara ya kuwa adhabu ya kwanza itawafika katika sura ya mawingu ya mvua, na habari hii ikatimia katika vita vya Badri; mvua ilipopiga, upande wa makafiri uliokuwa mgumu, ukawa matope, na upande wa Waislamu uliokuwa na mchanga, ukawa mgumu. Hivyo makafiri wakatelezateleza na wasiweze kupigana vyema, ikawa ni moja katika sababu zilizowafanya washindwe.

FUNGU 26

212. Waulize wana wa Israeli. Ishara ngapi zilizo wazi Tuliwapa! Na anayezibadilisha neema za Mwenyezi Mungu baada ya kumfikia, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

سَلْ بَنِيٓ إِسْرَآءِيلَ كَمْ ءَاتَيْنَٰهُم مِّنْ ءَايَةٍۭ بَيِّنَةٍ ۗ وَمَن يُبَدِّلْ نِعْمَةَ ٱللَّهِ مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

213. Maisha ya dunia yamepambiwa wanaokufuru; na wanawafanyia mzaha waaminio. Na wale wamchao watakuwa juu yao siku ya Kiyama; na Mwenyezi Mungu humruzuku amtakaye bila hesabu.

زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ۘ وَٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ فَوْقَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ وَٱللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾

214. Watu walikuwa kundi moja, basi Mwenyezi Mungu Akawainua Manabii watoao habari njema na waonyao; na pamoja nao Akateremsha Kitabu kwa haki ili Ahukumu baina ya watu katika yale waliyohitilafiana; na hawakuhitilafiana kwacho ila wale waliokipewa baada ya kuwafikia Ishara zilizo wazi, kwa sababu ya uasi (uliokuwa) kati yao; ndipo Mwenyezi Mungu Akawaongoza walioamini kwa yale waliyohitilafiana katika haki kwa idhini Yake. Na Mwenyezi Mungu Humuongoza Amtakaye kwenye njia iliyonyoka.

كَانَ ٱلنَّاسُ أُمَّةً وَٰحِدَةً فَبَعَثَ ٱللَّهُ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ ٱلنَّاسِ فِيمَا ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ ۚ وَمَا ٱخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا ٱلَّذِينَ أُوتُوهُ مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ ٱلْبَيِّنَٰتُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۖ فَهَدَى ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لِمَا ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ مِنَ ٱلْحَقِّ بِإِذْنِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ يَهْدِى مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

Aya 214. *Watu wote walikuwa kundi moja.* Mwanzoni wanadamu walikuwa katika hali ya umoja, lakini idadi yao ilipozidi na fikara zao zilipoongezeka wakaanza kuhitilafiana. Hapo Mwenyezi Mungu akawaleta Manabii katika nchi mbalimbali na katika mataifa mbalimbali ili kuwaongoza katika njia iliyonyoka. Baadaye watu wabaya wakaufanya ule mwongozo walioletewa uwe sababu ya kuzidisha hitilafu zao, basi ndipo Mwenyezi Mungu akamtuma Mtume Muhammad *s.a.w.* pamoja na Kitabu cha mwisho, na dini iliyo kamili ili awafundishe watu wote wa ulimwengu, na kwa njia hii dunia iliyoanza kuwa moja ikatakiwa iishi juu ya umoja.

215. Je, mnadhani kwamba mtaingia Peponi na hali hamjafikiwa na mfano wa wale waliopita kabla yenu? Yaliwashika mashaka na dhara na kutetemeshwa sana hata Mtume na walioamini pamoja naye wakasema: Msaada wa Mwenyezi Mungu utafika lini? Sikilizeni! bila shaka msaada wa Mwenyezi Mungu uko karibu.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ ۖ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ
وَزُلْزِلُوا حَتَّىٰ يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
مَتَىٰ نَصْرُ اللَّهِ ۗ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٥﴾

216. Wanakuuliza watoe nini. Sema: Mali yo yote mtakayotoa, basi ni kwa ajili ya wazazi na ndugu na mayatima na maskini na msafiri; na wema wo wote mnaoufanya, basi kwa yakini Mwenyezi Mungu Anaujua.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ ۖ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ
خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ
عَلِيمٌ ﴿٢١٦﴾

Aya 215. *Msaada wa Mwenyezi Mungu utafika lini?* Maneno haya ni njia moja ya ajabu ya kuomba msaada wa Mwenyezi Mungu. Hivyo Mungu alipokea maombi yao kwa haraka na kuwajibu, *Sikilizeni! bila shaka msaada wa Mwenyezi Mungu uko karibu.*

Aya 216. *Khair,* "Mali" Masahaba wa Mtume *s.a.w.* waliposikia kuwa wao hawawezi kufanikiwa mpaka wapite katika njia za taabu na sadaka, kama vile watu wa zamani, mara wakauliza watoe nini. Mwenyezi Mungu akawajibu, mtatoa *khair,* yaani mali nzuri kwa wingi (Mufradat na Akrab).

Mayatima. Taifa lisiloangalia mayatima wake haliwezi kushinda katika mashindano ya maendeleo. Mayatima wanatakiwa watunzwe vizuri na wakuzwe. Uislamu umeweka sheria zifaazo juu ya kuwatunza mayatima. Hutakiwa mlinzi wa kumtunza yatima na mali yake, achaguliwe; na nduguye ndiye ana haki zaidi ya kuwa mlinzi wake. Mlinzi aangalie mali ya yatima na aiweke pa peke yake. Mlinzi akiwa maskini anaweza kupewa matumizi katika mali hiyo, lakini akiwa hana dhiki hana haki ya kupokea cho chote. Mlinzi ampeleke mtoto kupata elimu au kwenye kazi na uchumi ulio sawa na uwezo na hali yake. Mtoto aangaliwe sana desturi zake na tabia zake, asiachwe kutenda maovu kama apendavyo, wala asitendewe kwa ukali sana hata ikabidi zinyamae bidii za moyo wake hata awe asiyefaa kwa kazi ya namna yo yote. Atendewe kwa wema na upendo maana hana wazazi wa kumhurumia. Yatima akikua na kupata akili itakuwa ni juu ya serikali kuhakikisha busara yake na fahamu yake. Yatima anayeonekana ana uwezo kuangalia shughuli zake mwenyewe basi atatoka ndani ya ulinzi na atapewa mali yake yote yeye mwenyewe. Pia tazama sura 2:221.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ ۚ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٧﴾

217. Mmelazimishwa kupigana vita ingawa mwaichukia; na huenda mchukie kitu nacho ni heri kwenu, na huenda mpende kitu nacho ni shari kwenu. Na Mwenyezi Mungu Anajua, lakini ninyi hamjui.

FUNGU 27

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ ۖ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ اللَّهِ ۚ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ۗ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا ۚ وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٨﴾

218. Wanakuuliza juu ya kupigana vita katika miezi mitakatifu. Sema: Kupigana vita katika hiyo ni (dhambi) kubwa: na kuwazuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu na kumkataa Yeye na Msikiti Mtakatifu, na kuwatoa humo watu waliomo ni (dhambi) kubwa zaidi mbele ya Mwenyezi Mungu. Na mateso ni mabaya zaidi kuliko kuua. Wala hawataacha kupigana nanyi mpaka wawatoeni katika dini yenu kama wakiweza; na miongoni mwenu atakayetoka katika dini yake, kisha akafa hali yu kafiri, basi hao ndio ambao vitendo vyao vimeharibika katika dunia na Akhera, nao ndio watu wa Motoni, humo watakaa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢١٩﴾

219. Hakika wale walioamini na waliohama na kufanya juhudi katika njia ya Mwenyezi Mungu - hao ndio wanaotumai rehema za Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

Aya 217. *Ingawa mwaichukia.* Aya hii inaonyesha waziwazi ya kuwa masahaba za Mtume *s.a.w.* walipigana vita kwa kujilinda na kujitetea tu, au sivyo walikuwa wakichukia kupigana vita.

220. Wanakuuliza juu ya ulevi na kamari. Sema: Katika hivyo mna dhambi kuu na manufaa kwa watu pia, lakini dhambi yao ni kubwa zaidi kuliko manufaa yao. Na wanakuuliza watoe nini. Sema: Vilivyo vizuri. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyowabainishieni Aya ili mpate kufikiri,

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ ۖ قُلْ فِيهِمَآ إِثْمٌ
كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَآ أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا ۗ وَ
يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلِ الْعَفْوَ ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

Aya 220. *Ulevi na kamari.* Katika Aya zinazotangulia amri ya kupigana vita imeteremshwa. Kupigana vita kunachukua gharama kubwa mno, hata dola zenye hazina zinazojaa fedha na dhahabu zinahitaji kukopa pauni maelfu-elfu ili kutimiza mahitaji ya askari na vinginevyo. Waarabu walikuwa wakikusanya matumizi hayo kwa kucheza kamari. Waislamu walipoamrishwa kupigana walitaka kujua ni njia zipi za kukusanya mali zinazoruhusiwa na Sheria.

Na pia waliuliza habari za pombe, maana watu wengi wanapofikiwa na msiba au taabu fulani wanapenda kunywa pombe ili wasahau taabu zao. Katika Biblia maskini na mtu anayekaribia kufa wameruhusiwa kutumia divai kwa sababu hii (Mifano ya Maneno 31:4-7). Katika siku za vita askari hunyweshwa pombe nyingi wapate ujasiri wa moyo na wasisikie maumivu. Waarabu walinywesha hata farasi zao pombe. Basi, Waislamu walihitaji kujulishwa, je, vita zao zitakuwa kama za watu wengine au vipi?

Wakati Waislamu walihitaji sana ufunuo utoke mbinguni Mwenyezi Mungu aliteremsha Aya hizi ambazo zilileta maagizo ya namna ya pekee katika dunia nzima.

INJILI HAIKATAZI VILEO

Katika dini zote, ni dini ya Kiislamu tu inayoharimisha kabisa ulevi na kamari. Mabanyani wanatumia pombe katika baadhi ya ibada zao. Wakristo wanatumia pombe kanisani wakisema ati ni damu ya "Mungu Mwana." Yameandikwa katika Injili ya Yohana 2:7-9, ya kwamba mwujiza wa kwanza wa Yesu ulikuwa ni kugeuza maji yawe "divai njema." Tena hakutengeneza kiasi, bali ilikuwa pombe ya kujaza mabalasi sita. Injili ya Katoliki katika Kiswahili inasema ya kwamba kwa kufanya vile Yesu alionyesha "kwamba hakuna dhambi katika kunywa divai. Dhambi ipo katika ulevi." (uk. 232, maelezo chini ya aya 11)

MAAGIZO YA MTUME.

Mtume *s.a.w.* alisema waziwazi ya kwamba vileo vya kila namna ni haramu (Bukhari), kidogo au kingi (Kashf-ul-Ghummah). Basi Waislamu wanaoshindwa na tabia zao mbaya na kusema kulewa tu ndio kumekatazwa, la si kunywa pombe, basi wajue ya kuwa wanamwasi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake kwa hoja za namna ile. Mtume *s.a.w.* alisema; "Mwislamu anapokunywa pombe imani inamtoka" (Bukhari). Mtume s.a.w. aliharimisha biashara ya pombe (Kashf-ul-Ghummah). Mtu akiruhusiwa kuiba vitu vidogo vidogo pole pole atakuwa mnyang'anyi mkubwa. Tumeona hali ya Wakristo jinsi walivyoteleza miguu kwa huku "kutumia kiasi." Nasi hatuna budi kujihadhari kabisa na vileo.

MASAHABA WANAMTII MTUME

Amri ya kuharimisha divai iliteremka mwisho wa mwaka wa tatu baada ya Hijra au mwanzo wa mwaka wa nne (Zurqaani). Kabla ya kuharimishwa pombe, baadhi ya Waislamu walikuwa wanaitumia. Amri hii iliposhuka, Mtume s.a.w. alituma mtu kunadi masokoni. Saa ile ile baadhi

ya Waislamu walikuwa wakinywa katika nyumba moja na Anas ndiye aliyekuwa akiwanywesha. Mmoja wa wanywaji, Abu Talha alimtuma Anas aende kusikiliza mtangazaji anasemaje. Anas akarudi akamwambia, mtu huyo ametumwa na Mtume s.a.w naye anasema pombe imeharimishwa. Mara Abu Talha akamwamuru Anas kuvunja ule mtungi wa pombe na wote wakaacha (Bukhari).

Inasimuliwa ya kwamba Waislamu wote waliacha kunywa ulevi kwa kusikia sauti ya mnadi tu, wala hakuna hata mmoja aliyemwendea Mtume s.a.w. kuhakikisha kama ni kweli amri hiyo imetoka kwa Mwenyezi Mungu, ama mtangazaji amewadanganya tu.

Siku hiyo Waislamu walivunja mitungi ya pombe na viriba vilichanwa hata pombe ikaenea katika vijia vya Madina kama maji ya mvua. Jambo hili pia linaonyesha upendo wa dini na moyo wa kutii amri za Mwenyezi Mungu waliokuwa nao Waislamu wa kwanza.

POMBE ILISHINDA SERIKALI

Serikali ya Amerika ilipitisha amri ya kukataza kabisa ulevi. Lakini watu walioupendelea wakaendelea nao kisirisiri, na wakashughulika nao sana hata serikali, ikashurutishwa kugeuza kanuni yake. Kazi iliyoshindwa kufanya serikali yenye nguvu ya Amerika katika siku hizi za "mwanga na ustaarabu," Mtume s.a.w. aliifanya kwa sauti moja tu katika zama za "giza na ujahili".

Dhambi yao ni kubwa zaidi kuliko manufaa yao. Qur'an Tukufu haisemi kwamba ulevi na kamari ni vitu visivyo na faida asilan. Lakini inatufunza tusiwe wenye kuchukua kitu ambacho dhara yake ni kubwa kuliko faida yake.

Watu wenye fikira nzuri wameanza kutambua dhara iliyoko katika kuandamana na ulevi na kamari. Pombe ni mbengu ya maovu ya namna nyingi. Na kamari ni njia isiyo halali ya kuchuma mali ambayo inaleta chuki, ugomvi, uuaji na umaskini.

Mapadre wengi walitangaza majuzi ya kwamba kucheza kamari ni dhambi. Rais wa Kenya African Union Bwana Jomo Kenyatta, alihimiza Waafrika wasitumie pombe. Si kwamba Biblia inakataza kucheza kamari au Bwana Kenyatta amewakataza wenzake kutumia 'Beer' kwa kufuata amri ya Mwenyezi Mungu, bali wote hao wameona dhahiri ya kuwa upungufu wa mali na mambo mengi mabaya hufuatana na ulevi na kamari, navyo vinaweza kurudisha nyuma maendeleo ya taifa zima hata katika mambo ya kidunia pia.

Hapa chini tunanukuu kidogo katika maneno mengi yaliyoandikwa na wasio Waislamu wakidhihirisha hatari za pombe na kamari:-

HATARI ZA POMBE

"Ulevi ndilo jambo kubwa katika kuleta magonjwa; na katika magonjwa yote walevi ni wagonjwa wabaya. Katika magonjwa yanayoshika watu wengi vifo katika walevi ni vingi mno, na nguvu yao ya kustahamili magonjwa, majeraha na kazi ngumu hupungua . . . . Ulevi unapunguza maisha. Kampuni za bima ya uhai zimegundua ya kwamba uhai unaotazamiwa wa watu wasiokunywa ulevi ni karibu mara mbili ya ule wa watu wanaolewa. . . . Ulevi na uhalifu wa sheria ni masahibu maarufu, na toka 25 hadi 85 ya kila mia moja wahalifu ni walevi. . . .

"Dhara ya kunywa pombe huonekana katika watoto wa mlevi. . . . Kifafa, wehu, upumbavu, na namna kadha wa kadha za ubovu wa miili, akili, na tabia huonekana katika watoto wa watu wanaokunywa pombe" (Jewish Encyclopaedia i, 333-334; pia tazama Encyclopaedia Britannica 14th Edition, 540; na Encyclopaedia of Religions and Ethics i, 299-301).

HATARI ZA KAMARI

"Uovu wa kucheza kamari bado haujakataliwa. Lord Beaconsfield alisema; 'Kamari ni limashine likubwa linaloharibu tabia za taifa. . . . . Katika miaka 12 (toka 1895-6 mpaka 1906-7) watu katika Uingereza waliojiua wenyewe kwa ajili ya kamari na waliojaribu kujiua, jumla yao walikuwa 156, na kesi za wizi kwa sababu ya kamari zilikuwa 719 na kufilisika 442. Kwa sababu ya mambo haya siyo ajabu kuona ya kwamba katika nchi zote zilizostaarabika kamari imetiliwa vizuizi vya sheria. . .

221. Katika dunia na Akhera. Na wanakuuliza juu ya mayatima. Sema: Kuwatendea mema ndio vizuri, na kama mkichanganyika nao, basi ni ndugu zenu; na Mwenyezi Mungu Anamjua mfisadi na mtenda mema; na Angalipenda Mwenyezi Mungu angaliwapeni udhia; hakika Mwenyezi Mungu ni mweye nguvu mwenye hekima.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۗ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ ۖ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ ۖ وَإِن تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢١﴾

222. Wala msiwaoe wanawake washirikina mpaka waamini. Na bila shaka mjakazi mwenye kuamini ni bora kuliko mwanamke mshirikina ingawa awapendezeni. Wala msiwaoze wanaume washirikina mpaka waamini. Na kwa yakini mtumwa mwenye kuamini ni bora kuliko mwanamume mshirikina ingawa awapendezeni; hao wanaita kwenye Moto, na Mwenyezi Mungu Huita kwenye Pepo na samahani kwa amri Yake. Naye Hueleza Aya Zake kwa watu ili wapate kukumbuka.

وَلَا تَنكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ ۚ وَلَأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ ۗ وَلَا تُنكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا ۚ وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ ۗ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ ۖ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ ۖ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢٢﴾ ع

Kamari, kama asemavyo Herbert Spencer, ni namna ya tendo linaloleta furaha kwa kumtia mwingine machungu. Furaha ya anayeshinda ni msiba wa anayepoteza. Kwa hiyo, kitendo cha namna hii ni hakika hakifai kwa ajili ya watu; kinakausha huruma, kinatia tabia kavu ya kujipendelea, na hivyo kunaleta kuharibika kwa tabia zote za mtu. Ni desturi ya kishenzi," (Enc. Rel. Eth. vi. 165-166).

Hayo ndiyo maneno ya watu wanaoijua kamari na ulevi barabara na sasa kwa kuona hatari zake, wenye akili wao wameanza kuchoka navyo. Ingewafaidia sana watu kuacha tabia hizi mbovu zinazoangamiza.

Aya 221. *Wanakuuliza juu ya mayatima.* Kuangalia mayatima ni jambo muhimu kabisa kwa ajili ya faida ya watu wote. Islam inawahimiza wafuasi wake kuwalea mayatima kwa njia iliyo nzuri, na kuwatendea kama watu wa nyumbani na waonekane kama ndugu. Pia tazama sura 2:216.

Aya 222. *Wala msiwaoe wanawake washirikina.* Waislamu wamekatazwa kuwaoa wanawake washirikina, na kuwaoza washirikina binti zao, maana kwa kuoana hivyo inaweza kuleta hatari juu yao na juu ya watoto wao, na wanaweza kupotea bure. Mwenyezi Mungu amekwisha kuwaokoa katika uchafu wa ushirikina, ya nini kujiingiza tena katika taabu zile za zamani.

FUNGU 28

223. Na wanakuuliza juu ya hedhi. Sema: Hiyo ni udhia; basi jitengeni na wanawake katika hedhi, wala msiwaingilie mpaka wametakasika. Na watakapotakasika, basi wafikieni katika pale Alipowaamuruni Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda wanaotubu na wanaojitakasa.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٣﴾

224. Wake zenu ni shamba lenu - basi liendeeni shamba lenu wakati mpendapo, na tangulizieni (wema) nafsi zenu; na Mcheni Mwenyezi Mungu, na jueni ya kwamba bila shaka mtakutana naye; na uwapashe habari njema waaminio.

نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٤﴾

Aya 223. *Juu ya hedhi.* Mtu hana ruhusa kuingiliana na mkewe katika hali ya hedhi, maana jambo hilo linaweza kuwadhuru wote wawili. Baada ya kukatika damu mtu amekuwa na ruhusa ya kuingiliana naye, lakini ni bora angoje mpaka mkewe ameoga.

Neno la Kiarabu *adha* halina maana ya kitu chenye kuleta madhara. Neno adha ni lazima lieleweke katika maana ya ugonjwa na au usumbufu wa muda. Vinginevyo italetea kueleweka kwamba Mwenyezi Mungu Ameumba kitu ambacho ni chenye kuleta madhara kwa wanawake, fikra ambayo si sahihi.

Aya 224. *Annaa shi'tum, "Wakati mpendapo."* Maneno haya pia yanafasirika, (1) jinsi mpendavyo na (2) mahali mpendapo.

Wake zenu ni shamba lenu. Aya hii ni ushahidi wa ufasaha wa Qur'an kwa kutumia usemi uliotukuka na ulio safi. Jambo ambalo ni mororo kabisa kuelezeka limeelezwa katika usemi wenye staha sana, na hekima yote ya kuoana na kufikiliana imetajwa katika maneno mafupi kabisa. Inasemwa, *Wake zenu ni shamba lenu.* Mwanamke hakika amefanana na shamba linalopandwa mbengu ya kutoa watoto. Mradi wa Aya hiyo ni namna mbili kwa kutegemea maana ya maneno. *Liendeeni shamba lenu.* Ikiwa kuliendea shamba mradi wake ni kuingiliana, basi maneno hayo yatafahamika hivi: (1) umfikie mkeo kwa namna inayomfaa, sawa na uwezo wake na si kwa namna nyingine: na (2) nyote wawili mjaribu kuiweka mioyo yenu katika hali ya usafi wakati wa kufikiliana ili mtoto atayetokana na tendo hilo naye apate usafi huo. Mtume s.a.w. alisema, "Mume anapomwingilia mkewe, wote wawili waombe kwa Mwenyezi Mungu na waseme. Mola wetu, utuepushe sote wawili na Shetani, na kama ukituruzuku mtoto, basi naye umwepushe na Shetani" (Muslim).

Lakini, kama kuliendea shamba mradi wake ni kuchagua mke au kushughulika naye, maneno haya liendeeni shamba lenu "mpendavyo," yatafahamika hivi; (1) Kwamba uchague mke anayefaa sana kuwa shamba, yaani (a) awe *waluud,* yaani, aweze kuzaa, asiwe tasa; (b) awe mwenye afya nzuri, awezaye kuzaa watoto wenye afya njema; (c) awe na sifa za kutosha kwa kuwapa watoto mafunzo mema na (d) *waduud* , yaani mwenye tabia ya huba na mapenzi ili makazi ya nyumbani

225. Wala msimfanye Mwenyezi Mungu shabaha ya viapo vyenu ili msipate kufanya wema na kuogopa na kupatanisha baina ya watu. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

226. Mwenyezi Mungu Hatawashikeni kwa sababu ya upuuzi katika viapo vyenu, bali Atawashikeni kwa sababu ya yale iliyofanya mioyo yenu; na Mwenyezi Mungu ndiye Msamehevu, Mpole.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٦﴾

227. Kwa wale wanaoapa kwamba watajitenga na wake zao, (muda wao) ni kungoja miezi minne; na kama wakirejea, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ ۖ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

228. Na wakiazimia talaka, basi kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٨﴾

---

yawe ya kupendana na masikilizano na watoto wafaidike kwayo. (2) Kwamba umtunze mkeo na kumtendea kwa wema ili maisha yake yawe ya furaha na kutosheka, na ili awe mwelekevu kuwalea watoto vizuri. (3) Kwamba nyote wawili mjiweke kwenye hali ya afya njema na mwenendo wa ucha-Mungu ili mbegu ya shamba lenu pia iwe yenye nguvu katika hali zote.

Aya 226. *Upuuzi katika viapo*. Mtu akila yamini pasipo kukusudia, yamini ya namna hiyo huitwa *laghwu,* kama vile watu wengi walivyo na mazoea ya kuapaapa au kuapa wakati wa hasira. Ingawa viapo vya namna hii kwa mujibu wa kanuni ya Sharia na kanuni ya serikali si kitu, lakini watu wa namna hii wanaitwa wapuuzi, na wanaweza kuonja taabu za upuuzi wao.

Aya 227. *Iilaa,* ni tendo la mtu anapoapa kuwa hatokaribiana na mkewe. Katika hali ya *Iilaa* mume hawezi Kumwacha mkewe kwa muda wa zaidi ya miezi minne. Kama hakumchukua mke wake katika muda huo, basi ikipita miezi minne itakuwa ni talaka.

Aya 228. *Wakiazimia talaka.* Kwa mujibu wa sheria ya Kiislamu mume anayo haki ya kumwacha mkewe akiona ameshurutishwa na haja fulani iliyo halali. Katika dini ya Kikristo pia mtu anaweza kumwacha mkewe, lakini kwa sharti moja tu la uasherati (Matt. 5:32). Dini ya Islam inasema, si mambo ya uasherati tu yanayoweza kumchukiza mtu katika habari za mkewe, bali yanaweza kupatikana mambo mengine pia. Basi kwa ajili hii haikuelezwa sababu ya talaka iliyo maalumu. Ubovu wa kanuni ya Kikristo umekuwa wazi sana katika nchi zote za Wakristo. Lakini juu ya hayo Wakristo, hasa mapadre wanaendelea kuleta upinzani wao usio na dalili juu ya kanuni ya Kiislamu ya talaka. Jambo hili linaonyesha kuwa mapadre wanapinza kwa shauri ya

229. Na wanawake waliopewa talaka wangoje mpaka hedhi tatu, wala haiwapasi kuficha Aliyoumba Mwenyezi Mungu katika matumbo yao, ikiwa wanamwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho; na waume wao wana haki zaidi ya kuwarejesha katika muda huo, kama wakitaka isilahi. Nao (wanawake) wanayo haki sawa na ile iliyo juu yao kwa sheria; na wanaume wana daraja moja zaidi kuliko wao, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima

وَالْمُطَلَّقٰتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُوْٓءٍ ؕ وَ
لَا يَحِلُّ لَهُنَّ اَنْ يَّكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ فِيْٓ اَرْحَامِهِنَّ
اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ وَبُعُوْلَتُهُنَّ اَحَقُّ
بِرَدِّهِنَّ فِيْ ذٰلِكَ اِنْ اَرَادُوْٓا اِصْلَاحًا ؕ وَلَهُنَّ مِثْلُ
الَّذِيْ عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوْفِ ۪ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ ؕ
وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٢٢٨﴾ ع

FUNGU 29

230. Talaka (hutolewa) mara mbili; kisha ni kuwaweka kwa wema au kuwaacha kwa ihsani; wala si halali kwenu kuchukua cho chote mlichowapa (wake zenu), isipokuwa wote wawili wakiogopa ya kwamba hawataweza kusimamisha mipaka ya Mwenyezi Mungu; na kama mkiogopa kwamba hawataweza kusimamisha mipaka ya Mwenyezi Mungu, basi si aibu kwao kupokea ajikomboleacho mwanamke. Hii ndiyo mipaka ya Mwenyezi Mungu, basi msiiruke. Na atakayeiruka mipaka ya Mwenyezi Mungu, basi hao ndio wadhalimu.

اَلطَّلَاقُ مَرَّتٰنِ ۪ فَاِمْسَاكٌۢ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ تَسْرِيْحٌۢ بِاِحْسَانٍ ؕ
وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَاْخُذُوْا مِمَّآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ شَيْـًٔا اِلَّآ
اَنْ يَّخَافَآ اَلَّا يُقِيْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ؕ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا يُقِيْمَا
حُدُوْدَ اللّٰهِ ۙ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيْمَا افْتَدَتْ بِهٖ ؕ تِلْكَ
حُدُوْدُ اللّٰهِ فَلَا تَعْتَدُوْهَا ۚ وَمَنْ يَّتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰهِ
فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٢٢٩﴾

---

husuda tu na hakuna kitu kingine. Habari za talaka katika dini ya Kiislamu zimewekewa vizuizi sana. Mtume s.a.w. amesema, "Jambo lililo halali lichukizalo sana mbele ya Mwenyezi Mungu ni talaka" (Dawud, sura ya *talaaq*). Lakini kama mume na mke baada ya kila juhudi ya mapatano wasiweze kukaa pamoja, wameruhusiwa kuachana. Mume anaambiwa, ukitaka kumwacha mke wako uangalie mambo haya:- (1) Talaka itolewe moja moja baada ya mke kutoka hedhi kabla hajaingiliwa. (2) Mke lazima akae nyumbani kwa mumewe mpaka tohara tatu zipite. (3) Mume anayo hiari ya kumrejesha mke wake kabla haujesha muda wa tohara tatu. Na kama mke alikuwa hajalipwa mahari yake lazima apewe kabla ya kutoa talaka ya mwisho.

231. Na kama amempa talaka (ya tatu), basi (mwanamke huyo) si halali kwake baada ya hayo mpaka aolewe na mume mwingine; na (mwanamume huyo) akimwacha, basi hapana aibu kwao (mume yule wa kwanza na mwanamke huyo) kurejeana ikiwa kama wana yakini ya kwamba wote wawili watasimamisha mipaka ya Mwenyezi Mungu. Na hii ni mipaka ya Mwenyezi Mungu Anayoibainisha kwa watu wajuao.

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا
غَيْرَهُ ۗ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا
إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ ۗ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣١﴾

232. Na mtakapowapa wanawake talaka, nao wakafikia eda yao, basi washikeni kwa wema au waacheni kwa wema, wala msiwaweke kwa kuwapa dhara mkaruke mipaka; na atakayefanya hivyo, hakika yeye amejidhulumu mwenyewe. Wala msizifanyie mzaha Aya za Mwenyezi Mungu; na kumbukeni neema za Mwenyezi Mungu zilizo juu yenu, na pia aliyoyateremsha katika Kitabu na hekima Anayowaonyeni kwayo. Na Mcheni Mwenyezi Mungu na jueni kwamba Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ ۚ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ
ضِرَارًا لِتَعْتَدُوا ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ ۚ
وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا ۚ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ
بِهِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٣٢﴾

FUNGU 30

233. Na mtakapowapa wanawake talaka (ya kwanza au ya pili) nao wakamaliza eda yao, basi msiwazuie kuolewa na waume zao endapo baina yao wamepatana kwa wema. Hayo anaonywa nayo yule miongoni mwenu anayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho. Hayo ni mazuri mno kwenu na safi kabisa; na Mwenyezi Mungu Anajua lakini ninyi hamjui.

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ
أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ۗ
ذَٰلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ۗ ذَٰلِكُمْ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَأَطْهَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٣﴾

234. Na wanawake waliozaa wawanyonyeshe watoto wao miaka miwili kwa anayetaka kukamilisha kunyonyesha; na ni juu ya baba yake chakula chao na nguo zao kwa sheria; wala nafsi yo yote isikalifishwe ila kwa kadiri ya wasaa wake. Mama asiwekwe taabuni kwa ajili ya mtoto wake, wala baba kwa ajili ya mtoto wake, na juu ya mrithi ni kama hivyo. Na kama wote wawili wakitaka kumwachisha ziwa, kwa kuridhiana na kushauriana, basi si kosa juu yao. Na kama mkitaka kuwapatia watoto wenu mama wa kuwanyonyesha, basi haitakuwa aibu juu yenu kama mkitoa mliyoahidi kwa sheria. Na Mcheni Mwenyezi Mungu, na jueni kwamba Mwenyezi Mungu anayaona mnayoyatenda.

وَالْوَالِدٰتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ
لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ۚ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ
رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۚ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ
إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ
لَهُ بِوَلَدِهِ ۚ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذٰلِكَ ۗ فَإِنْ أَرَادَا
فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ۗ
وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ ۗ وَاتَّقُوا
اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

235. Na wale wanaofishwa miongoni mwenu na kuacha nyuma wake, hawa wangoje miezi minne na siku kumi; na wanapofikia muda wao, basi si aibu juu yenu katika yale wanayoyafanya kwa nafsi zao kwa (kufuata) sheria; na Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ
بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا ۖ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۗ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾

Aya 234. Mwanamke mwenye mimba akiachwa, na baadaye azae mtoto, nani atachukua madaraka ya kunyonyesha? Mwenyezi Mungu anasema. Muda kamili wa kumnyonyesha mtoto ni miaka miwili; lakini kama baba na mama wanapatana kwa muda ulio mdogo kuliko huu pia si vibaya. Matumizi ya mama yatatolewa na baba, ila wote wawili washike uadilifu, mmoja wao asimtaabishe mwenziwe kwa ajili ya mtoto.

Aya 235. Wanawake wanaofiwa na waume zao eda yao ni miezi minne na siku kumi. Ukipita muda huu wanayo hiari ya kuolewa kama alivyosema Mwenyezi Mungu ya kuwa wanawake wajane waozwe (sura 24:33).

236. Wala si aibu kwenu katika kupeleka habari ya posa kwa ishara kuwaoa wake (waliofiwa) au mliyoyaficha mioyoni mwenu; Mwenyezi Mungu Anajua kwamba ninyi karibuni mtawakumbuka; lakini msifunge nao ahadi kwa siri, isipokuwa mseme maneno yaliyo bora; wala msiazimie kufunga ndoa mpaka muda ulioandikwa ufike mwisho wake. Na jueni ya kwamba Mwenyezi Mungu Anayajua yaliyomo katika nafsi zenu, basi jihadharini nayo. Na jueni kwamba Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mvumulivu.

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ
أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ ۚ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ
وَلَٰكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا
مَعْرُوفًا ۚ وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ
الْكِتَابُ أَجَلَهُ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ
فَاحْذَرُوهُ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾

FUNGU 31

237. Si dhambi kwenu kama mkiwapa wanawake talaka ambapo hamjawagusa au kuwawekea mahari. Na wapatieni matumizi - mwenye wasaa kadiri awezavyo, na mwenye dhiki kadiri awezavyo - matumizi kwa sheria; ndio wajibu kwa wafanyao wema.

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ
أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً ۚ وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ
قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ ۖ حَقًّا
عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾

238. Na kama mkiwapa talaka kabla ya kuwagusa, na mmekwisha wawekea mahari, basi (wapeni) nusu ya mliyoyaweka, isipokuwa wanawake wenyewe waache au yule (mume)

وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ
فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ

Aya 236. Kwa mujibu wa Aya hii imekatazwa kufanya mapatano ya ndoa waziwazi na wanawake waliomo katika eda za waume wao waliofariki. Lakini kudokeza habari kwa ishara kwa njia iliyo nzuri haikukatazwa.

Aya 237. Wakati mwingine mtu analazimika kumwacha mkewe kabla ya kumleta nyumbani kwake na kabla ya kukata mahari. Basi wakati wa namna hii ni lazima mume ampe mke wake zawadi kabla ya kuagana naye iliyo sawa na uwezo wake ili hasira na bughudha ipowe moyoni.

Aya 238. Mtu akitaka kumwacha mkewe ambaye hajaingiliana naye, na hali wamekwisha patana mahari, basi katika hali ya namna hii ni wajibu wa mume kumpa mkewe nusu ya mahari.

ambaye kifungo cha ndoa ki mikononi mwake aache (haki yake). Na ya kwamba muache ndiyo karibu sana na utawa. Wala msisahau kuhurumiana baina yenu; hakika Mwenyezi Mungu anayaona mnayoyafanya.

يَعْفُوْنَ اَوْ يَعْفُوَا الَّذِيْ بِيَدِهٖ عُقْدَةُ النِّكَاحِ ۚ وَ
اَنْ تَعْفُوْٓا اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ۚ وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ ۚ
اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿٢٣٧﴾

239. Angalieni Sala, na hasa Sala ya katikati, na simameni kwa kumnyenyekea Mwenyezi Mungu.

حٰفِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى ۚ وَقُوْمُوْا
لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ ﴿٢٣٨﴾

240. Na kama mkiwa na hofu basi (salini) mkitembea au mmepanda (wanyama); na mtakapokuwa katika amani, basi Mkumbukeni Mwenyezi Mungu kama Alivyowafunzeni yale mliyokuwa hamyajui.

فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا ۚ فَاِذَآ اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا
اللّٰهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَّا لَمْ تَكُوْنُوْا تَعْلَمُوْنَ ﴿٢٣٩﴾

241. Na wale wanaofishwa miongoni mwenu na kubakisha wake, wawausie (warithi) kwa ajili ya wake zao kupata matumizi kwa mwaka mmoja bila kutolewa; na kama wanawake wenyewe wakiondoka, basi si kosa juu yenu katika yale waliyoyafanya kwa nafsi zao wenyewe kwa (kufuata) sheria. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَالَّذِيْنَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُوْنَ اَزْوَاجًا ۚ وَّصِيَّةً
لِّاَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا اِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ اِخْرَاجٍ ۚ فَاِنْ
خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْ مَا فَعَلْنَ فِيْٓ اَنْفُسِهِنَّ
مِنْ مَّعْرُوْفٍ ۗ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٢٤٠﴾

242. Na wanawake waliopewa talaka pia wapewe matumizi kwa desturi; huo ndio wajibu kwa wamchao Mwenyezi Mungu.

وَلِلْمُطَلَّقٰتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوْفِ ۗ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِيْنَ ﴿٢٤١﴾

243. Hivyo ndivyo Anavyowabainishieni Mwenyezi Mungu Aya Zake ili mpate kufahamu.

كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٢٤٢﴾ ع

Aya 239. *Sala ya katikati.* Wengine wanasema, Sala ya katikati ni Sala ya Alfajiri, ambapo wengine wanafikiri Sala ya katikati ni Sala ya Adhuhuri au ya Alasiri au ya Tahajjud. Lakini kwa hakika Sala ya katikati ni kila Sala inayomkuta mtu katikati ya shughuli zake, maana katika hali ya namna hii mtu anaweza kupitiwa Sala ikamponyoka, hivyo amehimizwa kuangalia Sala ya namna hii.

FUNGU 32

244. Je, hukuwaona wale waliotoka katika majumba yao, nao walikuwa maelfu-elfu wakiogopa mauti? Basi Mwenyezi Mungu Akawaambia; Kufeni; kisha Akawahuisha. Kwa hakika Mwenyezi Mungu ni mwenye fadhili juu ya watu, lakini watu wengi hawashukuru.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ
حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ
إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾

245. Na piganeni katika njia ya Mwenyezi Mungu, na jueni kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿٢٤٤﴾

246. Ni nani atakayemkatia Mwenyezi Mungu sehemu bora (ya mali yake) ili Mwenyezi Mungu amzidishie uzidisho mwingi, na Mwenyezi Mungu Hupokea na Huzidisha, na Kwake mtarejeshwa.

مَّن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ
لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً ۚ وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

247. Je, hukuwaona wakubwa wa wana wa Israeli baada ya Musa, walipomwambia Nabii wao: Utuwekee mfalme ili tupigane katika njia ya Mwenyezi Mungu? Yeye akasema. Je, haielekei ya kuwa hamtapigana ikiwa mtaandikiwa kupigana? Wakasema itakuwaje tusipigane vita katika njia ya Mwenyezi

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَإِ مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ مِن بَعْدِ
مُوسَىٰ إِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَّهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُّقَاتِلْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِن كُتِبَ عَلَيْكُمُ
الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا ۖ قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي

Aya 244. Habari za wana wa Israeli waliokimbia mateso ya Firauni zimeelezwa hapa. Qur'an inaeleza kuwa walikuwa watu elfu chache. Watu hao waliogopa mauti na wakakataa kupigana na kumsaidia Nabii Musa. Basi hapo Mwenyezi Mungu akawatia katika masumbufu ya jangwani yaliyofanana na mauti, na watu wale wabaya walipokufa na watoto wao wakakua, Mwenyezi Mungu akawasaidia na akawahuisha uhai wa heshima, na wakaingia katika nchi waliyoahidiwa kupewa.

Aya 246. Watu wo wote wanaotaka kuinuka vizuri ni lazima kwao kutoa mali kwa wingi ili waweze kuendelea vizuri. Hapa Mwenyezi Mungu Anawahimiza Waislamu watoe mali katika njia ya Mungu. Neno lililotumika hapa linaweza kufasiriwa hivi. "Ni nani atakayemtolea Mwenyezi Mungu karadhi iliyo nzuri." Basi kwa tafsiri hiyo, Mwenyezi Mungu anasema mali zenu zitakuwa kama deni kwa Mwenyezi Mungu na mtarudishiwa malipo yake, yaani mali mtakazozitoa katika njia ya Mwenyezi Mungu haziwezi kupotea.

Mungu na hali tumetolewa katika majumba yetu na watoto wetu? Lakini walipoandikiwa kupigana vita, wakageuka isipokuwa wachache miongoni mwao. Na Mwenyezi Mungu Anawajua sana wadhalimu.

سَبِيْلِ اللّٰهِ وَقَدْ اُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَاَبْنَآئِنَا ؕ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِالظّٰلِمِيْنَ ﴿٢٤٧﴾

248. Na Nabii wao akawaambia: Hakika Mwenyezi Mungu amewatoleeni Taluti kuwa mfalme. Wakasema: Anawezaje kuwa na ufalme juu yetu na hali sisi tumestahili zaidi kupata ufalme kuliko yeye, naye hakupewa wasaa wa mali? Akasema: Bila shaka Mwenyezi Mungu Amemchagua juu yenu na Amemzidishia wasaa wa elimu na kiwiliwili. Na Mwenyezi Mungu Humpa ufalme Wake Amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye kujua.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوْتَ مَلِكًا ؕ قَالُوْۤا اَنّٰى يَكُوْنُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ اَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ ؕ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰىهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهٗ بَسْطَةً فِى الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ ؕ وَاللّٰهُ يُؤْتِىْ مُلْكَهٗ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿٢٤٨﴾

249. Na Nabii wao akawaambia: Hakika alama ya ufalme wake ni kuwafikieni moyo wenye utulivu ndani yake, utokao kwa Mola wenu, na masazo

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِهٖۤ اَنْ يَّاْتِيَكُمُ التَّابُوْتُ فِيْهِ سَكِيْنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا

Aya 248. *Taluti.* Neno hili ni jina la sifa alilopangwa mfalme mmoja wa Kiisraeli, aliyekuwako miaka mia mbili kabla ya Nabii Daudi. Mufasirina wengine wa Qur'an wanaeleza kuwa Saul ndiye aliyepewa jina hilo; lakini kwa hakika habari hizi zinatimia juu ya Gideon (Waamuzi 6-8). Sababu katika wakati wake ndio watu walifukuzwa katika majumba yao, mtu mmoja asiyekuwa mfalme akawekwa kuwa mfalme. Mwenyezi Mungu akamsaidia huyo mfalme na wafuasi wake kwa kuwapa *Taabuut* (Moyo). Watu wake walijaribiwa kwa maji, nao walikuwa wachache sana mbele ya maadui zao, hata hivyo idadi yao ikapungua kwa sababu ya jaribio hilo. Lakini juu ya hayo walifanikiwa kuwashinda maadui zao.

Wakristo huleta upinzani juu ya maneno hayo, wakisema kuwa habari hizi zilizoelezwa hapa ni za nyakati mbalimbali zilizoachana kwa miaka mia mbili. Majibu yake ni haya kuwa, Qur'an ilikusudia kueleza habari za nyakati hizi mbili pamoja kwa kuwa mataifa mbalimbali ya wana wa Israeli yalianza kuwa na umoja katika wakati wa Gideon (Taluti) miaka mia mbili kabla ya Nabii Daudi, na umoja huo ukakamilika katika wakati wa Nabii Daudi, hata nguvu ya maadui wa wana wa Israeli ikavunjika katika wakati wake.

Aya 249. *Taabuut.* Watu wengine wamefikiri kuwa neno hili *Taabuut* kusudi lake ni sanduku ambayo habari zake zimeelezwa katika kisa cha Saul katika Biblia. Lakini fikira hiyo si

ya yale waliyoyaacha watu wa Musa na watu wa Harun, wakiuchukua Malaika. Bila shaka katika hayo imo Ishara kwenu ikiwa ninyi ni waaminio.

تَرَكَ اٰلُ مُوْسٰى وَاٰلُ هٰرُوْنَ تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓئِكَةُ ؕ اِنَّ
فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٢٤٨﴾

FUNGU 33

250. Basi Taluti alipoondoka na majeshi, akasema: Hakika Mwenyezi Mungu atawajaribuni kwa mto, basi atakayekunywa humo si pamoja nami, na asiyeyanywa bila shaka yu pamoja nami, ila atakayeteka kwa kiasi cha kujaza kitanga cha mkono wake. Lakini walikunywa humo isipokuwa wachache tu miongoni mwao. Basi alipovuka yeye na walioamini pamoja naye, wakasema: Leo hatumwezi Jaluti na majeshi yake. Wakasema wale wenye yakini ya kukutana na Mola wao: Makundi mangapi madogo yameyashinda makundi makubwa kwa idhini ya Mwenyezi Mungu! Na Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wafanyao subira.

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوْتُ بِالْجُنُوْدِ ۙ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ مُبْتَلِيْكُمْ
بِنَهَرٍ ۚ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّىْ ۚ وَمَنْ لَّمْ
يَطْعَمْهُ فَاِنَّهٗ مِنِّىْٓ اِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةًۢ بِيَدِهٖ ۚ
فَشَرِبُوْا مِنْهُ اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ ؕ فَلَمَّا جَاوَزَهٗ هُوَ
وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ ۙ قَالُوْا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ
بِجَالُوْتَ وَجُنُوْدِهٖ ؕ قَالَ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُّلٰقُوا
اللّٰهِ ۙ كَمْ مِّنْ فِئَةٍ قَلِيْلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيْرَةًۢ بِاِذْنِ
اللّٰهِ ؕ وَاللّٰهُ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ ﴿٢٤٩﴾

251. Na walipotoka kupambana na Jaluti na majeshi yake, wakasema: Mola wetu, tumiminie subira, na Utuimarishe miguu yetu, na Utusaidie juu ya watu makafiri.

وَلَمَّا بَرَزُوْا لِجَالُوْتَ وَجُنُوْدِهٖ قَالُوْا رَبَّنَآ اَفْرِغْ
عَلَيْنَا صَبْرًا وَّثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكٰفِرِيْنَ ﴿٢٥٠﴾

---

sawa. Katika lugha ya Kiarabu neno *Taabuut* maana yake pia ni moyo (Mufradat na Lane). Basi hapa Mwenyezi Mungu anaahidi kuwa watu wa Gideon watapewa mioyo mizuri yenye utawa na ujasiri. Kama si hivi, basi sanduku ya Saul haikumfaa hata kidogo; haikuweza kuwalinda wana wa Israeli wala hikuweza kujilinda nafsi yake. Hivyo *Taabuut* hiyo siyo sanduku la chuma au la miti bali mradi wake ni moyo wenye ujasiri na wema.

Aya 250. *Asiyeyanywa bila shaka yu pamoja nami.* Utii na kujizuia ni shina la ufaulu wa kila namna. Mwenyezi Mungu aliwajaribu watu wa Gideon kwa maji; waliojizuia na kutii wakashinda, na waasi wakashindwa.

Makundi mangapi madogo yameyashinda makundi makubwa. Maneno haya ya Mwenyezi Mungu ni somo lenye thamani kwa ajili ya waaminio; wasiogope wingi wa maadui. bali wamtegemee yeye anayeweza kuwasaidia.

Aya 251. *Jaaluti na majeshi yake. Jaaluut* mradi wake si mtu mmoja, bali taifa la watu.

252. Basi wakawafukuza kwa idhini ya Mwenyezi Mungu; na Daud akamwua Jaluti, na Mwenyezi Mungu akampa ufalme na hekima na Akamfundisha Aliyopenda. Na kama Mwenyezi Mungu Asingaliwazuia watu, baadhi yao kwa wengine, kwa yakini ardhi ingaliharibika; lakini Mwenyezi Mungu ni Mwenye kuwafadhili walimwengu.

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَ
آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَ
لَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ
الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾

253. Hizi ndizo Aya za Mwenyezi Mungu Tunazokusomea kwa haki; na bila shaka wewe u miongoni mwa waliotumwa.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

JUZU 3

254. Hao Mitume Tumewafadhili baadhi yao zaidi kuliko wengine; miongoni mwao wako ambao Mwenyezi Mungu alisema nao, na wengine wao akawapandisha daraja. Na Isa mwana wa Mariamu Tukampa Ishara zilizo wazi, na Tukamsaidia kwa roho takatifu. Na kama Mwenyezi Mungu Angalipenda wasingalipigana wale waliokuwa baada yao baada ya kuwafikia Ishara zilizo wazi, lakini walihitilafiana. Kwa hiyo wako miongoni mwao walioamini, na

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ
مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا
عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ
آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا

Na 'majeshi yake' mradi ni wasaidizi wa watu hao. Biblia inaeleza habari za Jaaluut kwa jina la Wamidiani ambao waliwasumbua sana Waisraeli na kuwateka nyara na kuiharibu nchi yao kwa miaka kadha wa kadha (waamuzi 6:1-6). Waamaleki pamoja na makabila yote ya upande wa mashariki waliwasaidia Wamidiani katika mashambulio haya (Waamuzi 6:3), nao ndio majeshi ambayo yametajwa katika Aya hii.

Aya 252. *Mungu asingaliwazuia watu, baadhi yao kwa wengine.* Hapa Mwenyezi Mungu anaeleza kuwa kusudi la vita liwe kusimamisha raha na amani katika dunia, si kwa ajili ya kuchafua amani ya dunia.

Aya 254. *Tumewafadhili baadhi yao zaidi kuliko wengine.* (1) Baadhi ya Manabii walipewa Sheria mpya na wengine walipewa sahifa ndogo ndogo na wengine waliteremshiwa ufunuo tu

wengine miongoni mwao waliokufuru. Na kama Mwenyezi Mungu Angalipenda, wasingalipigana; lakini Mwenyezi Mungu Hufanya Anavyotaka.

وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيْدُ ﴿٢٥٣﴾

FUNGU 34

255. Enyi mlioamini, toeni katika vile Tulivyowapeni kabla haijafika Siku ambayo haitakuwa na biashara, wala urafiki, wala uombezi; na waliokufuru ndio wadhalimu.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ
اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ وَّلَا شَفَاعَةٌ ۗ
وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٢٥٤﴾

---

bila kupewa Kitabu cho chote. (2) Baadhi yao walipelekwa kwa watu wa mji mmoja tu, wengine kwa taifa moja na wengine kwa mataifa mengi. (3) Baadhi ya Mitume walipata wafuasi wengi katika maisha yao na wengine hawakufanikiwa sana. (4) Baadhi ya Manabii walipata ufalme wa dunia pamoja na Unabii na wengine hawakupata ufalme. (5) Tena katika kumkurubia Mwenyezi Mungu vilevile Mitume wana vyeo mbalimbali. Mathalan, katika usiku wa Miiraji Mtume s.a.w. aliwaona Manabii katika mbingu mbalimbali na yeye mwenyewe alipandishwa hata mbingu ya saba (Bukhari), pia tazama sura 53:5-19. Na kadhalika katika *Israa* Mtume Muhammad *s.a.w.* aliwasalisha Manabii wote katika *Bait-ul-Mukaddas.* Na hii yote inaonyesha kuwa yeye aliwapita Manabii wote katika cheo, na kwa vile ni yeye peke yake aliyetumwa kwa dunia nzima (sura 25:2 ; 7:159 ; Bukhari).

Aya hii pia yaweza kutafsiriwa kwa kuweka alama ya kupumzika baada ya neno *min hum* na siyo kabla yake. Kwa njia hii tafsiri itasomeka na kueleweka kwa urahisi zaidi na itatiririka kama ifuatavyo: Hao Mitume ambao miongoni mwao wako Tuliowainua daraja juu ya wengine, Mwenyezi Mungu alisema nao na akawapandisha baadhi yao madaraja ya vyeo.

Padre Dale anaona Aya hii haipatani na Aya 286 inayosema "Hatufanyi tofauti baina ya mmoja wa Mitume wake." Hebu tufikirie Aya ile tuone kama padre huyo anasema kweli. Aya inasema hivi: "Wote wamemwamini Mwenyezi Mungu, na Malaika Wake na Vitabu Vyake na Mitume Wake; (nao husema), Sisi hatufanyi tofauti baina ya mmoja wa Mitume Wake." Kila mtu mwenye maoni safi atafahamu ya kwamba Aya hii inatoa kanuni ya kuwaamini Mitume wote bila kumkataa hata mmoja; haisemi ya kuwa Manabii wote wako sawa katika vyeo. Padre ameshindwa kufahamu jambo hilo lililo dogo sana. Qur'an inafundisha kuwatukuza sana Manabii, wala sivyo kama alivyosema Yesu, "Wote walionitangulia ni wezi na wanyang'anyi" (Yohana 10:8). Mtu mwenye itikadi ya namna hii akishindwa kufahamu uzuri wa kanuni ya kuamini Manabii wote wa Mwenyezi Mungu, si kosa lake. Zaidi ya hayo kusema, hatutofautishi kati ya Mitume Wake ni usemi unaotakiwa waaminio waseme, na kuwafadhili Mitume baadhi yao kuliko wengine ni tendo la Mwenyezi Mungu.

Miongoni mwao wako ambao Mwenyezi Mungu Alisema nao. Sio mradi wake ya kuwa Mitume wengine Mwenyezi Mungu hakusema nao, au kwamba kuna Mitume asiowainua cheo. Maneno haya yametumiwa kuonyesha ya kuwa kuna namna mbili za Mitume. (1) Mitume wanaoleta Sheria; (2) Mitume wale ambao Utume wao umo katika kunyanyuliwa daraja zao. Neno "kusema" limetumiwa kuonyesha namna maalumu ya kusema, yaani wahyi unaoleta Sheria mpya.

Tukamsaidia kwa roho takatifu. Tazama sura 2:88.

256. Mwenyezi Mungu - hakuna aabudiwaye ila Yeye - Mwenye uzima, Mhifadhi wa milele; kusinzia hakumshiki wala kulala. Ni Vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini. Ni nani awezaye kuombea mbele Yake bila ya idhini Yake? Anayajua yaliyo mbele yao na yaliyo nyuma yao; wala hawazunguki cho chote katika elimu Yake ila Apendavyo. Enzi Yake imezienea mbingu na ardhi; wala kuvilinda hivyo hakumchoshi, na Yeye ndiye Aliye juu, Mkuu.

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ
وَلَا نَوْمٌ ۚ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ مَنْ
ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ
عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ۖ
وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٦﴾

Aya 256. Aya hii inaitwa, *Aayat-ul-Kursii,* na ni moja katika Aya tukufu sana, na inaeleza vizuri umoja wa Mwenyezi Mungu na sifa Zake kubwa kubwa. Mtume *s.a.w.* alisema, *Aayat-ul-Kursii* ndiyo iliyoinuka kabisa katika Qur'an (Muslim). Neno *Kursiyu* kimsingi lina maana ya kiti cha mamlaka au enzi. Maana hii ya neno hili ina matumizi mapana na inagubika siyo tu kielimu bali pia mahitaji mengine ya kiserikali.

Ni nani awezaye kuombea. Sababu ambayo hakuna mtu ye yote pasipo ruhusa ya Mwenyezi Mungu anayeweza kumwombea mtu mwingine ni kwamba hakuna ye yote ajuaye yaliyomo katika mioyo ya watu; ndipo ikawa hakuna mwenye makamo ya kumwombea mwingine. Mwenyezi Mungu tu ndiye ajuaye siri za mioyo ya watu, hivyo hakutakuwa na kuombeana ila kwa ruhusa Yake, maana Yeye peke yake ndiye ajuaye ni nani anayestahili uombezi.

Padre Dale aliposoma Aya hii uzuri wake ulimvuta moyo. Lakini kwa kuwa anaichukia Islam alitaka Aya kama hii ingelipatikana katika Vitabu vya Kikristo. Anaandika. "Yafaa kuwasomea Waislamu Zaburi cxxi na Isaya xl:27, etc, wajue ya kuwa maneno mazuri kama haya, au mazuri zaidi yaliandikwa miaka elfu kabla hajazaliwa Muhammad" (Tafsiri yake ya Qur'an uk. 558).

Tulistaajabu sana kwa sababu gani Bwana Dale hakupata Aya kama ile katika Injili ambamo yamo maneno mazuri. Kama Yesu Kristo angemsifu Mungu kwa sifa zilizo kubwa mno, Bwana Dale hangesumbuka kutafuta mfano wa Aya hii katika vyuo vya Manabii wa zamani, hasa katika Zaburi ya Daudi ambaye haaminiwi kama Nabii na Wakristo wengine.

Padre Dale alidhani labda Waislamu watatishwa na majina ya Vitabu vya Biblia na watatosheka na aliyoyaandika. Kwa hiyo twataka kueleza kidogo aya zile za Biblia na kuzilinganisha na *Aayat-ul-Kursii* kwa kifupi:-

1. Daudi na Isaya wanasema, Mungu aliumba nchi na mbingu. Lakini *Aayat-ul-Kursii* inafundisha, "Ni vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini," yaani mamlaka ya Mwenyezi Mungu yameenea juu ya kila kilichomo mbinguni na ardhini.

2. Zaburi inasema, Mungu "Hataacha mguu wako uondolewe." Lakini Qur'an inabainisha sifa ya Mhifadhi wa milele. Inaonekana waziwazi ya kwamba 'Mhifadhi wa milele' inachukua vitu vyote vilivyokuwa zamani, vilivyoko sasa, na vitakavyokuwa baadaye. Si mguu mmoja tu. Aya ya nne ya Zaburi hiyo inampa Mwenyezi Mungu sifa ya "Mlinzi wa Israeli." Je Mungu ni Mlinzi wa Israeli tu au ni Mhifadhi wa vitu vyote na watu wote?

3. Isaya inasema, "Mungu hadhoofiki wala hachoki" (40:28). Ni kweli na Qur'an pia inasema

257. Hakuna karaha katika dini; hakika uongofu umekwisha pambanuka katika upotevu; basi anayemkataa Shetani na kumwamini Mwenyezi Mungu, bila shaka yeye ameshika kishikio kigumu kisichovunjika; na Mwenyezi Mungu ni Asikiaye, Ajuaye.

لَآ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

258. Mwenyezi Mungu ni mlinzi wa wale walioamini: Huwatoa katika giza kuwapeleka kwenye mwangaza; lakini waliokufuru walinzi wao ni mashetani, huwatoa katika mwangaza na kuwaingiza kwenye giza. Hao ndio watu wa Motoni, humo watakaa.

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ
يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾

---

hivyo. Lakini mbona chuo cha Mwanzo 2:2 kinasema ya kwamba siku ya saba Mungu alipumzika? Je, maneno ya Mungu yanapinzana? Qur'an haisemi Mwenyezi Mungu alichoka au alipumzika.

Kadhalika, ingawa Zaburi 121:4 inasema Mungu hasinzii wala halali, katika Zaburi 44:23 Daudi anamwambia Mungu "Amka! kwa nini umelala, ewe Bwana?" Lakini hutakuta mahali po pote katika Qur'an maneno yanayopinzana na *Aayat-ul-Kursii* au Aya nyinginezo.

4. Tena *Aayat-ul-Kursii* inatangaza, "Hakuna mwingine aabudiwaye ila yeye." Na Biblia imechanganya pamoja mafunzo ya Umoja wa Mungu na ushirikina. Zaburi hiyo hiyo inayomsifu Mungu inasema. "Nami nimesema, Ndinyi miungu" (82:6). Na Wakristo wanaamini Yesu kuwa Mungu na baadhi yao wanawaomba mama yake, Mariamu na watakatifu wengine na wanaleta sehemu mbalimbali za Biblia kuhakikisha maneno yao. Kitabu kama hiki hakistahili kuletwa mbele ya Qur'an.

Kama Aya sawa na *Aayat-ul-Kursii* ingepatikana katika Biblia, Padre Dale angesema, Muhammad alichukua mafundisho hayo toka Biblia. Lakini kwa kuwa haimo hakuweza kusema hayo.

Aya 257. *Hakuna karaha katika dini.* Aya hii inawafunza Waislamu kwa maneno yaliyo wazi kabisa na yenye nguvu kwamba wasisilimishe watu kwa nguvu. Aya inawatia vumbi machoni watu wanaoisingizia dini ya Kiislamu kuwa inaruhusu kuwaingiza watu katika dini kwa nguvu. Imani ni kitu cha hiyari. Hakuna nguvu inayoweza kuingiza imani katika moyo wa mtu.

Mwenyezi Mungu amesema, "Na useme: Kweli hii imetoka kwa Mola wenu, basi anayependa aikubali, na anayependa basi aikatae" (sura 18:30). Na tena amesema. "Sema: Enyi watu ! hakika haki imekwisha wafikieni kutoka kwa Mola wenu, basi anayeongoka, anaongoka kwa faida ya nafsi yake, na anayepotea, basi anapotea kwa hasara ya nafsi yake, na mimi si mlinzi juu yenu" (sura 10:109). Aya kama hizi zinazoonyesha kuwa dini ya Kiislamu haikuenezwa ila kwa njia nzuri zisizo karaha ni nyingi katika Qur'an. Ni kweli Waislamu walipigana vita. Lakini si kwa sababu ya kutaka kueneza dini. Vita walizopigana Waislamu zilikuwa kwa kujikinga na kusimamisha uhuru duniani, kwa kuwazuia watu wabaya waliokuwa hawataki watu wafuate dini kwa hiyari zao. Habari za vita za Waislamu zitaelezwa chini ya Aya zinazohusu. Pia tazama sura 22:40.

FUNGU 35

259. Je, hukumwona yule aliyehojiana na Ibrahimu juu ya Mola wake kwa sababu Mwenyezi Mungu alimpa ufalme? Ibrahimu aliposema: Mola wangu ni Yule Ambaye Huhuisha na Hufisha, yeye akasema: Mimi pia nahuisha na kufisha. Ibrahimu akasema: Hakika Mwenyezi Mungu Hulileta jua toka mashariki, basi wewe ulilete toka magharibi, ndipo akafedheheka yule aliyekufuru; na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرٰهِمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتٰهُ
اللّٰهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرٰهِمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ
قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرٰهِمُ فَإِنَّ اللّٰهَ يَأْتِي
بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ
فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِينَ ﴿٢٥٩﴾

260. Au kama yule aliyepita karibu na mji uliokuwa umeangamia; akasema: Mwenyezi Mungu Atauhuisha lini (mji) huu baada ya kufa kwake? Basi Mwenyezi Mungu akamfisha kwa miaka

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلٰى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلٰى
عُرُوشِهَا قَالَ أَنّٰى يُحْيِي هٰذِهِ اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَا
فَأَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ

Aya 259. Aliyehojiana na Nabii Ibrahimu ni mfalme Namrud (Nimrod). Nabii Ibrahimu alikuwa adui wa ibada ya masanamu, na alihubiri kwa kasi kuyalaumu. Siku moja aliitia moto nyumba iliyokuwa na masanamu ya miti. Siku nyingine aliyavunjavunja masanamu na akayatia moto. Hapo alishtakiwa akaletwa mbele ya mfalme Namrud (Mwanzo 10:8, 9 na Jewish Encyclopaedia). Huyu Namrud pia alikuwa anaabudiwa na watu kama naibu wa miungu wao. Inaonekana mfalme alimkaripia Ibrahimu kwa kitisho cha kumwua. Nabii Ibrahimu kwa uhodari sana akamjibu ya kuwa hawezi kumdhuru, kwani ni Mwenyezi Mungu anayetoa uhai na kifo. Kwa kuwa mfalme alijidai yu mungu, alijibu kwa hamaki kuwa ni yeye anayehuisha na kufisha. Ibrahimu alijibu ya kwamba Namrudi na watu wake walikuwa wakisadiki ya kwamba uhai wote ulitegemea juu ya jua (ambalo lilikuwa ndilo mungu wao mkubwa). Hivyo kama ni kweli mfalme ndiye aliyeshika uhai na mauti itakuwa na maana ya kuwa hata jua lilikuwa chini ya nguvu ya mfalme, na ya kuwa uwezo kamili ambao Namrud na watu wake walilisifia jua ilikuwa upuuzi mtupu. Hapo Ibrahimu akamwambia mfalme alirudishe jua toka mashariki mpaka magharibi (yaani aliondoe), maana katika hali hiyo jua lisingekubaliwa kuwa ndilo lenye mamlaka. Mfalme akakwama. Hakuweza kusema kwamba hana uwezo wa kulirudisha jua maana angejiumbua. Kadhalika hakuweza kusema kuwa ni yeye anayelifanya jua kuchomoza mashariki na kutua magharibi, maana watu waliliona jua kuwa mungu mkubwa, hata zaidi kuliko mfalme. Na kama angedai kuwa na uwezo kuliko jua, watu wake lazima wangeumuka kumkasirikia. Hapo akafumbwa mdomo asijue la kujibu.

Aya 260. *Aliyepita karibu na mji,* ni Nabii Ezekiel, na mji uliokuwa umeharibiwa ni Jerusalem uliposhambuliwa na mfalme Bukhtanassar (Nebuchadnezzar) kwanza katika mwaka

قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۖ قَالَ بَل لَّبِثْتَ
مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ ۖ
وَانظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ ۖ وَانظُرْ إِلَى
الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا ۚ فَلَمَّا تَبَيَّنَ
لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾

mia, kisha Akamfufua.Akasema: Umekaa muda gani? Akasema: Nimekaa siku moja au sehemu ya siku. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Bali umekaa miaka mia, nawe tazama chakula chako na kinywaji chako, havikuharibika. Na mtazame punda wako. Na ili tukufanye uwe Ishara kwa watu, na uitazame mifupa jinsi Tunavyoikuza, kisha Tukaivisha nyama. Basi yalipompambanukia, akanena: Najua kwamba Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۖ قَالَ
أَوَلَمْ تُؤْمِن ۖ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ۖ قَالَ
فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ
عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ
سَعْيًا ۚ وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾

261. Na (kumbuka) Ibrahimu aliposema: Mola wangu, nionyeshe jinsi Unavyowafufua wafu. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Je, huamini? Akasema: Naam (naamini), lakini ili moyo wangu utulie. Akasema: Basi chukua ndege wanne na uwazoeshe kwako, kisha uwaweke juu ya kila jabali mmoja wao, kisha uwaite, watakujia mbio. Na jua ya kwamba Mwenyezi Mungu ni mwenye nguvu, Mwenye hekima.

---

597 B.C. na tena katika 587 B.C. na mwishoni mji uliangamizwa kabisa na jemadari wake katika mwaka 586 B.C. mwaka ambao Nabii Ezekiel alipoona njozi hiyo ya kufa miaka 100.

Mwenyezi Mungu Akamfisha kwa miaka mia. Siyo maana yake Nabii Ezekiel alikufa hasa akafufuliwa, ila ni desturi ya Qur'an kueleza habari za ndoto kana kwamba ni mambo yaliyotokea vivi hivi, kama ilivyoelezwa ndoto ya Nabii Yusuf. Njozi hiyo mradi wake ulikuwa kumjulisha Nabii Ezekiel ya kuwa maanguko ya mji wa Yerusalem yatadumu kwa miaka 100 kisha mji utajengwa tena; na ndivyo ilivyotokea.

Aya 261. *Fasurhunna ilaika.* Maneno haya yametafsiriwa "Uwazoeshe kwako," siyo "uwakatekate na uwakoroge", kama walivyotafsiri baadhi ya watu.

FUNGU 36

262. Mfano wa wale wanaotoa mali zao katika njia ya Mwenyezi Mungu, ni kama mfano wa punje moja itoayo masuke saba, katika kila suke punje mia. Na Mwenyezi Mungu humzidishia Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye kujua.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ
حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّائَةُ
حَبَّةٍ ۗ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٢﴾

263. Wale wanaotoa mali zao katika njia ya Mwenyezi Mungu kisha hawafuatishii waliyoyatoa masimbulizi wala udhia, wao wana ujira wao kwa Mola wao, wala haitakuwa hofu juu yao wala hawatahuzunika.

الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا
يُتْبِعُونَ مَا أَنفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى ۙ لَّهُمْ أَجْرُهُمْ
عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٣﴾

264. Kauli njema na msamaha ni bora kuliko sadaka inayofuatishwa na udhia; na Mwenyezi Mungu ndiye Mkwasi, Avumiliaye.

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّن صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا
أَذًى ۗ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٤﴾

265. Enyi mlioamini, msiharibu sadaka zenu kwa masumbulizi na udhia, kama yule anayetoa mali yake kwa kuwaonyesha watu, wala hamwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho. Basi hali yake ni kama hali ya mwamba

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ
وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۖ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ

Aya 262. *Mfano wa wale wanaotoa mali zao.* Padre Dale amemsingizia Mtume *s.a.w.* kuwa alisikia mfano huo wa mpanzi kwa Wakristo, akaupenyeza katika Qur'an. Kusudi lake ni kutaka kutia wasiwasi moyoni mwa msomaji wake kwamba Mtume *s.a.w.* hakuteremshiwa cho chote na Mwenyezi Mungu na maneno ya Qur'an ni hadithi tu alizozisikia kwa watu.

1. Twataka kujua kwanza, je, methali hiyo Yesu alifundishwa na nani? Kama alifundishwa na Mungu, basi je, Mungu hawezi kumfunzayo mwingine?

2. Watu wo wote wanaojua habari za kilimo hueleza watakapo mfano wa mpanzi, si Yesu peke yake.

3. Mfano uliotolewa na Qur'an haufanani na mfano uliotolewa na Injili. Qur'an imeleta mfano huo kwa kubainisha matokeo ya vitendo vya wale wanaotoa mali katika njia ya Mwenyezi Mungu; lakini Injili inaeleza jinsi neno la Mungu liingiavyo mioyoni mwa watu. Injili ya Marko inasema, "Mpanzi yule hulipanda neno" (4:14); na Luka anaandika, "Mbegu ni neno la Mungu" (8:11). Hivyo kutoa sadaka kunakosemwa na Qur'an, na kushika neno la Mungu kunakosemwa na Injili, ni habari mbili zilizo mbalimbali

4. Ujira ulioahidiwa katika mifano hiyo pia ni mbalimbali. Qur'an inaahidi kuotesha punje mia saba au zaidi katika mbegu moja. Lakini Injili inatoa punje mia moja tu toka mbegu moja..

juu yake udongo, kisha ikaufikia mvua kubwa na ikauacha mtupu; hawatakuwa na uwezo juu ya cho chote katika wanavyovichuma; na Mwenyezi Mungu hawaongozi watu makafiri.

عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا ۖ لَا
يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾

266. Na mfano wa wale wanaotoa mali zao kwa kuitafuta radhi ya Mwenyezi Mungu na kujiimarisha wenyewe, ni kama mfano wa bustani iliyo mahali pa juu, ikaifikia mvua kubwa na ikaleta matunda yake mara mbili; na kama haifikiwi na mvua kubwa, basi mvua ndogo (huitoshea); na Mwenyezi Mungu anayaona mnayoyatenda.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ
اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ
أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا
وَابِلٌ فَطَلٌّ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾

267. Je, mmoja wenu anapenda kuwa na bustani ya mitende na mizabibu, ipitayo mito chini yake, naye humo hupata matunda yake kila namna, na uzee ukamfikia, kisha ana watoto walio dhaifu, mara kimbunga chenye moto kiifikie, iungue? Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyowabainishieni Aya ili mpate kufikiri.

أَيَوَدُّ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا
إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾ ع

FUNGU 37

268. Enyi mlioamini, toeni katika vitu vizuri mlivyovichuma, na katika vile tulivyowatoleeni katika ardhi, wala msikusudie (kutoa) vilivyo vibaya, ambavyo ninyi wenyewe msingevipokea isipokuwa macho yenu yakiwa yameinamishwa chini kwa huzuni na aibu, na jueni kwamba Mwenyezi Mungu ni Mkwasi, Asifiwaye.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ
وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ
مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ ۚ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾

Aya 268. Waaminio wanaambiwa ya kwamba watoe katika njia ya Mwenyezi Mungu, lakini watoe vitu vizuri na vilivyo safi. Wasifanye makusudi kuchagua vitu vyao vibaya-vibaya na vilivyochoka na kuvitoa sadaka.

269. Shetani anawaogofisheni ufukara na anawaamuruni ubahili, na Mwenyezi Mungu Anawaahidini msamaha utokao Kwake na ukarimu; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye kujua.

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ ۖ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

270. Humpa hekima Amtakaye, na aliyepewa hekima bila shaka amepewa heri nyingi; na hawakumbuki ila wenye akili.

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

271. Na cho chote mtoacho au nadhiri mnazoweka basi hakika Mwenyezi Mungu Anajua; na kwa wadhalimu hawatakuwako wasaidizi.

وَمَا أَنفَقْتُم مِّن نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُم مِّن نَّذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ ۗ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ

272. Kama mkitoa sadaka kwa dhahiri ni vizuri; na kama mkitoa kwa siri na kuwapa mafakiri, basi huo ni ubora kwenu; na Atawaondoleeni sehemu ya maovu yenu; na Mwenyezi Mungu Anazo habari za yale mnayoyatenda.

إِن تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ ۖ وَإِن تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَيُكَفِّرُ عَنكُم مِّن سَيِّئَاتِكُمْ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

Aya 270. Fundisho hili la kutoa mchango na sadaka katika njia njema ni jambo la busara sana na ndiyo siri ya mainuko na kukua taifa la watu.

Aya 272. Islam imetumia busara sana kuruhusu namna zote mbili za kutoa sadaka, yaani, kutoa kwa dhahiri na kutoa kwa siri. Mtu akitoa sadaka waziwazi itakuwa anawafunza wengine kwa mfano wake ili nao wapate kumwiga. Kutoa kwa siri mara nyingi huwa ni bora, maana mtoaji hadhihirishi umaskini wa nduguze anaowapa sadaka na pia haitokei sana kuwa mtoaji ajivune.

Mapadre hujivunia sana mafundisho ya "Mwokozi" wao. Itafaa kulinganisha fundisho la Qur'an na fundisho la Injili juu ya jambo la sadaka. Katika Mattayo 6:1-4 mmeandikwa hivi, "Angalieni msitoe sadaka zenu mbele ya watu, kusudi mtazamwe nao . . . " Kutoa sadaka mbele ya watu ili kutazamwa nao si jambo jema, lakini je, mtu anapotoa sadaka mbele ya watu huwa na nia hiyo hiyo? Kwa kusema hivyo Injili imefunga mlango mmoja wa wema. Na Wakristo hasa ndio wako mbele sana katika kuonyesha na kuzitangaza sadaka zao. Katika makanisa na ndani ya mikutano, waalimu na watu wa makanisa wanatembeza makofia na mifuko kwa kuombaomba sadaka. Tamaa ya mali inawasahaulisha fundisho la Yesu Kristo. Ni wazi ya kwamba Qur'an imetoa mafundisho yaliyo bora kuliko mafundisho ya Injili, tena kamili kabisa. Katika vitendo vingi Wakristo wanafuata maagizo ya Qur'an, lakini jambo la ajabu ni hili ya kwamba wanamchukia Mtume Mtukufu aliyeleta mafundisho hayo.

273. Si juu yako kuwaongoza; lakini Mwenyezi Mungu Humwongoza Amtakaye. Na mali yo yote mtakayotoa, basi ni (faida) kwa nafsi zenu, wala msitoe ila kwa kutafuta radhi ya Mwenyezi Mungu; na mali yo yote mtakayotoa mtarudishiwa sawasawa, wala hamtapunjwa,

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدٰىهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِىْ مَنْ يَّشَآءُ
وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَيْرٍ فَلِاَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُوْنَ اِلَّا
ابْتِغَآءَ وَجْهِ اللّٰهِ وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَيْرٍ يُّوَفَّ اِلَيْكُمْ
وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُوْنَ ﴿٢٧٣﴾

274. Kwa (kuwapa) mafakiri waliozuiwa katika njia ya Mwenyezi Mungu, wasioweza kutembea huko na huko katika ardhi; mjinga anawadhania kuwa ni matajiri kwa sababu ya kujizuia (kuomba). Utawafahamu kwa alama zao; hawaombi watu kwa ung'ang'anizi. Na mali yo yote mnayotoa, basi kwa yakini Mwenyezi Mungu Anaijua.

لِلْفُقَرَآءِ الَّذِيْنَ اُحْصِرُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ
ضَرْبًا فِى الْاَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَآءَ مِنَ
التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيْمٰهُمْ لَا يَسْـَٔلُوْنَ النَّاسَ
اِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ ﴿٢٧٤﴾

FUNGU 38

275. Wale watoao mali zao usiku na mchana, kwa siri na dhahiri, basi wana ujira wao kwa Mola wao; wala haitakuwa hofu juu yao wala hawatahuzunika.

اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّ
عَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿٢٧٥﴾

276. Wale wanaokula riba, hawatasimama ila kama anavyosimama yule ambaye Shetani humpoozesha kwa kumshika. Hayo ni kwa sababu

اَلَّذِيْنَ يَأْكُلُوْنَ الرِّبٰوا لَا يَقُوْمُوْنَ اِلَّا كَمَا يَقُوْمُ الَّذِىْ
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰنُ مِنَ الْمَسِّ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْٓا اِنَّمَا

Aya 273. *Mali yo yote mtakayotoa.* Neno la kiarabu lililotumika hapa kwa kutaja mali ni neno *khair* na maana yake ni "mali njema iliyochumwa kwa njia ya halali."

Aya 274. *Waliozuiwa katika njia ya Mwenyezi Mungu:* (1) Ni watu wanaojizuia mahali alipo mtu mtawa na hawaondoki alipo ili wasikie kila analolisema na waone kila analotenda na baadaye wawafikishie watu wengine elimu hiyo waliyochuma. Mfano ni wa Abu Huraira, aliyeingia dini ya Kiislamu miaka mitatu Mtume s.a.w. hajafariki, na toka hapo akakaa msikitini apate kuwa siku zote pamoja na Mtume *s.a.w.* (2) Ni Mwislamu ambaye Kwa sababu ya uadui wa makafiri amezuilika mahali na hana njia ya kupata matumizi.

Aya 276. *Riba* ni kila deni linalotanguliza kupata faida (Saghir), yaani kama mtu

wamesema, Biashara ni kama riba tu; hali Mwenyezi Mungu ameihalalisha biashara na kuiharimisha riba. Na aliyefikiwa na mauidha kutoka kwa Mola wake, kisha akajizuia, basi yake ni yale yaliyokwisha pita, na shauri yake ni kwa Mwenyezi Mungu. Lakini anayerejea (kula riba), basi hao ndio watu wa Motoni, humo watakaa.

الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَوٰا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوٰا ۚ فَمَن جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَانتَهَىٰ فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

277. Mwenyezi Mungu Hufuta riba na Hukuza sadaka, na Mwenyezi Mungu hampendi kila aliyethibitika kuwa kafiri na mtenda dhambi mkuu.

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَوٰا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾

---

anamkopesha mwingine Shs. 500/= na anamwambia wakati wa kulipa atoe Shs. 5/= zaidi, au kabla ya kumaliza deni kila mwezi atoe Shs. 5/=, hii ndiyo riba. Na kama mtu anakwenda kukopa cho chote kwa mapatano ya namna hii pia ni riba. Ikumbukwe ya kuwa imekatazwa kutoa riba au kupokea riba.

Sababu kubwa ya kukataza riba ni kuwa si jambo lenye kupendeza kwamba mtu atake kujifaidisha katka taabu za nduguze. Wanaochukua riba wanakuwa na tamaa sana ya mali na wanakuwa na mioyo migumu isiyo huruma. Kadhalika kwa riba mali pole pole inaendelea kukusanyika katika mikono ya watu wachache, na kuzidi kuwaangusha chini maskini, na kwa njia hii maovu ya namna nyingi yanatokea duniani. Hivyo Mwenyezi Mungu hapendi jambo hili.

Qur'an ni Sheria ya kwanza iliyokataza kula riba. Biblia inakataza Mayahudi wasichukue riba kwa Mayahudi tu siyo kwa watu wengine (Kumbukumbu 23:19, 20). Hivyo inaonyesha ya kwamba, riba ni kitu kibaya waila isingeharimishwa kwa Mayahudi. Na pia inaonyesha kwamba Biblia ililetwa kwa kuwaongoza watu wa taifa maalumu tu, maana inatofautisha kati ya wana wa Israeli na watu wengine. Inaonekana kwamba Biblia si Sheria ya mwisho kwa wanadamu.

Injili iko kimya kabisa juu ya habari ya riba. Hivyo kwa kuwa Injili imekosa fundisho hilo lililo muhimu sana, Padre Dale amejaribu kuipinza Qur'an juu ya jambo la riba. Anasema, "na kadhalika fedha, nikikukopesha, siwezi kuitumia mwenyewe. Kwanini nisipewe faida kwa khasara yangu." (Tafsiri yake ya Qur'an uk. 559). Tazameni jinsi anavyopinga Biblia. Kama kuchukua riba ni jambo zuri, kwa sababu gani Myahudi alikatazwa kuchukua 'faida' hiyo kwa Myahudi mwenzake? Maadamu Wakristo wanafuata Biblia hawataweza kushambulia Qur'an. Padre Dale ingawa ni mtu wa dini ameshikwa sana na tamaa ya fedha. Kazi isiyomletea mali anaiona kama ni 'khasara'. Je, kumsaidia mwenzako na fedha au vyombo hata atimize haja yake si 'faida'? Kusaidiana na kupendana ndiyo faida kubwa na ndio Uislamu. Ukristo haumfikishi mtu katika daraja za juu za utu na ucha-Mungu ambako Uislamu unakusudia kumfikisha.

Ikumbukwe ya kwamba, kama mkopi wakati wa kulipa fedha aliyokopa amependa kumwongezea mfadhili wake cho chote, pasi na kuwa na mapatano yo yote kabla, basi kufanya hivyo si riba, na ndilo jambo lililopendelewa na Mtume *s.a.w.* Qur'an inasema, "Siyo malipo ya ihsani ila ihsani" (sura 55:61).

Aya 277. Aya hii inatoa maamuzi yaliyo wazi kabisa kwamba njia za uchumi ambazo misingi yake ni faida na riba ni lazima kabisa zitateketea ambapo zile chumi ambamo sadaka inatiliwa mkazo zitastawi.

278. Hakika wale walioamini na kufanya vitendo vizuri na kusimamisha Sala na kutoa Zaka, wao watapata ujira wao kwa Mola wao, wala haitakuwa hofu juu yao wala hawatahuzunika.

279. Enyi mlioamini! mcheni Mwenyezi Mungu, na acheni yaliyobakia katika riba, ikiwa mmeamini.

280. Na kama hamtafanya (hivyo), basi fahamuni mtakuwa na vita kutoka kwa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake; na kama mkitubu, basi mtapata rasilmali zenu; msidhulumu wala msidhulumiwe.

281. Na kama (mkopi) ana dhiki, basi (mdai) angoje mpaka amefarijika; na kama ninyi (mnaodai) mkiacha kwa sadaka, ni bora kwenu, ikiwa mnajua.

282. Na ogopeni Siku ambayo mtarudishwa kwa Mwenyezi Mungu, kisha kila mtu atapewa sawasawa aliyoyachuma, nao hawatadhulumiwa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ
الرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾
فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ
وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾
وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ
تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾
وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ
نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

FUNGU 39

283. Enyi mlioamini, mnapokopeshana deni kwa muda uliowekwa, basi liandikeni. Na mwandishi aandike baina yenu kwa uadilifu, wala mwandishi asikatae kuandika kama alivyomfunza Mwenyezi Mungu hivyo aandike.Na aandikishe (mkopi) ambaye juu yake iko haki, naye amwogope Mwenyezi Mungu, Mola wake, wala asipunguze cho chote ndani yake. Na kama yule ambaye juu yake iko haki ni mpumbavu

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَ
لَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ
وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا
يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا

Aya 283. Hizi hapa ni kanuni za deni. Kanuni hizi zimetangazwa na Qur'an miaka 1,400 iliyopita kabla dunia nzima haijaamka. Leo kila kuliko na ustaarabu kanuni hizi zinafuatwa.

Wanaume wenu, yaani mashahidi wawe watu wenu wanaokaa mahali mlipo, wasiwe wageni, ili wakitakiwa kutoa ushahidi watokee mara moja.

au mnyonge, au yeye hawezi kuandikisha mwenyewe, basi aandikishe wakili wake kwa adili. Na mshuhudishe mashahidi wawili katika wanaume wenu. Lakini ikiwa hakuna wanaume wawili, basi mwanamume mmoja na wanawake wawili katika wale mwapendao kuwa mashahidi, kama mmoja wao akipotea, mmoja wao amkumbushe mwingine. Na mashahidi wasikatae waitwapo. Wala msipuuze kuliandika, likiwa dogo au kubwa, mpaka muda wake: hayo ndiyo bora mbele ya Mwenyezi Mungu, na imara zaidi kwa ushahidi, na pia ni karibu ya kuwa msiwe na shaka, isipokuwa iwe biashara iliyohudhuria mnayopeana baina yenu, basi si vibaya kwenu msipoandika. Na shahidisheni mnapouziana. Wala asipate taabu mwandishi wala shahidi, na kama mkifanya hivyo, basi kwa hakika hilo ni kosa kwenu. Na mwogopeni Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu Anawaelimisheni; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ
وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ ۚ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ ۖ
فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ
مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا
الْأُخْرَىٰ ۚ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا ۚ وَلَا تَسْأَمُوا
أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ أَقْسَطُ
عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا ۖ إِلَّا أَنْ
تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا ۗ وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ ۚ وَلَا
يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ ۚ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ
بِكُمْ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾

Mwapendao, yaani mashahidi hao wanaume au wanawake wawe ni watu wa maana ambao pande zote mbili zinawaamini.

Asipate taabu, yaani kama mwandishi kazi yake ni hiyo hiyo lazima alipwe ujira kwa kazi yake. Tena mashahidi na mwandishi wakiitwa mbele ya hakimu lazima walipwe gharama zao walizotumia kwa kuitika wito huo kama gharama za safari na nyinginezo.

Ni wazi kuwa kukopa deni hakukatazwi, maana kama mtu anakuwa katika taabu na shida anashurutishwa kukopa deni. Hapo sheria ya Kiislamu inasema, kwa mapatano mtu anaweza kukopa. Na Mtume *s.a.w.* amesema, "Kila deni ni sadaka" (Kashful-Ghummah). Lakini pia Mtume *s.a.w.* amesema, "Anayekopa deni na hana nia ya kurudisha, basi yeye ni mwizi," Na pia alikuwa anasema, "Mbora wenu ni ambaye ni mwema zaidi kwa kulipa deni" (Kashful-Ghummah).

Padre Dale ameandika mara kwa mara ya kuwa Mtume *s.a.w.* alichukua mafundisho ya Biblia akatunga nayo Qur'an. Tunamwuliza mafundisho hayo juu ya deni yaliyoelezwa katika fungu zima yameandikwa katika chuo gani cha Biblia? Au Kitabu gani kingine cha Sheria ya dini kina mafundisho kama hayo? Au Waarabu walikuwa na desturi hiyo katika siku za Mtume s.a.w.? Kama mtu asiyejua kuandika wala kusoma anaweza kutunga Kitabu kama Qur'an, kweli waungu watatu wa Ukristo ni duni kuliko mtu, maana hawakuweza kuteremsha mafundisho kama yake.

284. Na kama mkiwa safarini au hamkupata mwandishi, basi rehani ikabidhiwe (mdai); lakini kama mmoja wenu ameweka amana kwa mwengine, basi aliyeaminiwa airudishe amana ya mwenzake, na amche Mwenyezi Mungu, Mola wake, Wala msifiche ushahidi; na atakayeuficha, basi hakika moyo wake ni wenye dhambi. Na Mwenyezi Mungu Huyajua mnayoyatenda.

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ
مَقْبُوضَةٌ ۖ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي
اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ ۗ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ ۚ
وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
عَلِيمٌ ﴿٢٨٤﴾

FUNGU 40

285. Vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini ni vya Mwenyezi Mungu; na kama mkidhihirisha yaliyomo katika mioyo yenu, au mkiyaficha, Mwenyezi Mungu Atawatakeni hesabu ya hayo; kisha Amsamehe Amtakaye, na Amwadhibu Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَإِنْ تُبْدُوا
مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ ۖ فَيَغْفِرُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٨٥﴾

286. Mtume ameamini yaliyoteremshwa kwake kutoka kwa Mola wake, na waaminio (pia): wote wamemwamini Mwenyezi Mungu, na Malaika Wake, na Vitabu Vyake, na Mitume Wake; (nao husema), hatutofautishi baina ya mmoja wa Mitume Wake; na husema, Tumesikia na tumetii. (Tunakuomba) msamaha, Mola wetu, na marudio ni kwako.

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ
كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ
رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٦﴾

287. Mwenyezi Mungu Haikalifishi nafsi yo yote ila yaliyo sawa na wasaa wake; (faida ya) yale iliyoyachuma ni yake na (hasara ya) yale iliyoyachuma

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا
مَا اكْتَسَبَتْ ۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ۚ

Aya 287. *Usitubebeshe mzigo.* Wakristo waliilaumu Sheria yao wakaisema ni laana. Hivyo rehema ya Mungu ikawa kwao mzigo na adhabu. Waislamu wanafundishwa kuomba ya kuwa

ni juu yake. Mola wetu, Usitushike kama tukisahau au tukikosa, Mola wetu, na Usitubebeshe mzigo kama Ulivyowabebebsha wale waliokuwa kabla yetu. Mola wetu, Usitutwike tusiyoyaweza, na Utusamehe, na Utughofirie, na Uturehemu; Wewe ndiwe mlinzi wetu; basi Utusaidie juu ya watu makafiri.

رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ
مِن قَبْلِنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦ ۖ
وَٱعْفُ عَنَّا وَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَآ ۚ أَنتَ مَوْلَىٰنَا
فَٱنصُرْنَا عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَـٰفِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

---

kwao Sheria iwe rehema siku zote.

Isr, "Mzigo," ni mzigo mzito unaomzuia mtu kwenda, yaani mzigo wa madhambi unaomfanya mtu asitende mema.

Wa'fu'annaa waghfir lanaa. "Na Utusamehe, na Utughofirie." Neno *'afw'* maana yake ni kufuta; na mradi wake ni kufuta au kusamehe madhambi (Mufradat); na *ghafr*, maana yake ni kufunika kwa kitu kinachohifadhi. Katika kitabu cha tafsiri ya Bukhari kiitwacho Sharha ya Kastalani, imeelezwa ya kwamba neno hili *ghafr* maana yake ni hifadhi ya namna mbili: (1) Kumhifadhi mtu asifanye dhambi na (2) kumhifadhi asipate adhabu ya dhambi aliyofanya. Katika Nihaya sifa ya Mwenyezi Mungu ya *Ghaafir* na *Ghafuur* zinasemwa maana yao ni "Anayestiri dhambi za watumishi wake na aibu zao, anayeacha hatia zao na dhambi zao."

Maneno haya mawili, *'awf* na *ghafr* yanatokea sana katika Qur'an. Na yanapokuwa yametumiwa pamoja namna hii, *'awf* linaleta maana ya kusamehe dhambi na mtu asipate adhabu, ilhali *ghafr* linaleta maana ya kulindwa ili mtu asiweze kutenda dhambi. Hivyo dua ya *Istighfaar* ni dua ya kuomba ili mtu asiwe na dhambi.

Habari hii inahusiana na watu wa zamani ambao walikabidhiwa madaraka ya kidini lakini wakayadharau madaraka hayo na wakayaona kuwa ni mzigo. Matokeo yake ni kwamba waalimu wa dini kutoka katika tabaka za chini za jamii wakabebeshwa mzigo ule mabegani mwao na hapo ndipo wakazaliwa viongozi wa dini ambao walihodhi elimu ya dini japokuwa hawakuwa na uwezo wa kuitumia kwa haki elimu hiyo. Mlolongo huu ndio hatimaye ukasababisha kutengenezwa kwa viongozi wa dini ambao walikuwa na akili finyu, wenye kiburi na wasiokuwa wavumilivu, na ni wachache miongoni mwao walioielewa falsafa na maadili ya neno la Mungu. Viongozi wa dini wa namna hiyo wamefananishwa na punda kaika Suuratul Jumu'ah aya ya 6 (62:6) ambao migongo yao imepakizwa shehena ya vitabu vya dini ili visafirishwe lakini hao punda wanaelewa kidogo tu kuhusu kile walichobeba. Kwa hiyo neno *Iswran* ni lazima lieleweke katika maana hii, kwa sababu wajibu wo wote uliowekwa na Mwenyezi Mungu hauwezi kuhesabiwa kuwa ni mzigo ambao waumini wa kweli wataomba kuepukana nao.

Katika Hadithi za Mtume *s.a.w.* dua hii ya mwisho wa sura hii imetukuzwa sana. Alisema, "Mtu atakayeomba kama ilivyofundishwa katika Aya mbili za mwisho za Surat-ul-Baqara, basi zinamtosha" (Bukhari). Tena imesimuliwa, "Mtume *s.a.w.* alipoomba kwa maombi haya, akaambiwa katika kila tamko, 'Imefanywa'." Na Mtume *s.a.w.* akasema. "Mwenyezi Mungu ameteremsha Aya hizi mbili toka hazina za Peponi." (Baidhawi).

سُوْرَةُ آلِ عِمْرَانَ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَتَا اٰيَةٍ وَّ اٰيَةٌ وَّ عِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

3. SURA AALI 'IMRAAN

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 20 na Aya 210 pamoja na Bismillah

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Mimi ni Mwenyezi Mungu Nijuaye sana.

الٓمّٓ ②

3. Mwenyezi Mungu hakuna aabudiwaye isipokuwa Yeye, Mzima wa milele, Mhifadhi wa milele.

اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ ③

4. Amekuteremshia Kitabu chenye haki ndani yake kinachosadikisha yaliyokuwa kabla yake; na Aliteremsha Taurati na Injili kabla (ya hiki) kuwa mwongozo kwa watu; na Ameteremsha Kipambanuzi.

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
وَاَنْزَلَ التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ ④
مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَاَنْزَلَ الْفُرْقَانَ

5. Hakika wale waliozikufuru Aya za Mwenyezi Mungu wana adhabu kali; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu Mwenye kisasi.

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ
وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُو انْتِقَامٍ ⑤

Sura hii ina majina mengi katika Hadithi. Nayo pia inaitwa *Az-Zahraa* (Ing'aayo). Pia inaitwa *Al-Amaan* (Amani), *Al-Kanz* (Hazina), *Al-Mu'iina* (Msaidizi), *Al-Mujaadala* (Utetezi), *Al-Istighfaar* (Kuomba Ghofira), na *Tayyiba* (Safi). Imeitwa *Aali 'Imraan* kwa sababu ya habari ya watoto wa Imraani waliotajwa katika Aya ya 34.

Aya 3. Aya hii inavunja kwa nguvu uungu wa Yesu, ambayo ndiyo habari kubwa inayoelezwa katika sura hii. Sura hii imeanza na sifa za Mwenyezi Mungu zinazokata kabisa mzizi wa fundisho hilo la Ukristo. (1) "Mzima wa milele" na "Mhifadhi wa milele" ni sifa ambazo mwenye nazo hawezi kuwa na haja ya msaidizi. Yesu aliyetawaliwa na kanuni ya kuzaliwa na kufa hangeweza kuwa mzima wa milele na mhifadhi wa milele, na hivyo hawezi kuwa Mungu.

Aya 4. *Kwa haki:* yaani. (1) Qur'an ina mafundisho yaliyo sahihi na ambayo ye yote hawezi kufanikiwa akitaka kuyashambulia; (2) Qur'an imeteremshwa wakati sawasawa, yaani walioipokea mwanzoni walikuwa ndiyo watu waliostahili kabisa kuipokea; (3) Imekuja katika wakati inapohitajiwa, na kufika kwake kumetimiza haja iliyokuwepo; (4) Imekuja kaa moja kwa moja na hata maadui zake wajitahidi namna gani hawawezi kufanikiwa kuiangamiza au kuivuruga.

Kinachosadikisha: Neno *Muswaddiqan* lina matumizi mapana. Lina maana ya kusadikisha ukweli wa funuo zilizotangulia na pia kutimiliza na kuziweka bayana tabiri zilizomo katika funuo hizo.

Al-Furqaan: Ina maana ya ukweli usiokanika na vilevile kitu chenye kupambanua waziwazi kitu kimoja katika kingine; kwa hiyo kinafanya kazi kama kigezo.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٦﴾

6. Bila shaka Mwenyezi Mungu kwake hakifichiki cho chote kilichomo ardhini wala kilichomo mbinguni.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٧﴾

7. Yeye ndiye Aliyewatengenezeni sura matumboni jinsi Apendavyo; hakuna aabudiwaye ila Yeye, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ ۖ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ ۗ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ۗ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٨﴾

8. Yeye ndiye Aliyekuteremshia Kitabu, ndani yake zimo Aya Muhkam, zilizo asili ya Kitabu; na zingine Mutashaabihaat. Lakini wale ambao mioyoni mwao mna upotofu, basi wanafuata zinazofanana kwa kuitaka fitina na kutamani tafsiri yake (waitakayo); na hakuna ajuaye tafsiri yake ila Mwenyezi Mungu, na wale waliozama katika elimu, husema: Tumeziamini, zote zimetoka kwa Mola wetu; na hawakumbuki isipokuwa wenye akili.

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٩﴾

9. Mola wetu, Usiipotoshe mioyo yetu baada ya kutuongoza, na Utupe rehema kutoka Kwako, hakika Wewe ndiwe Mpaji Mkuu.

Aya 8. *Muhkam.* Neno hili mradi wake ni (1) iliyohifadhika isiyoweza kubadilika au kugeuka; (2) isiyo na maana zingine-zingine au kuweza kufanyiwa shaka; (3) iliyo na maana ya wazi (Akrab na Mufradat).

Mutashaabihaat mradi wake ni (1) maneno au Aya ambayo inaweza kuwa na tafsiri mbalimbali ingawa zinazowafikiana; (2) ile ambayo sehemu zake zinafanana au zinapatana na Aya au maneno mengine; (3) ile ambayo mradi wake wa hasa unafanana na maana isiyokusudiwa; au (4) ile ambayo maana yake ya kweli haijulikani ila kwa kuipambanisha na Aya *muhkam;* (5) ile ambayo haiwezi kufahamiwa barabara bila kufikiriwa mara kwa mara.

Ambao mioyoni mwao mna upotofu. Maneno hayo yanaeleza kanuni inayofaa sana. Watu watawa wanaotaka kufahamu hakika inayokusudiwa na Aya inayoweza kuwa na maana mbili au zaidi hujaribu kuleta maelezo yanayofanana na Aya iliyo *muhkam.* Ama wale ambao mna upotofu mioyoni mwao, huipa Aya hiyo maana iliyo kinyume cha Aya hizo za asili.

Wakristo wangeshika kanuni hii wasingeunda miungu mingine kinyume cha amri ya Mwenyezi Mungu. Umoja wa Mungu ni jambo ambalo limetiwa mkazo katika Biblia. Lakini Wakristo wameacha mafundisho hayo yote na wakapendelea *Mutashaabihaat* ambazo ni Aya zenye maneno kama "Mwana wa Mungu" ambazo zingefaa zifasiriwe kwa kuweka mbele aya zilizo *muhkam,* kama hizi: "Usiwe na waungu wengine mbele zangu" (Kutoka 20:2, 3; Kumbukumbu 5:7, Hosea 13:4). "Sikiza ewe Israeli: Jehova Mwenyezi Mungu wetu, Jehova ni mmoja" (Kumbukumbu 6:4, 5). Yesu alipoulizwa alijibu. "Katika amri zote amri ya kwanza ni hii, Sikiliza Israeli, Rabbi Mungu wako ni Mungu mmoja" (Marko 12:29).

10. Mola wetu, Kwa yakini Wewe ndiwe Mkusanyaji wa watu katika Siku isiyo na shaka ndani yake. Hakika Mwenyezi Mungu Havunji miadi.

رَبَّنَآ إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٠﴾

ع

FUNGU 2

11. Kwa hakika wale waliokufuru, mali zao hazitawafaa wala watoto wao hata kidogo kwa Mwenyezi Mungu, na hao ndiyo kuni za Moto.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَآ أَوْلَادُهُم مِّنَ اللَّهِ شَيْـًٔا ۖ وَأُولَٰٓئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١١﴾

12. Sawa na mwendo wa watu wa Firauni na wale waliokuwa kabla yao, walikadhibisha Aya Zetu, kwahiyo Mwenyezi Mungu Akawashika kwa sababu ya madhambi yao; na Mwenyezi Mungu ni mkali wa kuadhibu.

كَدَأْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَذَّبُوا بِاٰيٰتِنَا ۚ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٢﴾

13. Waambie wale waliokufuru: Karibuni mtashindwa na mtakusanywa kwenye Jahanamu, nacho ni kikao kibaya.

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ۚ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٣﴾

14. Hakika ilikuwa Ishara kwa ajili yenu katika makundi mawili yaliyokutana; kundi moja lilipigana katika njia ya Mwenyezi Mungu, na

قَدْ كَانَ لَكُمْ اٰيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا ۖ فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي

Aya 13. *Karibuni ninyi mtashindwa.* Kutimia bishara anazotabiri Nabii ni njia mojawapo ya kuhakikisha ukweli wake. Mtume *s.a.w.* anaambiwa kuwapasha Waarabu wa Makka na Mayahudi wa Madina wasiosilimu habari ya kushindwa kwao. Katika siku zile Mtume s.a.w. alikuwa amezungukwa na maadui, Waarabu na Mayahudi, waliokuwa shauri moja katika kuuangamiza Uislamu. Mtu vivi hivi hangeweza kusema habari kama ile kisha ikatimia. Hakika hiyo ilikuwa elimu ya Mwenyezi Mungu iliyomwezesha Mtume kusema hayo mbele, na ilikuwa nguvu ya Mweza wa yote iliyovunja heshima ya maadui.

Mtakusanywa kwenye Jahanamu. Qur'an ilitabiri mambo mawili: (1) Kushindwa maadui na (2) kukusanywa kwao kwenye Jahanamu. Kwa kuunga pamoja mambo ya dunia na ya Akhera, Mungu anataka kuonyesha ya kuwa likitimia linaloonekana, itakuwa ni dalili ya kwamba hata lile lisiloonekana pia litatimia. Na kwa kuwa kushindwa na maadui wa Uislamu kulitimia, basi kukusanywa kwao Motoni pia kutatimia.

Aya 14. *Makundi mawili.* Ni majeshi mawili yaliyopigana katika mtaa wa Badri, karibu na Madina. Kundi dogo la Waislamu 313, wasio na silaha za maana wala zana, lilipolishinda jeshi la makafiri lililokuwa na askari hodari 1,000 wenye ustadi na zana na silaha barabara. Hapa zilitimia bishara mbili, moja iliyoelezwa katika Biblia (Isaya 21:13-17), na nyingine katika Qur'an (sura 54:45-49).

سبيل الله وأخرى كافرة يرونهم مثليهم رأي العين والله يؤيد بنصره من يشاء إن في ذلك لعبرة لأولي الأبصار ﴿١٣﴾

jingine makafiri, wakawaona zaidi kuliko wao mara mbili kwa kuona kwa macho; na Mwenyezi Mungu Humwa-uni kwa nusura yake Amtakaye; kwa yakini katika hayo limo onyo kwa wenye busara.

زين للناس حب الشهوات من النساء والبنين والقناطير المقنطرة من الذهب والفضة والخيل المسومة والأنعام والحرث ذلك متاع الحياة الدنيا والله عنده حسن المآب ﴿١٤﴾

15. Watu wamepambiwa huba ya matamanio ya wanawake na watoto na marundo-marundo ya dhahabu na fedha, na farasi wanaotunzwa, na wanyama na mashamba; hayo ni matumizi ya maisha ya dunia; na kwa Mwenyezi Mungu ndiko marudio mazuri.

قل أؤنبئكم بخير من ذلكم للذين اتقوا عند ربهم جنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها وأزواج مطهرة ورضوان من الله والله بصير بالعباد ﴿١٥﴾

16. Sema: Je, niwaambieni yaliyo bora kuliko hayo? Kwa ajili ya wamchao Mwenyezi Mungu ziko Bustani kwa Mola wao, ambazo chini ya hizo hupita mito; humo ndimo watakaa, humo pia wako wake waliotakaswa na Mwenyezi Mungu na pia imo radhi ya Mwenyezi Mungu; Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kufahamu vyema kuhusu watumishi Wake:

الذين يقولون ربنا إننا آمنا فاغفر لنا ذنوبنا وقنا عذاب النار ﴿١٦﴾

17. Ambao wanasema: Mola wetu, hakika sisi tumeamini, basi Utughofirie madhambi yetu, na Utuepushe na Adhabu ya Moto;

الصابرين والصادقين والقانتين والمنفقين والمستغفرين بالأسحار ﴿١٧﴾

18. Wafanyao subira, na wasemao kweli, na watii, na watoao (sadaka), na waombao ghofira kabla ya alfajiri.

شهد الله أنه لا إله إلا هو والملائكة وأولو العلم قائما بالقسط لا إله إلا هو العزيز الحكيم ﴿١٨﴾

19. Mwenyezi Mungu Ameshuhudia kwamba hakuna mwabudiwa isipokuwa Yeye tu - na Malaika na wale wenye elimu nao pia wameshuhudia vivyo hivyo - Msimamizi wa haki; Hakuna mwabudiwa isipokuwa Yeye tu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

Aya 19: Kwa hakika maneno ya Kiarabu *Qaaiman bilqistwi* yana maana iliyo nzito zaidi kuliko ile ya msimamizi wa haki inayoonyeshwa na tafsiri hapo juu. Tafsiri nzuri zaidi ni hii: 'Akiwa amesimama daima kuilinda haki'.

20. Bila shaka dini hasa mbele ya Mwenyezi Mungu ni Uislamu; na waliopewa Kitabu hawakuhitilafiana ila baada ya kuwajia elimu, kwa sababu ya uasi uliokuwa kati yao; na anayezikataa Aya za Mwenyezi Mungu, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Mwepesi wa kuhesabu.

إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا
بَيْنَهُمْ ۗ وَمَن يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿٢٠﴾

21. Na kama wakikuhoji basi useme: Nimejitupa kwa Mwenyezi Mungu, na pia walionifuata; na waambie wale waliopewa Kitabu na wasio na elimu: Je, mmejisalimisha? Basi kama wakijisalimisha bila shaka wameongoka; na kama wakikengeuka; basi juu yako ni kufikisha tu; Na Mwenyezi Mungu Huwaona watumishi.

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ۗ
وَقُل لِّلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَأَسْلَمْتُمْ ۚ فَإِنْ
أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوا ۖ وَّإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ ۗ
وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢١﴾

FUNGU 3

22. Hakika wale wanaozikataa Aya za Mwenyezi Mungu, na kuwauwa Manabii pasipo haki, na kuwauwa watu wanaoamuru mambo ya uadilifu, basi wapashe habari za adhabu iumizayo.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ
بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ
النَّاسِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٢﴾

23. Hao ndiyo vitendo vyao vimeharibika katika dunia na Akhera nao hawatapata wasaidizi.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٣﴾

24. Je, hawaoni wale waliopewa sehemu ya Kitabu, wanaitwa kwenye Kitabu cha Mwenyezi Mungu ili awahukumu baina yao, kisha taifa moja miongoni mwao hukengeuka, nao wamekwenda upande.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ
إِلَىٰ كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَ
هُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾

Aya 24. *Sehemu ya Kitabu,* yaani: (1) Sehemu ya Biblia yenye bishara zinazomhusu Mtume Muhammad *s.a.w.*; (2) Sehemu halisi ya Biblia iliyobaki salama bila kuharibiwa; (3) kwa kulinganisha na Kitabu bora cha Qur'an, Biblia inakuwa ni sehamu tu.

Kitabu cha Mwenyezi Mungu, yaani, Qur'an. Mayahudi wanaitwa kuhukumiwa na Qur'an; na si kama adhanivyo Padre Dale ya kuwa wanatakiwa kuhukumiwa na Biblia. Padre anauliza,

25. Hayo ni kwa sababu walisema: Hautatugusa Moto isipokuwa kwa siku chache; na yakawadanganya katika dini yao yale waliyokuwa wakiyatunga.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ ۖ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٥﴾

26. Basi itakuwaje tutakapowakusanya Siku ambayo haina shaka ndani yake; na kila nafsi itapewa sawasawa iliyoyachuma, nao hawatadhulumiwa.

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

27. Sema: Ee Mola, Mmiliki wa Ufalme! Humpa ufalme Umtakaye, na Humwondolea ufalme Umtakaye, na humtukuza Umtakaye, na Kumdhalilisha Umtakaye; heri imo mkononi Mwako. Bila shaka Wewe ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٧﴾

28. Wewe Huingiza usiku katika mchana, na Huingiza mchana katika usiku, na Hutoa aliye hai katika yule asiye na uhai, na hutoa mfu katika yule aliye hai; na Humpa riziki umtakaye bila hesabu.

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ۖ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ۖ وَتَرْزُقُ مَن تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾

"Kitabu kisicho sahihi chawezaje kuhukumu?" Swali hili labda kidogo lingeonekana lenye kufaa kama mradi wa Kitabu cha Mungu hapa ungekuwa ni Biblia. Lakini si Biblia bali wanaitwa kwenye Qur'an.

Kadhalika kama tulivyokwisha onyesha. Taurati kuitwa "sehemu ya Kitabu" si jambo la kumshangaza Padre Dale, maana siyo mradi wake ya kwamba Taurati waliyonayo ni kamili bali ni sehemu tu. Ndani yake imo sehemu iliyobaki salama bila kuharibika, kama bishara za kufika Mtume *s.a.w.* na habari zake zingine zinazokubaliwa na Qur'an.

Aya 26. *Itapewa sawasawa iliyoyachuma.* Aya hii ni kinyume kabisa na fundisho la dini ya Kikristo lisemalo kuwa si matendo ya mwenye nayo ila ni damu ya Yesu iliyo kafara ya kuondoa dhambi za watu.

Aya 27 na 28. Aya hizi zinaeleza kuwa taifa la Waisraeli lililokuwa na ufalme wa kidunia na kidini na uhai wa kiroho sasa litanyang'anywa yote hayo na watapewa taifa jingine la Waislamu sawa na agano alilopata Nabii Ibrahimu kwa Mwenyezi Mungu ya kuwa *ahadi yangu haitawafikia wadhalimu* (sura 2:125).

29. Waaminio wasiwafanye makafiri kuwa wapenzi badala ya waaminio; na atakayefanya hivyo, basi hatakuwa na cho chote kwa Mwenyezi Mungu, isipokuwa ya kwamba mjilinde nao kabisa; na Mwenyezi Mungu anawatahadharisheni na nafsi Yake; na marudio ni kwa Mwenyezi Mungu.

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۚ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِيْ شَيْءٍ اِلَّآ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ ۗ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ ﴿۲۹﴾

30. Sema: Kama mkificha yaliyomo vifuani mwenu au kuyadhihirisha, Mwenyezi Mungu Anayajua; na Anayajua yaliyomo mbinguni, na yaliyomo ardhini; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

قُلْ اِنْ تُخْفُوْا مَا فِيْ صُدُوْرِكُمْ اَوْ تُبْدُوْهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ ۗ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۳۰﴾

31. Siku ambayo kila nafsi itakuta mema iliyoyafanya yamehudhurishwa, na pia ilioufanya. Itapenda lau kungekuwa na nafasi ndefu baina yake na baina ya ubaya; na Mwenyezi Mungu Anawatahadharisheni na nafsi Yake, na Mwenyezi Mungu ni Mpole kwa watumishi.

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا ۚ وَّمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوْٓءٍ ۚ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهٗٓ اَمَدًا بَعِيْدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ ۗ وَاللّٰهُ رَءُوْفٌ بِالْعِبَادِ ﴿۳۱﴾ ع

FUNGU 4

32. Sema: Ikiwa ninyi mwampenda Mwenyezi Mungu, basi nifuateni, Mwenyezi Mungu Atawapendeni na Atawaghofirieni madhambi yenu; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye ghofira, Mwenye rehema.

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۳۲﴾

33. Sema: Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtume, na kama wakikengeuka, basi Mwenyezi Mungu Hawapendi Makafiri.

قُلْ اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۳۳﴾

Aya 29. *Anawatahadharisheni na nafsi Yake.* maneno ya Kiarabu *Yuhadh-dhirukumulaahu nafsahu* kwa tafsiri ya neno kwa neno yana maana kwamba 'Mwenyezi Mungu anawatahadharisheni dhidi ya Yeye Mwenyewe', ambayo inamaanisha kwamba anawatahadharisheni msifanye mtakavyo kuhusu amri na maonyo yake. Maneno hayo pia yanaweza kutafsiriwa hivi *Anawatahadharisheni na adhabu Yake,* maana neno *nafsi* pia linaweza kuwa na maana ya *adhabu* (Akrab na Lane).

34. Hakika Mwenyezi Mungu Alimchagua Adamu na Nuhu na watoto wa Ibrahimu na watoto wa Imrani juu ya walimwengu,

اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰٓى اٰدَمَ وَنُوْحًا وَّاٰلَ اِبْرٰهِيْمَ وَاٰلَ عِمْرٰنَ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ۙ﴿٣٤﴾

35. Wazao, wao kwa wao; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

ذُرِّيَّةً ۢ بَعْضُهَا مِنْ ۢ بَعْضٍ ۗ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۚ﴿٣٥﴾

36. (Kumbukeni) aliposema mwanamke wa Imrani: Mola wangu, hakika nimeweka nadhiri Kwako aliyomo tumboni mwangu kuwa wakfu; basi nikubalie. Bila shaka Wewe ndiwe Usikiaye, Ujuaye.

اِذْ قَالَتِ امْرَاَتُ عِمْرٰنَ رَبِّ اِنِّيْ نَذَرْتُ لَكَ مَا فِيْ بَطْنِيْ مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّيْ ۚ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٣٦﴾

37. Basi alipomzaa akasema: Mola wangu, hakika nimemzaa mwanamke - na Mwenyezi Mungu Anajua sana aliyemzaa - na mwanamume (aliyefikiri) si sawa na mwanamke (aliyemzaa) - na bila shaka nimempa jina Mariamu, nami hakika namkinga Kwako, yeye na wazao wake, Uwalinde na shetani arujumiwaye.

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ اِنِّيْ وَضَعْتُهَآ اُنْثٰى ۗ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ ۗ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثٰى ۚ وَاِنِّيْ سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَاِنِّيْٓ اُعِيْذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ﴿٣٧﴾

Aya 34. *Imrani,* Jina hili huenda liwe kwa ajili ya watu wawili: (1) Amram, anayetajwa katika Biblia, aliyekuwa mwana wa Kohath na aliyekuwa mjukuu wa Lawi. Yeye alikuwa baba wa Musa, Harun na Miriam (Jewish Encyclopaedia; Kutoka 6:18-20); (2) Imran, baba wa Mariamu mamaye Yesu. Huyu Imran alikuwa mwana wa Yoshhim au Yoshim (Jarir na Kathir).

Aya 36. *Mwanamke wa Imrani.* Mwanamke anayetajwa hapa ni mama wa Mariamu. Kumwita *mwanamke wa Imrani* ni kifupisho cha kumwita *mwanamke wa ukoo wa Imrani.* (2) Kadhalika *mwanamke wa Imrani* inaweza kuwa "mke wa Imrani" ambaye jina lake aliitwa Hana (Enc. Bib). Kwa hakika kuna habari hasa inayoeleza kuwa mume wa Hana ambaye ni baba wa Mariamu aliitwa Imrani Bin Yoshhim au Yoshim (Jarir na Kathir). Hivyo Imrani huyu ni mbali na Imrani yule aliyekuwa baba wa Musa ambaye aliitwa Imran Bin Kohath (Kutoka 6: 18-20).

Aya 37. *Nimempa jina Mariamu.* Alimpa jina la dada ya Musa na Harun. Na kwa kuwa Mariamu alitolewa wakfu akae ujane katika hekalu, na kwa kuwa kazi za mahekalu zilikuwa mikononi mwa makuhani, Harun na wazao wake, basi Qur'an ikampanga jina "Dada wa Harun" (sura 19:20) kwa vile ameingia katika ukuhani ambayo ni kazi ya Nabii Harun.

Rajiim. Neno hili maana yake: (1) Ambaye Mungu Amemfukuza mbele Yake na katika rehema Yake; (2) aliyelaaniwa na Mungu; (3) aliyeachwa, na (4) aliyepigwa mawe (Akrab na Lane). Pia maana yake ni ambaye amefukuziliwa mbali na kunyimwa wema wote (Mufradat).

38. Basi Mola wake Akamkubali (yule mtoto) kwa ukubali mwema, na Akamlea kwa ulezi mwema, na akamfanya Zakaria awe mlinzi wake. Kila mara Zakaria alipoingia chumbani kwake alikuta riziki pamoja naye. Akasema: Ewe Mariamu, unapata wapi hii? Akasema: Hii hutoka kwa Mweyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu humruzuku Amtakaye bila hesabu.

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا ۖ كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۖ قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا ۖ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

39. Pale pale Zakaria akamwomba Mola wake, akasema: Mola wangu, Unipe kutoka Kwako wazao wazuri; kwa yakini Wewe ndiwe Usikiaye maombi.

هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ ۖ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾

40. Mara Malaika wakamnadia hali amesimama akisali chumbani ya kwamba Mwenyezi Mungu Anakupa habari njema ya Yahya, atakayekuwa mwenye kusadikisha neno litokalo kwa Mwenyezi Mungu, na atakayekuwa Seyyidi na mtawa na Nabii miongoni mwa watu wema.

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٠﴾

41. Akasema: Mola wangu, nitapataje mtoto na hali uzee umenifikia na mke wangu ni tasa! Akasema: Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Hufanya Apendavyo.

قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ ۖ قَالَ كَذَٰلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤١﴾

42. Akasema: Mola wangu, Uniwekee alama. Akasema, Alama yako ni kutosema na watu kwa siku tatu isipokuwa kwa ishara tu; na umtaje Mola wako kwa wingi na umtukuze wakati wa jioni na asubuhi.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً ۖ قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا ۗ وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤٢﴾ ع

FUNGU 5

43. Na (kumbukeni) Malaika waliposema: Ewe Mariamu, kwa hakika Mwenyezi Mungu Amekuchagua na kukutakasa na kukutukuza kuliko wanawake wa walimwengu.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَىٰ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

44. Ewe Mariamu, umnyenyekee Mola wako na usujudu na uiname pamoja na wainamao.

يَٰمَرْيَمُ ٱقْنُتِى لِرَبِّكِ وَٱسْجُدِى وَٱرْكَعِى مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ

45. Hizi ni habari za ghaibu Tunazokufunulia; nawe hukuwa nao walipokuwa wakitupa mishale yao (kwa kura wajue) nani wao atamwangalia Mariamu, na hukuwa nao walipokuwa wakishindana.

ذَٰلِكَ مِنْ أَنۢبَآءِ ٱلْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ ۚ وَمَا كُنتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَٰمَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

46. (Kumbukeni) waliposema Malaika: Ewe Mariamu, bila shaka Mwenyezi Mungu Anakupa habari njema za neno litokalo Kwake, jina lake Masihi Isa mwana wa Mariamu, mwenye heshima katika dunia na Akhera, na yu miongoni mwa waliokaribishwa.

إِذْ قَالَتِ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ يَٰمَرْيَمُ إِنَّ ٱللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ ٱسْمُهُ ٱلْمَسِيحُ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ وَمِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ

47. Naye atazungumza na watu katika utoto na katika utu uzima, na atakuwa katika watu wema.

وَيُكَلِّمُ ٱلنَّاسَ فِى ٱلْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ

Aya 45. *Aqlaamahum*, "Mishale yao." Neno hilo kwa Kiarabu ni: (1) Tete linalotumiwa kwa kuandika linapokwisha chongwa kama kalamu; (2) mshale usio na ncha unaotumiwa kwa kupigia kura; (3) mshale au kikuki kidogo (Akrab).

Aya 46. *Neno litokalo Kwake.* Mapadre wanasema kwa kuwa Qur'an inasema Yesu ni neno lililotoka kwa Mungu, ati inakubali Yesu ni mtoto wa Mungu. Dhana hii ni kutapatapa kwa bure. Stadi mkubwa wa lugha ya Kiarabu aliyetunga *Taaj-ul-Aruus* anasema ya kuwa Yesu ameitwa *Kalimatullaah* kwa sababu maneno yake yalisaidia kazi ya dini. Kama vile mtu anayesaidia dini kwa ushujaa wake anaitwa *Saifullaah* (Upanga wa Mungu) au *Asadullaah* (Simba wa Mungu), hivyo ndivyo tamko la *kalimatullaah.*

Neno Kalima limetumiwa katika Qur'an kwa ajili ya vitu vingi. Kwa mfano Mwenyezi Mungu Amesema, "Sema, kama bahari ingalikuwa wino kwa kuyaandika maneno (kalimaat) ya Mola wangu bila shaka bahari ingalikwisha kabla ya kwisha kalimaat (maneno) ya Mola wangu, na ingawa Tungalileta bahari kama hiyo kuongezea" (sura 18: 110). Kama kwa kalima maelezo ya mapadre ya kusema Yesu ni mwana wa Mungu yakubaliwe, je, vitu vyote na viumbe vyote vilivyoitwa kalimaatullaah vitakuwa wana wa Mungu?

Tena ikiwa Yesu aneitwa kalima (neno), Mtume s.a.w. ameitwa Dhikr yaani Kitabu au hotuba nzuri (sura 65:11, 12) ambayo ni dhahiri ina kalima nyingi.

Aya 47. *Naye atazungumza.* Siyo maana yake kujisemea tu maneno bali maana yake ni kuwa atazungumza mambo ya busara na hekima. Kadhalika ilivyosemwa, katika utoto na katika utu uzima ilibashiriwa kuwa Nabii Isa hatakufa katika utoto bali atakuwa hai hata utu uzima; naye alipokufa alikuwa na umri wa miaka 120 (Mawaahibulladunniyya, Jalada 1 uk. 42). Yesu kusema maneno ya busara bali angali mtoto hakuna kioja cho chote ndani yake. Watoto wengi

48. (Mariamu) akasema: Mola wangu, nitampataje mtoto na hali mtu ye yote hakunigusa? Akasema: Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Huumba Anavyopenda; Anapohukumu jambo basi Huliambia tu, kuwa, basi huwa.

قَالَتْ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ ۖ
قَالَ كَذَٰلِكِ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا
يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٤٨﴾

49. Na (Mwenyezi Mungu) Atamfunza Kitabu na hekima na Taurati na Injili.

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ ﴿٤٩﴾

50. Na (Atamfanya) Mtume kwa wana wa Israeli, (kuwaambia), Nimewajieni na Ishara kutoka kwa Mola wenu, ya kwamba nawaumbieni katika udongo sawa na matengenezo ya ndege, kisha napulizia ndani yake, mara huwa ndege kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. Na ninamponya kipofu na mwenye ukoma, na kuwahuisha wafu kwa idhini ya Mwenyezi Mungu, na ninawaambieni mtakavyovila na mtakavyoweka akiba katika nyumba zenu; bila shaka katika hayo imo Ishara kwenu ikiwa ninyi mnaamini.

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُم بِآيَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ ۖ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُم مِّنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ
فَأَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَأُبْرِئُ
الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَ
أُنَبِّئُكُم بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ ۚ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٥٠﴾

---

wenye akili na waliolelewa vizuri huzungumza namna hiyo.

Neno la "Mahdi" tumelitafsiri hapa "utoto," kwa kufuata mradi wake. Neno lenyewe maana yake ni "Kitanda cha mtoto."

Aya 48. *Anapohukumu jambo basi Huliambia tu, kuwa, basi huwa:* Maneno *'kuwa basi huwa'* hayaonyeshi mageuzi kutoka katika hali ya kutokuwepo na kujileta yenyewe katika hali ya kuwepo pasipo kutendeshwa. Maneno hayo yana maana kwamba mara tu Mwenyezi Mungu Anapokusudia jambo, basi kusudio lake hilo huanza kuumbika na hatimae linafanyika kama Alivyokusudia.

Aya 49. Neno *Kitaab* (Kitabu) linatoa maana mbili: "Kitabu" na "Ujuzi wa kuandika." Kama neno hili hapa litachukuliwa kwa maana ya 'Kitabu' basi mradi wake utakuwa ni 'Taurati', Sheria ya Musa, na hivyo maneno yanayomaliza. "Taurati na Injili" yatafahamiwa kuwa maelezo yake, neno 'Taurat' likisimamia 'Kitabu' na neno 'Injili' likisimamia hekima.

Aya 50. *Mtume kwa wana wa Israeli.* Aya hii inadhihirisha ya kuwa Yesu hakuwa Mjumbe kwa ajili ya ulimwengu wote, bali kwa ajili ya wana Israeli tu.

Injili inaeleza waziwazi kusudi la kufika kwa Yesu. Si shauri la wafuasi wake kuteua wafanye nini na wasifanye nini katika kueneza dini yake. Mungu Mwenyewe aliyemtuma Yesu ndiye anajua alimtuma afanye kazi namna gani. Na Yesu aliyetumwa ndiye anayejua ni maagizo gani aliyopewa na Mwenyezi Mungu juu ya kazi ya kuhubiri dini. Yesu mwenyewe amesema, "Sikutumwa ila kwa kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli" (Matt. 15:24); "Kwa maana mwana

wa Adamu alikuja kukiokoa kilichopotea" (Matt. 18:11).

Hivyo mafundisho ya Yesu ni kwa ajili ya Waisraeli tu. Inasemwa ya kwamba Yesu alisema, "Basi enendeni, mkawafanye mataifa yote kuwa wanafunzi, mkiwabatiza kwa jina la Baba na Mwana, na Roho Mtakatifu" (Matt. 28:19). Lakini kuhoji kuwa kwa aya hii Yesu aliwaamuru wanafunzi wake wakahubirie watu wote si sawa. Maana yake ni hii tu ya kuwa aliwaamuru kwa maneno hayo waende kwa *makabila yote ya Israeli,* siyo kwa mataifa yote. Yesu anasema kwa maneno yaliyo wazi: "Amini, nawaaambia ya kwamba ninyi mlionifuata mimi, katika ulimwengu mpya atakapoketi mwana wa Adamu katika kiti cha utukufu wake, ninyi nanyi mtaketi katika viti kumi na viwili, mkiwahukumu kabila kumi na mbili za Israeli" (Matt. 19:28). "Sikutumwa ila kwa kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli" (Matt. 15:24). "Msiwape mbwa kilicho kitakatifu, wala msitupe lulu zenu mbele ya nguruwe" (Matt. 7:6). Mwanamke mmoja asiyekuwa Myahudi alimwomba Yesu amrehemu: Yesu alijibu, "Si vema kukitwaa chakula cha watoto na kuwatupia mbwa" (Matt. 15:26). Majibu haya yanaonyesha kwamba mbwa au nguruwe ni watu wasiokuwa Waisraeli.

WANAFUNZI WALITUMWA KWA MAYAHUDI TU

Tena tunasoma, "Hao thenashara Yesu aliwatuma, akawaagiza akisema, katika njia ya mataifa msiende, wala katika mji wo wote wa Wasamaria msiingie. Afadhali shikeni njia kuwaendea kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli" (Matt. 10:5-6). Mtu asidhani ya kuwa linaloagizwa hapa ni ya kwamba wahubiri wa Kikristo kwanza waende miji ya Waisraeli na kisha kwa watu wengine. La, si hivyo, maana kuwaendea kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli siyo maana yake kuitembelea tu miji yao, bali kuwaingiza Ukristo. Hivyo linaloagizwa hapa ni kwamba wasiende kamwe kwa watu wengine mpaka Waisraeli wote watakapokwisha ingia Ukristo. Yesu amebainisha ya kuwa, kazi ya kuwahubiria Waisraeli na kuwaingiza katika Ukristo haitakwisha mpaka kufika kwake mara ya pili. Anasema, "Lakini watakapowafukuza katika mji huu, kimbilieni mwingine; maana ni kweli nawaambia, hamtaimaliza miji ya Israeli, hata ajapo mwana wa Adamu" (Matt. 10:23).

Katika hayo ni wazi ya kwamba Mathayo 28:19 inawataka wahubiri wa Kikristo wasimamishe Ukristo katika miji ya Waisraeli na siyo kuitembelea tu. Inaonyeshwa wazi ya kuwa kazi hii ya kuwahubiria Waisraeli haitakwisha mpaka Yesu kuja tena. Kwa hiyo Mapadre kwenda hubiria watu wengine kabla Yesu hajaja, ni kufanya mambo kinyume kabisa na mafundisho ya Yesu.

Isitoshe, kuambiwa kwenda hubiria mataifa yote, lisimdanganye mtu kudhania mataifa yote ya dunia, kama tulivyokwisha bainisha. Maneno kama haya yametumika katika Injili kwa kuonyesha watu maalumu tu. Kwa mfano Luka (2:1) anasema, "Siku zile amri ilitoka kwa Kaisari Augosto ya kwamba iandikwe orodha ya majina ya *watu wote wa ulimwengu.*" Ni wazi ya kwamba Kaisari hakumiliki ulimwengu mzima, na hangeweza kuhesabu majina ya watu wote wa ulimwengu. Hivyo ingawa imeandikwa "watu wote wa ulimwengu," makusudi yake ni watu wote waliokuwa katika milki yake. Hivyo, hata kama Yesu aseme waende kwa "mataifa yote," maana yake itakuwa ni mataifa ya Waisraeli, yaani makabila yao yote.

Tena imeandikwa katika Matendo 15:21, "Tangu zamani za kale Musa anao watu wahubirio mambo yake; katika kila mji husomwa kila sabato katika masinagogi," Je, kwa maneno haya tunaweza kusema Musa alikuwa na watu wanaohubiri katika kila mji duniani? La, Bali ingawa imeandikwa "kila mji" mradi wake ni miji ya Waisraeli tu, siyo kila mji duniani. Hivyo kama Yesu alisema wanafunzi wake waendee mataifa yote, mradi wake ni mataifa yote ya Waisraeli, yaani makabila yao.

Tena Matendo 24:5 imeandikwa, "Kwa maana tumemwona mtu huyu mkorofi, mwanzilizi wa fitina katika Mayahudi wote duniani." Ni wazi kabisa ya kuwa ingawa Paulo anasemwa hapa ni mwanzilizi wa fitina katika, "Mayahudi wote duniani," yeye hakuwahi kufika sehemu zingine za dunia zilizokuwa na Mayahudi, kama bara Hindi (Esitheri 1 na 2). Hivyo Yesu kusema, waende kwa mataifa yote, kwa uandishi wa Injili, siyo maana yake ila ni kuwaendea mataifa ya Mayahudi tu.

WANAFUNZI WALIHUBIRIA MAYAHUDI

Wanafunzi wa Yesu pia wanaona sivyo kwenda kuwahubiria wasiokuwa Waisraeli. Tunasoma, "Basi wale waliotawanyika kwa sababu ya ile dhiki iliyotukia kwa habari ya Stefano, wakasafiri hata Foinike na Kipro na Antiokia, wasilihubiri lile neno ila kwa Mayahudi peke yao" (Matendo 11:19).

Kadhalika wanafunzi wa Yesu waliposikia kuwa Petro, mahali fulani amewahubiria wasiokuwa Waisraeli, walikasirika: "Na Petro alipopanda kwenda Yerusalemu, wale walio na tohara wakashindana naye, wakisema, Uliingia kwa watu wasiotahiriwa ukalala nao" (Matendo 11:2-3). Na jinsi alivyojibu Petro haonyeshi kuwa kulikuwa ruhusa ya Yesu kwenda kuhubiria mataifa mengine; bali anasema tu ya kwamba aliona ndotoni ale kila namna ya mnyama aliyoko duniani na ya kwamba Roho alimwambia aende huko. Hakusema aliambiwa na Yesu. Na kwa kuwa Paulo anaeleza ya kuwa Petro alikuwa na unafiki (Wagalatia 2:11), tunaona mashaka kabisa kukubali ndoto hizi za kula ovyo hata vitu vilivyoharimishwa na Mungu (Walawi 11), na kwenda hubiria waliokatazwa na Yesu mbele ya watu wote.

SABABU ZA PAULO KUYAENDEA MATAIFA

Ama sababu iliyomfanya Paulo kwenda huburia wasio Mayahudi, ni kwamba Mayahudi fulani walimpinza wasitake kumkubalia. Imeandikwa, "Hata Sila na Timotheo walipotelemka kutoka Makedonia. Paulo akashurutishwa rohoni mwake akiwashuhudia Wayahudi ya kwamba Yesu ni Kristo. Walipopingamana naye na kutukana, akakung'uta mavazi yake , akiwaambia, Damu yenu na iwe juu ya vichwa vyenu; mimi ni safi; tangu sasa nitakwenda kwa watu wa mataifa" (Matendo 18:5-6).

Paulo alikata shauri hivi, labda kwa vile hakuwa mwanafunzi wa Yesu toka mwanzo, na pengine hakusikia agizo la Bwana alilosema waziwazi, "Katika njia ya mataifa msiende, wala katika mji wo wote wa Wasamaria msiingie. Afadhali shikeni njia kuwaendea kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli" (Matt. 10:5-6).

Toka hapo Paulo alianza kuhubiri kwa wasio Mayahudi pia, akitaka kupata watu wengi, kama asemavyo mwenyewe, "Nalijifanya mtumwa wa wote ili nipate watu wengi zaidi" (1 Wakor 9:19). Na ingawa Paulo anamshitaki Petro kuwa alikuwa na unafiki (Wagalatia 2:11), tunaona ya kwamba naye alijitokeza kwa watu kwa njia isiyomfaa mtu mkweli wa dini. Yeye mwenyewe anasema, "Nalikuwa kama Myahudi kwa Wayahudi, ili niwapate Wayahudi; kwa wale walio chini ya sheria, nalikuwa kama chini ya sheria, ili niwapate walio chini ya sheria. Kwa wale wasio na sheria nalikuwa kama sina sheria . . . . ili niwapate hao wasio na sheria." (Wakor 9:20-21).

Mtu aliye na hali kama hii anayojisifu nayo Bwana Paulo, kila mtu avute mawazo yake kidogo tu kupimia alikuwa akifanya nini kilicho mradi wa hayo maneno yake. Je, ni kama hivi ya kwamba Padre Mkatoliki afikapo kwa Waislamu aanze kusali Kiislamu, aache kula nguruwe, na afunge Ramadhani, ili Waislamu wamdhanie ni mwenzao ili apate kuwavuta? Na afikapo kwa Waprotestanti aanze kumsifu Martin Luther na kujidai hasujudii masanamu, na afikapo kwa wamizimu, naye pia aanze kutambika ili awapate watambikaji na waprotestanti? Je, hiyo ni njia inayofaa kwa kuhubiri dini?

Siku moja Bwana Paulo akamtahiri Myunani mmoja ili kuwafanya Mayahudi wasitambue kuwa si mmoja wao na kumlaumu. Imeandikwa, "Basi akafika Derbe na Listra, na hapo palikuwa na mwanafunzi mmoja jina lake Timotheo, mwana wa mwanamke Myahudi aliyeamini; lakini babaye alikuwa Myunani. Mtu huyo alishuhudiwa vema na ndugu waliokaa Listra na Ikonio. Paulo akamtaka huyo afuatane naye, akamtwaa akamtahiri kwa ajili ya Mayahudi waliokuwa pande zile, kwa maana wote walijua ya kuwa babaye ni Myunani" (Matendo 116:1-3). Je, ni uaminifu huo?

UTATANISHI KATIKA NDOTO YA PAULO

Na kama tujuavyo, Bwana Paulo hakuwa mwanafunzi wa Yesu. Yeye anasema aliingia Ukristo kwa kuona ndoto alipokuwa akienda Damishki kuwakamata wafuasi wa Yesu. Katika ndoto hiyo anasema, alimwona Yesu akimkemea kwa sababu yeye Paulo aliwatia udhia Wakristo. Ndoto hiyo imeandikwa katika sura 9, 22 na 26 za kitabu cha Matendo. Na kama utaisoma, jinsi maelezo ya upande mmoja yanavyopingana na maelezo ya upande mwingine, hungependa mtu akuambie kuwa ndoto hiyo ilikuwa ya kweli.

1. Katika 9:3-6 imeandikwa, "Ghafla ikamwangaza kote kote nuru kutoka mbinguni. Akaanguka chini, akasikia sauti ikimwambia, Sauli, Sauli, ... Na wale watu waliosafiri pamoja naye wakasimama kimya, wakisikia sauti, wasione mtu." Lakini katika 22:9, anasema "Na wale waliokuwa pamoja nami waliiona ile nuru, lakini hawakusikia ile sauti ya yule aliyesema nami."

2. Katika 9:36 na 22:6-10 anasema, nuru kubwa ilimfunika yeye. Lakini katika sura 26:6-10 anasema, nuru ilimfunika yeye na wale waliofuatana naye.

3. Katika sura ya 9 tunasoma ya kuwa ni yeye tu aliyeanguka chini, na wengine wakasimama kimya; lakini katika sura 26:14, anasema ya kwamba yeye pamoja na waliofuatana naye wote wakaanguka chini.

4. Katika sura 22:10 anasema, alipouliza afanye nini, Yesu akamwambia, "Simama, uingie Dameski, na huko utaambiwa habari za mambo yote yaliyoamriwa ufanye." Alipofika Dameski mtu mmoj aitwaye Anania akamjia akamwambia yanayompasa kufanya. Lakini katika sura 26 haelezi hayo, bali anasema Yesu mwenyewe ndiye alimwambia mambo yote yaliyompasa kufanya.

Sasa mtu anayetumwa kwa ushahidi unaopandana kama huu, ambao kupingana kwake ni sababu za kutosha kuukataaa kuwa si wa kweli, aje na avunje kabisa kanuni iliyowekwa na Yesu mwenyewe. mbele ya wanafunzi wake wote ya kuwa dini yake isihubiriwe isipokuwa kwa Mayahudi peke yao. Je, tuache ushahidi wa wanafunzi wake kumi na wawili wateule, tufuate maneno ya mtu aliyekuwa adui yake mkubwa na ambaye ndoto anayosema aliiona anatapatapa kuieleza sawasawa? Je ndoto kama hiyo inasadikika? Hamwoni Paulo mwenyewe amekwisha jifichua na kutueleza hakika ya habari zake zote kwa kusema. "Ikiwa kweli ya Mungu imezidi kwa sababu ya uwongo wangu hata akapata utukufu, mbona mimi nami ningali nikihukumiwa kama ni mwenye dhambi?" (Warumi 3:7). Nasi ndivyo tulivyokuwa tukishuku uwongo kusaidia kweli ya Mungu!

KURANI IMESEMA KWELI

Hivyo, ni wazi ya kwamba Wakristo hawana sababu za haki kwa kwenda kuhubiria dini watu ambao si Mayahudi. Na maneno yaliyosemwa na Qur'an kuwa Yesu alitumwa kwa wana wa Israeli tu yanashuhudiwa hata na maneno ya Yesu mwenyewe aliposema, "Sikutumwa ila kwa kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli" (Matt. 15:24).

Nawaumbieni katika udongo sawa na matengenezo ya ndege, kisha napulizia ndani yake, mara huwa ndege. Hapa ustadi wa Nabii Isa wa kusema maneno kwa mifano unadhihirika vizuri. Kwanza anawafananisha wanafunzi wake na udongo - yaani watu wanyonge walio duni. Kisha kwa mafundisho yake anawatengeneza mara wanakuwa kama wafu waliotiwa roho zenye nguvu: na badala ya kutembea ardhini maisha ya kidunia, wanakuwa kama ndege wapaao mbinguni katika maisha safi ya kimbingu.

Mafundisho haya ya Nabii Isa yamewatatiza wengi hata wakafika kudhani ya kwamba haikosi alikuwa akiumba ndege, na hali wanasahau ya kuwa sifa ya kuumba ni makhtasi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu tu, na ya kuwa hata hakuna kiumbe cho chote kilichoshiriki sifa hii ingawa kwa uchache. Someni: sura 13:17; 16:21; 22:74; 25:4; 31:11-12; 35:41 na 46:5.

Na ninamponya kipofu na mwenye ukoma, na kuwahuisha wafu. Kama Mjuavyo Manabii ni Madaktari wakubwa wa roho. Kazi yao ni ngumu. Kumponya ambaye macho ya roho yake yamepofuka, na aliyeenewa na ukoma wa roho, ni kazi ngumu kupita kiasi. Na wanaofanikiwa

51. Na msadikishaji wa yale yaliyokuwa kabla yangu katika Taurati, na ili niwahalalishieni baadhi ya yale mliyoharimishiwa, na nimewajieni na Ishara kutoka kwa Mola wenu, kwahiyo Mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرٰىةِ وَلِاُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِيْ حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوْنِ ﴿٥١﴾

52. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mola wangu na ni Mola wenu, basi Mwabuduni; hii ndiyo njia iliyonyoka.

اِنَّ اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ ؕ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٥٢﴾

53. Lakini Isa alipoona kufuru yao, akasema: Nani watakuwa wasaidizi wangu kwa (njia ya) Mwenyezi Mungu? Wanafunzi wakasema: Sisi ni wasaidizi wa njia ya Mwenyezi Mungu, na ushuhudie ya kwamba sisi ndiyo wajisalimishao.

فَلَمَّآ اَحَسَّ عِيْسٰى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ اَنْصَارِيْٓ اِلَى اللّٰهِ ؕ قَالَ الْحَوَارِيُّوْنَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ ۚ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ ۚ وَاشْهَدْ بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ ﴿٥٣﴾

54. Mola wetu, tumeyaamini Uliyoyateremsha, na tumemfuata Mtume, basi Utuandike pamoja na washuhudiao.

رَبَّنَآ اٰمَنَّا بِمَآ اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُوْلَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشّٰهِدِيْنَ ﴿٥٤﴾

---

kuitenda, bila shaka wametoka kwa Mwenyezi Mungu. Hapa Nabii Isa anataka kuwaambia watu wanaomkataa, Je, hamwoni watu waliokuwa wabaya sana sasa wamekuwa wacha-Mungu kwa kunifuata? Hii kwa hakika ni kazi ya kila Nabii wa kweli, kuwatakasa vipofu na wakoma wa kiroho.

Bila shaka mtaona ya kuwa magonjwa hayo yaliyoponywa ni ya kiroho ambayo huwa yanawafisha watu. Hata hivyo Manabii wa Mwenyezi Mungu wanawahuisha wafu hao wa kiroho pia, wakawa wazima wamchao Mungu. Mwenyezi Mungu amesema. "Enyi mlioamini, Mwitikieni Mwenyezi Mungu na Mtume anapowaiteni kwenye yale yatakayowapeni uhai" (sura 8:25). Basi hivi ndivyo Manabii hufufua wafu. Siyo maana yake wanafufua watu waliotoka roho kabisa. Aya za Qur'an zinazokataa kufufuka kwa namna hiyo ni hizi: Sura 23:100-101; 21:96; 39:59-60; 2:29; 49:12; 45:12; 45:27. Pia hadithi za Mtume *s.a.w.* zimeeleza jambo hili waziwazi kuwa wafu waliotoka roho hawarudi duniani. Kwa mfano inasimuliwa ya kuwa baba wa Jabir aliuwawa katika vita vya Uhud, na mwanawe huyu alihuzunika sana. Mtume *s.a.w.* akamtuliza na akamwambia. Mwenyezi Mungu alimwambia baba yako kwa mapenzi sana amwombe cho chote atakacho na atapewa. Basi babaye Jabir akaomba. "Mola wangu nipe muda mwingine wa kuishi duniani ili nikauawe tena katika njia Yako," Mwenyezi Mungu akamjibu. "Bila shaka ningekufanyia hivyo, lakini kauli yangu imekwisha tangulia kutoka ya kwamba wafu hawatarejeshwa duniani" (Tirmidhi na Ibni Majah). Pia taz. sura 2:57.

Aya 51. *Niwahalalishieni baadhi ya yale mliyoharimishiwa.* Nabii Isa hakutangua sehemu yo yote ya Taurati; bali tu aliwahalalishia Mayahudi vitu ambavyo walikuwa wakihitilafiana wao kwa wao; na ambavyo wanazuoni waliviharimisha baada ya Musa (Kathir, Muhit).

55. Na (Mayahudi) walifanya hila, na Mwenyezi Mungu Akafanya hila, Na Mwenyezi Mungu ndiye bora wa wafanyao hila.

وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٥٥﴾

FUNGU 6

56. (Kumbukeni) Mwenyezi Mungu aliposema: Ewe Isa, kwa yakini Mimi Nitakufisha na Nitakuinua Kwangu, na Nitakutakasa na (masingizio ya) wale waliokufuru, na Nitawaweka wale waliokufuata juu ya wale waliokufuru mpaka siku ya Kiyama; kisha marudio yenu yatakuwa Kwangu, ndipo Nitawahukumuni katika yale mliyokuwa mkihitilafiana.

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ
وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ
اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۖ ثُمَّ
إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٦﴾

Aya 55. *Makr*. "Hila," Neno hili lina maana mbili: (1) *Makr Mahmuud,* yaani hila nzuri ya kutaka kupatia jambo zuri, na *Makr madhmuum,* yaani hila mbaya ya kutaka kupatia kitu kibaya (Mufradat). Mayahudi walifanya hila ya kutaka kumfisha Nabii Usa kifo cha *laana* cha msalaba, lakini Mwenyezi Mungu alipanga ya kuwa aokoke. Hila ya Mayahudi ilipinduliwa na hila ya Mwenyezi Mungu ikashinda, Nabii Isa asife msalabani akateremshwa hali ya kuzimia. Na baadaye akazindukana akaenda kufa kifo cha ajali, hali yu mtu mzima mwenye miaka mingi, huko Kashmir. Pia tazama 4:158.

Aya 56. *Mutawaffiika,* "Nitakufisha." Ibni Abbas. nduguye Mtume *s.a.w.* na ambaye alikuwa mwanachuoni mkubwa kabisa, ametafsiri *Mutawaffiika* kuwa *Mumiituka* yaani, Nitakufisha (Bukhari). Kadhalika Zamakhshari, mwanachuoni wa lugha ya Kiarabu mwenye kusifika sana, amesema: "Tamko la Mutawaffiika maana yake, Nitakulinda usiuwawe na watu na Nitakupa muda kamili wa uhai uliowekwa kwa ajili yako na *Nitakufisha kifo cha ajali,* siyo cha kuuawa" (Kashshaf). Kwa hakika wanachuoni wote wa lugha ya Kiarabu wanakubaliana ya kuwa *Tawaffa* kama linavyotumika hapa haliwezi kuwa na tafsiri nyingine. Wanachuoni na Mufasirina mashuhuri kama (1) Ibni Abbas, (2) Imam Malik, (3) Imam Bukhari, (4) Imam Ibni Hazm, (5) Imam Ibni Kayyim, (6) Katada, (7) Wahab na wengineo, wanakubali jambo hili. (Tazama, 1. Bukhari, sura Tafsiri; 2. Bukhari, sura *Bad'ul Khalq;* 3. Bihar; 4. Al-Muhalla, Cairo, 1:23; 5. Ma'aad, uk. 19; 6. Manthur ii; 7. Kathir).

Fat'hul Bayaan kinasema, "Hao mufasirina ambao wamejaribu kutia maana nyingine katika neno *Tawaffa* linavyotumika kwa namna hiyo, wamefanya hivyo kwa sababu ya kusadiki kwao kuwa Yesu amepandishwa mbinguni hai; waila, neno hili halina maana nyingine isipokuwa maana ya kuchukua roho au kufisha." Tamko hili limetumiwa mahali pasipopungua 25 katika Qur'an na mahali pasipopungua 23 lina maana ya kuchukua roho wakati wa kufa. Mahali pawili tu limekuwa na maana ya kuchukua roho wakati wa kulala; lakini hapo limefuatana na neno "usingizi" au "usiku" (sura 6:61; 39:43).

Allama Alusi, mtungaji wa tafsiri iitwayo *Ruuhul-Ma'aani* amekubali ya kuwa *tawaffa* maana yake ni kifo.

57. Na ama wale waliokufuru, basi Nitawaadhibu adhabu kali katika dunia na Akhera, wala hawatapata wasaidizi.

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي

58. Na ama wale walioamini na kufanya vitendo vizuri, basi Yeye Atawalipa ujira wao sawasawa. Na Mwenyezi Mungu hawapendi wadhalimu.

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾

59. Haya Tunayokusomea ni katika Aya na mauidha yenye hekima.

ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾

Katika gazeti la Misri liitwalo *Arrisaalat war-Riwaayat* la tarehe 11 May, 1942, jalada 10, nambari 462, ukurasa 515, Sheikh Mahmud Shaltut ambaye ni mwanachuoni mkubwa wa Misri, na tena yu mwanachama wa Halmashauri ya kutoa Fat'wa katika Chuo Kikuu cha Azhar, amesema, "Neno *tawaffa* lililotumiwa katika Qur'an juu ya Nabii Isa lina maana ya kufa kwa kawaida."

Raafi'uka, "Nitakuinua." Neno *Rafa'* linapotumiwa kwa Mwenyezi Mungu kumpa mtu *Rafa'* halina maana nyingine isipokuwa "kutukuza." Mathlan Mtume *s.a.w*. amesema: *Innallaaha yarfa'u bihaadhal-Qur'ani aqwaaman wayadha'u aqwaaman,* yaani, Mwenyezi Mungu atawainua watu kwa Qur'an hii na wengine atawadhalilisha (Ibni Majah). Tena akasema: *Man tawaaadha'a lillahi rafa'ahullaahu ilassamaaisaabi'ati,* yaani, mtu anayenyenyekea kwa Mwenyezi Mungu, Mungu atamwinua mpaka mbingu ya saba, yaani atampa daraja ya juu kabisa ya kiroho ('Ummal, ii. 25). Mwenyezi Mungu amesema katika Qur'an, *Fii buyuutin adhinallaahu an turfa'a* yaani, "Katika nyumba ambazo Mwenyezi Mungu Ameruhusu zinyanyuliwe" (sura 24:37). Tena, *Wal'amalussaalihu yarfa'uhuu,* yaani, "Na kitendo kizuri huyapandisha" (sura 35:11). Katika Sala zetu kila siku tunasoma, *Allaahummarfa'nii,* yaani, "Ee, Mola nitukuze." Hivyo kupandisha huku ni kutukuza tu siyo kupeleka mbinguni kiwiliwili.

Kuwa Nabii Isa amekufa ni jambo la hakika kabisa lisilo na kinyume. Na kusema amepanda mbinguni ndiyo si kweli hata kidogo. Mtume *s.a.w.* amesema, "Musa na Isa wangekuwa hai wasingekuwa na njia ila kunifuata" (Kathir). Hata alisema umri wa Nabii Isa ulikuwa miaka 120 ('Ummal). Qur'an imevunja kabisa itikadi hii ya kupanda Isa mbinguni hai katika Aya zisizopungua 30.

Kama kusadiki Nabii Isa amepanda mbinguni kuna faida yo yote, basi labda wamepata Wakristo, ingawa kwa hakika hata kwao jambo hili ni sababu iliyowatia katika kufuru na hasara, kwani wamesaidiwa kuzidisha mkazo juu ya uungu wa Yesu wakisema, ni mwanadamu gani mwingine anayekaa hai mbinguni kwa miaka elfu mbili, asiyechakaa kwa uzee, asiyekula nafaka za ardhini, asiyelala na asiyekwenda choo, na asiyekufa kwa miaka yote hiyo? Wanapokuta hizi fikira zao zinatiwa nguvu na itikadi za Waislamu ambao kwa hakika waliziambukizwa na Ukristo, basi ndipo wanazidi imara. Hivyo ushirikina unazidi duniani, na kufuru kubwa ya kumfanya mtu kuwa Mungu inaendeshwa bila wasiwasi, na pembeni kumekaa baadhi ya Waislamu, wanaoupulizia moto huu uzidi kuwaka na wanauchochea. Waislamu kama asemavyo Seyyidna Ahmad, wamefanana na mtu anayekaa juu ya mti anakata shinani. Zaidi ya hayo, itikadi hii dhahiri iko kinyume na maneno ya Mwenyezi Mungu na Sunna ya Mtume Muhammad *s.a.w.*

60. Bila shaka hali ya Isa kwa Mwenyezi Mungu ni kama hali ya Adamu; Alimwumba kwa udongo kisha Akamwambia: kuwa, basi akawa.

إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ اللَّهِ كَمَثَلِ ءَادَمَ خَلَقَهُۥ مِن تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٦٠﴾

Aya 60. *Hali ya Isa.* Kwa kusema hayo Mwenyezi Mungu anataka kuelekeza fikara za watu kwenye jambo kubwa mno. Mungu hafanani na mtu au kitu kingine katika viumbe Vyake. Kama Yesu alikuwa Mungu au mwanawe wa pekee, kama wadhanivyo Wakristo, mbona hali yake na tabia yake ilikuwa ni hali na tabia ya kibinadamu tu? Alizaliwa, alinyonya, alikula, alilala, alitembea, aliomba, aliadhibiwa na watu, na pia alikufa. Hayo yote ni mambo yanayohusiana na binadamu. Mungu ameepukana na kuzaliwa na kusikia maumivu na kufa.

YESU HANA SIFA ZA MUNGU

Sifa zipatikanazo katika dhati ya Mwenyezi Mungu, Yesu hakuwa nazo asilan:-

(1) Mungu ni Mweza wa yote, lakini Yesu hakuwa na uwezo huo. Safari moja mtu mmoja alileta watoto wake wawili kwa Yesu akataka Yesu akubali ya kuwa watakaa pamoja naye katika ufalme wake, mmoja kushoto na mwingine kulia. Yesu alijibu, kukalia kwangu kuume au kushoto si shauri langu kuwapa ninyi, ila wale waliowekewa na Baba yangu" (Matei 20:23). Tena alisema. "Mimi siwezi kufanya lo lote kwa amri yangu." (Yohana 5:30). Hayo yote yanaonyesha Yesu hakuwa na uwezo wala amri, bali alikuwa mtumishi wa Mungu kama wengine.

(2) Mungu ni Mjuzi wa yasiyoonekana. Yesu anakubali ya kwamba hana elimu ya ghaibu. Anasema: Siku yenyewe lakini, au saa yenyewe, hakuna mtu ajuaye wala malaika mbinguni, hata mwana ila baba peke yake" (Marko 13:32). Siku moja alikuwa katika mkutano wa watu na mwanamke mmoja alimgusa asitambue, akauliza, "Nani amenigusa?" (Luka 8:45).

(3) Mungu ni mwema. Lakini Yesu anakiri mwenyewe ya kwamba yeye si mwema. "Mtu mmoja wa maana akamwuliza, Mwalimu mwema, nifanye nini nipate uzima wa milele? Yesu akamwambia: Waniita mwema kwa nini? Hakuna mwema ila Mungu" (Luka 18:18,19).

(4) Mwenyezi Mungu ni mkubwa kuliko wote. Lakini Yesu anasema waziwazi ya kwamba "Baba ni mkubwa kuliko mimi" (Yoani 14:28). Ni dhahiri ya kuwa Yesu hakudai ukubwa kama Mungu, ingawa Mapadre wanapenda sana kumshirikisha sana katika mambo yote: uwezo, utukufu na mengineyo (Book of Common Prayer. Imani ya Athanasius Mt.).

KUZALIWA PASINA BABA SI DALILI YA UUNGU

Wakristo wanaleta dalili chache kutaka kuthibitisha uungu wa Yesu, kama kuzaliwa pasipo baba na kuonyesha miujiza na kufufuka katika wafu.

Kuzaliwa na mwanamke peke yake hakumfanyi mtu mwana wa Mungu. Adamu inasema Biblia, hakuzaliwa na baba wala mama. Na kulikuwa mtu mwingine, Melkizedeki, ambaye hakutokana na wazazi wo wote. Melkizedeki huyo. "hana baba, hana mama, hana wazazi, hana mwanzo wa siku zake, wala mwisho wa uhai wake, bali amefananishwa na Mwana wa Mungu" (Waebrania 7:3).

Hayo maneno ya Paulo yanafahamisha ya kuwa Yesu hakuwa peke yake katika kukosa baba, bali alipitwa hata na Melkizedeki aliyekuwa hana baba wala mama. Na wale wanaodhani kuwa Yesu ndiye Melkizedeki na wakumbuke ya kuwa Yesu alizaliwa na Mariamu, na zaidi ya hayo mtu hafananishwi na nafsi yake.

MIUJIZA PIA SI DALILI YA UUNGU

Hali ya miujiza ya Yesu pia ni kama hivyo. Biblia inashuhudia ya kwamba miujiza mingi ilionyeshwa na watu wa zamani ambao hawakubaliwi kuwa waungu: (1) Nabii Ezekiel alifufua jeshi kubwa mno la watu waliobaki mifupa mitupu (Ezekieli 37:1-10). (2) Nabii Elisha aliongeza kikombe kimoja tu cha mafuta nayo yakawa mengi, hata vikajazwa nayo vyombo vingi (2 Wafalme 4:1-7). (3) Nabii Joshua alipochelewa sana katika kupigana vita na maadui na usiku ulikaribia, aliliambia jua kusimama, na mwezi kutulia, na vyote viwili vikamtii (Joshua 10:12-13). (4) Wadudu warukao waliomsumbua Firauni na watu wake walikwisha kwa maombi ya Musa (Kutoka 8:31); na miujiza mingine pia ilifanyika (tazama 9:12, 23, 33; 10:13, 19, 22; 14:21, 27; 15:25 na 17:6). (5) Naaman aliyekuwa na ugonjwa wa ukoma alipona kwa kujiosha ndani ya mto wa Jordan (2 Wafalme 5:14). (6) Watu ambao hawakuwa Manabii kama Shadrakha, Meshakha na Abedinego walitupwa katika tanuri la moto kwa amri ya mfalme Bukhtanassar, na moto ule haukugusa hata nywele za vichwa vyao (Danieli 3:20-27).

(7) Siyo watu peke yao walioonyesha ishara kubwa kubwa, hata na vitu kama fimbo, nyoka wa shamba na shuka vilifanya vioja. Fimbo ya Nabii Harun inasemwa na Biblia kuwa ilimeza fimbo za wachawi wa Firauni (Kutoka 7:12). Na siku nyingine ile fimbo yake ilionekana kama imechipuza na kutoa lozi mbivu (Hesabu 17:8). Na Musa alifanya nyoka wa shaba, na imehadithiwa ya kwamba aliyeumwa na nyoka alipotazama tu yule nyoka wa shaba mara akapona (Hesabu 21:8, 9). Elisha alipopiga mto wa Yordani kwa shuka ya Elijah mara maji yake yaligawanyika , naye akavuka (2 Wafalme 2:14).

(8) Injili inasimulia ya kwamba katika mji wa Yerusalem palikuwa na birika la kuogea. "Watu wengi sana walikuwa wakilala pale, wagonjwa, vipofu, viguru, na waliopooza, wote wakingoja maji yachemke. Kwa sababu mara kwa mara Malaika wa Mungu hushuka kwenye birika, ndipo maji yake huanza kuchemka. Na mtu wa kwanza mwenye kushuka majini yakiisha kuchemka vile, hupona ugonjwa wote alionao" (Yoan 5:3-4).

(9) Injili inasadiki ya kwamba Wakristo wa uwongo pia wanaweza kufanya miujiza ya namna mbalimbali. Yesu alisema, "Siku ile wengi wataniambia: Bwana, Bwana we, hatukufanya unabii kwa jina lako? Hatukufukuza mashetani kwa jina lako? Hatukufanya miujiza mingi kwa jina lako? Lakini mimi nitawajibu kwamba sikuwajua ninyi hata siku moja. Ondokeni mbele yangu, mnatenda maovu" (Matei 7:22, 23). Kadhalika Injili inasema waziwazi ya kwamba inawezekana kufanya miujiza kwa nguvu ya Beelzebub, ambaye ni mkuu wa pepo wachafu (Matei 12:27). Kwa sababu hii Waislamu hawajali miujiza mingimingi inayosimuliwa na Wakristo kila mara. Ni vigumu sana kutambua ukweli wa mtu kwa kuponya mgonjwa tu. Siku hizi watu ambao hawana dini yo yote wanapona magonjwa ya namna nyingi kwa ustadi wao kwa elimu ya *Mesmerism* na *Hypnotism.*

Ama kusema ya kuwa hao Manabii wa kabla ya Yesu walifanya miujiza kwa nguvu ya Mungu, na Yesu alifanya kwa nguvu zake mwenyewe, si kweli. Maana hata Injili inakubali ya kuwa Yesu naye alifanyiwa miujiza yake na Mungu. Imeandikwa, "Watu wa Israeli, sikilizeni maneno haya: Mnajua wenyewe kwamba Yesu wa Nazareti alikuwa kati yenu kama mtu aliyeshuhudiwa na Mungu mwenyewe, kwa matendo ya ezi kuu, kwa *miujiza na kwa ishara, alizotenda Mungu kwenu kwa mkono wake"* (Matendo 2:22)

(10) Injili inaeleza jambo jingine lililo kubwa mno. Inasema, "Watakaosadiki watafuatwa na ishara hizi: kwa jina langu watawafukuza mashetani, watasema lugha nyingine, wataokota nyoka, na wakinywa sumu haitawadhuru, watawawekea wagonjwa mikono, nao watapona" (Marko 16:17, 18). Kama kusema lugha nyingine inawezekana baada ya kujifunza, basi siyo ishara. Na kama Mkiristo aweza kusema tu kwa jina la Yesu, basi tutapenda kuzungumza na Mkristo huyo lugha kama, Kiarabu, Kihindi na nyingine. Wakristo wanaosadiki imani ya Kikristo wangefanya vizuri kuponya watu walio wagonjwa kwa kuwawekea mikono tu na bila kuchukua kwao pesa. Ingekuwa msaada mkubwa kwa maskini na wenye maradhi.

Haitakiwi imani kubwa kwa Wakristo kufanya miujiza. Yesu aliwaambia, "Nasema kweli,

61. Hiyo ni haki iliyotoka kwa Mola wako, basi usiwe miongoni mwa wabishao.

62. Lakini atakayekuhoji katika hayo baada ya kukufikia elimu, basi sema: Njooni tuwaite watoto wetu, na watoto wenu, na wake zetu na wake zenu, na watu wetu na watu wenu; kisha tuombe kwa unyenyekevu na kuiweka laana ya Mwenyezi Mungu juu ya waongo.

ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ ٱلْمُمْتَرِينَ ٦١

فَمَنْ حَآجَّكَ فِيهِ مِنۢ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ ٱلْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَآءَنَا وَأَبْنَآءَكُمْ وَنِسَآءَنَا وَنِسَآءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَل لَّعْنَتَ ٱللَّهِ عَلَى ٱلْكَٰذِبِينَ ٦٢

---

mngalikuwa na imani ndogo kama chembe ya hardali, mngesema kwa mlima huu: Ondoka hapa nenda kule, utaondoka. Hakutakuwa na jambo lo lote lisilowezekana kwenu" (Matei 17:19, 20). Je, Hakuna katika Wakristo wote wa dunia nzima mmoja aliye na imani kama punje ya hardali akatuonyesha vioja vinavyotajwa na aya hii ya Injili?

Si hayo tu. Yesu alisema, "Namwambieni hakika kabisa kwamba mwenye kuniamini atafanya matendo yale nitendayo mimi; hata atatenda makubwa zaidi" (Yoani 14:12). Mambo yamekuwa rahisi sana . Waislamu hawana haja ya kutishwa na miujiza ya Yesu, wawaulize tu wafuasi wake kufanya yale yale wanayokiri wenyewe katika Injili zao kuwa wanaweza kuyafanya. Kama wao wenyewe watashindwa kufanya yale ambayo Vitabu vyao vinasema watayaweza, basi ya nini wao kusema mambo yasiyosadikika?

Kwa neno zima, maneno ya juu yamekwisha hakikisha bila shaka hata kidogo ya kuwa Yesu hawezi hata kidogo kuitwa Mungu kwa sababu ya vioja na miujiza anayosemwa kuwa alifanya. Na kwa usemi wa Injili, mtu hata si Nabii wa kweli kwa kufanya miujiza tu. Lakini kama Wakristo watashikilia tu kuwa ni Mungu kwa sababu ya miujiza, basi itawalazimu wakubali uungu wa kila aliyefanya miujiza: toka Manabii wa zamani, watu tu, vitu kama fimbo na maji n.k.w. Na pia italazimu wakubali kuwa miungu, wale manabii wa uwongo wanaofanya miujiza (Matt. 24:24). Hivyo shauri limekwisha katika ya kuwa Yesu hawezi kuwa Mungu kwa sababu ya miujiza anayosifiwa kuwa alifanya.

Tumeieleza kidogo Aya hii ya Qur'an. Tungeweza kueleza zaidi, lakini hayo yatosha kumfikirisha Mkristo. Tukizidi kupeleleza habari za Yesu itazidi kubainika ya kwamba hali yake ni hali ya wanadamu tu. Hawezi kuwa Mungu au mwanawe wa pekee. (Kwa maelezo ya kufufuka kwake tazama sura 4:158).

Aya 62. Habari zinazohusu itikadi za Wakristo zilizoanza katika sura hii zinakoma katika Aya hii. Aya hii inahusu ujumbe wa Wakristo waliotoka Najran uliokuwa na watu 60 chini ya mkubwa wao Abdul Masih, anayeitwa Al'Aakib. Walikuta na Mtume *s.a.w.* katika msikiti wake na majadiliano juu ya uungu wa Yesu yakaendelea kwa muda mrefu. Jambo hili lilipozungumzwa kwa kutosheleza kabisa na wale Wakristo wakaendelea kushikilia itikadi yao ya uwongo, Mtume s.a.w. akaamrishwa na Mwenyezi Mungu katika Aya hii kuwataka washindane katika maombi kuwa jambo la mwisho. Mashindano haya ya kuomba dua huitwa *mubaahala*, yaani kuiita laana ya Mungu impige anayeshika itikadi za uwongo. Lakini kwa kuwa Wakristo walikuwa hawana hakika na itikadi zao walikataa kupokea mashindano haya, na hivyo ikawa kama wamekiri uwongo wa itikadi zao (Zurkani, Khamis na Bayan, katika maelezo ya sura 3:3).

63. Kwa yakini hayo ndiyo maelezo ya kweli, na hakuna aabudiwaye ila Mwenyezi Mungu; na hakika Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ ۚ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا اللَّهُ ۚ
وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٣﴾

Katika tukio hili Mtume *s.a.w.* alimleta Ali, Fatima, Hassan na Hussein (Khamis na Zurkani) na pia Abubakar, Umar, Uthman na wengine ('Asakir) uwanjani, na akasema: "Kama Wakristo wangekubali mashindano ya *mubaahala* na kukubali kumwomba Mungu kushusha adhabu yake juu ya kundi linalozua uwongo, Mwenyezi Mungu bila shaka angewaangamiza waongo kabla ya mwaka haujamalizika" (Bukhari, Muslim na Tirmidhi).

SHARTI ZA MUBAHALA

Mubahala ni jambo zito na kubwa kabisa na halishikwi ovyo, bali katika matokeo ya namna ya pekee kabisa. Sharti zake zinazotokana na Aya hii na maneno ya Mtume *s.a.w.* ni tano: (1) Jambo linalobishaniwa liwe jambo kubwa kabisa katika dini na linaloelezwa kwa ushahidi ulio wazi wa Kitabu cha dini. (2) Jambo hilo kwanza liwe limekwisha bishaniwa kwa kiasi cha kutosha na hizo pande mbili zinazojadiliana. (3) Mubahala ufanyike ikiwa baada ya majadiliano hayo kila upande unaendelea kushikilia maoni yake na kuuona upande wa pili kuwa ndiyo wenye kosa. (4) Kwa ajili ya mashindano hayo, pande hizo mbili wakutane mahali pamojapo, pamoja na ahli zao, pamoja na idadi nyingine ya watu wanaoshikilia maoni ya namna hiyo, kisha kuomba kwa unyenyekevu laana ya Mungu iwashukie walio waongo. (5) Muda wa kungojea matokeo ya adhabu juu ya uwongo uwe mwaka mmoja.

Dini ya Kiislamu haitaki kuwacha shaka yo yote katika moyo wa mtu juu ya ukweli wa dini. Hivyo, imetumia njia zote - toka za hoja na dalili za akili, mpaka ahadi za Vitabu - kuhakikisha ukweli wa Uislamu. Na sasa imeleta njia nyingine moja ili kuamua mabishano ya mataifa ya dini, watu wote wapate kuwa na hakika ukweli uko wapi.

KUOMBEA LAANA HIVYO SI AIBU.

Padre Dale anasema, "Mfuasi wa dini ya kweli hamlaani mwenzake" (uk. 564 wa Tafsiri yake ya Qur'an). Lakini hapa si kulaani ovyo bali ni mashindano ya kupeleka kesi kwa Mwenyezi Mungu akate hukumu, baada ya kuwa watu wenyewe wamekwisha shindana na hawana mwamuzi.

Zaidi ya hayo, ikiwa ni kweli "mfuasi wa dini ya kweli hamlaani mwenzake," ilikuwaje mfuasi wa dini ya kweli kama Daudi, babu wa Yesu, kuwalaani wenzake kwa maneno haya: "Wamiminie ghadhabu zako juu yao, na wakumbwe na hasira zako motomoto" (Zaburi 69-24). Je, maneno haya ni kulaani au kuombea rehema? Na kama usome Zaburi 109:6-15 ndiyo utazidi kuchoka. Mtu mmoja analaaniwa na Daudi kwa maneno haya: "Maombi yake yawe dhambi" (7). "Siku zake ziwe chache" (8). "Wanawe wawe mayatima na mkewe awe mjane" (9). "Kizazi chake kikatwe" (13). "Upotofu wa babaze ukumbukwe kwa Mungu" (14). "Na dhambi ya mama yake isifutike" (15) na mengineyo kadha wa kadha. Kulaani mtu namna hii Padre Dale atasema ni kwa sababu Daudi alikuwa mfuasi wa dini ya uwongo?

Kadhalika Yesu anasemwa aliulaani mtini kwa sababu ya njaa alipokuta hauna matunda, akauapiza usizae (Matt. 21:19). Yesu huyo huyo akamlaani Petro, mwanafunzi wake, kwa kumwambia, "Fuata nyuma shetani, wanichukiza" (Matei 16:23). Na Petro huyo ambaye anasemwa alikabidhiwa na Yesu funguo za mbinguni (Matt. 16:19). alilaani na kuapiza kuwa hamjui Yesu (Marko 14:71).

Katika mambo madogo madogo wanajua sana kulaani, lakini kwa kuhakikisha ukweli wa dini wanajitia hamnazo kwa kusema, "Mfuasi wa dini ya kweli hamlaani mwenzake"! Kujipurukusha kwa namna hii hakufai kitu mbele ya haki.

64. Na kama wakigeuka, basi kwa hakika Mwenyezi Mungu Anawajua waharibifu.

ع فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِالْمُفْسِدِيْنَ ﴿٦٤﴾

FUNGU 7

65. Sema: Enyi watu wa Kitabu, njooni kwenye neno lililo sawa baina yetu na baina yenu, ya kwamba tusimwabudu ye yote ila Mwenyezi Mungu, wala tusimshirikishe na cho chote, wala baadhi yetu isifanye wengine kuwa waungu badala ya Mwenyezi Mungu; lakini wakigeuka, basi semeni: Shuhudieni ya kwamba sisi ni Waislamu.

قُلْ يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَآءٍۢ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهٖ شَيْـًٔا وَّلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُوْلُوا اشْهَدُوْا
بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ ﴿٦٥﴾

66. Enyi watu wa Kitabu, mbona mnabishana juu ya Ibrahimu na hali Taurati na Injili havikuteremshwa ila baada yake; basi je, hamfahamu?

يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تُحَآجُّوْنَ فِيْۤ اِبْرٰهِيْمَ وَمَآ اُنْزِلَتِ
التَّوْرٰىةُ وَالْاِنْجِيْلُ اِلَّا مِنْۢ بَعْدِهٖ ۗ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿٦٦﴾

67. Angalieni! ninyi ndio mliobishana katika yale mliyoyajua; tena mbona mnabishana katika yale msiyoyajua? Na Mwenyezi Mungu anajua lakini ninyi hamjui.

هٰۤاَنْتُمْ هٰۤؤُلَآءِ حَاجَجْتُمْ فِيْمَا لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ فَلِمَ
تُحَآجُّوْنَ فِيْمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ ۗ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَ
اَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٧﴾

68. Ibrahimu hakuwa Myahudi wala Mkristo, lakini alikuwa mwongofu, mtii, wala hakuwa katika washirikina.

مَا كَانَ اِبْرٰهِيْمُ يَهُوْدِيًّا وَّلَا نَصْرَانِيًّا وَّلٰكِنْ كَانَ
حَنِيْفًا مُّسْلِمًا ۗ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿٦٨﴾

69. Hakika watu wanaomkurubia zaidi Ibrahimu ni wale waliomfuata yeye na Mtume huyu na walioamini; na Mwenyezi Mungu ndiye mlinzi wa waaminio.

اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِاِبْرٰهِيْمَ لَلَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ وَ هٰذَا
النَّبِيُّ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۗ وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٦٩﴾

70. Kundi moja miongoni mwa watu wa Kitabu wanapenda wangewapoteza, lakini hawapotezi ila nafsi zao hali hawatambui.

وَدَّتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَوْ يُضِلُّوْنَكُمْ ۗ وَمَا
يُضِلُّوْنَ اِلَّاۤ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٧٠﴾

Aya 70. *Yudhilluunakum,* "Wangewapotezeni," pia linaweza kufasiriwa. "Wangewaangamizeni." Neno la dhalaalah linakuwa na maana ya "kuangamiza" pia (Akrab). Maneno ya baadaye, *Hawapotezi ila nafsi zao,* yatakuwa na maana ya kuwa badala ya kuwaangamiza Waislamu, wao wanajiangamiza wenyewe; maana kuinuka kwa adui yako ndiko kuanguka kwako.

71. Enyi watu wa Kitabu, mbona mnazikataa Aya za Mwenyezi Mungu hali mnashuhudia?

يَاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَاَنْتُمْ
تَشْهَدُوْنَ ﴿٧١﴾

72. Enyi watu wa Kitabu, mbona mnachanganya haki na batili, na mnaficha haki hali mnajua?

يَاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَلْبِسُوْنَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوْنَ
الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٧٢﴾ ع ٧ ١٥

FUNGU 8

73. Na kundi moja katika watu wa Kitabu likasema: Aminini yaliyoteremshwa juu ya wale walioamini, mwanzo wa mchana, na mkatae mwisho wake, huenda wakarejea;

وَقَالَتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اٰمِنُوْا بِالَّذِيْٓ اُنْزِلَ
عَلَى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوْٓا اٰخِرَهٗ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُوْنَ ﴿٧٣﴾

74. Wala msimtii ye yote isipokuwa yule anayefuata dini yenu. (Ewe Nabii), Sema: Bila shaka mwongozo hasa ni ule mwongozo unaotoka kwa Mwenyezi Mungu (kadiri apendavyo). La muhimu ni kwamba kila mmoja ni lazima apewe mafundisho kama yale mliyopewa ninyi zamani. Vinginevyo watakuwa na haki ya kutoa hoja dhidi yenu mbele ya Mola wenu. Sema: Hakika fadhili zi katika mkono wa Mwenyezi Mungu, Humpa Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa Ajuaye.

وَلَا تُؤْمِنُوْٓا اِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِيْنَكُمْ قُلْ اِنَّ الْهُدٰى
هُدَى اللّٰهِ اَنْ يُّؤْتٰٓى اَحَدٌ مِّثْلَ مَآ اُوْتِيْتُمْ اَوْ
يُحَآجُّوْكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ اِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ
يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿٧٤﴾

75. Humchagua kwa rehema Zake Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye fadhili kubwa.

يَّخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيْمِ ﴿٧٥﴾

Aya 74. Aya hii yaonyesha kwamba sio Mayahudi waliokuwa na shauri la kuhoji dhidi ya Mtukufu Mtume s.a.w. kwa sababu eti mafundisho aliyopewa hayakuwa sawa moja kwa moja na yao. Bali kinyume na hivyo ingelikuwa haki ya umma wa Kiislamu kutoa hoja dhidi yao hao Mayahudi kama hawa Waislamu wangalinyimwa moja kwa moja mafundisho ya Mungu, jambo linaloonyesha uadilifu wa Mwenyezi Mungu kwa watu wa Kitabu. Kutofautiana kwa mafundisho ambako Mayahudi walikufanya kuwa ndiyo sababu ya kukataa kwao ni jambo lisilohusika hapa.

Aya 75. *Fadhili.* Neno fadhili hapa lina maana ya fadhili ya Unabii na ufunuo. Watu wa Kitabu wanaambiwa kuwa Mwenyezi Mungu anapenda kuwapa watu wengine unabii na ufunuo; basi wao hawana sababu ya kunung'unika na kulalama.

76. Na katika watu wa Kitabu yuko ambaye ukimpa amana ya rundo la mali atakurudishia, na katika wao yuko ambaye ukiweka kwake amana ya dinari moja, hakurudishii isipokuwa uendelee kumsimamia. Haya ni kwa sababu walisema: Si lawama juu yetu kwa (mali ya) hawa wajinga; na wanasema uwongo juu ya Mwenyezi Mungu na hali wanajua.

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتٰبِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّهٖٓ
إِلَيْكَ ۚ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهٖٓ
إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَآئِمًا ۗ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا
لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيّٖنَ سَبِيلٌ ۚ وَيَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ
الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

77. Naam, anayetekeleza ahadi yake na kujilinda na dhambi, basi hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda wajilindao (na madhambi).

بَلٰى مَنْ أَوْفٰى بِعَهْدِهٖ وَاتَّقٰى فَإِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ
الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾

78. Hakika wale wanaouza ahadi ya Mwenyezi Mungu na viapo vyao kwa thamani ndogo, hao ndio hawatakuwa na sehemu katika Akhera, wala Mwenyezi Mungu Hatasema nao wala hatawatazama siku ya Kiyama, wala Hatawatakasa, nao watapata adhabu iumizayo.

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا
قَلِيلًا أُولٰٓئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ
اللّٰهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ ۠
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

79. Na kwa yakini liko kundi moja miongoni mwao wanaopinda ndimi zao kwa (kusoma) Kitabu ili mpate kuyafikiri (maneno yao) kwamba ni ya Kitabu, na kumbe si ya Kitabu; na wanasema, haya yametoka kwa Mwenyezi Mungu, na hali hayakutoka kwa Mwenyezi Mungu; na wanasema uwongo juu ya Mwenyezi Mungu na hali wanajua.

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوٗنَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتٰبِ
لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتٰبِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتٰبِ ۚ وَيَقُولُونَ
هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۚ وَيَقُولُونَ
عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾

Aya 76. *Si lawama juu yetu.* Mayahudi katika siku za Mtume s.a.w. walikuwa na fikira iliyoenea kati yao ya kuwa si dhambi kuwanyang'anya Waarabu mali zao, maana Waarabu walifuata dini ya uwongo. Basi hapa Mwenyezi Mungu anawalaumu. Katika nchi hii pia ni masikitiko kuona baadhi ya Waislamu wanadhani kuwa si haramu kudhulumu mali za makafiri. Tendo hili ni dhambi kubwa. Dhuluma ni dhuluma tu kwa ye yote anayedhulumiwa hata awe nani.

Aya 77. Katika Aya hii waaminio wanapewa mauidha wasifuate mfano mbaya wa Mayahudi bali wawatendee watu kwa uadilifu, watimize ahadi zao na kila namna ya mapatano.

80. Haiwezekani kwa mtu kwamba Mwenyezi Mungu Ampe Kitabu na hekima na Unabii kisha aseme kwa watu: Kuweni watumishi wangu badala ya kuwa watumishi wa Mwenyezi Mungu; bali atasema: Kuweni wenye kujitoa wakfu kwa Mola kwa sababu mnafundisha Kitabu, na kwa sababu mnakisoma.

ما كان لبشر أن يؤتيه الله الكتب والحكم و
النبوة ثم يقول للناس كونوا عبادا لي من دون
الله ولكن كونوا ربنيين بما كنتم تعلمون الكتب
وبما كنتم تدرسون ﴿٨٠﴾

81. Wala yeye hatawaamuruni kuwafanya Malaika na Manabii kuwa waungu; je, atawaamuruni ninyi kufuru baada ya ninyi kuwa Waislamu.

ولا يأمركم أن تتخذوا الملئكة والنبيين أربابا
أيأمركم بالكفر بعد إذ أنتم مسلمون ﴿٨١﴾

FUNGU 9

82. Na (kumbukeni) Aliposhika Mwenyezi Mungu ahadi kwa Manabii: Nikiisha wapeni Kitabu na hekima, kisha awafikieni Mtume msadikishaji wa yale yaliyo pamoja nanyi, ni juu yenu kumwamini na kumsaidia. Akasema, Je, mmekubali na kushika agizo Langu juu ya hayo? Wakanena: Tumekubali. Akasema: Basi shuhudieni, na Mimi ni pamoja nanyi katika mashahidi.

وإذ أخذ الله ميثاق النبيين لما آتيتكم من
كتب وحكمة ثم جاءكم رسول مصدق لما
معكم لتؤمنن به ولتنصرنه قال ءأقررتم
وأخذتم على ذلكم إصري قالوا أقررنا قال
فاشهدوا وأنا معكم من الشهدين ﴿٨٢﴾

83. Na atakayepinduka baada ya haya, basi hao ndiyo wavunjao amri.

فمن تولى بعد ذلك فأولئك هم الفسقون ﴿٨٣﴾

Aya 80. *Rabbaaniyyin,* "Wenye kumwabudu Mwenyezi Mungu." Neno hili pia maana yake ni: mtu anayejitoa kufanya kazi ya dini tu au kufanya matendo ya ibada: mtu mwenye elimu ya Mwenyezi Mungu na ya mambo ya dini; mtu mwema na mtawa ; mwalimu wa watu anayeanza kuwafunza watu mambo madogo madogo kabla hawajaingia katika mambo makubwa; mtu mwenye cheo kikubwa katika elimu; kiongozi, mtumishi (Lane, Sibawaih na Mubarrad).

Aya 82. Aya hii inaeleza kanuni moja, kuwa kufika kwa kila Mtume huwa kumebashiriwa na Mtume aliyemtangulia. Kama Mtume yule kufika kwake kunatimiza mabashirio yaliyomo katika Vitabu vya taifa mojapo, kama alivyokuwa Yesu na Manabii wengine wa Kiisraeli, basi taifa lile tu ndilo linatakiwa kumkubali. Lakini kama Mtume huyo amebashiriwa katika Vitabu vya mataifa yote, kama alivyobashiriwa Mtume Muhammad *s.a.w.* basi mataifa hayo yote yatalazimika kumkubali na kumsaidia.

84. Je, wanataka dini isiyokuwa ya Mwenyezi Mungu, na hali kila kilichomo mbinguni na ardhini kinamtii Yeye, kikipenda kisipende? Na Kwake watarejeshwa.

85. Sema: Tumemwamini Mwenyezi Mungu na yale tuliyoteremshiwa, na yaliyoteremshwa juu ya Ibrahimu na Ismaili na Isihaka na Yakubu na watoto (wake), na waliyopewa Musa na Isa na Manabii kutoka kwa Mola wao. Hatubagui baina yao hata mmoja, na sisi tunajitupa Kwake.

86. Na anayetaka dini Isiyokuwa ya Kiislamu, basi haitakubaliwa kwake, naye katika Akhera atakuwa miongoni mwa wenye hasara.

87. Mwenyezi Mungu atawaongozaje watu waliokufuru baada ya kuamini kwao, na wakashuhudia ya kwamba Mtume ni haki, na kuwafikia dalili zilizo wazi? Na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

88. Hao malipo yao ni kuwa iko juu yao laana ya Mwenyezi Mungu, na ya Malaika na ya watu wote.

89. Humo watakaa. Hawatapunguziwa adhabu wala hawatapewa nafasi;

90. Isipokuwa waliotubu baada ya hayo na wakasahihisha, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu Mrehemevu.

91. Hakika wale waliokufuru baada ya kuamini kwao, kisha wakazidi katika

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا
أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَ
شَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٧﴾

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَ
لَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٨٨﴾

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا

Aya 90. *Waliotubu baada ya hayo na wakasahihisha.* Toba hasa ni ile ambayo mtu anatubu na anaacha kabisa maovu, kisha anatenda wema na anawaambia wengine kutenda wema.

Aya 91. *Toba yao haitakubaliwa,* yaani toba ya watu wale wanaosema kuwa wametubu lakini si kwa nia safi, na badala ya kujibadilisha maisha yao vizuri, wao wanaendelea kuzidi katika uovu.

kufuru, toba yao haitakubaliwa kamwe, na hao ndiyo waliopotea.

لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ ۚ وَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الضَّآلُّونَ ﴿٩١﴾

92. Hakika wale waliokufuru, na wakafa hali makafiri, basi haitakubaliwa kwa mmoja wao ijapokuwa atoe fidia ya dhahabu kwa kuijaza ardhi yote; hao ndiyo watakaopata adhabu iumizayo, wala hawatakuwa na wasaidizi.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ
مِنْ أَحَدِهِمْ مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدَىٰ بِهِ ۗ
أُولَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٩٢﴾

JUZU 4

FUNGU 10

93. Hamtaweza kuufikia wema hasa mpaka mtoe katika vile mnavyovipenda; na cho chote mnachokitoa, basi hakika Mwenyezi Mungu Anakijua.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ ۚ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٣﴾

94. Kila chakula kilikuwa halali kwa wana wa Israeli, isipokuwa kile alichojiharimishia Israeli mwenyewe kabla haijateremshwa Taurati. Sema: Leteni Taurati na mwisome ikiwa mnasema kweli

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ
إِسْرَآئِيلُ عَلَىٰ نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ ۗ
قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾

95. Na ye yote amtungiaye uwongo Mwenyezi Mungu baada ya haya, basi hao ndiyo wadhalimu.

فَمَنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ فَأُولَٰٓئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٥﴾

96. Sema: Mwenyezi Mungu amesema kweli, basi fuateni mila ya Ibrahimu aliyehalisika, wala hakuwa miongoni mwa washirikina.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ ۗ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا
كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٦﴾

Aya 92. Kama moyoni hamna imani, kutoa sadaka tu au kufanya matendo yanayoonekana kuwa mema tu hakuwezi kumpatia mtu radhi ya Mungu hata kama atumie malundo ya dhahabu.

Aya 93. *Hamtaweza kuufikia wema.* Hapa neno *Al-Birr* limefasiriwa "Wema" nalo lina maana hizi: (1) Wema; (2) utawa wa daraja ya juu; (3) mwenendo ulio bora. Aya hii inataka kusema hivi, ingawa Mwenyezi Mungu hutoa ujira sawasawa, na anajua kila kitu anachotoa mtu katika njia Yake, lakini wema wa daraja ya juu unaokubalika sana Kwake mtu anaweza kuufikia kwa kutoa vitu vya kila namna ambavyo anavipenda zaidi, maana kutoa kwa namna hii kunamfanya mtu ajinyime sana.

Inasimuliwa katika Hadithi ya kwamba Aya hii ilipoteremshwa, sahaba mmoja wa Mtume *s.a.w.* aitwaye Abu Talha, alisimama akamwambia, "Ee Mjumbe wa Mungu, bustani yangu inayoitwa Bi'r Rauhaa (iliyokuwa inaelekeana na Msikiti wa Madina) ndiyo mali yangu ninayoipenda mno, na sasa ninaitoa sadaka" (Bukhari, sura *Tafsiri*). Jambo hili linaonyesha jinsi watu walioingia Uislamu zamani walivyofanya bidii kutenda wema wa juu kabisa, kama ilivyokuwa ikiwaamuru Qur'an.

97. Kwa yakini Nyumba ya kwanza iliyowekwa kwa ajili ya watu ni ile iliyoko Bakka, yenye baraka na mwongozo kwa ajili ya walimwengu.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا
وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾

98. Humo mna Ishara zilizo wazi: mahali aliposimama Ibrahimu; na atakayeingia atakuwa salama. Na kwa ajili ya Mwenyezi Mungu watu wafanye Haji kwenye Nyumba hiyo - awezaye kufunga safari kwenda huko; lakini aliyekufuru basi Mwenyezi Mungu si mhitaji kwa walimwengu.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَمَن دَخَلَهُ كَانَ
آمِنًا ۗ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

99. Sema: Enyi watu wa Kitabu, mnazikataa Ishara za Mwenyezi Mungu, hali Mwenyezi Mungu ni shahidi juu ya yale mnayoyatenda?

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ
شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

100. Sema: Enyi watu wa Kitabu, mbona mnamzuilia njia ya Mwenyezi Mungu yule aliyeamini mkitafuta kuipotoa na hali mnashuhudia? Na Mwenyezi Mungu si mwenye kughafilika na yale mnayoyatenda.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ
مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنتُمْ شُهَدَاءُ ۗ وَمَا اللَّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾

Aya 97. *Bakka* ni jina la bonde la Makka. Nyumba ya kwanza iliyosemwa hapa ni kaaba. Waandishi mashuhuri wa historia wanakiri ya kuwa hii ni nyumba ya zamani sana; hata hawakuweza kujua ni lini ilianza. (Tazama, Translation by C. M. Olderfather, London, 1935, Book III ch. 42 vol. ii, pp. 211 - 213. Muir, p. ciii. Rodwel chini ya sura 2:128).

Aya 98. *Watu wafanye Haji.* Kusudi la kufanya ibada ya Haji ni kuwazoeza watu kuacha majumba yao na makwao na kutengana na jamaa zao kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Pia Haji ni alama ya heshima inayopewa mahali ambapo mapendeleo ya Mwenyezi Mungu yalifanyika. Inawakumbusha waaminio safari ndefu ya kutaabisha aliyosafiri Ibrahimu na mwanawe, Ismaili, na mkewe, Hajira, ili akawaache hapo ili atimize mapendeleo ya Mwenyezi Mungu. Imani ya mahaji inazidi wanapoona jinsi Mwenyezi Mungu alivyodumisha ukumbusho wa watu waliojitupa Kwake.

Zaidi ya hayo, Haji inawafanya Waislamu wa nchi mbalimbali kukutana mara moja kila mwaka kubadilishana maono na kufungamana katika urafiki na mapenzi. Pia tazama sura 2:197.

Aya 100. *Tabghuunahaa 'iwajan,* "Mkitafuta kuipotoa;" maneno haya pia yanaweza kutafsiriwa, "Mkitafuta upotofu ndani yake," yaani mnatamani utokee upotofu katika Uislamu; au mnatamani kupindua ukweli wa dini hii uonekane kwa sura nyingine isiyokuwa yake, na kugeuza mafundisho yake.

101. Enyi mlioamini, kama mkiwatii jamii ya wale waliopewa Kitabu, watakurudisheni kuwa makafiri baada ya imani yenu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تُطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ﴿١٠٠﴾

102. Na mtakataaje hali ninyi mnasomewa Aya za Mwenyezi Mungu, na Mtume Wake yumo kati yenu? Na mwenye kumshika Mwenyezi Mungu sawasawa, basi yeye amekwisha ongozwa kwenye njia iliyonyooka.

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَ
فِيكُمْ رَسُولُهُ ۗ وَمَن يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ
إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾ ع

FUNGU 11

103. Enyi mlioamini, Mcheni Mwenyezi Mungu ipasavyo kumcha; wala msife isipokuwa mmekwisha kuwa wanyenyekevu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا
تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

104. Na shikeni kamba ya Mwenyezi Mungu nyote, wala msiachane; na kumbukeni neema ya Mwenyezi Mungu iliyo juu yenu mlipokuwa maadui naye Akaziunganisha nyoyo zenu, hivyo kwa neema yake mkawa ndugu; na mlikuwa ukingoni mwa shimo la moto naye Akawaokoeni nalo. Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyokubainishieni Aya Zake ili mpate kuongoka.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ
وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنتُمْ أَعْدَاءً
فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُم بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا
وَكُنتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنقَذَكُم
مِّنْهَا ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

Aya 102. *Mwenye kumshika Mwenyezi Mungu.* Maneno haya yana maana mbili: (1) Mtu aliyejihifadhi na kutenda madhambi akifuata amri za Mwenyezi Mungu; (2) Mtu anayejiunganisha na Mwenyezi Mungu na anashikilia kwa uhodari, na kwa hivyo anajipatia njia ya kuendelea na kukua.

Aya 104. *Hablil-Laah,* "Kamba ya Mwenyezi Mungu." Mtume *s.a.w.* alisema, "Kitabu cha Mwenyezi Mungu ni kamba ya Mungu iliyonyooshwa toka mbinguni mpaka ardhini" (Jarir, Jalada 4 uk. 30). Kwa maana iliyo pana zaidi "Kamba ya Mwenyezi Mungu" ambayo Waislamu wakiishika watakaa katika hali ya umoja ni (1) Qur'an; (2) Mjumbe wa Mungu (3) Makhalifa wa Mjumbe wa Mungu. Katika Aya hii wanaonywa Waislamu wasifarikiane, maana kufarikiana ni jambo la hatari kwao.

105. Na liwepo miongoni mwenu kundi linaloita kwenye kheri na kuamuru kutenda mema na kukataza maovu, na hao ndiyo watakaostawi.

وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

106. Wala msiwe kama wale waliofarikiana na kuhitilafiana baada ya kuwafikia dalili zilizo wazi; na hao ndiyo watakao kuwa na adhabu kubwa,

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾

107. Siku ambayo nyuso zitakuwa nyeupe, na nyuso (nyingine) zitakuwa nyeusi. Waama hao nyuso zao zitakazo kuwa nyeusi (wataambiwa): Je, mlikufuru baada ya imani yenu? Basi onjeni adhabu kwa sababu mlikuwa mkikataa.

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾

108. Waama hao nyuso zao zitakazokuwa nyeupe, basi watakuwa katika rehema ya Mwenyezi Mungu. Wao humo watakaa.

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾

109. Hizi ni Aya za Mwenyezi Mungu Tunazokusomea kwa haki; na Mwenyezi Mungu hataki dhuluma kwa walimwengu.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۗ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

110. Na kila kilichomo mbinguni na kilichomo ardhini ni cha Mwenyezi Mungu; na mambo yote hurudishwa kwa Mwenyezi Mungu.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾

Aya 105. Siyo maana ya Aya hii kuwa kazi ya kuhubiri dini iwe kwa ajili ya watu wachache tu, la. Bali mradi wake ni kuwa wote wajaribu kuhubiri na kueneza Uislamu, na pia kuwe kundi maalumu lisilo na kazi nyingine isipokuwa hiyo tu.

Aya 107. *Nyeupe,* yaani "furaha" na *nyeusi,* "huzuni," ndizo maana zinazoelezwa na Qur'an yenyewe (tazama sura 3:108 na 16:59 na pia linganisha na sura 75:23 na 80:39-40).

FUNGU 12

111. Ninyi ni umati bora mliotolewa kwa ajili ya watu, mnaamuru yaliyo mema na mnakataza maovu, na mnamwamini Mwenyezi Mungu. Na kama watu wa Kitabu wangaliamini ingalikuwa bora kwao; kati yao wako waaminio, na wengi wao ni wavunjao amri.

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ۗ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُم ۚ مِّنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١١﴾

112. Hawatawadhuruni kamwe ila udhia kidogo tu; na kama watapigana nanyi watawapeni migongo, kisha hawatasaidiwa.

لَن يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى ۖ وَإِن يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ ﴿١١٢﴾

113. Wamepigwa dhila mahali po pote wanapopatikana ila kwa (kushika) kamba ya Mwenyezi Mungu na kamba ya watu. Nao wamerudi na hasira ya Mwenyezi Mungu, na umaskini umepigwa juu yao. Hii ni kwa sababu ya wao kutoamini Ishara za Mwenyezi Mungu, na kuwauwa Manabii bila ya haki; hayo ni kwa sababu waliasi na walikuwa wakiruka mipaka.

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِّنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِّنَ النَّاسِ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٣﴾

114. Wao wote si sawa. Miongoni mwa watu wa Kitabu lipo kundi la watu wanaosimama imara katika nadhiri zao; wanasoma Aya za Mwenyezi Mungu nyakati za usiku na wanamsujudia.

لَيْسُوا سَوَاءً ۗ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٤﴾

115. Wanamwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho na wanaamrisha mema na wanakataza maovu na wanaharakia mambo mema; na hao ndiyo miongoni mwa watendao mema.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ ۖ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٥﴾

Aya 111. Ubora wa Waislamu unategemea sharti zilizoelezwa, yaani wawe wenye kuuhubiri Uislamu kwa walimwengu, wawe wenye kuamrisha wema na kukataza uovu. Kujigamba tu kwa mdomo kuwa mtu ni Mwislamu hakumpi ubora wo wote. Na kwa kuhubiri dini Mwenyezi Mungu amesema, *Uite (watu) kwenye njia ya Mola wako kwa hekima na mauidha mema, na ushindane nao kwa namna iliyo bora* (sura 16:126).

Aya 113. *Kamba ya Mwenyezi Mungu* ni dini ya Kiislamu, na kamba ya watu ni dola za wasio Waislamu.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٦﴾

116. Na heri yo yote watakayoifanya hawataikataliwa; na Mwenyezi Mungu anawajua wamchao.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٧﴾

117. Hakika wale waliokufuru, hazitawafaa mali zao wala watoto wao hata kidogo mbele ya Mwenyezi Mungu; na hao ndiyo watu wa Motoni; watakaa humo.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَٰذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ ۚ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَٰكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾

118. Mfano wa vile wanavyovitoa katika maisha haya ya dunia ni kama upepo ambao ndani yake mna baridi kali; ukasibu shamba la watu walidhulumu nafsi zao na ukaliangamiza; na Mwenyezi Mungu hakuwadhulumu, bali wao wenyewe wanadhulumu nafsi zao.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ ۚ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ ۖ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٩﴾

119. Enyi mlioamini, msimfanye mtu kuwa msiri wenu asiyekuwa katika ninyi: hao hawatakosa kuwatieni hasara; wanayapenda yale yanayowadhuruni; bila shaka bughudha imedhihirika katika midomo yao, na yanayoficha vifua vyao ni makubwa zaidi; kwa yakini tumewabainishieni dalili ikiwa ninyi mnafahamu.

هَا أَنْتُمْ أُولَاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ ۚ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٢٠﴾

120. Lo! Ninyi ndiyo hao mnaowapenda hali wao hawawapendeni, nanyi mnaamini Kitabu chote; na wanapokutana nanyi husema, Tumeamini, lakini wanapokuwa peke yao, wanakuumieni nyanda kwa ajili ya ghadhabu. Sema: Kufeni katika ghadhabu yenu; hakika Mwenyezi Mungu anayajua yaliyomo vifuani.

Aya 118. Aya hii inaonyesha ya kwamba juhudi wanazotumia wasioamini ili kuudhuru Uislamu zitawapindukia wenyewe. Cho chote wanachofanya na cho chote wanachotoa ili kuujeruhi Uislamu kitawajeruhi wenyewe. Mwenyezi Mungu ameleta Uislamu kwa ajili ya faida yao wenyewe, lakini wakiukataa watajiletea maangamizo.

121. Kama ukiwaguseni wema unawasikitisha, na kama likiwapateni baya wanalifurahia; na kama ninyi mkisubiri na kumcha Mwenyezi Mungu, hila zao hazitakudhuruni kitu. Hakika Mwenyezi Mungu Anayazunguka wanayoyatenda.

إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ
سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا ۖ وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا
يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا ۗ إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ
مُحِيطٌ ﴿١٢١﴾ ع ١٢

FUNGU 13

122. Na (kumbuka) ulipotoka asubuhi katika ahali zako kuwaweka waaminio mahali pa kupigana; na Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ
لِلْقِتَالِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٢﴾

123. (Kumbuka) makundi mawili miongoni mwenu yalipodhamiria kufanya woga na hali Mwenyezi Mungu alikuwa mlinzi wa yote mawili; na juu ya Mwenyezi Mungu wategemee waaminio.

إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا ۗ
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٣﴾

Aya 122. Aya hii inaeleza habari za vita vya Uhud vilivyopiganwa katika mwaka wa tatu wa Hijra. Makureishi waliposhindwa katika vita vya Badri, walianza tena kujiandaa vyema ili kuleta shambulio jingine Madina, na wakaenda na jeshi lenye watu 3,000 ambalo lilipambana na jeshi la Mtume *s.a.w.* lenye watu 700 mahali panapoitwa Uhud. Kwanza Makureishi walihemewa wakaanza kukimbia. Waislamu 50 wenye mishale waliokuwa wamewekwa mahali kilimani wakiambiwa wasiondoke hapo ingawa itokee nini, walipoona adui anakimbia, wakaondoka pale kuwafuata wenzao. Maadui walipoona kilimani kuwazi wakazungukiako na wakawatokea kwa nyuma. Hapo Waislamu wakapigwa vibaya na kushindwa, na Mtume *s.a.w.* akajeruhiwa sana.

Aya 123. *Makundi mawili* ni Banu Salma na Banu Haaritha wa makabila ya Aus na Khazraj wa Madina.

Juu ya Mwenyezi Mungu wategemee waaminio. Maneno haya si mradi wake ya kwamba Mwislamu aache kujishughulisha na njia kufanya kazi za kupatia anavyovitaka, na akalie kumwomba Mungu akingojea msaada Wake. Hii si maana ya kutawakali kwa Mwenyezi Mungu, na haijulikani katika mafundisho ya Kiislamu. Islam inafundisha ya kwamba mumini wa kweli atumie kila njia ya kupatia anachokitaka na papo asitegemee njia hizo, bali amtegemee Mwenyezi Mungu peke yake akiona njia hizo kwamba zitafanikiwa ikiwa Mungu atapenda. Mtume *s.a.w.* alisema, "Funga goti la ngamia wako kisha umtegemee Mwenyezi Mungu" kumwambia mtu mmoja ambaye aliacha kumfunga ngamia wake akisema, amemtegemea Mwenyezi Mungu kuwa atamlinda.

124. Na bila shaka Mwenyezi Mungu Aliwasaidieni katika (vita vya) Badri hali ninyi mlikuwa dhaifu. Basi mcheni Mwenyezi Mungu ili mpate kushukuru.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنتُمْ أَذِلَّةٌ ۖ فَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾

125. Ulipowaambia waaminio. Je, haitawatosheni kwamba Mola wenu Awasaidieni kwa Malaika elfu tatu watakaoteremshwa?

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَن يَكْفِيَكُمْ أَن يُمِدَّكُمْ
رَبُّكُم بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُنزَلِينَ ﴿١٢٤﴾

126. Naam! kama mkisubiri na kujilinda na watakufikieni haraka kwa kishindo, hapo Mola wenu Atawasaidieni kwa Malaika elfu tano washambuliao kwa nguvu.

بَلَىٰ ۚ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ
هَٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُم بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ
مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾

Aya 124. *Badri* ni jina la mahali njiani katikati ya Makka na Madina. Mahali hapo pamepata jina hilo kutoka chemchem ya mtu mmoja aliyeitwa Badri. Vita ya Badri inayosemwa hapa ilipiganwa karibu na mahali hapa.

Maneno ya Aya hii wanaambiwa Waislamu, na Mtume aliyatumia baada ya vita vya Uhud. Yanawakumbusha Waislamu ya kwamba Mwenyezi Mungu aliwapa ushindi katika vita vya Badri hali walikuwa dhaifu zaidi kuliko walivyokuwa katika mapigano ya Uhud kwa sababu walitii, wakasubiri na kumcha Mungu. Hivyo kushindwa kwao vita Uhud ni kwa sababu kutotii kwa wenzao, ingawa hawakukusudia kuasi amri waliyopewa na Mtume s.a.w. Na inaonekana wanaahidiwa msaada baadaye ikiwa watatubu kosa lao.

Aya 125. Aya hii inaeleza ya kwamba ikiwa watu wa Makka watawashambulia tena Waislamu baadaye baada ya vita hivi vya Uhud, basi Mwenyezi Mungu atawasaidia Waislamu kwa kuwateremshia Malaika elfu tatu. Aya hii haihusu vita vya Badri vilivyotajwa katika Aya iliyotangulia kwa namna ya kutaka kuunganisha habari hiyo na hii, maana hesabu ya Malaika waliopelekwa kuwasaidia Waislamu katika vita vya Badri tusomavyo katika sura 8:10 ni elfu moja, si elfu tatu kama waliotajwa hapa. Kutimizwa kwa ahadi hii inayotajwa kunaelezwa katika sura hii Aya 152.

Aya 126. Aya hii inaonyesha ya kwamba, kama makafiri wangerudi kuwashambulia kwa haraka, Mwenyezi Mungu angewasaidia Waislamu kwa Malaika elfu tano. Tofauti ya hesabu hii ya Malaika wanaotajwa katika Aya hii na Aya ya kabla yake, imekuja kwa sababu ya tofauti katika hali ya Waislamu. Baada ya vita vya Uhud, Waislamu walikuwa wamechoka sana na wenye majeraha na hivyo walihitaji msaada zaidi kuliko ambavyo wangehitaji, kama adui angalikawia.

Kwa hakika maadui zao walifikiria kuwarudia, lakini Mwenyezi Mungu akawazuia. Kwa kifupi ilikuwa hivi: Makureishi walipokuwa wakirudi Makka baada ya vita vya Uhud, Waarabu waliokuwa katika vitongoji vya Madina waliwauliza vita vimekuwaje. Wakawajibu kuwa wao ndio walioshinda Wale Waarabu wakawafedhehesha kwa kuwaambia, "Kama kweli mmeshinda, mateka wako wapi? Mmeleta nini kutoka vitani?" Kebehi hii ikawauma sana Makureishi, wakafunga nia warejee mara hiyo kuwashambulia Waislamu ili wapate kuwa na uso mbele za watu. Mtume s.a.w. alipojua habari hii, siku ya pili baada ya vita vya Uhud akatoa amri Waislamu

127. Na Mwenyezi Mungu Hakufanya haya ila kuwa bishara kwenu, na ili mioyo yenu ipate kutulia kwayo; na msaada hautoki isipokuwa kwa Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima;

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ ۗ
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٦﴾

128. Ili Akate sehemu katika wale waliokufuru au kuwadhalilisha ili wapate kurudi hali wameshindwa.

لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنقَلِبُوا
خَائِبِينَ ﴿١٢٧﴾

129. Wewe huna neno katika shauri hili kama (Mwenyezi Mungu) Awaonee huruma au kuwaadhibu, maana hakika wao ni wadhalimu.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ
فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

130. Na ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini; Humsamehe Amtakaye na Humwadhibu Amtakaye, na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ يَغْفِرُ لِمَن
يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

FUNGU 14

131. Enyi mlioamini, msile riba mkizidisha-zidisha; na Mcheni Mwenyezi Mungu ili mpate kustawi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً ۖ
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾

132. Na ogopeni Moto ambao umeandaliwa makafiri.

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣١﴾

133. Na Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtume ili mpate kurehemewa.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾

---

waliokuwa katika vita vya Uhud waondoke kuwafuatia Makureishi. Waislamu wakaenda hadi Hamraa'l-Asad, mahali penye umbali wa maili nane kutoka Madina. Kushtukizwa huku kukawatia kiwewe Makureishi kuona Waislamu walivyo hodari. Wakawa hawana budi ila kukimbia na kurudi Makka. Ilitokea hivyo kwa sababu Malaika walitia hofu mioyoni mwao. Kama si hivyo hawakuwa na sababu ya kumkimbia adui waliyemtia hasara nzito sana jana yake, hali hesabu ya adui huyo imekwisha pungua kabisa na bado ana majeraha mabichi yanayomwuma.

Aya 131. Riba ya kila namna imekatazwa. Kuna watu wanaosema ya kuwa siku hizi biashara haiwezi kuendelea bila riba. Hii si kweli, kwani Waislamu walitawala milki kubwa kubwa na walifanikisha biashra kubwa kubwa pasipo kutoa wala kupokea riba.

134. Na harakieni kuomba msamaha kwa Mola wenu na Pepo ambayo upana wake ni (sawa na) mbingu na ardhi, iliyoandaliwa wamchao Mungu-

وَسَارِعُوٓا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
السَّمٰوٰتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾

135. Ambao hutoa katika (hali ya) faraja na dhiki, na wazuiao ghadhabu na kuwasamehe watu; na Mwenyezi Mungu hupenda wafanyao ihsani.

الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ وَالْكٰظِمِينَ
الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾

136. Na ambao wanapofanya ubaya au kudhulumu nafsi zao humkumbuka Mwenyezi Mungu na kuomba msamaha kwa dhambi zao,- na nani anayeghofiri dhambi isipokuwa Mwenyezi Mungu?- na hawaendelei na (maovu) waliyoyafanya hali wanajua.

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فٰحِشَةً أَوْ ظَلَمُوٓا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا
لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ
يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾

137. Hao ndiyo malipo yao yatakuwa msamaha kwa Mola wao na Bustani zipitazo mito chini yao ambamo watakaa. Na ni mwema ulioje ujira wa watendao (mema)!.

أُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُم مَّغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنّٰتٌ تَجْرِي
مِن تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَنِعْمَ أَجْرُ
الْعٰمِلِينَ ﴿١٣٦﴾

138. Bila shaka zimepita desturi nyingi kabla yenu, basi safirini katika nchi na mwone ulikuwaje mwisho wa wale waliokadhibisha.

قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عٰقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾

139. Hii ndiyo Qur'an, ni tangazo lililo wazi kwa watu, na ni mwongozo na mawaidha kwa wacha-Mungu.

هٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾

140. Na msilegee wala msihuzunike maana ninyi ndio wenye kushinda kama mu-waaminio.

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم
مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

141. Kama mmepata jeraha, basi watu wamekwisha pata jeraha kama hilo, na siku na namna hii Tunawaletea watu kwa zamu, na ili Mwenyezi Mungu Apambanue walioamini na Afanye miongoni mwenu mashahidi, na Mwenyezi Mungu Hawapendi madhalimu.

إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ ۚ
وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ
الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَآءَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الظّٰلِمِينَ ﴿١٤٠﴾

142. Na ili Mwenyezi Mungu Awasafishe walioamini na kuwafuta waliokufuru.

وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾

143. Je, mnadhani mtaingia Peponi na hali Mwenyezi Mungu Hajawapambanua wale waliofanya jihadi miongoni mwenu na kuwapambanua waliofanya subira?

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ
جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾

144. Na mlikuwa mkitamani kifo hiki kabla ya kukutana nacho; kwa kuwa sasa hatimaye mmekiona, mmebaki mnatumbua macho kana kwamba mmepumbazwa

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ
فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

FUNGU 15

145. Na siye Muhammad ila yu Mtume. Bila shaka wamekwisha fariki kabla yake Mitume. Je, akifa au akiuawa mtarudi nyuma kwa visigino vyenu? Na Atakayerudi nyuma kwa visigino vyake hatamdhuru Mwenyezi Mungu cho chote; Na Mwenyezi Mungu bila shaka Atawalipa wanaoshukuru.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ
أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ
يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي
اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

Aya 145. Katika vita vya Uhud, Waislamu walipoumizwa vibaya, ulienea uvumi kuwa Mtume *s.a.w.* ameuawa. Baadhi ya Waislamu walianza kubabaika. Mwenyezi Mungu alishusha Aya hiyo isemayo kuwa Muhammad *s.a.w.* ni Mtume tu, akifa si neno, kwani Manabii waliomtangulia wamekwisha kufa. Hivyo waaminio hawana haja ya kutikisika imani zao, kwani Mungu wao ni hai, hafi, na Anaweza kuwasaidia daima.

Miaka saba baada ya tukio hili Mtume *s.a.w*. alifariki. Seyyidna Umar alisimama msikitini, upanga mkononi, akasema, "Mtu atakayesema kuwa Mtume wa Mungu amekufa, nitakata kichwa chake. Hakufa bali amekwenda kwa Mola wake (yaani amepanda mbinguni) kama vile Musa alivyokwenda kwa Mola wake, naye atarudi na kuwaadhibu wanafiki." Wakati huu Abubakar aliyekuwa hayupo Mtume alipofariki, alikuwa akija kwa haraka; akaingia katika chumba cha Mtume *s.a.w.* na alipoona kuwa kweli amefariki, akabusu paji la uso wake, akisema "u-mzuri katika mauti kama ulivyokuwa mzuri katika uhai bila shaka Mwenyezi Mungu hatakuletea vifo viwili." Kisha akatoka nje katika hali ya imara, akamwambia Umar akae chini, na akawaelekea masahaba waliokuwa wamekusanyika msikitini na akawasomea Aya hii, *Siye Muhammad ila yu Mtume, bila shaka wamekwisha fariki kabla yake Mitume, je, akifa au akiuawa mtarudi nyuma?* Seyyidna Umar na masahaba wengine kusikia Aya hii wakapoa kwa huzuni (Bukhari). Hivyo Aya hii upande mwengine inahakikisha ya kuwa Manabii waliokuwa kabla ya Mtume *s.a.w.* wamekwisha kufa, maana kama Musa na Isa au Mtume ye yote angekuwa hai isingesomwa Aya hii kuhakikisha kuwa Mtume *s.a.w.* amekufa.

146. Na nafsi haiwezi kufa ila kwa amri ya Mwenyezi Mungu,- ajali iliyowekwa. Na atakayetaka malipo ya dunia, Tutampa katika hayo; na atakayetaka malipo ya Akhera, Tutampa katika hayo; na kwa yakini Tutawalipa wanaoshukuru.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا ۗ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا ۚ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا ۚ وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٦﴾

147. Na Manabii wangapi waliopigana, pamoja nao watakatifu wengi. Nao hawakulegea kwa yale yaliyowasibu katika njia ya Mwenyezi Mungu, wala hawakudhoofika, wala hawakudhalilika. Na Mwenyezi Mungu huwapenda wafanyao subira.

وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٧﴾

148. Wala haikuwa kauli yao ila walisema: Mola wetu, Tughofirie madhambi yetu na kupita kwetu kiasi katika mambo yetu na uiimarishe miguu yetu na Utusaidie juu ya watu makafiri.

وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٨﴾

149. Hivyo Mwenyezi Mungu Aliwapa malipo ya dunia na malipo bora ya Akhera; na Mwenyezi Mungu Anawapenda wafanyao mema.

فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٩﴾ ع

FUNGU 16

150. Enyi mlioamini, ikiwa mtawatii waliokufuru watakurudisheni kwa visigino vyenu; hivyo mtarudi wenye hasara.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿١٥٠﴾

151. Bali Mwenyezi Mungu ndiye Mola wenu, naye ndiye Bora katika wasaidizi.

بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ ۖ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿١٥١﴾

152. Hivi karibuni tutatia hofu katika mioyo ya wale waliokufuru kwa sababu ya kumshirikisha Mwenyezi

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا ۖ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ ۚ

Aya 148. *Tughofirie madhambi yetu.* Kwa maana ya neno *kughofiri dhambi,* tazama sura 48:3; 11:48; na 38:24.

Mungu na ambacho Hakukiteremshia dalili, na makao yao ni Motoni; na ni mbaya maskani ya wadhalimu.

وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ ۝

153. Na bila shaka Mwenyezi Mungu Amewasadikishieni miadi Yake mlipowaua kwa idhini Yake, mpaka mlipoteleza (kuhusu kumtii Mtume) na mkaanza kubishana ninyi kwa ninyi kuhusu kusudio halisi la amri Yake na mkaasi baada ya Yeye kuwapeni ambacho mioyo yenu ilikuwa ikikitamani (yaani kwa kuwapeni ushindi, Yeye Aliondoa msaada Wake). Miongoni mwenu walikuwapo wale ambao walitamani maisha haya ya sasa, na miongoni mwenu walikuwako wale waliotamani maisha ya akhera. Kisha akawageuzieni mbali nao ili kuwajaribuni - naye kwa hakika Amewasameheni; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kuwafadhili waaminio.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ ۖ
حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ
بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ ۚ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا
وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ
لِيَبْتَلِيَكُمْ ۖ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ۝

154. (Kumbukeni) mlipokuwa mkikimbia mbio wala ninyi hamkusikiliza ye yote hali Mtume alikuwa amewaiteni nyuma yenu, Kisha

إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ
يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَثَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِكَيْلَا

Aya 153. *Amewasadikishieni miadi Yake.* Yaani miadi ambayo Mwenyezi Mungu amewaahidi Waislamu mara kwa mara kuwa ushindi wote utakuwa wao.

Mlipolegea. Waliolegea ni wale Waislamu wenye mishale waliowekwa na Mtume *s.a.w.* nyuma ya jeshi la Waislamu, ili kumzuia adui asiwazunguke na kuwatokea kwa nyuma. Ingawa waliambiwa wasiondoke kilimani walipowekwa lakini tamaa ya kuteka mali za maadui waliokuwa wanaanza kushindwa na kukimbia, ikalegeza utii wao wakajitoma katika mkumbo wa kukusanya mateka. Nyuma adui akawazunguka, wasiwe tena na nafasi ya kumzuia, na mambo yakapinduka, Waislamu wakawa ndiyo wenye kushindwa.

Mkaasi. Yaani hawakumsikiliza mkubwa wao Abdullah bin Jubair ambaye kwa kufuata maagizo ya Mtume s.a.w. aliwakataza wasiondoke hata kama waone wanashinda. Wao walisambaa kufuatia mateka, na hivyo ikawa kushindwa.. Kwa hakika kutii kabisa maagizo ya mkuu au ya kiongozi, ni jambo la lazima kabisa kama watu wanataka mafanikio.

Aya 154. *Huzuni juu ya huzuni.* Mara nyingine tishio la hasara kubwa huzima maumivu ya vihasara vidogo vidogo vilivyopatikana kabla. Hali ya namna hiyo ilijitokeza wakati wa vita ya

تَحْزَنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾

Akawapeni huzuni juu ya huzuni ili msisikitikie yale yaliyowapoteeni wala (misiba) iliyowasibuni. Na Mwenyezi Mungu ana habari za mnayoyatenda.

ثُمَّ أَنزَلَ عَلَيْكُم مِّن بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُّعَاسًا يَغْشَىٰ طَائِفَةً مِّنكُمْ ۖ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ ۖ يَقُولُونَ هَل لَّنَا مِنَ الْأَمْرِ مِن شَيْءٍ ۗ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ ۗ يُخْفُونَ فِي أَنفُسِهِم مَّا لَا يُبْدُونَ لَكَ ۖ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَّا قُتِلْنَا هَاهُنَا ۗ قُل لَّوْ كُنتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ ۖ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾

155. Kisha baada ya huzuni Aliwateremshieni utulivu - usingizi ambao ulifunika kundi moja katika ninyi, na kulikuwa kundi moja roho zao ziliwatia hamu, wakamdhania Mwenyezi Mungu dhana ya ujinga bila haki; wakasema: Je, tuna cho chote katika jambo hili? Sema: Hakika jambo lote ni kwa Mwenyezi Mungu; wanaficha katika roho zao wasiyokubainishia. Wanasema: Tungekuwa na cho chote katika jambo hili tusingeuawa hapa. Sema: Kama mngalikuwa majumbani mwenu bila shaka wangalitoka wale walioandikiwa mapigano kwenda mahali pa kuangukia kwao, na ili Mwenyezi Mungu ajaribu yaliyomo vifuani mwenu, na kusafisha yaliyomo mioyoni mwenu. Na Mwenyezi Mungu Anajua yaliyomo vifuani.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا ۖ وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾

156. Hakika wale waliorudi nyuma miongoni mwenu siku ambayo majeshi mawili yalikutana, Shetani ndiye aliyewatelezesha kwa sababu ya baadhi ya waliyoyachuma, na bila shaka Mwenyezi Mungu Amewasamehe. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

Uhud ambapo uvumi wa kifo cha Mtukufu Mtume s.a.w. ukaondoa moja kwa moja fikira za mateso na hasara binafsi ambazo wapiganaji wa Kiislamu walizipata. Kisha habari za kuepukana kwake na kifo kukazigeuza hisia za hasara kuwa hisia za ridhaa kubwa na shukurani.

Aya 156. *Shetani ndiye aliyewatelezesha.* Yaani wale wapiga mishale hamsini waliowekwa kilimani wanaotajwa katika Aya 122 na 153 za sura hii.

FUNGU 17

157. Enyi mlioamini, msiwe kama wale waliokufuru na wakasema juu ya ndugu zao, waliposafiri katika nchi, au walikuwa wenye kupigana, Wangalikuwa kwetu wasingalikufa wala wasingeuawa; ili Mwenyezi Mungu ayafanye hayo kuwa majuto katika nyoyo zao. Na Mwenyezi Mungu Anahuisha na kufisha, na Mwenyezi Mungu Anaona mnayoyatenda.

يا أيها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين كفروا وقالوا لإخوانهم إذا ضربوا في الأرض أو كانوا غزى لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا ليجعل الله ذلك حسرة في قلوبهم والله يحيي ويميت والله بما تعملون بصير ﴿١٥٧﴾

158. Na kama mkiuawa katika njia ya Mwenyezi Mungu au mkifa, basi msamaha na rehema kutoka kwa Mwenyezi Mungu ni bora kuliko vile wanavyokusanya.

ولئن قتلتم في سبيل الله أو متم لمغفرة من الله ورحمة خير مما يجمعون ﴿١٥٨﴾

159. Na kama mkifa au mkiuawa, kwa yakini nyote mtakusanywa kwa Mwenyezi Mungu.

ولئن متم أو قتلتم لإلى الله تحشرون ﴿١٥٩﴾

160. Basi kwa sababu ya rehema itokayo kwa Mwenyezi Mungu umekuwa laini kwao; na kama ungekuwa mkali na mwenye moyo mgumu, bila shaka wangalikukimbia. Basi uwasamehe na uwaombee msamaha na ushauriane nao katika mambo (yaliyo muhimu); na ufungapo nia, basi umtegemee Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu Anawapenda wamtegemeao.

فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك فاعف عنهم واستغفر لهم وشاورهم في الأمر فإذا عزمت فتوكل على الله إن الله يحب المتوكلين ﴿١٦٠﴾

161. Ikiwa Mwenyezi Mungu Anawasaidieni, basi hakuna atakayeweza kuwashindeni; na kama Akiwaacheni, ni nani tena atakayewasaidieni baada Yake? Na wenye kuamini basi wamtegemee Mwenyezi Mungu.

إن ينصركم الله فلا غالب لكم وإن يخذلكم فمن ذا الذي ينصركم من بعده وعلى الله فليتوكل المؤمنون ﴿١٦١﴾

Aya 160. *Umekuwa laini kwao.* Aya hii inaonyesha ilivyokuwa nzuri tabia ya Mtume *s.a.w.* Alikuwa mwenye huruma ajabu, na mwema, si kwa masahaba zake na wafuasi wake tu, bali kwa maadui zake pia ambao kila mara walitafuta kumdhuru. Hii ni moja katika siri za mafanikio ya Mtume *s.a.w.* Watu walimwona ni mwema na laini, wakamfuata na kumpenda na kumtii.

162. Wala haiwezekani kwa Nabii kufanya hiyana; na atakayefanya hiyana, atayaleta siku ya Kiyama aliyoyahini; kisha kila mtu atapewa sawasawa aliyoyachuma, nao hawatadhulumiwa.

163. Je, aliyefuata radhi ya Mwenyezi Mungu ni kama yule aliyerudi na ghadhabu ya Mwenyezi Mungu na makao yake ni Jahanamu? Napo ni mahala pabaya pa kurejea.

164. Hao wana vyeo mbele ya Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Huona wanayoyatenda.

165. Hakika Mwenyezi Mungu Amefanya hisani juu ya waaminio Alipoinua Mtume kati yao kutoka miongoni mwao anayewasomea Aya Zake, na anawatakasa na kuwafundisha Kitabu na hekima; na ingawa zamani walikuwa katika upotevu dhahiri.

166. Ala! Ninyi uwafikiapo msiba - nanyi mmekwisha watia mara mbili ya huo - mnasema: Umetokea wapi huu? Sema: Huo umetoka kwenu wenyewe. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

167. Na msiba ule uliowafikieni siku ya mkutano wa majeshi mawili ulikuwa kwa idhini ya Mwenyezi Mungu; na kuwapambanua walioamini;

168. Na kuwapambanua wale waliokuwa wanafiki. Nao waliambiwa: Njooni mpigane katika njia ya Mwenyezi Mungu au kuzuia (maadui). Wakasema: Tungalijua kupigana bila

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ ۚ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا
غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ
وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۚ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦٢﴾

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا
مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَ
يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ
لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٦٤﴾

أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا
قُلْتُمْ أَنَّىٰ هَٰذَا ۖ قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ ۗ إِنَّ
اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ
وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا ۚ وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا
قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ ادْفَعُوا ۖ قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا
لَاتَّبَعْنَاكُمْ ۗ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ ۚ

Aya 167. *Siku ya mkutano wa majeshi mawili,* yaani siku ya vita vya Uhud.

shaka tungewafuateni. Wao siku ile walikuwa karibu zaidi na kufuru kuliko imani. Wanasema kwa midomo yao yasiyokuwamo mioyoni mwao; na Mwenyezi Mungu anajua sana wanayoyaficha.

يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِم مَّا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٧﴾

169. Wale waliosema juu ya ndugu zao, na wao wenyewe wakakaa: wangalitutii wasingeuawa. Sema: Jiondoleeni mauti ikiwa mnasema kweli.

الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا ۗ قُلْ فَادْرَءُوا عَنْ أَنفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾

170. Wala usiwadhani wale waliouawa katika njia ya Mwenyezi Mungu ni wafu. Siyo, wako hai, mbele ya Mola wao, wakiwa wanaruzukiwa vizuri.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾

171. Wakifurahia Aliyowapa Mwenyezi Mungu kwa fadhili Zake; na wanawashangilia wale ambao hawajajiunga nao walio nyuma yao, ya kwamba haitakuwa hofu juu yao wala hawatahuzunika.

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾

172. Wanashangilia neema na fadhili za Mwenyezi Mungu, na ya kwamba Mwenyezi Mungu Hapotezi ujira wa waaminio.

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾

FUNGU 18

173. Wale waliomwitikia Mwenyezi Mungu na Mtume baada ya majeraha kuwapata kwa wale waliofanya wema miongoni mwao na kumcha Mungu utakuwa ujira mkubwa.

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِن بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾

174. Wale ambao watu waliwaambia: Bila shaka watu wamekwisha wakusanyikieni, kwahiyo waogopeni; lakini yakawazidisha katika imani, na wakasema: Mwenyezi Mungu Ametutosha, naye ni Mlinzi Mwema.

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾

175. Basi wakarudi na neema za Mwenyezi Mungu na fadhili (Zake); hakuna ubaya uliowagusa na wakafuata radhi ya Mwenyezi Mungu; Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhili kuu.

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ
وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾

176. Hakika huyo ndiye Shetani ambaye huwaogopesha marafiki zake, basi msiwaogope bali Niogopeni Mimi mkiwa waaminio.

إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ
وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

177. Wala wasikuhuzunishe wafanyao haraka kukataa; hakika hao hawatamdhuru Mwenyezi Mungu cho chote. Mwenyezi Mungu Anataka Asiwawekee sehemu yo yote katika Akhera; na itakuwa kwao adhabu kubwa.

وَلَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ ۚ إِنَّهُمْ لَن
يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا ۗ يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِي
الْآخِرَةِ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾

178. Hakika wale walionunua kufuru kwa imani, hawataweza kabisa kumdhuru Mwenyezi Mungu cho chote; na itakuwa kwao adhabu iumizayo.

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ
شَيْئًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾

179. Wala wasidhani wale wanaokufuru kwamba muda Tunaowapa ni bora kwao. Hakika Tunawapa muda na inatokea ya kuwa wanazidi katika madhambi; na itakuwa kwao adhabu ifedheheshayo.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ ۚ
إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ
مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾

180. Haimpasi Mwenyezi Mungu kuwaacha waaminio katika hali mliyo nayo mpaka Apambanue mbaya katika mwema; wala haimpasi Mwenyezi Mungu kuwajulisheni mambo ya ghaibu, bali Mwenyezi Mungu huchagua katika Mitume Wake Amtakaye. Basi

مَّا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ
حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ ۗ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ
عَلَى الْغَيْبِ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِن رُّسُلِهِ مَن يَشَاءُ ۖ

Aya **179.** *Wanazidi katika madhambi;* mradi wa hapa sio kuwa makusudi ya wao kupewa muda ni kwamba wazidi katika madhambi, bali ni kwamba wanapewa muda na matokeo yake yanakuwa wanazidi katika dhambi. Kama wasemavyo Waarabu. "Zaa watoto wapate kufa," siyo maana yake makusudi ya kuzaa ni kufa bali matokeo yanakuwa hivyo.

Mwaminini Mwenyezi Mungu na Mitume Wake. Na kama mtaamini na mtaogopa, basi utakuwa kwenu ujira mkubwa.

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ وَإِن تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٨٠﴾

181. Wala wasione wale ambao wanafanya ubahili katika yale Aliyowapa Mwenyezi Mungu katika fadhili Zake kuwa ni bora kwao, la, ni vibaya kwao; watafungwa kongwa za yale waliyoyafanyia ubahili siku ya Kiyama; na urithi wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Ana habari za mnayoyafanya.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨١﴾

FUNGU 19

182. Kwa yakini Mwenyezi Mungu amekwisha sikia kauli ya wale waliosema: Hakika Mwenyezi Mungu ni maskini na sisi ni matajiri. Hakika Tunaandika waliyoyasema, na kwa kuua kwao Manabii bila ya haki, na Tutawaambia onjeni adhabu ya kuungua.

لَّقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ ۘ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨٢﴾

183. Haya ni kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yenu, na ya kwamba Mwenyezi Mungu si dhalimu kwa watumishi.

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٨٣﴾

184. (Ama) wale waliosema: Hakika Mwenyezi Mungu Ametuahidi ya kwamba tusiamini Mtume ye yote mpaka atuletee kafara ambayo iliwe na moto. Sema: Bila shaka wamefika kwenu Mitume kabla yangu kwa Ishara zilizo wazi na kwa yale mliyosema. Basi mbona mliwaua kama mlikuwa wakweli?

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ ۗ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٤﴾

Aya 182. *Mungu ni maskini na sisi ni matajiri.* Mayahudi ndiyo waliosema maneno haya.

185. Na kama wakikukadhibisha, basi wamekwisha kadhibishwa Mitume kabla yako waliofika na Ishara waziwazi na Vitabu vyenye hekima, na Kitabu chenye nuru.

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ جَآءُوْ
بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتٰبِ الْمُنِيْرِ ۝١٨٤

186. Kila nafsi itaonja mauti, na bila shaka mtapewa ujira wenu sawasawa siku ya Kiyama. Na aliyewekwa mbali na Moto na kuingizwa Peponi, basi amefaulu; na maisha ya dunia hii si kitu ila ni starehe idanganyayo.

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ۗ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُوْرَكُمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ
فَقَدْ فَازَ ۗ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ۝١٨٥

187. Kwa yakini mtajaribiwa katika mali zenu na nafsi zenu na hakika mtasikia kwa wale waliopewa Kitabu kabla yenu, na kwa wale walioshirikisha udhia mwingi. Na kama mkisubiri na kujilinda, basi kwa hakika hilo ni katika mambo makubwa.

لَتُبْلَوُنَّ فِيْٓ أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِيْنَ
أُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِيْنَ أَشْرَكُوْٓا أَذًى
كَثِيْرًا ۗ وَإِنْ تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا فَإِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ
الْأُمُوْرِ ۝١٨٦

188. Na (kumbuka) Mwenyezi Mungu Alipofunga ahadi na wale waliopewa Kitabu: Lazima mtakibainisha kwa watu wala hamtakificha. Lakini walikitupa nyuma ya migongo yao, na wakakiuza kwa thamani ndogo. Basi ni mabaya wanayoyanunua.

وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ الَّذِيْنَ أُوْتُوا الْكِتٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهٗ
لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُوْنَهٗ فَنَبَذُوْهُ وَرَآءَ ظُهُوْرِهِمْ
وَاشْتَرَوْا بِهٖ ثَمَنًا قَلِيْلًا ۗ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُوْنَ ۝١٨٧

189. Usidhani wanaofurahia mambo waliyoyafanya, na wanapenda kusifiwa kwa yale wasiyoyafanya - basi usidhani wao watasalimika adhabuni; bali itakuwa kwao adhabu iumizayo.

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَفْرَحُوْنَ بِمَآ أَتَوْا وَّيُحِبُّوْنَ أَنْ
يُّحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِّنَ
الْعَذَابِ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيْمٌ ۝١٨٨

190. Na ufalme wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيْرٌ ۝١٨٩

FUNGU 20

191. Kwa hakika katika umbo la mbingu na ardhi na mfuatano wa usiku na mchana ziko Ishara kwa wenye akili;

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيٰتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩١﴾

192. Ambao humkumbuka Mwenyezi Mungu wakiwa wima na wakikaa na wakilala kibavu na hufikiria umbo la mbingu na ardhi: Mola wetu, Hukuviumba hivi bure; utukufu ni Wako, basi Utuepushe na adhabu ya Moto.

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيٰمًا وَّقُعُودًا وَّعَلٰى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا ۚ سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩٢﴾

193. Mola wetu, hakika yule ambaye Umemwingiza Motoni, basi Umekwisha mfedhehesha, na hawatakuwapo wasaidizi kwa ajili ya wadhalimu.

رَبَّنَآ إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهٗ ۖ وَمَا لِلظّٰلِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٣﴾

194. Mola wetu, hakika tumesikia Mwitaji anayeita kwenye imani ya kwamba Mwaminini Mola wenu. Kwa hiyo tumeamini. Kwa hiyo Mola wetu, Utusamehe madhambi yetu na Utuondolee maovu yetu na wakati wa kifo chetu Utuunganishe pamoja na watu wema.

رَبَّنَآ إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُّنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ اٰمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا ۖ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّاٰتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٩٤﴾

195. Mola wetu, na Utupe Uliyotuahidi kwa Mitume Wako, wala Usitufedheheshe siku ya Kiyama; bila shaka Wewe huvunji miadi

رَبَّنَا وَاٰتِنَا مَا وَعَدْتَّنَا عَلٰى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٥﴾

196. Ndipo Mola wao Akakubali maombi yao (kwa kusema), Hakika Mimi Sitapoteza juhudi ya mfanya juhudi miongoni mwenu, akiwa mwanamume au mwanamke, ni ninyi kwa ninyi. Basi waliohama na kufukuzwa katika majumba yao na kupewa udhia katika njia Yangu, na wakapigana na kuuawa, kwa Yakini

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَآ أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثٰى ۚ بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ ۚ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقٰتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ

Aya 196. *Akiwa mwanamume au mwanamke.* Dini ya Kiislamu ndiyo dini ya kwanza katika dunia kuhifadhi haki za wanawake, na kuwapa heshima kwa namna ambayo hawakupata

Nitawafutia makosa yao, na kwa yakini Nitawaingiza katika mabustani yanayopita mito chini yao - ndiyo malipo kutoka kwa Mwenyezi Mungu, Na Mwenyezi Mungu kwake kuna malipo mema.

جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۚ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۗ وَاللّٰهُ عِنْدَهٗ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

---

kuhifadhiwa au kupewa na dini nyingine yo yote kabla. Padre Dale anasema, "Lakini twaweza kusema ya kuwa katika dini ya Kikristo wanawake wana cheo cha heshima kuliko wanawake wa Kiislamu katika dini yao" (uk. 568 - 569). Maneno haya ya Padre yanaweza kumdanganya Mkristo asiye na habari ya mafundisho ya Kiislamu au anayepata habari za juu juu; au yanaweza kumdanganya Mwislamu asiye na habari za mafundisho ya Vitabu vya Wakristo juu ya wanawake. Tunashangaa kuona Padre Dale amesema tu bila kueleza hayo mafundisho yao yanayopita ya Uislamu kwa kuhusu wanawake ni yepi.

ISLAM INAWAHESHIMU WANAWAKE.

Dini ya Kiislamu inaeleza ya kuwa wanawake na wanaume wameumbwa katika nafsi moja (sura 4:2). Mtume *s.a.w.* akasema, Mtu anayewafunza binti zake adabu njema na kuwapa malezi mema, mtu huyo ataingia Peponi (Bukhari na Muslim). Mwanamke hawezi kuolewa bila hiyari yake. Anapoolewa mumewe akiwa mtu mbaya, au ameona hana haja naye, ana haki ya kuachika. Ni lazima kwa mwanamke kupata elimu kama ilivyo lazima kwa mwanamume (Muslim). Mwanamke anayo haki ya kurithi katika mali zinazoachwa na baba yake, mume wake, mtoto wake na ndugu wengine wanaokaribia (sura 4). Wanawake wanaweza kuwafunza wanaume, na Bi Aisha, mkewe Mtume *s.a.w.* alikuwa akiwafunza elimu masahaba wa Mtume s.a.w. (Tirmidhi). Mtume *s.a.w.* akasema, Pepo iko chini ya miguu ya mama (Musnad Ahmad, Nasai, Baihaki). Mtume *s.a.w.* akasema. Mbora wenu ni yule aliye mbora kwa wakeze (Tirmidhi, Ibni Maja). Mtume *s.a.w.* akasema, Mwenye kumwangalia mjane na maskini atapata thawabu ya Haji na Jihadi (Bukhari, Muslim). Bi Halima, ambaye alimnyonyesha Mtume s.a.w. siku moja alifika kwa Mtume, na Mtume alimpokea kwa heshima sana na akamtandikia shuka yake kukalia (Dawud). Binti yake alipokuwa akifika kwake, Mtume alikuwa akimsimamia. Mwanamke wa Kiislamu anaweza kumiliki mali yake mwenyewe bila mumewe au mtu mwingine kuwa na haki ya kujiingiza. Wanawake wamepewa haki zao zote na dini ya Kiislamu wala hakuna awezaye kuonyesha haki yo yote waliyonyimwa iliyo hasa ni haki yao. Naam, mume amepewa daraja juu ya mkewe katika kukata mashauri ya nyumbani, maana yeye ndiye mvumbuzi wa matumizi na shauri lake lazima liwe la mwisho. Na hii ndiyo desturi maana kila kazi na kila umoja huwa na kiongozi anayekata shauri baada ya kushauriana na wenziwe, wala daraja ya kiasi hicho haimpi mtu mwenye akili kuhesabu kuwa ni kudharauliwa.

UKRISTO NA WANAWAKE

Lakini dini ya Kikristo imewapa wanawake heshima gani? Mwanzo tu wa kuumbwa watu mwanamke anaambiwa: "Tamaa yako itakuwa ikimwelekea mumeo, naye atatawala juu yako" (Mwanzo 3:16). Tena mwanamke anaambiwa, "Wala mwanamume hakuumbwa kwa ajili ya mwanamke, bali mwanamke kwa ajili ya mwanamume" (1 Wakorintho 11:9). Mwanamke ameitwa ni kitu kilicho kichafu ambaye kitu kisafi hakiwezi kutolewa ndani yake (Ayubu 14:1-4) na 15:14); na Sulemani alimtoa mkewe binti Farao katika mji wa Daudi ili mkewe huyo asikae huko kwa kuwa mwahali mle ni mtakatifu (2 Mambo ya nyakati 8: 11). Mwanamke "ataokolewa kwa uzazi wake" (1 Timetheo 2:15). Ndiyo kusema, kama asizae, maneno hayo hayamwahidi kuokoka. "Kichwa cha mwanamke ni mwanamume" (1 Wakorintho 11:3). "Mume ni kichwa cha mke"

(Waefeso 5:23). wanawake wasijipambe "kwa kusuka nywele, wala kwa dhahabu na lulu, wala kwa nguo za thamani" (1 Timotheo 2:9). "Kujipamba kwao kusiwe kujipamba kwa nje, kusuka nywele, na kujitia dhahabu, na kuvalia mavazi" (1 Petro 3:3). Mwanamume "ni mfano wa utukufu wa Mungu, Lakini mwamamke ni utukufu wa mwanamume. Maana mwanamume hakutoka katika mwanamke, bali mwanamke katika mwanamume. Wala mwanamume hakuumbwa kwa ajili ya mwanamke, bali mwanamke kwa ajili ya mwanamume. Kwa hiyo inampasa mwanamke awe na dalili ya kumilikiwa kichwani pake" yaani kichwa chake kifunikwe (1 Wakorintho 11: 6-10). "Simpi mwanamke ruhusa kufundisha, wala kumtawala mwanamume bali kuwa katika utulivu. Kwa maana Adamu ndiye aliyeumbwa kwanza na hawa baadaye. Na Adamu hakudanganywa, bali mwanamke akidanganywa aliingia hali ya kukosa." (1 Timetheo 2:12-14). "Wanawake wanyamaze katika kanisa, maana hawana ruhusa kunena; bali watii, kama vile inenavyo torati nayo. Nao wakitaka kujifunza neno lo lote, na wawaulize waume zao wenyewe nyumbani mwao; maana ni aibu wanawake kunena katika kanisa" (1 Wakorintho 14:34-36).

Je, kuna mwanamke ye yote aliyelelewa kiungwana anayeweza kusoma mafundisho hayo ya dini ya Kikristo ya kuwadhalilisha mno bila kukunja uso?

YESU ALIWATENDEA VIPI?

Zaidi ya hayo, mwanamke mmoja Mkananaya alimfikia Yesu na kumwinamia kwa adabu "akinena, Bwana, nisaidie." Yesu "akajibu akasema. Si vema kukitwaa chakula cha watoto na kuwatupia mbwa" (Matt. 15:26). Je, kama mwanamke yule angekuwa mustahiki angeona uchungu namna gani kuitwa mbwa.

Siku moja mama wa Yesu na nduguze walitaka kuonana na Yesu, naye alikuwa katika mkutano, nao wakasimama nje. "Mtu kamwambia, tazama, mama yako na ndugu zako wamesimama nje, wanataka kusema nawe. Akajibu, akamwambia yule aliyempa khabari, Mama yangu ni nani? Na ndugu zangu ni nani? Akawanyoshea mkono wanafunzi wake, akasema, tazama Mama yangu na ndugu zangu" (Matt. 12:47-49). Je, mtu kusema maneno ya namna hii juu ya mama yake ndiyo adabu au kuwatukuza wanawake?

Siku moja katika arusi, watu walitindikiwa ulevi, na mama wa Yesu akamwambia mwanawe, Yesu, ya kwamba watu hawana ulevi. Majibu aliyotoa Yesu kumwambia mama yake yameandikwa kwa Kiingereza hivi, *"Women, what have I to do with thee?"* Yaani, "Mwanamke, mimi nina nini na nawe?" Ni wazi kwamba kumwambia mama aliyekuzaa maneno ya namna hii ni kama kudharau wanawake wote. Wakristo mpaka hivi leo bado wanaona haya kufasiri neno "Woman" "mwanamke" mahali hapo katika injili za Kiswahili. Badala ya neno mwanamke wanatumia neno "Bibi" ambalo ni lenye heshima zaidi, ingawa Yesu mwenyewe hakutumia neno hilo, na hivyo ni kama kutaka kumsahihisha, ikiwa ni yeye aliyesema vile. La, si kumsahihisha Yesu tu, bali kutupoteza na sisi tunaosoma Injili za Kiswahili tu, maana hatutajua ni kosa gani alilofanya Yesu kwa kutumia neno "mwanamke" kumwita mama yake mzazi. Hata hivyo Injili za lugha nyingine kama Kiingereza bado zina neno hilo hilo "Mwanamke". Kadhalika Injili ya Kijaluo ina neno "dhako", yaani "mwanamke". Injili ya Kiluhya pia bado ina neno hilo hilo, "Omukhasi," yaani "mwanamke." Tena Injili ya Wakatoliki iliyotangazwa mwaka 1914 inalo neno hilo hilo "mwanamke." Lakini juhudi ya kubadili neno hilo bado inaendelea kufanywa. Injili ya Wakatoliki ya mwaka 1923 imeandikwa neno "Bibi" (si "mwanamke" tena), na ya mwaka 1947 wamempandisha cheo zaidi na kuandika "Bi-mkubwa." Injili za Waprotastanti mpaka mwaka 1949 zilikuwa na neno "bibi" lakini ya mwaka uliofuata 1950 nao pia wamelipindua tena, sasa linasomeka, "mama".

HOJA YA PADRE DALE

Kurejea habari yetu, tunaweza kusema bila wasiwasi ya kuwa Padre Dale hawezi kujidai kuwa dini ya Kikristo imewapa wanawake heshima kuliko wanayopewa na dini ya Kiislamu. Kila

197. Usikudanganye mwendo wa wale waliokufuru katika miji.

198. Ni starehe ndogo. Kisha makao yao yatakuwa Jahanamu; na ni mahali pabaya palioje pa kupumzikia!

199. Lakini waliomcha Mola wao watapata Mabustani yanayopita mito chini yao; watakaa humo - ndiyo makaribisho toka kwa Mola wao. Na kilichoko kwa Mwenyezi Mungu ni bora kwa watu wema.

لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ﴿١٩٦﴾

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۚ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾

لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۗ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾

200. Na kwa yakini katika watu wa Kitabu wako wanaomwamini Mwenyezi Mungu na yaliyoteremshwa kwenu na yaliyoteremshwa kwao, kwa kumnyenyekea Mwenyezi Mungu. Hawauzi Aya za Mwenyezi Mungu kwa thamani ndogo; hao ndiyo wana ujira wao kwa Mola wao. Kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mwepesi wa kuhesabu.

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۗ أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

---

atakayelinganisha mafundisho ya dini hizi mbili hapa juu ataona ni dini ya Kiislamu inayostahili kusifiwa kwa kuwatukuza wanawake.

Lakini hoja aliyoona Padre dale ni kusema, "Hatuna wajakazi wala masuria katika dini yetu. Ni haramu kabisa" (uk. 569). Ndicho kijembe anachowapiga Waislamu ya kuwa dini yao ina wajakazi na masuria.

WAJAKAZI NA WATUMWA KATIKA BIBLIA

Habari za wajakazi na masuria zimeelezwa mahali pake (tazama sura 4:25, na 24:34). Na hapa tutabatilisha hoja zake kwa maneno mafupi: (1) Kama ni kweli dini yao haina wajakazi na masuria, ilikuwaje Yakobo baba wa Waisraeli wote kuwa na wajakazi? (Mwanzo 29:16-30). Ilikuwaje Daudi babu wa Yesu Kristo kuwa na masuria? (2 Samuel 12:8 na 15:16). Tena ilikuwaje Sulemani aliyejenga hekalu la Mungu kuwa na masuria mia tatu? (1 Wafalme 11:13). Je, watu wenye Vitabu vyenye habari hizi wanaweza kusema dini yao haina masuria na wajakazi? Injili nayo inasemaje juu ya jambo hili? Inasema: "enyi watumwa watiini walio bwana zenu kwa jinsi ya mwili, kwa hofu na kutetemeka, kwa unyofu wa moyo, kama kwamba ni kumtii Kristo"

201. Enyi mlioamini, subirini na subirisheni, na kuweni imara, na mcheni Mwenyezi Mungu ili mpate kufaulu.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱصْبِرُوا۟ وَصَابِرُوا۟ وَرَابِطُوا۟ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠١﴾

(Waefeso 6:5). "Ninyi watumwa watiini hao ambao kwa mwili ni bwana zenu, katika mambo yote" (Wakolosai 3:22). Je, penye watumwa patakosa wajakazi na masuria?

Hivyo kujidai kuwa dini yao inaheshimu wanawake sababu haina wajakazi na masuria si maneno ya kweli hata kidogo. Maneno mengi tuliyokwisha andika yanaonyesha dini yao haiwapi wanawake heshima ya maana. Ama heshima wanayopewa leo wanawake walio nchi za Kikristo haitokani na dini, bali inatokana na maendeleo ya dunia ambayo yanaelekea kupuuza mafundisho mengi ya Kikristo. Na hata hivyo, dunia hii haijamletea mwanamke wala haitamletea heshima zaidi kuliko inayohifadhiwa na dini ya Kiislamu kwa ajili ya mwanamke.

Aya 201. *Raabituu,* "Kuweni imara", mradi wake ni: Vumilieni katika mapigano na adui zenu; au fungeni farasi wenu tayari-tayari mipakani; au endeleeni kukaa katika mipaka ya adui mkijiweka tayari; au fanyeni juhudi daima kutimiza yanayohitajiwa na dini yenu; au angakieni nyakati za sala (Lane na Akrab). Tukiunganisha maana za neno hili na maneno mengine yaliyomo katika Aya, tunapata sharti tano za mafanikio, nazo ni hizi: (1) Kufanya subira na uvumilivu kabisa; (2) Kuonyesha subira kubwa zaidi na uvumilivu mkubwa kuliko adui; (3) kufanya kwa juhudi na kwa kudumu kazi za dini na za Jumuiya; (4) kulinda barabara mipaka kwa kusudi la kuzuia mashambulio au kwa kushambulia na (5) kukaa maisha ya kitawa na kumcha Mungu. Hizi ndizo dawa za kuponya magonjwa ya Waislamu, lakini, oh, zinapuuziliwa mbali!

سُوْرَةُ النِّسَاءِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ سَبْعٌ وَّ سَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّ اَرْبَعَةٌ وَّ عِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

4. SURA AN-NISAA

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 24 na Aya 177 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Enyi watu! mcheni Mola wenu ambaye Amewaumbeni kutoka katika nafsi moja, na Ameumba kutoka katika nafsi ile nafsi yenzie, na kutoka katika nafsi hizo mbili Akaeneza wanaume wengi na wanawake; na Mcheni Yeye bilkhususi kwa kuziheshimu fungamano za kidugu; hakika Mwenyezi Mungu ni Mlinzi juu yenu.

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا رَبَّكُمُ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ وَّخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيْرًا وَّنِسَآءً ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْ تَسَآءَلُوْنَ بِهٖ وَالْاَرْحَامَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيْبًا ﴿٢﴾

3. Na wapeni yatima mali zao, wala msibadilishe mazuri kwa mabaya, wala msile mali zao pamoja na mali zenu; hakika hayo ni dhambi kubwa.

وَاٰتُوا الْيَتٰمٰۤى اَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيْثَ بِالطَّيِّبِ ۪ وَلَا تَاْكُلُوْۤا اَمْوَالَهُمْ اِلٰۤى اَمْوَالِكُمْ ؕ اِنَّهٗ كَانَ حُوْبًا كَبِيْرًا ﴿٣﴾

4. Na kama mkiogopa kwamba ninyi (kama jamii) mtashindwa kufanya uadilifu katika mambo yahusuyo

وَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تُقْسِطُوْا فِي الْيَتٰمٰى فَانْكِحُوْا مَا طَابَ

Bibi Aisha anaeleza ya kwamba sura hii ilifunuliwa yeye alipokwisha ingia arusi nyumbani kwa Mtume *s.a.w.* Na kwa kuwa arusi ya Bibi Aisha iliingia baada ya Hijra ni wazi ya kuwa sura hii ilishuka Madina. Kurtubi anasema ya kuwa Aya 58 ilishuka Makka wakati iliposhindwa. Lakini ni wazi ya kuwa kila Aya iliyoteremshwa baada ya Hijra ni ya Madina hata kama ishuke Makka. Neno An-Nisaa maana yake ni "Wanawake."

Aya 3. *Msibadilishe mazuri kwa mabaya,* yaani msipowapa mayatima mali zao, basi mali zenu safi zitakuwa si safi nanyi wenyewe mtapata taabu baadaye.

Msile mali zao pamoja na mali zenu. Walinzi wa mayatima wanaonywa wasichanganye mali za mayatima pamoja na zao ili wapate kuzitumia kama zao. Na kama mlinzi wa mayatima ni mtu mwenye nafasi basi asichukue malipo yo yote katika mali za mayatima. Pia tazama sura 2:216, 221.

Aya 4. *Oeni.* Ruksa ya kuoa wake wasiozidi wanne imetolewa katika Aya hii kunapotokea sababu zinazomfanya mtu ahitaji wake zaidi. Katika Aya hii sababu moja imeelezwa, ya kwamba kwa kutaka kuwatunza mayatima vizuri mtu anaweza kuhitaji wake zaidi. Sababu zingine ni kama hizi zifuatazo:-

لَكُم مِّنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ
أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ ذَٰلِكَ
أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ③

mayatima baada ya matukio ya vita, basi oeni wanawake wa chaguo lenu wawili au watatu au wanne. Lakini mkiogopa kuwa hamwezi kufanya uadilifu, basi (oeni) mmoja tu, au wale ambao mikono yenu ya kuume imewamiliki; Hii ndiyo njia ya karibu zaidi kwa ajili yenu ili kuepukana na kutokufanya uadilifu.

---

(1) Mtu anao mayatima anaowatunza na kati yao mna wasichana. Yeye mwenyewe hana mke, na kwa hiyo kuna hatari ya kushawishika. Basi anaweza kuoa msichana mmoja au zaidi katika wao, na kwa njia hii aepukane na kuvunja uaminifu.

(2) Mtu ana mke lakini mkewe huyu hakai vizuri na wale mayatima. Hapo anaweza kumwoa mmoja wa mayatima wale ili nao wawe na makao ya peke yao yaliyo mazuri.

(3) Mtu amebaki na nduguze wadogo pamoja na dadaze baada ya kufariki baba yao. Na anaona ya kuwa mke aliye naye hawatazami vizuri. Hapo anaweza kuoa mwanamke mwenye umri mkubwa awezaye kukaa nao kama mama yao. Inasimuliwa ya kwamba Jabir, kijana aliyekuwa mmoja katika masahaba mashuhuri, alimwoa mwanamke mwenye umri mkubwa. Mtume *s.a.w.* alimwuliza kwa nini hakuoa kijana. Akajibu ya kuwa amefanya hivyo ili bibi huyo aweze kuwaangalia nduguze wadogo waliobaki mayatima baada ya kufariki baba yao. Mtume *s.a.w.* alipendezewa sana na tendo hili la Jabir na akamwombea dua.

(4) Kama mtu ana hofu ya kwamba kwa kuwa mayatima anaowaangalia si jamaa zake, na kwa hiyo huenda apuuze kuwatendea haki zinazostahili, basi anaweza kuunga udugu nao kwa kumwoa mmoja wao.

(5) Kama mtu anao mayatima wengi anaowalea na anaona ya kwamba mke mmoja aliye naye hatoshi kwa kuwaangalia, anaweza kuoa wake zaidi, lakini asizidi wanne.

Inasimuliwa ya kwamba, Aya hii iliposhuka, Mtume *s.a.w.* aliwaambia masahaba wake waliokuwa na zaidi ya wake wanne, waache wengine na wabaki na wanne (Tirmidhi).

Baadhi ya Wakristo wamelaumu sana ruhusa hii ya kuoa zaidi ya mke mmoja ikiwa mtu ana haja. Nasi tunapouchunguza upinzani wao hatuoni wakitoa sababu zozote zenye maana, isipokuwa kufuata tu shauku na mazoea waliyokuzwa nayo chini ya uongozi usio na busara wa makanisa na mila za makabila yao. Na linalozidi kusikitisha ni kwamba wamewaharibia hata baadhi ya watu ambao desturi hii ni yenye manufaa kwao kwa njia nyingi.

Jambo la kwanza kukumbuka ni hili ya kuwa dini ya Kiislamu siyo iliyoanzisha desturi ya kuoa wake zaidi, Ni desturi ya kale kabisa. Kabla ya Uislamu, Waarabu, kama vile watu wengine walioko hata leo, walioa wake kadiri yo yote waliyotaka. Dini ya Kiislamu inayojua kiasi, iliwaamuru wasioe zaidi ya wake wanne.

SABABU ZA KUOA WAKE WENGI

Sababu za ndoa zilizoelezwa na Qur'an ni nne: (1) Kujilinda na maradhi ya kimwili na ya kiroho na kuweka murua mwema, kwa kumfanya mtu awe na uwezo wa kutosha kujiepusha na zinaa (sura 4:25); (2) Kupata utulivu wa moyo na kuwepo mwenzi mwenye mahaba, na kuwepo stara na starehe kama zinavyositiri libasi (sura 30:22 na 2:188); (3) Kuzaa watoto na kukuza taifa la watu (sura 2:224); (4) Kupanua ujamaa na nasabu (sura 25:55).

(1) Kuna wanaume wenye matamanio makali na nguvu kubwa. Wao wasingetoshwa na mke mmoja. Islam ingezuia kuoa wake zaidi, watu wenye jinsi hii wasingefaidishwa na dini, na japo wawe na nia ya kujitakasa namna gani, lakini budi wangeshindwa na tamaa hii ambayo ina nguvu kuliko tamaa nyingine.

(2) Kama mke ni mgonjwa-mgonjwa daima, au amelemaa kabisa. au amepata wazimu, au ukoma, mume hawezi kupata utulivu. Kumfukuza mkewe si jambo la murua na ni aibu kwa vile wamekaa dahari nyingi kwa wema, na sasa ni wajibu wa mume kumwuguza mkewe. Na dini ya Kiislamu ingekataza kuoa zaidi kama ikatazavyo dini ya Kikristo basi mume huyo angekuwa amedhulumiwa bure, na mwishowe angetenda maovu kwa kushurutishwa.

(3) Kama mke ni tasa, na mtu ana haja ya watoto wa kuendeleza jina lake na ukoo wake, bila kuoa mke mwingine hawezi kamwe kupata starehe ya kufurahi na vitoto vya damu yake, na ambavyo pengine vingemfaa vitakapokua, naye kawa mzee na aliyechoka. Hivyo, Uislamu haukufanya ujinga uliofanywa na mapadre kukataza kuoa zaidi.

(4) Tena dini ya Kiislamu inaamuru kuoa wanawake wajane (sura 24:33). Na Padre Dale anasema, "Baada ya Ohod palikuwa na wajane wengi na yatima wa kike wengi" (uk. 569 wa Tafsiri yake). Sasa kama kusiwe ruksa ya kuoa wake zaidi, wajane hao wangeolewa na nani? Waachwe tu waharibike na waharibu watu? Dini ya Kikristo hapa ingefanyaje? Kwa mfano hivi leo katika nchi za Ulaya baada ya wanaume wengi kufa vitani, kumebaki mamilioni ya wanawake vijana wasio na tumaini la kupata waume. Uovu unaotapakaa huko ni wa namna ambayo ukisikia utadhani unadanganywa. Na yote hayo ni kwa sababu Ukristo umekwisha wawekea mila ya kuoa mke mmoja tu na kuwaharimishia kuoa zaidi. Baada ya mambo haya yanayoshuhudiwa, ni nani tena mwenye kuthubutu kulaumu ruhusa hii bora ya kuoa zaidi, endapo mtu ana haja na anao uwezo wa kujiweka vema yeye na wakeze?

Kwa desturi, baada ya vita, watu hupungua sana. Leo hii Ulaya haitoweza kupona katika kupungukiwa na watu ambao wangehitajiwa kuwa askari na kufanya kazi zingine za vita; na kadhalika haitapona katika uharibifu uliowaingilia sharti waachilie mbali maoni yao yenye makosa juu ya jambo hili na kuruhusu watu kuoa zaidi.

UPINZANI UNAJIBIWA

Upinzani wa mapadre juu ya jambo hili kwa hakika unachusha. Wanapenda kulaumu bila kujali ubora wa jambo lenyewe ila tu kwa kuwa wao wenyewe hawanalo jambo hili kwa ajili ya kuharibiwa na watangulizi wao. Padre Dale anasema. Wakristo hawawezi kuiamini Qur'an kwa kuwa Vitabu vyao havipatani na Qur'an (uk. 583). Je, Ukristo unapatana na mafundisho ya Agano la Kale? Mbona wanaamini Agano la Kale pia? Katika shauri la vyakula, ibada na hukumu nyingine za dini, Ukristo ni mbali na Agano la Kale, lakini juu ya kuhitilafiana hivyo, wanaamini Agano la Kale pia.

Kadhalika Padre Dale anasema. "Mkristo hapewi ruhusa katika Injili kuwa na wake wawili, sembuse wanne" (uk 569). Lakini Injili inasema, Yesu alisema, "Msidhani ya kuwa nalikuja kuitangua Torati au manabii; la, sikuja kutangua, bali kutimiliza. Kwa maana, amin, nawaambia, mpaka mbingu na nchi zitakapoondoka, yodi moja wala nukta moja ya Torati haitaondoka, hata yote yatimie. Basi mtu ye yote atakayevunja amri moja katika hizi zilizo ndogo, na kuwafundisha watu hivyo, ataitwa mdogo kabisa katika ufalme wa mbinguni; bali mtu atakayezitenda na kuzifundisha, huyo ataitwa mkubwa katika ufalme wa mbinguni (Matt. 5:17-20). Tena Yesu akasema "Waandishi na Mafarisayo wameketi katika kiti cha Musa; basi yo yote watakayowaambia myashike na kuyatenda" (Matt. 23:2).

BIBLIA INARUHUSU WAKE WENGI

Swali lililopo ni hili: Je Torati iliharimisha kuoa wake zaidi? Torati inasema, Akiwa mtu ana wake wawili, mmoja ampenda, mmoja hampendi, nao wamemzalia vijana . . . na yule mzaliwa wa kwanza akiwa ni wa mke asiyependwa; ndipo itakapokuwa ya kwamba siku atakayowarithisha wanawe alivyo navyo, na asimweke mwana wa ampendaye kuwa mzaliwa wa kwanza mbele ya mwana wa asiyempenda," (Kumbukumbu 21:15-17). Pia soma Kumbukumbu 25:5. Je, maneno hayo hayaonyeshi kuwa kuoa zaidi hakulaumiwi? Ni wazi Wakristo wanapinza maneno ya Yesu aliyewaambia wafuate amri zote za Torati na maneno ya Manabii na ya Mashekhe wa Kiyahudi.

5. Na wapeni wanawake mahari zao kwa hiba. Lakini wakiwapeni cho chote kwa radhi ya nafsi zao katika hayo, basi kuleni kwa furaha na kunufaika.

وَءَاتُوا النِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحْلَةً ۚ فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيٓـًٔا مَّرِيٓـًٔا ﴿٥﴾

6. Wala msiwape mamlaka ya kuzitunza mali zenu ambazo Mwenyezi Mungu Amezifanya kuwa ndiyo njia yenu ya kujikimu, wale ambao hawana uwezo kiakili wa kumiki mali. Kwa hiyo walisheni na wavisheni vizuri tu na zungumzeni nao kwa upole.

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَآءَ أَمْوَٰلَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَٰمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٦﴾

Zaidi ya hayo Biblia inaeleza ya kuwa Nabii Ibrahimu alikuwa na wake wawili, Sara na Hajira (Mwanzo 16:1-2); ya kwamba Nabii Yakubu aliposwa wake wawili, Leakh na Rakheli na akapewa wajakazi, Zilfa na Bilhah (Mwanzo 29:16-30); ya kwamba Nabii Daudi alikuwa na wake wengi na masuria (2 Samuel 12:8 na 15:16); ya kwamba Nabii Sulemani alikuwa na wake mia saba na masuria mia tatu (1 Wafalme 11:3). Kama kuoa wake wengi kungekuwa jambo ovu, ilikuwaje Torati, ambayo Yesu anahimiza sana ifuatwe, isilikataze?

HAIWEZEKANI KUIFUATA INJILI

Lakini kama tufuate Injili katika hukumu za ndoa, kwa vile si za kiasili, zitatuletea taabu nyingi za bure kama vile zinavyowasumbua Wakristo. Katika Ukristo, "waliojaliwa" ni wale wasiotaka kuoa. Imeandikwa, "Wanafunzi wake wakamwambia, Mambo ya mtu na mkewe yakiwa hivyo haifai kuoa. Lakini yeye akawaambia, si wote wawezao kulipokea neno hilo, ila wale waliojaliwa. Maana wako matowashi waliozaliwa hali hiyo toka matumboni mwa mama zao; tena wako matowashi waliojifanya kuwa matowashi kwa ajili ya ufalme wa mbinguni. Awezaye kulipokea neno hili na alipokee" (Matt. 19:10-12). Maneno haya yanaonyesha wazi ya kuwa waliojihasi kwa ajili ya dini, wao ndio Wakristo "waliojaliwa." Lakini kujaliwa huko kusiko kwa asili ya kibinadamu kumewashinda Wakristo karibu wote, na kadhalika kundi kubwa sana la mapadre limeshindwa kuwa wenye kujaliwa hivyo.

Bwana Paulo pia anafundisha kama hayo na kusema, "Ni heri mwanamume asiguse mwanamke. Lakini kwa sababu ya zinaa kila mwanamume na awe na mke wake mwenyewe. . . .Lakin nawaambia wale wasiooa bado , na wajane, ni heri wakae kama mimi nilivyo. Lakini ikiwa hawawezi kujizuia, na waoe" (1 Wakorintho 7:1-7). Maneno haya yanazidi kubainisha kuwa bila kuoa ndiyo heri, na asiyeweza kufanya hivyo ndiye aoe. Tunamshukuru Mwenyezi Mungu aliyetia chuki ya fundisho hili katika nyoyo za watu, au sivyo dunia ingalikoma zamani, na mapadre wenyewe wasingeona mtu wa kumwambia "Ni heri usioe."

Wakristo wanasadiki ya kwamba amri ya Mungu kwa Adamu ni kuwa, "Zaeni, mwongezeke, mwijaze nchi" (Mwanzo 1:28); na kinyume cha amri hiyo Paulo anatuambia, "Ni heri mwanamume asimguse mwanamke" na ya kwamba kukaa bila kuoa ndilo jambo lenye heri. Sasa kama tutafuata maagizo hayo ya Paulo, amri hiyo ya Mungu, "Zaeni, mwongezeke, mwijaze nchi" itakuwa vizuri kuivunja?

Aya 5. *Wapeni wanawake mahari zao kwa hiba*, pia maneno haya yanaonyesha kiasi cha mahari kiwe cha maana, yaani, ambacho mume anaweza kukitoa bila taabu, na kwa furaha.

Aya 6. *Sufahaau*, "Wapumbavu." Neno hili maana yake hasa ni "watu wasioweza kuangalia vizuri mali zao," na limetumiwa badala ya neno "yatima" ili liwe na maana pana zaidi na lipate kuwahusu watu wengine.

7. Na muuhakiki ufahamu wa mayatima mpaka wafikie umri wa kuoa; basi kama mkiwaona wana akili njema, muwape mali zao; wala msizile kwa fujo na kwa haraka ya kwamba watakuwa wakubwa. Na mwenye kuwa tajiri, basi ajiepushe; na atakayekuwa mhitaji basi ale kwa sheria. Na mtakapowapa mali zao, basi mwawekee mashahidi. Na Mwenyezi Mungu anatosha kwa kufanya hesabu.

وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُم
مِّنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا
إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا وَمَن كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ
وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

8. Wanaume wana sehemu katika yale waliyoyaacha wazazi na jamaa waliowakaribia; na wanawake (pia) wanayo sehemu katika yale waliyoya-acha wazazi na jamaa waliowakaribia, yakiwa kidogo au mengi: sehemu iliyofaridhiwa.

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا
تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾

9. Na watakapohudhuria wakati wa kugawanya, ndugu na yatima na maskini, basi wapeni katika hayo, na kuwaambia kauli njema.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ
فَارْزُقُوهُم مِّنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٨﴾

Hapa inayoambiwa ni jamii nzima kwa pamoja ambapo mali inayozungumziwa si mali ya taifa bali ni ile ya mayatima ambao idadi yao huongezeka na kuwa kubwa sana wakati wa vita. Ni dhairi kwamba sehemu kubwa kidogo ya mali ya taifa itahusika katika mazingira yasiyokuwa ya kawaida ya namna hiyo. Kama taifa katika ujumla wake halitaitunza mali ya nama hiyo na kuiacha moja kwa moja chini ya uangalizi wa watoto wasiokuwa na uzoefu na wasiokuwa na uwezo wa kutunza mali zao kwa kutumia akili, kitendo hiki ni lazima kabisa kitaleta athari mbaya katika uchumi wote wa taifa. Ili kuliondoa tatizo hili, taifa linaambiwa katika ujumla wake na kupewa jukumu la kuitunza mali husika kana kwamba ni mali yao. Lakini hii haina maana kwamba mayatima wa namna hiyo hawatarithishwa au kwamba watanyang'anywa haki zao za kibinafsi moja kwa moja. Aya inayofuatia na aya ya 11 zinatoa maana halisi ya aya hii kwa uwazi sana.

Aya 7. *Tajiri, basi ajiepushe*. Aya hii ni tafsiri ya Aya 3 ya sura hii; inazidi kubainisha kuwa tajiri anayewalinda mayatima asichukue ujira katika mali zao; na maskini ameruhusiwa kulipwa sawa na kazi anayoifanya.

Aya 8. Aya hii ndiyo msingi wa kanuni ya Kiislamu ya urithi, na inaeleza kanuni ya haki za mwanamume na mwanamke, ya kuwa wote wana haki ya kupata sehemu katika mali ya urithi.

Aya 9. Ndugu waliotajwa katika Aya hii ni wale wasiokuwa na sehemu katika urithi. Aya hii inawapendelea Waislamu, wanapofanya wasia, wausie sehemu ya mali yao isiyozidi thuluthi moja kwa ajili ya kupewa ndugu wengine wasio na mafungu na mayatima na maskini.

10. Na (warithi) waogope kama wangeacha nyuma yao wazao wadhaifu wangekuwa na hofu juu yao; basi wamwogope Mwenyezi Mungu na waseme kauli iliyo sawa.

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا
خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿١٠﴾

11. Hakika wale ambao wanakula mali ya yatima kwa dhuluma, bila shaka wanakula moto matumboni mwao; na hivi karibuni wataungua katika moto uwakao.

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ
ع فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Mwenyezi Mungu anawausieni juu ya watoto wenu; mwanamume apate sawa na sehemu ya wanawake wawili; na wakiwa wanawake zaidi ya wawili, basi watapata thuluthi mbili za (mali) aliyoacha; lakini akiwa mmoja basi apewe nusu. Na wazazi wake wawili, kila mmoja wao apate sehemu ya sita ya (mali) aliyoacha, akiwa (yule marehemu) anaye mtoto; lakini kama hana mtoto, na wazazi wake wawili wamekuwa ndio warithi wake, basi mama yake atapata thuluthi moja, na kama (marehemu) anao ndugu, basi mama yake atapata sehemu ya sita, baada ya kutoa aliyoyausia au kulipa deni. Baba zenu na watoto wenu: ninyi hamjui ni nani miongoni mwao aliye karibu zaidi kuwafaidisheni. Hiyo ni sheria iliyotoka kwa Mwenyezi Mungu. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ ۖ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ ۚ
فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ۖ
وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ ۚ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ
وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ ۚ
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ ۚ
فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ ۚ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ
يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ ۗ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ
أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا ۚ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٢﴾

Aya 12. Aya hii na inayofuata zinaeleza hukumu za urithi kwa muhtasari. Dini ya Kiislamu imewawekea sehemu za urithi ndugu wote wa karibu wa mtu aliyefariki, wake kwa waume, bila kufuata walivyofuatana katika kuzaliwa. Watoto, wazazi, waume, wake, wanapokuwa hai, hupata sehemu zao, katika kila hali, na ndugu wengine hupata sehemu katika matukio maalum. Mwanamume amepewa sehemu mbili kuliko mwanamke maana yeye anayo madaraka ya kuwapa matumizi watu wa nyumbani mwake (Ma'aani jalada 2 uk. 32).

13. Na ninyi mtapata nusu ya (mali) zilizoachwa na wake zenu, kama wao hawana mtoto; na ikiwa wana mtoto, ninyi mtapata robo ya walivyoacha, baada ya kutoa walivyousia au kulipa deni. Nao (wake zenu) watapata robo ya mlivyoacha, ikiwa hamna mtoto; lakini kama mnaye mtoto, basi wao watapata sehemu ya nane ya vile mlivyoacha, baada ya kutoa mlivyousia na kulipa deni. Na kama mwanamume au mwanamke anayerithiwa hana mtoto wala wazazi, lakini anaye kaka au dada, basi kila mmoja wa hawa atapata sehemu ya sita; Lakini kama wakiwa zaidi kuliko hao basi wagawane hisa zilizo sawa katika theluthi moja baada ya kutoa vilivyousiwa au kulipa deni, pasipo kuwa na nia ya kusababisha mateso kwa ye yote. Hili ni agizo kutoka kwa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mvumilivu.

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ ۚ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ ۚ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ ۚ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ ۗ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوِ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ ۚ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ ۚ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٣﴾

14. Hiyo ni mipaka ya Mwenyezi Mungu; na anayemtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, Yeye Atamwingiza katika Bustani zipitazo mito chini yao; watakaa humo na huo ndio ufaulu mkuu.

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٤﴾

Aya imeeleza namna tatu za sehemu za wazazi: (1) Kama mtu amekufa na amewacha mtoto mmoja au zaidi, basi kila mzazi wake atapata 1/6; (2) kama mtu amekufa hana mtoto na wazazi wake peke yao ndio warithi, na hakuacha mke au mume, basi mama atapata 1/3 ya mali, na 2/3 zilizobaki atachukua baba; (3) mtu anakufa bila kuzaa, na wazazi wake peke yao ndio warithi wake, lakini marehemu huyo anao nduguze na dadaze, hapo, ingawa nduguze na dadaze hawatamrithi, lakini kuwapo kwao kutabadili mafungu ya wazazi; hapa mama atapata 1/6 (badala ya 1/3) na 5/6 zilizobaki zitakwenda kwa baba. Sababu ya baba kupewa sehemu kubwa zaidi hapa ni kwamba yeye ndiye anawapa matumizi ndugu na dada za marehemu.

Aya 13. *Kalaala,* "Hana mtoto wala mzazi." Neno *kalaala* lina maana hizi: (1) Mtu ambaye amekufa na hakuacha baba wala mtoto wa kiume au wa kike; au (2) mtu ambaye hakuacha baba wala mtoto wa kiume. Ibni Abbas anasema, *Kalaala* ni mtu asiyeacha mtoto wa kiume, haidhuru hata kama baba yake yu hai au amekufa, na hii ndiyo maana ya (3) ya neno *Kalaala* (Lane, Akrab na Mufradat).

15. Na anayemwasi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na kuiruka mipaka Yake, Atamwingiza Motoni, humo atakaa, na atapata adhabu ifedheheshayo.

وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٥﴾

FUNGU 3

16. Na wale wafanyao upujufu miongoni mwa wanawake wenu, basi mwaite mashahidi wanne juu yao miongoni mwenu; na kama wakishuhudia, basi mwazuie majumbani mpaka mauti iwafishe au Mwenyezi Mungu awafanyie njia nyingine.

وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِن نِّسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِّنكُمْ ۖ فَإِن شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّىٰ يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٦﴾

17. Na wale wawili wanaoufanya miongoni mwenu, basi waadhibuni wote wawili; na kama wakitubia na kujisahihisha, basi waacheni; hakika Mwenyezi Mungu ndiye Apokeaye toba, Mwenye kurehemu.

وَاللَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنكُمْ فَآذُوهُمَا ۖ فَإِن تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَّحِيمًا ﴿١٧﴾

18. Toba inayopokelewa na Mwenyezi Mungu ni ya wale tu wanaofanya uovu kwa ujinga, kisha wakatubia papo kwa papo; basi hao ndio Mwenyezi Mungu Huipokea toba yao; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٨﴾

19. Na si toba ya wale ambao hufanya maovu mpaka mauti imemhudhuria mmoja wao, husema: Hakika mimi sasa natubu; wala ya wale ambao wanakufa katika hali ya ukafiri. Hao ndio Tumewaandalia adhabu iumizayo.

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٩﴾

Aya 16. Wanawake wanaotajwa hapa ni wale wanaoonekana na uasherati pasipo kuzini; ndivyo walivyofahamu Aya hii Abu Muslim na Mujahid na wengineo: yaani wanawake hao wazuiwe majumbani mwao wasichanganyike na wanawake wengine mpaka wameacha mwenendo mbaya au wameolewa. Na kwa kuwa kosa hili ni kubwa, basi ni lazima lishuhudiwe na mashahidi wanne ili wanawake wasidhulumiwe bure.

20. Enyi mlioamini, si halali kwenu kuwarithi wanawake kwa nguvu; wala msiwazuie (kuolewa) ili mpate kuwanyang'anya baadhi ya vile mlivyowapa, isipokuwa wawe wamefanya uovu ulio wazi; na kaeni nao kwa wema ; na kama mkiwachukia, basi huenda mchukie kitu na Mwenyezi Mungu Ametia heri nyingi ndani yake.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَرِثُوا النِّسَآءَ كَرْهًا ؕ
وَلَا تَعْضُلُوْهُنَّ لِتَذْهَبُوْا بِبَعْضِ مَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ
اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيْنَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ۚ وَعَاشِرُوْهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ ۚ
فَاِنْ كَرِهْتُمُوْهُنَّ فَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْـًٔا وَّيَجْعَلَ اللّٰهُ
فِيْهِ خَيْرًا كَثِيْرًا ﴿٢٠﴾

21. Na kama mkitaka kubadilisha mke mahali pa mke (wa zamani) na hali mmoja wao mmempa rundo la mali, basi msimnyang'anye cho chote. Je, mtainyang'anya kwa kusingizia na kwa hatia iliyo wazi?

وَاِنْ اَرَدْتُّمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ ۙ وَّ
اٰتَيْتُمْ اِحْدٰىهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَاْخُذُوْا مِنْهُ شَيْـًٔا ؕ
اَتَاْخُذُوْنَهٗ بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿٢١﴾

22. Na mtainyang'anyaje na hali ninyi kwa ninyi mmeingiliana, nao wamepokea kwenu ahadi thabiti?

وَكَيْفَ تَاْخُذُوْنَهٗ وَقَدْ اَفْضٰى بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ
وَّاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِّيْثَاقًا غَلِيْظًا ﴿٢٢﴾

23. Wala msiwaoe wake waliowaoa baba zenu, isipokuwa yale yaliyokwisha pita. Bila shaka jambo hilo ni uovu na chukizo, na njia mbaya.

وَلَا تَنْكِحُوْا مَا نَكَحَ اٰبَآؤُكُمْ مِّنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ ؕ اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً وَّمَقْتًا ؕ وَسَآءَ سَبِيْلًا ﴿٢٣﴾ ع

FUNGU 4

24. Mmeharimishiwa (kuoa) mama zenu, na binti zenu, na dada zenu, na shangazi zenu, na dada za mama zenu, na binti za ndugu, na binti za dada, na mama zenu waliowanyonyesheni, na dada zenu wa kunyonya, na mama za wake zenu, na binti zenu wa kambo walio katika ulinzi wenu, waliozaliwa na

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهٰتُكُمْ وَبَنٰتُكُمْ وَاَخَوٰتُكُمْ وَعَمّٰتُكُمْ
وَخٰلٰتُكُمْ وَبَنٰتُ الْاَخِ وَبَنٰتُ الْاُخْتِ وَاُمَّهٰتُكُمُ
الّٰتِيْٓ اَرْضَعْنَكُمْ وَاَخَوٰتُكُمْ مِّنَ الرَّضَاعَةِ وَاُمَّهٰتُ
نِسَآئِكُمْ وَرَبَآئِبُكُمُ الّٰتِيْ فِيْ حُجُوْرِكُمْ مِّنْ نِّسَآئِكُمُ

Aya 21. Sio mradi wa Aya hii kuwa mtu anayo ruhusa ya kumwacha mkewe bure. Lazima pawe na sababu za kutosha. Mtume *s.a.w.* alisema: "Hakika jambo la halali linalochukiza sana mbele ya Mwenyezi Mungu ni talaka" (Dawud, sura ya *Talaak*).

Aya 23. *Isipokuwa yale yaliyokwisha pita.* Yaani waliofanya kosa la kuoa wanawake walioharimishwa walipokuwa hawajawa Waislamu, wao watasamehewa; lakini ni lazima wawaache wanawake hao mara moja.

wake zenu mliowaingilia - lakini kama ninyi hamjawaingilia, basi si vibaya kwenu (kuwaoa) - na wake wa wana wenu waliotoka katika migongo yenu; na (imeharimishwa) ya kwamba mwaoe madada wawili wakati mmoja, isipokuwa yale yaliyokwisha pita; hakika Mwenyezi Mungu ndiye Msamehevu, Mrehemevu.

الّٰتِىْ دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَاِنْ لَّمْ تَكُوْنُوْا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَآئِلُ اَبْنَآئِكُمُ الَّذِيْنَ مِنْ
اَصْلَابِكُمْ وَاَنْ تَجْمَعُوْا بَيْنَ الْاُخْتَيْنِ اِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿٢٤﴾

JUZU 5

25. Na pia (mmeharimishiwa) wanawake wenye kuolewa, isipokuwa wale iliyowamiliki mikono yenu ya kuume. Ndiyo sheria ya Mwenyezi Mungu juu yenu. Na mmehalalishiwa (kuoa wanawake) minghairi ya hao, kwamba mwatafute kwa mali zenu, kwa kuwaoa bila ya kufanya zinaa, Na kwa ajili ya faida mnayoipata kwao, basi wapeni mahari zao zilizolazimishwa; wala si vibaya kwenu katika yale mliyoridhiana baada ya (kutoa) mahari. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَّالْمُحْصَنٰتُ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ
كِتٰبَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَاُحِلَّ لَكُمْ مَّا وَرَآءَ ذٰلِكُمْ اَنْ
تَبْتَغُوْا بِاَمْوَالِكُمْ مُّحْصِنِيْنَ غَيْرَ مُسٰفِحِيْنَ فَمَا
اسْتَمْتَعْتُمْ بِهٖ مِنْهُنَّ فَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ فَرِيْضَةً
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْمَا تَرٰضَيْتُمْ بِهٖ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيْضَةِ
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٢٥﴾

26. Na miongoni mwenu asiyeweza kupata mali ya kuoa wanawake waungwana, waaminio, basi (aoe) katika wajakazi waaminio iliyowamiliki mikono yenu ya kuume, na Mwenyezi Mungu Anajua sana imani yenu;

وَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا اَنْ يَّنْكِحَ الْمُحْصَنٰتِ
الْمُؤْمِنٰتِ فَمِنْ مَّا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِّنْ فَتَيٰتِكُمُ
الْمُؤْمِنٰتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِّنْ

Aya 25. *Muhsanaat,* "Wanawake wenye kuolewa," pia wamekatazwa kuolewa na mtu mwingine, yaani, ni haramu mtu kumwoa mke wa mtu mwingine. Neno *Muhsanaat* pia limetumika katika Qur'an kwa maana hizi, (1) mwanamke mtawa na (2) mwanamke ambaye si mtumwa. (lane na Akrab).

Iliyowamiliki mikono yenu ya kuume, yaani wanawake waliotekwa katika vita iliyoletwa na maadui kwa kutaka kuuvunja Uislamu. Sababu ya kutolewa ruhusa ya kuwaoa ni kwamba wapate raha.

بَعْضٍ ۚ فَانْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَٰتٍ غَيْرَ مُسَٰفِحَٰتٍ
وَلَا مُتَّخِذَٰتِ أَخْدَانٍ ۚ فَإِذَآ أُحْصِنَّ فَإِنْ أَتَيْنَ
بِفَٰحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَٰتِ مِنَ
الْعَذَابِ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ ۚ وَأَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَّكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٦﴾

m-ninyi kwa ninyi, basi mwaoe kwa idhini ya mabwana wao na wapeni mahari zao kwa sheria, wanawake wema, wasio waasherati, wala wenye kushika mahawara. Na wanapoolewa kisha wakafanya ufasiki, basi itakuwa adhabu juu yao nusu ya adhabu iliyowekwa kwa wanawake waungwana. Hayo ni kwa yule miongoni mwenu anayeogopa kupata udhia. Na ya kwamba msubiri ndiyo bora kwenu. Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

FUNGU 5

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

27. Mwenyezi Mungu Anataka kuwabainishieni na kuwaongozeni kwenye mwendo wa wale waliowatangulieni, na kuwaelekeeni (kwa rehema Yake); na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الشَّهَوَٰتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٨﴾

28. Na Mwenyezi Mungu Anataka kuwaelekeeni (kwa rehema Yake); lakini wanaofuata matamanio (yao) hutaka ya kwamba mgeuke mgeuko mkubwa.

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ ۚ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٩﴾

29. Mwenyezi Mungu Anataka kuwapunguzieni, maana mwanadamu ameumbwa dhaifu.

Ikumbukwe kwamba Islam hairuhusu kuteka wanawake katika vita zingine za desturi. Hapa iliruhusiwa ili kulipiza kisasi kwa maadui waliowateka wanawake wa Kiislamu na kuwafanya watumwa. Hatua hii pia ilikusudiwa kuzuia ufisadi ambao mara nyingi hutokea katika hali za namna hii. soma sura 24:34.

Aya 29. *Mwenyezi Mungu Anataka kuwapunguzieni.* Mwanadamu ni mwanadamu, hakukamilika. Hivyo asingeweza kutunga Sheria kamili ya kumfaa. Ili kumpunguzia taabu, Mwenyezi Mungu Mwenyewe amemtengenezea kanuni zote zilizo muhimu zipate kumwongoza. Hapa ni dhahiri Sheria imekuwa rehema kwa ajili ya watu, mbali na vile wanavyodhani Wakristo kuwa "Sheria ni laana." (Wagalatia 3:13).

30. Enyi mlioamini, msiliane mali zenu kwa batili, isipokuwa iwe biashara kwa kuridhiana kati yenu; wala msijiue nafsi zenu; hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye kuwahurumieni.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَأْكُلُوٓا۟ أَمْوَٰلَكُم بَيْنَكُم
بِٱلْبَٰطِلِ إِلَّآ أَن تَكُونَ تِجَٰرَةً عَن تَرَاضٍ مِّنكُمْ ۚ
وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٣٠﴾

31. Na atakayefanya hivi kwa uadui na dhuluma, basi kwa yakini huyo Tutamwingiza Motoni; na hayo ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ عُدْوَٰنًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ
نَارًا ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣١﴾

32. Kama mkijiepusha na maovu makubwa mnayokatazwa, Tutawafutieni makosa yenu na Tutawaingizeni mahali patukufu.

إِن تَجْتَنِبُوا۟ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ
وَنُدْخِلْكُم مُّدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٣٢﴾

33. Wala msitamani vile ambavyo Mwenyezi Mungu Amewafadhili baadhi yenu kuliko wengine. Wanaume wanayo sehemu ya vile walivyovichuma, na wanawake wanayo sehemu ya vile walivyovichuma. Na mwombeni Mwenyezi Mungu fadhili Zake, hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

وَلَا تَتَمَنَّوْا۟ مَا فَضَّلَ ٱللَّهُ بِهِۦ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ
لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا ٱكْتَسَبُوا۟ ۖ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٌ مِّمَّا
ٱكْتَسَبْنَ ۚ وَسْـَٔلُوا۟ ٱللَّهَ مِن فَضْلِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ
بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٣﴾

34. Na kila (mtu) tumemwekea warithi wa yale waliyoyaacha wazazi wawili na ndugu zake; na wale mnaofungamana nao ahadi, basi wapeni sehemu yao; hakika Mwenyezi Mungu ni shahidi wa kila kitu.

وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَٰلِىَ مِمَّا تَرَكَ ٱلْوَٰلِدَانِ وَٱلْأَقْرَبُونَ ۚ
وَٱلَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَٰنُكُمْ فَـَٔاتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ ۚ إِنَّ
ٱللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٤﴾ ع

Aya 30. *Msijiue nafsi zenu.* Mtume *s.a.w.* amesema; "Mtu anayejiua kwa silaha, ataletwa siku ya Hukumu pamoja na silaha ile mkononi mwake na atatupwa Motoni na humo atakaa. Na mtu atakayejiua kwa sumu atatupwa ndani ya Moto pamoja na sumu ile, na humo ataendelea kuila" (Kathir).

Aya 33. *Wala msitamani,* yaani (1) mtu asiombe ya kuwa Mungu ampe kitu kile kile alicho nacho mwenzake, yaani yule mwenye nacho akinyang'anywe kihamie kwake; (2) mtu anaweza kuomba apewe kitu kama alichonacho mwenzake; (3) mtu anapoomba asiweke mbele yake mtu fulani aliyefadhiliwa, akitamani kuwa Mungu amfanyie kama alivyomfanyia mtu yule. Hii ni kama kuuwekea kipimo uwezo wa Mwenyezi Mungu. Mtu aombe tu kwa Mwenyezi Mungu afadhiliwe maana fadhili za Mungu hazina kipimo.

FUNGU 6

35. Wanaume ni walinzi wa wanawake kwa sababu Mwenyezi Mungu amewafadhili baadhi yao kuliko wengine, na kwa sababu ya mali zao wanazozitoa; basi wanawake wema ni wale wenye kutii, wanaohifadhi (hata) wasipokuwapo (waume zao) yale Aliyohifadhi Mwenyezi Mungu. Na (wanawake) ambao mnaogopa uasi wao, basi waonyeni na waacheni peke yao katika vitanda, na wapigeni. Na kama wanawatii, basi msiwatafutie njia. Hakika Mwenyezi Mungu ndiye Aliye juu, Mkuu.

الرِّجَالُ قَوّٰمُوْنَ عَلَى النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ وَّ بِمَآ اَنْفَقُوْا مِنْ اَمْوَالِهِمْ ؕ فَالصّٰلِحٰتُ قٰنِتٰتٌ حٰفِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ ؕ وَالّٰتِىْ تَخَافُوْنَ نُشُوْزَهُنَّ فَعِظُوْهُنَّ وَاهْجُرُوْهُنَّ فِى الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوْهُنَّ ۚ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوْا عَلَيْهِنَّ سَبِيْلًا ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيْرًا ﴿٣٥﴾

36. Na kama mkihofia uvunjaji wa ahadi ya ndoa baina yao, basi teueni mpatanishi mmoja kutoka katika jamaa za mwanamume na mpatanishi mmoja kutoka katika jamaa za mwanamke. Kama wote wawili wakitaka mapatano, Mwenyezi Mungu Atasababisha yawepo baina yao. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye habari.

وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوْا حَكَمًا مِّنْ اَهْلِهٖ وَحَكَمًا مِّنْ اَهْلِهَا ۚ اِنْ يُّرِيْدَآ اِصْلَاحًا يُّوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا خَبِيْرًا ﴿٣٦﴾

37. Na mwabuduni Mwenyezi Mungu wala msimshirikishe na cho chote, na wafanyieni hisani wazazi na pia jamaa za ukoo, na yatima na maskini na jirani miongoni mwa jamaa, na jirani ambaye si jamaa, na rafiki aliye kando (yako), na msafiri, na wale iliyowamiliki mikono yenu ya kuume; bila shaka Mwenyezi Mungu hampendi Mwenye kiburi, ajivunaye.

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوْا بِهٖ شَيْـًٔا وَّ بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَّ بِذِى الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَالْجَارِ ذِى الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْۢبِ وَابْنِ السَّبِيْلِ ۙ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُوْرَا ۙ ﴿٣٧﴾

Aya 35. *Wapigeni.* Mwanamke anaweza kuadhibiwa na mumewe, lakini mifupa yake isijeruhiwe kamwe, na kipigo kisiwe cha kutia alama katika mwili wake (Tirmidhi, sura *Ridhaa*). Haya yote yamewekwa kwa ajili ya mwendo wa ufisadi ulio wazi. Mume hana haki kumwadhibu mkewe kwa makosa ya kawaida ya nyumbani au kwa kutoangalia kazi.

Aya 36. Tunafikiri kwamba si lazima kutumia neno "wapatanishi" kwa sababu kijina 'hao' chaweza kuwarejea pia wale wahusika wawili.

38. Ambao hufanya ubahili na huwaamuru watu kufanya ubahili, na kuyaficha Aliyowapa Mwenyezi Mungu kwa fadhili Zake. Na Tumewaandalia makafiri adhabu ifedheheshayo.

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿٣٨﴾

39. Na ambao wanatoa mali zao kwa kuonyesha watu wala hawamwamini Mwenyezi Mungu wala siku ya Mwisho. Na yule mwenye kuwa Shetani rafiki yake, basi yeye ni rafiki mbaya.

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ ۗ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا ﴿٣٩﴾

40. Na ingekuwa nini juu yao kama wangelimwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho, na kutoa katika yale Aliyowapa Mwenyezi Mungu? Na Mwenyezi Mungu Anawajua sana.

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾

41. Hakika Mwenyezi Mungu hadhulumu (hata sawa na) uzito wa chembe; na kama likiwa ni tendo jema, Yeye Atalizidisha na kutoa ujira mkubwa kutoka Kwake.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۖ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤١﴾

42. Basi itakuwaje tutakapoleta shahidi katika kila umati, na Tukakuleta wewe uwe shahidi juu ya hawa?

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤٢﴾

43. Siku hiyo watapenda waliokufuru na kumwasi Mtume ya kuwa ardhi isawazishwe juu yao, wala hawatamficha Mwenyezi Mungu hadithi yo yote.

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ﴿٤٣﴾

FUNGU 7

44. Enyi mlioamini, msiikaribie sala wakati mmetunduwazwa kiakili mpaka muwe mnajua waziwazi mnayoyasema, wala hali mna janaba, isipokuwa mmo safarini, mpaka mwoge. Na kama mkiwa

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ

Aya 44. *Hali mmelewa*. Sio mradi wake kulewa ulevi, maana ulevi umeharimishwa katika Uislamu. Kulewa huku ni kwa mtu kukosa kufahamu anayoyasema kama ilivyoeleza Aya yenyewe, yaani kama mtu anakuwa na njaa au hasira au usingizi na mengineyo (Bukhari, Abu Dawud).

Tayamamuni kwa udongo. Udongo umechaguliwa badala ya maji kwa sababu, kama vile maji

wagonjwa au safarini au mmoja wenu ametoka msalani au mmewagusa wanawake, na msipopata maji, basi tayamamuni kwa udongo safi, na mkapake nyuso zenu na mikono yenu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye kughofiri.

45. Je, huwaoni wale waliopewa sehemu ya Kitabu? Wananunua upotevu na kuwatakeni kwamba mpotee njia.

46. Na Mwenyezi Mungu anawajua sana maadui zenu; na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Mlinzi, na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Msaidizi.

47. Miongoni mwa Mayahudi wamo ambao hubadilisha maneno kutoka mahali pao, na husema: Tumesikia na tumeasi: nawe sikia bila kusikilizwa; na (husema) Raa'inaa kwa kuligeuza kwa ndimi zao, na kuitusi dini; na kama wao wangalisema, Tumesikia na tumetii, na usikie na utuangalie, ingalikuwa bora kwao na vizuri zaidi. Lakini Mwenyezi Mungu Amewalaani kwa kufuru zao, basi hawaamini ila kidogo tu.

48. Enyi watu wa Kitabu! Yaaminini Tuliyoyateremsha yenye kusadikisha

حَتّٰى تَغْتَسِلُوْا وَاِنْ كُنْتُمْ مَّرْضٰٓى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَآءَ
اَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ الْغَآئِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوْا
مَآءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَ
اَيْدِيْكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُوْرًا ﴿٤٣﴾
اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ اُوْتُوْا نَصِيْبًا مِّنَ الْكِتٰبِ يَشْتَرُوْنَ
الضَّلٰلَةَ وَيُرِيْدُوْنَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبِيْلَ ﴿٤٤﴾
وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآئِكُمْ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَّكَفٰى
بِاللّٰهِ نَصِيْرًا ﴿٤٥﴾
مِنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ عَنْ مَّوَاضِعِهٖ
وَيَقُوْلُوْنَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَّ
رَاعِنَا لَيًّا بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِى الدِّيْنِ وَلَوْ اَنَّهُمْ
قَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا
لَّهُمْ وَاَقْوَمَ وَلٰكِنْ لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا
يُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٤٦﴾
يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ اٰمِنُوْا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا

---

yanamkumbusha mtu asili yake (sura 77:21), basi kumfanya mtu awe na unyenyekevu, udongo unamkumbusha kitu kingine dhalili alichoumbiwa, (Amewaumbeni kwa udongo, sura 30:21).

Aya 47. *Tumesikia na tumeasi;* Maana halisi ya kipande hiki cha aya haitakuwa imetolewa kwa uadilifu kwa njia ya tafsiri tu kwa sababu hapa wanafiki wanaelezwa kuwa wamevitamka vibaya kwa makusudi baadhi ya vifungu vya maneno vya kawaida ili kuvipindisha kwa nia ya kumtukana Mtukusu Mtume s.a.w. Waaminio walitumia kifungu cha maneno '*sami'naa* na *atwa'naa* chenye maana ya tumesikia na tumetiii. Badala ya usemi *atwa'naa* wanafiki walisema *'aswaynaa* (neno lililotumika katika maandiko halisi ya aya hii likimaanisha kwamba tumesikia na tumeasi. Hata hivyo walilitamka haraka haraka kwa nia ya kumpoteza msikilizaji kwamba wamesema *atwa'naa* badala ya *'aswaynaa.* Lakini msikilizaji hodari asingekosa kuujua udanganyifu huu na tusi lilioashiriwa. Tena wakalitamka neno *raainaa* kwa kupindisha ulimi nusu bi nusu baina ya *raainaa* na *raaiinaa*, *raainaa* lina maana ya utuhurumie ambapo *raaiinaa* lina maana ya ewe mchungaji wa kondoo wetu." Kwa mara nyingine tena hili lilikuwa jaribio la kumtukana Mtukufu Mtume s.a.w. chini ya kivuli cha matamshi.

لِّمَا مَعَكُم مِّن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَىٰٓ
أَدْبَارِهَآ أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّآ أَصْحَٰبَ ٱلسَّبْتِ ۚ وَكَانَ
أَمْرُ ٱللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٨﴾

yale yaliyo pamoja nanyi, kabla Hatujawadondoshea dhila baadhi ya viongozi wenu na kuwafanya wageuze migongo yao na kutimua mbio, au kuwalaani kama tulivyowalaani watu wa Sabato. Na amri ya Mwenyezi Mungu ndiyo yenye kutekelezwa..

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفْتَرَىٰٓ
إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٩﴾

49. Hakika Mwenyezi Mungu Hasamehi kushirikishwa naye, na Husamehe yaliyo nyuma ya hayo kwa Amtakaye. Na anayemshirikisha Mwenyezi Mungu bila shaka amebuni dhambi kubwa.

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُم ۚ بَلِ ٱللَّهُ يُزَكِّى
مَن يَشَآءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٥٠﴾

50. Je, huwaoni wale wajitakasao nafsi zao? Bali Mwenyezi Mungu Humtakasa Ampendaye, nao hawatadhulumiwa hata kidogo.

ٱنظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ ۖ وَكَفَىٰ بِهِۦٓ
إِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥١﴾ ع

51. Angalia jinsi wanavyotunga uwongo juu ya Mwenyezi Mungu, na hii yatosha kuwa dhambi iliyo dhahiri.

FUNGU 8

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ نَصِيبًا مِّنَ ٱلْكِتَٰبِ يُؤْمِنُونَ
بِٱلْجِبْتِ وَٱلطَّٰغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ هَٰٓؤُلَآءِ
أَهْدَىٰ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ سَبِيلًا ﴿٥٢﴾

52. Je, huwaoni wale waliopewa sehemu ya Kitabu? Wanamwamini mchawi na shetani, na husema juu ya wale waliokufuru kuwa hao wameongoka zaidi katika njia kuliko wale walioamini.

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ ۖ وَمَن يَلْعَنِ ٱللَّهُ فَلَن
تَجِدَ لَهُۥ نَصِيرًا ﴿٥٣﴾

53. Hao ndio Mwenyezi Mungu Amewalaani, na ambaye Mwenyezi Mungu Amemlaani basi hutamwona kuwa na msaidizi.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ ٱلْمُلْكِ فَإِذًا لَّا يُؤْتُونَ ٱلنَّاسَ
نَقِيرًا ﴿٥٤﴾

54. Ama wanayo sehemu ya ufalme? Basi hapo wasingaliwapa watu hata kokwa.

Aya 49. *Hasamehi.* Siyo mradi wake kuwa anayeabudu masanamu hawezi kutubu au kwamba toba yake haiwezi kupokelewa hata hapa duniani, la. Bali maneno hayo yanahusu wakati wa kufa, yaani anayekufa katika hali ya shirki hatasamehewa.

55. Au wanawafanyia watu husuda kwa yale aliyowapa Mwenyezi Mungu kwa ukarimu Wake? Basi bila shaka tuliwapa watoto wa Ibrahimu Kitabu na hekima, na Tukawapa ufalme mkuu.

أم يحسدون الناس على ما آتاهم الله من فضله
فقد آتينا آل إبراهيم الكتاب والحكمة وآتيناهم
ملكا عظيما ﴿٥٤﴾

56. Basi yuko miongoni mwao anayemwamini, na yuko miongoni mwao anayejiepusha naye. Na Jahanamu yatosha kuunguza.

فمنهم من آمن به ومنهم من صد عنه وَ
كفى بجهنم سعيرا ﴿٥٥﴾

57. Hakika wale waliozikataa Aya Zetu, karibuni Tutawaingiza katika Moto; kila mara ngozi zao zitakapoungua, Tutawabadilishia ngozi badala ya zile ili waonje adhabu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

إن الذين كفروا بآياتنا سوف نصليهم نارا كلما
نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غيرها ليذوقوا
العذاب إن الله كان عزيزا حكيما ﴿٥٦﴾

58. Na wale walioamini na kufanya vitendo vizuri, karibuni Tutawaingiza katika Mabustani yapitayo mito chini yao kwa kukaa humo milele; Humo watakuwa na wake waliotakaswa na Sisi; na Tutawaingiza katika kivuli kizito.

والذين آمنوا وعملوا الصالحات سندخلهم جنات
تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا لهم
فيها أزواج مطهرة وندخلهم ظلا ظليلا ﴿٥٧﴾

59. Hakika Mwenyezi Mungu Anawaamuruni kurudisha amana kwa wanaozistahili, na ya kwamba mnapohukumu baina ya watu mhukumu kwa adili; bila shaka mauidha Anayowatoleeni Mwenyezi Mungu ni mazuri sana; Hakika Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Aonaye.

إن الله يأمركم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها وَ
إذا حكمتم بين الناس أن تحكموا بالعدل إن الله
نعما يعظكم به إن الله كان سميعا بصيرا ﴿٥٨﴾

60. Enyi mlioamini! Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtiini Mtume Wake na wale wenye mamlaka juu yenu;

يا أيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا الرسول وَ

Aya 59. *Amana.* Yaani kazi au kitu ambacho mtu amekabidhiwa; au amri ya Mungu anayowapa watumishi Wake; au ahali za mtu (Lane). Mtume *s.a.w.* alisema ya kuwa cheo au kazi yenye mamlaka pia ni amana (Muslim sura *Imaarat*)

Aya 60. Muundo wa lugha ya Kiarabu wa fungu la maneno *'uulil amri minkum* (wenye

أُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ ۖ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ
إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٦٠﴾

na kama mkigombana juu ya jambo lo lote, basi lirudisheni kwa Mwenyezi Mungu na Mtume, ikiwa mnamwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho. Hiyo ndiyo heri, nayo ina matokeo bora.

FUNGU 9

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ
إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوا
إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ
الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦١﴾

61. Je, hawaoni wale wanaodai ya kwamba wameamini yale yaliyoteremshwa kwako na yaliyoteremshwa kabla yako? Wanataka wakahukumiwe kwa Shetani, hali walipewa amri ya kumkataa; na Shetani anataka kuwapoteza upotevu wa mbali.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ
رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا ﴿٦٢﴾

62. Na wanapoambiwa, njooni kwenye yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, na kwa Mtume, utawaona wanafiki wanajiweka mbali nawe kabisa.

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا
وَتَوْفِيقًا ﴿٦٣﴾

63. Basi imekuwaje unapowafikia msiba kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yao wanakujia wakiapa kwa jina la Mwenyezi Mungu wakisema hatukuwa na maana ya kitu kingine isipokuwa kitendo cha wema na mapatano.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ
عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُل لَّهُمْ فِي أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٦٤﴾

64. Hao ndio ambao Mwenyezi Mungu Anayajua yaliyomo mioyoni mwao, basi waache, na uwafahamishe na uwaambie maneno yatakayoingia katika nafsi zao.

---

mamlaka juu yenu) haujaeleweka sawasawa na baadhi ya watu. Na lenye utashi maalum ni neno *minkum* ambalo kwa hakika linaundwa na viarifu viwili vilivyounganishwa pamja yaani *min* na *kum*. *Min* maana yake ni kutoka na *kum* maana yake ni ninyi. Kwa kulitafsiri kwa mtindo wa neno kwa neno, baadhi ya mufasirina walilielewa fungu hili la maneno kuwa na maana ya kutoka miongoni mwenu. Yaani mnatakiwa kuitii ile mamlaka ambayo inabahatika kuwa imetoka miongoni mwenu, ikiwa na maana ya mamlaka ya Kiislamu peke yake. Katika mfano huu maalum hiki kiarifu *min* kinafanya kazi ya kukiunganisha tu kile kiarifu *kum* na lile neno *uulil amri* katika uhusiano wa kumiliki na tafsiri ni lazima iwe Wale wenye malaka juu yenu.

Katika maana iliyopanuka zaidi maneno haya yanawakusanya hata wale wasio Waislamu Sunna na Hadithi za Mtume *s.a.w.* zimeweka jambo hili wazi ya kuwa katika mambo ya kidunia Waislamu wawatii hata hao watawala wasiokuwa Waislamu, kama hawaingii kuvuruga mambo ya dini yao.

65. Na Hatukumtuma Mtume yo yote ila atiiwe kwa amri ya Mwenyezi Mungu; na lau wangalikujia walipojidhulumu nafsi zao wakaomba msamaha kwa Mwenyezi Mungu, na Mtume pia akawaombea msamaha, bila shaka wangemkuta Mwenyezi Mungu, Mwenye kupokea toba Mwenye rehema.

وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَلَوْ
أَنَّهُمْ إِذ ظَّلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ جَآءُوكَ فَٱسْتَغْفَرُوا۟ ٱللَّهَ
وَٱسْتَغْفَرَ لَهُمُ ٱلرَّسُولُ لَوَجَدُوا۟ ٱللَّهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا ﴿٦٥﴾

66. Siyo, kwa haki ya Mola wako, wao, hawawi wenye kuamini mpaka wakufanye hakimu katika yale waliyohitilafiana kati yao, kisha wasione chuki mioyoni mwao juu ya hukumu uliyotoa, na wanyenyekee kabisa.

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ
بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ
وَيُسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا ﴿٦٦﴾

67. Na kama Tungeliwalazimisha ya kwamba 'ueni watu wenu' au tokeni katika nyumba zenu, wasingalifanya hivyo isipokuwa wachache tu katika hao, na kama wangalifanya waliyoagizwa ingalikuwa bora kwao na inayoimarisha zaidi.

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ ٱقْتُلُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ أَوِ ٱخْرُجُوا۟
مِن دِيَٰرِكُم مَّا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِّنْهُمْ ۖ وَلَوْ أَنَّهُمْ
فَعَلُوا۟ مَا يُوعَظُونَ بِهِۦ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَأَشَدَّ
تَثْبِيتًا ﴿٦٧﴾

68. Na ndipo Tungewapa malipo makubwa kutoka Kwetu.

وَإِذًا لَّءَاتَيْنَٰهُم مِّن لَّدُنَّآ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٨﴾

69. Na hakika Tungewaongoza njia iliyonyooka.

وَلَهَدَيْنَٰهُمْ صِرَٰطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٦٩﴾

70. Na Mwenye kumtii Mwenyezi Mungu na Mtume, basi hao ni miongoni mwa wale Aliowaneemesha Mwenyezi Mungu -- Manabii na Masidiki na Mashahidi na Masalih; na hao ndio marafiki wema.

وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمَ
ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ
وَٱلصَّٰلِحِينَ ۚ وَحَسُنَ أُو۟لَٰٓئِكَ رَفِيقًا ﴿٧٠﴾

71. Hiyo ni fadhili itokayo kwa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Mjuzi.

ذَٰلِكَ ٱلْفَضْلُ مِنَ ٱللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ عَلِيمًا ﴿٧١﴾

Aya 67. Maneno "ueni watu wenu" yaweza kueleweka vibaya. Tafsiri sahihi ingekuwa "Ueni nafsi zenu". Hii kwa hakika haina maana kwamba waliambiwa wajiue wenyewe bali ni maneno tu yaliyokuwa yakiwahimiza waue ubinafsi wao na wajitupe moja kwa moja katika radhi ya Mwenyezi Mungu.

Aya 70. Katika Aya hii madaraja manne yamewekwa kwa ajili ya Waislamu: (1) Unabii;

FUNGU 10

72. Enyi mlioamini shikeni hadhari yenu, kisha tokeni kundi moja moja au tokeni nyote pamoja.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ أَوِ انْفِرُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

73. Na bila shaka yuko katika ninyi anayekawia nyuma, na kama unawapateni msiba, husema: Hakika Mwenyezi Mungu Amenineemesha nilipokuwa sikuhudhuria pamoja nao.

وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ﴿٧٢﴾

74. Na kama ikiwafikieni fadhili kutoka kwa Mwenyezi Mungu, husema -- kana kwamba haukuwa urafiki baina yenu na baina yake -- Laiti ningalikuwa pamoja nao na ningalipata ufaulu mkuu.

وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ كَأَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾

75. Basi wapigane katika njia ya Mwenyezi Mungu wale wanaouza maisha (yao) ya dunia kwa Akhera; na anayepigana katika njia ya Mwenyezi Mungu kisha akauawa au akashinda, basi hivi karibuni Tutampa ujira mkuu.

فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

---

(2) Usidiki; (3) Ushahidi; (4) Usalihi. Neno *ma'a* lililotumiwa katika Aya hii na ambalo limetafsiriwa *miongoni mwa* ni kama lililotumiwa katika sura 4:147 kuonyesha kuwa wanafiki wanaotubu watakuwa *ma'almuminin,* yaani miongoni mwa waaminio. Ndiyo kusema nao pia watakuwa waaminio. Kadhalika katika sura 3:194 waaminio wamefundishwa kuomba hivi, "Utufishe *ma'al-abraar"* yaani katika wema. Hivyo katika Aya hii neno *Ma'alladhiina an'amallaahu* maana yake ni watakuwa katika wale aliowaneemesha Mwenyezi Mungu.

Maoni haya yanakubaliwa na Abu Hayyan, mtungaji maarufu wa Kitabu Bahr-ul-Muhit, na pia Ar-Raghib. Katika Bahr-ul-Muhit (jalada 3, uk. 278) mmeandikwa maneno ya Ar-Raghib yanayosema: "Mwenyezi Mungu amewagawanya waaminio katika sehemu nne katika Aya hii, na amewawekea madaraja manne ambayo mengine yao ni ya chini kuliko mengine, na amewahimiza waaminio wasibaki nyuma ya madaraja haya."

Kadhalika katika Ruuh-ul-Ma'aani, ambayo ni tafsiri ijulikanayo sana, mmeandikwa maelezo ya Aya hii kwa maneno haya. "Unabii ni wa namna mbili, *wa desturi na wa maalum.* Unabii *wa maalum* yaani Utume wa kuleta sheria, sasa haupatikani; Lakini *utume wa desturi,* bado unaendelea ." Na Mtume *s.a.w.* alisema "Kama (mwanangu) Ibrahimu angeishi angekuwa Nabii" (Ibni Maja, sura ya *Janaaiz*).

Aya 73. Aya hii inawahusu wanafiki na inaonyesha tabia zao mbili: (1) Kunapokuwa vita hawaendi pamoja na Waislamu, na wanafurahi kukosa kwenda; (2) hawashirikiani na Waislamu katika huzuni na furaha zao, bali wao hujali habari zinazowahusu wao wenyewe tu.

76. Na mna nini hampigani katika njia ya Mwenyezi Mungu na ya wale walio dhaifu katika wanaume na wanawake na watoto ambao husema: Mola wetu, Ututoe katika mji huu ambao watu wake ni wadhalimu, na Utujaalie mlinzi kutoka Kwako na Utujaalie msaidizi kutoka Kwako.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ
مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا
وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٦﴾

77. Wale walioamini wanapigana katika njia ya Mwenyezi Mungu, lakini waliokufuru wanapigana katika njia ya Shetani, basi piganeni na marafiki wa Shetani; hakika hila za Shetani ni dhaifu.

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ ۖ
إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٧﴾ ع

FUNGU 11

78. Je! huwaoni wale walioambiwa; Izuieni mikono yenu, na simamisheni Sala, na toeni Zaka. Lakini walipolazimishwa kupigana, mara kundi moja katika wao wakawaogopa watu kama kumwogopa Mungu au kwa hofu zaidi, na wakasema: Mola wetu, mbona Umetulazimisha kupigana? Kwa nini hukutuahirisha mpaka muda ulio karibu? Sema: Starehe ya dunia ni kidogo, lakini Akhera ni bora kwa mwenye kumcha; wala hamtadhulumiwa hata kidogo.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ
أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً ۚ وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا
الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ ۗ قُلْ مَتَاعُ
الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا
تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٨﴾

79. Po pote mlipo mauti yatawafikieni, na ingawa muwe katika buruji madhubuti. Na kama ukiwafikia wema wanasema: Huu umetoka kwa Mwenyezi Mungu. Na kama ukiwafikia uovu wanasema, huu umetoka kwako. Sema: Yote yametoka kwa Mwenyezi Mungu; basi wamekuwaje watu hawa hawawezi kufahamu hadithi?

أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ
مُشَيَّدَةٍ ۗ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ ۖ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ
عِنْدِكَ ۚ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ
لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٩﴾

Aya 76. Aya hii ni dalili ya wazi kuwa Waislamu hawakuwa wa kwanza kuanzisha mapigano. Waislamu walipigana vita ili kujilinda tu na kuwaokoa wenzao wanyonge. (Tazama sura 2:191; na 22:40).

80. Wema uliokufikia umetoka kwa Mwenyezi Mungu; na ubaya uliokufikia, basi umetoka nafsini mwako. Nasi Tumekupeleka kwa watu kuwa Mtume; na Mwenyezi Mungu Atosha kuwa shahidi.

مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ ۫ وَمَآ اَصَابَكَ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَّفْسِكَ ؕ وَاَرْسَلْنٰكَ لِلنَّاسِ رَسُوْلًا ؕ
وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا ﴿٨٠﴾

81. Mwenye kumtii Mtume, basi amemtii Mwenyezi Mungu, na anayegeuka, basi Hatukukupeleka kuwa mlinzi juu yao.

مَنْ يُّطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ ۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَآ
اَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ﴿٨١﴾ؕ

82. Na wanasema: Tunatii; lakini wanapotoka mbele yako kundi moja miongoni mwao linashauriana usiku kinyume cha yale uliyoyasema. Na Mwenyezi Mungu Huyaandika wanayoshauriana usiku, basi uwaachilie mbali, na umtegemee Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu Atosha kuwa Mlinzi.

وَيَقُوْلُوْنَ طَاعَةٌ ۫ فَاِذَا بَرَزُوْا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَآئِفَةٌ
مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِيْ تَقُوْلُ ؕ وَاللّٰهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُوْنَ ۚ
فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ
وَكِيْلًا ﴿٨٢﴾

83. Je, hawaitafakari Qur'an? Na kama ingalitoka kwa asiyekuwa Mwenyezi Mungu, bila shaka wangalikuta ndani yake hitilafu nyingi.

اَفَلَا يَتَدَبَّرُوْنَ الْقُرْاٰنَ ؕ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ
لَوَجَدُوْا فِيْهِ اخْتِلَافًا كَثِيْرًا ﴿٨٣﴾

Aya 83. Maneno ya Qur'an *ikhtilaafan kathiiran*, hitilafu nyingi kwa hakika yanaashiria migongano, ikiwa na maana kwamba kama mwingine ye yote asiyekuwa Mwenyezi Mungu ndiye angelikuwa mtunzi wa Qur'an Tukufu, bila shaka yo yote watu wangelikuta migongano mingi ndani yake. Maneno yafananayo na haya kuhusiana na uumbwaji wa ulimwengu yanapatikana katika 67:4 (Al-Mulk) yakitangaza kwamba haiwezekani kukuta tofauti au migongano katika kazi ya Mwenyezi Mungu.

Hitilafu. Neno hili linaweza kuwa na maana mbili: (1) kuhitilafiana maneno ya Qur'an na mafundisho yaliyomo ndani yake; au (2) kuhitilafiana kwa bishara za Qur'an na kutimizwa kwao. Qur'an haina hitilafu katika maana zote hizi na mafundisho yake yanapatana kabisa. Watu wanaodhani kuwa kuna Aya zenye kuhitilafiana na zilizo *"naasikh"* na *"mansuukh"* ni kwa sababu hawakuifikiria Qur'an kiasi cha kutosha, kama asemavyo Mwenyezi Mungu, "Je, hawaitafakari Qur'an?" (Pia tazama sura 2:107).

Kama Kitabu kinachosemwa ni cha Mungu kiwe na habari zinazohitilafiana na kupinzana, hicho hakiwezi kuwa kitabu cha Mungu. Maana haiwezekani Mungu alete sheria inayotakiwa ifanye kazi wakati mmoja kisha ipingane.

HITILAFU ZA BIBLIA

Wasomaji wangependa kujua Vitabu vya Wakristo vikoje katika jambo hili. Hivyo, tunawaandikia kidogo. Vitabu hivyo vina hitilafu za namna ambayo, utakapoziona, saa ile ile utakata shauri ya kuwa, mbali na kusema ni ufunuo wa Mungu, haviwezi hata kusemwa kuwa viliandikwa na mtu mwenye elimu au mwenye akili. Mifano ni mingi, lakini hapa tutawaonyesheni michache ya hitilafu za Biblia:-

AGANO JIPYA NA LA KALE VINAPINZANA

(1) Yesu "akaenda, akakaa katika mji ulioitwa Nazareti; ili litimie neno lililonenwa na Manabii, Ataitwa Mnazarayo" (Matt. 2:23). Unabii uliotajwa na maneno hayo haupatikani mahali po pote katika Agano la Kale. Hivyo ikiwa Injili inasema kweli, ni wazi Agano la Kale limeharibika, na mtu mbaya mmoja au zaidi aliondoa maneno hayo. Ndiyo kusema Agano la Kale linalochezewa hivyo, maneno yake hayawezi kuwa na sifa ya Neno la Mungu: maana, ni kitabu ambacho maneno yake yanaweza kubadilishwa au kuondolewa na watu. Lakini, kama Agano la Kale ni sahihi ya kwamba toka mwanzo halikuwa na maneno hayo, basi Injili imesema uwongo, na hivyo haiwezi kuwa na sifa inayopewa kazi ya mtu mwema, sembuse ya Mungu.

HITILAFU KATIKA HABARI ZA YUDA

(2) Katika Mathayo 27:3-7 imeandikwa ya kwamba Yuda, ambaye ni mwanafunzi wa Yesu aliyepokea vipande thelathini vya fedha kwa makuhani ili apate kumkamatisha Yesu akasulubiwe, baadaye alijuta kwa uovu huo alioufanya, na akawarudishia wale makuhani fedha ile, nao wakaikataa. Lakini Yuda "akavitupa vile vipande vya fedha katika hekalu, akaondoka; akaenda, akajinyonga. Wakuu wa makuhani wakavitwaa vile vipande vya fedha. . . . .*wakavitumia kwa kununua* konde la mfinyanzi liwe mahali pa kuzikia wageni."

Lakini maneno haya yanapinzana na maneno yaliyoandikwa mahali pengine yanayosema kwamba konde hilo halikununuliwa na makuhani, bali na Yuda mwenyewe, na ya kuwa hakujinyonga, bali alianguka kifudifudi akapasuka, matumbo yake yote yakatoka. Imeandikwa, "Katika habari za Yuda, aliyewaongoza wao waliomkamata Yesu; kwa sababu alikuwa amehesabiwa pamoja na sisi, akapata sehemu ya huduma hii. Basi mtu huyu *alinunua* konde kwa ijara ya udhalimu, akaanguka kifudifudi akapasuka, matumbo yake yote yakatoka" (Matendo 1:18).

Je, mapadre wanaweza kutuambia kuwa kitabu chenye maneno yasiyopatana hivyo kinaweza kuwa cha Mungu, tukakubali? Sisi tunajua ya kuwa ndugu zetu walioingia Ukristo walikuwa hawajapeleleza habari za vitabu hivi wanavyoambiwa kucha kutwa kuwa ni vya Mungu. Tunatumai ya kuwa wenye roho safi kati yao, sasa watafunua macho na kujitoa ndani ya janga walimotiwa hali hawana habari timilifu.

HITILAFU JUU HABARI YA WANYANG'ANYI

(3) Mattayo 27:44 na Marko 15:32, imeandikwa ya kuwa wale wanyang'anyi waliosulubiwa pamoja na Yesu, nao walimlaumu, wakamshutumu na kumfyolea Yesu. Lakini Luka 23:39- 40 anasema ya kuwa si wote wawili waliomlaumu Yesu, bali mmoja: "Na mmoja wa wale wahalifu waliotungikwa alimtukana, akasema, Je, wewe si Kristo? Jiokoe nafsi yako na sisi. Lakini yule wa pili akamjibu, akamkemea akisema, Wewe humwogopi hata Mungu, nawe u katika hukumu hiyo hiyo? Nayo ni haki kwetu kwa kuwa tunapokea malipo tuliyostahili kwa matendo yetu; bali huyu hakutenda lo lote lisilofaa."

Je, kitabu chenye maneno yanayopinzana hivi kinaweza kuwa cha Mungu? Au mapadre hawamwogopi hata Mungu kwa kusema vitabu vya namna hii vimeandikwa kwa nguvu za Roho Mtakatifu! Mwenyezi Mungu akusaidieni, ndugu zetu, mmetiwa ndani ya vurugu kubwa! Tafadhali mzinduke. Mwenye busara ni yule asiyeona haya kuachilia mbali jambo lisilofaa. Ela soma mfano mwingine unaofuata:

HABARI YA KUTAMBULIKANA YESU PIA NI HITILAFU.

(4) Mathayo 26:48, Marko 14:44, Luka 22:47-48 vinaeleza ya kuwa Yuda aliwapa Mayahudi ishara ya kuwa mtu atakayembusu ndiye Yesu, wamkamate. Lakini Yohana 18:4 kinapinza jambo hili lisemalo kuwa Yuda ndiye aliyekwenda mbusu Yesu ili ajulikane kwa Mayahudi. Hicho kinaeleza, "Yesu hali akijua yote yatakayompata, akatokea, akawaambia ni nani mnayemtafuta? Wao wakajibu ni Yesu Mnazareti. Yesu akawaambia. Ni mimi. Yuda naye aliyemsaliti alikuwa amesimama pamoja nao. Basi alipowaambia, Ni mimi, walirudi nyuma, wakaanguka chini."

Maelezo haya ya Yohana ni dhahiri yamekwenda upande. Na vitabu hivyo vinaitwa "Neno la Mungu"yaani vilifunuliwa na Mungu. Je, rafiki Mkristo, bado ungali unasadiki kuwa haya maneno yanayopingana yametoka kwa Mungu mmoja? Huu hapa mfano mwingine:

HATA MAAGIZO ALIYOTOA YESU HAYAPATANI

(5) Mathayo 10:9 na Luka 22:35vinasema kuwa Yesu alipowatuma wanafunzi wake kuhubiri, aliwaambia wasichukuwe jumla ya vitu, wala viatu, wala fimbo. Lakini Marko 6:9 kinasema, walikatazwa wasichukue kitu cha njiani isipokuwa fimbo tu, lakini wajifungie vitu pia. Na Petro mwanafunzi wa Yesu alivaa viatu (Matendo 12:8). Ni wazi hitilafu ya namna hii inaweza kuwa katika vitabu vya watu, si vya Mungu. Ndugu Mkristo, lini utaachilia mbali vitabu hivi vyenye vurugu? Tazama tena mfano mwingine:

YESU ALISULUBIWA LINI? HAWAPATANI

(6) Marko 15:25 kinasema ya kuwa ilikuwa saa tatu Yesu aliposulubiwa. Lakini Yohana 19:14 kinaeleza ya kuwa saa sita ndiyo hukumu ya kumsulubisha Yesu ilipokatwa na hakimu. Mmoja katika hawa waandishi wawili lazima maneno yake yawe si ya kweli. Ndiyo kusema kama Agano Jipya ni kitabu cha Mungu, hata hivyo kina maneno mengine yasiyokuwa ya kweli. Je, kitabu cha Mungu kinaweza kuwa hivyo? Hatumlazimishi Mkristo kuacha kusadiki vitabu hivyo kama bado anataka, lakini asikose kukumbuka ya kuwa baada ya kubainishiwa jambo hili waziwazi hivi hatokuwa na udhuru mbele ya Mwenyezi Mungu. Akiwa radhi kujidanganya mwenyewe na kujisingizia kuridhika na vitabu vya dini vyenye upungufu usiofichika kama huu, basi ni shauri lake, maana tumekwisha mwonyesha uwazi wote kwa nia safi. Tafadhali soma hii hoja nyingine.

YOHANA ALIMTAMBUAJE YESU? PIA HAWAPATANI!

(7) Yohana 1:29-34 kinaeleza ya kuwa Yohana Mbatizaji alimtambua Yesu kuwa ndiye mwana-kondoo wa Mungu, na ya kuwa hangemjua ila kwa sababu alijulishwa na (Mungu) aliyempeleka kubatiza kwa maji. Lakini Mathayo 11:2 na Luka 7:19 imeandikwa ya kwamba "Yohana aliposikia huko gerezani matendo yake Kristo, alituma wanafunzi wake kumwuliza, Wewe ndiwe yule ajaye au tumtazamie mwingine?' Habari hizi mbili ni hitilafu kabisa, na hakuna njia ya kuzipatanisha kwa uaminifu. Ah! zote mbili zimetoka kwa Mungu mmoja hizi? Ndugu Mkristo, mpaka sasa natumai umebadili mawazo yako kiasi cha kutosha. Kiri waziwazi na usimwogope mtu ila Mungu wako tu. Huna kosa hata kidogo kusadiki kuwa Agano jipya si kitabu cha Mungu. Jihadhari, mtu asikudanganye. Sasa tupande juu kwenye Agano la Kale:

TORATI ILIANDIKWA NA NANI?

(8) Inasemekana ya kuwa Torati iliandikwa na Musa, na hivyo, wanasema, lazima iwe sahihi. Je, ni kweli iliandikwa na Musa? Torati yenyewe inasema; "Basi Musa huyo Mtumishi wa Jehova alikufa huko nchi ya Moabi, kwa neno la Jehova. Akamzika bondeni katika nchi ya Moabi kuelekea Bethi-peori" (Kumbukumbu ya Torati 34:5-6). Ni wazi maneno hayo yasingeweza kuandikwa na Musa mwenyewe. Mtu mwingine aliyaandika hayo. Ni ushahidi wa wazi ya kuwa watu waliingiza maneno yao katika maneno ya Mungu wapendavyo. Hivyo ni vigumu kupambanua ni yepi maneno ya Mungu na yepi maneno ya watu katika vitabu hivyo. Kikombe cha usaha kikitiwa katika ndoo ya maziwa hunajisika maziwa yote, mtu asitake kuyanywa. Tafadhali fikiri, ndugu Mkristo.

84. Na linapowafikia jambo lo lote la amani au la hofu hulitangaza; na kama wangalilipeleka kwa Mtume na kwa wenye mamlaka kati yao, bila shaka wangalijua wale wanaolipeleleza miongoni mwao. Na kama isingalikuwa fadhili za Mwenyezi Mungu juu yenu na rehema Zake, kwa yakini mngalimfuata Shetani isipokuwa wachache tu.

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ ۖ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَىٰ أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنبِطُونَهُ مِنْهُمْ ۗ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٣﴾

85. Basi upigane katika njia ya Mwenyezi Mungu, hukukalifishwa ila nafsi yako, na uwahimize waaminio, huenda Mwenyezi Mungu Akazuia mashambulio ya wale waliokufuru, na Mwenyezi Mungu ndiye Mkali wa kushambulia na Mkali wa kuadhibu.

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ ۚ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ ۖ عَسَى اللَّهُ أَن يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ﴿٨٤﴾

86. Atakayeombea maombezi mema atapata sehemu katika hayo, na atakayeombea maombezi mabaya

مَّن يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُن لَّهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُن لَّهُ كِفْلٌ مِّنْهَا ۗ

MICHAL BINTI SAUL ALIZAA AU HAPANA?

(9) 2 Samuel 6:23 imeandikwa, "Na Michal binti Saul hakuwa na mtoto mpaka siku ya kufa kwake." Lakini hicho hicho sura 21:8 kinasema, "Lakini mfalme alichukua wana wawili wa Rizpah binti Aiah, aliomzalia Saul, Armoni na Mefibosheth; na wana watano wa Michal binti Saul." Je, inawezekana Michal aliyekufa hana mtoto, mara awe aliyekuwa na wana watano? Hili au lile moja si kweli. Neno lisilo la kweli kuwa katika "Kitabu cha Mungu" ni jambo ambalo mtu ye yote hawezi kusadiki sembuse Mkristo. Chini inafuata hoja ya kumi inayozidi kuthibitisha kuwa Biblia ina hitilafu nyingi sana ndani yake na haiwezi kuwa ni neno la Mungu.

BABA NA MWANAWE WANAWEZA KUWA NA UMRI MMOJA?

(10) Katika 2 Mambo ya Siku 21:19-20 imeandikwa ya kuwa Jehoram alipotawala alikuwa na umri wa miaka 32 na akatawala Yerusalemu kwa miaka 8 akafa mwenye umri wa miaka 42. Na hapo hapo katika 22:1-2 imeandikwa ya kwamba alipokufa huyo Jehoram watu wa Yerusalem wakamtawalisha kitinda mimba wake aitwaye Ahazia. Sasa tazama wanasema, "Alipotawala Ahazia alikuwa mwana wa miaka 42." Je, inawezekana ya kuwa baba mtu afe leo na umri wa miaka 42 na mwanawe wa mwisho kesho naye awe na umri wa miaka 42 pia? Je, baba na mwanawe wa mwisho walizaliwa siku moja? Bado mapadre wanataka tusadiki vitabu hivyo kuwa sahihi na havina ila! Tunawaomba Wakristo wajiepushe na dini za namna hii, na wasome Qur'an, waone Neno sahihi la Mwenyezi Mungu lilivyo.

Aya 86. Tafsiri hii inayafanya matumizi ya aya hii kuwa finyu kwa kuhusishwa na maamkio ya mdomo ya kutakiana mema ambapo onyo lililomo humo lina matumizi mapana zaidi. Kwa hakika linafunika siyo tu salamu za mdomo bali pia linakusudia zawadi za kila namna kujibizwa kwa zilizo bora zaidi au kwa akali kwa za kiwango kile kile.

وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيْتًا ﴿٨٥﴾

atapata sehemu ya matokeo mabaya ya maombezi hayo. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

وَاِذَا حُيِّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوْا بِاَحْسَنَ مِنْهَآ اَوْ رُدُّوْهَا
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا ﴿٨٦﴾

87. Na mnaposalimiwa kwa maamkio, basi itikieni kwa yaliyo bora kuliko hayo, au mrejeshe hayo hayo; hakika Mwenyezi Mungu Anafanya hesabu ya kila kitu.

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا
رَيْبَ فِيْهِ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيْثًا ﴿٨٧﴾

88. Mwenyezi Mungu, hakuna aabudiwaye ila Yeye tu, kwa yakini Atawakusanyeni siku ya Kiyama, haina shaka ndani yake; na nani mkweli zaidi katika maneno kuliko Mwenyezi Mungu?

FUNGU 12

فَمَا لَكُمْ فِى الْمُنٰفِقِيْنَ فِئَتَيْنِ وَاللّٰهُ اَرْكَسَهُمْ
بِمَا كَسَبُوْا اَتُرِيْدُوْنَ اَنْ تَهْدُوْا مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُ
وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ سَبِيْلًا ﴿٨٨﴾

89. Basi imekuwaje ninyi kuwa makundi mawili katika habari ya wanafiki, na hali Mwenyezi Mungu Amewageuza kwa sababu ya yale waliyoyachuma? Je, mnataka kumwongoza ambaye Mwenyezi Mungu Amemhukumu kupotea? Na Aliyemhukumu Mwenyezi Mungu kwamba amekwisha potea, basi kwa ajili yake hutapata njia.

وَدُّوْا لَوْ تَكْفُرُوْنَ كَمَا كَفَرُوْا فَتَكُوْنُوْنَ سَوَآءً فَلَا
تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ حَتّٰى يُهَاجِرُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
فَاِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوْهُمْ وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوْهُمْ
وَلَا تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ﴿٨٩﴾

90. Wanataka lau mngekufuru kama walivyokufuru wao ili muwe sawa sawa. Basi msiwafanye baadhi yao kuwa marafiki mpaka wahame katika njia ya Mwenyezi Mungu; na kama wakikengeuka, basi wakamateni na wauweni po pote mnapowapata; wala msifanye rafiki katika wao wala msaidizi.

Aya 87. Maamkio ya Kiislamu ni *Assalaamu 'alaikum* (amani ya Mwenyezi Mungu iwe juu yenu), na pengine yanazidishwa maneno, *warahmatullaahi wa barakaatuhuu* (na rehema za Mwenyezi Mungu na baraka Zake) ili kufuata amri hii isemayo "Itikieni kwa yaliyo bora," "au mrejeshe hayo hayo." Maana yake ni kuwa kama mtu hawezi kuitikia kwa maamkio bora zaidi, basi aitikie kwa yale yale aliyoamkiwa yeye.

91. Isipokuwa wale wanaopatana na watu ambao mna ahadi yenu na wao, au wajao kwenu na vifua vyao vinaona dhiki kupigana nanyi au kupigana na watu wao; na kama Mwenyezi Mungu Angalipenda Angewapa ushindi juu yenu, ndipo wangalipigana nanyi. Na kama wakijitenga nanyi, na wasipigane nanyi, na kuwaleteeni amani, basi Mwenyezi Mungu Hakuwafanyieni njia juu yao.

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ
أَوْ جَاءُوكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ
يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ
فَلَقَاتَلُوكُمْ ۚ فَإِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا
إِلَيْكُمُ السَّلَمَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩١﴾

92. Hivi karibuni mtawakuta wengine wanaotaka amani kwenu na amani kwa watu wao; kila wakirudishwa kwenye fitina, huangushwa humo kifudifudi, lakini kama hawajitengi nanyi na kuwaleteeni amani wala kuzuia mikono yao, basi wakamateni na kuwaua po pote mnapowapata. Na hao ndio ambao Tumekupeni juu yao mamlaka yaliyo wazi.

سَتَجِدُونَ آخَرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا
قَوْمَهُمْ كُلَّمَا رُدُّوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكِسُوا فِيهَا ۚ فَإِنْ لَّمْ
يَعْتَزِلُوكُمْ وَيُلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّوا أَيْدِيَهُمْ
فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ ۚ وَأُولَٰئِكُمْ
جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ﴿٩٢﴾

FUNGU 13

93. Na haimpasi mumini kumwua mumini ila kwa bahati mbaya. Na mwenye kumwua mumini kwa bahati mbaya, basi ampe uungwana mtumwa aliyeamini, na pia atoe malipo kwa warithi wake, isipokuwa waache wenyewe kuwa sadaka; lakini (aliyeuawa) akiwa ni mmoja wa watu walio ni adui zenu, hali mumini, basi ampe uungwana mtumwa aliyeamini; na kama (aliyeuawa) ni mmoja wa watu ambao mnayo ahadi baina yenu na baina yao, basi warithi wake wapewe malipo na pia apewe uungwana mtumwa aliyeamini; lakini ambaye hatampata mtumwa, basi afunge saumu miezi

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً ۚ وَمَنْ
قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ
مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا ۚ فَإِنْ كَانَ مِنْ
قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۖ
وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ فَدِيَةٌ
مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۖ فَمَنْ
لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ

اللّٰهِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٩٢﴾

miwili inayofuatana - njia ya kutafuta msamaha iliyoelekezwa na Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَمَنْ يَّقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهٗ جَهَنَّمُ خٰلِدًا
فِيْهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهٗ وَاَعَدَّ لَهٗ عَذَابًا
عَظِيْمًا ﴿٩٣﴾

94. Na mwenye kumwua mumini kwa kukusudia, basi malipo yake ni Jahanamu, humo atakaa, na Mwenyezi Mungu Atamghadhibikia na Atamlaani na Amemwandalia adhabu kubwa.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِذَا ضَرَبْتُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوْا
وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ اَلْقٰۤى اِلَيْكُمُ السَّلٰمَ لَسْتَ مُؤْمِنًا ۚ
تَبْتَغُوْنَ عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۫ فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ
كَثِيْرَةٌ ۚ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ
فَتَبَيَّنُوْا ۚ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ﴿٩٤﴾

95. Enyi mlioamini, mtakaposafiri katika njia ya Mwenyezi Mungu, basi pelelezeni sawasawa, wala msimwambie yule anayewatoleeni salamu (ya kwamba) wewe si mumini; mnataka mafao ya dunia hii, hali Mwenyezi Mungu Anayo mali mengi. Hivi ndivyo mlikuwa zamani, lakini Mwenyezi Mungu Amewafanyieni hisani, basi chungueni sawasawa; hakika Mwenyezi Mungu Anayo habari za mnayoyatenda.

لَا يَسْتَوِى الْقٰعِدُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ غَيْرُ اُولِى الضَّرَرِ
وَالْمُجٰهِدُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ ۚ
فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجٰهِدِيْنَ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ عَلَى
الْقٰعِدِيْنَ دَرَجَةً ۚ وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى ۚ وَفَضَّلَ
اللّٰهُ الْمُجٰهِدِيْنَ عَلَى الْقٰعِدِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٩٥﴾

96. Hawawi sawa waaminio wale wakaao, isipokuwa wenye ulemavu, , na wale wafanyao juhudi katika njia ya Mwenyezi Mungu kwa mali zao na kwa nafsi zao. Mwenyezi Mungu Amewafadhili katika cheo wale wafanyao juhudi katika njia ya Mwenyezi Mungu kwa mali zao na kwa nafsi zao kuliko wakaao. Na Mwenyezi Mungu Amewaahidi wote (kupata) wema, lakini Mwenyezi Mungu Amewafadhili wale wafanyao juhudi kuliko wakaao kwa ujira mkuu,

---

Aya 95. Maana inayojulikana katika Aya hii ni kuwa watu watakapotoa amani au kuonyesha maelekeo ya amani kwa Waislamu, basi Waislamu nao wakubali.

97. (Watapata) vyeo vitokavyo Kwake, na msamaha na rehema. Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

دَرَجٰتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَّرَحْمَةً ۭ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا
رَّحِيْمًا ﴿٩٧﴾

FUNGU 14

98. Kwa hakika wale ambao Malaika wamewafisha hali wamedhulumu nafsi zao, (Malaika) watasema: Mlikuwa katika hali gani? Watasema: Tulikuwa tukifahamiwa wadhaifu katika ardhi. (Malaika) watasema: Je, ardhi ya Mwenyezi Mungu haikuwa na wasaa wa ninyi kuhama humo? Basi hao ndio makao yao ni Jahanamu, nayo ni marudio mabaya;

إِنَّ الَّذِيْنَ تَوَفّٰىهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ أَنْفُسِهِمْ قَالُوْا
فِيْمَ كُنْتُمْ ۭ قَالُوْا كُنَّا مُسْتَضْعَفِيْنَ فِي الْأَرْضِ ۭ قَالُوْٓا
أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوْا فِيْهَا ۭ فَأُولٰٓئِكَ
مَأْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ۭ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا ﴿٩٨﴾

99. Isipokuwa wadhaifu katika wanaume na wanawake na watoto wasio na uwezo wa hali yo yote wala hawaoni njia (ya kuokoka).

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ لَا
يَسْتَطِيْعُوْنَ حِيْلَةً وَّلَا يَهْتَدُوْنَ سَبِيْلًا ﴿٩٩﴾

100. Basi hao ndio huenda Mwenyezi Mungu Atawasamehe; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye kughofiri.

فَأُولٰٓئِكَ عَسَى اللّٰهُ أَنْ يَّعْفُوَ عَنْهُمْ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا
غَفُوْرًا ﴿١٠٠﴾

101. Na mwenye kuhama katika njia ya Mwenyezi Mungu, atapata mahali pengi ardhini pa kukimbilia na wasaa; na anayetoka katika nyumba yake ili kuhama kwa ajili ya Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, kisha yakamfika mauti, basi umehakiki ujira wake juu ya Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ndiye Msamehevu, Mrehemevu.

وَمَنْ يُّهَاجِرْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرٰغَمًا
كَثِيْرًا وَّسَعَةً ۭ وَمَنْ يَّخْرُجْ مِنْۢ بَيْتِهٖ مُهَاجِرًا إِلَى
اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهٗ
عَلَى اللّٰهِ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١٠١﴾

Aya 101. Hapa waaminio wanaambiwa ya kuwa hakuna udhuru kwa ajili yao kukaa majumbani hali wamezungukwa na maadui, maana wakihama kwa nia safi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu watapata mahali pengine pa kukimbilia na wasaa mwingi.

Maneno ya Kiarabu *fii sabiilillahi* yanamaanisha kwa ajili ya Mwenyezi Mungu.

FUNGU 15

102. Na mnaposafiri katika ardhi, basi si vibaya kwenu kama mkifupisha Sala, iwapo mkiogopa ya kwamba wale waliokufuru watawataabisheni. Bila shaka makafiri ni adui zenu dhahiri.

وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿١٠٢﴾

103. Na unapokuwa pamoja nao ukawasalisha, basi kundi moja miongoni mwao wasimame pamoja nawe na washike silaha zao; na watakapomaliza sujuda yao (rakaa moja), basi waende nyuma yenu (kwa kulinda), na lije kundi jingine ambalo halijasali, kisha wasali pamoja nawe, nao washike hadhari yao na silaha zao, (maana) wale waliokufuru wanataka mghafilike na silaha zenu na vifao vyenu ili wawavamieni mvamio wa ghafla. Wala si vibaya kwenu, ikiwa mnaona udhia kwa sababu ya mvua au mnao ugonjwa, kuondoa silaha zenu. Na mshike hadhari yenu; hakika Mwenyezi Mungu Amewaandalia makafiri adhabu ifedheheshayo.

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ ۗ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً ۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ ۖ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٣﴾

104. Basi mwishapo kusali mkumbukeni Mwenyezi Mungu kila msimamapo na mkaapo na (mlalapo) kibavu; na mtakapopata amani, basi mkasimamishe Sala. Kwa hakika Sala imelazimishwa kwa waaminio kutekelezwa katika nyakati zilizoagizwa.

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٤﴾

Aya 102. *Mkifupisha Sala.* Maneno haya hayasemi kuwa rakaa za Sala zipunguzwe ambazo ni mbili zilizokwisha wekwa tokeapo kwa ajili ya Sala ya safari, bali hapa inafundishwa kuharakisha Sala inapokuwa hatari ya kushambuliwa na maadui. Tafsiri hii imetolewa na Ibni Kathir na kukubaliwa na Mujahid na Dhahhak na wanazuoni wengine.

Aya 103. Katika aya hii imeelezwa njia ya kusali Sala ya jamaa wakati wa hatari. Ziko njia 11 zilizofuatwa kwa kusali Sala ya wakati wa hatari. Tazama Al-Bahrul-Muhit.

Aya 104. Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye anayeambiwa hapa, na kadhalika kila Mwislamu anatakiwa kushika maagizo ya Aya hii.

105. Na msifanye uvivu kuwafuatia watu (walio maadui); kama mkipata maumivu basi wao pia wanapata maumivu kama mwumiavyo, na mnatumai kwa Mwenyezi Mungu wasiyoyatumai; na Mwenyezi Mungu ndiye Mjuzi, Mwenye hekima.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٥﴾

FUNGU 16

106. Hakika Tumekuteremshia Kitabu kwa haki ili upate kuhukumu baina ya watu kama Alivyokufahamisha Mwenyezi Mungu; na wala usiwe mtetezi wa wale wafanyao hiyana.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٦﴾

107. Na ukamwombe Mwenyezi Mungu ghofira; bila shaka Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٧﴾

108. Wala usiwatetee wale wanaojihini nafsi zao; bila shaka Mwenyezi Mungu hampendi aliye haini, mwenye dhambi.

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا ﴿١٠٨﴾

109. Wanajificha na watu, lakini hawawezi kujificha na Mwenyezi Mungu, naye Yu pamoja nao wanaposhauriana usiku kwa kauli Asiyoipenda; na Mwenyezi Mungu Anayazunguka wanayoyatenda.

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠٩﴾

110. Angalieni! ninyi mlikuwa mkiwatetea katika maisha ya dunia, basi ni nani atakayemjadili Mwenyezi Mungu siku ya Kiyama kwa ajili yao, au ni nani atakayekuwa mlinzi juu yao?

هَا أَنْتُمْ هَٰؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿١١٠﴾

111. Na mwenye kutenda uovu au kujidhulumu nafsi yake, kisha akaomba ghofira kwa Mwenyezi Mungu, basi atamkuta Mwenyezi Mungu ni Mwenye kughofiri, Mwenye kurehemu.

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١١١﴾

112. Na mwenye kufanya dhambi, basi ameifanyia nafsi yake tu; na Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye, Mwenye hekima.

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١٢﴾

113. Na mwenye kufanya hatia au dhambi, kisha akamsingizia nayo asiye na kosa, basi kwa hakika amebeba masingizio na dhambi iliyo wazi.

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿١١٣﴾

FUNGU 17

114. Na kama si kuwa juu yako fadhili za Mwenyezi Mungu na rehema Zake kundi moja katika hao lilikuwa limeamua kukupoteza, [lakini Yeye aliivunja mipango yao]. Kwa hakika hao hawampotezi mtu ye yote isipokuwa wanajipoteza wao wenyewe na hawawezi kukudhuru cho chote. Na Mwenyezi Mungu Amekuteremshia Kitabu na hekima, na Amekufundisha yale uliyokuwa huyajui; na fadhili za Mwenyezi Mungu zilizo juu yako ni kubwa.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ ۚ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ۚ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

115. Hakuna heri yo yote itokanayo na mashauriano yao ya siri isipokuwa pale ambapo wanaamua kutoa matumizi kwa ajili ya maskini au kufanya kazi za ustawi wa jamii au kuleta mapatano na kuondoa maovu miongoni mwa watu; na atakayefanya hivi kwa kutaka radhi ya Mwenyezi Mungu, basi hivi karibuni Tutampa ujira mkubwa.

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٥﴾

Aya 113. *Khatiiah,* "Hatia" ni kosa linalofanywa ama kwa kukusudia au bila kukusudia na linamhusu mwenyewe aliyelifanya. Na *Ithmun* "dhambi" ni kosa linalofanywa makusudi na linaweza kuenea kwa watu wengine pia. (Aqrab, Mufradat na Lane).

Aya 115. Aya hii inafundisha kuwa mikutano ya namna tatu ndiyo inayoleta manufaa: (1) *Kutoa sadaka,* yaani mikutano inayofanywa kwa makusudi ya kuendesha mbele hali njema za

116. Lakini atakayemwasi Mtume baada ya kumdhihirikia mwongozo, na kufuata njia isiyo ya waaminio, Tutamgeuza alikogeukia mwenyewe na Tutamwingiza katika Jahanamu; nayo ni mahali pabaya pa kurudia.

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ
وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ
جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٦﴾

FUNGU 18

117. Hakika Mwenyezi Mungu Hasamehi (dhambi ya) kushirikishwa na cho chote, na husamehe yaliyo duni ya hayo kwa Amtakaye; na anayemshirikisha Mwenyezi Mungu, basi bila shaka yeye amekwisha potea upotevu wa mbali.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٧﴾

118. Hawaombi badala Yake ila masanamu, ambapo kwa hakika hawamwombi ila Shetani mwasi.

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٨﴾

119. (Ambaye) Mwenyezi Mungu Amemlaani; naye (Shetani) akasema: Kwa yakini nitashika sehemu maalum katika watumishi Wako.

لَعَنَهُ اللَّهُ ۘ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا
مَفْرُوضًا ﴿١١٩﴾

120. Na bila shaka nitawaamuru ili kwamba wayakate masikio ya ngamia na wanyama wengine na bila shaka nitawaagiza na wataubadilisha uumbaji wa Mwenyezi Mungu. Na mwenye kumshika Shetani kuwa rafiki badala ya Mwenyezi Mungu, basi yeye amehasirika hasara iliyo dhahiri.

وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ
آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ ۚ
وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ
خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا ﴿١٢٠﴾

121. (Shetani) anawaahidi na kuwatamanisha; lakini Shetani hawaahidi ila udanganyifu.

يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ ۖ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا
غُرُورًا ﴿١٢١﴾

maskini na wahitaji. (2) *Kufanya wema,* yaani mikutano inayofanywa kwa makusudi ya kuendesha mbele na kueneza na kutangaza au kuvumbua na kuchungua mambo ya elimu, sanaa n.k.w. (3) *Kupatanisha baina ya watu,* yaani mikutano inayokusudiwa kuamua magomvi na kuondoa mambo yanayoleta magomvi, ikiwa katika maisha ya nyumbani, au katika taifa au utawala, au kati ya mataifa. Hili linahusu vyama vyenye makusudi ya kuongoza mambo ya utawala wa taifa au nchi, kwani kusudi lao ni kukuza amani kati ya watu.

122. Hao mahali pao ni Jahanamu, wala hawatapata ukimbilio kutoka humo.

أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ﴿١٢١﴾

123. Na wale walioamini na kufanya vitendo vizuri, bila shaka hivi karibuni Tutawaingiza katika Mabustani yapitayo mito chini yao, watakaa humo milele, ndiyo ahadi ya Mwenyezi Mungu iliyo kweli; na nani mkweli zaidi kwa usemi kuliko Mwenyezi Mungu.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا ۚ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾

124. Hayatakuwa sawa na matamanio yenu, wala sawa na matamanio ya watu wa Kitabu; atakayefanya ubaya atapewa ujira wake, wala hutapata mlinzi wala msaidizi kwa ajili yake badala ya Mwenyezi Mungu.

لَيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ وَلَا أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ ۗ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾

125. Na atakayefanya vitendo vizuri, akiwa mwanamume au mwanamke, hali yeye ni mwenye kuamini - basi hao wataingia Peponi, wala hawatadhulumiwa hata kidogo.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿١٢٤﴾

126. Na nani aliye bora kwa dini kuliko yule ambaye amejitupa dhati yake kwa Mwenyezi Mungu, naye ni mwema, na anafuata mila ya Ibrahimu aliyehalisika? Na Mwenyezi Mungu Amemfanya Ibrahimu kuwa rafiki.

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

127. Na ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini; na Mwenyezi Mungu ndiye Avizungukaye vitu vyote.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا ﴿١٢٦﴾

FUNGU 19

128. Na wanakuuliza yanayowahusu wanawake. Sema: Mwenyezi

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ ۖ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَ

Aya 125. *Naqiira* limetafsiriwa "hata kidogo" kwa kufuata mradi wake, lakini maana yake hasa ni kibonde cha kokwa ya tende." Aya hii inawaweka wanawake na wanaume katika usawa kwa mujibu wa matendo yao na malipo.

Mungu Anawaambieni habari zao, na pia msomewavyo katika Kitabu juu ya wanawake yatima ambao hamwapi (mahari zao) walizoandikiwa, nanyi mnapenda kuwaoa; na juu ya walio dhaifu katika watoto, na (Anawaambieni) ya kwamba jitahidini kuwatendea yatima kwa adili; na wema wo wote mnaofanya, basi Mwenyezi Mungu Anaujua.

مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا
تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ
بِالْقِسْطِ ۚ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ
عَلِيمًا ﴿١٢٨﴾

129. Na kama mke akiogopa kwa mume wake kugombanagombana na kutenganatengana, basi si vibaya kwao ikisuluhishwa baina yao suluhu (njema); maana suluhu ni bora. Na nafsi zimewekewa tamaa mbele yao; lakini kama mkifanya hisani na kunyenyekea, basi bila shaka Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا ۚ وَالصُّلْحُ
خَيْرٌ ۗ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ ۚ وَإِنْ تُحْسِنُوا
وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٩﴾

130. Nanyi hamwezi kufanya uadilifu uliokamilika baina ya wake, hata mngelikuwa na nia nzuri namna gani. Kwa hiyo msiegemee moja kwa moja kwa mke mmoja isije mwingine akaachwa ameangikwa, asiyehudumiwa na asiyeangaliwa. Lakini kama ninyi mkisuluhiana na kujilinda na uovu, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ ۖ
فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ وَإِنْ
تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٣٠﴾

Aya 129. *Nafsi zimewekewa tamaa mbele yao*. Maneno hayo yanaonyesha sababu hasa za ugomvi unaotokea kati ya mume na mke. Zinaweza kusemwa ni choyo au ubahili wa mume na tamaa ya mke. Mume anapokuwa hampendi mke wake huona anelemewa kumpa matumizi. Upande mwingine mke huenda akaombaomba mno kwa mume wake. Aya inawapa mauidha wote watendeane kwa uadilifu na kwa haki.

Aya 130. *Kal-mu'allaqah* "Kama aliyeangikwa." *Mu'allaqah* ni mke ambaye mumewe hamweki vyema na wala hampi talaka apate kuolewa na mwanamume mwingine (Lane na Akarb).

Nanyi hamwezi kufanya adili baina ya wake. Bi Aisha mama wa waaminio, mkewe Mtume *s.a.w.* anasimulia ya kwamba Mtume *s.a.w.* alikuwa akiwatendea wakeze sawasawa katika mambo yote yaliyo katika uwezo wake na baada ya kufanya hivi alikuwa akiomba kwa Mwenyezi Mungu

131. Na kama wakitengana, Mwenyezi Mungu Atamstawisha kila mmoja wao kwa wasaa Wake, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye hekima.

وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣١﴾

132. Na ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini. Na kwa yakini Tuliwaagiza waliopewa Kitabu kabla yenu, na ninyi pia, ya kwamba mumche Mwenyezi Mungu. Na kama mkikataa, basi ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini, na Mwenyezi Mungu ni Mkwasi, Asifiwaye.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَإِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣٢﴾

133. Na vyote vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini ni vya Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Mlinzi.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٣﴾

134. Kama akipenda Atawaondoeni enyi watu, na Atawaleta wengine; na Mwenyezi Mungu ni Mweza wa hayo.

إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٤﴾

135. Anayetaka malipo ya dunia, basi yako kwa Mwenyezi Mungu malipo ya dunia na pia ya Akhera. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kusikia, Mwenye kuona.

مَّن كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِندَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٥﴾

---

akisema, "Mola wangu, hivi ndivyo nitendavyo katika mambo ninayoweza; basi usinilaumu kwa yale yaliyo katika uwezo Wako ambayo mimi siyawezi," yaani maoni ya moyo (Dawud, sura *Nikaah*). Tena Mtume *s.a.w.* akasema, "Kama mtu anao wake wawili na anaelekea kwa mmoja (na kutomjali mwingine) atafufuliwa siku ya Kufufuka na ubavu wake mmoja umechanwa" (Dawua sura *Nikaah)*. Hivyo hadithi hizi mbili za Mtume *s.a.w*. zinaonyesha ya kwamba ingawa mume hawezi kuwapenda wakeze sawasawa lakini lazima katika matendo ya nje, kama kuwapa matumizi na wakati, awatendee wote sawasawa.

Aya 131. Inapokuwa mke na mume wameshindwa kabisa kuendelea maisha yao pamoja, basi jambo lililo zuri kwao ni kwamba watengane; na Mwenyezi Mungu Ameahidi kumnufaisha kila mmoja kwa kumpatia mwenzi wa kumfaa. Jinsi Islam inavyoona jambo la mke na mume kuachana ni kama inavyoonekana katika Hadithi ya Mtume *s.a.w*. isemayo, "Hakika jambo la halali linalochukiza sana mbele ya Mwenyezi Mungu ni talaka" (Dawud sura *Talaak*).

FUNGU 20

136. Enyi mlioamini! Kuweni wakali katika kusimamia uadilifu, mkiwa mashahidi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, hata kama jambo husika liwe dhidi ya ninyi wenyewe, au (juu ya) wazazi (wenu) na jamaa wa karibu. Awe tajiri au maskini Mwenyezi Mungu Yu karibu nao zaidi wote wawili. Basi msifuate matamanio ili kutofanya adili. Na kama mkipotoa (ukweli) au mkijitenga, basi hakika Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّٰمِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ
لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ ۚ إِن
يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَٱللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا
ٱلْهَوَىٰٓ أَن تَعْدِلُوا ۚ وَإِن تَلْوُۥٓا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ ٱللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٦﴾

137. Enyi mlioamini! mwaminini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na Kitabu Alichokiteremsha juu ya Mtume Wake, na Kitabu Alichokiteremsha zamani; na mwenye kumkataa Mwenyezi Mungu na Malaika Wake na Vitabu Vyake na Mitume Wake na Siku ya Mwisho, basi bila shaka amepotea upotevu wa mbali.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا ءَامِنُوا بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَٱلْكِتَٰبِ ٱلَّذِى
نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَٱلْكِتَٰبِ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن
يَكْفُرْ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ فَقَدْ
ضَلَّ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿١٣٧﴾

138. Hakika wale walioamini kisha wakakufuru, kisha wakaamini, kisha wakakufuru, tena wakazidi katika kufuru, Mwenyezi Mungu Hatawasamehe wala Hatawaongoza njia.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ٱزْدَادُوا كُفْرًا
لَّمْ يَكُنِ ٱللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًۢا ﴿١٣٨﴾

139. Waambie wanafiki ya kwamba watapata adhabu iumizayo,

بَشِّرِ ٱلْمُنَٰفِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٩﴾

Aya 136. *Ijapokuwa ni juu ya nafsi zenu.* Maneno haya pia yanaweza kufasiriwa, *Ijapokuwa ni juu ya watu wenu au juu ya ndugu zenu.* Maneno, *wazazi (wenu) na jamaa wa karibu* yameongezwa kutia mkazo ya kuwa ushahidi wa kweli ni jambo la lazima kabisa hata kama ushahidi huo uwe unaomdhuru baba wa mtu na nduguze au jamaa zake.

Aya 138. *Walioamini, kisha wakakufuru.* Wako watu wanaosema ya kuwa, kama mtu anaacha dini baada ya kuamini, basi kufuru yake hii inamstahilisha kupata adhabu ya kuuawa. Lakini Aya hii inavunja kabisa wazo la namna hii, maana sheria hiyo ingekuwa katika dini ya Kiislamu kuwa anayeacha dini auawe, watu wasingeweza kupata nafasi ya kuamini kisha kukufuru na kuamini tena na kisha kukufuru na kisha kuzidi katika kufuru.

140. Ambao huwafanya makafiri kuwa marafiki badala ya waaminio, Je, wanataka wapate heshima kwao? Basi hakika heshima yote ni ya Mwenyezi Mungu.

الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾

141. Naye Amekwisha wateremshieni katika Kitabu ya kwamba mnaposikia Aya za Mwenyezi Mungu zinakataliwa na kufanyiwa mzaha, basi msikae pamoja nao, mpaka waingie katika mazungumzo ghairi ya hayo; (maana mtakapokaa) hakika ndipo mtakuwa kama wao. Hakika Mwenyezi Mungu Atawakusanya wanafiki na makafiri wote katika Jahanamu;

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

142. Ambao wanawangojeeni (mpate msiba); basi kama mkipata ushindi kutoka kwa Mwenyezi Mungu, husema: Je! hatukuwa pamoja nanyi? Na kama makafiri wamepata sehemu, husema: Je, hatukuwashindeni na kuwalindeni na waaminio? Basi Mwenyezi Mungu Atahukumu baina yenu Siku ya Kiyama; na Mwenyezi Mungu hatawajaalia makafiri njia ya kuwashinda waaminio.

الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾ ع

FUNGU 21

143. Hakika wanafiki wanataka kumdanganya Mwenyezi Mungu, lakini Yeye Atawasababisha wajidanganye wao kwa wao; nao wanaposimama kusali, husimama kwa uvivu, hujionyesha kwa watu wala hawamkumbuki Mwenyezi Mungu ila kidogo tu;

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾

Aya 143 na **144** Zinaeleza waziwazi alama za wanafiki. Mtume *s.a.w.* amesema. "Sala iliyo nzito mno kwa wanafiki ni Sala ya Alasiri, Ishaa na ya Alfajiri," "Mnafiki hungoja mpaka

144. Wakisitasita baina ya hayo. huku hawako wala huku hawako. Na ambaye Mwenyezi Mungu amemhukumu kupotea, basi huwezi kumpatia njia.

مُّذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَٰلِكَ لَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ وَلَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ
وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

145. Enyi mlioamini, msiwafanye makafiri kuwa marafiki badala ya waaminio; je, mnataka kumpa Mwenyezi Mungu dalili dhahiri juu yenu?

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّخِذُوا۟ ٱلْكَٰفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن
دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۚ أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا۟ لِلَّهِ عَلَيْكُمْ
سُلْطَٰنًا مُّبِينًا ﴿١٤٤﴾

146. Bila shaka wanafiki wako katika daraja ya chini ya Moto, wala hutakuta kwa ajili yao msaidizi ye yote.

إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ فِى ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن
تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾

147. Isipokuwa wale wanaotubu na kujisahihisha na kumshika Mwenyezi Mungu, na kuuhalisisha utii wao kwa Mwenyezi Mungu, basi hao wako pamoja na waaminio. Na Mwenyezi Mungu karibuni Atawapa waaminio ujira mkuu.

إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُوا۟ وَأَصْلَحُوا۟ وَٱعْتَصَمُوا۟ بِٱللَّهِ وَأَخْلَصُوا۟
دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مَعَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۖ وَسَوْفَ يُؤْتِ
ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾

148. Mwenyezi Mungu ana haja gani kuwaadhibuni kama mtashukuru na mtaamini? Na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye kupokea shukurani Mwenye kujua.

مَّا يَفْعَلُ ٱللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَءَامَنتُمْ ۚ وَ
كَانَ ٱللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

---

jua linakaribia kutua ndipo husimama na akasali haraka-haraka rakaa nne za Sala ya Alasiri na kumkumbuka Mwenyezi Mungu kidogo" (Muslim); na katika Bukhari, imesemwa ni Sala za Alfajiri na Ishaa.

Aya 145. Mtu anayefanya urafiki na makafiri wakati makafiri wako katika vita na Waislamu yeye anasaidia kufuru, na ni lazima atajiteremshia ghadhabu ya Mwenyezi Mungu.

Aya 146. *Wako katika daraja ya chini ya Moto.* Maana wamechanganya dhambi ya kufuru na ya unafiki. Katika Islam wanafiki wamelaumiwa sana hata kuliko makafiri, maana wao ndio sababu ya kukuza fitina za namna mbalimbali katika umati wa watu.

Aya 147. *Wako pamoja na waaminio.* Sio mradi wake kuwa wao hawatakuwa waaminio, bali wao pia watakuwa waaminio. *Ma'a* hii ndio kama ile iliyotumika katika sura 4:70.

Aya 148. *Kama mtashukuru.* Neno la *shukr* linapotumiwa kwa ajili ya mtu ni kujali neema za Mwenyezi Mungu, na kutoa shukurani kwa matamko na kwa matendo; na kwa upande wa Mwenyezi Mungu lina maana ya kutoa malipo yanayostahili kupewa watu kwa ajili ya utii wao na wema wao.

JUZU 6

149. Mwenyezi Mungu Hapendi kelele ya maneno mabaya, ila kwa yule mwenye kudhulumiwa; na Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَن ظُلِمَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ﴿١٤٨﴾

150. Mkidhihirisha wema au mkiuficha, au mkiyasamehe maovu, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye kuweza.

إِن تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَن سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ﴿١٤٩﴾

151. Hakika wale wanaomkataa Mwenyezi Mungu na Mitume Wake, na wanataka kutenga baina ya Mwenyezi Mungu na Mitume Wake, na husema: Wengine tunawaamini na wengine tunawakataa, na wanataka kushika njia iliyo kati ya haya,

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾

152. Hao ndio makafiri kweli, na Tumewaandalia makafiri adhabu ifedheheshayo.

أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا ۚ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿١٥١﴾

153. Na waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mitume Wake, wala hawakumfarikisha mmojawapo kati yao, hao ndio karibuni Atawapa ujira wao. Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أُجُورَهُمْ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٥٢﴾

Aya 149. Dini ya Kiislamu haimruhusu kumsema mtu vibaya mbele za watu, lakini mtu anayedhulumiwa anaweza kupiga kelele wakati anapokuwa anadhulumiwa ili watu wengine wafike kumsaidia. Kadhalika anaweza kushtaki mahakamani. Lakini asipitepite akinung'unika kwa kila mtu, maana jambo hili linaweza kuleta ghasia na kuharibu amani, na Qur'an haitaki jambo la namna hii.

Aya 151. Ibni Kathir, mfasiri anayesifikana wa Qur'an anaieleza Aya hii hivi: "Mradi hapa ni kwamba mtu anayemkataa Mtume ye yote wa Mwenyezi Mungu, kwa hakika anawakataa wote; maana Mwenyezi Mungu Amemlazimisha mwanadamu kumkubali kila Mtume aliyepelekwa kwa taifa lo lote wakati wo wote" (jalada iii, 224). Kwa hakika kama watu wanamkataa Nabii wa Mwenyezi Mungu kwa sababu ya kijicho au ushupavu na ukaidi, inakuwa ni wazi ya kuwa imani yao juu ya Mtume wanayesema wanamwamini si ya dhati, bali ni ya kujisingizia tu. Maana kama wangemwamini kuwa yu Mtume wa Mungu kweli, bila shaka wangemwamini yule mwingine ambaye pia amefanana naye na ambaye amehakikishwa kwa hoja zile zile.

FUNGU 22

154. Watu wa Kitabu wanakuomba ya kwamba uwateremshie Kitabu kutoka mbinguni. Na kwa hakika walimwomba Musa makubwa kuliko hayo, na wakasema: Utuonyeshe Mungu waziwazi. Ndipo ikawashika ngurumo ya radi kwa sababu ya dhuluma yao. Kisha wakamshika ndama (kuwa mungu) baada ya kuwafikia ishara zilizo wazi; lakini Tukasamemehe hayo na Tukampa Musa dalili iliyo dhahiri.

يَسْئَلُكَ اَهْلُ الْكِتٰبِ اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتٰبًا مِّنَ
السَّمَآءِ فَقَدْ سَاَلُوْا مُوْسٰٓى اَكْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوْٓا
اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْهُمُ الصّٰعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ
ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ
فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ وَاٰتَيْنَا مُوْسٰى سُلْطٰنًا
مُّبِيْنًا ﴿۱۵۴﴾

155. Na Tukaunyanyua mlima juu yao kwa kufanya agano nao, Tukawaambia, ingieni mlangoni hali ya kutii, na pia Tukawaambia: Msiruke mipaka ya Sabato, na Tukashika kwao ahadi iliyo madhubuti.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّوْرَ بِمِيْثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ
ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوْا فِى
السَّبْتِ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِّيْثَاقًا غَلِيْظًا ﴿۱۵۵﴾

156. Basi kwa sababu ya kuvunja kwao ahadi yao, na kuzikataa kwao Ishara za Mwenyezi Mungu, na kuua kwao Manabii bila ya haki, na kwa kusema kwao, mioyo yetu imefunikwa; bali Mwenyezi Mungu Aliipiga muhuri kwa kufuru zao, kwa hiyo hawaamini ila kidogo tu -

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ
وَقَتْلِهِمُ الْاَنْۢبِيَآءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَّقَوْلِهِمْ قُلُوْبُنَا
غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللّٰهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوْنَ
اِلَّا قَلِيْلًا ﴿۱۵۶﴾

157. Na kwa sababu ya kufuru zao na kusema kwao juu ya Mariamu masingizio makubwa.

وَّبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلٰى مَرْيَمَ بُهْتَانًا
عَظِيْمًا ﴿۱۵۷﴾

Aya 157. *Masingizio makubwa.* Mayahudi kumsingizia sana Mariamu ni ushahidi ulio wazi ya kuwa Nabii Isa alikuwa hana baba, basi ni masingizio gani Mayahudi waliyomsingizia Mariamu? Mahali pengine Qur'an inasema kuwa mama wa Nabii Isa alikuwa mwanamke mcha Mungu na ya kuwa kuzaliwa kwa Nabii Isa hakukuwa kwa kishetani (sura 3:37; na 5:76).

158. Na kusema kwao: Hakika tumemwua Masihi Isa mwana wa Mariamu, Mtume wa Mungu; hali hawakumwua wala hawakumfisha msalabani, bali alifananishwa kwao (kama maiti). Na kwa hakika wale waliohitilafiana kwalo, yakini wana shaka nalo, wao hawalijui hakika yake isipokuwa wanafuata dhana. Na kwa yakini wao hawakumwua–

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللّٰهِ ۚ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ
لَهُمْ ۚ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ ۚ
مَا لَهُم بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ ۚ وَمَا قَتَلُوهُ
يَقِينًا ﴿١٥٨﴾

Aya 158. *Wamaa salabuuhu,* "Wala hawakumfisha msalabani." Baadhi ya watu hufasiri neno hili kuwa "hawakumsulubu," kwa maana ya kuwa Nabii Isa hata hakupigiliwa msalabani. Sivyo. Neno hili maana yake ni "kuua kwa kupigilia na kufunga mtini." (Lane na Akrab). Hivyo tumelifasiri "hawakumfisha msalabani," ingawa alipigiliwa hasa msalabani , ila tu hakufa juu ya msalaba.

Msisitizo umo katika kushindwa kwao kumwua Yesu kwa kila njia. Msomaji anakumbushwa kwamba mwanzo kabisa wa aya hii unarejea kujigamba kwa Mayahudi kwamba walikuwa wamefanikiwa katika kumwua Yesu.

Dai hili la Mayahudi linakataliwa kwa nguvu zote na Qur'an Tukufu. Hii ndiyo sababu mwishoni mwa aya hii, tangazo la kukata hukumu ni hili ya kwamba cho chote kile ambacho chaweza kuwa kimetokea kwa hakika wao walishindwa kumwua. Hii inaashiria kwamba kinachokanushwa hapa siyo kitendo cha kumsulubu. Kinachokanushwa ni kifo kwa njia ya kusulubishwa.

Walaakin shubbiha lahum. Neno *shubbiha* katika maandiko haya ni lazima lichunguzwe kwa uangalifu. Maudhui ya maandiko yaliyotangulia yasingeruhusu marejeo yanayoashiriwa kwa mtu mwingine ye yote asiyekuwa Yesu au vinginevo yangelirejea tukio lenyewe kwa ujumla. Kwa kuzingatia kanuni za sarufi, kijina kinachoashiriwa katika neno *shubbiha* chaweza kurejea si kwa mwingine isipokuwa Yesu Kristo mwenyewe. Hii ina maana kwamba ni yeye aliyekuwa amefichika na kufanywa aonekane kwao katika hali nyingine. Hivyo basi Yesu alipotundikwa msalabani alining'inia akifanana na mtu aliyekufa. Ni dhahiri kwamba kanusho siyo lile la kupachikwa msalabani au kilichoonekana kama kifo pale juu bali kanusho lenyewe linahusu kifo kwa njia ya kusulubishwa. Bila shaka kulikuweko na kutofahamu kuhusu nini hasa kilichotokea. Kwa hiyo aya hii inaendelea kujenga mpangilio wa matukio ya hali hiyo ya kutofahamu na shaka. Mengine yote si cho chote ila dhana tu. Huo ndio uamuzi wa mwisho.

Kama neno *shubbiha* linarejea tukio kama lilivyo, hii itaashiria kwenye madai yanayotaofutiana ya pande mbili zinazohitilafiana kuhusu nini kilitokea. Hakuna kundi moja kati ya hayo mawili lililokuwa na uhakika kuhusu madai yake. Kwa mfano imani ya Kikristo kuhusu kifo cha Yesu kwa njia ya kusulubiwa na hatimae kufufuka haikujengwa juu ya misingi yo yote ya maana bali ilikuwa ya kudhania tu. Kadhalika dai la Mayahudi kuhusu kifo cha Yesu juu ya msalaba halikuwa isipokuwa la kudhania tu. Ndiyo sababu walimsihi Pilato awakabidhi mwili wa Yesu. Kwa hakika walionyesha waziwazi shaka yao kuhusu hadithi zote za kilichoitwa kifo chake na wakamwonya Pilato kwamba endapo ataepukana na kifo huenda atajitokeza hadharani akidai kwamba amefufuka kutoka katika wafu (Mathayo 27:63:64).

Hiki ndicho kinachorejewa na sehemu ya mwisho ya aya husika inaposema: *"Wainnaladhiina ...."* kwa hakika wale wanaohitilafiana kuhusu jambo hili (au kumhusu yeye ni nini hasa kilichomsibu) wao wenyewe wamo katika shaka.

Bal Rafa'ahullaahu ilaihi Wengi miongoni mwa Waislamu muhaafidhiina huonelea kutokana na sehemu hii ya aya kwamba hiki kiambishi *bal* kinarejea kitendo cha usulubishaji, yaani, badala ya kumwacha afe juu ya msalaba Mwenyezi Mungu alimwokoa kwa kumnyanyua kimwili hadi mahali fulani huko mbinguni. Hivyo basi ni lazima awe anaishi mahali fulani angani katika hali ile ile ya kimwili aliyokuwa nayo kabla ya jaribio la kusulubiwa kwake. Tafsiri hii inaleta maswali mengi magumu, hususan:

(a) Kama Yesu hakusulubiwa kabisa, jee hii historia nzima ya kusulubisha inakanushwa vikali na kwamba mlolongo wote wa hadithi hizi ni kisa tu kilichotungwa au kupangwa kulikowakumba Wayahudi, Wakristo na Warumi kwa mpigo?

(b) Ni wapi katika aya hii penye dai kwamba Yesu alinyanyuliwa kimwili kwenda mbinguni? Kinachotajwa ni hiki tu ya kwamba Mwenyezi Mungu Alimnyanyua Kwake.

Kuhusu swali la kwanza walio muhafidhiina wanajenga mpangilio wa matukio wa kuchekesha ambao kulingana na huo, ukweli wenyewe kuhusu kusulubishwa haukanushwi bali inadaiwa kwamba yule mtu aliyesulubishwa hakuwa Yesu bali mtu mwingine ambaye baadhi ya malaika walimpa umbile la Yesu kwa amri ya Mwenyezi Mungu. Kwa hiyo zile shaka na dhana zilihusiana na utambulisho wa yule mtu aliyesulubiwa. Ni dhahiri kwamba maelezo haya yanaleta utatanishi mwingi tu kuliko utatuzi. Isitoshe kisa chote hakina msingi kabisa. Hakuna ushahidi wa maandiko matakatifu au ushahidi ambao msingi wake ni Hadithi za Mtukufu Mtume s.a.w. uliopata kutolewa ili kuunga mkono dai hili la kichekesho ambalo linazidisha tu dukuduku la dhana.

Ni kana kwamba maelezo haya ya aya hii yaliwapumbazukia wanazuoni wa kale tu, wakati Mtume wa Mwenyezi Mungu mwenyewe amani juu yake alibakia asiyejua lo lote juu ya jambo hili.

Kuhusu swali la pili udhaifu wa dai hilo unaonekana kutokana na muundo wa maneno ya Qur'an Tukufu. Neno *rafa'a* lina maana ya kunyanyua. Kila Mwenyezi Mungu anapomnyanyua mtu kunyanyua huko kila mara kunamaanisha hadhi ya mtu yule na kamwe hakumaanishi mwili wake. Kwa hakika haiwezekani kuitafsiri aya hii kwa njia nyingine yo yote kinyume cha maana hiyo iliyosemwa, yaani kunyanyuliwa kwa cheo cha kiroho.

Aya hii inatangaza kwamba Mwenyezi Mungu Alimnyanyua Yesu Kwake. Kidhahiri hakuna nukta katika anga la mbinguni panapotajwa kuwa ndipo alipowekwa wakati Mwenyezi Mungu Alipomnyanyua. Alimnyanyua Kwake kwa hali ya kwamba Alikuwapo pale pale alipkuwa Yesu. Hakuna mahali mbinguni au ardhini ambapo pako tupu kwa maana ya kwamba Mwenyezi Mungu hayupo hapo. Kwa hiyo mtu anaposemekana kuwa amenyanyuliwa Kwake, mwenendo wa kimwili ni jambo lisilowezekana na lisiloingia akilini. Kulingana na uelewa wa Kiahmadiyya wa aya hii, hiki kiambishi cha *kinyume* kinalirejea dai la Mayahudi la kifo cha laana cha Yesu. Ni wazi kwamba kinyume cha laana ni ukaribu kwa Mwenyezi Mungu.

Kwa neno zima, Aya hii inaeleza habari moja iliyotokea katika maisha ya Nabii Isa. Mayahudi walikusudia kumwua juu ya msalaba ili waseme, kwa mujibu wa Taurati (Kumbukumbu 21:23) kuwa amelaaniwa. Mwenyezi Mungu anaeleza ya kuwa hila hii ya Mayahudi haikufanikiwa, na hawakuweza kumwua Nabii Isa kama walivyokusudia.

Kulielewa jambo hili vizuri tuchungue habari za kupigiliwa Yesu msalabani zilizoelezwa katika Agano Jipya.

Ingawa Yesu alitumwa na Mungu, Mayahudi hawakutaka kumsadiki, na walimwona kama ni mwongo tu, na wakajaribu kumwua msalabani ili kuhakikisha kuwa ni mtu aliyelaaniwa.

1. YESU ALIOMBA AEPUSHWE NA KIFO KIBAYA

Yesu, zisemavyo Injili, aliomba sana kwa Mwenyezi Mungu aepushwe na kifo cha laana. Alikesha usiku akiomba na akiwaambia wanafunzi wake pia waombe kwa Mwenyezi Mungu.

Yesu alianguka kifudifudi akaomba, "Abba, Baba, yote yanawezekana kwako; uniondolee kikombe hiki; walakini, si nitakavyo mimi, bali utakavyo wewe" (Marko 14:36). "Si nitakavyo mimi." Yesu angejua kuwa kufa kwake msalabani ndiyo mapendeleo ya Mwenyezi Mungu, asingeomba, "Yote yanawezekana kwako; uniondolee kikombe hiki," yaani kikombe cha mauti, maadui zake walichokusudia kumnywesha.

Juu ya kupokelewa maombi ya Yesu, tunasoma, "Ni mengi maovu yampatayo mwenye haki lakini Mungu humponya nayo yote. Yeye hulinda mifupa yake yote: usivunjike hata mmoja" (Zaburi 34:19, 20). Na Yesu mwenyewe anakiri ya kuwa Mungu daima huzisikia dua zake. Anasema, "Baba, nakushukuru kwa kuwa umenisikia. Nami nilijua ya kuwa wewe wanisikia siku zote" (Yohana 11:42).

Hivyo, ni salama kusema ya kuwa maombi ya Yesu, aliyoomba kuepushwa na kifo cha msalaba, yalipokelewa na Mwenyezi Mungu. Nasi, tunapochungua habari hii nzima katika Agano Jipya, tunaona wazi kudura ya Mwenyezi Mungu ikipita kumsalimisha Yesu na mauti yale ya aibu.

2. MKE WA HAKIMU ALIONA NDOTO.

Hakimu Pilato alipokuwa akisikiliza kesi ya Yesu akapata kujua ya kuwa Yesu alikuwa hana kosa, na ya kwamba yule kuhani mkubwa alimshitaki kwa kumuonea husuda tu. Imeandikwa, "Na alipokuwa ameketi juu ya kiti cha hukumu, mkewe alimpelekea mjumbe, kumwambia usiwe na neno na yule mwenye haki; kwa sababu nimeteswa mengi leo katika ndoto kwa ajili yake" (Matt. 27:18-19). Kama Mungu hakukusudia kumponyesha Yesu, palikuwa na haja gani kumwonyesha mke wa hakimu ndoto ya namna hiyo? Jambo hili linafanana na jinsi Mwenyezi Mungu alivyomfahamisha Yusuf ndotoni, kumwondoa Yesu na mama yake kuwapeleka Misri, wakati Herod alipotaka kumwua bado angali mtoto (Matt. 2:16-19).

3. PILATO ALITAKA KUMWOKOA YESU

Pilato angependa kumpa ruksa Yesu, lakini aliogopa fitina ya Mayahudi. Juu ya hayo alijitahidi kumsaidia kwa njia nyingine za siri ili asife. Alipanga kumtia msalabani siku ya Ijumaa, na akakawiza hukumu mpaka saa sita (Yohana 19:14) ili kuufupisha muda wa kukaa kwake msalabani. Maana alijua ya kuwa ni haramu kwa Mayahudi kuacha miili juu ya msalaba usiku wa kuamkia Jumamosi, iliyo ni siku yao ya ibada ya Sabato. Yesu hajakaa sana msalabani, inasemekana kukawa giza katika nchi (Marko 15:33), ardhi ikatetemeka na pazia la hekalu likapasuka mapande mawili (Matt. 27:51). Matokeo haya yalitia hofu katika nyoyo za Mayahudi na wakawa na wasiwasi juu ya majumba yao zaidi.

4. *YESU ALIKAA MSALABANI SAA KIDOGO*

Miili ya watu waliopigiliwa msalabani siku ile. Yesu akiwa mmoja wao, iliondolewa baada ya muda mfupi usiotosha kumfanya mtu afe. Kwa ajili hii Pilato alistaajabu alipoambiwa kuwa Yesu amekwisha kufa (Marko 15:44), kwani alijua ya kuwa muda ule ulikuwa hautoshi kwa mtu kufa. Kadhalika wezi wawili waliokuwa wamepigiliwa siku ile pamoja na Yesu, walikuwa wazima wakati wote watatu wametolewa msalabani, na ikabidi miguu yao ivunjwe na wakauawa hivyo. Yesu alikuwa mtu mwenye afya sana, aliweza kukaa na njaa siku 40, usiku na mchana bila kula chakula (Matt. 4:2) asife, basi asingeweza kufa upesi namna hiyo mahali wengine hawakuweza kufa.

Kwa hekima ya Mwenyezi Mungu alikuwa amezimia, Askari waliowavunja wale wezi miguu, hawakumvunja Yesu, wakimdhani kafa. Inadhihirika ya kuwa akida aliyesimamia kusulubiwa kule, alikuwa na huruma juu ya Yesu, hata akafika kusema ya kuwa Yesu alikuwa mtu mwenye haki (Luka 23:47). Labda yeye aliwakataza askari wasimvunje Yesu miguu, kama walivyovunjwa wale wezi wawili. Ama mtu mzima kudhaniwa kafa si jambo la ajabu. Wasomao Injili

watakumbuka ya kwamba hata Paulo alipata kupigwa mawe na watu, wakimdhani kafa wakamkokotea nje ya mji. Baadae Paulo alipata fahamu (Matendo 14:19, 20).

5. *BISHARA ILITABIRI YESU ATAPONA*

Bishara iliyomo katika Zaburi 14:19-20 inaeleza ya kuwa Yesu ataponywa na maovu yote, na mifupa yake haitavunjwa. Hivyo kusema kuwa hakupona kifo cha msalaba, bali ikapona mifupa peke yake, ni dhahiri kucheza na bishara hiyo.

6. DAMU ILIKUWA IKITEMBEA

Askari mmoja alimchoma Yesu mkuki, "Ikatoka mara damu na maji" (Yohana 19:34). Hii ni alama inayojulikana sana ya uzima. Inaonyesha damu ilikuwa bado inatembea mwilini mwa Yesu. Damu haitoki "mara" katika mwili wa mtu aliyekwisha kufa.

7. KWA NINI YUSUFU ALIPEWA MWILI WA YESU?

Mara alifika mtu asiyekuwa jamaa ya Yesu, aitwaye Yusuf wa Arimathaya, mtu tajiri, na mfuasi wa Yesu kwa siri, akiwaogopa Mayahudi. Huyu aliomba kwa Pilato auchukue mwili wa Yesu (Yohana 19:38). Pilato alikubali tu bila kuuliza mwili huo umemhusu nini hali yeye si ndugu wa Yesu; kama ilivyokuwa desturi ya kuwa wanaouawa na serikali huwa hawachukuliwi ovyo, bali ni jamaa zao. Jambo hili linaonyesha kulikuwa mipango ya siri ya kumwokoa Yesu.

8. ULIKUWA MPANGO WA KUMWOKOA YESU

Yusuf wa Arimathaya pamoja na tabibu aitwaye Nikodemu waliuchukua mwili wa Yesu na wakaanza kuufanyia sawa na mipango waliyokwisha tayarisha. Hawakumpeleka kwenye makaburi wanayozikiwa watu wote. Bali walimlaza kwa uangalifu, si katika makaburi kama haya yetu ya kufukia kwa udongo, bali katika pango jipya lililokuwa kama chumba, lililochongwa na Yusuf katika mwamba wa jiwe, bustanini mwake. Lilikuwa na nafasi ya watu kadhaa kukaa salama ndani yake bila kukosa hewa. Kadhalika halikuwa na kifungio kilichosaki bila kuacha kengerezi za kupita hewa, bali lilikuwa na jiwe la mduwara lililochongwa vivyo hivyo tu kwa kuziba mlango wa pango hilo.

Sasa fikiri, tabibu yule aliletwa kwa haja gani? Pia ujuwe kuna dawa ya marahamu ambayo mpaka leo inajulikana katika vitabu vya utabibu kwa jina la marahamu ya Yesu. Dawa hiyo kali ilimponya Yesu majeraha ya msalabani. Usiku mzima wa Ijumaa ile na Jumamosi yake Yesu alifanyiwa kila namna ya juhudi kule faraghani pangoni, mpaka akapona kiasi cha kutosha. Wakati wote huo Mayahudi walikuwa wameshughulika na Sabato yao wasiwe na haja ya kufika huko. Siku ya Jumapili ambayo watu wengi wangeweza kufika kule pangoni na kutazama, alfajiri mapema Yesu alikuwa kishatolewa mle, asije akakutwa na kukamatwa tena.

9. MAYAHUDI WALIONA SHAKA JUU YA KUFA KWAKE

Mayahudi kutaka askari walinde pango alimotiwa Yesu, ni dalili inayoonyesha ya kwamba hawakuwa na yakini kuwa amekufa kabisa kabisa. Wangekuwa na hakika hiyo, ingewadhuru nini kama wafuasi wake wahamishe maiti yake? Sababu inayosemwa kwamba ili "wasije wanafunzi wake usiku wakamwiba, wakawaambia watu, amefufuka katika wafu" (Matt. 27:64), ni ya upuuzi, maana Mayahudi wangejibu, kama amefufuka, mtoeni aonekane na hapo wangeweza kumkamata tena.

10. *YESU ALIJIGEUZA ASIPATE KUKAMATWA TENA*

Mara baada ya kutoka pangoni, Yesu, alionekana na Mariamu katika mwili wake ule ule wa kibinadamu. Mariamu akamdhani ni mlinzi wa bustani (Yohana 20:15). Yumkini kwa sababu Yesu alijifananisha na mlinzi wa bustani. Inawezekana kabisa wale watu wawili waliokutwa na Mariamu ndani ya lile pango wamevaa mavazi meupe, ndio mlinda bustani wa Yusuf wa

Arimathaya na msaidizi wake, ambaye alimpatia Yesu nguo za kujibadili nazo. Na baadaye kwa sababu ya visa vya hadithi, hao watu wawili wakaanza kusemwa ni malaika, na wakazidi kutia chumvi kwa kusema mahali pengine kuwa ni malaika aliyeshuka mbinguni (Matt. 28:2). Wala mtu asione ajabu jiwe kufunguliwa mlangoni pa pango, maana waliolifunga hapo kwanza ndio waliolifungua kumtoa Yesu.

11. *YESU ALIOGOPA KUKAMATWA*

Yesu akawapelekea wafuasi wake ujumbe ya kuwa yeye anatangulia kwenda jimbo jingine la Galilaya, na ya kuwa waonane naye huko (Matt. 28:7), maana alijua ya kuwa Mayahudi punde watapata habari kuwa ameponyoka kufa pale msalabani, na wataanza kumsaka sana hadi kumpata.

12. *YESU HAKUPATA MWILI MPYA*

Yesu alijhadhari sana asionekane na Mayahudi. Watu aliokuwa akionana nao ni wanafunzi wake tu (Matendo 10:41), tena kwa siri, na hata hivyo hakuwa anakaa nao sana. Hakujionyesha kwa watu. Alikuwa ni mtu yule yule wa desturi, akiona njaa na kiu. Alipokutana na wanafunzi wake aliwaomba chakula, wakampa, akala mbele yao (Luka 20:42). Kadhalika aliwaambia wanafunzi wake ambao walimdhania kuwa pepo, "Tazameni mikono yangu, na miguu yangu, ya kuwa ni mimi mwenyewe. Nipapaseni, mkatazame: kwa maana pepo hana mwili na mifupa, kama mnionavyo mimi kuwa nayo" (Luka 24:39-40). Na pia akamwambia Tomas, aliyekuwa bado na shaka juu ya wanafunzi wengine kumwona Yesu, kuwa amguse ili naye ahakikishe mwenyewe kuwa yeye ndiye Yesu.

Yote haya yanaonyesha ya kuwa Yesu hakufa msalabani, alizimia tu pale, akadhaniwa amekufa, na rafiki zake na watu waliomhurumia walikuwa wamefanya mipango ya siri mbele, ya kumwokoa. Yanaonyesha ya kwamba Yesu alipotoka mle pangoni alikuwa na hali zote za kibinadamu, hakuwa na mwili wa kiroho unaoweza kusemwa kuwa na uwezo na wepesi wa kuogelea katika hewa. Kama mwili wa Yesu ulikuwa wa kiroho, je ule mwili wake wa kiutu ulikwenda wapi? Na kama Yesu hakusaidiwa na rafiki zake, ni wapi alipopata zile nguo alizovaa na kuonekana na Mariamu kama mtunza bustani? Alikuwa amevaa nguo, basi alizipata wapi? Nguo zake mwenyewe zilikuwa zimechukuliwa na askari, na sanda zilibaki katika lile pango la kaburi. Isitoshe Yusuf wa Arimathaya na Nikodemu, ambao ni watu waliochukua mwili wa Yesu toka mwanzo, wanaonekana wanafichwa, ili wasieleze habari zote zilizofanyika juu ya mwili wa Yesu uliokuwa mikononi mwao toka mwanzo. Hakuna mahali po pote katika Agano Jipya, panapoonyesha kuwa Yusuf wa Arimathaya na Nikodemu nao walisadiki kuwa Yesu amefufuka katika wafu. Hivyo hatuna njia ila kukataa kabisa shauri la kusema kuwa Yesu alikufa kifo cha laana cha msalabani. Hii ndiyo kweli ambayo imebainishwa na Qur'an kabla mtu ye yote hajafikiria jambo hili kwa kulitangaza; na leo wanazuoni wengi wa Kikristo pia wanalikubali.

13. *ISHARA YA KUKAA MZIMA*

Yesu mwenyewe alitabiri kuwa ataonyesha Ishara kama iliyoonyeshwa na Nabii Yunus zamani. Yesu alipoombwa kufanya Ishara alijibu: "Kizazi kibaya na cha zinaa chataka ishara, wala hakitapewa ishara, ila ishara ya Nabii Yunus. Maana kama vile Yunus alivyokuwa siku tatu mchana na usiku katika tumbo la nyangumi, hivyo ndivyo mwana wa Adamu atakavyokuwa siku tatu mchana na usiku katika moyo wa nchi" (Matt. 12:39-40).

Wakristo wanasadiki ya kuwa Yesu aliingia moyo wa nchi (yaani kaburi) hali amekufa, na baada ya mchana mmoja na mausiku mawili, akafufuka toka wafu. Lakini je, Nabii Yunus alionyesha Ishara ya kufufuka toka wafu? La. Kitabu chake kinatuambia ya kuwa aliingia tumboni mwa nyangumi hali yu mzima, akakaa humo hali yu mzima, na akatoka humo hali yu mzima. Hii ndiyo Ishara aliyobashiri Yesu, kuwa naye pia ataingia kaburini mzima, atakaa humo mzima, na atatoka mzima. Kama alikufa msalabani, basi hakuna Ishara yo yote tena. Maana Yesu hakuwa mle pangoni kwa siku tatu usiku na mchana, kama alivyokaa Yunus katika tumbo la nyangumi.

159. Bali Mwenyezi Mungu Alimnyanyua Kwake, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

بَلْ رَّفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ﴿۱۵۹﴾

Bali alikaa humo kwa mausiku mawili na mchana mmoja. Hivyo hakuna kufanana hapa. Yunus aliingia tumboni mwa samaki. Yesu akaingia pango la jiwe. Hivi navyo ni tofauti. Jambo moja tu limebaki: ndio hali walizoingia nazo. Basi kama Yesu aliingia pangoni kafa, akakaa humo yu mfu, kisha akafufuka, hali yake haifanani hata kidogo na hali ya Yunus, aliyeingia mzima, akakaa humo mzima, na akatoka mzima. Kwa hiyo wanaosadiki kuwa Yesu alikufa msalabani, na kuingia kaburini kafa, wanaonyesha ya kuwa bishara iliyotolewa na Yesu haikutimia. Lakini matokeo yote ya habari za Yesu na msalaba tuliyokwisha yakagua huko juu yanaonyesha ya kuwa ishara hii ya Yesu ilitimia sawasawa, naye hakufa juu ya msalaba, bali alizimia tu, akadhaniwa kafa, baadaye rafiki zake wakamsaidia kwa kumtibu, na akasafiri kwa siri kuitoka nchi ya maadui zake. Wakristo na Mayahudi, kama isemavyo Qur'an, hawajui hakika ya jambo hili, isipokuwa wanafuata dhana tu.

Aya 159. *Mwenyezi Mungu Alimnyanyua Kwake*. Kwa maana ya neno rafa' "kunyanyua" tazama sura 2:64; 3:56. Mradi wa Aya hii ni kuwa Mayahudi walitaka waonyeshe kuwa kwa kufia msalabani, Nabii Isa ni mtu maluuni, na hana daraja yo yote kwa Mwenyezi Mungu. Mwenyezi Mungu hapa baada ya kueleza habari walizofanya Mayahudi, na jinsi Alivyopindua hila yao, anabainisha ya kuwa Nabii Isa si maluuni, bali ni mtu aliyenyanyuliwa kwa daraja mbele ya Mwenyezi Mungu kama Manabii wengine.

Tumekwisha soma katika maelezo ya juu fungu la 10, ya kuwa Yesu alipotoka ndani ya lile pango la kaburi alikuwa na mwili huu huu wa kibinadamu, alama za majeraha zilikuwa bado zingalipo, na alikula na akanywa. Aliogopa kujionyesha; na alikutana na wanafunzi wake peke yao, kwa kuogopa asikamatwe.

Angekuwa amefufuka toka wafu, au kama mwili wake ungekuwa si wa kibinadamu, asingeogopa kukamatwa na kuogopa kifo. Bali angejitoa kwa fahari mbele ya maadui zake na kuwaonyesha makarama yake na kutangaza kuwa ameshinda kifo. Zaidi ya hayo angeonyesha upendo wake kwa maadui zake kwa kuwahubiria ili wapate kumwamini kuwa ndiye Kristo wao, naye si mtu maluuni na mwongo kama walivyodhani. Kama Yesu alifufuka toka wafu, hayo yalikuwa ya lazima kabisa kufanya, na kuwatoa aibu wanafunzi wake, na Mayahudi wapate kumwamini. Lakini yeye hakufanya hivyo. Alijihadhari sana asionekane na kukamatwa.

1. *YESU HAKUWA NA MWILI MWEPESI*

Baadhi ya watu wanaelekea kudhani kuwa maneno haya, Ikawa jioni katika siku ile ya kwanza ya sabato, na milango imefungwa walipokuwepo wanafunzi kwa khofu ya Wayahudi, akaja Yesu, akasimama katikati, akawambia, Amani kwenu" (Yohana 20:9), yanaonyesha kwamba Yesu alikuwa na mwili wa kipepo. Lakini sivyo. Huko mbele tumekwisha soma, Yesu mwenyewe amekataa kuwa hana mwili wa kipepo. Jambo lenyewe si vigumu kufahamu lilivyokuwa. Nyumba ile ilikuwa ya marafiki za Yesu. Inawezekana Yesu alikuwemo katika nyumba ile amejificha kama desturi yake, kwa kuwaogopa Mayahudi, na wanafunzi wake walipokwisha kuwamo ndani, milango ya mbele ndio ikafungwa kwa hofu ya Mayahudi. Maneno hayo hayaonyeshi kuwa Yesu alipita pasipokuwa mlango. Basi ama alitoka katika chumba alimokuwa, na kuingia walikokuwa wafuasi wake au alikuwa mle mle chumbani kimya katika giza, kabla wao hawajaingia. Maelezo kama haya pia yameelezwa na Mr. Docker, mtungaji wa kitabu kiitwacho, "If Jesus did not die upon the Cross?" (kurasa 14-16).

2. *YESU HAKUPAA MBINGUNI*

Yesu amesema "Na hapana mtu aliyepanda mbinguni, ila yeye aliyeshuka kutoka mbinguni" (Yohana 3:13). Ni wazi ya kuwa Yesu hakushuka na mwili wa kibinadamu kutoka mbinguni, alizaliwa nao hapa duniani, na akakuzwa na vyakula na hewa na maji ya hapa duniani. Hivyo huu mwili wake usioshuka kutoka mbinguni asingeweza kupanda nao mbinguni, kwa mujibu wa maneno yake hayo. Hivyo, kusema ya kuwa Yesu mwenye mwili wa kidunia anakaa mkono wa kulia wa Mungu, ni fikira ya kipagani, na ya kichekesho, hata haihitaji hoja zaidi, maana tokeapo imekwisha batilika.

3. *INJILI YA MATHAYO HAISEMI ALIPAA*

Vifungu vya Agano Jipya vinavyoeleza habari za kupaa kwa Yesu havina utegememo wa kutosha kukubalisha jambo kubwa kama hili. Mattayo, ambaye anasemwa kuwa mwanafunzi hasa wa Yesu, hana habari hata kidogo kuwa Yesu alipaa. Haiwezekani asahau jambo hili kubwa kabisa la ajabu, tena la mwisho, na akumbuke mambo mengine madogo-madogo. Huyu Mathayo hana asemalo la mwisho wa Yesu ila hili tu ya kuwa, Yesu alipotoka katika lile pango la kaburi, alikwenda Galilaya na huko akakutana na wafuasi wake penye mlima aliowaambia, na huko akawapa maagizo fulani. Hivyo, juu ya shauri hili la kupanda Yesu mbinguni, mwanafunzi wake mmoja aliyekuwa shahidi amekwisha jitoa, anaonyesha kuwa yeye hajui habari hiyo!

4. *MANENO YALIONGEZWA KATIKA INJILI YA MARKO*

Marko, ambaye hakuwa mwanafunzi wa Yesu, wala hakushuhudia mkutano wa mwisho wa Yesu na wanafunzi wake, anatuambia ya kuwa Yesu alipeleka habari kwa wanafunzi wake akiwaambia wakutane naye Galilaya. Na bila kutaja walikutania wapi, mara anasema, "Basi Bwana, baada ya kusema nao, akachukuliwa juu mbinguni, akaketi mkono wa kuume wa Mungu" (Marko 16:19). Maneno yake ya mwisho, "Akaketi mkono wa kuume wa Mungu" yanadhoofisha kabisa habari yote, kwani haiyumkiniki ya kwamba aliyeandika hayo alifuatana na Yesu kwenda mwona akikaa, si mkono wa kushoto, bali mkono wa kulia wa Mungu.

Ukweli juu ya Aya za mwisho 12 za kitabu hiki cha Marko ni kwamba "ziliongezwa baadaye, yumkini mwanzoni mwa karne ya pili, yumkini kushika mahala pa maneno ya mwisho yaliyokuwa yamepotea, au yaliyoonekana yenye kasoro" (Encyclopaedia Britanica, Ed. 11 Vol. 17, p, 730). Hivyo maelezo ya Marko hayawezi kuchukuliwa kuwa msingi wa imani hii ya kupaa Yesu.

5. *LUKA HAKUMWONA AKIPAA*

Luka, ambaye pia hakuwa katika watu waliokuwa na Yesu alipoagana nao, na ambaye anakiri ya kuwa habari alizoandika yeye ni za kuhadithiwa na watu walioona (Luka 1:1). (ambao mmoja wa hao walioona, tumekwisha ona hana habari ya jambo hilo), ameandika hivi, "Akawaongoza nje mpaka Bethania: akainua mikono yake, akawabariki. Ikawa katika kuwabariki, akajitenga nao, akachukuliwa juu mbinguni" (Luka 24:50-51). Hivyo Luka anasema, Yesu alijitenga na wafuasi wake, ambayo ni maneno hayawezi kuleta maana ya kuwa wafuasi wake walimwona akipaa.

6. *YESU ALITEREMKA CHINI*

Tena tunasoma, "Akiisha kusema haya, walipokuwa wakitazama, aliinuliwa, wingu likampokea kutoka machoni pao" (Matendo 1:9). Sasa, kuondoka machoni pao, siyo maana yake kuwa alipaa. Inawezekana ya kwamba alipanda kwenye kilele cha mlima na kile kilele kilifizwa na mawingu au kungugu, wasiweze kumwona; kisha toka hapo akashuka upande wa pili wa mlima, akisafiri kwenda nchi nyingine atakakokuwa salama.

7. *YESU ALIHAMIA NCHI NYINGINE*

Yohana anasadikisha maneno haya kwa kusema ya kuwa Yesu mara ya mwisho alikutana na wafuasi wake kwenye bahari ya Tiberia, na akamwambia Petro "Lisha kondoo zangu"

160. Na hakuna ye yote katika watu wa Kitabu ila ataliamini kabla ya kifo chake, naye (Masihi) siku ya Kiyama atakuwa shahidi juu yao.

وَإِن مِّنْ أَهْلِ الْكِتَٰبِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِۦ قَبْلَ مَوْتِهِۦ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَٰمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٦٠﴾

(Yohana 21:17), na pia akasema, "Nifuate," na "Petro akigeuka, akamwona mwanafunzi yule aliyependwa na Yesu akifuata" (Yohana 21:19-20).

Hakuna shaka ya kwamba maneno haya ya Yohana yanaonyesha ya kwamba Yesu hakupanda mbinguni, bali alisafiri kwenda nchi nyingine. Ni dhahiri, basi, ya kuwa maandiko ya Mathayo na Yohana, ambao Wakristo wanawakubali kuwa wanafunzi halisi wa Yesu, hawajui kitu juu ya hii habari ya kupanda mbinguni, iliyosimuliwa ovyo ovyo na waandishi wengine waliokuja nyuma, bila ushahidi wo wote.

Maneno ya Marko yasemayo alipaa mbinguni si ya asili katika kitabu chake, bali yaliongezwa baadaye na mtu wasiyemjua.Luka anayesema juu juu habari za kupaa hakuwako pamoja na wanafunzi wa Yesu zama akiagana nao. Ushahidi zaidi unaotukataza kutegemea maneno yao ni kwamba wao wenyewe hawajasikilizana, na hawapatani katika mambo makubwa ya habari hii.

Mmoja anasema, Yesu alipaa alipokuwa Bethania (Luka 24:50-51). Mwingine anasema, Yesu alipaa alipokuwa mlima wa Mizeituni (Matendo 1:12). Tena mmoja anasema, alipaa siku aliyotoka katika kaburi au usiku uliofuata (Luka 24:21-29, 36 na 51). Lakini katika Matendo (1:3) tunasoma ya kuwa Yesu alipaa siku ya arobaini baada ya kufufuka wasemako. Mathayo anasema, Yesu alikwenda Galilaya, akaonana na wanafunzi wake huko; na Yohana anasema, aliagana na wanafunzi wake penye bahari ya Tiberia. Angalieni ni vurugu iliyoje hii!

8. *MAONI YA BWANA WEIGAL*

Mzungu mmoja, aitwaye Weigal ameandika:

"Kupaa hakutajwi katika maandiko ya kwanza ya Wakristo, yaani, Barua; wala haionekani kama kulitajwa katika Injili ya mwanzo kabisa ya Marko Mt. maana maneno haya "akachukuliwa juu mbinguni" si bayana kamwe, nayo ni katika Aya za mwisho kumi na mbili za kitabu hicho ambazo sasa zinakubaliwa na wanachuoni wa Biblia wote-wote ya kuwa ziliongezwa baadaye kabisa." Tena anasema: "Kupaa mbinguni kwa namna hii kulikuwa ni mwisho wa desturi wa hadithi za uwongo za miungu ya kipagani; kama ilivyokuwa kwa hadithi za uwongo za maisha ya Elijah. Mungu wa kipagani aitwaye Adonis, ambaye ibada yake ilistawi katika nchi ulimokulia Ukristo, alidhaniwa kupaa mbinguni mbele ya wafuasi wake baada ya kufufuka kwake; na kadhalika Dionysos, Herakles, Hyacinth, Krishna, Mithra, na miungu wengine walipaa mbinguni" (Weigal - Paganisim in our Christianity, pages 99, 100, 101).

Hivyo, mwisho wa maneno tunaoufikia ni kuwa, ni fujo kusimamisha habari za kupaa Yesu juu ya msingi ulio dhaifu namna hii.

Aya 160. Aya hii imekuwa chanzo cha mabishano kuhusu maana yake halisi. Baadhi ya wanazuoni wanaamini kwamba inazungumzia wakati ujao wa mbali kwa kulinganisha na wakati wa tukio la kusulubisha ikionyesha kwamba Mayahudi wote bila kuacha hata mmoja, siku moja watamwamini Yesu Kristo na kumkubali yeye kuwa ni Mtume wa kweli wa Mwenyezi Mungu. Wanadai kwamba imetajwa pia katika aya hii kuwa mwujiza huu ungetokea katika kipindi cha uhai wa Yesu Kristo. Wameongozwa kuwa na maoni haya kutokana na maneno *qabla mautihi* ambayo yanamaanisha kabla ya kifo chake.

Kwa kuwa Mayahudi bado hawajamkubali, kwa hiyo, kulingana na wanazuoni wa aina hiyo Yesu ni lazima awe bado yungali hai.

161. Basi kwa dhuluma ya Mayahudi Tuliwaharimishia vitu vizuri walivyohalalishiwa, na kwa sababu ya kuzuilia kwao wengi njia ya Mwenyezi Mungu,

فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَٰتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَن سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾

162. Na kwa sababu ya kuchukua kwao riba, hali wameikatazwa, na kula kwao mali za watu kwa batili. Na Tumewaandalia makafiri miongoni mwao adhabu iumizayo.

وَأَخْذِهِمُ الرِّبَوٰا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَٰلَ النَّاسِ بِالْبَٰطِلِ ۚ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَٰفِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦١﴾

163. Lakini walio imara katika elimu miongoni mwao, na waaminio, wanaamini yaliyoteremshwa kwako na yaliyoteremshwa kabla yako, na wanaodumisha Sala na wanaotoa Zaka na wanaomwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho. Hao ndio tutawapa malipo makubwa.

لَّٰكِنِ الرَّٰسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ ۚ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَوٰةَ ۚ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَوٰةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَٰئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

Maoni mengine yaliyoshikiliwa na watu wengi ni kwamba maneno *kabla ya kifo chake* yanamrejea kila mwanachama wa imani ya Kiyahudi wa zama za Yesu Kristo. Kwa ajili hiyo hii itakuwa na maana kwamba kila Myahudi atamwamini Yesu Kristo kabla ya kifo chake Myahudi huyo - dai linaloweza kuthibitishwa na Mwenyezi Mungu.

Kwa bahati mbaya matatizo na utatanishi mwingi vimesimama katika njia ya kuzikubali rai hizi moja kwa moja.

Sisi tunashauri ufumbuzi ambao ni tofauti na ni mpya kabisa juu ya tatizo hili. Aya hii inayochunguzwa inatafsiriwa hivi: 'Hakuna hata mtu mmoja miongoni mwa watu wa Kitabu ila bila shaka atamwamini kabla ya kifo chake'.

Neno mmoja halikutajwa kwa njia ya kuandikwa katika aya hii bali limedokezwa tu. Kama lingalitajwa basi aya hii ingesomeka kama ifuatavyo:

Wa in ahadun min ahlil Kitaabi.

Neno *ahadun* ndilo neno lililodokezwa. Tunashauri kwamba badala ya neno linalodokezwa kuwa *ahadun* tungelichukulia neno *fariiqun* kuwa ndio neno lidokezwalo. Kwa hali hiyo tafsiri ingepaswa kuwa hivi" Hakuna madhehebu au kundi lo lote kutoka katika watu wa Kitabu ila litamwamini yeye (Yesu Kristo) kabla ya kifo chake. Hili ni sharti ya kwamba Yesu Kriso ni lazima awe amehamia katika nchi zinazokaliwa na makabila yaliyopotea ya Waisraeli na katika kufanya hivyo alikamilisha kazi yake ya kufikisha ujumbe wake kwa mataifa yote kumi na mbili ya nyumba ya Israeli. Fikra hii inazidi kuungwa mkono kwa nguvu sana na utabiri wa Yesu Kristo ambamo amedai kwamba atakwenda kuwatafuta kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli. (Mathayo 15:24).

FUNGU 23

164. Kwa yakini Tumekufunulia kama Tulivyomfunulia Nuhu na Manabii baada yake; na Tuliwafunulia Ibrahimu na Ismaili na Isihaka na Yakubu na wazao (wake), na Isa na Ayubu na Yunus na Harun na Suleimani; na Daud Tukampa Zaburi.

إِنَّآ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ كَمَآ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ نُوحٍ وَّالنَّبِيِّـۧنَ
مِنۢ بَعْدِهِۦ ۚ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْمَٰعِيلَ وَ
إِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ
وَيُونُسَ وَهَٰرُونَ وَسُلَيْمَٰنَ ۚ وَءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ
زَبُورًا ﴿١٦٣﴾

165. Na (Tulituma) Mitume Tuliokuhadithia zamani; na Mitume ambao Hatukukuhadithia; na Mwenyezi Mungu Akasema na Musa maneno.

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَٰهُمْ عَلَيْكَ مِن قَبْلُ وَرُسُلًا
لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ۚ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾

166. Mitume, watoao habari nzuri na waonyao, ili watu wasiwe na hoja juu ya Mwenyezi Mungu baada ya Mitume; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

رُّسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ
عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌۢ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا
حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

167. Lakini Mwenyezi Mungu Anayashuhudia Aliyokuteremshia, Ameyateremsha kwa elimu Yake, na Malaika pia wanashuhudia; na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Shahidi.

لَّٰكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَآ أَنزَلَ إِلَيْكَ ۖ أَنزَلَهُۥ بِعِلْمِهِۦ ۖ
وَالْمَلَٰٓئِكَةُ يَشْهَدُونَ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦٦﴾

168. Hakika wale waliokufuru na kuzuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu, bila shaka wamepotea upotevu wa mbali.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا
ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿١٦٧﴾

169. Hakika wale waliokufuru na kudhulumu, haikuwa Mwenyezi Mungu Awasamehe wala Awaongoze njia,

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ
وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾

170. Isipokuwa njia ya Jahanamu, humo watakaa muda mrefu. Na hayo ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ
عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٦٩﴾

Aya 166. *Wasiwe na hoja juu ya Mwenyezi Mungu.* Mwenyezi Mungu anatuma Mitume Wake ili watu watakapoadhibiwa, wasipate hoja ya kusema kuwa, sisi tunaadhibiwa bure na hali hakuja mtu ye yote kutoka Kwako kutuonyesha njia na kututahadharisha na matokeo mabaya ya vitendo vyetu.

171. Enyi watu, Mtume bila shaka amewafikieni kwa haki kutoka kwa Mola wenu, basi aminini, itakuwa bora kwenu. Na kama mtakataa, basi ni vya Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na ardhini; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ ٱلرَّسُولُ بِٱلْحَقِّ مِن
رَّبِّكُمْ فَـَٔامِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ وَإِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا
فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧١﴾

172. Enyi watu wa Kitabu! msiruke mipaka ya dini yenu, wala msiseme juu ya Mwenyezi Mungu ila yaliyo kweli; Masihi Isa bin Mariamu ni Mtume wa Mwenyezi Mungu na neno Lake tu Alilompelekea Mariamu, na ni roho iliyotoka Kwake. Basi mwaminini Mwenyezi Mungu na Mitume Wake; wala msiseme watatu, jizuieni, itakuwa bora kwenu; bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mungu Mmoja tu. Ni mbali na utakatifu Wake ya kwamba Awe na mwana. Ni vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini; na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Mlinzi.

يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ لَا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى
ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْحَقَّ ۚ إِنَّمَا ٱلْمَسِيحُ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ
رَسُولُ ٱللَّهِ وَكَلِمَتُهُۥٓ أَلْقَىٰهَآ إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ ۖ
فَـَٔامِنُوا بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ ۖ وَلَا تَقُولُوا ثَلَٰثَةٌ ۚ ٱنتَهُوا
خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا ٱللَّهُ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ سُبْحَٰنَهُۥٓ أَن يَكُونَ
لَهُۥ وَلَدٌ ۘ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ وَكَفَىٰ
بِٱللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧٢﴾

FUNGU 24

173. Masihi hatabeuwa kuwa mtumishi wa Mwenyezi Mungu wala Malaika waliokurubishwa; na atakaye-beua ibada Yake na kutakabari, basi hivi karibuni Atawakusanya wote Kwake.

لَّن يَسْتَنكِفَ ٱلْمَسِيحُ أَن يَكُونَ عَبْدًا لِّلَّهِ وَلَا
ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ ٱلْمُقَرَّبُونَ ۚ وَمَن يَسْتَنكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَ
يَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٣﴾

Aya 172. *Kalimatuhuu,* "Neno Lake". Tazama sura 3:46.

Ruuhumminhu, "Roho iliyotoka Kwake." Maneno hayo yote mawili yametumiwa juu ya Nabii Isa kwa sababu Mayahudi walimkebehi yeye na mama yake. Maneno haya si kama yanampa cheo zaidi kuliko Mitume wengine bali yanamsafisha tu na lawama alizotiwa. Maneno haya yametumiwa katika Qur'an pia kwa ajili ya Mitume wengine na hata kwa ajili ya watu wasiokuwa Mitume kama Mariamu na watoto wa Adam (soma sura 58:23; 15:30; 32:10; na 21:29). Kadhalika neno *ruuh* (roho) maana yake ni: rehema, pumzi anazovuta mtu, wahyi au ufunuo, Qur'an, Malaika; na furaha (Lane).

174. Na ama wale walioamini na kufanya vitendo vizuri, basi Atawapa ujira wao sawasawa na kuwazidishia kwa fadhili Zake, lakini wale waliobeua na kufanya kiburi, basi Atawaadhibu kwa adhabu iumizayo, wala hawatapata rafiki wala msaidizi ye yote badala ya Mwenyezi Mungu.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ ۖ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧٤﴾

175. Enyi watu bila shaka imewafikieni dalili kutoka kwa Mola wenu, na Tukawateremshieni nuru dhahiri.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُم بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا ﴿١٧٥﴾

176. Lakini, ama wale waliomwamini Mwenyezi Mungu na kumshika sawasawa, basi hao Atawaingiza katika rehema Zake na fadhili (Zake) na kuwaongoza Kwake kwa njia iliyonyooka.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِّنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿١٧٦﴾

177. Wanakuuliza, sema: Mwenyezi Mungu Anawapeni hukumu juu ya mkiwa. Kama mtu amekufa hali hana mtoto lakini anaye dada, basi kwake itakuwa nusu ya yale aliyoyaacha (maiti), na mtu huyu atamrithi (dadaake) ikiwa hana mwana. Na kama wao ni (madada) wawili, basi watapata theluthi mbili za yale aliyoyaacha; na wakiwa ndugu wanaume na wanawake, basi mwanamume atapata sehemu sawa na ya wanawake wawili. Mwenyezi Mungu Anawabainishieni ili msipotee; Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ ۚ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ ۚ وَهُوَ يَرِثُهَا إِن لَّمْ يَكُن لَّهَا وَلَدٌ ۚ فَإِن كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ ۚ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ ۗ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضِلُّوا ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾

Aya 175. *Dalili na Nuru dhahiri,* mradi wa haya maneno mawili ni Qur'an pamoja na Ishara zake na pia Mtume Muhammad *s.a.w.*

Aya 177. *Kalaala.* Tazama sura 4:13 na orodha uk. 189 - 190.
(Madada) wawili, hapa mradi wake ni madada wawili au zaidi ya wawili. Maana hii inaimarishwa na tendo la Mtume *s.a.w.* alipoitumia Aya hii wakati alipokufa Jabir na akaacha madada saba (Jarir, jalada 6, uk. 24).

Maelezo ya Aya 177 uk. 196

Orodha ya Warithi Pamoja na Sehemu Zao

(Orodha hii ni moja katika kurasa zote mbili. Toka kushoto mpaka kulia ni 1 mpaka 24)

Tumenakili orodha iliyotengenezwa na Maulana Abdur-Rahman Jatt, H.A., O.T., Mwalimu wa Elimu ya Mirathi na Fiq'ha katika Madrasa Ahmadiyya, Qadiani, kwa ajili ya wasomaji wa Tafsiri ya Qur'an. Orodha hii inajulisha ya kuwa mrithi au warithi katika hali mbalimbali wanapata sehemu gani katika mali iliyoachwa na maiti.

Nambari	Majina ya Warithi	*Kama hakuna mrithi mwingine*	*Kama kuna mtoto mmoja wa kiume au zaidi*	*Kama kuna binti*	*Kama kuna zaidi ya binti mmoja*	*Kama kuna mjukuu wa kiume mmoja au zaidi wa kuzaliwa na mtoto wa kiume*	*Kama kuna mjukuu wa kike aliyezaliwa na mtoto wa kiume*	*Kama kuna wajukuu wa kike waliozaliwa na mtoto wa kiume*	*kama kuna dada wa kwa baba na mama*	*Kama kuna madada wa kwa baba na mama.*
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Binti : Atapata	1/2	Asaba	2/3	2/3	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
2	Mabinti wawili au zaidi	2/3	Asaba	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3
3	Mjukuu wa kike aliyezaliwa na mtoto wa kiume	1/2	x	1/6	x	Asaba	2/3	2/3	1/2	1/2
4	Wajukuu wa kike waliozaliwa na mtoto wa kiume	2/3	x	1/6	x	Asaba	2/3	2/3	2/3	2/3
5	Dada wa kwa baba na mama	1/2	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	2/3	2/3
6	Madada wa kwa baba na mama	2/3	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	2/3	2/3
7	Dada wa kwa baba tu	1/2	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	1/6	x
8	Madada wa kwa baba tu	2/3	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	1/6	x
9	Dada au ndugu wa kwa mama	1/6	x	x	x	x	x	x	1/6	1/6
10	Madada au ndugu zaidi wa kwa mama	1/2	x	x	x	x	x	x	1/3	1/3
11	Mama	1/3	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/3	1/6
12	Bibi wa kwa mama na mama ya bibi na mama ya mama ya bibi mpaka mwisho	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6
13	Bibi wa kwa baba na mama ya bibi na mama ya mama ya bibi mpaka mwisho	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6
14	Mke au wake	1/4	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/8	1/4	1/4
15	Mume	1/2	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	1/2	1/2
16	Baba	Asaba	1/6	1/6 + Asaba	1/6 + Asaba	1/6	1/6 + Asaba	1/6 + Asaba	Asaba	Asaba
17	Babu mzaa baba	Asaba	1/6	1/6 + Asaba	1/6 + Asaba	1/6	1/6 + Asaba	1/6 + Asaba	Asaba	Asaba
18	Mtoto au watoto wa kiume	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba
19	Mjukuu wa wajukuu wa kiume waliozaliwa na mtoto wa kiume	Asaba	x	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba
20	Ndugu wa kiume mmoja au zaidi wa kwa baba na mama	Asaba	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba
21	Ndugu wa kiume mmoja au zaidi wa kwa baba tu	Asaba	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	Asaba * B x	Asaba * B x
22	Amu (mmoja au zaidi)	Asaba	x	Asaba	Asaba	x	Asaba	Asaba	Asaba * B x	Asaba * B x

MAANA YA ALAMA ZILIZOTUMIWA KATIKA ORODHA HII

Neno Asaba katika Elimu ya Mirathi maana yake ni mrithi wa mali yote au wa mali yote inayobaki.
X Alama hii inaonyesha ya kuwa mrithi huyo pamoja na mrithi mwingine hatapata kitu. Kwa mfano, kama vile ndugu au baba hatakuwa na sehemu kukiwa mtoto.
- Alama hii inaonyesha kuwa warithi wa namna hii hawawi wawili.
Thukuthi Baki. Yaani, mama atapata thuluthi ya mali iliyobaki baada ya kuwapa mke au mume.
1/6 + Asaba. Yaani, kwanza atapata kwa sababu yeye ni mrithi; na kama mali itabaki baada ya kuwapa Dhul-Faraaidh (yaani, wale ambao sehemu zao zimetajwa katika Qur'an), hiyo atapewa yeye.
* Alama hii inaonyesha kwamba kama dada awe Asaba, basi ndugu wa kwa baba wataanguka na hawatapewa cho chote. Na kama dada awe mrithi, basi ndugu hao watakuwa Asaba.
- x Asaba. Alama hii inaonyesha ya kuwa katika hali moja wataanguka, yaani hawatakuwa na fungu na katika hali nyingine watarithi kwa kuwa wao ni Asaba.

Kama kuna ndugu wa kiume wa kwa baba na mama	*Kama kuna ndugu za kiume wa kwa baba na mama*	*Kama kuna dada wa kwa baba tu*	*Kama kuna dada ziadi ya mmoja wa kwa baba tu*	*Kama kuna ndugu wa kwa baba tu*	*Kama kuna zaidi ya ndugu mmoja wa kwa baba tu*	*Kama kuna dada au ndugu wa kwa mama tu*	*Kama kuna madada au ndugu wa kwa mama tu*	*Kama kuna mama*	*Kama kuna bibi wa kwa baba*	*Kama kuna bibi wa kwa mama*	*Kama kuna mke au wake*	*Kama kuna mume*	*Kama kuna baba*	*Kama kuna babu mzaa baba.*
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3
1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3
Asaba	Asaba	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	x	x
2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	x	x
x	x	2/3	2/3	Asaba	Asaba	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	x	x
x	x	2/3	2/3	Asaba	Asaba	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	2/3	x	x
1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/3	1/3	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	x	x
1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	x	x
1/3	1/6	1/3	1/6	1/3	1/6	1/3	1/6	-	1/3	1/3	Thu-luthi Baki	Thu-luthi Baki	1/3	1/3
1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	x	1/6	1/6	1/6	1/6 1/6	1/6	1/6
1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	1/6	x	1/6	1/6	1/6	1/6	x	1/6
1/4	1/4	1/4	1/4	1/41/4	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	-	1/4	1/4
1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	-	1/2	1/2
Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	-	Asaba
Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	x	-
Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba
Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba
Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	x	x
x	x	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	x	x
x	x	Asaba * B x	Asaba * B x	x	x	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	Asaba	x	x

سُوْرَةُ الْمَائِدَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ اِحْدٰى وَ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةَ عَشَرَ رُكُوْعًا

5. SURA AL-MAAIDA

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 16 na Aya 121 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Enyi mlioamini tekelezeni wajibu (wenu). Mmehalalishiwa wanyama wenye miguu minne, ila wale mnaosomewa, bila kuhalalisha mawindo mkiwa katika Haji. Hakika Mwenyezi Mungu Anahukumu Apendavyo.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اَوْفُوْا بِالْعُقُوْدِ ؕ اُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيْمَةُ الْاَنْعَامِ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّى الصَّيْدِ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ ؕ اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيْدُ ﴿٢﴾

3. Enyi mlioamini! msivunje heshima ya alama za Mwenyezi Mungu, wala ya mwezi ulitukuzwa, wala ya dhabihu, wala ya makoja (yao), wala ya wale wakusudiao kwenda kwenye nyumba takatifu kutafuta fadhili za Mola wao na radhi (Yake). Na mtokapo katika Ihramu, basi windeni. Na uadui wa watu

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُحِلُّوْا شَعَآئِرَ اللّٰهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْىَ وَلَا الْقَلَآئِدَ وَلَاۤ اٰمِّيْنَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا ؕ وَاِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوْا ؕ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ اَنْ

Sura hii imepata jina lake katika dua ambayo Nabii Isa aliombwa na wanafunzi wake aiombe kwa ajili ya mafanikio ya kidunia ya dini ya Kikristo, ambayo yanaelezwa katika Aya 113-116 za sura hii.

Wafasiri mbalimbali wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Madina. Hakim na Imam Ahmad wanasema ya kuwa Bibi Aisha alisema kwamba hii ni sura ya mwisho iliyoteremshwa kwa Mtume *s.a.w*. Tunapozifikiria pamoja hadithi zote, inaonekana ya kwamba bila shaka sura hii iliteremshwa katika miaka ya mwisho ya ujumbe wa Mtume *s.a.w*. Na ingawa Imam Ahmad anasema kwa ushahidi wa Asma binti Yazid ya kuwa sura hii yote ilishuka mara moja, lakini inaonekana ya kwamba sehemu yake kubwa ilishuka wakati mmoja, na kwahiyo ikaonekana kwamba yote ilishuka wakati mmoja. Neno Al-Maaida maana yake ni "Chakula" au *"Meza iliyopangwa chakula"*.

Aya 2. *'Uquud,* "Wajibu," lina maana hizi: mapatano, maagano, ahadi, sharti, madaraka, mikataba, kanuni za Mungu (Lane na Akrab).

Aya 3. *Alama za Mwenyezi Mungu* ni kitu cho chote kinachowezesha kumjua Mwenyezi Mungu. Vitu vilivyotakaswa vyaweza kujumuisha vipindi fulani fulani vya wakati, mwahali au viumbe hai. Kafara zinazotolewa kwa ajili ya Mungu na wanyama wanaoletwa kwenye Kaaba kwa ajili ya dhabihu ni "Alama za Mwenyezi Mungu" kwa maana ya kuwa zinatufundisha tuwe tayari kila siku kutoa sadaka vitu vyetu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu.

صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا
عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ٣

usiwashawishini kwa sababu waliwazuilieni Msikiti uliotukuzwa, ya kwamba mruke mipaka. Na saidianeni katika wema na utawa, wala msisaidiane katika dhambi na uasi. Na mcheni Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu ni mkali wa kuadhibu.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَ
مَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ
وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ
عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ
الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ
وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٤

4. Mmeharamishiwa nyamafu na damu na nyama ya nguruwe, na kilichosomewa jina lisilo la Mwenyezi Mungu, na kilichonyongwa, na kilichokufa kwa kupigwa, na kilichokufa kwa kuanguka, na kilichokufa kwa kupigwa pembe, na alichokula mnyama mkali, isipokuwa mlichochinja (kwa sheria), na (pia mmeharimishiwa) kilichochinjwa juu ya mawe ya sanamu, na (ni haramu kwenu) kugawanya kwa mishale ya kuagua. Hayo ni uasi. Leo wale waliokufuru wamekata tamaa katika dini yenu, basi msiwaogope, bali Niogopeni Mimi. Leo Nimewakamilishieni dini yenu, na kuwatimizieni neema Yangu, na Nimewapendeleeni Islamu iwe dini yenu. Lakini mwenye kushurutishwa na njaa, pasipo kuelekea kwenye dhambi, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

Mwezi uliotukuzwa, mradi wake ni kila mwezi katika miezi minne mitukufu: *Shawwaal, Dhul-Qaada, Dhul-Hijja,* na *Rajab.* Lakini baadhi ya maulamaa wanasema ya kuwa hapa *mwezi uliotukuzwa ni Dhul-Hijja* tu, yaani mwezi wa Haji Kubwa. Maulamaa wengine wanasema *mwezi uliotukuzwa* hapa ni mwezi wa *Rajab,* ambao ni mwezi wa Haji Ndogo na uliokuwa hauheshimiwi na baadhi ya makabila ya Waarabu.

Aya 4. *Leo Nimewakamilishieni dini yenu.* Aya hii ndiyo ya mwisho kuteremshwa kama wanavyokubaliana wanazuoni wote, na baada yake Mtume s.a.w. aliishi siku 82 tu akafariki (Razi).

Tangazo hili la Mwenyezi Mungu ni lenye maana sana. Qur'an ni sheria ya kwanza na ya mwisho inayodai kuwa kamilifu. Vitabu vya zamani havingeweza kusema hayo kwa kuwa vilikusudiwa kwa mataifa fulani na wakati maalumu. Taurati na Injili vilikuwa na nuru na mwongozo (sura 5:45, 47), lakini vikachanganywa na maneno ya watu vikatanguliwa na Qur'an.

5. Wanakuuliza wamehalalishiwa nini, Sema: Mmehalalishiwa vitu vizuri, na mlichowafundisha wanyama na ndege wa mawindo, kuwafunza kuwinda - mnawafundisha Alivyowafunzeni Mwenyezi Mungu. Basi kuleni walichowakamatieni, na mkisomee jina la Mwenyezi Mungu; Na Mwogopeni Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu ni Mwepesi wa kuhesabu.

يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَآ أُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ ۙ
وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ ٱلْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا
عَلَّمَكُمُ ٱللَّهُ ۖ فَكُلُوا مِمَّآ أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَٱذْكُرُوا ٱسْمَ
ٱللَّهِ عَلَيْهِ ۖ وَٱتَّقُوا ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ ⑤

6. Leo mmehalalishiwa vitu vizuri. Na chakula cha wale waliopewa Kitabu ni halali kwenu, na chakula chenu ni halali kwao. Na wanawake wema katika waaminio na wanawake wema katika wale waliopewa Kitabu kabla yenu (ni halali kwenu), mtakapowapa mahari zao, mkifunga nao ndoa, bila kufanya uzinzi, wala msiweke mahawara wa siri. Na anayekataa imani, bila shaka amali yake imepotea, na yeye katika Akhera atakuwa miongoni mwa wenye hasara.

ٱلْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ ۖ وَطَعَامُ ٱلَّذِينَ أُوتُوا ٱلْكِتَٰبَ
حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ ۖ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ
ٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا ٱلْكِتَٰبَ
مِن قَبْلِكُمْ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ
غَيْرَ مُسَٰفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِىٓ أَخْدَانٍ ۗ وَمَن يَكْفُرْ
بِٱلْإِيمَٰنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ
ٱلْخَٰسِرِينَ ⑥ ع

Injili yenyewe inaahidi kufika kwa Mtume mwingine ambaye atawaongoza watu kwenye haki yote (Yohana 16:12-13).

Neno jingine la kukumbuka ni hili, kusema kuwa dini imekamilika siyo maana yake kuwa na watu pia wamekamilika na hawawezi kuharibika. Hivyo ukamilifu wa Islam umejaalia kuwa mara kwa mara wafike watu wa Mungu ili kuwaongoza Waislamu. Kwa ajili hii Mtume s.a.w. alisema; "Mwenyezi Mungu ataleta mwanzo wa kila miaka mia mtu wa kutilia nguvu dini." (Dawud, sura *Malaahim*).

Aya 5. *Wanyama na ndege wa mawindo.* Wanyama na ndege wanaokusudiwa kuwinda wanaweza kufugwa. Mtume *s.a.w.* alisema, wanyama na ndege hao watumwe kwa jina la Mwenyezi Mungu, nao wakiua mnyama au ndege aliye halali inajuzu kula. Lakini mawindo yakiletwa basi yachinjwe kama desturi ya Kiislamu (Muslim).

Watu wasio na ujuzi mwingi wa mafundisho ya Kiislamu wanafikiri kwamba kufuga mbwa kumekatazwa. Fikira hiyo haina ukweli. Mnyama yo yote awindaye anaweza kufugwa na kufundishwa kuwinda. Lakini ikumbukwe ya kuwa wanyama hao ni najisi, wasiruhusiwe kutangatanga ovyo nyumbani, ili wasipate kunusa vyombo na kuchafua vitu. Mbwa huwa na vijidudu vibaya vya maradhi, inafaa kujihadhari sana nao. Mbwa wanaponusa chombo au kukilamba, basi kikoshwe kwa mchanga na kwa maji kabla hakijatumiwa.

Aya 6. Aya hii inaeleza kuwa kama mtu katika watu wa Kitabu atamkaribisha Mwislamu

FUNGU 2

7. Enyi mlioamini! mnaposimama kwa Sala, basi osheni nyuso zenu, na mikono yenu mpaka vikoni, na mpake vichwa vyenu, na (osheni) miguu yenu mpaka vifundoni. Na mkiwa na janaba, basi ogeni. Na mkiwa wagonjwa au safarini, au mmoja wenu ametoka chooni au mmeingiliana na wanawake, na hamkupata maji, basi tayamamuni udongo ulio safi na kuupaka nyuso zenu na mikono yenu. Hapendi Mwenyezi Mungu kuwatieni katika taabu, bali Hutaka kuwatakaseni na kutimiza neema Yake juu yenu, ili mpate kushukuru.

8. Na kumbukeni neema ya Mwenyezi Mungu iliyo juu yenu, na ahadi Yake Aliyofungamana nanyi, mliposema: Tumesikia na tumetii. Na Mwogopeni Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu Hujua yaliyomo vifuani.

9. Enyi mlioamini! kuweni wasimamizi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, mtoao shahada kwa adili. Na uadui wa watu usiwashawishini ya kwamba msifanye uadilifu. Shikeni adili, hiyo ni karibu sana na utawa, na Mcheni Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu Anazo habari za yale mnayoyatenda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ۚ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا ۚ
وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ
الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ ۚ
مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَٰكِنْ يُرِيدُ
لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧﴾
وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ
بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۖ
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا ۚ اعْدِلُوا
هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

---

kwenye chakula, Mwislamu anayo ruhusa kula, kwa sharti kuwa vyakula vyenyewe visiwe vilivyoharimishwa na dini ya Kiislamu. Kadhalika Mwislamu anayo ruhusa kuwakaribisha watu wa Kitabu katika chakula.

Na maneno haya, *Na wanawake wema katika waaminio na wanawake wema katika wale waliopewa Kitabu kabla yenu (ni halali kwenu),* yanakusudia kudokeza ya kwamba ingawa Islam inaruhusu Waislamu wanaume kuwaoa wanawake wasiokuwa Waislamu miongoni mwa watu wa Kitabu, lakini inapendelea zaidi wanaume wa Kiislamu kwa desturi wawaoe wanawake wa Kiislamu tu.

Aya 9. Kwa hakika hakuna dini nyingine inayotoa mafundusho ya haki namna hii kwa ajili ya maadui zao. Muislamu wa kweli awatendee kwa haki, siyo Waislamu tu, bali pia wasio Waislamu, na hata wale walio maadui zake.

10. Mwenyezi Mungu Amewaahidi wale walioamini na kufanya vitendo vizuri (ya kwamba) watapata msamaha na malipo makubwa.

وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ۙ لَهُمْ
مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿١٠﴾

11. Na wale waliokufuru na kuzikadhibisha Aya Zetu, hao ndiyo watu wa Motoni.

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَاۤ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿١١﴾

12. Enyi mlioamini! kumbukeni neema za Mwenyezi Mungu zilizo juu yenu waliponuwia watu kuwanyoosheeni mikono yao, lakini yeye Akaizuia mikono yao kufika kwenu; na mwogopeni Mwenyezi Mungu. Na waaminio wamtegemee Mwenyezi Mungu.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ
قَوْمٌ اَنْ يَّبْسُطُوْۤا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ
عَنْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۗ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ﴿١٢﴾

FUNGU 3

13. Na bila shaka Mwenyezi Mungu alifunga ahadi na wana wa Israeli; na Tukainua miongoni mwao masultani kumi na mbili. Na Mwenyezi Mungu Akasema: Kama mkidumu katika Sala na mkitoa Zaka na mkiwaamini Mitume Wangu na kuwasaidia na kumpa Mwenyezi Mungu karadha iliyo nzuri, bila shaka Nitawafutieni maovu yenu na kuwaingizeni katika Mabustani yapitayo mito chini yao. Lakini atakayekataa baada ya hayo miongoni mwenu, bila shaka amepotea njia iliyo sawa.

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ بَنِيْۤ اِسْرَآءِيْلَ ۚ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ
اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيْبًا ۗ وَقَالَ اللّٰهُ اِنِّيْ مَعَكُمْ ۗ لَئِنْ اَقَمْتُمُ
الصَّلٰوةَ وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِيْ وَعَزَّرْتُمُوْهُمْ
وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ
وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۚ فَمَنْ
كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ﴿١٣﴾

Aya 13. *Masultani kumi na mbili.* Pengine imesemwa ni Manabii kumi na mbili waliokuja baada ya Nabii Musa.

Pengine hakuna neno moja liwezalo kulitafsiri vya kutosha neno *naqiiba*. Halina maana ya kiongozi tu bali pia lina maana ya mtangazaji, yule ambaye anayo mamlaka ya kulisoma tangazo au kutoa hukumu kwa niaba ya mkuu wa nchi au watu wengine wenye mamlaka ya juu.

Karadha iliyo nzuri, mradi wake ni matendo mazuri yatakayoleta malipo mema kutoka kwa Mwenyezi Mungu, au mradi wake ni mchango unaotolewa kwa hiari kusaidia dini. Maneno haya wanaambiwa Waisraeli.

14. Na kwa sababu ya kuvunja kwao ahadi yao, Tumewalaani na Tumeifanya mioyo yao kuwa migumu. Huyabadilisha maneno toka mahali pao, na kusahau sehemu ya yale waliyokumbushwa. Na utaendelea kupata habari za hiana yao, isipokuwa wachache miongoni mwao. Basi wasamehe na onyesha uvumilivu; hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda wafanyao hisani.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيثَاقَهُمْ لَعَنَّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ
قَسِيَّةً ۖ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ ۙ وَنَسُوا حَظًّا
مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ۚ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَىٰ خَائِنَةٍ مِّنْهُمْ
إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ ۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

15. Na kwa wale waliosema, Hakika sisi ni Wakristo, Tulishika ahadi yao,

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا

Aya 14. *Huyabadilisha maneno toka mahali pao.* Kuharibika kwa Vitabu vya Wakristo ni jambo ambalo linakubaliwa na wanazuoni wakubwa wakubwa wa Ulaya. Wao wameandika maneno ambayo tunayanakili hapa:-

1. "Tukigeukia kwenye historia ya ndani ya maandiko ya Agano Jipya, ni wazi ya kuwa usafi wake kamili wa toka mwanzo ulipotea." (Encyclopaedia of Religious Knowledge, Vol. 1).

2. "Kukubaliana wanazuoni wote wa Biblia ya kwamba Agano la Kale haliwezi kukubalika kama lilivyo kuwa ni taarifa sahihi ya historia linayoieleza, ni jambo linalowajibisha kubahatisha au kuleta mabahatisho ya mfululizo yatakayomwezesha mtu kusogelea kusoma habari zilizomo kitabuni humo za historia na za dini." (Palestine, Encyclopaedia Britanica, Vol. 20, uk. 615).

3. "Vitabu vitano vya kwanza vya Biblia, ni mkusanyiko wa maandiko kadha wa kadha ambayo kwanza yalikuwa hayategemeani, lakini mwishoni, pamoja na mapunguzo, mazidisho na mabadilisho kadha wa kadha, yakaunganishwa pamoja kufanya historia moja inayoendelea." (The Documents of the Hextateuch, page 14, by W. E. Addis, M.A., of Balilol College, Oxford).

4. "Agano Jipya mwanzo wake kabisa, halikuwa na mamlaka ya kutoa sheria, na mabadilisho na mazidisho kwa hakika yalifanywa yalipoonekana kuwa ndiyo kutengeneza vizuri." (Encyclopaedia Biblica Vol. 4, page 4980).

5. "Lakini, kwa hakika, kila Kitabu katika Agano Jipya, isipokuwa barua mashuhuri nne za Paulo Mt. leo hii kimekuwa kitu cha kufanyiwa ubishi, na mazidisho yanathibitishwa hata ndani ya Vitabu hivyo!" (Encyclopaedia Britannica, 13th Edn. Vol. 3, page 643).

6. "Hizo (hitilafu) zinatufanya tushindwe kabisa kuwa na hakika kama maneno tuliyo nayo katika kila hali ni hasa maneno ya Mtume au Mjumbe . . . . .

7. "Agano Jipya linaleta marejeo ya habari 228 kutoka Agano la Kale, na katika hizo ni habari 53 tu zinazopatana neno kwa neno." (Mordern Study of the Old Testment and Inspiration by T. H. Sprott, M.A., Padre wa Kanisa la Paulo Mt., Wellington, New Zealand).

Qur'an ilijua kazi hii ya mapadre na Mayahudi toka zamani, na ikawatanabahisha watu. Sasa hata Wakristo wenyewe hawaoni salama kunyamazia fujo hizo. Lakini je wataacha (Soma sura 2:43).

'Waswfah' - Kugeukia kando - kunaonyesha kitendo cha uvumilivu na kuyasamehe makosa ya watu wengine kwa huruma.

Aya 15. Neno la Kiarabu '*Aghraina'* lina maana ya asili ya kukifanya kitu kigandamizwe

حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ۚ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ
إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۚ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ ﴿١٥﴾

lakini wakasahau sehemu ya yale waliyokumbushwa, kwa hiyo Tumeweka kati yao uadui na bughudha mpaka siku ya Kiyama. Na hivi karibuni Mwenyezi Mungu Atawaambia waliyokuwa wakiyafanya.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا
مِّمَّا كُنتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُوا عَن كَثِيرٍ ۚ
قَدْ جَاءَكُم مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ ﴿١٦﴾

16. Enyi watu wa Kitabu! hakika amekwisha wafikieni Mtume Wetu, huwadhihirishieni mengi mliyokuwa mkiyaficha katika Kitabu, na husamehe mengi. Bila shaka imekwisha wafikieni Nuru kutoka kwa Mwenyezi Mungu na Kitabu kinachobainisha.

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ
وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ
إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٧﴾

17. Kwa (Kitabu) hicho Mwenyezi Mungu Humwongoza mwenye kufuata radhi Yake katika njia ya salama, na Huwatoa katika giza kuwapeleka kwenye nuru kwa amri Yake, na kuwaongoza kwenye njia iliyonyooka.

لَّقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ
قُلْ فَمَن يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَن يُهْلِكَ
الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۗ
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨﴾

18. Kwa yakini wamekwisha kufuru wale waliosema: Hakika Mwenyezi Mungu ni Masihi bin Mariam. Sema: Ni nani atakayemiliki cho chote mbele ya Mwenyezi Mungu kama yeye Angetaka kumwangamiza Masihi bin Mariam na mama yake, na vyote vilivyomo katika ardhi? Na ufalme wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao ni wa Mwenyezi Mungu. Huumba Apendavyo. Na Mwenyezi Mungu Anao uwezo juu ya kila kitu.

---

sana kwenye kitu kingine hivi kwamba kinakuwa sehemu isiyoweza kubanduka ya kitu kile. Kwa hiyo tafsiri tunayoichagua, tunayoipenda zaidi ni kuwa: Kwa hiyo Tukafanya uadui na chuki kuwa ndiyo katiba yao mpaka siku ya Kiyama.

19. Na Mayahudi na Wakristo wanasema: Sisi ni wana wa Mwenyezi Mungu na wapenzi Wake. Sema: Basi kwa nini tena Anawaadhibuni kwa ajili ya dhambi zenu? Bali ninyi ni watu tu katika wale Aliowaumba. Humghofiri Amtakaye na Humwadhibu Amtakaye. Na ufalme wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao ni wa Mwenyezi Mungu; na marudio ni Kwake.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصٰرٰى نَحْنُ أَبْنٰٓؤُا اللّٰهِ وَأَحِبّٰٓؤُهُ ۚ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ ۖ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ ۚ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ ۚ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٩﴾

20. Enyi watu wa Kitabu! bila shaka amewafikieni Mtume Wetu, huwabainishieni katika wakati usio na Mitume, msije mkasema, hakufika kwetu Mtoaji wa habari njema wala Mwonyaji; kwahiyo amewafikieni Abashiriaye na Aonyaye, na Mwenyezi Mungu Anao uwezo juu ya kila kitu.

يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلٰى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَآءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ ۖ فَقَدْ جَآءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ ع

Aya 19. *Wana wa Mwenyezi Mungu.* Biblia imetumia neno hili mahali pengi na katika maana mbalimbali:-

(i) Pengine "wana wa Mungu" maana yake ni wapenzi Wake. Wana wa Israeli wameitwa wana wa Mungu katika maana hiyo (Kumbukumbu 14:1; Isiah 63:16; Jeremiah 3:4, 19; 1 Mambo ya Nyakati 29:10; Hosea 11:1). Waaminio pia wameitwa wana wa Mungu (Luka 20:36; Mattayo 5:18; Warumi 8:14-17; 1 Yohana 3:1, 2, 9; 4:7; 5:1,4; 2 Wakorintho 6:18).

(ii) Na pengine maana yake ni kiumbe tu. Watu wapotevu wameitwa wanawe (Kumbukumbu 32:19, 20); Wana wanaoasi (Isiah 30:1). Imeandikwa katika Mwanzo 6:2 "Wana wa Mungu waliwaona hao binti za wanadamu ya kuwa ni wazuri; wakajitwalia wake wo wote waliowachagua."

(iii) Manabii pia wamepewa jina hilo la "wana wa Mungu," kama Adamu (Luka 3:38), Sulemani (1 Mambo ya Nyakati 22:10; 28:6), na Yesu (Matei 3:17). Madai ya Mayahudi kuwa wana wa Mungu yameandikwa katika Injili pia. Tazama Yohana 8:41.

Anawaadhibuni. Mayahudi na Wakristo wamejibiwa kwamba ingawa wao ni wanawe na wapenzi Wake wanaadhibiwa duniani mara kwa mara kwa ajili ya madhambi yao, basi na huko Akhera pia watapata adhabu ya maovu yao wasipotubu na kuamini. Kujiita wanawe tu hakutafaa cho chote.

Aya 20. *Wakati usio na Mitume,* mradi wake: kabla ya Mtume s.a.w. hakukuwa Mtume aliyemtangulia karibu karibu.

FUNGU 4

21. Na (kumbukeni) Musa alipowaambia watu wake: Enyi watu wangu! Kumbukeni neema za Mwenyezi Mungu zilizo juu yenu, Alipowafanya Manabii kati yenu na Akawafanyeni wafalme, na Akawapeni ambayo Hakuwapa wo wote ulimwenguni kote.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَٰقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنبِيَاءَ وَجَعَلَكُم مُّلُوكًا وَآتَاكُم مَّا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَٰلَمِينَ ﴿٢١﴾

22. Enyi watu wangu, ingieni katika ardhi iliyotakaswa ambayo Mwenyezi Mungu Amewaandikieni, wala msirudi nyuma, msije mkarudi wenye hasara.

يَٰقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنقَلِبُوا خَٰسِرِينَ ﴿٢٢﴾

23. Wakasema: Ewe Musa! Hakika huko kuna watu majabari. Nasi hatutaingia huko mpaka watoke humo; basi wao wakitoka humo, hapo bila shaka tutaingia.

قَالُوا يَٰمُوسَىٰ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَن نَّدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَٰخِلُونَ ﴿٢٣﴾

24. Watu wawili miongoni mwa wale walioogopa, ambao Mwenyezi Mungu Amewaneemesha, wakasema: Waingilieni mlangoni; maana mtakapowaingilia hapo, basi kwa yakini ninyi mtashinda. Na tegemeeni juu ya Mwenyezi Mungu ikiwa ninyi ni waaminio.

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَٰلِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٤﴾

25. Wakasema: Ewe Musa! Kwa yakini sisi hatutaingia humo kamwe maadamu wao wamo humo. Basi nenda wewe na Mola wako mkapigane, bila shaka sisi tunakaa hapa.

قَالُوا يَٰمُوسَىٰ إِنَّا لَن نَّدْخُلَهَا أَبَدًا مَّا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَٰتِلَا إِنَّا هَٰهُنَا قَٰعِدُونَ ﴿٢٥﴾

Aya 21. Hapa neema mbili za Mwenyezi Mungu zimetajwa, (1) neema ya kiroho - Unabii; (2) neema za kidunia - Ufalme. Maneno 'ulimwenguni kote' yanahusikana na watu wa zama zile.

Aya 23. Linganisha maneno haya ya woga ya wafuasi wa Nabii Musa na kujitoa kwa ajabu kwa masahaba wa Mtume Muhammad *s.a.w.*, ambao kila wakati walikuwa tayari kujitupa katika mauti kwa kutimiza amri za Mtume *s.a.w.* Historia ya Kiislamu imejaa matukio ya namna hii ya masahaba kujisalimisha kabisa.

26. (Musa) akasema: Mola wangu, hakika similiki ila nafsi yangu na ndugu yangu; basi Upambanue baina yetu na baina ya watu waasi.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَآ أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا
وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفٰسِقِينَ ٢٦

27. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Basi wameiharimishiwa kwa (muda wa) miaka arobaini, watatangatanga ardhini. Basi usihuzunuke juu ya watu waasi.

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ
فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفٰسِقِينَ ٢٧

FUNGU 5

28. Na wasomee habari za watoto wawili wa Adamu kwa kweli, walipotoa sadaka - ikakubaliwa ya mmoja wao na ya mwingine haikukubaliwa. Akasema: Bila shaka nitakuua. (Mwenziwe) akasema: Mwenyezi Mungu Huwapokelea wamchao tu.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا
فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ قَالَ
لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ٢٨

29. Kama utanyoosha mkono wako kwangu kuniua, mimi sitakunyooshea mkono wangu kukuua. Hakika mimi namwogopa Mola wa walimwengu.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَآ أَنَا بِبَاسِطٍ يَّدِيَ
إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعٰلَمِينَ ٢٩

30. Hakika mimi nataka ujibebee dhambi yangu na dhambi yako, na kwa hiyo uwe miongoni mwa watu wa Motoni; na hayo ndiyo malipo ya wadhalimu.

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوْٓأَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ
أَصْحٰبِ النَّارِ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِينَ ٣٠

31. Basi nafsi yake ikamuhimiza kumwua nduguye, ndipo akamwua; na akawa miongoni mwa wenye hasara.

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ
مِنَ الْخٰسِرِينَ ٣١

Aya 27. Waisraeli alipoonyesha woga wa namna hii Mwenyezi Mungu Akakadiria wakae katika jangwa kwa miaka arobaini ili wapate nguvu na kuimarika tabia zao. Katika muda huo wazee walikwisha na wazao wa nyuma wakawa mashujaa wa kutosha kuishinda nchi waliyoahidiwa. Pia soma Biblia, (Hesabu mlango 14).

Aya 28. *Huwapokelea wamchao tu,* Maneno haya yanaonyesha jambo la maana sana ya kuwa sadaka isiyo na kiini cha uchaji wa moyo haina maana. Mwenyezi Mungu hajali maonyesho matupu ya nje; Yeye hupokea vile tu vinavyotolewa kwa nia safi.

فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا يَّبْحَثُ فِى الْاَرْضِ لِيُرِيَهٗ كَيْفَ
يُوَارِىْ سَوْءَةَ اَخِيْهِ ۚ قَالَ يٰوَيْلَتٰٓى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُوْنَ
مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ فَاُوَارِىَ سَوْءَةَ اَخِىْ ۚ فَاَصْبَحَ
مِنَ النّٰدِمِيْنَ ۚ ﴿٣٢﴾

32. Hapo Mwenyezi Mungu Akamtuma kunguru anayefukua katika ardhi, ili amwonyeshe jinsi ya kuificha maiti ya ndugu yake. Akasema: Ole wangu! Je, nimeshindwa kuwa sawa na kunguru huyu na kuficha maiti ya ndugu yangu? Basi akawa miongoni mwa wajutao.

مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ ۛ كَتَبْنَا عَلٰى بَنِىْٓ اِسْرَآءِيْلَ اَنَّهٗ مَنْ
قَتَلَ نَفْسًۢا بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا
قَتَلَ النَّاسَ جَمِيْعًا ۗ وَمَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَآ اَحْيَا النَّاسَ
جَمِيْعًا ۗ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنٰتِ ۫ ثُمَّ اِنَّ
كَثِيْرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُوْنَ ﴿٣٣﴾

33. Kwa sababu ya hayo Tukawaandikia wana wa Israeili ya kwamba atakayemwua asiyeua mtu, au bila machafuko katika nchi, basi ni kama amewaua watu wote; na mwenye kumwacha mtu hai ni kama amewaacha hai watu wote. Na bila shaka Mitume wetu waliwafikia na Ishara zilizo wazi, kisha wengi wao baada ya haya walikuwa waharibifu sana katika nchi.

اِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذِيْنَ يُحَارِبُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَيَسْعَوْنَ
فِى الْاَرْضِ فَسَادًا اَنْ يُّقَتَّلُوْٓا اَوْ يُصَلَّبُوْٓا اَوْ تُقَطَّعَ
اَيْدِيْهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ مِّنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ ۗ
ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْىٌ فِى الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ
عَظِيْمٌ ۙ ﴿٣٤﴾

34. Hakika malipo ya wale wanaopigana na Mwenyezi Mungu na Mtume Wake na wafanyao fujo katika nchi, ni kuuawa au kusulubiwa au kukatwa mikono yao na miguu yao kwa kubadilishwa au kuhamishwa katika nchi; hii ndiyo fedheha kwao katika dunia, na katika Akhera watapata adhabu kubwa.

اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَقْدِرُوْا عَلَيْهِمْ ۚ فَاعْلَمُوْٓا
اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣٥﴾ ع

35. Isipokuwa wale waliotubia kabla hamjawatia nguvuni; na jueni kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Msamehevu, Mrehemevu.

Aya 34. Aya hii inaonyesha namna mbalimbali za adhabu zinazoweza kupewa watu wanaoleta vita kuwadhulumu bure Waislamu kwa kuwaua na kuwachinja na kueneza machafuko katika nchi. Aya hii inaonyesha ya kuwa dini ya Kiislamu haichelei kutoa adhabu zilizo kali inapokuwa zitawaletea watu au serikali faida.

FUNGU 6

36. Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu na tafuteni njia ya kuwa karibu naye, na jitahidini katika njia Yake ili mpate kufaulu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ
وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٣٦

37. Kwa yakini wale waliokufuru lau wangekuwa na yote yaliyomo duniani na mengine kama hayo, ili watoe fidia ya kuepukana na adhabu ya siku ya Kiyama, yasingelipokewa kwao, na watapata adhabu iumizayo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ
مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٣٧

38. Watapenda kutoka katika Moto lakini hawatatoka humo, na watakuwa na adhabu idumuyo.

يُرِيدُونَ أَن يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُم بِخَارِجِينَ
مِنْهَا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ٣٨

39. Na mwizi mwanamume na mwizi mwanamke, basi ikateni mikono yao, malipo ya yale waliyoyachuma. Ndiyo adhabu itokayo kwa Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا
كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٣٩

40. Lakini mwenye kutubia baada ya dhuluma yake, na kutenda wema, basi bila shaka Mwenyezi Mungu Atapokea toba yake. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

فَمَن تَابَ مِن بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ
عَلَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٤٠

41. Je! Hujui ya kwamba Mwenyezi Mungu Anao ufalme wa mbingu na ardhi? Humwadhibu Amtakaye na Humsamehe Amtakaye, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ
مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ٤١

Aya 36. *Wasiila,* "Njia ya kuwa karibu." Si sawa kufasiri neno hili kuwa "mwamuzi aliyoko baina ya mtu na Mwenyezi Mungu." Mtume *s.a.w.* alisema, "Niombeeni *wasiila,*" yaani niombeeni Mungu anipe namna ya pekee ya kuwa karibu naye. Na kila baada ya Adhana kuna dua ambayo pia ina maneno haya: "Ee Mola mpe Muhammad *wasiila,*" yaani amzidishiye sana ukaribu pamoja naye.

Aya 39. *Ikateni mikono yao.* Seyyidna Ali, mkwewe Mtume *s.a.w.* na ambaye alikuwa Khalifa wa nne, alifasiri neno *yad* (mkono) kuwa ni vidole vya mwizi vinavyotakiwa kukatwa

42. Ewe Mtume! Wasikuhuzunishe wale wafanyao haraka kukufuru, miongoni mwa wale waliosema, tumeamini, kwa vinywa vyao hali mioyo yao haiamini; na miongoni mwa Mayahudi pia wako wale ambao wana shauku iliyopita kiasi ya kusikiliza uwongo, wasikilizao kwa ajili ya watu wengine wasiokufikia; huyabadilisha maneno baada ya kuwa mahali pao; wanasema: Mkipewa hayo basi yashikeni, na msipopewa hayo basi jihadharini. Na mtu ambaye Mwenyezi Mungu Anataka kumjaribu, basi huwezi kumpatia mbele ya Mwenyezi Mungu cho chote. Hao ndiyo ambao Mwenyezi Mungu Hapendi kuitakasa mioyo yao. Watakuwa na fedheha duniani, na katika Akhera watakuwa na adhabu kubwa.

يٰٓأَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي
الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوٓا ءَامَنَّا بِأَفْوَٰهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن
قُلُوبُهُمْ ۛ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا ۛ سَمَّٰعُونَ لِلْكَذِبِ
سَمَّٰعُونَ لِقَوْمٍ ءَاخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ ۖ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ
مِنۢ بَعْدِ مَوَاضِعِهِۦ ۖ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَٰذَا فَخُذُوهُ
وَإِن لَّمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا ۚ وَمَن يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُۥ
فَلَن تَمْلِكَ لَهُۥ مِنَ اللَّهِ شَيْـًٔا ۚ أُولَٰٓئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ
اللَّهُ أَن يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ۖ وَ
لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤٢﴾

43. Wasikilizao sana uwongo, walao sana haramu. Basi wakikujia, wahukumu baina yao au jiepushe nao. Na ukijiepusha nao, basi wao hawatakudhuru cho chote. Na ukiwahukumu, basi utoe hukumu baina yao kwa uadilifu. Bila shaka Mwenyezi Mungu Huwapenda waadilifu.

سَمَّٰعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّٰلُونَ لِلسُّحْتِ ۚ فَإِن جَآءُوكَ
فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ ۖ وَإِن تُعْرِضْ
عَنْهُمْ فَلَن يَضُرُّوكَ شَيْـًٔا ۖ وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم
بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٣﴾

44. Na watakuwekaje kuwa hakimu nao wanayo Taurati yenye hukumu za Mwenyezi Mungu? Kisha baada ya hayo wanakengeuka; na hao si wenye kuamini.

وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِندَهُمُ التَّوْرَىٰةُ فِيهَا حُكْمُ
اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُولَٰٓئِكَ
بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾ ع

(Ma'aaani, II, 304); ambapo maulamaa wengi sana wanasema ya kuwa mkono ukatwe katika fundo. Adhabu hii imekusudiwa kuung'oa kabisa wizi. Kuona huruma za uwongo ni kuharibu watu wengi. Ni bora mwizi mmoja akatwe mkono kuliko kumpa adhabu ya huruma na kuwafanya watu wengi kuwa wezi. Katika utawala wa Kiislamu watu waliokatwa mikono walikuwa wachache sana, maana adhabu hii iliwaogopesha wengine, na wizi ukazuilika. Ikumbukwe ya kuwa neno *assaariq* (mwizi) maana yake ni mwizi aliyezoea.

FUNGU 7

45. Hakika Tuliteremsha Taurati yenye mwongozo na nuru; ambayo kwayo Manabii waliojisalimisha (kwa Mwenyezi Mungu) waliwahukumu Mayahudi: na watawa na maulamaa pia, kwa sababu walitakiwa kuhifadhi Kitabu cha Mwenyezi Mungu, nao walikuwa mashahidi juu yake. Basi msiwaogope watu bali Niogopeni (Mimi), wala msiuze Aya Zangu kwa bei ndogo: Na asiyehukumu kwa yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, basi hao ndiyo makafiri.

إِنَّا أَنزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۚ يَحْكُمُ
بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ
وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِن كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا
عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ۚ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَ
لَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا
أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

46. Na humo Tuliwaandikia ya kwamba mtu kwa mtu, na jicho kwa jicho, na pua kwa pua, na sikio kwa sikio, na jino kwa jino, na pia itakuwa kisasi katika majeraha. Lakini atakayesamehe, basi itakuwa kafara kwake; na asiyehukumu kwa yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, basi hao ndiyo wadhalimu.

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ
بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ
بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ ۚ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ
كَفَّارَةٌ لَّهُ ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٦﴾

47. Na Tukamfuatisha Isa bin Mariamu katika nyayo zao, kuyahakikisha yaliyokuwa kabla yake katika Taurati, na Tukampa Injili iliyomo ndani yake mwongozo na nuru na isadikishayo yaliyokuwa kabla yake katika Taurati, na mwongozo na mauidha kwa wamchao.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ ۖ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ
هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ
وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٧﴾

Aya 45. *Kwayo Manabii . . . waliwahukumu Mayahudi,* ni meneno yenye kuonyesha kuwa kuna Manabii ambao hawakuleta sheria mpya ila walikuja hukumu kwa kufuata kanuni ya Taurati. Manabii wote waliotokea katika Mayahudi baada ya Nabii Musa hawakuleta sheria mpya, bali walifuata sheria ya Taurati.

48. Na watu wa Injili wahukumu kwa yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu ndani yake; na asiyehukumu kwa yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu basi hao ndiyo waasi.

وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ ۚ وَمَنْ لَمْ
يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na Tumekuteremshia Kitabu kwa haki, kinachosadikidha yaliyokuwa kabla yake katika Kitabu, na kukihifadhi, basi uwahukumu baina yao kwa yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, wala usifuate matamanio yao kwa kuacha haki iliyokufikia; kila mmoja wenu Tumemjaalia desturi na njia maalumu; na kama Mwenyezi Mungu Angalipenda Angewafanyeni kundi moja, lakini Anataka kuwajaribuni kwa hayo aliyowapeni. Basi shindaneni katika mambo ya heri. Ninyi nyote marudio yenu ni kwa Mwenyezi Mungu; naye Atawaambieni yale mliyokuwa mkihitilafiana.

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلٍّ
جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ
أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۖ فَاسْتَبِقُوا
الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na uwahukumu baina yao kwa yale aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, wala usifuate matamanio yao, nawe jihadhari nao wasije kukugeuza katika baadhi ya yale Aliyokuteremshia Mwenyezi Mungu; na kama wakigeuka,

وَأَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ
وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ

Aya 48. Maneno ya Aya hii na yaliyomo katika Aya 45 na 47 ya sura hii hayaamrishi watu kufuata Sheria ya Mussa au ya Isa, bali yanahusu bishara zilizomo katika Taurati na Injili zinazoeleza kufika kwa Mtume Muhammad *s.a.w.* Hivyo Mayahudi na Wakristo wanaonywa ya kuwa wakizipinza bishara hizo na kumkataa Mtume *s.a.w.* wataonekana ni waasi mbele ya Mwenyezi Mungu.

Aya 49. *Kukihifadhi.* Qur'an inahifadhi Biblia kwa namna *tatu*:-

1. Imekusanya maneno yote mazuri na yenye kudumu siku zote yaliyopatikana katika vyuo vya zamani.
2. Inaeleza mageuzi yaliyofanywa na wafuasi wa Sheria hiyo katika Vyuo vyao.
3. Inatoa mafundisho mapya yanayohitajika kwa kuwaongoza watu mpaka siku ya Mwisho na kuinua hali zao kwa namna zote.

basi jua ya kwamba hakika Mwenyezi Mungu anataka kuwafikishia (adhabu) kwa sehemu ya dhambi zao; na bila shaka wengi katika watu ni waasi.

ذُنُوبِهِمْ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٥٠﴾

51. Je! wao wanataka hukumu ya (siku za) ujinga? Na nani aliye mwema zaidi kuliko Mwenyezi Mungu katika hukumu kwa watu wenye yakini?

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ
حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥١﴾

FUNGU 8

52. Enyi mlioamini msiwafanye Mayahudi na Wakristo kuwa marafiki; wao kwa wao ni marafiki; na miongoni mwenu atakayefanya urafiki nao, basi huyu yu pamoja nao; hakika Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۘ
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ
مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

53. Lakini utawaona wale wenye ugonjwa mioyoni mwao wanakimbilia kwao wakisema: Tunaogopa tusije pata msiba. Lakini inamkinika ya kwamba Mwenyezi Mungu Alete ufaulu au jambo jingine litokalo Kwake, na wawe wenye majuto juu ya yale waliyoyaficha katika nafsi zao.

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ
يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَن تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ ۚ فَعَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَ
بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِّنْ عِندِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسَرُّوا فِي
أَنفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٣﴾

54. Na walioamini husema: Je, hao ndiyo waliomwapa Mwenyezi Mungu kwa viapo vyao vigumu, ya kwamba hakika wao wa pamoja nanyi? Vitendo vyao vimeharibika na wakawa wenye hasara.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
أَيْمَانِهِمْ ۙ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ ۚ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا
خَاسِرِينَ ﴿٥٤﴾

55. Enyi mlioamini! atakayeiacha miongoni mwenu dini yake, basi hivi karibuni Mwenyezi Mungu Ataleta watu ambao Atawapenda nao watampenda, wanyenyekevu kwa waaminio, wenye nguvu juu ya makafiri. Watajitahidi katika njia ya Mwenyezi Mungu, wala

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ
يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا

يخافون لومة لائم ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء
والله واسع عليم ﴿٥٥﴾

hawataogopa lawama ya anayelaumu. Hiyo ni fadhili ya Mwenyezi Mungu, Humpa Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye kujua.

إنما وليكم الله ورسوله والذين آمنوا الذين يقيمون
الصلوة ويؤتون الزكوة وهم راكعون ﴿٥٦﴾

56. Rafiki yenu ni Mwenyezi Mungu na Mtume Wake na waaminio ambao husimamisha Sala na hutoa Zaka wakiinama Kwake kwa uaminifu halisi.

ومن يتول الله ورسوله والذين آمنوا فإن حزب
الله هم الغلبون ﴿٥٧﴾

57. Na atakayefanya urafiki na Mwenyezi Mungu na Mtume Wake na walioamini, basi kwa yakini kundi la Mwenyezi Mungu ndiyo watakaoshinda.

FUNGU 9

يا أيها الذين آمنوا لا تتخذوا الذين اتخذوا دينكم
هزوا ولعبا من الذين أوتوا الكتب من قبلكم والكفار
أولياء واتقوا الله إن كنتم مؤمنين ﴿٥٨﴾

58. Enyi mlioamini! Msiwafanye marafiki wale walioifanyia mzaha dini yenu miongoni mwa wale waliopewa Kitabu kabla yenu na makafiri. Na mcheni Mwenyezi Mungu kama ninyi ni waaminio.

وإذا ناديتم إلى الصلوة اتخذوها هزوا ولعبا
ذلك بأنهم قوم لا يعقلون ﴿٥٩﴾

59. Na mnapoita kwenye Sala wanaifanyia mzaha na mchezo. Hayo ni kwa sababu wao ni watu wasio na akili.

قل يأهل الكتب هل تنقمون منا إلا أن آمنا بالله وما أنزل
إلينا وما أنزل من قبل وأن أكثركم فسقون ﴿٦٠﴾

60. Sema: Enyi watu wa Kitabu! Je, mnatuona na kosa isipokuwa ya kwamba tumemwamini Mwenyezi Mungu na yale tuliyoteremshiwa zamani, na ya kwamba wengi wenu ni waasi?

قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من
لعنه الله وغضب عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد

61. Sema: Je, niwaambieni yule ambaye ni mwenye malipo mabaya zaidi kuliko hayo mbele ya Mwenyezi Mungu? Ni Ambaye Mwenyezi Mungu

---

Aya 57. Watu hutafuta kufanya urafiki na watu wakubwa ili wafanikiwe katika maisha. Lakini Aya hii ni kama anauliza swali, ni nani mkubwa kuliko Mwenyezi Mungu na Mjumbe wake na waaminio wa kweli, na watakosaje kufanikiwa hao watakaofanya urafiki nao?

Aya 61. *Kuwa nyani na nguruwe.* Maneno haya yametumiwa kwa namna ya mfano. Siyo kwa kutukana, maana Qur'an haitumii matusi. Yametumiwa kuonyesha ilivyokuwa hali ya

Amemlaani na kumkasirikia, na Amefanya wengine wao kuwa nyani na nguruwe, na akamwabudu shetani. Hao ndiyo wenye mahali pabaya, na wapotevu sana katika njia iliyo sawa.

الطَّاغُوتَ ۚ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦١﴾

62. Na wanapowafikieni husema: Tumeamini; hali wao wameingia pamoja na kufuru na wametoka nayo! Na Mwenyezi Mungu Huyafahamu sana wanayoyaficha.

وَإِذَا جَاءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا
بِهِ ۚ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦٢﴾

63. Na utawaona wengi wao wanakimbilia kwenye dhambi na uasi na ulaji wao wa haramu. Bila shaka waliyokuwa wakifanya ni mabaya.

وَتَرَىٰ كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَ
أَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٣﴾

64. Mbona watu watawa na wanazuoni hawawakatazi maneno yao ya dhambi na ulaji wao wa haramu? Bila shaka waliyokuwa wakitenda ni mabaya.

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ
وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٤﴾

65. Na Mayahudi wanasema: Mkono wa Mwenyezi Mungu umefumba. (Siyo, bali) mikono yao ndiyo iliyofumba, na wamelaaniwa kwa sababu ya yale waliyoyasema. Lakini mikono yake ndiyo iliyofumbuka, Hutoa Apendavyo. Kwa yakini yaliyoteremshwa Kwako kutoka kwa Mola Wako yatawazidisha wengi wao katika uasi na kufuru. Na Tumewatilia kati yao uadui na bughudha mpaka siku ya Kiyama; kila mara wanapowasha moto wa vita Mwenyezi Mungu Anauzimisha, na wanajitahidi kuleta uharibifu katika ardhi; na Mwenyezi Mungu Hawapendi waharibifu.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ ۚ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ
وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا ۘ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ
يَشَاءُ ۚ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۚ وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۚ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا
لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ ۚ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا ۚ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٥﴾

---

tabia ya Mayahudi. Tabia ya nyani inaelezwa na methali maarufu ya Kiarabu isemayo, "Huyo ni mzinifu zaidi kuliko nyani" na Yesu aliwaita Mayahudi, "Kizazi kibaya cha zinaa" (Matt. 12:39). Kadhalika nyani anajulikana sana kwa kuiga na kufanya dhihaka. Kadhalika nyani anajulikana kwa tabia za uchafu na tabia zisizo na haya na pia kwa upumbavu wake. Pia tazama sura 2:174.

66. Na kama watu wa Kitabu wangaliamini na kumcha Mwenyezi Mungu, bila shaka Tungaliwafutia madhambi yao na kuwaingiza katika Bustani zenye neema.

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتٰبِ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَلَاَدْخَلْنٰهُمْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ﴿٦٦﴾

67. Na kama wangalisimamisha Taurati na Injili na yale yaliyoteremshwa kwao kutoka kwa Mola wao, kwa yakini wangalikula vya juu yao na vya chini ya miguu yao; wako watu miongoni mwao washikao njia ya katikati, lakini wengi wao wanayoyafanya ni mabaya.

وَلَوْ اَنَّهُمْ اَقَامُوا التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ مِّنْ رَّبِّهِمْ لَاَكَلُوْا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ ؕ مِنْهُمْ اُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ ؕ وَكَثِيْرٌ مِّنْهُمْ سَآءَ مَا يَعْمَلُوْنَ ﴿٦٧﴾ ع

Aya 67. *Wangalisimamisha Taurati,* Mayahudi na Wakristo wameambiwa kusimamisha Taurati, Injili na Qur'an. Hayo yanawezekana hivi: (1) Mayahudi na Wakristo wafuate yale maneno ambayo yalitabiri kufika kwake Mtume s.a.w. Hizo bishara zinapatikana katika Taurati na Injili nazo zimeelezwa chini ya sura 7:158. Inaonekana kana kwamba Biblia yenyewe inamwongoza Myahudi au Mkristo moja kwa moja mpaka kwa Mtume *s.a.w.* Wakristo wanasema, Taurati inaaguwa kuzaliwa kwake Yesu na Waislamu husema Biblia nzima inaashiria kufika kwa Mtume Muhammad *s.a.w.* Ndiyo haki ijapo Wakristo waichukie jinsi wachukiavyo Mayahudi wanapoonyeshwa bishara za Yesu katika Taurati.

(2) Kuna mambo mengi yanayofanana katika sheria za Mwenyezi Mungu. Biblia na Qur'an zinapatana katika amri nyingi ambazo Mayahudi na Wakristo wanazivunja. Basi Aya hii inawaita kufuata amri hizo. Ndivyo wataweza kushika maagizo ya Vyuo vyao na ya Qur'an pia. Ni hekima ya Qur'an kuwaita watu wa Kitabu kwenye mwongozo kwa njia isiyo ngumu kwao. Baadhi ya mambo yale ni haya:

(i) Kumtii Mungu na kuasi kila amri iliyo kinyume na Sheria Yake. Mayahudi walitii wakuu wao sana na kuwapa heshima kama Mungu. Wakristo wanafuata amri za Maaskofu na Mapapa zaidi kuliko amri ya Mwenyezi Mungu. Hasa Wakatoliki wanatanguliza amri za Kanisa na kutojali Biblia.

(ii) Biblia imekataza uzinifu, tamaa, uuaji na mengineyo, na Mayahudi na Wakristo hawakutaka kujiepusha nayo. Jeremiah kinasema, "Nawezaje kukusamehe? Watoto wako wameniacha mimi, nao wameapa kwa hao ambao si waungu kitu: nilipokuwa nimewashibisha chakula, walizini, na kukutana pamoja makundi makundi hapo penye nyumba za makahaba" (5:7). Kinasema tena: "Lau kwamba huko bara nilikuwa na pahali pa kulala kwa hao watu wasafirio; ili nipate waacha hao watu wangu, nami niondoke kwao! Kwani wao ni wazinifu wote, ni mkutano wa watu waume wadanganyao. Nao wapeta ndimi zao kama ni uta wao ili kunena uwongo" (9:2-3).

Paulo aliandika, "Yakini habari imeenea ya kuwa kwenu kuna zinaa, na zinaa ya namna isiyokuweko hata katika Mataifa, kwamba mtu awe na mke wa babaye. Nanyi mwajivuna, wala hamkusikitika, ili kwamba aondolewe miongoni mwenu huyo aliyetenda jambo hilo." (1 Wakorintho 5:1-2). Tena Paulo alisema, "Lakini ikiwa kweli ya Mungu imezidi kudhihirisha utukufu wake kwa sababu ya uwongo wangu, mbona mimi ningali nahukumiwa kuwa ni mwenye dhambi?" (Warumi 3:7).

Canon H. J. E. Butcher akieleza hali ya watu wa Kitabu ilivyokuwa katika siku za Mtume

FUNGU 10

68. Ewe Mtume! Fikisha uliyoteremshiwa kutoka kwa Mola wako; na kama hutafanya, basi hukufikisha ujumbe Wake; na Mwenyezi Mungu Atakulinda na watu; hakika Mwenyezi Mungu hawaongozi watu wanaokufuru.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ
تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۗ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾

69. Sema: Enyi watu wa Kitabu, hamko juu ya cho chote mpaka msimamishe Taurati na Injili, na yaliyoteremshwa kwenu kutoka kwa Mola wenu. Na bila shaka yaliyoteremshwa kwako kutoka kwa Mola wako yatawazidisha wengi wao katika uasi na kufuru. Basi usihuzunike juu ya watu wanaokufuru.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَاةَ
وَالْإِنجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ ۗ وَلَيَزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۖ
فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٩﴾

---

s.a.w. anasema, "Lakini zamani zile Kanisa la Kikristo lilikuwa gizani, na dini ya Kiyahudi ilikuwa haina uhai ndani yake." (Historia ya Kanisa uk. 85).

(iii) Mapadre waligeuza amri ya talaka iliyoruhusiwa katika Taurati na Injili (Kumbukumbu 24:1 na Matei 19:9), na wakatangaza kwamba kumpa talaka mwanamke ni dhambi. Amri ya kutahiri iliyotolewa na Mungu katika Taurati (Walawi 12:3) ilipuuzwa (1 Wakorintho 7:19). Nguruwe na nyamafu iliyoharimishwa na Mwenyezi Mugnu (Kumbukumbu 14:4) ilitakaswa na Paulo aliyesema, "Mtu mmoja anayo imani, anakula vyote; lakini yeye aliye dhaifu anakula mboga" (Warumi 14:2). Kuoa wake zaidi kulikoruhusiwa na Taurati (Kumbukumbu 25:5-9) kukaachwa.

Kweli Wakristo na Mayahudi walitupilia mbali Taurati na Injili ndiyo maana waliambiwa yale yaliyowashtusha. Kama washike Sheria yao inaelekea zaidi watasogea karibu na Uislamu na kuukubali.

Wangalikula vya juu yao. Wangepata baraka za kimbingu kama wahyi na kuzungumza na Mwenyezi Mungu na pia ustawi wa kidunia. Wangepata mvua nyingi za majira na pia ardhi ingewapa mazao yake kwa wingi: kwa neno zima Mwenyezi Mungu angewapa maendeleo ya kiroho na ya kidunia.

Aya 68. *Atakulinda na watu.* Ibni Jarir, Ibni Kathir, Durri Manthur na Al-Bahrul-Muhit vinaonyesha jumla kubwa ya waelezaji wanaosimulia ya kwamba Aya hii iliteremshwa Makka. Kuna wengine wanaosema Aya hii iliteremshwa Madina. Mtungaji wa Ruuhul-Ma'aani anasema, kwanza Aya hii iliteremshwa Makka na ikateremshwa tena Madina, na hii inaonekana kuwa sawa. Kwa hakika Aya hii inaonekana iliteremshwa mara nne au mara tano.

Ingawa maadui wa Islam walifanya kila juhudi kumwua Mtume *s.a.w.* lakini hawakufanikiwa. Toka mwanzo Mwenyezi Mungu alitoa ahadi kuwa atamlinda na akaikariri ahadi ile. Nasi tunaona maadui zake waliokuwa na nguvu kubwa walianguka mmoja mmoja, naye akabaki anasimama kama mwamba. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu anavyotimiza ahadi Zake, na anayelindwa na Mwenyezi Mungu tu ndiye hakika yuko salama.

70. Hakika wale walioamini na Mayahudi na Masabii na Wakristo - atakayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho na kufanya vitendo vizuri - basi hao hawatakuwa na hofu wala hawatahuzunika.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَىٰ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٧٠﴾

71. Kwa yakini Tulishika ahadi ya wana wa Israeli na Tukawapelekea Mitume. Kila mara alipowafikia Mtume kwa yale zisiyoyapenda nafsi zao, kundi moja wakalikadhibisha na kundi jingine wakaliua.

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ
رُسُلًا ۖ كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُهُمْ
فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧١﴾

72. Na walidhani ya kwamba haitatokea adhabu, basi wakawa vipofu na viziwi; kisha Mwenyezi Mungu Akawapokelea toba zao, tena wengi wao wakawa vipofu na viziwi; na Mwenyezi Mungu Anayaona wanayoyatenda.

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ ۚ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾

73. Bila shaka wamekufuru wale waliosema, Hakika Mwenyezi Mungu ni Masihi bin Mariamu, na Msihi alisema: Enyi wana wa Israeli, Mwabuduni Mwenyezi Mungu, Mola wangu na Mola wenu, Kwa yakini anayemshirikisha Mwenyezi Mungu, hakika Mwenyezi Mungu Amemharimishia Pepo, na mahali pake ni Motoni; na wadhalimu hawatakuwa na wasaidizi.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۖ
وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ
الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٣﴾

74. Kwa hakika wamekufuru wale waliosema: Hakika Mwenyezi Mungu ni watatu wa watatu, hali hakuna mungu ila Mungu Mmoja. Na kama hawataacha

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ ۘ وَمَا مِنْ
إِلَٰهٍ إِلَّا إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۚ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ

Aya 73. Habari hii ya kusema Yesu aliwafunza Waisraeli wamwabudu Mungu peke Yake inaonekana hata katika hizi Injili zilizo katika hali ya kugeuzwa-geuzwa (Kwa mfano Matt. 4:10; Luka 4:8). Pia tazama sura 5:18.

Aya 74. Aya hii inaeleza fundisho la Utatu la dini ya Kikristo - fundisho hili lisilofahamika la nafsi tatu za Uungu - Baba, Mwana na Roho Mtakatifu - walio pamoja milele na wasio sawa

hayo wayasemayo, kwa yakini itawagusa wale waliokufuru miongoni mwao adhabu iumizayo.

لَيَمَسَّنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

---

katika kila hali., na wameunganika kuwa Mungu mmoja na pia wamebaki kuwa watatu mbalimbali. Halmashauri ya Nicene na hasa *Athenacian Creed* (Itikadi ya Athenasi) ndiyo ya kwanza kutoa fundisho hili. Fundisho hilo ni itikadi kubwa ya dini ya Kikristo. Ah, tazama jinsi Wakristo walivyoanguka!

Wanasema, Mungu ni mmoja, lakini kwake wako nafsi tatu: Baba Mwana na Roho-Mtakatifu. Baba ni Mungu, Mwana ni Mungu na Roho Mtakatifu ni Mungu. Baba, na Mwana, na Roho-Mtakatifu si miungu watatu ni Mungu mmoja tu." (Katekisimu ya Katoliki, uk. 24). Huna haja ya kuyatazama sana maneno hayo ila utaona ya kuwa akili ya mtu ye yote haitapenda kuyakubali. Wachilia mbali shauri ya mshupavu. Maana yeye atakavyo, sawa au si sawa, hajali. Ni maneno ya "kisengele mbele, kisengele nyuma." Padre naye anayaona maneno hayo hayaelekei, ingawa ameyazoezwa toka utoto. Kujitoa ndani ya dhiki anatafuta kututosa ndani ya pango jingine la giza kwa kusema maneno hayo ni "Fumbo."

UTATU SI FUMBO.

Kusema ya kwamba utatu ni "fumbo" haikubaliki. Kusema, Baba ni Mungu, Mwana ni Mungu, Roho Mtakatifu ni Mungu, si maneno ya fumbo. Ni kukubali waungu watatu. Lakini kupinduka na kuwaambia watu ya kuwa hao waungu watatu si watatu bali ni mmoja, hayo tena si fumbo bali ni kuwachezea akili. Kama Petro ni mtu, Alois ni mtu, Yoan ni mtu, tunakubali, lakini akili ya mtu ye yote inakataa kusema hao watatu ni mtu mmoja. Kumwambia mtu asadiki ugali anaoula kuwa ni jiwe, na ya kuwa ni fumbo "tusiloweza kusikia barabara kwa akili zetu" siyo kumchezea na kumfanya juha? Kumwambia mtoto wa shule, 1 na 1na 1 ni moja, siyo kumdanganya? Hata kama ujipendekeze kwa kumwambia hilo ni fumbo, labda atakukubalia kwa kuwa hana haja ya ubishi zaidi, lakini akili yake haitakubali kuwa hilo ni fumbo. Atajua huo ni upumbavu: moja na moja na moja haiwezi kuwa moja. Akili inakataa. Fumbo halikataliwi na akili, bali akili hukubali kuwapo kwa fumbo na ikashindwa tu kujua ufumbuzi wake. Katika jambo la utatu, hakuna kushindwa kujua yasemwayo, ni neno lililo wazi kabisa kupotoka kwake hata akili inalihesabu kuwa ni kosa. Ni kama vile tunavyojua kitu hiki ni kizuri na hiki ni kibaya. Hakuna fumbo kamwe. Ni akili inakataa.

Mungu Baba asiwe mzee kuliko Mungu Mwana wake, na Mungu Mwana asiwe mdogo kuliko Mungu Baba yake, na Mungu Roho awe sawasawa na hao wawili. Je, ni maneno ya fumbo haya?

Ni maneno wazi yanayoonyesha miungu watatu. Kila mmoja katika hao watatu binafsi yake ni Mungu "mwenye akili, aliye na uwezo wa kuchagua, na kutenda kitu, kwa kutaka mwenyewe peke yake." (Katekismu fungu 9). Sasa akili itakubali wapi kuwa hao watatu kila mmoja si Mungu wa peke yake? Kusema hili ni fumbo ni kupoteza wakati bure. Utatu si fumbo. Ni jambo lisilo na maana ambalo padre naye akili yake inaliona hivyo, na kwa kuwa amelizoezwa toka utoto na kwa bahati mbaya amefanikiwa kukuzoeza na wewe, hivyo lazima ajitetee hata kwa kiasi cha kukubali udhaifu wa imani hiyo kwa kuiita fumbo. Lakini si fumbo hilo. Hilo ni jambo tu linalokataliwa na akili kama vile inavyokataa mambo mengine yasiyo na maana.

MFANO ALIOELEZA PADRE HAUPATANI

Padre analeta mfano, na anasema, "Ni kama vile katika jua: katika jua mna jua lenyewe, ndicho kivimba chake, mna na anga lake, mna na moto wake. Vitu ni vitatu walakini jua ni moja. Basi kivimba cha jua, ni mfano wake Mungu Baba; anga lake, ndio mfano wa Mwana; na moto

wake, ndiyo mfano wa Roho-Mtakatifu." Tunamwuliza Bwana Padre: Je moto peke yake pasipo kivimba, unaweza kuitwa jua? Anga peke yake pasipo moto na pasipo kivimba linaweza kuitwa jua? Hivyo ni vitu vitatu vimeungana pamoja kufanya jua moja. Kimojapo kikikosekana, vilivyobaki havitaitwa jua, wala kilichoondoka kikiwa peke yake hakitaitwa jua. Lakini katika utatu kila nafsi peke yake ni Mungu mzima, ina akili, ina uwezo wa kuchagua na wa kutenda kitu, kwa kutaka yenyewe peke yake. Je vitu hivyo vitatu katika jua vikiwa mbalimbali, vinaweza kufanya kazi viifanyayo vinapokuwa pamoja? Kama mngalisema, zile nafsi tatu ni sehemu ndogo-ndogo za Mungu, ambazo kwa kuunganika zimefanya Mungu mmoja, hapo mfano wenu huu ungepatana. Lakini sasa ni kutafuta kucheza na maneno bure.

HOJA NYINGINE INAJIBIWA

Tena Padre ameleta mfano mwingine. "Ni kama vile rohoni mwa binadamu pana na kusikia, pana na kutaka, pana na kupenda, ndiyo mambo matatu mbalimbali, ijapokuwa roho ni moja," (uk. 25). Hapa maskini amejitosa ndani ya ujinga usiokadirika. Je, kusikia, kutaka, kupenda, hivi vitatu ndiyo roho moja? Kama ni hivyo, kuchukia, pia kuingizwe, kukataa pia kuingizwe, na mengineyo, na nafsi za roho zitakuwa zaidi kuliko tano. Je, kuna utano mtakatifu katika Uungu?

Bwana Padre anasema, "Sisi peke yetu, kwa akili zetu nzito, hatungaliweza kujua hayo, kwamba Mungu ni mmoja, mwenye nafsi tatu; walakini mwenyewe Mungu akawafumbulia watu." Mungu hawezi kuwaambia watu jambo la ujinga namna hii. Je, mnaweza kuwaonyesheni ni wapi katika Maagano ya Kale na Mapya palipoandikwa kuwa Mungu ana nafsi tatu, na kila nafsi peke yake ni Mungu kamili? Sasa kusema kuwa Mungu ndiye amefumbua jambo hilo, hali hakuna mahali po pote katika Vitabu vya Agano la Kale na Jipya palipoandikwa Mungu mmoja lakini nafsi tatu, maana yake ni nini? Kumsingizia Mungu? Wacheni kufuru zenu, na mwogopeni Mwenyezi Mungu. Msipoteze watu namna hii, na tubuni, au sivyo mtapasiwa hukumu iliyo kali kwa Mwenyezi Mungu.

YESU ANABATILISHA UTATU.

Yesu mwenyewe alisema, Baba ni mkubwa kuliko mimi (Yoani 14:28). Neno "mimi" alilosema Yesu, linaonyesha nafsi yake yeye mzima-mzima, ya kwamba ni mdogo kuliko Baba yake. Je, kuna Mungu mdogo na mkubwa? Sasa faida gani ya utatu? Tena Yesu alisema: Mtu anayemtukana Yesu atasamehewa, lakini anayesema maneno juu ya roho hatasamehewa. (Matt. 12:32).

Kusema kuwa Yesu ni Mungu, naye alikaa ndani ya tumbo la mwanamke kwa miezi tisa akila damu, akazaliwa wanavyozaliwa watoto wote, akalia, akanyonya, akalala, akaona njaa, akasali na kuomba Mungu, akakamatwa na maadui na kuteswa, na ya kwamba juu ya haya yote yeye ni Mungu, hakuna mtu ye yote atakayekubali hayo ila yule mwenye mawazo ya kipagani tu.

KATIKA AGANO LA KALE HAMNA UTATU

Kuna methali inayosema, "Anayezama, hushikilia hata kijiti." Wakristo waliposoma ndani ya Biblia Mungu anasema "Sisi" (Mwanzo 3:22), wakihimizwa na mawazo ya kipagani ya kuabudu miungu wengi yaliyoenea katika nchi zao, wakaona huu ndiyo msingi wa miungu watatu, Baba, Mwana na Roho. Lakini wanafunzi wa Nabii Musa na Manabii wa Kale, na sisi Waislamu tunajua kuwa neno hilo hutumika kwa kuonyesha heshima ya Mungu tu, na ushahidi ni kuwa Qur'an imetumia msemo huo mara kwa mara ingawa inalaumu kabisa imani ya utatu. Kadhalika neno "Sisi" siyo maana yake "Watatu," maana yake ni toka wawili mpaka idadi isiyojulikana. Mbona, tena, hawasemi kuwa nafsi za Mungu ni maelfu-elfu?

INJILI IMEVURUGIKA

Dalili nyingine wanayoleta juu ya utatu, ni aya mbili za kwanza za Injili ya Yohana. Hapo

75. Je, hawatubu kwa Mwenyezi Mungu na kumwomba msamaha? Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٥﴾

76. Masihi bin Mariam siye ila ni Mtume tu; bila shaka Mitume wamekwisha fariki kabla yake; na mama yake ni mwanamke mkweli; wote wawili walikuwa wakila chakula. Tazama jinsi Tunavyowabainishia Aya, kisha tazama wanageuzwa wapi?

مَّا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ ۖ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ ۗ انظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٧٦﴾

---

imeandikwa, "Mwanzoni Neno alikuwako, na Neno alikuwa kwa Mungu, na Neno alikuwa ni Mungu. Huyo ndiye aliyekuwa kwa Mungu tangu mwanzo."

Soma maneno hayo mara mbili tatu, kisha ujiulize mwenyewe umefahamu nini? Wakristo wanasema Neno maana yake ni Yesu. Kama ni hivyo, Injili inasema, Mwanzoni Neno alikuwako, yaani mwanzoni Yesu alikuwako, na Mungu je? Hakuwa toka mwanzo? Tunajua Mungu ndiye awali na vyote vinamfuata. Injili hiyo inaonekana inapingana na Agano la Kale linalosema kuwa Mungu ndiye wa mwanzo (Isiah 44:6). Tena Yoani anaandika, "Na Neno alikuwa kwa Mungu," yaani Yesu alikuwa kwa Mungu. Hayo yanaonyesha kwamba Yesu na Mungu walikuwa pamoja, hakuna aliyemtangulia mwenziwe. Hivyo, haiwezekani Yesu awe mwana wa Mungu na Mungu kuwa baba yake, maana inabidi baba awe mbele kisha mwanawe amfuate. Ikiwa Yesu na Mungu walikuwa pamoja basi aitwe ndugu, asiitwe mwana, maana mwana hawezi kuwa marika ya babaye.

Kama 'Neno' maana yake pia ni Mungu, basi hapo maneno ya Injili yatasomeka hivi: - "mwanzoni Mungu alikuwako, na Mungu alikuwa kwa Mungu, na Mungu alikuwa ni Mungu." "Mungu alikuwa kwa Mungu," ni miungu wangapi basi? Mbona Wakristo wanasema "Tunamwamini Mungu Mmoja?" Kwa nini hawa miungu wengine wa siri hawawaondoi kabisa, abakie Mungu Mmoja wa Kweli?

MANENO YA YOHANA HAYAFAHAMIKI!

Labda Padre Dale atasema hii si tafsiri iliyo sahihi. Basi twamuliza, "Neno alikuwa kwa Mungu na Neno alikuwa ni Mungu" maana yake nini? Je, Mungu hajui kusema vizuri? "Alikuwa kwa Mungu" inaonyesha vitu viwili, na "Alikuwa ni Mungu" imebakisha kitu kimoja tu. Je, ni sawa kusema, "Mwanzoni kulikuwa kiti, na kiti kilikuwa kwa seremala, na kiti kilikuwa seremala?" au kusema, "Mwanzoni kulikuwa Petro, na Petro alikuwa kwa Yohana na Petro alikuwa Yohana?" Mtu mwungwana tu hatasema maneno yaliyo ovyo-ovyo kama hayo, sembuse Mungu!

Hata hivyo msomaji akumbuke ya kuwa maneno hayo ya Yoani, si ya Yesu. Yesu siye aliyesema; "Mwanzoni kulikuwa neno, na neno lilikuwa kwa Mungu na neno lilikuwa Mungu." Si Yesu aliyesema hivyo bali ni Yoani. Katika Injili zote Yesu hasemi, Mimi nilikuwa na Mungu mwanzoni, na mimi ndiye niliumba vitu vyote, kama wanavyodai leo Wakristo, bila kutoa shahada yo yote.

Injili ya Yoani iliandikwa miaka mingi baada ya kufa kwake Yesu. Inaonekana kwamba katika siku zilizoandikwa Injili hii Wakristo ndiyo ilikuwa mwanzo pole pole wanaanza kumpandisha Yesu daraja ya uungu. Imani ya utatu ilikuwa bado haijaanzwa, au sivyo tungemwona Roho-Mtakatifu amekwisha pachikwa katika aya hiyo, ili kuutimiza "Utatu Mtakatifu." Maneno ya Yoani hayataji nafsi tatu, bali anasema; "Huyu ndiye aliyekuwa kwa Mungu tangu mwanzo." Je Roho Mtakatifu alikuwa nani? Hakuna utatu basi!

77. Sema: Je, mnamwabudu badala ya Mwenyezi Mungu ambaye hawezi kuwadhuruni wala kuwafadisheni? Na Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ۚ وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

78. Sema: Enyi watu wa Kitabu! Msiruke mipaka ya dini yenu bila haki, wala msifuate matamanio ya watu waliokwisha potea toka zamani na wakawapoteza wengi, na wakapotea njia iliyo sawa.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

FUNGU 11

79. Wamelaaniwa wale waliokufuru miongoni mwa wana wa Israeli kwa ulimi wa Daudi na wa Isa bin Mariam. Hayo ni kwa sababu waliasi nao walikuwa wakiruka mipaka.

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾

80. Hawakuwa wenye kuzuiana mambo mabaya waliyoyafanya; bila shaka ni mabaya waliyokuwa wakiyafanya.

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾

Aya 78. *Msifuate matamanio ya watu waliokwisha potea toka zamani.* Maneno haya yanaonyesha ya kuwa fundisho la Utatu, Kafara ya damu ya Yesu, na Umwana wa Mungu ni mafundisho yaliyoazimwa, ambayo Wakristo waliyachukua kutoka kwa watu waliopotea zamani. Viongozi wa kwanza wa dini ya Kikristo walitia mabadilisho katika dini yao ili iwapendeze makabila ya kishenzi waliotaka kuwaingiza katika dini yao (1. Wakor. 9:19-23). Upelelezi wa siku hizi katika kutafuta chanzo cha Ukristo huu umehakikisha kabisa ukweli wa maneno ya Qur'an iliyotangaza miaka 1300 iliyopita kuwa Asili ya Ukristo wa leo ni upagani uliokuwa unashikwa na washenzi wa zamani, si mafundisho ya Bwana Yesu. (Soma Enc. Bib. , Col. 4695: Enc. R. Eth., vol. ii, p. 143: vol. vii, p. 436). Pia soma sura 9:30.

Aya 79. Katika Mitume wote wa Israeli, Daudi na Yesu ndio waliotaabishwa sana na Mayahudi. Yesu alipigiliwa msalabani na taabu za Daudi zinaonekana katika Zaburi zake. Laana ya Daudi ilifanya Waisraeli washambuliwe na Nebuchadnezzar (Bukhtanassar) ambaye aliuangamiza mji wa Jerusalem na akawachukua Mayahudi utumwani katika mwaka 586 B.C. Na laana ya Yesu iliwafanya washambuliwe na Titus aliyeiteka Jerusalem kama miaka 70 A.D. akavunja mji na kulinajisi Hekalu kwa kumchinja nguruwe humo, ambaye ni mnyama anayechukiwa na kuogopwa na Mayahudi.

81. Utawaona wengi wao wanafanya urafiki na waliokufuru; kwa yakini ni mabaya ziliyowatangulizia nafsi zao: ya kwamba Mwenyezi Mungu Amewakasirikia, nao watakaa katika adhabu.

تَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَن سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

82. Na lau kama wangalimwamini Mwenyezi Mungu na Nabii na yaliyoteremshwa kwake, wasingaliwafanya hao kuwa marafiki; lakini wengi wao ni waasi.

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾

83. Hakika utawakuta walio maadui zaidi kuliko watu (wengine) kwa waaminio ni Mayahudi na walio washirikina. Na utawaona walio karibu zaidi kwa urafiki na waaminio ni Wale wanaosema ya kuwa sisi ni Wakristo. Hayo ni kwa sababu wako miongoni mwao Makasisi na Maruhubani, na kwa sababu wao hawatakabari.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ۖ وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّوَدَّةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٣﴾

JUZU 7

84. Na wanaposikia yaliyoteremshwa kwa Mtume, utaona macho yao yakichuruzika machozi kwa sababu ya haki waliyoitambua; wanasema: Mola wetu tumeamini, basi utuandike pamoja na washuhudiao.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ ۖ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٤﴾

Aya 84. Hapa inaelezwa hali ya baadhi ya Wakristo waliokuwa siku za Mtume *s.a.w.*; na pia Aya hii inaeleza walivyo watu ambao nyoyo zao zinahangaika kutafuta haki na kuikubali po pote waionapo. Tena Aya hii inamhusu hasa mfalme Mkristo, Najashi wa nchi ya Abisinia. Jaafar bin ami wa Mtume *s.a.w.* pamoja na kikundi cha Waislamu waliokimbilia nchi hiyo, walitiliwa fitina kwa mfalme na Waarabu wa Makka waliokwenda kutaka kuwarudisha Makka kwa nguvu. Waarabu wale wakamwambia mfalme ya kuwa Waislamu hawamheshimu Masihi Yesu. Bwana Jaafar aliyekuwa ni msemaji wa Waislamu akamsomea mfalme Aya za kwanza za sura Mariam. Mfalme pamoja na rafiki zake walikuwa wakimwogopa Mungu wakaanza kulia waliposikia Aya zile. Mfalme Najashi akatamka kwa huruma sana akasema ya kuwa yeye pia anamwamini Yesu sawa kabisa na maneno yale na hamzidishii hata sawa na kijiti (Hisham jalada 1 uk. 305, 306).

85. Na kwa nini tusimwamini Mwenyezi Mungu na haki iliyotufikia, na tunatumai ya kwamba Mola wetu Atuingize pamoja na watu wema.

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَا جَآءَنَا مِنَ الْحَقِّ ۙ وَ
نَطْمَعُ اَنْ يُّدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصّٰلِحِيْنَ ﴿٨٥﴾

86. Basi Mwenyezi Mungu Akawalipa, kwa yale waliyoyasema, Bustani zipitazo chini yao mito, humo watakaa. Na hayo ndiyo malipo ya wafanyao wema.

فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوْا جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ
خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۗ وَذٰلِكَ جَزَآءُ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٨٦﴾

87. Na wale waliokufuru na kuzikadhibisha Aya Zetu, hao ndiyo watu wa Motoni.

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿٨٧﴾ ع

FUNGU 12

88. Enyi mlioamini, msiharimishe vitu vizuri Alivyowahalalishieni Mwenyezi Mungu, wala msiruke mipaka. Hakika Mwenyezi Mungu Hawapendi warukao mipaka.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُحَرِّمُوْا طَيِّبٰتِ مَآ اَحَلَّ اللّٰهُ لَكُمْ
وَلَا تَعْتَدُوْا ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ﴿٨٨﴾

89. Na kuleni katika vile Alivyokuruzukuni Mwenyezi Mungu vilivyo halali na vizuri; na Mcheni Mwenyezi Mungu Ambaye mnamwamini.

وَكُلُوْا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلٰلًا طَيِّبًا ۪ وَّاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْٓ
اَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُوْنَ ﴿٨٩﴾

90. Mwenyezi Mungu Hatawakamateni kwa viapo vyenu vya upuuzi, lakini Atawakamateni kwa viapo mlivyoviapa kwa nia. Basi kafara yake ni kuwalisha maskini kumi kwa kadiri ile mnayowalisha watu wa majumbani mwenu au kuwavisha, au kumpa uungwana mtumwa. Lakini asiyeweza kupata basi afunge saumu kwa siku tatu. Hii ndiyo kafara ya viapo vyenu mnapoapa; na vilindeni viapo vyenu. Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyowabainishieni Aya Zake ili mpate kushukuru.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِيْٓ اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ
بِمَا عَقَّدْتُّمُ الْاَيْمَانَ ۚ فَكَفَّارَتُهٗٓ اِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسٰكِيْنَ
مِنْ اَوْسَطِ مَا تُطْعِمُوْنَ اَهْلِيْكُمْ اَوْ كِسْوَتُهُمْ اَوْ تَحْرِيْرُ
رَقَبَةٍ ۗ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ ۗ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ
اَيْمَانِكُمْ اِذَا حَلَفْتُمْ ۗ وَاحْفَظُوْٓا اَيْمَانَكُمْ ۗ كَذٰلِكَ
يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٩٠﴾

Aya 88. Kama vile kuhalalisha kitu kilichoharimishwa ni kuvuka mipaka, kadhalika kuharimisha kitu kilichohalalishwa au kukiona kama ni haramu ni dhambi.

91. Enyi mlioamini! bila shaka vileo na kamari na masanamu (ya kuabudu) na mishale (ya ramli) ni uchafu wa kazi ya Shetani. Basi jiepusheni nayo, ili mpate kufaulu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩١﴾

92. Hakika Shetani anataka tu kuunda uadui na bughudha kati yenu kwa njia ya vileo na kamari na kuwazuilieni kumkumbuka Mwenyezi Mungu na kusali. Basi je, mtaacha?

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ۖ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩٢﴾

93. Na mtiini Mwenyezi Mungu na mtiini Mtume na jihadharini. Lakini mkigeuka, basi jueni ya kwamba juu ya Mtume Wetu ni kufikisha tu (ujumbe) waziwazi.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا ۚ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٩٣﴾

94. Si dhambi juu ya waaminio na watendao mema kwa vile walivyovila endapo wakimcha (Mungu) na kuamini na kutenda mema, tena kumcha na kuamini, tena kumcha na kufanya hisani; na Mwenyezi Mungu Huwapenda wafanyao hisani.

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٤﴾

Aya 91. *Pombe na kamari*. Miaka 1300 imepita toka dini ya Kiislamu ilipoharimisha pombe na kamari. Injili za Wakristo hazisemi neno lo lote juu ya kamari ingawa ni kitu kibaya kabisa. Na kwa miaka mingi sana Wakristo wamejichezea kamari bila kusitasita. Lakini hivi karibuni kikundi cha Mapadre wapatao 16 walio ni wakubwa wa Makanisa mbalimbali ya dini ya Kikristo wametangaza maneno ya kulaumu kabisa michezo ya kamari na kusema ni kitu kibaya (*East African Standard*, July 17, uk. 5). Ni jambo la furaha ambalo linazidi kuhakikisha ya kuwa sharti mafundisho ya Kiislamu yafuatwe ndipo dunia itastawi. (pia tazama sura 2:174).

Aya 94. Siyo maana ya Aya hii kuwa mtu akiamini na kutenda wema anaweza kula chakula cha kila namna; bali Aya hii imeweka sharti ambayo mtu akiifuata atajiepusha na kula vyakula vilivyoharimishwa; yaani chakula kinachoweza kuleta dhara katika roho au mwili wa mtu. Na sharti yenyewe ni kwamba mtu amche Mungu na kuamini na kutenda mema; maana mwenye sifa hizi hawezi kamwe kufikiria kula vilivyoharimishwa. (Pia tazama sura 2:174).

FUNGU 13

95. Enyi mlioamini! bila shaka Mwenyezi Mungu Atawajaribuni kwa baadhi ya mawindo inayoyafikia mikono yenu na mikuki yenu, ili Mwenyezi Mungu Ajulishe ni nani anayemwogopa kwa siri; na atakayeruka mipaka baada ya hayo, basi yeye atapata adhabu iumizayo.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَيَبْلُوَنَّكُمُ ٱللَّهُ بِشَىْءٍ مِّنَ ٱلصَّيْدِ
تَنَالُهُۥٓ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ ٱللَّهُ مَن يَخَافُهُۥ
بِٱلْغَيْبِ ۚ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٥﴾

96. Enyi mlioamini! msiue mawindo na hali mmo katika Haji, na miongoni mwenu atakayemwua (mnyama) kwa kusudi, basi malipo yake yatakuwa sawa na alichokiua katika wanyama, kama watakavyohukumu waadilifu wawili miongoni mwenu, mnyama apelekwe katika Kaaba, au kutoa kafara kwa kuwalisha maskini au sawa na hayo ni kufunga saumu ili auonje ubaya wa jambo lake; Mwenyezi Mungu Amekwisha yafuta yaliyopita; lakini atakayefanya tena Mwenyezi Mungu Atampa adhabu. Na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye nguvu Mwenye kuadhibu.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَقْتُلُوا۟ ٱلصَّيْدَ وَأَنتُمْ حُرُمٌ ۚ
وَمَن قَتَلَهُۥ مِنكُم مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ
ٱلنَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِۦ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ هَدْيًۢا بَٰلِغَ ٱلْكَعْبَةِ
أَوْ كَفَّٰرَةٌ طَعَامُ مَسَٰكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَٰلِكَ صِيَامًا
لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِۦ ۗ عَفَا ٱللَّهُ عَمَّا سَلَفَ ۚ وَمَنْ عَادَ
فَيَنتَقِمُ ٱللَّهُ مِنْهُ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ ذُو ٱنتِقَامٍ ﴿٩٦﴾

97. Ninyi mmehalalishiwa mawindo ya bahari na chakula chake ndiyo posho yenu na kwa wasafiri; na mmeharimishiwa mawindo ya bara maadamu ninyi mmo katika kuhiji; na Mcheni Mwenyezi Mungu Ambaye matakusanywa Kwake.

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ ٱلْبَحْرِ وَطَعَامُهُۥ مَتَٰعًا لَّكُمْ وَ
لِلسَّيَّارَةِ ۖ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ ٱلْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا ۗ
وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٧﴾

Aya 97. Kwa kuwa kuwinda katika siku za Haji kunaweza kuleta udhia na hatari kwa ajili ya watu wengi wanaokwenda kwenye Kaaba, basi kumekatazwa. Lakini kuvua baharini kumeruhusiwa kwa sababu hakuleti udhia katika kusafiri watu.

98. Mwenyezi Mungu Ameifanya Kaaba Nyumba tukufu kuwa tegemeo la watu, na mwezi mtukufu na dhabihu na makoja. Hayo ni kwa sababu mjue ya kwamba Mwenyezi Mungu Anayajua yaliyomo mbinguni na yaliyomo katika ardhi, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ni mjuzi wa kila kitu.

جَعَلَ اللّٰهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيٰمًا لِّلنَّاسِ وَ
الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَآئِدَ ؕ ذٰلِكَ لِتَعْلَمُوْٓا
اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَنَّ
اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿٩٨﴾

99. Jueni kwamba Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

اِعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ وَاَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ
رَّحِيْمٌ ﴿٩٩﴾

100. Hakuna juu ya Mtume ila kufikisha tu, na Mwenyezi Mungu Anajua mnayoyadhihirisha na mnayoyaficha.

مَا عَلَى الرَّسُوْلِ اِلَّا الْبَلٰغُ ؕ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ
وَمَا تَكْتُمُوْنَ ﴿١٠٠﴾

101. Sema: Hauwi sawa ubaya na wema, ingawa wingi wa ubaya ukustaajabishe; basi Mcheni Mwenyezi Mungu, enyi wenye akili, ili mpate kufaulu.

قُلْ لَّا يَسْتَوِي الْخَبِيْثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ اَعْجَبَكَ كَثْرَةُ
الْخَبِيْثِ ۚ فَاتَّقُوا اللّٰهَ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُوْنَ ﴿١٠١﴾

FUNGU 14

102. Enyi mlioamini! msiulize mambo ambayo mkidhihirishiwa yatawachukizeni. Na kama mtayauliza inapoteremshwa Qur'an mtayabainishiwa. Mwenyezi Mungu Ameyaacha hayo kutokana na huruma. Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mvumilivu.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَسْئَلُوْا عَنْ اَشْيَآءَ اِنْ تُبْدَ لَكُمْ
تَسُؤْكُمْ ۚ وَاِنْ تَسْئَلُوْا عَنْهَا حِيْنَ يُنَزَّلُ الْقُرْاٰنُ
تُبْدَ لَكُمْ ؕ عَفَا اللّٰهُ عَنْهَا ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿١٠٢﴾

Aya 98. Haji ni tegemeo la watu katika manufaa ya dunia pia. Waislamu wa kila upande wanafika kwenye Kaaba na jambo hili linawapa msaada watu wa Makka. Nabii Ibrahimu alimwacha mkewe Hajira, pamoja na mwanawe, Ismail, katika jangwa la Paran karibu na Makka katika hali kama ya kuachwa wafe na njaa. Lakini Mwenyezi Mungu akatoa matumizi si kwa ajili ya Hajira na Ismail tu, bali pia kwa wazao wao wa baadaye. (Pia tazama sura 21:197 na 5:98).

Aya 101. Aya hii inaonya watu wasifuate wingi kama kipofu. Sifa ya kitu haijulikani kwa kuhesabu ni watu wangapi wanaokifuata, bali kina uzuri gani.

Aya 102. Hakuna kitendo cho chote kilichoelekezwa na Mwenyezi Mungu kwa waaminio

103. Bila shaka watu wa kabla yenu waliyauliza, kisha wakawa wenye kuyakataa.

104. Mwenyezi Mungu Hakuagiza juu ya Bahiira wala Saaiba wala wasiila wala Haami; lakini wale waliokufuru wanamtungia uwongo Mwenyezi Mungu, na wengi wao hawatumii akili.

105. Na wanapoambiwa, njooni kwa Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu na kwa Mtume, husema: Yanatutosha yale tuliyowakuta nayo baba zetu. Je, hata kama baba zao walikuwa hawajui kitu wala hawakuongoka?

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا
كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾
مَا جَعَلَ اللَّهُ مِن بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ
وَلَا حَامٍ وَلَٰكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ
الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى
الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ
كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾

---

kiwezacho kukusudia kuwaletea matatizo. Hata hivyo kutokana na huruma Yake Mwenyezi Mungu Hapendi kutoa maagizo yakiwa yamefafanuliwa hata katika vijambo vidogo vidogo yasije yakawa magumu kwa baadhi ya watu kuyafuata na kusababisha usumbufu usiokuwa wa lazima.

Aya 104. *Bahiirah,* ni jina ambalo wapagani wa Kiarabu walimpa ngamia jike aliyezaa watoto saba na kisha akafunguliwa ili awe huru kwenda malishoni baada ya masikio yake kuchanwa. Ngamia huyu alitengwa kwa ajili ya matumizi ya mungu fulani na maziwa yake hayakuwa yakitumika wala mgongo wake.

Saaibah, ni ngamia jike aliyefunguliwa kwenda kwenye maji na malisho baada ya kuzaa watoto watano.

Waswiilah, ni ngamia jike (au kondoo jike au mbuzi jike) aliyefunguliwa kwa jina la mungu fulani baada ya kuzaa watoto saba wa kike mmoja baada ya mwingine. Iwapo katika mzao wake wa saba alizaa mapacha, dume na jike, hawa pia walifunguliwa.

Haami, ni ngamia aliyekuwa baba wa watoto saba. Hakufunguliwa na hakutumiwa kwa kupandwa au kubebea mizigo. Alikuwa huru kwenda kwenye malisho na kwenye maji.

Baada ya kusema kwamba mambo madogo madogo na ufafanuzi uliopita kiasi ameachiwa mtu mwenyewe kuyatungia sheria jinsi anavyofikiri kuwa ni sawa, aya hii kwa njia inayofaa kabisa inaelekeza uzingativu kwenye ukweli kwamba uhuru na hiari ya namna hiyo haviruhusiwi katika mambo ya msingi kwa sababu katika mambo ya msingi msimamo mmoja kwa watu wote ni jambo la lazima na mgawanyiko wa maoni waweza kuleta madhara makubwa sana. Aya hii inatupatia kielelezo chenye kuonyesha kwamba akili ya binadamu haiwezi kukabidhiwa dhamana ya kutunga sheria za mambo ya msingi. Waarabu walikuwa wakiwafungulia wanyama waliotajwa katika aya hii kwa heshima ya masanamu yao. Licha ya msingi wake kuwa ukafiri na ushirikina, kitendo hiki pia kilikuwa ni cha upumbavu wa hali ya juu. Wanyama waliofunguliwa kwa namna hiyo walileta uharibifu mwingi sana kila walipokwenda. Qur'an inakirejea kitendo hiki kiovu kama mfano wa sheria zilizotungwa na binadamu na inawaonya Wakristo wanaohoji hekima iliyofunuliwa kujifunza somo kutokana na vitendo vyenye kushusha maadili mema ambavyo Waarabu wapagani walivikimbilia kwa sababu hawakuwa na sheria iliyofunuliwa ya kuwaongoza.

Aya 105. Tabia ya watu ni ya ajabu. Katika mambo ya kidunia wako tayari kuacha kila

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۖ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ
ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

106. Enyi mlioamoni! Jilindeni wenyewe. Hatawadhuruni aliyepotea ikiwa mtaongoka. Marudio yenu nyote ni kwa Mwenyezi Mungu; basi atawaambieni yale mliyokuwa mkiyatenda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ
الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ
آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ ۚ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ
الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ
ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۙ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ
إِنَّا إِذًا لَمِنَ الْآثِمِينَ ﴿١٠٦﴾

107. Enyi mlioamini! mweke mashahidi wawili wenye adili miongoni mwenu, wakati wa kuusia, yanapomfikia mauti mmoja wenu, au wengine wawili wasiokuwa katika ninyi, mnapokuwa mkisafiri katika nchi na msiba wa mauti ukawafikieni. Mtawazuia hao wawili baada ya Sala, na waape kwa Mwenyezi Mungu, kama mkiwa na shaka, (wakisema): Hatutapokea thamani yo yote kwa haya ingawa ni jamaa (yetu), wala hatutaficha ushuhuda wa Mwenyezi Mungu; hakika hapo tutakuwa miongoni mwa wenye dhambi.

فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَآخَرَانِ يَقُومَانِ
مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلَيَانِ فَيُقْسِمَانِ
بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا
إِنَّا إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٧﴾

108. Na kama ikijulikana ya kwamba hao wawili wamefanya dhambi ya kuapa uwongo, basi wawili wengine kutoka miongoni mwa wale ambao ushahidi umetolewa kinyume cha maslahi yao wasimame mahali pao. Kisha baada ya kula kiapo kwa jina la Mwenyezi Mungu watoe ushahidi dhidi ya wale wawili wa kwanza wakithibitisha; ushahidi wetu ni wa kweli zaidi kuliko ushihidi wa wale wawili wa kwanza na kwamba sisi hatukuruka mipaka. Na kama sisi ni waongo basi tuhesabiwe miongoni mwa wadhalimu machoni pa Mwenyezi Mungu.

---

upuuzi wanapoona mambo mapya ya ustaarabu. Lakini katika mambo ya dini ati hawataki kuacha ujinga waliowakuta nao baba zao!

Aya 107. *Au wengine wawili.* Kadhi maarufu Shuraih, anasema ya kuwa katika hali ya safari mambo ya wasia yanaweza kushuhudiwa hata na watu wasio Waislamu.

109. Hivyo inaelekea zaidi kwamba shinikizo litawekwa juu yao ili wabakie wakweli katika ushahidi wao wakihofia kwamba ushahidi mwingine waweza kukaribishwa baada ya ushahidi wao. Na mcheni Mwenyezi Mungu na sikieni; na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu waasi.

ذٰلِكَ اَدْنٰۤى اَنْ يَّاْتُوْا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَجْهِهَاۤ اَوْ يَخَافُوْۤا
اَنْ تُرَدَّ اَيْمَانٌۢ بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاسْمَعُوْا ؕ
وَ اللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿۱۰۸﴾

FUNGU 15

110. Siku ambayo Mwenyezi Mungu Atawakusanya Mitume na Atasema: Mlijibiwa nini? Watasema: Hatujui, bila shaka ni Wewe tu Uliye Mbora wa wajuaji wa mambo ya siri.

يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُوْلُ مَاذَاۤ اُجِبْتُمْ ؕ قَالُوْا
لَا عِلْمَ لَنَا ؕ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ﴿۱۰۹﴾

111. Mwenyezi Mungu Atakaposema: Ewe Isa mwana wa Mariam, kumbuka neema yangu juu yako na juu ya mama yako; Nilipokusaidia kwa maneno matakatifu, ukazungumza na watu katika mahdi na katika utu uzima na Nilipokufundisha Kitabu na hekima na Taurati na Injili na ulipotengeneza kwa udongo sawa na matengenezo ya ndege, kwa idhini Yangu, kisha ukapulizia, ndipo akawa ndege kwa idhini Yangu; na ulipowaponya vipofu na wenye ukoma kwa idhini Yangu, na ulipowatoa wafu kwa idhini Yangu, na Nilipokuzuilia wana wa Israeli ulipowafikia kwa Ishara zilizo wazi, ndipo wale waliokufuru miongoni mwao wakasema: Haya si cho chote ila ni udanganyifu dhahiri.

اِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِىْ عَلَيْكَ
وَ عَلٰى وَالِدَتِكَ ۘ اِذْ اَيَّدْتُّكَ بِرُوْحِ الْقُدُسِ ۟ تُكَلِّمُ
النَّاسَ فِى الْمَهْدِ وَكَهْلًا ۚ وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتٰبَ وَ
الْحِكْمَةَ وَ التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ ۚ وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّيْنِ
كَهَيْـَٔةِ الطَّيْرِ بِاِذْنِىْ فَتَنْفُخُ فِيْهَا فَتَكُوْنُ طَيْرًاۢ بِاِذْنِىْ
وَتُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ بِاِذْنِىْ ۚ وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى
بِاِذْنِىْ ۚ وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِىْۤ اِسْرَآءِيْلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمْ
بِالْبَيِّنٰتِ فَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ اِنْ هٰذَاۤ اِلَّا
سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿۱۱۰﴾

Aya 111. *Ukazungumza na watu katika mahdi na katika utu uzima;* Huu ni usemi unaoonyesha kwamba Yesu alizungumza maneno ya hekima na ya kiucha-Mungu tangu siku za mwanzo za utoto wake na aliendelea kufanya hivyo hata alipokuwa amefikia umri wa uzee. Neno

112. Na Nilipowafunulia wanafunzi kwamba Niaminini Mimi na Mtume Wangu, wakasema: Tumeamini na Uwe shahidi ya kwamba sisi ni wanyenyekevu.

113. Wanafunzi waliposema: Ewe Isa mwana wa Mariamu, je, Mola wako Anaweza kututeremshia chakula kutoka mbinguni? Akasema: Mcheni Mwenyezi Mungu kama ninyi ni waaminio.

114. Wakasema: Tunataka kula katika hicho na ili mioyo yetu itulie na tujue ya kwamba umetuambia kweli na tuwe miongoni mwa wanaoshuhudia.

115. Akasema Isa bin Mariam: Ee Mwenyezi Mungu, Mola wetu, tuteremshie chakula kutoka mbinguni ili kiwe sikukuu kwa ajili ya wa mwanzo wetu na wa mwisho wetu, na kiwe Ishara itokayo Kwako, na Uturuzuku, kwani Wewe ni Mbora wa wanaoruzuku.

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي
قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ
رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا
اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ
أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾ ع

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً
مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً
مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾

---

kahlan linaonyesha ule wakati ambapo nywele za mtu zinageuka na kuanza kuwa za kijivujivu na kuanzia hapo hadi kufikia umri wa uzee.

Aya hii ni msemo wa kimethali wa mapinduzi ya kiroho yaliyoletwa na manabii wa Mwenyezi Mungu. Hii ni sifa maalumu ya tabia njema za Yesu ambaye kati ya Manabii wote wa Mwenyezi Mungu aliteuliwa kama mfano wa kuleta mageuzi ya kimiujiza kama hayo.

Nilipokuzuilia wana wa Isaraeli, yaani walizuiliwa wasiweze kumwua Yesu. Habari nyingine za Aya hii tazama sura 2:57; 2:88; 2:254; 3:47; 3:50; 3:60 na 4:158. Pia ikumbukwe ya kuwa Mtume Muhammad s.a.w. aliahidiwa kulindwa na akalindwa, na maadui wake wasiweze kumdhuru walivyokusudia. Maadui wa Mtume s.a.w. walizuiwa wasiweze kumwua kama ilivyoahidiwa katika sura 5:68. Uadui wa Makka, hatari za Madina, kujeruhiwa katika vita vya Uhud na alipobaki peke yake katika vita vya Hunain akirushiwa mishale kama mvua, mote humo na mwinginemo alisalimika na baadaye akafa kifo cha ajali. Kutimia kwa ahadi hii ya Mwenyezi Mungu kuko wazi kabisa.

Aya 115. *Maaidatam-minassamaai,* "Chakula kutoka mbinguni." Maneno haya yanaonyesha ya kuwa wanafunzi wa Nabii Isa hawakuomba chakula cha mara moja bali chakula kisichokwisha kinachopatikana bila taabu. Aya hizi siyo mradi wao ya kuwa chakula kiliteremka kutoka mbinguni, maana si desturi ya Mwenyezi Mungu kuonyesha miujiza ya namna hii, kwani mtu ye yote hangeweza kuikataa kwa vile ni jambo la ajabu kuona chakula kushuka toka mbinguni. (Tazama malinganisho, sura 1:6).

116. Mwenyezi Mungu Akasema: Bila shaka Mimi Nitakiteremsha juu yenu, lakini miongoni mwenu atakayekataa baada ya haya, basi Mimi Nitamwadhibu adhabu ambayo Sijamwadhibu ye yote katika walimwengu.

قَالَ اللّٰهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ ۚ فَمَنْ يَّكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ
فَإِنِّيْٓ أُعَذِّبُهٗ عَذَابًا لَّآ أُعَذِّبُهٗٓ أَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١١٦﴾

FUNGU 16

117. Na Mwenyezi Mungu Atakaposema: Ewe Isa bin Mariam! je, wewe uliwaambia watu: Nishikeni mimi na mama yangu kuwa waungu wawili badala ya Mwenyezi Mungu? Atasema: Wewe ndiwe Mtakatifu, hainipasi mimi kusema ambayo sina haki (ya kusema); kama ningalisema bila shaka Ungalijua; Unayajua yaliyomo nafsini mwangu, lakini mimi siyajui yaliyomo nafsini Mwako; hakika wewe ndiwe Ujuaye sana mambo ya ghaibu.

وَإِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ
اتَّخِذُوْنِيْ وَأُمِّيَ إِلٰهَيْنِ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۖ قَالَ سُبْحٰنَكَ
مَا يَكُوْنُ لِيْٓ أَنْ أَقُوْلَ مَا لَيْسَ لِيْ بِحَقٍّ ۚ إِنْ كُنْتُ
قُلْتُهٗ فَقَدْ عَلِمْتَهٗ ۚ تَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِيْ وَلَآ أَعْلَمُ
مَا فِيْ نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ﴿١١٧﴾

Aya 116. Aya hii inaonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu alikubali kuwapa Wakristo chakula kingi, na akawapa, kwa sharti ya kuwa wakiacha kuamini adhabu kali mno itawashukia. Baadaye Wakristo wakaacha imani na adhabu waliyoiogofya imekwisha shuka. Vita mbili zilizopita pamoja na matokeo yake yasiyotazamiwa ndiyo sura moja ya kutimia bishara hii ya ajabu, na Mwenyezi Mungu ndiye ajuaye baadaye bishara hii itaendelea kujileta kwa sura gani za kutisha, na misiba gani mizitoinayowangojea Wakristo katika dunia hii na Akhera.

Aya 117. Siku ya Kiyama Mwenyezi Mungu atamleta Yesu kuwasuta Wakristo ambao hata leo wanamwabudu Yesu na kumpa daraja ya uungu. Kadhalika mama yake wanamwita "malkia wa Mbinguni" na ya kuwa hakufa, alipaa mbinguni mzima; na daima wanamwomba. Padre Dale anasema, "Hapana Mkristo asadikiye ya kuwa Bwana wetu alimwita mama yake, Mungu, wala hapana Mkristo aaminiye ya kuwa Bwana wetu alidai kuwa Mungu wa pili. Kama Muhammad angalifahamu dini yetu asingalisema haya." (Uk. 587 wa Tafsiri yake.).

Sisi tunashangaa sana kuona Padre mzima anaweza kuonyesha ujahili wa kiasi hiki. Je, Aya hii inasema kuwa Yesu alimwita mama yake Mungu? Au je, Aya inasema kuwa Yesu alijiita Mungu wa pili? Aya haisemi hivyo. Aya inaonyesha waziwazi ya kuwa Mwenyezi Mungu atamwuliza Yesu juu ya imani ya Wakristo waliyoshika baadaye ya kumwabudu yeye na mama yake. Kuelekeza sala kwa kitu cho chote ni kukiabudu. Masanamu ya Yesu na Mariamu maelfu elfu yamesimamishwa, na hawa wote wawili wanaombwa, na hivyo wanafahamiwa kuwa miungu. Mungu atamwuliza Yesu, je, wewe uliwaambia hawa wakuabudu wewe na mamaako? Kisha Mwenyezi Mungu anaonyesha ya kuwa Yesu atakataa na kusema hana habari ya mambo yaliyotokea nyuma yake. Hivyo uwongo wa Wakristo kumsingizia Yesu kujidai uungu, na kumtukuza mama yake kama Malkia wa mbinguni na mama wa Mungu, utawafedhehi. Mwenyezi Mungu anajua Yesu hakuwaambia Wakristo wapotee hivyo, lakini kuwahakikishia dhambi yao,

Yesu ataitwa kutoa ushahidi wake.

Mahali pengine Mwenyezi Mungu amesema, siku ya Kiyama mashahidi wataletwa toka kila umati kutoa ushahidi wao juu ya wakosefu katika nyimati zao. Mashahidi hao ni Manabii. Manabii hawatahukumiwa, bali wataletwa kuwasuta watu waovu.

Padre Dale, hakuweza kufahamu maana hii, akaandika, "Yaani Bwana wetu atatoa hesabu siku ya mwisho kama watu wengine (uk. 586-587 wa Tafsiri yake). Na mbele amesema, "Lakini sisi tunasadiki ya kuwa (Yesu) ndiye atakaemhukumu Muhammad."

Hapa hasira yake na ghadhabu yake inaonekana waziwazi. Kwanza hakufahamu maana ya Aya hiyo ni nini, akadhani Mitume wote watahukumiwa. Kusema ya kwamba Yesu atamhukumu Muhammad ni maneno ya uchokozi yasiyo na dalili yo yote.

YESU SI HAKIMU

Je, Yesu alikuja kuhukumu? Yesu mwenyewe anasema, "Maana Mungu hakumpeleka Mwana wake ulimwenguni auhukumu ulimwengu bali ulimwengu uokolewe naye" (Yohana 3:17). Maneno haya yanaonyesha wazi kuwa Yesu hakuja kuhukumu. Na hata kama yaletwe maneno katika Injili yasemayo Yesu alikuja hukumu, yatakuwa ni maneno ya bure tu. Yeye ndiye alihukumiwa. Alishikwa, akapelekwa kortini, japo alikuwa hana kosa hakuweza kujisaidia, akakatiwa hukumu ya kuuawa, akatundikwa mtini; wanafunzi wake wakamkimbia wasiweze kumsaidia; yeye mwenyewe naye asiweze kujisaidia, akapiga kelele kulia, "Mungu wangu, Mungu wangu mbona umeniacha?" (Mat. 27:46). Je, mtu wa namna hiyo anaweza kusemwa alikuja hukumu, na mtu mwenye akili yake akakubali? Kama hakuweza kuhukumu hata adui yake mmoja hapo kwanza, atawezaje baadaye?

Yesu alisema, "Amini, amin, nawaambieni, Alisikiaye neno langu na kumwamini yeye aliyenipeleka ana uzima wa milele, wala hafiki hukumuni, bali amepita toka mauti hata uzima" (Yohana 5:24). Waislamu wote wamefundishwa na Mtume Muhammad *s.a.w.* kumwamini Mungu aliyemtuma Yesu, wamefundishwa kuamini Malaika, na Mitume na Vitabu na Uwezo wa Mwenyezi Mungu na siku ya Kiyama. Zaidi ya hayo dini ya Kiislamu imemfadhili sana Yesu. Kama si Mtume Muhammada *s.a.w.* hakuna hata Mwislamu mmoja angaliamini kuwa Yesu alizaliwa bila baba. Kama si Mtume Muhammad *s.a.w.* Waislamu wote wangekubali kuwa Yesu amelaaniwa kwa kufishwa msalabani. Yesu hangeweza kumhukumu Muhammad. Mtume Muhammad *s.a.w.* alisema, "Kama Musa na Isa wangekuwa hai wasingekuwa na njia ila kunifuata" (Al-Yawakit, Jalada 2, uk. 22). Yesu mbele ya Mtume Muhammad *s.a.w.* ni kama mwanafunzi tu. Mtume Muhammad *s.a.w.* alisema, "Wanazuoni wa umati wangu ni kama Manabii wa wana wa Israeli." Lakini ingawa Mtume Muhammad *s.a.w.* ni mkubwa kabisa namna hii, ambaye alishinda adui zake, na uwezo wa Mungu ukadhihirika kabisa katika dhati yake, sisi Waislamu hatusemi kuwa yeye atamhukumu Yesu. Manabii na watu wasio na kosa hawawezi kuhukumiwa kama alivyokwisha bainisha hata Yesu mwenyewe hapo juu. Basi Mkristo, asipoacha Injili yake, hawezi kusema kwamba Waislamu, wanaomwamini Mungu yule yule anayeaminiwa na Yesu, wanaweza kuhukumiwa na Yesu.

Siku ya Kiyama Mungu Mwenyezi atawahukumu wenye dhambi. Yesu atakuwa chini ya amri ya Mungu. Paulo anasema, "Basi, vitu vyote vikiisha kutiishwa chini yake, ndipo Mwana mwenyewe naye atatiishwa chini yake aliyemtiishia vitu vyote, ili Mungu awe yote katika yote." (1 Wakor. 15:28).

Hakika ni hiyo iliyokwisha elezwa hapo juu kwamba Nabii Isa atawafedhehesha wafuasi wake waovu kwa kukana imani yao. Katika Injili hizi yamo maneno yanayosadikisha hayo. Yesu alisema, "Wengi wataniambia siku ile, Bwana, hatukufanya unabii kwa jina lako, na kwa jina lako kufukuza pepo, na kwa jina lako kufanya miujiza mingi? Ndipo nitawaambia dhahiri, Sikuwafahamu ninyi wakati wo wote: ondokeni kwangu, ninyi mtendao maovu" (Matt. 7:22-23). Basi watakaofukuzwa siku ya Kiyama kwa ushahidia wa Yesu ni wale tu wanaomwita, Bwana, Bwana; si watu wote. Wakristo nawaangalie vizuri maneno hayo.

KWA NINI YESU ATAWAFUKUZA WAKRISTO.

Sababu za kufukuzwa kwa Wakristo siku ya Kiyama ni nyingi, lakini iliyo kubwa ni udhaifu wa imani yao kwa Mwenyezi Mungu. Yesu aliwaita wafuasi wake, "wenye imani haba" na "Kizazi kipotofu" (Matt. 16:8 na 17:17, 20). Na baada ya kufariki kwake walimsingizia mambo mabaya mengi ajabu. Walisema, Alitengeneza ulevi (Yohana 2:1-11). Walisema alikaa na shetani (Luka 4:12, 13. Walisema kwamba alilaaniwa (Wagalatia 3:13) na akaenda Jahanamu (1 Petro 3:19, Matendo 2:31); kwamba alimkaripia mama yake (Yohana 2:4); kwamba alimwita mwanamke mmoja "mbwa" (Matt. 15:26), kwamba watu waliomwomba awaonyeshe ishara akawatukana kuwa ni watoto wa zinaa (Matt. 12:39), kwamba akamwita mwanafunzi wake Petro, "Shetani" (Mat. 16:23). Alimwahidi mwizi mmoja aliyetundikwa naye msalabani siku ile kuwa wote wawili wataiangia peponi (Luka 23:43), lakini tena yeye mwenyewe akashuka ndani ya Jahanamu (1 Petro 3:19, Matendo 2:31); ya kwamba Manabii wote waliomtangulia aliwaita wezi na wanyang'anyi (Yohana 10:8), na ya kwamba hata yeye mwenyewe hakutaka kuitwa mwema (Luka 18:19).

NA MUNGU WAMEMSINGIZIA.

Mwenyezi Mungu naye wamemsingizia. Wanasema Mungu baada ya kufanya kazi kwa siku sita, siku ya saba akapumzika (Mwanzo 2:2). Ndiyo kusema alichoka, maana hapumziki ila yule anayeshikwa na mchoko. Kama Mungu anachoka, basi naye ni dhaifu? Haiwezekani. Hapa Mungu amedhalilishwa. Isitoshe, Mungu amesingiziwa kwamba alimwambia Nabii Wake, Daudi, "Mimi hapa nitakuinulia wewe uovu juu yako katika nyumba yako mwenyewe, nami nitawatwaa, hao wakezo mbele ya macho yako, nami nitampa jirani yako, naye, atalala na wakezo katika nuru ya jua hili" (2 Samuel 12:11). Je, kazi hii ya Shetani kunasibishwa na Mungu, siyo kumsingizia?

MALAIKA WAMESINGIZIWA

Malaika nao hawakubakishwa na jamaa hao, nao pia wamelaumiwa. Wanasema ya kuwa Shetani na Malaika wamewekewa moto wa milele (Matt. 25:41); ya kwamba Malaika nao walikosa, Mungu akawatupa shimoni, akawatia katika mafungo ya giza (2 Petro 2:4; Yuda 1:6). Qur'an inatufundisha kuwa Malaika hawamwasi Mungu na wanatenda yote wanayoamrishwa (sura 66:7).

MANABII WAMESINGIZIWA

Manabii nao wamepewa aibu: Nabii Nuhu anasemwa alilewa, akafuama, (Mwanzo 9:20-21); Nabii Luti anasemwa binti zake walimlewesha mvinyo, usiku wakawa wakienda lala naye siku kwa siku, akawatia mimba wakazaa (Mwanzo 19:30-38); ya kwamba, mtoto wa Nabii Yakubu, aitwaye Ruben, alilala na mama yake aliyekuwa suria wa baba yake, Nabii Yakubu (Mwanzo 35:22); ya kwamba Nabii Musa aliua mtu kusudi, alimkuta mtu huyo anagombana na nduguye. Musa akaangalia huku na huku, alipoona hakuna mtu, akamwua yule mtu na akamficha ndani ya mchanga (Kutoka 2:12); ya kwamba Nabii Harun alifanyiza mungu wa sanamu ya ndama, na akawakusanya Waisraeli kuabudu sanamu hilo (Kutoka 32:2-6); ya kwamba Nabii Daudi alimtamani mwanamke mzuri aliyekuwa mke wa mtu aitwaye Uria, akamchukua yule bibi na kumwulisha mumewe kwa kumpeleka vitani (2 Samuel 11:2-5; 14-17); ya kwamba Nabii Sulemani alipenda sana wanawake wa kikafiri ambao baadaye wakamfanya murtadi, akaingia dini yao na kuabudu miungu ya uwongo na kuwajengea waungu hao mahali pa kuabudiwa (1 Wafalme 11:1-8).

Yote hayo ndiyo fikira za Wakristo juu ya Mwenyezi Mungu, Malaika Wake, Manabii Wake, na hata Yesu hakupona na kuaibishwa huko. Ilikuwa lazima afike Mtume Muhammad *s.a.w.* pamoja na Qur'an ili kusahihisha makosa yao. Lakini, naye pia wamempindukia kwa maneno

118. Sikuwaambia lo lote ila yale Uliyoniamuru: ya kwamba Mwabuduni Mwenyezi Mungu, Mola wangu na Mola wenu; na nilikuwa shahidi juu yao nilipokuwa kati yao, lakini Uliponifisha Wewe Ukawa Mchungaji juu yao, na Wewe ni Shahidi juu ya kila kitu.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَآ أَمَرْتَنِي بِهِۦٓ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا
تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ أَنتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنتَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٨﴾

---

kama yale wanayowatwika nayo Manabii waliomtangulia, na mengi yasiyostahili wameandika kumsingizia. Soma Katekisimu ya Katoliki iliyotangazwa na Catholic Bookshop, P. O. Box 891, Nairobi, uk. 84-85; na Ukweli uko wapi? mlango 11.

MTUME MUHAMMAD ANASINGIZIWA

Ingawa Mtume *s.a.w.* hakujua kusoma wala kuandika, lakini Katekisimu hiyo inasema, "Hata siku moja akatoka mjini, akaenda zake mbali, akajificha katika pango la Hira, akakaa kule siku nyingi, akiandika dini mpya. Alipokwisha kazi hiyo ya kuandika, akaondoka pangoni, akarudi kwa watu wake," Wanasema, Mtume *s.a.w.* "alikuwa hawezi kifafa." Na maneno mengi ya matusi na uwongo yameandikwa katika vitabu mbalimbali vya Wakristo. Na kwao wao washenzi ni nani? Wanasema, "Washenzi ndiyo watu wasiobatizwa, wasiomjua Mungu, au waliomjua kidogo tu, kama watu wa bara hii, *kama Waislamu* . . . . " (Katekisimu uk. 84).

Hayo yote ni uwongo. Kwahiyo Yesu atawakana mbele ya Mwenyezi Mungu. Wakristo wangempenda Yesu wangemhishimu sana Mtume Muhammad *s.a.w.* Maana yeye alimtukuza Yesu katika masingizio yote. Injili mapaka sasa inaonyesha kuwa kulikuwa maneno mengine ya Yesu yalikuwa uwongo, ya kwamba alikuwa mnywaji wa mvinyo, mtukanaji, mlaaniwa, na mtu asiye na wema wo wote. Mtume Muhammad *s.a.w.* alimtakasa na kumwokoa na maneno hayo machafu, na katika Qur'an pia Yesu akatajwa kuwa yu mtu mwema, mtakatifu, Nabii Mtukufu aliyesaidiwa na Roho Takatifu. Hata mama yake alipewa heshima impasayo katika Qur'an. Je, kwa sababu ya ihsani hii Padre Dale na wenzake wanamchukia Mtume wa Uislamu pasina haki? Yesu aliwaagiza wafuasi wake, akisema, "Mimi nawaambieni. Wapendeni adui zenu, wabarikini wanaowalaani" (Matt. 5: 44). Lakini hao mapadre ni wafuasi wa nani ambao wanamchukia aliyewatendea wema na kumlaani aliyewaita kwenye mwongozo? Je, Mtume Muhammad analaumiwa kwa sababu ya "dhambi" ya kumsifu Yesu?

Aya 118. *Uliponifisha Wewe Ukawa Mchungaji wao.* Neno *tawaffaitanii* "Uliponifisha" limetumiwa na Mtume *s.a.w.* aliposema, "Siku ya Kiyama baadhi ya watu wa umati wangu watapelekwa upande wangu wa kushoto (yaani Jahanamu), nami nitasema, Watu wangu, watu wangu." Hapo itasemwa, "Wewe hujui mambo mapya waliyoyaleta baada yako." Nami nitasema kama alivyosema mtu mwema, Isa, "Nilikuwa shahidi wao nilipokuwa pamoja nao, lakini Uliponifisha Wewe Ukawa Mchungaji wao" (Bukhari, sura *Tafsir)*.

Kufa kwa Nabii Isa kulikotajwa katika Aya hiyo kunahakikishwa na maneno ya Mtume *s.a.w.* ambayo tumeyanakili hapa juu. Sehemu hii inaonyesha kuwa (1) Nabii Isa amekufa si hai kama wanavyodhani baadhi ya Waislamu. (2) Kifo chake ndicho kilifanya atengane na watu wake. (3) Watu wake walimwabudu yeye na mama yake baada ya kufa kwake; alipokuwa nao hawakupotea. (4) Hatarudi yeye mwenyewe, maana angekuwa wa kurudi angewaona Wakristo wanavyopotea, na asingekwenda sema mbele ya Mwenyezi Mungu kuwa hana habari ya kupotea kwa Wakristo na hali alisha waona. (Soma habari zaidi katika sura 3:56 na 4:159).

119. Ikiwa Utawaadhibu, basi bila shaka hao ni watu Wako; na kama Ukiwasamehe basi kwa hakika Wewe ndiwe Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۖ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ
أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٩﴾

120. Mwenyezi Mungu Atasema: Hii ndiyo Siku wasemao kweli utawafaa ukweli wao, wao watapata Bustani zipitazo chini yao mito, humo watakaa milele. Mwenyezi Mungu Amewawia radhi, nao wamekuwa radhi naye; huu ndiyo ufaulu mkuu.

قَالَ اللَّهُ هَٰذَا يَوْمُ يَنفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ ۚ
لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أَبَدًا ۚ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢٠﴾

121. Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye ufalme wa mbingu na ardhi na vilivyomo; naye ni Mweza juu ya kila kitu.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢١﴾

سُوْرَةُ الاَنْعَامِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ سِتٌّ وَّ سِتُّوْنَ ايَةً وَّ عِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

6. SURA AL-AN'AAM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 20 na Aya 166 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu Ambaye Ameumba mbingu na ardhi, na Akafanya giza na nuru; juu ya hayo wale waliokufuru wanamsawazisha Mola wao (na wengine)!

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمٰتِ وَالنُّوْرَ ؕ ثُمَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُوْنَ ﴿٢﴾

3. Yeye ndiye Amewaumbeni kwa udongo kisha Akaweka muda, na muda maalumu uko Kwake. Juu ya hayo mnafanya shaka.

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ طِيْنٍ ثُمَّ قَضٰٓى اَجَلًا ؕ وَاَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهٗ ثُمَّ اَنْتُمْ تَمْتَرُوْنَ ﴿٣﴾

4. Na Yeye ndiye Mwenyezi Mungu katika mbingu na katika ardhi; Anajua siri zenu na pia yale yaliyo dhahiri. Na Anayajua mnayoyachuma.

وَهُوَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوٰتِ وَفِي الْاَرْضِ ؕ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُوْنَ ﴿٤﴾

5. Na haiwafikii Ishara yo yote katika Ishara za Mola wao ila wanaikengeuka.

وَمَا تَاْتِيْهِمْ مِّنْ اٰيَةٍ مِّنْ اٰيٰتِ رَبِّهِمْ اِلَّا كَانُوْا عَنْهَا مُعْرِضِيْنَ ﴿٥﴾

6. Na wameikadhibisha haki ilipowafikia, kwa hiyo hivi karibuni zitawafikia habari za yale waliyokuwa wakiyafanyia mzaha.

فَقَدْ كَذَّبُوْا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ ؕ فَسَوْفَ يَاْتِيْهِمْ اَنْۢبٰٓؤُا مَا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٦﴾

7. Je, hawaoni ni vizazi vingapi tulivyoangamiza kabla yao? Tuliviimarisha katika ardhi Tusivyowaimarisheni ninyi, na Tukayapeleka mawingu juu yao, yakimimina mvua nyingi, na

اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ مَّكَّنّٰهُمْ فِي الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَّكُمْ وَاَرْسَلْنَا السَّمَآءَ عَلَيْهِمْ

Sura hii ni ya Makka. Taarifa nyingi zaidi zinaeleza ya kuwa yote ilishuka katika sehemu moja; na kama inavyosimuliwa na baadhi ya Muhadithina, Malaika 70,000 walisimama kulinda ilipokuwa ikiteremshwa, na jambo hili linaonyesha jinsi ilivyo heshima ya sura hii katika sura za

Tukasababisha mito kutiririka chini yao; kisha ndipo Tukawaangamiza kwa sababu ya dhambi zao na Tukaumba watu wengine baada yao.

مِّدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِن تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُم بِذُنُوبِهِمْ وَأَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ٧

8. Na lau Tungalikuteremshia mwandiko katika karatasi na wakaugusa kwa mikono yao, bila shaka wale waliokufuru wangalisema: Hii si cho chote ila ni uchawi dhahiri.

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ٨

9. Na husema: Mbona hakuteremshiwa Malaika? Na kama Tungaliteremsha Malaika bila shaka shauri lingalikatwa, kisha wasingalipewa nafasi.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ ۖ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَّقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ ٩

10. Na kama Tungalimfanya Malaika bila shaka Tungalimfanya (kwa sura ya) mtu na Tungaliwatatanishia yale wanayoyatatanisha.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبِسُونَ ١٠

11. Na hakika wamefanyiwa mzaha Mitume wa kabla yako, yakawazinga wale waliofanya mzaha miongoni mwao yale waliyokuwa wakiyafanyia mzaha.

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ١١ ع

FUNGU 2

12. Sema: Safirini katika nchi, kisha mtazame ulikuwaje mwisho wa wakadhibishaji.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ١٢

13. Sema: Ni vya nani vilivyomo mbinguni na ardhini? Sema: Ni vya Mwenyezi Mungu. Yeye Amejilazimisha kufanya rehema; hakika atawakusanyeni siku ya Kiyama isiyo na shaka ndani yake. Wale waliojifilisi wenyewe hao hawataamini.

قُل لِّمَن مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قُل لِّلَّهِ ۚ كَتَبَ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۚ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ١٣

Qur'an. Imepata jina lake yumkini katika habari iliyoelezwa katika Aya 137-139 ya kuwa wanyama wamekuwa ni katika sababu za kuendeshwa ibada ya masanamu. Mahali pengine (sura 25:45). Qur'an inasema ya kuwa kuabudu masanamu kunawafanya wanaoyaabudu wawe kama wanyama.

Aya 8. Aya hii inaonyesha ya kwamba mtu anapojitupa ndani ya kushukushuku, hakuna jambo lo lote hata liwe wazi linaloweza kumtuliza

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٤﴾

14. Na ni vyake vinavyokaa katika usiku na mchana; naye ndiye Asikiaye Ajuaye.

قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ
أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٥﴾

15. Sema: Je, nishike mlinzi ghairi ya Mwenyezi Mungu, Mwumba wa mbingu na ardhi, naye Hulisha wala Halishwi? Sema: Hakika mimi nimeamrishwa niwe wa kwanza katika wenye kusilimu. Nawe usiwe miongoni mwa wanaomshirikisha.

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٦﴾

16. Sema: Hakika mimi naogopa adhabu ya Siku kubwa ikiwa nitamwasi Mola wangu.

مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ
الْمُبِينُ ﴿١٧﴾

17. Atakayeepushwa nayo Siku hiyo bila shaka amerehemewa; na huo ndiyo ufaulu dhahiri.

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ
وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨﴾

18. Na kama Mwenyezi Mungu Akikugusisha taabu, basi hakuna ye yote awezaye kuiondoa ila Yeye; na kama Akikupatia bahati njema basi Yeye ni Mwenye uwezo wa kufanya yale yote Atakayo.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٩﴾

19. Na Yeye ni Mwenye uwezo wote juu ya viumbe Vyake - wanadamu-; na ni Mwenye hekima, Mwenye habari.

قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي
وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَٰذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ
وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً
أُخْرَىٰ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَ

20. Sema: Kitu gani ni kikubwa zaidi kwa kutoa ushahidi? Sema: Mwenyezi Mungu ndiye Shahidi baina yangu na baina yenu; na Qur'an hii imefunuliwa kwangu ili kwayo niwaonyeni ninyi na yule imfikiayo. Je, kwa yakini ninyi mnashuhudia ya kwamba wako waungu wengine pamoja na Mwenyezi Mungu? Sema: Mimi

---

Aya 15. *Nimeamrishwa niwe wa kwanza katika wenye kusilimu.* Padre Dale anaifasiri Aya hii hivi, "Yaani, Mwarabu wa kwanza. Basi Ibrahimu na Ishmael walipoijenga Kaaba, hapakuwa na Waarabu walioshika imani ya Ibrahimu hanifi?" (uk. 587, 588 wa Tafsiri yake).

sishuhudiii. Sema, Yeye ni Mungu Mmoja tu, na mimi simo hatiani kabisa na hayo mnayoyashirikisha Kwake.	إِنَّنِي بَرِيٓءٌ مِّمَّا تُشۡرِكُونَ ٢٠
21. Wale Tuliowapa Kitabu, humfahamu kama wanavyowafahamu wana wao. Wale walijitia hasarani, wao hawataamini.	ٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ يَعۡرِفُونَهُۥ كَمَا يَعۡرِفُونَ أَبۡنَآءَهُمُۘ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ فَهُمۡ لَا يُؤۡمِنُونَ ٢١

Swali hili halionyeshi kama Padre Dale alikuwa mtu mwenye fikira za kialimu. Aya hii ni wazi sana. Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye aliyeileta dini ya Kiislamu kwa watu waliokuwa hawaijui.

Ni dhahiri yeye mwenyewe ni mtu wa kwanza miongoni mwao aliyeshika Uislamu. Hivyo suali hili la Padre Dale linaonyesha kuhangaika ovyo. watu husema uadui ni upofu. Dini ya Kiislamu inakiri ya kuwa Manabii wote waliotangulia pamoja na wafuasi wao walikuwa "Muslimiin" yaani watu waliojitupa kwa Mwenyezi Mungu.

PADRE DALE AMEPENYEZA NENO.

Maneno haya, "Niwe wa kwanza katika wenye kusilimu" siyo maana yake "Mwarabu wa kwanza" kama unavyotaka upekepeke wa Padre Dale. Dini ya Kiislamu haikuja kwa ajili ya Waarabu peke yao, bali kwa ajili ya watu wote. Mwenyezi Mungu asingeshindwa kumwambia Mtume aseme kuwa ameamrishwa "kuwa Mwarabu wa kwanza." Lakini neno *Mwarabu* hakuna katika Aya, na tunaghairi sana upekepeke huu wa Padre Dale wa kujitia katika mambo asiyoyajua, maneno haya "niwe wa kwanza" maana yake ni kama yalivyo. Unaweza kuyafasiri "Niwe (mtu) wa kwanza" kwa kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa mtu wa kwanza katika umati wake wenye makabila ya Waarabu, Waafrika, Wahindi, Wazungu, Wachina na k.w.k; na kwa watu wote aliotumwa kwao, yeye ni wa kwanza kusilimu.

NABII MUSA ALISEMA MANENO HAYO.

Nabii Musa pia alisema maneno ya namna hiyo, "Na mimi ni wa kwanza wa waaminio" (sura 7:144). Je, itakuwa ni uaminifu kufumba macho na kufasiri maneno hayo kuwa Musa ndiye alikuwa Mwisraeli wa kwanza kuamini, na kabla yake hakukuwa mtoto mwingine wa Yakubu aliyeamini? Maneno haya hayaonyeshi ila ya kwamba, katika umati wake Musa mwenyewe ndiye alikuwa wa kwanza kuamini.

WACHAWI PIA WALISEMA HAYO.

Wachawi wa Firauni pia, waliposhindwa na Musa, walisema: "Tunatumai ya kwamba Mola wetu Atatusamehe makosa yetu, maana sisi tumekuwa wa kwanza wa waaminio" (sura 16:52). Padre Dale, tunamwona mara kwa mara, kwanza analeta tafsiri ya makosa, kisha anawahoji Waislamu juu ya msingi wa kosa lake mwenyewe. Au, anaacha Qur'an inavyosema, anashika masimulizi asiyoweza kuyatolea ushahidi, kisha anaanza kuishambulia Qur'an juu ya msingi wa masimulizi hayo. Watu husema njia ya mwongo ni fupi. Padre Dale hakudhani kuwa Mwenyezi Mungu Ataleta watu watakaodhihirisha udanganyifu wa kitabu chake. Mungu aliahidi kuilinda Qur'an Yake, basi jihadharini na kuiparamia!

Aya 21. *Humfahamu kama wanavyowafahamu wana wao.* Mtume au jambo la imani huwa halijulikani mwanzoni kama mtu anavyolitambua jua au mwezi. Mtume hutambuliwa kama baba anavyomtambua mwanawe, anajua inayumkinika kabisa kuwa mtoto ni wake ingawa hawezi kusema kuwa ana yakini.

FUNGU 3

22. Na nani mdhalimu mkubwa kuliko yule amtungiaye uwongo Mwenyezi Mungu au azikadhibishaye Ishara Zake? Hakika wadhalimu hawatafaulu.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ ۗ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na siku ambayo Tutawakusanya wote pamoja, kisha Tutawaambia wale walioshirikisha: Wako wapi washirikina wenu mliokuwa mnadai?

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا أَيْنَ شُرَكَاؤُكُمُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٣﴾

24. Kisha hautakuwa udhuru wao isipokuwa kusema: Wallahi, Mola wetu hatukuwa washirikina.

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٤﴾

25. Angalia jinsi wasemavyo uwongo dhidi yao wenyewe. Na waliyoyatunga hayakuwa na faida kwao.

انْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ ۚ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٥﴾

26. Na yuko miongoni mwao anayekusikiliza, na Tumetia pazia mioyoni mwao wasije kuyafahamu, na mna uzito masikioni mwao; na ijapokuwa waone kila Ishara hawataamini; hata wanapokufikia wanakujadili; wale waliokufuru wanasema: Hizi si cho chote ila ni hadithi tu za watu wa kale.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ ۖ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۚ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا ۚ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٦﴾

27. Nao wanakataza hayo na wenyewe wanajiweka mbali nayo; nao hawaangamizi ila nafsi zao hali hawatambui.

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ ۖ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٧﴾

Aya 22. Hapa ni wazi ya kuwa maadamu Mwenyezi Mungu Anamsaidia Mtume Muhammad *s.a.w.*, na anamfanya afanikiwe mbele ya uadui na upinzani, ni alama ya wazi itokayo kwa Mungu ya kuwa yeye ni Mtume wa kweli

Aya 26. *Ni hadithi za watu wa kale.* Qur'an inasema, habari inazozisimulia ni "Ishara," lakini wasioamini wanaziita "hadithi za watu wa kale" na Mwenyezi Mungu analaumu huo usemi wao. Jambo hili linaonyesha ya kuwa mbele ya Mwenyezi Mungu habari za Manabii na watu waliopita zamani zilizomo ndani ya Qur'an hazikusudiwi kuwa "masimulizi" au "hadithi," bali ni "Ishara" zinazotabiri matokeo ya baadaye ambayo yanapotimia yanakuwa "Ishara."

28. Na ungeona watakaposimamishwa juu ya Moto, ndipo watasema; Laiti tungerudishwa wala hatutakadhibisha Aya za Mola wetu na tutakuwa katika waaminio.

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ وُقِفُوْا عَلَى النَّارِ فَقَالُوْا يٰلَيْتَنَا نُرَدُّ وَ
لَا نُكَذِّبَ بِاٰيٰتِ رَبِّنَا وَنَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٢٨﴾

29. Siyo! Yatawadhihirikia waliyokuwa wakiyaficha zamani. Na kama wangalirudishwa bila shaka wangeyarudia yale waliyokatazwa, na bila shaka hao ni waongo tu.

بَلْ بَدَا لَهُمْ مَّا كَانُوْا يُخْفُوْنَ مِنْ قَبْلُ ؕ وَلَوْ رُدُّوْا
لَعَادُوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ وَاِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Na husema: Hakuna kingine ila maisha yetu ya dunia tu, wala sisi hatutafufuliwa.

وَقَالُوْٓا اِنْ هِىَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوْثِيْنَ ﴿٣٠﴾

31. Na ungewaona watakaposimamishwa mbele ya Mola wao, Yeye Atasema: Je, hiyo si haki? Watasema: Naam, kwa haki ya Mola wetu. Atasema: Basi ionjeni adhabu kwa sababu mlikuwa mkikataa.

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ وُقِفُوْا عَلٰى رَبِّهِمْ ؕ قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ ؕ
قَالُوْا بَلٰى وَرَبِّنَا ؕ قَالَ فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْفُرُوْنَ ﴿٣١﴾

FUNGU 4

32. Bila shaka wamekwisha pata hasara wale waliokadhibisha kukutana na Mwenyezi Mungu; hata itakapowafikia saa ile kwa ghafla, watasema: Oo! Majuto yetu juu ya yale tuliyopuuza! Nao watabeba mizigo (ya madhambi) yao migongoni mwao. Angalieni ni mabaya wanayoyabeba.

قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِلِقَآءِ اللّٰهِ ؕ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَتْهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوْا يٰحَسْرَتَنَا عَلٰى مَا فَرَّطْنَا فِيْهَا ۙ
وَهُمْ يَحْمِلُوْنَ اَوْزَارَهُمْ عَلٰى ظُهُوْرِهِمْ ؕ اَلَا سَآءَ مَا
يَزِرُوْنَ ﴿٣٢﴾

33. Na maisha ya dunia hii si kitu ila mchezo na upuuzi, na bila shaka nyumba ya Akhera ni bora zaidi kwa wale wamchao (Mwenyezi Mungu); basi je hamshiki akili?

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ ؕ وَلَلدَّارُ الْاٰخِرَةُ
خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿٣٣﴾

Aya 30. Watu wengi huzama katika anasa na starehe za dunia hata wasiweze kukaa na kufikiri mauti na Akhera, na kudhani hawatafufuliwa.

Aya 33. Aya hii inafahamisha ya kuwa mambo ya dunia hii, mtu akikaa bila hadhari, yanaweza kumfanya aanze kupuuza habari za Akhera, kama vile michezo mara nyingi humfanya mtu apuuze mambo yaliyo wajibu kwake.

34. Hakika Tunajua ya kwamba yanakuhuzunisha yale wanayoyasema. Basi hao hawakukadhibishi, lakini wadhalimu wanakanusha Ishara za Mwenyezi Mungu.

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا
يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾

35. Na hakika wamekadhibishwa Mitume kabla yako, lakini walivumilia juu ya kukadhibishwa na kuudhiwa, mpaka ukawafikia msaada Wetu. Na hakuna abadilishaye maneno ya Mwenyezi Mungu, na bila shaka zimekufikia baadhi ya habari za Mitume.

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا
وَأُوذُوا حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا ۚ وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ۚ
وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَإِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾

36. Na ikiwa kujitenga kwao ni makubwa kwako, basi kama unaweza kutafuta tundu katika ardhi au ngazi mbinguni na kuwaletea Ishara (fanya hivyo). Na kama Mwenyezi Mungu Angependa bila shaka Angaliwakusanya kwenye mwongozo, hivyo usiwe miongoni mwa wasiojua.

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ
تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ
بِآيَةٍ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ ۚ فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

Aya 35. *Hakuna abadilishaye maneno ya Mwenyezi Mungu.* (1) Maneno ya mwanzo wa Aya hii yanaonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu anamwambia Mtume maneno ya kumfariji ya kuwa, Tunajua unapata taabu na unasumbuliwa, na Mitume wa zamanni pia walipata taabu namna hiyo mwanzoni, na mwishoni msaada Wetu ukawafikia, nao wakafanikiwa. Basi hayo ndiyo maneno ya Mwenyezi Mungu toka zamani juu ya Mitume wake ya kwamba, ingawa wao ndiyo watashinda, lakini watateswa na kusumbuliwa, na Mwenyezi Mungu hawalazimishi hao maadui zao kukubali haki. Hayo ndiyo maneno ya Mwenyezi Mungu, nayo hayabadilishwi.

(2) Kama Mwenyezi Mungu ametoa ahadi, hakuna awezaye kuibadilisha ahadi hiyo; lazima itatimia. Kwa mfano Mwenyezi Mungu aliahidi kuilinda Qur'an (sura 15:10), nayo imelindwa salama kabisa hata hakuna nukta moja iliyopotea, nayo ni ile ile leo, kama ilivyokuwa siku za Mtume mwenyewe; hakuna aliyeweza kuzidisha au kupunguza neno lo lote ndani yake. Lakini Vitabu vya Manabii wa zamani Mwenyezi Mungu hakuahidi kuvilinda kwa kuwa havikukusudiwa kudumu milele. Basi viliharibika na vinaendelea kuharibika. Watu wanapenyeza ndani ya Vitabu hivyo maneno yasiyokuwemo na wakiondoa mengine wasiyoyataka. Kwa mfano Vitabu vya Biblia Mungu hakuahidi kuvilinda, hivyo vimeharibika kabisa leo. Soma maelezo ya sura 2:43 na 5:14.

Aya 36. *Nafaq.* "Tundu" maana yake ni tundu au njia iliyotobolewa katika ardhi na iko wazi upande wa pili (Akrab).

Maneno haya, *kutafuta tundu katika ardhi,* yanaonyesha kutumia njia za kidunia, yaani kuhubiri na kueneza ukweli duniani ili kuipa dini nguvu; na maneno *ngazi mbinguni,* yanaonyesha kutumia njia za kiroho; yaani kuwaombea kwa Mwenyezi Mungu wasioamini waongozwe n.k.w. Kwa hakika maombi ni ngazi inayomwezesha mtu kupanda mbinguni. Hapa Mtume *s.a.w.*

37. Wanaitikia wale tu wanaosikiliza kwa moyo safi. Na ama wafu Mwenyezi Mungu Atawafufua, kisha watarejeshwa Kwake.

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ ۘ وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

---

anaambiwa kuwa Mwenyezi Mungu hatawashurutisha watu kukubali Uislamu. Kama anataka watu waingie dini kwa wingi, basi afuate hizo njia mbili alizoonyeshwa.

UBISHI WA PADRE DALE.

Padre Dale anasema' "Muhammad mara nyingi alisema ya kuwa hakupewa miujiza. Basi mbona Waislamu wa siku hizi wanasema ya kuwa alipewa miujiza mingi tangu utoto wake mpaka kufa kwake?" (uk. 588 wa Tafsiri yake). Maneno yanaonyesha Padre Dale ameshindwa kufahamu Aya hii. Maelezo tuliyoandika hapo hayaonyeshi kuwa Aya hii inakataa kuonyesha miujiza. Aya hii inaonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu hatawashurutisha watu kukubali dini kwa nguvu. Lakini Ishara ya kufunua akili zao ili waone haki itafika kama Mtume s.a.w. akikazana kuhubiri na kuomba kwa Mwenyezi Mungu.

Hata tafsiri aliyoandika Padre mwenyewe juu ya Aya hii haionyeshi kukataa kuonyesha Ishara. Yeye ameifasiri hivi Aya hiyo. "Na ikiwa kujitenga kwao nawe ni neno kubwa kwako, basi ukiweza kutafuta shimo la kuingilia ardhini, au ngazi ya kupanda mbinguni ili kuwaletea ishara *fanya hivi*; na kama Mungu angependa, hakika angewaleta wote pia kwenye mwongozo." (uk. 120).

QUR'AN INAAHIDI KUONYESHA ISHARA.

Je, tafsiri hiyo inakataa wapi kuonyesha Ishara? Maneno hayo yanaonyesha tu kuwa Mungu hapendi kuwashurutisha watu kuingia dini, lakini kama Mtume atafute tundu la ardhi, yaani, njia za kidunia za kueneza dini, na ngazi ya kupandia mbinguni, yaani, kuomba sana kwa Mwenyezi Mungu, basi bila shaka Ishara za kuwafanya makafiri waingie dini zitatokea. Na ndivyo ilivyokuwa, haukupita muda mrefu ila Waarabu wote waliingia Uislamu Mtume mwenyewe angali hai. Ingekuwa vizuri wakatuambia Ishara alizofanya Yesu zilileta matokeo gani katika maisha yake.

Katika sura 57:10 tunasoma. "Yeye ndiye anayeteremsha Ishara zilizo wazi juu ya Mtumishi Wake ili kuwatoeni katika giza mwende kwenye nuru." Je, tuseme Padre Dale hakuona Aya kama hii zinazoonyesha wazi kuwa miujiza ilikuwa ikionyeshwa? La, Padre Dale anajua Aya za namna hii ziko. Katika tafsiri yake ameitafsiri hivi Aya hiyo: "Yeye ndiye aliyemteremshia mtumishi wake ishara wazi apate kuwatoeni katika giza na kuwaleta kwenye nuru" (uk. 485). Ingawa neno la Kiarabu (*Yunazzilu* maana yake ni *Atateremsha, Anateremsha* au *Huteremsha* yeye kalifasiri *Aliteremsha*; hata hivyo ni wazi kuwa miujiza na ishara vilitokea). Sasa inampasaje Padre Dale Canon mzima wa kanisa la Yesu la Unguja, kuzua uwongo kwamba "Muhammad mara nyingi alisema ya kwamba hakupewa miujiza?" Yesu ndiye alisema hataonyesha miujiza. Imeandikwa, "Wakatokea mafarisayo, wakaanza kuhojiana naye; wakitafuta kwake Ishara itokayo mbinguni: wakimjaribu. Akaugua rohoni mwake akasema. Mbona kizazi hiki chatafuta Ishara? Amin, nawaambieni, Hakitapewa Ishara kizazi hiki" (Marko 8:11-12). Nasi tunawauliza Wakristo swali lile lile alilotuuliza Padre, "Basi mbona Wakristo wa siku hizi wanasema ya kuwa Yesu alifanya miujiza mingi na hali Yesu mwenyewe alisema kizazi kile hakitapewa ishara?" Habari za miujiza ya Yesu soma maelezo ya sura 3:60.

Aya 37. Aya inaonyesha ya kuwa watu wenye mioyo mizuri na wanaokubali kusikiliza watakuwa tayari kukubali haki. Na ama wale walio wafu wa roho na ambao wanaweza kuongozwa,

38. Na husema: Mbona hakuteremshiwa Ishara kutoka kwa Mola wake? Sema: Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo wa kuteremsha Ishara, lakini wengi wao hawajui.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّنْ رَّبِّهِ ۚ قُلْ إِنَّ اللّٰهَ
قَادِرٌ عَلَىٰٓ أَنْ يُّنَزِّلَ آيَةً وَّلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا
يَعْلَمُوْنَ ۝٣٨

39. Na hakuna mnyama katika ardhi wala ndege arukaye kwa mbawa zake mbili, ila ni nyimati kama ninyi. Hatukupuuza Kitabuni kitu cho chote. Kisha watakusanywa kwa Mola wao.

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طٰٓئِرٍ يَّطِيْرُ بِجَنَاحَيْهِ
إِلَّآ أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ ۚ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتٰبِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ
إِلٰى رَبِّهِمْ يُحْشَرُوْنَ ۝٣٩

40. Na wale ambao wamezikataa Ishara Zetu ni viziwi na mabubu - wamo katika giza tupu. Ye yote ambaye Mwenyezi Mungu Humhukumu, Humruhusu kupotea. Na ye yote Anayemwamulia, Humuongoza katika njia iliyonyooka.

وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِآيٰتِنَا صُمٌّ وَّبُكْمٌ فِي الظُّلُمٰتِ ۗ
مَنْ يَّشَإِ اللّٰهُ يُضْلِلْهُ ۗ وَمَنْ يَّشَأْ يَجْعَلْهُ عَلٰى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيْمٍ ۝٤٠

41. Sema: Mnafikiri itikio lenu litakuwa nini iwapo adhabu ya Mwenyezi Mungu inawajieni au inawafikieni ile saa ya mwisho, je mtamwita ye yote asiyekuwa Mwenyezi Mungu ikiwa ninyi ni wakweli?

قُلْ أَرَءَيْتَكُمْ إِنْ أَتٰىكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ
أَغَيْرَ اللّٰهِ تَدْعُوْنَ ۚ إِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ۝٤١

42. Bali Yeye ndiye mtamwita, naye Atawaondoleeni mnayomwitia, Akipenda, na mtayasahau mnayoshirikisha.

بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُوْنَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُوْنَ إِلَيْهِ إِنْ شَآءَ
وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُوْنَ ۝٤٢ ع

FUNGU 5

43. Na kwa yakini Tulipeleka (Mitume) kwa watu waliokuwa kabla yako; kisha Tukawakamata kwa dhiki na mashaka ili wapate kunyenyekea.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَآ إِلٰٓى أُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنٰهُمْ بِالْبَأْسَآءِ
وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُوْنَ ۝٤٣

Mungu atawafufua kwa kuwaonyesha Ishara, kisha nao watasikiliza na kukubali Uislamu. Hivi ndivyo ilivyotokea, Mwenyezi Mungu alipoonyesha Ishara Yake wakati iliposhindwa Makka, Bara Arabu nzima iliingia katika dini ya Kiislamu, na neno hilo la Mungu likatimia.

44. Basi mbona hawakunyenyekea ilipowafikia adhabu Yetu? Walakini mioyo yao ikawa migumu, na Shetani akawapambia waliyokuwa wakiyafanya.

فَلَوْلَآ إِذْ جَآءَهُم بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَٰكِن قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَٰنُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٤﴾

45. Basi waliposahau yale waliyokumbushwa Tukawafungulia milango ya kila kitu, mpaka walipofurahia yale waliyopewa Tukawashika ghafla; na mara wakawa wenye kukata tamaa.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِۦ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَٰبَ كُلِّ شَىْءٍ حَتَّىٰٓ إِذَا فَرِحُوا بِمَآ أُوتُوٓا أَخَذْنَٰهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُم مُّبْلِسُونَ ﴿٤٥﴾

46. Kwa hiyo ile ile mizizi ya watu waliofanya makosa ilikatwa; na sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu. Mwumba wa walimwengu.

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٤٦﴾

47. Sema: Niambieni, kama Mwenyezi Mungu Akiwaondoleeni kusikia kwenu na kuona kwenu na kuipiga muhuri mioyo yenu, ni nani mungu mwingine isipokuwa Mwenyezi Mungu Awezaye kuwaleteeni tena? Tazama jinsi Tunavyoeleza Aya, kisha wao wanapinduka.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَٰرَكُمْ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُم مَّنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِهِ انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْءَايَٰتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ﴿٤٧﴾

48. Sema: Niambieni kama iwafikieni kwa ghafla adhabu ya Mwenyezi Mungu au kwa dhahiri, nani wataangamizwa isipokuwa watu waliodhulumu?

قُلْ أَرَءَيْتَكُمْ إِنْ أَتَىٰكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّٰلِمُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na hatutumi Mitume ila watoao habari njema na waonyao. Na mwenye kuamini na kufanya wema, basi haitakuwa hofu juu yao, wala hawatahuzunika.

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ ءَامَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na wale wanaozikataa Ishara Zetu adhabu itawaangukia, kwa sababu waliasi.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِـَٔايَٰتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٠﴾

Aya 46. *Ikakatwa mizizi ya watu waliodhulumu.* "Mizizi" hapa mradi wake ni viongozi wa uasi. Imam Razi anasema, *Daabir* ni mtu wa mwisho aliyebaki kuangalia mambo.

51. Sema: Mimi siwaambii, Ninazo hazina za Mwenyezi Mungu, au najua mambo ya siri; wala siwaambieni, mimi ni Malaika, sifuati ila yaliyofunuliwa kwangu. Sema: Je, kipofu na mwemye macho wako sawa? Basi je hamfikiri!

قُلْ لَّآ اَقُوْلُ لَكُمْ عِنْدِيْ خَزَآئِنُ اللّٰهِ وَلَآ اَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَآ اَقُوْلُ لَكُمْ اِنِّيْ مَلَكٌ ۚ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا
يُوْحٰۤى اِلَيَّ ؕ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ ؕ اَفَلَا
تَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٥١﴾

FUNGU 6

52. Na uwaonye kwa (Qur'an) hii wale wanaoogopa ya kwamba watakusanywa kwa Mola wao - hawana mlinzi ye yote isipokuwa Yeye wala mwombezi - ili wapate kumcha.

وَاَنْذِرْ بِهِ الَّذِيْنَ يَخَافُوْنَ اَنْ يُّحْشَرُوْۤا اِلٰى رَبِّهِمْ
لَيْسَ لَهُمْ مِّنْ دُوْنِهٖ وَلِيٌّ وَّلَا شَفِيْعٌ لَّعَلَّهُمْ
يَتَّقُوْنَ ﴿٥٢﴾

53. Wala usiwafukuze wale wanaomwomba Mola wao asubuhi na jioni kwa kutaka radhi Yake; si juu yako hesabu yao hata kidogo wala hesabu yako si juu yao hata kidogo, ya kwamba uwafukuze na uwe miongoni mwa wadhalimu.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ ؕ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ
وَّمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِّنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُوْنَ
مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥٣﴾

54. Na kadhalika Tumewajaribu baadhi yao kwa wengine ili waseme: Je, hao ndiyo Mwenyezi Mungu Amewafanyia hisani miongoni mwetu? Je, Mwenyezi Mungu Hawajui sana wanaomshukuru?

وَكَذٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِّيَقُوْلُوْۤا اَهٰۤؤُلَآءِ
مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنْ بَيْنِنَا ؕ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَعْلَمَ
بِالشّٰكِرِيْنَ ﴿٥٤﴾

55. Na wanapokufikia wale wanaoamini Aya zetu, basi sema: Amani iwe juu yenu, Mola wenu Amejilazimisha rehema, kwamba atakayefanya miongoni mwenu uovu kwa ujinga, kisha akatubu baada yake na akafanya wema, basi Yeye ndiye Msamehevu, Mrehemevu.

وَاِذَا جَآءَكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِاٰيٰتِنَا فَقُلْ سَلٰمٌ
عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۙ اَنَّهٗ مَنْ
عَمِلَ مِنْكُمْ سُوْٓءًا ۢ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْۢ بَعْدِهٖ
وَاَصْلَحَ فَاَنَّهٗ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٥٥﴾

56. Na hivi ndivyo Tunavyoeleza Aya, na ili njia ya wakosefu ibainike.

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلِتَسْتَبِيْنَ سَبِيْلُ الْمُجْرِمِيْنَ ﴿٥٦﴾

Aya 53. Siyo mradi wake ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa akiwafukuza watu wanyonge walioingia dini. Bali hapa wanajibiwa watu wenye majivuno ambao hukataa kufuata dini kwa kuwa wanaoifuata ni watu wanyonge na maskini, na ambao hutaka wale maskini kwanza wafukuzwe kisha nao ndipo waingie. Hapa watu hao wanaambiwa, hii haja yao haikubaliwi.

FUNGU 7

57. Sema: Hakika nimekatazwa kuwaabudu wale mnaowaita kinyume cha Mwenyezi Mungu. Sema: Sitafuata matamanio yenu yasiyokuwa na maana, maana hapo nitapotea na sitakuwa miongoni mwa walioongoka.

قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ ۚ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ ۙ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا
أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58. Sema: Hakika mimi ninayo dalili wazi itokayo kwa Mola wangu, nanyi mmeikadhibisha; sina mnayoyataka kwa haraka; hapana hukumu ila kwa Mwenyezi Mungu, Anahadithia yaliyo kweli; Naye ni Mbora wa mahakimu.

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ ۚ مَا عِنْدِي
مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ ۚ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۖ يَقُصُّ الْحَقَّ
وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٨﴾

59. Sema: Lau ningalikuwa nayo mnayoyataka upesi, shauri lingalikwisha baina yangu na baina yenu; na Mwenyezi Mungu Anawajua sana wadhalimu.

قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الْأَمْرُ
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۗ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾

60. Na ziko Kwake funguo za siri - hakuna azijuaye ila Yeye tu; na Anajua yaliyomo barani na baharini; na halianguki jani ila Analijua, wala punje katika giza la ardhi; wala kilichorutubika, wala kilichoyabisika, ila yamo katika Kitabu kidhihirishacho.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ
مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا
وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦٠﴾

61. Naye ndiye Anayewafisheni wakati wa usiku, na Anayafahamu mnayoyatenda wakati wa mchana, kisha Yeye Huwafufueni humo ili muda uliowekwa umalizike; kisha Kwake marudio yenu, ndipo Atawaambieni yale mliyokuwa mkiyafanya

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ
بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُسَمًّى ۖ ثُمَّ
إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦١﴾

Aya 61. *Yatawaffaakum billaili,* "Anayewafisheni wakati wa usiku." Mwanachuoni aliyetunga Al-Baharul-Muhit anasema: "Neno tawaffi, ijulikanayo sana maana yake ni 'kufisha', lakini katika Aya hii limetumiwa kwa maana ya 'kulaza usingizi' kwa vile usingizi unavyofanana sana na mauti."

FUNGU 8

62. Naye ndiye Mshindi juu ya watu Wake na Huwapelekeeni wahifadhi; hata mmoja wenu anapofikiwa na mauti, Wajumbe Wetu humfisha, nao hawalegei.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً ۚ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُوْنَ ﴿٦٢﴾

63. Kisha wanarudishwa kwa Mwenyezi Mungu, Mola wao wa haki. Sikilizeni! Hukumu ni Yake, naye ni Mwepesi wa wanaohesabu.

ثُمَّ رُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ ۗ اَلَا لَهُ الْحُكْمُ ۟ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحٰسِبِيْنَ ﴿٦٣﴾

64. Sema: Ni nani Anayewaokoeni katika taabu za bara na bahari, mnamwomba kwa unyenyekevu na kwa siri: Kama Akituokoa katika hii, bila shaka tutakuwa miongoni mwa wanaoshukuru.

قُلْ مَنْ يُّنَجِّيْكُمْ مِّنْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُوْنَهٗ تَضَرُّعًا وَّخُفْيَةً ۚ لَئِنْ اَنْجٰىنَا مِنْ هٰذِهٖ لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ ﴿٦٤﴾

65. Sema: Mwenyezi Mungu Huwaokoeni katika hayo na katika kila mashaka, kisha ninyi mnamshirikisha.

قُلِ اللّٰهُ يُنَجِّيْكُمْ مِّنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ اَنْتُمْ تُشْرِكُوْنَ ﴿٦٥﴾

66. Sema: Yeye Ndiye Awezaye kuwaleteeni adhabu kutoka juu au kutoka chini ya miguu yenu, au kusababisha mgawanyike katika vikundi vinavyohasimiana na kuwafanyeni muonje vurugu za ninyi kwa ninyi. Tazama jinsi Tunavyozieleza Ishara kwa njia mbalimbali ili wapate kufahamu.

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلٰٓى اَنْ يَّبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْجُلِكُمْ اَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَّيُذِيْقَ بَعْضَكُمْ بَاْسَ بَعْضٍ ۗ اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُوْنَ ﴿٦٦﴾

67. Na watu wako wameikadhibisha, hali hiyo ni haki. Sema: Mimi si mlinzi juu yenu.

وَكَذَّبَ بِهٖ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ ۗ قُلْ لَّسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيْلٍ ﴿٦٧﴾

68. Kila habari ina wakati maalum, na hivi karibuni ninyi mtajua.

لِكُلِّ نَبَاٍ مُّسْتَقَرٌّ ۡ وَّسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٨﴾

Aya 66. Neno *yalbisakum* linaleta picha ya janga linalogandamana kwa kudumu na linakuwa sehemu ya mwili kama vile nguo. Kwa hiyo tafsiri ya uaminifu inataka ya kwamba litumike neno linaloonyesha hali ya kudumu.

Aya 68. *Naba'*, "Habari." Neno hili hapa mradi wake ni "Bishara." Mwenyezi Mungu ameweka wakati maalumu wa kutimiza kila bishara, na itakapotimizwa, mtajua.

69. Na unapowaona wale wanaozihafifisha Aya Zetu, basi ujitenge nao mpaka wazungumze maneno mengine; na kama Shetani akikusahaulisha, basi usikae baada ya kukumbuka pamoja na watu wadhalimu.

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٩﴾

70. Wala si juu ya wale wanaomcha (Mwenyezi Mungu) hesabu yao (wadhalimu) hata kidogo, lakini ni mauidha ili wapate kujiepusha.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِم مِّن شَيْءٍ وَلَٰكِن ذِكْرَىٰ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na uwaache wale walioifanyia dini yao mchezo na upuuzi, na yamewadanganya maisha ya dunia, na uwakumbushe kwayo, isije nafsi yo yote ikaangamizwa kwa sababu ya yale iliyoyachuma. Haina mlinzi wala mwombezi ye yote isipokuwa Mwenyezi Mungu. Na ingawa itatoa fidia ya kila namna haitapokelewa kwake. Hao ndiyo walioangamizwa kwa sababu ya yale waliyoyachuma. Wao watapata kinywaji cha maji ya moto na adhabu iumizayo kwa sababu walikuwa wakikataa.

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۚ وَذَكِّرْ بِهِ أَن تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِن تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَّا يُؤْخَذْ مِنْهَا ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا ۖ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧١﴾

FUNGU 9

72. Sema: Je, tumwombe asiyekuwa Mwenyezi Mungu ambaye hatufaidishi wala hatudhuru, na turudishwe nyuma baada ya Mwenyezi Mungu kutuongoza, sawa na yule ambaye mashetani wamemsumbua akiwayawaya katika ardhi? Anao marafiki zake wanaomwita

قُلْ أَنَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ

Aya 69. Kama watu wanafanyia mzaha Aya za Mwenyezi Mungu mbele yetu inatakiwa tuondoke mara moja ili wasipate nafasi ya kuendeleza mzaha wao na kujiitia adhabu ya Mwenyezi Mungu.

Aya 72. Sehemu ya kwanza ya Aya hii inatufunza namna nzuri ya kuhubiri dini; Kwanza

kwenye mwongozo (wakisema): Njoo kwetu. Sema: Mwongozo hasa ni mwongozo wa Mwenyezi Mungu, na tumeamrishwa tujitoe kwa Mola wa walimwengu wote.

يَدْعُونَهُۥٓ إِلَى ٱلْهُدَى ٱئْتِنَا ۗ قُلْ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلْهُدَىٰ ۖ وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٧٢﴾

73. Na kasimamisheni Sala na Mcheni Yeye; naye ndiye Ambaye mtakusanywa Kwake.

وَأَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّقُوهُ ۚ وَهُوَ ٱلَّذِىٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na Yeye Ndiye Aliyeziumba mbingu na ardhi kwa njia inayofaa; na siku Atakaposema; 'kuwa, basi huwa'. Kauli Yake ni haki, na ufalme ni wake siku itakapopulizwa parapanda; Mjuzi wa siri na dhahiri; naye ndiye Mwenye hekima, Mwenye habari.

وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۖ وَيَوْمَ يَقُولُ كُن فَيَكُونُ ۚ قَوْلُهُ ٱلْحَقُّ ۚ وَلَهُ ٱلْمُلْكُ يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْخَبِيرُ ﴿٧٤﴾

75. Na (kumbukeni) Ibrahimu alipomwambia baba yake, Azar; Je, unashika masananu kuwa waungu? Hakika ninakuona wewe na watu wako katika upotevu dhahiri.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ لِأَبِيهِ ءَازَرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا ءَالِهَةً ۖ إِنِّىٓ أَرَىٰكَ وَقَوْمَكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

76. Na hivyo Tukamwonyesha Ibrahimu ufalme wa mbingu na ardhi, na ili awe miongoni mwa wenye yakini.

وَكَذَٰلِكَ نُرِىٓ إِبْرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ ٱلْمُوقِنِينَ ﴿٧٦﴾

---

kubainisha makosa ya wapinzani kama inavyoashiriwa na maneno haya *hatufaidishi wala hatudhuru;* kisha kueleza ukweli kama inavyoashiriwa na maneno haya, *baada ya Mwenyezi Mungu kutuongoza.*

Aya 74. Maneno *kun fayakuun* 'kuwa basi huwa' hayaonyeshi mabadiliko yanayojileta yenyewe kutoka katika hali ya kutokuwepo kitu kuja katika hali ya kuwepo kwa kitu. Yana maaana kwamba mara Mwenyezi Mungu Anapotaka, ule utashi Wake unaanza kuchukua sura na mwishowe hufanyika kama Anavyokusudia.

Aya 75. *Ab,* "Baba." Neno hili pia lina maana hizi, babu; ndugu wa baba. Azar hakuwa baba mazazi wa Nabii Ibrahimu, bali alikuwa ndugu wa baba yake. sababu ni hii. Nabii Ibrahimu aliweka ahadi ya kumwombea *ab* yake aitwaye Azar ambaye alikuwa mchonga miungu ya masanamu. Alipojua kuwa huyo *ab* yake ni adui wa Mwenyezi Mungu aliachilia mbali kumwombea. Lakini katika siku za mwisho za maisha yake Nabii Ibrahimu alipojenga Kaaba pamoja na mwanawe Ismail, alimwombea *waalid* (baba mzazi) wake, na hakukatazwa kumwombea. Hii inaonyesha ya kuwa baba mzazi wa Ibrahimu ni mtu mwingine na Azar alikuwa ndugu wa baba yake tu.

Aya 76. *Malakuut.* "Ufalme." Neno hili maana yake ni enzi, milki, ufalme mkubwa, uwezo wa kukifanyia kitu kama atakavyo, mahali pa roho takatifu mbinguni (Akrab). Neno

77. Na usiku ulipomwingilia akaona nyota, akanena: Hii ni Mola wangu? Lakini ilipotua, akasema: Sipendi vituavyo.

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ الَّيْلُ رَاٰ كَوْكَبًا ۚ قَالَ هٰذَا رَبِّيْ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِيْنَ ﴿٧٧﴾

78. Na alipouona mwezi unang'aa, akasema: Huu ni Mola wangu? Lakini ulipotua, akasema: Asingaliniongoza Mola wangu, bila shaka ningalikuwa miongoni mwa wapotevu.

فَلَمَّا رَاَ الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هٰذَا رَبِّيْ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَّمْ يَهْدِنِيْ رَبِّيْ لَاَكُوْنَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّآلِّيْنَ ﴿٧٨﴾

79. Na alipoliona jua linang'aa, akasema: Hili ni Mola wangu? Hili kubwa kabisa! Lakini lilipotua akasema: Enyi watu wangu! mimi simo katika hayo mnayoyashirikisha.

فَلَمَّا رَاَ الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّيْ هٰذَآ اَكْبَرُ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَتْ قَالَ يٰقَوْمِ اِنِّيْ بَرِيْٓءٌ مِّمَّا تُشْرِكُوْنَ ﴿٧٩﴾

80. Kwa yakini mimi nimejielekeza uso wangu kwa Yule Aliyeziumba mbingu na ardhi, kwa kujihalisisha, tena mimi si miongoni mwa washirikina.

اِنِّيْ وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِيْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِيْفًا وَّمَآ اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿٨٠﴾

81. Na watu wake wakajadiliana naye, Akasema, Je, mnanihoji juu ya Mwenyezi Mungu na hali Yeye Ameniongoza? Wala siogopi wale

وَحَآجَّهٗ قَوْمُهٗ ۗ قَالَ اَتُحَآجُّوْٓنِّيْ فِي اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنِ ۗ وَلَآ اَخَافُ مَا تُشْرِكُوْنَ بِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ

Malakuut hasa hutumika kwa kutaja ufalme au milki ya Mwenyezi Mungu (Mufradat).

Maneno haya, *Tukamwonyesha Ibrahimu ufalme wa mbingu*, maana yake, Tulimwonyesha Ibrahimu uwezo na mamlaka Tuliyo nayo, juu ya kila sehemu ya ulimwengu. Walii mkubwa wa Kiislamu aitwaye Shihabuddin Suhrwardi, ameandika katika kitabu chake maarufu kiitwacho "'Awaariful-Ma'aarif" ya kwamba msafiri wa kiroho, anapofikia daraja hii, yaani anapowezeshwa kuiona enzi ya Mwenyezi Mungu anakuwa kama ilivyo, anayezaliwa tena kiroho, na ya kwamba hakuna mtu anayeweza kupelekwa mbele ya Mwenyezi Mungu mpaka amefikia daraja hii ya yakini. Lakini mtu anapofikia daraja hii ya yakini, wasiwasi hauwezi kupenya ndani ya moyo wake, kwani hapo atakuwa anaishi mbele hasa ya Mwenyezi Mungu.

Aya 77, 78, 79. Watu wengine wanadhani ya kuwa Nabii Ibrahimu alipata kusadiki ya kuwa nyota na jua na mwezi ni miungu, na alipoona vinatua ndipo akavikataa. Hivi sivyo. Hapa Nabii Ibrahimu alikuwa anashindana na watu wake na akatumia njia hiyo ya usemi ili kuwafahamisha makosa yao. Ni kama kuwaambia, Je, mnasema hili jua na mwezi na nyota kuwa miungu wangu? Mbona vinatoka na kutoweka? Vitu vya namna hii haviwezi kuwa Mungu.

Aya 80, 81, 82. Aya hizi zinahakikisha kuwa Nabii Ibrahimu alikuwa anamwamini Mwenyezi Mungu na akijua sana sifa Zake, na hii yote ilikuwa anafanya bidii kuwavuta pole pole watu wake kwa Mwenyezi Mungu.

mnaomshirikisha naye, isipokuwa Mola wangu akipenda cho chote. Mola wangu Anao wasaa wa elimu na kila kitu; basi je hamshiki mauidha?

رَبِّي شَيْئًا ۗ وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۗ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨١﴾

82. Na nitaogopaje hayo mnayoyashirikisha, hali ninyi hamwogopi kumshirikisha Mwenyezi Mungu na kile ambacho hakukiteremshia dalili kwenu? Basi kundi gani katika mawili linastahili zaidi kupata amani, ikiwa ninyi mnajua?

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ
أَشْرَكْتُم بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا ۚ
فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ ۖ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٢﴾

83. Wale walioamini na hawakuchanganya imani yao na dhuluma - hao ndiyo ambao watapata amani, nao ndiyo wanaoongozwa.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ
لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٨٣﴾

FUNGU 10

84. Na hiyo ndiyo hoja Yetu Tuliyompa Ibrahimu juu ya watu wake. Tunamnyanyua katika vyeo yule Tumtakaye; hakika Mola wako ndiye Mwenye hekima, Ajuaye.

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ ۚ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مَّن نَّشَاءُ ۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٤﴾

85. Na Tukampa Isihaka na Yakubu; wote Tukawaongoza, na Nuhu Tulimwongoza zamani, na katika wazao wake, Daudi na Suleimani na Ayubu na Yusuf na Musa na Harun; na hivi ndivyo Tuwalipavyo wafanyao hisani:

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ وَنُوحًا
هَدَيْنَا مِن قَبْلُ ۖ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ
وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ ۚ وَكَذَٰلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

86. Na Zakaria na Yahya na Isa na Ilyasa; wote walikuwa miongoni mwa watu wema.

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ ۖ كُلٌّ مِّنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

87. Na Ismaili na Elisha na Yunus na Luti, na wote Tukawafadhili juu ya walimwengu.

وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا ۚ وَكُلًّا
فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

Aya 85 - 87. Katia Aya hizi majina ya Manabii yamewekwa katika mpango wa hekima sana ulio mzuri. Ni vigumu makafiri kuifahamu Qur'an vizuri kwa sababu ya giza liliomo mioyoni mwao la uadui. Sasa hapa pia tutadhihirisha ujinga mwingine wa Padre Dale. Sikieni anavyosema juu ya Aya hizi. Ameandika, "Majina ya Manabii hawa yanatajwa ovyo tu. Ishmael hatajwi kabla

ya Isaaka; na baada ya kumtaja Nuhu, amtia Daud na Suleimani, katika wazao wake Nuhu, akirukiza wengi . . . . Tena amtia Eliya pamoja na Zakaria na Yohana mbatizaji na Bwana wetu . . . ni kana kwamba ataja kila mmoja alikumbukapo jina lake bila kufikiri wakati alipokuwako duniani" (uk. 589 590).

MPANGO WA QUR'AN UNA HEKIMA.

Kupanga majina kama watu walivyofuatana katika kuzaliwa ndiyo elimu moja aliyojua Padre Dale. Akiwakuta watu wamewekwa mahali, mara anaona aliyesimama mbele yao ndiye wa kwanza kuzaliwa! Kama Qur'an ingesema mpango wa Manabii hao katika Aya hiyo ndivyo walivyofuatana katika kuja duniani, Padre Dale angekuwa na haki ya kuleta lawama. Lakini Qur'an haikusema hivyo. Ukitazama Aya hizo tatu, mara utaona kuwa kuna mpango maalumu uliokusudiwa. Manabii wa Aya ya mbele wameitwa *Al-Muhsiniin*, waliotajwa katika Aya ya pili yake wameitwa *Assaalihiin*, na wa Aya ya tatu wamesemwa, *Fadhdhalnaa 'alal-'aalamiin*. Wamepangwa kama vile vikosi vya watu wenye kazi au sifa mbalimbali. Hivyo, kama kusudio ni hilo la kuwaonyesha kila kundi waliofanana pamoja, ingekuwa maana gani kuwapanga kwa kufuata tarehe za kufika kwao? Je, mnaona ulivyo werevu wa Padre Dale!

Aya hizi tatu zinaonyesha ya kwamba si Ibrahimu tu aliyehubiri kuilaumu shirki, bali Manabii wengine pia.

Aya 85 inataja wazao wa Ibrahimu mpaka kizazi cha pili, ikimtaja mtoto wa Ibrahimu (Isihaka) na mjukuu wake (Yakubu au Israeli). Jina la Ismaili linatajwa katika fungu jingine asiwekwe katika daraja dogo la kuwa chini ya Ibrahimu.

KUNDI LA KWANZA

Utaona ya kuwa Manabii waliotokana na Nuhu katika Aya hizi tatu wamegawanywa katika mafungu matatu. Fungu la kwanza lina Daudi, Suleimani, Ayubu, Yusuf, Musa na Harun, ambao ni Manabii waliopewa mamlaka, mali na ustawi, na hivyo wakaweza kuwatendea wema wanadamu. Hivyo Manabii wa kundi hili wameitwa *Al-Muhsiniin*, yaani, wafanyao hisani. Daudi na Suleimani walikuwa wafalme. Yusuf na Ayubu walipewa ustawi baada ya kujaribiwa kwa mateso na kuonyesha subira kubwa. Musa na Harun walifaidi mamlaka makubwa kati ya watu wao.

KUNDI LA PILI.

Kundi la pili limetajwa katika Aya 86, nao ni Zakaria, Yahya, Isa na Ilyasa. Hakuna ye yote katika hawa aliyepata mamlaka ya kidunia au mali, wote waliishi maisha ya unyonge na ya chini, hata inasemwa ya kuwa Ilyasa alikuwa akionekana kwa nadra tu na akiishi porini. Kwa sababu hii kundi hili limetajwa pa peke yake, nao wameitwa *Assaalihiin*, yaani watu wema, watawa. Watatu wa kwanza katika hili kundi la pili walifuatana; na ingawa Ilyasa si wa majira moja nao, alifanana sana na Yahya (Yohana) ambaye alikuja katika jinsi na nguvu ya Iyasa (Eliya), (kama alivyosema Yesu, kuwajibu wanafunzi wake, "Eliya yuaja kwanza, nae atatengeneza yote; lakini nawaambieni, ya kwamba Eliya amekwisha kuja, wasimtambue, wakamtendea yote waliyotaka . . . Ndipo wakafahamu wale wanafunzi ya kuwa amesema nao habari za Yohana Mbatizaji (Mat. 17:10-13); hivyo Ilyasa naye ametiwa ndani ya kundi hilo.

KUNDI LA TATU

Kundi la tatu linatajwa katika Aya 87, nao ni Ismaili, Elisha, Yunus na Luti. Hawa hawakuwa na mamlaka ya kidunia, lakini Mwenyezi Mungu aliwapa fadhili na ubora. Hawa wamesingiziwa ya kwamba walikuwa na tamaa ya kupata mamlaka na utajiri.

Juu ya Ismaili, tunasoma katika Biblia, "Atakuwa mfano wa punda wa mwitu kati ya wanadamu; mkono wake utakuwa kinyume cha kila mtu, na kila mtu vivyo atakuwa ni kinyume

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ ۖ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٨﴾
ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ
وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٩﴾

88. Na katika baba zao na wazao wao na ndugu zao, na tukawachagua na tukawaongoza kwenye njia iliyonyoka.

89. Huo ni mwongozo wa Mwenyezi Mungu. Kwa huo Humwongoza Amtakaye katika watu Wake. Na kama wangemshirikisha (Mwenyezi Mungu), bila shaka yangaliwaharibikia yale waliyokuwa wakiyatenda.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ۚ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا
بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٩٠﴾
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۖ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ ۗ قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾

90. Ni hawa ambao Tuliwapa Kitabu na uwezo wa kuhukumu na utume; kwa hiyo kama hawa wakiyakataa hayo, basi Tumekwisha yawekea watu wasioyakataa.

91. Hao ndiyo ambao Mwenyezi Mungu Amewaongoza, basi ufuate mwongozo wao. Sema: Siwaombeni ujira juu ya hayo; siyo haya ila ni mauidha kwa watu.

---

chake" (Mwanzo 16:12). Katika Talmud, Ismaili anasemwa ya kuwa alimfuata baba yake Ibrahimu wakati Ibrahimu alipotoka na Ishaka kwenda mchinja (Isihaka) kama dhabihu, akifurahi kuwa amebaki peke yake kurithi mashamba yote na makundi yote ya wanyama.

Elisha anasemwa kuwa alimwulisha mfalme aliyekataa kumtii ili yeye apate kuwa na nguvu katika mambo ya utawala.

Yunus anasemwa alimkasirikia Mungu kwa kuwa aliaibishwa kwa sababu bishara aliyotoa haikutimia, na ya kwamba alitafuta kupata utawala.

Luti anasemwa ya kuwa alifanyia tamaa sana ardhi za malisho zenye rutuba na ya kwamba siku zote alikuwa akigombana na ami yake, Ibrahimu .

Hivyo Manabii hawa wamelaumiwa na watu kwamba walikuwa ni wenye tamaa sana ya mali na mamlaka. Lakini Qur'an inatangaza ya kwamba lawama hizo zote ni za uwongo, na ya kwamba hao Manabii walifadhiliwa cheo cha juu kuliko watu wengine.

MPANGO HUU NDIO BORA

Ni wazi kabisa mpango waliopangwa Manabii hao katika Aya hizo ni wa maana sana na bora, tena wenye hekima kweli-kweli, na hakuna mpango mwingine wo wote ungeweza kuwa bora ya huo. Manabii wenye hali zinazofanana wamewekwa kifungu kimoja ili kuonyesha namna na fadhili mbalimbali za Mwenyezi Mungu walizopewa; na waliolaumiwa, kusafishwa na lawama hizo. Siyo wazi mashtaka ya Padre Dale yanathibitisha kuwa yeye mwenyewe ndiye anayejisemea "ovyo." Kuna methali isemayo "Chura aliyomo kisimani atajuaje yaliyoko baharini!"

FUNGU 11

92. Na walishindwa kumheshimu Mwenyezi Mungu ilivyotakiwa kumheshimu pale waliposema: Mwenyezi Mungu Hakumfunulia cho chote binadamu.. Sema: Ni nani Aliyekiteremsha Kitabu alicholeta Musa, chenye nuru na mwongozo kwa watu, mlichokifanya nyaraka-nyaraka, mkadhihirisha sehemu yake na yaliyo mengi mkayaficha? Na mkafundishwa msiyoyajua ninyi wala baba zenu. Sema: Mwenyezi Mungu (ndiye Aliyekiteremsha); kisha waache wacheze katika porojo yao.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ
عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ ۗ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ
بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ ۖ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ
تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا ۖ وَعُلِّمْتُم مَّا لَمْ تَعْلَمُوا
أَنتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ
يَلْعَبُونَ ﴿٩٢﴾

93. Na hiki ni Kitabu Tulichoki-teremsha, kilichobarikiwa, kinahaki-kisha yale yaliyokitangulia, na ili uuonye Mama wa miji na walio pembezoni mwake. Na wale wanaoiamini Akhera hukisadiki, nao huzihifadhi Sala zao.

وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ
يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا ۚ وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ
يُحَافِظُونَ ﴿٩٣﴾

94. Na nani mdhalimu mkubwa kuliko yule Amtungiaye uwongo Mwenyezi Mungu au mwenye kusema: Nimefunuliwa na hali hakufunuliwa cho chote, na yule asemaye: Hivi karibuni nitateremsha (ufunuo) kama ule Aliouteremsha Mwenyezi Mungu? Na kama ungewaona wadhalimu watakapokuwa katika mahangaiko ya mauti na Malaika watakapoinyoosha mikono yao (na kuwaambia): Zitoeni roho zenu; leo mtalipwa adhabu ifedheheshayo kwa sababu ya yale mliyokuwa mkisema juu ya Mwenyezi Mungu pasipo haki, na mlikuwa mkizifanyia kiburi Aya Zake.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ
إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ
مَا أَنزَلَ اللَّهُ ۗ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ
وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ ۖ الْيَوْمَ
تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى
اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٤﴾

95. Na bila shaka ninyi mmetujia mmoja mmoja kama Tulivyowaumbeni mara ya kwanza na mmeyaacha nyuma yenu Tuliyowapeni, na Hatuwaoni waombezi wenu pamoja nanyi ambao mlidai kuwa ni washirika (wa Mwenyezi Mungu) kwenu. Kwa hakika yamekatika (mahusiano yaliyokuwa) baina yenu, na yamewapoteeni mliyokuwa mkidai.

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُم مَّا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۖ وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ ۚ لَقَد تَّقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنكُم مَّا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٥﴾

FUNGU 12

96. Bila shaka Mwenyezi Mungu ndiye Mchipushaji wa mbegu na kokwa. Hutoa mzima katika maiti, naye ni Mtoaji wa maiti katika mzima. Huyo ndiye Mwenyezi Mungu; basi mnageuzwa wapi?

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَىٰ ۖ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٩٦﴾

97. Ndiye Aichipushaye asubuhi; na Ameufanya usiku kuwa starehe, na jua na mwezi kwa kuhesabu. Huo ndiyo mpimo wa Mwenye nguvu, Ajuaye.

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٧﴾

98. Na Yeye ndiye Aliyewafanyieni nyota ili mwongoke kwazo katika giza za bara na bahari; hakika Tumeeleza Aya kwa watu wanaojua.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۗ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٨﴾

99. Na Yeye ndiye Aliyewaumbeni katika nafsi moja, na pako (kwa ajili yenu) mahali pa kukaa na mahali pa kuwekea: hakika Tumezieleza Aya kwa watu wanaofahamu.

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ ۗ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿٩٩﴾

Aya 96. *Mchipushaji wa mbegu na kokwa,* yaani kama vile mbegu na kokwa zinachipuka na kuwa miti mikubwa, kadhalika mwanadamu amefanana na mbegu, na amekusudiwa kuwa kitu kitukufu.

Hutoa mzima katika maiti, ni maneno yanayoweza kufasiriwa namna nyingi. Inawezekana watoto wa watu waovu wawe watu wema, maana watu waovu ni wafu wa kiroho.

Aya 97. *Ndiye Aichipushaye asubuhi,* yaani kama vile Mwenyezi Mungu anavyoleta mapambazuko na kuufanya usiku ubadilike uwe mchana, vivyo hivyo huwatoa watu katika giza la kiroho na kuwatia katika nuru. Huwatoa katika giza la kufuru na kuwaingiza katika nuru ya imani na wema.

100. Na Yeye ndiye Aliyeteremsha maji kutoka mawinguni, na kwayo Tunaotesha mimea ya kila kitu, kisha tunachipusha majani ya kijani katika hiyo; Tunatokeza katika hiyo punje zilizopangana; na katika mitende (Tunatokeza) katika makole yake vishada vyenye kuinama karibu karibu, na bustani za mizabibu na zaituni na makomamanga, yanayofanana na yasiyofanana. Angalieni matunda yake yanapopamba na kuiva kwake. Bila shaka katika hayo ziko Ishara kwa watu wanaoamini.

وَهُوَ الَّذِيٓ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً ۚ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ
نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ
حَبًّا مُّتَرَاكِبًا ۚ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ
وَّجَنّٰتٍ مِّنْ اَعْنَابٍ وَّالزَّيْتُوْنَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا
وَّغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ؕ اُنْظُرُوْٓا اِلٰى ثَمَرِهٖٓ اِذَآ اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖ ؕ
اِنَّ فِيْ ذٰلِكُمْ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿١٠٠﴾

101. Na wakamfanyia Mwenyezi Mungu majinni kuwa washirika, hali Yeye Amewaumba. Na wanamsingizia kuwa na wana wa kiume na wa kike pasipo kujua. Ameepukana na upungufu, na Yu juu kuliko yale wanayomsifu nayo.

وَجَعَلُوْا لِلّٰهِ شُرَكَآءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوْا لَهٗ
بَنِيْنَ وَبَنٰتٍۢ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؕ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا
يَصِفُوْنَ ﴿١٠١﴾

FUNGU 13

102. Mwanzishaji wa mbingu na ardhi! Inamkinikaje Awe na mwana hali hana mke, naye Aliumba kila kitu naye ni Mjuzi wa vitu vyote?

بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ اَنّٰى يَكُوْنُ لَهٗ وَلَدٌ وَّ
لَمْ تَكُنْ لَّهٗ صَاحِبَةٌ ؕ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿١٠٢﴾

103. Huyo ndiye Mweyezi Mungu, Mola wenu, hakuna aabudiwaye ila Yeye, Mwumba wa kila kitu, kwahiyo Mwabuduni; naye ni Mlinzi wa kila kitu.

ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
فَاعْبُدُوْهُ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَّكِيْلٌ ﴿١٠٣﴾

Aya 102. Baada ya kueleza mafundisho yaliyobuniwa na watu, Qur'an imeanza kueleza mafundisho ya Kiungu.

Mtu anaweza kupata mtoto kwa njia mbili tu. Ama kwa kuwa na mke au kwa kumpanga. Kwa njia ya kwanza, Mungu hana mke, hivyo hawezi kuwa na mwana. Wakristo wanamwita Yesu mwana wa Mungu, lakini hawamwiti Mariamu mke wa Mungu. Basi, kama Yesu alikuwa ni mwana wa Mungu wa kupanga tu, hilo halitompa ubora kuliko wanadamu wengine, maana mtu mwingine ye yote angeweza kupangwa utoto na Mwenyezi Mungu. Isitoshe, kwa kuwa Mwenyezi Mungu ni Mwumba wa kila kitu, ana ujuzi kamili, hana haja ya kuwa na mwana.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۖ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٠٣﴾

104. Macho Hayamfikii, bali Yeye Anayafikia Macho; naye ni Latifu, Mwenye habari.

قَدْ جَاءَكُم بَصَائِرُ مِن رَّبِّكُمْ ۖ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ۚ وَمَا أَنَا عَلَيْكُم بِحَفِيظٍ ﴿١٠٤﴾

105. Hakika zimewafikieni hoja zenye busara kutoka kwa Mola wenu, basi anayeona ni faida yake mwenyewe, na anayepofuka, basi ni hasara yake mwenyewe; nami si mhifadhi wenu.

وَكَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٥﴾

106. Na hivi ndivyo Twazikariri Aya (wapate kufahamu) lakini itokeavyo ni kwamba wanasema: Umesoma (sana), na ili Tubainishe kwa watu wanaojua.

اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾

107. Ufuate uliyofunuliwa kutoka kwa Mola wako, hakuna aabudiwaye ila Yeye: na ujitenge na washirikina.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا ۗ وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۖ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

108. Na kama Mwenyezi Mungu Angependa wasingalishirikisha; na Sisi Hatukukufanya uwe mhifadhi juu yao, wala si wewe mlinzi wao.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ كَذَٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِم مَّرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

109. Wala msiwatukane wale ambao wanawaita kinyume cha Mwenyezi Mungu wasije wakamtukana Mwenyezi Mungu kupita kiasi bila kujua. Hivyo Tumewapambia kila watu vitendo vyao, kisha marejeo yao yatakuwa kwa Mola wao, naye Atawaambia waliyokuwa wakitenda.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَّيُؤْمِنُنَّ بِهَا ۚ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِندَ اللَّهِ ۖ وَمَا يُشْعِرُكُمْ

110. Na huapa kwa Mwenyezi Mungu kwa viapo vyao vyenye nguvu, kama ikiwafikia Ishara kwa yakini wataiamini. Sema: Hakika Ishara ziko

---

Aya 104. *Latiif*, Neno hili maana yake ni (1) mpole, na mwema; (2) asiyeonekana kwa macho; (3) anayejua visivyoonekana. Nalo ni sifa mojawapo ya Mwenyezi Mungu (Taj, Lisan na Akrab).

Baadhi ya watu wanafikiri ya kuwa wanaweza kumjua Mwenyezi Mungu kwa uwezo wa fahamu zao. Aya hii inavunja kabisa wazo hili, na inasema ya kuwa ni Mwenyezi Mungu Mwenyewe Anayeweza kujidhihirisha kwa watu na atie nuru katika fahamu za mtu ndipo aweze kumtambua. Na kwa kutimiza jambo hili Mwenyezi Mungu amemwekea mtu njia za kufuata ili aweze kumfikia.

kwa Mwenyezi Mungu; na ni kitu gani kitawatambulishieni ya kuwa itakapofika hawataamini.

أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١١٠﴾

111. Na Tutaifanya mioyo yao na vipawa vyao vya kuonea kurejea katika hali ile ile waliyokuwa nayo walipozikataa Ishara Zetu kwa mara ya kwanza, na Tutawaacha katika maasi yao wakitangatanga ovyo.

وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ
مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١١﴾

JUZU 8

FUNGU 14

112. Na lau kama Tungewateremshia Malaika, na wafu wakazungumza nao, na Tukawakusanyia kila kitu ana kwa ana, wasingaliamini, isipokuwa Atake Mwenyezi Mungu; lakini wengi wao wamo ujingani.

وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ
وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا
أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١٢﴾

113. Na kama hivyo tukamfanyia kila Nabii adui, mashetani katika watu na majinni. Baadhi yao wanawafunulia wengine maneno ya ushaufu kuwadanganya, na kama Mola wako Angalipenda wasingalifanya hayo; basi waache na wanayoyatunga.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَ
الْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا
وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١١٣﴾

Aya 112. Ishara hizi zote zilionekana katika wakati wa Mtume s.a.w. Malaika walionekana siku ya vita vya Badri, hata baadhi ya makafiri waliwaona (Jariri jalada 4 uk. 47), lakini wenye mioyo migumu hawakuamini. Walijua sana kuwa Mtume s.a.w. ni mkweli, lakini kwa sababu ya kuzungukwa na watu wabaya na tamaa mbaya wakakataa madai yake.

Aya 113. *Zukhrufal qaul,* "Maneno ya ushaufu." Neno *Zukhruf* maana yake ni dhahabu; pambo lo lote; pia kitu kilichopambwa; kitu kilichopambwa kwa rangi za uwongo au kwa uwongo (Akrab).

Maneno haya: *watu na majinni,* ambayo yanapatikana katika Aya nyingi za Qur'an, hayaonyeshi viumbe vya namna mbili mbalimbali, bali yanaonyesha watu wa namna mbili. *Ins* ni watu wote wa kawaida na *Jinn* ni watu wakubwa wasiochanganyika ovyo na watu wengine, na hawaonekani mara kwa mara. Viongozi waovu wameitwa majinni na wafuasi wao ni watu wajinga. Hao wote huwa ni adui za Mitume.

114. Na ili ielekee kwayo mioyo ya wale wasioamini Akhera, na ili wayaridhie, na ili wayachume wanayoyachuma.

وَلِتَصْغَىٰٓ إِلَيْهِ أَفْـِٔدَةُ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا۟ مَا هُم مُّقْتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾

115. Je, nimfuate hakimu ghairi ya Mwenyezi Mungu hali Yeye ndiye Amewateremshieni Kitabu kielezacho waziwazi? Na wale Tuliowapa Kitabu wanajua kwamba kimeteremshwa na Mola wako kwa haki. Basi usiwe miongoni mwa watiao shaka.

أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ أَبْتَغِى حَكَمًا وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ إِلَيْكُمُ ٱلْكِتَـٰبَ مُفَصَّلًا ۚ وَٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَـٰهُمُ ٱلْكِتَـٰبَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُۥ مُنَزَّلٌ مِّن رَّبِّكَ بِٱلْحَقِّ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾

116. Na limetimia neno la Mola wako kwa kweli na uadilifu. Hakuna awezaye kuyabadilisha manenoYake, na Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ۚ لَّا مُبَدِّلَ لِكَلِمَـٰتِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾

117. Na kama ukiwatii wengi wa wale waliomo ardhini watakupoteza katika njia ya Mwenyezi Mungu. Hawafuati ila dhana, na hawana ila kukisia tu.

وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِى ٱلْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾

118. Bila shaka Mola wako ndiye Anawajua sana walioipotea njia Yake, na Anawajua sana waliongoka.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَن يَضِلُّ عَن سَبِيلِهِۦ ۖ وَهُوَ أَعْلَمُ بِٱلْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾

119. Basi kuleni katika wale waliosomewa jina la Mwenyezi Mungu ikiwa ninyi mnaziamini Aya Zake.

فَكُلُوا۟ مِمَّا ذُكِرَ ٱسْمُ ٱللَّهِ عَلَيْهِ إِن كُنتُم بِـَٔايَـٰتِهِۦ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

Maneno ya ushaufu ni hoja wanazoambiana ambazo zinaonekana kana kwamba ni za kweli na imara, lakini kumbe ni za uwongo na ziko wazi, nazo zinatolewa ili kuwadanganya wenye akili ndogo.

Aya 115. Maneno haya, *nimtafute hakimu ghairi ya Mwenyezi Mungu?* yanaonyesha kuwa katika mambo ya dini Mwenyezi Mungu tu ndiye anaweza kufanywa hakimu. Vitabu vilivyoandikwa na wanazuoni wa dini haviwezi kutufanya tuache maneno yaliyoteremshwa na Mwenyezi Mungu, wala hakuna mwanadamu ye yote anayeweza kuwa hakimu katika mambo ya imani. Mungu tu ndiye Hakimu, na neno Lake tu ndilo linaloweza kuongoza katika ukweli.

Aya 116. *Hakuna awezaye kuyabadilisha maneno Yake,* mradi wake ni kuwa bishara anazoeleza Mwenyezi Mungu kuwa zitatokea, mtu hawezi kuzibadilisha, na kadhalika kanuni Zake hakuna awezaye kuzibadilisha. Ikumbukwe ya kuwa kanuni ya Mwenyezi Mungu ni ile iliyoelezwa waziwazi katika Qur'an. Mojawapo katika sheria za Mungu zilizoelezwa katika Qur'an ni kwamba Wajumbe Wake wanashinda na maadui zao wanashindwa.

120. Na mmekuwaje hamli katika (wanyama) wale waliosomewa jina la Mwenyezi Mungu na hali Amewabainishieni waziwazi Alivyowaharimishieni - isipokuwa vile mlivyovishurutishwa? Na hakika wengi wanapoteza (wengine) kwa matamanio yao bila elimu. Bila shaka Mola wako ndiye Awajuaye sana warukao mipaka.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ
قَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ
إِلَيْهِ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١٢٠﴾

121. Na acheni dhambi iwe iliyo dhahiri au iliyofichika; hakika wale wanaochuma dhambi hivi karibuni watalipwa yale waliyokuwa wakiyachuma.

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ
الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢١﴾

122. Wala msile katika wale wasiosomewa jina la Mwenyezi Mungu, maana huo kwa hakika ni uasi. Na kwa yakini mashetani wanawafunulia marafiki zao kubishana nanyi. Na kama mkiwatii, hakika ninyi mtakuwa washirikina.

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ
لَفِسْقٌ ۗ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ
لِيُجَادِلُوكُمْ ۖ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢٢﴾

FUNGU 15

123. Je, aliyekuwa maiti kisha Tukamhuisha na Tukamjaalia nuru, kwayo hutembea katika watu, anaweza kuwa sawa na yule ambaye hali yake ni kuwa gizani asiyeweza kutoka humo? Hivi ndivyo yamepambwa kwa makafiri waliyokuwa wakiyafanya.

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا
يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِخَارِجٍ مِنْهَا ۚ كَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

Aya 120. *Wanapoteza,* ni neno linaloonyesha ya kwamba mafundisho yanayotengenezwa na watu, ambayo watu wengi huyaleta ili kupinzana na mafundisho ya Mwenyezi Mungu, ni mafundisho yenye kuwapoteza watu.

Aya 121. Kuna mambo ambayo waziwazi yanaonekana maovu, na mengineyo yanaonekana kuwa mazuri lakini hakika yao ni maovu, au hata kama hayaonekani kuwa mabaya lakini uovu uliomo ndani yao unafichama na hauonekani. Hapa Qur'an inawafunza Waislamu wajiepushe na yote mawili, maana kuwa mtawa kunataka hivyo.

124. Na kadhalika Tuliwaachia viongozi wa wakosefu katika kila mji wafanye hila humo dhidi ya haki.; wala hawafanyii hila isipokuwa nafsi zao, lakini hawatambui.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا
فِيهَا ۖ وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

125. Na inapowafikia Ishara, husema: Hatuwezi kuamini mpaka tupewe sawa na yale waliyopewa Mitume wa Mungu. Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye zaidi Atakapoweka ujumbe Wake. Hivi karibuni itawafikia waliokosa fedheha kutoka kwa Mwenyezi Mungu na adhabu kali kwa sababu ya hila walizokuwa wakifanya.

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَن نُّؤْمِنَ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ
مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ ۘ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ
رِسَالَتَهُ ۗ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِندَ
اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

126. Basi yule ambaye Mwenyezi Mungu Anataka kumwongoza, Hufungua kifua chake kwa ajili ya kuukubali Uislamu; na kuhusu yule ambaye Anataka kumwacha apotee, Hukibana kifua chake kana kwamba anapanda kilima cha wima. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyopasisha adhabu kwa wale wasioamini.

فَمَن يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ۖ
وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا
كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ ۚ كَذَٰلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ
عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢٥﴾

Aya 124. Maneno; *akaabira mujrimiihaa*, kwa tafsiri ya neno kwa neno yana maana ya wale walio wakubwa miongoni mwa wenye dhambi wa mji ule. Neno wakubwa laweza kuwa na maana ya wale wenye hisa kubwa ya dhambi na kwa hiyo basi wanajitokeza miongoni mwao kama viongozi au laweza kuwa na maana ya wanachama wakubwa na wenye ushawishi wa jamii yenye dhambi.

Aya inaeleza ya kuwa wale viongozi waovu waliotajwa katika Aya 113 waliozungukwa na giza kubwa la ujinga (Aya 123), wanazidi katika juhudi yao ya kuzuia maendeleo ya Mitume; na mwishowe wanaangamia wenyewe.

Aya 125. Aya hii inaeleza hoja ya mwisho ya wasioamini katika majadiliano haya. Wanasema, "Hatutaamini wahyi wa Mwenyezi Mungu mpaka nasi tupate wahyi wa namna hiyo hiyo. Kama Mungu anazungumza nao hao Mitume, basi na azungumze nasi pia." Mwenyezi Mungu anajibu hoja hii ya upumbavu kwa kusema, "Mungu hazungumzi na kila mtu; anazungumza na yule tu anayemwona kuwa anastahili na anayemchagua." Watu ambao kwa vitendo vyao wanastahiki, kufedheheshwa hawawezi kutukuzwa na Mwenyezi Mungu. Wao mwisho wao ni kupata fedheha na adhabu kali.

Aya 126. Neno *swadru* laweza kutafsiriwa kama moyo. (Tazama Al-Munjid).

Amtakaye Mwenyezi Mungu kumwongoza ni mtu Mwenye matendo mema yanayompendeza Mwenyezi Mungu.

127. Na hii ndiyo njia ya Mola wako iliyonyoka. Bila shaka Tumeeleza Ishara kwa watu wenye kumbukumbu.

وَهَٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا ۗ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٧﴾

128. Watapata nyumba ya salama kwa Mola wao, naye ni Mlinzi wao kwa sababu ya yale waliyokuwa wakiyatenda.

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۖ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٨﴾

129. Na siku Atakapowakusanya wote, (Atawaambia), Enyi makundi ya majinni! hakika ninyi mmechukua wafuasi wengi katika wanadamu Na marafiki wao katika wanadamu watasema: Mola wetu, tulinufaishana sisi kwa sisi, na tumefikia muda wetu Uliotuwekea. Atasema: Moto ndiyo makazi yenu, mtakaa humo ila apende Mwenyezi Mungu; hakika Mola wako ndiye Mwenye hekima Ajuaye.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ ۖ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَّلْتَ لَنَا ۚ قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٩﴾

130. Na hivi hivi Tukawatawalisha baadhi ya wadhalimu juu ya wengine kwa sababu ya yale waliyokuwa wakiyachuma.

وَكَذَٰلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٣٠﴾

FUNGU 16

131. Enyi makundi ya majinni na wanadamu! Je hawakuwafikieni Mitume toka miongoni mwenu kuwabainishieni Aya Zangu na kuwaonyeni juu ya mkutano wa siku yenu hii? Watasema: Tumeshuhudia juu ya nafsi zetu. Na yaliwadanganya maisha ya dunia. Nao watajishuhudia wenyewe ya kwamba walikuwa makafiri.

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا ۖ وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٣١﴾

Aya 129. Ni dhahiri katika Aya hii neno *Jinn* (majini) ni *watu wakubwa* ambao wamewapoteza watu wengi wanaowafuata.

Maneno haya, *Moto ndiyo makazi yenu,* wanaambiwa watu wa kawaida ambao watajitetea kuwa si kosa lao ila ni la wakubwa waliowapoteza. Wanaambiwa sasa kulalama hakutawafaa kitu, lazima waingie Motoni wote, wakubwa na maskini, wenye hatia.

Aya 131. Maneno haya, *Mitume toka miongoni mwenu,* yanazidi kushuhudia kuwa jinni

132. Hayo ni kwa sababu ya kuwa Mola wako Hakuwa wa kuiangamiza miji kwa dhuluma, hali wenyeji wake wameghafilika.

ذٰلِكَ اَنْ لَّمْ يَكُنْ رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَّ
اَهْلُهَا غٰفِلُوْنَ ﴿١٣٢﴾

133. Na wote wana vyeo sawa na yale waliyoyatenda. Na Mola wako si Mwenye kughafilika na yale wanayoyatenda.

وَلِكُلٍّ دَرَجٰتٌ مِّمَّا عَمِلُوْا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا
يَعْمَلُوْنَ ﴿١٣٣﴾

134. Na Mola wako ndiye Mkwasi, Mwenye rehema. Kama Akipenda Atawaondoeni na kuweka wengine Awapendao baada yenu kama vile alivyowaumbeni katika wazao wa watu wengine.

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ۗ اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ
وَيَسْتَخْلِفْ مِنْۢ بَعْدِكُمْ مَّا يَشَآءُ كَمَآ اَنْشَاَكُمْ
مِّنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ اٰخَرِيْنَ ۗ ﴿١٣٤﴾

135. Kwa yakini mnayoahidiwa yatafika, wala hamtaweza kuepuka.

اِنَّ مَا تُوْعَدُوْنَ لَاٰتٍ ۙ وَّمَآ اَنْتُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ﴿١٣٥﴾

136. Sema: Enyi watu wangu tendeni katika makao yenu, mimi pia natenda. Hivi karibuni mtajua ni nani atakuwa na makao (mema) mwishoni. Hakika wadhalimu hawastawi.

قُلْ يٰقَوْمِ اعْمَلُوْا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّيْ عَامِلٌ ۚ فَسَوْفَ
تَعْلَمُوْنَ ۙ مَنْ تَكُوْنُ لَهٗ عَاقِبَةُ الدَّارِ ۗ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ
الظّٰلِمُوْنَ ﴿١٣٦﴾

137. Na wakamfanyia Mwenyezi Mungu sehemu katika mimea Aliyoiumba na katika wanyama, na husema: Hii ni ya Mwenyezi Mungu, kwa madai yao, na hii ni ya waungu wetu. Na vilivyokuwa vya waungu wao,

وَجَعَلُوْا لِلّٰهِ مِمَّا ذَرَاَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْاَنْعَامِ نَصِيْبًا
فَقَالُوْا هٰذَا لِلّٰهِ بِزَعْمِهِمْ وَهٰذَا لِشُرَكَآئِنَا ۚ فَمَا
كَانَ لِشُرَكَآئِهِمْ فَلَا يَصِلُ اِلَى اللّٰهِ ۚ وَمَا كَانَ

---

si viumbe wa namna nyingine, ni watu hawa hawa. Tunasoma katika Qur'an ya kuwa Mtume Musa na Mtume s.a.w. walipelekwa kuwa Mitume kwa majinni pia (sura 46:30-33; na 72:2-16); nasi hatuoni alama ya Mitume wa kijinni kupelekwa kwa majinni. Jambo hili linaonyesha kuwa neno *Jinn* hapa linahusu watu maalumu. Pia ikumbukwe neno hili linapotumiwa kwa ajili ya watu wakubwa na wenye nguvu huwa linawahusu wale wabaya miongoni mwao.

Aya 132. *Al-Quraa,* "Miji," mradi wake ni miji na vijiji walikopelekwa Manabii wa Mwenyezi Mungu. Na kwa kuwa Mtume *s.a.w.* alitumwa kwa dunia nzima, kwake neno hili litatumika kwa ajili ya dunia yote.

Aya 136. *I'maluu 'alaa makaanatikum,* "Tendeni katika makao yenu," mradi wake ni fanyeni mwezavyo, au fanyeni vizuri kadiri mwezavyo, au kaeni mlipo na mfanye ubaya wenu wote (Kashshaaf). Makafiri wanaambiwa hapa ya kuwa wafanye kila namna ya juhudi yao kukiangamiza kikundi kidogo cha Waislamu, lakini hawatafanikiwa kamwe.

لِلّٰهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَىٰ شُرَكَآئِهِمْ ۗ سَآءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٧﴾

basi havifiki kwa Mwenyezi Mungu, na vilivyokuwa vya Mwenyezi Mungu, basi hivyo hufika kwa waungu wao. Ni mabaya wanayoyahukumu.

وَكَذٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ ۖ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا فَعَلُوهُ ۖ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾

138. Na hivyo ndivyo washirika wao walivyofanya mauaji ya watoto wao, ili kuwaangamiza na kuwavurugia dini yao. Na kama Mwenyezi Mungu Angependa wasingalifanya hayo; basi waache na hayo wanayoyatunga.

وَقَالُوا هٰذِهِۦٓ أَنْعَامٌ وَحَرْثٌ حِجْرٌ ۖ لَّا يَطْعَمُهَآ إِلَّا مَن نَّشَآءُ بِزَعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَّا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا افْتِرَآءً عَلَيْهِ ۚ سَيَجْزِيهِم بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٩﴾

139. Nao husema: Wanyama hawa na mimea hii vimekatazwa, hawatavila ila wale tuwapendao, kwa madai yao; na wanyama ambao migongo yao imeharimishwa (kupandwa), na wanyama ambao hawalitaji jina la Mwenyezi Mungu juu yao - wakimtungia uwongo. Hivi karibuni Atawalipa kwa yale waliyokuwa wakiyatunga.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هٰذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰٓ أَزْوَاجِنَا ۖ وَإِن يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَآءُ ۚ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ ۚ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٤٠﴾

140. Na husema: Waliomo matumboni mwa wanyama hawa hasa ni kwa ajili ya wanaume wetu, na wameharimishwa kwa wake zetu, lakini ikiwa nyamafu, basi wanashirikiana. Hakika Atawalipa kwa ajili ya madai yao. Bila shaka Yeye ni Mwenye hekima, Ajuaye.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوٓا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ افْتِرَآءً عَلَى اللّٰهِ ۚ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤١﴾ ع

141. Hakika wamehasirika wale ambao wamewaua watoto wao kwa upumbavu pasipo kujua, na kuharimisha Alivyowaruzuku Mwenyezi Mungu kwa kumtungia uwongo Mwenyezi Mungu. Bila shaka wamepotea wala hawakuwa wenye kuongoka.

Aya 139. *Hijr*. Neno hili maana yake ni "iliyokatazwa" au "iliyoharimishwa" ; pia maana yake ni "kipawa cha akili na fahamu", maana kinamzuia mtu asitende matendo yasiyo sawa. Neno hili pia maana yake ni hifadhi au ulinzi (Akrab).

Mimea iliyokatazwa ni ile waliyoitoa wakfu kwa masanamu na iliweza kutumiwa na makuhani tu waliokuwa wakiangalia masanamu. Hata wanyama hawakuruhusiwa kula mimea hiyo. Na wanyama ambao migongo yao iliharimishwa ni hao waliotajwa katika sura 5:104. Na wanyama wasiotajiwa jina la Mungu ni hao waliowatoa wakfu kwa miungu mingine.

FUNGU 17

142. Naye ndiye Aliyeziumba bustani zilizoegemezwa na zisizoegemezwa, na mitende na mimea yenye matunda mbalimbali, na mizaituni na mikomamanga inayofanana na isiyofanana. Kuleni matunda yake ipambapo, na toeni haki yake siku ya kuvunwa kwake, wala msitumie kwa fujo; hakika Yeye hawapendi watumiao kwa fujo.

وَهُوَ الَّذِيٓ اَنْشَاَ جَنّٰتٍ مَّعْرُوْشٰتٍ وَّغَيْرَ مَعْرُوْشٰتٍ وَّالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا اُكُلُهٗ وَالزَّيْتُوْنَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَّغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ؕ كُلُوْا مِنْ ثَمَرِهٖٓ اِذَآ اَثْمَرَ وَاٰتُوْا حَقَّهٗ يَوْمَ حَصَادِهٖ ۖ وَلَا تُسْرِفُوْا ؕ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿١٤٢﴾

143. Na wako katika wanyama wabebao mizigo na watambaao. Kuleni katika vile Alivyokuruzukuni Mwenyezi Mungu, wala msifuate nyayo za Shetani; kwa yakini yeye ni adui yenu dhahiri.

وَمِنَ الْاَنْعَامِ حَمُوْلَةً وَّفَرْشًا ؕ كُلُوْا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ؕ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿١٤٣﴾

144. Ameumba wenzi wanane kwa jumla wakiwamo wawili wa kondoo na wawili wa mbuzi. Sema: Je, Ameharimisha madume wawili au majike wawili, au waliomo matumboni mwa majike wawili? Niambieni kwa elimu ikiwa ninyi mnasema kweli.

ثَمٰنِيَةَ اَزْوَاجٍ ۚ مِنَ الضَّاْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ ؕ قُلْ ءٰٓالذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ ؕ نَبِّئُوْنِيْ بِعِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿١٤٤﴾

145. Na wawili katika ngamia na wawili katika ng'ombe. Sema: Je Ameharimisha madume wawili au majike wawili, au waliomo matumboni mwa majike wawili? Au, je, ninyi mlikuweko Mwenyezi Mungu Alipowausieni haya? Basi ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule aliyemtungia Mwenyezi Mungu uwongo ili kuwapoteza watu bila elimu? Hakika Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

وَمِنَ الْاِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ ؕ قُلْ ءٰٓالذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ ؕ اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ اِذْ وَصّٰىكُمُ اللّٰهُ بِهٰذَا ۚ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا لِّيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٤٥﴾

Aya 142. Katika Aya zilizopita Qur'an imetaja sheria zilizowekwa na Waarabu wasio na dini, wasiosaidiwa na neno la Mungu. Sasa Qur'an inaeleza baadhi ya sheria zake ili msomaji aweze kuzilinganisha na sheria zilizotengenezwa na watu zilizotajwa hapo juu.

FUNGU 18

146. Sema: Sioni katika yale niliyofunuliwa mimi kitu kilichoharimishwa kwa mlaji kukila isipokuwa kiwe ni mzoga au damu iliyomwagika, au nyama ya nguruwe - kwani hivyo ni uchafu; au kilicho uasi kilichochinjwa kwa jina la asiyekuwa Mwenyezi Mungu. Lakini aliyeshurutishwa pasipo kupenda wala kuruka mipaka, basi kwa hakika Mola wako ni Mwenye kusamehe, Mwenye rehema.

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ
إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ
فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ
غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤٦﴾

147. Na kwa wale walio Mayahudi Tuliharimisha kila chenye kucha, na katika ng'ombe na kondoo Tukawaharimishia mafuta yao isipokuwa yale iliyobeba migongo yao au (iliyobeba) matumbo (yao), au yale yaliyogandamana na mifupa. Hayo tuliwalipa kwa sababu ya uasi wao; na bila shaka Sisi ndio Wakweli.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ ۖ وَمِنَ
الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَآ إِلَّا مَا
حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَآ أَوِ الْحَوَايَآ أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ۚ ذَٰلِكَ
جَزَيْنَاهُم بِبَغْيِهِمْ ۖ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿١٤٧﴾

148. Lakini wakikukadhibisha, basi sema, Mola wenu ni Mwenye rehema nyingi; na adhabu yake haiondolewi kwa watu wakosefu.

فَإِن كَذَّبُوكَ فَقُل رَّبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ ۚ وَلَا
يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٨﴾

149. Hivi karibuni wale wanaomuwekea washirika Mwenyezi Mungu watasema: Angalipenda Mwenyezi Mungu tusingalimshirikisha sisi wala

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَآءَ اللَّهُ مَآ أَشْرَكْنَا وَ
لَآ آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن شَيْءٍ ۚ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ

Aya 146. Aya hii inaeleza ya kuwa sheria iliyowekwa na Waarabu wasio na dini juu ya vyakula halali na haramu haikuwa na hekima yo yote; lakini sheria iliyowekwa na dini ya Kiislamu ilikuwa na akili na busara kubwa. Islam inakataza vyakula vya namna nne. Namna tatu vilivyo *rijs*, yaani vichafu, navyo ni (1) mzoga, (2) damu inayomiminika mnyama anapochinjwa au kujeruhiwa, (3) nyama ya nguruwe. Namna ya (4) ni *fisq*, yaani cha ukufuru kisicho cha dini ambacho kinaleta kumwasi Mwenyezi Mungu. Kula kitu cha namna hiyo kutaua huba na wivu alio nao mtu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Pia tazama sura 2:174.

Hapa neno *izturra* linamaanisha kulazimishwa na njaa na kutaabishwa kwa njaa zaidi ya uwezo wa mtu wa kustahmili shinikizo hilo.

baba zetu, wala tusingaliharimisha cho chote. Vivi hivi walikadhibisha waliokuwa kabla yao mpaka wakaonja adhabu Yetu. Sema: Je, ninyi mnayo elimu? Basi mtutolee hiyo. Ninyi hamfuati ila dhana tu, wala hamsemi ila uwongo tu.

مِن قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا ۗ قُلْ هَلْ عِندَكُم مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا ۖ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٩﴾

150. Sema: Basi Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye hoja ikomeshayo; na kama Angalipenda Angewaongozeni ninyi nyote.

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۖ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٥٠﴾

151. Sema: Leteni mashahidi wenu wanaoweza kushuhudia kuwa Mwenyezi Mungu Amewaharimishia (wanyama) hawa. Basi watoapo ushahidi, wewe usishuhudilie pamoja nao, wala usifuate matamanio ya wale waliokadhibisha Aya Zetu na wasioamini Akhera, nao husawazisha wengine na Mola wao.

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَاءَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَٰذَا ۖ فَإِن شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُم بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥١﴾

FUNGU 19

152. Sema: Njooni niwasomeeni Aliyowaharimishieni Mola wenu: ya kwamba msimshirikishe na cho chote, na fanyeni wema kwa wazazi wenu, wala msiwauwe watoto wenu kwa sababu ya umaskini - Sisi Tunawapeni ninyi riziki na wao pia - wala msikaribie mambo maovu, yaliyo dhahiri na yaliyo siri; wala msimwue mtu ambaye Mwenyezi Mungu Ameharimisha (kuuawa) ila kwa haki. Hayo Amewausieni ili mpate kufahamu.

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ ۖ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُم مِّنْ إِمْلَاقٍ ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ۖ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ۖ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥٢﴾

153. Wala msikaribie mali ya yatima, isipokuwa kwa njia bora, mpaka afike baleghe yake. Na kamilisheni kipimo na mizani kwa adili - Hatumkalifishi mtu ila kwa kadiri ya wasaa wake. Na msemapo basi shikeni adili ingawa ni jamaa, na tekelezeni ahadi ya Mwenyezi Mungu. Hayo Amewausieni ili mpate kukumbuka.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ ۚ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ ۚ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۚ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٣﴾

154. Na kwa hakika hii ndiyo njia yangu iliyonyoka, basi ifuateni, wala msifuate njia mbalimbali zikawatengeni mbali na njia Yake. Hayo Amewausieni ili mpate kujilinda.

وَأَنَّ هَٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٤﴾

155. Tena Tulimpa Musa kitabu ambacho kinayatimiza kabisa mahitaji ya yule aliye mbora katika mwenendo na kinakielezea kila kitu hadi katika ufafanuzi wake wa mwisho na ni mwongozo na rehema ili wapate kuamini kukutana kwao na Mola wao.

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٥﴾

FUNGU 20

156. Na hiki ni Kitabu Tulichoki-teremsha, kilichobarikiwa, basi kifuateni na ogopeni ili mrehemiwe.

وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٦﴾

Aya 155. *Yule aliyefanya wema*, yaani Nabii Musa au mtu ye yote mwenye kufanya wema. Aya hii inaonyesha mambo manne yaliyo ni sababu za kuteremshwa Kitabu: (1) Mwenyezi Mungu Anataka kutimiza neema zake kwa Kitabu hicho. (2) Kuwa kimekusanya amri zote zinazohitajiwa katika wakati huo. (3) Kinakuwa na njia za kuwaongoza watu kwenye njia iliyo sawa. (4) Kinakuwa ni rehema, yaani wanaokifuata wanapokea baraka kutoka kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 156. *Hiki ni Kitabu*, yaani Qur'an. Kabla ya kutolewa amri ya kufuata Qur'an zimetolewa sababu. Sababu ya kwanza ni kuwa Kitabu hiki kimeteremshwa na Mwenyezi Mungu. Sababu ya pili, Kitabu hiki ni *mubaarak* (kilichojaa baraka), chenye kila fundisho zuri la vitabu vilivyotangulia.

157. Msije mkasema: Hakika Kitabu kiliteremshwa juu ya makundi mawili kabla yetu, nasi tulikuwa hatuna habari ya yale waliyoyasema.

أَنْ تَقُولُوٓا إِنَّمَآ أُنْزِلَ الْكِتٰبُ عَلٰى طَآئِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا ۪ وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغٰفِلِينَ ﴿١٥٧﴾

158. Au mkasema: Lau tungaliteremshiwa Kitabu bila shaka tungalikuwa waongofu zaidi kuliko wao. Basi imewafikieni Ishara iliyo wazi kutoka kwa Mola wenu, na mwongozo na rehema pia. Basi ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule anayezikadhibisha Aya za Mwenyezi Mungu na kujitenga nazo? Hivi karibuni Tutawalipa wale wanaojitenga na Aya Zetu adhabu mbaya kwa sababu walikuwa wamejitenga.

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّآ أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتٰبُ لَكُنَّآ أَهْدٰى مِنْهُمْ ۚ فَقَدْ جَآءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ ۚ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا ؕ سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ اٰيٰتِنَا سُوٓءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٥٨﴾

159. Hawangoji ila wawafikie Malaika, au Mola wako Afike, au zifike baadhi ya Ishara za Mola wako. Siku zitakapofika baadhi ya Ishara za Mola wako, basi mtu haitamfaa imani yake ambaye hakuamini zamani, au kuchuma heri kwa imani yake. Sema: Ngojeni, sisi pia tunangoja.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّآ أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ اٰيٰتِ رَبِّكَ ؕ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ اٰيٰتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ اٰمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِيٓ إِيمَانِهَا خَيْرًا ؕ قُلِ انْتَظِرُوٓا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٩﴾

160. Hakika wale waliofarikisha dini yao na wakawa makundi-makundi, huna uhusiano nao wo wote. Bila shaka shauri lao ni kwa Mwenyezi Mungu; kisha Atawaambia yale waliyokuwa wakitenda.

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ؕ إِنَّمَآ أَمْرُهُمْ إِلَى اللّٰهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٦٠﴾

Aya 157. *Makundi mawili* ni (1) Mayahudi waliopewa Kitabu cha Musa na ambao dini yao ilianzia upande wa kaskazini ya nchi ya Bara Arabu; na (2) wafuasi wa Zartashti (Zoroaster) waliopewa Kitabu kinachoitwa Zend-Avesta na ambao waliishi upande wa mashariki ya Bara Arabu. Wakristo hawakupewa Sheria ya peke yao, maana Yesu na wanafunzi wake walifuata Sheria ya Musa; hivyo kwa mujibu wa Sheria za dini, Wakristo lazima wawekwe pamoja na Mayahudi.

Aya 159. *Wawafikie Malaika*, mradi wake ni kufika adhabu katika sura ya vita, kwani katika Qur'an kufika kwa Malaika kumetajwa kwa kuhusiana na vita zilizopiganwa baina ya Waislamu na maadui zao.

مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا ۚ وَمَنْ جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزٰۤى اِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿١٦١﴾

161. Ajaye na kitendo kizuri, basi atalipwa mfano wake mara kumi zaidi; na ajaye na kitendo kibaya, basi hatalipwa ila sawa nacho; nao hawatadhulumiwa.

قُلْ اِنَّنِيْ هَدٰىنِيْ رَبِّيْۤ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ۚ دِيْنًا قِيَمًا مِّلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١٦٢﴾

162. Sema: Kwa hakika mimi Mola wangu Ameniongoza kwenye njia iliyonyoka - kwenye dini iliyo sawa kabisa - dini ya Ibrahimu ambaye alikuwa kila mara anapenda njia iliyo sawa. Na hakuwa miongoni mwa wenye kumshirikisha Mwenyezi Mungu.

قُلْ اِنَّ صَلَاتِيْ وَنُسُكِيْ وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِيْ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٦٣﴾

163. Sema: Hakika Sala yangu, na sadaka yangu, na uzima wangu, na kufa kwangu ni kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, Mwumba wa walimwengu.

لَا شَرِيْكَ لَهٗ ۚ وَبِذٰلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿١٦٤﴾

164. Hana mshirika. Na hayo ndiyo niliyoamrishwa, na mimi ni wa kwanza wa waliojisalimisha.

قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغِيْ رَبًّا وَّهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۚ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ اِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزْرَ اُخْرٰى ۚ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْتَلِفُوْنَ ﴿١٦٥﴾

165. Sema: Je! nishike mola ghairi ya Mwenyezi Mungu na hali Yeye ndiye Mola wa kila kitu? Wala nafsi yo yote haichumi ubaya ila inabeba mzigo wake yenyewe. Na wala mbebaji hatabeba mzigo wa mwingine. Kisha marudio ni kwa Mola wenu., naye Atawaambieni yale mliyokuwa mkihitilafiana.

وَهُوَ الَّذِيْ جَعَلَكُمْ خَلٰٓئِفَ الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجٰتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِيْ مَاۤ اٰتٰىكُمْ ۚ اِنَّ رَبَّكَ سَرِيْعُ الْعِقَابِ ۖ وَاِنَّهٗ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٦٦﴾

166. Naye ndiye Aliyewafanyeni Makhalifa katika ardhi na kuwanyanyueni baadhi yenu juu ya wengine katika madaraja, kwa kuwajaribuni kwa hayo Aliyowapeni. Hakika Mola wako ni Mwepesi wa kuadhibu, na hakika Yeye ni Msamehevu sana, Mrehemevu.

Aya 161. Aya hii kwa namna nzuri sana inaeleza jinsi huruma ya Mwenyezi Mungu inavyotawala hasira na adhabu Yake. Tendo jema linafananishwa na mbegu nzuri inayotoa mazao mara kumi au zaidi (sura 2:262; 4:41; na 10:27-28; pia Tirmidhi sura ya *Saum*), lakini tendo ovu linahesabiwa kuwa moja tu. Aya hii inaonyesha kuwa penye thawabu na adhabu lazima pawe na kanuni.

Aya 163. *Nusuk*, "sadaka" maana yake ni dhabihu, ibada, haki iliyo ni ya Mwenyezi Mungu, damu ya mnyama anayechinjwa kwa sadaka (Akrab).

Juu ya Sala, Mtume *s.a.w.* alisema, "Furaha ya macho yangu imo katika Sala" (Nisai).

سُوْرَةُ الاَعْرَافِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَتَانِ وَ سَبْعُ اٰيَاتٍ وَّ اَرْبَعَةٌ وَّ عِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

7. SURA AL-A'RAAF

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 24 na Aya 207 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

2. Mimi ndiye Mwenyezi Mungu Nijuaye sana, Mkweli.

الٓمّٓصٓ (2)

3. Kitabu kimeteremshwa kwako, basi kwacho isiwe dhiki kifuani mwako, upate kuonya kwacho, na ni mauidha kwa waaminio.

كِتٰبٌ اُنْزِلَ اِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِيْ صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِتُنْذِرَ بِهٖ وَذِكْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ (3)

4. Fuateni mliyoteremshiwa kutoka kwa Mola wenu, wala msifuate walinzi wengine badala Yake. Ni machache mnayoyakumbuka.

اِتَّبِعُوْا مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَآءَ ۗ قَلِيْلًا مَّا تَذَكَّرُوْنَ (4)

5. Na vijiji vingapi tuliviangamiza! na ilivifikia adhabu Yetu usiku au adhuhuri walipokuwa wamepumzika.

وَكَمْ مِّنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَا فَجَآءَهَا بَاْسُنَا بَيَاتًا اَوْ هُمْ قَآئِلُوْنَ (5)

Ibni Abbas, Ibni Zubair, Hassan, Mujahid, Ikrima, Ata na Jabir bin Zaid wanakubali ya kuwa sura hii ni ya Makka isipokuwa Aya 165 - 172. Katada anasema ya kwamba Aya 165 ilishuka Madina. Neno *A'raaf* maana yake ni "Mwahali mlimwoinuka."

Aya 2. Ibni Abbas anaeleza ya kuwa hizi herufi nne*Alif laam Miim Saad* ni kifupisho cha *Anallahu a'lamu wa afsilu* (Mimi ndiye Mungu, Nijuaye, Nielezaye). Habari zilizomo katika sura hii zinakubali tafsiri hii, maana sura hii si kama ina elimu ya kiungu tu bali pia "inaeleza" sana, na kwa mifano mingi, habari zilizosemwa katika sura iliyotangulia.

Aya 3. Aya hii ni maneno anayoambiwa kila mwaminio wala si Mtume peke yake. Waaminio wanaambiwa, hii Qur'an ni maneno hasa ya Mwenyezi Mungu Mwenyewe wala si utungaji wa Mtume *s.a.w.* ; na maadamu ni maneno ya Mwenyezi Mungu Mjuzi wa yote, basi wasisite au kuona dhiki kufuata mafundisho yake na kuwahubiria watu wengine wayafuate.

Aya 4. Hakuna ulinzi wala msaada wa ye yote unaoweza kuwafaa watu wanaoleta upinzani kwa Mwenyezi Mungu na Mitume Wake. Hili ni somo lililoandikwa bayana katika kurasa za historia na linastahili kukumbukwa.

6. Basi haikuwa kilio chao ilipowafikia adhabu Yetu isipokuwa walisema: Bila shaka sisi tulikuwa wadhalimu.

فَمَا كَانَ دَعْوٰىهُمْ إِذْ جَآءَهُمْ بَأْسُنَآ إِلَّآ أَنْ قَالُوْٓا إِنَّا
كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ﴿٦﴾

7. Na kwa yakini Tutawauliza wale waliopelekewa (Mitume), na pia kwa yakini Tutawauliza (Mitume) waliotumwa.

فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذِيْنَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْـَٔلَنَّ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٧﴾

8. Tena kwa hakika Tutawaambia kwa elimu, wala Hatukuwa mbali.

فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَّمَا كُنَّا غَآئِبِيْنَ ﴿٨﴾

9. Na Siku hiyo kipimo kitakuwa sawa. Basi atakayekuwa na uzani mzito, hao ndio watakaofaulu.

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذِ ٍالْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِيْنُهٗ فَأُولٰٓئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿٩﴾

10. Na watakaokuwa na uzani hafifu, basi hao ndio waliohasiri nafsi zao kwa sababu walikuwa wakifanyia jeuri Aya Zetu.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِيْنُهٗ فَأُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا أَنْفُسَهُمْ
بِمَا كَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يَظْلِمُوْنَ ﴿١٠﴾

11. Na bila shaka Tumewakalisheni katika ardhi na Tumewawekeeni humo vitu vya maisha. Ni shukurani ndogo tu mnazotoa.

وَلَقَدْ مَكَّنّٰكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيْهَا مَعَايِشَ
قَلِيْلًا مَّا تَشْكُرُوْنَ ﴿١١﴾ ع

FUNGU 2

12. Na hakika Tuliwaumbeni, kisha Tukawafanyeni sura, kisha Tukawaambia Malaika: Mtiini Adamu. Basi wakatii isipokuwa Ibilisi; hakuwa miongoni mwa waliotii.

وَلَقَدْ خَلَقْنٰكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنٰكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا
لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا إِلَّآ إِبْلِيْسَ لَمْ يَكُنْ مِّنَ السّٰجِدِيْنَ ﴿١٢﴾

Aya 12. Sehemu ya habari za Adamu imeelezwa katika sura 2:31-40. Sehemu nyingine ya habari hiyo inaelezwa hapa kwa maelezo zaidi.

Jambo linalofaa kukumbukwa ni kwamba sura 2:31 inatueleza kuwa Adamu aliumbwa hapa hapa ardhini na ya kwamba hakuwa mtu wa kwanza hapa duniani na tena kuliishi watu wengine kabla yeye hajakuwako. Aya hii pia inadhihirisha jambo hilo hilo. Inawaambia watu hivi, *Na hakika Tuliwaumbeni, kisha Tukawafanyeni sura, kisha Tukawaambia Malaika: Mtiini Adamu.* Maneno *Tuliwaumbeni* yamekuja kwanza, na baada yake imesemwa *kisha* Malaika wakaambiwa kumtii Adamu. Maneno haya yanaonyesha kwamba Malaika waliamrishwa kutii baada ya kuumbwa watu, si baada ya kuumbwa Adamu peke yake.

Adamu aliumbwa hapa hapa duniani. Mtume *s.a.w.* akieleza juu ya mahali alipokaa Adamu, alisema ya kwamba Mto Nil (Nile) na mto Furata (Euphrates) ni mito miwili ya *jannat* (bustani)

13. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Nini kimekuzuia kutii Nilipokuamuru? Akasema: Mimi ni bora kuliko yeye, Umeniumba kwa moto naye Umemwumba kwa udongo.

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ ۖ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴿١٣﴾

14. Akasema: Basi ondoka humo, haikufai kufanya kiburi humo! Haya toka; hakika wewe u miongoni mwa wadhalilifu.

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَن تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٤﴾

15. Akasema unipe muda mpaka siku watakapofufuliwa.

قَالَ أَنظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٥﴾

16. Akasema: Bila shaka u miongoni mwa waliopewa muda.

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿١٦﴾

17. Akasema: Kwa sababu Umenihukumu mpotevu kwa yakini nitawakalia katika njia yako iliyonyooka.

قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٧﴾

(Muslim, sura *Jannat*). Hadithi pia inaeleza kuwa Iraq Arab (Mesopotamia) ambayo ni ardhi yenye mito Furata na Tigris, ndipo mahali zilipopitikana habari za Adamu.

Mambo yale ambayo hayathibitiki kwamba yalifanyika hapo kwa kuhusiana na Adamu yaliyoelezwa na Qur'an, hakika yao ni kwamba yameelezwa kwa sura ya mfano na kwa methali. Jambo hili linadhihirika katika habari kama hizi zifuatazo:-

(1) Malaika waliambiwa *kumsujudia Adamu.* Lakini kwa desturi hakuna kiumbe cho chote kinachosujudiwa. Mwenyezi Mungu tu ndiye husujudiwa. Hivyo tumelifasiri neno hilo kwa namna ya mfano, *Mtiini Adamu.*

(2) Katika Qur'an Ibilisi anaonyeshwa kwamba aliumbwa kwa moto (sura 7:13) na pia inaelezwa kwamba alikuwa ni mmoja katika *Jinn* (Majinni), yaani viumbe wasioonekana (sura 18:51). Hivyo ilibidi asionekane kwa Adamu pia ambaye alikuwa sawa na wanadamu wote. Lakini Ibilisi anaonyeshwa kama aliyekuwa anazungumza na Adamu ana kwa ana. Hili laonyesha ya kwamba neno *Shaitaan* (Shetani) limetumiwa katika Aya ifuatayo kwa namna ya mfano, bila ya kukusudia yule Shetani anayewazengea watu kindanindani.

(3) Imeelezwa ya kwamba Adamu na mkewe walipokula mti uliokatazwa wakajiona wako uchi, hali hapa duniani hatuoni mti wo wote ambao mtu akiula anajiona yuko uchi. Hivyo "mti" na "uchi" tutayafasiri kwa maana ya mfano.

(4) Katika sura 20:119 tunaambiwa ya kwamba Mwenyezi Mungu alipomweka Adamu katika bustani alimwambia ya kuwa hutakuwa uchi humo. Lakini Aya 23 ya sura hii inasema Adamu akawa uchi. Hivyo moja katika habari hizi mbili italazimu ichukuliwe kwa maana ya methali, na hivyo tumefasiri neno "uchi" kwa maana ya "aibu," ambayo pia ni maana ya neno hilo la Kiarabu.

Maana iliyonyoka na nyepesi ya Aya hii, ni hii tu ya kwamba Malaika wanaamrishwa kumtii Adamu na kumsaidia katika kazi yake. Amri hii walipewa Malaika Adamu alipofanywa Mtume. Kwa kuwa mojawapo ya kazi za Malaika ni kuwanasihi watu kufanya matendo mema, basi waliambiwa kumsaidia Adamu kwa kuingiza mawazo mazuri katika nyoyo za watu na kuwanasihi

18. Kisha nitawafikia kutoka mbele yao na kutoka nyuma yao na kuume kwao na kushoto kwao; na Hutakuta wengi wao wenye kushukuru.

19. Akasema: Toka humo hali ya kudharauliwa na kufukuzwa.Atakaye-kufuata miongoni mwao, bila shaka nitaijaza Jahanamu kwa ninyi nyote.

20. Na ewe Adamu, kaa bustanini pamoja na mkeo, na kuleni mnapopenda, wala msiukaribie mti huu msije kuwa miongoni mwa waliodhulumu.

21. Lakini Shetani alinong'oneza mashauri kwao ili awabainishie mapungufu yao ambayo yalifichikana kwao, mapungufu ya aibu zao, na akasema: Mola wenu Hakuwakatazeni bure mti huu, ila msije mkawa malaika au viumbe vya namna hiyo vyenye kuishi milele.

22. Naye akawaapia (kuwambia): Kwa yakini mimi ni mmoja wa watoao shauri jema kwenu.

ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٨﴾

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا ۖ لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٩﴾

وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٠﴾

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْآتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَٰذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢١﴾

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٢﴾

---

kumkubali Adamu kwamba ni Mtume wa Mungu. Malaika mkuu ni Jibrili. Kadhalika roho zilizo ovu ambazo mkuu wao ni Ibilisi, hizo huwapa watu mashauri mabaya na kuwachochea wamwasi Mungu. Hivyo Malaika kwa kufuata amri ya Mungu wakamtii Adamu; na Ibilisi, mkuu wa roho zilizo ovu, akakataa kumtii na kumsaidia.

Aya 18. *Nitawafikia kutoka mbele yao na kutoka nyuma yao na kuume kwao na kushoto kwao*. Ni wazi Shetani hakusema nitawafikia kutoka juu yao na chini yao. Sababu yake ni hii ya kuwa mtu akinyenyekea kwa kujiangusha mbele ya Mwenyezi Mungu atapata msaada utokao juu, na rehema za Mungu zitamshukia na Shetani hataweza kumpoteza.

Aya 21. Kwa kuwa mahali alipowekwa Adamu, katika Qur'an pameitwa bustani kwa namna ya mfano, basi mfano huo unaendelezwa, na Adamu anasemwa kuwa alikatazwa kusogelea "mti", ambao hakika yake ni ukoo au kabila aliloambiwa ajiweke mbali nalo, kwa kuwa baadhi yao walikuwa maadui kwake.

Neno *Malakain* (malaika wawili) kwa *qir'a* nyingine husomwa *malikain*, yaani watawala wawili. *Qir'a* hiyo inawafikiana na sura 20:221, inayosema, *Basi Shetani akamtia wasiwasi, akasema, Ewe Adamu, je, nikujulishe mti wa milele na ufalme usiokoma?*

فَدَلَّىٰهُمَا بِغُرُورٍ ۚ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا
سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ
الْجَنَّةِ ۖ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَن تِلْكُمَا
الشَّجَرَةِ وَأَقُل لَّكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ
مُّبِينٌ ﴿٢٢﴾
قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَ
تَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

23. Basi akawaangusha wote wawili kwa udanganyifu; na walipoonja mti ule, aibu zao zikawadhihirikia na wakaanza kujibandika majani ya bustani; na Mola wako Akawaita: Je, sikuwakatazeni mti huo na kuwaambieni ya kwamba Shetani ni adui yenu dhahiri?

24. Wakasema: Mola wetu, tumedhulumu nafsi zetu; na kama Hutusamehe na kuturehemu, bila shaka tutakuwa miongoni mwa wenye hasara.

Mtu mwovu, ambaye hapa anaitwa Shetani, alifanya hila yake namna hii:- Alimfikia Adamu na akamwambia ya kuwa, sababu iliyomfanya Mwenyezi Mungu akukataze kuwa na neno na ukoo ule ni kwamba wao ni maadui zako, wanaweza kufanya hila ya kukuangusha kama ungekurubiana nao. Lakini, kwa kuwa ukoo huo sasa wanaonyesha urafiki kwako, basi hakuna tena hatari. Si hivyo tu, bali ukoo huo unaweza kuwa njia ya wewe kupata nguvu. Akateta ya kwamba makatazo ya Mwenyezi Mungu hayakukusudiwa kwa nyakati zote, yalikusudiwa kwa wakati maalumu tu, na maadamu sababu zilizofanya ukatazwe sasa haziko, na makatazo pia yamekwisha.

Kwa njia hii huyu Shetani akafanikiwa kumdanganya Adamu na akamhakikishia kwa kiapo ya kuwa yeye ni nasihi wake (sura 7:22). Adamu akababaika na akashawishika kufikiri ya kwamba, maadamu sababu ya kukatazwa kwake zimekoma, basi makatazo pia yamekoma. Hilo lilikuwa ni kosa katika kukata shauri, naye hakuwa amekusudia kuasi amri ya Mwenyezi Mungu. Mahali pengine Qur'an inasema, *Adamu akasahau, nasi Hatukumwona mwenye nia (ya kuasi)* (sura 20:116).

Aya 23. *Sauaatuhumaa*"Aibu zao." Sauaat ni wingi wa neno *sauah*, ambalo limetokana na neno *saa-a* lenye maana, ilikuwa ovu, mbaya au ichukizayo. *Sauah* maana yake ni uovu wo wote; ubaya; neno lisilofaa; tendo, tabia au mwenendo unaochukiza: neno au tendo ambalo mtu analionea haya linapotokea na ambalo angependa alifiche; tendo au kitu cho chote kinachoaibisha; viungo vya nje vya uzazi vya mwanamume au mwanamke; mkundu; maiti au mwili uliokufa (Akrab na Lane). Neno hili pia hutumiwa kutaja aibu za mtu zinazofichama ndani yake.

Adamu na mkewe kudhihirikiwa na aibu zao kunakotajwa na Aya hii, sio mradi wake kwamba walibaki utupu, maana hakuna uchi wa mtu ye yote ulifichika kwake mwenyewe; bali ni kwamba baadhi ya upungufu na udhaifu wao walikuwa hawaujui mpaka adui yao alipowaghuri na kuwatoa mahali pao pa salama. Kabla ya jambo hili Adamu alifanya kazi yake akisaidiwa na fadhili za Mwenyezi Mungu zilizoendelea kuziba na kufunika upungufu wake na udhaifu wake; lakini alipofanya itifaki na ukoo aliokatazwa, akawa kweupe na akasikitika jinsi alivyokuwa dhaifu.

Kwa kuwa Shetani alifanikiwa kuingiza mfarakano katika wafuasi wa Adamu, na waliokuwa na imani dhaifu miongoni mwao wakatoka, Nabii Adamu akaanza kukusanya *auraaq* (majani) ya bustani, yaani vijana katika wafusi wake (Akrab, Lane, Lisan), na akaanza kuwaunganisha na kuwatia umoja watu wake kwa msaada wa vijana hao. Kwa desturi vijana huwa hawana upendeleo na kujali hatari ambao huwafuata Mitume wa Mungu na kuwasaidia.

Aya 24. Adamu hakuendelea muda mrefu katika kosa. Mara alitambua alivyodanganyika na akafanya haraka kuelekea kwa Mwenyezi Mungu ili kutubu.

25. Akasema: Nendeni, ninyi kwa ninyi m maadui. Na kao lenu litakuwa katika ardhi na posho kwa muda.

26. Akasema: Mtaishi humo na mtafia humo, na mtatolewa humo.

قَالَ اهْبِطُوْا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۚ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ
مُسْتَقَرٌّ وَّمَتَاعٌ إِلٰى حِيْنٍ ﴿٢٥﴾
قَالَ فِيْهَا تَحْيَوْنَ وَفِيْهَا تَمُوْتُوْنَ وَمِنْهَا
تُخْرَجُوْنَ ﴿٢٦﴾ ع

FUNGU 3

27. Enyi wanadamu, hakika Tumewateremshieni nguo zifichazo aibu zenu na mapambo; na nguo za utawa ndizo bora. Hayo ni katika Ishara za Mwenyezi Mungu ili wapate kushika mauidha.

يٰبَنِيْٓ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُّوَارِيْ سَوْاٰتِكُمْ
وَرِيْشًا ۖ وَلِبَاسُ التَّقْوٰى ۙ ذٰلِكَ خَيْرٌ ۖ ذٰلِكَ مِنْ
اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿٢٧﴾

28. Enyi wanadamu, Shetani asiwatieni katika fitina, kama alivyowatoa baba zenu katika bustani kwa kuwavua nguo zao ili kuwaonyesha aibu zao. Hakika yeye anawaoneni pamoja na kabila lake kwa mahali msipowaona. Bila shaka Sisi Tumewajaalia mashetani kuwa rafiki za wale wasioamini.

يٰبَنِيْٓ اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطٰنُ كَمَآ اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ
مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا
سَوْاٰتِهِمَا ۗ اِنَّهٗ يَرٰىكُمْ هُوَ وَقَبِيْلُهٗ مِنْ حَيْثُ لَا
تَرَوْنَهُمْ ۗ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيٰطِيْنَ اَوْلِيَآءَ لِلَّذِيْنَ لَا
يُؤْمِنُوْنَ ﴿٢٨﴾

29. Na wanapofanya mambo ya aibu husema: Tuliwakuta baba zetu juu ya hayo na (pia) Mwenyezi Mungu Ametuamuru hayo. Sema: Hakika Mwenyezi Mungu haamuru mambo mabaya. Je, mnasema juu ya Mwenyezi Mungu msiyoyajua?

وَاِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَةً قَالُوْا وَجَدْنَا عَلَيْهَآ اٰبَآءَنَا
وَاللّٰهُ اَمَرَنَا بِهَا ۗ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَاْمُرُ بِالْفَحْشَآءِ ۗ
اَتَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٢٩﴾

Aya 25. Aya hii inaonyesha ya kuwa Adamu aliamrishwa kuhama nchi aliyozaliwa kwa sababu kulitokea uadui baina ya watu wake. Jambo hili linazidi kuonyesha ya kwamba "bustani" aliyoambiwa kuitoka haikuwa Pepo ya mbinguni, maana Qur'an inasema, mtu akisha ingia Peponi hatoki (sura 15:49), wala Shetani hawezi kumsogelea au kumdanganya mtu aliye Peponi.

Aya 26. Aya hii inaonyesha kanuni ya Mwenyezi Mungu ya kwamba mwanadamu lazima aishi hapa hapa ardhini, na afe hapa hapa, na ya kwamba haiwezekani mtu akakae mbinguni na kiwiliwili chake.

Aya 27. Aya hii inaonyesha makusudio mawili kwa ajili ya kutumia nguo. (1) Kuficha uchi wetu na (2) kuwa mapambo na kutufanya tupendeze. Lakini siku hizi ni jambo la kusikitisha ya kwamba nguo zinaendelea kuwa zinaachwa na wanawake wa pande za Magharibi, na ugonjwa huu sasa unaenea upesi upesi pande za Mashariki na Afrika.

30. Sema: Mola wangu Ameamuru uadilifu. Na elekezeni nyuso zenu wakati wa kila Sala na kumwomba Yeye kwa utii halisi. Kama Alivyowaumbeni kwanza ndivyo mtarudi.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

31. Ameliongoza kundi moja na kundi jingine upotevu umelazimika juu yao; kwa hakika waliwafanya mashetani kuwa marafiki (wao) badala ya Mwenyezi Mungu, na wanadhani ya kuwa wao wameongoka.

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

32. Enyi wanadamu, shikeni mapambo yenu wakati wa kila Sala; na kuleni na kunyweni wala msipite kiasi; hakika Yeye Hawapendi wapitao kiasi.

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

FUNGU 4

33. Sema: Ni nani aliyeharimisha mapambo ya Mwenyezi Mungu ambayo Amewatolea watu Wake, na vitu vizuri vya riziki? Sema: hivyo ni kwa waaminio katika maisha ya dunia, (na) hasa siku ya Kiyama. Hivi ndivyo Tunavyozieleza Aya kwa watu wajuao.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

34. Sema: Hakika Mola wangu Ameharimisha mambo ya aibu, yaliyodhihirika na yaliyofichika, na dhambi na uasi pasipo haki, na kumshirikisha Mwenyezi Mungu na ambacho Hakukiteremshia dalili, na kusema juu ya Mwenyezi Mungu msiyoyajua.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

Aya 30. *Masjid.* neno hili maana yake ni mahali mtu anapoabudia; mahali mtu anaposalia; nyumba ya kusalia; msikiti (Lane) Linapokuwa *ismu dharf* maana yake linakuwa wakati wa Sala kama tulivyolifasiri hapa (Baidhawi).

Aya 32. Aya hii inawaamuru Waislamu waende kusali au waende msikitini kufanya ibada katika hali ya kujipamba vizuri na usafi. Mtume *s.a.w.* aliwakataza watu kwenda kusali msikitini baada ya kula kitunguu, ili harufu mbaya isiwachukize wengine. Kadhalika akawaamrisha watu waoge mara kwa mara na hasa kabla ya Sala ya Ijumaa. Na katika hadithi zingine imejulikana kuwa usafi ni sharti kubwa ya ibada.

وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ ۚ فَاِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَاْخِرُوْنَ
سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ ۝٣٥

35. Na kila umati una muda. Basi utakapowafikia muda wao hawatakawia hata saa moja wala hawatatangulia.

يٰبَنِيْٓ اٰدَمَ اِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّوْنَ عَلَيْكُمْ
اٰيٰتِيْ ۙ فَمَنِ اتَّقٰى وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا
هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝٣٦

36. Enyi wanadamu, bila shaka watawafikieni Mitume kutoka miongoni mwenu, watawaelezeni Aya Zangu. Basi atakayeogopa na kufanya wema, haitakuwa hofu juu yao, wala hawatahuzunika.

وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَآ اُولٰٓئِكَ
اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝٣٧

37. Na wale wanaokadhibisha Ishara Zetu na kuzifanyia kiburi hao ndio watu wa Motoni, watakaa humo.

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ
بِاٰيٰتِهٖ ۗ اُولٰٓئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيْبُهُمْ مِّنَ الْكِتٰبِ ۗ حَتّٰٓى
اِذَا جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ ۙ قَالُوْٓا اَيْنَ مَا كُنْتُمْ
تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ قَالُوْا ضَلُّوْا عَنَّا وَشَهِدُوْا
عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ ۝٣٨

38. Basi ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule anayemtungia uwongo Mwenyezi Mungu au anazikadhibisha Ishara Zake? Hao ndio sehemu yao ya Kitabu itawafikia, mpaka watakapowafikia Wajumbe wetu kuwafisha, watasema: Wako wapi mliokuwa mkiwaita badala ya Mwenyezi Mungu? Watasema: Wametupotea; na watajishuhudia wenyewe kwamba hakika walikuwa makafiri.

قَالَ ادْخُلُوْا فِيْٓ اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِّنَ الْجِنِّ
وَالْاِنْسِ فِى النَّارِ ۗ كُلَّمَا دَخَلَتْ اُمَّةٌ لَّعَنَتْ اُخْتَهَا ۗ
حَتّٰٓى اِذَا ادَّارَكُوْا فِيْهَا جَمِيْعًا ۙ قَالَتْ اُخْرٰىهُمْ لِاُوْلٰىهُمْ
رَبَّنَا هٰٓؤُلَآءِ اَضَلُّوْنَا فَاٰتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ ۗ
قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَّلٰكِنْ لَّا تَعْلَمُوْنَ ۝٣٩

39. Atasema: Ingieni Motoni pamoja na umati uliopita kabla yenu wa majini na watu, kila utakapoingia umati utawalaani wenzao, mpaka watakapokusanyika wote humo, wa nyuma wao watasema kwa ajili ya wa kwanza wao: Mola wetu hawa ndio waliotupoteza, basi Uwape adhabu ya Moto maradufu. Atasema: Kwa ninyi nyote ni (adhabu) maradufu, lakini ninyi hamjui.

Aya 36. Aya hii pia inaweza kufasiriwa, *Kama watawafikieni Mitume*. Kwa tafsiri hii haitakuwa mradi wake kwamba Mitume wanaweza au hawawezi kufika. Bali inafanana na sura 2:39 isemayo, *Kama utawafikieni mwongozo kutoka Kwangu;* ambayo haitakuwa kamwe mradi wake kudhania kuwa pengine mwongozo hauwezi kufika. Neno immaa linakusudiwa kuonyesha ya kuwa kama mtapata kuwa katika wakati ambao Mjumbe wa Mungu ametokea, msikose kumkubali.

40. Na wa kwanza wao watasema kwa wa mwisho wao: Basi ninyi pia hamkuwa na fadhili kuliko sisi! kwa hiyo onjeni adhabu kwa sababu ya yale mliyokuwa mkiyachuma.

وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لِأُخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٤٠﴾

FUNGU 5

41. Hakika wale waliokadhibisha Aya Zetu na kuzifanyia kiburi, hawatafunguliwa milango ya mbingu, wala hawataingia Peponi mpaka aingie ngamia katika tundu ya sindano; na hivi ndivyo Tunavyowalipa wakosefu.

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾

42. Watakuwa na kitanda cha Jahanamu na vifuniko (vyake) juu yao; na hivi ndivyo Tunavyowalipa wadhalimu.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

43. Na wale wanaoamini na kufanya vitendo vizuri - Hatumkalifishi mtu ye yote ila kwa wasaa wake - hao ndio watu wa Peponi, wao watakaa humo.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٣﴾

44. Na Tutaiondoa chuki yote vifuani mwao; chini yao itapita mito, na watasema: Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu Ambaye Ametuongoza kwenye haya. Na hatukuwa wenye kuongoka wenyewe kama Asingetuongoza Mwenyezi Mungu. Bila shaka Mitume wa Mola wetu walileta haki. Na watanadiwa ya kwamba hii ndiyo Pepo mliyorithishwa kwa sababu ya yale mliyokuwa mkifanya.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ ۖ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ ۖ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۖ وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٤﴾

Maneno haya, *watawaelezi Aya Zangu,* yanaonyesha kwamba Mitume watakaofika baada ya Mtume Muhammad *s.a.w.* hawataleta Sheria mpya, bali watafuata Sheria ya Uislamu na kazi yao itakuwa kuwaeleza watu Aya za Qur'an.

Aya 41. *Aingie ngamia katika tundu ya sindano.* Yaani kama vile haiwezekani ngamia kuingia katika tundu ya sindano, kadhalika haiwezekani watu wabaya kuingia Peponi.

45. Na watu wa Peponi watawaita watu wa Motoni (kuwaambia): Bila shaka sisi tumekuta Aliyotuahidi Mola wetu kuwa kweli. Je, nanyi pia mmekuta Aliyowaahidini Mola wenu kuwa kweli? Watasema: Ndiyo. Basi mtangazaji atatangaza kati yao: Laana ya Mwenyezi Mungu iko juu ya wadhalimu.

وَنَادَىٰٓ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا
مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدتُّم مَّا وَعَدَ رَبُّكُمْ
حَقًّا ۖ قَالُوا۟ نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌۢ بَيْنَهُمْ أَن لَّعْنَةُ ٱللَّهِ
عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٥﴾

46. Ambao wanazuilia njia ya Mwenyezi Mungu na wanataka kuipotosha, nao hawaiamini Akhera.

ٱلَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ
وَهُم بِٱلْءَاخِرَةِ كَٰفِرُونَ ﴿٤٦﴾

47. Na kati yao hao wawili itakuwa pazia. Na juu ya mahali palipoinuka patakuwa watu watakaowafahamu wote kwa alama zao, na watawaita watu wa Peponi (kuwaambia): Iwe amani juu yenu: hawajaingia nao wanatumai.

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ ۚ وَعَلَى ٱلْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّۢا
بِسِيمَىٰهُمْ ۚ وَنَادَوْا۟ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ أَن سَلَٰمٌ عَلَيْكُمْ ۚ
لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٧﴾

48. Na macho yao yatakapogeuzwa kwenye watu wa Motoni watasema: Mola wetu usituweke pamoja na watu wadhalimu.

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَٰرُهُمْ تِلْقَآءَ أَصْحَٰبِ ٱلنَّارِ قَالُوا۟ رَبَّنَا
لَا تَجْعَلْنَا مَعَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٨﴾

FUNGU 6

49. Na watu wa mahali paliponyanyuka watawaita watu wanaowafahamu kwa alama zao, watasema: Haikuwafaidisheni jamii yenu wala mlivyokuwa mkijivunia.

وَنَادَىٰٓ أَصْحَٰبُ ٱلْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُم بِسِيمَىٰهُمْ
قَالُوا۟ مَآ أَغْنَىٰ عَنكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾

50. Je, hawa ndio wale mliokuwa mkiwaapia kwamba Mwenyezi Mungu Hatawafikishia rehema? Ingieni Peponi, hakuna hofu juu yenu, wala hamtahuzunika.

أَهَٰٓؤُلَآءِ ٱلَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ ٱللَّهُ بِرَحْمَةٍ ۚ
ٱدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٥٠﴾

51. Na watu wa Motoni watawaita watu wa Peponi, (kuwaambia): Mtumwagie maji au katika vile Alivyowapeni Mwenyezi Mungu. Watasema: Hakika Mwenyezi Mungu Ameviharamisha vyote viwili kwa makafiri–

وَنَادَىٰٓ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا۟ عَلَيْنَا
مِنَ ٱلْمَآءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ ٱللَّهُ ۚ قَالُوٓا۟ إِنَّ ٱللَّهَ حَرَّمَهُمَا
عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٥١﴾

52. Ambao waliifanya dini yao kuwa upuuzi na mchezo, na maisha ya dunia yakawadanganya. Basi leo Sisi tunawasahau jinsi walivyosahau mkutano wa Siku yao hii, na sababu walikuwa wakizikataa Aya Zetu.

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَّلَعِبًا وَّغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَا ۚ فَالْيَوْمَ نَنْسٰهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَآءَ يَوْمِهِمْ هٰذَا ۙ
وَمَا كَانُوا بِاٰيٰتِنَا يَجْحَدُوْنَ ﴿٥٢﴾

53. Na bila shaka Tumewaletea Kitabu Tulichokibainisha kwa elimu, mwongozo na rehema kwa watu waaminio.

وَلَقَدْ جِئْنٰهُمْ بِكِتٰبٍ فَصَّلْنٰهُ عَلٰى عِلْمٍ هُدًى وَّ
رَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿٥٣﴾

54. Hawatazamii ila matokeo yake ya mwisho. Siku yatakapotokea matokeo yake, watasema wale walioisahau zamani: Hakika Mitume wa Mola wetu wameleta haki, Je, tunao waombezi ili watuombee? Au turudishwe ili tufanye yasiyokuwa yale tuliyokuwa tukifanya? Bila shaka wametia nafsi zao hasarani, na yamewapotea waliyokuwa wakiyatunga.

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا تَأْوِيْلَهٗ ۚ يَوْمَ يَأْتِيْ تَأْوِيْلُهٗ يَقُوْلُ
الَّذِيْنَ نَسُوْهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۚ
فَهَلْ لَّنَا مِنْ شُفَعَآءَ فَيَشْفَعُوْا لَنَآ اَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ
غَيْرَ الَّذِيْ كُنَّا نَعْمَلُ ۚ قَدْ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ
عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿٥٤﴾ ع ١٣

FUNGU 7

55. Hakika Mola wenu ni Mwenyezi Mungu Aliyeziumba mbingu na ardhi katika nyakati sita, kisha Akastawi juu ya Arshi. Hufunuka usiku kwa mchana uufuatao upesi. Na jua na mwezi na nyota vilivyotiishwa kwa amri Yake. Fahamuni! uumbaji na amri ni Vyake. Mwenye baraka ni Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu.

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ
سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ۚ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ
يَطْلُبُهٗ حَثِيْثًا ۙ وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍ
بِاَمْرِهٖ ۗ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُ ۗ تَبٰرَكَ اللّٰهُ رَبُّ
الْعٰلَمِيْنَ ﴿٥٥﴾

Aya 53. Kitabu kilichotajwa hapa ni Qur'an ambacho kina mambo matatu: - (1) "Elimu" iliyo ya lazima kumwezesha mtu amjue Mwenyezi Mungu. (2) "Mwongozo" unaomwezesha mtu kutimiza wajibu wake kwa Mwenyezi Mungu na kuangalia haki za watu. (3) "Rehema" au huruma ya Mwenyezi Mungu inayowashukia waaminio.

Aya 55. *Nyakati sita.* Hapa neno *Ayyam* maana yake ni "nyakati." Kadhalika maana ya neno hili ni "siku" ya saa 24 (Akrab). Hizi siku zetu zinahesabiwa na jua, lakini Mwenyezi Mungu alipoumba mbingu na ardhi, jua pia liliumbwa pamoja navyo. Hivyo, *ayyaam* hizo hazikuwa za jua kutoka na kutua, bali ni nyakati tu. Pia nyakati hizo sita zinaweza kuwa muda wa miaka mingi sana hata maelfu (sura 70:5).

56. Mwombeni Mola wenu kwa unyenyekevu na kwa siri. Hakika Yeye Hawapendi warukao mipaka.

ادعوا ربكم تضرعا وخفية ۚ إنه لا يحب
المعتدين ﴿٥٥﴾

57. Wala msifanye uharibifu katika nchi ikiisha tulia. Na Mwombeni kwa kuogopa na kwa kutumai. Bila shaka rehema za Mwenyezi Mungu zi karibu na wafanyao hisani.

ولا تفسدوا في الأرض بعد إصلاحها وادعوه
خوفا وطمعا ۚ إن رحمت الله قريب من المحسنين ﴿٥٦﴾

58. Na Yeye ndiye Apelekaye pepo kuwa habari njema mbele ya rehema Zake, hata zinapobeba mawingu mazito Tunayasukuma kwenye mji ulikokufa, kisha Tunateremsha maji kwa hayo, na kwayo Tunaotesha kila aina ya matunda. Hivi ndivyo tunavyowafufua wafu ili mpate kukumbuka.

وهو الذي يرسل الريح بشرا بين يدي رحمته ۖ
حتى إذا أقلت سحابا ثقالا سقناه لبلد ميت فأنزلنا
به الماء فأخرجنا به من كل الثمرات ۚ كذلك نخرج
الموتى لعلكم تذكرون ﴿٥٧﴾

59. Na nchi nzuri huota mimea yake kwa idhini ya Mola wake, na iliyo mbaya haioti ila kidogo tu. Hivi ndivyo Tunavyoeleza Ishara kwa watu wanaoshukuru.

والبلد الطيب يخرج نباته بإذن ربه ۖ والذي
خبث لا يخرج إلا نكدا ۚ كذلك نصرف الآيات
لقوم يشكرون ﴿٥٨﴾ ع ١٤

FUNGU 8

60. Hakika Tulimtuma Nuhu kwa watu wake, naye akasema: Enyi watu wangu, mwabuduni Mwenyezi Mungu, ninyi hamna mungu ila Yeye; hakika mimi ninawahofieni adhabu ya siku iliyo kuu.

لقد أرسلنا نوحا إلى قومه فقال يا قوم اعبدوا
الله ما لكم من إله غيره ۖ إني أخاف عليكم
عذاب يوم عظيم ﴿٥٩﴾

Aya 57. *Wafanyao hisani.* Neno *Muhasin* (afanyaye hisani) maana yake ni mtu anayefanya bidiii kuwa mkamilifu katika vitendo vyake. Hadithi ya Mtume *s.a.w.* inaeleza kuwa Muhsin ni mtu anayefanya tendo jema kana kwamba anamwona Mungu; au kwa akali ajue kuwa Mungu anamwona (Bukhari *Kitaabul-Iiman*).

Aya 60. *Nuuh* ni Nabii wa kale kabisa ambaye Biblia inatuambia alikuwako vilipopita vizazi tisa baada ya Adamu na vizazi kumi na moja kabla ya Ibrahimu (Mwanzo 5:3-32; Luka 3:34-38). Kwao ni nchi ya Mesopotamia.

Adhabu ya siku iliyo kuu. Siku iliyo kuu mradi wake ni siku ya adhabu nzito ya kutisha mno ambayo haiwezi kusahauliwa.

61. Wakuu wa watu wake wakasema: Kwa yakini tunakuona umo katika upotevu dhahiri.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٦١﴾

62. Akasema: Enyi kaumu yangu, mimi simo katika upotevu, lakini mimi ni Mtume nitokaye kwa Mola wa walimwengu.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٢﴾

63. Nawafikishieni risala za Mola wangu na ninawasihini na ninayajua kutoka kwa Mwenyezi Mungu msiyoyajua.

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٣﴾

64. Je! mnastaajabu kuwafikieni mauidha kutoka kwa Mola wenu kwa njia ya mtu aliye ni mmoja wenu, ili awaonye na ili mwogope na mpate kurehemiwa?

أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٤﴾

65. Lakini walimkadhibisha; basi Tukamwokoa yeye na waliokuwa pamoja naye katika safina, na Tukawazamisha wale waliozikadhibisha Aya Zetu. Bila shaka hao walikuwa watu vipofu.

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٥﴾ ع

FUNGU 9

66. Na kwa Waadi (Tulimtuma) ndugu yao Hud. Akasema: Enyi kaumu yangu, Mwabuduni Mwenyezi Mungu, ninyi hamna mungu ila Yeye; basi je, hamwogopi?

وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا ۗ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٦﴾

67. Wakasema wakuu waliokufuru katika kaumu yake: Hakika sisi tunakuona umo katika upumbavu na kwa yakini tunakufahamu u miongoni mwa waongo.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٧﴾

Aya 65. *Watu vipofu*, yaani wasio na macho ya kiroho.

Aya 66. *'Aad* ni jina la kabila la watu wa zamani sana katika pande za bara Arabu. *Huud* ni jina la Mtume aliyetumwa kwa kabila la Waadi. Aliishi baada ya Nuhu na alikuwa wa saba kutoka kwake.

68. Akasema: Enyi kaumu yangu, mimi sina upumbavu, bali mimi ni Mtume kutoka kwa Mola wa walimwengu.

قَالَ يَٰقَوْمِ لَيْسَ بِى سَفَاهَةٌ وَلَٰكِنِّى رَسُولٌ مِّن رَّبِّ
ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦٨﴾

69. Nawafikishieni risala za Mola wangu na mimi kwenu ni nasiha, mwaminifu.

أُبَلِّغُكُمْ رِسَٰلَٰتِ رَبِّى وَأَنَا۠ لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٩﴾

70. Je, mnaona ajabu kuwafikieni mauidha kutoka kwa Mola wenu kwa njia ya mtu aliye mmoja wenu ili awaonyeni? Na kumbukeni Alipowafanyeni makhalifa baada ya watu wa Nuhu na Amewazidishieni nguvu katika umbo. Basi mzikumbuke neema za Mwenyezi Mungu ili mpate kufaulu.

أَوَعَجِبْتُمْ أَن جَآءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ
مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ ۚ وَٱذْكُرُوٓا۟ إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ مِنۢ
بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِى ٱلْخَلْقِ بَصْۜطَةً ۖ فَٱذْكُرُوٓا۟
ءَالَآءَ ٱللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٠﴾

71. Wakasema: Je, umetufikia ili tumwabudu Mwenyezi Mungu pekee na tuyaache waliyokuwa wakiabudu baba zetu? Basi tuletee unayotuahidi ukiwa miongoni mwa wasemao kweli.

قَالُوٓا۟ أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ ٱللَّهَ وَحْدَهُۥ وَنَذَرَ مَا كَانَ
يَعْبُدُ ءَابَآؤُنَا ۖ فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ إِن كُنتَ مِنَ
ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٧١﴾

72. Akasema: Bila shaka adhabu na ghadhabu vimewaangukieni kutoka kwa Mola wenu. Je, mnanijadili katika majina mliyoyaita ninyi na baba zenu ambayo kwayo Mwenyezi Mungu Hakuteremsha dalili? Basi ngojeni, mimi pia ni pamoja nanyi katika wangojao.

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ ۖ
أَتُجَٰدِلُونَنِى فِىٓ أَسْمَآءٍ سَمَّيْتُمُوهَآ أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُم
مَّا نَزَّلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَٰنٍ ۚ فَٱنتَظِرُوٓا۟ إِنِّى مَعَكُم
مِّنَ ٱلْمُنتَظِرِينَ ﴿٧٢﴾

73. Basi Tukamwokoa yeye na waliokuwa pamoja naye kwa rehema Yetu, na Tukakata mizizi ya wale waliozikadhibisha Aya Zetu na hawakuwa wenye kuamini.

فَأَنجَيْنَٰهُ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ
ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا ۖ وَمَا كَانُوا۟ مُؤْمِنِينَ ﴿٧٣﴾ ع

Kabila la Waadi lilipata kutawala sehemu zenye rutuba za nchi ya Bara Arabu, hasa Yaman, Sham na Mesopotamia. Walikuwa ni watu wa kwanza kuitawala Bara Arabu yote. Walikuwa wakiitwa '*Aadanil'uulaa* yaani Waadi wa zamani.

Aya 72. Aya hii inaonyesha ya kuwa mtu anaweza kuwafuata baba zake ikiwa akili inakubali. Lakini kufuata tu kama kipofu kunalaumiwa.

FUNGU 10

74. Na kwa Wathamudi (Tukamtuma) ndugu yao Saleh. Akasema: Enyi watu wangu, Mwabuduni Mwenyezi Mungu. Ninyi hamna mungu ila Yeye; hakika imekwisha wafikieni Ishara dhahiri kutoka kwa Mola wenu. Huyu ni ngamia jike wa Mwenyezi Mungu aliye ni Ishara kwenu. Basi mwacheni ale katika ardhi ya Mungu, wala msimtie dhara, isije ikawashikeni adhabu iumizayo.

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا
لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ
هَٰذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ
اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٤﴾

75. Na kumbukeni Alipowafanyeni makhalifa baada ya Waadi na kuwakalisheni katika ardhi mkajenga ngome katika nyanda zake na mkachonga majumba katika majabali. Basi zikumbukeni neema za Mwenyezi Mungu, wala msiasi ardhini kwa kufanya uharibifu.

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ
فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِن سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ
الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِي
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٥﴾

76. Wakasema wakuu wa kaumu yake waliotakabari, kuwaambia wale walio dhaifu wenye kuamini miongoni mwao: Je, mnajua ya kwamba Saleh Ametumwa na Mola wake? Wakasema: Hakika tunayaamini yale aliyotumwa nayo.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لِلَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا
مُّرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٦﴾

77. Wakasema wale waliotakabari: Hakika sisi tunayakataa yale mnayoyaamini.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنتُم بِهِ كَافِرُونَ ﴿٧٧﴾

Aya 74. *Wathamudi* ni jina la kabila lililoishi baada ya Waadi. Kabila hili lilikaa sehemu za magharibi ya Bara Arabu na likaenea toka Aden upande wa kaskazini mpaka Sham. Kabila hili lilikuwepo mara baada ya Nabii Ismail. Nchi yao ilikuwa karibu na nchi ya Waadi, lakini wao zaidi walikaa vilimani.

Huyu ni ngamia jike wa Mwenyezi Mungu. Ngamia ndiye mnyama anayesafiriwa sana katika Bara Arabu; na Nabii Saleh alikuwa akisafiri kwenda huko na huko kuhubiri juu ya huyo ngamia wake. Basi aliwaambia watu wake ya kuwa kumzuia ngamia wake ni kama kuzuia kazi ya Mwenyezi Mungu anayoifanya. Hivyo ngamia yule akafanywa kuwa Ishara kwa ajili ya watu wale, naye alikuwa ni mnyama tu kama ngamia wengine.

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٨﴾

78. Na wakaikata miguu ya ngamia yule na kuasi amri ya Mola wao na wakasema: Ee Saleh, tuletee unayotu-ahidi ikiwa wewe u miongoni mwa Mitume.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٧٩﴾

79. Ndipo likawashika tetemeko la ardhi na wakawa mizoga iliyolala kifudifudi majumbani mwao.

فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ ﴿٨٠﴾

80. Basi (Saleh) akawaacha na akasema: Enyi kaumu yangu, kwa yakini nimewafikishieni ujumbe wa Mola wangu na nimewasihini, lakini ninyi hamwapendi wenye nasaha.

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨١﴾

81. Na (Tulimtuma) Luti alipowa-ambia kaumu yake: Je, mnafanya ufasiki ambao hajawatangulieni ye yote kwa huo katika walimwengu?

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ النِّسَاءِ ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨٢﴾

82. Hakika ninyi mnafika kwa wanaume kwa kuwaingilia badala ya wanawake, bali ninyi ni watu warukao mipaka!

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَن قَالُوا أَخْرِجُوهُم مِّن قَرْيَتِكُمْ ۖ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٣﴾

83. Na hayakuwa majibu ya kaumu yake isipokuwa wakasema: Wafukuzeni katika mji wenu, maana hao ni watu wanaojitakasa sana.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٨٤﴾

84. Basi Tukamwokoa yeye na watu wa nyumbani mwake isipokuwa mke wake, alikuwa miongoni mwa wakaao nyuma.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِم مَّطَرًا ۖ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٥﴾

85. Na Tukawapigishia mvua (ya adhabu). Basi tazama jinsi ulivyokuwa mwisho wa wakosefu.

Aya 79. *Bila ya kujimudu.* Neno lililotumiwa katika Kiarabu ni *Jaathimiin* ambalo maana yake ni: (1) Tetemeko liliwaua kwa kuwaponda na *wakalala kifudifudi;* (2) Tetemeko lilipowashika walitishika wakaanguka *kifudifudi* wakiomba Mungu awaponyeshe.

Aya 81. *Luut* alikuwa mtoto wa ndugu wa Ibrahimu, na wote wawili walikuwa katika wakati mmoja (Mwanzo 11:27, 31). Pia tazama sura 6:87.

Nabii Luti aliwakaripia watu wake si kwa uovu mkubwa mno wa kufirana tu, bali pia walizidi kiasi katika maovu mengine.

FUNGU 11

86. Na kwa Wamadiana (Tukamtuma) ndugu yao Shuaibu. Akasema: Enyi kaumu yangu, Mwabuduni Mwenyezi Mungu, hamna mungu isipokuwa Yeye. Hakika imekwisha wafikieni Ishara dhahiri kutoka kwa Mola wenu. Basi kamilisheni kipimo sawasawa na mizani (pia), wala msiwape watu kilicho pungufu kuliko wanavyostahili kupata, wala msifanye uharibifu katika ardhi ikiisha suluhika; hivi ndivyo bora kwenu ikiwa ninyi mmeamini.

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۗ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۖ
فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ
وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ
لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٦﴾

87. Wala msikalie kila njia kumwogopesha na kumzuilia njia ya Mwenyezi Mungu mwenye kumwamini, na kutaka kuipotosha. Na kumbukeni mlipokuwa wachache naye Akawafanyeni kuwa wengi, na tazameni jinsi ulivyokuwa mwisho wa waharibifu.

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ
وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَّرَكُمْ ۖ وَانْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٧﴾

88. Na kama liko taifa miongoni mwenu lililoamini yale niliyotumwa nayo na taifa jingine lisiloamini, basi subirini mpaka Mwenyezi Mungu Ahukumu kati yetu; naye ndiye Mbora wa mahakimu.

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ
بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ
بَيْنَنَا ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٨﴾

Aya 86. *Madyan* ni jina la mtoto wa Nabii Ibrahimu aliyezaliwa na Mkewe Katurah (Mwanzo 25:1,2). Wazao wa huyu Madiani walikaa kaskazini ya Hijaz. Kadhalika Madiani lilikuwa jina la mji karibu na bahari ya Sham mbele ya Sinai katika pwani ya Bara Arabu. Mji huu ulipewa jina hili kwa sababu ulikaliwa na wazao wa Madiani.

Shu'aib lilikuwa jina la Mtume asiyekuwa wa Kiisraeli aliyekuwako kabla ya Nabii Musa. Anafahamiwa kuwa mkwe wa Nabii Musa ingawa Biblia haitaji jina hili. Hadithi ya Biblia inasema ya kuwa mkwewe Nabii Musa alikuwa Jethro ambaye hatajwi kuwa Mtume.

Aya hi inaeleza ya kuwa uovu mkubwa wa watu wa Madiani ulikuwa ni kupunja katika vipimo na mizani.

JUZU 9

89. Wakuu waliotakabari katika kaumu yake wakasema: Ewe Shuaibu, kwa yakini tutakutoa wewe na wale walioamini pamoja nawe katika mji wetu, au huna budi kurudi katika mila yetu. Akasema: Je, ingawa tunaichukia?

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۚ قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٩﴾

90. Bila shaka tumemtungia Mwenyezi Mungu uwongo ikiwa tutarudi katika mila yenu baada ya kutuokoa Mwenyezi Mungu katika hiyo; wala hatuwezi kuirudia mpaka Apende Mwenyezi Mungu, Mola wetu. Katika elimu Mola wetu Anatambua kila kitu. Juu ya Mwenyezi Mungu tunategemea. Mola wetu! hukumu baina yetu na baina ya kaumu yetu kwa haki, nawe ndiwe Mbora wa wanaohukumu.

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا ۚ وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا ۚ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۚ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا ۚ رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٩٠﴾

91. Na wakuu waliokufuru katika kaumu yake wakasema: Kama ninyi mkimfuata Shuaibu, hapo bila shaka mtakuwa wenye hasara.

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ ﴿٩١﴾

92. Basi likawashika tetemeko la nchi na wakawa wasiojimudu majumbani mwao.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩٢﴾

93. Wale waliomkadhibisha Shuaibu wakawa kana kwamba hawakuwamo. Wale waliomkadhibisha Shuaibu walikuwa ndio wenye hasara.

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٣﴾

94. Basi akawaachilia mbali na akasema: Enyi kaumu yangu, bila shaka nimewafikishieni risala za Mola wangu na nimewasihini; basi nihuzunikeje juu ya watu makafiri?

فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ ۖ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٤﴾

Aya 92. Watu wa Nabii Shuaibu waliangamizwa kwa adhabu ya zilzala (tetemeko la nchi) yumkini wakati wa asubuhi.

FUNGU 12

95. Na Hatukumtuma Nabii ye yote katika mji wo wote isipokuwa Tuliwashika wenyeji wake kwa taabu na mashaka ili wapate kunyenyekea.

وَمَآ أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّآ أَخَذْنَآ أَهْلَهَا
بِالْبَأْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ﴿٩٥﴾

96. Kisha Tukabadilisha mahali pa ubaya kwa wema, hata wakazidi (kuneemeka na kuwa wengi) na wakasema: (Zamani) taabu na raha ziliwafikia baba zetu. Basi Tuliwashika kwa ghafla hali hawatambui.

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوا وَّقَالُوا
قَدْ مَسَّ آبَآءَنَا الضَّرَّآءُ وَالسَّرَّآءُ فَأَخَذْنَاهُم بَغْتَةً
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٦﴾

97. Na lau kama watu wa mji wangaliamini na kuogopa, kwa yakini Tungaliwafungulia mibaraka ya mbingu na ardhi; lakini walikadhibisha, kwa hiyo Tukawashika kwa sababu ya yale waliyokuwa wakiyachuma.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰٓ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم
بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٧﴾

98. Je watu wa miji wamesalimika ya kuwa adhabu Yetu haitawafikia usiku hali wamelala?

أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰٓ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَآئِمُونَ ﴿٩٨﴾

99. Au watu wa miji wamesalimika ya kuwa adhabu yetu haitawafikia mchana hali wakicheza?

أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰٓ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٩﴾

100. Je, wako salama katika hila ya Mwenyezi Mungu? Lakini hapana anayedhani kuwa yu salama katika hila ya Mwenyezi Mungu ila watu wenye hasara.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٠﴾

Aya 95. Mambo mawili yanaonekana katika Aya hii: (1) Misiba yenye kuenea kote-kote haiwafikii watu mpaka Nabii wa Munguametumwa; (2) ni jambo lisilotokea kuwa kufika kwa Nabii wa Mungu kusifuatane na misiba iliyozagaa.

Aya 98. Katika Aya hii na ifuatayo, maneno, *watu wa miji*, yanawahusu watu wa siku za Mtume *s.a.w.* ambao sasa Qur'an inawageukia baada ya kutaja watu wa zamani walioangamizwa kwa kukataa Manabii wao. Aya hii inataka kuwaonya watu wa Makka na miji mingine ya Bara Arabu ya kwamba zamu yao inawasogelea, na ya kwamba adhabu ya Mwenyezi Mungu inaweza kuwafikia wakati wo wote wa kutojali kwao.

FUNGU 13

101. Je! haiwaongozi ambao wanairithi ardhi baada ya wenyeji wake kwamba Tukitaka Tutawatia msiba kwa dhambi zao na Tutapiga muhuri juu ya mioyo yao kwa hiyo hawatasikia?

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ۚ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠١﴾

102. Hiyo ni miji tunakusimulia baadhi ya habari zao, na bila shaka Mitume wao waliwafikia kwa Ishara waziwazi, lakini hawakuwa wenye kuamini waliyoyakadhibisha zamani. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Apigavyo muhuri mioyo ya makafiri.

تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَائِهَا ۚ وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ ۚ كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

103. Na kwa wengi wao Hatukukuta staha yo yote ya kushika ahadi bali kwa hakika wengi wao Tuliwakuta waasi tu.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ۖ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٣﴾

104. Kisha baada yao Tukamtuma Musa na Ishara Zetu kwa Firauni na wakuu wake. Lakini walizikataa; basi tazama jinsi ulivyokuwa mwisho wa waharibifu.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٤﴾

105. Na akasema Musa: Ewe Firauni, kwa hakika mimi ni Mtume nitokaye kwa Mola wa walimwengu,

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٥﴾

106. Yanipasa nisiseme juu ya Mwenyezi Mungu isipokuwa haki. Kwa yakini nimewafikieni kwa dalili wazi itokayo kwa Mola wenu, basi wapeleke wana wa Israeli pamoja nami

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٠٦﴾

107. (Firauni) akasema: Kama umekuja na Ishara, basi ilete ikiwa u miongoni mwa wasemao kweli.

قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٠٧﴾

Aya 102. Neno *alquraa* (miji) hapa linahusu miji ya zamani iliyoangamizwa. Qur'an inarejea kuitaja ili kutia mkazo jinsi lilivyo jambo la hatari kumkataa Nabii; na pia inawambia habari ya watu wengine wa zamani waliomkataa Musa. Aya hii inadokeza ya kwamba kwa kuwa Mtume *s.a.w.* ni badala ya Manabii wote waliomtangulia, basi wanaomkataa watapata kila namna ya adhabu zilizowafikia watu waliowakataa Manabii wa zamani.

108. Ndipo akaitupa fimbo yake mara ikawa nyoka dhahiri.

109. Na akatoa mkono wake, mara ukawa mweupe kwa watazamao.

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠٨﴾

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٠٩﴾

Aya 108. Qur'an imetumia maneno namna tatu kwa kueleza kugeuka nyoka kwa fimbo ya Nabii Musa: (1) *Thu'baan*, kama lilivyo katika Aya hii na katika sura 26:33; (2) *Hayyatun*, kama lilivyo katika sura 20:21; na (3) *Jaannu*, kama lilivyo katika sura 28:32 na 27:11. Neno *Thu'baan* na *Hayyatun* hutumika kwa nyoka mkubwa na mdogo; ambapo neno *Jaannu* linaonyesha nyoka mdogo tu. Hivyo, hakuna matatanisho katika kutumia maneno haya matatu, kwa vile yote yanatoa maana moja.

Fimbo ile ilionekana kama nyoka aendaye. Ilikuwa ni namna ya mwujiza unaoonyeshwa kwa njozi, ambao Mwenyezi Mungu aliufanya kwa kuyafanya macho ya watazamaji waione fimbo katika umbo la nyoka; na njozi ilionwa na Firauni, na mawaziri wake, na wachawi, na Musa kadhalika.

Jambo kama hili lilitokea wakati wa Mtume s.a.w. mwezi ulipoonekana umepasuka; na si kama aliona Mtume tu, bali pia wafuasi wake na maadui zake (Bukhari, sura *Tafsiir*).

MALAIKA WALIONEKANA.

Kadhalika Hadithi zinatusimulia ya kuwa Malaika Jibrili, ambaye Mtume *s.a.w* alikuwa akimwona mara kwa mara katika njozi, masahaba waliokuwa wanaketi pamoja naye walipata mara moja kumwona (Bukhari, sura *Imaan*). Tena, baadhi ya Malaika walionwa hata na wasioamini siku ya vita vya Badri (Jarir, jalada 6, uk. 47).

NJOZI YA SEYYIDNA UMAR.

Jambo jingine la namna hii lilitokea wakati jeshi la Waislamu, lililokuwa linaongozwa na Amiri maarufu wa Kiislamu aitwaye Sariya, lilipokuwa linapigana na adui katika Irak, umbali wa maili mamia na mamia kutoka Madina. Seyidna Umar, Khalifa wa Pili, alipokuwa akitoa hotuba ya Sala ya Ijumaa, akaona katika njozi ya kuwa jeshi la Waislamu linahemewa na wingi mkubwa wa maadui, na karibu kabisa kushindwa. Mara moja Seyidna Umar akaacha kutoa hotuba na akapiga kelele juu ya mimbar, Ee Sariya: nenda kwenye mlima, nenda kwenye mlima." Sariya, kule aliko, hali amezungukwa na kelele za panga, akaisikia sauti ile ya Sayidna Umar na akaenda kwenye mlima na jeshi la Waislamu likasalimika (Khamis jalada 2 uk. 270).

MWUJIZA WA MTUME.

Abu Jahal, aliyekuwa adui mkubwa wa Mtume *s.a.w*. alipata naye kuona njozi ya namna hii. Abu Jahal alikuwa anadaiwa na mtu mmoja mgeni, aliyefika Makka, pesa ambazo hakutaka kuzilipa. Mtu yule akafika kwa Mtume *s.a.w.* kushtakia alivyodhulumiwa. Mtume *s.a.w.* aliondoka akafika kwa Abu Jahal kuzidai pesa zile; na Abu Jahal akazilipa pale pale kwa haraka . Alipoulizwa Abu Jahal kwa nini amefanya woga na kuzilipa pesa zile. Akasema ya kuwa aliona ngamia wawili wenye hasira upande wa kushoto na wa kulia wa Muhammad, walio tayari kumrarua kama hakulipa (Hisham). Bara Arabu ni nchi ya ngamia, hivyo Abu Jahal akaonyeshwa ngamia. Lakini Misri ni nchi ya nyoka za uchawi, basi Firauni akaonyeshwa nyoka.

FUNGU 14

110. Wakasema wakuu wa kaumu ya Firauni: Hakika huyu ni mchawi ajuaye.

قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اِنَّ هٰذَا لَسٰحِرٌ عَلِيْمٌ ﴿١١٠﴾

111. Anataka kuwatoeni katika ardhi yenu. Basi mnatoa shauri gani?

يُّرِيْدُ اَنْ يُّخْرِجَكُمْ مِّنْ اَرْضِكُمْ ۚ فَمَاذَا تَاْمُرُوْنَ ﴿١١١﴾

112. Wakasema mwache kigodo yeye na ndugu yake, na uwatume wakusanyao katika miji.

قَالُوْٓا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ وَاَرْسِلْ فِي الْمَدَاۤئِنِ حٰشِرِيْنَ ﴿١١٢﴾

113. Wakuletee kila mchawi ajuaye.

يَاْتُوْكَ بِكُلِّ سٰحِرٍ عَلِيْمٍ ﴿١١٣﴾

114. Na wakaja wachawi kwa Firauni, wakasema: Hakika tutapata ujira ikiwa tutashinda.

وَجَاۤءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوْٓا اِنَّ لَنَا لَاَجْرًا اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغٰلِبِيْنَ ﴿١١٤﴾

115. Akasema: Naam, nanyi bila shaka mtakuwa miongoni mwa wanaokaribishwa.

قَالَ نَعَمْ وَاِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ ﴿١١٥﴾

116. Wakasema: Ewe Musa, je, utatupa wewe au tutakuwa sisi watupao (kwanza)?

قَالُوْا يٰمُوْسٰٓى اِمَّآ اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّآ اَنْ نَّكُوْنَ نَحْنُ الْمُلْقِيْنَ ﴿١١٦﴾

117. Akasema: Tupeni. Basi walipotupa wakayaloga macho ya watu, na wakawaogopesha, na wakaleta uchawi mkubwa.

قَالَ اَلْقُوْا ۚ فَلَمَّآ اَلْقَوْا سَحَرُوْٓا اَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوْهُمْ وَجَاۤءُوْ بِسِحْرٍ عَظِيْمٍ ﴿١١٧﴾

118. Na Tukamfunulia Musa ya kwamba, tupa fimbo yako. Mara ikavimeza walivyovizua.

وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوْسٰٓى اَنْ اَلْقِ عَصَاكَ ۚ فَاِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَاْفِكُوْنَ ﴿١١٨﴾

119. Basi ukweli ukasimama na yakaharibika waliyokuwa wakiyatenda.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١١٩﴾

120. Kwa hiyo walishindwa pale pale, na wakarudi wamedhalilika.

فَغُلِبُوْا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوْا صٰغِرِيْنَ ﴿١٢٠﴾

Aya 110. *Saahir,* "Mchawi" Neno hili si kwamba lazima liwe kila mara kwa maana ya mchawi. Pia lina maana ya mlozi; mtu anayeliwaza na kutumbuiza; mtu anayejua, stadi na mwenye akili; mtu mwenye uwezo kukifanya kitu kionekane namna nyingine kuliko hasa kilivyo; mdanganyaji, mlaghai n.k.w. (Akrab na Lane).

Aya 117. Nabii Musa alikuwa mwepesi kushika nafasi aliyopewa na akawajibu, watupe wao kwanza. Kwa desturi, Manabii wa Mungu hungoja waanzwe na maadui zao, kisha wao hujikinga na kungoja msaada wa Mwenyezi Mungu.

121. Na wachawi wakaangushwa kusujudu.

122. Wakasema: Tunamwamini Mola wa walimwengu.

123. Mola wa Musa na Harun.

124. Akasema Firauni: Je, mmemwamini kabla sijawaruhusuni? Kwa yakini hii ndiyo hila mliyoifanya mjini ili mwatoe humo wenyeji wake. Lakini hivi karibuni mtajua.

125. Lazima nitaikata mikono yenu na miguu yenu kwa kubadilisha, kisha nitawasulubuni ninyi nyote.

126. Wakasema: Hakika sisi tutarudi kwa Mola wetu.

127. Nawe hutufanyii kisasi ila kwa sababu tumeziamini Ishara za Mola wetu zilipotufikia. Mola wetu, tumiminie uvumilivu na Utufishe watii.

وَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ﴿١٢١﴾
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٢﴾
رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿١٢٣﴾
قَالَ فِرْعَوْنُ آمَنتُم بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّ
هَٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَا
أَهْلَهَا ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿١٢٤﴾
لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿١٢٥﴾
قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿١٢٦﴾
وَمَا تَنقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا ۚ
رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٢٧﴾

FUNGU 15

128. Na wakasema wakuu wa kaumu ya Firauni: Je, utamwacha Musa na watu wake walete uharibifu katika nchi na kukuacha wewe na waungu wako? Akasema: Hivi karibuni tutawaua wavulana wao na kuwaacha hai wanawake wao, na bila shaka sisi ni wenye nguvu juu yao.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ
لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ ۚ قَالَ
سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ
قَاهِرُونَ ﴿١٢٨﴾

Aya 121. *Wakaangushwa kusujudu*. Kushindwa kwao kuliwavunja nguvu kabisa, wakaanguka kusujudu wakimnyenyekea Mungu.

Aya 124. *Hii ndiyo hila mliyoifanya.* Kupinduka kwa ghafla kwa hawa wachawi, kwa uwezo huu wa Mwenyezi Mungu, kukamfanya Firauni aanze kuwashuku wachawi; au tuseme, alisema maneno haya ili kuficha fedheha aliyoipata.

Biblia pia inakubaliana na Qur'an kwa kusema kuwa wale wachawi walimwamini Musa (Kutoka 8:19). Tofauti hapa ni kuwa Qur'an inasema, wale wachawi waliamini wakati ule ule walipoona mwujiza: ambapo Biblia inasema, waliamini baadaye. Maelezo ya Qur'an ndiyo yanaelekea kuwa sahihi zaidi.

129. Musa akawaambia kaumu yake: Ombeni msaada kwa Mwenyezi Mungu na subirini. Hakika ardhi ni ya Mwenyezi Mungu, Atairithisha Amtakaye katika watumishi Wake; na mwisho (mwema) ni kwa wamchao.

قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ اسْتَعِيْنُوْا بِاللّٰهِ وَاصْبِرُوْا ۚ اِنَّ الْاَرْضَ لِلّٰهِ ۙ يُوْرِثُهَا مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ؕ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴿١٢٩﴾

130. Wakasema: Tumeudhiwa kabla hujatufikia na pia baada ya wewe kutujia. (Musa) akasema: Huenda Mola wenu Atamwangamiza adui yenu na kuwafanyeni makhalifa katika nchi, na aone jinsi mtakavyofanya.

قَالُوْٓا اُوْذِيْنَا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَاْتِيَنَا وَمِنْۢ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ؕ قَالَ عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُّهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُوْنَ ﴿١٣٠﴾

FUNGU 16

131. Na hakika tuliwaadhibu watu wa Firauni kwa njaa na upungufu wa matunda, ili wapate kudhukuru.

وَلَقَدْ اَخَذْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِيْنَ وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرٰتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿١٣١﴾

132. Bali ulipowafikia wema, wakasema: Huu ni kwa ajili yetu. Na ukiwafikia ubaya husema: Ni mkosi kwa ajili ya Musa na walio pamoja naye. Sikilizeni! hakika mkosi wao ni kwa Mwenyezi Mungu, lakini wengi wao hawajui.

فَاِذَا جَآءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوْا لَنَا هٰذِهٖ ۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَّطَّيَّرُوْا بِمُوْسٰى وَمَنْ مَّعَهٗ ؕ اَلَآ اِنَّمَا طٰٓئِرُهُمْ عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٣٢﴾

133. Na wakasema: Ishara yo yote utakayotuletea ili utuloge kwayo pia hatutakuamini.

وَقَالُوْا مَهْمَا تَاْتِنَا بِهٖ مِنْ اٰيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا ۙ فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٣٣﴾

Aya 129. Firauni alijivunia sana nguvu na mamlaka yake, na alikuwa mjeuri kupita kiasi; hivyo, Waisraeli wanaambiwa na Nabii Musa maneno ya kuwafariji na kuwatia moyo kuwa hawana haja ya kumwogopa Firauni, maana nguvu yake itavunjwa, na ufalme wake utatoka mikononi mwake.

Aya 131. Aya hii inataja adhabu namna mbili zilizowafikia watu wa Firauni - Kupotelewa na vitu, na vifo. Neno *thamaraat* lina maana ya matunda na watoto. Habari zaidi za adhabu hizi zitatokea katika sura 7:134.

Aya 132. Watu wa Firauni wakajisingizia kufahamu ya kuwa misiba iliyowafikia ni kwa sababu ya nuhusi mbaya iliyokuja na Musa. Hivi ndivyo wasemavyo wasioamini. Mjumbe wa Mungu anapofika, misiba inawafikia kwa sababu ya uovu wao. Badala ya kutubia dhambi zao, wanasema ati ni kisirani cha kufika Mjumbe wa Mwenyezi Mungu.

134. Ndipo Tukawapelekea tufani na nzige na chawa na vyura na damu kuwa Ishara zielezazo; lakini wakatakabari na walikuwa watu wakosefu.

135. Na ilipowaangukia adhabu, wakasema: Ewe Musa, tuombee kwa Mola wako yale Aliyokuahidi; kama ukituondolea adhabu, bila shaka tutakuamini na kwa yakini tutawapeleka wana wa Israeli pamoja nawe.

136. Lakini Tulipowaondolea adhabu kwa muda watakaoufikia, mara wakavunja ahadi.

137. Basi Tukalipiza kisasi kwao na Tukawazamisha baharini kwa sababu walizikadhibisha Ishara Zetu na walikuwa si wenye kuziangalia.

138. Na Tukawarithisha watu waliokuwa wanaonekana dhaifu mashariki ya ardhi na magharibi yake ambayo Tuliitia mibaraka. Na likatimia neno jema la Mola wako kwa wana wa Israeli, kwa sababu walivumilia; na Tukayaangamiza yale aliyokuwa ameyatengeneza Firauni na watu wake, na pia yale waliyokuwa wakiyajenga.

139. Na Tukawavusha wana wa Israeli bahari, na wakafikia watu waliokuwa wakiyaabudu masanamu yao.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ ۖ لَئِن كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٣٤﴾

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُم بَالِغُوهُ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ ﴿١٣٥﴾

فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٣٦﴾

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ۖ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا ۖ وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ

Aya 134. Aya hii inaeleza namna mbili za adhabu zilizosemwa katika sura 7:131.Nzige na tufani huleta njaa; na chawa na vyura na damu huleta magonjwa yanayoleta vifo.

Aya 136. *Ajal*, "Muda," pia maana yake ni "mwisho wa muda." Tazama sura 2:232. Adhabu iliondolewa kwa muda tu ili kumpa Firauni nafasi ya kutubu na kukubali anayoyataka Musa.

Aya 138. *Mashariki ya ardhi na magharibi yake*. Kwa usemi wa Kiarabu, maneno hayo maana yake ni nchi nzima.

Aya 139. Ingawa neno *al-Bahar* na *al-Yamm* yanafahamiwa kuwa na maana moja, lakini ni

يَعْكُفُونَ عَلَىٰٓ أَصْنَامٍ لَّهُمْ ۚ قَالُوا يَٰمُوسَى اجْعَل
لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ ۚ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾
إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيهِ وَبَٰطِلٌ مَّا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾
قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى
الْعَٰلَمِينَ ﴿١٤٠﴾
وَإِذْ أَنجَيْنَٰكُم مِّنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ
الْعَذَابِ ۖ يُقَتِّلُونَ أَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ ۚ
وَفِي ذَٰلِكُم بَلَآءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾ ع

Wakasema: Ewe Musa utufanyie mungu kama walivyo na miungu. Akasema: Hakika ninyi ni watu mfanyao ujinga.

140. Hakika wanayoyashika hawa yataangamia, na ni bure waliyokuwa wakiyafanya.

141. Akasema: Je, niwatafutieni Mungu badala ya Mwenyezi Mungu hali Yeye Amewafadhilini kuliko walimwengu.

142. Na (kumbukeni) Tulipowaokoeni kwa watu wa Firauni waliowapeni adhabu mbaya, wakiwauwa wavulana wenu na kuwaacha hai wanawake wenu; na katika hayo lilikuwa jaribio kubwa lililotoka kwa Mola wenu

FUNGU 17

وَوَٰعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَٰثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَٰهَا بِعَشْرٍ
فَتَمَّ مِيقَٰتُ رَبِّهِۦٓ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ۚ وَقَالَ مُوسَىٰ
لِأَخِيهِ هَٰرُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ
سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾
وَلَمَّا جَآءَ مُوسَىٰ لِمِيقَٰتِنَا وَكَلَّمَهُۥ رَبُّهُۥ قَالَ رَبِّ
أَرِنِيٓ أَنظُرْ إِلَيْكَ ۚ قَالَ لَن تَرَىٰنِي وَلَٰكِنِ انظُرْ

143. Na Tulimwahidi Musa siku thelathini na Tukazitimiza kwa kumi; ndipo ikatimia miadi ya Mola wake ya siku arobaini. Na Musa akamwambia ndugu yake Harun: Shika mahali pangu katika watu wangu na usuluhishe wala usifuate njia ya waharibifu.

144. Na alipofika Musa kwenye miadi Yetu, na Mola wake Akazungumza naye, (Musa) akasema: Mola wangu, nionyeshe ili nikuone.

---

dhahiri ya kuwa Qur'an inatumia neno *al-Yamm* inapoelezea kuzamishwa kwa watu wa Firauni (sura 7:137), na inatumia neno *al-Bahr* (kama katika Aya hii) inapoelezea habari ya Waisraeli kuivuka bahari. Hii ni kwa sababu neno *al-Bahr* kwa desturi huonyesha upana, na neno *al-Yamm* huonyesha kilindi.

Aya 140. Neno "hawa" ni wale waabudu masanamu ambao Waisraeli walitaka kuwaiga. Nabii Musa anawaeleza watu wake ya kwamba watu wanaotaka kuwaiga ni watu watakaoangamia.

Aya 143. *Shika mahali pangu katika watu wangu.* Maneno haya yanaonyesha kuwa Nabii Harun alikuwa chini ya amri ya Nabii Musa.

Akasema: Huwezi kuniona, lakini tazama jabali, kama litakaa mahali pake ndipo utaweza kuniona. Basi Mola wake Alipojionyesha kwenye jabali Akalifanya kuvunjikavunjika, na Musa akaanguka hali ya kuzimia; na alipozindukana akasema: Wewe ndiwe Mtukufu - natubu Kwako, na mimi ni wa kwanza wa waaminio.

إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي ۚ فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا ۚ فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾

145. Akasema: Ewe Musa hakika Nimekuchagua juu ya watu kwa risala Zangu na maneno Yangu; basi yashike Ninayokupa, na uwe miongoni mwa wanaoshukuru.

قَالَ يَا مُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

146. Na Tukamwandikia katika mbao mauidha ya kila namna, na maelezo ya kila jambo. Basi yashike kwa imara na uwaamuru watu wako washike yaliyo bora katika hayo. Hivi karibuni Nitawaonyesheni makao ya wavunjao amri.

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا ۚ سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾

147. Nitawaepusha katika Ishara Zangu wale wanaotakabari katika nchi pasipo haki; na wakiona kila Ishara hawataiamini; na kama wakiiona njia ya mwongozo, hawaishiki kuwa njia; lakini wakiiona njia ya upotevu, wanaishika kuwa njia. Hayo ni kwa sababu walizikadhibisha Aya Zetu na walikuwa hawazijali.

سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾

Aya 146. *Tukamwandikia.* Si mradi wake kuwa Mungu aliandika amri zile kwa mkono Wake. Maneno kama haya yametumika mahali pengine kwa ajili ya Zaburi (sura 21:106). Kwa hakika ni Musa mwenyewe aliyeandika amri zile alizofunuliwa, juu ya ubao; lakini kwa kuwa Mungu ndiye aliyeziteremsha, basi imesemwa Yeye ameziandika. Kadhalika neno hili *katabnaa* (Tukamwandikia) linaweza kuwa na maana ya "Tukaamrisha."

Maelezo ya kila jambo, na *kila namna*. Mradi wake ni, kila jambo lililotakiwa kwa ajili ya kuwaongoza Waisraeli wakati ule.

148. Na wale waliozikadhibisha Ishara Zetu na mkutano wa mwisho, vitendo vyao vimeharibika. Hawatalipwa ila yale yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٨﴾

FUNGU 18

149. Na baada yake watu wa Musa wakafanya katika mapambo yao kiwiliwili cha ndama kilichokuwa na sauti. Je, hawakuona ya kwamba yeye hasemi nao wala hawaongozi njia? Walimtwaa kuwa mungu na wakawa wenye kudhulumu.

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا
جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ ۚ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا
يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا ۘ اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٩﴾

150. Na walipojuta na wakaona ya kwamba wamekwisha potea, wakasema: Kama asingeturehemu Mola wetu na kutusamehe, bila shaka tungalikuwa miongoni mwa wapatao hasara.

وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا
قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿١٥٠﴾

151. Na aliporudi Musa kwa watu wake, hali ya kukasirika na masikitiko, akasema: Ni maovu mliyonifanyia nyuma yangu. Je, mmeitangulia amri ya Mola wenu? Na akaweka mbao na akakamata kichwa cha nduguye kukivutia kwake. Yeye akasema: Ewe mwana wa mama yangu, kwa hakika watu (hawa) wameniona dhaifu na hata walikuwa karibu kuniua, basi usiwafurahishe maadui juu yangu, wala usiniweke pamoja na watu wadhalimu.

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ
بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي ۖ أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ ۖ
وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ ۚ
قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِي وَكَادُوا
يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي
مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

Aya 149. Ndama anakanushwa kuwa si Mungu kwa sababu hawezi kuzungumza na wafuasi wake wala hawezi kuwaongoza namna yo yote. Hii inaonyesha ya kwamba Mungu anaweza kuwa Mungu wa kweli maadam anasema na watumishi Wake na kuwatolea njia za kuwaongoza. Tazama sura 20:90.

Aya 151. Musa alishika kichwa cha Harun si kwa sababu, kama isemavyo Biblia, ya kwamba Harun alikuwa nao shauri moja katika kumwabudu ndama yule (Kutoka 32:2-4), bali ni kwa sababau alishindwa kuwazuia wasimwabudu ndama.

Musa kumtendea Harun vile haiwezi kusemwa ni tabia mbaya. Hasira ya Musa ilikuwa na haki kwa sababu kufuru kubwa ilifanyika, na kazi ile ya maisha yake yote ikaharibiwa. Hivyo alikuwa na haki kabisa kukasirika.

152. Akasema (Musa): Mola wangu, nisamehe mimi na ndugu yangu, na Utuingize katika rehema Zako, maana Wewe ndiwe Mrehemevu zaidi kuliko wanaorehemu.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ ۖ
وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٥١﴾

FUNGU 19

153. Hakika wale waliomtwaa ndama (kuwa mungu), hivi karibuni itawafikia hasira kutoka kwa Mola wao na fedheha katika maisha ya dunia; na hivi ndivyo Tunavyowalipa watungao uwongo.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ
وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾

154. Na wale waliofanya matendo mabaya, kisha wakatubu baada yake na kuamini, kwa yakini Mola wako, baada ya haya, ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن بَعْدِهَا وَ
آمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٥٣﴾

155. Na ilipotulia ghadhabu ya Musa akazitwaa zile mbao na katika maandiko yao ulikuwamo mwongozo na rehema kwa wale wanaomwogopa Mola wao.

وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ ۖ وَفِي
نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ ﴿١٥٤﴾

156. Na Musa akawachagua watu sabini katika kaumu yake kwa miadi Yetu; na lilipowashika tetemeko la nchi akasema: Mola wangu, kama Ungetaka Ungaliwaangamiza wao na mimi zamani. Je, Utatuangamiza kwa sababu ya yale waliyofanya wapumbavu kati yetu? Siyo haya ila ni majaribio Yako, kwayo Humpoteza Umtakaye na Kumwongoza Umtakaye. Wewe ndiwe Mlinzi wetu, basi tusamehe na Uturehemu, nawe ndiwe Mbora wa kughofiri.

وَاخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا ۖ فَلَمَّا
أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن
قَبْلُ وَإِيَّايَ ۖ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا ۖ
إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي
مَن تَشَاءُ ۖ أَنتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ
خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾

Neno *ma'a* (pamoja na) ambalo limetumiwa katika Aya: *Wala usiniweke pamoja na watu wadhalimu,* linasaidia kufafanua maana ya neno hilo katika sura 4:70. Hapa neno hili maana yake ni "miongoni mwa."

157. Na Utuandikie mema katika dunia hii na katika Akhera; bila shaka tumeelekea Kwako. Akasema: Adhabu Yangu Nitamfikishia Nimtakaye, na rehema Yangu hukienea kila kitu; basi Nitaiandika kwa ajili ya wale wanaoogopa na kutoa Zaka na wale wanaoziamini Aya Zetu,

وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ
إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ ۚ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ ۖ
وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٧﴾

158. Ambao wanamfuata Mtume, Nabii asiyejua kusoma wala kuandika, ambaye wao humkuta ameandikwa kwao katika Taurati na Injili, Huwaamuru yaliyo mema na huwakataza yaliyo mabaya, na huwahalalishia vitu vizuri na huwaharimishia vitu vibaya, na huwaondolea mizigo yao na minyororo iliyokuwa juu yao. Ama wale waliomwamini yeye na kumheshimu na kumsaidia na wakaifuata nuru iliyoteremshwa pamoja naye, hao ndio wenye kufaulu.

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ
مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ
عَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ
أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٨﴾

Aya 158. *Ambao wanamfuata Mtume, Nabii aliye Ummi,* yaani Mtume Muhammad *s.a.w.* Neno *ummi* maana yake ni "anayehusiana na mama," yaani asiye na kosa kama alivyo mtoto anayenyonya kifuani pa mama yake. Neno hilo pia maana yake ni mtu, hasa Mwarabu, asiye na Kitabu kilichoteremshwa na Mwenyzi Mungu; mtu asiyejua kusoma na kuandika; mtu wa mji wa Makka ambao unaitwa *Ummul-Quraa* (Mama wa miji).

Ameandikwa kwao katika Taurati na Injili. Kila Nabii huwaambia wafuasi wake kumwamini Mtume wa Mungu atakayekuja baada yake. Mtume Muhammad *s.a.w.* kwa kuwa ni mbora wa Mitume wote (sura 33:41, maelezo), tena kwa kuwa alitumwa kwa mataifa yote (sura 7:159), bishara zinazotabiri kuja kwake zinapatikana katika vyuo vya dini zote. Hapa vimetajwa Taurati na Injili. Katika Vyuo hivyo mna bishara nyingi zenye kuwawezesha Mayahudi na Wakristo kumtambua Mtume *s.a.w*. Hapa tutaeleza bishara chache:

BISHARA YA KWANZA.

Siku ya mkutano katika Horeb, wana wa Israeli walipokataa kusikia sauti ya Mwenyezi Mungu, Mungu akamwambia Musa, "Wametenda vyema kusema walivyosema. Mimi nitawaondokeshea Nabii miongoni mwa ndugu zao mfano wako wewe, nami nitatia maneno yangu kinywani mwake, naye atawaambia yote nitakayomwamuru. Hata itakuwa, mtu asiyesikiliza maneno yangu atakayosema yule kwa jina langu, nitalitaka kwake. Lakini Nabii atakayenena neno kwa kujikinai kwa jina langu, ambalo sikumwagiza kulinena, au atakayenena katika jina la miungu mingine, nabii yule atakufa" (Kumbukumbu 18:16-20).

Bishara hii tukufu inaonyesha mambo haya yafuatayo:-

(i) Wana wa Israeli hawatasikia tena sauti yenye nguvu ya Mwenyezi Mungu.
(ii) Anayebashiriwa kufika ni Nabii
(iii) Ataondokeshwa miongoni mwa ndugu wa Waisraeli
(iv) Atakuwa mfano wa Musa.
(v) Maneno atakayosema yatakuwa ufunuo wa Mungu.
(vi) Atawaambia yote atakayoambiwa na Mungu.
(vii) Atanena hayo kwa jina la Mungu.
(viii) Asiyetaka kusikiliza maneno yake ataadhibiwa.
(ix) Nabii wa uwongo, atakayesingizia kutumwa na Mungu, atakufa
(x) Atakayesema kwa jina la miungu wengine pia atauawa.

Sasa, ni watu wawili wanaosemwa kuwa wameaguliwa na bishara hiyo. Wakristo wanasema ni Yesu, na Waislamu tunasema ni Muhammad s.a.w. Bishara yenyewe haisemi jina la mtu ye yote, ila tu imeeleza alama kumi za Nabii huyo. Basi tupeleleze alama hizo zinamwangukia nani katika hawa Manabii wawili.

(i) Katika bishara hiyo Waisraeli wanaambiwa ya kwamba hawatasikia tena sauti ya Mungu. Na inajulikana pote ya kuwa Yesu alikuwa Mwisraeli, aliyezaliwa katika ukoo wa Daudi (Matt. 1:1). Mtume *s.a.w.* alikuwa Mwarabu. Hakuwa katika kizazi cha Waisraeli kilichonyimwa baraka za Mungu kwa kukataa kwao kusikia sauti ya Mungu.

(ii) Bishara inasema ya kuwa huyo aliyebashiriwa kufika atakuwa Nabii. Wakristo wanaamini kuwa Yesu alikuwa "Mungu Mwana" Mtume *s.a.w*. alijiita *Rasuulullaahi* (Mtume wa Mungu) na pia *Nabiyyullaahi* (Nabii wa Mungu).

(iii) Ikumbukwe ya kuwa Mtume *s.a.w.* alizaliwa katika ukoo wa Ismaili, nduguye Isihaka. Wazao wa Ismaili ndio Waarabu; na watoto wa Yakubu, mwanawe Isihaka wanaitwa Waisraeli. Mtume *s.a.w* ametokana na Waismaili ambao ni ndugu za Waisraeli, kama inavyoagua bishara. Lakini Yesu mwenyewe ni Mwisraeli, hakutoka katika ndugu za Waisraeli. Hivyo bishara hii si yake.

(iv) Bishara inaeleza tena ya kuwa Mtume huyo atakuwa mfano wa Musa. Nasi tunaona ya kuwa Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye ameitwa mfano wa Musa katika Qur'an (sura 73:16). Yesu angewezaje kujifanya kama Musa hali mwenyewe alikuwa chini ya sheria ya Musa? (Soma Matt. 5:17; 7:12; Marko 10:19; Matendo 24:14). Hali ya Mtume Muhammad *s.a.w.* na ya Nabii Musa zinafanana sana. Nabii Musa alizaliwa na wazazi wawili, wala hakulaumiwa katika kuzaliwa kwake; tena Musa alioa; alipewa Sheria mpya; alihama nchi yake baada ya kupewa Utume; alipigana na adui zake; nao wakaangamia mbele ya macho yake; alikufa kifo cha kawaida; walitokea maimamu na mawalii katika umati wake: na mwishowe, alikuja Masihi kuisimamisha Sheria ya Musa. Hayo yalipatikana kwa Mtume Muhammad *s.a.w.* na hivyo wamefanana kabisa. Lakini hakuna katika alama hizo hata moja inayopatikana katika maisha ya Yesu.

(v) Bishara inaendelea kusema, "Nami nitatia maneno yangu kinywani mwake." Yaani, Mungu atamteremshia maneno yake. Alama hii pia haionekani katika Yesu. Wakristo wanaamini ya kwamba Yesu alikuwa Mungu, kwa hiyo hakuwa na haja ya kufuniliwa maneno kutoka kwa Mungu. Zaidi ya hayo Qur'an ndiyo Sheria ya pekee inayostahiki kuitwa "Maneno ya Mungu," maana haiana hata neno moja lisilotoka kwa Mungu Mwenye enzi.

(vi) Mtume *s.a.w* anaambiwa na Mwenyezi Mungu kufikisha yote aliyoteremshiwa (sura 5:68). Yesu aliwaambia wanafunzi wake ya kwamba hatawaeleza yote (Yohana 19:12, 13). Na bishara inasema, yule Nabii atawaambia yote atakayoamriwa na Mungu. Hivyo bishara hii haimhusu Yesu.

(vii) Alama ya saba pia haionekani katika Yesu. Mtu anayesoma Injili anajua ya kwamba Injili yo yote haikuanzishwa kwa jina la Mungu. Yesu anasema mara kwa mara, "Bali mimi nawaambieni" (Matt. 5:22, 28, 34, 39, 44). Luka anasema ameandika Injili yake kwa sababu, "Nimeona vema mimi nami, kwa kuwa nimejitafutia usahihi wa mambo hayo yote tangu mwanzo, kukuandikia kwa taratibu, Theofilo Mtukufu" (Luka 1:3, 4). Hasemi kwamba alifunuliwa na

Mungu, au ameongozwa na Roho Mtakatifu; wala hakuandika Injili hiyo ili watu wote waisome; bali alimwandikia mtu mmoja tu, Theofilo. Paulo alisema, "Kwa habari za wanawali, sina amri ya Bwana, lakini natoa shauri langu" (1 Wakor. 7:25). Ni dhahiri ya kwamba Injili za leo ni mchanganyiko wa maneno ya watu mbalimbali. Lakini Qur'an inataja jina la Mungu mwanzo wa kila sura, na inaonekana Mwenyezi Mungu alikusudia kutimiza alama hiyo waziwazi. Tena Mtume *s.a.w.* kabla ya kuanza kazi yo yote alikuwa anataja jina la Mwenyezi Mungu.

(viii) Waliokataa kusikiliza maneno ya Mungu yaliyotoka kinywani mwa Mtume *s.a.w.* waliadhibiwa hapa hapa duniani. Vita vikali vilivyoangamiza adui za Uislamu vilikuwa adhabu ya Mwenyezi Mungu iliyoahidiwa katika bishara hii, na bado kuna adhabu ya Akhera itakayowawakia watu wanaoiadui haki.

(ix) Mapingamizi wa Uislamu wanasema ya kwamba Mtume *s.a.w* alizua uwongo. Bishara hii inawajibu na kusema, mtu ye yote amzuliaye Mungu atauawa. Mtume *s.a.w* alikaa miaka mingi duniani, na akisha maliza kazi yake, akafa kifo cha kawaida. Lakini Yesu je? Tukifuata imani ya Wakristo ya kusema kuwa aliuawa msalabani tutashurutishwa kusema ya kuwa (Mungu apishe mbali) alikuwa mwongo; maana bishara inasema ya kuwa nabii wa uwongo ndiye atauawa. Hivyo, kufaulu kwa Mtume *s.a.w.* na maendeleo ya kazi yake ni dalili zilizo wazi za ukweli wake.

(x) Bishara inaeleza tena ya kuwa mwenye kusema neno kwa jina la waungu wengine, "nabii yule atakufa." Kwa kuwa Mtume hakuuawa, basi imethibitika ya kwamba yote aliyosema alifunuliwa na Mungu.

BISHARA YA PILI.

Katika Kumbukumbu la Taurati 33:2, 3 imeandikwa hivi: "BWANA alitoka Sinai, Akawaondokea kutoka Seiri; Akaangaza kutoka kilima cha Parani, na akaja na elfu kumi za watakatifu. Upande wa mkono wake wa kuume palikuwa na sheria motomoto kwao. Hakika awapenda hayo makabila ya watu: watakatifu wake wote wamo mkononi mwako; nao waliketi miguuni pako."

Hapa pameelezwa maonyesho matatu ya Mwenyezi Mungu. Musa alitoka Sinai. Seiri ni alama ya Yesu. Na Mtume Muhammad *s.a.w.* aliangaza kutoka kilima cha Parani. Wanazuoni wamekubali ya kwamba Parani ni kilima cha Makka (Mu'jamul Buldaan). Biblia inasema, Ismaili "akakaa katika jangwa la Parani" (Mwanzo 21:21); na Mtume Muhammad *s.a.w.* ni mjukuu wa Ismaili.

Mtume *s.a.w.* alipotoka Madina kwenda ishika Makka, alikuwa na masahaba elfu kumi. Katika Biblia ya Kiingereza hesabu ya watakatifu hao imetajwa kuwa "ten thousands of saints," yaani, "elfu kumi za watakatifu" kama tulivyofasiri hapo juu. Lakini katika Biblia ya Kiswahili cha Mvita (Mombasa), wamefasiri maneno hayo kuwa "makumi ya maelfu," yaani elfu zile zilikuwa si kumi moja, bali makumi mengi; ili wapate kuwavuruga wasomao Kiswahili wasijue hesabu ya masahaba watakatifu wa Mtume *s.a.w.* aliotokea nao Parani iliyotajwa barabara katika bishara ya Biblia.

Inasikitisha kuona ya kwamba mapadre hawajatosheka na kiasi hicho cha mageuzi. Katika tafsiri mpya ya Biblia (Union Version) ya mwaka 1952, kifungu hicho cha maneno wamekiandika hivi: "Akaja Meribath-kadeshi" ili wavuruge kabisa bishara hiyo isifafanuke. Ni ajabu ya kuwa maneno kama *Tirshatha* (uk. 478), *Darkoni* (uk. 479) na mengineyo yameelezwa chini katika kurasa, na mengine yameelezwa mwisho wa kitabu cha Biblia. Lakini neno *Meribath-kadeshi* hawakulieleza chini ya ukurasa ule, wala mwisho wa kitabu. Ingawa ni jipya kabisa lakini limefanywa lionekane kama jina la mtu au Malaika au hivi. Wale wanaofikiri Biblia ya Union Version imefasirika vizuri sana katika Kiswahili cha kisasa, watasemaje juu ya uaminifu huu wa wafasiri? Ilikuwaje wanazuoni wakubwa-wakubwa wa Kiyunani na Kihebrania na Kiswahili kushindwa kutafsiri au kueleza neno *Meribath-kadeshi?* Inaonekana dhahiri ya kwamba dhamiri za mapadre zinawalaumu juu ya tafsiri zao zisizo sahihi, zinazovurugwa makusudi ili kuficha haki.

Alama nyingine ni kuleta Sheria. Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye aliyeleta Sheria baada ya Nabii Musa. Na ile Sheria ilileta joto katika miyo ya Waislamu, nao wakainuka katika miaka michache. Pia imeitwa "Sheria ya moto-moto" kwa ajili ya kuunguza uovu, madhambi na mabaya yote. Wale waliojaribu kuipinga Qur'an wakaangamia wenyewe. Kweli, Qur'an ikifuatwa sawasawa, inaweza kuchoma dhambi za watu kama moto unavyochoma takataka. Je hamwoni Waarabu waliokuwa wakinywa ulevi kutwa mara tano waliacha wakawa wanasali kutwa mara tano?

Mtume *s.a.w.* alizipenda sana kabila zote. Katika masahaba wake kulikuwa Waarabu wa makabila mbalimbali, watu wa Habeshi, Ajemi na Rumi, na Mtume *s.a.w.* aliwapenda wote. Hakuwaita mbwa na nguruwe watu wa mataifa kama alivyowaita Yesu (Matt. 7:6; 15:26).

Sahaba za Mtume pia walimpenda sana. Kwa hakika Mtume alipendwa na masahaba wake zaidi kuliko kila mtu anavyopendwa na wafuasi wake. Katika vita, kama mishale ilipigwa toka kila upande, masahaba walimzunguka Mtume kama kuta ili asipate kujeruhiwa. Hatuwezi kuwalinganisha na wanfunzi wa Yesu waliotoroka wote wakakimbia na kumwacha peke yake katika matata (Matei 26:56; Marki 14:50).

BISHARA YA TATU.

Katika Wimbo ulio bora 5:10 mmeandikwa, "Mpenzi wangu ni mweupe tena mwekundu-mwekundu. Ndiye mkuu katika elfu kumi" (Biblia ya Kimvita). Huyu aliyetajwa hapa na Nabii Sulemani aliyekuwa mkuu katika watu elfu kumi si mwingine bali Mtume Muhammad *s.a.w.* Maneno ya mbele ya haya yameeleza sifa zote za mwili wa Mtume *s.a.w.* kama alivyokuwa.

BISHARA YA NNE.

Isaya 28:9-13 kinasema, "Atamfundisha nani maarifa? atamfahamisha nani habari hii? Je! ni wale walioachishwa maziwa, walioondolewa matitini? Kwa maana ni amri juu ya amri, amri juu ya amri; kanuni juu ya kanuni, kanuni juu ya kanuni; huku kidogo na huku kidogo. La, bali kwa midomo ya watu wageni, na kwa lugha nyingine atasema na watu hawa; ambao aliwaambia. Hii ndiyo raha yenu, mpeni raha yeye aliyechoka; huku ndiko kuburudika; lakini hawakutaka kusikia.

"Kwa sababu hiyo neno la BWANA kwao litakuwa hivi, amri juu ya amri; kanuni juu ya kanuni, kanuni juu ya kanuni; huku kidogo na huku kidogo; ili waende na kuanguka nyuma, na kuvunjwa, na kunaswa, na kuchukuliwa."

Walioachishwa maziwa na kuondolewa matitini ni wana wa Ismaili ambao waliakhirishwa kupata ujumbe wa Mungu. Qur'an iliteremshwa pole pole, amri juu ya amri, kama ielezavyo bishara hiyo. Baadhi ya sura zilishushwa Makka na nyingine Madina (Huku kidogo na huku kidogo). Qur'an iliteremka katika lugha ya Kiarabu ambayo ni "midomo ya watu wageni" kwa wana wa Israeli. Mbele imeelezwa ya kwamba Mtume atakimbilia Madina kwenye raha, mapumziko na maburudiko; lakini watu wa Makka watazidi kukataa ujumbe wa Uislamu, mpaka watashindwa, na kuvunjwa, na kunaswa na kuchukuliwa.

BISHARA YA TANO.

Injili ya Yohana inatuambia ya kwamba Mayahudi walitazamia Manabii watatu. Walituma watu kumwuliza Yohana mbatizaji, "Wewe u nani? Naye alikiri, wala hakukana; alikiri kwamba mimi siye Kristo. Wakamwuliza, ni nani basi? U Eliya wewe? Akasema: Mimi siye. Wewe u Nabii yule? Akajibu, La" (1:19-21).

Kristo, Eliya na Nabii Yule ndio Mitume watatu waliotazamiwa kufika, waliongojewa na Waisraeli. Injili inaeleza ya kwamba Yohana Mbatizaji ndiye Eliya (Matt. 17:10-13; Luka 1:18); na Kristo ni Yesu. Sasa amebaki mmoja, naye ni Nabii Yule, ambaye si mwingine ila ni Mtume Muhammad *s.a.w.;* maana hakuna baada ya Kristo mtu aliyedai kuwa bishara zake zimo katika Biblia, kisha akafaulu, isipokuwa Mtume Muhammad *s.a.w.* tu.

BISHARA YA SITA..

Yohana 14:16 imeandikwa, "Nami nitamwomba Baba naye atawapa Msaidizi mwingine, ili akae nanyi hata milele." Tena Yesu alisema, "Hayo ndiyo niliyowaambia wakati nilipokuwa nikikaa kwenu. Lakini huyo Msaidizi, Huyo Roho Mtakatifu, ambaye Baba atampeleka kwa jina langu, atawafundisha yote na kuwakumbusha yote niliyowaambia" (Yohana 14: 25-26). Tena Yesu alisema, "Hata bado nikali ninayo mengi ya kuwaambia, lakini hamwezi kuyastahamili hivi sasa. Lakini yeye atakapokuja huyo Roho wa Kweli, atawaongoza awaite kwenye kweli yote" (Yohana 16:12, 13).

Wakristo wanasema, "Msaidizi Mwingine" aliyeahidiwa kufika katika Injili ya Yohana si Mtume Muhammad, bali ni Roho Mtakatifu. Waislamu tunajibu Hivi:-

(i) Kama Msaidizi huyo ni Roho Mtakatifu, Yesu asingesema, "Yawafaa ninyi mimi niondoke; kwa maana mimi nisipoondoka, huyo Msaidizi hatakuja kwenu" (Yohana 16:7). Yesu asingesema hivyo kwa sababu huyo Roho Mtakatifu wa Wakristo alikuwako duniani siku zote, hata kabla ya Yesu kuzaliwa. Yesu alipobatizwa, Roho huyo alimshukia (Matt. 3:16). Tena kabla ya kuwaacha wanafunzi wake aliwapulizia, akawaambia: "Pokeeni Roho Mtakatifu" (Yohana 20:22). Ilmuradi, wanafunzi wa Yesu walikuwa na Roho huyo kabla ya kufa kwa Yesu, au tuseme, kabla hajatengana nao.

(ii) Zile alama zilizobainishwa na Yesu hazipatikani katika Roho Mtakatifu, kama (a) kuwaongoza watu kwenye kweli yote na kuwakumbusha maneno ya Yesu: na (b) kumtukuza Yesu (Yohana 16:14).

Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye aliyekuja miaka mingi baada ya Yesu, akileta Sheria yenye amri nyingi za Sheria za zamani, na mengi yaliyo mapya, ili kukamilisha Sheria. Qur'an yenyewe inadai kuwa Sheria iliyo kamili (sura 5:4). Tena Mtume *s.a.w.* alimtukuza Yesu na kumkinga na masingizio yote ya Mayahudi na Wakristo, akamwonyesha kama mtu mwema asiye na dhambi yo yote.

Ikiwa Wakristo wangali wanaongozwa na Roho Mtakatifu, mbona basi wanayo makanisa mbalimbali yanayopingana? Je, kila kanisa lina Roho Mtakatifu wake? Kisha kila Roho Mtakatifu wa kila kanisa anakuwa adui wa Roho Mtakatifu wa Kanisa jingine? Hata watu wa kanisa moja hawachelei kuwaita Wakristo wa kanisa jingine "Anti-Kristo na watu wa Shetani." Au, je, Yesu akitoka mbinguni atakwenda na nani na ataacha nani katika wale ambao wamekwisha pata ubatizo au wanaopewa misa na sakramenti nyingine mara kwa mara, lakini ambao wanaitwa na Wakristo wa kanisa jingine Anti-Kristo na watu wa Shetani? Hakika ni hii ya kuwa hawana dalili yo yote ya kuhakikisha kuwa yule Roho wa Kweli aliyeahidiwa ni Roho Mtakatifu wanayedhani kuwa wanaye anawaongoza. Ni jambo wasiloweza kuhakikisha, iliyobaki ni madai ya mdomo tu.

BISHARA YA SABA.

Siku moja Petro aliwahotubu watu akasema, "Tubuni basi mrejee, ili dhambi zenu zifutwe, zipate kuja nyakati za kuburudishwa kwa kuwako kwake Bwana; apate kumtuma Kristo Yesu mliyewekewa tangu zamani; ambaye ilimpasa kupokewa mbinguni hata zije zamani za kufanywa upya vitu vyote, zilizonenwa na Mungu kwa kinywa cha Manabii wake watakatifu tokea mwanzo wa ulimwengu. Kwa maana Musa kweli alisema ya kwamba, Bwana Mungu wenu atawainulieni Nabii, katika ndugu zenu, kama mimi; msikieni yeye katika mambo yote atakayonena nanyi" (Matendo 3: 19-22).

Katika hotuba yake Petro ameeleza wakati wa kutimia ile bishara iliyotajwa katika Kumbukumbu la Taurati 18 iliyokwisha elezwa katika fungu (i) la maelezo haya. Anasema Yesu hana budi kukaa kwanza mbinguni hata maneno yaliyonenwa na Manabii yatimie. Inaoneka kama Petro hapatani na wale Wakristo wanaosema ya kwamba Yesu ndiye aliyetabiriwa na bishara hiyo. Anafikiri Nabii mwingine lazima aje baada ya kuondoka Yesu na kabla ya kurejea kwake mara ya pili. Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye aliyefika sawa na bishara hiyo.

FUNGU 20

159. Sema: Enyi watu, hakika mimi ni Mtume wa Mwenyezi Mungu kwenu nyote, Ambaye Anao ufalme wa mbingu na ardhi, hapana aabudiwaye ila Yeye,

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ٱلَّذِى
لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْىِۦ وَ

BISHARA YA NANE.

Katika barua aliyoandika Yuda (Yuda 1:14-15) tunasoma maneno haya: "Na Henoko, mtu wa saba baada ya Adamu, alitoa maneno ya unabii juu ya hao, akisema, Angalia, Bwana alikuja na watakatifu wake, maelfu maelfu, ili afanye hukumu juu ya watu wote, na kuwaadhibisha wote wasiomcha Mungu, kwa ajili ya kazi zao zote za upotevu walizozitenda bila kumcha Mungu, na kwa ajili ya maneno magumu yote ambayo hao wenye dhambi wasiomcha Mungu wameyanena juu yake."

Maneno ya juu tumeyanakili toka tafsiri mpya ya Biblia katika Kiswahili iitwayo "Union Version." Katika tafsiri hii mpya wameandika, "Bwana alikuja na watakatifu wake maelfu maelfu." Lakini katika tafsiri za zamani, katika Kiswahili mpaka mwaka 1949 walitafsiri "Elfu kumi za watakatifu wake." Kila mtu atafahamu ya kwamba hayo si tofauti ya maneno tu, bali maana pia imegeuzwa. Maana bishara hiyo inabashiria kufika kwa Mtume Muhammad pamoja na watakatifu elfu kumi, na ilitimia wakati Mtume alipoingia Makka na idadi hiyo ya watakatifu. Hakuna Nabii ye yote aliyetimiliwa na bishara hiyo isipokuwa Muhammad *s.a.w.* Ni kwa sababu hii mapadre wamependa kubadilisha maneno hayo ili kuwadanganya na kuwavuruga wasomao Kiswahili. Juu ya hayo, Injili za Kiingereza bado zina maneno "ten thousands of his saints" (elfu kumi za watakatifu wake).

NASAHA KWA WAKRISTO.

Wakristo wanaomwogopa Mungu watafahamu ya kuwa wamelazimika kumkubali Mtume Muhammad *s.a.w.*, hata kwa ushahidi wa hizi Injili zinazogeuzwa-geuzwa. Ingieni Uislamu kwa haraka ili msiadhibiwe na Mwenyezi Mungu kwa sababu ya kutojali bishara Zake. Mkikawia sana, pengine mtakuta bishara hizo zote zimekwisha kubadilishwa na mapadre. Hii ni bahati yenu ya kuwa Mungu anataka mwokoke, ndiyo maana hiyana za hao jamaa bado zinaonekana mpaka sasa. Mkipuuza, juweni baadaye watoto wenu watashindwa kuona bishara hizo, maana zitafutwa zote. Basi watakapo potea mtakuwa mmewapoteza ninyi, nao watarejesha lawama kwenu mbele ya Mwenyezi Mungu kwa dhambi hii.

Tumeeleza bishara chache za Taurati na Vitabu vingine vya Agano la Kale na Injili zenye kumhusu Mtume Muhammad *s.a.w.* ili kuhakikisha maneno ya Qur'an iliyodai kwamba Mtume *s.a.w.* ameandikwa katika Taurati na Injili. Hivyo, ni njia kubwa ya wamchao Mungu kuongoka na kushika dini ya haki. Padre Dale alikosa kabisa aliposema, Vitabu vyao "havina sifa za Muhammad" (Tafsiri yake ya Qur'an, dibaji, uk. xiv), bali hakika ni kuwa bishara nyingi na sifa za Mtume Muhammad *s.a.w.* zinapatikana katika vitabu vyao, jinsi tulivyohakikisha juu; nanyi mnatakiwa kufanya haraka kukubali dini ya Kiislamu iliyoletwa na Mtume Muhammad *s.a.w.*

Na huwaondolea mizigo yao na minyororo. Yaani, mafundisho ya Kiislamu yamenyoka sana hata yanamfungua mtu kila kamba na pingu za mila, ushirikina na ada za watu, na mtu anakuwa hana taabu ya kushikamana na desturi zisizo na maana. Wakristo wangeshika Uislamu wangeweza kufunguliwa minyororo ya dhambi ya asili na ushirikina wa namna nyingi.

Aya 159. Aya hii inaonyesha madai ya namna ya pekee ambayo hajapata kuyatamka Nabii ye yote kabla ya Mtume *s.a.w.* Hapa Mtume *s.a.w.* anaambiwa atangaze kuwa yeye ni Mtume kwa watu wote wa dunia.

Ahuishaye na Afishaye. Basi Mwaminini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, aliye Nabii Ummi, ambaye humwamini Mwenyezi Mungu na maneno Yake; na mfuateni yeye ili mpate kuongoka.

يُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

160. Na katika kaumu ya Musa wako watu wanaoongoza kwa haki na papo hapo wakifanya adili.

وَمِن قَوْمِ مُوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

161. Na Tukawagawanya katika makabila kumi na mbili, mataifa mbalimbali. Na Tukamfunulia Musa, walipomwomba maji watu wake: Piga jiwe kwa fimbo yako; mara zikabubujika chemchem kumi na mbili na kila watu wakajua mahali pao pa kunywea. Na Tukawafunika kwa mawingu na kuwateremshia manna na salwa. Kuleni katika vitu vizuri Tulivyowapeni. Wala hawakutudhulumu Sisi, bali walikuwa wamejidhulumu wenyewe.

وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا ۚ وَأَوْحَيْنَا
إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِب بِّعَصَاكَ
الْحَجَرَ ۖ فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ۖ قَدْ
عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ۚ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ
وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ ۖ كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا
رَزَقْنَاكُمْ ۚ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾

162. Na walipoambiwa: Kaeni katika mji huu na humo kuleni po pote mpendapo, na semeni, Tufutie dhambi zetu; na ingieni mlangoni kwa unyenyekevu; Tutawasameheni makosa yenu; hivi karibuni Tutawazidishia watendao mema.

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اسْكُنُوا هَٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا
حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ ۚ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾

163. Lakini wale waliodhulumu miongoni mwao wakabadilisha kauli ghairi ya ile waliyoambiwa. Basi Tukawapelekea adhabu kutoka mbinguni kwa sababu walikuwa wamedhulumu.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ
لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾

FUNGU 21

164. Na waulize habari za mji ambao ulikuwa kando ya bahari; (watu wa mji huo) walipokuwa wakivunja sheria ya Sabato, samaki wao walipowajia juu juu siku ya Sabato yao, na siku wasiyofanya Sabato hawakuwajia. Hivyo Tuliwajaribu kwa sababu walikuwa wakiasi.

وَسْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَٰلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٤﴾

165. Na baadhi ya watu kati yao waliposema: Kwa nini mnawaonya watu ambao Mwenyezi Mungu Atawaangamiza au kuwaadhibu kwa adhabu kali? Wakasema tupate kuwa na udhuru mbele ya Mola wetu, na huenda wakaogopa.

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٥﴾

166. Basi waliposahau waliyokumbushwa, Tukawaokoa wale waliokuwa wakikataza maovu, na Tukawakamata wale waliodhulumu kwa adhabu mbaya kwa sababu ya dhambi walizokuwa wakifanya.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٦﴾

167. Na walipokataa kuyaacha waliyokatazwa, Tukawaambia: Kuweni manyani wadhalilifu.

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٧﴾

168. Na (kumbuka) Alipotangaza Mola wako (ya kwamba) hakika Yeye Atawapelekea mpaka siku ya Kiyama ambao watawaadhibu kwa adhabu mbaya. Hakika Mola wako ni Mwepesi wa kuadhibu, na bila shaka Yeye ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٨﴾

Aya 164. *Habari za mji.* Mji unaosemwa katika Aya hii unaitwa Aila (Elath), ulio kando ya bahari ya Sham. Pia umetajwa katika 1 Wafalme 7:26 na 2 Mambo ya Nyakati 8:17. Katika zama za Nabii Sulemani mji huo uliingia katika milki za Waisraeli, lakini baadaye yumkini wakaunyang'anywa. Baadaye Uzziah akaushinda, lakini ulipokuwa na Ahaz ukawatoka tena (Enc. Bib. na Jew. Enc.)

وَقَطَّعْنٰهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا ۚ مِنْهُمُ الصّٰلِحُوْنَ وَمِنْهُمْ دُوْنَ ذٰلِكَ ۫ وَبَلَوْنٰهُمْ بِالْحَسَنٰتِ وَالسَّيِّاٰتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿١٦٩﴾

169. Na Tukawafarikisha katika nchi makundi - makundi. Wako baadhi yao watu wema, na wengine wao kinyume cha hao. Tukawajaribu kwa mema na mabaya ili wapate kurejea.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَّرِثُوا الْكِتٰبَ يَأْخُذُوْنَ عَرَضَ هٰذَا الْأَدْنٰى وَيَقُوْلُوْنَ سَيُغْفَرُ لَنَا ۚ وَإِنْ يَّأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهٗ يَأْخُذُوْهُ ؕ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّيْثَاقُ الْكِتٰبِ أَنْ لَّا يَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوْا مَا فِيْهِ ؕ وَالدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ ؕ أَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٧٠﴾

170. Basi wakawaandamia nyuma yao kizazi kibaya walioirithi Kitabu. Wanachukua vitu vya (dunia) hii ya karibu, na wanasema: Kwa hakika tutasamehewa. Na kama vitu vingine vya namna hii vikiwafikia pia watavichukua. Je, hawakufanyiwa ahadi katika Kitabu ya kwamba hawatasema juu ya Mwenyezi Mungu ila haki? Nao wamekwisha soma yaliyomo humo; na nyumba ya Akhera ni bora kwa wale wanaoogopa; je, hamfahamu?

وَالَّذِيْنَ يُمَسِّكُوْنَ بِالْكِتٰبِ وَأَقَامُوا الصَّلٰوةَ ؕ إِنَّا لَا نُضِيْعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِيْنَ ﴿١٧١﴾

171. Na wale wanaoshika Kitabu na wanasimamisha Sala, hakika Sisi Hatupotezi malipo ya wafanyao wema.

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهٗ ظُلَّةٌ وَّظَنُّوْا أَنَّهٗ وَاقِعٌ بِهِمْ ۚ خُذُوْا مَا اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاذْكُرُوْا مَا فِيْهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ﴿١٧٢﴾

172. Na Tulipoufanya mlima uwainamie kana kwamba ni kipaa na wakadhani ya kwamba utawaangukia: Shikeni kwa nguvu (hayo) Tuliyowapeni na yakumbukeni yaliyomo ili mpate kuogopa.

FUNGU 22

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ مِنْ ظُهُوْرِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلٰى أَنْفُسِهِمْ ۚ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ؕ قَالُوْا بَلٰى ۛ شَهِدْنَا ۛ أَنْ تَقُوْلُوْا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غٰفِلِيْنَ ﴿١٧٣﴾

173. Na (kumbuka) Mola wako Alipowaleta katika wanadamu kutoka migongoni mwao wazao wao, na Akawashuhudisha juu ya nafsi zao: Je Mimi si Mola wenu? Wakasema: Naam, twashuhudia. Msije mkasema siku ya Kiyama, hakika sisi tulikuwa tumeghafilika nayo.

174. Au mkasema, Baba zetu ndio walioshirikisha zamani, nasi tulikuwa wazao nyuma yao, je, Utatuangamiza kwa sababu ya yale waliyofanya waongo?

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً
مِنْ بَعْدِهِمْ ۖ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾

175. Na hivi ndivyo Tuelezavyo Ishara, na huenda watarejea.

وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾

176. Na wasomee habari za yule Tuliyempa Ishara Zetu, kisha akajivuna nazo, na Shetani akamfuata na akawa miongoni mwa waliopotea.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا
فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿١٧٥﴾

177. Na kama Tungalitaka Tungalimnyanyua kwazo, lakini yeye akagandamana kwenye ardhi na kuyafuata matamanio yake. Basi hali yake ni kama hali ya mbwa; ukimpiga hutweta au ukimwacha pia hutweta. Hiyo ndiyo hali ya watu waliozikadhibisha Aya Zetu. Basi simulia hadithi huenda watafikiri.

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَٰكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ
وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ۚ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ
يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ۚ ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۚ فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

178. Ni mbaya hali ya watu wanaozikadhibisha Aya Zetu na wanajidhulumu nafsi zao wenyewe.

سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسَهُمْ كَانُوا
يَظْلِمُونَ ﴿١٧٧﴾

179. Mwenyezi Mungu Atakayemwongoza, basi yeye ndiye aongokaye; na Atakayemhukumu kupotea, basi hao ndio wapatao hasara.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي ۖ وَمَنْ يُضْلِلْ فَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

180. Na bila shaka Tumewaumba wengi wa watu na majinni ambao mwisho wao ni Jahanamu! Mioyo wanayo lakini hawafahamu kwayo, na macho wanayo lakini hawaoni kwayo,

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ ۖ
لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ

Aya 176. Aya hii haimhusu mtu ye yote maalumu; bali inawahusu watu wanaoonyeshwa Ishara na Mwenyezi Mungu kisha wakazikataa. Aya kama hii, kwa mfano pia imetokea katika sura 2:18. Aya hii watu wameihusisha kwa Bal'am bin Ba'ura, ambaye, inasimuliwa, alikuwa katika siku za Nabii Musa. Inasemekana alikuwa mtu mtawa, lakini kiburi kikamharibu na akafa katika hali ya kufedheheka. Lakini Aya hii pia inaeleza hali ya Abu Jahal, ambaye alikiri ukweli wa Mtume *s.a.w.*, lakini hakukubali kumfuata, akisema kwa dharau ya kuwa ukoo wake haujapata kuutii ukoo wa Abdu Manaf, aliyekuwa babu mkuu wa Mtume *s.a.w.*

بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٨٠﴾

na masikio wanayo lakini hawasikii kwayo. Hao ni kama wanyama, bali wao ni wapotevu zaidi. Hao ndio walioghafilika.

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨١﴾

181. Na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye majina mazuri; basi Mwombeni kwayo. Na waacheni wale wanaoharibu utakatifu wa majina Yake. Hivi karibuni watalipwa yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨٢﴾

182. Na katika wale Tuliowaumba wako watu wanaoongoza kwa haki na papo wanatenda maadili.

FUNGU 23

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٣﴾

183. Na wale waliokadhibisha Ishara Zetu, Tutawavuta kidogo kidogo kwa mahali wasipopajua.

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٤﴾

184. Nami Nitawapa muda; hakika hila yangu ni madhubuti.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِم مِّن جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٥﴾

185. Je, hawafikiri? Sahibu yao hana wehu. Siye ila ni mwonyaji dhahiri.

أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٦﴾

186. Je, hawaoni ufalme wa mbingu na ardhi na vitu Alivyoviumba Mwenyezi Mungu? Na inaweza kuwa ajali yao i karibu; basi baada ya hapa hadithi gani watakayoiamini?

مَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٧﴾

187. Ambaye Mwenyezi Mungu Anamhukumu kupotea, basi yeye hana mwongozi. Na Anawaacha katika uasi wao wakitangatanga ovyo.

Aya 181. *Majina mazuri.* Jina hasa la Mwenyezi Mungu ni Allah; mengine yote ni sifa Zake ambazo pia zinaitwa majina. Aya hi inatuambia siri ambayo kwayo maombi yetu yanaweza kupokelewa upesi. Tunapoomba tutaje sifa za Mwenyezi Mungu zinazohusiana na haja zetu.

188. Wanakuuliza juu ya saa ile: Kutokea kwake kutakuwa lini. Sema: Elimu yake iko kwa Mola wangu tu. Hakuna wa kuidhihirisha kwa wakati wake ila Yeye tu. Ni nzito katika mbingu na ardhi. Haitawafikieni ila kwa ghafla. Wanakuuliza kana kwamba wewe una wasiwasi nayo. Sema: Elimu yake iko kwa Mwenyezi Mungu tu; lakini watu wengi hawajui.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي ۖ لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ۚ ثَقُلَتْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً ۗ يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

189. Sema: Sina mamlaka ya kujifaidia wala kujidhuru ila Apendavyo Mwenyezi Mungu; na lau kama ningaliijua ghaibu ningejizidishia mema mengi, wala isingalinigusa dhara; mimi si cho chote ila ni Mwonyaji na Mtoaji wa habari njema kwa watu wanaoamini.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ ۚ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٩﴾

FUNGU 24

190. Yeye ndiye Aliyewaumbeni katika nafsi moja na toka hiyo Amejaalia mwenzake ili apate utulivu kwake. Na anapomjua, anabeba himila nyepesi na kutembea nayo, basi alipokuwa mzito wote wawili wakamwomba Mwenyezi Mungu, Mola wao: Kama ukitupa (mtoto) mwema, bila shaka sisi tutakuwa miongoni mwa wanaoshukuru.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا ۖ فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ ۖ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٩٠﴾

191. Basi Anapowapa (mtoto) mwema, wanamwekea washirika katika kile Alichowapa. Lakini Mwenyezi Mungu ni juu sana kuliko wale wanaowashirikisha.

فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا ۚ فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩١﴾

192. Je, wanawashirikisha wale ambao hawaumbi kitu hali wao wameumbwa?

أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩٢﴾

Aya 188. *Saa ile,* yaani, saa ya maangamio ya makafiri.

193. Wala hawawezi kuwasaidia, wala hawawezi kujisaidia wenyewe.

194. Na kama mkiwaita kwenye mwongozo hawatawafuateni. Ni mamoja kwenu ikiwa mtawaita au mtanyamaza kimya.

195. Hakika wale mnaowaita badala ya Mwenyezi Mungu ni watumishi kama ninyi, basi waiteni nao wawaitikieni ikiwa ninyi mnasema kweli.

196. Je, wanayo miguu ya kuendea? Au je, wanayo mikono ya kushikia? Au je, wanayo macho ya kuonea? Au je, wanayo masikio ya kusikilia? Sema: Waiteni washirika wenu kisha shindaneni nami wala msinipe nafasi!

197. Bila shaka Mlinzi wangu ni Mwenyezi Mungu Aliyeteremsha Kitabu, naye ndiye Awalindaye wafanyao mema.

198. Na wale mnaowaita badala Yake hawana uwezo wa kuwanusuruni wala kujinusuru wenyewe.

199. Na kama mkiwaita kwenye mwongozo hawasikii; na unawaona wanakutazama lakini hawaoni.

200. Ushike usamehevu na ukaamrishe yaliyo mema na uwaache wajinga.

201. Na kama wasiwasi wa Shetani ukikusumbua, basi jikinge kwa Mwenyezi Mungu; bila shaka Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٣﴾

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ ۚ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ ﴿١٩٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ ۖ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٥﴾

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ۗ قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنْظِرُونِ ﴿١٩٦﴾

إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٧﴾

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٨﴾

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا ۖ وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٩﴾

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿٢٠٠﴾

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۚ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠١﴾

Aya 200. Tazama uzuri wa mafundisho ya Kiislamu! Islam ingawa imezungukwa na maadui wanaotaka kuiangamiza, lakini haiachi mwendo wake wa kuvumiliana na huruma.

202. Hakika wale wanaoogopa yanapowagusa mapatilizo ya Shetani wanashtuka, mara wao hutambua.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَيْفٌ مِّنَ الشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ ٢٠٢

203. Na ndugu zao wanawavutia kwenye upotevu kisha wao hawaachi.

وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ٢٠٣

204. Na usipowaletea Ishara, husema: Kwa nini hukuichagua? Sema: Hakika nayafuata yaliyofunuliwa kwangu kutoka kwa Mola wangu. Hizi ni dalili zitokazo kwa Mola wenu na ni mwongozo na rehema kwa watu wanaoamini.

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِم بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ۚ قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِن رَّبِّي ۚ هَٰذَا بَصَائِرُ مِن رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٢٠٤

205. Na Qur'an isomwapo, basi isikilizeni na nyamazeni ili mpate kurehemewa.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٢٠٥

206. Na umkumbuke Mola wako rohoni mwako kwa unyenyekevu na hofu na bila ya kupiga kelele katika usemi, asubuhi na jioni; wala usiwe miongoni mwa waloghafilika.

وَاذْكُر رَّبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ٢٠٦

207. Kwa yakini wale walio karibu na Mola wako hawajivuni katika ibada Yake na wanamtukuza Yeye na kumsujudia.

إِنَّ الَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ۩ ٢٠٧

Aya 206. Ingawa Islam inaruhusu maombi ya sauti kubwa na ya siri, lakini hapa maombi ya siri yanatiliwa mkazo ili yaingize moyoni unyenyekevu, uaminifu na hofu.

سُوْرَةُ الاَنْفَالِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ سَبْعُوْنَ ايَةً وَّ عَشَرَةُ رُكُوْعَاتٍ

8. SURA AL-ANFAAL

Imeteremshwa Madina
Ina mafungu 10 na Aya 76 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Wanakuuliza juu ya mali iliyotekwa. Sema: Mali iliyotekwa ni kwa ajili ya Mwenyezi Mungu na Mtume. Basi Mwogopeni Mwenyezi Mungu na suluhisheni mambo baina yenu, na Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake ikiwa ninyi ni waaminio.

يَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الْاَنْفَالِ ۭ قُلِ الْاَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ ۚ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَصْلِحُوْا ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۠ وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗٓ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٢﴾

3. Hakika waaminio ni wale ambao Anapotajwa Mwenyezi Mungu, mioyo yao hujaa hofu; na wanaposomewa Aya Zake zinawazidishia imani, na wanategemea juu ya Mola wao;

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتُهٗ زَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّعَلٰي رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ﴿٣﴾

Sura *Anfaal* na sura *Tauba* au *Baraa-at* ni za Madina. Sura *Anfaal* iliteremshwa kama wakati wa vita vya Badri, katika mwaka wa kwanza au wa pili wa Hijra. Lakini kwa kuwa Aya saba za sura hii zimetaja hila za makafiri walizofanya wakati wa kuhama Mtume, baadhi ya wafasiri wameziona Aya hizo kama za Makka. Hili ni kosa lililo wazi, maana Qur'an kwa maneno hayo hayo imeeleza matukio katika maisha ya Adamu, Ibrahimu na Musa. Ikiwa Aya yo yote inaweza kuonekana kuwa ya Makka kwa sababu inataja jambo lililotokea Makka, je, Aya inayoelezea habari iliyotokea katika siku za Adamu au za Ibrahimu au za Musa itasemwa ilishuka katika nyakati za Mitume hao? Asemavyo Imamu Bukhari, sura *Tauba* au *Baraa-at* ilikuwa katika sehemu za mwisho za Qur'an zilizoshuka baada ya Hijra, ambapo sura *Anfaal* ilikuwa katika sehemu za kwanza kushuka baada ya Hijra.

Sura *Tauba* ni sehemu tu ya sura *Anfaal*, na kwa sababu hiyo sura *Tauba* haina Bismillahi. Neno *Anfaal* maana yake ni "Mali iliyotekwa" na neno *Tauba* maana yake ni "Toba" na *Baraa-at* maana yake ni "Tangazo la kujitoa katika dhima."

Aya 2. *Anfaal*, "Mali iliyotekwa" maana yake ni mateka au faida inayokuja kwa sura ya fadhili ya Mungu bila mtu kuishughulikia au kuistahili (Mufradat).

Aya hii haielezi habari za kugawanya mali ya mateka. Sheria ya jambo hilo iko katika sura 8:42 huko mbele. Aya hii inaeleza tu kupata mapato au mateka; siyo namna ya kuyagawanya.

4. Ambao wanasimamisha Sala na wanatoa katika yale Tuliyowapa.

5. Hao ndio waaminio kweli kweli. Wao wana vyeo kwa Mola wao, na msamaha na riziki bora.

6. Kama Alivyokutoa Mola wako katika nyumba yako kwa haki, na hakika kundi moja la waaminio hawakupenda.

7. Wakabishana nawe katika haki baada ya kubainika (haki ile) kana kwamba wanasukumwa kwenye mauti na hali wanaona.

8. Na (kumbukeni) Mwenyezi Mungu Alipowaahidini moja katika mataifa mawili ya kwamba ni lenu, nanyi mkapenda mpate lile lisilo na nguvu na Mwenyezi Mungu Anapenda kuimarisha haki kwa maneno Yake na kuikata mizizi ya makafiri.

9. Ili kuimarisha haki na kuiharibu batili, ijapokuwa waasi wachukie.

10. (Kumbukeni) mlipokuwa mkiomba msaada kwa Mola wenu, naye Akawajibuni: Kwa yakini Mimi Nitawasaidieni kwa Malaika elfu moja wafuatanao mfululizo.

11. Na Mwenyezi Mungu Hakufanya haya ila iwe habari ya furaha na ili mioyo yenu kwayo itulie. Na hakuna msaada ila utokao kwa Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٤﴾

أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَّهُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥﴾

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِن بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا
مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ ﴿٦﴾

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ
إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنظُرُونَ ﴿٧﴾

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَ
تَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ
اللَّهُ أَن يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٨﴾

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٩﴾

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم
بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿١٠﴾

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ ۚ
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١١﴾

Aya 6. *Kwa haki.* Kauli hii inaonyesha kuwa kutoka kwa Mtume *s.a.w.* Madina ili kukutana na adui katika vita vya Badri kulikuwa ni kwa amri ya Mwenyezi Mungu, na ya kwamba Mungu asingewaacha Waislamu kuangamizwa baada ya kuwatoa kwa amri yake.

Aya 8. *Moja katika mataifa mawili.* Makundi haya mawili ni: (1) Jeshi la watu wa Makka lililokuja kupigana na Waislamu, na (2) ni msafara wa watu wa Makka uliokuwa unarudi Makka. *Lisilo na nguvu* ni ule msafara.

FUNGU 2

12. (Kumbukeni) Alipowafunikeni kwa usingizi uliokuwa (alama ya) amani itokayo Kwake, na Akawateremshieni maji kutoka mawinguni ili kuwatakaseni kwayo na kuwaondoleeni uchafu wa Shetani na kuipa nguvu mioyo yenu na pia kwayo kuiimarisha miguu.

إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُم مِّنَ
السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ
وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾

13. (Kumbukeni) Mola wako Alipowafunulia Malaika: Hakika Mimi ni pamoja nanyi, basi waimarisheni walioamini; hivi karibuni nitatia woga mioyoni mwa waliokufuru. Basi wapigeni juu ya shingo (zao) na wakateni kila ncha za vidole.

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ
آمَنُوا ۚ سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾

Aya 13. Padre Dale amezoea sana kusema ya kuwa adhabu hizi ni za kishenzi (uk. 600, 572 na 580 wa Tafsiri yake). Lakini haonekani kuangalia ya kuwa hapa Waislamu wanafunzwa kuvunja jeuri ya wadhalimu wanaoleta vita na kuharibu amani. Hakuna njia ya kupigana na adui vitani aliyejifunga kuja kukuua, kwa namna ya kwamba umshinde kwa kumfanya arejee kwake bila mapigo ya kumwua au kumwumiza. Watu wanaochafua amani na kuleta taabu za bure kwa watu wema waliotulia, bila shaka wanastahili adhabu zilizo kali. Juu ya hayo, Padre Dale angeangalia kwanza mafunzo ya dini yake juu ya jambo hili. Habari za vita vya Biblia, zisome katika maelezo ya sura 22:40, nawe utaona hali yao ilivyo; wala sio wao wa kulaumu mafunzo yasiyo na hatia ya dini ya Kiislamu. Kwa mfano, soma Isaya 13:13-16 maneno haya:-

"Kwa hiyo nitazitetemesha mbingu, na dunia itatikiswa itoke katika mahali pake, kwa sababu ya ghadhabu ya BWANA wa majeshi, na kwa sababu ya siku ya hasira yake kali . . . . Kila mtu atakayeonekana atatumbuliwa, na kila mtu atakayepatikana ataanguka kwa upanga. Na watoto wao wachanga watavunjwa-vunjwa mbele ya macho yao, nyumba zao zitatekwa nyara, na wake zao watatendewa jeuri." Sasa Padre Dale anafikirije juu ya shambulio hili linaloahidiwa na Kitabu anachokiamini: la kiungwana au la kishenzi?

Ama kwa adhabu nyinginezo, soma Kitabu chao kiitwacho Mwanzo 19:24-25 maneno haya, "Ndipo BWANA akanyesha juu ya Sodoma na juu ya Gomora kiberiti cha moto toka mbinguni kwa BWANA. Akaangusha miji hiyo na Bonde lote, na wote waliokaa katika miji hiyo, na yote yaliyomea katika nchi ile." Adhabu hii nayo Padre Dale anaionaje, ya kishenzi au ya kiungwana?

Kwa Wakristo, Jahanamu ni mahali pa kuungua wakosefu milele bila kutoka (Marko 9:46). Dini ya Kiislamu inafundisha ya kuwa adhabu ya Jahanamu ni kali, haina mfano kwa ukali wake, na watu wataadhibiwa humo kwa muda mrefu sana, hata kwa karne nyingi; lakini muda wa adhabu yao ukiisha watatolewa, kama vile watokavyo wagonjwa hospitali wanapopona, na wataingizwa peponi. Jahanamu ya Kiislamu ni kama hospitali, anakotibiwa mtu maovu yake ili apone na kupata nguvu za kutosha kuziona na kuzifaidi starehe za Peponi. Kwa mfano mtu akiwa mgonjwa, chakula kizuri hukiona chapwa; hewa nzuri inayompa raha mtu mzima, yeye anatetemeka kwa baridi; kitamda laini cha godoro yeye anaona kama amelala penye miiba. Kadhalika maovu yanaitia roho ugonjwa hata haiwezi kuona raha po pote itakapowekwa. Jahanamu ndiyo yenye utibabu

14. Hayo ni kwa sababu wamemwasi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake. Na mwenye kumwasi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۥ ۚ وَمَن يُشَاقِقِ
اللّٰهَ وَرَسُولَهُۥ فَإِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾

15. Ndiyo hayo - basi ionjeni; na bila shaka makafiri wana adhabu ya Moto.

ذٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكٰفِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾

16. Enyi mlioamini, mkutanapo vitani na wale waliokufuru, basi msiwageuzie migongo.

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا
فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾

17. Na atakayewageuzia mgongo wake siku hiyo, isipokuwa amegeuka kwa kushambulia au kageuka kuungana na jeshi, basi hakika yeye amerudi na ghadhabu ya Mwenyezi Mungu, na mahali pake ni Jahanamu, napo ni mahali pabaya pa kurudia!

وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُۥٓ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ
مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَآءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ وَمَأْوٰىهُ
جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

18. Basi ninyi hamkuwaua, lakini Mwenyezi Mungu ndiye Amewaua; na hukutupa wewe ulipotupa, walakini Mwenyezi Mungu ndiye Aliyetupa, ili Awape waamnio majaribu kutoka Kwake - majaribu mazuri - Hakika Mwenyezi Mungu Ndiye Asikiaye Ajuaye.

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ قَتَلَهُمْ ۚ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ
رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى ۚ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ
بَلَآءً حَسَنًا ۚ إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

---

wake, lakini utibabu huo ni wa maumivu kupita kiasi, ni kuungua hasa katika moto mkali wa namna ambayo hujapata kuiona, tena kwa muda mrefu kabisa, sawa na maradhi yake ya kiroho. Anapopona basi anatiwa Peponi, maana mtu ameumbwa kwa ajili ya Pepo, na Motoni hujitia mwenyewe kwa kuvunja miiko.

Ni wazi sasa ya kuwa Jahanamu inayofundishwa na Uislamu ni sawa na haki na uadilifu. Ya Kikristo ndiyo inaweza kuitwa ya kishenzi, maana mtu na awe mbaya kiasi gani, hakosi wema japo mmoja. Na akose namna gani, muda wa kukosa kwake ni miaka michache tu ya umri wake wa kuwa na akili. Sasa kama ataadhibiwa milele, bila ukomo, kwa makosa yaliyokuwa na muda maalumu tu, na ule wema wake kidogo upotee bure, usilipiwe thawabu, ndio hasa uonezi, na ndiyo hasa adhabu ya kishenzi na ya udhalimu ambayo kusema Mungu atafanya hivyo ni dhahiri kumsingizia. Kumbe! hiyo hiyo ndiyo adhabu inayofundishwa na Ukristo; lakini mapadre kama Dale hujaribu kuficha ushenzi wa dini yao kwa kulaumu bure Uislamu.

Aya 18. *Ulipotupa*. Katika vita vya Badri Mtume *s.a.w.* alichukua gao la mchanga, akaomba dua, na akawatupia maadui. Mara ilitimka tufani ya mchanga na kuwavuruga maadui wasiweze kuona, na Waislamu wakawashambulia na kuwashinda kabisa.

19. Ndiyo hayo, na hakika Mwenyezi Mungu ndiye Adhoofishaye hila za makafiri.

ذٰلِكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ مُوْهِنُ كَيْدِ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٩﴾

20. Kama mnataka hukumu, basi hukumu imekwisha wafikieni, na kama mkijizuia, basi itakuwa bora kwenu; na kama mtarudia (kupigana nasi) Sisi pia Tutarudia, na jeshi lenu halitawafalieni cho chote hata likiwa na watu wengi. Na kwa hakika Mwenyezi Mungu Yu pamoja na waaminio.

اِنْ تَسْتَفْتِحُوْا فَقَدْ جَآءَكُمُ الْفَتْحُ ۚ وَاِنْ تَنْتَهُوْا فَهُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَاِنْ تَعُوْدُوْا نَعُدْ ۚ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ
شَيْـًٔا وَّلَوْ كَثُرَتْ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٢٠﴾

FUNGU 3

21. Enyi mlioamini, Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, wala msijiepushe naye na hali mnasikia.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَلَا تَوَلَّوْا
عَنْهُ وَاَنْتُمْ تَسْمَعُوْنَ ﴿٢١﴾

22. Wala msiwe kama wale wasemao: Tumesikia na kumbe hawasikii.

وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ قَالُوْا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ﴿٢٢﴾

23. Hakika wanyama wabaya zaidi mbele ya Mwenyezi Mungu ni viziwi, mabubu ambao hawafahamu.

اِنَّ شَرَّ الدَّوَآبِّ عِنْدَ اللّٰهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِيْنَ
لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿٢٣﴾

24. Na kama Mwenyezi Mungu angalijua wema wo wote kwao, bila shaka Angewasikilizisha; na kama Angaliwasikilizisha hakika wangaligeuka wakipuuza.

وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِيْهِمْ خَيْرًا لَّاَسْمَعَهُمْ ۗ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ
لَتَوَلَّوْا وَّهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٢٤﴾

25. Enyi mlioamini, Mwitikieni Mwenyezi Mungu na Mtume anapowaiteni kwenye yale yatakayowapeni uzima. Na jueni ya kwamba Mwenyezi Mungu Huingia kati ya mtu na moyo wake, na ya kwamba Kwake Yeye mtakusanywa.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا
دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيْكُمْ ۚ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَحُوْلُ بَيْنَ
الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ وَاَنَّهٗٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٢٥﴾

Aya 25. Yatakayowapeni uzima. Hapa Mtume *s.a.w.* vile vile ameambiwa kuwa anawapa watu uhai. Lakini siyo maana yake kuwa aliwafufua watu waliokufa. Hivyo kama Qur'an inaeleza juu ya Nabii ye yote kufufua wafu au kuwapa watu uhai, mradi wake ni kutoa uhai wa kiroho.

26. Na iogopeni fitina ambayo haitawasibu wale peke yao waliodhulumu miongoni mwenu, na jueni ya kwamba Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٦﴾

27. Na kumbukeni mlipokuwa wachache mkionekana wadhaifu katika ardhi mkawaogopa watu kuwanyang'anyeni, lakini Yeye akawapeni makao na kuwasaidieni kwa msaada Wake na kuwapeni vitu vizuri ili mpate kushukuru.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَن يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُم بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٧﴾

28. Enyi mlioamini, msimfanyie hiana Mwenyezi Mungu na Mtume hali ya kwamba mnazihini amana zenu mara kwa mara jambo ambalo mnalijua.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

29. Na jueni kwamba mali zenu na watoto wenu ni jaribio na ya kwamba kwa Mwenyezi Mungu yako malipo makuu.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٩﴾

FUNGU 4

30. Enyi mlioamini, mkimcha Mwenyezi Mungu Atawafanyieni alama ipambanuayo na Atawafutieni makosa yenu na kuwasameheni; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhili kuu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾

31. Na (kumbuka) walipokufanyia hila wale waliokufuru ili wakufunge au wakuue au wakufukuze; na wakafanya hila; na pia Mwenyezi Mungu Akafanya hila, na Mwenyezi Mungu ni Mbora wa wafanyao hila.

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۚ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٣١﴾

Mungu Huingia kati ya mtu na moyo wake. Yaani, mtu anaposikia habari njema azifuate upesi-upesi, isije kwa kupuuza kwake Mungu auachie moyo wake kushika kutu, na asiweze kuongoka.

Aya 31. Hizi ndizo hila za kila namna zilizofanywa na maadui wa Mtume *s.a.w.* huko

32. Na wanaposomewa Aya Zetu, husema: Tumekwisha sikia. Tungependa bila shaka tungesema kama haya. Haya si cho chote ila ni hadithi tu za watu wa kale.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَٰذَا إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٣٢

33. Na (kumbuka) waliposema: Ee Mwenyezi Mungu, kama haya ni haki itokayo Kwako, basi Utupigishie mvua ya mawe kutoka mbinguni au Utuletee adhabu iumizayo.

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٣٣

34. Lakini Mwenyezi Mungu Hakuwa wa kuwaadhibu madhali wewe umo ndani yao, wala Mwenyezi Mungu Hakuwa wa kuwaadhibu hali wanaomba msamaha.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ٣٤

35. Na wana udhuru gani ili Mwenyezi Mungu Asiwaadhibu hali wanazuilia (watu) Msikiti Mtakatifu nao hawakuwa walinzi wake? Si walinzi wake isipokuwa wacha-Mungu tu, lakini wengi wao hawajui.

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٣٥

Makka baada ya kushauriana katika baraza yao iliyoitwa *Daarun-Nadwa.* Walitoa mashauri ya namna mbalimbali, lakini shauri moja ndilo wakalikubali ya kuwa watu wa kila ukoo waunganike kumwua Mtume. Lakini Mwenyezi Mungu Alimjulisha Mtume *s.a.w.* hila yao hii, akaweza kuwaponyoka hali wameizunguka nyumba yake usiku. Ikawa ndiyo safari ya moja kwa moja Mtume kuhamia Madina.

Aya 32. *Tungependa bila shaka tungesema kama haya*. Lakini maneno haya ya makafiri ni madai ya bure. Qur'an ilikwisha waambia kuwa hata kama waunganike hawawezi kutoa hata sawa na sura ndogo ya Qur'an; na kweli wameshindwa.

Aya 33. Haya ni maombi yaliyoombwa na kiongozi wa makafiri, Abu Jahal, wakati wa Badri ya kwamba kama Mtume *s.a.w*. ana haki, yeye (Abu Jahal) pamoja na watu wake, wapigwe na mvua ya mawe (Bukhari, sura *Tafsiir*). Dua yake hii ilipokelewa, na si kama yeye na wenzake tu walishukiwa na adhabu, bali pia walipigwa na mawe ya changarawe kubwa-kubwa zilizopeperushwa na tufani wakati Mtume *s.a.w* alipowatupia fumba moja la mchanga (sura 8:18).

Aya 34. Aya hii inaonyesha namna gani watu wanaweza kusalimika na adhabu ya Mwenyezi Mungu: (1) Watu hawaadhibiwi Mtume wa Mungu anapokuwa anakaa pamoja nao; (2) hawaadhibiwi wanapokuwa wanaomba msamaha kwa Mwenyezi Mungu.

36. Na haikuwa sala yao kwenye Nyumba ila milunzi na makofi. Basi onjeni adhabu kwa sababu ya yale mliyokuwa mkikufuru.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٦﴾

37. Hakika wale waliokufuru hutoa mali zao ili kuzuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu, na bila shaka watazitoa kisha zitakuwa majuto juu yao, kisha watashindwa. Na wale waliokufuru watakusanywa kwenye Jahanamu.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ ۚ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً
ثُمَّ يُغْلَبُونَ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٧﴾

38. Ili Mwenyezi Mungu Apate kupambanua kilicho kibaya katika kizuri, na kukiweka kibaya juu ya kibaya kingine na kuvirundika vyote pamoja na kuvitupa katika Jahanamu. Hao ndio wapatao hasara.

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ
بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ ۚ
ع ١٨ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٨﴾

FUNGU 5

39. Waambie wale waliokufuru, kama wataacha watasamehewa yaliyopita, na kama wakirudia, basi umekwisha pita mfano wa watu wa kwanza.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ
سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na piganeni nao mpaka yasiweko mateso, na dini iwe kabisa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Lakini wakiacha, basi hakika Mwenyezi Mungu Anayaona wanayoyatenda.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ
كُلُّهُ لِلَّهِ ۚ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

41. Na kama wakigeuka, basi jueni kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Mola wenu; ni Mola Mwema na Msaidizi Mwema.

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ
وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤١﴾

Aya 40. Aya hii inaonyesha ya kuwa mapigano ilitakiwa yaendelezwe kwa muda ule tu watu wanapokuwa wanazuiliwa kufuata dini waitakayo na wanateswa. Kama maadui wa Waislamu wanaacha kupigana, Waislamu pia wanalazimika kuacha mapigano. Dini ya Kiislamu ilipigana ili kujilinda tu na kusimamisha uhuru wa dhamiri, kila mtu awe na hiyari kushika dini yo yote aitakayo bila kusumbuliwa. Watu wanaosema dini ya Kiislamu ilienezwa kwa upanga, na watu wakasilimishwa kwa nguvu, wametunga uwongo ambao umewafedhehesha. Tazama sura 22:40.

JUZU 10

42. Na jueni ya kwamba cho chote mnachoteka, basi sehemu yake ya tano ni kwa ajili ya Mwenyezi Mungu na kwa Mtume na kwa jamaa (zake) na yatima na maskini na msafiri, ikiwa ninyi mmemwamini Mwenyezi Mungu na yale Tuliyoyateremsha kwa Mtumishi Wetu siku ya Kipambanuzi - siku yalipokutana majeshi mawili; Na Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

وَاعْلَمُوٓا أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ
وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَٰمَىٰ وَالْمَسَٰكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنتُمْ ءَامَنتُم بِاللَّهِ وَمَآ أَنزَلْنَا
عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ ۗ وَاللَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٢﴾

43. (Kumbukeni) mlipokuwa kando ya bonde lililo karibu, nao walipokuwa kando ya bonde lililo mbali, na msafara ulipokuwa chini yenu; na kama mngalipatana katika miadi, bila shaka mngalihitilafiana. Lakini ili Mwenyezi Mungu Alitimize jambo lililokuwa lenye kutendeka; kusudi yule aangamiaye aangamie kwa dalili dhahiri, na aishiye aishi kwa dalili dhahiri. Na hakika Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye Ajuaye.

إِذْ أَنتُم بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُم بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ
وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنكُمْ ۚ وَلَوْ تَوَاعَدتُّمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي
الْمِيعَٰدِ ۙ وَلَٰكِن لِّيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِّيَهْلِكَ
مَنْ هَلَكَ عَنۢ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنۢ بَيِّنَةٍ ۗ وَإِنَّ
اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٣﴾

44. (Kumbuka) Mwenyezi Mungu Alipokuonyesha katika usingizi wako kwamba wao ni wachache. Na kama

إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا ۖ وَلَوْ أَرَىٰكَهُمْ

Aya 42. Aya hii (pia tazama sura 8:2) inaeleza habari za kugawanya mali za mateka. Sehemu 1/5 ya mali hiyo iwekwe kando, na inayobaki igawanyiwe askari (ambao hawakuwa wanapewa mshahara). Katika sehemu ile 1/5 Mtume alikuwa anachukua kidogo na inayobaki anawagawanyia ndugu zake na mayatima na maskini na wasafiri. Baada ya Mtume kufariki ile 1/5 ilikuwa inakwenda kwa Khalifa au Imam ambaye huigawanya, sehemu akachukua mwenyewe na sehemu zingine akawapa ndugu za Mtume s.a.w na mayatima, maskini na wasafiri. Si lazima mafungu yawe sawasawa, kwa rai ya Imam Malik na kwa namna ilivyokuwa ikigawanywa siku za Mtume *s.a.w.* bali ni juu ya Imam kugawanya kama aonavyo inafaa.

Siku ya Kipambanuzi, ni siku ya vita vya Badri. Mwenyezi Mungu alipoleta Malaika Zake kuwasaidia Waislamu na wakashinda na hali vivi hivi wasingeweza kushinda kwa hali ya unyonge waliokuwa nao. Siku hiyo Mwenyezi Mungu alipambanua ni kundi gani linashika haki.

Aya 44. Waislamu walipokuwa wakienda Badri, Mtume akaona katika ndoto kuwa jeshi

Angalikuonyesha kwamba wao ni wengi mngalitenguka nguvu na mngalizozana katika jambo hilo. Lakini Mwenyezi Mungu Alilinda. Bila shaka Yeye ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

كَثِيرًا لَّفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ ۗ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٤﴾

45. Na (kumbukeni) Alipowaonyesheni machoni mwenu mlipokutana kwamba wao ni wachache na Akawafanyeni kuwa wachache machoni mwao, ili Mwenyezi Mungu Alitimize jambo Aliloamuru litendeke. Na mambo yote hurejeshwa kwa Mwenyezi Mungu.

وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا ۗ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٥﴾ ع

FUNGU 6

46. Enyi mlioamini, mkutanapo na jeshi, basi jiimarisheni, na mumkumbuke Mwenyezi Mungu kwa wingi ili mpate kufaulu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٦﴾

---

la adui ni dogo kuliko la Waislamu (Jarir jalada 10, uk. 9). Katika tafsiri ya ndoto, maana ya ndoto hii ni kuwa jeshi la watu wa Makka litashindwa juu ya ukubwa wake na zana zake. Kama adui angeonyeshwa katika ndoto kuwa ni watu wengi, tafsiri ya ndoto ingekuwa hivi, upande wa aliyeota ndoto utakufa moyo na utashindwa na adui.

Aya 45. Pande hizi mbili zilipokutana ana kwa ana, Waislamu wakaona sehemu mbili tu za jeshi la maadui 1,000 ambao walikuwa wamewaficha sehemu yao nyingine ili Waislamu wasije kuwaona ni wengi mno wakaingia woga na kuwakimbia. Makafiri walitumia hila hii Waislamu wathubutu kupigana wapate kuwafuta kabisa.

Kumbe Waislamu walipowaona si wengi, wakapata moyo wa kupigana nao. Isitoshe, makafiri waliliona jeshi la Waislamu 313 kuwa dogo mno, wakalidharau. Makafiri wakadharau, Waislamu wakakazana. Pande zote mbili zikapata ujasiri wa kupambana. Jambo aliloamuru Mwenyezi Mungu litendeke, likatendeka kwa mwujiza huu, na makafiri wakashindwa.

Sura 3: 14 pia inaeleza kuwa Waislamu ndio walioonekana wachache. Basi hakuna hitilafu yo yote kama anavyoonekana kudhani Padre Dale.

Aya 46. *Mumkumbuke Mwenyezi Mungu kwa wingi*. Ndiyo kusema, adui ataleta wasaidizi wake na waaminio watake msaada wa Mwenyezi Mungu kwa kumwomba kila wakati. Katika mashindano mumini hatakiwi kutegemea vifaa vyake tu, bali kumwomba sana Mwenyezi Mungu na kumtegemea Yeye.

47. Na Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake wala msigombane, msije mkatenguka mioyo na kupotea nguvu zenu, na vumilieni. Bila shaka Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wavumilivu.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ
رِيحُكُمْ ۖ وَاصْبِرُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾

48. Wala msiwe kama wale waliotoka katika majumba yao ili kujivunia vitendo vyao na kujionyesha kwa watu na kuwazuia watu wasiifikie njia ya Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu Ameyazunguka wanayoyafanya.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَ
رِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ
بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

49. Na (kumbukeni) Shetani alipowapambia vitendo vyao, na kusema: Leo hakuna wa kuwashindeni katika watu, na hakika mimi ni mlinzi wenu. Lakini yalipoonana majeshi mawili, (Shetani) akarudi nyuma na kusema: Mimi si pamoja nanyi, hakika mimi naona msiyoyaona, bila shaka mimi ninamwogopa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ
لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ ۖ فَلَمَّا تَرَاءَتِ
الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكُمْ
إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ۚ وَاللَّهُ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾

FUNGU 7

50 (Kumbukeni) waliposema wanafiki na wale wenye ugonjwa mioyoni mwao: Watu hawa dini yao imewadanganya. Na mwenye kutegemea kwa Mwenyezi Mungu, basi kwa yakini Mwenyezi Mungu ndiye Ashindaye, Mwenye hekima.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ غَرَّ
هَٰؤُلَاءِ دِينُهُمْ ۗ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾

Aya 47. Waislamu wanafundishwa njia tatu za kuwafanya washinde: (1) Kutii amri za Mungu na Mtume; (2) wasigombane, wawe katika umoja; (3) wafanye subira.

Aya 48. *Msiwe kama wale,* yaani jeshi la watu wa Makka lililoongozwa na Abu Jahal lililotoka kwa majivuno na fahari. Waislamu wanaonywa wasiige mwenendo wa majivuno na kutaka kuonekana na watu. Katika dini yanayotakiwa ni kumzuia adui kwa shauku na jazba kwa nia ya kuisaidia haki, siyo kwa kutaka kusifiwa na watu.

Aya 49. *Shetani alipowapambia vitendo vyao.* Hapa Shetani mradi wake ni mtu

51. Na laiti ungaliona Malaika watakapowafisha wale waliokufuru wakiwapiga nyuso zao na migongo yao na (kuwaambia): Ionjeni adhabu iunguzayo.

وَلَوْ تَرٰىٓ اِذْ يَتَوَفَّى الَّذِيْنَ كَفَرُوا الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُوْنَ
وُجُوْهَهُمْ وَاَدْبَارَهُمْ ۚ وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿٥١﴾

52. Hayo ni kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yenu. Na hakika Mwenyezi Mungu si mwenye kuwadhulumu watumishi.

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ
لِّلْعَبِيْدِ ﴿٥٢﴾

53. Ni kama hali ya watu wa Firauni na wale waliokuwa kabla yao: walizikataa Ishara za Mwenyezi Mungu, kwa hiyo Mwenyezi Mungu Akawashika kwa sababu ya makosa yao. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mkali wa kuadhibu.

كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۭ كَفَرُوْا
بِاٰيٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ
قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٥٣﴾

54. Hayo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu Habadilishi kabisa neema Alizowaneemesha watu hata wabadilishe yaliyomo nafsini mwao; na ya kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً اَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ
حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿٥٤﴾

55. Ni kama hali ya watu wa Firauni na wale waliokuwa kabla yao; walizikadhibisha Ishara za Mola wao, kwa hiyo Tukawaangamiza kwa sababu ya dhambi zao, na Tukawazamisha watu wa Firauni, na wote walikuwa wadhalimu.

كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۭ كَذَّبُوْا
بِاٰيٰتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكْنٰهُمْ بِذُنُوْبِهِمْ وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ
فِرْعَوْنَ ۚ وَكُلٌّ كَانُوْا ظٰلِمِيْنَ ﴿٥٥﴾

---

anayewapoteza wenziwe na kuwapa mashauri mabaya. Mtu huyu anayetajwa hapa ni Suraka bin Malik bin Ju'sham, mkuu wa Banu Kanana, ambaye aliwachochea watu wa Makka wapigane na Waislamu, lakini baadaye yeye mwenyewe akaingia dini ya Kiislamu.

Aya 53. Aya hii inaonyesha kuwa Mwenyezi Mungu aliwaadhibu maadui wa Uislamu katika Badri kama alivyowaadhibu maadui wa Musa. Aya hii inaonyesha namna wanavyofanana Mtume *s.a.w.* na Mtume Musa (Tazama sura 7:158).

Aya 54. Hii ndiyo kanuni ya Mwenyezi Mungu kwamba hawaondolei watu neema alizowapa mpaka kwanza nyoyo zao zimebadilika na wamekuwa wabaya. Kwa mfano, kama Mungu amewapa watu ufalme hawanyang'anyi mpaka wameacha wema na kuwa watu waovu.

56. Hakika viumbe walio wabaya zaidi mbele ya Mwenyezi Mungu ni wale wasioshukuru, kwa hiyo hawataamini.

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِندَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٦﴾

57. Ambao umewaahidi kisha wakavunja ahadi yao kila mara, nao hawaogopi.

الَّذِينَ عَاهَدتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

58. Na ukiwakuta vitani, basi uwakimbize kwa hao walio nyuma yao ili wapate kufahamu.

فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِم مَّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

59. Na kama ukiogopa hiana kwa watu, basi watupie (ahadi yao) kwa usawa; hakika Mwenyezi Mungu Hawapendi wafanyao hiana.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَانبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴿٥٩﴾

FUNGU 8

60. Wala wale waliokufuru wasifikiri kwamba wao wametangulia; kwa yakini wao hawataponyoka.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا ۚ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٦٠﴾

61. Na waandalieni nguvu mwezavyo, na kwa kufunga farasi mipakani, ili kwazo mwogofishe adui za Mwenyezi Mungu na adui zenu, na pia wengineo wasiokuwa wao, msiowajua ninyi, Mwenyezi Mungu Awajua. Na cho chote mtakachotoa katika njia ya Mwenyezi Mungu, mtarudishiwa sawasawa wala ninyi hamtadhulumiwa.

وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنفِقُوا مِن شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦١﴾

Aya 56. Aya hii inaieleza sura 6:39 inayosema kuwa wanyama na ndege ni bora kuliko makafiri, maana wanyama hawakupewa akili na fahamu, na makafiri wamepewa lakini hawatumii.

Aya 58. Mumini hakimbilii kupigana. Lakini anapolazimika kushika silaha anatakiwa ampige adui kwa mapigo mazito hata yeye akome, na walio nyuma yake waingie hofu.

Aya 61. Mwislamu anafundishwa kuwa kujiweka tayari kwa vita ndiyo njia ya kuzuia vita visitokee. Anafundishwa aweke katika nchi majeshi ya kutosha na pia majeshi yenye nguvu mipakani ili adui akiona aingie hofu, asilete wazo la kushambulia, na hivyo waaminio watakaa kwa amani.

62. Na kama wakielekea kwenye amani nawe pia uielekee, na Mtegemee Mwenyezi Mungu. Hakika Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٢﴾

63. Na kama wakitaka kukuhadaa - basi Mwenyezi Mungu Atakutosheleza. Yeye ndiye Aliyekusaidia kwa nusura Yake na kwa waaminio.

وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ ۚ هُوَ
الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٣﴾

64. Na Ameiunga mioyo yao; hata kama ungalitoa yote yaliyomo ardhini usingaliweza kuiunga mioyo yao, lakini Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewaunganisha. Hakika Yeye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۚ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٤﴾

65. Ewe Nabii! Mwenyezi Mungu Anakutosha wewe na pia yule aliyekufuata katika waaminio.

ع يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٥﴾

FUNGU 9

66. Ewe Nabii! wahimize waaminio waende vitani; kama wakiwa miongoni mwenu ishirini wanaosubiri; watawashinda mia mbili; na kama wakiwa mia moja miongoni mwenu watawashinda elfu moja ya wale waliokufuru, maana hao ni watu wasiofahamu.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ ۚ إِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ ۚ وَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٦٦﴾

67. Sasa Mwenyezi Mungu Amewahafifishieni, maana Anajua ya kwamba kuna udhaifu kati yenu. Kwa hiyo wakiwa mia moja miongoni mwenu wenye subira watawashinda mia mbili; na

الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ۚ فَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ ۚ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ

Aya 62. Hapa Waislamu wanaambiwa, kama adui atataka mapatano ya amani, basi wakubali mara moja, haidhuru hata kama nia ya adui ni kutaka kuwadanganya ili kujipatia wakati wa kujiandaa zaidi. Aya hii inaonyesha ya kuwa makusudi ya Waislamu kupigana ni kutaka kujikinga tu, si kueneza dini.

Aya 67. Aya hii haivunji ile iliyotangulia bali kwa kitambo tu inawapunguzia Waislamu,

wakiwa elfu moja miongoni mwenu watawashinda elfu mbili kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. Na Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wanaosubiri.

أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٦٧﴾

68. Haimpasi Nabii kuwa na mateka mpaka apigane na kushinda katika nchi. Mnataka vitu vya dunia, hali Mwenyezi Mungu Anataka Akhera. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ ۚ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٨﴾

69. Isingalikuwa hukumu iliyotangulia kutoka kwa Mwenyezi Mungu, bila shaka ingaliwapateni adhabu kubwa kwa yale mliyoyashika.

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٩﴾

70. Basi kuleni katika vile mlivyoteka (vitani), ni halali na vizuri, na Mcheni Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٠﴾

FUNGU 10

71. Ewe Nabii! waambie wale mateka waliomo mikononi mwenu: Kama Mwenyezi Mungu Akijua wema wo wote moiyoni mwenu, Atawapeni vizuri kuliko vilivyochukuliwa kwenu na Atawasameheni. Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَىٰ إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧١﴾

72. Na kama wanataka kukufanyia hiyana, basi walikwisha mfanyia Mwenyezi Mungu hiyana kabla, lakini Akakupa ushindi juu yao. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧٢﴾

---

kwa sababu imani yao, ingawa ni ya kweli, nao ni waaminifu, bali si kama pale mwanzo walipokuwa wakiona miujiza ya mfululizo na kukongamana pamoja.

Aya 68. Ilikuwapo kabla ya Uislamu katika Waarabu desturi ambayo mpaka sasa inaendelea katika sehemu fulani fulani za dunia, kuwakamata watu kuwa wafungwa hata kama hakuna mapigano. Aya hii inakataza kabisa desturi hii mbovu. Lakini haikatazi kushika mateka vitani, wala haikatazi mateka kujikomboa (Tazama sura 47:5).

73. Hakika wale walioamini na wakahama, na wakajitahidi kwa mali zao na nafsi zao katika njia ya Mwenyezi Mungu; na wale waliokalisha na kusaidia, hao ndio marafiki wao kwa wao. Na wale walioamini lakini hawakuhama, ninyi hamna haki ya kuwalinda hata kidogo mpaka wahame. Na kama wao wakiomba msaada kwenu katika dini, basi ni juu yenu kuwasaidia, isipokuwa juu ya watu ambao yapo mapatano baina yenu na wao. Na Mwenyezi Mungu Anayaona mnayoyatenda.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَ
أَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا
أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَ
لَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ
يُهَاجِرُوا ۚ وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ
النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ ۗ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٣﴾

74. Na wale waliokufuru ni marafiki wao kwa wao; msipotenda hivi itakuwapo fitina katika nchi na machafuko makubwa.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ إِلَّا تَفْعَلُوهُ
تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٧٤﴾

75. Na wale walioamini na kuhama, na kujitahidi katika njia ya Mwenyezi Mungu, na wale waliokalisha na kusaidia, hao ndio waaminio wa haki, watakuwa na msamaha na riziki iliyo bora.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٥﴾

76. Na walioamini baadaye na wakahama na wakajitahidi pamoja nanyi, basi hao ni miongoni mwenu. Na ndugu wa tumbo wana haki zaidi wao kwa wao katika Kitabu cha Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ
فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ ۚ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ
فِي كِتَابِ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾ ع

Aya 74. *Msipotenda hivi*, yaani msipowasaidia Waislamu wanaodhulumiwa, na kutimiza sharti za mikataba mnayoandikiana na wasiokuwa Waislamu. Aya inaonyesha ya kuwa kama Waislamu hawatafuata fundisho hilo, basi kutatokea taabu na fujo katika nchi.

Aya 76. Aya hii inatoa fundisho jingine. Kwa kuwa Waislamu waliambiwa wao ni ndugu (sura 8:73), watu wengine wangefikiri labda wanaweza kurithiana. Basi hapa Aya inaeleza ya kuwa ndugu wa damu tu ndio wenye haki ya kurithiana.

سُوْرَةُ التَّوْبَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِىَ مِائَةٌ وَّ تِسْعٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةَ عَشَرَ رُكُوْعًا

9. SURA AT-TAUBA

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 16 na Aya 129

1. (Hili ni) tangazo la kujitoa katika dhima, litokalo kwa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, kwa wale mlioahidiana nao miongoni mwa washirikina.

بَرَآءَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖۤ اِلَى الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۝١

2. Basi tembeeni katika nchi miezi minne, na jueni kwamba ninyi hamwezi kumdhoofisha Mwenyezi Mungu, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Mfedheheshaji wa makafiri.

فَسِيْحُوْا فِى الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَّاعْلَمُوْۤا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰهِ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ مُخْزِى الْكٰفِرِيْنَ ۝٢

3. Na ni tangazo litokalo kwa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, kwa watu siku ya Haji kubwa ya kwamba Mwenyezi Mungu Yu mbali na washirikina na pia Mtume Wake. Basi kama mkitubu ndiyo heri kwenu; na kama mkikengeuka, basi jueni kwamba ninyi hamwezi kumdhoofisha Mwenyezi Mungu. Na wapashe waliokufuru habari ya adhabu iumizayo.

وَاَذَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖۤ اِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْاَكْبَرِ اَنَّ اللّٰهَ بَرِىْٓءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۙ وَرَسُوْلُهٗ ؕ فَاِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْۤا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰهِ ؕ وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ۝٣

Aya 1. *Baraa-at*, Neno hili hapa lina maana ya tangazo la kutoa uhuru au kutolewa katika kosa, au lawama au madaraka n.k.w. (Taj na Akrab). Aya hii wanaambiwa waabudu masanamu wote wa Bara Arabu pamoja na *Dhimmi* (yaani wasioamini waliokuwa wakilindwa na Waislamu ambao Waislamu waliandikiana nao mikataba). Aya inatangaza ya kuwa Mungu na Mtume Wake sasa wamejitoa katika lawama kwa maana ahadi zote zilizofungwa na Mwenyezi Mungu na Mtume Wake zimetimizwa sawasawa.

Aya 3. Tangazo lililomo katika Aya hii na Aya ifuatayo ni tofauti na lile lililomo katika Aya ya 1 na 2 ya sura hii hapo juu. Aya 1 na 2 inaeleza kujitoa katika mapatano na washirikina, na Aya hizi zinatangaza sasa hakuna ujamaa, na Mungu na Mtume wako mbali na washirikina.

Inasimuliwa ya kwamba katika mwaka wa tisa wa Hijra Mtume *s.a.w* aliporudi kutoka Tabuk alimtuma Seyidna Abubakar, Makka, kutangaza wakati wa Haji kubwa ya kuwa sasa hakuna mtu atakayeruhusiwa kuzunguka Kaaba uchi. Punde baada ya hapo sehemu ya kwanza ya sura hii iliteremshwa. Basi Mtume *s.a.w* akamtuma Seyidna Ali, Makka. Seyidna Ali baada ya kusoma Aya za kwanza za sura hii akawatangazia mahaji waliokusanyika Makka kutoka pande zote za Bara Arabu habari hizi mbili:-

4. Isipokuwa wale mlioahidiana nao miongoni mwa washirikina kisha hawakuwapunguzieni cho chote, wala hawakuwasaidia wo wote juu yenu, basi watimizieni ahadi yao mpaka muda wao; hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda waogopao.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ
شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ
عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٤﴾

5. Na miezi mitakatifu itakapopita, basi waueni washirikina po pote mwakutapo, na wakamateni na wahusuruni na waoteeni katika kila maoteo. Lakini wakitubu na kusimamisha Sala na kutoa Zaka, basi iacheni njia yao. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا
لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ۚ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾

---

1. Anayeabudu sanamu hana ruhusa kufika katika Nyumba ya Mungu baada ya mwaka huu.

2. Mkataba na mapatano yaliyoko baina ya Mtume na wanaoabudu masanamu yataendelea kufuatwa kwa uaminifu mpaka muda wao kwisha.

Aya 4. Aya hii inawapambanua washirikina wale walioingia katika mkataba na Waislamu. Hao walikuwa makabila ya Banuu Khuzaa', Banu Mudlij, Banu Bakr, Banu Dhumra na baadhi ya Banu Sulaim.

Aya 5. *Miezi iliyokatazwa*. Kwa desturi miezi minne, *Shawwaal, Dhul-Qa'ada, Dhul-Hijja* na *Rajab,* - mitatu ya kwanza ni ya Haji kubwa, na wa mwisho ni wa Haji ndogo iitwayo Umra, - inadhaniwa kuwa ndiyo miezi inayokusudiwa na Aya hii (tazama sura 2:195, 218). Lakini miezi iliyosemwa hapa kuwa ilikatazwa si hiyo minne mitukufu, bali ni miezi iliyotajwa katika Aya 2 hapa juu; kwani katika siku za Mtume *s.a.w* ilimchukua mtu miezi minne kuitembelea Bara Arabu yote kwa mapana na mrefu. Hivyo katika Aya hiyo ya pili makafiri walipewa muda wa miezi minne kuizunguka Bara Arabu yote ili wajionee wenyewe mafaniko yaliyobashiriwa na Uislamu yametimia namna gani.

Wauweni washirikina po pote mwakutapo. Yaani utakapokwisha muda huo wa miezi minne, vita ianzishwe tena na wale washirikina waliovunja mapatano na kufanya hiyana, ambao walikwishakuwa katika hali ya mapigano na Waislamu, wakamatwe na kuuawa po pote wakutwapo. Ikumbukwe ya kwamba shambulio hili linaloelezwa na Aya hii halikuelekezwa kwa washirikina wote, bali wale wale waliokwisha leta vita kwa Waislamu na kuvunja mapatano na kufanya hila ya kumfukuza Mtume Madina. Sababu za kukata shauri namna hii zimeelezwa katika Aya 8 mpaka 13. Washirikina ambao hawakuvunja mapatano na kufanya hiyana walilindwa (tazama Aya 4 na 7). Juu ya hayo inasikitisha sana kuona ya kwamba baadhi ya wapinzani wa Uislamu wanaiondoa amri hii katika mpango wake na Aya nyingine, ili wapate kudanganya watu kuwa Uislamu unafundisha kuwaua watu wote wasio Waislamu.

Waoteeni katika kila maoteo. Maana ya maneno haya ni kuwa maadui wachunguliwe barabara kila wanakopita-pita, ili wasiweze kuzusha machafuko na kueneza propaganda ya ukorofi juu ya Usilamu

6. Na kama mmoja wa washirikina akikuomba ulinzi, basi mlinde mpaka asikie maneno ya Mwenyezi Mungu, kisha mfikishe mahali pake pa amani. Hayo ni kwa sababu ya kuwa hao ni watu wasiojua.

وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ
كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا
ع يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

FUNGU 2

7. Itakuwaje ahadi kwa washirikina mbele ya Mwenyezi Mungu na mbele ya Mtume Wake isipokuwa wale walioahidiana nao mbele ya Msikiti Mtukufu? Basi maadamu wanawanyokeeni, nanyi pia wanyokeeni; hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda wamwogopao.

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِندَ اللَّهِ وَعِندَ رَسُولِهِ
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدتُّمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۖ فَمَا
اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾

8 Vipi? Hali wakiwashindeni hawataangalia kwenu udugu wala ahadi. Wanawafurahisheni kwa vinywa vyao hali mioyo yao inakataa. Na wengi wao ni waasi.

كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلًّا
وَلَا ذِمَّةً ۚ يُرْضُونَكُم بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ
وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾

9. Wanaziuza Ishara za Mwenyezi Mungu kwa thamani ndogo na wanaizuilia njia Yake. Hakika ni mabaya waliyokuwa wakiyafanya.

اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَن سَبِيلِهِ ۚ
إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

10. Hawaangalii kwa mwaminio udugu wala ahadi; na hao ndio warukao mipaka.

لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾

Maneno ya Aya yenyewe yanaonyesha kuwa siku zile zilikuwa za taabu sana kwa Waislamu, na upande mwingine kukawa na maadui wanaozunguka-zunguka kati ya Waislamu, wakichochea fitina na kuwachokozea mapigano - yaani washirikina. Hivyo ilikuwa lazima waangaliwe sana na kuadhibiwa sawasawa ili kuwakomesha.

Lakini wakitubu na kusimamisha Sala na kutoa Zaka. Maneno haya yanaonyesha kuwa hata wale maadui waliowatia Waislamu taabu kubwa, wakitubu na kushika Uislamu kwa hiari yao, watasamehewa. Siyo kwamba wanashurutishwa, kama inavyoonekana wazi katika Aya hiyo.

Aya 6. Aya hii inaonyesha ya kuwa Waislamu hawakupigana vita ili kuwashurutisha washirikina kuingia Uislamu. Hata katika hali ya vita, washirikina waliruhusiwa kufika Madina na kupeleleza habari za Uislamu, na kama hawakutaka kuingia walirudi makwao salama kabisa. Mbele ya ushahidi wa mafundisho yaliyo wazi kabisa kama haya, ni udhalimu mkubwa ulioje kuisingizia Islam kuwa yatia watu katika dini kwa karaha!

11. Na kama wakitubu na kusimamisha Sala na kutoa Zaka, basi ni ndugu zenu katika dini. Na Tunazieleza Aya kwa watu wanaojua.

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَآتَوُا الزَّكٰوةَ فَإِخْوَانُكُمْ
فِي الدِّينِ ۗ وَنُفَصِّلُ الْآيٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

12. Na kama wakivunja viapo vyao baada ya kuahidi kwao na kufanya upinzani juu ya dini yenu, basi waueni viongozi wa ukafiri - hakika viapo vyao havina maana - ili wapate kujizuia.

وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا
فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ ۙ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ
لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾

13. Je! hamtapigana na watu waliovunja viapo vyao na kufunga nia ya kumfukuza Mtume, nao ndio waliowaanzeni mara ya kwanza? Je, mnawaogopa? Basi Mwenyezi Mungu Anastahili zaidi mmwogope, ikiwa ninyi mmeamini.

أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ
الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ أَتَخْشَوْنَهُمْ ۚ فَاللَّهُ
أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

14. Waueni, Mwenyezi Mungu Awaadhibu kwa mikono yenu, na kuwafedhehesha, na kuwasaidieni juu yao, na Aviponye vifua vya watu waaminio;

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ
عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾

15. Na aondoe ghadhabu ya mioyo yao; na Mwenyezi Mungu Humwelekea kwa rehema Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ ۗ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾

16. Je! mnadhani kuwa mtaachwa na hali Mwenyezi Mungu Hajajulisha wale waliojitahidi miongoni mwenu wala hawakufanya rafiki wa moyo isipokuwa Mwenyezi Mungu na Mtume wake na waaminio? Na Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyafanya.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا
مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَ
لَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ ع

Aya 12. Kufanya upinzani juu ya dini yenu, sio mradi wake kufanya upinzani wa mdomo, bali kuleta vita na kuharibu haki kubwa za Uislamu. Neno *ta'ana* lililotumika hapa maana yake ni *kuchoma kwa mkuki.*

Aya 13. *Kumfukuza Mtume.* Waliofunga nia ya kumfukuza Mtume si Makureshi ambao kwa yakini walimfukuza hasa, bali ni wale ambao Mtume alipokwenda vitani huko mipaka ya Sham, wakatengeneza shauri ya kumfukuza, kwa kukusanya pamoja makabila yote ya Makka yasimame pamoja kumpinga atakaporudi.

FUNGU 3

17. Washirikina hawawezi kuistawisha misikiti ya Mwenyezi Mungu hali wanajishuhudia ukafiri. Hao ndio vitendo vyao vimeharibika na katika Moto wao watakaa.

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ ۚ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾

18. Anayestawisha misikiti ya Mwenyezi Mungu ni yeye tu amwaminiye Mwenyezi Mungu na Siku ya mwisho, na kusimamisha Sala na kutoa Zaka na hamwogopi ye yote ila Mwenyezi Mungu; basi hao huenda wakawa miongoni mwa walioongozwa.

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ ۖ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾

19. Je! mnafanya kuwanywesha mahaji na kuustawisha Msikiti Mtukufu ni sawa na (kazi ya) yule anayemwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya mwisho na akajitahidi katika njia ya Mwenyezi Mungu? Hawawi sawa mbele ya Mwenyezi Mungu. Na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

20. Wale walioamini na wakahama na kufanya juhudi katika njia ya Mwenyezi Mungu kwa mali zao na kwa nafsi zao wana cheo kikubwa mbele ya Mwenyezi Mungu; na hao ndio watakaostawi.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

21. Mola wao Huwapa habari njema za rehema zitokazo Kwake, na radhi, na Bustani ambazo humo watapata neema zitakazodumu.

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾

22. Watakaa humo milele. Hakika Mwenyezi Mungu Kwake kuna malipo makubwa.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

Aya 19. Kwa mafundisho ya Kiislamu, kama mtu hamwamini Mwenyezi Mungu na Mtume, lakini anafanya kazi ndogo-ndogo kama kuangalia majumba ya ibada na kutoa fedha kwa ajili ya kazi ya dini, ni jambo lisilo na faida kubwa. Kwa sababu hii Mtume *s.a.w* alisema: "Mumini ni mtakatifu zaidi kuliko Kaaba" (Ibni Majah).

23. Enyi mlioamini! msiwashike baba zenu na ndugu zenu kuwa marafiki ikiwa wanapenda kufuru kuliko imani. Na miongoni mwenu atakayewafanya rafiki, basi hao ndio wadhalimu.

24. Sema: Kama baba zenu, na wana wenu, na ndugu zenu, na wake zenu, na jamaa zenu, na mali mlizochuma, na biashara mnazoogopa kusimama, na majumba mnayoyapenda ni vipenzi zaidi kwenu kuliko Mwenyezi Mungu na Mtume wake na kufanya juhudi katika njia Yake, basi ngojeni mpaka Mwenyezi Mungu Alete amri Yake, na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu waasi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

قُلْ إِن كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾

FUNGU 4

25. Bila shaka Mwenyezi Mungu Amekwisha wasaidieni katika mapigano mengi na siku ya Hunain, ambapo wingi wenu uliwafurahisheni, lakini haukuwafalieni cho chote, na ardhi ikawa finyu juu yenu ingawa ilikuwa yenye wasaa, kisha mkageuka mkirudi nyuma.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾

Aya 24. Kuwapenda ndugu na vitu vya kidunia kusimzuie mumini kuitumikia dini ya Kiislamu. Amri ya Mwenyezi Mungu inayosemwa hapa ilifika baada ya Mtume *s.a.w* kufariki, wakati watu walioingia dini kwa sababu ya faida ya dunia walipoiasi serikali na wakaadhibiwa na Mwenyezi Mungu kwa mkono wa Seyidna Abu Bakar.

Aya 25. *Hunain* ni mahali palipokuwa mapigano yenye maana sana baina ya Mtume *s.a.w* na makabila fulani ya Waarabu washirikina . Hunain ni mahali palipo kusini-mashariki maili 16 kutoka Makka.

Makka iliposhindwa na Waislamu, makabila yenye nguvu ya Hawazin na Banu Thakif walihofu isije Uislamu ukaimarika katika Hijaz. Wakaunganisha majeshi yao wakaondoka ili kwenda kuwashambulia Waislamu. Mtume *s.a.w* pamoja na watu 12,000 ambao 2,000 wao walikuwa Waislamu wapya, waliondoka na wakakutana nao mahali panapoitwa Hunain. Maadui walikuwa 20,000. Kinyume na desturi ya Mtume, watu hawa 2,000 wakaanza kuwashambulia maadui, lakini wakaelemewa upesi sana na wakakimbia kutoka uwanja wa vita wakitawanyika ovyo. Jeshi la Waislamu lililokuwa linapita katika njia nyembamba likija, lilikumbwa na watu hao 2,000, likaingia kiwewe, likatimka mbio. Mtume *s.a.w* alisimama pale pale alipokuwa, kama mwamba, pamoja na watu 100, katika kiwanja cha vita.

26. Kisha Mwenyezi Mungu Akateremsha utulivu Wake juu ya Mtume Wake na juu ya waaminio, na Akateremsha majeshi ambayo hamkuyaona, na Akawaadhibu wale waliokufuru, na hayo ndiyo malipo ya makafiri.

ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ
وَأَنزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ٢٦

27. Kisha baada ya haya Mwenyezi Mungu Atamwelekea Amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٢٧

28. Enyi mlioamini! hakika washirikina ni najisi, kwa hiyo wasiukaribie Msikiti Mtukufu baada ya mwaka wao huu. Na kama mkihofia umaskini, basi hivi karibuni Mwenyezi Mungu Atawatajirisheni kwa fadhili Zake Akipenda. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا
الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَٰذَا ۚ وَإِنْ خِفْتُمْ
عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ إِن شَاءَ ۚ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٢٨

29. Piganeni na wale wasiomwamini Mwenyezi Mungu wala Siku ya mwisho wala hawaharimishi Alivyoviharimisha Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, wala hawashiki dini ya haki, miongoni mwa wale waliopewa Kitabu, mpaka watoe kodi kwa mikono yao wenyewe hali wakitii na wakubali kwamba wako chini ya utawala.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ
عَن يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ٢٩

Mishale ya maadui ilimteremkia kama mvua kila upande. Huo ulikuwa wakati wa hatari sana. Lakini Mtume *s.a.w.* alimchochea nyumbu wake kuwaendea adui bila kujali, akipiga kelele kwa sauti kubwa kabisa, akisema; "Mimi ni Nabii, hakuna uwongo ndani yake, mimi ni mtoto wa Abdul Muttalib." Abbas, baba mdogo wa Mtume aliyekuwa na sauti kubwa sana, akawapigia kelele Waislamu wasimame na warudie kwa Mtume wao anayewaita. Waislamu kana kwamba wamesikia baragumu ya siku ya kufufuliwa, wakarudi haraka na wakamkazia adui vita mpaka naye hakuona njia ila kukimbia ovyo. Hapo Waislamu wakashinda vita, na maadui 6,000 wakashikwa mateka (Tabari na Hisham).

Aya 29. Aya hii inawahusu Mayahudi na Wakristo walioishi Bara Arabu. Islam ilitaka ya kwamba katika Bara Arabu, nchi iliyozaliwa Uisalmu na Makao makuu yake, kusiwe na washirikina; bali watu wa Kitabu tu ndio wawe raia. Na katika falme za Uislamu zilizoko nje ya Bara Arabu watu wote wasio Waislamu wawe raia na watozwe kodi kama desturi ya serikali zote.

FUNGU 5

30. Na Mayahudi wanasema: Uzeir ni mwana wa Mwenyezi Mungu; na Wakristo wanasema, Masihi ni mwana wa Mwenyezi Mungu; hayo ni maneno ya vinywa vyao tu, wanayaiga maneno ya wale waliokufuru zamani. Mwenyezi Mungu Awaangamize! Wanageuzwa namna gani!

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ
ابْنُ اللَّهِ ۖ ذَٰلِكَ قَوْلُهُم بِأَفْوَاهِهِمْ ۖ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ ۚ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ ۚ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٣٠﴾

WALITOZWA KODI KWA KUWA WALILINDWA.

Katika Aya hii Waislamu wanaamrishwa kupambana na Mayahudi na Wakristo waliokuwa Bara Arabu ambao walileta uadui juu ya Uislamu na machafuko mengi. Hivyo Waislamu waliambiwa wapigane na watu hao wanaoshika dini isiyo haki na waliokosa madaraka ili waletwe chini ya serikali yenye madaraka ya Kiislamu, na fitina na machafuko yaishe katika nchi, na kila mmoja afuate dini yake kwa amani. Na kwa kuwa ni haki ya kila raia kulipa kodi ili serikali iwe na nguvu ya kutosha kumlinda na kumnufaisha, hawa raia wa serikali ya Kiislamu ya Bara Arabu, ambao ni watu wa Kitabu, walitozwa kodi nyepesi iliyoitwa *Jizya*. Waislamu wenyewe hutoa Zaka ambayo ni kodi kubwa zaidi kuliko *jizya,* na zaidi ya hayo Waislamu tu ndio waliokuwa na lazima ya kwenda vitani kama askari wakati maadui walileta vita. Na watu wa Kitabu ambao waliitwa *Dhimmi* hawakuwa na lazima hiyo. Hivyo, kulindwa kwao na Uislamu kuliwapa raha sana, maana vita za siku hizo zilikuwa kitu cha taabu kupita kiasi. (Tazama maelezo ya sura 22:40).

Kuhakikisha ya kuwa *jizya* ilichukuliwa kwa watu wa Kitabu kwa sababu ya kuwalinda, tutataja hapa tukio moja katika habari za Waislamu wa zamani. Majeshi ya Waislamu yaliyokuwa Hims yalizidiwa nguvu na majeshi ya Warumi. Amiri wa Waislamu, Abu Ubeida, aliwaitisha wakubwa wa mji huo na akawaambia ya kuwa anasikitika hawezi kuwalinda; na kwa ajili hiyo anarudisha kodi yote iliyotolewa na watu wao, na akaitoa kuwapa (The Caliphate, Sir William Muir).

Ni wazi ya kuwa si mradi wa Aya hii kuwa Wakristo na Mayahudi wapigwe kwa sababu hawana dini ya haki; kwani safari moja Mtume aliposikia Wakristo wa dola ya Kirumi wanaleta majeshi kushambulia Waislamu, aliondoka na jeshi mpaka Tabuk. Huko akakuta ya kwamba habari alizosikia hazikuwa kweli, basi alirudi na hakuwashambulia. Hivyo, Aya hii ingekuwa na amri ya kuwapiga kwa sababu ya hitilafu ya dini wale Warumi wasingeachwa bila kushambuliwa. Kupigwa kwa Wakristo na Mayahudi ni kwa sababu walileta machafuko nchini na kuwasumbua Waislamu bure.

Aya 30. *'Uzeir ni mwana wa Mwenyezi Mungu.* 'Uzeir ndiye Ezra anayetajwa katika Biblia. Baadhi ya Mayahudi wa Madina walikuwa na itikadi ya kuwa 'Uzeir ni mwana wa Mungu. Kadhalika katika Hadhramaut kulikuwa madhehebu moja ya Mayahudi waliosadiki kuwa 'Uzeir ni mwana wa Mungu. Mayahudi hao waliendelea kuwepo kwa uchache mpaka mwisho wa karne ya nne ya Hijra (Qastalani na Dawud Zaahir). Kwa kuwa itikadi hii ya Mayahudi inayoonekana kuwa ya kikundi maalum ni kitu walichozua baadaye haikuweza kudumu zaidi na vitabu vya leo vya Mayahudi haviitaji. Mahali pengine Qur'an inasema Waisraeli walikuwa wepesi kumpa Mungu watoto. (sura 5:19).

Masihi ni mwana wa Mwenyezi Mungu. Biblia imetumia 'mwana wa Mungu' kwa watu wengi (tazama maelezo ya sura 5:19). Kwa kuwa Wakristo wamebuni itikadi ya utatu wa Mungu, hawataki kuwaita wengine wana wa Mungu, maana wakifanya hivyo wanaona miungu itakuwa mingi mno. Ni vigumu kusadiki kwamba Yesu ni mwana wa Mungu wa pekee hali wako wengine walioitwa wana wa Mungu yule yule aliyemwita Yesu mwanawe. Wakristo hawakubali kwamba Mariam aliyemzaa Yesu alikuwa mke wa Mungu, ijapokuwa Wakatoliki wamempandisha mbinguni. Basi kama ni kuitwa tu kulikompa Yesu uwana wa Mungu, basi wengine walioitwa hivyo pia wanastahili wasinyang'anywe haki ya kuitwa wana wa Mungu.

YESU ANAYO MAJINA MENGI.

Wakristo wamedanganyika na maneno ya methali yaliyotumika katika Injili. Yesu aliitwa "mlango" (Yohana 10:8); aliitwa "mkate" (Yohana 6:51); aliitwa "mzabibu" (Yohana 15:1); aliitwa "mwanga" (Yohana 8:12); mahali pengine ameitwa "mwana kondoo" (Yohana 1:36); yeye mwenyewe alijiita "mchungaji" (Yohana 10:11). Na mara nyingi alijiita "mwanadamu" (Matt. 18:11; 8:20; 11:19; 17:12; 24:27, 30, 37, 39, 44; 16:28; Marko 13:26; Luka 6:15; 7:34; 17:22, 24, 26, 30; 18:8; 19:10; Yohana 3:13, 14). Wakristo wanajaribu kueleza maana za majina hayo yote, hawachukui maneno hayo katika maana zao za asili. Mbona hawasemi ya kwamba Yesu hakuwa mwanadamu, alikuwa "mti" maana alijiita "mzabibu"? Kadhalika mtu angeweza kukataa utu wake na kuhubiri ya kuwa alikuwa "mnyama" kwa sababu aliitwa "mwana kondoo." Je, Wakristo watapenda kusikia maelezo hayo ya Injili? Kama kusema hivyo ni upotevu, basi wakumbuke kwamba kumwita mwanadamu, Mungu, ni upotevu mkubwa zaidi.

MAANA YA "MWANA WA MUNGU."

Katika Injili Yesu mwenyewe ameeleza maana ya "mwana wa Mungu." Siku moja yeye aliwaambia Mayahudi kwamba: "Mimi na baba tu mmoja." Mayahudi walitaka kumpiga mawe wakisema amekufuru. Yesu aliwaambia: "Haikuandikwa katika Torati: Mimi nimesema mu miungu ninyi? Ikiwa wale waliofundishwa na Mungu waliitwa miungu, na maandiko hayatanguki, mbona mnamwambia yule aliyetakaswa na Baba na kutumwa duniani kwamba; una kufuru kwa sababu nimesema: Ni mwana wa Mungu mimi?" (Yoani 10:30-36). Hapa Yesu anasema ya kwamba yeye hakudai cheo kikubwa kuliko watu wa zamani walioitwa "miungu" (Zaburi 82:6); kwani yeye alijiita "mwana wa Mungu" tu.

Kwa hakika Injili imetumia neno "mwana wa Mungu" kwa ajili ya mtu mwema; na watu wabaya wameitwa wana wa Shetani. Mayahudi waliobishana na Yesu walisema, "Baba yetu ni mmoja: Mungu" (Yohana 8:41). Yesu aliwajibu, akasema, "Ninyi mmetoka kwa baba yenu shetani" (Yoani 8:44), kwa sababu walimkadhibisha Nabii wa Mungu. Je, Wakristo wako tayari kupokea maelezo hayo ya Yesu?

Qur'an haikuwaonea Wakristo ilipowalaumu kuwa wanamwita Yesu mwana wa Mungu kwa maana isiyofaa. Akili yote inakubaliana na maelezo ya Qur'an juu ya jambo hili. Na mapadre bila shaka wanastahili kulaumiwa kwa kuwapoteza watu hali wanajua kuwa fundisho hili haliingii akilini, na ni makosa matupu.

Wanayaiga maneno ya wale waliokufuru zamani. Hakuna shaka ya kwamba Ukristo unaoonekana leo, sio ule uliofundishwa na Yesu. Katika maelezo ya sura 3:50 utaona ya kwamba Paulo aliacha maagizo ya Yesu ya kuhubiri kwa Mayahudi peke yao, akaanza kuingia katika mataifa ya wapagani. Na Paulo mwenyewe amesema ya kuwa anapokwenda kwa mataifa, anajifanya kama mtu wa mataifa (tazama maelezo ya sura 3:50). Huyo Bwana Paulo hakuwa na msingi mzuri wa mafundisho ya Yesu kwa kuwa hakuweza kujifunza kitu kwa Yesu. Zamani zile ibada iliyoshika sana katika nchi mbalimbali ni ya kuabudu jua na sayari nyingine za angani. Hii Jumapili inayoitwa kwa Kiingereza "Sunday" (Sun Day, yaani Siku ya Jua) ilikuwa siku mashuhuri ya kumwabudu mungu-Jua miongoni mwa wapagani; na hivyo ikaitwa "Sunday" yaani, "Siku ya kuliabudu Jua." Siku hizo kulikuwa mahekalu mengi sana ya huyu mungu-Jua aliyejulikana kwa

majina mengi. Wagiriki walimwita Apollo au Dionysus; Warumi walimwita Hercules; Waajemi walimwita Mithra; katika nchi ya Syria (Sham) aliitwa Adonis; katika Frigia (Phrygia) aliitwa Attis; katika Misri aliitwa Osiris, Isis na Horus; Wababelonia (watu wa nchi ya Babil) walimwita Baal; na Wakarthago walimwita Astarte.

Dini ya Mithra ilifika nchi za Wazungu kutoka Ajemi ilikokuwa imestawi kwa miaka 600, na ikafika Rumi miaka 70 kabla ya Yesu na ikaenea katika dola yao mpaka Uingereza. Mabaki ya mahekalu ya dini ya Mithra yanapatika katika sehemu za Uingereza (Encyclopaedia of Religion and Religions by Royston Pike) kama katika mji wa York, Chester na kwingineko.

UKRISTO KATIKA NYAYO ZA UPAGANI.

Mila za dini hiyo ya kipagani ya zamani ndizo zilizochukuliwa na Ukristo, na ibada zake zimekuwa sehemu ya dini ya Kikristo mpaka leo. Kwa mfano huyo Mithra alisadikiwa kuwa "Mwamuzi mkubwa baina ya Mungu na watu." Alizaliwa katika pango tarehe 25 Desemba. Alizaliwa na Bikira. Alisafiri sana. Alikuwa na wanafunzi kumi na mbili. Alikufa katika kuwatumikia watu. Alizikwa lakini akafufuka toka kaburini. Kufufuka kwake kulisherehekewa sana" (Robertson. Pagan Christs, uk. 338).

Edward Carpenter anasema ya kuwa karibu waungu wote hao wa kipagani walisadikiwa kuwa : (1) Walizaliwa siku ya Krismas au karibu sana nayo. (2) Walishuka Jahanamu. (3) Walifufuka toka wafu na kupaa mbinguni. (4) Waliweka Kommunio za Watakatifu na Makanisa yaliyopokea wanafunzi kwa kuwabatiza. (5) Walikumbukwa kwa chakula na Ekarist (Eucharist).

Mila hizi za washenzi wa zamani zimechukuliwa na kufanywa za Wakristo, hasa na Wakatoliki. Angalia kupatana kwa mafundisho ya wapagani wa zamani na ya Wakristo!

Mithra aliitwa *Mwokozi na Mwana kondoo.* Watu waliingizwa dini yake kwa kubatizwa na karamu za Sakramenti zilifanywa kwa ukumbusho wake.

DINI HIYO ILIENEA SANA ZAMANI.

Mkristo wa leo anaweza kushuku habari hizi kwa kuwa haoni alama za hiyo dini ya Mithra iliyokuwa imekwisha tangaa kabla ya Ukristo kupata nguvu. Lakini dini hiyo ilikuwa na nguvu sana katika karne ya tatu baada ya Yesu; na kama isingalizuiwa na wakristo kwa nguvu ya silaha katika Rumi na Alexandria, hata vitabu vya dini hiyo vingi vikachomwa katika Alexandria, na mwalimu mkubwa wa dini hiyo ya Jua aliyeitwa Hypatia akauawa, leo hii ukristo usingekuwa na nafasi ya kutumia mafundisho na desturi za dini ya Jua kwa jina la Ukristo; wala usingepata nafasi ya kustawi. Hata hivyo, Ukristo ulikubalika kwa watu baada ya kuwa umekwisha jaa tele mafundisho ya kipagani ambayo watu waliyapenda, uliyoyachukua na kuyafanya ya Kikristo (Robertson , Pagan Christs, uk. 350).

USHUHUDA WA TERTULLIAN.

Kupatana kwa dini ya Kikristo na dini ile ya kishenzi kunakubaliwa na mapadre pia, ingawa wao wanaona shetani ndiye wa kulaumiwa katika kupatana huko. Kwa mfano Tertullian amesema, "Shetani, ambaye kazi yake ni kuzuia haki, anaiga barabara Sakrimenti za Kiungu kuzitia katika siri za miungu ya masanamu. Naye anawabatiza, yaani wamwaminio na wamfuatao, anaahidi kusamehe dhambi toka maji matakatifu, na kuwaingiza katika dini ya Mithra. Hivyo anatia alama vipaji vya askari zake mwenyewe, anaadhimisha sadaka ya mkate; anaingiza mfano wa kufufuka, na anapata taji kwa upanga. Kasisi wake mkubwa amemzuilia mke mmoja, hata anao mabikira wake watawa" (Our Sun-God p. 179).

WAKRISTO WAKUBWA NA MAPADRE WANASHUHUDIA.

Justin Shahidi alipomwandikia Mfalme Adrian alileta udhuru kama huo wa kumtupia lawama Shetani kuwa ndiye aliyefanya hila ya kuupatanisha Ukristo na upagani. Anasema: "Ilipofikia

masikio ya Shetani kuwa manabiiwalitabiri kufika kwa Kristo (Mwana wa Mungu), akawaweka watunga mashairi wa ushenzini wawalete wengi sana watakaoitwa wana wa Jove (Jove ni mungu wa Kirumi). Shetani akafanya mpango huu ili kuwafanya watu wafikiri ya kwamba historia ya kweli ya Kristo ni ya namna moja na hadithi nyingi za ajabu za wana wa Jove. . . . Kwa kusema Neno, mzaliwa wa kwanza wa Mungu, Bwana wetu Yesu, kuzaliwa na bikira pasipo mchanganyiko wo wote wa kibinadamu, sisi (Wakristo) hatuna tusemalo zaidi katika jambo hili kuliko ninyi (wapagani) msemavyo juu ya hao mnaowaita wana wa Jove. Maana hamna haja ya kuambiwa ni wana kadiri gani ambao waandishi waliotapakaa miongoni mwenu wanawasema ni wana wa Jove. . . . Ama kwa Mwana wa Mungu anayeitwa Yesu, kama tusimruhusu kuwa zaidi kuliko mwanadamu, juu ya hayo cheo cha mwana wa Mungu ni cha haki sana, kwa sababu ya hekima yake, tukipimia ya kwamba ninyi (wapagani) mnaye Mercury (mungu-nyota wa Kirumi) wenu mnayemwabudu mkimwita Neno, mtumishi wa Mungu. . . . . Na kwa Yesu kuzaliwa na bikira, ninyi mnaye Perseus wenu kumlinganisha naye. . . . Kama Jupiter (mungu-nyota wa kipagani) aliweza kuleta kikundi cha wana waliozaliwa na mabikira; Baba wa mbinguni bila shaka angeweza kufanya hivyo angalau kwa ajili yetu" (Adol, I ch. xxii).

Jerome Mt. na mapadre wengine walishtushwa na kupatana huko, na kadhalika Cortez, aliyeivumbua Mexico alinung'unika ya kuwa Shetani aliwafunza Wamexico mambo yale yale ambayo Mungu aliwafunza Wakristo (Conquest of Mexico, vol. I. p. 60).

HALI YA WAPROTESTANTI.

Maneno hayo yanadhihirisha waziwazi ya kuwa Ukristo ulio leo ni upagani uliokuwa kwa washenzi wa zamani. Haya yote yanahusiana na Wakatoliki; lakini kwa kuwa dini ya Waprotestanti imewafikia toka mikono ya hao hao Wakatoliki, imelazimu sehemu ya upagani pia wawe wameichukua. Kwa mfano sikukuu ya Krismas; Dean Farrar katika kitabu chake "Life of Christ" ameeleza kwamba hakuna ushahidi unaoridhisha kwa kufanya tarehe 25 Desemba kuwa siku aliyozaliwa Yesu. Biblia haisemi neno juu ya jambo hili ingawa inaonyesha ya kwamba usiku ule wachungaji wa mifugo walikuwa pamoja na wanyama wao katika mashamba ya Bethlehem (Encyclopaedia of Religions and Ethics, art. "Christmas"). Inakuwa ni vigumu kukubali tarehe 25 Desemba kuwa ndiyo aliyozaliwa Yesu, maana majira hayo ni ya mvua kubwa katika Uyahudi, na isingewezekana wanyama na wachungaji kuwa nje wakati wa usiku.

SIKUU YA KRISMAS KWANZA ILIFANYWA JANUARI.

Uesener anasema ya kwamba sikukuu ya kuzaliwa Yesu hapo kwanza ilikuwa inafanywa tarehe 6 Januari ("Epiphany," yaani sikukuu ya kuonekana Yesu na Majusi). Lakini miaka 353 mpaka 354 baada ya Yesu, Pope Liberius akaihamishia kwenye tarehe 25 Desemba, lakini hakuna ushahidi wa sikukuu ya "Epiphany" kufanyika wakati wo wote kabla ya karne ya nne baada ya Yesu. Haikuwa ila katika mwaka wa 534, baada ya Yesu, ndipo sikukuu ya Krismas na ya "Epiphany" zilipokubaliwa na serikali kuwa sikukuu, na watu kupewa ruhusa wasiende kazi (Encyclopaedia of Rl. and Ethics, art "Christmas").

Mpaka hivi leo Kanisa la Kigiriki haliadhimishi sikukuu ya Krismas tarehe 25 Desemba, bali tarehe 7 Januari. Ilikuwa mwaka 530 au hivi, mmonaki wa Scythia aitwaye Dionysius Exiguus, ambaye alikuwa mnajimu (mwenye elimu ya nyota) na mkuu wa nyumba ya watawa, alipoambiwa aweke tarehe na mwaka aliozaliwa Yesu. Yeye ndiye aliyeweka hii tarehe 25 Desemba, bila kueleza sababu zilizomfikisha kwenye tarehe hiyo. Jambo ni kwamba tarehe hiyo siku moja au mbili ndiyo hudhaniwa kuzaliwa miungu-Jua wengi. Kwa kalenda ya mtawa wa Kirumi aliyeitwa Julius Caesar, tarehe hiyo 25 Desemba, ndiyo tarehe ya kuzaliwa Jua. Mithra, kama tulivyokwisha onyesha, alizaliwa tarehe hiyo hiyo. Mungu-Jua wa Wamisri aliyeitwa Osiris alizaliwa siku mbili baada ya tarehe hiyo, na kadhalika miungu-Jua wengine. Hivyo Wakristo walichukua tu tarehe hiyo kwa vile ilionekana itapatana na desturi walizozoea watu za sikukuu za kuzaliwa miungu ya wapagani.

31. Wamewafanya wanazuoni wao na watawa wao kuwa ni miungu badala ya Mwenyezi Mungu na Masihi mwana wa Mariamu pia; hali hawakuamrishwa isipokuwa kumwabudu Mungu Mmoja, hakuna aabudiwaye ila Yeye, Ametakasika na yale wanayomshirikisha nayo.

اتَّخَذُوٓا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ
اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَآ أُمِرُوٓا إِلَّا لِيَعْبُدُوٓا
إِلَٰهًا وَٰحِدًا لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَٰنَهُۥ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾

SIKUKUU YA KUTAKASWA BIKIRA.

Kadhalika sikukuu ya Kutakaswa Bikira iitwayo *Candlemas* imewekewa tarehe 2 Februari inayopatana na sikukuu kama hiyo ya kipagani iitwayo *Juno Februata* (Kutakaswa) iliyokuwa ikifanyika mwezi huo huo katika enzi ya Warumi, na watu wakiandamana wamechukua mishumaa.

Katika Alexandria kulikuwa kunaabudiwa mungu-Jua akiitwa Serapis, asemavyo Macrobius. Mfalme Hadrian aliandika barua kwa Servianus juu ya wenyeji wa Alexandria, na akasema, "hao wanaomwabudu Serapis pia ni Wakristo, hata hao wanaojiita maaskofu wa Kristo wanamwabudu Serapis" *(Vosipiacus vit. Saturninus).*

Huko Alexandria kulikuwa mungu-mama aitwaye Isis ambaye mwanamke Horus aliitwa Mwokozi karne nyingi kabla ya kufika Ukristo. Huyo Isis alikuwa akiabudiwa kwa jina la "Bibi Yetu," na "Malkia wa Mbinguni," ambayo ni majina aliyopewa Mariamu baadaye na Wakatoliki.

JUMAPILI KUFANYWA SABATO NI UPAGANI.

Kubadilishwa kwa Sabato ya Kiyahudi iliyoamrishwa katika amri kumi, toka Jumamosi kuitia katika Jumapili, pia ni jambo la kipagani. Mfalme Konstantino kabla hajaingia Ukristo alikuwa akimwabudu Apollo, mungu-Jua. Ingawa alingia Ukristo, muhuri wake ulidumu kuwa na chapa ya Apollo na uliandikwa "Kwa jua asiyeshindika Rafiki yangu." Konstantino hakwenda kinyume na dini ya jadi yao iliyopendelewa sana na watu. Kwake yeye jina la "Kristo" lilikuwa fani ya mungu-Jua. Makanisa ya kipagani aliyaweka imara yakiendesha ibada zao na kanuni zao. Siku ya Jumapili, kama tulivyokwisha sema, ndiyo ilikuwa akiabudiwa Jua, mungu mkuu wa Warumi. Ili kuwaheshimu Warumi waabudu-Jua, Konstantino asingefanya jambo zuri zaidi kuliko kuifanya hiyo hiyo Jumapili ya wapagani iwe Sabato ya Wakristo; nayo imedumu hata leo.

Huko Ulaya wachunguzi wengi walipoanza kufunua siri hizi za Kanisa, watu wameachilia mbali kufika makanisani. ila wachache tu. Ingekuwa vyema hawa mapadre wakaacha kwanza kueneza hii dini yao hapa, wawarudie jamaa zao wanaoponyoka, wasitake kwenda kuabudu jua kwa jina la Kristo. Sikukuu za Kikristo karibu zote zinahakikishwa na watu wenye elimu kuwa zimetokana na habari za jua. Falsafa (philosophy) ya dini yao ni ile ile ya mapagani wa zamani.

UKWELI WA QUR'AN UMETHIBITIKA.

Qur'an ilitaja jambo hili la watu hawa kuingiza katika dini yao fikira za makafiri wa zamani, toka miaka 1400 kabla ya mtu ye yote hajawaza jambo hili. Na sasa kuna vitabu vingi vimeandikwa na watu wa Ulaya juu ya jambo hili na wamehakikisha kabisa kuwa Ukristo huu si cho chote ila upagani. Je, siyo dhahiri ya kuwa Mwenyezi Mungu kwa kuwahurumia watu akaleta Qur'an pamoja na Mtume Muhammad s.a.w. kuonyesha watu njia. Ingekuwa vizuri kwa Wakristo kuangalia shauri hili.

Aya 31. *Wamewafanya wanazuoni na watawa wao kuwa miungu,* maana yake ni kuwatii kama inavyopasa kumtii Mungu. Kuna taifa moja katika Wakristo, wanaojiita shina la Ukristo, ambao wanadai na kutilia nguvu utakatifu wa "Kanisa." Hao wanafanya mambo mengi

32. Wanataka kuizima nuru ya Mwenyezi Mungu kwa vinywa vyao, lakini Mwenyezi Mungu Amekataa isipokuwa kutimiza nuru Yake, ijapokuwa makafiri wachukie.

يُرِيۡدُوۡنَ اَنۡ يُّطۡفِـــُٔوۡا نُوۡرَ اللّٰهِ بِاَفۡوَاهِهِمۡ وَيَاۡبَى اللّٰهُ
اِلَّاۤ اَنۡ يُّتِمَّ نُوۡرَهٗ وَلَوۡ كَرِهَ الۡكٰفِرُوۡنَ ۝٣٢

33. Yeye ndie Aliyemtuma Mtume Wake kwa mwongozo na dini ya haki ili Aishindishe juu ya dini zote, ijapokuwa washirikina wachukie.

هُوَ الَّذِىۡۤ اَرۡسَلَ رَسُوۡلَهٗ بِالۡهُدٰى وَدِيۡنِ الۡحَـقِّ لِيُظۡهِرَهٗ
عَلَى الدِّيۡنِ كُلِّهٖ ۙ وَلَوۡ كَرِهَ الۡمُشۡرِكُوۡنَ ۝٣٣

34. Enyi mlioamini! bila shaka wengi katika makasisi na wamonaki wanakula mali za watu kwa batili na kuwazuilia njia ya Mwenyezi Mungu. Na wale wakusanyao dhahabu na fedha wala hawazitoi katika njia ya Mwenyezi Mungu, basi wape habari za adhabu iumizayo.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡۤا اِنَّ كَثِيۡرًا مِّنَ الۡاَحۡبَارِ وَالرُّهۡبَانِ
لَيَاۡكُلُوۡنَ اَمۡوَالَ النَّاسِ بِالۡبَاطِلِ وَيَصُدُّوۡنَ عَنۡ
سَبِيۡلِ اللّٰهِ ؕ وَالَّذِيۡنَ يَكۡنِزُوۡنَ الذَّهَبَ وَالۡفِضَّةَ
وَلَا يُنۡفِقُوۡنَهَا فِىۡ سَبِيۡلِ اللّٰهِ ۙ فَبَشِّرۡهُمۡ بِعَذَابٍ
اَلِيۡمٍۙ ۝٣٤

yasiyoamrishwa na Yesu Kristo, kwa amri ya kanisa tu. kama kuangika msalaba shingoni, na kuacha kutumia nyama siku ya Ijumaa. Wamevunja amri ya talaka iliyotolewa na Yesu waziwazi (Matei 5:32). Wanasema, "Iwapo watu wawili wametengana kwa ajili ya uzinifu, hata hivi ndoa haivunjiki" (Maelezo chini ya Matei 5:32). Kwa kuondoa ruhusa ya talaka na ya kuoa mke wa pili, wamewasukuma Wakristo wengi katika uzinifu na usumbufu wa maisha.

Amri ya Sabato iliyoshikwa tangu miaka na miaka iligeuzwa kwa amri ya makasisi na mapadre. Ajabu ni hii ya kwamba hata Yesu hakutoa amri ya kuacha Jumamosi iliyo ni siku ya Sabato na kushika Jumapili badala yake. Katika kitabu kiitwacho, "Maandiko matakatifu yasemaje?" Padre Pittway ameeleza ya kwamba wamefanya hivi kwa sababu Yesu Kristo alifufuka siku ya Jumapili. Amekubali ya kwamba mapadre ndio waliobuni amri hiyo wenyewe wakawashurutisha Wakristo wengine washike fundisho lao kinyume na Biblia. Yesu alikaa na wafuasi wake siku arobaini baada ya kutoka 'kaburini' (Matendo 1:3), lakini hakuthubutu kugeuza siku iliyobarikiwa na Mungu (Mwanzo 2:3). Kwa sababu hizi na nyinginezo imesemwa ya kwamba wamewafanya wanazuoni wao kuwa miungu yao. Ama uungu wa Yesu, wanaukubali Wakristo karibu wote ingawa yeye alikuwa mwanadamu tu.

Aya 33. *Aishindishe juu ya dini zote.* Ahadi hii ni ya siku zote. Zamani Islam ilishinda dini zote na iliushinda Ukristo. Katika zama hizi pia ahadi hii itatimia maana Mwenyezi Mungu amemwinua Masihi Aliyeahidiwa, Mwanzishaji mtakatifu wa Mwendeleo wa Ahmadiyya, ili kuitumikia na kuiinua dini ya Kiislamu. Ushindi huu utakuwa kamili na utadumu kabisa. Kwa hakika mufasirina wengi (mathalan, Bayan) wanakubali ya kuwa ushindi wa mwisho na ulio kamilika wa ahadi hii iliyomo katika Aya hii utatokea wakati wa kufika Masihi Aliyeahidiwa.

Aya 34. Hapa imeelezwa dalili nyingine ya upotevu wa Wakristo. Injili ya Mathayo inasema, "Mmepata bure, toeni bure" (10:18). Kinyume kabisa na fundisho hili, mapadre walivumbua njia nyingine za kusomba mali za watu. Mapapa waliwauzia watu "Vyeti vya msamaha" wakisema ati Mkristo ambaye anacho cheti cha Papa atakaribishwa vizuri mbinguni. Wengine wao walizikwa pamoja na funguo za kufungulia vyumba vya Peponi.

35. Siku (mali yao) itakapotiwa joto katika moto wa Jahanamu, na kwayo vitachomwa vipaji vya nyuso zao na mbavu zao na migongo yao: haya ndiyo mliyoyakusanyia nafsi zenu, basi onjeni (adhabu ya) yale mliyokuwa mkikusanya.

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ
وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ ۖ هَٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ
فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٥﴾

36. Hakika idadi ya miezi mbele ya Mwenyezi Mungu ni miezi kumi na mbili katika elimu ya Mwenyezi Mungu tangu siku Alipoiumba mbingu na ardhi. Katika hiyo imo minne iliyo mitukufu; hii ndiyo dini yenye kudumu. Basi msijidhulumu nafsi zenu katika hiyo. Na nyote piganeni na washirikina kama wao wote wapiganavyo nanyi; na jueni kwamba Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wamwogopao.

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِندَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ
اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ۚ
ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ ۚ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنفُسَكُمْ ۚ
وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً ۚ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

37. Bila shaka kuahirisha (Miezi mitukufu) ni kuzidi katika kufuru; kwayo hupotezwa waliokufuru. Wanauhalalisha (Mwezi mtukufu) mwaka mmoja na kuuharimisha Mwaka mwingine ili wafanye kuwa sawa idadi ya ile Aliyoiharimisha Mwenyezi Mungu; hivyo huhalalisha Alivyoviharimisha Mwenyezi Mungu. Wamepambiwa ubaya wa vitendo vyao, na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu makafiri.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ ۖ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُوَاطِئُوا عِدَّةَ مَا
حَرَّمَ اللَّهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ ۚ زُيِّنَ لَهُمْ سُوءُ
أَعْمَالِهِمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

Katika nchi hii baadhi ya makanisa yameweka bei maalumu ya ubatizo, mtu asipate jina la Kikristo asipotoa bei kamili. Kusaidia dini ni jambo zuri sana. Lakini kushurutisha hivyo na kuiuza dini haisadikiki kwamba ni mapenzi ya Mungu. Ziko Sakramenti nyingine ambazo hununuliwa kwa shilingi nyingi. Yesu Kristo alisema, Ni vigumu tajiri kuingia ufalme wa mbinguni (Matei 19:23). Sasa mambo yamebadilika. Mwenye malundo ya mali ndiye anaweza kuwa Mkristo safi; na maskini ni vigumu kwake kuingia ufalme wa mbinguni. Mara nyingi mwenye kupokea sadaka (padre) huwa na utajiri mwingi kuliko aitoaye.

Waislamu ijapokuwa walionywa wasifuate nyayo za wale waliopotea kabla yao, lakini kwa masikitiko mengi baadhi ya masheikh na walimu wanakula mali za wenzao kwa udanganyifu, hasa kwa kuwauzia hirizi na talasimu, ambavyo ni vitu visivyo na maana.

Aya 37. *Kuahirisha.* Aya hii inaeleza desturi ya Waarabu ya kuahirisha miezi. Kuna miezi

FUNGU 6

38. Enyi mlioamini! mmekuwaje mnapoambiwa, nendeni (kupigana) katika njia ya Mwenyezi Mungu mnajitia uzito katika ardhi? Je, mmekuwa radhi na maisha ya dunia kuliko ya Akhera? Lakini mapato ya maisha ya dunia yataonekana madogo na yasiyo na maana huko Akhera.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مَا لَكُمۡ إِذَا قِيلَ لَكُمُ ٱنفِرُواْ
فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱثَّاقَلۡتُمۡ إِلَى ٱلۡأَرۡضِۚ أَرَضِيتُم بِٱلۡحَيَوٰةِ
ٱلدُّنۡيَا مِنَ ٱلۡأٓخِرَةِۚ فَمَا مَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا فِي
ٱلۡأٓخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ٣٨

39. Mkikosa kwenda Atawaadhibuni kwa adhabu iumizayo, na Atawaleta watu wengine badala yenu, wala hamtamdhuru cho chote; na Mwenyezi Mungu ni Mweza juu ya kila kitu.

إِلَّا تَنفِرُواْ يُعَذِّبۡكُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسۡتَبۡدِلۡ قَوۡمًا
غَيۡرَكُمۡ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيۡـٔٗاۗ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ ٣٩

40. Kama hamtamsaidia, basi Mwenyezi Mungu Amekwisha msaidia walipomtoa wale waliokufuru; alipokuwa wa pili katika wawili, walipokuwa wote wawili katika pango, alipomwambia sahibu yake: Usihuzunike, kwa yakini Mwenyezi Mungu Yu pamoja nasi. Ndipo Mwenyezi Mungu Akamteremshia utulivu Wake, na Akamsaidia kwa majeshi msiyoyaona, na Akafanya neno la wale waliokufuru kuwa chini; na neno la Mwenyezi Mungu ndilo la juu. Na Mwenyezi Mungu ndiye Ashindaye. Mwenye hekima.

إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدۡ نَصَرَهُ ٱللَّهُ إِذۡ أَخۡرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ
ثَانِيَ ٱثۡنَيۡنِ إِذۡ هُمَا فِي ٱلۡغَارِ إِذۡ يَقُولُ لِصَٰحِبِهِۦ
لَا تَحۡزَنۡ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَاۖ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَيۡهِ
وَأَيَّدَهُۥ بِجُنُودٖ لَّمۡ تَرَوۡهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ ٱلَّذِينَ
كَفَرُواْ ٱلسُّفۡلَىٰۗ وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِيَ ٱلۡعُلۡيَاۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ٤٠

---

mitatu mitakatifu inayofuatana ambayo kupigana na kufanya ghasia katika hiyo ni haramu kabisa, na Waarabu wote toka siku za ujahili walitii sheria hii. Miezi hiyo ni *Dhul-Qaada*, *Dhul-Hijja* na *Muharram*. Wakati mwingine muda huu ulionekana mrefu mno kwa Waarabu, wakitaka kwenda nyang'anya. Basi wanafanya hila moja, mwezi ulio mtakatifu wanaufanya ni wa desturi tu na mwezi mwingine wa desturi wanaufanya mtakatifu. Desturi hii Mwenyezi Mungu anailaumu maana iliharibu usalama wa maisha ambao ulihifadhiwa katika miezi hiyo.

Aya 40. Aya hii inaeleza habari za kuhama Mtume s.a.w kutoka Makka kwenda Madina pamoja na Seyidna Abu Bakar na wakajificha katika pango linaloitwa Thaur. Hapa utukufu wa Abu Bakar umeonyeshwa na Mwenyezi Mungu mwenyewe. Wafuasi wa Nabii Musa walipokuwa katika wasiwasi, Musa akawaambia, *Mola wangu yu pamoja nami, bila shaka Ataniongoza* (sura 26:62,63).

41. Nendeni mkiwa wepesi na mkiwa wazito, na jitahidini kwa mali zenu na nafsi zenu katika njia ya Mwenyezi Mungu; hayo ni bora kwenu, ikiwa ninyi mnajua.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

42. Kama ingalikuwa faida iliyo karibu na safari fupi, kwa yakini wangalikufuata; lakini safari ya taabu imekuwa ndefu kwao. Nao wataapa kwa Mwenyezi Mungu, kama tungaliweza bila shaka tungalitoka pamoja nanyi. Wanaangamiza nafsi zao; na Mwenyezi Mungu Anajua kwa hakika wao ni waongo tu.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَٰكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ ۚ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾

FUNGU 7

43. Mwenyezi Mungu Akuwie radhi! Mbona umewapa ruhusa? (Ungengoja) mpaka wanaosema kweli wangekupambanukia, na ungaliwajua waongo.

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٤٣﴾

44. Hawatakuomba ruhusa wale wanaomwamini Mwenyezi Mungu na Siku ya Mwisho kwamba wasijitahidi kwa mali zao na nafsi zao. na Mwenyezi Mungu Awajua wanaomcha.

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾

45. Hakika wanakuomba ruhusa wale tu wasiomwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho, na mioyo yao ina shaka, kwa hiyo wanasitasita katika shaka yao.

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴿٤٥﴾

Lakini maadui walipokaribia mahali Mtume na Seyidna Abu Bakar walipojificha, Seyidna Abu Bakar akapata huzuni, Mtume s.a.w alimwambia, "Usihuzunike, kwa yakini Mwenyezi Mungu yu pamoja nasi." Hakusema yu pamoja nami, bali pamoja nasi sote wawili. Tena walipokuwa pangoni Seyidna Abu Bakar alianza kutoa machozi, na Mtume akamwuliza kwa nini analia. Akajibu, "Mimi sililii uzima wangu, maana nikifa, nimekufa mtu mmoja. Lakini ukifa wewe, Ee Mtume wa Mungu, itakuwa kifo cha Uislamu na kifo cha wote" (Zurakani).

Aya 43. *'Afallaahu 'anka.* "Mwenyezi Mungu akuwie radhi." Waarabu wanatumia kwa kumwambia mtu aliye na heshima sana, *'Afallaahu 'anka,* kwa maana ya kwamba Mwenyezi Mungu akuongozee mambo yako na akupe heshima na utukufu (Akrab).

46. Na kama wangalitaka kutoka bila shaka wangaliiandalia maandalio; lakini Mwenyezi Mungu Hakupenda kutoka kwao. Na kwa hiyo Akawazuia na ikasemwa: Kaeni pamoja na wakaao.

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَٰكِن كَرِهَ
اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ
الْقَاعِدِينَ ﴿٤٦﴾

47. Kama wangalitoka pamoja nanyi wasingaliwazidishieni ila mchafuko na wangeharakia huko na huko kati yenu kuwatakieni fitina. Na wako miongoni mwenu wale wenye mazoea ya kuwasikiliza. Na Mwenyezi Mungu Anawajua wadhalimu.

لَوْ خَرَجُوا فِيكُم مَّا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَأَوْضَعُوا
خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ ۗ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

48. Bila shaka zamani walitaka fitina na wakakupindulia mambo mpaka ikafika haki na kudhihirika amri ya Mwenyezi Mungu ingawa wamechukia.

لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِن قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ
حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na miongoni mwao yuko asemaye: Niruhusu, wala usinitie katika fitina. Hakika wao wameanguka katika fitina. Na kwa hakika Jahanamu ndiyo iwazungukayo makafiri.

وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ ائْذَن لِّي وَلَا تَفْتِنِّي ۚ أَلَا فِي
الْفِتْنَةِ سَقَطُوا ۗ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾

50. Kama ukikufikia wema unawachukiza; na kama ukikufikia msiba, husema: Hakika tuliangalia zamani mambo yetu, na hukengeuka huku wanafurahia.

إِن تُصِبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ ۖ وَإِن تُصِبْكَ مُصِيبَةٌ
يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِن قَبْلُ وَيَتَوَلَّوا وَّهُمْ
فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾

51. Sema: Hautatusibu kamwe ila aliotuandikia Mwenyezi Mungu. Yeye ni Mola wetu, basi waaminio wamtegemee Mwenyezi Mungu.

قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

52. Sema: Ninyi hamtutazamii ila (kupata) moja katika mema mawili. Nasi tunawatazamieni kwamba Mwenyezi Mungu Awafikishieni adhabu itokayo Kwake au kwa mikono yetu. Basi ngojeni, nasi tunangoja pamoja nanyi.

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ ۖ
وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَن يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ
مِّنْ عِندِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا ۖ فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُم
مُّتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾

53. Sema: Toeni mali yenu kwa kupenda au kwa kutopenda, haitakubaliwa kwenu. Hakika ninyi ni watu waasi.

قُلْ أَنفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَّن يُتَقَبَّلَ مِنكُمْ ۖ إِنَّكُمْ
كُنتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾

54. Na haikuwazuia ikubaliwe kwao michango yao, ila ya kwamba walimkataa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, wala hawafiki kusali ila huwa wavivu, wala hawatoi ila huwa wamechukia.

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقٰتُهُمْ إِلَّآ أَنَّهُمْ
كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَبِرَسُوْلِهٖ وَلَا يَأْتُوْنَ الصَّلٰوةَ إِلَّا وَهُمْ
كُسَالٰى وَلَا يُنْفِقُوْنَ إِلَّا وَهُمْ كٰرِهُوْنَ ٥٤

55. Basi zisikustaajabishe mali zao wala watoto wao; hakika Mwenyezi Mungu Anataka kuwaadhibu kwayo katika maisha ya dunia, na roho zao zitoke hali ya kuwa makafiri.

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَآ أَوْلَادُهُمْ ۚ إِنَّمَا يُرِيْدُ
اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ
أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كٰفِرُوْنَ ٥٥

56. Na wanamwapa Mwenyezi Mungu ya kwamba wao ni pamoja nanyi, hali wao si pamoja nanyi, bali wao ni watu wanaoogopa.

وَيَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ ۗ وَمَا هُمْ مِّنْكُمْ وَ
لٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَّفْرَقُوْنَ ٥٦

57. Kama wangalipata kimbilio au mapango au mahali pengine pa kuingia, bila shaka wangaligeuka huko hali ya kukimbia.

لَوْ يَجِدُوْنَ مَلْجَاً أَوْ مَغٰرٰتٍ أَوْ مُدَّخَلًا لَّوَلَّوْا
إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُوْنَ ٥٧

58. Na miongoni mwao yuko anayekusingizia katika sadaka. Na wapewapo katika hiyo, huridhika; na kama wasipewe katika hiyo, ndipo wanakasirika.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّلْمِزُكَ فِي الصَّدَقٰتِ ۚ فَإِنْ أُعْطُوْا
مِنْهَا رَضُوْا وَإِنْ لَّمْ يُعْطَوْا مِنْهَآ إِذَا هُمْ يَسْخَطُوْنَ ٥٨

59. Na kama wangeyaridhia yale aliyowapa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na wakasema: Kwetu sisi Mwenyezi Mungu Anatosha, na Mtume Wake; Bila shaka Mwenyezi Mungu Atatupa katika fadhili Zake; Hakika sisi tunaelekea kwa Mwenyezi Mungu.

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوْا مَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ ۙ وَقَالُوْا
حَسْبُنَا اللّٰهُ سَيُؤْتِيْنَا اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَرَسُوْلُهٗٓ ۙ
إِنَّآ إِلَى اللّٰهِ رٰغِبُوْنَ ٥٩

Aya 54. Kazi nzuri zinakuwa namna mbili: (1) Zinazofanywa kwa ajili ya mtu kutakasa nafsi yake mwenyewe, na katika hizo Sala ni kubwa zaidi, na (2) zinazofanywa kwa ajili ya kuinua hali ya Jumuiya, na katika hizo Zaka na michango ya namna hiyo ndiyo kubwa. Aya inasema, wanafiki huwa wavivu na wasiopendelea haya yote mawili.

Aya 58. Wanafiki waliingia dini ya Kiislamu ili wapate faida za kidunia, basi walipopewa cho chote katika Zaka walionyesha furaha, lakini kama hawakupewa cho chote walinung'unika na kuanza kumlaumu Mtume s.a.w. Hii ni alama ya wazi kabisa ya wanafiki.

FUNGU 8

60. Sadaka ni kwa mafakiri tu na maskini na wanaozitumikia na waungiwao mioyo yao na (kwa kuwakomboa) wafungwa na wenye deni na katika njia ya Mwenyezi Mungu na msafiri. Ni faradhi kutoka kwa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

إِنَّمَا الصَّدَقٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَالْمَسٰكِيْنِ وَالْعٰمِلِيْنَ
عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغٰرِمِيْنَ
وَفِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَابْنِ السَّبِيْلِ فَرِيْضَةً مِّنَ اللّٰهِ
وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٦٠﴾

61. Na miongoni mwao wako wanaomwudhi Nabii na wanasema: Yeye ni msikivu sana. Sema: Kupenda kwake kuwasikiliza watu wote ni jambo jema kwenu; anamwamini Mwenyezi Mungu na anawasadiki waaminio, na ni rehema kwa wale wanaoamini. Lakini wale wanaomwudhi Mtume wa Mwenyezi Mungu watakuwa na adhabu iumizayo.

وَمِنْهُمُ الَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ النَّبِيَّ وَيَقُوْلُوْنَ هُوَ اُذُنٌ
قُلْ اُذُنُ خَيْرٍ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ
وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ وَالَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ رَسُوْلَ
اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٦١﴾

Aya 60. Aya hii inaeleza Zaka itumiwe namna gani; na zimetajwa njia nne: Kuwapa (1) mafukara, yaani maskini waliovunjwa na umaskini au na ugonjwa; (2) maskini, yaani wenye shida, wasio na kitu; (3) wafanyao kazi ya kukusanya Zaka; (4) waungiwao mioyo yao, yaani watu ambao nyoyo zao zimeelekea kwenye dini, lakini kwa kuwa wametengana na watu wao, wanakuwa na haja ya msaada wa pesa; na kadhalika watu wapya katika dini; (5) kuwakomboa wafungwa na watumwa; (6) wasio na uwezo wa kulipa madeni yao au waliopata hasara nzito katika biashara zao; (7) kwa kazi njema alizoamrisha Mwenyezi Mungu; na (8) wasafiri wanaopata taabu katika safari kwa kupungukiwa pesa au wanaosafiri kutafuta elimu, au kwa kutengeneza hali njema ya watu. Pia tazama sura 2:178.

Padre Dale amechukizwa na uzuri wa mafundisho hayo. Anasema, "Ni vigumu kusadiki ya kuwa mtu atapata imani iliyo thabiti, safi, kwa kupewa mateka ya vita" (Tafsiri yake uk. 605).

Kwanza Aya hii haihusiani na mateka. Bwana Dale ameifasiri Aya hii Hivi, "Sadaka wapewe maskini na fakiri tu, na wazichangao, na wale ambao mioyo yao imeungwa (na dini ya Islamu)" (uk. 178). Hakuna habari za mateka.

Tena Aya haisemi kwamba mali zitampa mtu imani safi, la. Kama tulivyokwisha eleza mbele, wale tu ambao wanavutwa na mafundisho ya Kiislamu, lakini wamepatikana na taabu nyingi kwa sababu ya kujiunga na Uislamu ndio wanaostahiki kusaidiwa.

Labda Wakristo hawasaidiani. Lakini Uislamu unazo njia nzuri za kuchukua mali kwa matajiri na kuzigawanyia maskini na wenye shida. Ndiyo kuondoa taabu duniani na kuleta usawa katika maisha ya watu iwezekanavyo.

Twaona watu wengi wanakubali dini ya Kikristo kwa tamaa ya mali, mafundisho ya kidunia, na vyeo vikubwa. Wengine wanatibiwa vizuri katika hospitali kwa sababu wanalo jina la Kikristo. Watu wenye tabia kama hiyo walimfuata Yesu kwa wingi. Mwenyewe alisema: "Nawaambieni hakika, ninyi mnanitafuta siyo kwa ajili ya kuona miujiza, lakini kwa sababu mmepata chakula mmeshiba." (Yoani 6:26), maana Yesu aliwaongezea chakula wakala wote wakashiba. Hao ndio waliomwacha Yesu peke yake walipomwona akitafutwa na maaskari, ingawa walijidai zamani kwamba, 'tutakufa pamoja nawe'.

62. Wanawaapieni Mwenyezi Mungu ili kuwaridhisheni; hali Mwenyezi Mungu, na Mtume Wake pia, Ana haki zaidi ya kuwa wao wamridhishe, ikiwa wao ni waaminio.

يحلفون بالله لكم ليرضوكم والله ورسوله أحق
أن يرضوه إن كانوا مؤمنين ٦٢

63. Je, hawajui ya kwamba anayeshindana na Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, basi yeye atapata moto wa Jahanamu kukaa humo? Hiyo ndiyo fedheha kubwa.

ألم يعلموا أنه من يحادد الله ورسوله فأن
له نار جهنم خالدا فيها ذلك الخزي العظيم ٦٣

64. Wanafiki wanaogopa kuteremshiwa sura iwabukuayo yaliyomo katika mioyo yao. Sema: Fanyizeni mzaha, hakika Mwenyezi Mungu Anayatoa mnayoyaogopa.

يحذر المنافقون أن تنزل عليهم سورة تنبئهم
بما في قلوبهم قل استهزءوا إن الله مخرج
ما تحذرون ٦٤

65. Na kama ukiwauliza, lazima watasema: Sisi tulikuwa tukidhihaki na kucheza tu. Sema: Je, mlikuwa mkimfanyia mzaha Mwenyezi Mungu na Aya Zake na Mtume wake?

ولئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض ونلعب
قل أبالله وآياته ورسوله كنتم تستهزءون ٦٥

66. Msitoe udhuru; hakika mmekwisha kufuru baada ya kuamini kwenu; kama Tukilisamehe kundi miongoni mwenu Tutaliadhibu kundi (jingine) kwa sababu wao walikuwa wakosefu.

لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم إن نعف عن
طائفة منكم نعذب طائفة بأنهم كانوا مجرمين ٦٦

FUNGU 9

67. Wanaume wanafiki na wanawake wanafiki wote ni hali moja; huyaamuru yaliyo mabaya na huyakataza yaliyo mazuri, na huifumba mikono yao; wamemsahau Mwenyezi Mungu, basi Yeye pia Amewasahau; hakika wanafiki ndio wavunjao amri.

المنافقون والمنافقات بعضهم من بعض يأمرون
بالمنكر وينهون عن المعروف ويقبضون أيديهم
نسوا الله فنسيهم إن المنافقين هم الفاسقون ٦٧

68. Mwenyezi Mungu Amewaahidi wanafiki wanaume na wanafiki wanawake na makafiri moto wa Jahanamu kukaa humo. Huo unawatosha; na Mwenyezi Mungu Amewalaani; nao wana adhabu ikaayo.

وعد الله المنافقين والمنافقات والكفار نار جهنم
خالدين فيها هي حسبهم ولعنهم الله ولهم
عذاب مقيم ٦٨

69. Sawa na wale waliokuwa kabla yenu, walikuwa wenye nguvu zaidi kuliko ninyi na wenye mali nyingi na watoto. Basi waliifurahia sehemu yao na ninyi mwaifurahia sehemu yenu kama walivyofurahia sehemu yao wale waliokuwa kabla yenu; na mkaongea maneno ya upuuzi kama walivyoongea wao. Hao ndio vitendo vyao vimeharibika katika dunia na Akhera; na hao ndio wapatao hasara.

كَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ
أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُم
بِخَلَاقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُم بِخَلَاقِهِمْ
وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾

70. Je! hazikuwafikia habari za wale waliokuwa kabla yao watu wa Nuhu na 'Adi na Thamudi, na watu wa Ibrahimu, na wenyeji wa Madiani, na miji iliyopinduliwa? Mitume wao waliwafikia kwa Ishara waziwazi; basi Mwenyezi Mungu Hakuwa Mwenye kuwadhulumu, bali wao walikuwa wakijidhulumu wenyewe.

أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ
وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ
أَتَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ
وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na waaminio wanaume na waaminio wanawake ni marafiki wao kwa wao. Huyaamuru yaliyo mema na huyakataza yaliyo mabaya, na husimamisha Sala na hutoa Zaka na humtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake; hao ndio karibuni Mwenyezi Mungu Atawarehemu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ
يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَ
يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

72. Mwenyezi Mungu Amewaahidi waaminio wanaume na waaminio wanawake Bustani zipitazo mito chini yao kukaa humo, na makao mazuri katika Bustani zenye kudumu; na radhi ya Mwenyezi Mungu ndiyo kubwa mno. Huo ndio ufaulu mkuu.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي
جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾

FUNGU 10

73. Ewe Nabii, shindana na makafiri na wanafiki na uwe mgumu kwao, na makazi yao ni Jahanamu, nayo ni marejeo mabaya.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ ۚ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

74. Wanaapa kwa Mwenyezi Mungu (ya kwamba) hawakusema, na hakika wamekwishasema neno la kufuru, na wakakufuru baada ya Uislamu wao, na wakafikiria sana kuhusu yale ambayo hatimae walishindwa kuyafikia. Na wakashika mioyoni mwao chuki kwa sababu tu ya kwamba Mwenyezi Mungu na Mtume wake Aliwatajirisha kwa fadhili Zake. Kwa hiyo kama wakitubu itakuwa heri kwao; lakini kama wakigeuka, Mwenyezi Mungu Atawaadhibu kwa adhabu iumizayo hapa duniani na Akhera; na hawatakuwa na rafiki wala msaidizi katika ardhi (dunia).

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَ
كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا ۚ وَمَا
نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ ۚ
فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ ۖ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ
عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٤﴾

75. Na miongoni mwao wako waliomwahidi Mwenyezi Mungu: Akitupa katika fadhili Zake, bila shaka tutatoa sadaka na lazima tutakuwa miongoni mwa watendao mema.

وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ
وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾

76. Lakini Alipowapa katika fadhili Zake, wakayafanyia ubahili na wakageuka, nao ndio wakengeukao.

فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾

77. Kwa hiyo Akawalipa unafiki (kuutia) mioyoni mwao mpaka siku ya kukutana naye kwa sababu ya kumhalifu Mwenyezi Mungu ahadi waliyomwahidi, na kwa sababu walikuwa wanasema uwongo.

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾

Aya 73. *Uwe mgumu kwao,* yaani usiwe tena laini kwa wanafiki au kuwahurumia kwa makosa yao kama ulivyowafanyia zamani, bali sasa kila wakikosa waitwe kueleza sababu gani wamekosa. Maneno haya hayaonyeshi kuwatendea kwa ukatili au kuwaambia maneno makali, bali kuwatendea sawa na hali yao.

78. Je, hawajui kwamba Mwenyezi Mungu Anajua siri zao na minong'ono yao, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye sana mambo ya ghaibu?

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ
اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾

79. Wale wanaowasingizia waaminio watoao sadaka kwa furaha na wale wasiopata (cha kutoa) ila juhudi yao, basi hao (wasingiziao) wanawafanyia mzaha; Mwenyezi Mungu Atawalipa mzaha (wao), nao watapata adhabu iumizayo.

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي
الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ
مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

80. Uwaombee msamaha au usiwaombee msamaha, hata ukiwaombea msamaha mara sabini, Mwenyezi Mungu Hatawasamehe. Hayo ni kwa sababu ya kuwa wao wamemkataa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wavunjao amri.

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ
سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾

FUNGU 11

81. Walifurahi walioachwa nyuma kwa sababu ya kukaa nyuma ya Mtume wa Mwenyezi Mungu na kuchukia kufanya juhudi kwa mali zao na nafsi zao katika njia ya Mwenyezi Mungu, na wakasema: Msiende (vitani) katika joto. Sema: Moto wa Jahanamu una joto zaidi. Laiti wangefahamu.

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَ
كَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾

82. Basi wacheke kidogo na walie sana, ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyachuma.

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

Aya 79. Aya hii inaonyesha ya kuwa wanafiki walitafuta njia ya kuwatiatia ila na kuwalaumu waaminio wa kila namna. Wale waliotoa kwa wingi mali zao na pia wale ambao hawakuwa na cha kutoa. Hapa jambo linalorejewa ni safari ya vita ya kwenda Tabuk. Kabla ya kufunga safari Mtume s.a.w aliwaambia waaminio watoe michango kwa wingi kwa ajili ya safari hii kubwa. Seyidna Uthman alitoa ngamia 300 na dinari 10,000/-, Seyidna Abu Bakar akatoa mali yake yote aliyokuwa nayo. Seyidna Umar akatoa nusu ya mali yake yote. Wanafiki wakaanza kusema ya kuwa wasingetoa hivi ila kwa kutaka kujionyesha tu, na pia wakawasema hivi waaminio wengine waliotoa michango kwa wingi. Upande mwingine waliotoa kidogo wakawacheka.

83. Basi Mwenyezi Mungu Akikurudisha katika taifa moja miongoni mwao na wakikutaka idhini ya kutoka (kwenda vitani), basi sema: Ninyi hamtatoka abadan pamoja nami; wala hamtapigana na maadui pamoja nami. Hakika ninyi mlipenda kukaa mara ya kwanza; basi kaeni pamoja na wabakiao nyuma.

فَإِنْ رَّجَعَكَ اللّٰهُ إِلٰى طَآئِفَةٍ مِّنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوْكَ
لِلْخُرُوْجِ فَقُلْ لَّنْ تَخْرُجُوْا مَعِىَ اَبَدًا وَّلَنْ تُقَاتِلُوْا
مَعِىَ عَدُوًّا ؕ اِنَّكُمْ رَضِيْتُمْ بِالْقُعُوْدِ اَوَّلَ مَرَّةٍ
فَاقْعُدُوْا مَعَ الْخٰلِفِيْنَ ﴿۸۳﴾

84. Wala usimsalie kamwe mmoja wao afapo, wala usisimame kaburini pake. Hakika hao wamemkataa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na wakafa hali ni wavunjao amri.

وَلَا تُصَلِّ عَلٰٓى اَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّاتَ اَبَدًا وَّلَا تَقُمْ
عَلٰى قَبْرِهٖ ؕ اِنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَمَاتُوْا وَ
هُمْ فٰسِقُوْنَ ﴿۸۴﴾

85. Wala zisikustaajabishe mali zao na watoto wao; Mwenyezi Mungu Anataka kuwaadhibu kwayo katika dunia, na roho zao zitoke hali wao ni makafiri.

وَلَا تُعْجِبْكَ اَمْوَالُهُمْ وَاَوْلَادُهُمْ ؕ اِنَّمَا يُرِيْدُ
اللّٰهُ اَنْ يُّعَذِّبَهُمْ بِهَا فِى الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ
وَهُمْ كٰفِرُوْنَ ﴿۸۵﴾

86. Na inapoteremshwa sura isemayo, Mwaminini Mwenyezi Mungu na fanyeni juhudi pamoja na Mtume Wake, wenye wasaa miongoni mwao wanakuomba ruhusa, na husema: Tuache tuwe pamoja na wakaao.

وَاِذَآ اُنْزِلَتْ سُوْرَةٌ اَنْ اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَجَاهِدُوْا مَعَ
رَسُوْلِهِ اسْتَاْذَنَكَ اُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوْا ذَرْنَا
نَكُنْ مَّعَ الْقٰعِدِيْنَ ﴿۸۶﴾

87. Waliridhia kuwa pamoja na wabakiao nyuma, na mioyo yao ikapigwa muhuri, kwa hiyo hawafahamu.

رَضُوْا بِاَنْ يَّكُوْنُوْا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ
فَهُمْ لَا يَفْقَهُوْنَ ﴿۸۷﴾

88. Lakini Mtume pamoja na wale walioamini pamoja naye walifanya juhudi kwa mali zao na nafsi zao; na hao ndio wapatao heri; na hao ndio wapatao ufaulu.

لٰكِنِ الرَّسُوْلُ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ جٰهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ
وَاَنْفُسِهِمْ ؕ وَاُولٰٓئِكَ لَهُمُ الْخَيْرٰتُ ؗ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُوْنَ ﴿۸۸﴾

89. Mwenyezi Mungu Amewaandalia Bustani zipitazo mito chini yao, kukaa humo; huo ndio ufaulu mkuu.

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِىْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ
خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿۸۹﴾ ع

Aya 84. Anayekufa katika hali ya ukafiri (akiwa ni kafiri wa wazi au mnafiki aliyehakikishwa), basi hana haki ya kusaliwa na waaminio. Shauri lao liko mikononi mwa Mungu. Anaweza kuwaadhibu au kuwasamehe apendavyo.

FUNGU 12

90. Na wakaja wenye udhuru katika mabedui ili wapewe ruhusa. Na wakakaa (nyuma) wale waliosema uwongo mbele ya Mwenyezi Mungu na Mtume Wake. Hivi karibuni itawafikia wale waliokufuru miongoni mwao adhabu iumizayo.

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ سَيُصِيبُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾

91. Si kosa juu ya walio dhaifu, wala juu ya wagonjwa, wala juu ya wale wasiopata cha kutoa (kubaki nyuma), wanapokuwa wanyofu kwa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake: hakuna njia ya kuwalaumu wafanyao mema; Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَىٰ وَلَا عَلَى
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا
لِلَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ ۚ وَ
اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾

92. Wala (si kosa) juu ya wale waliokufikia ili uwapandishe (juu ya wanyama), ukasema: Sina cha kuwapandisheni juu yake; wakarudi hali macho yao yanachirizika machozi kwa huzuni ya kukosa kupata cha kutoa.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا
أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ
الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

93. Iko njia ya kuwalaumu wale tu wanaokuomba ruhusa hali wao ni matajiri; wamependa kuwa pamoja na wabakiao nyuma. Na Mwenyezi Mungu Amepiga muhuri juu ya mioyo yao, kwa hiyo hawajui.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ
أَغْنِيَاءُ ۚ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ
اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾

Aya 90. *Wakaja wenye udhuru,* yaani wanafiki na pia watu wenye imani hafifu ambao hawakuingia katika jeshi lililokwenda Tabuk.

Aya 92. Aya hii inahusu kila wakati. Hapa inaeleza habari za Waislamu saba maskini ambao walitamani sana kwenda katika jihadi, lakini Mtume *s.a.w* alikuwa hana ngamia wa kuwachukua. Hawa watu wakarudi hali macho yao yamejaa machozi. Baadaye Mtume *s.a.w* alipewa ngamia watatu na Seyidna Uthman na wanne wakatolewa na waislamu wengine, basi hao mabwana saba nao wakaingia safarini.

JUZU 11

94. Watawaleteeni udhuru mtakaporudi kwao. Sema: Msitoe udhuru hatutawaaminini. Hakika Mwenyezi Mungu Amekwisha tueleza habari zenu; na karibuni hivi Mwenyezi Mungu Ataviangalia vitendo vyenu, na Mtume Wake pia. Kisha mtarudishwa kwa Mjuzi wa siri na dhahiri, naye Atawaambieni yale mliyokuwa mkiyatenda.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ ۚ قُلْ
لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ
أَخْبَارِكُمْ ۚ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ
إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

95. Kwa yakini watawaapieni Mwenyezi Mungu mtakaporudi kwao ili mjitenge nao. Basi jitengeni nao; bila shaka wao ni najisi, na makazi yao ni Jahanamu; ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyachuma.

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا
عَنْهُمْ ۖ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ ۖ إِنَّهُمْ رِجْسٌ ۖ وَمَأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾

96. Wanawaapieni ili muwe radhi nao. Na kama mkiwaridhia, basi hakika Mwenyezi Mungu Hatakuwa radhi na watu wavunjao amri.

يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ۖ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾

97. Mabedui wamezidi sana katika kufuru na unafiki, na wameelekea zaidi wasijue mipaka ya yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu juu ya Mtume Wake. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا
حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾

98. Na miongoni mwa Mabedui wako wale wanaofikiri ya kuwa yale wanayoyatoa katika njia ya Mwenyezi Mungu ni adhabu na ni watamanifu wenye kungojea misiba iwashukieni. Ubaya nauwashukie hao badala yenu; na Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُ
بِكُمُ الدَّوَائِرَ ۚ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

Aya 95. *Ili mjitenge nao,* yaani, ili muwasamehe na msiwaulize sababu. Lakini maneno haya, *basi jitengeni nao,* maana yake msiwe na shauri nao.

99. Na yuko katika Mabedui hao anayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho, na anashika ya kuwa anayoyatoa ni (sababu za) kumkaribia Mwenyezi Mungu, na za kupata maombezi kwa Mtume. Sikilizeni! hakika hayo ni ukaribu kwa ajili yao. Hivi karibuni Mwenyezi Mungu Atawaingiza katika rehema Yake. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرُبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ ۚ
أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ ۚ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ ۗ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

FUNGU 13

100. Na waliotangulia, wa kwanza katika Wahajiri na Wasaidizi, na wale waliowafuata kwa hisani, - Mwenyezi Mungu Amewaridhia, nao pia wamemridhia, na Amewaandalia Bustani zipitazo mito chini yao, kukaa humo milele. Huu ndio ufaulu mkuu.

101. Na katika Mabedui wanaokaa pembezoni mwenu kuna wanafiki, na katika wenyeji wa Madina pia. Wamejikaza katika unafiki. Huwajui, Sisi Twawajua. Hivi karibuni Tutawaadhibu mara mbili, kisha watarudishwa kwenye adhabu kubwa.

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ
وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾
وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ ۖ وَمِنْ
أَهْلِ الْمَدِينَةِ ۖ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ ۖ
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ ۚ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ
عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾

Aya 99. Qur'an haimnyimi mtu haki yake. Kwa kuwa Waarabu wa Kibedui walisemwa *wamezidi sana katika kufuru na unafiki* (sura 9:97), Aya hii inaonyesha ya kuwa si Mabedui wote waliokuwa hivyo. Pia kati yao walikuwamo watu waaminio sawasawa waliofanya bidii sana kumkaribia Mwenyezi Mungu.

Aya 100. Masahaba wa Mtume *s.a.w* wanasemwa hapa kuwa wao ni mfano unaostahili kuigwa na watu wengine, kwa kuwa wako mbele katika daraja, na ndio wa kwanza kuamini. Naam, hata wale waliofuata sawasawa katika nyayo za masahaba walikuwa wapenzi wa Mungu. Aya hii inavunja lawama zinazotolewa na watu wa madhehebu nyingine juu ya Makhalifa watatu wa kwanza wa Mtume *s.a.w* na juu ya masahaba wake wengine wakubwa wakubwa.

102. Na wako wengine waliokiri dhambi zao; wakachanganya vitendo vizuri na vingine vibaya. Huenda Mwenyezi Mungu Akapokea toba zao. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا
وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٠٢﴾

103. Chukua sadaka katika mali zao, uwasafishe kwayo na kuwatakasa, na uwaombee. Hakika kuomba kwako ni utulivu kwao; na Mwenyezi Mungu ndiye Asikiaye, Ajuaye.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ
بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ ۗ وَاللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾

104. Je, hawajui ya kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Anayepokea toba ya watumishi Wake na kuzipokea sadaka, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ni Mwenye kupokea toba, Mwenye rehema?

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَ
يَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

105. Na sema: Tendeni, hivi karibuni Mwenyezi Mungu Ataangalia kazi yenu na Mtume Wake na waaminio pia. Na kwa yakini mtarudishwa kwa Mjuzi wa siri na dhahiri; naye Atawaambieni mliyokuwa mkiyatenda.

وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ ۖ
وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

106. Na wako wengine ambao wamewekwa katika mkao wa kuingojea amri ya Mwenyezi Mungu. Anaweza kuamua Awaadhibu au Awaelekee kwa rehema. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi Mwenye hekima.

وَآخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ
عَلَيْهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

107. Na miongoni mwa wanafiki wako wale ambao wamejenga msikiti ili kuudhuru Uislamu na kuusaidia ukafiri

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا

Aya 105. Ingawa baadhi ya Waislamu waliotajwa katika Aya 104 walitubu, na toba yao ikakubaliwa, lakini hapa wanaambiwa ya kuwa toba haiwezi kuwa kamili mpaka mtu ameonyesha baadaye kwa matendo yake ya kuwa kweli amejisahihisha. Hivyo watu hawa wanaonywa katika Aya hii ya kuwa matendo yao ya baadaye yataangaliwa sana.

Aya 107. Aya hii inaeleza habari za hila iliyofanywa na mtu mmoja aitwaye Abu 'Aamir

بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
مِن قَبْلُ ۚ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ ۖ وَاللَّهُ يَشْهَدُ
إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾

na kusababisha utengano miongoni mwa waaminio, na kuufanya kuwa mahali pa kuwahifadhi wale ambao tayari wamekwisha tangaza vita dhidi ya Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Na bila shaka wataapa: Hatukukusudia ila wema. Lakini Mwenyezi Mungu Anashuhudia kwa hakika wao ni waongo.

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا ۚ لَّمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ
يَوْمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِ ۚ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا ۚ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾

108. Usisimame humo kabisa. Hakika msikiti uliojengwa juu ya msingi wa utawa tangu siku ya kwanza unastahili zaidi wewe usimame humo. Humo wamo watu wanaopenda kujitakasa. Na Mwenyezi Mungu Anawapenda wajitakasao.

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ
خَيْرٌ أَم مَّنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ
فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾

109. Je, aliyeweka msingi wa jengo lake juu ya utawa wa Mwenyezi Mungu na radhi (Yake), ni mbora au aliyeweka msingi wa jengo lake juu ya ukingo wa shimo unaopukutika udongo wake, ukaanguka pamoja naye katika moto wa Jahanamu? Na Mwenyezi Mungu hawaongozi watu wadhalimu.

---

wa kabila la Khazraj wa Madina, ambaye alikuwa adui mkubwa wa Uislamu. Baada ya vita vya Badri Abu 'Aamir alikimbilia Makka, na huko akawachochea watu wa Makka walipe kisasi. Katika vita vya Uhud huyu Abu 'Aamir alikuwa katika jeshi la watu wa Makka. Alipojua kuwa kuna wanafiki Madina akaanza kuarifiana nao kwa nia ya kuuchimba Uislamu. Rafiki zake ndio waliojenga msikiti mahali paitwapo Kuba, kitongoji cha Madina, ili kuendeshea humo habari za siri za kueneza uwongo juu ya dini ya Kiislamu. Jengo lao lilimalizika Mtume s.a.w alipokuwa karibu kuondoka kwenda Tabuk. Wakamwomba Mtume *s.a.w* aubarikie msikiti huo kwa kusalia humo. Mtume, hali hajui nia zao mbaya, alikubali na akaahidi kuwatendea walivyomwomba atakaporudi kutoka safari. Katika muda huu Aya hii ikateremka, na alipokuwa akirudi Madina akaamrisha msikiti ule utiwe moto na uvunjwe kabisa (Muhit). Msikiti huo unaitwa *Masjid Dhiraar*, yaani msikiti wa udhia.

Aya 108. *Msikiti uliojengwa juu ya msingi wa utawa tangu siku ya kwanza* ni msikiti wa Kuba uliojengwa mahali aliposhuka Mtume *s.a.w* kabla kuingia Madina, siku aliyofika pale kutoka Makka. Lakini kuna wengine wasemao, maneno hayo yanahusu msikiti aliojenga Mtume Madina unaoitwa *Masjid-un-Nabii* (Msikiti wa Nabii). Mpango wa maneno ya Aya hii unaonekana kupendelea wasemao msikiti huo ni ule wa Madina.

110. Jengo walilolijenga litakuwa sababu ya kutia wasiwasi mioyoni mwao siku zote, isipokuwa mioyo yao ikatike vipande vipande. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ
إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

FUNGU 14

111. Hakika Mwenyezi Mungu Amenunua kwa waaminio nafsi zao na mali zao ili wapate Pepo. Wanapigana katika njia ya Mwenyezi Mungu, kwa hiyo wanaua na wanauawa. Hii ndiyo ahadi iliyolazimu juu Yake katika Taurati na Injili na Qur'an. Na ni nani aitekelezaye zaidi ahadi yake kuliko Mwenyezi Mungu? Basi furahini kwa biashara yenu mliyofanya naye. Na huo ndio ufaulu mkuu.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ۚ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ ۖ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ
وَالْقُرْآنِ ۚ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ ۚ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾

112. (Hao ndio) wanaotubu, wanaoabudu, wanaotukuza, wanaofunga saumu, wanaorukuu, wanaosujudu, wanaoamuru yaliyo mema, na wanaozuia yaliyo mabaya, na wanaohifadhi mipaka ya Mwenyezi Mungu - na wape habari njema waaminio.

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ
السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

113. Haimpasi Nabii na wale walioamini kuwatakia samahani washirikina, ijapokuwa ni jamaa, baada ya kuwabainikia kuwa wao ni watu wa Moto uwakao.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ
وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٣﴾

114. Wala haikuwa Ibrahimu kumtakia samahani baba yake ila kwa sababu ya ahadi aliyofanya naye, lakini ilipombainikia kwamba yeye ni adui wa Mwenyezi Mungu, alijiepusha naye.

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ
وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ

Aya 112. Aya hii inaendeleza Aya 111, na inaonyesha kuwa wanaosemwa hapa ni Masahaba wa Mtume *s.a.w.* na wale wanaowafuata sawasawa.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾

Kwa yakini Ibrahimu alikuwa mpole wa moyo, mvumilivu.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ
حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾

115. Na haimpasi Mwenyezi Mungu kuwapoteza watu baada ya kuwa Amewaongoza: hata Awabainishie watakayojiepusha nayo. Hakika Mwenyezi Mungu Anajua kila kitu.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يُحْيِي
وَيُمِيتُ ۚ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن
وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

116. Hakika Mwenyezi Mungu Anao ufalme wa mbingu na ardhi; Huhuisha na Hufisha; nanyi hamna mlinzi wala msaidizi isipokuwa Mwenyezi Mungu.

لَّقَد تَّابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا
كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ ۚ
إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٧﴾

117. Bila shaka Mwenyezi Mungu Amemwelekea Mtume na Wahajiri na Wasaidizi waliomfuata yeye katika saa ya dhiki, wakati ambapo mioyo ya baadhi yao ilikuwa tayari kugeuka, kisha Akawaelekea. Kwa yakini Yeye kwao ni Mpole, Mrehemevu.

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا
رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ
مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ
هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾

118. Na (pia Akawaelekea) wale watatu waliongojeshwa, hata ardhi ikawa finyu juu yao licha ya wasaa wake, na nafsi zao zikadhikika juu yao, na wakadhani ya kwamba hapana pa kum-kimbia Mwenyezi Mungu isipokuwa (kuelekea) Kwake; kisha Akawaelekea ili wapate kutubu. Hakika Mwenyezi Mungu ndiye Apokeaye toba, Mrehemevu.

Aya 117. Neno *Amemwelekea* si lazima liwe na maana ya kupokea toba. Hapa lina maana ya "kumfadhili mtu," maana hapa limetumiwa kwa ajili ya Mtume s.a.w na kwa ajili ya waliomfuata kwa furaha katika saa ile ya dhiki. Huu ulikuwa ni wakati kwa Mtume *s.a.w.* na wafuasi wake kupata thawabu, siyo kusamehewa.

Aya 118. Aya hii inaeleza habari za Ka'b bin Maalik, Hilaal bin Umayya na Muraar bin Rabii'a, ambao habari zao zimetangulia kutajwa katika sura 9:106. Hawa walikuwa Waislamu wema, lakini wakakosa kuingia katika safari ya vita vya Tabuk; basi Mtume aliporudi Madina, akaamrisha watu wasiwe na jambo lo lote nao, hata wasiseme nao. Marufuku hii iliendelea kwa siku zisizo chache kuliko hamsini. Walipotubu kwa uaminifu na wakakubali kuchukua taabu hii kwa nia safi walisamehewa kama inavyoonyeshwa katika Aya hii.

FUNGU 15

119. Enyi mlioamini, Mcheni Mwenyezi Mungu na kuweni pamoja na wasemao kweli.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١١٩﴾

120. Haikuwapasa watu wa Madina na Mabedui wakaao pembeni mwao kubaki nyuma ya Mtume wa Mwenyezi Mungu wala kujipendelea nafsi zao kuliko nafsi yake. Hayo ni kwa sababu ya kuwa haiwafikii kiu wala taabu wala njaa katika njia ya Mwenyezi Mungu, wala hawakanyagi njia iwachukizayo makafiri, Wala hawapati manufaa dhidi ya maadui, ila badala yake wanaandi-kiwa kitendo chema. Hakika Mwenyezi Mungu Haharibu ujira wa watendao wema.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ
أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ
نَفْسِهِ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا
مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ
الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ
عَمَلٌ صَالِحٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾

121. Wala hawatoi kinachotolewa, kidogo wala kikubwa, wala hawalikati bonde ila wanaandikiwa ya kwamba Mwenyezi Mungu Awalipe mema ya yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ
وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

122. Wala haiwezekani kwa waaminio kutoka wote. Lakini mbona halitoki kundi katika kila taifa miongoni mwao kujielimisha vema dini na kuwaonya watu wao watakapowarudia, ili wapate kujihadhari?

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ
كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

FUNGU 16

123. Enyi mlioamini, piganeni na wale walio karibu yenu katika makafiri na waukute ugumu kwenu; na jueni ya kwamba Mwenyezi MunguYu pamoja na wamwogopao.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ
وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾

124. Na inapoteremshwa sura yoyote, basi wako miongoni mwao wasemao: Ni nani miongoni mwenu hii imemzidishia imani? Basi ama wale walioamini inawazidishia imani, nao wanafurahi.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ
هَٰذِهِ إِيمَانًا ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا
وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾

125. Waama wale wenye ugonjwa mioyoni mwao, basi inawazidishia uchafu juu ya uchafu wao, nao wanakufa hali makafiri.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا
إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾

126. Je, hawaoni ya kwamba wanajaribiwa kila mwaka mara moja au mara mbili? Kisha hawatubu wala hawakumbuki.

أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ
مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

127. Na inapoteremshwa sura wanatazamana wao kwa wao: Je, yuko ye yote awaonaye ninyi? Kisha hugeuka. Mwenyezi Mungu Ameigeuza mioyo yao kwa kuwa wao ni watu wasiofahamu.

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ
يَرَاكُم مِّنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا ۚ صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُم
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾

128. Bila shaka amewafikieni Mtume kutoka miongoni mwenu; yanamhuzunisha yanayowataabisheni, anawahangaikieni, kwa waaminio ni mpole, mrehemevu.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا
عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ
رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾

129. Lakini kama wakikengeuka, basi sema: Mwenyezi Mungu ndiye Anitoshaye, hakuna aabudiwaye ila Yeye tu; nategemea Kwake; naye ndiye Mola wa Arshi kuu.

فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

Aya 128. Japo Aya hii ni fupi tu lakini imeeleza sifa tano kubwa za Mtume Muhammad *s.a.w.* Kwanza, Mungu anasema yeye ni Mtume. Pili, yeye ni Mtume aliyetolewa miongoni mwetu. Tatu, ni mtu ambaye havumilii kuona wengine wanapata taabu. Nne, ni mtu mwenye shauku sana ya kwamba watu wawe katika hali njema, na tano ya kwamba yeye ni mtu mwenye huruma sana kwa watu waliopokea mafundisho yake.

Aya 129. Aya hii ambayo ni ya mwisho katika sura hii inawajulisha wasioamini ya kuwa Mtume *s.a.w.* kuwaita kwenye haki ni faida yao wenyewe; na kama wakikataa, basi yeye hatapata dhara yo yote.

سُوْرَةُ يُوْنُسَ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّعَشْرُ اٰيَاتٍ وَّاَحَدَ عَشَرَ رُكُوْعًا

10. SURA YUUNUS

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 11 na Aya 110 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mimi ndiye Mwenyezi Mungu Nionaye. Hizi ni Aya za Kitabu chenye hekima.

3. Je, ni ajabu kwa watu ya kwamba Tumemfunulia mtu miongoni mwao kuwa: uwaonye watu na uwape walioamini habari njema ya kwamba watakuwa na daraja kamili mbele ya Mola wao? Makafiri wakasema: Hakika huyu ni mchawi dhahiri.

المنزل ٣

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

الٓرٰ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْحَكِيْمِ ②

اَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا اَنْ اَوْحَيْنَآ اِلٰى رَجُلٍ مِّنْهُمْ اَنْ اَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكٰفِرُوْنَ اِنَّ هٰذَا لَسٰحِرٌ مُّبِيْنٌ ③

Sura hii ilishuka Makka. Baadhi ya wafasiri wanaeleza ya kwamba Aya zake nyingine zilishuka Madina; lakini rai yao haina hakika. Sura hii imeitwa Yuunus kwa sababu habari inayoelezwa ndani yake inategemea tukio maalumu lililotokea wakati wa Nabii Yunus. Sura nyingi za Qur'an zimepewa majina ya Mitume au ya vitu fulani, si ovyo, bali kuonyesha ya kuwa habari zake zina ufungamano na watu hao au vitu hivyo.

Aya 2. *Alif Laam Raa.* Maneno haya ni kifupisho cha *Anallaahu Araa* (Mimi ndiye Mwenyezi Mungu, Nionaye). Habari zaidi za *Muqatta'aat* (vifupisho) tazama chini ya sura 2:2.

Alhakiim (Chenye hekima). Neno hili pia linaonyesha sifa tatu mbalimbali za Qur'an: (a) Ya kwamba imejaa busara, ina msingi wa elimu zote za dini na inafundisha kweli tupu; (b) ina mafundisho yanayofaa katika nyakati zote na katika hali zote: (c) inatoa hukumu ya haki katika hitilafu zote za dini.

Aya 3. Inasadikiwa ya kuwa Aya hii ilishuka wakati makafiri waliposema kwa kebehi, "Je, Mungu hakupata mtu mwingine wa kumtuma kuwa Mtume Wake isipokuwa huyu yatima wa Abu Taalib?" Hivi ndivyo makafiri walivyomdharau Mtume *s.a.w.* hata hawakutaka kutaja jina la baba yake na wakasema ni mtoto wa mtu asiye na jina, ambaye amelelewa na mtu mwingine, naye anathubutu kujidai kuwa yu Mtume wa Mungu.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا
مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ
فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

4. Bila shaka Mola wenu ni Mwenyezi Mungu Ambaye Aliziumba mbingu na ardhi katika nyakati sita, kisha Akastawi juu ya Arshi. Hutengeneza (kila) jambo. Hakuna mwombezi ila baada ya idhini Yake. Huyu ndiye Mwenyezi Mungu, Mola wenu. Basi Mwabuduni Yeye. Je, hamkumbuki?

Aya 4. Katika Aya hii, neno *Ayyaam* (Nyakati), ambalo umoja wake ni *Yaum*, halihusu siku ya saa ishirini na nne inayopambanuka kwa kucha na kuchwa jua, kwa sababu iliyo wazi ya kwamba Aya yenyewe inaeleza habari za wakati uliokuwako hata kabla jua halijaumbwa. Neno hilo hapa linatumika kwa maana ya wakati tu (tazama sura 1:4).

Wanazuoni wakubwa wengi kama Mujahid, Ahmad bin Hambal na Ibni Abbas wana maoni ya kwamba, hapa neno *yaum* mradi wake ni miaka elfu (Kathir na Ma'aani, maelezo ya sura 7:55). Wamechukua fikra hii katika sura 22:48 inayosema kwamba kuna siku iliyo sawa na miaka elfu.

Kwa hakika wako sawa kabisa kwa kushika ya kwamba neno *yaum* katika Aya hii halionyeshi siku ya mzunguko wa ardhi; lakini hawako sawa kwa kushika ya kwamba siku hii ni ya miaka elfu, maana Qur'an pia inasema ya kwamba kuna siku iliyo sawa na miaka elfu hamsini (sura 70:5).

Kama tutahesabu siku 6 za kipimo hiki cha miaka 50,000 kwa siku, itaonyesha ya kwamba kuumbwa mbingu na ardhi kulikamilika katika muda wa miaka 300,000 (mia tatu elfu). Lakini hatuwezi kusema ya kwamba Mwenyezi Mungu ametubainishia kipimo cha siku Zake zote. Ikiwa baadhi ya siku za Mungu zina urefu wa miaka elfu moja, na siku Zake nyingine zina urefu wa miaka hamsini elfu, inawezekana kuwe na siku Zake nyingine zenye urefu wa miaka lukuki.

Elimu ya *sayansi* imevumbua ya kwamba mbingu na nchi kufikia hali viliyo nayo leo ilichukua miaka mamilioni. Njozi ya mwanachuoni mkuu wa Kiislamu, Muhyi-d-Din Ibni Arabi, pia inatuelekeza kwenye jambo hili hili (tazama sura 2:31).

Hivyo, kweli ni hii ya kwamba hatuwezi kukata shauri, hizi "siku sita" zina uerfu wa miaka mingapi uliochukua kuumbika mbingu na ardhi. Tunayoweza kusema ni kwamba Mwenyezi Mungu huleta mabadiliko mbalimbali, baadhi ya nyakati zikiwa na urefu wa miaka elfu, nyingine miaka elfu hamsini, na bado nyingine zenye miaka zaidi ya hiyo, na zote hizo kutiwa pamoja kuumbwa mbingu na ardhi kukatimia nyakati sita. Pia tazama sura 7:55.

Daima itaonekana ya kwamba upinzani unapoletwa juu ya Aya mojawapo ya Qur'an, Aya au fungu linalofuata linatoa majibu ya upinzani huo. Mara nyingi swali au hoja yenyewe inayoletwa haitajwi bali jawabu tu linatolewa.

Majibu haya yanakuwa ni kiungo kinachounganisha mambo yanayopita katika fikira za msomaji na maelezo ya Qur'an yenyewe. Hivyo, msomaji anakuta ya kwamba mara tu swali linapozuka moyoni mwake, anapata jibu papo kwa papo.

Hao ambao hawana habari na maarifa haya ya Qur'an ya kimoyo wanaelekea kudhani ya kwamba hakuna mpango maalumu katika Aya za Qur'an, ilhali kosa lote ni lao wenyewe, maana hawajali kuzizamia Aya za Qur'an kwa kuzifikiria.

Aya hii tunayoieleza inajibu swali linalotokana na Aya iliyotangulia. Swali lenyewe ni hili; inawezekanaje Waislamu kustawi na kufanikiwa hali hakuna alama zilizo bayana zinazoonyesha kuwa watafanikiwa? Kwa hakika Aya iliyotangulia iliwaahidi Waislamu kufanikiwa wakati ambao hawakuwa salama hata katika nyumba zao wenyewe, wakizungukwa na maadui jabari kila upande. Ubishi ilibidi utokee, iliwezekanaje Waislamu kustawi katika hali mbaya kama zile, na makafiri,

kama desturi, wakafikiri ya kwamba ahadi zile za kufanikiwa Waislamu baadaye zilikuwa ni kutazamia yasiyowezekana.

Ubishi huu unaozuka moyoni umejibiwa na Aya hii, inayoeleza ya kwamba alama za mafanikio ya baadaye hazina haja zionekane mara moja, na ya kwamba katika jambo hili mpango wa mambo ya kiakhera unafanana na mpango wa mambo ya kidunia. Hivyo msomaji anavutwa kuangalia ya kwamba mbingu na ardhi viliumbwa katika nyakati sita, na kuonyesha ya kwamba kama ililazimika bishara za neno la Mungu zitimie kivuvi tu, basi mbingu na ardhi pia zingezuka vu - mara moja. Lakini kuumbwa kwao kulichukua mizunguko sita mirefu mirefu hata vikakamilika kuwa kama hivi vilivyo. Hivyo, kama mbingu na ardhi vimeumbwa pasipo cho chote kwa miaka mamilioni havikadhibishi kuumbwa kwao na Mwenyezi Mungu, inawezekanaje kufanyiwa shaka mafanikio ya Mtume *s.a.w.* kwa sababu ya kwamba alama za kufanikiwa huko hazionekani, au kufanyiwa shaka ya kwamba ujumbe wake hauwezi kutoka kwa Mwenyezi Mungu? Kazi za Mwenyezi Mungu hufanyika kwa mipango maalumu iliyopangika vizuri, na mara nyingi huwa mipango hiyo haionekani na macho ya watu.

Neno *'Arshi* (Arshi au kiti cha Enzi) linahitaji kuelezwa. Kwa kuzifikiria kwa uangalifu sana Aya zote zenye neno *'Arshi,* inabainika ya kwamba neno hili linaonyesha sifa zilizo bora za Mwenyezi Mungu. Yaani sifa hizo zisizopatikana katika kiumbe cho chote ambazo zinaitwa *Sifaat tanziihiyyah.* Sifa hizi ni za milele na hazibadiliki, nazo zinadhihirishwa na sifa nyingine za Mwenyezi Mungu zinazoitwa *Sifaat tashbiihiyyah,* yaani sifa zinazopatikana kwa wingi au kwa uchache katika viumbe Vyake pia. *Sifaat tanziihiyyah* ndizo zinazosemwa kuwa zinaibeba Arshi.

Katika sura 69:18, tunasoma kwamba (sifa) nane zitabeba kiti cha Enzi cha Mwenyezi Mungu siku hiyo. Hesabu ya "nane" katika Aya hii inahusu sifa nane atakazojionyeshea Mwenyezi Mungu siku ya Kiyama, kama vile anavyojionyesha kwa sifa Zake nne (zinazotajwa katika sura 1:2-4) katika ulimwengu huu. Hizi sifa nne ambazo zimo katika kundi la *sifaat tashbiihiyyah,* ni *Rabbil'aalamiin* (Mola wa walimwengu), *Ar-Rahmaan* (Mwingi wa rehema), *Ar-Rahiim* (Mwingi wa ukarimu) na *Maaliki yaumi-d-Diin* (Mmiliki wa siku ya Malipo).

Siku ya Kiyama sifa nne bora zinazolingana na hizo, yaani *sifaat tanziihiyyah,* zitafanya kazi. *Sifaat tashbiihiyyah* zinaweza kuitwa sifa za mshabaha, maana sifa hizo ni kama sifa zinazopatikana katika wanadamu. Mathalan, kama vile wafalme wanavyoonyesha ufalme wao kwa kukalia viti vyao vya enzi, kadhalika utukufu wa Mwenyezi Mungu uko katika kuwa kwake "Mola wa Arshi." Lakini siku ya Kiyama sifa hii itaonyesha sura yake iliyo bora, na hakuna kiumbe ye yote atakayeonyesha mfano wa sifa hiyo hata kidogo.

Baadhi ya wanazuoni wamefanya makosa kwa kuchukua ibara katika Aya nyingine za Qur'an ya kwamba Arshi ni kitu kilichoumbwa. Ibara hii inatolewa katika sura 69:18 miongoni mwa Aya nyinginezo, wakiwafanya Malaika "kubeba" kiti cha Enzi (Arshi) cha Mwenyezi Mungu. Kwa kukosa wanadhani ya kwamba maadamu Arshi inabebwa basi ni kitu chenye mwili.

Lakini hakika ni hii ya kuwa neno *haml* (kubeba) linatumiwa si kwa maana ya kubeba kitu chenye mwili tu, bali pia kwa mfano. Hivyo katika sura 33:73 mwanadamu anasemwa "anaibeba" Sheria aliyopewa na Mungu kama amana, hali sheria ya Mungu si kitu chenye mwili. Maneno hayo yana maana hii tu ya kwamba mwanadamu aliipokea sheria ya Mungu na akaifuata, na hivyo akasaidia kuibeba na kuiinua juu kwa kudhihirisha uzuri mwingi na ubora wa Sheria hiyo.

Hivyo, Malaika kubeba Arshi, mradi wake ni huu tu ya kwamba hakika yake inadhihirishwa na kubainishwa na Malaika. Ni wazi ya kwamba mtu hawezi kuelewa na kutambua sifa bora za Mwenyezi Mungu isipokuwa kwa njia ya sifa Zake za mshabaha, yaani, zile zinazodhihirika kwa kuhusiana na viumbe Vyake, ambazo viumbe nao wanazo. Hivyo, sifa za Mwenyezi Mungu zinazodhihirika kwa kuhusu viumbe Vyake ndizo, kama ilivyokuwa, zinazobeba sifa Zake zilizo bora, yaani, sifa za namna ya kwanza zinamsaidia mtu kufahamu na kutambua sifa za namna ya pili.

Aya nyingine inayowapa watu kufikiri ya kwamba Arshi imeumbwa, ni sura 23:87 inayomsema Mwenyezi Mungu kuwa "Mola wa mbingu saba na Mola wa kiti kitukufu cha Enzi."

Ubishi unaletwa ya kwamba Mwenyezi Mungu ni *Rabb* (Mola) wa Arshi (kiti cha Enzi), hivyo lazima awe amekiumba. Lakini neno Rabb siyo lazima liwe na maana ya kuumba tu; pia maana yake ni mwenye kumiliki kitu au mwenye nacho. Hivyo, *Rabbul 'Arshi* litakuwa na maana ya "Mwenye kiti cha Enzi."

Katika sura 18:59 Mwenyezi Mungu amesemwa ni *Dhur-Rahma* (Mwenye rehema). Lakini rehema ni sifa ya Mwenyezi Mungu, si kiumbe. Hivyo, Mungu kusemwa ni Mwenye rehema, au Mwenye Arshi, haileti maana ya kwamba ni Mwumbaji wa hizo sifa Zake Mwenyewe.

Inaweza kuulizwa, ikiwa neno *Rabb* limetumiwa kwa maana ya *Dhuu* au *Saahib* (mwenye nacho au mwenyewe), kwa nini mojawapo katika hayo maneno mawili lisitumiwe badala ya neno *Rabb?* Jibu ni hili ya kwamba kutumia neno *Rabb* kumetimiza kusudi jingine moja. Baadhi ya Mafalasifa wanamfanya Mungu kuwa ni chanzo cha kwanza tu. Kwao wao sifa za Mwenyezi Mungu zinaonekana zinajifanyia kazi zenyewe bila Yeye kuziongoza. Kwa hiyo, Qur'an imetumia neno *Rabb* (Mola) kwa kuhusiana na Arshi, ili kuonyesha ya kwamba sifa za Mwenyezi Mungu hazifanyi kazi zenyewe, bali zinafanya kazi kama atakavyo Mwenyezi Mungu, maana neno *Rabb* lina maana ya kuongoza pamoja na ile ya kuwa mwenye kitu.

Aya nyingine ambayo imekosewa kwa kuleta maoni ya kwamba Arshi ni kitu kilichoumbwa ni aya sura 11:8. Unaletwa ubishi ya kwamba kwa kuwa katika Aya hiyo Arshi inasemwa kuwa juu ya maji
ambayo ni kitu kilichoumbwa, hivyo Arshi nayo lazima iwe ni kitu kilichoumbwa.

Lakini ni lazima ikumbukwe ya kwamba neno "maji" katika sura 11:8 si maana yake maji haya ya kimwili. Arshi isingeweza kusemwa ilikuwa juu ya maji kabla ya kuumbwa mbingu na ardhi, maana maji ni sehemu ya ardhi na ni dhahiri yasingeweza kuwepo kabla ya kuumbwa ardhi. Tena, kiti cha kimwili kusemwa kilikuwa juu ya maji baada ya kuumbwa mbingu na ardhi hata haielekei.

Zaidi ya hayo, kwa kuwa maneno yote ya Mungu Mwenye hekima yamejaa busara sana, kuna kusudi gani kutueleza jambo lisilotuhusu? Kubainisha ya kwamba kiti cha Enzi cha Mwenyezi Mungu kilikaa juu ya maji hakudhihirishi utukufu wa Mwenyezi Mungu, maana hatuambiwi jinsi na namna kiti hiki kilivyokuwa kikikaa juu ya maji. Hivyo "maji" hapa si maana yake maji ya kimwili, wala "kiti cha Enzi" si mradi wake kiti cha kimwili. Kwa hakika katika usemi wa vitabu vilivyofunuliwa "maji" kila mara mradi wake ni wahyi, yaani neno la Mungu. Kwa maana hii Aya inafahamika hivi kuwa kiti cha Enzi cha Mwenyezi Mungu kinakaa juu ya neno la Mwenyezi Mungu, yaani mwanadamu hawezi kufahamu barabara ulivyo utukufu na Enzi ya Mwenyezi Mungu ila kwa kusaidiwa na wahyi ateremshao.

Kusema ya kwamba Arshi mradi wake ni sifa za Mungu zilizo bora pia ni jambo linalodhihirika katika sura 23:117 inayosema: *Hakuna aabudiwaye ila Yeye, Mola wa Kiti kitukufu cha Enzi.* Maneno haya yanaonyesha ya kwamba "umoja wa Mwenyezi Mungu" na "Kiti chake kitukufu cha Enzi" ni mambo mawili yanayoungana sana; maana ni sifa bora za Mwenyezi Mungu zinazotoa dalili hasa ya umoja wa Mwenyezi Mungu. Sifa nyingine watu wamezishiriki kwa kiasi mbalimbali, na inahitaji kuhoji kwa uhodari ili kumhakikishia mtu mwenye akili ya desturi umoja wa Mwenyezi Mungu kwa kutumia sifa hizi.

Hakuna mwombezi ila baada ya idhini Yake. Maneno haya yanafafanua habari ya uombezi ambayo imeelezwa katika sura 2:49 na 256. Itatosha hapa kueleza ya kwamba neno *Shafii'* limetoka katika neno *Shafa'* lenye maana ya kuunganisha pamoja vitu viwili vya namna moja. Kwa mujibu wa maana hii, itakuwa si sawa kusema ya kwamba kuamini uombezi kunaweza kumzidishia mtu mwovu katika madhambi kukimfikirisha kuwa haidhuru hata akifanya dhambi yuko wa kumwombea. Kufikiri hivi ni mbali kabisa na maana ya uombezi wa Kiislamu.

Kwa mafundisho ya Kiislamu, watakaoombewa ni wale tu walio wema ambao wamepungukiwa vitendo vyema vya kuwafikisha kwenye fadhili na rehema za Mwenyezi Mungu, na ambao kwa kiroho wameungana na Nabii Wake. Wala siyo hao waliozoea kufanya madhambi na kuvunja amri za Mungu makusudi, na hawana ufungamano wa kweli na Nabii Wake.

5. Kwake ndiyo marejeo yenu nyote. Ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli. Hakika Yeye ndiye huanzisha kiumbe kisha Hukirudisha ili Awalipe walioamini na kufanya vitendo vizuri kwa adili. Lakini waliokufuru, wao watapata kinywaji cha maji yachemkayo na adhabu iumizayo kwa sababu walikuwa wakikataa.

إليه مرجعكم جميعا ۖ وعد الله حقا ۚ إنه يبدؤا الخلق ثم يعيده ليجزي الذين آمنوا وعملوا الصالحات بالقسط ۚ والذين كفروا لهم شراب من حميم وعذاب أليم بما كانوا يكفرون ﴿٤﴾

6. Yeye Ndiye Aliyelifanya jua kuwa angavu na mwezi kuwa wenye kumetameta, na Akaupimia vituo ili mjue idadi ya miaka na hesabu. Mwenyezi Mungu Hakuviumba hivyo ila kwa haki. Huzieleza Ishara kwa watu wanaojua.

هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب ۚ ما خلق الله ذلك إلا بالحق ۚ يفصل الآيات لقوم يعلمون ﴿٥﴾

7. Hakika katika mfuatano wa usiku na mchana na Alivyoviumba Mwenyezi Mungu katika mbingu na ardhi ziko Ishara kwa watu waogopao.

إن في اختلاف الليل والنهار وما خلق الله في السماوات والأرض لآيات لقوم يتقون ﴿٦﴾

Aya 5. *Yeye Huanzisha kiumbe kisha Hukirudisha.* Kurudisha kiumbe kunakotajwa hapa kunahusu, kwanza, baada ya kufa mwanadamu atapewa uhai mpya, na katika uhai huo matendo yake aliyofanya hapa duniani yatalipwa; na pili, hata katika dunia hii vizazi vya wanadamu vinaandamana ili matendo mema ya kizazi kilichotakadamu (kilichotangulia) yasipotee bure na yawafae watu wa kizazi kinachowaandamia.

Neno *Saalihaat,* "Vitendo vizuri," baki ya kuwa na maana ya wema na utawa, pia maana yake ni vitendo vinavyofaa katika matukio vinamotendwa. Neno hili linaonyesha namna mtu au taifa linavyoweza kuendelea. Siyo kazi nzuri tu zinazopelekea mtu awe kwenye ustawi, bali matendo yanayofanywa katika wakati unaofaa sawa na mabadiliko ya hali na majira pia ni muhimu. Maangamio ya Waislamu wa leo yanatoa mfano unaofaa kuonyesha jinsi ilivyo hatari kudharau jambo hili la hakika. Katika wakati ilipohitajika juhudi ya kukuza vipawa vya akili, masheikh wa Kiislamu wasijali, wakashughulika na matendo ya nje ya ibada peke yake, wakapuuza shughuli nyingine zilizokuwa lazima kwa kuwapeleka mbele Waislamu.

Ilikuwa wajibu wao kuwatia Waislamu shauku kubwa ya kupenda kufanya kazi ili kuwafanya hodari na wenye nguvu, kuwafanya wenye mwenendo mzuri wa kuacha maovu yaliyokatazwa na dini, kuwahimiza kuwa stadi katika elimu na sanaa za kisasa, na kuwafunza namna ya kufanya kazi pamoja na watu wengine katika mambo yenye manufaa pande zote mbili. Lakini masheikh hawakufanya hivyo, na matokeo yake ni kwamba ibada zao peke yake hazikuweza kuwaponya. Vinavyoinua mataifa na kuyastawisha, zaidi huwa *Saalihaat,* yaani vitendo vizuri vinavyofanywa sawa na majira.

8. Hakika wale wasiotumaini kukutana nasi, na wamekuwa radhi na maisha ya dunia na kutulia kwayo, na wale wanaoghafilika na Aya Zetu;

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنُّوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿٨﴾

9. Hao ndio makazi yao ni Motoni kwa sababu ya yale waliyokuwa wakiyachuma.

أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩﴾

10. Hakika wale walioamini na kufanya vitendo vizuri, Mola wao Atawaongoza kwa sababu ya imani yao. Itapita mito chini yao katika Mabustani yenye neema.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٠﴾

Aya 8. Ni mtindo wa Qur'an kutumia maneno yanayoonekana mepesi lakini yenye namna nyingi za maana. Na kwa kuwa lugha ya Kiarabu ndiyo inayoweza zaidi kufanya kazi hii, Mwenyezi Mungu Ameipa heshima kuwa lugha ya Qur'an.

Neno *Rijaa* (kutumaini) ni mojawapo lenye maana zote mbili, kutumaini na kuogopa. Hivyo, kutumiwa neno hili katika Aya hii kumeipa ijae maana za undani sana.

Uchunguzi wa tabia za kibinadamu unadhihirisha jambo la maana sana ya kwamba maendeleo yote ya wanadamu yamefungamana na silika za tumaini na hofu. Baadhi ya watu wanafanya kazi na kutoka jasho wakishawishiwa na tumaini la kuchuma na kutukuka; wengine wanafanya kazi kwa hofu isije njaa ikawaletea mashaka. Aya hii inawapiga watu wa namna zote mbili. Wale ambao hutiwa ari ya kufanya kazi na tumaini, wanaambiwa, "Kwa nini hamtumaini kukutana na Mwenyezi Mungu, mkatengeneza mwenendo wenu kwa namna ya kuufaa mkutano huo, maana mafanikio yenu yote ya kidunia na ya kiakhera yanategemea mkutano huo." Na wale ambao hofu tu ndiyo inaweza kuwachochea kufanya kazi, Aya hii inawaambia, "Kwa nini hamwogopi na kujaribu kuepuka adhabu ya Mwenyezi Mungu, ambayo ikiwafikieni itawaangamizeni kabisa." Hivyo, kwa neno moja tu Qur'an imewahimiza watu wa namna zote mbili.

Wamekuwa radhi na maisha ya dunia na kutulia kwayo. Maneno haya yanaonyesha vizuri maoni ya Kiislamu juu ya maendeleo ya kidunia. Islam haikatazi kupata mafanikio ya kidunia. Isiyopendelea ni kwamba mtu afanye kuchuma vitu vya dunia hii ndiyo kazi hiyo tu aliyo nayo na asifikiri habari za Akhera.

Pili, Islam haipendelei ya kwamba mtu baada ya kupata mafanikio basi atulie kimya, na asijishughulishe kupata mafanikio zaidi. Kwa hakika kupata mema ya Akhera, pamoja na mafanikio ya kidunia, kunasemwa katika Qur'an kuwa moja katika fadhili za Mwenyezi Mungu, na kila Mwislamu anahimizwa kuomba kupata hayo (sura 2:202).

Wanaoghafilika na Aya Zetu. Maneno haya yanazidi kuhakikisha jambo hili, ya kwamba Mwenyezi Mungu Hapendezwi na hao tu wanaozama katika shughuli za kidunia na kutupilia mbali mambo ya kiroho.

Aya 10. *Mola wao Atawaongoza.* Maneno haya yanaonyesha ya kwamba mwongozo wa kweli unapatikana kwa kufuata imani ya kweli tu. Matendo matupu hayana thamani mpaka yamefuatana na utakaso wa moyo. Mtu anayetaka kuiba lakini hana nafasi ya kufanya hivyo, hawezi kuitwa mwaminifu. Kadhalika kama moyo wa mtu unaogopa vitu vingine visivyokuwa Mwenyezi Mungu, ingawa haviabudu waziwazi, hawezi kuitwa mcha-Mungu kwelikweli.

11. Humo wito wao utakuwa: Utakatifu ni Wako, Ee Mwenyezi Mungu, na maamkiano yao humo yatakuwa: Salaam. Na maombi yao ya mwisho yatakuwa: Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu.

دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ
وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Na kama Mwenyezi Mungu Angaliwahimizia watu shari kama wanavyojihimizia mali, bila shaka wangalitimiziwa muda wao. Lakini Tunawaacha wale wasiotumaini mkutano Wetu katika upotevu wao wakihangaika ovyo.

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ
لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ ۖ فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا
فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٢﴾

13. Na dhara inapomgusa mtu, hutuita (anapolala) kibavu au katika hali ya kukaa au kusimama. Lakini Tunapomwondolea dhara yake hupita kana kwamba hakutuitia dhara iliyomgusa. Hivyo ndivyo wamepambiwa warukao mipaka yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ أَوْ قَاعِدًا
أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا
إِلَىٰ ضُرٍّ مَسَّهُ ۚ كَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

Lakini itakuwa si sawa kuchukua ibara katika Aya hii ya kwamba Islam haithaminishi vitendo vyema vya mtu na kufanya "imani" peke yake kuwa yatosha. Mkazo unaotiwa na Uislamu ni kwamba vitendo vyema lazima vifuatane na imani, yaani kutakasika moyo. Haiwezekani mtu mwenye moyo safi kukosa kutenda mema. Moyo wa mtu hautawaliwi na jambo lo lote la nje. Matendo yake yanaweza kutawaliwa lakini si moyo wake. Hivyo Mwenyezi Mungu ameufanya mwongozo utegemee juu ya kitu ambacho kiko kabisa katika uwezo wa mtu mwenyewe na ambacho hakitawaliwi kamwe na watu wengine. Hivyo kwa kuongeza maneno; *Kwa sababu ya imani yao,* Qur'an inagusia hakika ya kwamba vitendo vya mtu vitalipwa sawa na kiasi cha imani yake. Vitendo vya watu wawili vinaweza kuwa sawa na vyenye kupatana kwa mtazamo wa nje, lakini malipo yao yanaweza kuwa mbalimbali kabisa sawa na hitilafu ya vipimo vya imani yao, uaminifu wao na pendo lililowachochea kufanya vitendo hivyo. Kwa hakika jambo hili linafaa sana kukumbukwa.

Taht, "Chini." Neno hili limetumiwa kwa mfano kuonyesha kumiliki. Likichukuliwa kwa maana hii, maneno haya, chini yao, yataonyesha ya kwamba watu wa Peponi watamiliki mito hiyo na itakuwa mali zao wenyewe, na siyo kwamba wataitumia tu kwa kuruhusiwa hali si yao.

Aya 12. Aya hii inaonyesha ya kwamba wasioamini wameelekeza juhudi yao yote katika kuchuma mali na wamemwacha kabisa Mwenyezi Mungu. Hali hii inawaitia adhabu, lakini Mwenyezi Mungu hana haraka katika kutoa adhabu. Kama angekuwa anatoa adhabu mara

14. Na tuliviangamiza vizazi vingi kabla yenu pindi walipodhulumu, hali ya kwamba Mitume waliwafikia kabla ya hapo, wakiwa na Ishara waziwazi lakini hawakuwa wenye kuamini. Hivi ndivyo Tuwalipavyo watu wakosefu.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِن قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا
وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا
كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾

15. Kisha Tukawafanyeni mfuatao baada yao katika ardhi ili Tuone jinsi mtakavyotenda.

ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِن بَعْدِهِمْ لِنَنظُرَ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

16. Na wanaposomewa Aya Zetu zilizo wazi, wale wasiotumai mkutano Wetu husema: Lete Qur'an isiyokuwa hii, au ibadilishe. Sema: Siwezi kuibadilisha kwa hiari ya nafsi yangu; sifuati ila yanayofunuliwa kwangu. Hakika mimi naogopa nikimwasi Mola wangu, adhabu ya siku iliyo kuu.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ
لِقَاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَٰذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ
لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِن تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ
إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

---

wanapostahili, wangekuwa wamekwisha angamizwa kabisa. Lakini Mungu huwapa watu muda wapate kutubu.

Kadhalika Aya hii iinaweza kutafsiriwa hivi, "Kama Mwenyezi Mungu Angaliwahimizia watu shari kama Anavyowahimizia heri, bila shaka wangalileteWa ajali yao;" lakini Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu, anawapa nafasi wapate kutubu.

Aya 14. *Al-Quruuna*, "Vizazi" Neno hili lina maana nyingi: (1) Sehemu ya wakati; (2) watu wa wakati mmojapo; (3) kizazi kinachokuja baada ya kingine; (4) watu wanaoangamizwa hata alama yao haibaki nyuma; (5) karne (Akrab na Lane).

Aya 15. Aya hii inaamsha swali moja lililo desturi, yaani watu hawaletwi mahali pa watu walioangamia ila baada ya kujulikana kuwa wale walioletwa nyuma watakuwa bora kuliko wao. Sasa kuna maana gani Mwenyezi Mungu kusena: *Ili Tuone jinsi mtakavyotenda?* Jibu la swali hili ni kwamba, matendo mema ni ya namna mbili: (1) Matendo yanayowapeleka watu kutukuka; (2) na matendo yanayotakiwa kuudumisha ule utukufu. Kuna watu wanaojiongoza vizuri hata kufikia ukubwa lakini baada ya kuupata hawawezi kudumisha mwenendo ulio bora katika watu wao, na wanakuwa wazembe na bila nidhamu. Zaidi ya hayo matendo ya watu yamegawanywa tena katika mafungu mawili zaidi. Baadhi ya vitendo ni vyema vyenyewe binafsi yao, ambapo vingine vinakuwa msingi wa kusimamishia vile vitendo vyema. Kwa kuongeza maneno haya, *Ili tuone jinsi mtakavyotenda,* Qur'an inataka kusema ya kuwa Mungu aliwafanyeni ninyi kuwa warithi wa fadhili Zake kwa sababu ya matendo yenu mema yaliyo ni chanzo kinachohitajiwa kwa kupata ukubwa; na sasa Mungu ataona jinsi mtakavyofanya matendo yale yanayouhifadhi ukubwa na kuudumisha.

Ukweli ni kwamba matendo mema ya namna ya pili ni magumu zaidi kutenda kuliko ya namna ya kwanza. Sababu mojawapo kubwa ya kuanguka mataifa ni kwamba ingawa wako tayari kupata kila namna ya taabu ili kupata heshima na ukubwa, hawafanyi juhudi kama hizo

17. Sema: Kama Mwenyezi Mungu Angalitaka nisingaliwasomeeni hiyo, wala Asingaliwajulisheni hiyo. Hakika nimekwisha kaa kati yenu umri mwingi kabla ya hayo, je, hamfahamu.

قُلْ لَّوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا تَلَوْتُهٗ عَلَيْكُمْ وَلَآ اَدْرٰىكُمْ بِهٖ ۖ
فَقَدْ لَبِثْتُ فِيْكُمْ عُمُرًا مِّنْ قَبْلِهٖ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٦﴾

---

kudumisha tabia ya watu kuwa radhi kupata taabu na kuwa tayari kujinyima na kudumisha pendo la kutenda wema katika watoto wao. Hapo matokeo yanakuwa kwamba kizazi kimoja au zaidi waliostahili kinapofariki, basi uharibifu na ufisadi unawaingilia, hata mwishoni taifa zima linaangamia kabisa.

Kama Waislamu wangalitia kweli hii akilini, wasingetokomea katika shimo hili la dhila walimoangukia. Hata hivi sasa wakiitikia sauti ya Mwenyezi Mungu na kufuata fundisho la Aya hii, watapata tena utukufu wao uliokwisha potea.

Aya 17. *Hakika nimekwisha kaa kati yenu umri mwingi kabla ya hayo, je hamfahamu?* Maneno haya yana mizani mashuhuri ya kupimia madai ya mtu anayedai utume. Mtume *s.a.w* hapa anaambiwa awarejeshe makafiri kuangalia maisha yake aliyopitisha pamoja nao kuwa ndiyo dalili ya uaminifu wake na ukweli wake katika madai yake ya utume. Ikiwa maisha yake kabla ya kudai utume yalionyesha ni mtu mkweli kabisa na safi, na baina ya wakati ule na madai yake haukumpitia wakati wo wote unaoweza kusemwa kuwa alishuka toka hali ile ya juu ya tabia na mwenendo bora, basi madai yake ya kuwa Mtume lazima yakubaliwe kuwa yametoka kwa mtu mwenye tabia bora na mkweli.

Ilipokuwa hata maadui za Mtume walikiri kuwa maisha yake yote alikuwa peke yake mtu safi kabisa, hata wakampanga jina *al-Amin* (Mwaminifu), asingeweza kupinduka ghafla na kuwa mtu mbaya. Ingewezekanaje mtu aliyekuwa mnyofu kabisa na mwaminifu kati ya watu jana na leo awe mwongo mkubwa (kama asemavyo Mungu, Ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule amtungiaye Mwenyezi Mungu uwongo)? Kwa desturi mtu aliyezoea tabia namna fulani huchukua muda mrefu kujibadilisha kuwa mwema au mbaya. Inawezekanaje basi, Mtume Muhammad *s.a.w.* kupinduka ghafla na kuwa mwongo? Hapakuwa na wakati maisha yake yalipokuwa yamefichika mbele ya wenziwe. Alikuwa mwenyeji wa Makka, mtu wa kabila maarufu la Makka, akijulikana na wote kuwa ni *al-Amin* (Mwaminifu, mkweli). Hivyo juu ya tabia safi ya Mtume iliyojulikana sana, Qur'an inawaambia makafiri: "Mnamsingizia Mtume wetu uwongo mkubwa kupita kiasi ya kwamba anamtungia uwongo Mwenyezi Mungu, lakini hamwezi kutoa ushahidi wo wote kuonyesha mabadiliko hayo ya yeye kuwa mwovu yameanza lini kwake. Bali mnakiri wenyewe ya kwamba mpaka wakati alipodai utume aliendelea kuwa pamoja nanyi usiku na mchana, nanyi mlimwona ni mtu mkweli na mtawa wa namna ya pekee. Basi, mnawezaje sasa kusema ya kuwa ameanza ghafla kumtungia Mungu uwongo?"

Maneno haya, *Kabla ya hayo,* yanakusudiwa kuonyesha ya kwamba ubishi wa maadui za Mtume baada ya yeye kudai utume, watu wenye fikara nzuri wasiujali, maana imetokea kila siku mara mtu akidai kuwa yu Mtume wa Mungu, watu wanamgeuka na kumfanyia uadui, na wanaaza kumsingizia kila namna ya uovu. Mfalme Herakla (Emperor Heraclius) alifahamu sana nguvu ya hoja hii, na ndiyo maana Abu Sufyan alipopelekwa mbele yake huko Yerusalem, mfalme alimwuliza: Watu walimfikiriaje Mtume kabla hajadai utume? Abu Sufiyan alijibu ya kwamba watu walimfikiria kuwa mtu mkweli kabisa na mwema (Bukhari).

Maneno haya, *Je, hamfahamu?* yanatufahamisha ukweli wa mambo ya kimoyo unaojulikana sana ya kwamba mabadiliko ya ghafla hayamfikii mtu isipokuwa (1) kwa kujeruhiwa kiwiliwili n.k.w. (kama mtu amepigwa pigo la kichwa na limemtoa fahamu au kumbadilisha tabia n.k.w.), au (2) kwa nguvu kubwa ya kiroho. Historia inatuonyesha mifano ambayo shtusho kubwa au

18. Basi ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule amtungiaye Mwenyezi Mungu uwongo, au akadhibishaye Aya Zake? Hakika wakosefu hawafaulu.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ
إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٨﴾

19. Nao wanaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu yasiyoweza kuwadhuru wala kuwafaidisha; na wanasema: Hao ndio waombezi wetu mbele ya Mwenyezi Mungu. Sema: Je mtamwambia Mwenyezi Mungu Asiyoyajua katika mbingu wala katika ardhi? Ameepukana na upungufu, naye Yu juu sana kuliko wale wanaowashirikisha naye.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ
وَيَقُولُونَ هَٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِندَ اللَّهِ ۚ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ
اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ سُبْحَانَهُ
وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩﴾

20. Wala watu hawakuwa ila kundi moja, lakini wakahitilafiana. Na kama si neno lililotangulia kutoka kwa Mola

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا ۚ وَلَوْلَا

---

msiba mzito ukamfanya mtu akate tamaa na kumfanya aelekee maovu; au kuvumbua ukweli mkubwa mtu akabadilika ghafla kuwa mwema. Tunapochungua habari za maisha ya Mtume *s.a.w* tunaona kwamba hakupatwa na mojapo katika mambo haya mawili. Kabla ya kupandishwa cheo cha utume alikaa maisha ya faragha, akimwomba Mungu na kufikiri. Papo kwa papo hakukata tamaa juu ya hali mbaya ya watu wa nchi yake na akiwatakia heri na kuwafanyia mema. Katika hali kama hizi ni kuitusi akili ya mtu na kuzitusi kanuni zote za elimu ya mambo ya moyo (psychology) kusema ya kwamba kabla hajadai utume Mtume Muhammad *s.a.w.* alikuwa mfano mwema wa utawa na mtu wa haki, lakini siku ile ile aliyodai utume akawa mwongo mkubwa kabisa! Kusema hivi ni jambo lisilokubalika hata kidogo.

Ushahidi uliotolewa na maadui za Mtume *s.a.w.*unahakikisha kabisa ya kuwa yeye alikuwa mtu mwema kabisa na mkweli kabisa hata kabla ya madai yake ya utume.

1. Abu Jahal, aliyekuwa adui mbaya kabisa wa Mtume *s.a.w.* siku moja alimwambia Mtume *s.a.w.*, "Hakika sisi hatusemi wewe u mwongo, bali tunasema uliyoyaleta ndiyo uwongo" (Tirmidhi, Kitabu *Tafsiir*).

2. Annadhar bin Haarith, aliyekuwa mmoja wa maadui tisa za Mtume *s.a.w.* waliopatana kumwua Mtume *s.a.w.*, safari moja makafiri walipokuwa wanashauriana wawaambie nini mahaji watakaofika Makka, juu ya Muhammad, mmoja wao akatoa shauri ya kwamba wawaambie ya kuwa Muhammad *s.a.w.* ni mwongo. Alisimama huyo Annadhar kwa hamaki na akasema, "Muhammad amekuwa kijana kati yenu, alikuwa mwenye tabia njema kuliko ninyi, alikuwa mkweli zaidi kuliko ninyi, na mwaminifu mkubwa, hata akaendelea katika hali hii mpaka mvi zimeanza kichwani mwake, na amewaleteeni ambayo amewaleteeni, na mmeanza kusema yeye ni mwongo? Wallahi huyu si mwongo" (Shifaa Kadhi Ayyadh).

3. Adui mwingine mkubwa wa Mtume *s.a.w.* aliyeitwa Umayya bin Khalf, kauli yake hii, "Wallahi Muhammad hasemi uwongo anaposema," inajulikana sana (Bukhari).

Aya 20. *Watu hawakuwa ila kundi moja, lakini wakahitilafiana.* Maneno haya yana maana tatu: (1) Ya kwamba Mwenyezi Mungu aliwafanya watu kufuata njia moja ya kweli mwanzo wa kuumbwa, lakini wakaiacha. Si kama Mungu alimpa mwanadamu uwezo wa kutambua njia iliyo

wako, bila shaka shauri lingekwisha katwa baina yao katika yale waliyohitilafiana.

كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na wanasema: Kwa nini haikuteremshwa Ishara juu yake kutoka kwa Mola wake? Basi sema: Hakika yasiyoonekana ni ya Mwenyezi Mungu, kwa hiyo ngojeni; kwa yakini mimi ni pamoja nanyi katika wangojao.

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ ۖ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُم مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ ﴿٢١﴾

FUNGU 3

22. Na Tunapowaonjesha watu rehema baada ya shida kuwagusa, lo! huanza kuzitungia hila Ishara Zetu. Sema: Mwenyezi Mungu ni mwepesi zaidi wa kutunga hila. Hakika Wajumbe Wetu wanaandika hila mnazozitunga.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُم مَّكْرٌ فِي آيَاتِنَا ۚ قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا ۚ إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢٢﴾

23. Yeye ndiye Anayewaendesheni katika bara na bahari, hata mnapokuwa katika merikebu na zinakwenda nao kwa upepo mzuri na wakajigamba nao, upepo mkali unazifikia na mawimbi yanawajia toka kila upande, na wanaanza kufikiri ya kwamba wametingwa; (ndipo) wanamwomba Mwenyezi Mungu kwa kumhalisishia utii (wakisema): Ukituokoa katika haya, bila shaka tutakuwa miongoni mwa wanaoshukuru.

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا كُنتُمْ فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ ۙ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٣﴾

---

sawa tu, bali pia alimwelekeza kwenye njia hiyo kwa kumfunulia mwongozo; lakini mwanadamu akaiacha ile njia na kuangukia katika makosa. (2) Ya kwamba watu siku zote na kwa mfululizo wanaendelea kuonyeshwa njia iliyo sawa kwa kutumiwa Mitume, lakini tena wanaanza kuhitilafiana. Mwenyezi Mungu anamtuma mtu kuwa Mjumbe Wake miongoni mwao, na kwa kumfuata hivyo wanafikishwa kwenye njia ya haki, lakini tena wanaanza kuhitilafiana. (3) Ya kwamba makafiri kwa kumpinza Mtume wa Mungu siku zote wanashika hila za namna moja na hivyo wanakuwa kundi moja. Katika kila zama watu wamewapinza Mitume na wamehitilafiana nao.

Sehemu ya mwisho ya Aya inaonyesha ya kwamba kama Mwenyezi Mungu asingeweka kanuni ya kuwa siku zote hawaadhibu watu mpaka awapelekee Mtume, au isingekuwa ya kwamba amewaumba wanadamu ili wapate kuongoka na wapate maendeleo ya kiroho, angewaadhibu waovu upesi sana na kuwaangamiza.

24. Lakini Anapowaokoa mara wanaanza kuasi katika ardhi bila haki. Enyi watu, uasi wenu utakuwa juu yenu tu, - ni starehe ya maisha ya dunia, kisha marejeo yenu yatakuwa Kwetu, ndipo Tutawaambieni mliyokuwa mkiyafanya.

فَلَمَّا أَنجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَىٰ أَنفُسِكُم مَّتَاعَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

25. Hakika mfano wa maisha ya dunia ni kama maji Tuliyoyateremsha kutoka mawinguni, kisha mimea ya ardhi wanayokula watu na wanyama ikachanganyika nayo; hata ardhi ilipokamilisha uzuri wake na ikapambika, na wenyeji wake wakadhani kwamba wao wana nguvu juu yake, amri Yetu ikaifikia usiku au mchana na Tukaifanya imefyekwa, kana kwamba jana haikuwapo. Hivi ndivyo Tunavyoeleza Ishara kwa watu wanaofikiri.

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ
فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَ
الْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَ
ازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَاهَا
أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَ
بِالْأَمْسِ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

26. Na Mwenyezi Mungu Huita kwenye nyumba ya amani, na Humwongoza Amtakaye kwenye njia iliyonyoka.

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ
إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

27. Wale waliofanya wema, watapata wema na zaidi; na vumbi halitawafunika nyuso zao wala fedheha. Hao ndio watu wa Peponi; humo watakaa.

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ۖ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ
قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٦﴾

Aya 25. Katika Aya hii maisha ya dunia hii yanafananishwa na mvua inayomwoteshea mtu mimea, kisha mtu anaanza kufikiri ameipata kwa ufundi wake. Basi balaa linapoifikia mimea yake, anashindwa kulizuia na kiburi chake hakifai kitu. Fumbo lililopo hapa ni kuwa mataifa yanapoanza kujivuna na kutakabari, basi kuanguka kwao kunawafikia na wanajuta.

Aya 26. *Salaam,* "Amani" ni ismu-feli ya neno *salama* lenye maana ya alisalimika; aliponyoka; amekuwa huru. Hivyo *Salaam* maana yake ni salama, hifadhi, kulindwa usipate kosa, upungufu, ila, waa au maovu; au maana yake ni salama tu au hifadhi; ulinzi; uhuru; amani; utii; Pepo. Pia ni moja katika majina ya Mwenyezi Mungu. (Akrab na Lane).

Hivyo maneno haya, *Mwenyezi Mungu Huita kwenye nyumba ya amani* pia yatakuwa na maana hizi: (1) Mungu ameweka utii kuwa sifa ya waaminio; na (2) Mungu amewafanya waaminio kuwa warithi wa baraka za Peponi; na (3) Mungu anawaweka waaminio wa kweli katika hali ya kumwona Mungu ana kwa ana.

Aya 27. *Al-Husnaa,* "Wema." Neno hili maana yake ni mwisho mwema, ushindi, uhodari na juhudi. Maneno ya Kiarabu yaliyofasiriwa, *Wale waliofanya wema watapata wema*, yatakuwa

28. Lakini wale waliochuma maovu, malipo ya uovu ni kama huo, na fedheha itawafunika. Hawatakuwa na awezaye kuwalinda na Mwenyezi Mungu; kana kwamba nyuso zao zimefunikizwa na kipande cha usiku wenye giza. Hao ndiyo watu wa Motoni, humo watakaa.

وَالَّذِيْنَ كَسَبُوا السَّيِّاٰتِ جَزَآءُ سَيِّئَةٍۭ بِمِثْلِهَا ۙ وَ
تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ؕ مَا لَهُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ عَاصِمٍ ۚ كَاَنَّمَآ
اُغْشِيَتْ وُجُوْهُهُمْ قِطَعًا مِّنَ الَّيْلِ مُظْلِمًا ؕ اُولٰٓئِكَ
اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۲۸﴾

29. Na siku Tutakayowakusanya wote, kisha Tutawaambia wale walioshirikisha: Simameni mahali penu ninyi na washirika wenu. Kisha Tutawatenga baina yao, na washirika wao watasema: Ninyi hamkuwa mkituabudu sisi.

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا
مَكَانَكُمْ اَنْتُمْ وَشُرَكَآؤُكُمْ ۚ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ
شُرَكَآؤُهُمْ مَّا كُنْتُمْ اِيَّانَا تَعْبُدُوْنَ ﴿۲۹﴾

30. Basi Mwenyezi Mungu Atosha kuwa shahidi baina yetu na baina yenu. Hakika sisi tulikuwa hatuna habari ya ibada yenu.

فَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًاۢ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اِنْ كُنَّا عَنْ
عِبَادَتِكُمْ لَغٰفِلِيْنَ ﴿۳۰﴾

31. Huko kila mtu atayajua aliyoyatanguliza, na watarudishwa kwa Mwenyezi Mungu. Mola wao wa haki, na yatawapotea yale waliyokuwa wakiyatunga.

هُنَالِكَ تَبْلُوْا كُلُّ نَفْسٍ مَّآ اَسْلَفَتْ وَرُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ
مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿۳۱﴾ ع

na maana ya kwamba waaminio watafikia mwisho wenye furaha; ya kwamba watafanikiwa, na ya kwamba Mungu atawafanya hodari na wenye juhudi.

Neno *Ziyaadah,* "Zaidi," linaonyesha ya kwamba waaminio watampata Mungu Mwenyewe kuwa malipo yao, neno *Al-Husnaa* (lenye pia maana ya kumwona Mungu) lakubaliana na ibara hii.

Aya 28. Aya hii imekusanya kweli nyingi zenye maana: (a) Ingawa ujira wa wema ni mwingi, ujira wa ubaya ni sawa na ubaya wenyewe; (b) wanaovunja Sheria ya Mungu wanakoma kupata mawazo bora na tamaa kubwa. Wanakuwa wenye kuigaiga wenzao, bila kuwa na uwezo wa kuanzisha mambo, na hawakusudii kuwa viongozi wa watu; (c) baada ya kuanguka hivi na kukosa radhi ya Mungu, wanakuwa hawaustahili msaada wa Mwenyezi Mungu ulio ni lazima kwa kuwanyanyua toka vilindi vya upotofu walimozama; (d) uovu na uasi wanaotenda waovu hauwezi kufichika kwa muda mrefu, bali sasa au baadaye lazima utaonekana bayana na kujulikana kwa watu.

FUNGU 4

32. Sema: Ni nani anayewaruzukuni kutoka mbinguni na ardhini? Au ni nani anayemiliki masikio na macho? Na ni nani amtoaye mzima katika mfu na kumtoa mfu katika mzima? Na ni nani atengenezaye mambo yote? Bila shaka watasema: Ni Mwenyezi Mungu. Basi sema: Je, hamtaacha kufuata matamanio yenu mabaya?

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

33. Basi Huyo Ndiye Mwenyezi Mungu, Mola wenu wa haki. Tena ni nini kinachobaki baada ya haki isipokuwa upotevu dhahiri? Imekuwaje tena mnageuzwa mbali kutoka kwenye haki?

فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ۖ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ ۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٣٣﴾

34. Hivi ndivyo kauli ya Mola wako imehakiki juu ya wale walioasi, ya kwamba wao hawaamini.

كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٤﴾

35. Sema: Je, yuko katika washirikina wenu anayeanzisha kiumbe, kisha akakirejesha? Sema: Mwenyezi Mungu ndiye Aanzishaye kiumbe kisha Akakirejesha; basi mnageuzwa wapi?

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ قُلِ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٣٥﴾

36. Sema: Je, yuko katika washirika wenu aongozaye kwenye haki? Sema: Mwenyezi Mungu ndiye Aongozaye kwenye haki. Basi Je, aongozaye kwenye haki anastahili zaidi kufuatwa au yule asiyeongoza isipokuwa aongozwe? Basi mmekuwaje? Mnahukumuje?

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ ۚ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ ۗ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهِدِّي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ ۖ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾

Aya 32. Aya hii inaeleza kwa namna nzuri jinsi ufunuo wa Mwenyezi Mungu unavyohusiana na akili: ni kama mvua na ardhi. Japo mvua ipige, kama ardhi haina hali njema, haiwezi kuotesha; na kadhalika ardhi yenye rutuba bila mvua ni kazi bure. Hivyo mtu hawezi kumfikia Mungu kwa akili zake tu bila kusaidiwa na wahyi wa Mwenyezi Mungu. Hapa mvua ni mfano wa wahyi au ufunuo na ardhi ni mfano wa akili ya mwanadamu.

37. Na wengi wao hawafuati ila dhana tu. Hakika dhana haifai mbele ya haki hata kidogo. Hakika Mwenyezi Mungu Anajua wanayoyatenda.

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا ۚ إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي
مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٧﴾

38. Na haiwezekani Qur'an hii kutungwa na ye yote isipokuwa Mwenyezi Mungu. Bali inayasadikisha yaliyo mbele yake, na ni maelezo ya Kitabu. Haina shaka, imetoka kwa Mola wa walimwengu.

وَمَا كَانَ هَٰذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلَٰكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ
لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٨﴾

Aya 37. *Dhanna,* "Dhana." Neno hili hutumika katika maana mbalimbali: (1) Shaka au kutokuwa na yakini; (2) wazo, fikira au kisio; (3) kuwa na sababu zenye nguvu pamoja na kukubali ya kwamba inawezekana jambo liwe kinyume na hivyo; (4) ujuzi au yakini (Lane).

Aya hii inataka kusema ya kwamba itikadi na maoni yanayoshikwa na washirikina yanatokana na dhana au shuku tu, kwa sababu waungu wao hawawafunulii mwongozo.

Kwa kutumia maneno, *wengi wao,* Qur'an haina maana ya kwamba baadhi ya washirikina wana sababu za kutosha kwa kushikilia miungu yao ya masanamu. Maneno hayo yametumiwa kuonyesha namna mbili za washirikina. Namna ya kwanza ni hao wanaoshikilia miungu yao ya masanamu kwa ajili ya choyo na ushupavu ingawa nyoyoni mwao wanajua vyema ya kuwa ibada ya masanamu haina msingi wa kweli au wenye akili. Namna ya pili, ambao ndio wengi, wanasadiki kwa roho safi kuwa miungu ni wengi, ingawa imani hiyo si kama wana sababu nayo au kukubaliwa na akili ama wameishika kwa kuichungua, bali wanajifuatia tu kwa dhana na ushirikina.

Aya 38. Qur'an katika Aya hii inatoa sababu tano zenye nguvu sana kuonyesha ya kwamba bila shaka imetoka kwa Mwenyezi Mungu, na haikutungwa na mwanadamu.

1. Hoja ya kwanza inayodokezwa na maneno, *isipokuwa Mwenyezi Mungu,* ni ya kwamba Qur'an ina habari za namna ambayo zimekiuka akili ya mwanadamu kuzijua, na haziwezi kubainishwa ila na Mwenyezi Mungu peke yake. Sasa katika mambo yanayojulikana na Mwenyezi Mungu peke yake, ni habari za mambo ya ghaibu, kama bishara zinazotaja matukio makubwa ya baadaye; na hapawezi kuwa shaka juu ya Kitabu kutoka kwa Mungu chenye habari anazozijua Mungu peke yake.

2. Hoja ya pili inayotolewa hapa kuonyesha kuwa Qur'an imetoka kwa Mwenyezi Mungu ni kwamba mbali na bishara zake yenyewe, kubatilisha wazo la kusema imetungwa na mtu, bishara za Manabii waliotangulia pia zinahakikisha kuwa Qur'an imetoka kwa Mungu. Jambo hili linagusiwa katika maneno haya, *inayasadikisha yaliyo mbele yake,* na ni wazi ya kwamba hakuna kitabu kinachotungwa na mwanadamu kinachoweza kujitimizia bishara zilizotabiriwa katika Vitabu vya Manabii waliopita zamani.

3. Hoja ya tatu iliyomo katika Aya hii inagusiwa na maneno haya *Maelezo ya Kitabu,* yaani Qur'an inaeleza na kutoa tafsiri ya mafundisho ya Vitabu vya zamani. Hii pia ni dalili yenye nguvu sana ya ukweli wa Qur'an. Vitabu vilivyotangulia vinahitaji msaada wa Qur'an kwa kufafanua mafundisho yao. Taurati, Injili, Vedas, Zend-Avesta - vyote hivi ni vitabu vya zamani vinavyoshughulika kueleza mafumbo makubwa makubwa ya mambo ya dini kama vile umoja wa Mwenyezi Mungu, wahyi na ufunuo, sifa za Mwenyezi Mungu, utume, maisha ya Akhera, hali za tabia na za roho n.k.w. Lakini hakuna kimoja katika vitabu hivyo kinachoeleza mambo haya kwa namna ya kuyafanya yawe wazi kabisa na kufahamika, na mitatanisho yao ni lazima ielezwe kwa msaada wa mafundisho ya Qur'an.

39. Je, wanasema ameitunga? Sema: Basi leteni sura moja mfano wake na waiteni mwezao badala ya Mwenyezi Mungu, kama ninyi mnasema kweli.

40. Bali wameyakadhibisha wasiyoyazunguka elimu yake wala hakika yake haijawafikia. Hivi ndivyo walikadhibisha waliokuwa kabla yao. Basi kaangalie jinsi ulivyokuwa mwisho wa wadhalimu.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا
مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾
بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ ۚ
كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۖ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾

Hivyo Aya hii inaleta madai ya kwamba Qur'an inaeleza na kufafanua sehemu za vitabu vya zamani zisizofahamika vyema na zenye kutatiza; na makafiri wanaambiwa ya kwamba kama watakataa Qur'an kutoka kwa Mungu, watalazimika kukubali ya kwamba Mungu mwenyewe hakuweza kutia elimu nyingi ya mambo ya kiroho katika Vitabu vya zamani kama alivyoweza mwanadamu (Mtume Muhammad) kufanikiwa kutia katika hiki Kitabu kidogo tu cha Qur'an. Hivyo wafuasi wa dini nyingine watalazimika ama kukubali Qur'an imetoka kwa Mungu au kukataa Vitabu vya zamani pia.

4. Hoja ya nne katika Aya hii imo katika maneno, *Haina shaka,* yaani Qur'an ina hoja zote na dalili zote zinazotakikana kuthibitisha kuwa imetoka kwa Mungu, na haina haja ya kusaidiwa na mtu nje au kitabu kingine kwa jambo hilo. Qur'an inaeleza migogoro ya maisha ya watu kukaa pamoja, ya mwenendo na tabia na ya mambo ya kiroho, kwa ukamilifu na utoshelezo wa namna ambayo mtu ye yote atakayeifikiria bila upendeleo ataona mara moja ya kuwa Qur'an haitoi madai yo yote ila inayafuatisha na hoja madhubuti, na dalili imara. Jambo hili ni ushahidi usiokanushika ya kwamba Kitabu hiki bila shaka kimetoka kwa Mungu; maana Qur'an inataka tuamini mambo mengi yasiyoonekana, na haiko katika uwezo wa mwanadamu kuhakikisha mambo yasiyoonekana kwa hoja za akili tu bila kusaidiwa na uwezo wa kutazama na mazoea. Lakini ni wazi mtu hawezi kuviangalia vitu visivyoonekana na kuvizoea. Mungu tu ndiye awezaye kufanya hivyo.

5. Hoja ya tano ya kuhakikisha kuwa Qur'an imetoka kwa Mungu inayoelezwa na Aya hii imo katika maneno haya, *Imetoka kwa Mola wa walimwengu.* Maneno haya yanadokeza ya kwamba kwa Qur'an hii sifa ya Mwenyezi Mungu ya *Rabbul 'Aalamiin* (Mola wa walimwengu) imedhihirishwa kwa wanadamu wote. Qur'an haikusudiwi kutosheleza mahitaji ya taifa mojawapo au majira fulani tu, kama ilivyokuwa hali ya Vitabu vilivyotangulia; bali inakusudiwa kutosheleza haja za mataifa yote na za nyakati zote. Kwa hakika haiwezekani kwa mwanadamu kutoa Kitabu kinachoweza kutosheleza haja za wanadamu wote kwa nyakati zote. Kwa desturi mtu huvutwa na mastakimu yake naye huangalia na kutaka kutosheleza haja zake zilizo karibu naye. Ni Mungu peke yake anayeweza kutoa mafundisho ya namna ambayo yawe yanafaa sawasawa kila wakati na kwa watu wote, ambayo hayawezi kuhafifishwa na mabadiliko ya nyakati na hali. Basi Qur'an ndiyo ina mafundisho ya namna hiyo.

Aya 39. Licha ya uzuri wa Qur'an uliotajwa katika Aya iliyotangulia, makafiri walikuwa bado na ujasiri wa kusema ya kwamba Qur'an imetungwa na Mtume *s.a.w.* Aya hii inawauliza, kama Kitabu bora namna hiki kinaweza kutungwa na mwanadamu, basi kwa nini makafiri nao hawajitungii chao kimoja cha namna hii? Wito wa mashindano kama haya umetangazwa katika Qur'an mahali mbalimbali. Mahali pamoja makafiri wameambiwa walete Kitabu kinachofanana na Qur'an nzima; mahali pengine wameambiwa walete sura kumi zinazoweza kulinganishwa na sura za Qur'an; na bado mahali pengine Qur'an imewataka walete hata sura moja inayofanana na sura za Qur'an. Jambo hili linaonyesha ya kwamba kila fungu lenye wito huo wa mashindano hayo, linatoa wito wa namna ya peke yake na kila wito ni mbali na mwingine.

41. Na miongoni mwao yuko anayeiamini, na miongoni mwao yuko asiyeiamini. Na Mola wako Awajua sana waharibifu.

وَمِنْهُم مَّن يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُم مَّن لَّا يُؤْمِنُ بِهِ ۚ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤١﴾

FUNGU 5

42. Na kama wakikukadhibisha, basi sema: Mimi nina amali yangu na ninyi mna amali yenu; nanyi hampasiwi na niyatendayo, wala mimi sipasiwi na mnayoyatenda.

وَإِن كَذَّبُوكَ فَقُل لِّي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ ۖ أَنتُم بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤٢﴾

Mathalan neno "wake" katika tamko *mithlihii* (mfano wake) haliihusu Qur'an yote, bali linahusu tu Aya iliyoitangulia hii. Kama ambavyo tumeona Aya hiyo imeleta hoja tano kuhakikisha ya kwamba Qur'an ni neno la Mungu lililofunuliwa, na katika Aya hii makafiri wanaambiwa kama bado wanashikilia kuidhani Qur'an ni neno la mwanadamu, basi nao walete Kitabu ambacho, wacha mbali shauri ya kuwa na dalili zote tano zilizomo katika Aya iliyotangulia, chao kiwe haidhuru na dalili moja tu. Ni jambo la hakika kabisa ya kwamba hakuna hata dalili moja katika hizi tano, zithubutishazo Qur'an kutoka kwa Mungu, inayoweza kupatikana katika kitabu cho chote kilichotungwa na mwanadamu. Haya ndiyo madai ambayo hakuna ye yote aliyethubutu kuyapinza, wala haiwezekani kuwa hata baadaye atatokea awezaye kuyapinza. Wito huu wa mashindano unasimama kwa nyakati zote. Mbingu na ardhi vinaweza kuondoka, lakini hakuna mtu atakayeweza kuleta kitabu mfano wa Qur'an.

Kama neno *Suura* katika Aya hii lichukuliwe kwa maana ya sura, hapo Aya hii itakuwa na maana ya kwamba makafiri wanatakiwa walete hata sura moja inayofanana na Qur'an. Lakini hapo mashindano hayataonyeshwa hivyo. Maana katika sura hiyo makafiri wataitwa kuleta sura nzima yenye dalili zote tano zilizotajwa katika Aya iliyotangulia, ambapo katika hali ya kwanza wanatakiwa walete utungo wo wote wenye sifa tu ya hizo tano. Pia tazama sura 2:24.

Aya 41. Aya hii inaonyesha ya kwamba, maadui, juu ya uadui wao, si kama wote hawataongoka. Baadhi yao watarudi nafsi zao na kukubali Uislamu. Wale tu wanaoshikilia mwendo mbaya na wanaoendelea kutenda maovu mpaka mwisho ndio watajinyima kabisa imani na mwongozo. Aya inaeleza sababu kwa nini adhabu ya Mungu iliakhirishwa, ya kwamba si kama ilielekea tu kuwa baadhi yao wataingia Uislamu, bali Mwenyezi Mungu alijua barabara kuwa wengine wao watakuwa Waislamu waaminifu kabisa. Hivyo akaacha kuwapelekea adhabu Yake mapema.

Aya hii ina bishara kubwa iliyotimizwa baadaye. Kama watu wa Makka wangehilikishwa mara moja walipomkataa Mtume, watu kama Khalid bin Waliid na 'Amir bin al-A'as, 'Ikrima bin Abu Jahal na watetezi wengine wengi hodari wa Uislamu wangekubalije dini ya haki?

Aya 42. Aya hii inabainisha vizuri jinsi Islamu ilivyo kwa ajili ya watu wote na ilivyo na mawazo mapana. Makafiri wanaambiwa hapa ya kwamba kama wanapendelea kumkataa Mtume, wako huru kabisa kufanya hivyo. Kwa kweli kila inapotokea hitilafu baina ya maoni ya makundi mawili, kila kundi lina haki ya kuonyesha kuwa jingine ndilo lenye makosa. Lakini hitilafu hii isiruhusiwe kuruka mipaka, na kundi mojapo lisishurutishe wenzao kukubali tu vile watakavyo wao.

43. Na wako miongoni mwao wanaokusikia sana. Je, unaweza kuwasikilizisha viziwi ingawa hawafahamu?

وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ ۚ أَفَأَنتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾

44. Na wako miongoni mwao wanaokutazama. Je, unaweza kuwaongoza vipofu ingawa hawaoni?

وَمِنْهُم مَّن يَنظُرُ إِلَيْكَ ۚ أَفَأَنتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ ﴿٤٣﴾

45. Hakika Mwenyezi Mungu Hawadhulumu watu cho chote, lakini watu wanajidhulumu wenyewe.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَٰكِنَّ النَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾

46. Na siku Atakayowakusanya (wataona) kana kwamba hawakukaa (duniani) ila saa moja tu ya mchana; watajuana wao kwa wao. Hakika wamekwisha pata hasara wale walioukadhibisha mkutano wa Mwenyezi Mungu, wala hawakuwa wenye kuongoka.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ ۚ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾

47. Na kama Tukikuonyesha baadhi ya yale Tuliyowaahidi au Tukufishe kabla, marejeo yao ni Kwetu, kisha Mwenyezi Mungu Atakuwa Shahidi juu ya yale wanayoyatenda.

وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾

Aya hii inasema ya kwamba inapojulikana vyema ya kuwa waaminio na makafiri ni makundi mawili mbalimbali na hakuna maelekeo ya kukosa kuwapambanua, na inapokuwa namna zao za kufanya kazi pia ni tofauti, basi hakuna sababu ya kutumia nguvu. Nguvu inaweza kutumiwa inapokuwa mwendo wa kundi moja unaelekea kulitia aibu kundi jingine. Lakini wanapokuwa kama walivyo, matendo ya Mtume na wafuasi wake hayatii aibu upande wa makafiri, wala matendo ya makafiri hayatii aibu upande wa waaminio, basi kundi mojapo halina haki ya kuwaletea karaha wengine.

Aya hii pia inaweza kufasiriwa namna nyingine. Inaweza kuwa na maana ya kwamba matendo ya Mtume *s.a.w.* yanapambanuka kabisa mbali na yale ya makafiri, na hayashabihiani. Basi, mambo yawapo kama hivyo, matokeo yataonyesha ni kazi ya nani iliyo sawa na ya nani yenye makosa. Kunapokuwa mfanano baina ya matendo ya pande mbili, ni vigumu kupambanua sababu ya maendeleo au maanguko ya kundi mojapo lo lote. Lakini kunapokuwa hakuna mshabaha japo katiti baina ya matendo ya pande mbili, basi kila mtu anapata usemeo yanapoonekana matokeo.

Aya 47. Aya hii imeweka kanuni ya jambo la maana ya kwamba bishara zenye maonyo na matisho ya kufika adhabu zinaweza kuachwa zisitimizwe. Aya hii inaonyesha ya kwamba bishara huwa za namna mbili: (1) Zenye masharti, kama inavyobainika katika neno *immaa* (kama) na *aw* (au) yaliyotumiwa katika Aya hii; (2) zinazoweza kuvunjwa au kuzuiwa zisitimizwe, kama linavyoonyesha neno *ba'adh* (baadhi) na *nuriyannaka* (Tukikuonyesha). Neno *ba'adh* linaonyesha wazi kabisa ya kwamba Aya hii inasema juu ya bishara zile tu zilizokusudiwa kutimizwa bado Mtume yu hai, kwani bishara zilizokuwa za kutokea baada ya kufa kwake, ni

48. Na kila umati una Mtume. Basi anapofika Mtume wao inahukumiwa baina yao kwa adili nao hawadhulumiwi.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ ۖ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُم
بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na husema: Lini ahadi hii (itatokea) kama mnasema kweli?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٩﴾

50. Sema: Similiki kwa ajili ya nafsi yangu dhara wala nafuu, isipokuwa Apendayo Mwenyezi Mungu. Kila umati una muda. Unapofika muda wao, basi hawataikawiza saa wala hawataitanguliza.

قُل لَّا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۗ
لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۚ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ
سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٥٠﴾

51. Sema: Mwaonaje kama iwafikieni adhabu Yake usiku au mchana, wataikimbiaje wenye makosa?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَّاذَا
يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥١﴾

52. Je, ikisha tokea mtaiamini? Je, sasa! na hali mlikuwa mkiihimiza.

أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنتُم بِهِ ۚ آلْآنَ وَقَدْ كُنتُم بِهِ
تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٢﴾

53. Kisha waliodhulumu wataambiwa, Ionjeni adhabu ikaayo. Hamtalipwa ila kwa yale mliyokuwa mkiyachuma.

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ
تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٣﴾

dhahiri hazikukusudiwa kutimizwa bado angali hai, na hivyo hazikuhitaji zitajwe katika maneno haya tuliyo nayo. Kwa bahati Aya hii pia inaonyesha ya kuwa inayumkinika bishara yo yote ya adhabu isitimizwe Mtume bado angali hai, maana iliwezekana ya kwamba wote wale aliokuwa anawahubiria Uislamu, wamwamini, na hivyo kusingekuwa sababu ya kufika adhabu. Maneno ya Aya hii pia yamepangwa kwa namna ya kuonyesha uwezo kamili wa Mwenyezi Mungu; waila, kwa desturi sio watu wote huamini.

Aya hii pia inaonyesha ya kwamba si lazima bishara ziwekewe muda wa kuzitimiza, kwani muda uliowekwa kwa kutimizwa bishara zilizosemwa hapa haukuwekewa kipimo, ukivuka hata kuingia katika nyakati za baada ya kufariki Mtume *s.a.w.* Naam, hata kama muda uonekane kama umewekwa, ambao hapa utakuwa maadamu Mtume yu hai. Muda wenye kikomo silo jambo kubwa kwani Aya yenyewe inakubali ya kwamba sehemu ya bishara hizi haitatimia katika wakati wa uhai wa Mtume *s.a.w.*

Zaidi ya hayo inajitokeza katika Aya hii ya kwamba bishara zinazoweza kutanguliwa na kuvunjwa ni zile tu zinazohusu mambo yasiyo muhimu, maana bishara zinazohusu kanuni zilizo kubwa za daima, hizo hazivunjwi. Mfano wa bishara za aina isiyotanguka ni huu: *Mwenyezi Mungu Ameandika: Bila shaka Nitashinda Mimi na Mitume Wangu.* (sura 58:22); ilhali bishara zinazotanguliwa ni kama zinazobainishwa na Aya hii tunayoieleza isemayo, *yale Tunayowaonya.* Hii inaonyesha ya kwamba bishara zenye matisho na maonyo juu ya adhabu inayokaribia huenda zikavunjwa, ambapo zile zenye ahadi ya mambo ya desturi, yanayohusu Mitume wote wa Mungu, haziwezi kattu kuvunjwa, na ni lazima zitimie.

Aya 53. *'Adhaabal-khuldi*, "Adhabu ikaayo." Mradi wake ni adhabu itakayokuja kaa na kuwapasukia wasioamini; si mradi wake adhabu isiyo na mwisho. Neno hili linaonyesha namna adhabu itakavyowashika barabara hao watakaoipewa.

54. Na wanakuuliza: Je, ni kweli hiyo? Sema: Ehe! naapa kwa Mola wangu, hiyo ni kweli, nanyi hamwezi kuponyoka.

وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقٌّ هُوَ ۖ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ ۖ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٤﴾

FUNGU 6

55. Na kama kila mtu aliyedhulumu angalikuwa na (yote) yaliyomo ardhini, bila shaka angeyatoa kujikomboa. Na watakapoiona adhabu wataficha majuto; na itahukumiwa baina yao kwa adili, nao hawatadhulumiwa.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ ۗ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ ۖ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ۚ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

56. Sikilizeni! bila shaka vilivyomo katika mbingu na ardhi ni vya Mwenyezi Mungu. Sikilizeni! hakika ahadi ya Mwenyezi Mungu ni haki, lakini wengi wao hawajui.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

57. Yeye ndiye Huhuisha na Hufisha, na Kwake mtarejeshwa.

هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٧﴾

58. Enyi watu! hakika yamewafikieni mauidha kutoka kwa Mola wenu na uponyi wa yale yaliyomo vifuani, na mwongozo na rehema kwa waaminio.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

Aya 55. *Asarrunnadaamat,* "Wataficha majuto." Maneno haya pia yanaweza kutafsiriwa, "Watadhihirisha majuto."

Aya 56. Aya hii inaonyesha ukweli ulio mkuu. Kwa kuwa vyote vilivyomo mbinguni na duniani ni vya Mwenyezi Mungu, ni kazi bure kujaribu kumpendeza Mungu au Mtume Wake kwa kuwapa rushwa (tazama Aya iliyotangulia). Mitume wa Mungu hawawezi kuzuiwa kuendesha ujumbe waliotumwa kwa ajili ya rushwa. Watu wa Makka wakijaribu kumzuia Mtume s.a.w. asihubiri kulaumu ibada ya masanamu, walitaka kumpa kila namna ya rushwa; lakini juu ya rushwa zao zote aliwajibu ya kwamba hata kama wakiweka jua juu ya mkono wake wa kulia, na mwezi mkono wake wa kushoto, hataacha ujumbe wake (Hisham na Zurkani).

Hakika ni kwamba kwa kuwa masultani na wafalme wanahitaji vitu vya dunia hii, basi rushwa na vitu vya kujikombolea vinawapendeza. Lakini kwa kuwa Mungu mwenyewe ndiye Mwumba wa vitu vyote, vitu vya kujikombolea havina thamani Kwake isipokuwa mtu ajitoe sadaka yeye mwenyewe, hapo Mungu kwa haraka anapokea, kwani sadaka ya namna hiyo ni njia ya kujitakasa.

Aya 58. Aya hii inaonyesha ni kwa sababu gani Mtume *s.a.w.* alishinda upesi. Inaeleza ya kwamba si majeshi ya vita wala makasiki ya mali au makundi ya wafuasi bali ni Qur'an iliyo

59. Sema: Kwa fadhili za Mwenyezi Mungu na rehema Zake, basi wafurahie hayo. Hiyo ni bora kuliko wanavyovikusanya.

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٩﴾

60. Sema: Je mmeona Aliyowateremshieni Mwenyezi Mungu katika riziki kisha mkafanya katika hiyo haramu na halali. Sema: Je, Mwenyezi Mungu Amewaruhusuni, au mnamtu-ngia Mwenyezi Mungu uwongo?

قُلْ أَرَأَيْتُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُم مِّن رِّزْقٍ فَجَعَلْتُم مِّنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ آللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ﴿٦٠﴾

61. Na ni nini dhana ya wale wanaomtungia Mwenyezi Mungu uwongo juu ya siku ya Kiyama? Hakika Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye kuwafadhili watu, lakini wengi wao hawashukuru.

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ع

FUNGU 7

62. Na hushughuliki katika kazi yo yote, wala husomi humo katika Qur'an, wala hamfanyi kitendo cho chote,

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِن قُرْآنٍ وَ

---

bora, na mafundisho yake yenye nguvu, ambayo mtu hawezi kushindana nayo kwa muda mrefu ila yatamwathiri, na atakuwa radhi kuyageukia yamwongoze.

Qur'an ni mauidha kwa sababu ina mafundisho ambayo yamekuja kwa nia safi ya kuwapa watu shauri jema. Hivyo, watu wanapoona ya kwamba Mtume hatafuti kujitukuza kwa kutangaza mafundisho haya, bali anachotaka ni kwamba wapone, hawatakosa kuvutwa na mafundisho yake; (b) mafundisho ya Qur'an yamefanywa kwa namna ambayo yanazama mpaka kuuathiri moyo wa mtu. Yanatia mkazo sana juu ya kumpenda na kumwogopa Mungu hata mtu mwenye moyo mgumu sana hawezi kubakia yasimwathiri; (c) yameweka kwa namna nzuri kila kanuni na sheria ya tabia njema zinazomsahihisha mtu na kumfanikisha.

Kama Aya hii inavyotuambia, Qur'an ni *Shifaa* (uponyi) pia. Qur'an inaponya magonjwa yote ya kiroho. Mtu na awe ameanguka namna gani, akili yake huendelea kuwa na kiu ya ukweli, na kutaka kujua hakika ya mambo. Na ni pale akili yake inapokuwa inavurugwa na shaka, naye anataka kupata utulivu juu ya mambo ya kiroho, ndipo Qur'an inajitokeza kumponya na kuondoa shaka zake zote; na matokeo yanakuwa ya kwamba inamvuta sana aipende.

Qur'an ni "ponyo" la yale yaliyomo moyoni kwa maana ya kwamba inatosheleza matamanio ya moyo. Ni tabia ya mwanadamu anaposoma habari za watu wakubwa katika dini, na kujua jinsi vina virefu vya mambo ya kiroho vilivyofunguliwa kwao, roho yake inatamani ya kwamba mambo hayo anayoyasadiki yawe pia kwa ajili yake aone kama vile watu watakatifu wa zamani walivyoona. Hii ndiyo tamaa inayosumbua mioyo ya watu wengi, na watu ambao nyoyo zao zimeshikwa na tamaa hii watapata maburudiko katika Kitabu hiki, na ndani yake wataona mwongozo utakaowafikisha kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 62. Aya hii ni mojawapo katika Aya mashuhuri za Qur'an. Inaonekana kana kwamba

isipokuwa Sisi Tunakuwa mashahidi juu yenu mnaposhughulika nayo. Wala hakifichikani kwa Mola wako kitu cho chote kilicho sawa na uzito wa chembe katika ardhi wala katika mbingu, wala kidogo kuliko hicho wala kikubwa, isipokuwa kimo katika Kitabu kielezacho.

63. Sikilizeni! hakika rafiki za Mwenyezi Mungu hawana hofu wala hawahuzuniki -

لَا تَعۡمَلُونَ مِنۡ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيۡكُمۡ شُهُودًا إِذۡ تُفِيضُونَ فِيهِۚ وَمَا يَعۡزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثۡقَالِ ذَرَّةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِي ٱلسَّمَآءِ وَلَآ أَصۡغَرَ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكۡبَرَ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٍ ٦٢

أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ٦٣

Mwenyezi Mungu Anatoa hotuba Yake penye Kiti Chake cha Enzi na Utukufu. Na upande Wake mmoja yuko Mtume Muhammad *s.a.w.* pamoja na wafuasi wake, na upande mwingine kuna makafiri. Maneno haya *na hushughuliki katika kazi yo yote, wala husomi humo katika Qur'an,* yanaambiwa Mtume Muhammad na Waislamu, na maneno haya, *Wala hamfanyi kitendo cho chote, isipokuwa Sisi Tunakuwa mashahidi juu yenu mnaposhughulika nayo,* yanaambiwa makafiri. Aya hii inawakumbusha waaminio ya kwamba kukubali haki peke yake au kubashiri dini peke yake, si mambo yenye kutosha. Kinachotakikana ni namna mtu anavyoiingiza imani yake katika matendo yake, na nia inayompeleka kufanya matendo hayo. Kwa hiyo mumini wa kweli anatakiwa kila mara kuchungua barabara nia yake na matendo yake. Hivyo, walioamini wasijidanganye bure kuwa kujisema kwao wameamini na kuitangaza imani hiyo kutawapatia radhi ya Mwenyezi Mungu na kuwavutia msaada Wake. Wanalazimika kuonyesha kwa usafi wa nia zao na wema wa matendo yao ya kwamba kweli wanastahili kibali cha Mwenyezi Mungu. Aya hii inatoa somo kubwa la kwamba isipokuwa matendo mema yatendwe kwa nia njema na kwa namna nzuri, hayawezi kuleta matokeo mema au kumpatia mtu radhi ya Mwenyezi Mungu.

Upande mwingine makafiri wanapewa onyo kali ya kwamba kukataa kwao haki na kuicheka na kuidhihaki, na pia matendo yao ya kuipinza dini ya Mungu, hayapiti bila kuonekana, nao watakutana na ajali inayowastahili.

Maneno haya *asghar* na *akbar* (kidogo na kikubwa), yametumiwa kuonyesha ya kwamba, kuna baadhi ya vitu vinafichikana kwa sababu ya udogo wao, na kuna vingine vinakuwa vikubwa sana hata kwa kiasi cha kufanya sehemu zao nyingine zisionekane. Kwa mfano, mtu anaweza kuona sehemu tu ya mlima mkubwa wala si wote. Kwa hiyo Qur'an inasema sawa ya kwamba nguvu ya kuona ya Mwenyezi Mungu ni kali kabisa hata hakuna kitu kiwe kidogo namna gani kinaweza kufichama asikione. Na pia nguvu Yake ya kuona imeenea kabisa hata kitu kiwe kikubwa chapataje hakuna sehemu yake yo yote itakayokaa asiione.

Kadhalika elimu ya *sayansi* imehakikisha ya kwamba kuona na kusikia kunategemea mitingisho *(vibrations)* yenye kikomo. Kuna kikomo cha jicho kuona na sikio kusikia. Nguvu ile inapopungua au kuzidi kiasi kinachotakiwa, jicho halitaona wala sikio halitasikia. Kwa mfano, sikio haliwezi kusikia sauti iliyo si chapu chapu kuliko mitingisho *(vibrations)* thelathini kwa nukta moja; wala haliwezi kusikia sauti iliyo kasi zaidi ya mitingisho *(vibrations)* arobaini kwa nukta moja. Hivyo, hata elimu ya *sayansi* imehakikisha ya kwamba baadhi ya vitu vinaliponyoka jicho au sikio kwa sababu ya ima udogo wao au ukubwa wao. Lakini Qur'an inasema, hivyo sivyo mambo yalivyo kwa Mwenyezi Mungu ambaye anaviona vitu vyote kwa ukamilifu, vidogo au vikubwa.

Aya 63. *Laa khaufun 'alaihim,* "Hawana hofu" Maana ya maneno haya ni kwamba

64. Ambao waliamini na wakawa wamchao.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ٦٣

65. Wao wanazo habari njema katika maisha ya dunia na katika Akhera. Hakuna mabadiliko katika maneno ya Mwenyezi Mungu; huo ndio ufaulu mkubwa.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٦٤

66. Wala isikuhuzunishe kauli yao. Hakika utukufu wote ni wa Mwenyezi Mungu. Yeye Ndiye Asikiaye, Ajuaye.

وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦٥

67. Sikilizeni! bila shaka vilivyomo mbinguni na ardhini ni vya Mwenyezi Mungu. Na wale wanaowaomba washirika badala ya Mwenyezi Mungu kwa hakika hawawafuati hao washirika. Wanachokifuata siyo ila ni ushabiki tu na hawashughuliki na cho chote isipokuwa dhana tu.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ٦٦

---

waaminio hawahofu kuwa kuna dhara yo yote ya hakika itakayowafika. Maneno haya siyo maana yake kuwa hakuna hatari itakayowafikia. Kadhalika maneno, *Walaa hum yahzanuun*, "Wala hawatahuzunika," maana yake ni kuwa waaminio hawatapata huzuni juu ya yale waliyoyatenda zamani. Hivyo, yajayo na yaliyopita yamewekwa salama kwa ajili ya waaminio. Hali hii ya ajabu, maana hakuna ufalme wo wote duniani unaoweza kuahidi kwa yakini kulinda salama ya mtu ya mambo yake yaliyopita na ya baadaye. Ni Mwenyezi Mungu tu anayeweza kufanya hilo. Kwa hakika inasikitisha ya kwamba badala ya watu kumgeukia Mwenyezi Mungu ili wawe salama wanageukia ambako hawawezi kuipata salama.

Maneno *khauf* (hofu) na *Huzn* (huzuni) kwa yakini yametumiwa katika Qur'an katika matukio fulani juu ya Manabii. Lakini hofu au huzuni ya Manabii huwa si juu yao wao wenyewe, bali huwa kwa kuwaonea wengine, na kuwahofia watu wengine au kuwahuzunikia ni jambo la kusifiwa, si adhabu. Ni kwa maana hii neno *huzn* (huzuni) limetumiwa kwa ajili ya Nabii Yakubu katika sura 12:85, na neno *khauf* (hofu) likatumiwa kwa ajili ya Nabii Zakaria katika sura 19:6.

Aya 65. *Wanazo habari njema.* Mtume s.a.w. alisema ya kuwa hizi habari njema ni "Ndoto za kweli zinazomhusu mumini anazoziona, au ambazo watu wengine wanaziona zinazomhusu yeye" (Bukhari). Neno *Bushraa* (habari njema) lina matumizi mapana na linaweza kutumiwa kwa kuhusu wahyi na njozi za Manabii, pia za mawalii na waaminio; na Aya hii inahusu namna zote hizi mbili za njozi na wahyi (Jarir na Kathir).

Hakuna mabadiliko katika maneno ya Mwenyezi Mungu. Maneno haya yanaweza kuwa na maana mbili: (a) Kuleta *bushraa* (habari njema) ni sheria ya Mwenyezi Mungu na ya tangu azali, na kwa kuwa ni ya azali basi itawatimilia Waislamu pia; na (b) hii ni ahadi maalumu wanayopewa Waislamu, na Mwenyezi Mungu amekata shauri ya kwamba ahadi hii haitabadilika. Jambo hili linaonyesha ya kwamba kuna baadhi ya bishara zisizoingia katika kundi la "maneno ya Mungu" yaliyotajwa katika Aya hii, na ambazo zinaweza kubadilishwa, na ziko nyingine zinazoingia katika kundi hilo na ambazo hazikosi kutimia.

68. Yeye ndiye Aliyewafanyieni usiku ili humo mtulie, na mchana ung'aao. Hakika katika hayo zimo Ishara kwa watu wasikiao.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ
مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٨﴾

69. Wanasema: Mwenyezi Mungu Amepanga mwana! Ameepukana na hayo, Yeye Anajitosheleza. Ni vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini. Ninyi hamna dalili kwa hayo. Je, mnasema juu ya Mwenyezi Mungu msiyoyajua?

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبْحَانَهُ ۖ هُوَ الْغَنِيُّ ۖ لَهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
بِهَٰذَا ۚ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٩﴾

70. Sema: hakika wale wanaomsingizia Mwenyezi Mungu uwongo hawastawi.

قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا
يُفْلِحُونَ ﴿٧٠﴾

71. Watapata starehe ndogo isiyodumu katika hii dunia. Kisha marejeo yao ni Kwetu. Ndipo Tutawaonjesha adhabu kali, kwa sababu hawakuwa wenye kuamini.

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ
الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧١﴾

FUNGU 8

72. Na uwasomee habari za Nuhu alipowaambia watu wake: Enyi watu wangu! ikiwa cheo changu na kukumbusha kwangu Aya za Mwenyezi Mungu yanawachukizeni, basi mimi nategemea kwa Mwenyezi Mungu. Nanyi kusanyeni mambo yenu na washirika wenu, tena shauri lenu lisifichike kwenu, kisha mpitishe kwangu wala msinipe nafasi.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنْ
كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى
اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ
أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ ﴿٧٢﴾

73. Lakini mkigeuka, basi siwaombeni ujira. Ujira wangu hauko ila kwa Mwenyezi Mungu; na nimeamrishwa niwe miongoni mwa wajisalimishao.

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا
عَلَى اللَّهِ ۖ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٣﴾

74. Lakini wakamkadhibisha, na Tukamwokoa yeye na waliokuwa naye katika merikebu, na Tukawafanya wairithi nchi na papo hapo Tukawaza-

فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ
خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ

كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٤﴾

misha wale waliozikadhibisha Ishara Zetu. Basi angalia jinsi ulivyokuwa mwisho wa wale walioonywa!

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ ۚ
كَذَٰلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴿٧٥﴾

75. Kisha Tukawatuma Mitume baada yake kwa watu wao, nao wakawafikia kwa Ishara waziwazi, lakini hawakuwa wenye kuamini waliyokadhibisha zamani. Hivi ndivyo Tunavyopiga muhuri juu ya mioyo ya watu warukao mipaka.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿٧٦﴾

76. Kisha baada ya hao Tukawatuma Musa na Harun kwa Firauni na wakuu wake na Ishara Zetu, lakini wakajivuna, nao walikuwa watu wakosefu.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسِحْرٌ
مُبِينٌ ﴿٧٧﴾

77. Basi ilipowafikia haki kutoka Kwetu wakasema: Bila shaka huu ndio uchawi dhahiri.

Aya 75. Aya hii inaonyesha bayana kabisa ya kwamba si Mwenyezi Mungu anayeifunga mioyo ya makafiri, bali ni makafiri wenyewe ambao kwa ushupavu wao wa kukataa bila haki kusikiliza maneno ya Mwenyezi Mungu, wanauharibu uwezo wao wa kuiona haki na kuikubali. Wao wenyewe ndiyo wamejitengenezea mwisho wao mbaya, na Mwenyezi Mungu amepiga muhuri kuhakikisha kuwa kweli wana hali hiyo waliyojitengenezea wenyewe. Jambo la kupiga muhuri mioyo ya makafiri linasemwa ni la Mwenyezi Mungu kwa sababu Yeye ndiye Hakimu wa Mwisho anayekata hukumu.

Aya 76. Nabii wa Mwenyezi Mungu hukataliwa na watu kwa sababu mbili. Ama kwa kuwa watu anaowabashiria ujumbe wake wanaona madai yake ni makubwa mno, wakifikiri kwamba Mungu hawezi kusema na mtu; au kwa sababu ya kiburi wanaona watavunja heshima zao wakimfuata. Jambo hili lilitokea kwa Nabii Musa. Baadhi ya watu aliowabashiria walikataa madai yake kwa sababu walifikiri kuwa haikuwezekana Mwenyezi Mungu ajishushe kwa kusemezana na mwanadamu; wengine waliona ni kinyume na heshima zao kumtii mtu mdogo kama Musa.

Aya 77. *Sihr,* "Uchawi." Neno hili maana yake ni kutoa kilicho uwongo kwa sura ya ukweli, kupamba kitu kwa uwongo na udanganyifu; ulozi au uchawi (Lane). Pia tazama sura 7:110.

Mubiin, "Dhairi." lina maana tatu: (1) dhahiri bayana au wazi; (2) kitu kinachofanya kitu kiwe bayana au dhahiri; (3) kitu kinachotenganisha, kufarikisha, na kukosanisha (Lane).

Maneno haya mawili *sihr* na *mubiin* yanaonyesha kila namna ya hila wanayotumia maadui wa Nabii wa Mungu ili kuharibu kazi yake. Watu wenye akili inayoelekea kwenye dini wanaambiwa na maadui hao ya kwamba haya mafundisho mapya si cho chote ila ni *sihr* tu. yaani udanganyifu ambao utaharibu dini inayofuatwa na watu tangu zamani katika nchi; na watu wenye kutakia heri nchi yao wanaogopeshwa nao kwa kuambiwa kuwa haya mafundisho mapya ni *mubiin*, yaani kuyakubali kutaleta mfaraka katika nchi na kuleta ugomvi baina ya jamii mbalimbali za watu na

78. Akasema Musa: Je, mnasema (hivi) juu ya haki ilipowafikieni? Je, huu ni uchawi? Na wachawi hawastawi.

قَالَ مُوسٰٓى اَتَقُوْلُوْنَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَكُمْ ؕ اَسِحْرٌ هٰذَا ؕ
وَلَا يُفْلِحُ السّٰحِرُوْنَ ﴿٧٨﴾

79. Wakasema: Je, umetujia ili utuondoe katika yale tuliyowakuta nayo baba zetu, na ili ukubwa uwe wenu wawili katika nchi? Na sisi hatuwezi kuwaamini.

قَالُوْٓا اَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَآءَنَا وَ
تَكُوْنَ لَكُمَا الْكِبْرِيَآءُ فِي الْاَرْضِ ؕ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا
بِمُؤْمِنِيْنَ ﴿٧٩﴾

80. Na Firauni akasema: Nileteeni kila mchawi hodari.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُوْنِيْ بِكُلِّ سٰحِرٍ عَلِيْمٍ ﴿٨٠﴾

81. Basi walipofika wachawi, Musa akawaambia: Tupeni mnavyotaka kuvitupa.

فَلَمَّا جَآءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُّوْسٰٓى اَلْقُوْا مَآ اَنْتُمْ
مُّلْقُوْنَ ﴿٨١﴾

82. Na walipotupa, Musa akasema: Mliyoleta ni uchawi; hakika Mwenyezi Mungu hivi karibuni Ataubatilisha. Hakika Mwenyezi Mungu Hastawishi vitendo vya waharibifu.

فَلَمَّآ اَلْقَوْا قَالَ مُوْسٰى مَا جِئْتُمْ بِهِ ۙ السِّحْرُ ؕ اِنَّ اللّٰهَ
سَيُبْطِلُهٗ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿٨٢﴾

83. Na Mwenyezi Mungu Ataimarisha haki kwa maneno Yake, ingawa wakosefu wachukie.

وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمٰتِهٖ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٨٣﴾ ع

---

hivyo kazi ya taifa kwenda mbele itaharibika. Upanga huu wenye makali kuwiali ndio uliotumiwa kila mara kwa kuwapinza Mitume wa Mungu - toka Musa mpaka Mtume *s.a.w.* - na umetumiwa katika siku hizi zetu juu ya Seyidna Ahmad, Masihi Aliyeahidiwa na Mwanzilishi wa Mwendeleo wa Ahmadiyya. Maadui zake walimlaumu ya kwamba anawapoteza watu kwa mafundisho ya udanganyifu, na kuleta fitina kati ya Waislamu, wakisahau ya kwamba tokea hapo fitina ilikwisha watafuna Waislamu, na juhudi ya Seyidna Ahmad haikuwa ila kutaka kuunganisha nyuzi zilizokatikakatika za imani.

Aya 83. "Maneno ya Mwenyezi Mungu" ni "habari njema" na pia ni "maonyo" na ni kwa haya mawili Mwenyezi Mungu huisimamisha haki. Nabii Musa alieleza ukweli mkubwa katika Aya hii. Anasema ya kwamba Mwenyezi Mungu hahitaji udanganyifu na uwongo kwa kutangaza dini Yake, bali huizagaza na kuisimamisha kwa kudra na amri Yake isiyobadilika. Maneno haya yana ukweli mkubwa wa mafunzo mema ya kwamba kutangaza jambo zuri hakuhitaji kutumia njia za udanganyifu. Tabia kama ya Paulo asemaye, "Ikiwa kweli ya Mungu imezidi kudhihirisha utukufu wake kwa sababu ya uwongo wangu, mbona mimi ningali nahukumiwa kuwa ni mwenye dhambi?" (Warumi 3:7), haijapata kushikwa na Manabii wa Mungu na wafuasi wao wakweli. Ukweli huenea kwa nguvu uliyo nayo wenyewe na hushinda na hauhitaji uwongo kuusaidia.

FUNGU 9

84. Lakini hawakumwamini Musa isipokuwa baadhi ya wazao wa kaumu yake, kwa sababu ya kumwogopa Firauni na wakuu wao ili wasiwatese. Na hakika Firauni alikuwa mjeuri katika nchi, na kwa yakini alikuwa miongoni mwa wapitao kiasi.

فَمَآ ءَامَنَ لِمُوسَىٰٓ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّن قَوْمِهِۦ عَلَىٰ خَوْفٍ
مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ ۚ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ
لَعَالٍ فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَإِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾

85. Na Musa akasema: Enyi kaumu yangu! ikiwa ninyi mmemwamini Mwenyezi Mungu, basi tegemeeni Kwake, kama ninyi mmetii.

وَقَالَ مُوسَىٰ يَٰقَوْمِ إِن كُنتُمْ ءَامَنتُم بِٱللَّهِ فَعَلَيْهِ
تَوَكَّلُوٓا۟ إِن كُنتُم مُّسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾

86. Ndipo wakasema: Tunamtegemea Mwenyezi Mungu. Mola wetu, Usitufanye jaribio kwa watu wadhalimu;

فَقَالُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ
ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٨٥﴾

87. Na Utuokoe kwa rehema Yako katika watu makafiri.

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٨٦﴾

88. Na Tulizungumza na Musa na nduguye Tukiwaambia: Jengeni nyumba kwa ajili ya watu wenu katika jiji na

وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَن تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا

Aya 85. Maneno haya, *Kama ninyi mmetii,* yakitanguliwa na maneno, *Ikiwa ninyi mmemwamini Mwenyezi Mungu*, si kama yamezidishwa tu bila kuwepo haja, bali yametumiwa kueleza wazo jingine. Neno *Islaam* (utii) linapotumiwa pamoja na neno *Iimaan* (imani), basi hili la nyuma maana yake huwa uaminifu na imani madhubuti, ambapo la kwanza linaonyesha utii wa nje wa kutii mamlaka. Ndiyo kusema, *Iimaan* linaonyesha "utii wa moyo," ambapo *Islaam* linaonyesha "utii wa nje wa matendo." Katika jiha hii Aya hii italeta maana ya kwamba, "Kama mmepata imani juu ya Mwenyezi Mungu na sasa mnataka kuonja matunda ya imani hiyo kwa matendo, basi mtegemeeni Mungu na mmwakilishe mambo yenu yote."

Aya hii inatufundisha ya kwamba imani ya ndani lazima ifuatwe na mabadiliko halisi ya nje katika maisha ya mtu. Kwa mumini wa kweli, *Iimaan* huja kwanza na *Islaam* hufuata nyuma. Lakini kwa hao walio na imani dhaifu, *Islaam* huitangulia *Iimaan*, kwa maana udhaifu wa imani awali huanza pamoja na maonyesho ya nje ya kutii, na pole pole mtu anapata imara ya moyo. Hivyo kwa mumini wa kweli, usafi wa moyo, huutangulia usafi wa matendo. Lakini kinyume na hivi ndiyo hali ya wenye imani dhaifu, maana mtu wa namna hiyo anahitaji kupata msaada utokao nje ili kuusafisha moyo wake. Kwa hiyo usafi wa vitendo vyake unautangulia usafi wa moyo wake. Ni kwa sababu hii Qur'an inawaambia mabedui: *Sema: Hamjaamini, lakini semeni: Tumesilimu: maana imani haijaingia mioyoni mwenu* (sura 49:15).

Aya 88. Maneno ya Kiarabu *waj'aluu buyuutakum qiblatan* katika aya hii yanaweza kuwa na maana ya: Kuelekea Qibla yaani nukta au mahali kunakoelekezewa ibada au kukabiliana au kuelekea upande mmoja.

Ama kuhusu maana ya kwanza ni vigumu kuichukua kwa sababu hapakuwa na Qibla maalumu

بِمِصْرَ بُيُوتًا وَّاجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قِبْلَةً وَّاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٨٨﴾

zifanyeni nyumba zenu kuwa zenye kuelekea upande mmoja, na simamisheni Sala. Na uwape habari njema waaminio.

وَقَالَ مُوْسٰى رَبَّنَآ اِنَّكَ اٰتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَاَهٗ
زِيْنَةً وَّاَمْوَالًا فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۙ رَبَّنَا لِيُضِلُّوْا
عَنْ سَبِيْلِكَ ۚ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلٰٓى اَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلٰى قُلُوْبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوْا حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَلِيْمَ ﴿٨٩﴾

89. Na Musa akasema: Mola wetu, bila shaka Umempa Firauni na wakuu wake mapambo na mali nyingi katika maisha ya dunia, Mola wetu, hivyo wanapoteza (watu) katika njia Yako. Mola wetu ziangamize mali zao na ishambulie mioyo yao, maana hawataamini mpaka waione adhabu iumizayo.

قَالَ قَدْ اُجِيْبَتْ دَّعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيْمَا وَلَا تَتَّبِعٰٓنِّ
سَبِيْلَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٩٠﴾

90. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Maombi yenu yamekubaliwa, basi kuweni imara, wala msifuate njia ya wale wasiojua.

وَجٰوَزْنَا بِبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ الْبَحْرَ فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
وَجُنُوْدُهٗ بَغْيًا وَّعَدْوًا ۗ حَتّٰٓى اِذَآ اَدْرَكَهُ الْغَرَقُ ۙ قَالَ
اٰمَنْتُ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا الَّذِيْٓ اٰمَنَتْ بِهٖ بَنُوْٓا اِسْرَآءِيْلَ
وَاَنَا مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿٩١﴾

91. Na Tukawapitisha wana wa Israeli katika bahari; lakini Firauni na majeshi yake wakawafuata kwa nia mbaya na uadui. Hata ilipomfikia gharika, akasema: Naamini ya kwamba hakuna aabudiwaye ila Yule wanayemwamini wana wa Israeli, na mimi ni miongoni mwa wanaotii.

---

walichowekewa wana wa Israeli kabla ya kujengwa kwa hekalu la Solomon.

Iwapo maana ya pili ichukuliwe, basi majumba yatakayokuwepo ni yale ya nyumba zilizojengwa kwa kukabiliana kwa ajili ya usalama.

Tungependelea kuchukua chaguo la tatu yaani: Jengeni nyumba zenu zikiwa zinaelekea upande mmoja. Maana hii ina faida ya kuwawezesha wakazi wa nyumba hizo kuabudu wakiwa wanaelekea upande mmoja jambo ambalo linajenga hisia ya umoja na nidhamu miongoni mwao.

Mara tu baada ya agizo hili waaminio wanataradhiwa kusimamisha Sala jambo ambalo linatilia nguvu zaidi maoni yetu. Kwa sababu, maneno ya Kiarabu *aqiimus-swalaata* hayaagizi sala ya mtu mmoja tu bali yanatilia mkazo utekelezaji wa sala za mikusanyiko ya watu.

Kwa neno zima, Aya hii imeweka kanuni saba zifuatazo zenye hekima ambazo kwa kuzifuata watu watainuka na kustawi: (1) Waishi pamoja; (2) wawe na umoja; (3) wasaidiane sana; (4) wawe na usikizi na taratibu; (5) wasibaguane watu wa hali mbalimbali; (6) waombe msaada wa Mwenyezi Mungu daima kwa maombi ya unyenyekevu na (7) wawe wavumilivu. Mwisho, Aya hii imetoa maagizo yenye maana sana kwa ajili ya Mkuu au Kiongozi wa watu, ya kwamba aendelee kutoa "habari njema", yaani awaambie maneno ya kuwatia nguvu na kuwapa moyo watu wake, kwani kitu kinachoharibu mafanikio ni kukata tamaa na kufa moyo.

Aya 89. Katika dua hii, *Mola wetu, ziangamize mali zao na ishambulie mioyo yao*, Nabii

92. Je! Sasa! hali uliasi zamani na ukawa miongoni mwa waharibifu.

93. Basi leo Tutakuokoa kwa (kuuweka) mwili wako ili uwe Ishara kwa ajili ya wa nyuma yako. Na kwa kweli watu wengi wameghafilika na Ishara Zetu.

آٰلْـَٔـٰنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنتَ مِنَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٩٢﴾

فَٱلْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ ءَايَةً ۚ
وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ عَنْ ءَايَـٰتِنَا لَغَـٰفِلُونَ ﴿٩٣﴾

Musa hamtakii Firauni na watu wake ubaya, bali dua hiyo ni kwa ajili ya kuwatakia heri. Aliona ya kwamba wamekuwa wagumu sana katika kufuru yao hata hakuna kitu kingeweza kuwafanya waamini isipokuwa adhabu kali ya Mwenyezi Mungu. Hivyo Nabii Musa aliomba wateremshiwe adhabu, si ya kuwahilikisha, bali mioyo yao ishambuliwe na igeukie kwenye haki. Hivyo dua hiyo inaonekana kama ya kutaka Firauni na mawaziri wake waangamie, lakini hakika yake ni dua ya kuwatakia waongoke. Dua hii inafanana na mtu anayemhurumia mwenziwe mwenye kiungo kinachooza akimwombea kikatwe ili kisiwe sababu ya kumwua. Hivyo hakuna shaka dua hii ni ya kuwatakia heri ingawa inaonekana katika maneno makali.

Aya 92. Maneno haya ya ufasaha *Je! Sasa!* yanaonyesha ya kwamba imani inayoweza kumfaa mtu ni ile anayoamini katika wakati uliowekwa ili aamini. Lakini haki inapokuwa wazi kabisa na hakukubakia shaka wala matatanisho hata kidogo, imani hapo haina thamani. Kwa hakika ni juhudi na kujitoa sadaka vinavyomfanya mtu astahili thawabu, na hivi viwili vinapokosekana basi mtu anapoteza haki zote za kupata thawabu.

Aya 93. Ujira unaotolewa na Mwenyezi Mungu kwa hakika huwa na maana ya undani sana. Firauni aliamini wakati ambao imani yake haikuwa cho chote zaidi kuliko kiwiliwili kisicho na roho; hivyo Mwenyezi Mungu naye akaponyesha kiwiliwili chake tu, na roho yake isipewe nafasi ya kufaidika kwa imani ile. Kiwiliwili chake kiliponyeshwa ili kiwe fundisho kwa ajili ya karne zitakazofuata.

Ni wazi ya kuwa Qur'an peke yake ndiyo inayotaja jambo hili. Biblia haitaji habari hii ya kupona kiwiliwili cha Firauni, wala hakuna kitabu cho chote cha historia kinachotaja habari hii. Lakini ni kwa namna ya ajabu iliyoje neno hili la Mwenyezi Mungu lilivyohakiki kuwa la kweli! Baada ya kupita zaidi ya miaka 3,000, kiwiliwili cha Firauni kimegunduliwa, na sasa kiko katika hali ya kuhifadhiwa katika makumbusho ya Cairo, mji mkuu wa Misri. Mwili huo unaonyesha Firauni alikuwa mtu mwembamba, mfupi, mwenye wajihi unaoonyesha hasira na upumbavu. Angalieni wakati wetu huu uko mbali kadiri gani na wakati alioishi Firauni; lakini Mungu Mwenye uwezo si kama aliusalimisha mwili wake tu, bali ameuhifadhi mpaka hivi leo.

Aya hii inatoa stishihada yenye nguvu sana ya kwamba Qur'an imetoka kwa Mungu na ya kwamba ni Kitabu bora kuliko Biblia ya Wakristo na Mayahudi. Vitabu vitano vya Musa vilivyomo katika Biblia vinadai kueleza historia ya siku za Nabii Musa na inadaiwa ya kwamba vitabu hivyo viliandikwa siku zile zile Nabii Musa angali hai. Lakini Qur'an Iliyokuja miaka ipatayo 2,000 baada ya Taurati imetaja baadhi ya mambo (pamoja na hili) ambayo hayatajwi ndani ya Biblia, lakini matokeo ya baadaye yamehakikisha kuwa ni ya kweli. Jambo hili linasimamisha ukweli wa Qur'an na kutotegemewa kwa Vitabu vya Biblia kwa uwazi kabisa bila shaka yo yote.

Aya hii pia inatoa fundisho kubwa la dini ya kwamba ni lazima tufanye haraka kuikubali haki mara inapotufikia na tusisitesite na kuchelewa, kama alivyofanya Firauni.

Baadhi ya mufasirina wanafikiri ya kuwa Firauni aliyegharikishwa alikuwa Rameses. Lakini haionekani kuwa ni sawa. Bila shaka Nabii Musa alizaliwa wakati wa Rameses II, naye ndiye

FUNGU 10

94. Na bila shaka Tuliwaweka wana wa Israeli makao mazuri, na Tukawaruzuku katika vitu vizuri; nao hawakuhitilafiana mpaka ilipowafikia elimu. Hakika Mola wako Atahukumu kati yao siku ya Kiyama katika yale waliyokuwa wakihitilafiana.

95. Na kama unayo shaka juu ya hayo Tuliyokuteremshia, basi waulize wale wasomao Kitabu kabla yako. Kwa yakini haki imekwisha kukufikia kutoka kwa Mola wako, kwa hiyo usiwe miongoni mwa wafanyao shaka.

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِيٓ إِسْرَآءِيلَ مُبَوَّأَ صِدْقٍ وَرَزَقْنَٰهُم
مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ فَمَا ٱخْتَلَفُوا۟ حَتَّىٰ جَآءَهُمُ ٱلْعِلْمُ ۚ إِنَّ
رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾
فَإِن كُنتَ فِى شَكٍّ مِّمَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ فَسْـَٔلِ ٱلَّذِينَ
يَقْرَءُونَ ٱلْكِتَٰبَ مِن قَبْلِكَ ۚ لَقَدْ جَآءَكَ ٱلْحَقُّ مِن
رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ ٱلْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾

---

aliyemlea (Kutoka 1:11), lakini ilikuwa katika utawala wa mwanawe aitwaye Menfitah (Meneptah) Nabii Musa alipopewa utume (Kutoka 2:23; pia tazama Jew. Enc. vol. viii, pp and Enc. Bib. under *Pharao* and under *Egypt*).

Aya 94. *Ilipowafikia elimu.* Elimu hapa, mradi wake ni Qur'an. Wala si Taurati maana hapakupita muda baina ya kushuka Taurati na kujiweka Waisraeli katika umoja. Hivyo hawawezi kusemwa walihitilafiana baada ya kushuka Taurati.

Ilipokuwa karibu kudhihiri Mtume Muhammad *s.a.w.* Mayahudi walikuwa wakisadiki ya kwamba Mtume anayefanana na Musa alikuwa karibu kutokea; lakini Mtume aliyeahidiwa alipotokea hasa, wakahitilafiana juu ya kusema ni nani hasa aliyehusika na bishara zile. Baadhi ya Mayahudi walikataa kusadiki kuwa bishara zile zimetimia katika dhati ya Mtume Muhammad *s.a.w.* na wengine wakatafuta kukataa kuwapo kwa bishara za namna hiyo.

Kusema kwamba kutopatana kunakotajwa ndani ya Aya hii kunawahusu Waisraeli baada ya kushuka Qur'an, kunadhihirika pia katika Aya ifuatayo inayosema, Na (ewe msikiaji) *kama unayo shaka juu ya hayo Tuliyokuteremshia* (yaani Qur'an). Aya ya pili ya hii inaonyesha waziwazi ya kuwa "elimu" inayotajwa katika Aya hii, ambayo baada ya kufika Waisraeli wakahitilafiana, ni Qur'an.

Mayahudi walikuwa wanangoja kwa shauku sana kudhihiri kwa Nabii aliye kama Musa aliyeahidiwa katika Kumbukumbu 18:18 ambaye walijua atatokea Bara Arabu katika wazao wa Ismail, ndugu za Waisraeli, hata baadhi yao wakahamia Bara Arabu na kukaa Madina ili wawe katika watu wa kwanza kumkubali Mtume huyo atakapotokea. Kwa hakika ni kinyume cha mambo kuona ya kwamba wale wale waliomngojea kwa shauku wakawa ndio maadui wake wakubwa.

Aya 95. *Na kama unayo shaka juu ya hayo Tuliyokuteremshia.* Maneno haya haambiwi Mtume *s.a.w.* wala masahaba wake, bali wanaambiwa wale waliohitilafiana baada ya kuwafikia elimu ya Qur'an ambao wametajwa katika Aya 94 hapo juu.

96. Wala usiwe miongoni mwa wale wanaokadhibisha Ishara za Mwenyezi Mungu, usije ukawa miongoni mwa wenye hasara.

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٦﴾

97. Hakika wale ambao neno la Mola wako limekwisha thibitika juu yao, hawataamini-

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٧﴾

98. Ijapokuwa kila Ishara iwafikie - mpaka waone adhabu iumizayo.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٨﴾

99. Basi mbona haukuwako mji ulioamini na imani yake ikaufaa, isipokuwa watu wa Yunus? Walipoamini Tuliwaondolea adhabu ya fedheha katika maisha ya dunia na Tukawafaidisha kwa muda.

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٩﴾

100. Na kama Angalitaka Mola wako bila shaka wangaliamini wote waliomo katika ardhi pamoja. Basi je, wewe utawashurutisha watu hata wawe waaminio?

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا ۚ أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٠﴾

Aya 97. Aya hii inaonyesha ya kuwa watu wanaokuwa wamestahili adhabu na hawakufanya juhudi yo yote kuiepuka, ingawa wameonywa, hao hawataamini.

Aya 99. Yunus ni jina la Nabii aliyeishi katika karne ya 9 kabla ya Nabii Isa. Hapa hali ya Nabii *s.a.w.* inaonyeshwa kuwa imefanana sana na Nabii Yunus. Watu wa Ninawi mwanzoni walimpinga kabisa Nabii Yunus, naye akawabashiria kuwa punde wataadhibiwa. Baadaye walipoona adhabu inakaribia, wakatubu. Kadhalika watu wa Makka waliomkataa Mtume, Makka iliposhindwa na Waislamu, nao wakaingia Uislamu, na kwa njia hii wakaipona adhabu ya Mwenyezi Mungu.

Aya 100. Maneno haya, *Basi je, wewe utawashurutisha watu hata wawe waaminio?* yanaweza kufasiriwa namna mbili: (1) yanaweza kuchukuliwa kama hoja iliyotolewa kutia nguvu maneno yaliyosemwa katika sehemu ya kwanza ya Aya hii hii. Hivyo maana yake itakuwa ya kwamba Mwenyezi Mungu hataki kumshurutisha mtu katika habari za dini, maana kumshurutisha mtu kufuata dini fulani hakuwezi kuleta manufaa yo yote. Hivyo Qur'an inamwuliza Mtume kama angependa kuwashurutisha watu wafuate Dini yake bila wenyewe kupenda, ikiweka shabaha ya jibu la kukana - maana Mtume hangependelea kamwe kutumia nguvu - Aya inatangaza ya kwamba Mwenyezi Mungu ambaye anajua siri za mioyo yote, hawezi kutumia karaha.

(2) Aya hii pia inaweza kuchukuliwa kwamba maneno hayo anaambiwa kila mumini ya kuwa makafiri kukataa haki si jambo la kumtia hasira mtu ye yote na kumfanya awashurutishe kuikubali; na hoja inayotolewa ni kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Mola na Bwana wa viumbe

101. Na hakuna mtu awezaye kuamini isipokuwa kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. Naye Huweka hasira juu ya wale ambao hawatumii akili.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَيَجْعَلُ
الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠١﴾

102. Sema: Tazameni ni nini yanayotokea katika mbingu na ardhi! na ishara na waonyaji haviwafai watu wasioamini.

قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَمَا تُغْنِي
الْآيٰتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٢﴾

103. Nao hawangoji ila mfano wa siku za watu waliopita kabla yao. Sema: Basi ngojeni, mimi pia ni pamoja nanyi katika wangojeao.

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ
قَبْلِهِمْ ۚ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٣﴾

104. Ndipo Tutawaokoa Mitume Wetu na wale walioamini. Ndivyo ilivyo haki juu Yetu kuwaokoa waaminio.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذٰلِكَ ۚ حَقًّا عَلَيْنَا
نُنْجِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾

FUNGU 11

105. Sema: Enyi watu! ikiwa ninyi mnayo shaka katika dini yangu, basi mimi siwaabudu wale mnaowaabudu badala ya Mwenyezi Mungu, bali namwabudu Mwenyezi Mungu Ambaye Huwafisheni; na nimeamrishwa niwe miongoni mwa waaminio;

قُلْ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي
فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلٰكِنْ
أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفّٰكُمْ ۖ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٥﴾

106. Na kwamba: Elekeza uso wako kwenye dini kwa nia safi, wala usiwe miongoni mwa washirikina.

وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾

---

vyote, juu ya hayo hatumii nguvu, basi mtu ye yote hana haki ya kutumia nguvu. Tafsiri ye yote katika hizi mbili inaonyesha waziwazi ya kuwa dini ya Kiislamu hairuhusu kuieneza kwa kutumia nguvu.

107. Wala usiite kinyume na Mwenyezi Mungu cho chote kisichokufaa wala kisichokudhuru; na ukifanya, basi hakika utakuwa miongoni mwa wadhalimu.

وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ
فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِّنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٧﴾

108. Na kama Mwenyezi Mungu Akugusishe dhara, basi hakuna ye yote awezaye kuiondoa isipokuwa Yeye; na kama Akutakie heri, basi hakuna awezaye kurudisha fadhili Zake. Huzifikisha (fadhili) kwa Amtakaye katika watu Wake, naye ndiye Msamehevu, Mrehemevu.

وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ ۖ وَ
إِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٨﴾

109. Sema: Enyi watu! haki imekwisha wafikieni kutoka kwa Mola wenu; basi anayeongoka, anaongoka kwa faida ya nafsi yake; na anayepotea, basi anapotea kwa hasara ya nafsi yake; na mimi si mlinzi juu yenu.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ ۖ فَمَنِ
اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا
يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ وَمَا أَنَا عَلَيْكُم بِوَكِيلٍ ﴿١٠٩﴾

110. Na ufuate yanayofunuliwa kwako, na uvumilie mpaka Mwenyezi Mungu Atoe hukumu. Naye ndiye Mbora wa mahakimu.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ ۚ وَهُوَ
خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١١٠﴾

Aya 107. *Wala usiite kinyume na Mwenyezi Mungu cho chote kisichokufaa wala kisichokudhuru,* siyo maana ya maneno haya kuwa tunaweza kuviita kinyume na Mwenyezi Mungu vitu vinavyotufaa na kutudhuru. Maana yake ni kuwa cho chote kisichokuwa Mwenyezi Mungu hakina uwezo wa kujitegemea wa kutunufaisha wala wa kutudhuru; hivyo tusitegemee cho chote isipokuwa Mwenyezi Mungu. Neno *Adh-Dhaalimiin* (wadhalimu) hapa limetumiwa kwa maana ya *mushrikiin,* yaani watu wanaomshirikisha Mwenyezi Mungu na miungu wengine kwa namna yo yote. Maana hii inatiwa nguvu na hadithi ya Mtume s.a.w isemayo kwamba *dhulm* ni namna ya *shirk* (Bukhari sura *Tafsiir*).

Aya 110. *Yeye ndiye Mbora wa mahakimu.* Maneno haya yanaonyesha ya kuwa hukumu ya Mwenyezi Mungu itakuwa bora kwa ajili ya Mtume wake. Nasi tunaona ya kuwa hukumu ile ilipofika, dunia ikashtukiziwa. Wale waliokuwa na kiu ya damu ya Mtume *s.a.w.* wakawa wafuasi wake wanyenyekevu kabisa, na nchi nzima ya Bara Arabu, kama vile watu wa Yunus, wakamwamini; na makabila ya kila upande yakamjia upesi upesi kumtii.

سُوْرَةُ هُوْدٍ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ اَرْبَعٌ وَّ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ عَشَرَةُ رُكُوْعَاتٍ

11. SURA HUUD

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 10 na Aya 124 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Mimi Ndiye Mwenyezi Mungu Nionaye. Hiki ni Kitabu ambacho Aya zake zinalindwa na kufanywa zisiwe na kombo kisha zimeelezwa kinaganaga. Kimetoka kwa Mwenye hekima, Mwenye habari.

الٓرٰ ۚ كِتٰبٌ اُحْكِمَتْ اٰيٰتُهٗ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَّدُنْ
حَكِيْمٍ خَبِيْرٍ ۙ﴿٢﴾

3. Kwamba msiabudu isipokuwa Mwenyezi Mungu. Hakika mimi nimetoka Kwake kuwa Mwonyaji na Mtoaji wa habari njema kwenu.

اَلَّا تَعْبُدُوْٓا اِلَّا اللّٰهَ ؕ اِنَّنِيْ لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيْرٌ وَّبَشِيْرٌ ۙ﴿٣﴾

4. Na ya kwamba mwombe msamaha kwa Mola wenu, kisha mtubie Kwake. Atawafaidisheni kwa vifao vizuri mpaka muda maalum, na Atampa kila mwenye fadhili, fadhili yake. Na kama mtageuka, basi nawahofieni adhabu ya siku kubwa.

وَّاَنِ اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْٓا اِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ
مَّتَاعًا حَسَنًا اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى وَّيُؤْتِ كُلَّ ذِيْ فَضْلٍ
فَضْلَهٗ ؕ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنِّيْٓ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ كَبِيْرٍ ﴿٤﴾

Hii ni sura ya Makka. Ibni Abbas, Al-Hassan, Ikrama, Mujahid, Katada na Jabir bin Zaid wanasema ya kuwa sura hii yote ilishuka Makka. Lakini katika hadithi nyingine Ibni Abbas anaibagua Aya 13 na kusema ya kuwa ilishuka Madina. Na Mukatil anasimulia ya kuwa sura yote ilishuka Makka, isipokuwa Aya 13, 18 na 115.

Aya 2. *Uhkimat aayaatuhuu*, "Aya zake zimelindwa." Mradi ni kwamba Aya za Qur'an zimefanywa kuwa nzima na imara kwa hoja na dalili; au zimehifadhiwa zisipate kuharibiwa; au zina hekima; au mafundisho ya Kitabu hiki yanamzuia mtu katika maovu.

Aya 3. Ibada, mradi wake ni kuziangalia daima sifa za Mwenyezi Mungu na kuzisimika akili, na kwa kufanya hivi tunajifaidisha sisi wenyewe na hatumfanyii Mungu wema wo wote. Kuna hadithi ya Mtume s.a.w. inayokubali maelezo hayo. Alipoulizwa ibada ni nini, akajibu, "Umwabudu Mungu kama unayemwona," yaani sifa mbali mbali za Mwenyezi Mungu mtu aziweke mbele yake na kuzifikiria (Bukhari, sura ya *Imraan*).

Aya 4. *Mwombe msamaha kwa Mola wenu.* Neno la Kiarabu lililotumika kwa kuomba msamaha ni *Istighfaar* (kuomba ghofira) ambalo maana yake hasa ni "kumwomba Mungu afunike."

5. Marejeo yenu ni kwa Mwenyezi Mungu; naye ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥﴾

6. Sikilizeni! bila shaka wao wanakunja vifua vyao ili wajifiche naye. Sikilizeni, wanapozivaa nguo zao, Anajua wanayoyaficha na wanayoyadhihirisha. Hakika Yeye ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ ۚ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾

JUZU 12

7. Na hakuna mnyama ye yote katika ardhi isipokuwa riziki yake iko juu ya Mwenyezi Mungu. Na Anajua makao yake na nyumbani pake. Yote yamo katika Kitabu dhahiri.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا ۚ كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧﴾

8. Na Yeye ndiye Aliyeziumba mbingu na ardhi katika nyakati sita, na Enzi Yake iko juu ya maji, ili kuwajaribuni ni nani miongoni mwenu mwenye vitendo bora. Na kama ukisema, Bila shaka ninyi mtafufuliwa baada ya kufa, kwa yakini wale waliokufuru watasema: Siyo haya ila ni udanganyifu waziwazi.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۗ وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٨﴾

Kwa maana hii mradi wake itakuwa ya kwamba tumwombe Mungu siku zote afunike maelekeo yetu ya uovu na matamanio yanayotuzuia katika kumkaribia.

Kisha mtubie Kwake. Hao wanaodhani ya kuwa fundisho la Kiislamu la toba linahimiza mtu kufanya dhambi, hawajui kabisa mradi wake. Kwa hakika ni upumbavu kudhania mtu anayefanya bidiii kuondoa matokeo mabaya ya dhambi zake na kuyavunja matamanio yake mabaya ya kwamba ni maneno ya mdomo tu. Kwa hakika toba ni tendo la kuelekea kwa Mwenyezi Mungu kwa moyo wote baada ya kumwomba akulinde na matokeo mabaya ya dhambi zilizopita. Je, kuna njia bora zaidi kuliko hii ya kutaka kumkaribia Mwenyezi Mungu?

Aya 7. Qur'an inaeleza katika Aya hii ya kuwa Mwenyezi Mungu ambaye huwatimizia hata wanyama na wadudu riziki zao na mahitaji yao yote asingeweza kumwacha mwanadamu, ambaye ndiye mbora wa viumbe vyote, bila kumtimizia haja zake za kimwili na za kiroho. Hivyo ni juu ya mwanadamu mwenyewe kujifaidisha na neema hizo alizowekewa.

Aya 8. *Enzi Yake iko juu ya maji.* Qur'an imeeleza mara kwa mara kuwa chanzo cha uhai ni maji (tazama sura 21:31; 25:55; 77:21 na 86:7). Enzi ya Mwenyezi Mungu ni sifa Zake tukufu

9. Na kama Tukiwakawizia adhabu mpaka muda uliohesabiwa, bila shaka watasema: Ni nini kinachozuia? Sikilizeni! siku itakapowafikia haitaondolewa kwao, na yatawazunguka yale waliyokuwa wakiyafanyia mzaha.

وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَىٰ أُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ
لَّيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ ۗ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا
عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٩﴾

FUNGU 2

10. Na kama Tukimwonjesha mwanadamu rehema kutoka Kwetu, kisha Tukaiondoa kwake, bila shaka yeye anakuwa mwenye kukata tamaa kabisa, asiye shukurani.

وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ ۚ
إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ ﴿١٠﴾

11. Na kama Tukimwonjesha neema baada ya dhara iliyompata, bila shaka husema, Taabu zangu zimeondoka kwangu. Kwa hakika yeye ndiye mwenye kufurahi sana, mwenye kujivuna sana.

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ
ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي ۚ إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ﴿١١﴾

12. Isipokuwa wale wanaosubiri na kufanya vitendo vizuri, hao ndio wapatao msamaha na ujira mkubwa.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُم
مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

13. Basi huenda utaacha baadhi ya yale yaliyofunuliwa kwako, na kifua chako kuona dhiki kwayo kwa sababu wanasema: Mbona hakuteremshiwa hazina au kuja Malaika pamoja naye? Wewe ni Mwonyaji tu, na Mwenyezi Mungu ndiye Mlinzi wa kila kitu.

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ
صَدْرُكَ أَن يَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ كَنزٌ أَوْ جَاءَ
مَعَهُ مَلَكٌ ۚ إِنَّمَا أَنتَ نَذِيرٌ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
وَكِيلٌ ﴿١٣﴾

---

zinazomiliki na kuendesha ulimwengu. Hivyo, mradi wa maneno hayo ni kwamba sifa za Mwenyezi Mungu zimedhihirika katika "uhai" (yaani viumbe vilivyo hai) na hasa mwanadamu ambaye ni mkubwa wa viumbe vyote. Kadhalika, *Enzi Yake iko juu ya maji,* ni maneno yanayoweza kuwa na maana ya kwamba ufunuo wa Mwenyezi Mungu mara kwa mara umefananishwa na maji. Basi ndiyo kusema, sifa za Mwenyezi Mungu kwa kudhihirishwa kwao zinategemea neno la Mungu analowafunulia watu.

Aya 13. *Basi huenda utaacha*. Neno *la'alla* limetumiwa kuonyesha: "Watu wanaodhani ya kuwa labda sasa utaacha baadhi ya yale yaliyofunuliwa kwako n.k.w." (Mufradat).

14. Je, wanasema, Amekitunga? Sema: Basi leteni sura kumi zilizotungwa mfano wa hii, na waiteni mwezao badala ya Mwenyezi Mungu ikiwa m wakweli.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾

Baadhi ya maadui wa Uislamu wanatafuta kutoa ibara katika Aya hii ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa tayari kuacha baadhi ya maneno ya Qur'an kwa sababu ya ubishi wa wapinzani wake. Lakini maneno yenyewe yanabatilisha tafsiri hii ya ovyo. Je, kuna mtu ye yote mwenye akili anayeweza kudhani ya kwamba kwa sababu makafiri walimwambia Mtume hashukiwi na Malaika wa kumsaidia na hateremshiwi hazina, basi Mtume aone inafaa aache baadhi ya maneno aliyofunuliwa na Mwenyezi Mungu? Au je, kuna mtu mwenye akili anayeweza kudhani ya kuwa Mtume *s.a.w* alikuwa hana habari kuwa yeye ni Mwonyaji tu aliyetumwa kufikisha ujumbe na uwe wa namna gani? Je, Mtume hakujua kwamba Mwenyezi Mungu alikwisha mwambia waziwazi ya kuwa Yeye Mwenyewe ndiye "Mlinzi juu ya kila kitu?" Hivyo, maneno haya, *Huenda utaacha baadhi ya yale yaliyofunuliwa kwako,* yanaonyesha tu ya kuwa makafiri walikuwa na tumaini la bure kwa kufikiri huenda Mtume ataacha baadhi ya wahyi alioteremshiwa. Je, hawa waletao upinzani huu hawajui ya kwamba Makureishi walimwendea Mtume na kumwambia aache kulaumu miungu yao au si hivyo watamsaga yeye na watu wa ukoo wake, mara Mtume aliwajibu kuwa hata kama waweke jua mkono wake wa kulia na mwezi mkono wake wa kushoto, hataacha kazi aliyopewa na Mwenyezi Mungu ya kutangaza dini. Je, mtu ambaye matishio na mabembelezo ya namna mbalimbali hayakumshtusha alipokuwa dhaifu na mnyonge, sasa arukwe na fahamu yote hata awe tayari kuacha baadhi ya maneno aliyoteremshiwa kwa sababu ya ubishi wa kipumbavu?

Aya ya pili ya hii inakadhibisha tafsiri ya watu hao, maana inatoa mashindano ya dunia nzima walete sura kumi zilizo kama sura zozote kumi za Qur'an. Kama Mtume alikuwa na shaka yo yote juu ya sehemu fulani ya Qur'an, je ingewezekana kutoa mashindano ya aina hii? Mashindano haya yanaonyesha ya kuwa alisadiki kila neno la Qur'an kwa imani iliyo imara kama mwamba.

Aya 14. Aya hii inahakikisha tafsiri ya Aya iliyotangulia. Aya hii ilitoa majibu mawili kwa ajili ya matazamio ya ovyo ya makafiri ya kwamba huenda Mtume *s.a.w.* ataacha baadhi ya maneno ya Qur'an kwa kuogopa upinzani wao. Jibu la kwanza ni kuwa Mtume *s.a.w* ni Mwonyaji tu; hakudai kuwa yeye ni mungu hata atakiwe kuwa na hazina na Malaika; (2) Ya kwamba yeye ni Mjumbe tu aliyeleta ujumbe utokao kwa Mwenyezi Mungu, na kazi yake ilikuwa ni kuufikisha tu ujumbe huo kwa watu.

Sasa makafiri wangeweza kumjibu ya kuwa yeye ni mwongo kwa sababu angekuwa ametumwa na Mungu lazima angekuwa na nguvu za namna ya pekee. Aya hii inajibu swali lao hilo, na inasema ya kwamba ingawa Mtume *s.a.w.* hakuwa na hazina za fedha wala dhahabu, bali alikuwa na hazina kubwa kabisa za mambo ya kiroho ambazo watu wa dunia nzima wakusanyike pamoja hawawezi kuwa nazo; na ya kwamba hazina hizo zimo ndani ya Qur'an. Hivyo, kama wao walikanusha kuwa Mtume *s.a.w* si mkweli na kuwa sehemu fulani za ujumbe aliopewa zilikuwa mbaya na zilihitaji kubadilishwa, basi na walete sura zinazofanana na sura hizo kumi wanazoona kuwa ni mbaya. Lakini kwa kuwa hawakuweza kutoa kitabu chenye kulingana na sura hata kumi wanazofikiri ni mbaya, basi lazima wakubali ya kuwa Mtume *s.a.w* anazo hazina za namna ambayo hakuna mwingine anayeweza kuzionyesha. Pia tazama sura 2:24; 10:39; 17:89; na 52:34-35.

15. Na kama wasiwaitikieni, basi jueni ya kwamba kimeteremshwa kwa elimu ya Mwenyezi Mungu, na ya kwamba hakuna aabudiwaye ila Yeye tu. Basi je, mtakuwa wanyenyekevu?

فَإِلَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ
وَأَنْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٥﴾

16. Wanaotaka maisha ya dunia na mapambo yake, Tutawapa humo (ujira wa) vitendo vyao sawasawa, na humo wao hawatapunjwa.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ
إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٦﴾

17. Hao ndio ambao hawatakuwa na kitu katika Akhera ila Moto, na yataharibika waliyoyafanya katika (dunia) hii, na yatakuwa bure waliyokuwa wakiyatenda.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ ۖ
وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

18. Basi je, anaweza kuwa mwongo, mtu ambaye ana uthibitisho ulio wazi kutoka kwa Mola wake, na ambaye ili kuthibitisha ukweli wake, shahidi mmoja kutoka Kwake atamfuata, na ambaye alitanguliwa na Kitabu cha Musa kilichokuwa mwongozo na rehema? Hao wanamwamini yeye; na atakayemkataa katika makundi mbalimbali, Moto ndio utakuwa mahali pake pa miadi. Basi usiwe na shaka kuhusu jambo hili. Hakika hii ni haki itokayo kwa Mola wako, lakini watu wengi hawaamini.

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ
وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۚ أُولَٰئِكَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ
مَوْعِدُهُ ۚ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ ۚ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٨﴾

Aya 15. *Na kama wasiwaitikieni.* Aya hii inaonyesha ya kuwa mashindano waliyotangaziwa wasioamini katika Aya 14 yataendelea hata baada ya Mtume *s.a.w.* Ingekuwa mashindano hayo ni ya siku zile zile za Mtume tu, Mwenyezi Mungu angesema, "Na kama wasikuitikie." Hivyo Waaislamu wanaambiwa kuwa katika kila zama mnaweza kuwapa makafiri mashindano haya, na mtaona wanashindwa; na Qur'an siku zote itazidi Vitabu vyote katika ubora wake wa namna nyingi; na mtajua ya kuwa bila shaka kimetoka kwa Mungu, maana kama ni kazi ya mwanadamu, basi wanadamu wengine wasingeshindwa kutoa kitu cha namna hii.

Aya 16. *Hawatapunjwa.* Ni wazi katika Aya hii ya kuwa mtu anayefanya bidii kufanikiwa na maisha ya dunia anapata malipo ya juhudi yake na anafanikiwa. Kufanikiwa kwa Wakristo katika dunia hupata kukatolewa ati ndio ushahidi wa ukweli wa dini yao. Aya hii inadhihirisha uwongo wa hoja hii. Mungu anasema, ye yote anayefuata kanuni za dunia hii hawezi kupunguziwa haki yake hata kama yeye haamini.

Aya 18. *Mtu aliye na dalili wazi*, yaani Mtume s.a.w. ambaye ukweli wake na ukweli wa

19. Na ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule amtungiaye Mwenyezi Mungu uwongo? Hao watahudhurishwa mbele ya Mola wao, na mashahidi watasema: Hawa ndio waliomtungia Mola wao uwongo. Sikilizeni! laana ya Mwenyezi Mungu iko juu ya wadhalimu;

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۚ أُولَٰئِكَ
يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ
الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى
الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

mafundisho aliyoleta umethibitika. *Shahidi mmoja atokaye Kwake atamfuata*. Shahidi hutakiwa kwa ajili ya kuhakikisha jambo. Wakati mafundisho ya Kiislamu yamefanyiwa shaka hasa ni baada ya miaka 1350. Kuna baadhi ya Waislamu wenyewe wanaofikiri mafundisho ya Qur'an, hasa ya Sala tano za kila siku, kukata mikono ya wezi, kuoa wake zaidi ya mmoja, wanawake kufunika nyuso mabarabarani na kutochanganyika ovyo na wanaume wasiokuwa jamaa zao, riba n.k.w. kwamba yanahitaji kubadilishwa. Kuna watu wanaofikiri kuwa Sheria ya Kiislamu imetanguka na wanataka kuleta sheria mpya mahala pake. Kuna hao wapinzani wa Ulaya na Amerika wanaodadisi usahihi wa baadhi ya mambo ya historia yaliyotajwa na Qur'an, na pia wakilaumu kuwa mafunzo mengine ya Qur'an si mazuri kufuata. Mambo kama haya hayakupata kutokea kabla ya zama hizi, na bila shaka kabla yake hapakuwa na haja ya shahidi.

Shahidi huyo aliyefika ni Mjumbe wa Mwenyezi Mungu, Seyidna Ahmad, Masihi na Mahdi aliyeahidiwa, ambaye alianzisha huu mwendeleo wa Uislamu uitwao Ahmadiyya, wakati ambao mafundisho ya Kiislamu yalipokataliwa na watu waziwazi.

Na kabla yake kulikuwa Kitabu cha Musa ambacho kina bishara nyingi za kufika Mtume *s.a.w.* (tazama maelezo ya sura 7:158). Hizi ndizo dalili tatu za kuhakikisha ukweli wa Mtume *s.a.w.* na ukweli wa dini ya Kiislamu.

Kiongozi na rehema (1) kwa sababu kimewaongoza watu kwenye ukweli wa dini ya Kiislamu, na kimewafanyia rahisi kukubali ukweli wa dini ya Kiislamu kwa kueleza bishara zinazoonyesha ukweli wa Mtume Muhammad *s.a.w.;* (2) kwa sababu kimeweka mizani ya kuhakikisha ukweli wa nabii ye yote; (3) kwa kuwezesha watu kulinganisha mafundisho ya Vitabu viwili; na (4) kwa kusaidia kufafanua kanuni za Sheria.

Ni muhimu kuainisha kijina 'hao' kinamrejea nani. Watu wawili pekee waliotajwa katika aya hii ni Mtukufu Mtume s.a.w. na shahidi kutoka kwa Mwenyezi Mungu ambaye atamfuata. Ama kumhusu Musa, si yeye bali ni Kitabu chake ndicho chenye kurejewa, na vitabu haviamini. Tunabakiwa na chaguo moja tu kwamba kundi la watu ndilo linalorejewa katika aya hii. Kijina hiki chamrejea siye tu Mtume mwenyewe bali pia mtu aliye chini yake ambaye ni shahidi na baadhi ya watu wengine.

Aya hiyo hapo juu ni lazima ieleweke katika maana hiyo hiyo kwamba siye Mtume tu na shahidi wake ndio wanaouamini ukweli wa Mtume na kuutolea ushuhuda bali idadi kubwa ya wafuasi wao nao pia wanafanya vivyo hivyo.

Ni lazima ikumbukwe kwamba mara nyingine Mitume wakubwa wanatajwa kwa jina la umoja kama mtu mmoja lakini wana uwezekano wa kuzaliana na kusambaa. Hao wanaelezewa kuwa ni 'umma, yaani kundi kubwa la watu ndani ya nafsi zao. Kwa marejeo tazama sura ya 16 aya ya 121.

Baadhi ya watu wamekielewa kijina 'hao' (*uulaaika*) kuwa ni chenye kumrejea Musa na watu wake.

Aya 19. Aya hii inatuambia ya kuwa ni rahisi kabisa kupambanua baina ya mtume mwongo na Mtume mkweli. Mitume wa uwongo ni watu wadhalimu na wako katika laana ya Mungu. Hivyo si vigumu kuwapambanua. Mtu anaweza kuwajua mitume wa uwongo kwa kuona

20. Ambao wanazuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu na wanataka ipotoke; na hao ndio wanaoikataa Akhera.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا
وَهُم بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾

21. Hao hawawezi kuponyoka katika nchi, wala hawana walinzi badala ya Mwenyezi Mungu; watazidishiwa adhabu mara mbili; hawawezi kusikia wala hawawezi kuona.

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ
لَهُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ۘ يُضَاعَفُ لَهُمُ
الْعَذَابُ ۚ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا
يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾

22. Hao ndio wamezihasiri nafsi zao, na yamewapotea waliyokuwa wakiyatunga.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا
كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾

23. Bila shaka hao ndio wenye hasara zaidi katika Akhera.

لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾

24. Hakika wale walioamini na kufanya vitendo vizuri na kunyenyekea kwa Mola wao; hao ndio watu wa Peponi, humo watakaa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ
رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾

25. Hali ya makundi mawili (haya) ni kama kipofu na kiziwi na aonaye na asikiaye. Je, hawa wawili wanaweza kuwa sawa katika hali? Basi je, hamfikiri?

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ وَ
السَّمِيعِ ۚ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

---

sura zao tu na hali zilizowazunguka.

Neno *Mashahidi* hapa linahusu Mitume ambao watawasuta makafiri kwa kuonyesha hali ya kulaaniwa na mitume wa uwongo, na kuwataka wawalinganishe na kuona tofauti iliyoko.

Aya 20. *Wanataka ipotoke,* yaani iharibike na uzuri wake ufichike kabisa. Maadui wa dini kila mara wanafanya juhudi kubwa ili watu wasipate kujua ubora wa dini ya Mungu. Pia maana yake ni ya kuwa wanataka kuwapoteza watu wanaoshika njia ya haki na kuwaudhi.

Aya 23. *Wenye hasara zaidi,* yaani hao makafiri wanaojaribu kuwatia Manabii wa haki katika hasara duniani, wakumbuke ya kuwa katika Akhera wao hawatakuwa na uwezo hata kidogo wa kuwataabisha Manabii na watu wa haki, bali wao wenyewe ndio watakuwa wenye hasara ya kila namna.

Aya 24. Aya hii inaonyesha ya kuwa imani na vitendo vizuri havitamfaa mtu kwa kupata daraja kubwa za kiroho na ukamilifu mpaka awe na yakini kubwa juu ya Mwenyezi Mungu na awe na mapenzi naye. Ngazi ya kumfikisha mtu karibu sana na Mwenyezi Mungu na kumpa utulivu ni upendo na huba kwa Mwenyezi Mungu, pamoja na imani na vitendo vilivyo sawa na sheria.

FUNGU 3

26. Na bila shaka Sisi Tulimtuma Nuhu kwa watu wake, (akawaambia): Hakika mimi kwenu ni Mwonyaji abainishaye,

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦٓ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

27. Ya kwamba msimwabudu ye yote isipokuwa Mwenyezi Mungu tu; hakika mimi nawahofieni adhabu ya siku iumizayo.

أَن لَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ إِنِّىٓ أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٢٧﴾

28. Hapo wakasema wakubwa wa wale waliokufuru katika kaumu yake: Hatukuoni ila ni mtu tu sawa nasi, wala hatukuoni ila wamekufuata wale waonekanao dhahiri kuwa dhaifu wetu, wala hatuwaoneni kuwa ninyi mnayo fadhili juu yetu, bali tunawaoneni kuwa m waongo tu.

فَقَالَ ٱلْمَلَأُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا نَرَىٰكَ إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا وَمَا نَرَىٰكَ ٱتَّبَعَكَ إِلَّا ٱلَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِىَ ٱلرَّأْىِ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍۭ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَٰذِبِينَ ﴿٢٨﴾

29. Akasema: Enyi watu wangu, mwaonaje kama ninayo dalili wazi kutoka kwa Mola wangu, na amenipa rehema kutoka Kwake nayo ikafichikana kwenu; je tutawalazimisheni kuikubali ijapokuwa mwaichukia?

قَالَ يَٰقَوْمِ أَرَءَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّى وَءَاتَىٰنِى رَحْمَةً مِّنْ عِندِهِۦ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمُوهَا وَأَنتُمْ لَهَا كَٰرِهُونَ ﴿٢٩﴾

Aya 26. *Mwonyaji abainishaye.* Nabii Nuhu anasema ya kuwa maonyo yangu ni ya dalili. Sikuja kuwaharibu watu au kuwapa tamaa ya bure, bali nimekuja kuwaamsha na kuwadhihirishia haki.

Alama kubwa katika alama za Nabii wa haki ni kuwa yeye anakuwa "Mwonyaji abainishaye," yaani (1) mafundisho yake yanakuwa wazi kabisa, hafanyi kazi kisirisiri wala hafichi mafundisho yake na ujumbe wake kwa watu. Lakini nabii mwongo kila mara anafanya kazi kwa siri, wala hadhihirishi mafundisho yake isije watu wakakosa kuelekea. Siku hizi tazameni jinsi vitabu vya Bab na Bahaullah wa dini ya Bahai vinavyofichwa. Hata vitabu vingine vya Bab vinaharibiwa kabisa na Mababi ili watu wasijue mafundisho yake ya kuipinga dini ya Mungu yalikuwa namna gani.

(2) Nabii wa haki anakuwa na maonyo yabainishayo, yaani yenye dalili, na hivyo maonyo yake hayawapi watu tamaa ya bure. Lakini manabii wa uwongo wanakuwa na maonyo yasiyo na dalili na mwishowe watu wanakata tamaa kabisa.

Aya 28. Aya hii inaonyesha namna wasioamini wanavyopima kuwa Nabii ni mwongo kwa sababu gani. Sababu zao ati ni kwa kuwa Nabii yule ni mtu kama wao, na ya kuwa watu wanaomfuata si watu wa maana. Hivi ndivyo wanavyojidanganya makafiri. Ni wazi kabisa kama wangepima madai ya Mjumbe kwa mizani iliyowekwa na Mwenyezi Mungu wasingejipoteza namna hii.

30. Na enyi watu wangu, siwaombeni mali juu ya (jambo) hili; sina ujira wangu ila kwa Mwenyezi Mungu; na mimi sitawafukuza walioamini; maana wao ndio watakaokutana na Mola wao. Lakini mimi nawaoneni ninyi ni watu mfanyao ujinga.

وَيٰقَوْمِ لَآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا
عَلَى اللّٰهِ ۚ وَمَآ أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ ءَامَنُوٓا ۚ إِنَّهُم مُّلٰقُوا
رَبِّهِمْ وَلٰكِنِّيٓ أَرٰىكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾

31. Na enyi watu wangu, ni nani atakayenisaidia mbele ya Mwenyezi Mungu ikiwa nitawafukuza? Je, hamfikiri?

وَيٰقَوْمِ مَن يَنصُرُنِي مِنَ اللّٰهِ إِن طَرَدتُّهُمْ ۚ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾

32. Wala siwaambieni, kwangu kuna hazina za Mwenyezi Mungu; wala sijui mambo ya ghaibu, wala sisemi mimi ni Malaika; wala sisemi kwa wale ambao yanawadharau macho yenu, Mwenyezi Mungu Hatawapa heri. Mwenyezi Mungu Anajua sana yaliyomo katika nafsi zao.(Nikisema hivi) hapo bila shaka nitakuwa miongoni mwa wadhalimu.

وَلَآ أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَآئِنُ اللّٰهِ وَلَآ أَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَآ أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَآ أَقُولُ لِلَّذِينَ
تَزْدَرِيٓ أَعْيُنُكُمْ لَن يُؤْتِيَهُمُ اللّٰهُ خَيْرًا ۖ اللّٰهُ
أَعْلَمُ بِمَا فِيٓ أَنفُسِهِمْ ۖ إِنِّيٓ إِذًا لَّمِنَ الظّٰلِمِينَ ﴿٣١﴾

33. Wakasema: Ewe Nuhu, hakika umejadiliana nasi na umezidi majadiliano nasi, basi tuletee unayotuahidi ukiwa miongoni mwa wakweli.

قَالُوا يٰنُوحُ قَدْ جٰدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدٰلَنَا فَأْتِنَا
بِمَا تَعِدُنَآ إِن كُنتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ ﴿٣٢﴾

34. Akasema hakika Mwenyezi Mungu ataileta kwenu Akipenda, na ninyi hamtaweza kumdhoofisha.

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُم بِهِ اللّٰهُ إِن شَآءَ وَمَآ أَنتُم
بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٣﴾

Aya 30. *Watakaokutana na Mola wao.* Ndiyo kusema nawezaje kuwafukuza hali wao ndio walioamini na hivyo watakuwa na heshima ya kuonana na kukutana na Mwenyezi Mungu kwa sababu ya utawa na mambo mema wanayoyafanya. Kama ninyi hamwoni heshima yao, basi hili si kosa lao. Aya hii imedhihirisha ya kuwa heshima hasa haiwi kwa mali wala kabila, bali kwa sababu ya imani na kumcha Mungu. Mwenyezi Mungu amesema, *Hakika aheshimiwaye zaidi miongoni mwenu mbele ya Mwenyezi Mungu ni yule amchaye zaidi katika ninyi* (sura 49:14). Pia Mtume s.a.w. akasema "Mungu hatazami sura zenu na mali zenu, bali anatazama mioyo yenu."

Aya 31. Nabii Nuhu anawajibu wasioamini ya kwamba hawezi kuwafukuza waaminio kwa kutaka kuwaridhi wao, licha ya unyonge wao. Hawezi kumchukiza Mwenyezi Mungu ili kuwapendeza wao.

Aya 34. Aya hii inaeleza kanuni tatu zinazohusu bishara za kuleta adhabu kwa maadui wa Mitume wa Mungu; (1) Wakati wa kufiaka adhabu huwa kwa desturi hautajwi, Na Mungu tu

35. Wala haitawafalieni nasaha yangu ijapokuwa nataka kuwasihini, kama Mwenyezi Mungu Anataka kuwaangamizeni. Yeye ndiye Mola wenu; Na Kwake mtarejeshwa.

وَلَا يَنفَعُكُمْ نُصْحِيٓ إِنْ أَرَدتُّ أَنْ أَنصَحَ لَكُمْ
إِن كَانَ ٱللَّهُ يُرِيدُ أَن يُغْوِيَكُمْ ۚ هُوَ رَبُّكُمْ
وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

36. Je, wanasema ameitunga? Sema: Kama nimeitunga, basi kosa langu ni juu yangu, na mimi ni mbali na makosa mnayoyafanya.

أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰهُ ۖ قُلْ إِنِ ٱفْتَرَيْتُهُۥ فَعَلَىَّ إِجْرَامِى
وَأَنَا۠ بَرِىٓءٌ مِّمَّا تُجْرِمُونَ ﴿٣٦﴾

FUNGU 4

37. Na akafunuliwa Nuhu kwamba hataamini ye yote katika watu wako isipokuwa yule aliyekwisha amini, kwa hiyo usisikitike kwa yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَأُوحِىَ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُۥ لَن يُؤْمِنَ مِن قَوْمِكَ إِلَّا
مَن قَدْ ءَامَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا۟ يَفْعَلُونَ ﴿٣٧﴾

---

ndiye Anayeujua; (2) bishara hizo huwa kwa sharti zake na zinaweza kuahirishwa au kubatilishwa namna Mungu atakavyo; (3) mabadiliko yo yote yatakayotokea katika bishara za adhabu, kusudi la Mwenyezi Mungu halibadiliki, maana wasioamini hawawezi kuzuia kusudi la Mwenyezi Mungu kutokea.

Aya 36. *Sema: Kama nimeitunga, basi kosa langu ni juu yangu,* Maneno haya yanamhusu Nabii Nuhu na si Mtume *s.a.w.*, Na mradi wake ni kuwa Mwenyezi Mungu anamwamrisha Nabii Nuhu kuwaambia watu wake ikiwa habari aliyowaambia ni uzushi aliomzulia Mungu, basi bila shaka ataadhibiwa kwa ajili ya uzushi huo, nao hawana haja ya kupata wasiwasi kwa jambo hilo. Lakini kama aliyowaambia ni haki naye ni Mtume wa kweli wa Mwenyezi Mungu, basi watakuwa wamefanya dhambi kubwa kumkataa, na lazima watahukumiwa kwa kosa hilo.

Aya 37. Aya hii inatuonyesha sababu iliyomfanya awaombee watu wake maangamizo kama inavyooneka katika sura 71:27-28. Katika Aya hii Nuhu anaambiwa ya kwamba hakuna watu wengine watakaoamini katika kaumu yake na hivyo asihuzunikie jambo hilo. Hii inaonyesha ya kwamba mpaka wakati huu alikuwa hajakata tamaa ya watu wake kumkubali, na kila mara aliona wasiwasi juu ya kufuru yao. Hivyo dua aliyoomba inayoonekana katika sura 71:27-28 lazima iwe aliiomba baada ya kupokea habari hii kutoka kwa Mwenyezi Mungu. Hivyo dua ile ya Nabii Nuhu haikuwa bali kuitikia hukumu iliyokwisha katwa na Mwenyezi Mungu. Maana, maadamu Mungu Mwenyewe amekwisha kata shauri kuwaangamiza watu wabaya, kuna maana gani Nabii Nuhu naye kuomba waangamizwe? Hivyo dua ya Nuhu ilikuwa na maana ya kwamba Mwenyezi Mungu apitishe hukumu yake juu ya watu hao.

Mara nyingi inatokea ya kwamba Nabii wa Mungu hata baada ya kujua kuwa Mungu atawaadhibu makafiri anaendelea kuwaombea salama akitumaini ya kwamba Mwenyezi Mungu anaweza kugeuza shauri lake, na watu wake wanaweza kuamini na kuokoka. Nuhu pia aliendelea kuwaombea heri mpaka alipoona ya kwamba kukawia kwa adhabu yao hakutaleta faida katika dini yake. Basi hapo akaomba Mwenyezi Mungu apitishe shauri Lake juu ya watu wale.

38. Na ukaunde jahazi mbele ya macho Yetu na (iliyo sawa na) ufunuo Wetu. Wala usinizungumze juu ya wale waliodhulumu, kwa yakini wao watazamishwa.

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي
الَّذِينَ ظَلَمُوا ۚ إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na yeye alikuwa anaunda jahazi; na kila mara wakimpita wakuu wa watu wake walimcheka; akasema: Kama ninyi mnatucheka, hakika nasi (pia) tutawachekeni kama mnavyotucheka.

وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأٌ مِّن قَوْمِهِ
سَخِرُوا مِنْهُ ۚ قَالَ إِن تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنكُمْ
كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٩﴾

40. Basi karibuni mtajua ni nani itakayemfikia adhabu ya kumfedhehesha na itamteremkia adhabu ikaayo.

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَ
يَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

41. Hata ilipofika amri Yetu na chemchem ya maji ikabubujika, Tukamwambia: Pakia humo katika kila wanyama jozi moja jike na dume, na na ahali zako - isipokuwa yule ambaye imempitia hukumu - na walioamini. Na hawakuamini pamoja naye ila wachache tu.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا
مِن كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ
عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ ۚ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤١﴾

Na hata kama ikubaliwe ya kwamba Nabii Nuhu alimwomba Mungu watu wake waangamizwe, hatapata ila yo yote, maana dua inayoombwa kwa amri ya Mwenyezi Mungu haiwezi kupunguza heshima ya Mtume wa Mungu.

Aya 38. *Mbele ya macho Yetu.* Maneno haya yalivyo kwa kiarabu yana maana nyingi kwa kufuata maana ya neno 'ain, na katika hizo moja ni, "Katika ulinzi wetu" (Mufradat). Kwa hakika majahazi mawili - moja la dhahiri na jingine la undani - yaliundwa na Nabii Nuhu. Jahazi la dhahiri ndilo lile la mbao na Misumari, na la undani ni mafundisho yake ambayo kwa kuokoka ilikuwa ni lazima mtu ayafuate, na wale tu walioyafuata ndio waliosalimika.

Wala usinizungumze juu ya wale waliodhulumu. Maneno haya pia yanaonyesha ya kuwa dua ya maangamizo ya Nabii Nuhu iliyomo katika sura 71:27-28 hakuiomba kwa kutaka kwake mwenyewe, maana kama yeye mwenyewe ndiye aliwaombea watu waovu kuangamizwa, hapakuwa sababu Mwenyezi Mungu kumkataza kuwaombea waachwe.

Aya 41. Ikumbukwe ya kuwa adhabu iliyowafikia watu wa Nabii Nuhu ilikuwa ya maji kutoka juu na chini. Sura 54:12, 13 inatufahamisha ya kuwa mvua pia zilinyesha na chemchem zikatoa maji.

Katika kila wanyama. Neno la Kiarabu kullin mradi wake ni kila namna ya wanyama aliowahitaji, siyo wanyama wote wa mjini na porini. Kadhalika safina ile haikuwa kubwa ya kutosha kuchukua jozi ya kila namna ya wanyama.

42. Na akasema: Pandeni humo, kwa jina la Mwenyezi Mungu kuwe kwenda kwake na kusimama kwake. Hakika Mola wangu ni Msamehevu sana Mrehemevu.

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرٖىهَا وَمُرْسٰىهَا
إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٤٢﴾

43. Nayo ilikwenda nao katika mawimbi kama milima. Na Nuhu akamwita mwanawe aliyekuwa mbali: Ewe mwanangu panda pamoja nasi wala usiwe pamoja na makafiri.

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادٰى
نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يٰبُنَيَّ ارْكَبْ مَّعَنَا وَ
لَا تَكُنْ مَّعَ الْكٰفِرِينَ ﴿٤٣﴾

44. Akasema: Sasa hivi nitaukimbilia mlima utakaonilinda na maji. Akasema: Hakuna leo wa kulinda na amri ya Mwenyezi Mungu isipokuwa yule Atakayemrehemu. Mara wimbi likaingia kati yao na akawa miongoni mwa waliogharikishwa.

قَالَ سَاٰوِيْ إِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ
لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَّحِمَ وَحَالَ
بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٤﴾

45. Na ikasemwa: Ewe ardhi! meza maji yako, na Ewe mbingu jizuie, na maji yakazama, na amri ikakidhiwa, na (jahazi) likasimama juu ya Judi. na ikasemwa: Ni maangamizo kwa watu wadhalimu.

وَقِيلَ يٰأَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيٰسَمَاءُ أَقْلِعِي
وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ
وَقِيلَ بُعْدًا لِّلْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ ﴿٤٥﴾

Aya 42. *Kwa jina la Mwenyezi Mungu kuwe kwenda kwake na kusimama kwake.* Waislamu wamekuwa na desturi ya kuomba maombi haya yanayotajwa katika Aya hii wanapopanda majahazi, meli n.k.w.

Aya 43. *Ewe mwanangu.* Wafasiri wamehitilafiana juu ya mwana aliyetajwa hapa kama alikuwa mwana hasa wa Nabii Nuhu au jamaa tu. Lakini wengi walio mashuhuri kama Ibni Mas'ud, Ibni Abbas, Ikrima na Adh-Dhahhaak, Ibni Jubair na wengineo wanakubali wa kuwa mwana huyo alikuwa mwana hasa wa Nabii Nuhu.

Aya 44. *Nitaukimbilia mlima.* Maneno haya yanaonyesha mahali pa Nabii Nuhu palikuwa na milima.

Utakaonilinda na maji, ni maneno yanayoonyesha namna watu washupavu wanavyofumba macho yao juu ya mambo yaliyo dhahiri kabisa. Maji yanazidi kukua, lakini mwanawe Nuhu bado anafanyia shaka ukweli wa Ujumbe wa baba yake.

Aya 45. *(Jahazi) likasimama juu ya Judi.* Yakut Al-Hamwi anaeleza ya kuwa mlima Judi ni mfuatano mrefu wa milima upande wa mashariki wa Tigris katika jimbo la Mosul (Mu'jam).

46. Na (hapo) Nuhu akamwita Mola wake na akasema: Ee Mola wangu! hakika mwanangu ni katika ahali zangu, na hakika ahadi Yako ni haki; nawe ni Mwenye haki kuliko mahakimu.

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي
وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٦﴾

47. Akasema: Ewe Nuhu, hakika huyo si miongoni mwa ahali zako; hakika yeye ni (mwenye) mwendo usio mzuri. Basi usiniombe ambayo huyajui. Mimi nakunasihi usije ukawa miongoni mwa wajinga.

قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ ۖ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ
صَالِحٍ ۖ فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۖ إِنِّي
أَعِظُكَ أَن تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٧﴾

48. (Nuhu) akasema: Ee Mola wangu, hakika mimi najikinga Kwako nisije kukuomba nisiyoyajua; na kama Hutanisamehe na kunirehemu, nitakuwa miongoni mwa wapatao hasara.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ
عِلْمٌ ۖ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٤٨﴾

49. Ikasemwa: Ewe Nuhu, shuka kwa salama itokayo Kwetu na mibaraka juu yako na juu ya watu walio pamoja nawe. Na wako baadhi ya watu hivi karibuni Tutawafaidisha, kisha itawashika kutoka Kwetu adhabu iumizayo.

قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِّنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَ
عَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّن مَّعَكَ ۚ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُم
مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٩﴾

Aya 46. Nabii Nuhu kwa kukosa kuzingatia vizuri, alifikiri kwamba watu wote wa nyumbani mwake watapona katika gharika. Lakini alipoona mwanawe anatota, akaomba kwa adabu sana akimkumbusha Mungu ahadi aliyompa, na papo anakiri ya kwamba huenda amekosa kufahamu ahadi ile makusudi yake, kwa vile ahadi za Mungu huwa haki.

Aya 47. *Huyo si miongoni mwa ahali zako.* Yaani, Mwenyezi Mungu alipoahidi kuwaokoa ahali zake, mradi wake si wote, bali wale wale waliomwamini yeye.

Ni (mwenye) mwenendo usio mzuri. Hii ni namna moja ya kufasiri maneno *innahuu 'amalun ghairu saalihin.* Maneno haya pia yanaweza kufasiriwa, "Hakika maombi hayo ni tendo lisilo zuri," maana wakati wa kuomba umekwisha na hukumu ya kugharikishwa kwake imekwisha katwa.

Aya 48. *Na kama Hutanisamehe.* Ni wazi Nabii Nuhu hakufanya kosa lo lote la kuvunja amri, bali ilikuwa kutofahamu tu, lakini hata hivyo anaomba ghofira. Hii inaonyesha kwamba neno *istighfaar* linapotumika kwa ajili ya Mitume linakuwa halina maana ya kusamehewa dhambi, bali linakuwa na maana ya kulindwa na matokeo mabaya ya unyonge na udhaifu wa kibinadamu.

50. Hizi ni katika habari za siri Tunazokufunulia. Hukuwa unazijua, wewe wala watu wako, kabla ya hii. Basi subiri, hakika mwisho (mwema) ni kwa wamchao Mungu.

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ ۖ مَا كُنْتَ
تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَٰذَا ۖ فَاصْبِرْ ۖ
إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٥٠﴾

FUNGU 5

51. Na kwa Waadi (Tulimtuma) ndugu yao Hudi. Akasema: Enyi watu wangu! Mwabuduni Mwenyezi Mungu; ninyi hamna Mungu isipokuwa Yeye. Siyo ninyi ila ni watungao uwongo tu.

وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥١﴾

52. Enyi watu wangu, siwaombeni ujira juu ya hayo; sina ujira isipokuwa kwa Yule Aliyeniumba: basi je, hamfahamu?

يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى
الَّذِي فَطَرَنِي ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na enyi watu wangu! ombeni msamaha kwa Mola wenu, kisha mtubie Kwake, Atawaleteeni mawingu yatiririshayo mvua tele, na Atawazidishieni nguvu zenu. Wala msigeuke kuwa wakosefu.

وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ
السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ
وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ﴿٥٣﴾

54. Wakasema: Ewe Hud! hujatuletea dalili iliyo wazi, wala sisi hatuwezi kuiacha miungu yetu kwa usemi wako, wala sisi hatutakuamini wewe.

قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي
آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٤﴾

55. Hatusemi ila baadhi ya miungu yetu imekutia balaa. Akasema: Hakika

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ ۗ قَالَ إِنِّي

Aya 50. *Hizi ni katika habari za siri,* yaani si kama tunakusimulia habari hizi ziwe visa, bali ni bishara zitakazotimia kwako na kwa watu wako, kama zilivyotimizwa kwa watu wa Nabii Nuhu; yaani mwishoni wacha-Mungu walishinda.

Aya 53. Aya hii inaonyesha kuwa kazi kubwa ya Waadi ilikuwa ukulima, wakitegemea mvua tu, bila visima na mifereji ya kumwagia maji mashambani. Aya hii pia inaonyesha ya kuwa watu wakimkubali Nabii, Mungu anawafanyia vizuri hali zao si za kidini tu bali pia za kidunia.

Aya 55. *Namshahidisha Mwenyezi Mungu*. Yaani, ninyi mmekataa mambo yaliyo sawa na akili. Hivyo sasa namwomba Mwenyezi Mungu apambanue baina ya ukweli na uwongo kwa Ishara zenye nguvu zitokazo mbinguni.

mimi namshahidisha Mwenyezi Mungu nanyi shuhudieni ya kwamba mimi niko mbali na hiyo mnayoishirikisha.

أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

56. Kinyume Chake. Basi nyote nifanyieni hila kisha msinipe muhula.

مِن دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُونِ ﴿٥٥﴾

57. Hakika mimi nimemtegemea Mwenyezi Mungu, Mola wangu na Mola wenu. Hakuna mnyama ye yote isipokuwa Yeye Amelishika panja lake. Bila shaka Mola wangu Yu juu ya njia iliyonyoka.

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُم مَّا مِن دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

58. Na kama mtarudi nyuma, basi nimekwisha wafikishieni niliyotumwa nayo kwenu, na Mola wangu Atawafanya makhalifa watu wengine ghairi yenu, wala ninyi hamtaweza kumdhuru hata kidogo. Hakika Mola wangu ni Mhifadhi wa kila kitu.

فَإِن تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُم مَّا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿٥٧﴾

59. Na ilipofika amri Yetu, Tukamwokoa Hudi na wale walioamini pamoja naye kwa rehema itokayo Kwetu. Na Tukawaokoa katika adhabu ngumu.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَنَجَّيْنَاهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾

Niko mbali na hiyo mnayoishirikisha. Hili ndilo jibu Nabii Hudi alilowapa watu wake waliposema kuwa miungu yao imemtia balaa na kuiharibu akili yake. Anawaambia ya kwamba, ikiwa wanadhani kuwa ni miungu yao imemharibu akili basi yeye anaikusanya miungu yao yote na kuikadhibisha na kadhalika desturi zao za uovu, na sasa miungu yao na imfanye vibaya iwezavyo.

Aya 57. *Mola wangu na Mola wenu*. Nabii Hudi kwa maneno haya anataka kuwaambia ya kwamba Mola wenu ni Rafiki yangu na Msaidizi wangu, basi nitawezaje kuwaogopa ninyi watumishi wake, kwani watumishi hawana uwezo wa kumdhuru rafiki wa bwana wao.

Amelishika panja lake. Maneno haya yanahusu desturi ya zamani ya Waarabu. Watu waliposhindwa vitani na kuletwa mbele ya walioshinda, basi mshindi alimshika nywele za paji la uso na kumtikisa kuonyesha ushindi wake. Desturi nyingine miongoni mwao ilikuwa ya kwamba mshindi alipotaka kuwahurumia walioshindwa, aliyanyoa mapanja yao na kuwaacha huru. Hivyo, kifungu hicho cha maneno kina maana zote mbili. Maana yake inaweza kuwa ya kwamba kila mwanadamu yuko chini ya mamlaka na ulinzi wa Mwenyezi Mungu; au ya kwamba Mungu amemfadhili mwanadamu kwa kumwumba huru. Hivyo Qur'an inamkumbusha mwanadamu ya kwamba yuko katika mamlaka ya Mwenyezi Mungu , na ni kwa fadhili na hisani Zake yeye amepewa maisha ya uhuru; ambapo kwa sababu ya dhambi zake anakuwa hana haki ya uhuru huo.

Aya 58. Maadui wa Manabii wa Mungu katika ujinga wao hudhani wakikataa ujumbe wa Mtume watakuwa wamemdhuru. Hapa Nabii Hudi anawaambia, taabu ya kukataa ujumbe anaweza

60. Na hao ndio Waadi. Waliokanusha Aya za Mola wao, na wakawaasi Mitume Wake, na wakafuata amri ya kila jabari, adui ya haki.

وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ
وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٦٠﴾

61. Na wakafuatishiwa laana katika dunia hii na siku ya Kiyama. Sikilizeni! Hakika Waadi walimkufuru Mola wao. Sikilizeni! Maangamizo kwa Waadi, kaumu ya Hudi.

وَأُتْبِعُوا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا
إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦١﴾

FUNGU 6

62. Na kwa Wathamudi (Tukamtuma) ndugu yao Saleh. Akasema: Enyi watu wangu, Mwabuduni Mwenyezi Mungu; ninyi hamna Mungu ila Yeye. Yeye ndiye Aliyewakuzeni katika ardhi, na Akawalisheni humo. Basi Mwombeni msamaha, kisha Mwelekeeni. Hakika Mola wangu Yu karibu, Apokeaye (maombi).

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ
إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ﴿٦٢﴾

63. Wakasema: Ewe Saleh! bila shaka ulikuwa unayetarajiwa kati yetu kabla ya haya. Je, unatukataza kuabudu waliowaabudu baba zetu? Na hakika sisi tumo katika shaka ihangaishayo kwa hayo unayotuitia.

قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَٰذَا أَتَنْهَانَا
أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّنَا لَفِي شَكٍّ مِمَّا
تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٣﴾

---

kuipata anayepelekewa ujumbe huo au aliyeutuma. Mimi ni mchukuzi tu. Mungu aliyeuleta ujumbe hawezi kupata taabu maana Yeye ni Mwenye nguvu kabisa. Wenye taabu ni wale wenye kuukataa, na baada ya hapo ujumbe wa Mungu haufi bure, ila Mungu atawaleta watakao ukubali.

Aya 60. Neno *tilka* (hao) linaonyesha ukuu na utukufu wa kidunia wa kabila la Waadi. Limetumiwa kudokeza ya kwamba ingawa Waadi walikuwa watu wenye nguvu lakini walipofanya kiburi na uovu na kukataa ujumbe wa Mwenyezi Mungu, waliangamia.

Aya 61. *Laana.* Mungu anapotoa laana maana yake inakuwa "kufukuzilia mbali" au "Kutupa mbali na rehema." Katika maana hii sehemu ya kwanza ya Aya maana yake itakuwa Mwenyezi Mungu atawaondoa au kuwatupa mbali wasioamini siku ya Kufufuka.

Aya 63. Watu wa Nabii Saleh hapa wanasikitika ya kwamba walikuwa wanatazamia mtu mwenye akili na sifa njema kama Saleh atawaletea mafanikio; lakini anataka kuwaangamiza kwa

64. Akasema: Enyi watu wangu! mwaonaje kama ninayo dalili wazi itokayo kwa Mola wangu, naye Amenipa rehema kutoka Kwake, basi ni nani atakayenisaidia kwa Mwenyezi Mungu kama nikimwasi? Basi hapo hamtanizidishia ila hasara.

قَالَ يٰقَوْمِ اَرَءَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّىْ وَاٰتٰىنِىْ مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَّنْصُرُنِىْ مِنَ اللّٰهِ اِنْ عَصَيْتُهٗ فَمَا تَزِيْدُوْنَنِىْ غَيْرَ تَخْسِيْرٍ ﴿٦٤﴾

65. Na enyi watu wangu, huyu ngamia wa Mwenyezi Mungu ni Ishara kwenu, basi mwacheni ale katika ardhi ya Mwenyezi Mungu, wala msimguse kwa ubaya isije ikawashikeni adhabu iliyo karibu.

وَيٰقَوْمِ هٰذِهٖ نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوْهَا تَاْكُلْ فِىْٓ اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوْهَا بِسُوْٓءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيْبٌ ﴿٦٥﴾

66. Lakini wao walimkata miguu yake; basi (Saleh) akasema, Jifurahisheni majumbani mwenu kwa siku tatu; hiyo ni ahadi isiyokadhibishwa.

فَعَقَرُوْهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوْا فِىْ دَارِكُمْ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ ذٰلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوْبٍ ﴿٦٦﴾

---

kuwakataza kuabudu vilivyokuwa vinaabudiwa na wazee wao. Jambo hili likawatia wasiwasi sana.

Maneno hayo ya juu waliyomwambia Saleh si ya kumsifu uwongo uwongo, bali hasa, kama walivyo Manabii wote, watu wake walimtumainia sana kwa ajili ya vipawa vyake vya ajabu na mwenendo mtukufu wa tabia. Hivi ndivyo alivyokuwa Mtume *s.a.w.*, Abu Bakar, Ali, Zaid na Khadija (Radhi ya Mungu iwe juu yao) walimwamini kabla hawajawa na habari nyingi za mafundisho yake, na kabla hawajaona Ishara yo yote ya kumsadikisha. Walimkubali kwa ushahidi wa maisha yake yaliyokuwa safi.

Aya 65. Hadithi nyingi zimebuniwa na watu juu ya huyu ngamia jike wa Nabii Saleh. Katika Qur'an hakuna cho chote kinachokubalisha hadithi hizo. Kwa mfano, hadithi moja iliyobuniwa ni kwamba ngamia huyo alitoka katika mwamba wa jiwekimwujiza wakati Nabii Saleh alipoambiwa na watu wake afanye mwujiza na Nabii Saleh akaomba kwa Mungu, basi ngamia huyo akatoka ndani ya mwamba. Wanasema mara tu alipotoka katika huo mwamba alipata mimba na akazaa pale pale. Qur'an haielezi mahali po pote kuwa ngamia yule alitokea kimwujiza. Kinyume cha hayo katika sura 26:154 na 159 inaonekana ya kuwa kuzaliwa kwa ngamia jike yule hakukuwa kinyume na desturi, bali Ishara kwao ilikuwa ni kuwa huru ngamia yule. Kama kutokea kwa ngamia yule kungekuwa kwa kimwujiza kama wasemavyo wasimuliaji hadithi, Nabii Saleh alipoambiwa na watu wake aonyeshe Ishara , angewarejesha kwenye habari za ngamia yule jinsi alivyotoka mzima-mzima ndani ya jiwe, akapata mimba na kuzaa wakati ule ule. Lakini anawajibu ya kwamba wataona Ishara kama hawatamwacha ngamia kufanya atakavyo.

Aya 66. Kila namna ya hadhari aliyofanya Nabii Saleh haikufaa kitu. Maadui zake wakampiga ngamia wake na kumwua. Hivyo ikawa wameitukana ilani ya Mwenyezi Mungu, basi adhabu waliyoonywa nayo ikawashukia.

67. Basi ilipofika amri Yetu, Tukamwokoa Saleh na wale walioamini pamoja naye kwa rehema Yetu, na pia (Tukawaokoa) katika fedheha ya siku hiyo. Hakika Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Ashindaye.

فَلَمَّا جَآءَ اَمْرُنَا نَجَّيْنَا صٰلِحًا وَّالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ
بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ ؕ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ
الْقَوِيُّ الْعَزِيْزُ ﴿٦٧﴾

68. Na mlipuko wa nguvu uliwashika wale waliodhulumu na asubuhi kulipopambazuka wakawa wameanguka kifudifudi ndani ya majumba yao.

وَاَخَذَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَاَصْبَحُوْا فِيْ دِيَارِهِمْ
جٰثِمِيْنَ ﴿٦٨﴾

69. Kana kwamba hawakuwamo. Sikilizeni! hakika Wathamudi walimkufuru Mola wao; fahamuni! Wathamudi wamepotelea mbali!

كَاَنْ لَّمْ يَغْنَوْا فِيْهَا ؕ اَلَآ اِنَّ ثَمُوْدَاۡ كَفَرُوْا رَبَّهُمْ ؕ
اَلَا بُعْدًا لِّثَمُوْدَ ﴿٦٩﴾ ع

FUNGU 7

70. Na bila shaka Wajumbe Wetu walimwendea Ibrahimu kwa habari njema (na) wakasema: Salaam. Akasema: (Juu yenu pia iwe) salaam, na hakukaa ila akaleta ndama aliyeokwa.

وَلَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُنَآ اِبْرٰهِيْمَ بِالْبُشْرٰى قَالُوْا سَلٰمًا ؕ
قَالَ سَلٰمٌ فَمَا لَبِثَ اَنْ جَآءَ بِعِجْلٍ حَنِيْذٍ ﴿٧٠﴾

71. Lakini alipoona mikono yao haikifikii, akawachukulia kuwa ni wageni maadui, na akawaonea hofu. Wakasema: Usiogope, kwani sisi tumetumwa kwa watu wa Luti.

فَلَمَّا رَاٰۤ اَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ اِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَاَوْجَسَ
مِنْهُمْ خِيْفَةً ؕ قَالُوْا لَا تَخَفْ اِنَّاۤ اُرْسِلْنَاۤ اِلٰى
قَوْمِ لُوْطٍ ﴿٧١﴾

Aya 70. Nabii Ibrahimu, Baba wa Manabii, alikuwa mtoto wa Terah, Alizaliwa mahali panapoitwa Ur ya Chaldea. Ni vigumu kusema ni lini hasa aliishi. Inasemekana aliishi kwa umri wa miaka 175. Ibrahimu ni babu wa mataifa mawili, Waisraeli na Waismaili, ambao wote wanamheshimu sana. Jina hasa la Nabii Ibrahim lilikuwa Abram, lakini baada ya kumzaa Ismaili akaitwa Ibrahim yaani "Baba wa makundi ya watu" au "Baba wa mataifa mengi." Kundi moja la wazao wake, Waisraeli, waliishi Kanaan, na Waismaili katika Bara Arabu. Ili kutimiza ndoto yake maarufu, Nabii Ibrahimu alimchukua mwanawe Ismaili na mkewe Hajira akawapeleka katika jangwa la Bara Arabu ambako wazao wa Ismaili walikua na kuzaliana na ambako wakati ulipotimia, akazaliwa Mtume Muhammad *s.a.w.* sawa na ahadi ambayo Mungu alimpa Nabii Ibrahimu. Mtume Muhammad *s.a.w.* mwenyewe alisema *Anaa da'watu Ibraahiimu, yaani,* "Mimi ni dua ya Ibrahimu" (Asakir).

Aya 71. *Akawaonea hofu*. Hakuwaonea hofu kwamba aliwaogopa, bali alidhani hakuwafanyia adabu nzuri inayowastahili wageni, basi akahofu isiwe jambo hilo limetokea, ndiyo maana wageni wake hawali.

72. Na mkewe alikuwa wima, naye akaogopa, Tukampa habari njema ya (kuzaliwa) Isihaka, na baada ya Isihaka, Yaakubu.

وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧٢﴾

73. (Mkewe Ibrahimu) akasema: Miye wao! Je, nitazaa na hali mimi ni mkongwe na huyu mume wangu ni mzee sana? Hakika hili ni jambo la ajabu!

قَالَتْ يَا وَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَٰذَا بَعْلِي شَيْخًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٣﴾

74. Wakasema: Je, unastaajabia amri ya Mwenyezi Mungu? Rehema ya Mwenyezi Mungu na mibaraka Yake iko juu yenu, enyi watu wa nyumba hii! Hakika Yeye ndiye Asifiwaye, Atukuzwaye.

قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ۖ رَحْمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ ۚ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ﴿٧٤﴾

75. Basi hofu ilipomwondoka Ibrahimu, na imemfikia habari njema, akaanza kubishana nasi juu ya watu wa Luti.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٥﴾

76. Kwa yakini Ibrahimu alikuwa mvumilivu sana, mpole sana (na) mwelekevu sana.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ﴿٧٦﴾

77. Ewe Ibrahimu, wacha haya. Kwa hakika amri ya Mola wako imekwisha fika, na hakika hao itawafikia adhabu isiyorudishwa.

يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَٰذَا ۖ إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ۖ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٧﴾

Aya 73. Sio mradi wa Aya hii ya kwamba kushangaa kwa mke wa Nabii Ibrahimu ni kwa sababu alionea shaka habari aliyopewa na Mwenyezi Mungu. Mwanamke tu wa desturi hayuko tayari kufanyia shaka uwezo wa ajabu wa Mwenyezi Mungu, usiseme mke wa Nabii ambaye amekwisha ona Ishara nyingi za uwezo wa Mwenyezi Mungu. Kwa hakika alistaajabia habari ambayo si ya desturi ya kwamba atazaa mtoto na hali amekwisha kuwa mzee namna ile. Alistaajabia ukubwa wa zawadi aliyoahidiwa kupewa. Nabii Ibrahimu mwenyewe alionyesha kustaajabu kwa namna hiyo alipopewa habari ya kuzaa mtoto hali kisha kuwa mzee kabisa (tazama sura 15:55-57).

Aya 74. *Ahlal-Bait,* "Watu wa nyumba hii." Watu wa madhehebu fulani wanasema, wake wa Mtume *s.a.w*. si katika Ahlal-Bait zake, hali katika Aya hii neno hilo limetumiwa kwa ajili ya mke wa Nabii Ibrahimu, hali alikuwa hajazaa. Kwa hakika neno hili linapotumiwa katika Qur'an juu ya Nabii, basi linawakusanya na wakeze pia.

Aya 76. *Muniib.* Neno hili maana yake mtu anayegeukia kwa Mwenyezi Mungu mara kwa mara; mtu anayegeukia kwa Mwenyezi Mungu kwa kutubu; mtu anayemfanya mtu mwingine atoe mahali pake au pa mwingine (Akrab).

78. Na Wajumbe Wetu walipomfikia Luti, akawahuzunikia na akawa mnyonge kwa ajili yao, na akasema: Hii ni siku ngumu.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ
ذَرْعًا وَقَالَ هَٰذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ٧٧

79. Na kaumu yake wakamjia mbio wakimhamakia, na kabla ya haya walikuwa wakifanya maovu. Akasema; Enyi kaumu yangu, hao binti zangu (walioolewa katika nyumba zenu) ndio wametakasika zaidi kwa ajili yenu. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu wala msinifedheheshe kuhusu wageni wangu. Je, miongoni mwenu hakuna mtu mwenye akili timamu?

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ ۚ قَالَ يَا قَوْمِ هَٰؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ
أَطْهَرُ لَكُمْ ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي ۖ أَلَيْسَ
مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ٧٨

80. Wakasema: Bila shaka umekwisha jua sisi hatuna haki juu ya binti zako, na hakika unayajua tunayoyataka.

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ
لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ٧٩

81. Akasema: Laiti ningalikuwa na nguvu kwenu, au nikajikinge kwenye nguzo yenye nguvu!

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ٨٠

Aya 78. *Lut.* Nabii Luti ambaye alikuwa katika wakati mmoja na Nabii Ibrahimu alikuwa babu wa watu wa Falastin (Palestine), Wamoab na Waammon. Baba yake aliitwa Haran bin Terah, hivyo Nabii Ibrahimu alikuwa amu wa Nabii Luti.

Aya 79. *Hao mabinti zangu.* Mradi wake ni kuwa watu hawana haja ya kuogopa kuwa yeye atapatana na wageni ili kuwaletea wao taabu, maana mabinti zake walikuwa wameolewa miongoni mwao; kama yeye ataleta udhia wangeweza kulipiza kisasi kwa kuwaadhibu mabinti zake. Hadithi zinazosimuliwa na watu kuwa Nabii Luti aliwatoa binti zake kwa watu hao ili wasimtie taabu ni za kusikitisha sana na hazistahili kukubaliwa kuwa ni jambo ambalo Mtume wa Mungu angeweza kulifanya .

Aya 80. Nabii Luti alipowaambia watu wa mji aliokaa kuwa binti zake wako mikononi mwao, na ya kwamba kama angefanya jambo lo lote la kuwaletea dhara basi wangejilipiza kisasi kwa binti zake. Nabii Luti namna hii aliwatoa binti zake kuwa dhamana. Sasa sheria katika nchi ile ilikuwa ya kwamba wanaume tu ndiyo hukubaliwa kwa dhamana. (Enc. Bri.). Hivyo watu walimwambia Luti ya kwamba hawatawafanya binti zake kuwa dhamana kwa kuwa ni kinyume na sheria ya nchi yao. Maneno haya, *Bila shaka umekwisha jua sisi hatuna haki juu ya binti zako,* yanaonyesha waziwazi watu wale hawakuja na nia ambayo baadhi ya wafasiri wanasema ya kwamba walikuwa nayo. Maneno haya, *Hakika unayajua tunayoyataka*, maana yake ni kuwa, "Unajua ya kwamba tusilotaka sasa ni kufika wageni hapa, basi kutuambia kuwa tuchukue dhamana na tuwaache wageni ni jambo tusiloweza kukubali."

82. (Wale Wajumbe) wakasema: Ewe Luti, sisi ni Wajumbe wa Mola wako. Hawatakufikia kamwe. Kwa hiyo ondoka pamoja watu wako wa nyumbani katika sehemu yo yote ya usiku, wala ye yote miongoni mwenu asitazame nyuma, isipokuwa mke wako. Hakika yeye utamfikia msiba utakaowafikia hao. Hakika miadi yao ni asubuhi. Je, asubuhi siyo karibu tu?

قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ
بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ
إِلَّا امْرَأَتَكَ ۖ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ۚ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ
الصُّبْحُ ۚ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨٢﴾

83. Basi ilipofika amri Yetu, Tukaifanya juu yake kuwa chini yake, na Tukawapigia mvua ya changarawe za udongo mgumu zipandanazo,

84. Zilizotiwa alama kwa Mola wako. Na (adhabu) hii haiko mbali na wadhalimu.

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ ﴿٨٣﴾
مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ ۖ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ
بِبَعِيدٍ ﴿٨٤﴾

FUNGU 8

85. Na kwa Wamadiani (Tulimtuma) ndugu yao Shuaib. Akasema: Enyi watu wangu! Mwabuduni Mwenyezi Mungu, ninyi hamna Mungu ila Yeye; msipunguze kipimo wala mizani. Mimi nawaoneni katika hali njema, nami nawahofieni adhabu ya siku izungukayo.

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ
وَالْمِيزَانَ ۚ إِنِّي أَرَاكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ
عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ ﴿٨٥﴾

Aya 81. *Nikajikinge kwenye nguzo yenye nguvu!* maana yake ni kwamba sasa sina la kufanya ila nijikinge kwa Mwenyezi Mungu na nimwombe ateremshe adhabu Yake juu yao.

Aya 82. Ushauri wa wajumbe wageni unaonyesha kwamba mazungumzo kati ya Luti na watu wake yaliendeshwa kwa faragha na kwamba hadi wakati huo hawakuwa na fursa ya moja kwa moja ya kumwona yeye au mtu mwingine ye yote katika nyumba hiyo. Baada ya kushindwa katika jaribio lao, wanaweza kuwa wamekusudia kumtembelea Luti kwa mara nyingine wakiwa wamejitayarisha vizuri zaidi kwa kuingia kwa nguvu katika nyumba hiyo. Jambo hili lilikanushwa wakati huo kwa ushauri wa wajumbe kuondoka katika nyumba hiyo pamoja na watu wote wa familia yake wakati wa usiku wa manane isipokuwa mkewe.

Aya 83. Inaonekana ya kuwa adhabu waliyopigwa nayo ni kupinduliwa na kufukiwa na tetemeko la nchi.

Aya 85. *Wamadiani.* Madian alikuwa mwana wa Nabii Ibrahimu aliyezaliwa na mkewe

وَيٰقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٦﴾

86. Na enyi watu wangu timizeni kipimo na mizani kwa uadilifu wala msiwanyime watu vitu ambavyo kwa haki ni mali zao na msieneze uovu katika nchi mkifanya uharibifu.

بَقِيَّتُ اللّٰهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ۚ وَمَآ أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿٨٧﴾

87. (Mali) Aliyobakisha Mwenyezi Mungu ndiyo bora kwa ajili yenu, ikiwa ninyi mnaamini. Wala mimi si mhifadhi wenu.

قَالُوا يٰشُعَيْبُ أَصَلٰوتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَّتْرُكَ مَا يَعْبُدُ اٰبَآؤُنَآ أَوْ أَنْ نَّفْعَلَ فِيٓ أَمْوَالِنَا مَا نَشٰٓؤُا ۖ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٨﴾

88. Wakasema: Ewe Shuaibu, je, Sala yako inakuamuru tuyaache waliyokuwa wakiyaabudu baba zetu, au tuache kufanya tupendavyo katika mali zetu? Bila shaka wewe ndiwe mpole sana, mwongofu.

قَالَ يٰقَوْمِ أَرَءَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا ۚ وَمَآ أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلٰى مَآ أَنْهٰكُمْ عَنْهُ ۚ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ ۚ وَمَا تَوْفِيقِيٓ إِلَّا بِاللّٰهِ ۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٩﴾

89. Akasema: Enyi watu wangu, mwaonaje kama ninayo dalili wazi itokayo kwa Mola wangu, na Ameniruzuku riziki njema kutoka Kwake? Wala sipendi kupinzana nanyi kwa kufanya yale ninayowakatazeni. Sitaki ila kusuluhisha ninavyoweza. Na sipati uwezo ila kwa Mwenyezi Mungu. Kwake ninategemea, na Kwake naelekea.

Katura (Mwanzo 25:1-2). Dhuria zake waliitwa Madiani kwa kufuata desturi ya kizamani. Au inaweza kuwa ya kwamba asili yao waliitwa "Banu Madian" (watoto wa Madiani), lakini baadaye maneno haya yakafupishwa na kuwa Madiani. Mji mkuu wa watu hawa pia uliitwa Madiani, ambao unaweza kuwa kifupisho cha *Duuri Madiani* (nyumba za Madiani). Mji huu ulikuwa penye Ghuba ya 'Akaba, pwani ya Bara Arabu, penye umbali wa maili sita au saba kutoka baharini. Misafara ya biashara iliyokuwa ikienda Misri kutoka Bara Arabu ilipita katika mji huo. Hivi sasa kuna miji midogo midogo inayoitwa Madiani, lakini mji wenyewe wa asili sasa haupo. Watoto wa Madiani waliishi kaskazini ya Hijazi na ni wao waliojenga mji huo. Mji huo ndiko alikokimbilia Nabii Musa wakati Firauni na mawaziri wake walipotaka kumwua; na pia ni ujiranini mwa mji huo walikokaa Nabii Musa pamoja na Waisraeli baada ya kuivuka Bahari ya Sham.

Habari za Nabii *Shuaib* tazama sura 7:86.

وَيٰقَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِيْٓ اَنْ يُّصِيْبَكُمْ مِّثْلُ
مَآ اَصَابَ قَوْمَ نُوْحٍ اَوْ قَوْمَ هُوْدٍ اَوْ قَوْمَ صٰلِحٍ ؕ
وَمَا قَوْمُ لُوْطٍ مِّنْكُمْ بِبَعِيْدٍ ﴿٩٠﴾

90. Na enyi watu wangu! kushindana nami kusiwakosesheni yakawasibuni kama yaliyowasibu watu wa Nuhu au watu wa Hudi au watu wa Saleh, na watu wa Luti si mbali nanyi.

وَاسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْٓا اِلَيْهِ ؕ اِنَّ رَبِّيْ رَحِيْمٌ
وَّدُوْدٌ ﴿٩١﴾

91. Na ombeni msamaha kwa Mola wenu, kisha tubuni Kwake. Hakika Mola wangu ni Mrehemevu, Apendaye sana.

قَالُوْا يٰشُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ كَثِيْرًا مِّمَّا تَقُوْلُ وَاِنَّا
لَنَرٰىكَ فِيْنَا ضَعِيْفًا ۚ وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنٰكَ ؗ وَ
مَآ اَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيْزٍ ﴿٩٢﴾

92. Wakasema: Ewe Shuaibu, hatufahamu mengi ya hayo uyasemayo, na bila shaka sisi tunakuona u mdhaifu kati yetu. Na kama si kabila yako, bila shaka tungekupiga mawe, wala wewe huna mamlaka juu yetu.

قَالَ يٰقَوْمِ اَرَهْطِيْٓ اَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ ؕ وَاتَّخَذْتُمُوْهُ
وَرَآءَكُمْ ظِهْرِيًّا ؕ اِنَّ رَبِّيْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ مُحِيْطٌ ﴿٩٣﴾

93. Akasema: Enyi watu wangu! je, kabila yangu ina nguvu zaidi kwenu kuliko Mwenyezi Mungu? Na mmemfanya Yeye kuwa nyuma ya migongo yenu. Hakika Mola wangu anayazunguka mnayoyatenda.

Aya 90. Aya hii inaonyesha ya kwamba Shuaibu alifika baada ya Nuhu, Hudi Saleh na Luti (na hivyo baada ya Ibrahimu pia), lakini alikuwako kabla ya wakati wa Musa, ingawa Musa pamoja na watu wake walikaa katika ardhi ya watu wa Shuaibu.

Aya 91. Mara kwa mara inasemwa na maadui wa Uislamu ya kwamba Uislamu unasaidia dhambi kudumu kwa kuacha wazi mlango wa toba. Ubishi huu unaletwa kwa sababu ya kutofahamu tauba ya Kiislamu ni nini. Tauba (toba) siyo kutamka neno "Nasikitika" au "Natubu" kisha kudhani ya kuwa dhambi zitasamehewa. Hii siyo maana ya toba ya Kiislamu. Islam haikubali ya kwamba mtu anaweza kutoka katika ubaya na kuingia katika wema, au kutoka katika daraja la chini la wema kwenda daraja la juu la wema kwa kuchupa mara moja. Mabadiliko hayo yanafikiwa kwa kupitia madaraja mengi. Mtu mwenye dhambi anapoelekea kwa Mwenyezi Mungu anaanza kwa kujichungua hali ya moyo wake na anaanza kuona haya na kujuta, na matokeo yake yanakuwa anafanya bidii kujikinga kwa Mwenyezi Mungu. Hili ndilo daraja la *istighfaar*. Kisha linakuja daraja la *isti'aadha*, yaana kumwomba Mungu akulinde na matokeo mabaya ya matendo mabaya unayoyajutia. Mwisho linakuja daraja la *tauba* (toba), yaani kumgeukia Mwenyezi Mungu na kumpenda kwa moyo wote na kwa roho yote na kujiunganisha naye mwungano wa kweli. Hivyo, toba inayofundishwa na dini ya Kiislamu ndiyo njia hasa ya kumpatia mtu utakaso na kumrejesha kwa Mola wake mtu aliyepotea. Mtu aliyekosa akijua kuwa hatasamehewa hata afanye bidii ya namna gani, basi nini tena kitamzuia kuendelea na anasa za maisha maovu?

94. Na enyi watu wangu! fanyeni mwezavyo, mimi pia ninafanya. Hivi karibuni mtajua ni nani itakayemfikia adhabu ifedheheshayo na ni nani aliye mwongo. Na ngojeni, mimi pia ninangoja pamoja nanyi.

وَيَٰقَوْمِ ٱعْمَلُوا۟ عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّى عَٰمِلٌ ۖ سَوْفَ
تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَٰذِبٌ ۖ
وَٱرْتَقِبُوٓا۟ إِنِّى مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾

95. Na ilipofika amri Yetu, Tukamwokoa Shuaibu na wale walioamini pamoja naye kwa rehema Yetu, na wale waliodhulumu adhabu ikawashika, na wakawa majumbani mwao wameanguka kifudifudi.

وَلَمَّا جَآءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَعَهُۥ
بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَأَخَذَتِ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ ٱلصَّيْحَةُ فَأَصْبَحُوا۟
فِى دِيَٰرِهِمْ جَٰثِمِينَ ﴿٩٤﴾

96. Kana kwamba hawakuwamo humo. Sikilizeni! Wameangamia Wamadiani kama walivyoangamia Wathamudi.

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا۟ فِيهَآ ۗ أَلَا بُعْدًا لِّمَدْيَنَ كَمَا بَعِدَتْ
ثَمُودُ ﴿٩٥﴾

FUNGU 9

97. Na kwa yakini Tulimtuma Musa pamoja na Ishara Zetu na mamlaka yaliyo wazi.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَا وَسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٩٦﴾

98. Kwa Firauni na wakuu wake. Lakini wao walifuata amri ya Firauni, na amri ya Firauni haikuwa sawa.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ فَٱتَّبَعُوٓا۟ أَمْرَ فِرْعَوْنَ ۖ وَمَآ
أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ﴿٩٧﴾

99. Atawatangulia watu wake siku ya Kiyama na atawaongoza hadi kwenye shimo la Moto (kama vile ng'ombe wanavyoletwa mahali penye maji). Ni mahali paovu hapo penye maji na ni waovu wale wanaoongozwa kuelekea mahali hapo.

يَقْدُمُ قَوْمَهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ ٱلنَّارَ ۖ وَبِئْسَ
ٱلْوِرْدُ ٱلْمَوْرُودُ ﴿٩٨﴾

Aya 93. Manabii wanakuwa na ghera juu ya Mwenyezi Mungu, hivyo Shuaibu anawalaumu watu wake ya kwamba badala ya kumwogopa Mungu wao wanawaogopa zaidi watu wa kabila yake. Kadhalika Mtume *s.a.w.* hakukosa kuonyesha mapenzi yake na ghera yake kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Katika vita vya Uhud, maadui walipodhani kuwa wamemwua Mtume *s.a.w.* wakaanza kupiga shangwe wakitukuza sanamu lao, Hubal. Ingawa Mtume *s.a.w* na wafuasi wake wachache walikuwa katika hatari sana, lakini Mtume akawakaripia Waislamu kwa nini hawakuwajibu. Akawaambia wainue sana sauti kumtukuza Mwenyezi Mungu.

100. Nao wanafukuzwa na laana katika maisha haya ya dunia na pia Siku ya Kiyama. Ni mbaya iliyoje zawadi itakayotolewa na ni wabaya walioje wale watakaopewa zawadi hiyo.

وَأُتْبِعُوا فِي هَٰذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ بِئْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿١٠٠﴾

101. Hizo ni katika habari za miji Tunayokusimulia. Baadhi yao ipo na (mingine) imefutwa.

ذَٰلِكَ مِنْ أَنبَاءِ الْقُرَىٰ نَقُصُّهُ عَلَيْكَ ۖ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ ﴿١٠١﴾

102. Nasi Hatukuwadhulumu, walakini wao wamejidhulumu wenyewe; na waungu wao waliokuwa wakiwaita badala ya Mwenyezi Mungu hawakuwafaa kitu ilipofika amri ya Mola wako, nao hawakuwazidishia ila maangamizo.

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَٰكِن ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ۖ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مِن شَيْءٍ لَّمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ۖ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبِيبٍ ﴿١٠٢﴾

103. Na hivi ndivyo lilivyo shiko la Mola wako Anapoishika miji hali ikidhulumu. Hakika shiko Lake laumiza (na) kali.

وَكَذَٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ ۚ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿١٠٣﴾

104. Kwa yakini katika hilo imo Ishara kwa yule aogopaye adhabu ya Akhera. Hiyo ndiyo Siku itakayokusanywa watu, na hiyo ndiyo siku itakayoshuhudiwa.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ۚ ذَٰلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَٰلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ﴿١٠٤﴾

105. Na Hatuiahirishi ila kwa muda unaohesabiwa.

وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَّعْدُودٍ ﴿١٠٥﴾

106. Siku itakapofika, mtu ye yote hatasema ila kwa ruhusa Yake; basi baadhi yao watakuwa wenye bahati mbaya na (wengine) wenye bahati nzuri.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٠٦﴾

107. Na ama wale wenye bahati mbaya, basi (wao watatiwa) Motoni, humo watapiga kite na kutoa kwikwi.

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ﴿١٠٧﴾

108. Watakaa humo maadamu mbingu na ardhi vinadumu, isipokuwa Apendavyo Mola wako. Hakika Mola wako Hufanya Apendavyo.

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٠٨﴾

109. Na ama wale wenye bahati njema, basi wao (wataingizwa) Peponi; watakaa humo maadamu mbingu na ardhi vinadumu, isipokuwa Apendavyo Mola wako - ni kipawa kisichokatizwa.

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ ۖ عَطَاءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ ﴿١٠٩﴾

110. Basi (ewe msikiaji) usiwe na shaka juu ya wanayoyaabudu hao. Hawaabudu isipokuwa kama walivyoabudu baba zao zamani; na bila shaka sisi Tutawapa sehemu yao sawasawa bila kupunguzwa.

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَٰؤُلَاءِ ۚ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ ۚ وَإِنَّا لَمُوَفُّوهُمْ نَصِيبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ﴿١١٠﴾

Aya 109. Aya hii na iliyotangulia inabainisha jambo kubwa ambalo dini ya Kiislamu inahitilafiana na dini nyinginezo, yaani jambo la kuokoka.

Dini ya Kibaniani inafundisha ya kwamba Pepo na Jahanamu vyote viwili vina mwisho, na mtu aliyetiwamo baadaye atarudishwa hapa duniani.

Dini ya Kiyahudi inafundisha ya kuwa watakaoingia Peponi ni Mayahudi tu, na kama Myahudi ye yote atatiwa Motoni, basi hatakaa humo zaidi kuliko miezi 11; na wasio Mayahudi wataungua humo milele.

Wakristo wanasadiki ya kwamba Pepo na Jahanamu vyote viwili ni vya milele ingawa baadhi ya madhehebu zao wanasadiki ya kwamba mwishoni Pepo itakoma.

Lakini Islam inafundisha ya kwamba Pepo ni ya milele na Jahanamu ndiyo yenye kikomo. Kwa mfano katika Aya hii Pepo imesemwa *ni kipawa kisichokatizwa;* lakini Jahanamu haikusemwa hivyo. Basi ni wazi ya kuwa Pepo haina mwisho na Jahanamu ina ukomo.

Abu Said Khudri anasimulia hadithi ndefu ya Mtume *s.a.w.* inayoonyesha waziwazi ya kuwa Jahanamu ina mwisho. Mtume *s.a.w.* alisema ya Kwamba: "Siku ya Kiyama Mwenyezi Mungu atawapa ruhusa watu fulani wenye vyeo vya juu kuwaombea wenye dhambi. Mwishoni waaminio wa kawaida watapewa ruhusa kuwaombea watu. Kwanza watawaombea wale wanaowajua. Kisha, kwa amri ya Mwenyezi Mungu watawaombea wakosefu waliobakiwa na imani kidogo mioyoni mwao; hata mwishowe watawaombea wale wenye imani ndogo sawa na punje katika mioyo yao. Hapo hawatabakia katika Jahanamu isipokuwa wale tu ambao hawakufanya wema wo wote. Kisha Mwenyezi Mungu atasema, "Malaika wamekwisha waombea watu, na Manabii na waaminio wamekwisha waombea, na sasa ni zamu yangu Mimi Ambaye ni Mrehemevu wa warehemevu." Kisha Mwenyezi Mungu atatwaa gao la watu toka Jahanamu na kuwatoa hata hao ambao hawakufanya wema wo wote" (Bukhari na Muslim).

Ni wazi gao la Mungu haliwezi kubakisha hata mtu mmoja katika Jahanamu.

Tena Mtume *s.a.w.* alisema. "Utafika wakati juu ya Jahanamu malango yake yatakapogongana na hatakuwamo humo ye yote. Hayo ni baada ya kuwa wamekaa humo kwa karne nyingi" (Musnad).

Hadithi hiyo ya juu ambayo ilisimuliwa na Abdalla bin 'Amri, pia imesimuliwa na Abu Hureira. Jabir, Abu Said Khudri na Abdullah bin Umar nao wamesemwa walisema usemi kama huo (Fat'h).

Katika sura 11:120 Mwenyezi Mungu amesema kuwa amewaumba watu ili apate kuwarehemu, wanavyokubali tafsiri hiyo wanazuoni wakubwa kama Ibni Abbas, Taa'uus, Mujahid, Dhahhaak, Katada na Ikrima (Kathir, Manthur na Tahawi). Hivyo kama mtu atakaa Motoni milele, atarehemewa lini? Basi ni lazima Moto uwe na kikomo.

Katika Qur'an mna Aya zinazoonyesha wazi ya kuwa Jahanamu ni kitu cha kupita ingawa watakaotiwa ndani yake wataadhibiwa kwa miaka mingi sana, hata ni kama milele kwa kupimia

FUNGU 10

111. Na kwa yakini Tulimpa Musa Kitabu, lakini zikatiwa hitilafu ndani yake; na kama si neno lililotangulia kutoka kwa Mola wako, bila shaka ingalihukumiwa kati yao; na hakika wao wamo katika shaka ihangaishayo juu yake.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿١١١﴾

112. Na hakika Mola wako Atawapa hao wote malipo ya vitendo vyao sawasawa. Bila shaka Yeye Anazo habari za wanayoyatenda.

وَإِنَّ كُلًّا لَّمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ ۚ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١٢﴾

113. Basi (ewe Mtume), endelea kama ulivyoamuriwa wewe na yule anayeelekea (kwa Mungu) pamoja nawe; wala msiruke mipaka (enyi waaminio). Hakika Yeye Anayaona mnayoyatenda.

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَن تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا ۚ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٣﴾

114. Wala msielekee kwa wale waliodhulumu usije ukawaguseni Moto. Na hamtakuwa na mlinzi badala ya Mwenyezi Mungu; kisha ninyi hamtasaidiwa.

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿١١٤﴾

115. Na simamisha Sala katika sehemu mbili za mchana na nyakati za usiku (zilizo karibu na mchana). Hakika mema huyaondoa maovu. Huo ndio ukumbusho kwa wakumbukao.

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ اللَّيْلِ ۚ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ۚ ذَٰلِكَ ذِكْرَىٰ لِلذَّاكِرِينَ ﴿١١٥﴾

116. Na subiri, kwani hakika Mwenyezi Mungu Hapotezi ujira wa wafanyao mema.

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٦﴾

---

kwa kibinadamu, na mwisho watatoka ili wakapate rehema za Mungu na kutiwa Peponi. Rai hii ndiyo aliyokuwa nayo Ibni Mas'ud na Abu Hureira. Na Ibni Taimiyya ameeleza ya kuwa Seyidna Umar, Ibni Abbas, Anas na mufasirina wengi wanashika rai hiyo.

Aya 113. Athari kubwa aliyopata Mtume *s.a.w.* kwa Aya hii inaonekana kwa maneno asemayo: "Sura *Huud* na sura zenzie zimenifanya mzee kabla ya wakati wangu" (Manthur). Abu Ali Sirri anasimuliwa kusema ya kwamba siku moja alimwona Mtume *s.a.w.* katika ndoto na

117. Basi mbona hawakuwamo katika vizazi vya kabla yenu watu wenye akili, wenye kukataza uharibifu katika nchi - isipokuwa wachache Tuliowaokoa miongoni mwao? Na wale waliodhulumu walifuata waliyostareheshwa nayo na wakawa wakosefu.

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ
يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ
أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ ۗ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ
وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾

118. Na Mola wako si wa kuiangamiza miji kwa dhuluma na hali watu wake ni watendao mema.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا
مُصْلِحُونَ ﴿١١٧﴾

119. Na kama Mola wako Angalipenda, bila shaka Angaliwafanya watu kuwa umati mmoja. Nao wataendelea kuhitilafiana.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً ۖ وَلَا
يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾

120. Isipokuwa yule ambaye Mola wako Amemrehemu; na kwa (rehema) hiyo Amewakhuluku. Na litatimia neno la Mola wako: Kwa kweli Nitaijaza Jahanamu kwa majinni na watu wote.

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ ۚ وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ ۗ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ
رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

121. Na Tunakusimulia yote katika habari za Mitume ambazo kwazo Tunauthibitisha moyo wako. Na katika haya imekufikia haki na mauidha na ukumbusho kwa waaminio.

وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ
فُؤَادَكَ ۚ وَجَاءَكَ فِي هَٰذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَىٰ
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾

122. Na waambie wale wasioamini: Fanyeni mnavyoweza mahali penu, nasi pia tunafanya.

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ﴿١٢١﴾

123. Na ngojeni, hakika sisi tunangoja.

وَانْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٢٢﴾

---

akamwuliza kama ni kweli alipata kusema kuwa sura *Huud* imemfanya mzee. Mtume s.a.w. akakubali kuwa alisema. Hapo Abu Ali akauliza tena kama ni habari za Manabii na kuangamizwa kwa watu wao kulikomfanya mzee. Mtume *s.a.w.* akajibu: "La, bali maneno haya, *Basi (ewe Mtume), endelea kama ulivyoamuriwa* yamenifanya hivyo" (Bukhari).

124. Na siri za mbingu na ardhi ni za Mwenyezi Mungu, na habari yote itarudishwa Kwake. Basi Mwabudu Yeye na kumtegemea. Na Mola wako Haghafiliki na yale mnayoyatenda.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ
فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ ۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

Aya 124. Aya hii ambayo inamalizia sura hii ina maana ya kwamba bishara kubwa zilizobashiriwa katika sura hii juu ya ushindi wa dini ya Kiislamu na kushindwa kwa makafiri zinaonekana kama haiwezekani zitimie hivi sasa, lakini hakuna jambo lisilowezekana kwa Mwenyezi Mungu, na bishara hizi karibuni zitakuja timia.

Maneno haya, *Basi Mwabudu Yeye,* yanawakumbusha waaminio ya kwamba ingawa ahadi za Mwenyezi Mungu za kushinda kwa Uislamu zimetolewa, lakini wakumbuke ya kuwa Mwenyezi Mungu ni Mungu Mwivu, na upungufu wao na makosa yao yanaweza kukawiza ahadi hizo zisitimizwe upesi. Hivyo wakazane kumwabudu Mwenyezi Mungu na pia wamtegemee Yeye tu.

سُوْرَةُ يُوْسُفَ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ اثْنَتَا عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ اثْنَا عَشَرَ رُكُوْعًا

12. SURA YUUSUF

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 12 na Aya 112 pamoja na Bismilahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Mimi ndiye Mwenyezi Mungu Nionaye. Hizi ni Aya za Kitabu kielezacho.
3. Hakika Sisi Tumeiteremsha hiyo - Qur'an (Kitabu kisomwacho mara kwa mara), kwa Kiarabu (lugha fasaha iliyo wazi) ili mpate kufahamu.
4. Sisi Tunakusimulia kwa simulizi nzuri kwa kukufunulia Qur'an hii, ingawa ulikuwa kabla ya haya miongoni mwa wasio na habari.
5. (Kumbuka) Yusuf alipomwambia baba yake: Ewe Babaangu, hakika nimeona (katika ndoto) nyota kumi na moja na jua na mwezi, nimeviona vikinisujudia.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

الٓرٰ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ﴿٢﴾

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٣﴾

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ اَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَآ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ هٰذَا الْقُرْاٰنَ ۖ وَاِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الْغٰفِلِيْنَ ﴿٤﴾

اِذْ قَالَ يُوْسُفُ لِاَبِيْهِ يٰٓاَبَتِ اِنِّيْ رَاَيْتُ اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَاَيْتُهُمْ لِيْ سٰجِدِيْنَ ﴿٥﴾

Masahaba wengi zaidi wanakubali ya kuwa sura hii nzima ilishuka Makka; lakini Ibni Abbas na Katada wanasema ya kuwa Aya 2 mpaka 4 zilishuka baada ya Mtume kuhamia Madina.

Sura hii ina jambo moja la namna ya peke yake. Yote nzima inaeleza habari za maisha ya Mtume mmoja tu - Yusuf. Sababu yake ni kuwa maisha ya Nabii Yusuf yanafanana sana na maisha ya Mtume s.a.w. hata katika mambo madogo madogo. Na hii yote imekuwa hivi ili kuwaonya watu ya kuwa mambo yatatokea kwa Mtume *s.a.w.* kama vile yalivyotokea kwa Nabii Yusuf.

Aya 2. *Alif Laam Raa,* "Mimi ndiye Mwenyezi Mungu Nionaye." Sifa ya Mwenyezi Mungu ya kuona inayorejewa katika kifungu hiki cha maneno inakusudiwa kuwavuta wasioamini watumie vipawa vyao vya kuona. Sura hii inawaambia wasioamini ya kwamba Mtume *s.a.w.* anafanana sana na Nabii Yusuf, na ya kwamba si haki kwao kumkadhibisha kabla hawajaona mwisho wake.

Aya 3. *Qur'aanan 'arabiyyan,* "Qur'an kwa Kiarabu." Maneno haya katika Kiarabu yana maana hizi: (1) Inayosomwa sana na mfululizo; (2) inayoweza kueleza maana yake kwa njia iliyo wazi, fasaha na ya kutosheleza (Akrab na Lane).

Aya 5. Yusuf alikuwa mtoto wa kiume wa kumi na moja katika watoto kumi na mbili wa Nabii Yakubu ambaye anaitwa pia Israeli.

6. Akasema: Ewe mwanangu! usisimulie ndoto yako kwa ndugu zako, wasije wakakufanyia hila. Hakika Shetani kwa mwanadamu ni adui dhahiri.

قَالَ يٰبُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلٰٓى اِخْوَتِكَ فَيَكِيْدُوْا
لَكَ كَيْدًا ؕ اِنَّ الشَّيْطٰنَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ۝٥

7. Na hivyo Mola wako Atakuchagua na kukufundisha hakika ya mambo na kutimiza neema Yake juu yako na juu ya watoto wa Yakubu kama Alivyotimiza zamani juu ya baba zako, Ibrahimu na Isihaka. Bila shaka Mola wako ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيْكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَاْوِيْلِ
الْاَحَادِيْثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكَ وَعَلٰٓى اٰلِ يَعْقُوْبَ
كَمَآ اَتَمَّهَا عَلٰٓى اَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْحٰقَ ؕ
اِنَّ رَبَّكَ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ۝٦ ع

FUNGU 2

8. Kwa yakini katika Yusuf na ndugu zake ziko Ishara kwa waulizao.

لَقَدْ كَانَ فِيْ يُوْسُفَ وَاِخْوَتِهٖٓ اٰيٰتٌ لِّلسَّآئِلِيْنَ ۝٧

9. (Kumbuka) waliposema: Hakika Yusuf na nduguye wanapendwa zaidi na baba yetu kuliko sisi, hali sisi ni kundi lenye nguvu. Hakika baba yetu yumo katika upotevu dhahiri.

اِذْ قَالُوْا لَيُوْسُفُ وَاَخُوْهُ اَحَبُّ اِلٰٓى اَبِيْنَا مِنَّا وَ
نَحْنُ عُصْبَةٌ ؕ اِنَّ اَبَانَا لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنِ ۝٨ ۚ

10. Mwueni Yusuf au mtupieni nchi (za mbali), ili uso wa baba yenu uwaelekeeni, na baada ya haya mtakuwa watu wema.

اقْتُلُوْا يُوْسُفَ اَوِ اطْرَحُوْهُ اَرْضًا يَّخْلُ لَكُمْ وَجْهُ
اَبِيْكُمْ وَتَكُوْنُوْا مِنْۢ بَعْدِهٖ قَوْمًا صٰلِحِيْنَ ۝٩

11. Akasema msemaji kati yao: Msimwue Yusuf, lakini mtupieni katika shimo la kisima kirefu, watamwokota baadhi ya wasafiri, kama ninyi ni wafanyao (jambo).

قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوْا يُوْسُفَ وَاَلْقُوْهُ فِيْ
غَيٰبَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ اِنْ كُنْتُمْ
فٰعِلِيْنَ ۝١٠

12. Wakasema: Ewe baba yetu, mbona hutuamini juu ya Yusuf na hakika sisi ni wamtakiao wema?

قَالُوْا يٰٓاَبَانَا مَا لَكَ لَا تَاْمَنَّا عَلٰى يُوْسُفَ وَاِنَّا
لَهٗ لَنٰصِحُوْنَ ۝١١

Aya 8. *Waulizao,* yaani hao wanaotaka kujua ukweli wa Mtume Muhammad *s.a.w.* Aya hii pia inaonyesha ya kuwa kisa cha Nabii Yusuf hakikukusudiwa kiwe habari za maisha yake, bali kiwe dalili ya kuhakikisha ukweli wa Mtume Muhammad *s.a.w.* Kwa hakika katika maisha ya Nabii Yusuf mlikuwa na Ishara na bishara nyingi zilizokusudiwa baadaye zitimizwe katika maisha ya Mtume *s.a.w.*

13. Mpeleke kesho pamoja nasi atakula kwa furaha na kucheza, na bila shaka sisi tutamlinda.

أرسله معنا غدا يرتع ويلعب وإنا له لحافظون ﴿١٢﴾

14. (Yakubu) akasema: Kwa hakika yananihuzunisha ninyi kwenda naye, na ninaogopa asije mbwa mwitu akamla hali ninyi mmeghafilika naye.

قال إني ليحزنني أن تذهبوا به وأخاف أن
يأكله الذئب وأنتم عنه غافلون ﴿١٣﴾

15. Wakasema: ikiwa mbwa mwitu atamla na hali sisi ni kundi lenye nguvu, basi bila shaka tutakuwa wenye hasara.

قالوا لئن أكله الذئب ونحن عصبة إنا إذا
لخاسرون ﴿١٤﴾

16. Basi walipomchukua na wakakubaliana kumtumbukiza katika shimo la kisima kirefu, Tukampelekea ufunuo usemao: Bila shaka siku moja utawaambia jambo hili wakati ambapo watakuwa hawajui utambulisho wako.

فلما ذهبوا به وأجمعوا أن يجعلوه في غيابت الجب
وأوحينا إليه لتنبئنهم بأمرهم هذا وهم
لا يشعرون ﴿١٥﴾

17. Na wakaja kwa baba yao usiku wakilia.

وجاءوا أباهم عشاء يبكون ﴿١٦﴾

18. Wakasema: Ewe baba yetu, hakika tulikwenda kushindana mbio na tukamwacha Yusuf penye vyombo vyetu, basi mbwa mwitu akamla, lakini huwezi kutuamini ingawa tunasema kweli.

قالوا يا أبانا إنا ذهبنا نستبق وتركنا يوسف
عند متاعنا فأكله الذئب وما أنت بمؤمن لنا
ولو كنا صادقين ﴿١٧﴾

19. Na wakaleta kanzu yake yenye damu ya uwongo. (Yakubu) akasema: Hapana bali fikira zenu zimekifanya kitendo hiki cha dhambi kionekane kuwa chenye kuvutia kwenu. Kwa hiyo na mimi sasa uvumilivu mtukufu ni mzuri kwangu.

وجاءوا على قميصه بدم كذب قال بل سولت
لكم أنفسكم أمرا فصبر جميل والله المستعان
على ما تصفون ﴿١٨﴾

Aya 16. *Hali hawatambui*. Maneno haya yanagusia kuonyesha ya kwamba hali ya Yusuf ilikuwa ya unyonge sana hata nduguze hawakuweza kudhani kuwa atakuwa mtu mkubwa.

Aya 18. Padre Dale ametaka kuonyesha ya kwamba Qur'an haijapatana na Taurati katika masimulizi yake. Anasema, "Wala hatusomi ya kuwa walisema ya kwamba wameshindana kwa kwenda mbio. Walikuwa watu wazima kabisa" (uk. 614 wa tafsiri yake). Hakuna asemaye kuwa Qur'an na Taurati vimepatana katika mambo yote. Kama ingekuwa hivyo pasingekuwa na haja ya Qur'an tena.

20. Na ukafika msafara, wakamtuma mteka maji wao, naye akatumbukiza ndoo yake. Akasema: Ee, habari njema! huyu hapa mvulana! Nao wakamficha kumfanya bidhaa. Na Mwenyezi Mungu Alijua sana waliyoyafanya.

وَجَآءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلٰى دَلْوَهٗ
قَالَ يٰبُشْرٰى هٰذَا غُلٰمٌ وَأَسَرُّوْهُ بِضَاعَةً وَاللّٰهُ
عَلِيْمٌ بِمَا يَعْمَلُوْنَ ﴿٢٠﴾

21. Na (ndugu za Yusuf) wakamwuza kwa thamani hafifu kwa mapesa kidogo, na hawakuwa na haja nayo.

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُوْدَةٍ وَكَانُوْا
فِيْهِ مِنَ الزّٰهِدِيْنَ ﴿٢١﴾

FUNGU 3

22. Na yule aliyemnunua katika Misri akamwambia mke wake: Mtengenezee makao ya heshima, huenda akatufaa au tukampanga kuwa mwana. Na hivyo ndivyo Tulivyomkalisha Yusuf katika nchi; ili pia tumfundishe tafsiri ya mambo yaliyosimuliwa. Na Mwenyezi Mungu ndiye Mshindi juu ya kila jambo Lake, lakini watu wengi hawajui.

وَقَالَ الَّذِى اشْتَرٰىهُ مِنْ مِّصْرَ لِامْرَاَتِهٖٓ اَكْرِمِىْ
مَثْوٰىهُ عَسٰٓى اَنْ يَّنْفَعَنَآ اَوْ نَتَّخِذَهٗ وَلَدًا وَكَذٰلِكَ
مَكَّنَّا لِيُوْسُفَ فِى الْاَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهٗ مِنْ تَاْوِيْلِ
الْاَحَادِيْثِ وَاللّٰهُ غَالِبٌ عَلٰٓى اَمْرِهٖ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٢﴾

23. Na (Yusuf) alipobalehe, Tukampa hukumu na elimu. Na hivi ndivyo Tunavyowalipa watendao mema.

وَلَمَّا بَلَغَ اَشُدَّهٗٓ اٰتَيْنٰهُ حُكْمًا وَّعِلْمًا وَكَذٰلِكَ
نَجْزِى الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٢٣﴾

24. Na (mwanamke) ambaye nyumbani mwake (Yusuf) alikuwamo, akamtamani (Yusuf) kinyume cha radhi yake, na akafunga milango, na akasema: Njoo. (Yusuf) akasema: Najikinga kwa Mwenyezi Mungu. Bila shaka Yeye ndiye Mola wangu Ametengeneza kao langu vizuri. Hakika wadhalimu hawatastawi.

وَرَاوَدَتْهُ الَّتِىْ هُوَ فِىْ بَيْتِهَا عَنْ نَّفْسِهٖ وَغَلَّقَتِ
الْاَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ اِنَّهٗ
رَبِّىْٓ اَحْسَنَ مَثْوَاىَ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٢٤﴾

Dalili aliyotoa padre Dale ili kukadhibisha neno la Qur'an haina cho chote. Qur'an haisemi kwamba kweli walishindana mbio; bali wao walikwenda mwambia baba yao uwongo. Tena je, watu wazima hawashindani mbio? Hayo yaonyesha maelekeo ya mapadre ya kugeuza neno la Mungu kwa fikara zao zilizopindama.

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِۦ ۖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَآ أَن رَّءَا بُرْهَٰنَ رَبِّهِۦ ۚ
كَذَٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ ٱلسُّوٓءَ وَٱلْفَحْشَآءَ ۚ إِنَّهُۥ مِنْ
عِبَادِنَا ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٢٥﴾

25. Na hakika (mwanamke huyo) akamkazia nia (ya kumtaka), na (Yusuf) akamkazia nia (ya kumkimbia). Kama (Yusuf) asingaliona dalili ya Mola wake (asingaliweza kukaza nia ya namna hii). Hivi ndivyo ilivyotokea ili Tumwepushie kila jambo la aibu na uovu. Hakika yeye alikuwa katika watumishi Wetu waliohalisika.

وَٱسْتَبَقَا ٱلْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُۥ مِن دُبُرٍ وَ
أَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا ٱلْبَابِ ۚ قَالَتْ مَا جَزَآءُ مَنْ أَرَادَ
بِأَهْلِكَ سُوٓءًا إِلَّآ أَن يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٦﴾

26. Na (wote wawili) wakakimbilia mlangoni, na mwanamke huyo akairarua kanzu yake kwa nyuma na wakamkuta mume wake mlangoni; mwanamke akasema: Hakuna malipo ya mwenye kutaka ubaya kwa mkeo isipokuwa kufungwa gerezani au kupewa adhabu iumizayo.

قَالَ هِىَ رَٰوَدَتْنِى عَن نَّفْسِى ۚ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ
أَهْلِهَآ إِن كَانَ قَمِيصُهُۥ قُدَّ مِن قُبُلٍ فَصَدَقَتْ
وَهُوَ مِنَ ٱلْكَٰذِبِينَ ﴿٢٧﴾

27. (Yusuf) akasema: Huyu mwanamke amenitaka bila mimi kutaka. Na shahidi aliyekuwa katika jamaa za mwanamke akatoa ushahidi (na akasema): Ikiwa kanzu yake imechanwa mbele, basi (mwanamke huyu) amesema kweli naye (Yusuf) yu katika waongo.

وَإِن كَانَ قَمِيصُهُۥ قُدَّ مِن دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٢٨﴾

28. Na kama kanzu yake imechanwa nyuma, basi (mwanamke huyu) amese-ma uwongo naye (Yusuf) yu katika wakweli.

فَلَمَّا رَءَا قَمِيصَهُۥ قُدَّ مِن دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُۥ مِن كَيْدِكُنَّ ۖ
إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٩﴾

29. Basi (mumewe) alipoona kanzu yake imechanwa kwa nyuma, akasema: Hakika hii ni katika hila zenu wanawake. Bila shaka hila zenu ni kubwa.

يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَٰذَا ۚ وَٱسْتَغْفِرِى لِذَنۢبِكِ ۖ
إِنَّكِ كُنتِ مِنَ ٱلْخَاطِـِٔينَ ﴿٣٠﴾

30. Ewe Yusuf! yaachie! na wewe mwanamke omba msamaha kwa dhambi yako. Hakika wewe ni mmoja wa wakosao.

Aya 25. Aya hii inatuambia ya kuwa mke wa bwana wa Yusuf alikusudia kumtendea Yusuf jambo ovu, lakini hakufanikiwa, maana Yusuf alifunga nia kabisa ya kujiepusha na ouvu wa yule mwanamke. Baadhi ya wafasiri wa zamani wamekosa kabisa katika kueleza Aya hii kwa vile walitaka kukifanya kiwe kisa kinachowapendeza. Nabii wa Mwenyezi Mungu ameepukana kabisa na madhambi ya kila namna.

FUNGU 4

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَاَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتٰهَا عَنْ نَّفْسِهٖ ۚ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا ؕ اِنَّا لَنَرٰىهَا فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣١﴾

31. Na wanawake wa mji ule wakasema: Mkewe waziri anamtamani mtumishi wake pasipo kutamaniwa naye. Hakika amemwathiri kwa mapenzi. Bila shaka sisi twamwona yumo katika upotevu dhahiri.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ اَرْسَلَتْ اِلَيْهِنَّ وَاَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَاً وَّاٰتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّيْنًا وَّقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ ۚ فَلَمَّا رَاَيْنَهٗۤ اَكْبَرْنَهٗ وَقَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا بَشَرًا ؕ اِنْ هٰذَاۤ اِلَّا مَلَكٌ كَرِيْمٌ ﴿٣٢﴾

32. Basi (mkewe waziri) aliposikia hila yao, akawaita na akawafanyia karamu na akampa kila mmoja wao kisu na akamwambia (Yusuf), Tokea mbele yao. Basi walipomwona, wakamtukuza na wakakata mikono yao (kwa kushangaa) na wakasema: Hasha lillahi; huyu si mwanadamu, huyu siye ila ni malaika mtukufu.

قَالَتْ فَذٰلِكُنَّ الَّذِيْ لُمْتُنَّنِيْ فِيْهِ ؕ وَلَقَدْ رَاوَدْتُّهٗ عَنْ نَّفْسِهٖ فَاسْتَعْصَمَ ؕ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَاۤ اٰمُرُهٗ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُوْنًا مِّنَ الصّٰغِرِيْنَ ﴿٣٣﴾

33. (Mkewe waziri) akasema: Huyu ndiye mliyenilaumia; na hakika nilimtamani kinyume cha nafsi yake, lakini akajilinda. Na kama hatafanya ninayomwamuru, bila shaka atafungwa gerezani na kwa yakini atakuwa miongoni mwa wadhalilifu.

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِمَّا يَدْعُوْنَنِيْۤ اِلَيْهِ ۚ وَاِلَّا تَصْرِفْ عَنِّيْ كَيْدَهُنَّ اَصْبُ اِلَيْهِنَّ وَاَكُنْ مِّنَ الْجٰهِلِيْنَ ﴿٣٤﴾

34. (Yusuf) akasema: Ee Mola wangu! Naipenda zaidi gereza kuliko haya wanayoniitia; na kama Usiponiondoshea hila zao, nitawaelekea na nitakuwa miongoni mwa wajinga.

فَاسْتَجَابَ لَهٗ رَبُّهٗ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ ؕ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٣٥﴾

35. Basi Mola wake Akapokea maombi yake na Akamwondoshea hila zao. Bila shaka Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

Aya 32. Maneno *Qat-twa'na aidiyahunna* (wakakata mikono yao) yaweza kueleweka kuwa yenye kutumika kwa maana ya neno kwa nneo au kimethali kama vile Hadhrat Imam Raghib alivyotaja matumizi ya namna zote mbili alipokuwa akielezea matumizi ya neno hili ndani ya Qur'an Tukufu.

Hapa maana ya neno kwa neno ya *qat-twa'ana aidiyahunna* ingekuwa na maana ya kutengenisha mkono wa mtu na mwili wake kwa kutumia chombo kikali. Ni dhahiri kwamba hii

36. Kisha ikawadhihirikia baada ya kuona alama, ya kuwa wamfunge kwa muda kidogo.

ثُمَّ بَدَا لَهُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا رَاَوُا الْاٰيٰتِ لَيَسْجُنُنَّهٗ حَتّٰى حِيْنٍ ﴿٣٦﴾

FUNGU 5

37. Na wakaingia pamoja naye gerezani vijana wawili. Mmoja wao akasema: Hakika nimejiona (katika ndoto) nakamua divai. Na mwingine akasema: Hakika nimejiona (katika ndoto) nabeba mikate juu ya kichwa changu ambayo ndege wanaila. Tuambie hakika yake; kwa yakini sisi tunakuona u miongoni mwa wafanyao hisani.

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيٰنِ ؕ قَالَ اَحَدُهُمَاۤ اِنِّيْۤ اَرٰىنِيْۤ اَعْصِرُ خَمْرًا ۚ وَقَالَ الْاٰخَرُ اِنِّيْۤ اَرٰىنِيْۤ اَحْمِلُ فَوْقَ رَاْسِيْ خُبْزًا تَاْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ ؕ نَبِّئْنَا بِتَاْوِيْلِهٖ ۚ اِنَّا نَرٰىكَ مِنَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٣٧﴾

38. (Yusuf) akasema: Hakitawafikieni chakula mtakachopewa isipokuwa nitawaambieni hakika yake kabla hakijawafikieni. Hili ni katika yale Aliyonifundisha Mola wangu. Hakika mimi nimeacha mila ya watu wasiomwamini Mwenyezi Mungu, na wao hawaiamini Akhera.

قَالَ لَا يَاْتِيْكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقٰنِهٖۤ اِلَّا نَبَّاْتُكُمَا بِتَاْوِيْلِهٖ قَبْلَ اَنْ يَّاْتِيَكُمَا ؕ ذٰلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِيْ رَبِّيْ ؕ اِنِّيْ تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كٰفِرُوْنَ ﴿٣٨﴾

39. Na nimefuata mila ya baba zangu, Ibrahimu na Isihaka na Yakubu; hatuna haki ya kumshirikisha Mwenyezi Mungu na cho chote. Hii ni katika fadhili za Mwenyezi Mungu zilizo juu yetu na juu ya watu (wengine), lakini watu wengi hawashukuru.

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ اٰبَآءِيْۤ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ ؕ مَا كَانَ لَنَاۤ اَنْ نُّشْرِكَ بِاللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ ؕ ذٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُوْنَ ﴿٣٩﴾

---

siyo maana iliyokusudiwa na Qur'an Tukufu na haingii akilini katika maandishi haya. Katika kutafuta maana nyingine badala ya hii, baadhi ya wanazuoni wamejaribu kunasibisha maneno haya na kitendo hafifu cha ukataji chenye kuacha majeraha machache madogo madogo. Lakini matumizi ya lugha ya Kiarabu hayaungi mkono fikira hiyo kwa sababu ile nguvu na mshinikizo wa maana iliyomo katika mzizi wa neno (katika mizani ya *qat-twa'a*) hairuhusu uhafifu wa kitendo cha ukataji. Kwa hiyo chaguo pekee ni kati ya ile maana ya neno kwa neno na ile ya kimethali na tunaamini kwamba maneno haya yaliyomo katika maandishi husika yanaweza kueleweka vema kwa njia ya kimethali tu, ikiwa na maana kwamba walikubali kushindwa kwa kuona kwamba yeye ni mtu ambaye hawana uwezo wa kwenda kukutana naye, na mikono yao haiwezi kumfikia.

Malaika Mtukufu. Hapa ingawa Nabii Yusuf ni mwanadamu lakini kwa namna ya msemo ameitwa "malaika" kwa maana ya "mtu mwema, mtakatifu."

40. Enyi wafungwa wenzangu wawili, je, waungu wengi wanaofarakana ni bora au Mwenyezi Mungu Mmoja, Mwenye nguvu?

يَٰصَٰحِبَيِ ٱلسِّجْنِ ءَأَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ
ٱللَّهُ ٱلْوَٰحِدُ ٱلْقَهَّارُ

41. Hamwabudu badala yake ila majina matupu mliyoyapanga wenyewe na baba zenu; Mwenyezi Mungu Hakuteremsha dalili kwayo - hukumu siyo ila ni ya Mwenyezi Mungu. Ameamuru msimwabudu ye yote isipokuwa Yeye tu. Hiyo ndiyo dini isimamayo, lakini watu wengi hawajui.

مَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ أَسْمَآءً سَمَّيْتُمُوهَآ
أَنتُمْ وَءَابَآؤُكُم مَّآ أَنزَلَ ٱللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَٰنٍ إِنِ
ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ ذَٰلِكَ
ٱلدِّينُ ٱلْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

42. Enyi wafungwa wenzangu wawili! ama mmoja wenu atamnywesha bwana wake pombe; na ama mwingine, basi atauawa kwa kusulubiwa, na ndege watakula katika kichwa chake. Limekatwa jambo mlilokuwa mkiuliza.

يَٰصَٰحِبَيِ ٱلسِّجْنِ أَمَّآ أَحَدُكُمَا فَيَسْقِى رَبَّهُۥ خَمْرًا
وَأَمَّا ٱلْءَاخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ ٱلطَّيْرُ مِن رَّأْسِهِۦ
قُضِىَ ٱلْأَمْرُ ٱلَّذِى فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ

43. Na (Yusufu) akamwambia yule aliyemdhania ya kwamba ataokoka katika wawili hawa: Unikumbuke mbele ya bwana wako. Lakini Shetani akamsahaulisha kumkumbuka kwa bwana wake, kwa hiyo akakaa gerezani miaka michache.

وَقَالَ لِلَّذِى ظَنَّ أَنَّهُۥ نَاجٍ مِّنْهُمَا ٱذْكُرْنِى عِندَ
رَبِّكَ فَأَنسَىٰهُ ٱلشَّيْطَٰنُ ذِكْرَ رَبِّهِۦ فَلَبِثَ فِى ٱلسِّجْنِ
بِضْعَ سِنِينَ

FUNGU 6

44. Na mfalme akasema: Hakika mimi nimeona (ndotoni) ng'ombe saba wanono wanaliwa na ng'ombe saba walio dhaifu, na masuke saba mabichi na mengine yaliyokauka. Enyi wakubwa, niagulieni ndoto yangu ikiwa ninyi mnaweza kufasiri ndoto.

وَقَالَ ٱلْمَلِكُ إِنِّىٓ أَرَىٰ سَبْعَ بَقَرَٰتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ
سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنۢبُلَٰتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَٰتٍ يَٰٓأَيُّهَا
ٱلْمَلَأُ أَفْتُونِى فِى رُءْيَٰىَ إِن كُنتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ

Aya 41. Neno *Qayyim* kulingana na matumizi ya Qur'an Tukufu lina maana ya kuwa na nguvu, kuwa na mamlaka, kuwa sawasawa na kuwa na hali ya kudumu na kuwa na uwezo. Pia linaashiria uwezo wa kunyoosha na kusahihisha. Hivyo basi vijengea imani vya msingi na vizivyobadilika vinavyopatikana katika dini zote vinarejewa katika Qura'n Tukufu kuwa ni *Diinul Qayyimah* (Tazama suratul Bayyinah 98:6).

45. Wakasema: Ni ndoto zilizovurugika, wala sisi hatujui tafsiri ya ndoto hizi.

قَالُوٓا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ ۚ وَمَا نَحْنُ بِتَاْوِيْلِ الْاَحْلَامِ بِعٰلِمِيْنَ ۝

46. Na akasema yule aliyeokoka katika wale (wafungwa) wawili na akakumbuka baada ya muda: Mimi nitawaambieni tafsiri yake, basi nitumeni.

وَقَالَ الَّذِيْ نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ اُمَّةٍ اَنَا اُنَبِّئُكُمْ بِتَاْوِيْلِهٖ فَاَرْسِلُوْنِ ۝

47. Yusuf! ewe mkweli, tueleze hakika ya ng'ombe saba wanono kuliwa na ng'ombe saba dhaifu, na masuke saba mabichi na mengine yaliyokauka, ili nirejee kwa watu wapate kujua.

يُوْسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيْقُ اَفْتِنَا فِيْ سَبْعِ بَقَرٰتٍ سِمَانٍ يَّاْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَّسَبْعِ سُنْۢبُلٰتٍ خُضْرٍ وَّاُخَرَ يٰبِسٰتٍ ۙ لَّعَلِّيْٓ اَرْجِعُ اِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُوْنَ ۝

48. Akasema: Mtalima miaka saba mfululizo kwa juhudi, na mtakavyovivuna, basi viacheni katika masuke yake, isipokuwa kidogo mnavyokula.

قَالَ تَزْرَعُوْنَ سَبْعَ سِنِيْنَ دَاَبًا ۚ فَمَا حَصَدْتُّمْ فَذَرُوْهُ فِيْ سُنْۢبُلِهٖٓ اِلَّا قَلِيْلًا مِّمَّا تَاْكُلُوْنَ ۝

49. Kisha itakuja baada ya hiyo miaka saba ya shida itakayokula vyote mlivyovitanguliza, isipokuwa kidogo mtakachohifadhi.

ثُمَّ يَاْتِيْ مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَّاْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ اِلَّا قَلِيْلًا مِّمَّا تُحْصِنُوْنَ ۝

50. Kisha utafuata mwaka mmoja ambapo watu watapewa mvua nyingi na kutokana na mvua hiyo watapata matunda mengi sana na mbegu za mafuta (kwa ajili ya kukamua maji ya matunda na mafuta).

ثُمَّ يَاْتِيْ مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ عَامٌ فِيْهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيْهِ يَعْصِرُوْنَ ۝

FUNGU 7

51. Na mfalme akasema: Mleteni kwangu. Basi mjumbe (wa mfalme) alipomfikia, (Yusuf) akasema: Rudi kwa bwana wako na ukamwulize imekuwaje shauri ya wanawake wale waliokata mikono yao; bila shaka Mola wangu Anazijua sana hila zao.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُوْنِيْ بِهٖ ۚ فَلَمَّا جَآءَهُ الرَّسُوْلُ قَالَ ارْجِعْ اِلٰى رَبِّكَ فَسْـَٔلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الّٰتِيْ قَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ ۗ اِنَّ رَبِّيْ بِكَيْدِهِنَّ عَلِيْمٌ ۝

Aya 51. Tazama maelezo ya aya ya 32

52. (Mfalme) akasema: Mlikuwa na kusudi gani mlipomtamani Yusuf kinyume na matamanio yake? Wakasema: Mwenyezi Mungu Atukuzwe kwa kuumba mtu kama huyu - sisi hatukujua ubaya wo wote dhidi yake. Mkewe waziri akasema: Sasa haki imedhihirika, mimi ndiye nilimtamani kinyume cha nafsi yake, na bila shaka yeye yu miongoni mwa wakweli.

قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُّنَّ يُوْسُفَ عَنْ نَّفْسِهٖ
قُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوْٓءٍ قَالَتِ امْرَاَتُ
الْعَزِيْزِ الْئٰنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ اَنَا رَاوَدْتُّهٗ عَنْ نَّفْسِهٖ
وَاِنَّهٗ لَمِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿٥٢﴾

53. (Yusuf akasema:) Niliomba uchunguzi ule ufanywe ili huyo (aliye 'Aziz) ajue kwamba mimi sikuvunja amana yake katika wakati ambapo yeye hakuwepo na vile vile ijulikane kwamba Mwenyezi Mungu Haziruhusu hila za watu wasiokuwa waaminifu zifanikiwe.

ذٰلِكَ لِيَعْلَمَ اَنِّيْ لَمْ اَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ
كَيْدَ الْخَآئِنِيْنَ ﴿٥٣﴾

JUZU 13

54. Nami sijitakasi nafsi yangu; hakika nafsi ndiyo iamrishayo sana maovu, isipokuwa yule ambaye Mola wangu Amemrehemu. Hakika Mola wangu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَمَآ اُبَرِّئُ نَفْسِيْ اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌۢ بِالسُّوْٓءِ
اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيْ اِنَّ رَبِّيْ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٥٤﴾

55. Na mfalme akasema: Mleteni kwangu, nimchague kwa ajili yangu mwenyewe. Basi alipozungumza naye, akasema: Hakika wewe leo kwetu u mwenye heshima, mwaminiwa.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُوْنِيْ بِهٖٓ اَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسِيْ فَلَمَّا
كَلَّمَهٗ قَالَ اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِيْنٌ اَمِيْنٌ ﴿٥٥﴾

Aya 54. *Sijitakasi nafsi yangu.* Maneno haya yalitamkwa na Nabii Yusuf. Aya hii inaonyesha jinsi Mitume wa Mungu na Wateule Wake walivyo na mioyo safi na tabia tukufu. Nabii Yusuf alitaka kesi ile ya kusingiziwa mambo ya aibu isikilizwe, siyo kwamba, asemavyo, ni haja yake kujionyesha kuwa yu mtakatifu. Anasema, kusudi lake ni kutaka kuonyesha ya kwamba Mwenyezi Mungu haachi fitina za watu wabaya zifanikiwe juu ya Manabii Wake, na ya kwamba hakuna mtu anayeweza kuwatia katika madhambi watu ambao Mwenyezi Mungu anawalinda.

Nabii Yusuf anakiri ya kwamba jinsi ya mwanadamu yenyewe tu bila rehema ya Mwenyezi Mungu haiwezi kujilinda na madhambi. Kwa kuepuka madhambi ni lazima mtu asaidiwe na rehema ya Mungu inayokuja kwa njia ya wahyi (ufunuo) na Sheria ya dini. Mpaka mtu aungane na Mwenyezi Mungu, kama vile Manabii na watu wema, ndipo anaweza kuepuka madhambi.

Annafsa la-ammaara, "Nafsi ndiyo iamrishayo sana." Soma maana ya maneno haya katika sura 75:3.

56. Akasema: Niweke juu ya hazina za nchi, hakika mimi ndiye nilindaye sana, nijuaye.

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ ۖ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٦﴾

57. Na hivi ndivyo Tulivyompa Yusuf cheo katika nchi, akakaa humo po pote alipopenda. Tunamfikishia rehema Zetu Tumtakaye, wala Hatupotezi ujira wa wafanyao mema.

وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ۚ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَن نَّشَاءُ ۖ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٧﴾

58. Na bila shaka ujira wa Akhera ni bora kwa wale walioamini na waliokuwa wakiogopa.

وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٨﴾

FUNGU 8

59. Na wakaja ndugu za Yusuf na wakaingia kwake; basi akawajua, nao hawakumjua.

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٥٩﴾

60. Na alipowapatia chakula chao akasema: Nileteeni ndugu yenu kutoka upande wa baba yenu. Je hamwoni ya kwamba mimi ninatimiza kipimo nami ni mbora wa wakaribishao?

وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَّكُم مِّنْ أَبِيكُمْ ۚ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنزِلِينَ ﴿٦٠﴾

Aya 56. Aya hii inaonyesha ya kwamba hata Nabii wa Mungu anaweza kufanya kazi chini ya serikali isiyoshika dini yake, kama alivyofanya Nabii Yusuf.

Aya 59. Habari zinazoelezwa katika Aya hii zinahusu wakati ilipotokea njaa katika nchi, naye Yusuf alikuwa juu kabisa katika mamlaka.

Aya hii inaonyesha namna nyingine Mtume *s.a.w.* alivyofanana na Nabii Yusuf. Yusuf alitukuka kabisa hata nduguze wasiweze kumtambua kwa sababu wasingeweza kufikiri kuwa mtu tu waliyemtupa kisimani, kisha wakamwuza kama mtumwa angeweza kupata ukubwa wa kiasi kile. Namna hiyo hiyo watu wa Makka walistaajabia nguvu na heshima aliyopata Mtume *s.a.w.* Jambo hili linadhihirika katika namna aliyoshangaa Abu Sufyan, mkuu wa Makka. Heraclius (Hirakla), mfalme mkuu wa Kikristo aliyemiliki milki za Warumi za pande za mashariki, alipokea barua itokayo kwa Mtume *s.a.w.* ikimtarajia mfalme huyo aingine Uislamu. Heraclius alipoulizauliza habari za Mtume s.a.w. kwa Abu Sufyan ambaye wakati huo alikuwa Sham (Syria), akasema kumwambia Abu Sufyan, "Ikiwa hayo unayoniambia juu ya Mtume ni kweli, basi siku moja atatawala ardhi hii ninayoikanyaga." Maneno haya aliyosema mfalme mwenye nguvu kwa hiari yake yalimshangaza sana Abu Sufyan na akasema, "Kwa hakika jambo la Abu Kabsha limekuwa kubwa" (Bukhari, sura ya Jihadi). Ibni Abi Kabsha ni jina la dharau ambalo watu wa Makka walimpanga Mtume *s.a.w.*

Aya 60. Biblia inasema, Yusuf aliwaambia nduguze, "Mkaniletee ndugu yenu mdogo; ndipo nitakapojua kama ninyi si wapelelezi" (Mwanzo 42:34). Maneno haya yanaonyesha ya kwamba Yusuf aliwasema nduguze ni majasusi na kutishia kuwakamata. Lakini Qur'an inaonyesha

61. Lakini kama hamtamleta kwangu, basi hamtakuwa na kipimo kwangu, wala msinikaribie.

فَإِن لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِندِي وَلَا
تَقْرَبُونِ ﴿٦١﴾

62. Wakasema: Kwa yakini sisi tutamshawishi babaake kwa kumchukua, na kwa hakika sisi bila shaka tutafanya.

قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦٢﴾

63. Na (Yusuf) akawaambia watumishi wake: Tieni mali yao katika mizigo yao ili waione watakaporudi kwa watu wa nyumbani kwao, huenda watarejea.

وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٦٣﴾

64. Basi waliporejea kwa baba yao, wakasema: Ewe baba yetu, tumekataliwa kupimiwa (chakula), basi umtume ndugu yetu pamoja nasi ili tupate kupimiwa, na kwa yakini sisi tutamlinda.

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ
فَأَرْسِلْ مَعَنَا أَخَانَا نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٦٤﴾

65. Akasema: Siwaaminini juu ya huyu isipokuwa kama nilivyowaaminini juu ya nduguye zamani. Basi Mwenyezi Mungu ni Mbora wa kulinda, naye ndiye Arehemuye kuliko warehemevu.

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ
مِن قَبْلُ ۖ فَاللَّهُ خَيْرٌ حِفْظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٥﴾

66. Na walipofungua vitu vyao, wakakuta mali zao zimerejeshwa kwao. Wakasema: Ewe baba yetu, tunataka kingine nini? Hii mali yetu imerejeshwa

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ
إِلَيْهِمْ ۖ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي ۖ هَٰذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ

---

ya kwamba Yusuf aliwatendea nduguze kwa huruma. Inawezekana kwamba kwa kuwa Yusuf aliwadadisi mengi juu ya habari za nyumbani kwao na wazazi wao, nduguze wenyewe huenda walidhani ya kuwa pengine anawashuku kuwa majasusi. Kama si hivyo, haingewezekana Nabii wa Mungu kama Yusuf awaseme kuwa ni majasusi hali alijua kuwa ni nduguze. Yeye kusema hivyo ni sawa na kusema uwongo. Inaonekana kwamba Biblia inaeleza tu ilivyokuwa dhana ya nduguze Yusuf, na haikueleza hakika ya mambo kama hasa yalivyokuwa. Yusuf haielekei akilini kwamba angeweza kuwasema nduguze kuwa majasusi kwa kuwa hawakuja na mdogo wao Ben-yamini.

Aya 63. Ingawa Yusuf alijizuia sana asijibainishe kwa nduguze wakati alipowaona, lakini kuwapenda kwake kulimfanya awarudishie pesa zao. Si kama alifanya hiyana katika fedha ya serikali, kwani asingeshindwa kurejesha fedha ndogo kama ile kutoka mfukoni mwake.

Hapa pia Mtume *s.a.w.* amefanana sana na Yusuf kwa huruma juu ya nduguze, ingawa walimfanyia kila namna ya uovu kama alivyofanyiwa Yusuf. Angalia jinsi Mtume alivyokuwa na shauku nduguze wakubali haki, kama inavyoonekana katika maneno ya Aya hii, *Huenda utaangamiza nafsi yako kwa sababu hawawi waaminio* (sura 26:4).

kwetu! Na tutaleta chakula kwa ajili ya ahali zetu, na tutamlinda ndugu yetu, na tutapata zaidi kipimo cha ngamia mmoja: hicho ni kipimo kidogo.

إِلَيْنَا ۖ وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ۖ ذَٰلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿٦٦﴾

67. Akasema: Sitamtuma pamoja nanyi kamwe mpaka mnipe ahadi kwa jina la Mwenyezi Mungu ya kwamba lazima mtamleta kwangu, isipokuwa mzungukwe (na hatari). Basi walipompa ahadi yao, akasema: Mwenyezi Mungu ndiye Mlinzi juu ya haya tusemayo.

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ ۖ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٦٧﴾

68. Na akasema: Enyi wanangu msiingie katika mlango mmoja, bali mwingie katika milango mbalimbali; wala siwafaeni cho chote kwa Mwenyezi Mungu; hukumu haiko ila kwa Mwenyezi Mungu tu. Kwake nimetege-mea, basi wategemeao nawategemee Kwake.

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ ۖ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۖ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٨﴾

69. Na walipoingia jinsi alivyowaa-muru baba yao, haikuwafaa kitu kwa Mwenyezi Mungu, isipokuwa haja iliyokuwa katika nafsi ya Yakubu aliitimiza. Na bila shaka yeye alikuwa mwenye elimu kwa sababu Tulimfundi-sha, lakini watu wengi hawajui.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا ۚ وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٩﴾

FUNGU 9

70. Na walipoingia kwa Yusuf, akamkalisha ndugu yake karibu yake, akasema: Hakika mimi ni ndugu yako, basi usihuzunike kwa sababu ya yale waliyokuwa wakiyafanya.

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ ۖ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na alipokwisha wapatia chakula chao, akaweka kikombe cha kunywea

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ

Aya 68. *Mwingie katika milango mbalimbali.* Ndugu za Yusuf walikuwa wamemwambia baba yao ya kuwa huko Misri walishukiwa kwamba wao ni wapelelezi. Basi, safari hii baba yao akawaambia watakapofika waingie katika milango mbalimbali ili shuku ya watu isizidi.

Aya 71. Neno *ja'ala* (akaweka) linaweza kuwa na maana mbili: ama Yusuf aliamuru

maji katika mzigo wa nduguye. Kisha mnadi akanadi: Enyi wasafiri, hakika ninyi ni wezi.

أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧١﴾

72. Wakasema na wamewaelekea: Mmepoteza nini?

قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ ﴿٧٢﴾

73. Wakasema: Tumepoteza pishi ya mfalme, na atakayeileta atapewa mzigo wa ngamia, nami ni mdhamini wake.

قَالُوا نَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٣﴾

74. Wakasema: Wallahi mmekwisha jua ya kwamba sisi hatukuja kufanya uharibifu katika nchi, wala sisi si wezi.

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ﴿٧٤﴾

75. Wakasema: Basi malipo yake yatakuwa nini kama ninyi mwasema uwongo?

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٥﴾

76. Wakasema: Malipo yake ni ambaye itaonekana katika mzigo wake basi yeye ndiye malipo yake! Hivi ndivyo tuwalipavyo wadhalimu.

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾

---

kikombe kitiwe katika mzigo wa nduguye hali akijua ili aweze kukitumia kwa kunywea maji njiani; au kilitiwa mle mzigoni kwa bahati mbaya: yaani baada ya Yusuf kunywa maji alipokuwa anazungumza na nduguye, kikombe kikapata kuwekwa pamoja na vitu vya Ben-yamini, hali Yusuf hana habari kama kiko pale.

Aya 73. Aya hii na zinazofuata zimebishaniwa sana na wafasiri wa Qur'an. Wanalaumu ya kuwa Nabii Yusuf aliweka makusudi kikombe katika mzigo wa nduguye, kisha akamkamatisha wizi apate kubakia naye. Kufikiri tafsiri ya namna hii ni ovyo kabisa. Jambo kama hili halimpasi Nabii wa Mungu, kumsingizia mtu na kusema uwongo na kumfedhehesha bure mbele za watu. Habari zenyewe zilikuwa hivi:

Kilichopotea siku ile ni pishi ya mfalme *(suwaa 'al-malik)*; na kitu Yusuf alichotia katika mfuko wa nduguye ni kikombe cha kunywea maji *(siqaayat)* ili kiweze kumsaidia njiani. Lakini kwa bahati mbaya, pishi aliyokuwa nayo mkononi ilibakia katika mzigo ule wakati akitia kikombe, hali kabisa hana habari, katika makiwa ya kuagana na nduguye mpenzi. Walipokwisha ondoka, kuzindukana, pishi haipo, na hajui nani ameichukua. Ikalazimu watazamwe wasafiri. Kwa heshima ya Yusuf, mzigo wa nduguye haukutazamwa ila mwisho, na kumbe pishi ikapatikana humo. Mara Yusuf akajua kuwa Mungu amemtengenezea hila hii ili aweze kubakia na mdogo wake.

Aya 76. Mwenyezi Mungu alitengeneza shauri hili kwa namna ambayo hata wale ndugu za Yusuf katika wasiwasi wao wakasema, mtu atakayekutwa nayo pishi ile, basi huyo azuiwe. Kwa ajili hii Yusuf akaweza kumzuia nduguye. Lau kama wangesema ya kuwa mtu atakayehakikishwa kuwa ndiye mwizi, huyo azuiwe, Nabii Yusuf asingeweza kumzuia nduguye; maana alijua si mwizi na hakuiba.

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا
مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ ۚ كَذَٰلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ ۖ مَا كَانَ
لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۚ
نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ ۗ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ
عَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

77. Basi akaanza na mizigo yao kabla ya mzigo wa nduguye; kisha akaitoa katika mzigo wa nduguye. Hivi ndivyo Tulivyomfanyia hila Yusuf. Hakuweza kumzuia nduguye kwa kanuni ya mfalme, isipokuwa alivyotaka Mwenyezi Mungu. Tunamwinua vyeo yule Tumtakaye; na juu ya kila mwenye elimu yuko Ajuaye sana.

قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ ۚ
فَأَسَرَّهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ ۚ قَالَ
أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا ۖ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٨﴾

78. Wakasema: Kama amekwiba, basi ndugu yake pia alikwiba zamani. Lakini Yusuf akayasiri moyoni mwake wala hakuwadhihirishia. Akasema: Ninyi mna hali mbaya; na Mwenyezi Mungu Anajua mnayoyasema.

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ
أَحَدَنَا مَكَانَهُ ۖ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٩﴾

79. Wakasema: Ewe bwana, hakika anaye baba mzee sana, kwa hiyo shika mmoja wetu badala yake; bila shaka sisi tunakuona u miongoni mwa wafanyao ihsani.

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا
عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَظَالِمُونَ ﴿٨٠﴾

80. Akasema: Mungu Apishe mbali! Hatuwezi kumkamata isipokuwa yule tuliyekuta mali yetu iko kwake; tusije kuwa wadhalimu.

Aya 77. *Hivi ndivyo Tulivyomfanyia hila Yusuf*. Maneno haya yanaonyesha wazi bila taabu ya kuwa habari yote ilipangwa na Mwenyezi Mungu Mwenyewe, si Nabii Yusuf.

Hakuweza kumzuia nduguye kwa kanuni ya mfalme. Maneno haya yanaonyesha ya kuwa hata Nabii aliye chini ya serikali ya watu baki lazima afuate amri zake na kuzisaidia. Nabii Yusuf alipenda abakie na nduguye, lakini sheria ya nchi haikumruhusu. Bali kudura ya Mungu ikamtoshelezea haja yake. Waislamu wanaodhani kwamba serikali isiyo ya Kiislamu si haki yao kuitiii kwa uaminifu na kuisaidia wanakosea vibaya sana, wala katika dini ya Kiisalmu hakuna fundisho la namna hiyo.

Aya 78. Nduguze Yusuf kwanza walitaka kumwua, na sasa bila kuona haya wanasema, ati yeye Yusuf naye alikuwa mwizi kama huyu nduguye aliyekamatwa. Jambo la kustaajabisha ni kuwa baadhi ya wafasiri, badala ya kupuuza maneno haya ya uwongo, wakaanza kutafutatafuta ni lini Yusuf alipata kwiba; na tashwishi zao zimewafanya wazuke na maneno ya kuwa ati Yusuf aliwahi kwiba vitu vichache nyumbani kwa shangazi yake, na kadha wa kadha!

Aya 80. Aya hii inabatilisha kabisa fundisho la Kikristo la kafara, lisemalo kuwa watu wengine wamefanya dhambi na Yesu akauawa ili kuwa fidia ya dhambi zao na kuwakomboa. Nabii Yusuf anasema, hangefanya haki kumzuia mtu asiye na kosa mahali pa mtu aliyekosa,

FUNGU 10

81. Basi walipomkatia tamaa, wakaenda kando kunong'ona. Mkubwa wao akasema: Je, hamjui ya kwamba baba yenu ameshika juu yenu ahadi kwa jina la Mwenyezi Mungu, na zamani pia mlikosa katika agano juu ya Yusuf? Basi sitaitoka nchi hii mpaka baba yangu aniruhusu au Mwenyezi Mungu Anihukumu. Naye ni Mbora wa mahakimu.

فَلَمَّا اسْتَيْـَٔسُوْا مِنْهُ خَلَصُوْا نَجِيًّا ؕ قَالَ كَبِيْرُهُمْ اَلَمْ
تَعْلَمُوْٓا اَنَّ اَبَاكُمْ قَدْ اَخَذَ عَلَيْكُمْ مَّوْثِقًا مِّنَ اللّٰهِ
وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُّمْ فِىْ يُوْسُفَ ۚ فَلَنْ اَبْرَحَ الْاَرْضَ
حَتّٰى يَاْذَنَ لِىْٓ اَبِىْٓ اَوْ يَحْكُمَ اللّٰهُ لِىْ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحٰكِمِيْنَ ﴿٨١﴾

82. Rudini kwa baba yenu, na semeni: Ee baba yetu, hakika mwanao ameiba, na sisi hatukushuhudia isipokuwa yale tuliyoyajua na hatukuwa walindao yaliyokuwa katika siri.

اِرْجِعُوْٓا اِلٰٓى اَبِيْكُمْ فَقُوْلُوْا يٰٓاَبَانَآ اِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ ۚ
وَمَا شَهِدْنَآ اِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ
حٰفِظِيْنَ ﴿٨٢﴾

83. Na waulize watu wa mji tuliokuwa na msafara tuliofika nao; na hakika sisi tunasema kweli.

وَسْـَٔلِ الْقَرْيَةَ الَّتِىْ كُنَّا فِيْهَا وَالْعِيْرَ الَّتِىْٓ اَقْبَلْنَا
فِيْهَا ؕ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ﴿٨٣﴾

---

ingawa nduguze Yusuf walijitoa kwa hiari zao wafungwe na mdogo wao akomboke. Biblia pia inashirikiana na Qur'an katika kubatilisha hii kafara anayosingiziwa nayo Yesu. Inasema, ndugu za Ben-yamini walipotaka wazuiwe wao na Ben-yamini aachiwe, Yusuf alijibu, "Hasha! nisifanye hivi; mtu ambaye kikombe kilionekana mkononi mwake, ndiye atakayekuwa mtumwa wangu. Nanyi enendeni zenu kwa amani kwa baba yenu." (Mwanzo 42:17). Mbele ya makanusho kama haya ya Biblia kwamba asiye na kosa hakubaliwi kujitoa aadhibiwe mahali pa aliye na kosa, ingewezekanaje mateso ya Yesu kuwa fidia ya dhambi za wafuasi wake?

Aya 81. *Kabiiruhum*, "Mkubwa wao." Neno *kabiir* lina maana ya: kiongozi; mwenye mwili mkubwa; mkubwa au aliyekwisha kua; mwenye elimu au ajuaye zaidi; mwalimu au mkufunzi; mkuu wa watu; mzee au mwenye umri mwingi (Mufradat).

Waandishi wabishi wa Kikristo wanasema ya kuwa Qur'an imekosa katika kusema ya kwamba ni "mkubwa wao" aliyewaambia nduguze maneno yaliyomo katika Aya hii. Wanasema ya kuwa ni Yuda, wa nne kuzaliwa, aliyewaambia ndugu zake hayo, wala si Ruben aliyekuwa mkubwa wa wao wote. Ni jambo la kushangaza ya kwamba hawa mabwana wanaojipa uhakimu juu ya Qur'an, kila wanapokuta habari za Biblia ni tofauti na Qur'an, basi, Qur'an imekosa na Biblia ndiyo sawa! Hali imekwisha hakikishwa hata na waandishi wa Kikristo wenzao kuwa Biblia yao haiwezi kamwe, kutegemewa kuwa ni taarifa sahihi ya historia.

Lakini hata kama, kwa mathali ya maneno, tuseme kuwa maelezo ya Biblia ni sahihi, maelezo ya Qur'an hayawezi kutolewa makosa. Neno ambalo Qur'an imelitumia juu ya ndugu yao aliyekataa kwenda ni *kabiir* yaani "mkubwa"; haikutumia neno *akbar* ambalo maana yake ni "mkubwa wa wote." Kwa kuwa Yuda alikuwa ni ndugu wa nne katika watoto kumi na mbili, ni wazi alikuwa mmoja katika ndugu wakubwa wa Yusuf.

84. (Yakubu) akasema: Hapana, bali nafsi zenu zimewadanganyeni kwa kulifanya jambo hili lionekane zuri kwenu. Kwa hiyo mimi naigeukia subira iliyo njema.

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا ۖ فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ۖ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾

85. Na akajitenga nao na akasema: Oo majonzi juu ya Yusuf! Na macho yake yakajawa na machozi kwa sababu ya huzuni, naye akawa anaizuia huzuni yake.

وَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسَفَىٰ عَلَىٰ يُوسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾

86. Wakasema: Wallahi, hutaacha kuzungumza juu ya Yusuf mpaka uwe mgonjwa au ufe.

قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّىٰ تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾

87. Akasema: Hakika mimi nashtakia sikitiko langu na huzuni yangu kwa Mwenyezi Mungu; na ninajua kwa Mwenyezi Mungu msiyoyajua.

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

88. Enyi wanangu, nendeni na mkamtafute Yusuf na nduguye, wala msikate tamaa katika rehema ya Mwenyezi Mungu; hakika hakati tamaa ya rehema ya Mwenyezi Mungu isipokuwa watu makafiri.

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ ۖ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾

89. Basi walipoingia kwake wakasema: Ewe bwana, shida imetupata sisi na ahali zetu, na tumeleta mali kidogo,

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ

Tena neno *kabiiruhum* maana yake ni "kiongozi wao" au "mkubwa" kwa cheo na heshima. Na inaoenekana katika Biblia ya kuwa tabia mbaya za ndugu wakubwa watatu wa Yuda zilifanya Yuda awe mbele yao (Mwanzo 49:3-8). Yuda alikuwa mkubwa kuliko Ruben katika macho ya Nabii Yakubu, baba yao, hata inaonekana ya kwamba Ruben alipotoa watoto wake wawili wawe dhamana kwa ajili ya kumchukua Ben-yamini aende naye Misri, Yakubu alikataa (Mwanzo 42:37, 38). Lakini Yuda aliposema, "Mimi nitakuwa mdhamini wake," Yakubu akakubali (Mwanzo 43:9-10). Qur'an iliposema "mkubwa wao" mradi ni mkubwa wa heshima.

Aya 85. *Macho yake yakawa meupe kwa huzuni.* Wanaotafsiri maneno haya kuwa Nabii Yakubu alipofuka macho, wamekosa kabisa. Macho kuwa meupe kwa huzuni siyo maana yake kupofuka. Mwenyezi Mungu anasema, Nabii Yakubu *alikuwa akizuia (huzuni).* Sasa haiwezekani mwenye kuvumilia huzuni aanze kulia kwa huzuni hata apofuke. Zaidi ya hayo, haimstahili Nabii wa Mungu kulilia kitu cha kidunia japo kikubwa namna gani, kucha kutwa, hata apofuke macho.

Aya 88. Aya hii inaonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu alimjulisha Nabii Yakubu ya kuwa Yusuf yungali hai na yuko Misri; maana anawatuma wanawe waende Misri kumtafuta.

kwa hiyo tupimie kipimo kamili na utufadhili. Hakika Mwenyezi Mungu huwalipa wanaofadhili.

وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا ۖ إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٩﴾

90. Akasema: Je, mnajua mliyomfanyia Yusuf na nduguye mlipokuwa ujingani?

قَالَ هَلْ عَلِمْتُم مَّا فَعَلْتُم بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٩٠﴾

91. Wakasema: Je, hakika wewe ndiwe Yusuf? Akasema: Mimi ndiye Yusuf na huyu ni ndugu yangu. Bila shaka Mwenyezi Mungu Ametufanyia hisani, hakika anayemcha Mungu na kusubiri - basi hakika Mwenyezi Mungu Hapotezi ujira wa wafanyao mema.

قَالُوا أَإِنَّكَ لَأَنتَ يُوسُفُ ۖ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَٰذَا أَخِي ۖ قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا ۖ إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩١﴾

92. Wakasema: Wallahi bila shaka Mwenyezi Mungu Amekuchagua juu yetu, na hakika sisi tulikuwa wenye hatia.

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَاطِئِينَ ﴿٩٢﴾

93. Akasema: Hakuna lawama juu yenu leo; Mwenyezi Mungu Awasameheni, naye ni Mrehemevu zaidi kuliko wanaorehemu.

قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ ۖ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٩٣﴾

94. Nendeni na kanzu yangu hii na mwiweke mbele ya uso wa baba yangu; yeye atatambua. Na nijieni pamoja na ahali zenu nyote.

اذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَٰذَا فَأَلْقُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٤﴾

Aya 91. Namna Nabii Yusuf alivyowatajia nduguze tabia yao ya zamani, pamoja na maneno waliyokuwa wakisikia kwa baba yao kuwa Yusuf yu hai, ikawafanya nduguze hapa wamwulize kama yeye ndiye Yusuf. Basi Nabii Yusuf hakutaka tena kuwakawiza, akawajibu kuwa ndiye yeye. Na kwa upole akawaambia ya kuwa mtu hawezi kufanikiwa isipokuwa kwa utawa na subira, kwa kufanya kazi kwa bidii na kwa kumtegemea Mungu ambaye ni Rafiki wa watu wema na anawalinda.

Aya 93. Aya hii inaonyesha utukufu wa tabia ya Nabii Yusuf. Hakungoja nduguze wamtake radhi, bali mara moja akawatoa shaka na hofu ya kuwa hatolipiza kisasi.

Kama vile Nabii Yusuf, Mtume *s.a.w.* katika kuhama kwake alipata nguvu na mamlaka, na akairudia Makka pamoja na masahaba elfu kumi. Makka ilishindwa na akawauliza wenyeji wake, wanatazamia awatendee nini. Wakajibu, "Namna Yusuf alivyowatendea nduguze." Basi akawaambia. "Hakuna lawama juu yenu leo." Wema huu wa Mtume *s.a.w.* kwa maadui zake waliofanya kila namna ya juhudi wapate kumwua, hauna mfano katika historia ya wanadamu.

Aya 94. *Atatambua,* yaani zamani alijua kwa ufunuo tu ya kuwa Yusuf yu hai, na ujuzi wake ulikuwa ni wa imani tu. Lakini kwa kuona kanzu yake imani ile itapinduka kuwa ujuzi hasa.

FUNGU 11

95. Na ulipoondoka msafara (katika Misri), baba yao akasema: Hakika napata harufu ya Yusuf ikiwa hamtaniona zulu.

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ
يُوسُفَ لَوْلَا أَن تُفَنِّدُونِ ﴿٩٤﴾

96. Wakasema: Wallahi hakika ungali katika upotevu wako wa zamani

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾

97. Basi alipofika mtoaji wa habari njema, akaiweka (kanzu ya Yusuf) mbele ya uso wake ndipo akawa mwenye kutambua. Akasema: Je, sikuwaambieni, Hakika mimi najua kwa Mwenyezi Mungu msiyoyajua?

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ
بَصِيرًا ۖ قَالَ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا
لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

98. Wakasema: Ewe baba yetu, tuombee msamaha kwa dhambi zetu; bila shaka sisi tulikuwa wenye hatia.

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا
خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾

99. Akasema: Bila shaka nitawaombeeni msamaha kwa Mola wangu; hakika Yeye ndiye Msamehevu, Mrehemevu.

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي ۖ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

100. Na walipoingia kwa Yusuf, akawaweka kwake wazazi wake na akasema: Ingieni Misri, inshallah, kwa amani.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ
ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ ﴿٩٩﴾

101. Na akawanyanyua wazazi wake na kuwaweka kitini, na wote wakaporomoka kumsujudia (Mwenyezi Mungu). Na akasema: Ewe babaangu, hii ndiyo hakika ya ndoto yangu ya zamani.

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا ۖ وَ
قَالَ يَا أَبَتِ هَٰذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِن قَبْلُ قَدْ

Aya 100. Mama aliyemzaa Yusuf alikuwa amekwisha kufa; lakini neno wazazi hapa limetumiwa kwa namna nzuri, na linagusia kufahamisha ya kwamba mama wa kambo ana haki ya kuheshimiwa na mtu sawa kama anavyostahili kuheshimiwa mama mzazi. Aya hii pia inaonyesha ya kwamba Yusuf alikwenda nje ya mji kuwalaki wazazi wake.

Mwislamu anapokusudia kutenda jambo, husema, *Inshaa Allah* (Mungu akipenda). Kwa kutumia maneno haya anamwunganisha Mwenyezi Mungu na nia yake na matendo yake na kumwomba amlinde na maovu. Ni hakika ya kwamba mtu anapomkutanisha Mwenyezi Mungu na matendo yake si kama atajaribu tu kufanya kazi yake kwa namna impendezayo Mungu, bali pia atazuilika kufikiria maovu.

Aya 101. Kwa kuwa neno *rafa'a* (kunyanyua) pia maana yake ni "kumpeleka mtu mbele

جعلها ربي حقا ۖ وقد أحسن بي إذ أخرجني من
السجن وجاء بكم من البدو من بعد أن نزغ
الشيطان بيني وبين إخوتي ۚ إن ربي لطيف لما
يشاء ۚ إنه هو العليم الحكيم ﴿١٠١﴾

Bila shaka Mola wangu Ameihakikisha. Na Amenifanyia hisani aliponitoa gerezani na kuwaleteni ninyi kutoka jangwani baada ya Shetani kuchochea baina yangu na ndugu zangu. Hakika Mola wangu ni mpole kwa Amtakaye. Bila shaka Yeye ni Mjuzi, Mwenye hekima.

رب قد آتيتني من الملك وعلمتني من تأويل
الأحاديث ۚ فاطر السماوات والأرض أنت وليي في
الدنيا والآخرة ۖ توفني مسلما وألحقني بالصالحين ﴿١٠٢﴾

102. Ee Mola wangu, Umenibarikia kupata hisa katika ufalme na Ukanifundisha tafsiri ya mambo. Ewe Mwumba wa mbingu na ardhi. Wewe ndiwe Mlinzi wangu katika dunia na Akhera. Unifishe mnyenyekevu na Uniunganishe na watendao mema.

ذلك من أنباء الغيب نوحيه إليك ۖ وما كنت
لديهم إذ أجمعوا أمرهم وهم يمكرون ﴿١٠٣﴾

103. Hizo ni katika habari za siri Tulizokufunulia. Na hukuwa pamoja nao walipoazimia shauri lao hali wakifanya hila.

وما أكثر الناس ولو حرصت بمؤمنين ﴿١٠٤﴾

104. Na wengi wa watu, lau ukipenda, hawatakuwa waaminio.

وما تسألهم عليه من أجر ۚ إن هو إلا ذكر للعالمين ﴿١٠٥﴾ ع

105. Wala huwaombi ujira juu yake. Haya siyo ila ni mauidha kwa walimwengu.

---

ya mwenye cheo kikubwa (sura 3:56), Aya hii inaweza kutafsiriwa namna mbili: Kwanza, ya kwamba Yusuf aliwapeleka wazazi wake kwa Mfalme, hivyo neno *'arshi* (kiti) hapa litakuwa na maana ya mfalme. Biblia inasema ya kwamba Yusuf alimpeleka baba yake na baadhi ya nduguze kwa Firauni (Mwanzo 47:2, 7), (Wafalme wa kale wa Misri wakiitwa Firauni). Pili, inaweza kuwa na maana ya kwamba Yusuf aliwakalisha wazee wake juu ya kiti chake cha utawala, maana zamani za kale mawakili wa mfalme walikuwa na viti vyao vya enzi. Hivyo inawezekana ya kwamba Yusuf aliwakalisha wazazi wake na nduguze juu ya kiti chake kwa ruhusa ya Firauni.

Maneno *kharruu lahuu sujjadan* siyo maana yake kuwa wazazi wa Yusuf na nduguze walikwenda sujuda kumsujudia Yusuf. Maana yake ni kwamba walimsujudia Mwenyezi Mungu kwa ajili ya Yusuf, yaani walimshukuru Mungu kwa kumpa Yusuf cheo kikubwa kama kile. Pia tazama sura 2:35.

Aya 104. Mtume *s.a.w.* anaambiwa hapa ya kuwa ingawa anapenda sana watu waamini, lakini kama ilivyokuwa kwa nduguze Nabii Yusuf, hawataamini mpaka wamwone na mamlaka na utukufu, na wao wenyewe kuaibika na kufedheheka.

FUNGU 12

106. Na Ishara ngapi katika mbingu na ardhi wanazozipita hali wakizipuuza.

وَكَأَيِّن مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٦﴾

107. Na wengi wao hawamwamni Mwenyezi Mungu isipokuwa huku wanashirikisha.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ ﴿١٠٧﴾

108. Je, wanajiona salama kuwa hautawafikia msiba wa adhabu ya Mwenyezi Mungu, au kuwafikia saa ile kwa ghafla na hali hawatambui?

أَفَأَمِنُوا أَن تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٨﴾

109. Sema: Hii ndiyo njia yangu, ninaita kwa Mwenyezi Mungu kwa ujuzi hasa, mimi na wanaonifuata. Na Mwenyezi Mungu Yu mbali na kila upungufu; wala mimi simo miongoni mwa washirikina.

قُلْ هَٰذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٩﴾

110. Na Hatukutuma kabla yako isipokuwa wanaume Tuliowafunulia katika watu wa mji. Je, hawakutembea katika ardhi wakaona jinsi ulivyokuwa mwisho wa wale waliokuwa kabla yao? Na nyumba ya Akhera ni bora kwa wale wamchao; je, hamfahamu?

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِم مِّنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١١٠﴾

111. Mpaka Mitume walipokata tamaa na wakajihisi kwamba wanahesabiwa kuwa ni waongo, msaada Wetu ukawafikia ghafla, kisha akaokolewa Tuliyemtaka. Na haiondolewi adhabu Yetu kwa watu wakosefu.

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَن نَّشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١١١﴾

Aya 110. Ni wazi katika Aya hii ya kuwa wanaume tu ndio wanaoweza kuwa Manabii, si wanawake. Lakini fadhili na baraka nyingine za kiroho wanawake na wanaume wote wanaweza kuzifikia.

Aya 111. Mradi wa Aya hii ni kwamba maadui wa Manabii huwa wanazidi sana katika uadui hata unafika wakati Manabii wanafikiri ya kwamba pengine watu wengine hawataamini ghairi ya wale wale waliokwisha amini. Na maadui zao, kwa sababu adhabu ya Mwenyezi Mungu imekawizwa kuletwa, wanaanza kujiona salama katika kufikiri ya kwamba hakuna adhabu itakayowafikia, na ya kwamba bishara zote walizoambiwa na Manabii ni uwongo mtupu. Mambo

112. Bila shaka katika hadithi zao limo fundisho kwa wenye akili. Si maneno yaliyozushwa, bali ni hakikisho la yale yaliyokuwa kabla yake, na ni maelezo ya kila kitu, na ni mwongozo na rehema kwa watu wenye kuamini.

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۗ مَا
كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ
يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً
لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

---

yanapofikia kiasi hiki, Mungu analeta msaada wake kwa waaminio, na viongozi wa kufuru wanahilikishwa. Haya ndiyo hasa yanayotokea wakati afikapo kila Nabii.

Maneno haya, *Hata Mitume walipokata tamaa,* hayana maana ya kwamba Mitume hukata tamaa ya kufikiwa na msaada wa Mungu. Kufanya ibara ya namna hii ni kosa dhahiri, na inakadhibishwa na Aya 88 ya sura hii hii isemayo, *Hakika hakati tamaa na rehema ya Mwenyezi Mungu isipokuwa watu makafiri*. Kwa hakika Manabii hawaondoi tamaa ya kusaidiwa na Mwenyezi Mungu, ila baadhi ya wakati huondoa tamaa juu ya makafiri kuamini, wakati makafiri wanaposhikilia uadui na hawataki kuwasikiliza.

Kadhalika maneno haya, *Wakadhani ya kwamba wameambiwa uwongo,* si maana yake kwamba Manabii ndio walidhani hivyo, bali makafiri. Manabii hawawezi kutia shaka hata kidogo juu ya ukweli wa bishara zao na juu ya ahadi walizopewa na Mungu za kufanikiwa kwao. Imani yao kwa Mwenyezi Mungu ni isiyotetereka, iliyoko juu ya mwamba wa yakini. Hivyo, waliofikiri kuwa wamedanganywa si Manabii, bali maadui zao waliotajwa katika Aya iliyotangulia.

Aya 112. Aya hii ya mwisho katika sura hii inaeleza ya kwamba mtu akifanya uchunguzi kwa uangalifu wa habari za Manabii wa zamani, utamwongoza kukata shauri ya kwamba Mtume Muhammad kwa hakika ni Mtume wa Mungu; maana si kama anafanana tu na wengi wao, bali bishara za baadhi ya Manabii wa zamani zinatimia katika dhati yake. Kama Mtume ni mwongo, basi hata bishara hizo pia zitakuwa ni za uwongo, kwa sababu kama hazitachukuliwa kwamba zimetimia kwa Mtume Muhammad, basi hakuna mtu mwingine ye yote ziliyemtimilia, hasa kwa vile Ishara zilizotabiriwa kuonekana katika wakati wa Mtume aliyeahidiwa zimekwisha timia. Hii ndiyo shabaha ya maneno, *Ni hakikisho la yale yaliyokuwa kabla yake,* yaliyo katika Aya hii.

Sababu ya pili iliyotolewa katika Aya hii juu ya ukweli wa Mtume Muhammad *s.a.w.* ni kwamba Kitabu alichofunuliwa kinatosheleza kabisa haja na mahitaji ya wanadamu wote, kwa kuwa ni *maelezo ya kila kitu.* Mambo yanapokuwa ni kama hivi, sheria yo yote atakayopewa Mtume mwingine baadaye itafanya kazi gani? Hoja hii inavunja kabisa madai ya mtu ye yote atakayesema amepewa Sheria mpya baada ya Mtume *s.a.w.*

Zaidi ya hayo Qur'an pia ni "mwongozo," yaani, si kama inamwongoza mtu kwenye kweli tu, bali pia inamwongoza katika madaraja yote ya namna mbalimbali ya kukuza tabia zake na roho yake, mpaka imani yake ambayo kwanza ilikuwa juu ya msingi wa akili tu, inavuka kuwa yakini na kujionea mwenyewe hakika yake (tazama sura 1:6). Qur'an inapita hata mbele kuliko hapo, kwa kuwa siyo tu wafuasi wake wanamkaribia Mwenyezi Mungu, bali pia wanapokea "rehema" Zake na kuona nuru ya Mungu ikiwashukia hasa, na kuona msaada wa Mwenyezi Mungu unawafikia katika mambo yao yote.

سُوْرَةُ الرَّعْدِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعٌ وَّ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

13. SURA AR-RA'D

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 44 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Mimi ni Mwenyezi Mungu, Nijuaye, Nionaye. Hizi ni Aya za Kitabu. Na yale yaliyoteremshwa kwako kutoka kwa Mola wako ni haki, lakini watu wengi hawaamini.

الٓمّٓرٰ ۚ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ ؕ وَ الَّذِيْۤ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ
رَّبِّكَ الْحَقُّ وَ لٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ②

3. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyeziinua mbingu bila ya nguzo mnazoziona. Kisha Akastawi juu ya Arshi. Na Akavitiisha jua na mwezi; kila kimoja kinaendelea mpaka muda uliowekwa. Yeye Hulitengeneza (kila) jambo. Huzieleza Aya ili mpate yakini ya kukutana na Mola wenu.

اَللّٰهُ الَّذِيْ رَفَعَ السَّمٰوٰتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى
عَلَى الْعَرْشِ وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ ؕ كُلٌّ يَّجْرِيْ لِاَجَلٍ
مُّسَمًّى ؕ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَآءِ
رَبِّكُمْ تُوْقِنُوْنَ ③

Rai yenye nguvu zaidi katika wanazuoni ni ya kwamba sura hii ilishuka Makka. Habari zinazoelezwa ndani yake pia zinatia nguvu rai hii. Juu ya hayo zimo baadhi ya Aya ambazo ushahidi mwingine unaonyesha ya kuwa zilishuka Madina. Aya hizo, asemavyo Ataa, ni ya 44; asemavyo Katada ni ya 32 na wasemavyo wengine ni ya 13 - 15.

Sura hii imeitwa Ra'd (Radi) kwa sababu mvua huja na umeme na radi. Hivyo mvua ya kiroho, yaani wahyi wa Qur'an, pia imekuja na radi na umeme. Uislamu umeleta mapigo ya radi, na watu watakaovuta panga zao ili kuupiga vita, wenyewe wataangamia kwa upanga; na wale wanaoifuata dini inayofundishwa na Qur'an watakalia viti vya enzi ya nguvu na utukufu.

Aya 2. *Alif Laam Miim Raa (Anallahu a'lamu araa)* "Mimi ni Mwenyezi Mungu, Nijuaye, Nionaye." Mabadiliko katika hizi herufi za mkato yanaonyesha ya kuwa habari zilizomo katika sura hii zimebadilika kidogo. Kujua na kuona kwa Mwenyezi Mungu ni mbali kabisa na kwa wanadamu. Maneno haya. *Hizi ni Aya za Kitabu,* maana yake ni (a) hizi ni Aya za Kitabu ambacho tabia ya kibinadamu ilikuwa inakingojea; au (b) hizi ni Aya za Kitabu kilichoahidiwa katika Vitabu vya zamani.

Aya 3. *Aliyeziinua mbingu bila ya nguzo mnazoziona*. Maneno haya maana yake ni (1) mnaona ya kuwa mbingu zimesimama bila ya nguzo; au (2) mbingu hazisimami juu ya nguzo zozote mnazoweza kuziona, yaani, zina visimamio vyake lakini hamwezi kuviona. Maana zote hizi mbili ni sahihi na zinapatana na habari zilizomo katika sura yenyewe.

4. Naye ndiye Aliyeitandaza ardhi na Akaweka humo majabali na mito. Na katika kila matunda akafanya humo namna mbili (dume na jike). Huufunika usiku juu ya mchana. Hakika katika hayo zimo Ishara kwa watu wenye kufikiri.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَ
أَنْهَارًا ۖ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ
يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤﴾

Aya hii inataka kuondoa fikira za wasioamini kwamba Mtume *s.a.w.* hafanikiwi katika ujumbe wake kwa sababu hana msaada unaoonekana. Aya inasema ya kwamba si lazima kuwa vitu vyote viwe na "nguzo" zionekanazo waziwazi. Mbona mbingu zimesimama kwa miaka isiyojua watu na hazianguki hali hamwoni "nguzo" zake? Basi kazi ya Mtume s.a.w. pia ina "nguzo" ingawa hamzioni, naye ndiye atakayeshinda.

Yeye Hulitengeneza (kila) jambo. Maneno haya pia yanakusudiwa kuonyesha ya kuwa Mwenyezi Mungu atavifanya vitu vyote viisaidie kazi ya Mtume *s.a.w*. Ulimwengu mzima utamtumikia.

Ili mpate yakini. Yakini ndicho kitu chenye baraka nyingi, kilicho lazima kwa kuokoka. Seyidna Ahmad amesema, "Enyi watu mumtakao Mwenyezi Mungu! Fungueni masikio na msikie kuwa hapana kitu kama yakini. Yakini peke yake ndiyo humfungua mtu katika madhambi. Yakini ndiyo inayotoa uwezo wa kutenda mema. Na yakini ndiyo imfanyayo mtu ashiki na mpenzi hasa wa Mola wake. Je! mnaweza kuacha dhambi bila yakini? Mnaweza kujikataza matamanio ya nafsi zenu bila nuru ya yakini? Au mnaweza kupata utulivu wa roho bila yakini? Au mnaweza kujibadilisha kweli kweli bila yakini? Je, iko kafara au sadaka yo yote chini ya mbingu yenye kuweza kuwaondoleeni dhambi? Au je damu isiyokuwa ya asili ya Isa mwana wa Mariamu inaweza kuwaokoeni katika madhambi . . . ?

Mtu huondolewa katika madhambi anapomjua kwa yakini Mwenyezi Mungu na uwezo Wake na malipo Yake. Hakika mzizi wa kila maasi ni ujinga. Mwenye kupata sehemu ya maarifa ya Mungu kwa yakini hawezi kuendelea kumwasi. Mwenye nyumba hawezi kukaa nyumbani mwake akijua kwamba tufani la maji linakuja kwenye welekeo wa nyumba yake; au moto umezunguka nyumba yake na umeiunguza ila pamebakia pahali padogo tu. Basi huyu hawezi kungojea katika nyumba ile. Kwa nini ninyi mmekaa katika hali yenu yenye hatari baada ya kujidai kuwa mna yakini kwa malipo ya Mungu? Basi fumbueni macho yenu na tazameni hukumu za Mungu zilizomo duniani. Na msiwe mapanya waendao chini ya ardhi; bali kuweni njiwa warukao juu na kupenda hewa ya mbinguni. Jihadharini msifanye madhambi baada ya kutubia, wala msiwe kama nyoka mwenye kujichubua gamba lake na ni nyoka vile vile. Yakumbukeni mauti siku zote, kwani yanawasogeleeni pole pole, lakini ninyi mmeghafilika nayo. Jitahidini mtakasike, sababu mtu hawezi kumpata Mtakatifu (Mwenyezi Mungu) mpaka ajitakase mwenyewe.

Lakini mnawezaje kupata neema hii? Mwenyezi Mungu amejibu Mwenyewe kama anavyosema katika Qur'an tukufu: Wasta 'iinuu bissabri wassalaat, yaani, Ombeni msaada kwa subira na kwa Sala" (sura 2:46) (Safina ya Nuhu).

5. Na katika ardhi yamo majimbo mbalimbali yaliyoungana, na bustani za mizabibu, na mashamba ya nafaka, na mitende ichipuayo katika shina moja na isiyochipua katika shina moja, vyote vinanyweshelezwa kwa maji yale yale; na Tunaifadhili baadhi yao zaidi kuliko mingine katika matunda. Hakika katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaofahamu.

وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ مُّتَجٰوِرٰتٌ وَّجَنّٰتٌ مِّنْ أَعْنَابٍ وَّزَرْعٌ وَّنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَّغَيْرُ صِنْوَانٍ يُّسْقٰى بِمَآءٍ وّٰاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلٰى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَأٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُونَ ۝٥

6. Na kama ukistaajabu, basi cha ajabu ni usemi wao: Je, tutakapokuwa udongo, kweli tutakuwa katika umbo jipya? Hao ndio waliomkufuru Mola wao, na hao ndio wenye minyororo katika shingo zao, na hao ndio watu wa Motoni, humo watakaa.

وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَءِذَا كُنَّا تُرٰبًا أَءِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولٰٓئِكَ الْأَغْلٰلُ فِيٓ أَعْنَاقِهِمْ وَأُولٰٓئِكَ أَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ ۝٦

7. Na wanakuhimiza ulete mabaya kabla ya mema, hali zimekwisha pita adhabu za namna zote kabla yao. Na hakika Mola wako ni Mwenye msamaha kwa watu juu ya dhuluma yao, na hakika Mola wako ni Mkali wa kuadhibu.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثُلٰتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلٰى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۝٧

8. Na husema wale waliokufuru: Mbona hakuteremshiwa Ishara kutoka kwa Mola wake? Hakika wewe ni Mwonyaji; na kila kaumu ina Kiongozi.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَآ أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّنْ رَّبِّهِ إِنَّمَآ أَنْتَ مُنْذِرٌ وَّلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ۝٨

Aya 5. Wasioamini wanaambiwa hapa ya kwamba wasidhani ya kuwa kwa vile Mtume *s.a.w.* ni mtu wa kabila moja nao basi hakuwazidi cho chote. Aya inasema, je, hawaoni ya kuwa vipande vya ardhi vinavyokaribiana vina nguvu namna mbalimbali na vinatoa mazao yanayohitilafiana? Kwa mfano, kipande kimoja kinaotesha namna ya kitu kisichoweza kuoteshwa na kipande cha ardhi kilicho karibu yake. Kadhalika miti ya kabila moja katika bustani moja mara nyingi inapambisha matunda yenye tamu mbalimbali. Basi ni vivyo hivyo kwa wanadamu.

Aya 7. *Mkali wa kuadhibu.* Maneno haya mradi wake ni kuwa adhabu inayotolewa na Mwenyezi Mungu ni kali zaidi kuliko adhabu inayotolewa na watu.

FUNGU 2

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ
وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ٩

9. Mwenyezi Mungu Anajua abebayo kila mwanamke, na yanavyoviharibu matumbo na yanavyovizidisha. Na kila kitu kiko Kwake kwa kipimo.

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ١٠

10. Mjuzi wa siri na dhahiri. Mkuu, Aliye juu.

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ
مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ١١

11. Ni sawa (Kwake) anayeficha kauli miongoni mwenu na anayeidhihirisha; na (pia) ajifichaye usiku na aendaye mchana.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ
مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا
مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ
وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ١٢

12. Kwa ajili yake (Mtume) liko kundi (la Malaika) mbele yake na nyuma yake; wanamlinda kwa amri ya Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu Habadili yaliyoko kwa watu mpaka wabadili yaliyomo nafsini mwao. Na Mwenyezi Mungu Anapowatakia watu adhabu, basi hakuna kuizuia, wala hawana mlinzi ye yote badala Yake.

Aya 12. *Liko kundi (la Malaika) mbele yake na nyuma yake.* Yaani, kama vile wafalme hulindwa na askari, kadhalika Mtume *s.a.w.* alikuwa analindwa na kundi la Malaika na pia masahaba wake watawa. Na hii ni kweli. Mara ngapi maadui walitaka kumwua lakini wasifanikiwe!

Kwa mfano, Mtume *s.a.w.* alipokuwa anataka kuhama Makka, ulikuwa ndio wakati makafiri wamefunga shauri kumwendea usiku ili kumwua. Mtume alipokuwa anatoka usiku kwa safari yake ya kuhama, makafiri walikuwa wakija lakini hawakumjua kuwa yeye ndiye Mtume, na wakichelea kuonekana wakajificha, na Mtume *s.a.w.* akapita kwenda zake. Wakakaa nje ya nyumba yake usiku kucha wakimngoja atoke, na asubuhi wakajua kuwa alikwisha ondoka zamani.

Sasa wakaanza kumsaka sana. Mtume *s.a.w.* na Sayidna Abu Bakar walikwenda wakajificha katika pango liitwalo Thaur, mahali pa umbali wa maili tatu au nne kutoka Makka. Usiku ule alikuja buibui akatanda uzi wake na kuuziba mlango wa pango, na njiwa alifika akataga yai pale mlangoni.

Watu wa Makka waliongozwa na fundi wa nyayo mpaka penye pango lile. Yule fundi akawaambia: "Nyayo zimeishia hapa, basi ama wameingia pangoni au wamepaa mbinguni." Mle pangoni Seyidna Abu Bakar akawa na wasiwasi ya kuwa Mtume sasa atakamatwa na kuuawa. Mtume *s.a.w.* akamwambia: "Usihofu wala usihuzunike, hakika Mwenyezi Mungu yu pamoja nasi."

Wale maadui walimcheka yule fundi wa nyayo kuwa amesema maneno ya ujinga, maana hakuna mtu angeweza kuingia ndani ya pango lile.

Waliposhindwa kumpata, walitangaza ya kuwa mtu atakayemleta Mtume au Abu Bakar wazima au wamekwisha kufa atapata zawadi ya ngamia 100. Zawadi ile ikatangazwa kati ya makabila yaliyokaa kuizunguka Makka.

13. Yeye ndiye Ambaye Huwaonyesheni umeme kwa hofu na tamaa, na Huinua mawingi mazito.

14. Na radi inamsabihi kwa sifa Zake na (pia) Malaika kwa kumhofu; na Hupeleka mapigo ya radi na kumpiga nayo Amtakaye, nao wanabishana juu ya Mwenyezi Mungu, hali Yeye ni Mkali wa kuadhibu.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ
الثِّقَالَ ﴿١٣﴾
وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَٰٓئِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَ
يُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَآءُ وَهُمْ
يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ ﴿١٤﴾

Mkubwa wa Mabedui aitwaye Suraka bin Malik, akashikwa na tamaa ya ngamia 100 na akaondoka kuwafuatia. Akaona mbele yake ngamia wawili wamepandwa. Akajua kuwa ndiyo mawindo yake. Akamchochea farasi wake, lakini farasi alianguka na Suraka akaanguka pamoja naye. Suraka mwenyewe anaeleza tukio hili hivi:-

"Baada ya kuanguka na farasi, nilipiga ramli yangu kwa mshale, kama ilivyokuwa desturi ya kishirikina iliyoenea kati ya Waarabu. Ramli ile ikanikataza. Lakini tamaa ya kupata zawadi ilikuwa kubwa. Nikapanda tena farasi kuwafuata, hata nilikuwa karibu kuwafikia. Mtume alikuwa amepanda kwa heshima, na hakutazama nyuma. Lakini Abu Bakar alikuwa anatazama nyuma mara kwa mara. Niliwakaribia na farasi wangu akakwama tena, nami nikaanguka. Nikapiga ramli tena, ikanikataza. Kwato za farasi zilizama katika mchanga. Kupanda tena ili kuwafuata ikawa vigumu. Nikawapigia kelele nikiwasihi wasimame. Nilipowafikia, nikawaambia nia mbaya niliyokuwa nayo, na ya kwamba moyo wangu umebadilika, na sasa narudi . . ." (Usudul-Ghaaba).

Kwa hakika matokeo ni mengi sana Mtume *s.a.w.* alipolindwa na Mwenyezi Mungu kwa namna ya ajabu kabisa, hata maadui zake wote wakashindwa kumdhuru mpaka akafanikiwa. Katika ulinzi huu pia inaonekana Mtume Muhammad alikuwa mkubwa kuliko Yesu. Yesu ingawa anasifiwa kuwa mwana wa Mungu, hakulindwa kwa kiasi alicholindwa Mtume Muhammad *s.a.w.* na maadui zake walimshinda kabisa kwa kumtia msalabani, hata hakuthubutu tena baadaye kujionyesha mbele ya adui zake.

Ni wazi ya kuwa kama Mtume *s.a.w*. asingekuwa analindwa na Malaika mbele na nyuma, bila shaka ama angekamatwa wakati wa kutoka nyumbani mwake, au angekamatwa mle pangoni kama maadui wangeinama kidogo tu kuchungulia, au angekamatwa na Suraka na farasi wa Suraka asingeshindwa kwenda. Basi ni hakika ya kuwa ulinzi aliowekewa Mtume na Mwenyezi Mungu ulikuwa mkubwa kabisa.

Mwenyezi Mungu Habadili yaliyoko kwa watu mpaka wabadili yaliyomo nafsini mwao. Siyo maana ya maneno haya kwamba Mwenyezi Mungu hawafanyii ihsani watu wenye dhambi na waovu. Maana yake ni hii tu ya kwamba habadilishi mwendo Wake wa huruma na fadhili kwa watumishi Wake aliowafadhili kwa sababu ya vitendo vyao vyema, mpaka wao wenyewe wamejibadilisha na kuacha njia ya wema na kushika maovu. Aya hii inaonyesha ya kwamba watu wanapofikiwa na mashaka mfululizo yanayowaangamiza, hiyo ni alama ya wazi ya kwamba wameacha mwendo mwema wa ucha-Mungu.

Katika Aya hii imeelezwa njia moja ya kupata mafanikio na radhi ya Mwenyezi Mungu. Kama waaminio wakiona wameanguka na kufikiwa na mabalaa, basi wafanye haraka kurejea kwa Mwenyezi Mungu, na kuacha mwendo wa uovu.

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ ۖ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ ۚ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٥﴾

15. Kwake tu ndiko kunakoelekezwa maombi ya haki. Na wale wanaowaomba badala Yake hawawajibu cho chote, bali (hali yao) ni kama yule anyoshaye mikono yake miwili kwenye maji ili yafike kinywani mwake, lakini hayafikii. Na hayako maombi ya makafiri ila katika upotevu.

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُم بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۩ ﴿١٦﴾

16. Na humsujudia Mwenyezi Mungu waliomo mbinguni na ardhini kwa hiari au kwa karaha, na (pia) vivuli vyao asubuhi na jioni.

قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُم مِّن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ ۗ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٧﴾

17. Sema: Ni nani Mola wa mbingu na ardhi? Sema: Ni Mwenyezi Mungu. Sema: Je, mnashika walinzi badala Yake, ambao hawamiliki kwa ajili ya nafsi zao nafuu wala dhara? Sema: Je, wanaweza kuwa sawa kipofu na aonaye? Au vinaweza kuwa sawa giza na nuru? Au wamemfanyia Mwenyezi Mungu washirika ambao wameumba sawa na kuumba Kwake, kwa hiyo viumbe (vya pande mbili) vimeshabihiyana kwao? Sema: Mwenyezi Mungu ndiye Mwumbaji wa kila kitu, naye ni Mmoja, Mwenye nguvu.

Aya 15. *Al-haq*, "Haki" Neno hili maana yake ni: Kinyume cha batili, yaani ukweli; shauri lililokatwa; adili; kumiliki; kitu kilichoko na kuwepo kwake kunathibitika; yakini; mauti; busara (Akrab).

Kwake ndiyo maombi ya haki. Maneno haya yanaweza kufasiriwa namna nyingi: (1) Mungu tu ndiye anayestahili kuitwa, yaani kuabudiwa; (2) kumwomba Mungu tu ndiko kunakoweza kumfaidia mwanadamu; (3) sauti ya Mungu tu ndiyo inayoinuka kuisaidia haki, yaani mafundisho yaliyo ya kweli na yenye mafao kwa watu, na yasiyo na ubaya hata kidogo wala uwongo, hayaji ila kutoka kwa Mungu; (4) sauti ya Mungu peke yake ndiyo yenye lazima ya kushinda, yaani hakuna awezaye kupindua kusudio la Mwenyezi Mungu na kumzuia; maana neno haq (haki) pia maana yake ni kitu kinachoshinda na kuimarika.

Maombi ya makafiri. Makafiri wanapoomba miungu ya uwongo, maombi yao yanapotea bure, maana miungu hao hawawezi kuwajibu wala kuwafaa. Lakini hata kafiri akimwomba Mungu, maombi yake yanaweza kukubaliwa na akapewa alichoomba, isipokuwa kama aombe kuwatakia ubaya Manabii na waaminio, hapo hayatakubaliwa.

Aya 17. Qur'an imetumia maneno mawili mbalimbali kueleza Umoja wa Mwenyezi Mungu:

18. Ameteremsha maji kutoka mawinguni, na mbuga zikapita maji kwa kadiri yao, na furiko la maji likayachukua mapovu yavimbayo. Na katika vile wanavyoyeyusha katika moto kwa kutaka mapambo au vyombo, (huja) povu mfano wake. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu hueleza haki na batili. Waama lile povu linapita kama takataka, lakini vile vinavyowafaa watu vinakaa katika ardhi. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu hupiga mifano.

أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا
فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا ۚ وَمِمَّا يُوقِدُونَ
عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِّثْلُهُ ۚ
كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۚ فَأَمَّا الزَّبَدُ
فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ
فِي الْأَرْضِ ۚ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٨﴾

19. Kwa ajili ya wale waliomwitikia Mola wao ni wema; na wale wasiomwitikia, hata kama wangalikuwa na vilivyomo ardhini na (vingine) kama hivyo pamoja navyo, bila shaka wangalivitoa kujikombolea. Hao watakuwa na hesabu mbaya, na makao yao ni Jahanamu, na ni mahali pabaya palioje!

لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا
لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
لَافْتَدَوْا بِهِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٩﴾

---

(1) Ahad na (2) Waahid. Neno la kwanza maana yake ni Umoja halisi wa Mwenyezi Mungu bila kuhusiana na kitu cho chote. Neno la pili maana yake ni "Wa kwanza" au "Chanzo".

Aya 18. Katika Aya hii mifano miwili imeelezwa. Katika mfano wa kwanza haki inafananishwa na maji, na uwongo unafananishwa na povu. Mwanzoni uwongo unaonekana kama utaishinda haki, lakini mwishoni unaondolewa kama vile takataka zinavyosukumwa na mkondo wenye nguvu wa maji. Katika mfano wa pili, haki inafananishwa na dhahabu au fedha ambayo ikiyeyushwa inatoa povu la takataka ambalo hutupwa na kuacha dhahabu au fedha iliyo safi.

Maana ya methali hii ni kwamba nguvu ya Uislamu lazima itaondoa povu la dini za uwongo na desturi mbaya. Methali hii pia maana yake ni kwamba wanapofika Mitume wa Mungu, kuzindukana kunatokea katika jinsi ya mwanadamu kunakoleta mashindano kati ya maelekeo yake mema na mila mbaya anazozifuata. Watu ambao jinsi yao ni njema wanatoka ndani ya mashindano hayo hali maoni yao yenye makosa yamebadilika kwa maoni yaliyo sawa.

Aya 19. Aya hii inasema ya kwamba watu wanaowakubali Mitume wa Mungu na kuitikia wito wa Mwenyezi Mungu, mwishoni watafanikiwa na watakutana na Mola wao. Akili zao zitatiwa nguvu na zitakuwa kali na zenye nuru. Lakini wale wanaokataa wito Wake wataendelea kuanguka polepole mpaka kushindwa na maangamio vitawafunikiza, na hakuna fidia au ukombozi utakaowaokoa katika adhabu ya Mungu.

FUNGU 3

20. Je, anayejua ya kwamba yaliyoteremshwa kwako kutoka kwa Mola wako ni haki, ni kama aliye kipofu? Wenye akili tu ndiyo hudhukuru:

أَفَمَن يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَىٰ ۚ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿٢٠﴾

21. Ambao hutimiza ahadi ya Mwenyezi Mungu wala hawavunji mapatano;

الَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنقُضُونَ الْمِيثَاقَ ﴿٢١﴾

22. Na ambao huunganisha Aliyoyaamuru Mwenyezi Mungu yaunganishwe, na humwogopa Mola wao, na huiogopa hesabu mbaya;

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَن يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٢٢﴾

23. Na ambao husubiri kwa kutaka radhi ya Mola wao, na wakasimamisha Sala na wakatoa katika vile Tulivyowapa, kwa siri na dhahiri, na kuyaondoa maovu kwa wema, hao ndiyo watapata malipo (mema) ya nyumba (ya Akhera)-

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٣﴾

Aya 21-22. Katika Aya hizi mbili mpaka Aya 23 zimetajwa alama za watu wenye akili ambao wametajwa mwisho wa Aya 20. Aya 22 inaonyesha ya kuwa wenye akili wanapokwisha timiza ahadi yao kwa Mwenyezi Mungu, na kujiunganisha naye kwa mwungano wa kweli na ulio halisi, basi wanageukia viumbe Wake na kujiunganisha nao mwungano wa kweli. Hivyo baada ya kutimiza wajibu walio nao kwa Mwenyezi Mungu, pia wanatimiza wajibu walio nao kwa viumbe Wake, na kwa kutimiza kazi hizi mbili wanatumia njia zilizoumbwa na Mwenyezi Mungu.

Na humwogopa Mola wao. Maana ya maneno haya ni kwamba wenye akili wanapokwisha kufungamana na Mwenyezi Mungu sawasawa, daima wanakaa katika hadhari na kuogopa isije ufungamano huo ukavunjika kwa ajili ya makosa yao.

Hivyo Aya 22 inaonyesha ya kwamba watu wenye akili ni waangalifu na wenye wasiwasi wakiogopa wasifukuzwe kuwa karibu na Mwenyezi Mungu baada ya kuwa wamekwisha mfikia, na upande mwingine wanaogopa wasimkasirishe Mwenyezi Mungu kwa kukosa kuwatimizia viumbe wenzao haki zao.

Aya 23. *Wakasimamisha Sala.* Mtume s.a.w amesema: "Hakika kila Sala inafuta hatia zilizoitangulia." "Jambo la kwanza litakalohesabiwa siku ya Kiyama ni Sala za faradhi," "Baina ya mtu na kufuru ni kuacha Sala" (Kashful-Ghummah). Pia tazama sura 2:4.

Seyidna Ahmad (Amani ya Mungu juu yake) ameandika, Sala ni nini? Sala ni dua inayoombwa kwa Mungu kwa unyenyekevu na kwa kumsifu na kumtukuza na kumwomba msamaha na kumsalia Mtume *s.a.w.* Kwa hivi, ninyi mnaposali Sala zenu msiombe dua zenu kwa maneno ya Kiarabu tu kama watu wenye kughafilika; kwani Sala zao na kutubia kwao hakuna maana. Lakini ninyi mnaposali si vibaya kuomba dua zenu kwa unyenyekevu katika lugha zenu,

24. Bustani za milele. Wataziingia wao na waliofanya wema miongoni mwa baba zao na wake wao na wazao wao. Na Malaika watawaingilia katika kila mlango.

جَنّٰتُ عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَآئِهِمْ
وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيّٰتِهِمْ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ
مِّنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾

25. Iwe amani juu yenu, kwa sababu mlisubiri; basi ni mema yaliyoje matokeo ya nyumba (ya Akhera)!

سَلٰمٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٤﴾

26. Na wale wanaovunja ahadi ya Mwenyezi Mungu baada ya kuifunga, na wanakata Aliyoyaamuru Mwenyezi Mungu yaunganishwe, na wanafanya uharibifu katika nchi; hao ndio watapata laana, na watapata nyumba mbaya.

وَالَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مِيْثَاقِهٖ
وَيَقْطَعُوْنَ مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ وَيُفْسِدُوْنَ
فِى الْاَرْضِ اُولٰٓئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوْٓءُ الدَّارِ ﴿٢٥﴾

27. Mwenyezi Mungu Hukunjua riziki kwa Amtakaye na Hudhikisha. Na wamefurahia maisha ya dunia, hali maisha ya dunia mbele ya Akhera si kitu ila ni starehe ndogo tu.

اَللّٰهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَآءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوْا
بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا فِى الْاٰخِرَةِ اِلَّا
مَتَاعٌ ﴿٢٦﴾

---

isipokuwa Qur'an ambayo ni maneno ya Mungu na dua zilizobainishwa katika Hadithi ambazo ni maneno ya Mtume s.a.w. ili athari ya kuomba na unyenyekevu iwe katika mioyo yenu.

Kuyaondoa maovu kwa wema. Katika maneno haya zimeelezwa njia za kuondoa maovu. (1) Waaminio wanafanya vitendo vizuri na kufanya wema ili watu waige mfano wao na kuacha maovu; (2) Wanawapa watu maagizo ya wema kila mara, na hawaingii sana katika kueleza habari za maovu; (3) Wanatenda vitendo vizuri kama vinavyohitajiwa na nyakati. Inapokuwa kuadhibu na kutoa kisasi ndiko kutaleta wema, basi wataadhibu; au wakiona kuwa kusamehe ndiko kutaleta wema, basi wanasamehe. Mwendo wao si wa kulipiza kisasi tu kama ifundishavyo Taurati, wala si wa kusamehe tu kama ifundishavyo Injili; bali wao wanashika mwendo wa katikati, wakifanya kila jambo kwa kuangalia kuwa ndilo lenye kufaa katika wakati huo, na litaleta wema; (4) Uovu na machafuko yanayoletwa na watu hayawachochei nao kufanya machafuko na uovu, bali kila mara wanakuwa waadilifu.

'Uqba-d-daar. "Malipo (mema) ya nyumba (ya Akhera)." Neno 'uqba-d-daar maana yake ni mwisho; hali ya mwisho; matokeo; malipo au thawabu au tuzo (Akrab).

Aya 25. *Kwa sababu mlisubiri.* Waaminio watapata amani inayodumu kama alivyosema Mwenyezi Mungu, ni kwa sababu walisubiri; yaani walivumilia misiba na mateso na wakadumu kufuata Sheria. Aya hii pia inaonyesha ya kuwa watu wanaokata tamaa na kubabaika wanapofikiwa na misiba, wao hawawezi kupata amani na salama, na hawastahili kupata Pepo.

FUNGU 4

28. Na wanasema wale waliokufuru: Kwa nini hakuteremshiwa Ishara kutoka kwa Mola wake? Sema: Hakika Mwenyezi Mungu Humwangamiza Amtakaye na Humwongoza Kwake anayeelekea.

وَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ۚ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ يُضِلُّ مَنْ يَّشَآءُ وَيَهْدِيْٓ اِلَيْهِ مَنْ اَنَابَ ﴿٢٨﴾

29. Wale walioamini na ikatulia mioyo yao kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu. Sikilizeni! Kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu mioyo hutulia.

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ ۗ اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ ﴿٢٩﴾

30. Wale walioamini na kufanya vitendo vizuri - raha itakuwa yao, na marudio mema.

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ طُوْبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ مَاٰبٍ ﴿٣٠﴾

31. Kama hivyo Tumekutuma katika watu ambao wamekwisha pita kabla yao watu wengine, ili uwasomee Tunayokufunulia, na wao wanamkufuru Rahmani. Sema: Yeye ndiye Mola wangu, hakuna aabudiwaye ila Yeye; nimemtegemea na marejeo yangu ni Kwake.

كَذٰلِكَ اَرْسَلْنٰكَ فِيْٓ اُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَآ اُمَمٌ لِّتَتْلُوَاْ عَلَيْهِمُ الَّذِيْٓ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُوْنَ بِالرَّحْمٰنِ ۗ قُلْ هُوَ رَبِّيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣١﴾

32. Na kama ingalikuwako Qur'an ambayo kwayo milima ingalisafirishwa, au kwayo ardhi ingalipasuliwa, au wafu wangalisemeshwa kwayo (je, wangaliikubali?) Siyo! Shauri lote ni kwa Mwenyezi Mungu. Je, hawajajua walioamini ya kwamba Mwenyezi Mungu Angalipenda bila shaka Angaliwaongoza watu wote? Wala msiba hautaacha kuwafikia wale waliokufuru

وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى ۗ بَلْ لِّلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيْعًا ۗ اَفَلَمْ يَايْــَٔسِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ لَّوْ يَشَآءُ اللّٰهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيْعًا ۗ وَلَا يَزَالُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا تُصِيْبُهُمْ بِمَا

Aya 29. Kama vile watu wa kidunia kadiri wanavyopata kitu kidogo wanatamani wapate zaidi, kadhalika watu wanaomtafuta Mungu, kadiri wanavyomwelekea ndivyo nyoyo zao zinavyozidi kupata utulivu.

Aya 32. *Aljiibal,* "Milima." Neno hili ni wingi wa neno *jabal* (mlima). Neno *jabal*

kwa sababu ya yale waliyoyafanya au utashuka karibu na nyumba zao mpaka kufika ahadi ya Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu Havunji miadi.

صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ حَتَّىٰ يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣٢﴾

FUNGU 5

33. Na kwa yakini Mitume walifanyiwa mzaha kabala yako, lakini Niliwapa nafasi wale waliokufuru, kisha Nikawakamata. Basi ilikuwaje adhabu Yangu!

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٣﴾

---

hutumiwa kwa mfano kwa maana ya (1) mkubwa wa watu au wa kabila; (2) mwanachuoni anayewazidi wenziwe; (3) taabu kubwa au msiba (Akrab).

Aya hii haionyeshi kuwa Qur'an haina sifa ya kung'oa milima na kupasua ardhi na kuwasemesha wafu. Bali mradi wake ni kuwa hata kama sifa hizo za Qur'an zingewadhihirikia makafiri, hata hivyo wasingeamini.

Ambayo kwayo milima ingalisafirishwa. Maana ya maneno haya ni kwamba Qur'an ina bishara za kutokea matetemeko ya nchi yenye kutisha na yenye nguvu, yatakayoing'oa milima. Kwa hakika inatabiri misukosuko mikubwa katika dunia hii (soma sura 99).

Neno "milima" lina maana ya taabu kubwa na mashaka. Kwa maana hii Aya hii inaonyesha jambo ambalo ni hakika ya kuwa Qur'an inatatua matatanisho yote ya mambo ya siasa za utawala, makao ya watu, mambo ya mali na iktisadi, mambo ya tabia zilizo bora na mambo ya kiroho, kwa namna isiyofanywa na dini nyingine yo yote.

Neno "milima" pia lina maana ya "wanazuoni" au "wakubwa." Kwa maana hii maelezo ya Aya hii yanahusiana na Qur'an; maana ilipofika, viongozi wa watu wa zamani na wanazuoni wao wakatoweka. Taratibu za serikali zikabadilika kabisa, na usultani uliorithika ukabadilishwa kwa ukhalifa, yaani serikali inayotawaliwa na mtu anayechaguliwa na watu wenyewe. Elimu za kizamani za ushirikina na hofu za upuuzi zikaondolewa na elimu za kujua mambo kwa kuyapima na kuyajaribu kwa kuchungua na kuelewa tabia za vitu. Qur'an imejaa Aya zinazowahimiza watu watumie akili na kufikiri badala ya kushughulika na fikira za kishirikina, na inawahimiza wachungue kwa uangalifu kanuni za asili. Qur'an inasema, dunia yote imeumbwa kwa ajili ya kumfaa mwanadamu, na hivyo mwanadamu anahimizwa mara kwa mara kuulazimisha ulimwengu umtumikie. Kwa kifupi, Qur'an ilitangua kanuni za taratibu za zamani na kuweka namna mpya za kuangalia shida za wanadamu.

Maneno haya, *Kwayo nchi ingalipasuliwa*, yanaonyesha ya kuwa Qur'an itaenea upesi duniani. Pia maana yake ni kuwa baadhi ya ardhi za maadui zitaingia mikononi mwa Waislamu, na haya yote mawili yalitimia kama ilivyotabiri Qur'an, maana ilienea upesi sana dunia nzima, na nchi nzima-nzima zikaingia katika milki za Waislamu.

Wafu wangalisemeshwa kwayo. Yaani, mababu wacha-Mungu wa vizazi vilivyopita washuhudie ukweli wa Qur'an kuwa imetoka kwa Mungu, kama walivyoshuhudia wacha-Mungu waliopita zamani katika Vitabu vya Biblia. Pia wafu kuzungumza mradi wake ni kwamba watokee ndani ya ndoto na kuwaambia watu ukweli wa Mtume wa Mungu. Haya yote yalitokea. Kadhalika neno "wafu" linaweza kuwa na maana ya watu waliokufa kiroho, kama linavyopatikana neno hili kwa maana hii katika sura 8:25.

34. Je, Aliye Msimamizi juu ya kila nafsi kwa yale iliyoyachuma (Hatawauliza)? Na wakamfanyia Mwenyezi Mungu washirika. Sema: Watajeni. Au (je,) mtamwambia Asiyoyajua katika ardhi, au ni maneno matupu? Bali wamepambiwa waliokufuru hila zao na wakazuiliwa njia (ya haki). Na ambaye Mwenyezi Mungu Anamwacha kupotea, basi yeye hana mwongozi.

أَفَمَنْ هُوَ قَآئِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَآءَ ۖ قُلْ سَمُّوهُمْ ۚ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ ۗ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ٣٤

35. Wanayo adhabu katika maisha ya dunia; na bila shaka adhabu ya Akhera ni ngumu zaidi; wala hawatakuwa na mlinzi kwa Mwenyezi Mungu.

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ ۚ وَمَا لَهُم مِّنَ اللّٰهِ مِن وَّاقٍ ٣٥

36. (Huu ni) mfano wa Pepo waliyoahidiwa wamchao; chini yake hutiririka mito, matunda yake ni ya daima na (pia) kivuli chake. Huu ndiyo mwisho wa wale wamchao Mungu, na mwisho wa makafiri ni Moto.

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ۖ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ ۖ أُكُلُهَا دَآئِمٌ وَظِلُّهَا ۚ تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوا ۖ وَّعُقْبَى الْكٰفِرِينَ النَّارُ ٣٦

Aya 34. *Watajeni.* Maneno haya yana hoja yenye nguvu ya kubatilisha *shirk.* Waabudu-masanamu wanaambiwa kueleza ni kazi gani zinazofanywa na miungu wao. Neno "Watajeni" katika Aya hii si maana yake kutaja majina ya miungu ya masanamu bali kutaja majina ya sifa zao, kwani majina ya baadhi ya hao waungu yametajwa ndani ya Qur'an yenyewe, na si kwamba hayajulikani (tazama sura 71:24). Kuwataka waabudu masanamu waeleze kazi zinazofanywa na masanamu yao ni jambo ambalo lazima litawahakikishia ujinga wao wanaoufanya.

Kadhalika neno, *Watajeni,* linaweza kuwa neno la dharau kwa maana ya kwamba miungu wa makafiri ni hafifu mno hata kuwataja tu kunatosha kuwafedhehesha makafiri.

Maneno haya, *Au (je) mtamwambia Asiyoyajua katika ardhi,* yana hoja nyingine yenye nguvu inayobatilisha *shirk.* Aya inahoji ya kwamba kama kungekuwako waungu wengine, Mungu Mwenyewe ilikuwa lazima ajulishe jambo hilo kwa watu kwa kumwambia Mtume Wake au *Malaika* Zake, au hao washirika wenyewe wangetangaza jambo hilo; lakini hakuna tangazo lo lote la namna hiyo au ujumbe kama huo unaojulikana umepata kuwepo duniani. Hivyo Aya inawarudi waabudu mizimu kwa kuwaambia ya kwamba wanapomwekea Mwenyezi Mungu washirika ni kama wanataka kumfahamisha Mwenyezi Mungu jambo ambalo Yeye Mwenyewe halijui.

Maneno haya, *Au ni maneno matupu?,* maana yake ni kwamba waabudu-masanamu wanasema mambo haya kwa ndimi zao tu na hawayaamini kweli kweli. Aya inawauliza makafiri kama ni kwa hakika wanayaamini wanayoyasema?

Aya 36. *Matunda yake ni ya daima na (pia) kivuli chake.* Maneno haya yanaonyesha ya

37. Na ambao Tuliwapa Kitabu, wanafurahia uliyoteremshiwa. Na katika makundi wako wanaoyakataa baadhi yake. Sema: Nimeamrishwa kumwabudu Mwenyezi Mungu tu wala nisimshirikishe. Ninaita Kwake, na Kwake ni marudio yangu.

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ ۚ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ ۚ إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ
مَآبِ ﴿٣٧﴾

38. Na hivyo Tukaiteremsha hukumu iliyo wazi. Na kama ukifuata matamanio yao baada ya kukufikia elimu, hutakuwa na rafiki wala mlinzi mbele ya Mwenyezi Mungu.

وَكَذَٰلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا ۚ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ
بَعْدَمَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا وَاقٍ ﴿٣٨﴾ ع

FUNGU 6

39. Na bila shaka Tuliwatuma Mitume kabla yako, na Tukawapa wake na watoto. Na haiyumkiniki Mtume kuleta Ishara isipokuwa kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. Kila muda unayo hukumu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا
وَذُرِّيَّةً ۚ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا
بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٩﴾

40. Mwenyezi Mungu Hufuta Ayatakayo na Huimarisha Ayatakayo, na asili ya hukumu iko Kwake.

يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ ۖ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴿٤٠﴾

41. Na kama Tukikuonyesha baadhi ya Tuliyowaahidi, au Tukikufisha, basi juu yako ni kufikisha tu, na juu yetu ni kuhesabu.

وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ
فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

---

kwamba matunda ya Peponi hayatakuwa na msimu, na hivyo neema hizo hazikatiki. "Matunda" na "kivuli" ni maneno mawili yanayoashiria neema za ndani na za nje, na kuonyesha ya kwamba waaminio watapata namna zote za starehe huko Peponi, za nje na za ndani.

Aya 37. *Ahzaab*, "Makundi" mradi wake ni makundi ya watu hao wote ambao walipelekewa Mtume lakini wasimkubali. Katika Aya hii watu wanaosemwa ni Mayahudi, Wakristo na wasioamini wengine, kwa vile Mtume s.a.w. ametumwa kwa watu wote wa duniani.

Aya 40. Aya hii imeweka sheria mbili zinazohusiana na adhabu: (a) Mungu huondoa adhabu sehemu au yote; (b) anaiacha ifanyike kama ilivyokadiriwa. Hivyo adhabu haiji kamwe mpaka imestahili, wala haizidi kosa, ingawa inaweza kuwa ndogo kuliko ilivyostahili, au inaweza kuachwa kabisa, Kanuni hii haibadiliki katika adhabu zote za Mwenyezi Mungu.

42. Je, hawakuona ya kwamba Tunaifikia ardhi Tukiipunguza mipaka yake? Na Mwenyezi Mungu Huhukumu; hakuna wa kuibadili hukumu Yake. Naye ni Mwepesi wa kuhesabu.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا ۚ
وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾

43. Na wamekwisha fanya hila wale waliokuwa kabla yao, lakini hila zote ni za Mwenyezi Mungu. Anajua inayoyachuma kila nafsi; na hivi karibuni makafiri watajua matokeo (mema) ya nyumba (ya Akhera) ni kwa ajili ya nani?

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا ۖ
يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ ۗ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ
عُقْبَى الدَّارِ ﴿٤٢﴾

44. Na wanasema waliokufuru: Wewe si Mtume. Sema: Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Shahidi baina yangu na baina yenu, na (pia) yule mwenye elimu ya Kitabu.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا ۚ قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِندَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾ ع

Aya 42. Aya hii inawavunja kabisa hao wanaoleta ubishi juu ya Mtume *s.a.w.* wakisema kuwa hakuonyesha Ishara. Aya inasema, je, hawaoni ya kwamba Mwenyezi Mungu anaipunguza ardhi toka kila upande? Je, hii siyo Ishara ya kushinda kwa Uislamu? Uislamu unaingia kila nyumba na kila mahali na katika watu wa aina zote - wakubwa na wadogo, matajiri na maskini, mtumwa na bwana. Je, hii siyo Ishara ya kutosha kuwafahamisha wote wenye nia safi?

Neno *ardh* (ardhi) pia linaweza kuwa na maana ya "nchi ya Bara Arabu." Katika hali hiyo Aya italeta maana ya kwamba Uislamu utaenea haraka katika nchi nzima ya Bara Arabu. Neno *Atallaahu* kwa matumizi ya Kiarabu pia maana yake ni Mwenyezi Mungu kufika pamoja na adhabu (tazama sura 2:211 na 16:27).

Aya 44. Mtume s.a.w. anaambiwa asichukie au kupata wasiwasi kwamba watu hawaamini ingawa Ishara nyingi zimeonyeshwa. Ana haja gani ya kupata wasiwasi hali anao mashahidi wawili - Ishara mpya-mpya zitokazo kwa Mwenyezi Mungu na bishara za kufika kwake zilizomo katika Vitabu vilivyotangulia? Ndiyo maana Mungu anamaliza sura hii kwa kusema: *Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Shahidi . . . na (pia) yule mwenye elimu ya Kitabu.*

سُوْرَةُ اِبْرَاهِيْمَ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلاثٌ وَّ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ سَبْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

14. SURA IBRAHIIM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 7 na Aya 53 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mimi ni Mwenyezi Mungu Nionaye. (Hiki ni) Kitabu Tumekiteremsha kwako ili uwatoe watu katika giza kuwapeleka kwenye nuru, kwa ruhusa ya Mola wao, mpaka kwenye njia ya Ashindaye, Asifiwaye-

3. Mwenyezi Mungu; Ambaye ni Vyake vilivyomo katika mbingu na vilivyomo katika ardhi. Na ole kwa makafiri kwa adhabu iliyo kali.

4. Wale wanaopenda maisha ya dunia kuliko Akhera, na kuzuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu, na wanataka kuipotosha. Hao wamo katika upotevu wa mbali.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

الٓرٰ ۚ كِتٰبٌ اَنْزَلْنٰهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمٰتِ
اِلَى النُّوْرِ ۙ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيْزِ الْحَمِيْدِ ②

اللّٰهِ الَّذِيْ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ؕ وَوَيْلٌ
لِّلْكٰفِرِيْنَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيْدِ ③

الَّذِيْنَ يَسْتَحِبُّوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ
وَيَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عِوَجًا ؕ
اُولٰٓئِكَ فِيْ ضَلٰلٍۢ بَعِيْدٍ ④

Sura hii yote ilishuka Makka. Ibni Abbas na Katada wanasema ya kuwa Aya 29-31 zilishuka Madina.

Aya 2. *Alif Laam Raa*. (Tazama sura 2:2; 10:2 na 13:2).

Aya hii inaonyesha kuwa Qur'an ni "nuru" ambayo Mtume s.a.w. anaitumia kwa kuwaongoza watu kuwatoa gizani kuwapeleka katika nuru ambayo ni "njia ya Ashindaye, Asifiwaye." Sifa ya "Ashindaye" inahusu nuru ya nje, na sifa ya "Asifiwaye" inahusu nuru ya ndani ya moyo. Mtu anayejikuzia sifa ya kwanza anapewa uwezo wa kuwashinda maadui zake wa nje, na anasalimika na dhara na taabu za kiwiliwili, ambapo yule anayekuza nafsini mwake sifa ya pili anapata uwezo wa kumshinda adui yake wa ndani, yaani Shetani, na anajiondolea giza la shaka, ujinga, kukata tamaa na mawazo mabaya. Waarabu kwa kumfuata Mtume s.a.w. walitoka katika giza za namna zote hizo mbili. Waliacha ushirikina, ujinga, kuabudu masanamu na mwendo mchafu waliokuwa nao. Kadhalika wakawa wafalme na wenye kumiliki mamlaka makubwa na wakawa waalimu waliofundisha dini ulimwenguni.

Aya 4. *Wanataka kuipotosha*. Maana ya maneno haya ni kwamba. Ingawa kwa nje wanadai kuwa wanatafuta mwongozo, lakini ndani yao ni watu wapotofu, na hawataki kuachilia mbali njia mbovu za wazee wao. Hapo matokeo yanakuwa kwamba, kwa kutaka kuridhi dhamiri

5. Na Hatukumtuma Mtume ye yote isipokuwa kwa lugha ya watu wake ili kuwabainishia. Kisha Mwenyezi Mungu Anamwacha kupotea Amtakaye, na kumwongoza Amtakaye. Naye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِۦ لِيُبَيِّنَ
لَهُمْ ۖ فَيُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۚ
وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٥﴾

6. Na bila shaka Tulimtuma Musa pamoja na Ishara Zetu: ya kwamba watoe watu wako katika giza kuwapeleka kwenye nuru, na uwakumbushe siku za Mwenyezi Mungu. Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa kila avumiliaye sana, anayeshukuru.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَآ أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ
ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ وَذَكِّرْهُم بِأَيَّىٰمِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ
لَـَٔايَٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٦﴾

---

zao zenye wasiwasi, wanaita desturi walizotengeneza wenyewe kuwa dini ya Mungu. Kujiridhi huku kwa uwongo kunawakosesha wao na wafuasi wao kupata mwongozo wa kweli.

Aya 5. Si mradi wa Aya hii kwamba Mjumbe wa Mwenyezi Mungu apokee ufunuo wake katika lugha ya watu wa kabila lake tu. Mradi wake ni kuwa sehemu kubwa ya ufunuo wake lazima iwe katika lugha ya watu wake ili wale wanaopokea kwanza ufunuo wake wasipate shida. Hutokea Mtume apokee ufunuo katika lugha ya watu wa nchi nyingine. Kwa hakika ufunuo huo wa namna ya pekee huwa ni mwujiza.

Ni kosa kufasiri Aya hii kama walivyofasiri baadhi ya waandishi wa Kikristo kuwa Mtume *s.a.w.* alitumwa kwa Waarabu tu. Tafsiri ya namna hii inakanushwa kabisa na Qur'an yenyewe ambayo inasema Mtume *s.a.w.* alitumwa kwa dunia nzima (sura 7:159 na 34:29). Si Qur'an tu inayodai kuwa Mtume *s.a.w.* alitumwa kwa dunia yote, bali Mtume mwenyewe alidai kuwa ametumwa kwa ajili ya dunia nzima. Kwa mfano alisema: *Bu'ithtu ilal aswadi wal ahmari,* yaani, "Nimetumwa kwa watu weusi na watu wekundu," yaani kwa dunia nzima (Bihar). Tena alisema, *Bu'ithtu ilannaasi 'aammah,* yaani "Nimetumwa kwa wanadamu wote" (Bukhari). Tena akasema, *Ursiltu ilal khalqi kaaffah,* yaani, "Nimetumwa kwa viumbe wote" (Mishkat).

Undani wa Aya hii unahakikisha ya kwamba lugha ya Kiarabu ndiyo iliyozaa lugha zote, kwa sababu ya kwamba kwa vile Mtume Muhammad *s.a.w.* ametumwa kwa dunia nzima, lugha ambayo Mwenyezi Mungu aliifanya itumike kuletea ujumbe aliokuja nao lazima iwe kwa namna yo yote iliyozaa lugha zote za dunia. Jambo hili limehakikishwa kabisa kuwa ni kweli na Seyidna Ahmad, Mwanzilishi wa Mwendeleo wa Uislamu wa Ahmadiyya, katika kitabu chake kiitwacho *Minanur-Rahmaan.*

Aya 6. *Siku za Mwenyezi Mungu* ni siku ambazo Mwenyezi Mungu aliwasaidia waaminio juu ya maadui zao, kadhalika siku za Mwenyezi Mungu ni siku alizowaadhibu maadui za Manabii kwa sababu ya uovu wao. Aya hii inaonyesha ya kwamba njia nzuri ya kuwatoa watu gizani ni kwa kuwakumbusha fadhili na adhabu za Mwenyezi Mungu.

Katika maneno haya, *Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa kila avumiliaye sana, anayeshukuru.* Waislamu wanaonywa ya kwamba watajaribiwa kama walivyojaribiwa wafuasi wa Musa kwa kupitishwa katika misukosuko, na ni pale tu watakapovumilia taabu zote na kutoka ndani yake bila imani yao kupata doa, basi hapo watazirithi fadhili za Mwenyezi Mungu. Lakini wakionekana hawana shukrani kama walivyokuwa watu wa Nabii Musa, basi watatiwa katika adhabu.

7. Na (kumbuka) aliposema Musa kwa watu wake: Kumbukeni neema ya Mwenyezi Mungu iliyo juu yenu, Alipowaokoeni kwa watu wa Firauni, waliowapeni adhabu mbaya, na wakawachinja wana wenu na wakaacha hai wanawake wenu. Na katika hayo ilikuwa jaribio kubwa kutoka kwa Mola wenu.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنجَاكُم مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ ۚ وَفِي ذَٰلِكُم بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٦﴾

FUNGU 2

8. Na (kumbukeni) Alipotangaza Mola wenu: Kama mkishukuru, bila shaka Nitawazidishieni, na kama mkikufuru, (jueni) hakika adhabu Yangu ni kali sana.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ ۖ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾

9. Na Musa akasema: Kama mtakufuru ninyi na waliomo ardhini wote, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Ajitoshaye kabisa, Asifiwaye.

وَقَالَ مُوسَىٰ إِن تَكْفُرُوا أَنتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

10. Je, hazikuwafikieni habari za wale wa kabla yenu, watu wa Nuhu na Waadi na Wathamudi, na wale wa baada yao? Hakuna awajuaye ila Mwenyezi Mungu.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ ۛ وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ ۛ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ

Aya 8. Shukrani ni namna tatu: (1) Shukrani ya moyo au ya akili, ambayo ni mtu kufahamu kwa kiasi cha kutosha fadhili alizofadhiliwa; (2) shukrani ya ulimi, ambayo ni kumsifu na kumshangilia aliyekufadhili; (3) kushukuru kwa viungo, yaani kuitumia faida uliyopata kama inavyofaa. Shukrani huwa juu ya misingi mitano: (a) Anayetoa shukrani anyenyekee kwa yule anayemshukuru; (b) ampende; (c) aseme kuwa amefaidishwa na fadhili aliyotendewa; (d) amsifu kwa sababu ya kumfadhili; (e) asitumie alichopewa kwa namna inayoweza kumchukiza aliyekitoa. Hii ndiyo Shukrani kwa upande wa mwanadamu.

Shukrani atoayo Mwenyezi Mungu kumpa mtu ni kumsamehe, kumkubalia au kuridhika naye, kumwandalia heri na fadhili, kumtukuza na kumpa malipo mema.

Aya hii inaeleza kanuni kubwa ya kwamba maendeleo ya kila namna yamefungamana na *shukr* (shukurani). Yaani Mwenyezi Mungu Mwenye huruma amekadiria ya kwamba vipawa alivyompa mwanadamu vizidi anapovitumia vizuri. Kwa mfano, kama mtu ataitumia vizuri elimu lazima itazidi. Kadhalika kama viungo vya mwili vitatumiwa vizuri, lazima vitapata nguvu zaidi. Hii kanuni ya Mwenyezi Mungu ya rehema Yake inafanya kazi katika watu wote wa kila kabila, wa kila rangi na wa kila dini. Kanuni hii inafanya kazi katika mambo yote - ya dini na ya kidunia.

Aya 10. Maneno ya Qur'an ya *faradduu aidiyahum fii af-wahihim* (wakarudisha mikono

Waliwafikia Mitume wao kwa Ishara waziwazi, ndipo wakarudisha mikono yao juu ya vinywa vyao, na wakasema: Hakika sisi tunayakataa mliyotumwa nayo, na sisi tunayo shaka ihangaishayo kwa hayo mnayotuitia.

جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ
وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُم بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا
تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿١٠﴾

11. Mitume wao wakasema: Je, Mnamfanyia Mwenyezi Mungu shaka, Mwumba wa mbingu na ardhi? Yeye Anawaiteni ili kuwasameheni dhambi zenu na kuwapeni muhula mpaka muda uliowekwa. Wakasema: Ninyi sio ila ni watu kama sisi, mnataka kutuzuilia waliyokuwa wakiabudu baba zetu. Basi tuleteeni dalili iliyo wazi.

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَن
تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ
مُّبِينٍ ﴿١١﴾

12. Mitume wao wakawaambia: Sisi sio ila ni watu kama ninyi; lakini Mwenyezi Mungu Humfanyia hisani Amtakaye katika watumishi Wake. Wala sisi hatuwezi kuwaleteeni dalili isipokuwa kwa ruhusa ya Mwenyezi Mungu. Na kwa Mwenyezi Mungu wategemee waaminio.

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَ
لَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ
لَنَا أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾

---

yao juu ya vinywa vyao) yanachora picha ya mtu anayeweka mkono wake juu ya kinywa chake akiashiria kukifunga. Kabla ya kuyaelezea amaneno haya maalum, ni lazima mtu aamue pia ni nani anayerejewa katika Aya hii. Ni dhahiri kwamba kitendo hiki kinanasibishwa kwa makafiri; kwa hiyo kinaweza kutafsiriwa kwa namna mbili. Kinaweza kutafsiriwa kwamba hao, makafiri, walipeleka mikono yao kwa nguvu na kwa haraka vinywani mwao wao wenyewe. Hii ina maana kwamba walikataa kuwa na mazungumzo yo yote na Manabii na wafuasi wao. Hatua hii inafikiwa wakati hatimae mtu anafadhaika na anabakiwa hana hoja yo yote. Kwa hiyo anajitwalia msimamo huu wa kususia, ikiashiria kwamba hana cha kusema zaidi.

Katika tafsiri ya pili ile rejea yaweza kuwa inavihusu vinywa vya Manabii. Hiyo pia inaonyesha kukatika kule kule kwa mazungumzo lakini kwa njia tofauti. Kwa hiyo ujumbe utakuwa kwamba hatimae makafiri wanawazuia Manabii wasihubiri zaidi kwa kuwaambia wafunge vinywa vyao. Tafsiri hii ya pili inaungwa mkono zaidi na sehemu iliyobakia ya aya hii ambapo makafiri wanaeendelea kuipanua zaidi hoja hii kwa kusema' "Tumeyakataa mliyotumwa nayo na hakika sisi tunayo shaka ihangaishayo kuhusu hayo mnayotuitia."

Aya 11. *Faatiri-s-samaawaat,* "Mwumba wa mbingu." Maneno haya maana yake ni Mwumba au Mwanzishaji wa mbingu. Ibni Abbas anasema, "Sikuwa najua maana ya *faatiri-s-samaawaat* mpaka Waarabu wawili wa jangwani walipofika kwangu wakigombania kisima, na mmoja akasema, *Anaa aftartuhaa,* yaani, "Mimi ndiye nilikianzisha."

13. Na tuna nini tusimtegemee Mwenyezi Mungu na hali Ametuonyesha njia zetu? Na kwa yakini tutayavumilia mnayotuudhi. Basi kwa Mwenyezi Mungu wategemee wategemeao.

وَمَا لَنَآ اَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنَا سُبُلَنَا ۚ وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى مَآ اٰذَيْتُمُوْنَا ۚ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿١٣﴾

FUNGU 3

14. Na wale waliokufuru wakawaambia Mitume wao: Kwa yakini tutawatoeni katika nchi yetu au lazima mtarudi katika mila yetu. Basi Mola wao Akawafunulia: Bila shaka Tutawaangamiza wadhalimu.

وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ اَرْضِنَآ اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِيْ مِلَّتِنَا ۚ فَاَوْحٰٓى اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٤﴾

15. Na kwa yakini Tutawakalisheni katika nchi baada yao. Hii ni kwa yule Aliyeogopa cheo Changu na akaogopa onyo Langu.

وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْاَرْضَ مِنْۢ بَعْدِهِمْ ۚ ذٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِيْ وَخَافَ وَعِيْدِ ﴿١٥﴾

16. Na wakaomba ushindi, na akashindwa kila jabari, adui ya haki.

وَاسْتَفْتَحُوْا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيْدٍ ﴿١٦﴾

Katika Qur'an inaonekana ya kwamba kuna madaraja manne ya kuumba: (a) Daraja ambalo kulipokuwa hakuna cho chote, na kazi ya kuumba ikaanza kwa mara ya kwanza, hali hakukuwa cho chote kilichokuwapo kabla ya wakati huo; (b) daraja ambalo vitu vilipodhihirika, lakini kabla havijawa na umbo lo lote halisi; (c) daraja ambalo vitu kwa kuchanganyika na kuunganika vikaanza kuwa na tabia, au hali na sifa namna mbalimbali; kukamilika kwa kazi hiyo ikawa ndiyo kawaida ya asili; na (d) daraja la mwisho ni ilipoanza kazi ya kuzaana na kuumba kukafanyika tena na tena, yaani, mtu akazaa mtu na mbegu ikazaa mbegu n.k.w. Sifa ya *Faatir* inahusu daraja la pili la hayo manne.

Aya 13. *Tutayavumilia mnayotuudhi*. Maneno haya yanaonyesha jinsi Manabii wa Mwenyezi Mungu wanavyokiri unyonge wao. Hawadai ya kwamba wana nguvu kuwazidi maadui zao, bali wanakubali ya kuwa maadui zao wana zana nyingi za kidunia na wanaweza kupata taabu nyingi kwao kama Mwenyezi Mungu asiwasaidie. Lakini kwa kuwa wanafanya kazi yao kwa amri ya Mungu, watalazimika kuvumilia mateso yote kwa subira, na jambo hili litahakikisha ya kwamba hawakuwa na nia ya kujitukuza wenyewe kwa kuwaita watu kuwafuata . Na kwa kuwa tegemeo lao ni kwa Mwenyezi Mungu, walijua pia ya kuwa wao ndio watashinda mwishoni.

Aya 15. *Hii ni kwa yule aliyeogopa cheo Changu na akaogopa onyo Langu.* Maneno haya yanaonyesha bayana ya kuwa ahadi ya ushindi wamepewa wale tu wanaoukiri na kuukubali utukufu wa Mwenyezi Mungu na uwezo Wake, na wanaamini ya kuwa Mwenyezi Mungu ndiye Mmiliki wa siku ya Kiyama, na ambao wanaogopa isije dhambi zao zikawateremshia adhabu ya Mwenyezi Mungu.

17. Nyuma yake iko Jahanamu na atanyweshwa maji yaliyochemka.

مِّن وَرَآئِهِۦ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّآءٍ صَدِيدٍ ١٦

18. Atayanywa kidogo kidogo kwa kutotaka akiwa hawezi kuyameza. Na mauti yatamfikia kutoka kila mahali, hata hivyo hatakufa. Na zaidi ya hayo itakuwako adhabu kali kwa ajili yake.

يَتَجَرَّعُهُۥ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُۥ وَيَأْتِيهِ ٱلْمَوْتُ مِن
كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۖ وَمِن وَرَآئِهِۦ عَذَابٌ
غَلِيظٌ ١٧

19. Mfano wa wale waliomkufuru Mola wao: vitendo vyao ni kama majivu unayoyapeperusha kwa nguvu upepo katika siku ya kimbunga. Hawatakuwa na uwezo juu ya cho chote walichokichuma. Hayo ni maangamizo makubwa.

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ ۖ أَعْمَٰلُهُمْ كَرَمَادٍ
ٱشْتَدَّتْ بِهِ ٱلرِّيحُ فِى يَوْمٍ عَاصِفٍ ۖ لَّا يَقْدِرُونَ
مِمَّا كَسَبُوا۟ عَلَىٰ شَىْءٍ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلْبَعِيدُ ١٨

20. Je, huoni kwamba Mwenyezi Mungu Ameziumba mbingu na ardhi kwa haki? Kama Akipenda Atawaondoeni na kuleta viumbe wapya.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ بِٱلْحَقِّ ۚ
إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ١٩

21. Na hilo kwa Mwenyezi Mungu si gumu.

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ ٢٠

22. Na wote watahudhuria kwa Mwenyezi Mungu; ndipo wanyonge watasema kuwaambia wale waliojivuna: Hakika sisi tulikuwa tukiwafuateni ninyi, basi je, ninyi mnaweza kutuondolea cho chote katika adhabu ya Mwenyezi Mungu? Watasema: Angalituongoza Mwenyezi Mungu bila shaka tungaliwaongozeni. (Lakini sasa) ni mamoja kwetu tusiposubiri au tukisubiri, hatuna pa kukimbilia.

وَبَرَزُوا۟ لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ ٱلضُّعَفَٰٓؤُا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوٓا۟
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُم مُّغْنُونَ عَنَّا مِنْ
عَذَابِ ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ ۚ قَالُوا۟ لَوْ هَدَىٰنَا ٱللَّهُ لَهَدَيْنَٰكُمْ ۖ
سَوَآءٌ عَلَيْنَآ أَجَزِعْنَآ أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِن مَّحِيصٍ ٢١

Imani kama hiyo ni lazima iweko kwa watu ili wapate kutimiziwa ahadi ya kupata msaada wa Mwenyezi Mungu. Hili linaonyesha ya kwamba kuukubali Uislamu kwa jina tu hakutoshi kwa ajili ya kupata ushindi na mafanikio.

Aya 19. *Waliomkufuru Mola wao.* Maneno haya si maana yake kuwa wanakataa kuwapo kwa Mwenyezi Mungu, kwani hata waabudu masanamu wa Makka waliamini kuwa Mungu yuko. Maana ya maneno haya ni kwamba wanakataa neema au mamlaka ya Mwenyezi Mungu. Wako hata katika hao wanaoitwa wataalamu watu ambao wanamwamini Mwenyezi Mungu, lakini hawaamini kuwa Mungu ana haja ya kujiingiza katika habari za dunia hii. Matendo ya watu kama

FUNGU 4

23. Na Shetani atasema itakapokatwa shauri: Hakika Mwenyezi Mungu Aliwaahidini ahadi ya kweli, nami niliwaahidini lakini sikuwatimizieni. Wala sikuwa na mamlaka juu yenu isipokuwa niliwaiteni nanyi mkaniitikia. Basi msinilaumu, bali jilaumuni wenyewe: siwezi kuwasaidieni, wala ninyi hamwezi kunisaidia. Hakika mimi nilikataa kunishirikisha kwenu toka zamani. Kwa yakini wadhalimu watakuwa na adhabu iumizayo.

وَقَالَ الشَّيْطٰنُ لَمَّا قُضِيَ الْاَمْرُ اِنَّ اللّٰهَ وَعَدَكُمْ
وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُّكُمْ فَاَخْلَفْتُكُمْ ۖ وَمَا كَانَ لِيَ
عَلَيْكُمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ اِلَّآ اَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِيْ ۚ
فَلَا تَلُوْمُوْنِيْ وَلُوْمُوْٓا اَنْفُسَكُمْ ۖ مَآ اَنَا بِمُصْرِخِكُمْ
وَمَآ اَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ ۖ اِنِّيْ كَفَرْتُ بِمَآ اَشْرَكْتُمُوْنِ
مِنْ قَبْلُ ۗ اِنَّ الظّٰلِمِيْنَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٢٣﴾

24. Na wataingizwa wale walioamini na kufanya vitendo vizuri katika Mabustani yapitayo mito chini yao, wakikaa humo kwa idhini ya Mola wao. Maamkio yao humo yatakuwa, Salaam.

وَاُدْخِلَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ ۗ تَحِيَّتُهُمْ
فِيْهَا سَلٰمٌ ﴿٢٤﴾

---

hao yamekuwa wakfu kwa ajili ya kuendeleza mambo yao ya kidunia tu. Hawana fikra yo yote juu ya Mwenyezi Mungu, na hawafanyi cho chote ili kumpendeza Mungu. Basi ni matendo ya watu kama hao yanayosemwa na Aya hii kuwa hayana maana na yanapotea bure, na hayatakuwa na thawabu katika Akhera. Matendo yao yamefanana na majivu yanayopeperushwa na upepo mkali na yakasambazwa ovyo.

Maneno "vitendo vyao" pia yanaweza kuwa na maana ya juhudi zinazofanywa na maadui wa Manabii wa Mungu ya kwamba hazitaleta matokeo yo yote na zitakufa bure. Badala ya kuwaletea makusudio wanayoyataka kwa vitendo hivyo, vinawaletea adhabu ya kuhiliki na kuangamia itokayo kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 23. *Siwezi kuwasaidieni.* Kwa kusema maneno haya Shetani anaonyesha kuwa hana uwezo wo wote wa kuwapoteza watu. Na ni kweli hana uwezo huo. Yeye ni chombo tu cha kudhihirisha udhaifu wa mwanadamu kama vile Malaika walivyo kwa kudhihirisha sifa njema za mwanadamu. Kwa hakika mtu hupotezwa na matamanio yake mabaya, kama inavyosema Aya hii, Shetani huita tu na mtu mwenyewe akaitikia. Kama asingeitika, dhara yo yote isingemgusa. Kazi ya Shetani ni kuwapa watu mashauri mabaya na mtu anakuwa na hiyari kuyafuata au kuyakataa. Kadhalika kazi ya Malaika ni kuwapa watu mashauri mema waliyo na hiyari kuyafuata au kuyaacha. Malaika hawawezi kumfanya mtu kuwa mwema, wala Shetani hawezi kumfanya mtu kuwa mbaya. Wao huonyesha njia tu, nzuri au mbaya, na yaliyobakia ni kazi ya mwanadamu mwenyewe.

Ni ajabu ya kwamba Shetani anasema, kama isemavyo Aya hii, ya kwamba alikataa kushirikishwa na Mungu toka zamani. Katika maana moja, hii ni kweli; maana aliyeona utukufu wa Mungu hawezi kufanya kosa la *shirk* la kuweka waungu wengine pamoja na Mwenyezi Mungu. Katika hali hii Shetani anaweza kufananishwa na dawa ya nusu-kaputi. Kabla nusu-kaputi haijaingia

25. Je, hukuona jinsi Mwenyezi Mungu Alivyopiga mfano wa neno zuri? Ni kama mti mzuri (ambao) mzizi wake ni imara na (kila) tawi lake lafika mbinguni.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٥﴾

26. Hutoa matunda yake kila wakati kwa idhini ya Mola wake. Na Mwenyezi Mungu Huwapigia watu mifano ili wapate kudhukuru.

تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا ۗ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٦﴾

---

mwilini ni dawa yenye maana sana; lakini inapotumiwa vibaya inakuwa sumu inayoua kabisa. Hivyo kabla Shetani hajapenya katika roho ya mtu anakuwa ni kitu cha vivi hivi. Hakika Shetani ni wakili aliyewekwa kudhihirisha udhaifu wa binadamu.

Aya 25 na **26.** Aya hizi ni kubwa kabisa katika Qur'an. Aya hizi zina kanuni zisizoweza kukosa zinazomsaidia mtu kutambua ukweli wa Kitabu kilichoteremshwa na Mwenyezi Mungu kinachodai kutosheleza haja na mahitaji ya wanadamu wote.

Katika Aya hii neno la Mungu limefananishwa na mti wenye sifa tano:

(1) *Tayyib*, wenye umbo zuri la kupendeza. Hivyo kitabu cha Mungu kinatakiwa kisiwe hata kidogo na mafundisho yanayokatalika akilini na katika dhamiri za wanadamu. Hivyo sharti ya kwanza ya Kitabu cha Mungu ni kwamba, kama vile mti mzuri wa matunda, wenye mizizi imara iliyoshika ardhini, Kitabu hicho kiwe na misingi imara, kiendelee kupata uhai mpya kule kilikotoka, kitosheleze haja za watu, na uketo na upana wa maana ya maneno yake usiwe na kikomo.

(2) Kama vile mti imara wenye mizizi iliyozama ardhini, Kitabu hicho kikae vile vile kilivyo na kisihemewe na mabadiliko yanayotokea katika maoni na hali za watu; wala kisishindwe na upinzani unaoletwa na watu, na mtu anayekifuata kwa kutenda mafundisho kinayoyaeleza aridhike nacho kabisa.

(3) Kama vile mti imara wenye matawi yanayofika angani, Kitabu hicho kiwe na maisha marefu na kisibadilike au kutanguka, na kiwe kizuri na chema katika kila hali.

(4) Na kama vile mti mwema hutoa matunda yake kwa wingi na kila msimu, Kitabu hicho kiendelee kuwa na kundi la wafuasi ambao kwa kufuata mafundisho yake wawe mfano wa tabia zilizo bora na nzuri zinazofundishwa na Kitabu hicho, na kiwe chenye kuridhisha kabisa.

(5) Kama vile mti mwema unavyotoa matunda kwa idhini ya Mola wake, Kitabu hicho kipate uhai na nguvu kutoka kwa Mwenyezi Mungu na hivyo kisiwe na maneno ya kigeugeu na mafundisho yake yawe yanayopatana, nacho kivishinde Vitabu vingine vyote vilivyoshuka, katika sifa hizi.

Katika vitabu vyote vya dini utaona ya kwamba Qur'an tu ndiyo yenye sifa zote hizo kwa kipimo kilicho kamili. Kwa lugha tamu kabisa na nyepesi imeeleza habari zote ngumu ngumu zinazohusu mambo ya tabia na ya kiroho ya mwanadamu. Qur'an imetosheleza na itaendelea kutosheleza haja zote za namna mbalimbali za wanadamu. Kanuni zake na mafundisho yake yanafuatika na yanatendeka katika nyakati zote. Katika zama zote zilizopita imetoa watu ambao, kwa kuifuata, wakaweza kujiunganisha na Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu akazungumza nao sana. Watu wa namna hii wataendelea kutokea katika wafuasi wa Qur'an. Qur'an kila inapojaribiwa haikutwi imepunguka. Mti wa Qur'an hautanyauka wala kuoza na utaendelea kutoa matunda mazuri mpaka mwisho wa dahari.

27. Na mfano wa neno baya ni kama mti mbaya ambao umeng'olewa ardhini, hauna imara.

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ
مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٧﴾

28. Mwenyezi Mungu Huwaimarisha wale walioamini kwa kauli thabiti, katika maisha ya dunia na katika Akhera; na Mwenyezi Mungu Huwaangamiza wadhalimu. Na Mwenyezi Mungu Hufanya Apendavyo.

يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۚ وَيُضِلُّ اللّٰهُ الظّٰلِمِينَ ۚ وَ
يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٨﴾ ع

FUNGU 5

29. Je, hukuwaona wale waliobadilisha neema ya Mwenyezi Mungu kwa kufuru na kuwafikisha watu wao nyumba ya maangamio-

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا
قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٩﴾

30. (Ambayo ni) Jahanamu. Wataiingia; na ni mahali pabaya pa kukaa.

جَهَنَّمَ ۚ يَصْلَوْنَهَا ۖ وَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٣٠﴾

31. Na wakamfanyia Mwenyezi Mungu washirika ili kupoteza (watu) katika njia Yake. Sema: Jifurahisheni kidogo, kisha hakika marudio yenu ni kwenye Moto.

وَجَعَلُوا لِلّٰهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ ۗ قُلْ تَمَتَّعُوا
فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣١﴾

32. Waambie watumishi wangu walioamini, wasimamishe Sala, na watoe katika vile Tulivyowaruzuku, kwa siri na dhahiri, kabla haijafika siku isiyo na biashara wala urafiki.

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوا
مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلٰلٌ ﴿٣٢﴾

Aya 27. Kitabu cha dini kinachobuniwa na wanadamu kimefanana na mti mbaya, hakidumu, mafundisho yake hayakubaliwi na akili wala hayakubaliwi na kanuni za asili, hakimudu upinzani na mafundisho yake yanabadilika-badilika kama zinavyobadilika hali za watu. Kinakuwa na mchanganyiko wa mafundisho ya kushuku-shuku. Kinashindwa kuwatoa watu wanaoweza kudai kuwa wamefungamana na Mwenyezi Mungu kwa kweli, na hakipati misaada mipya kutoka kwa Mwenyezi Mungu. Hii ndiyo hali ya vitabu vilivyotungwa na Manabii wa uwongo; au Vitabu vilivyotoka kwa Mungu lakini kwa kuwa havikukusudiwa kudumu milele, mara vilipomaliza kazi vilivyokusudiwa, havikulindwa na Mwenyezi Mungu, na vikaachwa na kujiharibikia, na watu wakaingiza ndani yao maneno na kutoa mengine kama walivyopenda.

Aya 29. *Neema ya Mwenyezi Mungu* hapa ni wahyi ambao unasemwa katika Aya iliyotangulia kuwa "kauli thabiti." Mwenyezi Mungu aliwapa wanadamu neema hii, lakini badala ya kutoa shukurani wao wakakufuru, na pia wakajiangamiza kwa kuukataa.

33. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyeziumba mbingu na ardhi na Akateremsha maji kutoka mawinguni, na kwayo akaotesha matunda kuwa riziki kwa ajili yenu, na Akawatiishieni merikebu ili zipite katika bahari kwa amri Yake, na Akawatiishieni mito.

اَللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ
السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهٰرَ ﴿٣٣﴾

34. Na Akawatiishieni jua na mwezi, vifanyavyo kazi mfululizo. Na Akawatiishieni usiku na machana.

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ
لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٤﴾

35. Na Amewapeni kila mlichomwomba; na kama mkihesabu neema za Mwenyezi Mungu, hamtaweza kuzihesabu. Bila shaka mwanadamu ni mdhalimu mkubwa, asiye shukurani.

وَاٰتٰىكُمْ مِّنْ كُلِّ مَا سَاَلْتُمُوْهُ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَتَ
اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُوْمٌ كَفَّارٌ ﴿٣٥﴾ ع

FUNGU 6

36. Na (kumbuka) aliposema Ibrahimu: Mola wangu, Ujaalie mji huu uwe wa amani, na Ukanitenge mimi na wanangu tusiabudu masanamu.

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا
وَّاجْنُبْنِيْ وَبَنِيَّ اَنْ نَّعْبُدَ الْاَصْنَامَ ﴿٣٦﴾

37. Mola wangu, hakika (waungu) hawa wamewapoteza wengi katika watu. Basi aliyenifuata yu katika mimi; na aliyeniasi, basi Wewe hakika ni Msamehevu, Mrehemevu.

رَبِّ اِنَّهُنَّ اَضْلَلْنَ كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِيْ
فَاِنَّهٗ مِنِّيْ وَمَنْ عَصَانِيْ فَاِنَّكَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣٧﴾

Aya 33 na **34.** Katika Aya hizi, Qur'an imehesabu baadhi ya fadhili za Mwenyezi Mungu. Sababu ya kufanya hivyo ni kuwa, kwanza kuonyesha ya kwamba vitu vyote vimeumbwa ili mwanadamu avitumie. Lakini mwanadamu akifanya upumbavu wa kuviabudu badala ya kuvifanyia matumizi vilivyoumbiwa, basi atavinyimwa. Pili, kwa kuwa fadhili hizi zinatoka kwa Mwenyezi Mungu, basi watazipewa wale wanaofuata maagizo ya Mwenyezi Mungu na kuishi maisha ya ucha-Mungu. Hivyo ndivyo ilivyotokea, na ulimwengu mzima ulisimama wima kama mtumishi ili kuusaidia Uislamu.

Aya hii pia inawaonya Waislamu ya kwamba fadhili wanazopewa na Mungu wasifikiri ni kwa ajili yao tu, bali wawafaidishe nazo viumbe wenzao, kwa maana vitu vilivyoumbwa na Mwenyezi Mungu vimekusudiwa kwa ajili yetu sisi sote, na viumbe wote wa Mwenyezi Mungu wana haki navyo, wala siyo vifaidiwe na watu maalumu au kabila maalumu tu.

38. Mola wetu, hakika mimi nimewakalisha baadhi ya wazao wangu katika bonde lisilozaa karibu na Nyumba Yako Takatifu - Mola wetu, - ili wasimamishe Sala. Basi Ujaalie mioyo ya watu ielekee kwao na Uwaruzuku matunda ili wapate kushukuru.

رَبَّنَآ إِنِّيٓ أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ ٱلْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجْعَلْ أَفْـِٔدَةً مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهْوِيٓ إِلَيْهِمْ وَٱرْزُقْهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

39. Mola wetu, hakika Wewe Unajua tunayoyaficha na tunayoyadhihirisha. Na hakuna cho chote kinachofichikana kwa Mwenyezi Mungu katika ardhi wala katika mbingu.

رَبَّنَآ إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ مِن شَيْءٍ فِي ٱلْأَرْضِ وَلَا فِي ٱلسَّمَآءِ ﴿٣٨﴾

40. Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu Aliyenipa, juu ya uzee (wangu), Ismaili na Isihaka. Hakika Mola wangu ni Asikiaye sana maombi.

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى ٱلْكِبَرِ إِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ ٱلدُّعَآءِ ﴿٣٩﴾

41. Mola wangu, Unijaalie niwe msimamisha Sala, na wazao wangu (pia); Mola wetu, na Upokee maombi yangu.

رَبِّ ٱجْعَلْنِي مُقِيمَ ٱلصَّلَوٰةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ ﴿٤٠﴾

Aya 38. Aya hii inaeleza matokeo ya njozi aliyoona Nabii Ibrahimu ya kwamba anamchinja mwanawe Ismaili (sura 37:103). Kwa kuwa zamani zile desturi ya kuwachinja watu kama kafara ilikuwa imeenea sana, Nabii Ibrahimu akamchukua mwanawe kwenda mchinja. Lakini mradi wa ndoto ile ulikuwa ya kwamba atamweka mwanawe katika bonde lisilozaa cho chote; maana kumwacha kijana mdogo mahali pasipokuwa maji wala mimea wala alama yo yote ya uhai ni sawa na kumchinja kama kafara. Lakini Nabii Ibrahimu kutimiza ndoto yake kikwelikweli kulileta tukio moja lenye nguvu. Alipomlaza Ismaili na kisu kiko juu ya koo lake, tayari kumchinja, akakatazwa na Mwenyezi Mungu, na toka hapo desturi ya kuwachinja wanadamu kama kafara ikakomeshwa kwa wafuasi wa Mungu.

Aya 40. *Ismaa'iil* (Ismaili) ni jina ambalo maana yake ni "Mungu alisikia dua." Ismaili alikuwa mtoto mkubwa wa Nabii Ibrahimu aliyezaliwa na mkewe wa Kimisri, Hajira. Nabii Ibrahimu alipokuwa na umri wa miaka themanini na sita alimzaa Ismaili baada ya kumwomba Mungu ampe mtoto. Nabii Ismaili alizaa watoto kumi na mbili, maarufu kati ya watoto hao ni Kedar, babu mkuu wa taifa la Waarabu (Enc. Bib. & Jew. Enc.). Pia tazama sura 2:128-130.

Is'haaq (Isihaka) alikuwa mtoto wa pili wa Nabii Ibrahimu aliyezaliwa na mkewe, Sarah. Isihaka ndiye aliyemzaa Yakubu anayeitwa Israeli, ambaye ni Baba mkuu wa Taifa la Waisraeli. Isihaka ndiye anafikiriwa na Wakristo na Mayahudi kwamba alitolewa kuchinjwa na Nabii Ibrahimu kwa kutaka kutimiza ndoto yake. Lakini ushahidi wa historia na wa Biblia unapinza hiyo fikira yao.

42. Mola wetu, Unighofirie mimi na wazazi wangu na waaminio siku ya kusimama hesabu.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

FUNGU 7

43. Wala usidhani Mwenyezi Mungu Ameghafilika na wanayoyafanya wadhalimu. Hakika Yeye anawaahirisha mpaka siku ambayo macho (yao) yatakaza.

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾

44. Wakiharakia kwa hofu, wakiinua vichwa vyao, na macho yao hayatawarudia, na mioyo yao itakuwa mitupu.

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ ﴿٤٣﴾

45. Na uwaonye watu siku ambayo itawafikia adhabu, ndipo waliodhulumu watasema: Mola wetu, Utuahirishe mpaka muda ulio karibu. Tutaitikia wito Wako na tutawafuata Mitume. Je, hamkuwa mmeapa zamani ya kwamba ninyi hamtapata maanguko?

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ ۗ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ﴿٤٤﴾

46. Hali mmekaa katika makao ya wale waliodhulumu nafsi zao, na imewadhirikieni jinsi Tulivyowafanya: na Tumewaelezeni methali (zote).

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾

Aya 42. *Ighfirlii*, "Unighofirie." Dua hii huwa na maana nyingine inaposemwa na Manabii wa Mungu iliyo tofauti na ile inayotoa endapo mtu mwenye dhambi ndiye anayeiomba. Mtume wa Mungu anapoomba *ghufraan* au *maghfira* (samahani) neno hilo maana yake linakuwa kumfunika kwa rehema Yake na kumlinda na matokeo yenye dhara ya udhaifu wa kibinadamu.

Lakini kama mtu mwenye dhambi anaomba kwa Mwenyezi Mungu kwa maneno *Allahummaghfirlii* (Mola wangu, nighofirie), kwa hakika anamwomba amlinde na matokeo mabaya ya dhambi zake, na amlinde na adhabu ambayo imewekwa kwa ajili ya dhambi hiyo; na pia amlinde asifanye dhambi nyingine.

Ni desturi ya maneno ya Kiarabu ya kwamba maneno yake yana namna nyingi mbalimbali za maana, na mara kwa mara neno moja linakuwa na maana mbalimbali katika matokeo mbalimbali, na neno *ghafr* ni moja la namna hii. Kwa mfano *neno Jabaar*, linapotumiwa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, maana yake inakuwa "Anayekirejesha kitu kwenye hali iliyo njema"; lakini linapotumiwa kwa mwanadamu, maana yake inakuwa "mtu anayepita kiasi katika maasi na uovu."

47. Na walifanya kila aina ya hila waliyoweza, lakini matokeo ya hila zao yako mikononi mwa Mwenyezi Mungu, hata kama hila zao ziwe na uwezo wa kusogeza milima.

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِندَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِن كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٤٦﴾

48. Basi usimdhanie Mwenyezi Mungu ni Avunjaye ahadi Yake kwa Mitume Wake. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mshindi, Mwenye kuadhibu.

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٤٧﴾

49. Siku ardhi itabadilishwa kuwa ardhi nyingine, na mbingu (pia); nao watahudhuria mbele ya Mwenyezi Mungu, Mmoja, Mwenye nguvu.

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ ۖ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾

50. Na utawaona wakosefu siku hiyo wamefungwa katika minyororo.

وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾

51. Kanzu zao zitakuwa za lami, na Moto utazifunika nyuso zao.

سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ وُجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥٠﴾

52. Ili Mwenyezi Mungu Ailipe kila nafsi yale iliyoyachuma. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwepesi wa kuhesabu.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾

53. Huu ni ujumbe uliotolewa waziwazi kwa faida ya binadamu ili wapate kuonywa kwa huo na ili wajue kwamba Yeye ni Mungu Mmoja wa pekee na ili kwamba wale wenye akili waweze kukumbuka.

هَٰذَا بَلَاغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

Aya 49. Aya hii inaeleza habari ya siku ya Kiyama, zitakapoletwa mbingu mpya na ardhi mpya. Inaonekana ya kwamba neema za Akhera zitakuwa tofauti na hizi za dunia hii, maana Aya inasema, ardhi hii na mbingu hii vitabadilishwa kwa ardhi nyingine na mbingu nyingine. Kama ardhi hii hii na mbingu hii hii ndivyo vitaumbwa tena katika Akhera, pamoja na matunda haya haya na vifaa hivi hivi tunavyovitumia hapa duniani, patakuwa na haja gani kubadilisha ardhi na mbingu za zamani?

Aya 53. *Haya yatosha kuwa mauidha kwa watu*, yaani ukweli umekwisha fikishwa sawasawa kwa watu kwa njia ya Kitabu hiki, na sasa ni shauri yao kukubali au kukataa.

سُوْرَةُ الْحِجْرِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةُ اٰيَةٍ وَّسِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

15. SURA AL-HIJR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 100 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Mimi ni Mwenyezi Mungu Nionaye. Hizi ni Aya za Kitabu na za Qur'an ielezayo.

الٓرٰ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ وَ قُرْاٰنٍ مُّبِيْنٍ ②

Maoni ya wanazuoni ni kwamba Sura hii yote ilishuka Makka. Abu Hayyan anasema ya kuwa sura hii ni ya Makka na wanazuoni wote hawahitilafiani juu ya jambo hili (Muhit). Mambo yanayoelezwa katika sura hii yanapata nguvu zaidi kwa vile pia sura hii imeshuka Makka.

Habari za neno *Hijr* ambalo ni jina la Sura hii zimeelezwa katika Aya 81.

Aya 2. *Alif Laam Raa,* "Mimi ndiye Mwenyezi Mungu Nionaye." Tazama sura 2:2.

Aya za Kitabu na za Qur'an. Hapa neno la Mungu limeitwa *Kitaab,* yaani kilichoandikwa; na pia limeitwa *Qur'aan,* yaani kinachosomwa; ili kuonyehsa ya kuwa neno hili litahifadhiwa kwa kuandikwa na kwa kusomwa. Hivi ndivyo hasa ilivyokuwa, maana katika vitabu vyote vilivyoshuka, ni Aya za Qur'an tu zilizoandikwa mara baada ya kushuka; na kadhalika zikahifadhiwa moyoni na maelfu kwa maelfu ya Waislamu katika karne 14 zilizopita. Desturi ya kuhifadhi Qur'an moyoni ilianza toka siku za Mtume s.a.w. na katika kila zama kumekuwako maelfu ya Waislamu wanaoweza kuisoma Qur'an yote kwa moyo. Hii ni heshima ambayo hakuna Kitabu kingine cho chote cha dini kilicho nayo. Hata kama nakala zote za Qur'an zipotee, Qur'an haitatoweka hapa duniani, maana imeandikwa kwa namna isiyofutika katika nyoyo za watu maelfu kwa maelfu, toka mwanzo wa dunia mpaka mwisho. Hivyo ahadi ya Mwenyezi Mungu iliyoelezwa katika Aya ya 10 ya sura hii ikatimia kwa namna ya ajabu.

Hapa pana jambo moja linalotakiwa kutazamwa vizuri. Ni mahali pawili tu katika Qur'an nzima neno Qur'an na Kitabu yametumiwa pamoja, napo ni katika sura 27:2 na hapa. Katika Aya hii neno Kitabu limewekwa kabla ya neno Qur'an, hali katika sura 27:2 neno Qur'an ndilo limewekwa kabla ya neno Kitabu. Kama ilivyoelezwa juu, neno Kitabu linaashiria ya kwamba Kitabu hiki kitukufu kitaendelea kuandikwa, na neno Qur'an linaashiria ya kwamba Kitabu hiki kitakuwa kinasomwa mara kwa mara na kwa wingi sana. Sasa katika Aya hii neno mubiin (ielezayo) limekuwa ni sifa ya neno Qur'an, katika sura 27:2 neno hilo limekuwa ni sifa ya neno Kitabu. Jambo hili linaonyesha ya kwamba habari iliyomo katika sura hii inashughulika zaidi na sifa iliyotiwa juu ya Qur'an kuliko iliyotiwa juu ya Kitabu. Lakini katika sura 27:2 mpango umefanywa kinyume cha huu kwa sababu nguvu kubwa inatiwa juu ya mabadiliko yatakayoletwa na Qur'an katika hali ya kuwa i *Kitaab* (yaani Kitabu kilichoandikwa).

Katika sura hii habari za maisha ya Manabii (kama Adamu, Ibrahimu, Luti na Saleh) zimeelezwa ambao katika nyakati zao haukuwako ufundi wa kuandika au haukujulikana sana, na elimu ilikuwa ya maelezo ya mdomo tu; ambapo katika sura 27 zimeelezwa habari za maisha ya Manabii (kama Musa na Daudi) ambao katika nyakati zao kuandika kulikuwa kumeenea, na elimu ikawa ya kuandika si ya kuhifadhi moyoni kama ilivyokuwa zamani.

JUZU 14

3. Mara nyingi wale waliokufuru wanapenda wangalikuwa Waislamu.

4. Waache wale (chakula) na wafurahi na liwadanganye tumaini la uwongo; kwani hivi karibuni watajua.

5. Na Hatukuuangamiza mji wo wote ila ulikuwa na hukumu maalumu.

6. Hawawezi watu wo wote kuitangulia ajali yao, wala hawawezi kukawiza.

7. Na wakasema: Ewe uliyeteremshiwa mauidha, hakika wewe ni mwehu.

8. Mbona hutuletei Malaika ikiwa wewe u miongoni mwa wasemao kweli?

9. Sisi Hatuteremshi Malaika ila kwa haki, na hapo hawatapewa muda.

10. Hakika Sisi Tumeteremsha mauidha na hakika Sisi ndio Tuyalindao.

رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾
ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾
وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾
مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٥﴾
وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾
لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾
مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذًا مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾
إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

Pia inafaa kuangalia ya kwamba ambapo maneno *Qur'aanum-mubiin* (Qur'an ielezayo) yametumiwa katika Qur'an mara mbili tu, maneno *Kitaabum-mubiin* (Kitabu kielezacho) yametumiwa mara zisizopungua kumi na mbili. Hii ni kutaka kudokeza ya kwamba taarifa iliyoandikwa ni yenye faida zaidi kuliko taarifa wanayopokezana watu mdomo kwa mdomo. Kwa hiyo Waislamu ni lazima washughulike zaidi na kupata elimu na kusoma elimu iliyoandikwa.

Aya 3. Hata hivi leo wako ambao si Waislamu wanaotamani wangekuwa Waislamu. Kwa mfano, Wakristo walipolazimika kutoa sheria ya kuruhusu talaka hata kwa kosa lisilo la zinaa, bila shaka walitamani laiti dini yao ingekuwa na mafundisho kama ya Kiislamu.

Aya 5. *Hukumu maalumu,* hapa mradi wake ni wakati uliowekwa kwa ajili ya kuwahilikisha maadui wa Mtume, na ni wakati ambao ulitabiriwa naye. Maadui wa Mtume hawafikiwi na adhabu ila iliyobashiriwa.

Aya 10. Ahadi ya kuihifadhi Qur'an imetimia barabara, na hata kama kusiwe na dalili nyingine, hii tu inatosha kuhakikisha kuwa Kitabu hiki kimetoka kwa Mwenyezi Mungu. Kutobadilika kwa Qur'an toka imeteremshwa kwa Mtume s.a.w. ni jambo linalokubaliwa hata na waipinzao dini ya Kiislamu, kama Sir William Muir (Introduction to the Life of Muhammad). Professor Noldeke, mwanachuoni mustashriki (orientalist) mkuu wa Kijerumani pia anakubali jambo hili (Enc. Brit.). Kadhalika Professor Nicholson anakubali kuhifadhika Qur'an (Literary History of the Arabs).

(1) Sir William Muir amesema, Dalili hizi zote zinaleta utulivu moyoni ya kuwa Qur'an tunayosoma ni neno kwa neno ile ile Muhammad aliyowasomea watu" (The Koran ukurasa 40).

(2) Tena yeye huyo amesema, "Hakuna shaka katika jambo hili ya kuwa Qur'an hii ni ile ile aliyotutolea Muhammad." (Life of Muhammad).

(3) Professor Noldeke amesema, "Qur'an aliyoweka Uthman mbele ya dunia ilikuwa ni ile ile aliyotoa Muhammad, ingawa taratibu yake ni ya ajabu. Juhudi ya wanazuoni wa Ulaya kuhakikisha ya kuwa yaliingia mabadiliko katika Qur'an imeshindwa" (Encyclopaedia Britannica, chini ya neno "Qur'an").

Ukilinganisha Biblia na Qur'an katika jambo hili, utaona wazi ya kuwa Biblia kimekuwa kitabu cha kibinadamu, kisicho sahihi, na kilichojaa makosa. Hartzel Spence ameandika ya kuwa katika mwaka 1720 wanazuoni wa Kiingereza walikadiria kuwamo makosa 20,000 (ishirini elfu) katika Agano Jipya linalosomwa na Waprotestanti na Wakatoliki, na wanazuoni wa sasa wanakadiria makosa hayo kuwa 50,000, ambayo yamewafanya wanazuoni wakubwa-wakubwa wa Kikristo 125 wakutanishe vichwa kukagua vitabu vyao na kuona maneno gani ni ya asili, na yepi yameingizwa baadaye. (Review of Religions, August, 1952).

Katika East African Standard ya tarehe 23 December, 1952, imetolewa taarifa ya kwamba leo hii ziko muswada 4,500 za Biblia ambazo zilikuwa hazijapatikana wakati iliposahihishwa Biblia katikati ya miaka ya 1870 na 1885. Hivyo sasa wameweza kusahihisha "mengi katika makosa" yaliyokuwa katika Biblia za zamani. Kumbukeni ya kwamba makosa yote hayo yalikuwa yanaitwa "Neno la Mungu," na yanaitwa hivyo mpaka kesho.

Kazi ya kutengeneza Biblia mpya inayoitwa *Revised Standard Version* imefanywa huko Amerika na wanazuoni wa Kikristo wa *International Council of Religious Education* wa madhehebu 40 za Wakristo. Hata hivyo hawakuweza kupata muswada ambayo ni ya asili; asemavyo Hartzel Spence, "Hakuna maandiko ya asili ya Biblia, au hata ya Agano Jipya, yanayoonekana. Kwa hakika hakuna hata ukurasa mmoja wa maandiko ya asili. Lakini kuna muswada nyingi za tarehe toka miaka 200 baada ya Kristo ambazo zilinakiliwa toka maandiko yaliyozitangulia." (Review of Religions, August, 1952).

Biblia hiyo mpya ya Kiingereza imeondolewa makosa mengine ambayo hayajaondolewa katika Biblia mpya ya Kiswahili iitwayo *Revised Version.* Ile Biblia iitwayo *Authorised Version* ya wakati wa King James sasa imekuwa si sahihi hali kwanza iliitwa Biblia Takatifu. Katika hii tafsiri mpya, mahali palipoandikwa "mwanamume" wanawake wa Amerika wamedai neno hilo lifutwe na badala yake liandikwe neno "mtu" ili liwahusu na wanawake pia. Neno la Mungu kufutwa na kubadilishwa kwa ajili ya malalamiko ya wanawake ni kisa cha ajabu cha vitabu vya hawa jamaa zetu. Isitoshe, katika Kitabu cha Isaya 7:14 panaposema, "Tazama, bikira atachukua mimba, atazaa mtoto mwanamume," sasa neno "bikira" wamelifuta kwamba ni kosa, na badala yake wameandika "mwanamke kijana." Kadhalika kifungu cha mwisho cha Mathayo 6:13 kisemacho, "Kwa kuwa ufalme ni wako, na nguvu na utukufu, hata milele. Amina" kadhalika kimefutwa kuwa ni kosa. Je, Kitabu cha namna hii kinaweza kuwa cha Mungu? Mapadre watasemaje sasa baada ya siri kufichuka?

Toka mwanzo Qur'an ilitangaza kazi hii ya Wakristo kuandika vitabu kwa mikono yao na kusema ni neno limetoka kwa Mungu, na imewaonya sana na kuwahadharisha na adhabu kali kwa jambo hili (tazama sura 2:80). Na kadhalika Qur'an ilituahidi kuwa tutaendelea kuona hiyana za watu hawa (sura 5:14).

Ingawa sasa mtindo umekuwa kuwakazania Waafrika wasome Biblia, lakini huko Uingereza watu wamekwisha choka nayo. Imeandikwa, "Nyumba nyingi za Waingereza hazina Biblia, na katika nyumba nyingine Biblia inatumiwa kwa kufumbua mafumbo ya maneno, anasema Askofu Mkuu wa York, Dr. Cyril Garbett. Dr. Garbett aliwaambia wanachama wa British and Foreign Bible Society waliohudhuria mkutano wa mwaka katika London ya kwamba Waingereza wengi hawasomi Biblia asilan, nao hawana hata nia ya kusoma" (Reuter: *East African Standard*, 9th May, 1952). Nasi tunafikiri wakati wa Waafrika kuiachilia mbali Biblia unasogea upesi upesi maadamu elimu yao inazidi.

Lakini Qur'an Takatifu ni Kitabu kilichohifadhiwa kabisa, kisicho mageuzi, mazidisho wala mapunguzi, kama wanavyokiri hata maadui wa Uislamu. Na ahadi ya Mwenyezi Mungu ya kuwa Qur'an italindwa imethibitika.

11. Na bila shaka Tulikwisha watuma (Mitume) kabla yako katika makundi ya (watu) wa kwanza.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ ﴿١١﴾

12. Na hakuwafikia Mtume ye yote isipokuwa walimfanyia mzaha.

وَمَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٢﴾

13. Hivi ndivyo Tunavyoiingiza (tabia ya mzaha) katika mioyo ya wakosefu.

كَذَٰلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾

14. Hawayaamini hali umekwisha pita mfano wa watu wa kwanza.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٤﴾

15. Na lau Tungaliwafungulia mlango wa mbingu, na wakaanza kupanda humo,

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴿١٥﴾

16. Hakika wangalisema: Macho yetu yamelewalewa tu, bali sisi ni watu tuliologwa.

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴿١٦﴾

FUNGU 2

17. Hakika tumetengeneza makundi ya nyota katika mbingu na kuyapamba kwa ajili ya watazamao.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٧﴾

18. Na Tumezilinda na kila shetani afukuzwaye

وَحَفِظْنَاهَا مِن كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿١٨﴾

19. Lakini asikilizaye kwa wizi, basi kinamfuata kijinga king'aacho.

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُّبِينٌ ﴿١٩﴾

20. Na ardhi Tumeitandaza na humo Tumeweka milima na Tumeotesha humo kila kitu kipasacho.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنبَتْنَا
فِيهَا مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ﴿٢٠﴾

21. Na Tumewafanyieni humo vitu vya maisha (yenu) na ya yule ambaye ninyi hamumpi riziki.

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَن لَّسْتُمْ لَهُ
بِرَازِقِينَ ﴿٢١﴾

22. Na hakuna kitu cho chote ila Tunayo hazina yake, wala Hatukiteremshi isipokuwa kwa kipimo maalumu.

وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ
إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

23. Na Tunazituma pepo zibebazo (mvuke) na Tunateremsha maji kutoka mawinguni, kisha Tunawanywesheni hayo, wala si ninyi myawekao akiba.

وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴿٢٣﴾

24. Na kwa yakini Sisi ndio Tuhuishao na Tufishao, na Sisi ndio Warithi.

وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيٖ وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوٰرِثُوْنَ ﴿٢٤﴾

25. Na hakika Tunawajua watanguliao katika ninyi, na hakika Tunawajua wachelewao.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِيْنَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِيْنَ ﴿٢٥﴾

26. Na bila shaka Mola wako, Yeye ndiye Atawakusanya; hakika Yeye ni Mwenye hekima, Ajuaye.

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهٗ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ﴿٢٦﴾

FUNGU 3

27. Na bila shaka Tulimwumba mwanadamu kwa udongo utoao sauti, kwa matope meusi yaliyobumbwa.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُوْنٍ ﴿٢٧﴾

28. Na majinni Tuliwaumba kabla kwa moto wa upepo wenye hari.

وَالْجَآنَّ خَلَقْنٰهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُوْمِ ﴿٢٨﴾

29. Na (kumbuka) Mola wako Alipowaambia Malaika, Hakika Mimi Nitamwumba mtu kwa udongo utoao sauti, kwa matope meusi yaliyobumbwa.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ إِنِّيْ خَالِقٌۢ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُوْنٍ ﴿٢٩﴾

30. Basi Nitakapomkamilisha na kumpulizia roho Yangu, ndipo mmwangukie kumtii.

فَإِذَا سَوَّيْتُهٗ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِيْ فَقَعُوْا لَهٗ سٰجِدِيْنَ ﴿٣٠﴾

31. Basi Malaika wakatii wote pamoja.

فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُوْنَ ﴿٣١﴾

32. Isipokuwa Ibilisi, akakataa kuwa pamoja na waliotii.

إِلَّآ إِبْلِيْسَ أَبٰٓى أَنْ يَّكُوْنَ مَعَ السّٰجِدِيْنَ ﴿٣٢﴾

Aya 28. Watu ambao Mungu hapa anawaita *jinn* (majinni) walikuwa watu wenye tabia ya moto ambao walikuwa wepesi kuhamaki, na hawakuwa wenye kumtii ye yote. Huu ndio mradi wa kuumbwa *kwa moto wa upepo wenye hari.* Kama vile katika sura 21:38 Mwenyezi Mungu anasema, *Mwanadamu ameumbwa kwa haraka,* na wafasiri wote wanakubaliana kuwa mradi hapa ni tabia ya mwanadamu yenye haraka.

Kwa hakika kabla ya kuzaliwa Adamu watu walikuwa wenye tabia ya moto na wakali kupita kiasi. Adamu alikuwa mtu wa kwanza kufikia hali ya juu ya tabia bora, na hii ndiyo sababu ufunuo wa Mwenyezi Mungu unaoeleza mwenendo mwema na njia ya watu kukaa pamoja, kwanza aliteremshiwa Adamu, na wafuasi wake wakaondolewa tabia ya moto kwa mafundisho yake, na wakashika tabia ya "udongo" ambao ni kitu kinachoweza kufinyangwa katika umbo lo lote.

33. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Ewe Ibilisi, umekuwaje hukuwa pamoja na waliotii?

قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣٢﴾

34. Akasema: Siwezi kumtii mtu uliyemwumba kwa udongo utoao sauti, kwa matope meusi yaliyobumbwa.

قَالَ لَمْ أَكُن لِّأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُۥ مِن صَلْصَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٣﴾

35. Akasema: Basi toka humo, maana hakika wewe ndiwe ufukuzwaye.

قَالَ فَٱخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾

36. Na kwa yakini itakuwa juu yako laana mpaka siku ya Hukumu.

وَإِنَّ عَلَيْكَ ٱللَّعْنَةَ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٣٥﴾

37. Akasema: Mola wangu, basi Unipe nafasi mpaka siku watakapofufuliwa.

قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِىٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾

38. Akasema: Hakika wewe ni katika wale waliopewa nafasi,

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٣٧﴾

39. Mpaka siku ya wakati uliowekwa.

إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾

40. Akasema: Mola wangu, kwa sababu Umenihukumu kupotea, kwa yakini nitawapambia (upotevu) katika ardhi na hakika nitawapoteza wote.

قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغْوَيْتَنِى لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾

41. Isipokuwa watumishi Wako miongoni mwao waliohalisika.

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

42. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Hii ndiyo njia ya Kwangu iliyonyoka.

قَالَ هَٰذَا صِرَٰطٌ عَلَىَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾

43. Hakika watumishi Wangu, wewe hutakuwa na mamlaka juu yao, isipokuwa yule mwenye kukufuata katika wapotevu.

إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنٌ إِلَّا مَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾

44. Na bila shaka Jahanamu ndipo mahali pao walipoahidiwa wote.

وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾

45. Ina milango saba; na kwa kila mlango iko sehemu yao iliyogawanywa.

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَٰبٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٤﴾ ع

Aya 39. Siku hiyo ni wakati ambao Mitume na wafuasi wao watapowashinda kabisa washindani wao.

FUNGU 4

46. Kwa hakika wamchao Mwenyezi Mungu watakuwa katika Mabustani na chemchem.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٦﴾

47. Ziingieni kwa amani muwe salama.

ادْخُلُوهَا بِسَلَٰمٍ ءَامِنِينَ ﴿٤٧﴾

48. Na Tutaondoa mfundo uliomo vifuani mwao, na (watakuwa) ndugu (wakikaa) juu ya viti vya kifalme kwa kuelekeana.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ إِخْوَٰنًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَٰبِلِينَ ﴿٤٨﴾

49. Haitawagusa humo taabu wala humo hawatatolewa.

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُم مِّنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٩﴾

50. Waambie watumishi Wangu ya kwamba Mimi ni Msamehevu, Mrehemevu.

نَبِّئْ عِبَادِيٓ أَنِّيٓ أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٠﴾

51. Na hakika adhabu Yangu ndiyo adhabu iumizayo.

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥١﴾

52. Na uwaambie habari za wageni wa Ibrahimu.

وَنَبِّئْهُمْ عَن ضَيْفِ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٥٢﴾

53. Walipoingia kwake na wakasema, Salaam. Akasema: Kwa hakika sisi tunawaogopeni.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَٰمًا قَالَ إِنَّا مِنكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٣﴾

54. Wakasema: Usiogope; kwa yakini sisi tunakupa habari njema ya mtoto mwenye elimu.

قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٥٤﴾

55. Akasema: Je, mnanipa habari njema hali uzee umenishika, basi kwa njia gani mnanipa habari njema?

قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَىٰٓ أَن مَّسَّنِيَ الْكِبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ ﴿٥٥﴾

56. Wakasema: Tumekupa habari njema iliyo haki, basi usiwe miongoni mwa wakatao tamaa.

قَالُوا بَشَّرْنَٰكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ الْقَٰنِطِينَ ﴿٥٦﴾

57. Akasema: Na nani akataye tamaa ya rehema ya Mola wake isipokuwa wale waliopotea?

قَالَ وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِۦٓ إِلَّا الضَّآلُّونَ ﴿٥٧﴾

58. Akasema: Tena kusudi lenu ni nini enyi mliotumwa?

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٨﴾

59. Wakasema: Hakika sisi tumetumwa kwa watu wakosefu.

قَالُوٓا إِنَّآ أُرْسِلْنَآ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٩﴾

60. Isipokuwa wamfuatao Luti. Bila shaka sisi tutawaokoa wote,

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٦٠﴾

61. Isipokuwa mkewe. Tunapimia ya kuwa atakuwa miongoni mwa wakaao nyuma.

إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٦١﴾

FUNGU 5

62. Basi wajumbe walipofika kwa watu wa Luti,

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٢﴾

63. Akasema: Hakika ninyi ni watu msiojulikana.

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٦٣﴾

64. Wakasema: Bali sisi tumekuletea yale ambayo walikuwa wanayafanyia shaka.

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٦٤﴾

65. Na tumefika kwako kwa haki, na hakika sisi ni wasemao kweli.

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٥﴾

66. Basi safiri na ahali zako katika kipande cha usiku, na wewe ufuate nyuma yao; wala mmoja wenu asigeuke nyuma, na mwende mnapoamrishwa.

فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٦﴾

67. Na Tukamkatia jambo hili ya kwamba mizizi yao itakatwa asubuhi.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَٰلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَٰؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ﴿٦٧﴾

68. Na wakaja watu wa mji wakifurahi.

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٨﴾

69. Akasema: Hakika hawa ni wageni wangu, kwa hiyo msinifedheheshe.

قَالَ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٦٩﴾

70. Na Mwogopeni Mwenyezi Mungu wala msinidhalilishe.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ ﴿٧٠﴾

Aya 63. *Watu msiojulikana,* yaani wageni au wasafiri.

Aya 66. *Asigeuke nyuma,* yaani asijali habari za watu watakaoangamia ambao mtawaacha nyuma yenu.

Aya 68. *Wakifurahi*, yaani wakifurahi kuwa sasa wamepata sababu ya kumfukuzia Nabii Luti katika mji wao, maana walikwisha mkataza zamani asilete wageni, kwa vile wao walikuwa katika hali ya vita na majirani zao. Na kwa kuwa walikwisha choka na mahubiri yake, wasiweze kumfukuza bila sababu kwa vile naye ni mwenyeji pale na binti zake wameolewa hapo hapo. Sasa wakafurahi kuona wamepata kisa cha kutosha kumfukuzia. Siyo kama wasemavyo watu kuwa walifurahi maana walifikiri kuwa wamepata nafasi ya kuwafira wageni wa Nabii Luti.

قَالُوٓا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعٰلَمِينَ ﴿٧٠﴾

71. Wakasema: Je sisi hatukukukataza (kukaribisha) watu (wa nje)?

قَالَ هٰٓؤُلَآءِ بَنٰتِيٓ إِنْ كُنْتُمْ فٰعِلِينَ ﴿٧١﴾

72. Akasema, "Binti zangu wamesimama hapa pia. (Kuweni waadilifu kuhusu hili) iwapo mnataka kufanya jambo lo lote.

لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾

73. Kwa kiapo cha maisha yako, hakika wao katika ulevi wao wanahangaika ovyo-

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾

74. Mara adhabu ikawakamata lilipotoka jua.

فَجَعَلْنَا عٰلِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾

75. Basi Tukaufanya (mji ule) juu yake kuwa chini yake; na Tukawapigishia mvua ya mawe ya udongo.

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾

76. Hakika katika hayo zimo Ishara kwa watu wenye busara.

وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾

77. Na (mji) huo upo penye barabara ipitwayo.

إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

78. Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa waaminio.

وَإِنْ كَانَ أَصْحٰبُ الْأَيْكَةِ لَظٰلِمِينَ ﴿٧٨﴾

79. Na hakika watu wa Kichaka (pia) walikuwa wadhalimu.

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾

80. Kwa hiyo Tukawaadhibu; na (miji) hiyo miwili iko kwenye barabara iliyo wazi.

FUNGU 6

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحٰبُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾

81. Na bila shaka wenyeji wa Hijri (pia) waliwakadhibisha Mitume.

وَاٰتَيْنٰهُمْ اٰيٰتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾

82. Na Tuliwapa Ishara Zetu, lakini walikuwa wakizipuuza.

Aya 75. Majumba ya watu wa Nabii Luti yalipinduliwa. Tetemeko kali la nchi liliwafikia, likaiinua ardhi na kuwafukia.

Aya 79. *Aikat.* Neno hili linaonekana kuwa linahusu nchi ya Madiani.

Aya 81. *Hijr* ni mji uliokuwa baina ya Tabuk na Madina. Watu wa Thamud waliishi hapo na Nabii Saleh ndiye aliyetumwa kwao.

83. Nao walikuwa wakichonga majumba katika majabali kwa amani.

وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ ﴿٨٣﴾

84. Basi adhabu ikawafikia asubuhi.

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ﴿٨٤﴾

85. Na hayakuwafaa waliyokuwa wakiyachuma.

فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٥﴾

86. Na Hatukuziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao ila kwa haki; na bila shaka saa inafika, basi uache (makosa yao) mwacho mwema.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ ۗ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ ۖ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٦﴾

87. Hakika Mola wako ndiye Mwumbaji mkuu, Mjuzi.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٧﴾

88. Na kwa yakini Tumekwisha kupa (Aya) saba zisomwazo mara kwa mara na Qur'an kubwa.

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ﴿٨٨﴾

89. Usizinyooshee macho yako kwa choyo zile furaha za kupita Tulizowapa baadhi ya makundi miongoni mwao, wala usiwahuzunikie; na inamisha bawa lako la huruma kwa waaminio.

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٩﴾

90. Na sema: Hakika mimi ndimi Mwonyaji dhahiri.

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٩٠﴾

91. Kama ilivyo ada, "Tutawateremshia adhabu wale ambao watajigawanya makundi-makundi.

كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩١﴾

92. Ambao wataigawanya Qur'an vipande-vipande.

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿٩٢﴾

Aya 86. *Saa,* Neno hili linahusu saa ya siku ya Hukumu na pia wakati uliowekwa kwa ajili ya kuadhibiwa maadui wanaoiadui haki na kushinda kwa waaminio

Aya 88. Aya saba zinazosomwa mara kwa mara ni sura ya Alhamdu. Seyidna Umar, Seyidna Ali, Ibni Abbas na Ibni Mas'ud wote wanakubali hivi na kadhalika Zajjaj na Abu Hayyan.

Aya 92. Tunapendelea kuzitafsiri aya hizi kwa wakati ujao badala ya wakati uliopita kwa sababu tunafikiri kwamba zimebeba onyo kali kwa ajili ya Waislamu. Hakuna ajabu yo yote kwa wakati uliopita kutumika kwa kuashiria wakati ujao, kwa sababu, nyingi miongoni mwa tabiri za namna hiyo ambazo ni lazima kabisa zitokee, zimeelezwa kwa wakati uliopita ndani ya Qur'an Tukufu. Wakati uliopita haubadiliki. Tabiri zinazosomeka kwa wakati uliopita zinatilia mkazo uhakika. Hivyo basi tafsiri yatakiwa itiririke kama ifuatavyo:

93. Na kwa haki ya Mola wako, bila shaka sisi Tutawauliza wao wote.

فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

94. Juu ya yale waliyokuwa wakiyatenda.

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

95. Basi uyatangaze uliyoamrishwa na ujitenge mbali na washirikina.

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

96. Hakika Sisi Tunakutosha kwa (shari ya) wafanyao dhihaka.

إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٦﴾

97. Ambao wanaweka pamoja na Mwenyezi Mungu, mungu mwingine, basi hivi karibuni watajua.

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

98. Na kwa yakini Sisi Tunajua ya kwamba kifua chako kinadhikika kwa yale wasemayo.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٨﴾

99. Basi Mtukuze Mola wako kwa sifa njema, na uwe miongoni mwa wanaosujudu.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٩﴾

100. Na umwabudu Mola wako mpaka ikufikie mauti.

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿١٠٠﴾

"Na kwa yakini Tumekwisha kupa aya saba zisomwazo mara kwa mara na Qur'an kubwa. Usizinyooshee macho yako kwa choyo zile furaha za kupita Tulizowapa baadhi ya makundi miongoni mwao, wala usiwahuzunikie; na inamisha bawa lako la huruma kwa waaminio. Na sema: Hakika mimi ndimi Mwonyaji dhahiri. Kama ilivyo ada, "Tutawateremshia adhabu wale ambao watajigawa makundi-makundi na ambao wataigawanya Qur'an vipande-vipande."

Tafisiri hii inabainika kuwa yenye kufaa zaidi tunapoyaweka mbele ya macho yetu maudhui ya aya hizi na kugundua kwamba aya zilizotangulia zinaanza na utangulizi bayana wa Qur'an Tukufu kuwa ni Kitabu kilichotukuka. Kwa hiyo wote wale ambao, ingawa wanadai kuwa watiifu wa Qur'an lakini wanaupuuza ujumbe wake wa msingi wa umoja, na wanajigawa vikundi vikundi na ili kuthibitisha kwamba tafsiri yao ndiyo sahihi wanaishia katika kuigawa Quran vipande-vipande; kila kundi likiwa limezing'ang'ania baadhi ya aya na kuzitafsiri kwa kukidhi maslahi yao yaliyo kinyume na wengine ambao nao huzing'ang'ania baadhi ya aya na kuzitafsiri kulingana na maslahi yao. Mgawanyiko huu waelezwa kuwa ni mkali sana na wa mwisho hivi kwamba hakuna uwezekano uliobakia wa kuleta muafaka baina ya vikundi mbalimbali vinavyopinzana. Hii inasababisha watu wa umati mmoja kugawanyika katika madhehebu na kwa utaratibu huo huo, kuigawanya Qur'an vipande vipande.

Aya 99. Aya hii mradi wake ni kwamba kwa kuwa wakati wa mafanikio unakuja, Mtume *s.a.w.* apitishe wakati wake zaidi kwa kusali bila kuzuiwa na maadui zake ambao hawatakuwa na uwezo wa kumwingilia katika kazi yake.

سُوْرَةُ النَّحْلِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ تِسْعٌ وَّ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةَ عَشَرَ رُكُوْعًا

16 SURA AN-NAHL

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 16 na Aya 129 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

2. Amri ya Mwenyezi Mungu imefika, basi msiihimize; Yeye ni Mtakatifu, na Yu juu kuliko wale wanaomshirikisha.

اَتٰۤى اَمْرُ اللّٰهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوْهُ ؕ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ (2)

3. Huwateresha Malaika kwa amri Yake wakiwa na wahyi kwa ye yote Amtakaye miongoni mwa watumishi Wake Akisema: Waonyeni watu kwamba hakuna Mungu isipokuwa Mimi; kwa hiyo nicheni Mimi tu.

يُنَزِّلُ الْمَلٰٓئِكَةَ بِالرُّوْحِ مِنْ اَمْرِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖۤ اَنْ اَنْذِرُوْۤا اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاتَّقُوْنِ (3)

4. Ameziumba mbingu na ardhii kwa haki; Yu juu kuliko wale wanaowashirikisha.

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ؕ تَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ (4)

5. Amemwumba mwanadamu kwa tone la manii, lakini mara amekuwa mshindani dhahiri.

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيْمٌ مُّبِيْنٌ (5)

Baadhi ya wafasiri wanasema ya kuwa sura hii yote ilishuka Makka. Lakini wengine kama Ibni Abbas wanasema ya kuwa Aya 96, 97 na 98 zilishuka Madina. Lakini wanazuoni wengine wanasema Aya zilizoshuka Madina ni 127, 128 na 129, hali wengine wanasema, Aya hizo ni 111, 127 na 128, bado kuna wengine wanaosema Aya hizo ni 2, 3, na 4. Lakini Katada anasema sura yote ni ya Madina isipokuwa Aya 2, 3, na 4.

Sura hii imeitwa *An-Nahl* (Nyuki) kwa sababu imetaja silika ya asili ya nyuki ambayo imeitwa wahyi (ufunuo) katika Qur'an kwa kufahamisha ya kuwa ulimwengu wote unategemea wahyi ili uendelee vizuri, uwe wahyi wa dhahiri au wa siri.

Aya 2. *Amri ya Mwenyezi Mungu imefika,* mradi wake: (1) wakati wa adhabu ya wasioamini umefika; au (2) wakati wa kuleta mpango mpya umefika.

Aya 3. *Ruuh,* "ufunuo," mradi wake ni neno la Mungu linalotia uhai. Pia neno hili hutumika kuonyesha ujumbe aliotumwa nao Nabii kwa kuwa unatia uzima wa kiroho.

Katika watumishi Wake, yaani watumishi wateule wa Mwenyezi Mungu, siyo watumishi wo wote; na yanaonyesha kuwa utume ni kipawa maalum ambacho hupewa watumishi Wake tu.

6. Na pia Amewaumba wanyama, katika hao mnapata (vifaa vitiavyo) joto na manufaa (mengine), na wengine mnakula.

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا ۗ لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ﴿٦﴾

7. Na katika hao ni uzuri kwenu mnapowarudisha jioni na mnapowapeleka malishoni asubuhi.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٧﴾

8. Na hubeba mizigo yenu kupeleka kwenye mji msikoweza kufika isipokuwa kwa kujitia taabu. Hakika Mola wenu ni Mpole sana, Mrehemevu.

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ
الْأَنفُسِ ۚ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٨﴾

9. Na (Amewaumba) farasi na nyumbu na punda ili mwapande na (wawe) mapambo, na Ataumba msivyovijua.

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً ۚ وَيَخْلُقُ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

10. Na ni juu ya Mwenyezi Mungu (kuonyesha) njia iliyo sawa, na ziko (njia) zingine zisizo sawa. Na kama Angalipenda, bila shaka Angaliwaongozeni ninyi nyote.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ ۚ وَلَوْ شَاءَ
لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٠﴾

FUNGU 2

11. Yeye ndiye Huwateremshieni maji kutoka mawinguni; kwayo mnapata kinywaji, na kwayo (inaota) miti ambayo humo mnalisha (wanyama).

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ۖ لَّكُم مِّنْهُ شَرَابٌ
وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿١١﴾

12. Kwayo Huwaotesheeni mimea ya kila aina na mizeituni na mitende na mizabibu na kila matunda. Bila shaka katika hayo imo ishara kwa watu wenye kufikiri.

يُنبِتُ لَكُم بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ
وَمِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٢﴾

13. Na Amewatiishieni usiku na mchana, na jua na mwezi, na (pia) nyota zimetiishwa kwa amri Yake. Hakika katika hayo zimo Ishara kwa watu wenye akili.

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ
وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٣﴾

Aya 9. *Ataviumba msivyovijua.* Hii ni bishara ya kutokea duniani vitu vingi vyenye raha zaidi vya kusafiria nayo imetimia kwa ajabu sana, na itaendelea kila siku kutimia.

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٤﴾

14. Na Alivyowaumbieni katika ardhi vya rangi mbalimbali (vinawatiini). Hakika katika hayo imo Ishara kwa watu washikao mauidha.

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا ۖ وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٥﴾

15. Na Yeye ndiye Ameitiisha bahari ili humo mle nyama mbichi, na mtoe humo mapambo mnayovaa. Na utaona merikebu zikipasua humo, na ili mtafute fadhili Zake, na ili mpate kushukuru.

وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾

16. Na Akaweka katika ardhi milima madhubuti ili mpate kulishwa na mito na mabarabra ili mpate kubakia katika njia iliyo sawa.

وَعَلَامَاتٍ ۚ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٧﴾

17. Na (Ameziweka) alama, na kwa nyota (pia) wao wanafuata njia.

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ ۗ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٨﴾

18. Ati, yule Anayeumba Anaweza kuwa sawa na asiyeumba? Je, hamkumbuki?

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩﴾

19. Na mkihesabu neema za Mwenyezi Mungu hamtaweza kuzihesabu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu sana Mrehemevu.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٠﴾

20. Na Mwenyezi Mungu Huyajua mnayoyaficha na mnayoyadhihirisha.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢١﴾

21. Na wale ambao wanawaita badala ya Mwenyezi Mungu hawaumbi cho chote, bali wao wameumbwa;

Aya 16. Wanazuoni wengi wameyatafsiri maneno *an tamiida bikum* kuwa ni tetemeko ambapo kama itakubalika hivyo itakuwa na maana kwamba Mwenyezi Mungu anazihesabu neema zake kwa binadamu kwa kuwakumbusha kwamba "Tumeiumba milima ili kusababisha matetemeko ya ardhi yatakayoleta uharibifu huku na kule. Kwa bahati mbaya imepuuzwa kwamba neno *tamiida* linatokana na nneo *maada* ambalo lina maana ya kupatia chakula. Neno *maaidah* lililotumika katika Qur'an Tukufu linatokana na nneo hilo hilo *maada*. Tukiwa na maana hii mbele ya macho yetu, uelewa wote kabisa wa aya hii utabadilika. Itamkumbusha binadamu kwamba Mwenyezi Mungu Ameiumba milima ambayo ni muhimu kwa ajili ya kuvipatia chakula viumbe vyote vyenye uhai. Mara kwa mara maji hunyanyuliwa kutoka katika maziwa, bahari ndogo na bahari kubwa kwa njia ya mvuke na kupelekwa kwenye miinuko ya juu ambako hugandishwa katika chembe chembe zilizo kubwa kuliko za mvuke. Kuwepo kwa milima ni jambo la muhimu kwa

22. Ni wafu, si wazima, na hawajui watafufuliwa lini.

أموات غير أحياء وما يشعرون أيان يبعثون ﴿٢١﴾

FUNGU 3

23. Mungu wenu ni Mungu Mmoja; lakini wale wasioiamini Akhera mioyo yao inakataa nao wanatakabari.

إلهكم إله واحد فالذين لا يؤمنون بالآخرة قلوبهم منكرة وهم مستكبرون ﴿٢٢﴾

24. Bila shaka Mwenyezi Mungu Anajua wanayoyaficha na wanayoyadhihirisha. Kwa hakika Yeye Hawapendi wanaotakabari.

لا جرم أن الله يعلم ما يسرون وما يعلنون إنه لا يحب المستكبرين ﴿٢٣﴾

25. Na wanapoambiwa: Mola wenu Ameteremsha nini? Wanasema: Hadithi za (watu) wa zamani.

وإذا قيل لهم ماذا أنزل ربكم قالوا أساطير الأولين ﴿٢٤﴾

26. Ili wabebe mizigo yao kamili siku ya Kiyama, na (pia) sehemu ya mizigo ya wale wanaowapoteza bila ya elimu. Sikilizeni! ni mabaya wanayobeba.

ليحملوا أوزارهم كاملة يوم القيامة ومن أوزار الذين يضلونهم بغير علم ألا ساء ما يزرون ﴿٢٥﴾

FUNGU 4

27. Walifanya hila wale waliokuwa kabla yao, basi Mwenyezi Mungu Akazifikia nyumba zao kwenye misingi, ndipo dari zikawaangukia kutoka juu yao; na ikawafikia adhabu kutoka wasipopajua.

قد مكر الذين من قبلهم فأتى الله بنيانهم من القواعد فخر عليهم السقف من فوقهم وأتاهم العذاب من حيث لا يشعرون ﴿٢٦﴾

---

ajili ya kugeuza mvuke urejee tena kwenye hali ya kuwa maji na kuzalisha mvua za mtandao mpana ambazo hurejeshwa tena ardhini na kusababisha mizunguko mikubwa ya chakula. Tafsiri hii ndiyo iliyo ya pekee inayokaa sawa katika maudhui na inakubaliana kikamilifu na sehemu iliyobakia ya aya hii. Kwa hiyo maana sahihi itakuwa: "Amesimika milima juu ya ardhi ili awapatieni chakula, na mito na mabarabara ili mpate kuongoka." Uhusiano wa maji na chakula ni jambo lililo wazi. Katika historia ya Ustaarabu mito ndiyo iliyokuwa imefanya kazi ya muhimu ya kuwezesha kuwapo kwa milima na mbuga na njia zilijengwa kando kando ya mito.

Aya 22. Aya hii inaonyesha ya kuwa miungu yote iliyokuwa inaabudiwa wakati iliposhuka Qur'an ilikuwa imekufa. Basi kama Nabiii Isa aliyekuwa anaabudiwa na Wakristo toka kabla ya wakati huo alikuwa hajafa, hapo tena yeye italazimu aonekane kuwa Mungu wa haki, na hii ni kufuru kubwa kabisa. Hivyo Nabii Isa si hai, amekwisha kufa.

28. Kisha siku ya Kiyama Atawafedhehesha na Atasema: Wako wapi washirika Wangu ambao kwa ajili yao mlikuwa mkigombana (na Manabii)? Watasema wale walipewa elimu: Hakika fedheha na msiba leo vitawafikia makafiri,

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُخْزِيْهِمْ وَيَقُوْلُ اَيْنَ شُرَكَآءِيَ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُشَآقُّوْنَ فِيْهِمْ ؕ قَالَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ اِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوْٓءَ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿٢٨﴾

29. Ambao Malaika huwafisha hali wamejidhulumu nafsi zao. Basi watatoa amani (wakisema): Hatukuwa tukifanya uovu wo wote. Naam, hakika Mwenyezi Mungu Anajua sana mliyokuwa mkitenda.

الَّذِيْنَ تَتَوَفّٰىهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ اَنْفُسِهِمْ ۪ فَاَلْقَوُا السَّلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوْٓءٍ ؕ بَلٰٓى اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Kwa hiyo ingieni milango ya Jahanamu kwa kukaa humo. Basi ni baya sana kao la wafanyao kiburi.

فَادْخُلُوْٓا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِيْنَ ﴿٣٠﴾

31. Na wanaambiwa wale walioshika utawa: Ni nini Aliyoteremsha Mola wenu? Wanasema: Heri. Ama wale waliofanya wema katika dunia hii watapata wema, na hakika nyumba ya Akhera ni nzuri; na ni bora kabisa nyumba ya washikao utawa.

وَقِيْلَ لِلَّذِيْنَ اتَّقَوْا مَاذَآ اَنْزَلَ رَبُّكُمْ ؕ قَالُوْا خَيْرًا ؕ لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ؕ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ ؕ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٣١﴾

32. Bustani za milele wataziingia; inapita chini yake mito; humo watapata watakacho. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Awalipavyo washikao utawa.

جَنّٰتُ عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ لَهُمْ فِيْهَا مَا يَشَآءُوْنَ ؕ كَذٰلِكَ يَجْزِي اللّٰهُ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٣٢﴾

33. Wale ambao Malaika huwafisha wanapokuwa katika hali njema, watasema: Amani iwe juu yenu; ingieni Peponi kwa sababu ya yale mliyokuwa mkiyatenda.

الَّذِيْنَ تَتَوَفّٰىهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ طَيِّبِيْنَ ۙ يَقُوْلُوْنَ سَلٰمٌ عَلَيْكُمُ ۙ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٣٣﴾

34. Hawangoji ila Malaika wawafikie au iwafikie amri ya Mola wako. Kama hivyo walifanya wale waliokuwa kabla yao. Na Mwenyezi Mungu Hakuwadhulumu, lakini walikuwa wamejidhulumu wenyewe.

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّآ اَنْ تَاْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَوْ يَاْتِيَ اَمْرُ رَبِّكَ ؕ كَذٰلِكَ فَعَلَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ؕ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿٣٤﴾

Aya 34. Malaika au amri ya Mungu kufika, muradi wake ni kufika adhabu.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٥﴾

35. Basi ukawafikia uovu wa yale waliyoyafanya na ikawazunguka (adhabu) waliyokuwa wakiifanyia mzaha.

FUNGU 5

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِن دُونِهِۦ مِن شَيْءٍ نَّحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن دُونِهِۦ مِن شَيْءٍ ۚ كَذَٰلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٦﴾

36. Na wale walioshirikisha watasema: Kama Angalipenda Mwenyezi Mungu, Tusingaliabudu cho chote badala Yake, sisi wala baba zetu, wala tusingaliharimisha cho chote bila Yeye (kutoa amri). Kama hivyo walifanya wale waliokuwa kabla yao. Basi si kazi ya Mitume isipokuwa kufikisha (ujumbe) waziwazi.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ۚ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾

37. Na bila shaka Tulimwinua Mtume katika kila umati ya kwamba Mwabuduni Mwenyezi Mungu na mwepukeni Mwovu. Basi yuko miongoni mwao ambaye Mwenyezi Mungu Amemwongoza, na yuko miongoni mwao ambaye upotevu umehakiki juu yake. Basi tembeeni katika ardhi na mwangalie ulikuwaje mwisho wa wakadhibishao.

إِن تَحْرِصْ عَلَىٰ هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَن يُضِلُّ ۖ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٣٨﴾

38. Kama unayo tamaa ya kuongoka kwao, basi hakika Mwenyezi Mungu Hamwongozi yule anayepoteza (wengine). Nao hawana wasaidizi.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ ۙ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَن يَمُوتُ ۚ بَلَىٰ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

39. Nao wakamwapa Mwenyezi Mungu kwa kiapo chao cha nguvu kwamba Mwenyezi Mungu Hatamfufua afaye. Naam, ni ahadi iliyolazimika Kwake, lakini watu wengi hawajui.

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴿٤٠﴾

40. Ili kuwabainishia yale waliyohitilafiana kwayo na wajue waliokufuru ya kwamba wao walikuwa ni waongo.

41. Hakika kauli Yetu kwa kitu Tunachokitaka, Tunakiambia: Kuwa, basi kinakuwa.

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَآ أَرَدْنٰهُ أَنْ نَّقُوْلَ لَهٗ كُنْ
فَيَكُوْنُ ﴿٤١﴾

FUNGU 6

42. Na wale waliohama kwa ajili ya Mwenyezi Mungu baada ya kudhulumiwa, bila shaka Tutawakalisha katika dunia kwa wema; na ujira wa Akhera ni mkubwa zaidi; laiti wangalijua!

وَالَّذِيْنَ هَاجَرُوْا فِي اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوْا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ
فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۖ وَلَأَجْرُ الْاٰخِرَةِ أَكْبَرُ ۘ لَوْ كَانُوْا
يَعْلَمُوْنَ ﴿٤٢﴾

43. (Hao ni) wale wanaosubiri na wakamtegemea Mola wao.

الَّذِيْنَ صَبَرُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ﴿٤٣﴾

44. Na hatukutuma kabla yako isipokuwa wanaume ambao Tuliwapa ufunuo - basi waulizeni watunzaji wa vitabu vitakatifu ikiwa ninyi hamjui.

وَمَآ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ إِلَيْهِمْ فَسْئَلُوْٓا
أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٤٤﴾

45. Tuliwatuma na kuwakabidhi ishara zilizo wazi na misahafu. Na Tumekuteremshia ukumbusho ili uwaeleze watu yale yaliyoteremshwa kwao, na ili wapate kutafakari.

بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ ۗ وَأَنْزَلْنَآ إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ
لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٤٥﴾

46. Je, wako salama wale waliofanya hila mbaya ya kwamba Mwenyezi Mungu Hatawadidimiza katika ardhi au kuwafikia adhabu kutoka wasipopajua?

أَفَأَمِنَ الَّذِيْنَ مَكَرُوا السَّيِّاٰتِ أَنْ يَّخْسِفَ اللّٰهُ بِهِمُ
الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٤٦﴾

47. Au Hatawakamata katika kwenda kwao huko na huko, kisha hawataweza kuponyoka?

أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِيْ تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ﴿٤٧﴾

48. Au hatawakamata kwa kuwaadhibu kidogo kidogo? Hakika Mola wenu ni Mpole, Mrehemevu.

أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلٰى تَخَوُّفٍ ۖ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿٤٨﴾

Aya 45. *Adh-Dhikr*, neno hili limetafsiriwa "mauidha," na pia lina maana hizi: (1) Ukumbusho, (2) kitu kuwa katika akili na kisisahauliwe; (3) utukufu, na heshima; (4) Kitabu chenye maelezo ya dini na kanuni za dini; (5) usemi ulio imara na wenye nguvu (Lane). Sifa zote hizi zinapatikana katika Qur'an. Kitabu hiki (a) kinamsaidia mtu kumkumbuka Mungu; (b) kinamsifu na kumtukuza Mungu; (c) wanaotenda sawa na mafundisho yake hupata heshima na utukufu; (d) kina maelezo ya dini ya Kiislamu; (e) kina nguvu na ni imara wala mafundisho yake hayana shaka, yamenyoka.

49. Je, hawaoni kila kitu Alichoumba Mwenyezi Mungu, vivuli vyake vinazunguka kutoka kulia na kushoto vikimsujudia Mwenyezi Mungu, hali wamedhalilika?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ يَتَفَيَّؤُا ظِلَالُهُ
عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَآئِلِ سُجَّدًا لِّلَّهِ وَهُمْ دٰخِرُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na vinamsujudia Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini katika wanyama na Malaika pia, nao hawatakabari.

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِن
دَآبَّةٍ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٥٠﴾

51. Wanamwogopa Mola wao Aliye juu yao, na wanatenda wanayoamrishwa.

يَخَافُونَ رَبَّهُم مِّن فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا
يُؤْمَرُونَ ﴿٥١﴾ سجدة

FUNGU 7

52. Na Mwenyezi Mungu Amesema: Msishike waungu wawili; hakika Yeye ni Mungu Mmoja tu: basi Niogopeni Mimi tu.

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلٰهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلٰهٌ
وَّاحِدٌ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٥٢﴾

53. Na ni Vyake vyote vilivyomo mbinguni na ardhini, na haki ya kuchagua njia ni Yake Yeye daima. Basi je mtamwogopa mwingine ye yote asiyekuwa Mwenyezi Mungu?

وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا
أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na neema yo yote mliyonayo imetoka kwa Mwenyezi Mungu. Kisha inapowaguseni dhara, basi Yeye mnamlilia.

وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ
فَإِلَيْهِ تَجْـَٔرُونَ ﴿٥٤﴾

55. Kisha Anapowaondoleeni dhara, mara kundi moja miongoni mwenu linamshirikisha Mola wao;

ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ عَنكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنكُم بِرَبِّهِمْ
يُشْرِكُونَ ﴿٥٥﴾

56. Ili wavikatae Tulivyowapa. Basi jifurahisheni kidogo, nanyi hivi karibuni mtajua.

لِيَكْفُرُوا بِمَآ ءَاتَيْنٰهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

57. Na wanawawekea (waungu wao) wasiowafahamu sehemu katika vile Tulivyowapa. Kwa haki ya Mwenyezi Mungu, bila shaka ninyi mtaulizwa juu ya yale mliyokuwa mkiyatunga.

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنٰهُمْ
تَاللَّهِ لَتُسْـَٔلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَفْتَرُونَ ﴿٥٧﴾

58. Na wanamwekea Mwenyezi Mungu mabinti - Subhana! hali wao hupata wanavyovitaka.

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ ۙ وَلَهُم مَّا يَشْتَهُونَ ﴿٥٨﴾

59. Na mmoja wao anapopewa habari ya (kuzaliwa mtoto) wa kike, uso wake huwa mweusi, naye anazuia sikitiko.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا
وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٥٩﴾

60. Hujificha na watu kwa sababu ya ubaya alioambiwa. Je, amchukue juu ya fedheha au amfukie udongoni? Sikilizeni! ni mabaya wanayoyahukumu.

يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ ۚ أَيُمْسِكُهُ
عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ ۗ أَلَا سَاءَ مَا
يَحْكُمُونَ ﴿٦٠﴾

61. Methali mbaya kuliko zote inawahusu wale wasioamini Akhera; ambapo sifa iliyo tukufu kuliko zote ni ya Mwenyezi Mungu, naye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۖ وَلِلَّهِ
الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦١﴾ ع

FUNGU 8

62. Na lau Mwenyezi Mungu Angaliwakamata watu kwa sababu ya dhuluma yao, Asingaliacha hata mnyama mmoja; lakini Anawaahirisha mpaka muda uliowekwa; na unapofika muda wao, hawawezi kuikawiza saa moja wala hawawezi kuitanguliza.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا
مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا
جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦٢﴾

Aya 58. *Na wanamwekea Mwenyezi Mungu mabinti.* Waarabu wa zamani waliamini Malaika kuwa ni binti za Mungu, na wenyewe hawakutaka kuwa na mabinti. Basi wanalaumiwa kusema juu ya Mwenyezi Mungu ambayo hawataki kwa ajili ya nafsi zao. Wakristo pia wanamwita Yesu mwana wa Mungu, tena wanasema Mungu alipenda mwanawe auawe. Wanafanana na wale washirikina waliompa Mungu sifa ambazo wao wenyewe hawakupenda kuzipewa. Wakristo wasingependa kuwatoa wana wao wauawe kwa ajili ya makosa ya watu wengine; bali wanafikiri kuwa Mungu ana mwana, na alipenda mwanawe huyo auawe kwa ajili ya makosa ya watu wengine!

Kwa kuwa mambo mengi ya Ukristo yamechukuliwa kutoka upagani, Wakristo pia wanawafananisha Malaika na wanawake wenye mbawa. Wakatoliki wa siku hizi wamepita kiasi katika upagani: wamepiga picha ya Mungu kama mtu mzee, mwenye ndevu!

Aya 60. Katika Aya hizi Qur'an inalaumu tabia ya baadhi ya Waarabu ambao waliwadhalilisha wanawake hata wakafika kuwazika hai baadhi ya binti zao. Dini ya Kiislamu imetia mkazo sana juu ya heshima ya wanawake na kuwatendea wema.

63. Na wanampa Mwenyezi Mungu wanavyovichukia, na ndimi zao zinasema uwongo kwamba wao watapata mema. Bila shaka wameweke-wa Moto, nao wataachwa (mumo humo).

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ
أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ ۖ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُم
مُّفْرَطُونَ ﴿٦٣﴾

64. Kwa haki ya Mwenyezi Mungu, Sisi Tulituma (Mitume) kwa watu wa kabla yako; lakini Shetani akawapambia vitendo vyao, kwa hiyo leo yeye ni rafiki yao; nao watapata adhabu iumizayo.

تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

65. Na Hatukukuteremshia Kitabu - isipokuwa uwabainishie yale ambayo wanahitilafiana, na (pia kiwe) mwongo-zo na rehema kwa watu wanaoamini.

وَمَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا
فِيهِ ۙ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٦٥﴾

66. Na Mwenyezi Mungu Ameteremsha maji kutoka mbinguni na kwayo Akaihuisha ardhi baada ya kufa kwake. Kwa hakika katika hayo imo Ishara kwa watu wasikiao.

وَاللَّهُ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٦﴾

FUNGU 9

67. Na bila shaka katika wanyama liko fundisho kwa ajili yenu. Tunawa-nywesheni katika vile vilivyomo matu-mboni mwao, baina ya mavi na damu, maziwa halisi, mazuri kwa wanywao.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ
مِن بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِّلشَّارِبِينَ ﴿٦٧﴾

68. Na katika matunda ya mitende na miizabibu ambayo mnaitengenezea kileo na riziki nzuri. Hakika katika hayo imo Ishara kwa watu watumiao akili.

وَمِن ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ
سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

Aya 68. *Ambayo mnaitengeneza kileo.*

Katika Aya 67 Mwenyezi Mungu ameeleza tendo Lake linalostaajabisha mno; jinsi alivyotoa mifereji ya maziwa safi toka katika mavi na damu. Katika Aya hii Mwenyezi Mungu ameonyesha ujinga wa baadhi ya watu wanaopewa matunda mazuri na matamu nao wakayageuza kuwa kileo.

Mungu anataka kuvunja dalili ya wale ambao wakiisha kupata elimu kidogo wanajivuna na kusema, sisi hatuna haja ya mwongozo utokao kwa Mungu, tutatunga sisi wenyewe sheria ya kutufaa. Wanajibiwa hivi, mtawezaje kutunga sheria hali ubovu wa akili yenu umekwisha dhihirika, maana mlipewa matunda mazuri nanyi mliyaharibu mkatengeneza kwayo mvinyo. Mungu ndiye anayeweza kuwaongozeni ambaye akili yake na uwezo Wake vimeonekana katika kutengeneza maziwa yaliyo safi na halisi.

69. Na Mola wako Akamfunulia nyuki ya kwamba utengeneze majumba katika milima na katika miti na katika yale wanayojenga (watu).

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا
وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٩﴾

70. Kisha kula chakula katika kila matunda, na kisha zifuate kwa unyenyekevu njia Alizozielekeza Mola wako. Kinatoka katika matumbo yao kinywaji chenye rangi mbalimbali. Ndani yake kuna ponyo kwa ajili ya binadamu. Hakika katika hayo iko ishara kwa watu wenye kutafakari.

ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا ۚ
يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ
لِلنَّاسِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na Mwenyezi Mungu Huwaumbeni, kisha Huwafisheni; na wako baadhi ya watu miongoni mwenu ambao wanafikia umri wa ukongwe na kuwa wadhaifu matokeo yake yakiwa kwamba wanapoteza elimu yote waliyokwisha ipata. Kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa yote, Mweza.

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ ۚ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ
أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
قَدِيرٌ ﴿٧١﴾

FUNGU 10

72. Na Mwenyezi Mungu Amewafadhilini baadhi yenu kuliko wengine katika riziki. Lakini wale waliofadhiliwa hawarudishi riziki zao kwa wale iliowatamalaki mikono yao ya kuume ili wawe sawa katika (riziki) hii. Basi je, wanazikataa neema za Mwenyezi Mungu?

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ۚ فَمَا
الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ
فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ ۚ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧٢﴾

Padre Dale, katika Tafsiri yake ukurasa 555, anasema, baadhi ya Waislamu wanataja Aya hii kuwa dalili ya kuhalalisha pombe. Neno hili limetushangaza sana. Kila mtu anayefahamu Kiswahili na asome tafsiri ya Aya hii kisha aseme kama pombe imeruhusiwa humo. Padre huyo ameandika tafsiri ya Aya hii kama hivi: "Katika miti hiyo mnajipatia divai na riziki nzuri" (uk. 247). Hata tukifuata tafsiri hiyo haionekani kama pombe imeruhusiwa.

Aya 69. Somo lililopo hapa ni kuwa ikiwa hata viumbe kama nyuki Mungu amevifunulia wahyi ili vipate kuendesha kazi sawa na makusudio yao, je, siyo zaidi sana kwa mwanadamu ambaye maendeleo yake hayana kikomo ya kwamba asiachwe bila kuongozwa na ufunuo wa Mwenyezi Mungu?

73. Na Mwenyezi Mungu Amewajaalieni wake katika jinsi yenu, na akawajaalieni kutoka kwa wake zenu watoto na wajukuu, na kuwaruzukuni katika vitu vizuri. Basi je, wanaamini batili na kuzikataa neema za Mwenyezi Mungu?

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا وَّجَعَلَ لَكُمْ مِّنْ اَزْوَاجِكُمْ بَنِيْنَ وَحَفَدَةً وَّرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ ۗ اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُوْنَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُوْنَ ﴿٧٣﴾

74. Na wanawaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu wasiowamilikia riziki hata kidogo kutoka mbinguni na ardhini, wala hawana uwezo.

وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ شَيْـًٔا وَّلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ ﴿٧٤﴾

75. Basi msimpigie Mwenyezi Mungu mifano. Hakika Mwenyezi Mungu Anajua na ninyi hamjui.

فَلَا تَضْرِبُوْا لِلّٰهِ الْاَمْثَالَ ۗ اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٧٥﴾

76. Mwenyezi Mungu Anapiga mfano wa mtumwa anayemilikiwa; asiyeweza cho chote; na (mwingine) Tuliyemruzuku kutoka Kwetu riziki njema, naye anatoa katika hiyo kwa siri na dhahiri. Je, wako sawa? Alhamdulillahi! lakini wengi wao hawajui.

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا عَبْدًا مَّمْلُوْكًا لَّا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ وَّمَنْ رَّزَقْنٰهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَّجَهْرًا ۗ هَلْ يَسْتَوٗنَ ۗ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۗ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٧٦﴾

77. Na Mwenyezi Mungu Anapiga mfano wa watu wawili: mmoja wao ni bubu, hawezi cho chote, naye ni mzigo juu ya bwana wake, po pote amtumapo haleti heri. Je, huyu anaweza kuwa sawa na yule anayeamuru kwa uadilifu naye yu juu ya njia iliyonyoka?

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ اَحَدُهُمَآ اَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ وَّهُوَ كَلٌّ عَلٰى مَوْلٰىهُ ۙ اَيْنَمَا يُوَجِّهْهُّ لَا يَاْتِ بِخَيْرٍ ۗ هَلْ يَسْتَوِيْ هُوَ ۙ وَمَنْ يَّاْمُرُ بِالْعَدْلِ ۙ وَهُوَ عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٧٧﴾ ع

FUNGU 11

78. Na ni Vya Mwenyezi Mungu visivyoonekana vya mbingu na ardhi; na si jambo la (kufika) saa (ile) ila ni kama kupepesa jicho au ni karibu zaidi. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mweza wa kila kitu.

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٧٨﴾

79. Na Mwenyezi Mungu Amewatoeni matumboni mwa mama zenu hali hamjui cho chote, na Amewajaalieni masikio na macho na mioyo ili mpate kushukuru.

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِّنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٩﴾

80. Je hawaoni ndege waliowezeshwa kuogelea katika anga la mbingu? Hakuna Anayewashikilia huko angani isipokuwa Mwenyezi Mungu. Bila shaka katika hayo zimo ishara kwa watu wanaoamini.

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٠﴾

81. Na Mwenyezi Mungu Amewajaalieni majumba yenu yawe makao (yenu), na (pia) Amewajaalieni majumba katika ngozi za wanyama, mnazoziona nyepesi wakati wa safari yenu, na wakati wa kutua kwenu; na katika sufu zao, na manyoya yao, na nywele zao, (mnatengeneza) vyombo na vifaa vya kutumia kwa muda.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّن جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٨١﴾

82. Na Mwenyezi Mungu Amewafanyieni katika vile Alivyoviumba, vitu vitiavyo kivuli; na Amewafanyieni makimbilio katika milima, na Amewafanyieni kanzu zinazowakingeni na joto, na dereya zinazowakingeni katika vita zenu. Hivi ndivyo Huwatimizieni neema Zake ili mpate kutii.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُم بَأْسَكُمْ كَذَٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ ﴿٨٢﴾

83. Lakini wakikengeuka, basi si juu yako ila kufikisha (ujumbe) waziwazi.

فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٨٣﴾

84. Wanazifahamu vizuri sana neema za Mwenyezi Mungu kwa sababu wanaziona; hata hivyo wanazikataa, na wengi wao ni makafiri.

يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٤﴾ ع

FUNGU 12

85. Na siku Tutakayomwinua shahidi katika kila umati, kisha haitaruhusiwa kwa waliokufuru (kujisahihisha), wala hawatakubaliwa udhuru (wao).

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٥﴾

86. Na wale waliodhulumu watakapoiona adhabu, basi hawatapunguziwa wala hawatapewa muhula.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٦﴾

87. Na walioshirikisha watakapowaona washirika wao, watasema: Mola wetu, hao ndio washirika wetu ambao tulikuwa tukiwaita badala Yako. Ndipo watawatupia neno: Hakika ninyi ni waongo.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا
هَٰؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُو مِن دُونِكَ ۖ
فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٧﴾

88. Na siku hiyo watajitoa kutii mbele ya Mwenyezi Mungu, na yatawapotea waliyokuwa wakiyatunga.

وَأَلْقَوْا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَمَ ۖ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿٨٨﴾

89. (Ama) wale waliokufuru na kuwazuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu, Tutawazidishia adhabu juu ya adhabu kwa sababu walikuwa wakifisidi.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ
عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٩﴾

90. Na siku Tutakayomwinua shahidi katika kila umati juu yao kutoka miongoni mwao, na wewe Tutakuleta uwe shahidi juu ya hawa. Na Tumekuteremshia Kitabu kielezacho kila kitu, na mwongozo, na rehema, na habari za furaha kwa wajisalimishao.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِم مِّنْ أَنفُسِهِمْ ۖ
وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ ۚ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ
تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾

FUNGU 13

91. Kwa hakika Mwenyezi Mungu Anaamuru uadilifu, na hisani, na kuwapa (watu kama uwapavyo) ndugu; na Anakataza upujufu, na uovu, na uasi. Anawanasihini ili mpate kufahamu.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي
الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩١﴾

Aya 91. Katika Aya hii wema unaonyeshwa kuwa na madaraja matatu, na kadhalika ubaya una madaraja matatu. Daraja ya kwanza ya wema inaitwa *'adl*, yaani uadilifu, ya kwamba yampasa

92. Na timizeni ahadi ya Mwenyezi Mungu mnapoahidi; wala msivunje viapo baada ya kuvithibitisha, hali mmekwisha Mfanya Mwenyezi Mungu kuwa Mdhamini wenu. Hakika Mwenyezi Mungu Anayajua mnayoyafanya.

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ
بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا ۚ
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾

93. Wala msiwe kama yule mwanamke aliyekata uzi wake vipande-vipande baada ya (kuusokota) kuwa mgumu. Mnavifanya viapo vyenu njia ya kudanganyana kati yenu ili lisije kundi moja la watu kuwa na nguvu zaidi

وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ
أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ
أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ ۚ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ ۚ وَلَيُبَيِّنَنَّ

---

mtu awatendee wenziwe kama anavyotendewa na wao, na yampasa alipe wema anaotendewa kwa wema kiasi kile kile. Pia yampasa awafikirie wengine kwa uadilifu, yaani awafikirie kama apendavyo wao wamfikirie yeye. Haimpasi kulipa mema kwa mabaya wala kutazamia alipwe mema kwa uovu. Maovu hayamo katika maana ya *'adl. 'Adl* inamruhusu mtu kumpa adhabu mkosaji sawa na kosa lake; lakini haimruhusu mtu kumwadhibu mkosaji kwa kufanya kitendo kiovu kama kile kilichofanywa na mkosaji, maana uovu ni sumu na alaye sumu kwa kumwadhibu mtu aliyekula sumu amefanya upumbavu.

Daraja ya pili ya wema inaitwa *ihsaan,* yaani kutenda wema zaidi kuliko uliotendewa, na kuwasamehe wenye kukukosea isipokuwa katika mambo ambayo kusamehe wenye kukosa kunaweza kuzidisha machafuko.

Daraja ya tatu ya wema iliyo juu ya hiyo inaitwa *iitai dhil qurbaa,* yaani kutenda wema kama vile wazazi wamtendeavyo wema mtoto wao, hawamtendei wema kwa kuwa naye alipata kuwatendea wema na sasa wamlipe, wala hawamtendei wema kwa kutazamia kuwa atawalipa wema wao, hasha.

Na daraja ya kwanza ya uovu inaitwa *Fahshaa,* neno ambalo likitumiwa pamoja na *munkar* maana yake inakuwa uovu wa siri usiojionyesha, kama vile mawazo mabaya yatokayo katika moyo mbaya, na mashawishi ya urafiki mbaya na mafundisho mabaya. Kama hayakung'olewa mapema, na yakiachwa kutia mizizi, mwishoni yanashinda, na misingi ya kwanza ya uovu inasimamishwa.

Kisha inaanza daraja ya pili ya uovu, inayoitwa *munkar* ambayo inadhuru matendo na tabia ya mwanadamu. Watu wengine wanachukizwa na tabia ya namna hiyo na wanaisema vibaya, lakini hapo pote hali hiyo inaishia katika matendo yanayomdhuru mtu mmoja pekee, kwa mfano maneno ya upuuzi, uwongo na mengineyo.

Na anaposhindwa kuuangalia mwenendo wake vyema, hapo anashuka moja kwa moja katika daraja la tatu la uovu linaloitwa *baghyu,* yaani uovu unaodhuru watu wengine na kuzivunja dhahiri sheria za tabia njema, na mtu anakuwa anapendezwa na uovu na anajivuna nao, na kumlaumu au kumwonya kunakuwa hakufai kitu.

لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾

kuliko kundi la watu wengine. Hakika Mwenyezi Mungu Atawajaribuni kwa njia hiyo, na bila shaka Atawabainishieni siku ya Kiyama mliyokuwa mkihitilafiana.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن يُضِلُّ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ ۚ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

94. Na Mwenyezi Mungu Angalitaka, kwa yakini angaliwafanyeni kundi moja; lakini anayetaka (upotevu) Anampoteza, na anayetaka (mwongozo) Anamwongoza; na hakika mtaulizwa juu ya yale mliyokuwa mkifanya.

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدتُّمْ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٥﴾

95. Wala msivifanye viapo vyenu njia ya kudanganyana baina yenu, isije mguu ukateleza baada ya kuuimarisha, na mkayaonja maovu kwa sababu ya wale mliowazuilia njia ya Mwenyezi Mungu, na mkapata adhabu kubwa.

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ إِنَّمَا عِندَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

96. Wala msiuze ahadi ya Mwenyezi Mungu kwa thamani ndogo. Kilichoko kwa Mwenyezi Mungu ndicho bora kwenu ikiwa mnajua.

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾

97. Mlivyo navyo vitakwisha na vilivyoko kwa Mwenyezi Mungu ndivyo vibakiavyo; na kwa yakini Sisi Tutawapa waliosubiri ujira wao sawa na matendo mazuri waliyokuwa wakiyatenda.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

98. Afanyaye mema, mwanamume au mwanamke, hali yu mumini, basi Tutamhuisha maisha mema; na kwa yakini Tutawapa ujira wao kwa sababu ya (matendo) bora waliyokuwa wakitenda.

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٩﴾

99. Na usomapo Qur'an, basi ujikinge kwa Mwenyezi Mungu (Akulinde) na Shetani afukuzwaye.

Aya 99. Hapa Waislamu wanaambiwa wanaposoma Qur'an wasome, *A'udhu billaahi minashshaitaanir-rajiim*, yaani "Najikinga kwa Mwenyezi Mungu anilinde na Shetani afukuzwaye."

100. Hakika yeye hana nguvu juu ya wale walioamini na wanaomtegemea Mola wao.

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَٰنٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠٠﴾

101. Nguvu yake ni juu ya wale tu wanaomfanya rafiki na wale wanaomshirikisha (Mwenyezi Mungu).

إِنَّمَا سُلْطَٰنُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُم بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠١﴾

FUNGU 14

102. Na Tunapoibadili Ishara mahali pa Ishara (nyingine), hali Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye sana Anayoyateremsha, wanasema: Wewe ni mzushi tu. Siyo! wengi wao hawajui.

وَإِذَا بَدَّلْنَآ ءَايَةً مَّكَانَ ءَايَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوٓا إِنَّمَآ أَنتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

103. Sema: Roho Takatifu ameiteremsha kutoka kwa Mola wako kwa haki, ili kuwaimarisha wale walioamini, na kuwa mwongozo na habari njema kwa waliosilimu.

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٣﴾

104. Na bila shaka Tunajua kwamba wanasema: Yuko tu mtu anayemfundisha. Lugha ya yule wanayemwelekea ni ya kigeni na hii ni lugha ya Kiarabu chenye bayana.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَٰذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُّبِينٌ ﴿١٠٤﴾

Aya hii inawaambia waaminio ya kwamba njia iliyo bora ya kuzilinda neema walizopewa na Mwenyezi Mungu ni ya kwamba waombe Mungu awalinde na mashambulio ya Shetani.

Aya 102. *Tunapoibadili Ishara,* yaani tunapoondoa Ishara (ya adhabu) au kuikawiza kwa sababu ya watu kuonyesha mabadiliko mema. Neno "Aya" lililotumiwa hapa na ambalo tumelifasiri "Ishara" kama desturi, limewafanya watu wengine wadhanie kuwa zinazobadilishwa ni Aya za Qur'an: kisha wanasema kwamba kuna Aya zilizotanguka. Katika Aya hii hakuna habari za kutanguka au kutangua Aya. Hakuna hadithi hata moja inayoeleza kuwa Mtume *s.a.w.* alipata kutaja Aya yo yote iliyotanguka, wala hakuna katika Qur'an Aya zinazopinzana zinazoweza kusemwa kuwa zimetanguana.

Aya 104. *Yuko tu mtu anayemfundisha.* Makafiri wanaposhindwa katika mabishano, hoja yao ya mwisho huwa: Muhammad alifundishwa na mtu mwingine. Hoja hii inaletwa na maadui wote wa Uislamu. Hasa mapadre wamejitahidi sana kuonyesha ya kwamba Mtume aliambiwa na watu wengine, naye akatunga Qur'an. Ukisoma vitabu vyao utashangaa jinsi walivyotanga-tanga na maneno haya ya upotevu. Dr. Rousche, katika Kitabu chake kiitwacho "Jinsi dini ya Islam ilivyotungwa," amekusanya majina ya mataifa yote aliyoyajua na ameandika ya kwamba

105. Hakika wale wasioziamini Ishara za Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu Hawaongozi, nao watapata adhabu iumizayo.

106. Wanaozua uwongo ni wale tu wasioziamini Ishara za Mwenyezi Mungu, na hao ndio waongo.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٦﴾

Mtume aliiga mafundisho ya Waarabu, Wahindi, Waparsi, Wakristo na Mayahudi. Padre Rodwell ametaja vitabu kama Mischna, Targum, Talmud, Mid. Rab, Midr Jalkut na vinginevyo na amedai kwamba mafundisho ya Qur'an yamechukuliwa toka vitabu hivyo. Huo ndio mwendo wa wakadhibishaji wote wa Mitume. Wako watu wengi ambao baada ya upelelezi mwingi wamethibitisha kwamba mafundisho ya Injili yamechukuliwa katika Torati, Talmud, na maandiko ya Wabudha.

Qur'an si Sheria ya kwanza, kwa hiyo haina budi mafundisho yake mengine yafanane na baadhi ya mafundisho yaliyomo katika Vitabu vya zamani. Injili inafanana na Taurati katika mambo mengi, kama si yote. Basi je, tuseme Yesu aliiba maneno ya Taurati akayaita Injili yake? Na kama mtu asema Musa hakufunuliwa cho chote na Mungu, bali alikwenda kaa mlimani peke yake akaandika amri kumi mwenyewe na kuwaletea wana wa Israeli, Wakristo watajibuje? Ama watu walio kabla ya Musa hawakumjua Mungu Mmoja? Au je Sheria yenye kukataza uwongo, uuaji, unyang'anyi n.k.w. mtu hawezi kuitunga pasipo kuambiwa na Mungu. Hata Waafrika, kabla ya kufikiwa na taifa lo lote walimjua Mungu, walihimiza mema na walikataza mabaya.

Hapana shaka watu walijua mambo mengi mema na mabaya kabla ya kuteremka Qur'an, lakini hawakuwa na Sheria ambayo imekusanya maneno yote na isiyo na ila yo yote. Qur'an ndicho Kitabu cha kwanza chenye sifa hii. Watu wote waliodhani kwamba Qur'an inaweza kutungwa na binadamu waliambiwa wazi wazi wakusanyike pamoja na walete sura moja tu kama ya Qur'an (sura 2:24; 11:14; 17:89; 52:35). Waarabu waliosifika Arabuni kote kwa ufasaha wao wakawa mabubu mbele ya tangazo la Qur'an. Wakristo ambao walikuwa na ujuzi mwingi wa Kiarabu hata wengine wao waliweza kutunga makamusi ya lugha hiyo, walionekana kama hawajui cho chote mbele ya Kitabu ambacho walikiita utungaji wa Muhammad. Siku hizi elimu imeongezeka sana na mapadre wamekwisha jua vitabu vyote wanavyomshuku Mtume kuvisoma, na wamekwisha tembelea nchi zote alikosafiri yeye toka utoto wake mpaka kutawafu kwake, na pia wameelewa makosa yote wanayojisingizia kuyakuta katika Qur'an, basi wakutane wote pamoja na wajaribu kuandika kitabu kama Qur'an. Lakini wasipoweza, wala hawataweza kamwe, basi waogope Moto ulioandaliwa makafiri.

Watu wanaosema ya kwamba Mtume s.a.w. aliambiwa na watu wa Kitabu, hawaelezi wale watu walikuwa na dini gani. Kama wao walimwambia Mtume hali wangali Mayahudi na Wakristo, walivumiliaje dini yao iharibiwe nao wakae kimya? Kama walisilimu, walipataje kuamini hali walijua ya kwamba yote wanayosomewa ni yale tu wanayomwandikisha Mtume? Na ikiwa walikuwa wanafiki, waliwezaje kusubiri waliposikia Qur'an ikisema kuwa wanafiki ndio wako katika daraja ya chini kabisa ya moto? Tena yeye aliwapa nini, au aliwatisha namna gani hata wakakubali kumwambia habari zote za dini zao na wasifichue siri? Linalostaajabisha zaidi ni hili ya kwamba mapadre wanasema, wasaidizi wa Mtume walikuwa wapuuzi, nao walimwambia maneno yasiyo sahihi. Mtu aliyekuwa na habari zote za Bara Arabu na Uajemi na Bara Hindi pamoja na habari zao na kajua dini zao, alishindwaje kuajiri watu wenye elimu, ambao wangeweza kumletea maandiko ya asili ya Kiyahudi na Kikristo? Hakika mashtaka haya ya mapadre ni kutaabika bure nayo ni maneno yasiyo na kichwa wala miguu.

107. Anayemkataa Mwenyezi Mungu baada ya kwisha kumwamini isipokuwa kwa yule ambaye ameshurutishwa kwa kiwango kinachozidi uwezo wake wa kuvumilia, hali moyo wake unabakia imara katika imani. Lakini wale ambao mioyo yao imeridhika na ukafiri, ghadhabu ya Mwenyezi Mungu itakuwa juu yao, na watapata adhabu kubwa.

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ اِيْمَانِهٖۤ اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَ
قَلْبُهٗ مُطْمَئِنٌّۢ بِالْاِيْمَانِ وَلٰكِنْ مَّنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ
صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللّٰهِ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿١٠٧﴾

108. Hayo ni kwa sababu wameyapenda zaidi maisha ya dunia kuliko Akhera, na ya kwamba Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu makafiri.

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ ۙ وَ
اَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٠٨﴾

109. Hao ndio Mwenyezi Mungu Amepiga muhuri juu ya mioyo yao na masikio yao na macho yao, na hao ndio waghafilikao.

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَ
اَبْصَارِهِمْ ۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْغٰفِلُوْنَ ﴿١٠٩﴾

110. Hakuna shaka ya kwamba hao ndio wenye hasara katika Akhera.

لَا جَرَمَ اَنَّهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿١١٠﴾

111. Kisha hakika Mola wako, kwa wale waliohama baada ya kuteswa, kisha wakajitahidi na wakasubiri, bila shaka Mola wako baada ya hayo ni Msamehevu sana, Mrehemevu.

ثُمَّ اِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِيْنَ هَاجَرُوْا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوْا
ثُمَّ جٰهَدُوْا وَصَبَرُوْۤا ۙ اِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُوْرٌ
رَّحِيْمٌ ﴿١١١﴾

FUNGU 15

112. Siku ambayo kila nafsi itakuja kujitetea, na kila nafsi itapewa sawa na iliyoyafanya, nao hawatadhulumiwa.

يَوْمَ تَاْتِيْ كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَّفْسِهَا وَتُوَفّٰى
كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿١١٢﴾

113. Na Mwenyezi Mungu Ameeleza methali ya mji uliokuwa na amani na utulivu, riziki yake ikaufikia kwa wingi kutoka kila mahali; lakini ukazikufuru neema za Mwenyezi Mungu, kwa hiyo Mwenyezi Mungu Akauonjesha vazi la njaa na hofu kwa sababu ya yale waliyokuwa wakifanya.

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ اٰمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً
يَّاْتِيْهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ
بِاَنْعُمِ اللّٰهِ فَاَذَاقَهَا اللّٰهُ لِبَاسَ الْجُوْعِ وَالْخَوْفِ
بِمَا كَانُوْا يَصْنَعُوْنَ ﴿١١٣﴾

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٤﴾

114. Na aliwafikia Mtume kutoka miongoni mwao; lakini wakamkadhibisha, ndipo adhabu ikawshika hali wamekuwa wadhalimu.

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١١٥﴾

115. Basi kuleni katika vile Alivyowapeni Mwenyezi Mungu, vilivyo halali na vizuri; na shukuruni neema za Mwenyezi Mungu ikiwa ninyi mnamwabudu Yeye tu.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۖ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٦﴾

116. Amewaharimishieni tu nyamafu na damu na nyama ya nguruwe na achinjwaye kwa jina lisilokuwa la Mwenyezi Mungu. Lakini anayeshurutishwa, bila kuasi wala kuruka mipaka, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَٰذَا حَلَالٌ وَهَٰذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٧﴾

117. Na msiseme, kwa sababu ya uongo usemao ndimi zenu, hii ni halali na hii ni haramu, msije mkamzulia uwongo Mwenyezi Mungu. Hakika wale wamzuliao uwongo Mwenyezi Mungu hawatafaulu.

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٨﴾

118. Baada ya starehe ndogo watapata adhabu iumizayo.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ ۖ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٩﴾

119. Na ambao ni Mayahudi, zamani Tuliwaharimishia Tuliyokuhadithia. Na Sisi Hatukuwadhulumu, bali walikuwa wakijidhulumu wenyewe.

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٠﴾

120. Kisha hakika Mola wako kwa wale waliofanya ubaya kwa ujinga, kisha wakatubia baada ya hayo na wakatenda mema, bila shaka Mola wako baada ya hayo ni Msamehevu sana, Mrehemevu.

Aya 120. *Kwa wale waliofanya ubaya kwa ujinga,* mradi wake ni kwa ujinga wa kukosa kujua au kutokuwa na utambuzi wa kiroho.

Hapa neno "kwa ujinga" limetumiwa katika maana hiyo ya pili, kwani hakuna haki kumwadhibu mtu asiye na ujuzi wa amri mojapo ambayo hakuifuata.

FUNGU 16

121. Ibrahimu alikuwa taifa katika nafsi yake, akiwa kila mara mtiifu kwa Mwenyezi Mungu, daima mwenye kuegemea Kwake; bila shaka hakuwa miongoni mwa washirikina;

إِنَّ إِبْرٰهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِّلّٰهِ حَنِيفًا ۖ وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢١﴾

122. Azishukuruye daima neema Zake; Akamchagua na kumwongoza kwenye njia iliyonyooka.

شَاكِرًا لِّأَنْعُمِهِ ۚ اجْتَبٰهُ وَهَدٰهُ إِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٢٢﴾

123. Na Tukampa wema katika dunia, na hakika yeye katika Akhera atakuwa miongoni mwa watu wema.

وَآتَيْنٰهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۖ وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِينَ ﴿١٢٣﴾

124. Kisha Tukakufunulia ya kwamba ufuate mila ya Ibrahimu (aliyekuwa) mtii kamili, wala hakuwa miongoni mwa washirikina.

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٤﴾

125. Sabato iliwekwa juu ya wale waliohitilafiana kumhusu yeye Ibrahimu na dini yake na kwa hakika Mola Wako Atahukumu baina yao siku ya Kiyama kuhusu yale waliyokuwa wakihitilafiana.

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ ۚ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٥﴾

126. Uite (watu) kwenye njia ya Mola wako kwa hekima na mauidha mema, na ujadiliane nao kwa namna iliyo bora. Hakika Mola wako ndiye Humjua sana aliyepotea katika njia Yake, naye ndiye Awajuaye sana walioongoka.

ادْعُ إِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۖ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۖ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٦﴾

Aya 121. Ibrahimu alikuwa taifa katika nafsi yake ina maana kwamba yeye alikuwa na mbegu na uwezo uliohifadhiwa wa kuunda taifa kubwa aliloahidiwa.

Aya 125. Maudhui yako wazi. Hakuna kingine kinachojadiliwa isipokuwa Ibrahimu na ibada yake isiyotikisika na kujitolea kwake muhanga kwa ajili ya Umoja wa Mwenyezi Mungu.

Aya 126. *Bil-hikmat,* "Kwa hekima." Maana zingine za neno hili ni hizi: (1) Elimu au maarifa; (2) adili au haki; (3) uvumilivu au upole; (4) imara; (5) maneno yo yote au mafunzo yaliyo kweli sawa na hali ya wakati; (6) kipawa cha ufunuo; na (7) kinachozuia isiweko tabia ya kijinga (Akrab na Lane)

127. Na mkijilipiza, basi jilipizeni sawa na vile mlivyoonewa; na kama mkisubiri, hakika huo ni ubora kwa wanaosubiri.

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ
وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٧﴾

128. Na subiri, na kusubiri kwako hakuwi ila kwa (msaada wa) Mwenyezi Mungu tu; wala usiwahuzunikie, wala usiwe katika dhiki kwa sababu ya hila wanazozifanya.

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ
وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٨﴾

129. Kwa hakika Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wale wanaomcha, na wale wafanyao wema.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
مُحْسِنُونَ ﴿١٢٩﴾ ع

Aya 129. Aya hii ya mwisho inaonyesha bishara ya kuwa Waislamu mwishoni watashinda, na maadui zao watashindwa, na jambo hili litaonyesha ni wao waliokuwa wacha Mungu na watendao mema, na kwamba ndio walioifuata haki.

Muttaqii (amchaye Mungu) ni mtu anayefungamana kabisa na Mwenyezi Mungu hata Mungu Mwenyewe anakuwa Mlinzi wake anayemkinga na kila maovu. *Muhsin* (mtenda wema) ni mtu ambaye baada ya yeye mwenyewe kufika chini ya ulinzi wa Mwenyezi Mungu anajaribu kuwakusanya wengine na kuwaleta chini ya ulinzi wa Mwenyezi Mungu pia. Hivyo cheo cha *muhsin* ni kikubwa zaidi kuliko cha *muttaqii.*

سُوْرَةُ بَنِىْ اِسْرَاءِيْلَ مَكِّيَّةٌ وَّ هِىَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ اثْنَتَا عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ اثْنَا عَشَرَ رُكُوْعًا

17. SURA BANII ISRAAIIL

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 12 na Aya 112 pamoja na Bismillahi

JUZU 15

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Utukufu ni wa Yule Ambaye Alimpeleka mtumishi wake usiku kutoka msikiti Mtakatifu mpaka Msikiti wa mbali ambao Tumevibariki vilivyoko pembezoni mwake, ili Tumwonyeshe baadhi ya Ishara Zetu. Hakika Yeye peke Yake Ndiye Mwenye kusikia, Mwenye kuona.

سُبْحٰنَ الَّذِىْٓ اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِىْ بٰرَكْنَا حَوْلَهٗ
لِنُرِيَهٗ مِنْ اٰيٰتِنَا ؕ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ ②

3. Na Tulimpa Musa Kitabu, na Tukakifanya mwongozo kwa wana wa Israeli, (wakiambiwa): Msishike mlinzi badala Yangu.

وَاٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَجَعَلْنٰهُ هُدًى لِّبَنِىْٓ
اِسْرَآءِيْلَ اَلَّا تَتَّخِذُوْا مِنْ دُوْنِىْ وَكِيْلًا ③

Sura hii imeitwa *Banii Israaiil* kwa sababu inaeleza mambo ya maana katika historia ya wana wa Israeli na mambo yaliyowapitia katika dini. Pia inaitwa *Israa* kwa kuwa imeanza na habari ya Njozi kuu ya Mtume *s.a.w.* inayohusu Safari ya Usiku aliyokwenda Yerusalem ambayo ni mojawapo katika mambo makubwa yaliyoelezwa katika sura hii.

Baadhi ya wafasiri wanaeleza ya kuwa rai ya wanazuoni wa Kiislamu inakubali ya kuwa sura hii yote ni ya Makka (Muhit), lakini wanazuoni wengine wanaona ya kuwa Aya 2-8 ni za Madina.

Aya 2. Aya hii inaeleza habari ya *Israa* (safari ya usiku) ya Mtume *s.a.w.* Katika Aya 61 safari hii ya usiku imeitwa *Ru'yaa* (yaani, Njozi); hivyo tunakuta ya kuwa masahaba kadha wa kadha na baadhi ya wanachuoni wa baadaye wa Kiislamu, kwa mujibu wa Aya hii ya 61 wamesema kuwa *Israa* ni njozi. Kwa mfano Ibni Is'hak na Ibni Jarir wanaeleza ya kwamba Mu'aawiya alipoulizwa habari za *Israa* alijibu ya kwamba ilikuwa ni njozi ambayo ilikuja tokea kuwa kweli (Manthur, jalada 4 uk. 197). Bi Aisha pia, inaelezwa, alikuwa na maoni hayo hayo (Hisham na Ma'aad, jalada 1).

Njozi hii ilikuwa bishara. Kusafiri kwenda *msikiti ulio mbali* mradi wake ni kuhamia kwa Mtume Madina ambako ilikuwa ajenge msikiti ambao ulikadiriwa baadaye uwe Kituo cha Dini zote. Na Mtume *s.a.w.* kujiona katika njozi anawasalisha Manabii wote waliokufa zamani mradi wake ni kuwa hii Dini mpya ya Islam ilikuwa ya kuenea dunia nzima na wafuasi wa kila dini kuiingia. Kadhalika kwenda Yerusalem katika njozi mradi wake unaweza kuwa ya kwamba atatawala katika nchi ile. Bishara hii ilitimia katika siku za Ukhalifa wa Seyidna Umar.

4. (Na pia Tuliwaambia) wazao wa wale Tuliowapandisha (katika jahazi) pamoja na Nuhu. Hakika yeye alikuwa Mtumishi mwenye shukurani nyingi.

ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ٣

5. Na Tukawafunulia wana wa Israeli katika Kitabu: Bila shaka ninyi mtafanya uharibifu katika nchi mara mbili, na kwa yakini mtaasi uasi mkubwa.

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ
فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا ٤

6. Basi ulipofika wakati wa kutekelezwa onyo la kwanza kati ya yale mawali, Tukapeleka dhidi yenu baadhi ya watumishi Wetu waliokuwa na nguvu kubwa za kivita ambao walipenya ndani kabisa katika majumba yenu, na ni onyo ambalo ilikuwa lazima litekelezwe.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا
أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا
مَفْعُولًا ٥

7. Kisha Tukawarudishieni nguvu juu yao, na Tukawasaidieni kwa mali na watoto, na Tukawafanyeni kundi jingi sana.

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ٦

8. Kama mkifanya wema, mtajifanyia wema nafsi zenu; na kama mkifanya ubaya, basi mtajifanyia wenyewe. Basi itakapofika ile saa iliyoahidiwa ya siku za mwisho watawafanyeni vibaya na watauingia msikiti kama walivyouingia mara ya kwanza na kukiangamiza kabisa kila watakachokiteka.

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا
الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا
تَتْبِيرًا ٧

Aya 6. *Ilipofika ahadi ya kwanza.* Msiba wa kwanza uliwafikia Waisraeli baada ya Nabii Daudi na wa pili baada ya Nabii Isa.

Aya 8. Aya hii inaeleza habari za Mayahudi kuangukia katika maovu mara ya pili na adhabu zilizowafikia kwa makosa hayo. Walimsulubisha Nabii Isa wakitaka kumwua kifo cha laana cha msalabani, na wakauvunja Mwendeleo wake. Hivyo Mwenyezi Mungu akawafikishia adhabu ya kutisha wakati majeshi ya Warumi yaliyoongozwa na Titus katika mwaka 70 A.D yalipoharibu nchi na kwa kitisho kisicho na mfano mji wa Yerusalem ukateketezwa, na Hekalu la Nabii Suleimani likachomwa na kuanguka (Enc. Bib., chini ya Yerusalem).

9. (Hata sasa) huenda Mola wenu Akawarehemuni; na kama mtarudia (mwendo wenu wa kwanza), Sisi pia Tutarudia; na Tumeifanya Jahanamu kuwa gereza kwa ajili ya makafiri.

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يَرْحَمَكُمْ ۚ وَإِنْ عُدتُّمْ عُدْنَا ۘ وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴿٩﴾

10. Hakika Qur'an hii inaongoza kwenye yale yaliyonyoka kabisa; na inawapa habari njema waaminio, wafanyao vitendo vizuri, ya kwamba watapata malipo makubwa.

إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿١٠﴾

11. Na ya kwamba wale wasioiamini Akhera Tumewaandalia adhabu iumizayo.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Na mwanadamu huomba shari kama vile aombavyo heri; na mwanadamu ni mwenye haraka sana.

وَيَدْعُ الْإِنسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ ۖ وَكَانَ الْإِنسَانُ عَجُولًا ﴿١٢﴾

13. Na Tumefanya usiku na mchana kuwa Ishara mbili; kisha Tumeifuta Ishara ya usiku na Tukaifanya Ishara ya mchana iangazayo, ili mtafute fadhili itokayo kwa Mola wenu, na mpate kujua idadi ya miaka na hesabu; na kila kitu Tumekieleza waziwazi.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ ۖ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ ۚ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ﴿١٣﴾

14. Na kila mwanadamu Tumemfungia matendo yake shingoni mwake; na Tutamtolea siku ya Kiyama daftari atakayoikuta imekunjuliwa.

وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٤﴾

Aya 12. *Na mwanadamu huomba shari kama vile aombavyo heri.* Siyo mradi wa Aya hii kuwa kuna mtu ambaye anaweza kuwa mpumbavu hata afike kumwomba Mungu ampelekee ubaya. Mradi wake ni huu kwamba mwanadamu humwomba Mwenyezi Mungu kwa maneno ya mdomo kuwa ampe heri, hali kwa matendo yake mabaya anaikaribisha chuki na adhabu ya Mungu. Na namna hii matendo yake yanakadhibisha maneno yake.

Aya 14. *Na kila mwanadamu Tumemfungia matendo yake shingoni mwake.* Ndiyo kusema, hakuna tendo lo lote la mtu linalopotea bure; kila tendo lake lazima litoe matunda, mema au mabaya. Kufunga matendo yake shingoni mwake inaonyesha kwamba matendo yake yatamng'ang'ania moja kwa moja, na matokeo yake yatakuwa pamoja naye daima.

15. Soma daftari yako. Nafsi yako inakutosha leo kukuhesabia.

اِقْرَاْ كِتٰبَكَ ؕ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيْبًا ؕ ﴿١٥﴾

16. Anayeongoka, basi anaongoka kwa ajili ya nafsi yake tu; na anayepotea, basi anapotea kwa hasara (ya nafsi) yake. Wala hatabeba mbebaji mzigo wa mwingine. Nasi si waadhibishao mpaka Tumepeleka Mtume.

مَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَدِىْ لِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ؕ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزْرَ اُخْرٰى ؕ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِيْنَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُوْلًا ﴿١٦﴾

17. Na Tunapokusudia kuuangamiza mji tunawaachia wenye uwezo wa kiuchumi miongoni mwao kufanya watakavyo. Ndipo wanajiingiza katika mambo yote ya dhambi yaliyo humo, kiasi kwamba sasa inakuwa ni jambo la haki mji huo kuhukumiwa. Kisha Tunauangamiza maangamizo makubwa.

وَاِذَآ اَرَدْنَآ اَنْ نُّهْلِكَ قَرْيَةً اَمَرْنَا مُتْرَفِيْهَا فَفَسَقُوْا فِيْهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنٰهَا تَدْمِيْرًا ﴿١٧﴾

18. Na vingapi Tumeangamiza katika vizazi baada ya Nuhu! Na Mola wako Anatosha kwa dhambi za watu Wake kuwa Mwenye habari, Aonaye.

وَكَمْ اَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُوْنِ مِنْۢ بَعْدِ نُوْحٍ ؕ وَكَفٰى بِرَبِّكَ بِذُنُوْبِ عِبَادِهٖ خَبِيْرًاۢ بَصِيْرًا ﴿١٨﴾

19. Anayetaka (dunia hii) ipitayo upesi, Tutamharakishia humo Tunayoyataka - kwa yule Tumtakaye; kisha Tumemfanyia Jahanamu, ataiingia akidharauliwa, akifukuzwa.

مَنْ كَانَ يُرِيْدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهٗ فِيْهَا مَا نَشَآءُ لِمَنْ نُّرِيْدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهٗ جَهَنَّمَ ۚ يَصْلٰىهَا مَذْمُوْمًا مَّدْحُوْرًا ﴿١٩﴾

20. Na aliyetaka Akhera na kuifanyia juhudi - juhudi inayopasa, naye yu mumini, basi hao ndio juhudi yao itakubaliwa.

وَمَنْ اَرَادَ الْاٰخِرَةَ وَسَعٰى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَّشْكُوْرًا ﴿٢٠﴾

21. Wote Tunawasaidia, hawa na hawa, katika kipawa cha Mola wako; na kipawa cha Mola wako hakikuzuiliwa.

كُلًّا نُّمِدُّ هٰٓؤُلَآءِ وَهٰٓؤُلَآءِ مِنْ عَطَآءِ رَبِّكَ ؕ وَمَا كَانَ عَطَآءُ رَبِّكَ مَحْظُوْرًا ﴿٢١﴾

Aya 16. *Wala hatabeba mbebaji mzigo wa mwingine,* mradi wake ni kuwa kila mtu atapata matokeo ya matendo yake. Mtu mwingine hatahukumiwa kwa kosa lisilokuwa lake.

Nasi si waadhibishao mpaka Tumepeleka Mtume. Hii ni kanuni nyingine ya Mwenyezi Mungu ya kuwa hawaadhibu watu mpaka amewatumia Mwonyaji. Kanuni hii pia imeelezwa katika sura hizi: 67:9-10; 39:72; 35:38 na 28:60.

Aya 21. Aya hii inaondoa wasiwasi ambao ungeweza kutokea kwa kusoma Aya ya 19

22. Tazama jinsi Tulivyowafadhili baadhi yao kuliko wengine; na bila shaka Akhera ni yenye vyeo vikubwa zaidi, na yenye fadhili kubwa zaidi.

انْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ ؕ وَلَلْاٰخِرَةُ اَكْبَرُ دَرَجٰتٍ وَّ اَكْبَرُ تَفْضِيْلًا ﴿٢٢﴾

23. Usifanye mungu mwingine pamoja na Mwenyezi Mungu usije ukakaa hali ya kudharauliwa (na) kutupwa.

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُوْمًا مَّخْذُوْلًا ﴿٢٣﴾ ع

FUNGU 3

24. Na Mola wako Ameagiza kuwa msimwabudu ye yote ila Yeye tu, na kufanya wema kwa wazazi; kama mmoja wao au wote wawili wakifikia uzee pamoja nawe, katu usiwaambie neno lo lote lenye kuashiria kwamba umechukia wala usiwakemee, bali zungumza nao kwa maneno ya ukarimu.

وَقَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُوْٓا اِلَّآ اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا ؕ اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَآ اَوْ كِلٰهُمَا فَلَا تَقُلْ لَّهُمَآ اُفٍّ وَّلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيْمًا ﴿٢٤﴾

---

kwamba ni matendo ya waaminio tu yanayopewa malipo. Aya hii inatuambia kwamba msaada wa Mwenyezi Mungu ni wa namna mbili: (1) Msaada wa jamii, unaofanya matendo na juhudi zilizo njema za watu wote, Waislamu, Wakristo, Mayahudi, Mabanyani n.k.w. yalete faida sawa na kadiri yalivyo, na (2) fadhili maalumu na msaada maalumu wa Mwenyezi Mungu unaohusu mambo ya kiroho na ambao hupewa watumishi wakweli tu wa Mwenyezi Mungu, na wananyimwa wasioamini.

Aya 24. Mtume *s.a.w.* kwa mujibu wa Aya za Qur'an alitia mkazo kuwatumikia wazazi kwa huruma na wema. Safari moja mtu mmoja alimwuliza: "Haki ya wazazi ni nini?" Mtume *s.a.w.* alijibu, "Wazazi - mama na baba, ndio Pepo kwa ajili yako na ndio Moto kwa ajili yako" (Kashful-Ghummah). Yaani , kama utawatumikia vizuri utapata Pepo, waila, Moto. Pia inasimuliwa ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa anasema: "Anayependa ya kuwa umri wake uzidi, na riziki yake ikunjuke, basi awafanyie wema wazazi wake, auunganishe ujamaa wake" (Kashful-Ghummah). Ibni Abbas anasema ya kuwa safari moja mtu mmoja alifika kwa Mtume *s.a.w.* na akamhadithia akasema: "Mimi nimefanya dhambi kubwa. Je naweza kutubu?" Mtume *s.a.w.* akamwuliza, Je, unaye mama? Akajibu, La. Akamwuliza, Unaye mama mkubwa au mama mdogo? Akasema, Naam. Mtume *s.a.w.* akasema, Basi umtendee wema.

Katika Hadithi nyingine imesimuliwa ya kuwa Mtume *s.a.w.* alisema, "Amefedheheka, Amefedheheka. Mtu akamwuliza, Nani? Mtume *s.a.w.* akamjibu, Yule ambaye ana baba na mama, wote wawili au mmoja wao katika uzee wao, kisha hakuwafanyia wema na kuingia Peponi" (Kashful-Ghummah).

25. Na uwainikie bawa la unyenyekevu kwa huruma. Na useme: Mola wangu, Uwarehemu kama walivyonilea katika utoto.

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ
رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٥﴾

26. Mola wenu Anajua sana yaliyomo mioyoni mwenu; kama mkiwa wema, basi hakika Yeye ndiye Mwenye kughofiria waelekeao.

رَّبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٦﴾

27. Na umpe ndugu haki yake, na maskini na msafiri, wala usitapanye (mali yako) kwa ubadhiri.

وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ
وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٧﴾

28. Hakika watumiao kwa ubadhiri ni ndugu za mashetani; na Shetani ndiye asiyemshukuru Mola wake.

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٨﴾

29. Na kama unatengana nao kwa kutafuta rehema ya Mola wako unayoitumai, basi sema nao kwa maneno laini.

وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ
تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا ﴿٢٩﴾

30. Na wala usiufanye mkono wako ufungiwe shingoni mwako kwa ubahili uliokithiri, wala usiukunjue kwa ubadhirifu mkubwa; usije ukaishia katika hali ya kulaumiwa na kufilisika.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٣٠﴾

Aya 25. Maneno ya dua iliyo katika Aya hii yanafahamisha ya kuwa katika uzee wazazi wanatakiwa kulelewa kwa uangalifu na upenzi kama wanavyolelewa watoto wadogo.

Aya 27. *Ndugu.* Abu Huraira anasimulia ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa anasema, "Anayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Kiyama basi aunganishe ujamaa." Tena alisema, "Anayependa ya kuwa riziki yake izidishwe na heshima yake ikae siku nyingi, basi aunganishe ujamaa" (Kashful-Ghummah). Katika hadithi nyingine na katika Aya za Qur'an watu wamehimizwa kuangalia udugu na ujamaa.

Msafiri. Mtume *s.a.w.* alisema ya kuwa msafiri anayo haki akaribishwe katika chakula kwa siku tatu bure mahali atakapofika, na kama ananyimwa ana haki ya kutumia nguvu sawa na akili (Dawud, *Kitabul-At'ima).*

Fundisho hili linaweza kutendeka katika nchi ambayo Sheria ya Kiislamu imetawala, maana kwa mujibu wa fundisho hili wenyeji wa mahali wote wanalazimika kumkaribisha msafiri. Kama fundisho hili lingefuatwa, maovu mengi yanayopatikana katika mahoteli na mikahawa yangetoweka.

Aya 30. Aya hii inafundisha njia ya sawa ya mtu kutumia pesa zake. Asiwe bahili na kuacha kuzitumia hata kama anayo haja ya haki, wala asizitumie kwa kuzisambaza ovyo, bali ashike njia ya katikati.

31. Hakika Mola wako Humkunjulia riziki Amtakaye na Hudhikisha. Hakika Yeye kwa watumishi Wake ni Mwenye habari, Aonaye.

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ
كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣١﴾

FUNGU 4

32. Wala msiwaue watoto wenu kwa kuogopa umaskini. Sisi ndio Tunaowaruzuku wao na ninyi pia. Kwa yakini kuwaua ni hatia kubwa.

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ
وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا ﴿٣٢﴾

33. Wala msikaribie zinaa. Hakika hiyo ni kinyaa na ni njia mbaya.

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٣﴾

34. Wala msiue nafsi ambayo Mwenyezi Mungu Amekataza, isipokuwa kwa haki. Na mwenye kuuawa kwa kudhulumiwa, basi Tumeweka mamlaka kwa mrithi wake, hivyo asipite kiasi katika kuua; hakika yeye atasaidiwa.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفْ
فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٤﴾

35. Wala msikaribie mali ya yatima, isipokuwa kwa njia iliyo bora, mpaka afikie balehe yake, na timizeni ahadi. Kwa hakika ahadi itaulizwa.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى
يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ﴿٣٥﴾

Aya 32. Aya hii inakataza kufanya ubahili katika kuwaelimisha na kuwakuza watoto vizuri, maana watoto wasiolishwa na kuvishwa vizuri mara nyingi hufa kwa maradhi. Kadhalika kuwanyima watoto elimu ni kama kuwaua, watakuwa wafu katika mambo ya elimu na katika tabia zao.

Aya hii haisemi habari za mila ya Waarabu ya kuua watoto wa kike ambayo imetajwa katika sura 16:59, 60 na 43:18 na kusemwa kuwa sababu iliyowafanya wawaue binti zao ni kuogopa fedheha na fahari ya uwongo. Lakini sababu iliyotolewa hapa ni kwamba msiue watoto kwa kuogopa umaskini, maana hakuna mpumbavu ambaye anaweza kumpa sumu au kumnyonga au kumchinja mtoto wake baada ya kumzaa kwa kuogopa umaskini. Jambo analoweza kufanya ni kuacha kutoa matumizi mema kwa sababu ya ubahili na kuogopa mali zisiishe akawa maskini.

Kadhalika kuua watoto kunaweza kuwa katika sura ya mtu kuzuia kizazi, ambalo ni jambo lililoruhusiwa ikiwa mwanamke anaweza kufa kwa kuzaa.

Aya 33. Qur'an haisemi kama Biblia, "Usizini;" bali inasema, "Msiikaribie zinaa," ambayo ni amri pana zaidi na inayofaa zaidi. Amri ya Islam inataka mtu asikaribie zinaa kwa kukaribia mambo yanayoweza kumshawishi afanye tendo hilo ovu, kama wanawake na wanaume kuchanganyika ovyo.

Aya 35. Aya hii inaeleza waziwazi ya kuwa mali ya yatima iangaliwe kwa namna itakayoifanya iweze kuzidi. Hapa pia mafundisho ya dini ya Kiislamu yanashinda dini zingine. Hakuna dini nyingine yo yote iliyotoa maelezo mengi namna hii kwa kulinda mali ya mayatima.

36. Na timizeni kipimo mpimapo, na pimeni kwa mizani iliyo sawa. Hayo ni wema na bora mwishoni.

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ٣٦

37. Wala usifuate usiyo na elimu nayo. Hakika masikio na macho na moyo - hivyo vyote vitaulizwa.

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ٣٧

38. Wala usitembee katika ardhi kwa maringo; hakika wewe huwezi kuipasua ardhi, wala huwezi kufikia urefu wa milima.

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ٣٨

39. Haya yote ubaya wake mbele ya Mola wako ni uchukizao.

كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ٣٩

40. Hayo ni katika yale Aliyokufunulia Mola wako katika hekima. Wala usiweke pamoja na Mwenyezi Mungu, mungu mwingine, usije kutupwa katika Jahanamu hali ya kulaumiwa (na) kufukuzwa.

ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ
مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا ٤٠

41. Je, Mola wenu Amewachagulieni watoto wanaume na Mwenyewe Akajichukulia wasichana miongoni mwa Malaika? Kwa hakika ninyi mnasema maneno makubwa.

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ٤١

FUNGU 5

42. Na Tumekwisha eleza (kila jambo) katika Qur'an hii kwa namnanamna ili wapate kukumbuka; lakini haiwazidishii ila kuchukia.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ
إِلَّا نُفُورًا ٤٢

43. Sema: Lau wangalikuwa pamoja naye waungu (wengine) kama wasemavyo, hapo wangalitafuta njia ya kufikia kwa Mwenye enzi.

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَىٰ
ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ٤٣

44. Yeye ni Mtakatifu, na Yu juu ya hayo wasemayo, kwa utukufu mkubwa.

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ٤٤

45. Zinamtukuza mbingu saba na ardhi na vilivyomo ndani yao; na hakuna cho chote isipokuwa kinamsabihi kwa

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ

sifa Zake njema; lakini ninyi hamfahamu kutukuza kwao. Hakika Yeye ni Mpole, Anayesamehe.

46. Na unaposoma Qur'an, Tunatia baina yako na baina ya wale wasioamini Akhera pazia iliyostiriwa.

47. Na Tumetia vifuniko mioyoni mwao ili wasiifahamu na masikio yao Tukayatia uziwi. Na unapomtaja Mola wako wa Pekee katika Qur'an, basi wao hugeuza migongo yao kwa chuki.

48. Tunajua sana kwa nini wanasikiliza, wanapokusikiliza na wanaponong'ona, wadhalimu wanaposema: Ninyi hamumfuati isipokuwa mtu aliyelogwa.

49. Tazama jinsi wanavyokupigia mifano; basi wamepotea, hivyo hawawezi kupata njia.

50. Na wakasema: Je, tutakapokuwa mifupa na chembe zilizosagika, je, tutafufuliwa kuwa viumbe wapya?

51. Sema: Kuweni mawe au chuma,

52. Au kiumbe katika vile vinavyoonekana vigumu katika mioyo yenu (hata hivyo mtafufuliwa). Hapo watasema: Ni nani atakayeturudisha? Sema: Ambaye Aliwaumbeni mara ya kwanza. Ndipo watakutikisia vichwa vyao na watasema: Yatakuwa lini hayo? Sema: Huenda yakawa karibu.

53. Siku Atakapowaiteni, na ninyi mtaitika kwa kumsifu na mtafahamu kuwa hamkukaa (duniani) ila kidogo tu.

تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٥﴾
وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ﴿٤٦﴾
وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ
وَقْرًا ۚ وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا
عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٧﴾
نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ
إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا ﴿٤٨﴾
انظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ
سَبِيلًا ﴿٤٩﴾
وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ
خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٥٠﴾
قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥١﴾
أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ ۚ فَسَيَقُولُونَ
مَن يُعِيدُنَا ۖ قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ
فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ
هُوَ ۖ قُلْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥٢﴾
يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن
لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٣﴾

Aya 46. *Pazia* iliyotajwa hapa ni pazia ambayo baadhi ya wakati inakuwa ya kijicho na husuda; wakati mwingine inakuwa ya kujiona mkubwa na fahari ya kabila; wakati mwingine ni kuogopa kudharauliwa na watu na kupata hasara ya mali; au tena ni pazia ya mila na itikadi zinazopendelewa zilizokaa kwa muda mrefu, ambazo zinakingama katika njia ya wasioamini, wakazuilika kuikubali haki n.k.w. Ni pazia iliyofichikana ambayo wasioamini wenyewe hawaioni waziwazi.

FUNGU 6

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿٥٤﴾

54. Na uwaambie watumishi wangu waseme yaliyo bora; maana Shetani huchochea magomvi kati yao. Hakika Shetani kwa mwanadamu ni adui dhahiri.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ ۖ إِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ ۚ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٥﴾

55. Mola wenu Anawajueni sana. Akipenda Atawarehemuni, au Akipenda Atawaadhibuni. Na Hatukukutuma kuwa mlinzi juu yao.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿٥٦﴾

56. Na Mola wako Anawajua sana wote waliomo katika mbingu na ardhi. Na kwa hakika Tuliwapa heshima baadhi ya Manabii kuliko wengine; na Daudi Tulimpa Zaburi.

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٧﴾

57. Sema: Waiteni wale mnaowadai (kuwa waungu) badala Yake; kisha hawataweza kuwaondoleeni dhara wala kubadilisha.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٨﴾

58. Hao wanaowaita, (wenyewe) wanatafuta ukaribiano na Mola wao - (hata) aliye karibu sana miongoni mwao - na wanatumai rehema Zake, na wanaogopa adhabu Yake. Hakika adhabu ya Mola wako ni ya kuogopwa.

وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٩﴾

59. Na hakutakuwa mji ila Sisi Tutauhilikisha kabla ya siku ya Kiyama au kuuadhibu adhabu kali. Hayo yameandikwa katika Kitabu.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا

60. Na hakuna kingetuzuia kuzipeleka Ishara ila ya kwamba watu wa zamani walizikadhibisha. Na Tuliwapa

---

Aya 56. *Zaburi* ina maana ya ngozi za ndama zilizotayarishwa kwa ajili ya maandishi.

Aya 60. *Hatuzipeleki Ishara ila kwa kuhadharisha.* Padre Dale alifurahishwa na wazo la kuikadhibisha Aya hii ya Qur'an. Anaandika, "Miujiza ya Bwana wetu ilikuwa miujiza ya rehema, huruma na upendo" (uk. 625 wa Tafsiri yake). Hata sisi tunasadiki kuwa Yesu alionyesha miujiza

Wathamudi ngamia jike kuwa Ishara dhahiri, lakini wakamdhulumu. Na Hatuzipeleki Ishara ila kwa kuhadharisha.

الْأَوَّلُونَ ۚ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا
بِهَا ۚ وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٦٠﴾

61. Na (kumbuka) Tulipokuambia: Hakika Mola wako Amewazunguka watu. Na Hatukuifanya njozi ile Tuliyokuonyesha ila kwa kuwajaribu watu, na (pia) mti uliolaaniwa katika Qur'an. Na Tunawahadharisha, lakini haiwazidishii ila uasi mkubwa.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ ۚ وَمَا جَعَلْنَا
الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ
الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ ۚ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ
إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦١﴾

FUNGU 7

62. Na (kumbuka) Tulipowaambia Malaika: Mtiini Adamu, basi wakamtii isipokuwa Ibilisi. Akasema: Je, nimtii yule Uliyemwumba kwa udongo.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا
إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦٢﴾

63. Akasema: Unaonaje, huyu ndiye Umempa heshima zaidi kuliko mimi? Kama Ukinipa muda mpaka siku ya Kiyama, bila shaka nitawashika wazao wake ila wachache.

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَٰذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ
إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٣﴾

64. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Ondoka! Na atakayekufuata miongoni mwao, basi hakika Jahanamu ndiyo malipo yenu, malipo kamili.

قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ
جَزَاءً مَوْفُورًا ﴿٦٤﴾

65. Na uwavute uwezao miongoni mwao kwa sauti yako, na uwakusanyie wapandao farasi wako, na waendao kwa

وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ
عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ

---

ya huruma na upendo. Mwujiza wake wa kwanza tu ulikuwa kutengeneza pombe nyingi arusini (Yohana 2:1-11). Huo ndiyo mwujiza wa upendo. Mwujiza wa huruma na rehema ulionekana alipotoa pepo (mizuka) wachafu katika mtu mmoja na akawatuma pepo hao katika kundi kubwa la nguruwe. "Wale pepo wachafu wakatoka, wakaingia katika wale nguruwe; nalo kundi lote likatelemka kwa kasi gengeni, wakaingia baharini, wapata elfu mbili; wakafa baharini" (Marko 5:13). Mtu ambaye nguruwe zake elfu mbili walizamishwa bure baharini kweli kweli aliona ameshukiwa na rehema nyingi za 'Bwana.' Labda ni kwa sababu hii watu wa huko "Wakaanza kumsihi aondoke mipakani mwao" (Marko 5"17).

Aya 61. *Njozi.* Neno njozi hapa mradi wake ni ile njozi ya *Israa* aliyoona Mtume *s.a.w.* ambayo tumeeleza habari zake mwanzo wa sura hii. Bibi Aisha alisema, "Mtume *s.a.w.* kiwiliwili chake hakikupotea bali alifanyiwa *Israa* kwa roho tu" (Ibni Is'hak).

miguu wako, na ushirikiane nao katika mali na watoto na uwaahidi. Lakini Shetani hawaahidi ila udanganyifu.

66. Hakika watumishi Wangu huna mamlaka juu yao. Na Mola wako Anatosha kuwa Mlinzi.

67. Mola wenu ndiye Anayewaendesheeni merikebu katika bahari ili mtafute fadhili Zake. Bila shaka Yeye ni Mrehemevu kwenu

68. Na inapowafikieni taabu katika bahari, hupotea wale mnaowaita isipokuwa Yeye tu. Lakini Anapowafikisheni salama nchi-kavu, mnakengeuka; na mwanadamu ndiye akufuruye sana.

69. Je, mmesalimika ya kuwa Hatawadididimizeni upande wa nchi-kavu au kuwapelekeeni tufani ya mchanga, kisha msipate mlinzi?

70. Au mmesalimika ya kuwa Hatawarudisheni humo (baharini) mara ya pili na kuwapelekeeni upepo mkali, na Awazamisheni kwa sababu mmekufuru; kisha hamtapata msaidizi juu Yetu kwa (adhabu) hii.

71. Na hakika Tumewaheshimu wanadamu na Tumewabeba barani na baharini, na Tumewaruzuku katika vitu vizuri, na Tumewatukuza kuliko wengi wa wale Tuliowaumba, kwa utukufu mkubwa.

وَالْاَوْلَادِ وَعِدْهُمْ ۭ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطٰنُ اِلَّا غُرُوْرًا ﴿٦٥﴾

اِنَّ عِبَادِيْ لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطٰنٌ ۭ وَكَفٰى بِرَبِّكَ
وَكِيْلًا ﴿٦٦﴾

رَبُّكُمُ الَّذِيْ يُزْجِيْ لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوْا
مِنْ فَضْلِهٖ ۭ اِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيْمًا ﴿٦٧﴾

وَاِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُوْنَ اِلَّآ
اِيَّاهُ ۚ فَلَمَّا نَجّٰىكُمْ اِلَى الْبَرِّ اَعْرَضْتُمْ ۭ وَكَانَ
الْاِنْسَانُ كَفُوْرًا ﴿٦٨﴾

اَفَاَمِنْتُمْ اَنْ يَّخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ اَوْ يُرْسِلَ
عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوْا لَكُمْ وَكِيْلًا ﴿٦٩﴾

اَمْ اَمِنْتُمْ اَنْ يُّعِيْدَكُمْ فِيْهِ تَارَةً اُخْرٰى فَيُرْسِلَ
عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيْحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ۙ
ثُمَّ لَا تَجِدُوْا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهٖ تَبِيْعًا ﴿٧٠﴾

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيْٓ اٰدَمَ وَحَمَلْنٰهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
وَرَزَقْنٰهُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ وَفَضَّلْنٰهُمْ عَلٰي كَثِيْرٍ مِّمَّنْ
خَلَقْنَا تَفْضِيْلًا ﴿٧١﴾ ع

FUNGU 8

72. Siku Tutakapowaita kila watu pamoja na viongozi wao; basi atakayepewa daftari yake kwa mkono wake wa kulia, hao watasoma daftari yao, wala hawatadhulumiwa hata kidogo.

يَوْمَ نَدْعُوْا كُلَّ اُنَاسٍۭ بِاِمَامِهِمْ ۚ فَمَنْ اُوْتِيَ كِتٰبَهٗ
بِيَمِيْنِهٖ فَاُولٰۗىِٕكَ يَقْرَءُوْنَ كِتٰبَهُمْ وَلَا يُظْلَمُوْنَ فَتِيْلًا ﴿٧٢﴾

73. Na aliye kipofu katika (dunia) hii, basi atakuwa kipofu katika Akhera, na Atakuwa aliyeipotea zaidi njia.

وَمَنْ كَانَ فِي هَٰذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ
سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

74. Na hakika walikuwa karibu kukuadhibu kwa sababu ya yale Tuliyokufunulia ili upate kututungia badala ya haya; na hapo bila shaka wangalikufanya rafiki mkubwa.

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ ۖ وَإِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾

75. Na kama Tusingalikuimarisha (kwa Qur'an hii) kwa yakini ungalikuwa karibu kuwaelekea kidogo.

وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا
قَلِيلًا ﴿٧٤﴾

76. Hapo bila shaka Tungalikuonjesha adhabu kubwa ya maisha na adhabu kubwa ya mauti; kisha usingepata msaidizi juu Yetu.

إِذًا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا
تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

77. Na kwa hakika wako karibu kukufukuza katika nchi ili wakutoe humo; na ndipo wasingalikaa nyuma yako ila (muda) kidogo tu.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ
مِنْهَا ۖ وَإِذًا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾

78. Ndiyo desturi ya wale Tuliowatuma kabla yako katika Mitume Wetu; wala hutapata mabadiliko katika desturi Yetu.

سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا ۖ وَلَا تَجِدُ
لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

FUNGU 9

79. Usimamishe Sala jua linapopinduka mpaka giza la usiku, na kusoma Qur'an alfajiri. Hakika kusoma Qur'an alfajiri kunakubaliwa (sana).

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَىٰ غَسَقِ اللَّيْلِ وَ
قُرْآنَ الْفَجْرِ ۖ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾

Aya 73. Aya hii inaeleza ya kwamba watu wasiotumia vema macho yao ya kiroho katika maisha haya, watayalemaza, hata katika Akhera watajiona wamefufuka vipofu. Qur'an imewaita" vipofu" watu wasiofikiria Ishara za Mwenyezi Mungu.

Aya 79. *Duluuki-sh-shams.* Tamko hili lina maana tatu: (a) Jua linapopinduka; (b) Jua linapokuwa rangi ya manjano; na (c) Jua linapotua (Akrab).

Maneno ya Aya hii yanaonyesha nyakati tano za Sala. Neno *duluuk* linaonyesha nyakati za Sala za Adhuhuri na Alasiri na Magharibi. Maneno *ghasaqillail* yanakusanya nyakati za Sala ya Magharibi, lakini hasa Sala ya Isha. Na *Qur'aanul-fajr* (kusoma Qur'an alfajiri) yanaonyesha Sala ya Alfajiri.

80. Na katika usiku, pia amka (uisome): ndiyo ibada zaidi kwako. Huenda Mola wako Akakuinua cheo kinachosifika.

وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَّكَ ۖ عَسٰٓى اَنْ يَّبْعَثَكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا ۝٨٠

81. Na sema: Mola wangu Uniingize mwingizo mwema, na Unitoe kutoka kwema. Na Unipe nguvu kutoka Kwako isaidiayo.

وَقُلْ رَّبِّ اَدْخِلْنِىْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِىْ مُخْرَجَ
صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّىْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ۝٨١

82. Na sema: Ukweli umefika na uwongo umetoweka; hakika uwongo ndiyo wenye kutoweka.

وَقُلْ جَآءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ ۚ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ
زَهُوْقًا ۝٨٢

83. Na Tunateremsha pole pole katika Qur'an (mafundisho) ambayo ni ponyo na rehema kwa waaminio; wala hayawazidishii wadhalimu ila hasara tu.

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْاٰنِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَّرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِيْنَ ۙ وَلَا يَزِيْدُ الظّٰلِمِيْنَ اِلَّا خَسَارًا ۝٨٣

84. Na Tunapomneemesha mwanadamu, hukengeuka na kuenda upande; na inapomgusa shari hukata tamaa.

وَاِذَآ اَنْعَمْنَا عَلَى الْاِنْسَانِ اَعْرَضَ وَنَاٰ بِجَانِبِهٖ ۚ وَاِذَا
مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَـُٔوْسًا ۝٨٤

85. Sema: Kila mmoja hufanya kwa njia yake, na Mola wenu Anamjua sana aliyeongoka zaidi katika njia.

قُلْ كُلٌّ يَّعْمَلُ عَلٰى شَاكِلَتِهٖ ۖ فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ
اَهْدٰى سَبِيْلًا ۝٨٥ ع

Habari za nyakati za Sala pia zimeelezwa katika sura hizi: 11:115; 20:131; 30:18-19 na 50:40.

Mtume *s.a.w.* alilinganisha Sala tano na mto wa maji unaopita mbele ya nyumba ya mtu, naye akikoga humo mara tano kutwa, hawezi kubakiwa na uchafu mwilini mwake. Akasema kuwa Sala tano ni kama hivyo, humfutia mtu madhambi yake yote (Bukhari).

Aya 80. *Amka uisome. Tahajjud* ni kuamka baada ya kulala. Mtume *s.a.w.* alikuwa analala katika sehemu ya kwanza ya usiku na katika sehemu ya mwisho ya usiku alikuwa anaamka na kushughulika katika ibada na kusoma Qur'an sana katika Sala. Hivyo, katika matamko ya Kiislamu, Sala hii ya sehemu ya mwisho wa usiku imeitwa Sala ya Tahajjud.

Ndiyo (ibada) zaidi kwako. Maneno haya yanajulisha ya kuwa ibada hii ni neema hasa na zawadi itokayo kwa Mwenyezi Mungu ambayo humfikisha mtu kwenye cheo kikubwa cha heshima sana kilichotajwa juu.

Kwa hakika katika Aya hizi mbili zimeelezwa namna mbili za Sala. (a) Sala zilizo faradhi, yaani Sala tano; (b) Sala zilizo Nafl - kama Sala ya Tahajjud. Na kwa kutaja Sala hizi za namna mbili, Mwenyezi Mungu amewahimiza Waislamu ya kuwa kwa kupata ushindi na ufaulu juu ya maadui, waelekee kwa Mwenyezi Mungu na washike ibada, ndipo fitina zitaondoka na maadui hawatafaulu. Tunaona katika maisha ya Mtume wetu Muhammad *s.a.w.*, waliokuwa maadui kama Ilkrima bin Abu Jahal, Khalid bin Walid, 'Amar bin al-A'as na wanawake maadui kama Hindi bint Abu Sufyan, wakawa waaminio halisi na wakampenda sana Mtume *s.a.w.* Hawa wote walivutwa na dua na ibada za Mtume *s.a.w.*

FUNGU 10

86. Na wanakuuliza juu ya roho. Sema: Roho imetokana na amri ya Mola wangu; nanyi hamkupewa katika elimu (ya roho) ila kidogo.

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ ۖ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٦﴾

87. Na kama Tungalipenda, bila shaka Tungaliondoa yale Tuliyokufunulia, kisha usingalipata kwa (jambo) hili mlinzi juu Yetu;

وَلَئِن شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِيٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِۦ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٧﴾

88. Ila rehema itokayo kwa Mola wako. Hakika fadhili yake iliyo juu yako ni kubwa.

إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ إِنَّ فَضْلَهُۥ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٨﴾

89. Sema: Kama wajikusanye watu na majini kwa kuleta mfano wa Qur'an hii, hawataweza kuleta mfano wake hata kama wasaidiane wao kwa wao.

قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْءَانِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِۦ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٩﴾

90. Na bila shaka Tumewaeleza watu kwa namna nyingi katika Qur'an hii kila mfano, lakini watu wengi zaidi wakakataa (kila kitu) isipokuwa kufuru.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا الْقُرْءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَىٰٓ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٠﴾

91. Na wakasema: Hatuwezi kukuamini mpaka utububujishie chemchem katika ardhi.

وَقَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنۢبُوعًا ﴿٩١﴾

92. Au uwe na bustani ya mitende na mizabibu, kisha ukabubujishe mito katikati yake kwa mabubujiko.

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَٰرَ خِلَٰلَهَا تَفْجِيرًا ﴿٩٢﴾

93. Au utuangushie mbingu vipande-vipande kama ulivyodai, au utuletee Mwenyezi Mungu na Malaika ana kwa ana.

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَآءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَٰٓئِكَةِ قَبِيلًا ﴿٩٣﴾

Aya 86. Baadhi ya madhehebu ya Kibaniani na wengineo wanasadiki ya kuwa roho si kiumbe cha Mungu, bali ni kitu kilichokuwapo tangu na tangu kama vile alivyokuwapo Mwenyezi Mungu Mwenyewe. Katika Aya hii Mwenyezi Mungu anavunja madai yao hayo na anasema ya kuwa roho imetokana na amri Yake, yaani imeumbwa. Kuumba ni namna mbili. Namna moja ni *khalq* yaani kitu kinaumbwa toka kitu kingine, kama alivyoumbwa mtu na vitu vingine. Namna ya pili ya kuumba ni kwa *amr*, yaani kitu kinaumbwa pasipokuwa kitu. Na roho ni kiumbe cha namna hii ya pili.

94. Au uwe na nyumba ya dhahabu, au upande mbinguni; na hatutaamini kupanda kwako mpaka ututeremshie kitabu tukisome. Sema: Mola wangu ni Mtakatifu! mimi siye ila ni mtu tu, Mtume.

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ
وَلَن نُّؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَّقْرَؤُهُ ۗ
قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنتُ إِلَّا بَشَرًا رَّسُولًا ﴿٩٤﴾

FUNGU 11

95. Na hapana lililowakataza watu kuamini ulipowafikia mwongozo, isipokuwa walisema: Je, Mwenyezi Mungu Amemtuma mtu kuwa Mtume?

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَن يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ
إِلَّا أَن قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَّسُولًا ﴿٩٥﴾

96. Sema: Kama katika ardhi wangalikuwa Malaika watembeao kwa utulivu, bila shaka Tungaliwateremshia kutoka mbinguni Malaika Mtume.

قُل لَّوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ
لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَّسُولًا ﴿٩٦﴾

97. Sema: Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Shahidi baina yangu na baina yenu; hakika Yeye kwa watumishi Wake ni Ajuaye, Aonaye.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ
بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٧﴾

98. Na ambaye Mwenyezi Mungu Anamwongoza, basi yeye ndiye aliyeongoka; na Anayemwangamiza, basi wewe hutawapatia walinzi ghairi Yake. Na Tutawakusanya siku ya Kiyama juu ya nyuso zao katika hali ya upofu na ububu na uziwi. Makao yao ni Jahanamu; kila izimikapo kidogo Tutawazidishia mwako.

وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ ۖ وَمَن يُضْلِلْ فَلَن
تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِهِ ۖ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا ۖ مَّأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ ۖ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٨﴾

Aya 94. Makafiri waliposikia habari za Mi'raaj walimwambia Mtume *s.a.w.* ya kuwa hawawezi kukubali kuwa kweli alikwenda mbinguni mpaka apande mbinguni mbele ya macho yao, na awateremshie Kitabu. Mtume *s.a.w.* aliambiwa na Mwenyezi Mungu kuwajibu ya kuwa Mungu ni Mtakatifu, na yeye Mtume ni mwanadamu tu; yaani si kazi ya Mungu kuonyesha tamasha za namna hiyo, wala si shani ya mwanadamu kupanda mbinguni na kiwiliwili chake. Ingekuwa desturi ya wanadamu walio Manabii kupanda mbinguni na viwiliwili vyao, kama wasemavyo baadhi ya watu ya kuwa Nabii Isa amepanda mbinguni, basi Mtume wetu Muhammad *s.a.w.* angepokea mara moja ombi la makafiri. Lakini kwa kuwajibu kama vile alivyowajibu, inaonekana wazi kabisa kuwa kupaa mbinguni na mwili wa kidunia ni desturi isiyojulikana kwa Manabii wala siyo njia ya kuhakikisha ukweli wao.

99. Hayo ni malipo yao kwa sababu walizikataa Ishara Zetu na wakasema: Je, Tutakapokuwa mifupa na chembe zilizosagika, je, tutafufuliwa kuwa viumbe wapya?

ذٰلِكَ جَزَآؤُهُمْ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِنَا وَقَالُوْٓا ءَاِذَا
كُنَّا عِظَامًا وَّرُفَاتًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ خَلْقًا جَدِيْدًا ﴿٩٩﴾

100, Je, hawakuona ya kwamba Mwenyezi Mungu Aliyeziumba mbingu na ardhi ni Mwenye uwezo wa kuumba mfano wa wao? Na Amewawekea muda usiyo na shaka. Lakini wadhalimu wamekataa (kila kitu) isipokuwa kukufuru.

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ
قَادِرٌ عَلٰٓى اَنْ يَّخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ اَجَلًا لَّا
رَيْبَ فِيْهِ ۗ فَاَبَى الظّٰلِمُوْنَ اِلَّا كُفُوْرًا ﴿١٠٠﴾

101. Sema: Kama mngalizimiliki hazina za rehema ya Mola wangu, ndipo bila shaka ninyi mngalizizuia kwa kuogopa kuzitumia; na mwanadamu ni mchoyo sana.

قُلْ لَّوْ اَنْتُمْ تَمْلِكُوْنَ خَزَآئِنَ رَحْمَةِ رَبِّيْٓ اِذًا لَّاَمْسَكْتُمْ
خَشْيَةَ الْاِنْفَاقِ ۗ وَكَانَ الْاِنْسَانُ قَتُوْرًا ﴿١٠١﴾ ع

FUNGU 12

102. Na kwa yakini Tulimpa Musa Ishara tisa zilizo wazi; basi waulize wana wa Israeli alipowafikia, na Firauni akamwambia: Hakika mimi nakuona, Ewe Musa, umelogwa.

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسٰى تِسْعَ اٰيٰتٍۭ بَيِّنٰتٍ فَسْـَٔلْ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ
اِذْ جَآءَهُمْ فَقَالَ لَهٗ فِرْعَوْنُ اِنِّيْ لَاَظُنُّكَ يٰمُوْسٰى
مَسْحُوْرًا ﴿١٠٢﴾

103. Akasema: Bila shaka umekwisha jua hakuna aliyeteremsha (Ishara) hizi isipokuwa Mola wa mbingu na ardhi, kuwa dalili; na hakika mimi nakuona, Ewe Firauni, umekwisha angamia.

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَآ اَنْزَلَ هٰٓؤُلَآءِ اِلَّا رَبُّ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ بَصَآئِرَ ۚ وَاِنِّيْ لَاَظُنُّكَ يٰفِرْعَوْنُ مَثْبُوْرًا ﴿١٠٣﴾

Aya 99. Sababu yote ya kukosa kuamini asili yake ni kutoiamini Akhera. Hii ndiyo sababu Qur'an imetia mkazo sana juu ya maisha yanayokuja baada ya kufa, na inarejea mara kwa mara kueleza jambo hili.

Aya 102. Ishara tisa zinazosemwa hapa zimetajwa kwa mgusio tu mahali pengine katika Qur'an. Ishara hizo ni hizi: (1) fimbo (sura 7:108); (2) mkono mweupe (sura 7:109); (3), (4)

104. Basi (Firauni) akataka kuwafukuza katika nchi; kwa hiyo Tukamzamisha yeye na waliokuwa pamoja naye wote.

فَأَرَادَ أَن يَسْتَفِزَّهُم مِّنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾

105. Na baada yake tukawaambia wana wa Israeli, "Kaeni katika nchi;" na itakapofika ahadi ya siku za mwisho Tutawaleteni tena pamoja.

وَقُلْنَا مِن بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾

106. Na kwa haki Tumeiteremsha (Qur'an), na kwa haki imeteremka. Na Hatukukutuma ila uwe Mtoaji wa habari njema na Mwonyaji.

وَبِالْحَقِّ أَنزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٠٥﴾ ربع

107. Na Qur'an Tumeigawanya sehemu-sehemu ili uisome kwa watu kwa vituo, na Tumeiteremsha kidogo kidogo.

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَىٰ مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنزِيلًا ﴿١٠٦﴾

108. Sema: Muiamini au msiiamini. Hakika wale waliopewa elimu kabla yake wanapoisomewa, huangukia nyuso kusujudu.

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِن قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾

109. Na wanasema: Mola wetu ni Mtakatifu. Hakika ahadi ya Mola wetu ndiyo itimizwayo.

وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾

110. Na huangukia nyuso wakilia, na inawazidishia unyenyekevu.

وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ۩ ﴿١٠٩﴾ السجدة

---

kukosa mvua na kupungua matunda kwa maana ya vifo vya watoto waliozaliwa kwanza (sura 7:131); (5) tufani; (6) nzige; (7) chawa; (8) vyura; na (9) adhabu ya damu (sura 7:134).

Aya 105. *Kaeni katika nchi*, yaani nchi ya Kanan.

Aya 106. *Hatukukutuma ila uwe Mtoaji wa habari njema na Mwonyaji.* Maneno haya ni bishara ya kuangamizwa maadui wa Uislamu na kushinda kwa Waislamu.

111. Sema: Mwiteni Allah au mwiteni Rahman; kwa jina lo lote ambalo kwalo mtamwomba, Yake ni majina mazuri. Wala usiseme sala yako kwa sauti kubwa wala usiseme kwa sauti ndogo bali tafuta njia iliyo baina ya hizo.

قُلِ ادْعُوا اللّٰهَ اَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ ۖ اَيًّا مَّا تَدْعُوْا فَلَهُ الْاَسْمَآءُ
الْحُسْنٰى ۚ وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَ
ابْتَغِ بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيْلًا ﴿١١١﴾

112. Na sema: Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu Ambaye Hakupanga mwana wala Hana mshirika katika ufalme, wala Hana rafiki kwa sababu ya udhaifu; na umtukuze kwa matukuzo makuu.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَّلَمْ يَكُنْ
لَّهُ شَرِيْكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ
وَكَبِّرْهُ تَكْبِيْرًا ﴿١١٢﴾ ع ١٢

Aya 111. Aya hii inawafundisha waaminio kuwa wanapoomba cho chote kwa Mwenyezi Mungu wataje Majina au Sifa Zake zinazohusiana na maombi yao.

Aya 112. Aya hii inamaliza habari za *Israa* iliyotajwa mwanzoni kwa kubainisha kuwa bishara zilizotolewa na Israa hiyo zitahakikisha ushindi wa Uislamu na kushindwa ibada ya masanamu na kuvunjika itikadi za utatu wa Wakristo na waungu wengi. Basi mambo haya yaliyobashiriwa na Mtume *s.a.w.* yatapotimia itajulikana wazi ya kuwa Mwenyezi Mungu ndiye aliyemfunulia Mjumbe Wake bishara hizo, naye ni Mungu Mmoja wa kweli, ambaye hana mwana wala mshirika.

سُوْرَةُ الْكَهْفِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِىَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ اِحْدٰى عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ اثْنَاعَشَرَ رُكُوْعًا

18. SURA AL-KAHF

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 12 na Aya 111 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Sifa zote njema zinamhusu Mwenyezi Mungu Ambaye amemteremshia Mtumishi wake Kitabu, na hakumfanyia wala hakukifanyia tenge.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتٰبَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَّهٗ عِوَجًا ۜ ②

Ibni Abbas na Ibni Zubair wanasema ya kuwa sura hii yote ilishuka Makka (Manthur). Karibu wafasiri wote wa Qur'an wanakubaliana juu ya jambo hili. Anas anasimulia ya kwamba sura hii haikuteremshwa vipande vipande, bali ilishuka yote nzima na ilichungwa na Malaika 70,000 (sabini elfu) (Manthur, jalada 4, uk. 210).

Kwa kuwa sura hii ina bishara za kuangamizwa mataifa makubwa-makubwa ya *Yaajuj* na *Maajuj* na kuvunjika propaganda wanayoendesha Wakristo juu ya Uislamu, maelfu na maelfu ya Malaika wameshughulika kuleta matimizo ya bishara hizi zenye nguvu, toka siku sura hii ilipoteremka.

Heshima na nguvu ya mataifa ya Kikristo na umaskini na unyonge wa Waislamu vimeelezwa katika "mfano wa watu wawili" katika fungu la 5: mmoja tajiri na mwingine maskini. Mtu tajiri - mataifa ya Wakristo - atajivuna kwa utajiri wake, na maskini ataelekea kwa Mwenyezi Mungu. Kiburi na majivuno mwishoni vitaleta msiba na yatajitokeza mambo yasiyoweza kuzuiliwa na mwanadamu yatakayomwangusha tajiri.

Kisha Sura hii imeendelea kueleza mabadiliko makubwa aliyoonyeshwa Nabii Musa katika njozi yake inayoelezwa toka Fungu la tisa. Nabii Musa aliambiwa ya kwamba kukua na kuendelea kwa Sheria ya dini yake kutakuwa chini kabisa ya Sheria nyingine itakayofika baadaye. Hii Sheria ya dini ya baadaye itakamilisha mafundisho yaliyoachwa na dini ya Nabii Musa bila kukamilishwa; na dini ya Kiislamu itainuka yenye kushinda kutoka katika majivu ya kuzimika na kupooza kwa Ukristo.

Baada ya sura hii kueleza kuchakaa na kufa kwa dini ya Kikristo na kuinuka kwa Uislamu, inaendelea kueleza matukio yatakayokuja baada ya kufanikiwa Uislamu. Inaeleza ya kwamba utafika wakati Waislamu watakapoacha dini na wataelekea dunia. Ili kuwaadhibu, Mwenyezi Mungu atayapa tena mataifa ya Kikristo mafanikio na ustawi ingawa hapo kwanza yalizuiliwa kuingia nchi za Kusini na za Mashariki. Kisha mahilikisho makubwa yatatokea duniani, na mataifa yote yatagawanyika katika mafungu mawili yanayoaduiana, na yenye fikira mbili zinazopingana. Dhambi na uovu vitaenea duniani na dhuluma na jeuri vitatapakaa. Mambo yatakapofika kiasi hicho, Mwenyezi Mungu atatengeneza hali zitakazokomesha ghasia hizo zisizodhaniwa kuzuilika. Katika kueleza jambo hili,sura hii inagusia waziwazi ya kwamba, wale wale waliomzuia *Yaajuuj* na *Maajuuj* hapo kwanza ndio watakaozuia ghasia hizi za dunia, yaani wafuasi wa Mtume Muhammad *s.a.w.*

Aya 2. *'Iwajun.* Neno hili maana yake ni kombo; kota; upotofu; mpindo; mpindiko; kutokuwa sawa; uharibifu; upotevu; mageuzi; makosa n.k.w.

3. Mlinzi, ili kiwaonye watu adhabu kali itokayo Kwake, na kiwape habari njema waaminio ambao wanafanya vitendo vizuri ya kwamba watapata malipo mema.

قَيِّمًا لِّيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيْدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِيْنَ الَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ اَجْرًا حَسَنًا ﴿٣﴾

4. Wakikaa humo milele.

مّٰكِثِيْنَ فِيْهِ اَبَدًا ﴿٤﴾

5. Na kiwaonye wale wanaosema: Mwenyezi Mungu Amepanga mwana.

وَّيُنْذِرَ الَّذِيْنَ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا ﴿٥﴾

6. Wao hawana elimu ya jambo hili, wala baba zao. Ni neno kubwa litokalo katika vinywa vyao; hawasemi ila uwongo tu.

مَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ وَّلَا لِاٰبَآئِهِمْ ؕ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ ؕ اِنْ يَّقُوْلُوْنَ اِلَّا كَذِبًا ﴿٦﴾

7. Basi huenda utajiangamiza nafsi yako kwa kusikitikia hali yao ikiwa hawaiamini hadithi hii.

فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفْسَكَ عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ اِنْ لَّمْ يُؤْمِنُوْا بِهٰذَا الْحَدِيْثِ اَسَفًا ﴿٧﴾

8. Kwa hakika Tumevifanya vilivyoko juu ya ardhi viwe mapambo yake, ili Tuwajaribu ni nani wao mwenye vitendo vizuri zaidi.

اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ زِيْنَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ﴿٨﴾

9. Na hakika Sisi ni Wavifanyao vilivyoko juu yake kuwa ardhi kame.

وَاِنَّا لَجٰعِلُوْنَ مَا عَلَيْهَا صَعِيْدًا جُرُزًا ﴿٩﴾

10. Je, unafikiri ya kwamba watu wa Pango na Mwandiko walikuwa ajabu katika Ishara Zetu?

اَمْ حَسِبْتَ اَنَّ اَصْحٰبَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيْمِ كَانُوْا مِنْ اٰيٰتِنَا عَجَبًا ﴿١٠﴾

Kijina *huu* katika neno *lahuu* kinamhusu mtumishi wa Mwenyezi Mungu - mpokeaji wa Kitabu na vile linakihusu Kitabu chenyewe. Hivyo basi aya hii haiwezi kutafsiriwa kwa Kiswahili kwa kutumia kijina kimoja ambacho kitahusiana na Mtumishi na wakati huo huo kihusiane na Kitabu. Kama mtu aitafsiri kwamba: "Mwenyezi Mungu Hakuweka tenge ndani ya hicho kitabu", tafsiri hiyo haitakuwa imemjumuisha Mtukufu Mtume s.a.w. katika ahadi hii ya utakaso. Kama mtu aitafsiri kwamba "Hakuweka tenge nafsini mwa yeye", basi kitabu kitakuwa kimeachwa nje ya utakatifu huu. Ili kulitatua tatizo hili tumeitafsiri aya hii kwa mtindo tofauti wenye kuzingatia kikamilifu ile maana iliyokusudiwa kuliko kutilia mkazo zaidi kwenye herufi.

Aya 3. *Qayyiman.* Neno hili tumelifasiri "Kilinzi" na pia lina maana hizi nyingine: Kamilifu, chenye ukweli, kisimamizi (Lane, Akrab na Mufradat).

Aya 10. *As'haabul-Kahf warraqiim.* " Watu wa Pango na Mwandiko," ni wafuasi wa Nabii Isa. Watu wa Pango ni wafuasi wake wa zamani waliokataa kuabudu masanamu, na kwa kuogopa uadui wa wafalme wa kikafiri waliokuwa siku zile wakakimbilia pangoni, wakawa wanakaa huko. Na *Watu wa Mwandiko* ni hawa Wakristo wa leo ambao wameachana kabisa na

11. (Kumbukeni) baadhi ya vijana walipokimbilia kwenye pango na wakasema: Mola wetu, Utupe rehema kutoka Kwako, na Ututengenezee mwongozo katika jambo letu.

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿١١﴾

12. Hivyo tukawazuia wasisikilize habari za ulimwengu wa nje kwa miaka michache.

فَضَرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١٢﴾

13. Kisha Tukawainua ili Tujulishe ni lipi katika makundi mawili litakalohesabu sawasawa muda waliokaa.

ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا
لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٣﴾

FUNGU 2

14. Sisi Tunakusimulia habari zao kwa haki: Hakika wao ni vijana waliomwamini Mola wao, nasi Tukawazidishia katika mwongozo.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ ۚ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ
آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٤﴾

15. Na Tukaiimarisha mioyo yao, waliposimama na wakasema: Mola wetu ni Mola wa mbingu na ardhi, hatutamwita kabisa mungu mwingine badala Yake; (hapo) bila shaka tutakuwa tumesema uovu uliopitiliza.

وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَٰهًا
لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا ﴿١٥﴾

---

wale wa asili waliokuwa wakimwabudu Mungu Mmoja. Wameitwa *Watu wa Mwandiko* yumkini kwa sababu kila namna ya kitu wanachokitengeneza lazima wakiandike.

Aya 12. *Dharabnaa 'alaa aadhaanihim,* "Tukaziba masikio yao." Neno *dharaba* lina maana nyingi zilizo mbalimbali. Wanasema *Dharaba 'alaa yadihii,* maana yake alimzuia kufanya jambo alilokuwa amekwisha lianza *Dharabnaa 'alaa aadhaanihim,* maana yake ni Tuliwalaza kwa kuwazuilia sauti yo yote isipenye katika masikio yao, na kuwafanya waamke (Lane na Akrab).

Aya hii inaonyesha ya kuwa kwa miaka mingi wale Watu wa Pango hawakuwa wakipata habari za nje.

Aya 14. Aya hii inaonyesha ya kuwa hadithi nyingi za upuuzi zilikuwa zimeenea katika siku za Mtume *s.a.w.* Lakini habari zao za kweli ni hizi ya kuwa walikuwa vijana wenye tabia njema ambao walijitoa kabisa kwa ajili ya Mola wao, na imani yao iliendelea kuzidi walipotiwa taabuni.

Aya 15. Ingawa watu hao waliwataabisha bila kuwaonea huruma, lakini hawakuogopa kushika dini yao. Mwenyezi Mungu aliimarisha mioyo yao na akawapa imani madhubuti kabisa.

16. Hawa watu wetu wameshika waungu (wengine) badala Yake. Kwa nini hawaleti juu yao dalili bayana? Basi ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule amtungiaye Mwenyezi Mungu uwongo?

هٰٓؤُلَآءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اٰلِهَةً ؕ لَوْ لَا يَاْتُوْنَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطٰنٍۭ بَيِّنٍ ؕ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ﴿١٦﴾

17. Na mnapokuwa mmejitenga nao na vile wanavyoviabudu badala ya Mwenyezi Mungu, basi kimbilieni pangoni; Atawafungulieni Mola wenu katika rehema Zake na kuwafanyieni wepesi katika mambo yenu.

وَاِذِ اعْتَزَلْتُمُوْهُمْ وَمَا يَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ فَاْوٗٓا اِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِّنْ رَّحْمَتِهٖ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِّنْ اَمْرِكُمْ مِّرْفَقًا ﴿١٧﴾

18. Na unaliona jua linapopanda linapita mbali na pango lao upande wa kuume, na linapokuchwa linawakata upande wa kushoto, nao wamo katika uwazi ndani yake. Hizo ni katika Ishara za Mwenyezi Mungu. Ambaye Mwenyezi Mungu Anamwongoza, basi yeye ndiye aliyeongoka; na Anayemhukumu kupotea, basi hutampatia mlinzi (wala) kiongozi.

وَتَرَى الشَّمْسَ اِذَا طَلَعَتْ تَّزٰوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِيْنِ وَاِذَا غَرَبَتْ تَّقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِيْ فَجْوَةٍ مِّنْهُ ؕ ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ ؕ مَنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ ۚ وَمَنْ يُّضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ﴿١٨﴾ ع ١٤

Aya 16. Watu wa Pango wanaposema, "Hao ndio watu wetu" inaonyesha ya kuwa watu wao walikuwa wanaabudu masanamu, yaani Warumi.

Aya 17. Aya hii inaonyesha ya kwamba watu wa pangoni hawakuwa waliotawanyika ovyo, bali walikuwa na umoja wa dini na mara kwa mara wakikutana faraghani. Inaonekana walipatana ya kwamba wakizidi kutaabishwa wahamie katika pango fulani maalum.

Aya 18. Aya hii inaeleza mahali lilipokuwa lile pango. Inaonekana ya kwamba watu wanaotajwa juu waliishi katika pande za juu sana kaskazini, na pango lilikuwa kwa namna ambayo lilielekea kaskazini-ya-magharibi: maana mahali panapoelekea hivyo ndipo hupitwa na jua toka kulia kwenda kushoto.

Neno *fajwah* (uwazi) linaonyesha ya kuwa pango lile lilikuwa na eneo kubwa . Mapango ya kuzikia watu yaliyoko Rumi yaitwayo *catacombs* yanayoonekana hata leo yanathibitisha jambo hili. Mapango hayo ni mapana sana na yanakadiriwa kuwa na masafa ya maili zaidi ya 870. Pia inaonekana ya kwamba pango hilo liliingiza nuru ndogo kabisa. Pango hilo lilifanywa kwa namna ambayo lifae kuwa mahali pa kujifichia. Jerome Mt. aliyelizuru pango hilo katika karne ya nne ya Kristo anasema, "Lina giza mno hata inaonekana usemi wa Nabii (Zaburi 55:15) umetimia. 'Na washuke kuzimu wangali hai.' Ni kwa nadra tu nuru inaingia kupunguza tisho la giza, na hata hivyo si sana kwa dirisha kama iingiavyo kwa tundu" (Enc. Brit., 11th edition vol. v, p. 491).

FUNGU 3

19. Na unawadhani wa macho hali wamelala; na Tutawageuza upande wa kulia na upande wa kushoto, na mbwa wao akinyosha mikono yake kizingitini. Kama ungewaona, hakika ungegeuka kuwakimbia, na hakika ungejazwa na hofu juu yao.

وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ ۚ وَنُقَلِّبُهُمْ
ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ ۖ وَكَلْبُهُم بَاسِطٌ
ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ ۚ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ
فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا ﴿١٩﴾

20. Na kadhalika Tuliwainua ili waulizane baina yao. Akasema msemaji katika wao: Mmekaa muda gani? Wakasema: Tumekaa siku moja au sehemu ya siku. (Wengine) wakasema: Mola wenu Anajua zaidi muda mliokaa. Basi mtumeni mmoja wenu pamoja na fedha yenu hii, mjini; na akatazame chakula cha nani ni kizuri zaidi kisha awaleteeni chakula katika hicho. Na apeleleze kwa hila wala asiwatajeni kabisa kwa ye yote.

وَكَذَٰلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ ۚ قَالَ قَائِلٌ
مِّنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ ۖ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۚ
قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُم
بِوَرِقِكُمْ هَٰذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنظُرْ أَيُّهَا أَزْكَىٰ
طَعَامًا فَلْيَأْتِكُم بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ
وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿٢٠﴾

21. Maana kama wao wakiwashindeni watawapigeni mawe au kuwarudisheni katika dini yao na ndipo hamtafaulu kamwe.

إِنَّهُمْ إِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ
فِي مِلَّتِهِمْ وَلَن تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٢١﴾

Kwa kutaja Pango linaloelekea kaskazini, Mwenyezi Mungu alikusudia kuwahadharisha Waislamu ya kwamba adui yao yuko upande wa kaskazini, ambaye wajihadhari sana naye. Waislamu walipuuza kutahadharishwa huko na wakashindwa kwa urahisi na maadui zao hao. Waislamu, badala ya kuungana pamoja, walipigana wenyewe kwa wenyewe na wakampa adui nafasi. Fitina ya Banu Abbas wa Baghdad na namna chafu ya kutaka kwao msaada wa ufalme wa Byzantine wa Constantinople, na upande mwingine, fitina ya Waarabu wa Spain na serikali ya Pope wa Wakatoliki, ni mambo yaliyowateremsha Waislamu pole pole katika kuangamia.

Aya 19. Sasa hapa zinaelezwa habari za Wakristo waliokuwa siku za Mtume *s.a.w.* ambao walikuwa pande za kaskazini. Waislamu wanaonywa ya kuwa ingawa Wakristo hao wamelala lakini mara wataamka na wataenea dunia na kuitawala.

Maneno haya, *Mbwa wao akinyosha mikono yake kizingitini,* yanaonyesha namna Wakristo wanavyompenda mbwa.

Aya 20. *Tuliwainua*, mradi wake ni kuinuka kwa Wakristo na kupata maendeleo makubwa baadaye.

22. Na hivyo Tukawatambulisha kwa watu ili wapate kujua ya kwamba ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli, na ya kwamba saa ile haina shaka. (Na kumbukeni) walipozozana baina yao juu ya jambo lao, na wakasema: Jengeni jengo juu yao. Mola wao Anawajua sana. Wakasema wale walioshinda katika shauri lao: Bila shaka sisi tutajenga msikiti juu yao.

وَكَذٰلِكَ اَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوْٓا اَنَّ وَعْدَ اللّٰهِ
حَقٌّ وَّاَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيْهَا ۚ اِذْ يَتَنَازَعُوْنَ
بَيْنَهُمْ اَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوْا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا ۗ رَبُّهُمْ
اَعْلَمُ بِهِمْ ۗ قَالَ الَّذِيْنَ غَلَبُوْا عَلٰٓى اَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ
عَلَيْهِمْ مَّسْجِدًا ﴿٢٢﴾

23. (Wengine) wakasema: Walikuwa watatu, wa nne wao ni mbwa wao; na (wengine) wakasema: Walikuwa watano, wa sita wao ni mbwa wao; kwa kukisia yasiyoonekana. Na (wengine) wakasema: Walikuwa saba na wa nane wao ni mbwa wao. Sema: Mola wangu Ndiye Ajuaye sawasawa idadi yao ya kweli ilikuwa kiasi gani. Ni wachache sana wanaojua habari za watu hao. Basi usibishane juu yao isipokuwa katika mjadala usiokuwa rasmi wala usiulize habari zao kutoka kwa mtu ye yote.

سَيَقُوْلُوْنَ ثَلٰثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ ۚ وَيَقُوْلُوْنَ
خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ ۚ وَ
يَقُوْلُوْنَ سَبْعَةٌ وَّثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ ۗ قُلْ رَّبِّيْٓ اَعْلَمُ
بِعِدَّتِهِمْ مَّا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا قَلِيْلٌ ۗ فَلَا تُمَارِ
فِيْهِمْ اِلَّا مِرَآءً ظَاهِرًا ۖ وَّلَا تَسْتَفْتِ فِيْهِمْ
مِّنْهُمْ اَحَدًا ﴿٢٣﴾

FUNGU 4

24. Wala usiseme kamwe juu ya jambo: Hakika mimi lazima nitalifanya kesho.

وَلَا تَقُوْلَنَّ لِشَايْءٍ اِنِّيْ فَاعِلٌ ذٰلِكَ غَدًا ﴿٢٤﴾

Aya 22. *Jengeni jengo juu yao.* Ina maana ya kujenga mnara wa kumbukumbu mahali yalipo makaburi yao. Hapa Qur'an inarejea tena habari za Wakristo wa zamani wa pangoni na kuonyesha alama yao moja maarufu ya kuwa mataifa ya Wakristo watajenga makanisa kwa ukumbusho wa watakatifu wao waliokufa. Mayahudi na Waislamu hawajengi masinagogi na misikiti kwa kuwakumbuka mawalii wao. Wakristo tu ndio wafanyao hivi, na hata wanawazika wafu wao ndani ya viwanja vya makanisa.

Aya 23. *Mola wangu ndiye Ajuaye sawasawa hesabu yao.* Maneno haya yanaonyesha ya kwamba watu walibishana bure juu ya hesabu hasa ya watu wa pangoni, maana Mwenyezi

إِلَّآ أَنْ يَشَآءَ اللّٰهُ وَاذْكُرْ رَّبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ
عَسٰٓى أَنْ يَّهْدِيَنِ رَبِّيْ لِأَقْرَبَ مِنْ هٰذَا رَشَدًا ﴿٢٥﴾

25. Isipokuwa Mwenyezi Mungu Apende. Na umkumbuke Mola wako unaposahau, na sema: Asaa Mola wangu Ataniongoza njia iliyo karibu zaidi na mwongozo kuliko hii.

وَلَبِثُوْا فِيْ كَهْفِهِمْ ثَلٰثَ مِائَةٍ سِنِيْنَ وَ
ازْدَادُوْا تِسْعًا ﴿٢٦﴾

26. Na walikaa katika pango lao miaka mia tatu na wakazidisha (miaka) tisa.

قُلِ اللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوْا لَهُ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ
أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِّنْ دُوْنِهِ مِنْ وَّلِيٍّ
وَّلَا يُشْرِكُ فِيْ حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٧﴾

27. Sema: Mwenyezi Mungu Anajua barabara muda waliokaa. Ni Zake siri za mbingu na ardhi. Ndiye Aonaye sana na Asikiaye sana! Wao hawana mlinzi badala Yake, wala Yeye Hamshirikishi ye yote katika hukumu Yake.

وَاتْلُ مَآ أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ
لِكَلِمٰتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُوْنِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٨﴾

28. Na usome yaliyofunuliwa kwako katika Kitabu cha Mola wako; hakuna awezaye kubadilisha maneno Yake; nawe hutapata kimbilio kinyume Chake.

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ
وَالْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنٰكَ عَنْهُمْ
تُرِيْدُ زِيْنَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ
أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ
وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٩﴾

29. Na ujiweke pamoja na wale wanaomwomba Mola wao asubuhi na jioni wakitaka radhi Yake, wala macho yako yasiwaruke, kwa kutaka mapambo ya maisha ya dunia; wala usimtii ambaye Tumeughafilisha moyo wake kwa kutukumbuka, naye akafuata matamanio yake, na mambo yake yamepita kiasi.

Aya 26. Aya hii inaonyesha, Wakristo waliendelea kusumbuliwa kwa miaka 309 mfululizo na kila mara wanakimbilia pangoni ili kujificha. Muda wa kutaabishwa kwa Wakristo ulianza wakati wa kusulubiwa Yesu mwaka wa 28 A.D. na ukaisha wakati mfalme Constatine alipoingia katika dini ya Kikristo mwaka 337 A.D. (Enc. Brit. 14th edition, vol. V), yaani miaka 309 kama inavyosema Qur'an.

Aya 28. Aya hii inaonyesha wazi ya kuwa maelezo ya juu kwa habari za Watu wa Pango, hayaelezwi kwa jiha ya kisa cha kupendeza, bali yanaeleza matukio ya zamani ya mambo makubwa ya dini, na papo yanawahadharisha Waislamu wawe tayari kukutana na taabu kama walizopata Watu wa Pango. Kwa hakika kama asemavyo Ibni Abbas, Mtume *s.a.w.* alisema ya kwamba *As'haabul-kahf* (Watu wa pango) ni wafuasi wa Imam Mahdi (Manthur).

Aya 29. Aya hii inazidi kuhakikisha ya kwamba Aya zilizotangulia zina bishara za maana sana. Kwa hakika hapa tunaambiwa ya kwamba wakati wa kustawi na kupata nguvu mataifa ya

30. Na sema: Ukweli umetoka kwa Mola wenu, basi anayependa akubali, na anayependa basi akatae. Hakika Tumewaandalia wadhalimu Moto ambao uwa wake utawazunguka. Na wakiomba msaada, watasaidiwa kwa maji kama shaba iliyoyeyuka, yatakayoziunguza nyuso. Kinywaji kibaya kilioje, na mahali pabaya palioje pa kupumzikia!

وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن
وَمَن شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا
أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ
كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ
مُرْتَفَقًا ﴿٣٠﴾

31. Hakika wale walioamini na kufanya vitendo vizuri - hakika sisi Hatupotezi ujira wa yule anayefanya vitendo vizuri.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ
أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣١﴾

32. Hao watapata Bustani za milele, itapita mito chini yao. Humo watapambwa bangili za dhahabu na watavaa nguo za kijani za hariri laini, na hariri nzito, humo wakichegemea matakia juu ya vitanda vilivyopambwa. Ni malipo mazuri yaliyoje, na mahali bora palioje pa kupumzikia.

أُولَٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهِمُ
الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ
وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّن سُندُسٍ وَ
إِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ
الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣٢﴾

FUNGU 5

33. Na uwapigie mfano wa watu wawili: mmoja wao Tulimfanyia bustani mbili za mizabibu, na Tukazizungushia mitende, na pia kati ya hizo mbili Tukatia shamba la nafaka.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا
جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا
بَيْنَهُمَا زَرْعًا ﴿٣٣﴾

Wakristo, duniani watakuwako watu ambao ni Waislamu wa kweli watakaoshughulika usiku na mchana kumwabudu Mwenyezi Mungu. Wakati huo wa Imam Mahdi, kutakuwa na Waislamu-jina ambao tumaini lao la kutukuka Uislamu litakuwa katika vifaa vya dunia, nao watawadharau wafuasi maskini, wasio na jina, wa Imam Mahdi kwa kukazana kwao na ibada. Aya hii inawaonya Waislamu ya kwamba kufanikiwa kwa Uislamu kutategemea kuomba dua na kumwabudu Mwenyezi Mungu.

Zaidi ya hayo Aya hii inaonyesha mambo matatu ambayo ni sababu kubwa za misiba na taabu zitakazowafikia Waislamu wakati huo: (a) wataacha kusali na kumwabudu Mungu, (b) kuipenda dunia kutakuwa ndiyo shauku yao kubwa; na (c) watazama kabisa katika kutafuta starehe na anasa. Lakini kupona kwao kutakuwa katika kubadilisha kwao mawazo na mipango yao kabisa.

Aya 33. Aya hii kwa sura ya mfano inaanza kueleza hali za Waislamu na Wakristo katika

34. Hizi bustani mbili zilizaa matunda yao wala hazikupunguza cho chote; na ndani yake Tukatiririsha mto.

كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا ۚ
وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهَرًا ﴿٣٣﴾

35. Naye alikuwa na matunda (mengi), basi akamwambia mwenzake hali akibishana naye, mimi nina mali nyingi kuliko wewe na (nina) nguvu zaidi kwa wafuasi.

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾

36. Na akaingia bustani yake hali ya kujidhulumu nafsi yake. Akasema: Sidhani abadan kuwa hii itaharibika.

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا
أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَٰذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾

37. Wala sidhani kuwa saa (ile) itatokea. Na kama nikirudishwa kwa Mola wangu, bila shaka nitakuta kikao chema kuliko hiki.

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَىٰ
رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾

---

siku za baadaye.

Namna na mpango wa maneno ya mazungumzo haya unaonyesha waziwazi ya kuwa si mazungumzo hasa baina ya watu wawili, bali ni sura inayoonyesha kwa namna ya hadithi ya hali ya mataifa mawili ya wakati fulani. Mazungumzo hayo yanaonyesha kudhalilika na kupooza kwa Waislamu na nguvu na ustawi wa mataifa ya Kikristo ya pande za Magharibi za dunia katika siku za baadaye - yaani hizi siku zetu.

Sasa methali ni kama ndoto hutaka kufasiriwa, na Aya hii na zifuatazo kadha wa kadha ziko katika maneno ya fumbo na haiwezekani kuona uzuri wao kamili bila kuziwekea mpango ambao hivi zilivyo unaonekana haupo. Katika lugha ya ndoto "bustani" mradi wake ni mke, watoto, utajiri na maisha yaliyojaa raha; pengine huwa na mradi wa kambi ya askari na Makao Makuu ya jeshi la vita. "Zabibu mradi wake ni vyakula vingi vinavyoweza kuwekwa akiba na kukaa kwa muda mrefu; "mitende" mradi wake ni kuwa na mamlaka juu ya kundi kubwa la watu; "nafaka" kwa mfalme huwa na mradi wa kuupanua ufalme wake, na kwa watu wengine huwa na mradi wa "kazi" zao. "Mto" mradi wake ni mtu mkubwa, na "matunda" maana yake ni njia mpya za kupatia heshima (Ta'tiir-ul-Anaam).

Mfano huu unaeleza hali ya watu wawili. Mmoja alikuwa na bustani mbili, kwa tafsiri ya kwamba Mwenyezi Mungu alimpa mali mengi na watoto katika nyakati mbili mbalimbali za maisha yake. Tafsiri hii inatiwa nguvu na Aya 35 hapa chini, mtu huyo anaposema: *Nina mali nyingi kuliko wewe na (nina) nguvu zaidi kwa wafuasi.*

Maneno haya, *Tukazizungushia mitende*, yanaonyesha ya kwamba mtu huyo atalinda mali zake na watoto wake na dola zake kwa nguvu ya majeshi ya vita.

Na maneno haya, *Kati ya hizo mbili Tukatia shamba la nafaka.* Yanaonyesha ya kwamba katikati ya bustani mbili kutakuwa na mali za kawaida tu ambazo hazitalindwa kwa nguvu sana.

Aya 35. Maana ya mfano huu wote ni hii. Mwanzo wa sura hii ilielezwa ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa amekwisha fikisha ujumbe wa Mungu kwa watu wa Makka, na sasa atawafikishia ujumbe Wakristo ambao husema kuwa Mungu amepanga mwana. Tena zikatajwa habari za Wakristo wa zamani waliovumilia mateso yasiyokadirika kwa ajili ya kuamini Umoja wa Mwenyezi

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا ﴿٣٨﴾

38. Mwenzake alimwambia, alipokuwa akizungumza naye: Je unamkufuru Yule Aliyekuumba kutoka katika vumbi, tena kwa tone la manii, kisha Akakufanya mtu kamili?

لَّٰكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٩﴾

39. Lakini (mimi naamini) Yeye Mwenyezi Mungu ndiye Mola wangu, wala simshirikishi Mola wangu na ye yote.

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ۚ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلَّ مِنكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٤٠﴾

40. Na ulipoingia katika bustani yako mbona hukusema: Apendapo Mwenyezi Mungu (ndiyo huwa), nguvu haipatikani ila kwa Mwenyezi Mungu. Kama unaniona mimi ninayo mali kidogo na watoto wachache kuliko wewe,

فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِّن جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤١﴾

41. Basi huenda Mola wangu Akanipa kilicho bora kuliko bustani yako, na kuipelekea mapigo ya radi kutoka mbinguni na ikawa ardhi tupu inayoteleza;

أَوْ يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَن تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤٢﴾

42. Au maji yake yawe yenye kuzama hata usiweze kuyatafuta.

Mungu, na wenzao waliokuja baada yao wakawa waabuduo masanamu, na wakazama kabisa katika kutafuta mali za dunia.

Mfano huu wa Qur'an unafanana na mfano wa shamba la mizabibu uliomo katika Injili (Marko 12:1-2; Matt. 21:33-46 na Luka 20:9-19). Mfano huo unaeleza habari za mataifa mawili - Waislamu na Wakristo. Katika mfano wa Qur'an, Bwana wa Shamba ni Wakristo, na "mizabibu" ni kuzidi kwa mali zao na watoto. Uwa wa mitende unaonyesha majeshi yao ya vita ambayo katika siku zao za nguvu na utukufu yatalinda mali zao.

Maneno haya, *Nina mali nyingi kuliko wewe na (nina) nguvu zaidi kwa wafuasi*, yana maana ya kwamba mataifa ya Wakristo yafanya utajiri wao na nguvu ya utawala wao kuwa hoja ya ukweli wa dini yao, wakilinganisha na umaskini na kuwa nyuma kwa Waislamu.

Aya 41. Maneno haya, *Kuipelekea mapigo ya radi kutoka mbinguni*, yanaonyesha kuwa hakutakuwa nguvu hapa duniani itakayoweza kuishinda nguvu ya vita ya mataifa ya Kikristo. Mungu Mwenyewe ndiye atatengeneza njia zitakazowapeleka kwenye maangamizo. Ni hii nguvu isiyoshindika ya *Yaajuuj* na *Maajuuj* (Gog na Magog) iliyotajwa na Mtume *s.a.w*. aliposema "Hakuna atakayekuwa na nguvu ya kupigana nao" (Muslim, sura ya *Dajaal*).

43. Na matunda yake yakaangamizwa na akawa kutukusa viganja vyake kwa ajili ya yale aliyoigharimia (bustani), nayo imeanguka juu ya mapaa yake, na akasema: Laiti nisingalimshirikisha Mola wangu na ye yote!

وَأُحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ
فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي
لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٤٢﴾

44. Wala hakuwa na kundi la kumsaidia kinyume na Mwenyezi Mungu, wala mwenyewe hakuweza kujisaidia.

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا
كَانَ مُنْتَصِرًا ﴿٤٣﴾

45. Katika nyakati kama hizo msaada unakuja kutoka kwa Mwenyezi Mungu tu, Aliye Mkweli. Yeye ni Mbora kwa kuleta malipo na ni Mbora kwa kuleta matokeo.

هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ ۚ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَ
خَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾

FUNGU 6

46. Na uwapigie mfano wa maisha ya dunia: ni kama maji Tuyateremshayo kutoka mawinguni, kisha huchanganyika nayo mimea ya ardhi, kisha ikawa majani makavu yaliyovunjika-vunjika ambayo upepo huyasambaza. Na Mwenyezi Mungu Ana uwezo juu ya kila kitu.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ
مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ
هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ مُقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

47. Mali na watoto ni mapambo ya maisha ya dunia. Na vitendo vizuri vibakiavyo ndiyo bora mbele ya Mola wako kwa malipo na tumaini bora.

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَالْبَاقِيَاتُ
الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾

Aya 43. *Khaawiyatun 'alaa 'uruushihaa,* "Imeanguka juu ya mapaa yake." Mradi wa bustani ni miji ya fahari yenye majumba marefu ya Wakristo. Aya hii inaonyesha ya kwamba misiba itawafikia Wakristo mfululizo, na miji yao iliyostawi na kutajirika itabomoka hadi chini, na kutubu kwao kwa wakati huo hakutafaa kitu.

Aya 45. Aya hii inakumbusha kwa mkazo ukweli wa daima ya kuwa mamlaka yote ni ya Mwenyezi Mungu, na ya kwamba adhabu Yake inapowafikia watu hakuna wa kuwaokoa. Pia inaonyesha ya kuwa Aya hizi chache zilizotangulia zinabashiria kuangamia mataifa ya Wakristo.

48. Na siku Tutakayoipitisha milima, na utaona (watu wa) ardhi wakienda (vitani), nasi Tutawakusanya wala Hatutamwacha (hata) mmoja katika wao.

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنٰهُمْ
فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٨﴾

49. Na watahudhurishwa mbele ya Mola wako safu-safu (na wataambiwa): Bila shaka mmetufikia kama Tulivyowaumbeni mara ya kwanza. Lakini mlidhani ya kuwa Hatukuwawekeeni miadi.

وَعُرِضُوا عَلٰى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنٰكُمْ
أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٩﴾

50. Na daftari itawekwa (mbele yao); ndipo utawaona wakosefu wanaogopa kwa sababu ya yale yaliyomo; na watasema: Ole wetu! namna gani daftari hii! haiachi dogo wala kubwa ila inalihesabu. Na watakuta waliyoyafanya yamehudhuria; na Mola wako Hamdhulumu ye yote.

وَوُضِعَ الْكِتٰبُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا
فِيهِ وَيَقُولُونَ يٰوَيْلَتَنَا مَالِ هٰذَا الْكِتٰبِ لَا يُغَادِرُ
صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصٰهَا وَوَجَدُوا مَا
عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٥٠﴾

FUNGU 7

51. Na (kumbukeni) Tulipowaambia Malaika, Mtiini Adamu, basi wakamtii isipokuwa Ibilisi; alikuwa miongoni mwa majinni, na akavunja amri ya Mola wake. Je mnamshika yeye na wazao wake kuwa marafiki badala Yangu hali ya kwamba hao ni maadui zenu? Ni baya lilioje kwa wadhalimu badilisho hili.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِأٰدَمَ فَسَجَدُوٓا إِلَّآ
إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ
لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظّٰلِمِينَ بَدَلًا ﴿٥١﴾

52. Sikuwashuhudisha kuumbwa kwa mbingu na ardhi wala kuumbwa kwa nafsi zao; wala Sikuwatwaa wapotezao kuwa wasaidizi.

مَآ أَشْهَدْتُّهُمْ خَلْقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ
أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا ﴿٥٢﴾

Aya 50. *Na Mola wako Hamdhulumu ye yote.* Maneno haya yanaonyesha ya kuwa adhabu itakuwa kali kabisa, na mwisho wake utakuwa wa taabu sana, lakini yote haya ni matokeo ya matendo yao maovu. Mungu Mwenye huruma hamdhulumu ye yote.

53. Na (kumbukeni) siku Atakayosema: Waiteni washirika Wangu ambao mliwadhani. Basi watawaita, lakini hawatawaitikia; na kati yao Tutatia kinga.

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ
فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٣﴾

54. Na wakosefu watauona Moto, na watajua ya kwamba karibu wao kuangukia humo; wala hawatapata pa kuuepukia.

وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَ
لَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٤﴾

FUNGU 8

55. Na bila shaka Tumewaelezea watu namna kwa namna katika Qur'an hii kila mfano; lakini mwanadamu amezidi kila kitu kwa ubishi.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ
مَثَلٍ ۚ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٥﴾

56. Na hakuna kitu kilichowazuia watu wasiamini na kuomba msamaha kutoka kwa Mola wao mwongozo ulipowafikia, isipokuwa kwamba walichagua kufuata njia ya watu wa zamani pamoja na yale yale yaliyowasibu, au waliisubiri adhabu ya Mwenyezi Mungu iwakumbe uso kwa uso.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ
وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ
أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٦﴾

57. Na Hatuwatumi Mitume ila wawe watoaji wa habari njema na waonyaji. Na wale waliokufuru wanajadili kwa uwongo ili kwayo waibatilishe haki; na wakazifanya Aya Zangu na yale waliyoonywa kuwa mzaha.

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ ۚ
وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ
الْحَقَّ ۖ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٧﴾

Aya 54. Neno *Naar*, "Moto," mradi wake ni vita (sura 5:65), na Aya hii inaonyesha ya kuwa mataifa ya pande za Magharibi yataona vita iangamizayo kabisa inawasogelea. Watajaribu wawezavyo kuizuia lakini juhudi yao yote ya kuizuia itakufa bure. Magharibi (Ulaya na Amerika) imekwisha pita ndani ya kiwaka cha vita mbili ziangamizazo kabisa ambazo zimevunja kabisa nguvu yao na sifa yao ulimwenguni, na ustaarabu wao umetiwa msukosuko wa kitisho. Sasa vita ya tatu ya dunia nzima inawakodolea macho!

Aya 57. Aya hii ina maana ya kwamba Ishara huonyeshwa wasioamini ili ziwafae, na wajiponye na adhabu kwa kukubali haki. Lakini wao huwacheka Mitume na kuwaona kama watu

58. Na ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule anayekumbushwa Aya za Mola wake lakini anazipuuza, na akayasahau iliyoyatanguliza mikono yake? Hakika Sisi Tumetia mioyoni mwao vifuniko wasije kuifahamu, na katika masikio yao (Tumetia) uzito. Na ukiwaita kwenye mwongozo ndipo hawatakubali abadan kuongoka.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا
وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ ۚ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۖ وَإِنْ
تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٨﴾

59. Na Mola wako ndiye Msamehevu, Mwenye rehema. Kama Angewakamata kwa sababu ya yale waliyoyachuma, bila shaka Angewahimizia adhabu; lakini wanayo miadi ambayo hawatapata kimbilio kuepukana nayo.

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ ۖ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا
كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ ۚ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ
لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلًا ﴿٥٩﴾

60. Na miji hiyo - Tuliwaangamiza walipodhulumu, na Tukawawekea miadi ya maangamizo yao.

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا
لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا ﴿٦٠﴾

FUNGU 9

61. Na (kumbukeni) Musa alipomwambia kijana wake: Sitasimama mpaka nifike penye maungano ya bahari mbili, au niendelee karne na karne.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ
مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦١﴾

---

wajinga, wapuuzi, wenye akili za kishirikina, na kuwakataa kwa dharau. Lakini wanakubali fikira zilizo nusu-nusu za wana-falsafa wao kana kwamba ni neno la Mungu. Aya hii inaeleza zilivyo fikira za mataifa ya Ulaya juu ya mambo ya dini.

Aya 61. Aya hii inaanza na habari yenye maana sana ya *Israa* (Safari ya njozi ya Usiku) ya Nabii Musa. Kama ilivyoelezwa juu, wafuasi wa Yesu Kristo wamepata nguvu kubwa ya kidunia na ustawi mara mbili katika dunia. Mafanikio haya mawili ya mataifa ya Wakristo yamefananishwa na "bustani mbili" katika Aya 33. Mafanikio yao ya kwanza yalianza na kuingia Ukristo kwa Mfalme wa Kirumi aitwaye Constantine, ambapo Ukristo ukawa dini ya Serikali, na ukaendelea mpaka kuzaliwa Mtume Muhammad *s.a.w.* Na mafanikio yao ya pili na yenye maana zaidi ni ya wakati huu ambao mataifa ya Wakristo ya Ulaya na Amerika yamepata nguvu na heshima kubwa sana, hata mataifa ya Asia na Afrika yamelazimika kuwa chini ya miguu yao. Baina ya hizi "bustani" mbili ulitiririka "mto" (Aya 34). Kama ilivyokwisha elezwa, "bustani mbili" ni bishara ya nyakati mbili za ustawi na mafanikio ya Wakristo. "Mto" unaashiria kuondokea na kupata nguvu Mtume Muhammad s.a.w. Yeye na wafuasi wake wametia athari yao katika historia ya wanadamu katika majira yaliyo katikati ya nyakati mbili za mafanikio ya Wakristo ya zamani na ya sasa.

Sasa, ili kuipa habari hii nzima umbo la habari kamili za historia na kuifanya ionekane nzima iliyounganika, habari ya *Israa* ya Nabii Musa inaelezwa katika Aya hii na zifuatazo. Nabii Musa alitabiri kufika kwa Nabii aliye kama yeye (tazama Kumbukumbu la Torati 18:18 na sura 7:158). Bishara hii imetajwa katika Qur'an sura 73:16. Kwa kutia habari ya *Israa* ya Nabii Musa katikati ya habari za watu wa Pango na za Dhul Qarnain - ambazo ni majira mbili zinazoonyesha maendeleo na mafanikio ya Wakristo - Qur'an imeonyesha ya kwamba yule Nabii aliyebashiriwa kufika katika bishara ya Nabii Musa, ambaye atakuwa kama Musa mwenyewe, alikuwa wa kudhihiri katikati ya nyakati hizi mbili. Hivyo matukio haya yametajwa katika mpango wao wa historia.

Hadithi za upuuzi sana zimeenea juu ya namna na kusudi la Israa ya Nabii Musa. Wafasiri wa Qur'an wanahitilafiana juu ya "Mtumishi wa Mungu" aliyekuwa anatafutwa na Nabii Musa ambaye anatajwa katika Aya ya 66, juu ya jina lake na cheo chake; na kadhalika wanahitilafiana juu ya "kijana" aliyefuatana na Nabii Musa katika "safari" hiyo. Waliposhindwa kufahamu upande wa kiroho wa jambo hili, wengi wao wakaingilia kudhani na kubahatisha, na wamekosea vibaya kabisa.

Hakika ni hii ya kwamba katika Aya 2 ya sura ya 17 *Israa* au kama inavyofasiriwa kuwa Hijra ya Mtume *s.a.w* kuhamia Madina, imetajwa. Pia ikaonyeshwa ni matokeo gani makubwa yatakayotokana na kuhama kule kwa Mtume *s.a.w*. na mafanikio makubwa watakayopata Waislamu. Kadhalika walitahadharishwa na hatari kubwa zilizowangojea, na pia uadui wa Mayahudi na Wakristo. *Israa* ya Nabii Musa imetajwa ili tu kutia mkazo bishara za mafanikio ya Waislamu ya baadaye ambayo yalibashiriwa katika *Israa* ya Mtume Muhammad *s.a.w.;* na pia kubainisha kabisa ya kuwa nguvu na mafanikio ya ajabu ya Wakristo ni kitu cha kupita tu, na baadaye Uislamu utashinda.

Majma'ul Bahrain "Maungano ya bahari mbili." Maneno haya pia yanaonyesha ya kuwa *Israa* ya Nabii Musa ilikuwa ya njozi na ilikuwa safari ya roho, si ya kiwiliwili; maana dunia nzima hakuna mahali paitwapo *Majma'ul Bahrain.* Maneno haya yanaweza kuwa na maana moja tu, yaani, *Maungano ya bahari mbili.* Mahali pa namna hii, palipo karibu na mahali alipokaa Nabii Musa baada ya kutoka Misri, ni Baab-ul-Mandab, zinapoungana bahari ya Sham na Bahari ya Hindi; mahali pengine ni Milangobahari ya Dardanelles zinapoungana bahari ya Mediterraneo na bahari ya Marmora; na mahali pengine ni Al-Bahrain yanapokutana maji ya Ghuba ya Ajemi na Bahari ya Hindi. Katika mahali hapo pote, milangobahari ya Dardanelles tu ndipo panaweza kuwa mahali ambapo pangeweza kufanyika mkutano huo wa Nabii Musa na "Mtumishi wa Mungu"; maana njiani kuna nchi ya Kanaan alikokusudia kufika Nabii Musa, lakini akawahi kufariki kabla ya kufika huko. Mahali hapo pengine kila pamoja ni umbali wa maili elfu moja toka mahali alipokuwa Nabii Musa. Na kwa kuangalia hali za kusafiri katika zama hizo, ingemchukua Nabii Musa karibu mwaka mzima kufika huko. Na hali ya watu wake ilivyokuwa, asingeweza kuwaacha kwa muda mrefu namna hiyo kwa kuchelea wasielekee katika kufuru. Licha ya huu ushahidi wa nje wa historia, kuna ushahidi wa ndani pia, unaoonyesha ya kuwa safari hiyo ya Nabii Musa haikuwa ya kimwili, bali ya njozi:-

(a) Yule "mtaalamu" alitoboa safina ili kuifanya isichukuliwe na mfalme. Sasa swali ni hili, je jahazi lile lilisafiriwa baada ya kutobolewa au hapana? Kama lilisafiriwa, kwa nini mfalme asilikamate? Na kama halikusafiriwa kwa nini halikuzama? Katika huu ulimwengu hakuna chombo kinachojulikana kuendelea kuelea juu ya maji baada ya kutobolewa. Lakini katika ulimwengu wa njozi na ndoto hayo yanawezekana.

(b) Kuuawa kwa yule mtoto pia kunaonyesha habari hii ilikuwa ya njozi, maana hakuna mtu na akili zake, wacha mbali Nabii wa Mungu, angeweza kumwua mtu bila sababu za halali.

(c) Tukio la kujenga ukuta pia linaonyesha vivyo hivyo. Ingewezekanaje Nabii wa Mungu kama Musa, mtu ambaye ana moyo mkubwa na mawazo mapana, kumlaumu mwenziwe anapofanya jambo zuri la kuwajengea watu ukuta wao kwa sababu wenyeji wa mji ule walikataa kuwakaribisha?

62. Basi walipofika wote wawili (mahali) zinapoungana, wakamsahau samaki wao, naye akashika njia yake baharini kwa upesi.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُۥ فِى ٱلْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦٢﴾

63. Na walipofika mbele, (Musa) akamwambia kijana wake: Tupe chakula chetu cha asubuhi; maana tumepata uchovu katika safari yetu hii.

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَىٰهُ ءَاتِنَا غَدَآءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِن سَفَرِنَا هَٰذَا نَصَبًا ﴿٦٣﴾

(d) Ibni Abbas anasimuliwa kusema ya kwamba neno kanz (hazina) linalotokea katika Aya 83 maana yake ni "hazina ya elimu." Habari hii inaonyesha ya kwamba neno hili limetumiwa katika Aya hiyo kwa maana ya mfano. Na kadhalika kuusimamisha ukuta na kuomba kukaribishwa hayakuwa mambo ya dhahiri, bali njozi.

Tamko la *Majma'ul-Bahrain* (Maungano ya bahari mbili) linaonyesha wakati wa kukoma Silsila ya Nabii Musa na kuanza Silsila ya Uislamu. Ta'tiir-ul-Anaam kinaeleza ya kwamba bahari inapoonekana katika njozi inaashiria mfalme mwenye nguvu na mwenye haki. Na pia inaonyesha kumsifu na kumtukuza Mungu. Kwa maana ya kwanza ya neno *bahr* (bahari) tamko la *Majma'ul-Bahrain* litakuwa na maana ya mkutano wa wafalme wawili wenye nguvu, haki na wema: yaani, Mtume Musa na Mtume Muhammad *s.a.w.;* na kwa maana ya pili tamko hilo litakuwa na maana ya Silsila mbili za dini - ya Musa na ya Kiislamu.

Tamko hili, *Au niendelee karne na karne,* linaonyesha ya kwamba Silsila ya Musa ilikuwa ya kuendelea kwa karne nyingi. Sheria ya Nabii Musa iliendelea kufanya kazi toka kufika yeye mwenyewe kwa miaka zaidi ya 2,000 mpaka alipofika Mtume Muhammad *s.a.w.* ikaanza Silsila mpya ya Kiislamu.

Aya 62. *Huut,* "Samaki" anapoonekana katika njozi, maana yake huwa nyumba za ibada za watu wacha-Mungu (Ta'tiir-ul-Anaam). Kwa maana hii maneno haya; *Walipofika wote wawili (mahali) zinapoungana, wakamsahau samaki wao,* yatakuwa na maana ya kwamba wakati zilipokutana kanuni ya Musa na ya Kiislamu, yaani kanuni ya Musa ilipokoma kufanya kazi, na ikaanza ya Kiislamu, ucha-Mungu wa kweli utawatoka wafuasi wa Musa na Yesu, na huo ucha-Mungu utakuwa alama maalum ya wafuasi wa dini mpya (sura 48:30). Kadhalika Aya hii inaonyesha ya kwamba Kanuni ya Kiislamu kwa hakika ni maendelezo tu ya Kanuni ya Musa, zikiwa sehemu mbili zinazofuatana za Mwongozo uliotoka kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 63. Kuomba "chakula cha asubuhi" katika ndoto mradi wake ni "kuchoka" (Ta'tiir-ul-Anaam), Na Aya inakusudia kusema ya kwamba penye "maungano ya bahari mbili", yaani, atakapofika Mtume Muhammad *s.a.w.* wafuasi wa Musa na wa Yesu hawatamkubali. Wataendelea na safari yao peke yao na watakataa kukubali ya kuwa muda wa kufanya kazi Sheria yao umekwisha. Kisha baada ya kuendelea na safari hiyo kwa muda mrefu mpaka wachoke kumngoja Nabii Aliyeahidiwa (katika Kumbukumbu 18:18); hapo wataanza kustaajabu kama ni kweli kisha kuja nao wamekosa kumtambua, au namna gani? Katika Aya hii, Musa na kijana wake (Yesu) ni alama ya Mayahudi na Wakristo.

64. Akasema: Je, una habari, tulipopumzika penye mwamba, hapo nilimsahau samaki - na hakuna aliyenisahaulisha isipokuwa Shetani, nisikumbuke - naye akashika njia yake baharini kwa namna ya ajabu.

قَالَ أَرَءَيْتَ إِذْ أَوَيْنَآ إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَآ أَنسَىٰنِيهُ إِلَّا الشَّيْطَٰنُ أَنْ أَذْكُرَهُۥ ۚ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُۥ فِي الْبَحْرِ ۖ عَجَبًا ﴿٦٣﴾

65. (Musa) akasema: Hapo ndipo tulikuwa tunapataka. Basi wakarudi nyuma kwa kufuata nyayo zao.

قَالَ ذَٰلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ ۚ فَارْتَدَّا عَلَىٰٓ ءَاثَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٤﴾

66. Basi wakamkuta mtumishi katika watumishi Wetu Tuliyempa rehema kutoka Kwetu na Tuliyemwelimisha elimu kutoka Kwetu.

فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَآ ءَاتَيْنَٰهُ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَعَلَّمْنَٰهُ مِن لَّدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾

67. Musa akamwambia: Je, nikufuate ili unifundishe katika ule mwongozo uliofundishwa?

قَالَ لَهُۥ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰٓ أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا ﴿٦٦﴾

68. Akasema: Hakika wewe huwezi kuvumilia kuwa pamoja nami.

قَالَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾

69. Na unawezaje kuvumilia juu ya lile usilolizunguka elimu yake?

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِۦ خُبْرًا ﴿٦٨﴾

Aya 64. *Swakhra* "Mwamba" katika lugha ya ndoto na njozi maana yake ni "maisha ya uovu na dhambi." Hivyo maneno haya, *Tulipopumzika penye mwamba* yana maana ya kwamba, bahari mbili zitakapokutana, yaani, kukoma kwa Sheria ya Musa, na kufika kwa Mtume mpya na kuanza Sheria nyingine, basi Mayahudi na Wakristo watazama katika maisha ya dhambi na uovu.

Maneno haya, *Akashika njia yake baharini kwa namna ya ajabu,* yanaonyesha ya kwamba utawa wa kweli na ibada ya Mwenyezi Mungu vitawaacha watu hao na vitakuwa alama maalumu ya watu wengine (wafuasi wa dini ya Kiislamu) ambao watazirithi fadhili za Mwenyezi Mungu.

Hii habari ya samaki pia inaonyesha ya kuwa matokeo hayo yote yalikuwa ya njozi.

Aya 66. *Mtumishi* wa Mungu ambaye Nabii Musa alimfungia safari hii ya kumtafuta si mwingine ghairi ya Mtume Muhammad *s.a.w.* Roho ya Mtume *s.a.w.* ilipata umbo la mwili katika njozi ya Nabii Musa. Dalili zifuatazo zinaonyesha bila taabu ya kuwa Mtume Muhammad *s.a.w.* ndiye *'abd* anayetajwa katika kisa hiki:-

(a) Mtume Muhammad *s.a.w.* ameitwa *'abd* mahali pengi katika Qur'an (sura 2:24; 8:42; 17:2; 18:2; 25:2; 39:37; 53:11 na 72:20).

(b) Maneno haya, *Tuliyempa rehema,* ni wazi yanamhusu Mtume Muhammad *s.a.w*. Yeye peke yake ameitwa katika Qur'an "Rehema kwa walimwengu" (sura 21:108).

(c) Maneno, *Tuliyemwelimisha elimu kutoka Kwetu* pia yanamhusu Mtume s.a.w., mahali pengi katika Qur'an amesemwa amepewa elimu kwa kadiri kubwa sana (sura 4:114; 6:92; 20:115 na 27:7).

70. Akasema: Utanikuta mimi, Mwenyezi Mungu Akipenda, nikiwa mvumilivu na sitavunja amri yako katika jambo lo lote..

قَالَ سَتَجِدُنِيٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ صَابِرٗا وَلَآ أَعۡصِي لَكَ أَمۡرٗا ٧٠

71. Akasema: Basi kama utanifuata, usiniulize juu ya cho chote, mpaka mimi nianze kukuambia.

قَالَ فَإِنِ ٱتَّبَعۡتَنِي فَلَا تَسۡـَٔلۡنِي عَن شَيۡءٍ حَتَّىٰٓ أُحۡدِثَ لَكَ مِنۡهُ ذِكۡرٗا ٧١

FUNGU 10

72. Basi wote wawili wakaondoka, hata walipopanda safina (yule mtu) akaitoboa. (Musa) akasema: Je, umeitoboa ili uwazamishe waliomo? Hakika umefanya jambo lichukizalo.

فَٱنطَلَقَا حَتَّىٰٓ إِذَا رَكِبَا فِي ٱلسَّفِينَةِ خَرَقَهَاۖ قَالَ أَخَرَقۡتَهَا لِتُغۡرِقَ أَهۡلَهَا لَقَدۡ جِئۡتَ شَيۡـًٔا إِمۡرٗا ٧٢

73. Akasema: Je, sikusema kuwa hakika wewe huwezi kuvumilia kuwa pamoja nami?

قَالَ أَلَمۡ أَقُلۡ إِنَّكَ لَن تَسۡتَطِيعَ مَعِيَ صَبۡرٗا ٧٣

74. (Musa) akasema: Usinishike kwa yale niliyosahau, wala usinitie katika taabu kwa jambo langu (hili).

قَالَ لَا تُؤَاخِذۡنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرۡهِقۡنِي مِنۡ أَمۡرِي عُسۡرٗا ٧٤

Aya 70. Aya hii pia inaonyesha ya kuwa habari hii ilikuwa ya njozi. Maana Nabii Musa alikuwa Mtume aliyejitegemea, na Kiongozi mkubwa wa watu wake na Manabii wengi walifika kufuata na kuendeleza Silsila yake. Hivyo katika mambo ya Sheria, ingekuwa hayo ni matokeo ya dhahiri, asingekuwa na haja ya kumtii au kufundishwa na mtu ye yote. Kadhalika Aya hii inaonyesha ya kwamba wafuasi wa Musa watalazimika kumfuata Mtume *s.a.w.* atakapofika. Na hii ndiyo sababu Mtume *s.a.w.* akasema; "Kama Musa na Isa wangekuwa hai, wasingelikuwa na njia ila kunifuata" (Kathir jalada 11, uk. 246).

Aya 72. *Safina* katika lugha ya ndoto mradi wake ni "utajiri wa kidunia." Tafsiri hii pia inatiwa nguvu na Qur'an (sura 17:67). Kwa maana hii, Musa na mwenziwe mtaalamu kuingia jahazini, maana yake ni kwamba wafuasi wa Musa na wa Mtume *s.a.w.* wote watapata utajiri katika nyakati zao.

Neno hili, *akaitoboa,* linaonyesha ya kwamba Mtume Muhammad *s.a.w.* atatia tundu katika mali na mafanikio ya wafuasi wake; yaani ataangalia ya kwamba mali yasilundikane katika mikono ya watu wachache; bali yaendelee kutembea baina ya watu na yagawanyike vizuri kati ya watu wote. Kutimiza jambo hili, Islam imeweka kanuni ya lazima ya kutoa Zaka; imekataza kabisa riba; imeweka sheria ya urithi inayofanya mali ienee kwa watu wengi; imekataza kucheza kamari na imeweka kanuni za kutengeneza hali za vibarua kuwa njema. Mayahudi na Wakristo hawapendelei kanuni hizi na wanaziona kuwa uharibifu usiyo na akili. Kanuni zao zote zinaelekea kuuzidisha utajiri wa matajiri na kuifanya mali ikusanyike katika mikono ya watu wachache. Nabii Musa kulaumu njozini kutobolewa kwa jahazi ile, maana yake ni kuwa watu wake hawatakubali kuweka kanuni za kufanya mali iingie katika mikono ya watu wengi. Mtume s.a.w. katika Njozi yake alikataa kikombe cha maji aliyopewa, ambayo maana yake ni kuwa wafuasi wake watapendelea dini kuliko dunia.

75. Basi wote wawili wakaendelea, hata wakamkuta kivulana, na (yule mtu) akamwua. (Musa) akasema: Je, umemwua mtu asiye na kosa wala hakumwua mtu? Bila shaka umefanya jambo baya!

فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ﴿٧٥﴾

JUZU 16

76. (Mtu yule) akasema: Je, sikukuambia: Hakika wewe huwezi kuvumilia kuwa pamoja nami?

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٦﴾

77. (Musa) akasema: Nikikuuliza juu ya cho chote baada ya haya, basi usinifanye sahibu; maana umekwisha pata kwangu udhuru.

قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ﴿٧٧﴾

78. Basi wakaendelea hata walipowafikia watu wa mji, wakawaomba wenyeji wake chakula, lakini wakakataa kuwakaribisha, Wakakuta humo ukuta unataka kuanguka, na (yule mtu) akausimamisha. (Musa) akasema: Kama ungetaka, bila shaka ungeichukulia (kazi hii) ujira.

فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَّ فَأَقَامَهُ ۖ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿٧٨﴾

Aya 75. *Kivulana* katika ndoto mradi wake huwa ujinga, nguvu na kupenda starehe za kimwili na mengineyo. Yule mtaalamu kumwua kivulana yule katika njozi, na Nabii Musa kumlaumu, inaonyesha ya kwamba Uislamu utawataka wafuasi wake waue matamanio yao na shauku zao na kuzizuia kabisa tamaa zao za kimwili; lakini Mayahudi na Wakristo wapendao raha watalaumu amri hizo za Uislamu.

Neno *Fantalaqaa* (wakaendelea) ambalo limetumiwa mara kwa mara katika Aya hizi ni lile lile alilolitumia Malaika Jibrili katika Njozi ya Mtume *s.a.w.* ya *Israa: intalaq, intalaq* yaani, endelea, endelea.

Maneno haya *hata wakamkuta kivulana, na (yule mtu) akamwua,* pia yanaweza kuhusu kuuawa kwa adui mkuu wa Uislamu, Ka'b bin Ashraf, kiongozi wa machafuko kati ya Mayahudi waovu wa Madina ambaye aliuawa na kikundi cha Waislamu (Hisham).

Aya 77. Aya hii inaonyesha ya kwamba wafuasi wa Nabii Musa - Mayahudi - mara kwa mara watavunja mapatano yao na Mtume *s.a.w.* mpaka ujamaa baina yao na Mtume *s.a.w.* utavunjika kabisa.

Aya 78. Maneno *Ahlu qaryah* (watu wa mji) katika ndoto yanabashiri taifa moja au zaidi; na kuwaomba wakukaribishe, maana yake ni kuwataka msaada katika kazi njema. Katika maana

79. (Yule mtu) akasema: Hii ndiyo faraka baina ya mimi na wewe. Hivi sasa nitakuambia hakika ya yale ambayo hukuweza kuyavumilia.

قَالَ هٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٩﴾

80. Ama safina, basi ilikuwa ya maskini wafanyao kazi baharini; na nilitaka kuiharibu, na nyuma yao kulikuwa mfalme aliyekamata kila safina kwa nguvu.

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿٨٠﴾

---

hii ya maneno *ahlu qaryah,* Aya italeta maana ya kwamba Nabii Musa na Mtume *s.a.w.* watataka msaada wa Mayahudi na Wakristo katika kazi ya Mwenyezi Mungu, lakini wote wawili watanyimwa msaada huo. Jinsi Mayahudi walivyokataa kumsaidia Nabii Musa inaonekana walipokataa kwenda naye kuishinda nchi ya Kanaan, kama inavyoonyeshwa na Qur'an (sura 5:22-25). Mtume *s.a.w.* pia hakuweza kupata msaada wa Wakristo ingawa katika jambo la maana sana la kusimamisha Umoja wa Mwenyezi Mungu duniani. Qur'an inasema, *Sema: Enyi watu wa Kitabu, njooni kwenye neno lililo sawa baina yetu na baina yenu, ya kwamba tusimwabudu ye yote ila Mwenyezi Mungu, wala tusimshirikishe na cho chote, wala baadhi yetu wasifanye wengine kuwa waungu badala ya Mwenyezi Mungu; lakini wakigeuka, basi semeni: Shuhudieni ya kwamba sisi ni Waislamu* (sura 3:65).

Kwa maelezo ya Ta'tiir-ul-Anaam, *jidaar* (ukuta) katika ndoto ukiwa na ufa, mradi wake ni kiongozi wa watu au mwanazuoni ambaye amepoteza mali yake; na kuutengeneza, inaonyesha kiongozi kurejewa na Mali yake.

Kwa mujibu wa tafsiri hii, maneno haya, *Na wakakuta humo ukuta unataka kuanguka,* yanaonyesha ya kwamba utafika wakati viongozi wa Mayahudi na Wakristo hawatakuwa na nguvu juu ya wafuasi wao; na kuuimarisha ukuta maana yake ni kwamba nguvu ile itawarudia. Maneno haya pia yanaweza kuhusu maendeleo waliyopata Waisraeli kwa kumfuata Musa, na waliyopata Waismaili kwa kumfuata Mtume *s.a.w.*

Maneno haya, *Kama ungetaka, bila shaka ungeichukulia (kazi hii) ujira,* yanaweza kuwa na maana ya kwamba silika ya uchumi ya Mayahudi itakuwa kubwa sana hata hawatakuwa tayari kufanya cho chote bila kutaka ujira.

Aya 79. Mtumishi wa Mwenyezi Mungu alipoona ya kuwa Musa, yaani wafuasi wake, ingawa amejaribu sana kuwataka wasaidie kueneza mafundisho ambayo yeye na wao wameshirikiana, lakini wameendelea tu kujiweka kando, akatambua ya kwamba italazimu atengane nao.

Aya 80. Katika Aya hii yanaanza maelezo ya matukio yaliyopita yaliyotolewa na Mtumishi wa Mwenyezi Mungu wa njozi ya Nabii Musa.

Neno 'maskini' linaonyesha watu wenye mioyo safi ambao mali mengi na ustawi haviwazuilii kuwaangalia wenye dhiki na wanyonge na kuchanganyika nao. Neno 'mfalme' linaonyesha upendo wa dunia. Hivyo, Aya hii inaonyesha ya kwamba watu wenye kiburi na majivuno wasiotaka kutumia mali zao kwa kuwahurumia watu, na ambao wamezama katika kuipenda dunia, wao wanakuwa windo jepesi la Shetani. Hii ndiyo sababu Mtume *s.a.w.* alitoboa jahazi la watu wake - akaweka sheria za namna ya kwamba pendo lao juu ya dunia hii litobolewe na pendo la Akhera, ili watumie mali zao kwa kuwafaa wanaoonewa na kudhalilishwa, na badala ya kutakabari juu yao, wao wawatumikie na kuwahurumia.

81. Na ama kivulana, basi wazazi wake walikuwa waaminio, na tukahofia kwamba asije kuwahangaisha kwa uasi na kufuru.

وَاَمَّا الْغُلٰمُ فَكَانَ اَبَوٰهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِيْنَآ اَنْ يُّرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَّكُفْرًا ﴿٨١﴾

82. Basi tulitaka ya kwamba Mola wao Awabadilishie aliye bora kuliko yeye kwa kutakasika na aliye karibu zaidi kwa huruma.

فَاَرَدْنَآ اَنْ يُّبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكٰوةً وَّاَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨٢﴾

83. Na ama ukuta, basi ulikuwa wa watoto wawili mayatima mjini, na chini yake kulikuwa hazina yao, na baba yao alikuwa mwema; kwahiyo Mola wako

وَاَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلٰمَيْنِ يَتِيْمَيْنِ فِى الْمَدِيْنَةِ وَكَانَ تَحْتَهٗ كَنْزٌ لَّهُمَا وَكَانَ اَبُوْهُمَا صَالِحًا

Inafaa kuona ya kwamba katika njozi ya Mtume *s.a.w.*, pendo la dunia lilikuwa na umbo la mwanamke kizee; ilhali katika njozi ya Musa, pendo la dunia likachukua umbo la mfalme katili. Jambo hili laonyesha ya kwamba pendo la dunia halitatiliwa nguvu sana na wafuasi wa Mtume *s.a.w.* kama litakavyokuwa la kishindo upande wa Mayahudi na Wakristo.

Aya 81. Kama ilivyoonyeshwa katika Aya 75, *ghulaam* (kivulana) katika njozi mradi wake ni shughuli au wepesi, ukunjufu na matumaini, nguvu na ujinga; neno *qatala* (kuua) lina maana ya kupunguza nguvu au kuzima ukali wa kitu. Kwa maana hii, kumwua kivulana mradi wake utakuwa kupunguza matokeo mabaya ya ujinga na nguvu zipitazo kiasi na matumaini yasiyo na mpaka.

Neno *abawaahu* (wazazi wake) hapa mradi wake ni mwili na roho ya kibinadamu, kwa sababu wazazi au chanzo kinachozalisha tabia njema ni mwunganiko wa mwili wa kibinadamu na roho, ambavyo ni mtu binafsi yake. Hivyo kumwua kivulana katika njozi, mradi wake ni kuyatiisha na kuyatawala matamanio makali ya kibinadamu na kupunguza nguvu yao. Hivyo yule Mtumishi wa Mungu kumwua kivulana ili asiwasumbue wazazi wake kwa kufuru na uasi, kama ilivyoonekana katika njozi ya Musa, inaonyesha ya kwamba mwanadamu amepewa nguvu nyingi za kumwezesha kufanya vitendo vitukufu kabisa vya wema; na ili kuziwezesha nguvu hizo zifanye kazi, vipawa vya shughuli, uwezo na ujinga vimetiwa ndani ya mwanadamu. Mwanadamu anaweza kutimiza kusudi kubwa la kuumbwa kwake kwa kutumia nguvu hizo zinazotokana na mchanganyiko wa mwili na roho ya kibinadamu. Lakini kama nguvu hizo hazitatawaliwa vizuri, basi zitampeleka mtu kwenye uasi na kufuru. Nguvu hizi zimetiishwa na kupunguzwa kasi kwa amri na sheria ambazo Mwenyezi Mungu amemteremshia Mtume Muhammad *s.a.w.* kama inavyoonyeshwa katika kumwua kwake kivulana katika njozi ya Musa.

Aya 82. Mradi wa Aya hii ni kwamba Islam imeweka kanuni za sheria ili mwanadamu awezeshwe kuzitawala kabisa tamaa zake na hivyo afaidi maisha mapya ya kiroho. Lakini kama ilivyoelezwa juu wafuasi wa Nabii Musa walijiendekeza katika matamanio yao hafifu, wakijiweka katika maisha ya raha na starehe, wakaruka mipaka yote ya kiasi na busara.

Aya 83. Kama ilivyokwisha elezwa, neno *jidaar* (ukuta) mradi wake ni wakubwa wa Mayahudi, yaani Nabii Musa na Nabii Isa (Aya 78) na Nabii Ibrahimu.

Alitaka wafikie balehe yao na wajitolee hazina yao; ni rehema kutoka kwa Mola wako; nami sikulifanya kwa amri yangu. Hiyo ndiyo katika yale ambayo hukuweza kuyavumulia.

فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنزَهُمَا
رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ
تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِع عَّلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

Neno *kanz* (hazina) maana yake ni hazina ya elimu ya kiungu waliyopewa Nabii Musa na Nabii Isa.

Aya inakusudia kusema ya kwamba Mwenyezi Mungu amehifadhi katika Qur'an hazina kubwa ya elimu ya kiroho waliyopewa Musa na Isa (sura 98:4) ambayo ilikuwa katika hatari ya kupotea kwa sababu ya kupuuza dini kwa Mayahudi na kuzamilia kwao mambo ya kidunia; ili watakapokuja kuitambua haki, waipokee.

Maneno haya, *Rehema kutoka kwa Mola wako,* maana yake ni kwamba Mwenyezi Mungu kuihifadhi sehemu isiyobatilika ya mafundisho ya Musa na Isa katika Qur'an ni tendo la huruma Yake, maana Mayahudi, kwa kuasi kwao mara kwa mara, walikuwa wamejinyima haki ya kupewa rehema ya Mwenyezi Mungu. Lakini licha ya fedhuli yao, Mwenyezi Mungu aliwahurumia kwa kuihifadhi hazina yao ya elimu ya kiroho katika Qur'an kwa ajili ya kuongoka kwao.

Maneno haya, *Nami sikulifanya kwa amri yangu,* maana yake ni kwamba kazi ya kuihifadhi hazina ile ya elimu ya kiungu ni ya Mwenyezi Mungu Mwenyewe, na Mtume *s.a.w.* hakuwa na shauri ndani yake. Jambo hili pia limetajwa katika sura 53:4 pasemapo, *Wala hasemi kwa tamaa ya nafsi yake.*

Baada ya kusoma matokeo yaliyotajwa katika Aya zilizopita pamoja na maelezo yao, inakuwa wazi kabisa ya kuwa njozi ya Nabii Musa imetajwa hapa kuonyesha mambo haya yafuatayo:-

(1) Ilikadiriwa na ndivyo ilikuwa sawa ya kwamba Mtume Muhammad *s.a.w.* adhihiri wakati Wakristo - ambao ndiyo sehemu ya pili ya Silsila ya Musa - watakapokuwa wameharibika.

(2) Kwa kuwa mafundisho ya Kiislamu yalisimamishwa juu ya kanuni na sheria zilizohitilafiana na Sheria ya Musa, kusaidiana halisi baina ya Mayahudi na Waislamu kulikuwa hakuwezekani; lakini pia kuokoka bila kufuata mafundisho ya Kiislamu ni jambo lisilowezekana.

(3) Mayahudi na Wakristo watakataa kumkubali Mtume Muhammad *s.a.w.* nao watafuata njia zao zilizo mbalimbali, lakini mwishoni watalazimika kumtii.

(4) Baada ya safari yao ndefu na ya uchovu, na baada ya kukata tamaa ya kupata amani ya kweli na utulivu wa mioyo kwa kutegemea juhudi zao zisizokuwa na msaada wa Mwenyezi Mungu, Mayahudi na Wakristo watalazimika kujirudi na kufikiria hali yao; nao watatambua ya kwamba kwa kuwa dini yao imechakaa toka siku nyingi, iliwapasa kuiachilia mbali toka hapo hapo kwanza.

(5) Baada ya kuwafunukia jambo hili, bishara zinazowahusu zilizohifadhiwa katika Qur'an zitawaongoza Mayahudi na Wakristo kumkubali Mtume Muhammad *s.a.w*.

(6) Baada ya kuukubali Uislamu, watatii sheria na vipimo ulivyoviweka vya kuongoza mwenendo wa wanadamu, na kwa kuzizuia tamaa zao watajisalimisha kwenye amri ya Mwenyezi Mungu, na hivyo watajivutia rehema za Mwenyezi Mungu, nao wataogelea katika bahari ya rehema Zake.

Kwa hakika *Israa* ya Nabii Musa ilikuwa kitangulizi kizuri cha kufika Silsila ya Uislam iliyokuja kuiondoa Silsila ya dini ya Musa.

FUNGU 11

84. Na wanakuuliza habari za Dhul-Karnain. Sema: Kwa yakini nitawasomeeni katika hadithi yake.

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَن ذِى ٱلْقَرْنَيْنِ ۖ قُلْ سَأَتْلُوا۟ عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٤﴾

85. Bila shaka Tulimwimarisha katika ardhi, na Tukampa njia za kupatia kila kitu.

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُۥ فِى ٱلْأَرْضِ وَءَاتَيْنَٰهُ مِن كُلِّ شَىْءٍ سَبَبًا ﴿٨٥﴾

86. Ndipo akaifuata njia.

فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٦﴾

87. Mpaka alipofika machweo ya jua akaliona linatua katika chemchem iliyovurugika, na pale akawakuta watu, Tukasema: Ewe Dhul-Karnain, Uwaadhibu au uwafanyie wema.

حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ ٱلشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِندَهَا قَوْمًا ۗ قُلْنَا يَٰذَا ٱلْقَرْنَيْنِ إِمَّآ أَن تُعَذِّبَ وَإِمَّآ أَن تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٧﴾

88. Akasema: Ama anayedhulumu basi bila shaka tutamwadhibu; kisha atarudishwa kwa Mola wake, naye Atamwadhibu adhabu mbaya.

قَالَ أَمَّا مَن ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُۥ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِۦ فَيُعَذِّبُهُۥ عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨٨﴾

89. Waama mwenye kuamini na kufanya vitendo vizuri, basi atapata ujira mwema; nasi Tutamwambia lililo rahisi katika amri Yetu.

وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَلَهُۥ جَزَآءً ٱلْحُسْنَىٰ ۖ وَسَنَقُولُ لَهُۥ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٩﴾

Aya 84. *Dhul-Qarnain.* Maelezo ya Qur'an juu ya huyu Dhul-Karnain yanapatana sana na habari za mfalme Cyrus aliyetawala nchi ya Ajemi baada ya kifo cha baba yake, na baadaye akaishinda Media ambayo ilikuwa ufalme mkubwa kuliko Ajemi yenyewe. Qur'an imeonyesha alama nne za huyu Dhul-Karnain: (1) Alikuwa Mtumishi mtawa wa Mwenyezi Mungu na alikuwa akipokea wahyi (ufunuo) (Aya 87, 92 na 99). (2) Alikuwa mshindi mkuu wa vita na mtawala mwema mwenye haki; na mataifa aliyoyashinda akayatendea kwa ukarimu kabisa (Aya 85, 89). (3) Alikwenda upande wa magharibi na akashinda vita sana mpaka alipofika mahali akaona jua linatua ndani ya chemchem ya maji yaliyovurugika, kisha akaelekea upande wa Mashariki na akashinda nchi nyingi (Aya 85, 87, 88, 89). (4) Mwisho akaenda sehemu za katikati ambako kulikaa washenzi, na ambako Gog na Magog (Yajuja na Majuja) walikuwa wakishambulia, na akajenga ukuta kuzuia mashambulio hayo (Aya 94-98). Sasa katika wafalme wakubwa wa zamani Cyrus ndiye anazo sifa hizo nne kwa wingi kabisa. Hivyo, yeye anastahili kufikiriwa kuwa Dhul-Karnain anayeelezwa na Qur'an.

Aya 85. *Kila kitu,* mradi wake ni kila kitu kilichohitajiwa kwa kumalizia kazi yake.

Aya 87. Maneno haya, *Akaliona linatua katika chemchem iliyovurugika,* yanaonyesha ya kwamba maji yale yalikuwa mapana sana, yaani bahari. hata inakuwa ukisimama pwani wakati wa magharibi jua linaonekana linatua ndani ya bahari. Bahari hiyo inaitwa Bahari nyeusi iliyoko Asia Minor.

90. Kisha akaifuata njia.

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٠﴾

91. Hata alipofika maawio ya jua, akaliona linawatokea watu Tusiowawekea pazia la kuwakinga nalo.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَل لَّهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩١﴾

92. Ni kama hivyo. Na Tulikuwa Tumezizunguka habari zilizokuwa pamoja naye.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩٢﴾

93. Kisha akaifuata njia

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٣﴾

94. Hata alipofika katikati ya milima miwili, akakuta watu nyuma yao ambao waliweza kwa shida kufahamu neno.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٤﴾

95. Walisema: Ewe Dhul-Karnain! hakika Yajuja na Majuja wanafanya uharibifu katika ardhi, basi je, tukupe kodi kwa sharti utie baina yetu na baina yao kizuizi?

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَن تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٥﴾

96. Akasema: Yale ambayo kwayo Mola wangu Ameniimarisha ni bora; lakini nisaidieni kwa nguvu, nitaweka baina yenu na baina yao boma.

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٦﴾

97. Nileteeni vipande vya chuma. Hata alipoijaza nafasi katikati ya milima miwili, akasema: Fukuteni (moto), mpaka alipokifanya kuwa (kama) moto, akasema: Nileteeni shaba iliyoyeyuka nikimwagie.

آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انفُخُوا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٧﴾

98. Basi (Yajuja na Majuja) hawakuweza kuukwea wala hawakuweza kuutoboa.

فَمَا اسْطَاعُوا أَن يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٨﴾

99. Akasema: Hii ni rehema itokayo kwa Mola wangu; na itakapofika ahadi ya Mola wangu, Atauvunja-vunja. Na ahadi ya Mola wangu ni kweli.

قَالَ هَٰذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي ۖ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ ۖ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٩﴾

Aya 99. Maneno haya, *Hii ni rehema itokayo kwa Mola wangu,* yanaonyesha unyenyekevu na ucha-Mungu wa Cyrus. Kama alivyo Mtumishi mtawa wa Mungu, hakujitapa kwa kushinda nchi nyingi, bali akasema yote yale ni rehema ya Mungu.

100. Na Tutawaacha baadhi yao siku hiyo wakiwasonga wengine, na itapulizwa baragumu, ndipo Tutawakusanya wote pamoja.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿١٠٠﴾

101. Na Tutaileta Jahanamu siku hiyo mbele ya makafiri ana kwa ana,

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠١﴾

102. Ambao macho yao yalikuwa katika pazia yasijali mauidha Yangu, na walikuwa hawawezi kusikia.

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠٢﴾

FUNGU 12

103. Je, waliokufuru wanadhani ya kwamba watawashika watumishi Wangu kuwa walinzi badala Yangu? Hakika Sisi Tumeiandaa Jahanamu iwe karamu kwa makafiri.

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ ۚ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٠٣﴾

104. Sema, " Je Tuwaambieni wale wenye hasara zaidi kuhusiana na vitendo vyao?

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٤﴾

105. Ni ambao bidii yao imepotea katika maisha ya dunia, nao wanafikiri kwamba wanazifanya vema sana.

الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٥﴾

106. Hao ndio waliozikataa Ishara za Mola wao na kukutana naye. Kwahiyo vitendo vyao vimeharibika, wala hatutawasimamishia mizani siku ya Kiyama.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ﴿١٠٦﴾

107. Hiyo Jahanamu ni malipo yao kwa sababu walikufuru na kuzifanyia mzaha Ishara Zangu na Mitume wangu.

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٠٧﴾

108. Kwa yakini walioamini na kufanya vitendo vizuri kao lao litakuwa bustani za Peponi.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٨﴾

Aya 103. Aya hii inaeleza habari za watu wanaomfanya Yesu kuwa mwokozi wao na kuwa mwana wa Mungu, na ambao habari zao zilianza kutajwa mwanzo wa sura hii. Jambo hili linaonyesha ya kuwa Aya zilizotangulia pia zinaeleza habari za watu hawa hawa - Wakristo wa Magharibi.

109. Watakaa humo; hawatataka mabadiliko kutoka humo.

خٰلِدِيْنَ فِيْهَا لَا يَبْغُوْنَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٩﴾

110. Sema: Kama bahari ingalikuwa wino kwa (kuyaandika) maneno ya Mola wangu, bila shaka bahari ingalikwisha kabla ya kwisha maneno ya Mola wangu, ingawa Tungalileta (bahari) kama hiyo kuongezea.

قُلْ لَّوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمٰتِ رَبِّيْ لَنَفِدَ
الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمٰتُ رَبِّيْ وَلَوْ جِئْنَا
بِمِثْلِهٖ مَدَدًا ﴿١١٠﴾

111. Sema: Bila shaka mimi ni binadamu kama ninyi; inafunuliwa kwangu ya kwamba Mungu wenu ni Mungu Mmoja tu. Basi anayetumaini kukutana na Mola wake, na afanye vitendo vizuri wala asimshirikishe ye yote katika ibada ya Mola wake.

قُلْ اِنَّمَآ اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوْحٰٓى اِلَيَّ اَنَّمَآ اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ
وَّاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوْا لِقَآءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا وَّلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖٓ اَحَدًا ﴿١١١﴾

Aya 111. Hapa Mtume *s.a.w.* anaamrishwa awaambie Wakristo wasioamini ya kuwa ingawa amekwisha bashiri siri nyingi juu ya ushindi wa dini ya Kiislamu na kuanguka kwa mataifa ya Kikristo, hata hivyo hawezi kudai kuwa yeye ni mwana wa Mungu au anazo nguvu za kiungu. Yeye ni mwanadamu tu, na sifa yake iko katika kuleta ujumbe wa Mwenyezi Mungu, basi waache kumshirikisha na miungu ya uwongo.

Imesimuliwa ya kuwa Mtume *s.a.w.* alisema, Kusoma Aya kumi za mwisho na za mwanzo wa sura hii kunamlinda mtu na mashambulio ya kiroho ya *Dajjaal*. Hii inaonyesha ya kuwa *Dajjaal* na *Yaajuuj* na *Maajuuj* si wengine ila ni haya mataifa ya Wakristo ya Magharibi. Neno *Dajjaal* linaonyesha hali mbaya ya dini yao, na *Yaajuuj* na *Maajuuj* yanaonyesha hali ya nguvu yao katika mambo ya utawala.

سُوْرَةُ مَرْيَمَ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّتِسْعُوْنَ اٰيَةً وَّسِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

19. SURA MARYAM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 99 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. (Mungu ni) Karimu, Mwongozi, Mzima wa milele, Mkuu, Mkweli.
3. Ukumbusho wa rehema ya Mola wako kwa Mtumishi Wake Zakaria
4. Alipomwita Mola wake kwa mwito wa siri.
5. Akasema: Mola wangu, bila shaka mfupa wangu umekuwa dhaifu na kichwa kinang'aa kwa mvi wala sikuwa mwenye bahati mbaya, Mola wangu, kwa kukuomba.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

كٓهٰيٰعٓصٓ ②

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهٗ زَكَرِيَّا ③

اِذْ نَادٰى رَبَّهٗ نِدَآءً خَفِيًّا ④

قَالَ رَبِّ اِنِّيْ وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّيْ وَاشْتَعَلَ الرَّاْسُ

شَيْبًا وَّلَمْ اَكُنْۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيًّا ⑤

Sura hii imepewa jina la mama wa Nabii Isa, Mariamu, kwa maana habari zake za kumzaa Nabii Isa zimeelezwa ndani yake. Ni wazi kuwa sehemu inayoeleza kuzaliwa kwa Nabii Isa ilishuka mapema katika Makka yumkini katika mwaka wa tano baada ya Mtume kupewa utume.

Aya 2. *Kaaf Haa Yaa 'Ain Saad.* Hizi ni herufi za mkato za sifa za Mwenyezi Mungu *Kaaf* ni *Kariim* (Mkarimu), *Haa* ni *Haadi* (Mwongozi), *Yaa* ni *Ya'jiru walaa yu'jaru 'alaihi* (Anayewapa watu himaya Yake lakini hakuna awezaye kupata himaya kinyume Chake), *'Ain* ni *'Aliim* (Mjuzi wa kila kitu), *Saad* ni *Swaadiqul-wa'd* (mkweli wa ahadi). Maneno hayo yanaonyesha ya kuwa madhumuni ya sura Maryam yatathibitisha kuwa Mwenyezi Mungu ni Mkarimu, Mwongozi, Kwake ni makimbilio ya wanyonge, Yu Mjuzi wa kila kitu na Mkweli wa ahadi.

Aya 5. *Mola wangu bila shaka mfupa wangu umekuwa dhaifu.* (a) Nabii Zakaria alikuwa na umri zaidi kuliko miaka sabini alipoomba kwa Mungu apate mtoto. (b) Aliomba kwa unyenyekevu sana, na wakati wa kuomba anakiri kwa njia ya ajabu, kuwa yeye hawezi kupata mtoto ila kwa rehema ya Mungu tu, au sivyo haiwezekani mwanamke tasa aliye na mume mzee apate kuzaa. (c) Mwenyezi Mungu ameeleza habari za kuzaliwa Yahya kabla ya kueleza habari za kuzaliwa Yesu ili kuwatanabahisha Wakristo na Mayahudi. Mayahudi wamehadharishwa kuwa sasa wakati umekaribia kwisha, na ya kwamba wameharibika mno na kwa ajili hii Mungu amemchagua mwanamke tasa na mwanamume mzee kwa ajili ya kumzaa Nabii Wake. Na Wakristo wameambiwa kwamba kuzaliwa kwa Yesu si dalili ya uungu wake ingawa ni namna moja ya ajabu, lakini ajabu ya namna hiyo inapatikana katika kuzaliwa kwa Yahya pia.

6. Na hakika mimi nawahofia jamaa zangu baada yangu, na mke wangu ni tasa, basi Unipe mrithi kutoka Kwako,

7. Atakayenirithi na kuwarithi watu wa Yakubu na Ukamfanye, Mola wangu, aridhishaye.

8. Ewe Zakaria, hakika Tunakupa habari njema ya mtoto, jina lake Yahya: Hatujafanya kabla aliye sawa naye.

9. Akasema: Mola wangu! nitapataje mtoto hali mke wangu ni tasa, na mimi nimekwisha fikia uzee wa kupita kiasi.

10. Akasema, Ni kama hivyo, Amesema Mola wako: Haya ni rahisi Kwangu, na kwa yakini Nilikuumba zamani nawe hukuwa cho chote.

11. Akasema: Mola wangu, Unifanyie Ishara. Akasema: Ishara yako ni kuwa hutasema na watu kwa siku tatu kamili.

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَاءِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا ۝٦

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ۝٧

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَىٰ لَمْ نَجْعَل لَّهُ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ۝٨

قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ۝٩

قَالَ كَذَٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِن قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ۝١٠

قَالَ رَبِّ اجْعَل لِّي آيَةً ۚ قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۝١١

Aya 6. *Mimi nawahofia jamaa zangu.* Maneno haya yanaonyesha utukufu wa fikira za Nabii wa Mungu. Nabii Zakaria hataki mtoto ili apate raha katika uzee wake, bali analilia jambo jingine. Anasema, Mola wangu, mimi naogopa ya kuwa watu wabaya wamezidi na watu wema hawaonekani, basi nataka nipate mtoto atakayetukuza jina Lako baada ya kifo changu.

Aya 8. *Tunakupa habari njema ya mtoto.* Neno *Ghulaam* (mtoto) maana yake ni "kijana mpevu." Basi katika maneno haya Nabii Zakaria ameambiwa mtoto atakayepevuka katika uhai wake, na hivyo furaha yake itazidi.

Aya 9. *Nitapataje mtoto.* Isifikiriwe kuwa alikata tamaa, maana Mwenyezi Mungu amekwisha sema ya kuwa hawakati tamaa katika rehema ya Mungu isipokuwa watu makafiri.

Jambo hasa ni hili ya kuwa Nabii Zakaria alitaka habari hizi zienee sana, watu wapate kujua jinsi Mwenyezi Mungu alivyo Mrehemevu; ndiyo maana akauliza maswali na kutaka awekewe alama.

Aya 11. *Hutasema na watu.* Nabii Zakaria alitaka awekewe alama fulani ili watu wengi waweze kupata habari. Mungu anamwekea alama moja akisema, Usiseme na watu siku tatu kamili, bali umtukuze Mungu na uombe tu. Nabii Zakaria alifuata Maagizo ya Mungu, na kwa njia hii wakapatikana mashahidi wengi wa Ishara hiyo, na ikathibitika kuwa Mwenyezi Mungu ni mkarimu, Mwongozi, Mjuzi wa kila kitu na Mkweli wa ahadi.

Matabibu husema kuwa "unyamavu" ni dawa kubwa ya kutia nguvu katika viungo ili mtu apate kuzaa.

12. Basi akawatokea watu wake kutoka mihirabuni na akawaashiria ya kwamba: Mtukuzeni (Mungu) asubuhi na jioni.

فَخَرَجَ عَلٰى قَوْمِهٖ مِنَ الْمِحْرَابِ فَاَوْحٰۤى اِلَيْهِمْ اَنْ سَبِّحُوْا بُكْرَةً وَّعَشِيًّا ﴿١٢﴾

13. Ewe Yahya: Shika Kitabu kwa nguvu; na Tukampa hekima angali mtoto,

يٰيَحْيٰى خُذِ الْكِتٰبَ بِقُوَّةٍ ؕ وَاٰتَيْنٰهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٣﴾

14. Na huruma kutoka Kwetu, na utakaso, naye alikuwa mtawa.

وَّحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكٰوةً ؕ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٤﴾

15. Na mwema kwa wazazi wake, wala hakuwa jeuri, asi.

وَّبَرًّاۢ بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٥﴾

16. Na amani iko juu yake siku aliyozaliwa na siku atakayofariki, na siku atakayofufuliwa hai.

وَسَلٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوْتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٦﴾

FUNGU 2

17. Na umtaje Mariamu Kitabuni alipojitenga na jamaa zake, (akaenda) mahali upande wa mashariki.

وَاذْكُرْ فِى الْكِتٰبِ مَرْيَمَ ۘ اِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ اَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٧﴾

18. Na akaweka pazia kujikinga nao; kisha Tukampelekea Malaika Wetu aliyejimithilisha kwake (kama) mtu kamili.

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُوْنِهِمْ حِجَابًا ۫ فَاَرْسَلْنَاۤ اِلَيْهَا رُوْحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٨﴾

19. (Mariamu) akasema: Hakika mimi najikinga kwa mwingi wa rehema Aniepushe nawe, ikiwa umetakasika.

قَالَتْ اِنِّىْۤ اَعُوْذُ بِالرَّحْمٰنِ مِنْكَ اِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٩﴾

20. (Malaika) akasema: Hakika mimi ni Mjumbe wa Mola wako; ili nikupe mwana mtakatifu.

قَالَ اِنَّمَاۤ اَنَا رَسُوْلُ رَبِّكِ ۖ لِاَهَبَ لَكِ غُلٰمًا زَكِيًّا ﴿٢٠﴾

Aya 13. *Shika Kitabu kwa nguvu,* yaani Taurati.

Tukampa hekima angali mtoto. Yahya hata katika utoto wake alikuwa mtu mwenye akili na busara.

Aya 17. Baada ya kueleza habari za Yahya Mungu anaeleza habari za Mariamu, mama wa Nabii Isa, ya kuwa alipobalehe alijitenga na watu aliokuwa akikaa nao katika hekalu, na akakaa peke yake mpaka Malaika wa Mungu, Jibrili, alipomtokea katika sura ya mtu na akampasha habari ya kuzaliwa Nabii Isa.

21. Akasema: Ninawezaje kupata mtoto hali hajanigusa mwanamume ye yote wala mimi si asherati?

قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَٰمٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢١﴾

22. (Malaika) akasema: Ni kama hivyo; Mola wako Amesema: Haya ni rahisi Kwangu, na ili Tumfanye Ishara kwa wanadamu na rehema itokayo Kwetu; na ni jambo limekwisha hukumiwa.

قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ ۖ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ ءَايَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا ۚ وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢٢﴾

23. Basi akambeba mimba, na akaondoka naye mpaka mahali pa mbali.

فَحَمَلَتْهُ فَٱنتَبَذَتْ بِهِۦ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٣﴾

24. Kisha uchungu ukampeleka penye shina la mtende, akasema: Laiti ningekufa kabla ya haya, na ningekuwa sahau iliyosahauliwa.

فَأَجَآءَهَا ٱلْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ قَالَتْ يَٰلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٤﴾

25. Mara ikamfikia sauti kutoka chini yake: Usihuzunike, hakika Mola wako Ameweka kijito chini yako;

فَنَادَىٰهَا مِن تَحْتِهَآ أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٥﴾

26. Na ulitikise kwako shina la mtende, litakuangushia tende nzuri, zilizo mbivu.

وَهُزِّيٓ إِلَيْكِ بِجِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ تُسْقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٦﴾

27. Basi ule na unywe na uburudishe macho; na kama ukimwona mtu ye yote, useme: Hakika mimi nimeweka nadhiri kwa Mungu wa rehema ya kufunga saumu, kwa hiyo leo sitasema na mtu.

فَكُلِي وَٱشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا ۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِيٓ إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَٰنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ ٱلْيَوْمَ إِنسِيًّا ﴿٢٧﴾

Aya 21. Hakuna shaka Mariamu alizaa mtoto pasipo kushirikiana na mwanamume ye yote. Jambo hili si gumu kwa Mungu. Wakristo wanakubali kuwa Mungu alimwumba Adamu bila baba wala mama, hivyo mbele ya jambo hili si ajabu kitu kama Yesu alizaliwa bila baba.

Aya 24. *Uchungu ukampeleka penye shina la mtende.* Mungu anataka kuwaonyesha Wakristo kuwa Yesu alizaliwa na mwanamke mmoja aliyemzaa kwa taabu nyingi, na kwa shida sana; hivyo kumwita Mungu mzaliwa wa namna hii ni dhuluma kubwa.

Aya 25. Malaika wa Mungu anamwambia Mariamu kuwa hapa chini ya kilima pana chemchem ya maji, basi nenda ukayatumie na upate raha.

28. Kisha akamleta kwa jamaa zake akimpakata. Wakasema: Ewe Mariamu, hakika umeleta kitu kigeni!

29. Ewe dada wa Harun! baba yako hakuwa mtu mbaya wala mama yako hakuwa asherati.

30. Ndipo akaashiria kwake. Wakasema: Tuzungumzeje na aliyekuwa mtoto kitandani?

31. Akasema: Hakika mimi ni Mtumishi wa Mwenyezi Mungu; Amenipa Kitabu na Amenifanya Nabii.

32. Na Amenifanya mbarikiwa po pote nilipo, na Amenuisia Sala na Zaka maadamu ningali hai;

33. Na kumfanyia mema mama yangu, wala Hakunifanya niwe jeuri, mwenye bahati mbaya.

34. Na amani iko juu yangu siku niliyozaliwa na siku nitakayokufa na siku nitakayofufuliwa kuwa hai.

فَأَتَتْ بِهِۦ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُۥ قَالُوا۟ يَٰمَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٨﴾

يَٰٓأُخْتَ هَٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٩﴾

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا۟ كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِى ٱلْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٣٠﴾

قَالَ إِنِّى عَبْدُ ٱللَّهِ ءَاتَىٰنِىَ ٱلْكِتَٰبَ وَجَعَلَنِى نَبِيًّا ﴿٣١﴾

وَجَعَلَنِى مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَٰنِى بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣٢﴾

وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَتِى وَلَمْ يَجْعَلْنِى جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٣﴾

وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىَّ يَوْمَ وُلِدتُّ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٤﴾

Aya 28. *Kitu kigeni.* Mayahudi wanamkemea Mariamu na wanamwambia kuwa amezaa mtoto pasipo mume, na jambo hili ni la aibu kubwa.

Aya 29. *Ewe dada wa Harun.* Mayahudi wanamlaumu Mariamu na wanamwambia, Wewe ulijitoa katika njia ya Mungu ukidai kuwa mfuasi wa Nabii Harun, basi u wapi sasa utawa wako na ukuhani wako ambao ulirithi kwa Harun? (Tazama Sura Aali 'Imraan).

Aya 30. Mayahudi wanakataa hata kuzungumza na Nabii Isa na wanasema atajuaje habari hizi naye ni mtoto wa juzi juzi.

Aya 31. Ingawa Mayahudi hawataki kuzungumza na Isa, lakini yeye anaanza kuwahubiria, na mahubiri yake yanaondoa madoa yote kwa Mariamu mama yake. Anawaambia kuwa kwa mujibu wa Taurati mwana haramu hawezi kuingia katika ufalme wa Mungu, lakini niangalieni mimi, Mungu amenihurumia, na amenipamba kwa neema zake hata amenifanya niwe Mtumishi Wake. Nimepewa elimu ya Taurati na amenifanya Nabii. Je, mwana haramu anaweza kupata neema za namna hii?

Aya 32. *Ameniusia Sala na Zaka.* Nabii Isa anasema kuwa amelazimishwa kusali na kutoa zaka daima katika uhai wake. Basi kama yu hai mbinguni hata sasa, je, anasali sala gani, ya Kiislamu au sala ya Kinasara? Na zaka zake anampa nani, je wako watu mbinguni wanaopokea zaka zake?

Aya 34. Katika Aya hii Nabii Isa anaeleza nyakati tatu muhimu: (1) siku ya kuzaliwa

ذٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٥﴾

35. Huyo ndiye Isa bin Mariamu. Ndiyo kauli ya haki ambayo wanaifanyia shaka.

مَا كَانَ لِلّٰهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ ۖ سُبْحٰنَهُ ۚ إِذَا قَضٰى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٦﴾

36. Haimpasi Mwenyezi Mungu Ajipangie mwana; Ametakasika; Anapolitaka jambo basi huliambia: Kuwa, nalo huwa.

وَإِنَّ اللّٰهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۚ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٧﴾

37. Na hakika Mwenyezi Mungu ni Mola wangu na Mola wenu, basi Mwabuduni; hii ni njia iliyonyoka.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ ۖ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٨﴾

38. Lakini makundi yakahitilafiana wao kwa wao. Basi ole kwa wale waliokufuru kwa kuhudhuria Siku iliyo kuu.

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا ۖ لٰكِنِ الظّٰلِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلٰلٍ مُبِينٍ ﴿٣٩﴾

39. Watasikia na wataona vizuri vilioje Siku watakayotufikia; lakini wadhalimu siku hiyo watakuwa katika maangamio dhahiri.

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٠﴾

40. Na uwaonye siku ya majuto shauri litakapokatwa; nao wamo katika usahaulifu wala hawaamini.

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤١﴾

41. Bila shaka Sisi Tutairithi ardhi na walioko juu yake, na Kwetu watarejeshwa.

FUNGU 3

وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ إِبْرٰهِيمَ ۚ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٤٢﴾

42. Na umkumbuke Ibrahimu katika Kitabu, bila shaka yeye alikuwa mkweli sana, Nabii.

---

kwake; (2) siku ya kufa kwake; (3) siku ya kufufuka kwake. Imekuwaje hataji siku za kukaa kwake mbinguni nazo hazipungui kuliko miaka elfu mbili? Ndugu zetu Waislamu wasiwasaidie Wakristo bure kudhani kuwa Yesu yuko hai mbinguni mpaka sasa pamoja na mwili wake. Bali wajue ya kuwa Nabii Isa amekwisha kufa kama vile walivyokufa Mitume wote wa kabla yake na baada yake.

Aya 42. Katika baadhi ya Hadithi imeelezwa ya kuwa Nabii Ibrahimu alisema uwongo mara tatu. Lakini Aya hii ya Qur'an inaonyesha kwamba Hadithi hiyo si sahihi, na inasema kuwa Nabii Ibrahimu alikuwa mkweli sana. Kanuni inayotakiwa kukumbukwa ni hii ya kwamba kila Hadithi inayopingana na Qur'an si sahihi.

43. Alipomwambia baba yake: Ee baba yangu, kwa nini unamwabudu asiyesikia na asiyeona wala asiyekufaa cho chote?

44. Ewe baba yangu! kwa yakini imenifikia elimu isiyokufikia, basi nifuate nitakuongoza njia iliyo sawa.

45. Ee baba yangu! usimwabudu Shetani, hakika Shetani ni mwasi kwa Rahmani,

46. Ewe baba yangu! hakika mimi naogopa ya kwamba itakugusa adhabu kutoka kwa Rahmani, hivyo utakuwa na rafiki Shetani.

47. Akasema: Je unaichukia miungu yangu, ewe Ibrahimu? Kama huachi lazima nitakupiga mawe na uniondokelee mbali kwa muda mchache.

48. (Ibrahimu) akasema: Amani iwe juu yako, nitakuombea msamaha kwa Mola wangu, bila shaka Yeye Ananihurumia sana.

49. Nami ninawaondokeeni na mnayoyaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu, na nitamwomba Mola wangu: huenda sitakuwa na mkosi kwa kumwomba Mola wangu.

50. Basi alipojitenga nao na wanayoyaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu, Tukampa Isihaka na Yakubu; na kila mmoja Tukamfanya Nabii.

51. Na Tukawapa katika rehema Zetu, na Tukawafanyia sifa za kweli zilizo kuu.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ
وَلَا يُغْنِي عَنكَ شَيْئًا ﴿٤٣﴾
يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ
فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿٤٤﴾
يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ ۖ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ
عَصِيًّا ﴿٤٥﴾
يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَن يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِّنَ الرَّحْمَٰنِ
فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٦﴾
قَالَ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ ۖ لَئِن لَّمْ
تَنتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ ۖ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ﴿٤٧﴾
قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ ۖ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي ۖ إِنَّهُ كَانَ بِي
حَفِيًّا ﴿٤٨﴾
وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو
رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٩﴾
فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ
وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا
نَبِيًّا ﴿٥٠﴾
وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ
صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥١﴾

Aya 46. *Ewe baba yangu.* Hakuwa baba yake mzazi, bali baba yake mdogo aitwaye Azar.

Aya 49. *Nami nawaondokeeni.* Alijitenga nao na akahamia nchi ya Sham.

FUNGU 4

52. Na umkumbuke Musa katika Kitabu, hakika yeye alikuwa mteule, na alikuwa Mtume, Nabii.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ مُوْسٰى اِنَّهٗ كَانَ مُخْلَصًا وَّكَانَ رَسُوْلًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾

53. Na Tukamwita upande wa kuume wa mlima na Tukamsogeza kuzungumza naye kwa siri.

وَنَادَيْنٰهُ مِنْ جَانِبِ الطُّوْرِ الْاَيْمَنِ وَقَرَّبْنٰهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾

54. Nasi Tukampa, katika rehema Zetu, nduguye Harun, Nabii.

وَوَهَبْنَا لَهٗ مِنْ رَّحْمَتِنَآ اَخَاهُ هٰرُوْنَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

55. Na umkumbuke katika Kitabu Ismaili, bila shaka yeye alikuwa mkweli wa ahadi, na alikuwa Mtume, Nabii.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ اِسْمٰعِيْلَ اِنَّهٗ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُوْلًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾

56. Na alikuwa akiwaamuru watu wake Sala na Zaka na alikuwa mridhiwa mbele ya Mola wake.

وَكَانَ يَاْمُرُ اَهْلَهٗ بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهٖ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

57. Na umkumbuke Idrisa katika Kitabu, bila shaka yeye alikuwa mkweli sana, Nabii,

وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ اِدْرِيْسَ اِنَّهٗ كَانَ صِدِّيْقًا نَّبِيًّا ﴿٥٦﴾

58. Na Tulimnyanyua daraja ya juu.

وَّرَفَعْنٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

59. Hao ndio Aliowaneemesha Mwenyezi Mungu, miongoni mwa Manabii, katika wazao wa Adamu, na katika wale Tuliowapandisha pamoja na Nuhu, na katika wazao wa Ibrahimu na Israeli, na katika wale Tuliowaongoza na Tukawachagua; wanaposomewa Aya za Rahmani huanguka kusujudu na kulia.

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ مِنْ ذُرِّيَّةِ اٰدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوْحٍ وَّمِنْ ذُرِّيَّةِ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْرَآءِيْلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوْا سُجَّدًا وَّبُكِيًّا ﴿٥٨﴾

60. Lakini wakaandamia baada yao wazao wabaya, wakaharibu Sala na wakafuata matamanio mabaya; kwahiyo hivi karibuni watakuta maangamizo,

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ اَضَاعُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوٰتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾

Aya 52. *Rasuulan-Nabiyya.* "Mtume, Nabii." Neno *Rasuul* maana yake ni "aliyetumwa" na *Nabii* maana yake ni "mwenye kutoa habari." Basi kila Mtume ni Nabii na kila Nabii ni Mtume. Watu wengine wanasema *Rasuul* anakuwa mwenye Kitabu, na *Nabii* haji na Kitabu kipya; lakini tafsiri hii haipatani na Qur'an. Kwa mfano; katika Aya 55 Ismail ameitwa *Rasuul* na *Nabii* pia.

61. Isipokuwa anayetubu na kuamini na kufanya yaliyo mema, basi hao wataingia Peponi wala hawatadhulumiwa cho chote:

إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا ﴿٦١﴾

62. Pepo za milele ambazo Mungu wa rehema Amewaahidi watumishi Wake zilizo katika siri; bila shaka ahadi Yake ni yenye kufika.

جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ ۚ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ﴿٦٢﴾

63. Hawatasikia humo upuuzi ila, Amani; na watapata humo riziki zao asubuhi na jioni.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا ۖ وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٣﴾

64. Hiyo ndiyo Pepo Tutakayomrithisha katika watumishi Wetu ambaye ni mchaji.

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَن كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٤﴾

65. Wala hatuteremki ila kwa amri ya Mola wako. Anayo yaliyoko mbele yetu na yaliyoko nyuma yetu na yaliyomo katikati ya hayo; na Mola wako si mwenye kusahau.

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ۖ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ ۚ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٥﴾

66. Mola wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao, basi umwabudu na udumu katika ibada Yake. Je, unamjua (mwingine) mwenye jina Lake?

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٦﴾

FUNGU 5

67. Na mwanadamu husema: Je, nitakapokuwa nimekufa, kweli nitafufuliwa kuwa hai?

وَيَقُولُ الْإِنسَانُ أَإِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٧﴾

68. Je, mwanadamu hakumbuki ya kwamba Tulimwumba kabla hali hakuwa cho chote?

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٨﴾

69. Basi kwa kiapo cha Mola wako kwa yakini Tutawakusanya wao pamoja na mashetani; kisha bila shaka Tutawahudhurisha pembezoni mwa Jahanamu, wakiangukia magoti.

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٩﴾

70. Kisha kwa yakini Tutawatoa katika kila taifa wale miongoni mwao waliomwasi zaidi Mungu wa huruma.

ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا ﴿٧٠﴾

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧١﴾

71. Tena hakika Sisi Tunawafahamu sana wanaostahili zaidi kuunguzwa humo.

وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧٢﴾

72. Wala hakuna ye yote katika ninyi ila ni mwenye kuifikia. Ndiyo wajibu juu ya Mola wako uliokwisha hukumiwa.

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوا وَّنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٣﴾

73. Kisha Tutawaokoa wale wamchao (Mungu); na Tutawaacha wadhalimu humo wakiangukia magoti.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٤﴾

74. Na wanaposomewa Aya Zetu zilizo wazi, husema wale waliokufuru kuwaambia walioamini: Lipi katika makundi mawili lina kao jema na lililo bora katika mkutano?

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا وَرِئْيًا ﴿٧٥﴾

75. Na vingapi Tumeviangamiza kabla yao katika vizazi vilivyokuwa na vifaa vizuri mno na virembo zaidi.

قُلْ مَن كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَٰنُ مَدًّا ۚ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضْعَفُ جُندًا ﴿٧٦﴾

76. Sema: Aliye katika upotevu, basi Mungu Mwenye huruma bila shaka Atamzidishia muda mpaka wayaone waliyoonywa - ikiwa ni adhabu au ikiwa ni saa ile - ndipo watajua ni nani mwenye kao baya na aliye dhaifu kwa jeshi.

Aya 72 - 73. *Wala hakuna ye yote katika ninyi ila ni mwenye kuifikia* (Jahanamu), *na kisha Tutawaokoa wale wamachao (Mungu).* Aya hizi zinaonyesha kwamba kila mtu ataingia Motoni na kisha Mwenyezi Mungu atawalinda watu wema wasipate adhabu. Ndiyo kusema, wataingia Jahanamu pia na watakaa salama pia. Hii haina maana ila maana ya kwamba watu wema watageuza kila kitu kuwa njia ya kuleta starehe kwao kwa ajili ya uzima wa fahamu zao. Mtume *s.a.w.* alisema, "Mwenyezi Mungu atamwabia mtu: Rukia ndani ya Jahanamu. Atakaporukia ndani yake, ataiona ni mahali papendezapo kabisa."

Akiandika juu ya Aya hii, Seyidna Ahmad *(alaihissalaam)* amesema, "Ni njia yenye taabu namna gani iliyo njia ya Mwenyezi Mungu. Lakini njia hii hufanywa nyepesi kwa wale wanaojitupa katika shimo la taabu kwa nia ya kufa. Hao wanaohukumu katika mioyo yao kuwa tunakubali moto na tutaungua kwa ajili ya Mpenzi wetu, Mwenyezi Mungu.' Kisha wao hujitumbukiza katika moto, kumbe moto ule ni Pepo. Na hivi ndivyo alivyosema Mwenyezi Mungu katika Qur'an: *Wala hakuna ye yote katika ninyi ila ni mwenye kuifikia.* Yaani, enyi watu wabaya na wazuri, hapana ye yote katika ninyi asiyepita kwenye moto wa Jahanamu. Lakini hao wanaounguzwa kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, wataokolewa katika moto. Bali yule mwenye kuunguzwa kwa ajili ya nafsi yake yenye kumwamrisha kutenda mabaya, basi moto utamwunguza. Amebarikiwa yule mwenye kupigana na nafsi yake kwa ajili ya Mwenyezi Mungu; na bahati mbaya kwa yule anayepigana na Mungu kwa ajili ya nafsi yake" (Safina ya Nuhu).

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى ۗ وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٧﴾

77. Na Mwenyezi Mungu Huwazidishia walioongoka mwongozo; na vitendo vizuri vibakiavyo ni bora katika malipo mbele ya Mola wako na bora katika matokeo.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٨﴾

78. Je, umemwona yule aliyezikataa Aya Zetu na akasema: Kwa hakika nitapewa mali na watoto.

أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٧٩﴾

79. Je! Amepata habari za ghaibu au amechukua ahadi kwa Mungu wa huruma.

كَلَّا ۚ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٨٠﴾

80. Siyo! hakika Tunaandika anayoyasema, na Tutamzidishia muda katika adhabu.

وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨١﴾

81. Na Tutamrithi anayoyasema na atatufikia peke yake!

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨٢﴾

82. Na walishika waungu badala ya Mwenyezi Mungu ili wawe nguvu kwao.

كَلَّا ۚ سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٣﴾

83. Wapi! Hivi karibuni watakataa ibada yao na watakuwa mahasimu zao.

FUNGU 6

أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٤﴾

84. Je, huoni ya kwamba Tumewatuma mashetani juu ya makafiri wanaowachochea sana?

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٥﴾

85. Basi usiwafanyie haraka maana Tunawahesabia idadi.

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَٰنِ وَفْدًا ﴿٨٦﴾

86. Siku Tutakayowakusanya wachaji kuwapeleka kwa Rahman kama wageni.

وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٧﴾

87. Na Tutawaswaga wakosefu kuelekea kwenye Jahannamu kama kundi la wanyama linavyoswagwa kuelekea mahali pa kunywea maji.

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٨٨﴾

88. Hawatakuwa na mamlaka ya kufanya uombezi ila yule aliyeshika ahadi kwa Rahmani.

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا ﴿٨٩﴾

89. Nao husema: Rahmani Amejipangia mwana.

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿٩٠﴾

90. Bila shaka mmeleta jambo lichukizalo.

تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَ
تَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩١﴾

91. Karibu mbingu zitatuke kwalo na ardhi ipasuke na milima ianguke vipande-vipande.

أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا ﴿٩٢﴾

92. Kwa sababu wamemdaia Rahmani kuwa na mwana.

وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمٰنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٣﴾

93. Wala haimpasi Rahmani kupanga mwana.

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمٰنِ
عَبْدًا ﴿٩٤﴾

94. Hakuna ye yote aliyomo mbinguni na ardhini ila atafika kwa Rahman hali yu mtumishi.

لَقَدْ أَحْصٰهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٥﴾

95. Kwa yakini Yeye Amekwisha kuwazunguka na Akawahesabu sawasawa.

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَرْدًا ﴿٩٦﴾

96. Na kila mmoja wao atamfikia siku ya Kiyama peke yake.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمٰنُ
وُدًّا ﴿٩٧﴾

97. Hakika wale walioamini na kufanya vitendo vizuri lazima Rahmani Atawafanyia upendo.

فَإِنَّمَا يَسَّرْنٰهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنْذِرَ
بِهٖ قَوْمًا لُدًّا ﴿٩٨﴾

98. Na hakika Tumeirahisisha (Qur'an) kwa lugha yako ili uwabashirie kwayo wamchao (Mungu) na uwaonye kwayo watu wagombanao.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ
مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٩﴾

99. Na vingapi Tuliviangamiza kabla yao katika vizazi! Je, unawaona hata mmoja wao au kusikia shindo lao?

سُوْرَةُ طٰهٰ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ سِتٌّ وَّ ثَلاثُوْنَ ايَةً وَّ ثَمَانِيَةُ رُكُوْعَاتٍ

20. SURA TWAA HAA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 8 na Aya 136 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Ewe mtu (kamili)!

طٰهٰ ﴿٢﴾

3. Hatukukuteremshia Qur'an ili upate mashaka.

مَآ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ لِتَشْقٰٓى ﴿٣﴾

4. Bali iwe mauidha kwa mwenye kunyenyekea.

اِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَنْ يَّخْشٰى ﴿٤﴾

5. Uteremsho kutoka kwa Yule Aliyeumba ardhi na mbingu zilizoinuka.

تَنْزِيْلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْاَرْضَ وَالسَّمٰوٰتِ الْعُلٰى ﴿٥﴾

6. (Ndiye) Mungu wa huruma; Aliyestawi juu ya kiti cha Enzi.

اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى ﴿٦﴾

7. Ni vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini na vilivyomo kati yao na vilivyomo chini ya udongo.

لَهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرٰى ﴿٧﴾

Jina la sura hii ni herufi zake mbili za mkato za mwanzo.

Yumkini kabisa sura hii ilishuka wakati ule ule wa sura 19. Ibni Hisham na Ibni Sa'd wanaiunganisha sura hii na wakati aliposilimu Seyidna Umar katika mwaka wa sita wa Uislamu, na wanasema ya kuwa sura hii ndiyo iliyosomwa na dada wa Seyidna Umar na ikamtuliza Umar hasira yake na ikamfanya ampende Mtume.

Katika sura hii Mwenyezi Mungu anaeleza fadhili za Mtume Muhammad *s.a.w.* na jinsi atakavyofanikiwa katika dunia. Kazi ya Manabii wa Mungu ni kusimamisha utukufu na mwongozo katika ulimwengu, na kwa ajili hii Mungu ameleta herufi *Taa Haa* mwanzoni, ili kudhihirisha kuwa yule ambaye mwenyewe ni mtukufu na mwongozi, bila shaka atafanikiwa kusimamisha duniani utukufu na uongozi.

Aya 2. *Taa Haa*. *Taa* ni *Tayyib* (Mtukufu), *Haa* ni *Haadii* (Mwongozi). Hivyo maneno haya yanafasiriwa "Ewe mtukufu, mwongozi wa watu" yaani Mtume *s.a.w.* Kadhalika neno *Taa Haa* maana yake ni "Ewe Mtu (kamili)" kama tulivyolitafsiri na kama inavyokubaliwa na mufasirina wengi wa mwanzoni kama Ibni Abbas, Katada, Mujahid, Hassan na wengineo.

Aya 3. *Litashqaa*, "Ili upate mashaka." Neno hili pia linaweza kufasiriwa, *ili uwe mwenye bahati mbaya.* Basi hapo Mwenyezi Mungu anaeleza kuwa haiwezekani kabisa ya kuwa mfuasi wa maneno matukufu kama Qur'an asifanikiwe. Basi Mtume *s.a.w.* na wafuasi wake hawatashindwa, bali watashinda.

8. Na ukinena kwa sauti kubwa, basi hakika Yeye Anajua yaliyo siri na yafichwayo sana.

وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٨﴾

9. Mwenyezi Mungu - hakuna aabudiwaye isipokuwa Yeye; Anayo majina mazuri.

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ﴿٩﴾

10. Na je, imekufikia hadithi ya Musa?

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿١٠﴾

11. Alipouona moto, na akawaambia ahali zake, Ngojeni, hakika nimeona moto, huenda nitawaleteeni kijinga katika huo au nitapata mwongozo kwenye moto.

إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١١﴾

12. Basi alipoufikia ikatangazwa, Ewe Musa!

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَىٰ ﴿١٢﴾

13. Bila shaka Mimi ndiye Mola wako; basi vua viatu vyako; hakika wewe upo katika bonde Tuwa lililotakasika.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ ۖ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٣﴾

14. Nami Nimekuchagua basi uyasikilize yanayofunuliwa.

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿١٤﴾

Aya 8. *Na ukinena kwa sauti kubwa.* Katika Aya hii Mwenyezi Mungu anasema kwamba kuomba kwa sauti kubwa pia inafaa wakati mwingine, lakini watu wasianze kufikiri ya kuwa hii tu ndiyo njia ya kumsikilizisha Mungu; maana, *Yeye Anajua yaliyo siri na yafichwayo sana. Sirr* ni jambo lililo na mwenye siri ambalo halijulikani kwa watu wengine. *Yafichwayo sana* ni fikira atakazokuwa nazo mtu ambazo yeye mwenyewe hajazijua.

Aya 10. *Imekufikia hadithi ya Musa?* Mtume *s.a.w.* katika wana wa Ismaili ni kama Nabii Musa katika wana wa Israeli. Kwa ajili hii Mwenyezi Mungu amechagua habari za Nabii Musa kwa kuonyesha kuwa vile kama Musa alivyopata taabu mwanzoni, na mwishoni akafanikiwa, hivyo ndivyo zitakavyokuwa habari za Mtume *s.a.w.*

Aya 11. *Alipouona moto.* Nabii Musa aliona onyesho la kwanza la Mwenyezi Mungu katika sura ya moto; na moto katika maonyesho ya namna hii unafasiriwa ni vita. Basi Nabii Musa kwa njia ya namna hii akaambiwa, watu wako watashurutishwa kupigana katika njia ya dini. Na hapa Mtume *s.a.w* aliyefanana na Musa anapashwa habari hii hii.

Aya 13. *Vua viatu vyako.* Mtu akiona katika ndoto anaona hali fulani ya viatu vyake, taabiri yake itakuwa ahali zake. Kwa ajili hii masufiya wanasema kuwa hapa Musa ameambiwa kuwa kwa kutaka kupata radhi za Mwenyezi Mungu inatakiwa kwa muda ajiweke mbali na ahali zake, asishughulike nao, bali ajishughulishe na kumkumbuka Mwenyezi Mungu.

15. Kwa yakini Mimi ndiye Mwenyezi Mungu, hakuna aabudiwaye ila Mimi, basi uniabudu na usimamishe Sala kwa kunitaja.

إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدْنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكْرِيٓ ﴿١٥﴾

16. Bila shaka saa ile inakuja - karibu Nitaidhihirisha - ili kila nafsi ilipwe kwa yale iliyoyafanyia bidii.

إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٦﴾

17. Basi asikuzuie katika hayo yule asiyeamini na afuataye matamanio yake, usije ukaangamia.

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٧﴾

18. Na ni nini kilichomo mkononi mwako wa kuume, ewe Musa?

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿١٨﴾

19. Akasema: Hii ni fimbo yangu, ninaiegemea na ninaiangushia majani kwa mbuzi zangu, tena ninaitumia kwa matumizi mengine.

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا۟ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَـَٔارِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٩﴾

20. Akasema: Itupe, ewe Musa.

قَالَ أَلْقِهَا يَٰمُوسَىٰ ﴿٢٠﴾

21. Na akaitupa mara ikawa nyoka anayekimbia.

فَأَلْقَىٰهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢١﴾

22. Akasema ishike wala usiogope; sasa hivi tutairudisha hali yake ya kwanza.

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا ٱلْأُولَىٰ ﴿٢٢﴾

23. Na bandika mkono wako kwenye kwapa lako utatoka mweupe pasipo ubaya: kuwa Ishara nyingine.

وَٱضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوٓءٍ ءَايَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٣﴾

Aya 21. *Nyoka anayekimbia.* Habari hizi zote ni za *kashfi* (njozi safi). Nabii Musa anaambiwa, watu wake [*asaa* (fimbo), maana yake pia ni kaumu ya watu] wasio na uzima sasa watapewa uzima, na watawauma maadui za Mungu kama aumavyo nyoka, na adui hatakuwa na njia ila kufa. Basi katika *kashfi* hii Nabii Musa anafahamishwa mwanzo wa kazi yake namna ya matokeo yatakayotokea baadaye. Basi hii ni Ishara ya kuwa Mtume *s.a.w.* pia atawahuisha wale waliokuwa hawana uzima kwa karne nyingi, na watapewa uhai kwa mkono wa Mtume *s.a.w.*, na watawashinda maadui wa Mungu.

Aya 23. Ishara ya pili ya Nabii Musa ni mkono mweupe. Ishara hii inaonyesha kuwa kupigana vita si kusudi hasa la Manabii wa Mwenyezi Mungu, bali kusudi lao hasa ni kusimamisha ukweli katika dunia kwa dalili zilizo wazi. Hivyo Nabii Musa na Nabii Muhammad *s.a.w.* watawashinda maadui zao kwa msaada wa Mwenyezi Mungu na ushindi wao utang'aa kwa dalili zilizo wazi. Na hivyo ndivyo ilivyotokea. Taurati ilikuwa *mkono mweupe* wa Musa na Qur'an ilikuwa *mkono mweupe* wa Mtume *s.a.w.*

24. Ili Tukuonyeshe katika Ishara Zetu zilizo kubwa.

لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ ﴿٢٣﴾

25. Nenda kwa Firauni bila shaka yeye amepita kiasi.

اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾

FUNGU 2

26. Akasema: Mola wangu! Unipanulie moyo wangu.

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾

27. Na Unifanyie rahisi kazi yangu.

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾

28. Na ufungue kifungo katika ulimi wangu.

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٢٧﴾

29. Wapate kufahamu kauli yangu.

يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾

30. Na unijaalie waziri katika jamaa zangu -

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾

31. Ndugu yangu Harun.

هَارُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾

32. Uniimarishe kwenye nguvu zangu.

اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي ﴿٣١﴾

33. Na Umshirikishe katika kazi yangu,

وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾

34. Ili tukutukuze sana.

كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾

35. Na tukutaje kwa wingi.

وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾

36. Hakika wewe Unatuona.

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

37. Akasema: Hakika umepewa maombi yako, ewe Musa.

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

38. Na hakika Tulikufanyia hisani mara nyingine.

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰ ﴿٣٧﴾

39. Tulipomfunulia mama yako yanayofunuliwa.

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ﴿٣٨﴾

40. Ya kwamba mtie sandukuni, kisha litie mtoni, na mto utamtupa ufukoni ili amchukue adui Yangu na adui yake. Na Nimekutupia upendo kutoka Kwangu, na ili ulelewe machoni Pangu.

أَنِ اقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ
الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ ۚ وَ
أَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي ۚ وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٣٩﴾

41. (Kumbuka) dada yako alipokwenda na akasema: Je, niwajulisheni atakayemlea? Na Tukakurudisha kwa mama yako ili macho yake yaburudike wala asihuzunike. Na ulimwua mtu na Tukakuokoa katika huzuni na Tukakujaribu kwa majaribio. Na ukakaa miaka kati ya watu wa Madiani; kisha umefika kama ilivyokadiriwa, ewe Musa.

42. Na Nimekuchagua kwa ajili yangu.

43. Nenda wewe na ndugu yako pamoja na Ishara Zangu wala msiwe wavivu kunikumbuka.

44. Nendeni kwa Firauni, bila shaka amepita kiasi.

45. Na kamwambieni maneno laini, huenda atashika mauidha au ataogopa.

46. Wakasema: Ee Mola wetu, hakika sisi tunaogopa asije kutufanyia matata au kutudhulumu.

47. Akasema: Msiogope, bila shaka Mimi ni pamoja nanyi: Nasikia na Naona.

48. Basi mwendeeni na mwambieni: Kwa yakini sisi ni Mitume wa Mola wako; kwa hiyo wapeleke pamoja nasi wana wa Israeli na usiwaadhibu. Hakika Tumekuletea Ishara itokayo kwa Mola wako, na amani iwe juu ya aufuataye mwongozo.

49. Hakika tumefunuliwa ya kwamba adhabu itamsibu yule akataaye na kugeuka.

أَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي ۚ وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٤٠﴾
إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ
فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَقَتَلْتَ
نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا ۚ فَلَبِثْتَ
سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَا مُوسَىٰ ﴿٤١﴾
وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿٤٢﴾
اذْهَبْ أَنتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي ﴿٤٣﴾
اذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٤٤﴾
فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٥﴾
قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَن
يَطْغَىٰ ﴿٤٦﴾
قَالَ لَا تَخَافَا ۖ إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٧﴾
فَأْتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي
إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ ۖ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّن
رَّبِّكَ ۖ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ ﴿٤٨﴾
إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ
وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٩﴾

Aya 45. *Kamwambieni maneno laini.* Upole na ulainifu unafaa sana katika mazungumzo. Na mtu asiyeshika ulainifu wakati wa kutangaza haki mara nyingi hafanikiwi. Hivyo Mungu akawaambia Musa na Harun watumie upole na ulainifu wakati wa kuzungumza na Firauni isije akakasirika kabla ya kusikia neno la haki.

50. (Firauni) akasema: Mola wenu ni nani, ewe Musa?

قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا يٰمُوسٰى ﴿٥٠﴾

51. Akasema Mola wetu ni Yule Aliyekipa kila kitu umbo lake kisha Akakiongoza.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِيٓ اَعْطٰى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهٗ ثُمَّ هَدٰى ﴿٥١﴾

52. Akasema: Basi ni hali gani ya vizazi vya kwanza?

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُوْنِ الْاُوْلٰى ﴿٥٢﴾

53. Akasema: Elimu yake iko kwa Mola wangu katika Kitabu. Mola wangu Hapotei wala Hasahau,

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّيْ فِيْ كِتٰبٍ ۚ لَا يَضِلُّ رَبِّيْ وَلَا يَنْسَى ﴿٥٣﴾

54. Ambaye Amewafanyieni ardhi kuwa tandiko na Akawawekeeni humo njia, na Akayateremsha maji kutoka mawinguni; na kwayo Tukaotesha namna nyingi za mimea mbalimbali.

الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَّسَلَكَ لَكُمْ فِيْهَا سُبُلًا وَّاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً ۚ فَاَخْرَجْنَا بِهٖٓ اَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتّٰى ﴿٥٤﴾

55. Kuleni na walisheni wanyama wenu; bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa wenye akili.

كُلُوْا وَارْعَوْا اَنْعَامَكُمْ ۗ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّاُولِي النُّهٰى ﴿٥٥﴾

FUNGU 3

56. Kwa (ardhi) hiyo Tumewaumbeni, na humo Tutawarudisheni, na toka humo Tutawatoeni mara nyingine.

مِنْهَا خَلَقْنٰكُمْ وَفِيْهَا نُعِيْدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً اُخْرٰى ﴿٥٦﴾

57. Na hakika Tulimwonyesha Ishara Zetu zote lakini alikadhibisha na akakataa.

وَلَقَدْ اَرَيْنٰهُ اٰيٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَاَبٰى ﴿٥٧﴾

58. Akasema: Umetujia kututoa katika nchi yetu kwa uchawi wako, ewe Musa?

قَالَ اَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ اَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يٰمُوْسٰى ﴿٥٨﴾

59. Basi sisi tutakuletea uchawi mithili ya huo; kwa hiyo ufanye ahadi (ya mkutano) baina yetu na yako ambayo tusisivunje sisi wala wewe (katika) mahali patakapokuwa sawa.

فَلَنَاْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِّثْلِهٖ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهٗ نَحْنُ وَلَآ اَنْتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٩﴾

Aya 58. Firauni aliposhindwa katika dalili na Ishara za kimbingu, akatumia hila nyingine ili apate kuwakasirisha watu wake juu ya Nabii Musa na Nabii Harun, yaani, akaanza kusema kuwa kusudi hasa la Musa na Harun si kutangaza habari za dini, bali wanataka kutufukuza katika nchi yetu na kunyang'anya mali zetu.

60. (Musa) akasema: Miadi yenu ni siku ya mapambo na watu wakusanywe asubuhi.

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ الزِّينَةِ وَأَن يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى ﴿٦٠﴾

61. Kisha Firauni alienda zake na akakusanya hila zake zote kisha akaja mahali pa miadi.

فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦١﴾

62. Musa akawaambia: Ole wenu! msizushe uwongo juu ya Mwenyezi Mungu, isije Akawafuteni kwa adhabu. Na amekwisha shindwa azushaye uwongo.

قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَىٰ ﴿٦٢﴾

63. Basi wakazozana kwa shauri lao baina yao na wakashauriana kwa siri.

فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا النَّجْوَىٰ ﴿٦٣﴾

64. Wakasema: Hakika hawa wawili ni wachawi, wanataka kuwatoeni katika nchi yenu kwa uchawi wao, na kuondoa desturi yenu iliyo bora kabisa.

قَالُوا إِنْ هَٰذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَن يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَىٰ ﴿٦٤﴾

65. Kwa hiyo kusanyeni hila yenu, kisha mfike kwa kujipanga safu, na kwa yakini amestawi leo atakayeshinda.

فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا ۚ وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ﴿٦٥﴾

66. Wakasema: Ewe Musa, je, utatupa au tutakuwa sisi wa kwanza kutupa?

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٦﴾

67. (Musa) akasema: Bali tupeni! Lo! kamba zao zikaonekana mbele yake, kwa uchawi wao, zikipiga mbio.

قَالَ بَلْ أَلْقُوا ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٧﴾

68. Basi Musa akaona hofu katika nafsi yake.

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٨﴾

Aya 62. Amekwisha shindwa azushaye uwongo. Historia ya wanadamu toka zamani, akili iliyo sahihi, na maisha ya Manabii wote waliokuja duniani vinashuhudia ya kuwa azushaye uwongo juu ya Mungu hawezi kamwe kufanikiwa.

Aya 64. *Kuondoa desturi yenu iliyo bora kabisa.* Makafiri siku zote wanasema maneno ya namna hii. Hutaka Manabii wa Mwenyezi Mungu wasivuruge desturi zao zilizo mbaya. Lakini hawafikiri kuwa Nabii wa Mungu haji ila kuondoa desturi za kishenzi na tabia za kishetani katika dunia. Kwa ajili hii wanalazimika kupinga desturi zote zilizo mbaya.

Aya 68. *Musa akaona hofu.* Nabii Musa hakuogopa kwa kufikiri kuwa wachawi wa Firauni

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦٩﴾

69. Tukasema: Usiogope, hakika wewe ndiwe mwenye kushinda.

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٧٠﴾

70. Na kitupe kilicho katika mkono wako wa kuume: kitavimeza walivyovitengeneza; hakika wametengeneza hila za mchawi, wala mchawi hatafaulu po pote afikapo.

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧١﴾

71. Basi wachawi wakaangushwa kusujudu, wakisema: Tumemwamini Mola wa Harun na Musa.

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ ۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧٢﴾

72. (Firauni) akasema: Je, mnamwamini kabla sijawapeni ruhusa! Bila shaka yeye ndiye mkubwa wenu aliyewafunzeni uchawi. Kwa hiyo, hakika nitawakateni mikono yenu na miguu yenu kwa kutofautisha na kwa yakini nitawaueni kwa kuwawamba katika mashina ya mitende, na bila shaka mtajua ni nani wetu aliye mkali wa kuadhibu na kuiendeleza.

قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا ۖ فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ ۖ إِنَّمَا تَقْضِي هَٰذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٣﴾

73. Wakasema: Hatukutangulizi kamwe juu ya Ishara waziwazi zilizotufikia, na juu ya Yule Aliyetuumba, basi fanya unavyotaka kufanya; unaweza kutoa hukumu inayohusiana na maisha haya ya dunia tu.

إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ ۗ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿٧٤﴾

74. Kwa yakini tumemwamini Mola wetu ili Atusamehe makosa yetu na uchawi ule uliotushurutisha; na Mwenyezi Mungu ndiye Bora na Adumuye.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٥﴾

75. Hakika atakayekuja kwa Mola wake hali yu mkosefu, basi kwa yakini atapata Jahanamu; hatakufa humo wala hataishi.

---

watamshinda . La, Nabii hawezi kufikiri kuwa atashindwa na waganga. Bali hofu yake ilikuwa juu ya watu kwamba isije wakadanganyika kwa kamba za wachawi na wakashindwa kupambanua baina ya haki na batili, maana hakujua kama fimbo yake itameza mazingaombwe ya wale wachawi.

76. Na atakayemjia hali yu mumini amefanya vitendo vizuri, basi hao ndio watakaopata vyeo vya juu.

وَمَنْ يَّأْتِهٖ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصّٰلِحٰتِ فَاُولٰٓئِكَ
لَهُمُ الدَّرَجٰتُ الْعُلٰى ﴿٧٦﴾

77. Bustani za milele zipitazo mito chini yao, wakikaa humo. Na hayo ni malipo ya mwenye kujitakasa.

جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ
فِيْهَا ۚ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا مَنْ تَزَكّٰى ﴿٧٧﴾

FUNGU 4

78. Na hakika Tulimfunulia Musa kwamba wapeleke usiku usiku watumishi Wangu, na ukawafanyie njia kavu baharini; usiogope kukamatwa wala usiogope lo lote.

وَلَقَدْ اَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوْسٰٓى ۙ اَنْ اَسْرِ بِعِبَادِيْ فَاضْرِبْ
لَهُمْ طَرِيْقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا ۙ لَّا تَخٰفُ دَرَكًا وَّلَا
تَخْشٰى ﴿٧٨﴾

79. Basi Firauni akawafuata pamoja na majeshi yake, na kikawafunikiza katika bahari kilichowafunikiza.

فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُوْدِهٖ فَغَشِيَهُمْ مِّنَ الْيَمِّ
مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٩﴾

80. Na Firauni akawapoteza watu wake wala hakuwaongoza.

وَاَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهٗ وَمَا هَدٰى ﴿٨٠﴾

81. Enyi wana wa Israeli! hakika Tumewaokoeni na adui yenu na Tukawaahidini upande wa kuume wa mlima na Tukawateremshieni Manna na Salwa:

يٰبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ قَدْ اَنْجَيْنٰكُمْ مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَ
وٰعَدْنٰكُمْ جَانِبَ الطُّوْرِ الْاَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ
الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى ﴿٨١﴾

82. Kuleni katika vitu vizuri Tulivyokuruzukuni wala msiiruke mipaka katika hivyo isije ikawashukieni ghadhabu Yangu. Na inayemshukia ghadhabu Yangu, basi ameangamia.

كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيْهِ فَيَحِلَّ
عَلَيْكُمْ غَضَبِيْ ۚ وَمَنْ يَّحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِيْ فَقَدْ
هَوٰى ﴿٨٢﴾

83. Na hakika Mimi ni Msamehevu sana kwa anayetubia na kuamini na kutenda mema, tena ashikaye mwongozo.

وَاِنِّيْ لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ
اهْتَدٰى ﴿٨٣﴾

84. Na nini kimekuharakisha kwa kuwaacha watu wako, ewe Musa?

وَمَآ اَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يٰمُوْسٰى ﴿٨٤﴾

85. Akasema: Wako nyuma yangu wananifuata; na nimeharakia Kwako, Mola wangu, ili Uwe radhi.

قَالَ هُمْ اُولَآءِ عَلٰٓى اَثَرِيْ وَعَجِلْتُ اِلَيْكَ رَبِّ
لِتَرْضٰى ﴿٨٥﴾

86. (Mungu) Akasema: Bila shaka Tumewajaribu watu wako baada yako, na Samiri amewapoteza.

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ
السَّامِرِيُّ ﴿٨٦﴾

87. Basi Musa akarudi kwa watu wake kwa ghadhabu (na) kusikitika. Akasema: Enyi watu wangu, je, Mola wenu Hakuwaahidini ahadi nzuri? Je, imekuwa ndefu kwenu ahadi hiyo au mmetaka iwashukieni ghadhabu kutoka kwa Mola wenu; na kwa hiyo mmevunja ahadi yangu?

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا ۚ قَالَ
يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا ۚ أَفَطَالَ
عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ
مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي ﴿٨٧﴾

88. Wakasema: Sisi hatukuvunja ahadi yako kwa hiyari yetu, walakini tulibebeshwa mizigo ya mapambo ya watu, tukaitupa (motoni) na hivyo ndivyo alivyotia Samiri.

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَٰكِنَّا حُمِّلْنَا
أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَٰلِكَ أَلْقَى
السَّامِرِيُّ ﴿٨٨﴾

89. Kisha akawatolea ndama - kiwiliwili tu kilichokuwa kikitoa sauti ya chini-chini. Kisha yeye na masahaba zake wakasema: Huyu ndiye Mungu wenu na Mungu wa Musa lakini yeye alisahau kumtambulisha kwenu.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ فَقَالُوا هَٰذَا إِلَٰهُكُمْ
وَإِلَٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ ﴿٨٩﴾

90. Je, hawakuona ya kuwa hakuwarudishia neno wala hakuwamilikia dhara wala nafuu?

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ
ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٩٠﴾

FUNGU 5

91. Na bila shaka Harun alikwisha waambia zamani, Enyi watu wangu! Hakika ninyi mmefitinishwa tu kwa kitu

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا
فُتِنْتُمْ بِهِ ۖ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَٰنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا

Aya 90. Hapa uungu wa ndama wa Samiri unakataliwa na Mwenyezi Mungu kwa dalili ya kutosema kwake. Kusema ndiyo dalili ya kutuonyesha kuwa Mungu yuko. Watu wanaofikiri kuwa Mungu alikuwa anasema na watu wa zamani tu na siku hizi hasemi tena wamedanganyika vibaya sana; na Aya hii ni dalili ya wazi ya kubatilisha fikira hizo. Bila shaka Mungu leo pia anasema na wale ambao anawapenda kama alivyokuwa akizungumza zamani na wapenzi Wake. Mlango wa wahyi na ufunuo ni mlango ulio wazi daima.

Aya 91. Biblia inaeleza ya kuwa Nabii Harun ndiye aliyewafanyia Waisraeli huyo ndama wapate kumwabudu (Kutoka 32:1-6). Ni wazi ya kuwa kusema hivyo si kweli. Haiwezekani

أَمْرِي ﴿٩١﴾

hiki na kwa yakini Mola wenu ni Mungu wa rehema, basi nifuateni na tiini amri yangu.

قَالُوا لَن نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عَٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ ﴿٩٢﴾

92. Wakasema: Hatutaacha kabisa kukiabudu mpaka Musa aturudie.

قَالَ يَٰهَٰرُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوٓا۟ ﴿٩٣﴾

93. (Musa) akasema: Ewe Harun, ni nini kilichokuzuia ulipowaona wakipotea.

أَلَّا تَتَّبِعَنِ ۖ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ﴿٩٤﴾

94. Ili usinifuate; je, umeasi amri yangu?

قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِيٓ ۖ إِنِّي خَشِيتُ أَن تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٥﴾

95. Akasema: Ewe mwana wa mama yangu, usinikamate kwa ndevu zangu wala kwa nywele za kichwa changu. Naogopa usije ukasema: Umesababisha mfarakano miongoni mwa wana wa Israeli, na hukusubiri kauli yangu.

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَٰسَٰمِرِيُّ ﴿٩٦﴾

96. (Musa) akasema: Ewe Samiri, basi nia yako ilikuwa nini?

Nabii wa Mungu aliyesikia maneno ya Mungu kufanya jambo la namna hiyo. Mtu aliyeona jua hawezi kulidhani ni mshumaa; au aliyeona tembo hawezi kuona panya akafikiri ndiye tembo; mtu anayemwona mtu mwingine hawezi kumfananisha na funza. Hivyo haiwezekani kwa Mtume wa Mungu aliyemwona Mungu kwa macho ya roho na kumsikia sauti Yake, kufanya ndama wa dhahabu na kumwabudu. Inaonekana watu walioingiza maneno ya namna hii katika Biblia walikuwa wajinga kupita kiasi. Mfalme wa desturi tu hangependa kuchagua Gavana mpumbavu. Biblia inakubali ya kuwa Mungu anajua habari za mioyo ya watu. Basi Mungu angewezaje kumchagua mtu kuwa Nabii na kuwaongoza Waisraeli ambaye baadaye, atapinduka na kuwa anayeabudu sanamu? Je, hawa walioingiza maneno namna hii katika Biblia, walikuwa ni watu na akili zao?

Aliyewapoteza Waisraeli ni mtu aliyeitwa Samiri. Padre Dale, kwa kupofushwa na uadui, amesema maneno ya upumbavu kabisa juu ya habari za huyu Samiri. Ameandika, "Watu watatu watajwa katika sura hii, Samiri, Haman na Farao . . . Inaelekea kuwa Samiri huyu alidhaniwa kuwa Msamaria, maana Muhammad hakujua kuwa Samaria haukujengwa ila miaka mingi sana baada ya zamani za Musa" (uk. 631).

Kilichomfanya padre huyo adhanie huyu Samiri ni Msamaria, si kingine ila uadui wa kishenzi alio nao. Anakari mwenyewe kuwa Samiri ni mmoja katika watu watatu waliotajwa katika sura, na ambao ni wazi walikuwako katika majira moja. Hakuna mahali po pote katika Qur'an au Hadithi panapoeleza ya kuwa Samiri si jina la mtu bali la kabila. Lingekuwa ni jina la kabila, basi na Haman pia na Farao yangekuwa majina ya makabila. Lakini sivyo. Hayo yote ni majina ya watu maalum waliokuwako. Shauku yake ya kijinga inampoteza, naye anajaribu kupoteza watu wengine, kwa namna mbaya kabisa.

97. Akasema: Niliona wasiyoyaona na nikashika sehemu chache ya mwendo wa Mtume, kisha nikautupa: na hivi ndivyo ilinielekeza nafsi yangu.

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً
مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٧﴾

98. (Musa) akasema: Basi ondoka, na kwa yakini itakuwa kwako katika maisha kusema: Usiniguse; na bila shaka ni ahadi kwako isiyovunjwa. Na ukamtazame mungu uliyeendelea kumwabudu, bila shaka tutamteketeza kisha tutamsambaza katika bahari kwa msambazo.

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَن تَقُولَ لَا
مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّن تُخْلَفَهُ وَانظُرْ
إِلَىٰ إِلَٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَّنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ
لَنَنسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٨﴾

99. Hakika mwabudiwa wenu ni Mwenyezi Mungu tu, Ambaye hakuna aabudiwaye ila Yeye. Amekienea kila kitu kwa elimu.

إِنَّمَا إِلَٰهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ
شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٩﴾

100. Kadhalika Tunakuhadithia katika habari za (mambo) yaliyotangulia, na bila shaka Tumekupa mauidha kutoka Kwetu.

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ
وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿١٠٠﴾

101. Atakayejitenga mbali nayo, basi kwa yakini atabeba siku ya Kiyama mzigo.

مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا ﴿١٠١﴾

Aya 95. Maneno *usinikamate kwa ndevu zangu, wala kwa (nywele za) kichwa changu* yasichukuliwe kwa tafsiri ya neno kwa neno. Yanaweza tu kuwa na maana ya usinidhalilishe.

Pia Tazama sura 7:151.

Aya 97. Samiri alipoulizwa atoe sababu ya kosa lake, anajibu vile anavyojibu mwizi anayekamatwa katika hali ya kuiba na asiweze kukataa. Anasema: Ndiyo nilimfuata Mtume (Musa) kidogo na nikakiri Umoja wa Mungu. Lakini baadaye nikakataa, na sasa sitaki. *Hivi ndivyo nafsi yangu ilivyonielekeza.* Kwa kuwa majibu haya ya Samiri yanaonyesha uchafu wa moyo wake, Nabii Musa akamjibu ya kuwa kama ni hivyo ajue ya kuwa hali yake itakuwa mbaya katika dunia na Akhera na yeye mwenyewe atawafanya watu wasimsogelee, na wamkimbie.

Aya 100. Baada ya kueleza habari za Nabii Musa, Mwenyezi Mungu anamrudia Mtume s.a.w. kumwambia kuwa habari hizi hazikuelezwa hapa kwa namna ya kisa, bali ni habari zitakazokupitia wewe pia. Utapita katika njia zile zile alizopita Nabii Musa, na mwishoni majabari na mafirauni wataangamia, nawe utafanikiwa.

Mtume *s.a.w.* alitangaza habari hizi alipokuwa katika hali ya taabu katika Makka, na tunaona ya kuwa mwishoni alifanikiwa, na maadui zake wakaangamia.

خَالِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا ﴿١٠٢﴾

102. Wakikaa humo, na vibaya kwao siku ya Kiyama kubeba mzigo.

يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٣﴾

103. Siku itakayopigwa baragumu na Tutawakusanya wakosefu siku hiyo hali macho yao yatakuwa kibuluu.

يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٤﴾

104. Watanong'onezana wao kwa wao: Hamkukaa ila (siku) kumi tu.

نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٥﴾

105. Sisi Tunajua sana watakayosema, atakaposema mbora wao katika mwendo: Ninyi hamkukaa ila siku moja tu.

FUNGU 6

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٦﴾

106. Na wanakuuliza habari za milima. Basi sema: Mola wangu Ataivunja-vunja kabisa .

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٧﴾

107. Na Ataiacha uwanda mtambarare,

لَّا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٠٨﴾

108. Hutaona humo kombo wala miinuko.

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ ۖ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَٰنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٩﴾

109. Siku hiyo watamfuata mwitaji aliye imara na asiye na upotevu; na sauti zote zitanyamazishwa mbele ya Mwenyezi Mungu Aliye Mwingi wa Huruma na hutasikia ila sauti ndogo-ndogo za nyayo.

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴿١١٠﴾

110. Siku hiyo hautafaa uombezi ila kwa yule Anayemruhusu Mungu wa huruma na kuiridhia kauli yake.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا ﴿١١١﴾

111. Anajua yaliyo mbele yao na yaliyo nyuma yao, wala hawamzunguki kwa elimu.

Aya 106. *Milima.* Milima ni watu wakubwa-wakubwa. Watu walimwuliza Mtume s.a.w. itakuwaje hali ya hao wakubwa wa nchi kama Abu Jahal, Utba, Walid na wengineo. Mwenyezi Mungu anasema: Uwaambie Mungu atawaondoa kabisa katika njia ya dini ya Kiislamu hata haitajulikana wamekwenda wapi. Ndivyo ilivyotokea. Maadui wote wakubwa-wakubwa wa dini ya Kiislamu waliangamia na sasa majina yao yamebaki visa tu, hali Uislamu unaendelea kuenea kila upande na heshima ya Mtume *s.a.w.* inazidi.

112. Na nyuso zitainama mbele ya Aliye Hai, Mzima wa milele; na ameshindwa aliyefanya dhuluma.

وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ
ظُلْمًا ﴿١١٢﴾

113. Na atakayefanya vitendo vizuri, naye ni mumini, basi hataogopa dhuluma wala kunyimwa.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ
ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٣﴾

114. Na ndivyo Tulivyoiteremsha Qur'an kwa Kiarabu - na Tumeeleza humo maonyo fulani fulani ili wapate kumcha Mwenyezi Mungu au kwamba ili iweze kuamsha ndani ya nafsi zao ukumbusho wa kiroho.

وَكَذَٰلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ
الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٤﴾

115. Basi Atukuzwaye ni Mwenyezi Mungu, Mfalme wa haki. Wala usifanye haraka kwa Qur'an, kabla haujamalizika kukufikia ufunuo wake, na uombe: Mola wangu, nizidishie elimu.

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ ۗ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ ۖ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي
عِلْمًا ﴿١١٥﴾

116. Na bila shaka Tulimwahidi Adamu zamani, basi akasahau, lakini Hatukumwona mwenye nia (ya kuvunja ahadi).

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ
لَهُ عَزْمًا ﴿١١٦﴾ ع

FUNGU 7

117. Na (kumbukeni) Tulipowaambia Malaika, Mtiini Adamu, basi wakatii isipokuwa Ibilisi, alikana.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَىٰ ﴿١١٧﴾

118. Basi Tukasema: Ewe Adamu, hakika huyu ni adui yako na ya mke wako, hivyo asiwatoeni katika bustani mkaingia mashakani.

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَٰذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا
يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰ ﴿١١٨﴾

119. Hakika hutakuwa mwenye njaa humo wala hutakuwa uchi.

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٩﴾

120. Na kwa yakini hutapata kiu humo wala hutapata joto.

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١٢٠﴾

121. Basi Shetani akamtia wasiwasi; akamwambia: Ewe Adamu, je, nikujulishe mti wa milele na ufalme usiokoma?

فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ
شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبْلَىٰ ﴿١٢١﴾

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ ۚ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿١٢٢﴾

122. Wakaula wote wawili ndipo udhaifu wao wa asili ukabainishwa kwao. Kwa hiyo wakaanza kujifunika kwa majani kutoka katika bustani. Na Adamu hakumtii Mola wake na Adamu akaacha njia na kwenda upande.

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٣﴾

123. Kisha Mola wake Akamchagua na Akamwelekea na Akamwongoza.

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٤﴾

124. Akasema: Ondokeni humo nyote m maadui ninyi kwa ninyi; na kama ukiwafikieni kutoka Kwangu mwongozo, basi atakayeufuata mwongozo Wangu hatapotea wala hatakuwa na bahati mbaya.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٥﴾

125. Na atakayejiepusha kunikumbuka, basi kwa yakini atapata maisha yenye dhiki, na siku ya Kiyama Tutamfufua hali yu kipofu.

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴿١٢٦﴾

126. Atasema: Ee Mola wangu, mbona Umenifufua kipofu na hali nilikuwa nikiona?

Aya 122. Wafasiri wengi wamelichukulia jambo hili kwa kiwango kikubwa sana katika maana yake ya neno kwa neno wakati kuna ushahidi wa kutosha ndani ya maandiko haya wa kukanusha matumizi ya nano kwa neno. Dhambi inayozungumziwa ni dhahiri kabisa kwamba inahusiana na msepetuko uliotokea ndani ya mwili kama inavyobainishwa na ile sehemu ya aya inayotangaza kwamba ule udhaifu wao *sau'aatuhumaa* ukajulikana kwao. Kama ungelikuwa uchi wa kimwili yawezekanaje uwe hawakuujua uchi wao huo tokea siku waliyozaliwa hadi wakati wa tukio lile?

Kwa hiyo ni dhahiri kwamba Qur'an Tukufu inanasibishwa kimakosa na maana ya neno kwa neno. Kiasili neno *sau'aa* linatumika kwa vitendo vya aibu na vyenye welekea wa kutenda maovu. Wakati wa kutenda kosa mkosefu anagundua udhaifu wake uliojificha kutokana na hofu aipatayo. Udhaifu huu ni wa kisaikolojia na uko ndani ya mwili, wenye kuhusiana na akili na moyo, na hauwezi kufunikwa na kufichwa kwa kubandika majani mwilini mwa mtu. Hivyo basi kwa maana halisi ya kosa hili, lo lote liwalo, ambalo Adamu na Eva walilitenda, kufunika kutakuwa na maana tu ya kuomba msamaha kutoka kwa Mwenyezi Mungu na (kuomba ulinzi kutoka kwa Mwenyezi Mungu). Kwa maana hiyo basi majani ya bustani ni lazima yaeleweke kimethali kwa maana ya kutafuta kimbilio chini ya msamaha wa Mwenyezi Mungu na hicho ndicho alichofanya Adamu kwa mujibu wa Qur'an ambamo imetajwa waziwazi kwamba Mwenyezi Mungu Mwenyewe Alimfundisha yale maneno ambayo yangemwondolea athari za makosa yake na kwa kuyaitikia maneno yale Mwenyezi Mungu Alimwelekea kwa rehema na usamehevu.

127. (Mungu) Atasema: Hivyo ndivyo zilikufikia Aya Zetu lakini ukazisahau, na kadhalika leo utasahauliwa.

قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ الْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٧﴾

128. Na hivi ndivyo Tutakavyomlipa apitaye kiasi na asiyeamini Aya za Mola wake; na bila shaka adhabu ya Akhera ni kali zaidi na iendeleayo sana.

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِن بِآيَاتِ رَبِّهِ ۚ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَىٰ ﴿١٢٨﴾

129. Je, haikuwaongoza ni vizazi vingapi Tulivyoviangamiza kabla yao, waliokuwa wakitembea katika maskani zao? Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa wenye akili.

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَىٰ ﴿١٢٩﴾

FUNGU 8

130. Na kama lisingelikuwa neno lililotangulia kutoka kwa Mola wako, na muda uliokwishawekwa, adhabu yao ingalikuwa jambo la lazima.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٣٠﴾

131. Basi yavumilie hayo wayasemayo, na utukuze kwa sifa za Mola wako kabla halijatoka jua na kabla halijatua, na nyakati za usiku pia umtukuze, na katikati ya mchana, ili uridhike.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا ۖ وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣١﴾

132. Wala usivikodolee macho yako Tulivyowafaidisha watu wengi miongoni mwao: ni mapambo ya maisha ya dunia, ili Tuwajaribu kwavyo; na riziki ya Mola wako (Akupayo) ni bora mno na iendeleayo sana.

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣٢﴾

133. Na uwaamuru ahali zako kusali, na uendelee kwa hayo; Hatukuombi riziki bali sisi Tunakuruzuku, na mwisho mwema ni kwa (washikao) ucha-Mungu.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٣﴾

134. Na wakasema: Kwa nini hakutuletea Ishara kutoka kwa Mola wake? Je, haikuwafikia dalili wazi ya yale yaliyokuwa katika Vitabu vya kale?

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِّن رَّبِّهِ ۚ أَوَلَمْ تَأْتِهِم
بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ ﴿١٣٣﴾

135. Na lau kama Tungaliwaangamiza kwa adhabu kabla yake (Mtume), wangesema: Ee Mola wetu, mbona Hukutuletea Mtume tukazifuata Aya Zako kabla sisi kudhilika na kufedheheka?

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُم بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا
لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِن قَبْلِ
أَن نَّذِلَّ وَنَخْزَىٰ ﴿١٣٤﴾

136. Sema: Kila mmoja anangoja, basi nanyi pia ngojeni: hivi karibuni mtajua ni nani mwenye njia iliyo sawa na ni nani aliyeongoka.

قُلْ كُلٌّ مُّتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ
الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

سُورَةُ الأَنْبِيَاءِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّثَلاثَ عَشْرَةَ آيَةً وَّسَبْعَةُ رُكُوعَاتٍ

21. SURA AL-ANBIYAA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 7 na Aya 113 pamoja na Bismillahi

JUZU 17

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Imewakaribia watu hesabu yao nao wamo katika mghafala wakikengeuka.

3. Hayawafikii mauidha mapya kutoka kwa Mola wao ila huyasikia na hali wakicheza.

4. Na mioyo yao ni misahaulifu. Na wanashauriana kwa siri - wale ambao ni wenye kudhulumu, kisha wanasema: Huyu si binadamu kama ninyi? Basi je mtapafikia mahali penye uchawi hali mnaona?

5. Alisema: Mola wangu Huyajua yaliyosemwa mbinguni na ardhini; naye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

6. Lakini wanasema: Ndoto zilizovurugika; bali ameyabuni mwenyewe, bali yu mshairi. Basi atuletee Ishara kama walivyotumwa (Mitume) wa kwanza.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِيْ غَفْلَةٍ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٢﴾

مَا يَأْتِيْهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّنْ رَّبِّهِمْ مُّحْدَثٍ اِلَّا اسْتَمَعُوْهُ وَهُمْ يَلْعَبُوْنَ ﴿٣﴾

لَاهِيَةً قُلُوْبُهُمْ وَاَسَرُّوا النَّجْوَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا هَلْ هٰذَآ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ اَفَتَأْتُوْنَ السِّحْرَ وَاَنْتُمْ تُبْصِرُوْنَ ﴿٤﴾

قٰلَ رَبِّيْ يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٥﴾

بَلْ قَالُوْٓا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ بَلِ افْتَرٰىهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِاٰيَةٍ كَمَآ اُرْسِلَ الْاَوَّلُوْنَ ﴿٦﴾

Sura hii imepewa jina *Manabii* kwa kuwa imeeleza habari za kusalimishwa Manabii na kufanywa washinde. Habari za Nabii Ibrahimu ambaye ni baba wa Manabii wengi zimeelezwa ili kuwa mfano unaokaribiana zaidi na habari za Mtume *s.a.w.* Sura hii nzima ilishuka Makka.

Aya 4 - 6. Aya hizi zinaonyesha jinsi wasioamini walivyokuwa wakibabaika. Walipoona Qur'an inawavuta ingawa hawaitaki wakaiita *sihr* yaani ufasihi (Taj). Na waliposikia bishara ilizotabiri ambazo ufasihi mtupu hauwezi kuzileta, basi wakaiita, *Ndoto zilizovurugika.* Lakini tena wanaona Qur'an inazidi kutia mkazo juu ya kushindwa kwao na kushinda kwa Uislamu, hata wanaanza kufikiri haikosi kuna jambo, na kwa kujitia hamnazo wanasema, *ameyabuni mwenyewe.* Kisha wanamwita Mtume *s.a.w.* kwa jina moja lenye kukusanya namna hizo zote na wanasema yeye ni *mshairi.*

7. Haukuamini kabla yao mji wo wote Tuliouangamiza: je, wao wataamini?

مَآ اٰمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَا ۚ اَفَهُمْ يُؤْمِنُوْنَ ﴿٧﴾

8. Na Hatukuwatuma kabla yako ila wanaume Tuliowafunulia. Basi waulizeni wale wanaoyajua vyema maandiko matakatifu iwapo ninyi hamjui.

وَمَآ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُوْٓا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٨﴾

9. Wala hatukuwajaalia miili isiyokula chakula, wala hawakuwa wenye kukaa milele.

وَمَا جَعَلْنٰهُمْ جَسَدًا لَّا يَاْكُلُوْنَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوْا خٰلِدِيْنَ ﴿٩﴾

10. Kisha Tukawasadikishia ahadi na Tukawaokoa pamoja na wale Tuliowataka na Tukawaangamiza wanaopita kiasi.

ثُمَّ صَدَقْنٰهُمُ الْوَعْدَ فَاَنْجَيْنٰهُمْ وَمَنْ نَّشَآءُ وَاَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِيْنَ ﴿١٠﴾

11. Sasa Tumewateremshieni Kitabu ambacho ndani yake mna mawaidha yote mnayohitaji; basi je hamfahamu?

ع لَقَدْ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ كِتٰبًا فِيْهِ ذِكْرُكُمْ ۚ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Na mingapi Tuliiharibu katika miji iliyokuwa ikidhulumu na Tukawaumba baadaye watu wengine?

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَّاَنْشَاْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا اٰخَرِيْنَ ﴿١٢﴾

13. Basi walipohisi adhabu Yetu, lo! wakaanza kuikimbia.

فَلَمَّآ اَحَسُّوْا بَاْسَنَآ اِذَا هُمْ مِّنْهَا يَرْكُضُوْنَ ﴿١٣﴾

14. Msikimbie, na rudini kwenye yale mliyojifurahisha nayo na kwenye maskani zenu laala ninyi mtaulizwa.

لَا تَرْكُضُوْا وَارْجِعُوْٓا اِلٰى مَآ اُتْرِفْتُمْ فِيْهِ وَمَسٰكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْـَٔلُوْنَ ﴿١٤﴾

Aya 9. Aya hii inaonyesha ya kuwa hata Manabii walipewa miili yenye kula chakula na yenye kufa, na hawakuwa wawezao kukaa milele. Hivyo, ni wazi kabisa, haiwezekani kabisa Nabii Isa au Nabii ye yote kukaa mbinguni na kiwiliwili chake bila kula chakula, wala haiwezekani ya kwamba akae milele hai kiasi cha miaka 2,000.

Aya 11. *Dhikr*. Neno hili tumelifasiri "mauidha." Kadhalika lina maana ya: (1) Utukufu; (2) sifa nzuri; (3) heshima; na kadha wa kadha (Taj, Lane n.k.w.). Hivyo makafiri wanapoomba Ishara kama za Manabii wa zamani, wakitaka waangamizwe kama walivyoangamizwa waliotangulia ikiwa Uislamu ni dini ya kweli, Mwenyezi Mungu anawaambia ya kuwa amewaletea Qur'an ili iwafanye kuwa watu wakubwa wenye sifa na heshima.

15. Wakasema: Ole wetu! Hakika tulikuwa wadhalimu.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٥﴾

16. Na kukaendelea kulia kwao huku hata Tukawafanya waliofyekwa, wakazimika.

فَمَا زَالَت تِّلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٦﴾

17. Na Hatukuziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao kwa mchezo.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿١٧﴾

18. Kama Tungalitaka kufanya mchezo, hakika Tungeufanya Sisi wenyewe: kama Tungekuwa Wafanyao.

لَوْ أَرَدْنَا أَن نَّتَّخِذَ لَهْوًا لَّاتَّخَذْنَاهُ مِن لَّدُنَّا إِن كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٨﴾

19. Bali Tunaitupa haki juu ya batili inayovunja kichwa chake na mara (batili) inatoweka; na ole wenu kwa ajili ya mnayonena!

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ ۚ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٩﴾

20. Na ni Vyake vilivyomo mbinguni na ardhini; na walio mbele Yake hawajivuni kwa kumwabudu wala hawachoki.

وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَمَنْ عِندَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Wanamtukuza usiku na mchana, hawanyong'onyei.

يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢١﴾

22. Au wamepata waungu katika ardhi wafufuao?

أَمِ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ﴿٢٢﴾

23. Kama humo mbinguni na ardhini kungelikuwako na miungu wengine licha ya Mwenyezi Mungu, basi zote mbingu na ardhi zingeharibika. Basi Ametakasika Mwenyezi Mungu, Mola wa Arshi, Yu mbali na yale wanayoyasifu.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٣﴾

24. Haulizwi Anayoyafanya lakini wao wataulizwa.

لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ﴿٢٤﴾

25. Au je, wameshika badala Yake miungu? Sema: Leteni dalili zenu. Huu ni ukumbusho wa wale walio pamoja nami, na ukumbusho wa wale wa kabla yangu; lakini wengi wao hawajui ukweli, kwa hiyo wanapuuza.

أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ آلِهَةً ۖ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ۖ هَٰذَا ذِكْرُ مَن مَّعِيَ وَذِكْرُ مَن قَبْلِي ۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ ۖ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٥﴾

26. Na Hatukumtuma kabla yako Mtume ye yote ila Tulimfunulia ya kwamba hakuna aabudiwaye ila Mimi, basi Niabuduni.

وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا نُوْحِیْۤ اِلَيْهِ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاعْبُدُوْنِ ﴿٢٦﴾

27. Na wanasema: Mungu Mwenye huruma Amepanga mwana; Atukuzwe! bali wao ni watumishi waheshimiwao.

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ ؕ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُوْنَ ۙ﴿٢٧﴾

28. Hawamtangulii kwa usemi, nao hufanya kwa amri Yake.

لَا يَسْبِقُوْنَهٗ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِاَمْرِهٖ يَعْمَلُوْنَ ﴿٢٨﴾

29. Anayajua yaliyo mbele yao na yaliyo nyuma yao, na hawamwombei (ye yote) ila yule Anayemridhia, nao kwa kumwogopa Yeye wananyenyekea.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُوْنَ ۙ اِلَّا لِمَنِ ارْتَضٰى وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهٖ مُشْفِقُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Na atakayesema miongoni mwao: Hakika mimi ni mungu badala Yake, basi huyo Tutamlipa Jahanamu, hivyo ndivyo Tuwalipavyo wadhalimu.

وَمَنْ يَّقُلْ مِنْهُمْ اِنِّیْۤ اِلٰهٌ مِّنْ دُوْنِهٖ فَذٰلِكَ نَجْزِيْهِ جَهَنَّمَ ؕ كَذٰلِكَ نَجْزِی الظّٰلِمِيْنَ ﴿٣٠﴾

FUNGU 3

31. Je, hawakuona wale waliokufuru ya kwamba mbingu na ardhi vilikuwa vimeambatana kisha Tukaviambua; na Tukafanya kwa maji kila kitu kilicho hai; basi je, hawaamini?

اَوَلَمْ يَرَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْۤا اَنَّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنٰهُمَا ؕ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَآءِ كُلَّ شَیْءٍ حَیٍّ ؕ اَفَلَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٣١﴾

32. Na Tukaweka katika ardhi milima ili iwafaidishe, na Tukaweka humo mabarabara waziwazi ili wapate kuongoka.

وَجَعَلْنَا فِی الْاَرْضِ رَوَاسِیَ اَنْ تَمِيْدَ بِهِمْ ۪ وَجَعَلْنَا فِيْهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُوْنَ ﴿٣٢﴾

Aya 27. Hapa kumwita Yesu mtoto wa Mungu kunakanushwa kabisa na inaelezwa ya kuwa Manabii waliitwa "wana wa Mungu" katika Taurati kwa maana ya kuwa Watumishi wa Mungu wanaoheshimiwa, si zaidi kuliko hivyo.

Aya 31. *Tukafanya kwa maji kila kitu kilicho hai.* Jambo hili lilielezwa na Qur'an miaka 1,400, na lililokuwa halijulikani kwa watu limehakikishwa na elimu za kisasa ya kuwa maji ndiyo chanzo cha uhai. Kadhalika ufunuo wa Mwenyezi Mungu mara kwa mara umefananishwa na maji yanayoshuka ardhini, na ya kwamba kwa kupata uhai wa kiroho lazima Mwenyezi Mungu awe akishusha wahyi wake mara anapoona unahitajika.

33. Na Tukaifanya mbingu kuwa dari iliyohifadhiwa, lakini wanazikengeuka Ishara Zake.

34. Na Yeye ndiye Aliyeumba usiku na mchana na jua na mwezi: vyote vinaogelea katika duara (zao).

35. Nasi Hatukumfanya mwanadamu ye yote wa kabla yako aishi milele. Basi kama ukifa wao wataishi milele?

36. Kila nafsi itaonja mauti; na Tunawajaribuni kwa shari na heri kuwa mtihani, na Kwetu mtarejeshwa.

37. Na wanapokuona wale waliokufuru hawakufanyii cho chote ila mzaha, (wakisema): Je, huyu ndiye anayewataja waungu wenu? Na hao ndio wakataao mauidha ya Mungu wa huruma.

38. Mwanadamu ameumbwa kwa haraka, karibuni hivi Nitawaonyesheni Ishara Zangu, kwahiyo msinihimize.

39. Na wanasema: Ahadi hii itatokea lini kama mnasema kweli?

40. Lau wangejua wale waliokufuru wakati ambao hawatauzuia Moto katika nyuso zao wala katika migongo yao wala hawatasaidiwa!

41. Bali utawafikia kwa ghafla na utawahangaisha, kisha hawataweza kuurudisha, wala hawatapewa muhula.

42. Na bila shaka walifanyiwa dhihaka Mitume kabla yako; kwahiyo yakawazinga wale waliofanya dhihaka miongoni mwao yale waliyokuwa wakiyafanyia dhihaka.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ
آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٣﴾
وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَ
الْقَمَرَ ۖ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٤﴾
وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ ۖ أَفَإِن مِّتَّ
فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٥﴾
كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۗ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَ
الْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾
وَإِذَا رَآكَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا
أَهَٰذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُم بِذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ
هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾
خُلِقَ الْإِنسَانُ مِنْ عَجَلٍ ۚ سَأُرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا
تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٨﴾
وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾
لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَن وُجُوهِهِمُ
النَّارَ وَلَا عَن ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٠﴾
بَلْ تَأْتِيهِم بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٤١﴾
وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ
سَخِرُوا مِنْهُم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤٢﴾ ع

Aya 39. Ahadi wanayoihimiza ni ya kuwafikia Ishara ya adhabu ambayo waliiomba mara kwa mara.

Aya 42. Aya hii inatia mkazo ya kuwa kucheka kwa makafiri ni bure. Ushindi utakuwa

FUNGU 4

43. Sema: Nani anawalindeni usiku na mchana kwa Rahmani? Bali wao kwa kumkumbuka Mola wao wanakengeuka.

قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِ ۗ
بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٤٣﴾

44. Je, wanao miungu wanaowalinda badala Yetu? Hawawezi kujisaidia wenyewe wala hawatahifadhiwa nasi.

اَمْ لَهُمْ اٰلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِّنْ دُوْنِنَا ۗ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ
نَصْرَ اَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِّنَّا يُصْحَبُوْنَ ﴿٤٤﴾

45. Bali Tuliwafaidisha hawa na baba zao mpaka umri wao ukawa mrefu kwao. Je, hawaoni ya kwamba Tunaifikia ardhi Tukiipunguza mipaka yake? Basi je, hao ni washindao?

بَلْ مَتَّعْنَا هٰٓؤُلَآءِ وَاٰبَآءَهُمْ حَتّٰى طَالَ عَلَيْهِمُ
الْعُمُرُ ۗ اَفَلَا يَرَوْنَ اَنَّا نَاْتِي الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا
مِنْ اَطْرَافِهَا ۗ اَفَهُمُ الْغٰلِبُوْنَ ﴿٤٥﴾

46. Sema: Mimi nawaonyeni kwa ufunuo tu. Na viziwi hawasikii mwito wanapoonywa.

قُلْ اِنَّمَآ اُنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ ۖ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ
الدُّعَآءَ اِذَا مَا يُنْذَرُوْنَ ﴿٤٦﴾

47. Na kama ingaliwagusa dhoruba moja ya adhabu ya Mola wako, bila shaka wangalisema: Ole wetu, hakika tulikuwa wadhalimu!

وَلَئِنْ مَّسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُوْلُنَّ
يٰوَيْلَنَآ اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ﴿٤٧﴾

48. Nasi Tutaweka mizani ya adili siku ya Kiyama, na nafsi ye yote haitadhulumiwa hata kidogo; na kama kukiwa na uzito wa chembe ya hardali Tutaileta; Nasi Twatosha kuwa Wanaohesabu.

وَنَضَعُ الْمَوَازِيْنَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ
نَفْسٌ شَيْـًٔا ۗ وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ
اَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفٰى بِنَا حٰسِبِيْنَ ﴿٤٨﴾

49. Na kwa yakini Tuliwapa Musa na Harun Kipambanuzi na anga na mauidha kwa wacha-Mungu.

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسٰى وَهٰرُوْنَ الْفُرْقَانَ وَضِيَآءً
وَّذِكْرًا لِّلْمُتَّقِيْنَ ﴿٤٩﴾

50. Ambao wanamwogopa Mola wao hata faraghani na pia huiogopa saa ile.

الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِّنَ السَّاعَةِ
مُشْفِقُوْنَ ﴿٥٠﴾

---

upande wenye haki tu, na Mtume na waaminio ndio watakaoshinda, na adhabu itakuwa kwa makafiri.

Aya 49. *Furqaan* "Kipambanuzi" ambacho walipewa Musa na Harun ni kuwa walimshinda adui yao aliyekuwa mfalme mwenye nguvu sana. Aya 51 inaonyesha ya kwamba maadui wa Mtume *s.a.w.* watashindwa kama vile walivyoshindwa maadui wa Nabii Musa.

51. Na haya ni mauidha yaliyobarikiwa Tuliyoyateremsha: je, ninyi mtayakataa?

وَهَٰذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنزَلْنَاهُ ۚ أَفَأَنتُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٥١﴾

FUNGU 5

52. Na hakika Tulimpa Ibrahimu mwongozo wake zamani na Tulikuwa Tukimjua.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥٢﴾

53. Alipomwambia baba yake na watu wake: Ni nini masanamu haya mnayoyategemea?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٣﴾

54. Wakasema, Tuliwakuta baba zetu wakiyaabudu.

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٤﴾

55. Akasema: Bila shaka ninyi na baba zenu mlikuwa katika upotevu dhahiri.

قَالَ لَقَدْ كُنتُمْ أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٥﴾

56. Wakasema: Je, umetufikia kwa haki au u miongoni mwa wachezaji?

قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٥٦﴾

57. Akasema: Siyo! Mola wenu ndiye Mola wa mbingu na ardhi Ambaye Aliziumba, nami juu ya hayo ni miongoni mwa washuhudiao.

قَالَ بَل رَّبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٧﴾

58. Na haki ya Mungu! kwa yakini nitayafanya vibaya masanamu yenu baada ya kugeuka mkirudi.

وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُم بَعْدَ أَن تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٨﴾

59. Basi akayavunja vipande vipande isipokuwa kubwa lao, ili wao walirudie.

فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿٥٩﴾

60. Wakasema: Nani amefanya hivi kwa miungu wetu? Hakika huyo yu miongoni mwa wadhalimu!

قَالُوا مَن فَعَلَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٦٠﴾

61. Wakasema: tulimsikia kijana mmoja akiwasema, anaitwa Ibrahimu.

قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ﴿٦١﴾

Aya 52. Habari za Nabii Ibrahimu zimetajwa katika sehemu mbalimbali za Qur'an kama hivi: Sura 2:125-134, 136, 141, 259, 261; 3:66-69, 83; 4:126; 6:75-83; 9:114; 11:70-77; 12:7; 14:36-42; 15:52-61; 16:121-124; 19:42-50; 21:52-73; 22:27; 26:70-88; 29:17, 18, 26-28; 37:84-114; 38:46, 48; 43:27-29; 51:25-33; 57:27; 60:4.

62. Wakasema: Basi mleteni mbele ya macho ya watu, huenda watashuhudia.

قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰٓ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦٢﴾

63. Wakasema: Je wewe umewafanya hivi miungu wetu, ee Ibrahimu?

قَالُوٓا ءَأَنتَ فَعَلْتَ هَٰذَا بِـَٔالِهَتِنَا يَٰٓإِبْرَٰهِيمُ ﴿٦٣﴾

64. Akajibu: Naam, bila shaka mtu fulani amefanya jambo hili. Mtuhumiwa mkuu huyu hapa. Waulizeni kama wanaweza kunena.

قَالَ بَلْ فَعَلَهُۥ كَبِيرُهُمْ هَٰذَا فَسْـَٔلُوهُمْ إِن كَانُوا يَنطِقُونَ ﴿٦٤﴾

65. Basi wakajirudi nafsi zao na wakasema: Hakika ninyi mlikuwa wadhalimu.

فَرَجَعُوٓا إِلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوٓا إِنَّكُمْ أَنتُمُ الظَّٰلِمُونَ ﴿٦٥﴾

66. Kisha wakainamishwa vichwa vyao, (wakasema): Hakika umekwisha jua ya kwamba hawa hawasemi.

ثُمَّ نُكِسُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَٰٓؤُلَآءِ يَنطِقُونَ ﴿٦٦﴾

67. Akasema: Je, mnaabudu badala ya Mwenyezi Mungu yasiyowafaeni cho chote wala kuwadhuruni?

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكُمْ شَيْـًٔا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٧﴾

68. Kefule kwenu na kwa hivyo mnavyoviabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu; je, hamfikiri?

أُفٍّ لَّكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

Aya 64. Baadhi ya wafasiri wanakwepa tafsiri ya neno kwa neno ya aya hii wakihofia kwamba hii itamfanya Ibrahimu aonekane kuwa ni muongo. Ni dhahiri kwamba zile sanamu ndogo ndogo hazikuvunjwa na lile sanamu kubwa bali alikuwa Ibrahimu aliyefanya hivyo. Kwa hiyo kuyanasibisha kwa Ibrahimu maneno "huyu hapa ndiye mkubwa wao", kutakuwa sawasawa kabisa na kunasibisha uwongo ulio wazi kwa Ibrahimu. Lakini ni lazima izingatiwe kwamba haikuwa kauli potofu bali ulikuwa mtindo madhubuti wa kutoa hoja. Mara nyingine jambo linakuwa bayana sana kwa mtu ye yote kuliamini, na kauli ya kuelezea hivyo kamwe haieleweki kuwa ni jaribio la kuwapoteza wengine kwa makusudi bali inahesabiwa kuwa ni uwekaji bayana wa upuuzi asilia wa hali fulani. Tunaamini kwamba Ibrahimu aliitoa kauli ile bila ya kuwa na walau nia ndogo kabisa ya kuwapoteza bali ilikuwa ni njia tu ya kutoa hoja madhubuti dhidi wa uwongo wa imani yao. Na hivyo ndivyo hasa walivyoichukulia kauli hiyo. Baada ya kumsikiliza Ibrahimu hakuna ye yote miongoni mwao aliyejibu kwa kumwita Ibrahimu kuwa ni mwongo. Bali kwa mujibu wa Qur'an Tukufu walilazimika kutafakari na hatimaye wakautambua upuuzi wa imani yao. Jambo hili linawekwa wazi zaidi katika aya zinazofuatia. (tazama aya ya 65 hadi 68). Tena ni lazima ikumbukwe kwamba kabla ya tukio hili Ibrahimu mwenyewe alitaja hadharani nia yake ya kuyavunja masanamu yao (tazama aya ya 58).

Aya 66. *Wakainamishwa vichwa vyao,* yaani walifedheheka kuona waungu wao hawakuweza kujisaidia.

69. Wakasema: Mchomeni na mwasaidie miungu wenu, ikiwa ninyi ni watendao.

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ ٦٩

70. Tukasema: Ewe Moto, uwe baridi na chanzo cha amani kwa ajili ya Ibrahimu.

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ٧٠

71. Na wakamtakia ubaya, lakini Tukawafanya kuwa wapatao hasara kuu.

وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ٧١

72. Na Tulimwokoa yeye na Luti kwenye ardhi Tuliyoibarikia kwa ajili ya walimwengu.

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ٧٢

73. Naye Tukampa Isihaka, na Yakubu mjukuu; na wote Tukawafanya kuwa wema.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ٧٣

74. Na Tukawajaalia kuwa Maimamu wanaoongoza kwa amri Yetu, na Tukawafunulia kuzifanya heri na kusimamisha Sala na kutoa Zaka; nao walikuwa wakituabudu.

وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ ۖ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ ٧٤

75. Na Luti Tukampa hukumu na elimu na Tukamwokoa katika mji uliokuwa ukifanya maovu; bila shaka wao walikuwa watu wabaya, wavunjao amri.

وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَت تَّعْمَلُ الْخَبَائِثَ ۗ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ ٧٥

76. Na Tukamwingiza katika rehema Zetu; hakika yeye alikuwa miongoni mwa wafanyao mema.

وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا ۖ إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ٧٦

FUNGU 6

77. Na Nuhu alipoita zamani, nasi Tukamwitikia, na Tukamwokoa yeye na watu wake katika msiba mkubwa.

وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ٧٧

78. Na Tukamsaidia yeye juu ya watu waliozikadhibisha Aya Zetu; hakika wao walikuwa watu wabaya, basi Tukawatotesha wote.

وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ٧٨

79. Na Daudi na Suleimani, walipokata hukumu juu ya shamba, walipolisha humo mbuzi wa watu usiku, nasi kwa hukumu yao Tulikuwa Mashahidi.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَٰنَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ
نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَٰهِدِينَ ﴿٧٩﴾

80. Hivyo Tukamfahamisha Suleimani; na kila mmoja Tukampa hukumu na elimu; na Tukatiisha pamoja na Daudi milima, ikitukuza na ndege pia; na Sisi Tulikuwa Wafanyao.

فَفَهَّمْنَٰهَا سُلَيْمَٰنَ وَكُلًّا ءَاتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَ
سَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا
فَٰعِلِينَ ﴿٨٠﴾

81. Na Tukamfundisha matengenezo ya mavazi kwa ajili yenu ili yawahifadhini katika mapigano yenu; je, ninyi mtakuwa wanaoshukuru?

وَعَلَّمْنَٰهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِتُحْصِنَكُم مِّنْ
بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنتُمْ شَٰكِرُونَ ﴿٨١﴾

82. Na kwa Suleimani (Tukatiisha) upepo wa nguvu uendao kwa amri yake kwenye ardhi ambayo Tumeibarikia, nasi ndio Tunaokijua kila kitu.

وَلِسُلَيْمَٰنَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى
الْأَرْضِ الَّتِي بَٰرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ
عَٰلِمِينَ ﴿٨٢﴾

83. Na katika mashetani (walikuwapo) wenye kumpigia mbizi na wakimfanyia vitendo zaidi ya hivyo: nasi Tulikuwa Walinzi wao.

وَمِنَ الشَّيَٰطِينِ مَن يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ
عَمَلًا دُونَ ذَٰلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَٰفِظِينَ ﴿٨٣﴾

84. Na Ayubu, alipomwita Mola wake ya kwamba imenigusa dhara, nawe ndiwe Unayerehemu zaidi kuliko wanaorehemu.

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ
أَرْحَمُ الرَّٰحِمِينَ ﴿٨٤﴾

85. Basi Tukamkubalia wito wake na Tukamwondolea dhara aliyokuwa nayo, na Tukampa ahali zake na mfano wao pamoja nao: ni rehema kutoka Kwetu, na ukumbusho kwa wafanyao ibada.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِن ضُرٍّ وَءَاتَيْنَٰهُ أَهْلَهُ
وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَذِكْرَىٰ
لِلْعَٰبِدِينَ ﴿٨٥﴾

86. Na Ismaili, na Idrisa, na Dhul-Kifli - wote walikuwa miongoni mwa wanaosubiri.

وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ
الصَّٰبِرِينَ ﴿٨٦﴾

Aya 86. *Dhul-Kifl.* Wanazuoni wanahitilafiana Nabii huyu Dhul-Kifl ni nani, na wanampambanisha na Nabii Zakaria, au Elia au Yashua. Kadhalika inasimuliwa ya kwamba Waarabu wanamwita Nabii Ezekiel kwa jina la Kifl. Yumkini yeye ndiye Dhul-Kifl.

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٦﴾

87. Na Tukawaingiza katika rehema Zetu; hakika wao walikuwa katika watu wema.

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾

88. Na kumbukeni alipoondoka Dhun-Nuni hali amechukia. Na akadhani ya kwamba Hatutamdhikisha. Kisha kutoka katika giza nene akanadi: Hapana aabudiwaye isipokuwa Wewe. U Mtakatifu. Hakika mimi nilikuwa miongoni mwa wadhalimu.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَٰلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

89. Basi Tukampokelea na Tukamwokoa katika huzuni, na hivyo ndivyo Tuwaokoavyo waaminio.

وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٨٩﴾

90. Na Zakaria alipomwita Mola wake, Mola wangu! Usiniwache peke yangu; na Wewe ndiwe Mbora wa wanaorithi.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ﴿٩٠﴾

91. Basi Tukampokelea na Tukampa Yahya na Tukamponyeshea mkewe; bila shaka wao walikuwa wepesi kufanya wema, na wakatuomba kwa shauku na hofu; nao walikuwa wakitunyenyekea.

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾

92. Na mkumbukeni yule mwanamke aliyelinda tupu yake na Tukampulizia roho yetu na Tukamfanya yeye na mwanawe Ishara kwa walimwengu.

إِنَّ هَٰذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

93. Kwa yakini hilo ni kundi lenu, lililo kundi moja tu, na Mimi ni Mola wenu, kwahiyo Niabuduni.

وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلٌّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾

94. Nao wakavunja mambo yao kati yao: wote ni warudiao Kwetu.

Aya 88. *Dhun-Nuun* ni Nabii Yunus. Kwa jina la Yunus ametajwa katika Sura 6:87; 10:99 na 37:140. Neno *Dhun-Nuun* maana yake ni *Mwenye samaki*. Katika sura 68:49 Nabii Yunus ameitwa kwa jina, *Saahibul Huut* yaani *Mwenzi wa samaki*.

Nilikuwa miongoni mwa wadhalimu. Neno *dhulm* lililotumiwa katika Kiarabu pia lina maana ya hasara (Taj), na hivyo hapa maneno hayo yanaweza kusomwa hivi: *Nilikuwa miongoni mwa wenye hasara.*

FUNGU 7

95. Basi ye yote atakayefanya vitendo vizuri hali yu mwumini, juhudi yake haitapotea bure bila kuthaminiwa na bila shaka Sisi Tutaiweka katika kumbukumbu.

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهٖ ۚ وَاِنَّا لَهٗ كٰتِبُوْنَ ﴿٩٥﴾

96. Na ni haramu kwa mji Tulioungamiza ya kwamba wao hawatarejea.

وَحَرٰمٌ عَلٰى قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَآ اَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُوْنَ ﴿٩٦﴾

97. Hata atakapofunguliwa Yajuja na Majuja, nao toka kila mahali pa juu watakuja mbiombio.

حَتّٰٓى اِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوْجُ وَمَأْجُوْجُ وَهُمْ مِّنْ كُلِّ حَدَبٍ يَّنْسِلُوْنَ ﴿٩٧﴾

98. Na itakaribia ahadi ya haki, ndipo yatakodoka macho ya wale waliokufuru (wakisema): Ole wetu! bila shaka Tulikuwa katika mghafala na (jambo) hili, bali tulikuwa wadhalimu.

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَاِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ اَبْصَارُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۗ يٰوَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِيْ غَفْلَةٍ مِّنْ هٰذَا بَلْ كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ﴿٩٨﴾

99. Hakika ninyi na wale mnaowaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu ni kuni za Jahanamu; mtaifikia.

اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ ۗ اَنْتُمْ لَهَا وٰرِدُوْنَ ﴿٩٩﴾

100. Lau kama hawa wangalikuwa miungu wasingeifikia na wote humo watakaa.

لَوْ كَانَ هٰٓؤُلَآءِ اٰلِهَةً مَّا وَرَدُوْهَا ۗ وَكُلٌّ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿١٠٠﴾

101. Wao humo watapiga kite nao humo hawatasikia.

لَهُمْ فِيْهَا زَفِيْرٌ وَّهُمْ فِيْهَا لَا يَسْمَعُوْنَ ﴿١٠١﴾

102. Hakika hao ambao wema wetu ulitangulia kufika kwao, hao ndio watakaowekwa mbali nayo.

اِنَّ الَّذِيْنَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِّنَّا الْحُسْنٰٓى ۙ اُولٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُوْنَ ﴿١٠٢﴾

Aya 96. Aya hii inaonyesha ya kwamba wanaokufa hawarudi tena duniani. Na ya 97 inaonyesha ya kuwa hata *Yaajuuj* na *Maajuuj* (Gog na Magog), juu ya kufanikiwa kwao katika mambo ya kidunia, hawataweza kuwarejesha waliokufa. Kanuni hii ya Mwenyezi Mungu ni maarufu kabisa.

Aya 97. Aya hii inaonyesha ya kwamba wakati utafika *Yaajuuj* na *Maajuuj* watapoenea na kushinda kila mahali duniani. *Kuondoka upesi katika kila mahali pa juu* mradi wake ni kuwa watashika kila mahali patukufu na penye faida.

Aya 102. Aya hii inakanusha maneno ya Wakatoliki yanayosema kuwa hata watu wema kwanza watatiwa katika adhabu ya pagatori kabla ya kupelekwa Peponi. Qur'an inasema, watu wema watakuwa mbali kabisa na Jahanamu hata hawatasikia sauti ndogo ya ngurumo zake.

103. Hawatausikia mvumo wake, nao watakaa katika yale zinayoyatamani nafsi zao.

104. Hayatawahuzunisha mahangaiko makubwa, na Malaika watawapokea: hiyo ndiyo siku yenu mliyokuwa mkiahidiwa.

105. Siku Tutakayoikunja mbingu kama mkunjo wa karatasi za maandiko: kama Tulivyoanza umbo la awali Tutalirudisha tena; ni ahadi iliyo juu Yetu; bila shaka Sisi ni Wafanyao.

106. Na Tulikwisha andika katika Zaburi ya Daudi baada ya ukumbusho kwamba watumishi Wangu wema ndio watakaoirithi ardhi hii.

107. Hakika katika hayo umo ujumbe kwa watu wafanyao ibada.

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ۖ وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ
أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾
لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ
هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾
يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا
بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَا ۚ إِنَّا كُنَّا
فَاعِلِينَ ﴿١٠٤﴾
وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ
أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾
إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾

Aya 106. *Tuliandika katika Zaburi.* Aya hii inawakumbusha Waislamu bishara tukufu iliyomo katika Zaburi 37:29, inayosema; "Wenye haki watairithi nchi, na kuikaa milele." Bishara hii ya Biblia ilitimia katika siku za Seyidna Umar, Waislamu walipoitawala nchi ya Falastini (Palestine) na ikathibitika ya kwamba Waislamu ndio "wenye haki" walioahidiwa nchi hiyo.

Kwa hakika wazao wa Nabii Ibrahimu walipewa ahadi ya kukaa katika nchi ya Falastin, na kutahiri kulikuwa alama ya ahadi ile. Katika mwanzo 17:23 mmeandikwa ya kwamba Ismaili alitahiri alipokuwa mwenye umri wa miaka 13. Lakini ahadi ya kukaa nchi ya Kanaan inapatikana kwa ajili ya Isihaka tu; na Ismaili hakushirikishwa humo, ijapokuwa alibarikiwa sana na Mungu (Mwanzo 17:20). Wana wa Israeli walipoendelea katika ukaidi wao na kuwaudhi Manabii wa Mwenyezi Mungu, walionywa na Nabii Daud ya kwamba wale tu watairithi nchi ya Kanaan ambao ni wachaji na wenye haki.

Aya 107. *Ujumbe kwa watu wafanyao ibada.* Qur'an ilipoteremka, Waislamu walikumbushwa ya kwamba wao ndio wanaostahili kutawala nchi ya Kanaan. Waislamu walipokea ujumbe huu, na wakati ulipowadia waliitimiza bishara hii kwa kuingia nchi ya Falastini. Wanaosema ya kwamba Waislamu walikuwa wahuni na wakashinda nchi ile pasipo haki na wakumbuke ya kwamba wao wanakadhibisha Qur'an na Biblia ambavyo vinawasifu Waislamu kuwa "Wafanyao ibada" na "Wenye haki."

Sawa na bishara ya Qur'an iliyomo katika sura 17:105, Mayahudi wameletwa katika Falastini, lakini hawatadumu humo. Wenye haki watarithi tena ardhi ile na imani ya waaminio itaongezeka. Padre Dale ameandika ya kwamba Mtume *s.a.w.* hakufunuliwa bishara hii na Mwenyezi Mungu, bali alikopa maneno hayo. Labda sasa amekwisha jua waziwazi hakika ilivyo.

108. Nasi Hatukukutuma ila uwe rehema kwa walimwengu.

وَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿١٠٨﴾

109. Sema: Sikufunuliwa ila kwamba Mungu wenu ni Mungu Mmoja tu; je, hamtasilimu?

قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ
فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٩﴾

110. Na kama wakigeuka, basi sema: Nimewatangazieni sawasawa, wala sijui yako karibu au mbali yale mliyoahidiwa.

فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنتُكُمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۖ وَإِنْ أَدْرِىٓ
أَقَرِيبٌ أَم بَعِيدٌ مَّا تُوعَدُونَ ﴿١١٠﴾

111. Hakika Yeye Anajua kauli iliyo dhahiri na Anajua mnayoyaficha.

إِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلْجَهْرَ مِنَ ٱلْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١١﴾

112. Wala sijui kama hii ni fitina kwenu na starehe mpaka muda kidogo.

وَإِنْ أَدْرِى لَعَلَّهُۥ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَٰعٌ إِلَىٰ
حِينٍ ﴿١١٢﴾

113. Akasema: Mola wangu, Uhukumu kwa haki; na Mola wetu ndiye mwenye rehema, Aombwaye msaada juu ya hayo mnayoyasema.

قَٰلَ رَبِّ ٱحْكُم بِٱلْحَقِّ ۗ وَرَبُّنَا ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلْمُسْتَعَانُ
عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٣﴾

Aya 108. Aya hii inahakikisha ukubwa wa Mtume *s.a.w.* juu ya Manabii wote. Wao kila mmoja alitumwa kwa watu au makabila maalumu, lakini Mtume *s.a.w.* ametumwa kuwa rehema kwa dunia nzima. Mafundisho ya Qur'an yamejihakikisha kuwa rehema kwa ajili ya dunia. Yaliwainua Waarabu waliokuwa gizani yakawafanya watukufu duniani. Na zaidi ya hayo, mafundisho ya Qur'an yamekuwa rehema siku zote yanapofuatwa, hata tunaona sasa baadhi ya kanuni za Kiislamu zinaanza kuchukuliwa na watu wa Magharibi hata na Mabaniani ili zipate kuwafaa na kuwaletea raha.

سُوْرَةُ الْحَجِّ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّ سَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّ عَشَرَةُ رُكُوْعَاتٍ

22. SURA AL-HAJJ

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 10 na Aya 79 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Enyi watu! Mcheni Mola wenu; hakika tetemeko la saa ile ni jambo kubwa.

3. Siku mtakapoliona - kila mwanamke anyonyeshaye atamsahau amnyonyeshaye, na kila mwenye mimba ataiharibu mimba yake, na utawaona watu wamelewa, kumbe hawakulewa, lakini ni adhabu ya Mwenyezi Mungu iliyo kali.

4. Na katika watu yuko anayebishana juu ya Mwenyezi Mungu pasipo elimu, na anamfuata kila shetani asi.

5. Ameandikiwa ya kwamba atakayemfanya (shetani) kuwa rafiki, kwa yakini yeye atampoteza na kumwongoza kwenye adhabu ya Moto uwakao.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾
يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا رَبَّكُمْ ۚ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ
شَيْءٌ عَظِيْمٌ ﴿٢﴾
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّاۤ اَرْضَعَتْ
وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ
سُكٰرٰى وَمَا هُمْ بِسُكٰرٰى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ
شَدِيْدٌ ﴿٣﴾
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّ
يَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطٰنٍ مَّرِيْدٍ ۙ ﴿٤﴾
كُتِبَ عَلَيْهِ اَنَّهٗ مَنْ تَوَلَّاهُ فَاَنَّهٗ يُضِلُّهٗ وَيَهْدِيْهِ
اِلٰى عَذَابِ السَّعِيْرِ ﴿٥﴾

Sura hii imeitwa Haji kwa sababu tangazo la kuhiji ambalo mwanzoni lilitolewa na Nabii Ibrahimu limetangzwa tena kwa dunia nzima na Mtume *s.a.w.* kwa kauli ya Mwenyezi Mungu iliyomo katika sura hii.

Wafasiri wote wanakubali ya kuwa sehemu kubwa ya sura hii ilishuka Makka ingawa kuna fikira ya kuwa baadhi ya Aya zimeshuka Madina. Ibni Abbas anaona ya kuwa Aya 19-22 zilishuka Madina (Muhit).

Aya 2. *Zalzala*. Neno hili limefasiriwa "mshindo"; maana zake nyingine ni mtetemeko mkubwa, shida na taabu (Taj na Lane).

Aya 4. *Anamfuata kila Shetani asi.* Hapa Shetani mradi wake anaweza kuwa Abu Jahal au Nadhr bin Harth, lakini pia anaweza kuwa mtu ye yote mwenye sifa zilizotajwa hapo.

6. Enyi watu! kama mmo katika shaka juu ya ufufuo, basi kwa hakika Tuliwaumbeni kwa udongo, kisha kwa mbegu ya uhai, kisha kwa pande la damu, kisha kwa kipande cha nyama kilichoumbika na kisichoumbika, ili Tuwabainishieni; nasi Tunakikalisha matumboni Tunachokitaka mpaka muda uliowekwa, kisha Tunawatoeni katika hali ya utoto ili baadaye muweze kufikia umri kamili wa utu uzima. Na wapo miongoni mwenu wale ambao hufariki na wapo wengine miongoni mwenu ambao wanarudishwa kwenye umri wa ukongwe hata wanakuwa hawajui kitu baada ya kwishakuwa na elimu. Na unaiona ardhi imechakaa lakini Tunapoyateremsha maji juu yake, inastawi na kurutubika, na huotesha kila namna ya mimea mizuri.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا
خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ
ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ
لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى
ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنكُم
مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا
يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً
فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنبَتَتْ
مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ﴿٦﴾

7. Hayo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu ndiye Haki, na ya kwamba Yeye Huwahuisha wafu, na ya kwamba Yeye ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَ
أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧﴾

8. Na kwa yakini saa ile inafika, haina shaka ndani yake; na kwa hakika Mwenyezi Mungu Atawafufua waliomo makaburini.

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ
يَبْعَثُ مَن فِي الْقُبُورِ ﴿٨﴾

9. Na katika watu yuko anayejadiliana juu ya Mwenyezi Mungu bila elimu, wala mwongozo, wala Kitabu chenye nuru;

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ
لَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ﴿٩﴾

Aya 6. Hapa zimeelezwa hali mbalimbali anazopita mwanadamu katika kuumbwa kwake ili kumjulisha jinsi ilivyo dhaifu asili yake, na ya kwamba Mungu aliyempitisha katika hali hizo mbalimbali hata akafika kuwa mtu anaweza pia kumfufua baada ya kufa kwake na jambo hilo si kazi ngumu.

Neno *wanarudishwa* limetumika kuonyesha kwamba kama vile mwanzoni mtoto anavyokuwa dhaifu na asiye na uwezo wa kujiangalia mwenyewe, vivyo hivyo mtu aliye kwenye umri wa ukongwe uliopindukia naye anarudi kwenye hali ya namna hiyo hiyo. Kufanana huku kunaumngwa mkono na ile aya isemayo *wa man nu'amirhu nunakkis-hu fil khaliq* (36:69).

10. Ageuzaye shingo lake ili kupoteza (watu) katika njia ya Mwenyezi Mungu. Atapata fedheha duniani na Tutamwonjesha siku ya Kiyama adhabu ya kuungua.

ثَانِيَ عِطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۖ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ۖ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

11. Hii ni kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yako miwili, na bila shaka Mwenyezi Mungu si dhalimu kamwe kwa watumishi.

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Na katika watu yuko anayemwabudu Mwenyezi Mungu akiwa katika ukingo wa imani; hivyo basi iwapo heri itamfikia hutulia kwayo, na kama atakumbwa na majaribio humgeuzia kisogo Mwenyezi Mungu. Anapata hasara humu humu duniani na vile vile huko Akhera. Hiyo ndiyo hasara dhahiri.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ ۖ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ ۖ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾

13. Humwita badala ya Mwenyezi Mungu asiyemdhuru wala asiyemfaa. Huo ndiyo upotevu wa mbali.

يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنْفَعُهُ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٣﴾

14. Humwita yule ambaye bila shaka dhara yake i karibu zaidi kuliko nafuu yake. Kwa yakini (huyo) ni mlinzi mbaya na rafiki mbaya.

يَدْعُو لَمَنْ ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ ۚ لَبِئْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ ﴿١٤﴾

15. Bila shaka Mwenyezi Mungu Atawaingiza wale walioamini na kufanya vitendo vizuri katika Bustani zipitazo mito chini yao. Hakika Mwenyezi Mungu Hufanya Atakavyo.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٥﴾

16. Anayedhani ya kwamba Mwenyezi Mungu Hatamsaidia (Mtume) katika dunia na Akhera, basi afunge kitanzi juu, kisha ajinyonge, na aone, je, hila yake yaweza kuyaondoa yale yaliyomghadhibisha?

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ﴿١٦﴾

وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنٰهُ اٰيٰتٍۢ بَيِّنٰتٍۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ يَهْدِيْ مَنْ يُّرِيْدُ ﴿١٧﴾

17. Na vivi hivi Tuliiteremsha kuwa Ishara zilizo wazi; na bila shaka Mwenyezi Mungu Humwongoza Amtakaye.

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِيْنَ هَادُوْا وَالصّٰبِـِٕيْنَ وَالنَّصٰرٰى وَالْمَجُوْسَ وَالَّذِيْنَ اَشْرَكُوْٓا ۖ اِنَّ اللّٰهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيْدٌ ﴿١٨﴾

18. Hakika wale walioamini na ambao ni Mayahudi na Wasabii, na Wakristo na Majusi, na wale washirikishao, kwa yakini Mwenyezi Mungu Atahukumu baina yao siku ya Kiyama; hakika Mwenyezi Mungu ni Shahidi juu ya kila kitu.

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهٗ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُوْمُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَآبُّ وَكَثِيْرٌ مِّنَ النَّاسِ ؕ وَكَثِيْرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ؕ وَمَنْ يُّهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ مُّكْرِمٍ ؕ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ۩ ﴿١٩﴾

19. Je, huoni ya kwamba Mwenyezi Mungu kinamsujudia kilichomo mbinguni na kilichomo ardhini, na jua na mwezi na nyota na milima, na miti na wanyama, na wengi miongoni mwa watu? Na wengi imewalazimu adhabu. Na ambaye Mwenyezi Mungu Amemfedhehesha, basi hakuna ampaye heshima. Kwa yakini Mwenyezi Mungu Hufanya Apendavyo.

هٰذٰنِ خَصْمٰنِ اخْتَصَمُوْا فِيْ رَبِّهِمْ ۫ فَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ ؕ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوْسِهِمُ الْحَمِيْمُ ﴿٢٠﴾

20. Hao wahasimu wawili waliohasimiana juu ya Mola wao; lakini wale waliokufuru wamekatiwa nguo za Moto; yatamiminwa juu ya vichwa vyao maji yachemkayo.

يُصْهَرُ بِهٖ مَا فِيْ بُطُوْنِهِمْ وَالْجُلُوْدُ ﴿٢١﴾

21. Kwayo vitayeyushwa vilivyomo matumboni mwao na ngozi (pia).

وَلَهُمْ مَّقَامِعُ مِنْ حَدِيْدٍ ﴿٢٢﴾

22. Na kwa ajili yao (yatakuwapo) marungu ya chuma.

كُلَّمَآ اَرَادُوْٓا اَنْ يَّخْرُجُوْا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيْدُوْا فِيْهَا ۗ وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿٢٣﴾ ع ۹

23. Kila mara watakapotaka kutoka humo kwa sababu ya uchungu, watarudishwa humo humo na (kuambiwa): Ionjeni adhabu ya kuungua.

Aya 18. Aya hii inaonyesha ya kwamba kuhitilafiana dini hakuleti adhabu kwa wasioamini katika dunia hii. Kinachowaletea adhabu ni uadui wa hao wanaojaribu kuzuia kuineza haki.

Aya 19. Aya hii ina bishara iliyo wazi ya kuwa maadui watadhalilishwa mbele ya Mtume *s.a.w.*

FUNGU 3

24. Hakika Mwenyezi Mungu Atawaingiza wale walioamini na kufanya vitendo vizuri (katika) Bustani zipitazo mito chini yao, humo watavishwa bangili za dhahabu, na lulu, na mavazi yao humo yatakuwa hariri,

إِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ
جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا
مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّلُؤْلُؤًا ؕ وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا
حَرِيْرٌ ﴿٢٤﴾

25. Na wataongozwa kwenye maneno mazuri tu, na wataongozwa kwenye njia ya Mwenyezi Mungu Ahimidiwaye.

وَهُدُوْٓا اِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ ۚۖ وَهُدُوْٓا اِلٰى
صِرَاطِ الْحَمِيْدِ ﴿٢٥﴾

26. Hakika wale waliokataa na kuwazuilia (wengine) njia ya Mwenyezi Mungu na Msikiti uliotukuzwa ambao Tumeufanya kwa ajili ya watu wote sawasawa, kwa wakaao humo na wageni; na atakayetaka kufanya upotevu humo kwa dhuluma, Tutamwonjesha katika adhabu iumizayo.

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَيَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِيْ جَعَلْنٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءَ
ۨالْعَاكِفُ فِيْهِ وَالْبَادِ ؕ وَمَنْ يُّرِدْ فِيْهِ بِاِلْحَادٍۢ
بِظُلْمٍ نُّذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ اَلِيْمٍ ﴿٢٦﴾ ع

FUNGU 4

27. Na (kumbuka) Tulipomkalisha Ibrahimu mahali penye Nyumba ya kwamba usinishirikishe na cho chote, na uisafishe Nyumba Yangu kwa ajili ya wazungukao na wasimamao na wainamao, wasujuduo.

وَاِذْ بَوَّاْنَا لِاِبْرٰهِيْمَ مَكَانَ الْبَيْتِ اَنْ لَّا تُشْرِكْ
بِيْ شَيْئًا وَّطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّآئِفِيْنَ وَالْقَآئِمِيْنَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُوْدِ ﴿٢٧﴾

28. Na utangaze katika watu habari za Haji, watakufikia kwa miguu na juu ya kila mnyama mkondefu, wakija toka kila njia ya mbali;

وَاَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَاْتُوْكَ رِجَالًا وَّعَلٰى
كُلِّ ضَامِرٍ يَّاْتِيْنَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيْقٍ ﴿٢٨﴾

Aya 24. Hapa imeelezwa bishara ya kuwa Waislamu watashinda falme kubwa kubwa na hazina za falme hizo zitaingia katika mikono ya Waarabu. Kwa mfano uliposhindwa ufalme wa Ajemi katika siku za Seyidna Umar na hazina za Mfalme Kisra zikaletwa, Seyidna Umar alichukua bangili za dhahabu za mfalme Kisra na akamvisha Suraka kwa sababu Mtume *s.a.w.* alimwambia Suraka, "Utaonaje utakapovaa bangili za Kisra?" (Baihaki na Khasais-ul-Kubra).

Aya 28. *Na utangaze katika watu habari za Haji.* Hii ni bishara tukufu iliyotolewa na

لِّيَشْهَدُوْا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ فِيْٓ
اَيَّامٍ مَّعْلُوْمٰتٍ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ مِّنْۢ بَهِيْمَةِ الْاَنْعَامِ ۚ
فَكُلُوْا مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْبَآئِسَ الْفَقِيْرَ ﴿٢٩﴾

29. Ili washuhudie manufaa yao na kulitaja jina la Mwenyezi Mungu, katika siku maalumu, juu ya yale Aliyowaruzuku katika wanyama wenye miguu minne. Na kuleni katika hao na mlisheni mwenye shida, fakiri.

ثُمَّ لْيَقْضُوْا تَفَثَهُمْ وَلْيُوْفُوْا نُذُوْرَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوْا
بِالْبَيْتِ الْعَتِيْقِ ﴿٣٠﴾

30. Kisha wajisafishe taka zao, na watimize nadhiri zao, na waizunguke Nyumba ya Kale.

ذٰلِكَ ۗ وَمَنْ يُّعَظِّمْ حُرُمٰتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهٗ عِنْدَ
رَبِّهٖ ۗ وَاُحِلَّتْ لَكُمُ الْاَنْعَامُ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ
فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْاَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوْا قَوْلَ
الزُّوْرِ ﴿٣١﴾

31. Ndivyo hivyo; na anayevitukuza vitu vitakatifu vya Mwenyezi Mungu, basi hiyo ni heri kwake mbele ya Mola wake. Na mmehalalishiwa wanyama isipokuwa wale mnaosomewa; basi jiepusheni na uchafu wa masanamu na jiepusheni na usemi wa uwongo.

حُنَفَآءَ لِلّٰهِ غَيْرَ مُشْرِكِيْنَ بِهٖ ۗ وَمَنْ يُّشْرِكْ
بِاللّٰهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَآءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ
اَوْ تَهْوِيْ بِهِ الرِّيْحُ فِيْ مَكَانٍ سَحِيْقٍ ﴿٣٢﴾

32. Mhalisike kwa Mwenyezi Mungu, bila kumshirikisha; na anayemshirikisha Mwenyezi Mungu basi yu kana kwamba ameporomoka kutoka mbinguni, kisha ndege wamemnyakua au upepo umemtupa mahali pa mbali.

ذٰلِكَ ۗ وَمَنْ يُّعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى
الْقُلُوْبِ ﴿٣٣﴾

33. Ndivyo hivyo; na anayeziheshimu alama za Mwenyezi Mungu, basi hilo ni katika utawa wa moyo.

لَكُمْ فِيْهَا مَنَافِعُ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَآ
اِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيْقِ ﴿٣٤﴾ ع

34. Katika hao yamo manufaa kwa ajili yenu mpaka muda maalumu; kisha mahali pa kuchinjwa kwao ni (karibu na) Nyumba ya Kale.

Qur'an wakati Mtume *s.a.w.* anafukuzwa Makka na amezuiliwa hata kuifikia Kaaba. Hapa akaambiwa na Mwenyezi Mungu ya kuwa Uislamu utaenea katika mataifa yote na watu watakuja hata kutoka mbali sana kwa ajili ya kufanya Haji. Ishara hii inatosha kuhakikisha ukweli wa dini ya Kiislamu na kuwa imetoka kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 30. *Nyumba ya Kale* ni Kaaba. Ni nyumba ya zamani sana hata ikawa inajulikana katika bara Arabu yote kwa jina hilo, "Nyumba ya Kale."

FUNGU 5

35. Na kila umati Tumewafanyia mahali pa kutolea sadaka kwa kulitaja jina la Mwenyezi Mungu juu ya vile Alivyowaruzuku katika wanyama wenye miguu minne; basi Mungu wenu ni Mungu Mmoja, kwa hiyo mjitupe Kwake; na uwaambie habari njema wanyenyekeao,

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ
عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِلَٰهُكُمْ
إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ٣٥

36. Ambao, Anapotajwa Mwenyezi Mungu, mioyo yao hutetemeka, na wanavumilia juu ya yale yaliyowasibu na wanasimamisha Sala na katika vile Tulivyowapa wanatoa.

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ
عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنفِقُونَ ٣٦

37. Na ngamia wa sadaka Tumewafanyieni kuwa katika alama za Mwenyezi Mungu: kwao mnayo heri. Basi litajeni jina la Mwenyezi Mungu juu yao wasimamapo safu-safu; na waangukapo kibavu; basi kuleni katika hao na mlisheni (fukara) aliyekinai na aombaye. Hivyo ndivyo Tumewatiisha kwa ajili yenu ili mpate kushukuru.

وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُم مِّن شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ
فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا
وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَ
الْمُعْتَرَّ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٣٧

38. Nyama zao hazimfikii Mwenyezi Mungu wala damu zao, lakini unamfikia utawa wenu. Hivyo ndivyo

لَن يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَٰكِن يَنَالُهُ

Aya 37. Aya hii na iliyotangulia zikisomwa pamoja zinaonyesha ya kuwa anapochinjwa mnyama litajwe jina la Mwenyezi Mungu na nyoyo zitetemeke kwa jina Lake, na ikumbukwe ya kuwa uwezo alio nao Mwenyezi Mungu juu ya mwanadamu ni mkubwa kuliko uwezo alio nao mtu juu ya mnyama anayemchinja, lakini hata hivyo mnyama yuko tayari kufa kwa ajili yake, basi pia mwanadamu kadhalika awe tayari na awe radhi kutoka roho yake kwa ajili ya Mwenyezi Mungu.

Mlisheni (fukara) aliyekinai na aombaye. Vile Mwislamu anavyotakiwa awe tayari kutoa maisha yake katika dini, pia anatakiwa alishe maskini na kuwasaidia watu katika mambo ya nje. Hapa imeelezwa waziwazi ya kuwa nyama za dhabihu zisifukiwe chini na kutupwa bure bali zitumiwe kwa namna ya kuwafaa watu.

Aya 38. Aya hii inaweka bayana kwamba si habari za nje za sadaka zinazokubaliwa , bali nia safi iliyoko ndani. Tena dhabihu za Kiislamu si fidia inayotolewa kwa ajili ya dhambi za mtu, bali ni tendo linalofanywa na mtu mcha-Mungu ili kutafuta radhi ya Mwenyezi Mungu.

Amewatiisha kwenu, ili mumtukuze Mwenyezi Mungu kwa sababu Amewaongozeni; na uwape habari njema wafanyao hisani.

التَّقْوٰى مِنْكُمْ ۚ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰىكُمْ ۗ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٣٨﴾

39. Hakika Mwenyezi Mungu Huwakingia wale walioamini. Bila shaka Mwenyezi Mungu Hampendi kila haini mkubwa asiyeshukuru.

إِنَّ اللّٰهَ يُدٰفِعُ عَنِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۗ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُوْرٍ ﴿٣٩﴾

FUNGU 6

40. Imeruhusiwa (kupigana) kwa wale wanaopigwa, kwa sababu wamedhulumiwa; na kwa yakini Mwenyezi Mungu Anao uwezo wa kuwasaidia;

أُذِنَ لِلَّذِيْنَ يُقٰتَلُوْنَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوْا ۗ وَإِنَّ اللّٰهَ عَلٰى نَصْرِهِمْ لَقَدِيْرُ ﴿٤٠﴾

Aya 40. Kwa mujibu wa Hadithi zilizo sahihi, hii ndiyo amri ya kwanza kuwaruhusu Waislamu kupigana (Zurkani). Maneno ya Aya hii yanaonyesha waziwazi ya kuwa Waislamu ndio waliopigwa vita kwanza, na tena walikuwa wametaabishwa sana na maadui zao. Tena inaonyesha ya kuwa ruhusa ilipotolewa Waislamu walikuwa dhaifu sana, ndiyo maana Mwenyezi Mungu anawaambia maneno ya kuwafariji kuwa atawasaidia.

Lakini, jambo linalosikitisha ni kuona ya kuwa fundisho hili la dini ya Kiislamu limekosewa kabisa kufahamiwa hata na baadhii ya Waislamu. Wao wanaeleza juu ya habari za Jihadi mambo ambayo si mafundisho ya Kiislamu hata kidogo, na kwa kufanya hivi wamempa padre silaha ya kuupiga Uislamu. Tunatumai Waislamu hao watafumbua macho yao sasa.

Ukristo ndiwo unaoweza kulaumiwa kwa dhuluma za karaha za namna mbaya kabisa. Yesu aliwaambia, "Msidhani ya kuwa nalikuja kuleta amani duniani; la! sikuja kuleta amani, bali upanga" (Mat 10:34). Maneno haya yanaonyesha kwamba Yesu hakuleta amani bali machafuko. Lakini Wakatoliki katika Injili yao wameshindwa kufanikiwa kujaribu kufasiri maneno haya kuwa mradi wa maneno haya ni wanafunzi wa Yesu kutaabishwa na watu kwa sababu ya kumfuata. Maneno ya Yesu, "Nimeleta upanga" hayakubali tafsiri hiyo. Kadhalika alisema, "Mtu asiye na upanga, auze nguo yake anunue." (Luka 22:36). Maneno haya yanaonyesha waziwazi kuwa anawahimiza wajiandae kwa ajili ya mapigano, siyo wao kuonewa bure kama wateteavyo Wakatoliki.

Ukitazama nyuma katika historia jinsi ma-Papa wa Rumi na maaskofu na wakubwa wa makanisa walivyotumia upanga na moto kwa kuua watu waliohitilafiana nao itikadi, kwa kuwachinja, kwa kuwachoma, kwa kuwatesa mateso ya kila namna, kwa kuwatosa majini, kwa mamia na kwa maelfu, ni mambo ambayo wenye roho ndogo husoma huku miili ikiwatetemeka, mioyo ikiwajaa hofu na huzuni kuwaelemea. Haya yote yanaonekana katika historia walizoandika wenyewe. Watu waliouawa hivi na Wakristo kwa sababu ya dini ni zaidi kuliko 50,000,000. Wajuao Kingereza watafute vitabu hivi na wasome: (1) Historians History of the World jalada la viii, uk. 352. (2) Encyclopaedia of Religions and Ethics, habari za Inquisition. (3) Buck's Theological Dictionary art. Persecutions. (4) Oswald's Kingdom, etc., pp. 107-133. (5) Dowling's History of Romanism. (6) Fox Book of Martyrs. (7) Charlote Elizabeth's Martyrology. (8) The War of the Huguenots (9) The Great Red Dragon. (10) Histories of the Reformation, na vinginevyo, nao wataona ya kuwa hawa walio vinywa wazi kuusingizia Uislamu karaha, historia yao ni nyeusi kabisa haitazamiki.

Lakini Waislamu walifanya nini? Hawakumwangamiza mtu ye yote kwa sababu ya kuhitilafiana naye dini. Waliongamizwa na Waislamu hakika yake ni kwamba walijiangamiza wenyewe. Kwani walipoona Waislamu ni dhaifu, wakaanza kuwaua bure, na wakawanyang'anya mali zao, na kuwafukuza majumbani mwao. Wasikomee hapo, bali Waislamu walipokimbilia Madina, hao maaduia zao wakawafuata kwa majeshi makubwa kuliko wao, na Mayahudi pia wakawa upande wa maadui wa Waislamu. Hapo Mwenyezi Mungu aliwapa Waislamu amri kupigana na kujitetea kama inavyoonekana katika Aya hii tunayoieleza.

Mwenyezi Mungu aliwasaidia sana Waislamu, na maadui wao wakashindwa, na wakawa wamejidhulumu wenyewe roho zao kwa kujitia katika janga wasilolijua mwisho wake. Sasa je, ni lawama kwa Waislamu hapa? Tazama jinsi Mwenyezi Mungu anavyowahimiza Waislamu wajitetee kwa kushika silaha ingawa wenyewe waliona dhiki kupigana. Anasema, "Mmelazishwa kupigana vita ingawa mwaichukia, na huenda mchukie kitu nacho ni heri kwenu, na huenda mpende kitu nacho ni shari kwenu; Mwenyezi Mungu Anajua lakini ninyi hamjui" (Sura 2:217). Tena Anasema, "Na mna nini hampigani katika njia ya Mwenyezi Mungu na ya wale walio dhaifu katika wanaume na wanawake na watoto ambao husema: Mola wetu, Ututoe katika mji huu ambao watu wake ni wadhalimu, na Utujaalie mlinzi kutoka Kwako na Utujaalie msaidizi kutoka Kwako" (Sura 4:76).

Aya zilizoko ni nyingi zinazohakikisha wazi kabisa kuwa Waislamu walionewa na kudhulumiwa kwa miaka mingi sana, wakivumilia, wakikimbia, na wakijificha ili wapate salama. Lakini adui alipojihakikisha kuwa hana nia ya kuwaacha huru wafuate dini yao, na amekazana tu kuwafuata, basi Mwenyezi Mungu Aliwaamrisha Waislamu dhaifu wajitetee. Basi hapo kila namna ya ajali iliyowakumba makafiri walikuwa wameistahili, maana wao ndio walikuwa wadhalimu.

Hiyo ndiyo hakika ya vita vya Waislamu, ambavyo hata Waandishi wa Ulaya waliopeleleza kwa nia safi wanakubali kuwa Waislamu waliamrishwa kupigana tu adui alipokuwa ni wa kwanza kushika silaha kuwashambulia. Wameandika, "Hata hivyo, Vita Takatifu hailazimishwi isipokuwa, na ni kwa hilo tu, endapo maadui wa Uislamu wameleta vita. Ni tafsiri tu za kigeugeu zinazotolewa na wanazuoni wa dini ambazo zinageuza habari hii iende kinyume" (Historians History of the World, Vol. viii, pp. 270).

Tena wameandika, "Kosa jingine lililo sawa na hilo ni kudhani ya kwamba Uislamu umeenezwa kwa nguvu. Utawala wa nchi ndiyo umeenea kwa njia hiyo, si dini. Makhalifa, mbali na kutafuta kuwasilimisha watu kwa ajili ya faida ya pesa, hawakupendezwa na kuona watu walioshindwa wakiingia dini" (vol. viii, pp. 270). Hiyo ndiyo hali ya vita zilizoagizwa na Qur'an. Na sasa tuone Waislamu walipigana vita hizo kwa adabu gani, na kisha linganisheni na mapigano ya watu wa kitabu cha Biblia mtakayosoma baadaye kidogo.

Kabla ya Waislamu kupigana na maadui waliowapelekea vita, Mtume *s.a.w.* aliwaamuru wawape masharti matatu ya kutaka amani: (1) "Waiteni waingie Uislamu, na wakikubali, basi wasadikini na mzuie mikono yenu; (2) kisha washawishini wahamie Madina, ambako watapata haki zote za Wahamaji, nanyi mtachukua madaraka yao; lakini wakikataa kuhamia Madina basi watakosa haki na nafuu za kuhamia Madina, ingawa watafahamiwa na kutendewa kama Waislamu; (3) wakikataa kuingia Uislamu, basi watakeni wakae chini ya ulinzi wa Serikali ya Kiislamu na wakubali kulipa kodi. Lakini wakikataa mojawapo katika masharti haya matatu, basi mtegemeeni Mwenyezi Mungu na anzeni kupigana nao" (Muslim).

Hii ndiyo juhudi iliyofanywa na Waislamu hata katika uwanja wa vita kuepuka mapigano yaliyoletwa na maadui. Lakini kama adui hataki kuacha vita, sasa tufanyeje, tukae kimya tu tuuawe kama kuku na mbuzi au tuwanie roho zetu na kujitetea? Hapa tunatoa vitabu vya Wakristo vijibu swali hilo: "Rudisha upanga wako mahali pake; maana wote waushikao upanga, wataangamia kwa upanga" (Matt. 26:52); "Mtu akiua kwa upanga, atauawa kwa upanga" (Ufunuo 13:10); Atakayemwaya damu ya bin-Adamu, damu yake huyo itamwaywa na bin-Adamu" (Mwanzo 9:6).

Tena Mtume *s.a.w.* aliwaagiza Waislamu wanapokwenda vitani akasema, "Fanyeni vita kwa jina la Mungu na piganeni katika njia ya Mwenyezi Mungu, wala msidanganye, wala msivunje mapatano, wala msiwakatekate waliouawa, wala msiwaue watoto, au wanawake na watu wanaokaa katika makanisa na mamonaki" (Muslim, Tahaawi, Abu Daud). Na Seyidna Abu Bakar Khalifa wa kwanza wa Mtume *s.a.w.,* alikuwa akiwaagiza majemedari wake hivi, "Mnapokutana na maadui zenu, jitoeni kama wanaume, wala msiwape migongo; na manaposhinda, basi msiwaue watoto, wala wazee wala wanawake. Msikate mitende wala msichome mashamba. Msikate miti ya matunda wala msiwaue wanyama isipokuwa wale mnaochinja kwa ajili ya chakula. Mnapofanya mapatano basi yashikeni na yatimizeni. Mnapoendelea mtawakuta watu wa dini waliotulia katika mamonaki yao, ambao wamejichagulia kumtumikia Mungu namna hiyo. Waacheni, msiwaue wala msiharibu majumba yao" (Mu'atta Imam Malik).

Sasa tugeukie vita zilizoagizwa na Biblia, Kitabu kitakatifu cha Wakristo. Vita za Biblia zilikuwa za uchokozi na uuaji wa bure ulio mbaya kupita kiasi. Anayesoma Biblia juu ya habari za vita za Daudi, na wana wa Israeli wengine kama Yoshua, hangefikiri kuwa hawa mapadre wangesahau uovu ulio nyumbani mwao na kuanza kuilaumu dini ya Kiislamu bure. Kitabu chao kinawaambia waendapo kuupiga mji vita, kwanza wautake ujisalimishe mikononi mwao. Ukijisalimisha na kuwafungulia milango, hapo wawafanye watu wote waliomo humo mjini kuwa watumwa wao (Kumbukumbu 20:11). Lakini kama mji huo ukikataa kuonewa bure na watu wajaribu kujitetea kwa mapigano, basi watu hao wakishindwa, wanaume wote wachinjwe, na wanawake na watoto watiwe utumwani na vitu vingine vitekwe nyara (Kumbukumbu 20:14).

Amri hizo ni kwa miji ya mbali. Lakini kama miji hiyo ni ya karibu ambayo Mungu wao anataka wao waichukue, basi humo wanaambiwa wasiache hai "cho chote kinachovuta pumzi" ndiyo kusema waue watu, wanyama, ndege, wadudu, na kila kitu kinachovuta pumzi (Kumbukumbu 20:16) Ukatili wa namna hii dunia ndio kwanza iusikie ndani ya vitabu vya Kikristo. Na pia waliambiwa wakiwashinda mataifa saba ya Wahitti, Wagirgashi, Waamori, Wakanaani, Waperizi, Wahivi na Wajebusi, wawachinje wote - *wote* kabisa! bila kufanya nao mapatano yo yote (Kumbukumbu 7:2). Na babu ya Yesu Kristo, Daudi, aliua watu 22,000 (ishirini na mbili elf) katika dafaa moja (2 samuel 8:5). Na Yoshua aliuvamia mji wa Ai hali wenyeji hawana habari, wakauchoma moto, na kuwaua wenyeji wote waliokuwamo, wanawake, wazee na watoto pia - ndiko kuua kwao. Watu waliojaribu kukimbia waliandamwa na kukamatwa na kuuawa. watu wote waliouawa siku ile walikuwa 12,000. Mfalme alitungikwa, na alipokufa, badala ya kuzikwa kama mtu, aliwekwa mahali wakamkandamiza na lundo kubwa la mawe. Biblia inasema mji wa Ai ulikufa mpaka leo na lundo hilo la mawe liko mpaka leo (Yoshua 8:21-29).

Malinganisho haya kidogo yatamfahamisha msomaji ya kuwa dini inayostahili kulaumiwa kwa vita za uchokozi na karaha na ukatili ni dini inayofuata Kitabu cha Biblia.

Zaidi ya hayo, Mtume *s.a.w.* alitoa mkataba wa uhuru wa dini kwa Mayahudi, Mazartashti na Wakristo. Hapa chini tunanakili hati ya uhuru wa dini walioandikiwa Wakristo bila wao kuomba, na oneni wenyewe jinsi Mtume Muhammad *s.a.w.* alivyowafadhili Wakristo waliokuwa chini ya mamlaka yake, na anavyowagiza Waislamu wawatendee mpaka siku ya Kiyama. Hati hiyo inasema hivi:

"Hii ni hati ambayo Muhammad Bin Abdallah, Mtume wa Mwenyezi Mungu. Mwonyaji na Mletaji wa habari njema, ameandikisha, ili pasibakie udhuru wo wote kwa hao watakaokuja baadaye. Nimeandikisha hati hii kwa ajili ya Wakristo wa Mashariki na Magharibi, kwa ajili yao wakaao karibu na hao wakaao nchi za mbali, kwa Wakristo walio hai sasa na hao watakaokuja baadaye, kwa ajili ya Wakristo wanaojulikana kwetu na pia hao tusiowajua. Mwislamu ye yote atakayevunja na kupuuza yaliyoamrishwa ndani yake atafahamiwa ni mvunjaji wa agano la Mungu na atakuwa ni mvunjaji wa ahadi Yake na atajifanya astahili laana ya Mungu, akiwa mfalme au raia.

"Ninaahidi ya kuwa mmonaki ye yote au mpita njia n.k.w. atakayetaka msaada wangu juu ya milima, katika misitu, majangwa au mnamokaliwa na watu, na katika mwahali mwa ibada,

nitawafukuza maadui zake pamoja na rafiki zangu wote na wasaidizi wangu, pamoja na jamaa zangu wote na pamoja na hao wanaodai kunifuata, na kumlinda, kwa sababu wao ni raia zangu nami ninawapa kuwakinga, yaani wako juu ya agano langu. Nami nitawalinda waliopewa agano wasiteswe, wasijeruhiwe na wasisumbuliwe na maadui zao, na kwa hayo watalipa kodi (jizya) ambayo wameahidi kutoa.

"Wakipendelea kulinda mali zao na nafsi zao wenyewe, wataruhusiwa kufanya hivyo na hawatapewa uzito wo wote kwa jambo hilo. Hakuna askofu atakayefukuzwa katika mamlaka yake, wala mmonaki katika monaki yake na wala kasisi katika mahali pake pa ibada, na hakuna mhaji atakayezuiwa katika haji yake. Makanisa yao na mwahali mwingine mwa ibada havitanyang'anywa au kuangamizwa au kuvunjwa. Vifaa vya makanisa yao havitatumiwa kwa kujengea misikiti au majumba ya Waislamu. Mwislamu ye yote atakayefanya hivyo afahamiwe amemwasi Mungu na Mtume Wake. Mamonaki na maaskofu hawatatozwa kodi (jizya) au ukombozi na wakae misituni au mitoni, wawe mashariki au magharibi, kaskazini au kusini. Ninawapa ahadi yangu. Wako juu ya ahadi yangu na agano langu na watakaa kwa salama kabisa wasipate kila namna ya udhia. Wanaokaa milimani na mwahali mwa wakfu mazao ya mashamba yao hayatatozwa kodi, na katika nyakati za upungufu wa chakula hawatalazimishwa kutoa cho chote katika nafaka kuwa mchango. Hawatafanyishwa kazi za vita, wala hawatatozwa jizya. Dirham zisizozidi 12 kwa mwaka watatozwa wafanyi biashara wao na wanaomiliki ardhi na matajiri miongoni mwao. Wasisumbuliwe na kufanyiwa jeuri kwa kulipa kodi. Katika mijadala na mashindano ya dini wazungumzwe kwa adabu na upole. Basi rehema iwafunike po pote walipo na walindwe na kila namna ya taabu na udhia. Aliyevunja agano la Mungu na kufanya ushindani atafahamiwa ni adui wa Mungu na mvunjaji wa agano Lake. Wapewe kila namna ya msaada katika kutengeneza makanisa yao yanapoharibika. Watapewa uhuru wa kutochukua silaha. Watalindwa na Waislamu. Basi hati hii isikose kutiiwa mpaka siku ya Kiyama." (Futuh-ul-Bu dan Balazar).

Kwa neno zima, Uislamu haukupigana vita ili kueneza dini. Dini ya Kiislamu toka mwanzo imehubiriwa kwa njia za amani kabisa, zisizo za karaha, kama wanavyoshuhudia waandishi wafuatao, ambao wenyewe si Waislamu:-

George Sale ameandika juu ya kazi ya Mtume *s.a.w.* ya kuhubiri dini ya wakati wa Mtume *s.a.w.* alipokuwa angali Makka, na amesema, Mtume "anatangaza kazi yake ilikuwa kuhubiri tu na kuonya; ya kwamba hakuwa na mamlaka ya kumlazimisha mtu ye yote kufuata dini yake; na ya kwamba watu wakiamini au wasiamini si shauri lake, bali ni shauri la Mungu tu. Na alikuwa mbali kabisa na kuwaruhusu wafuasi wake nguvu hata akawanasihi kuvumilia kwa subira majeraha haya waliyotiwa kwa ajili ya dini yao; na, yeye mwenyewe alipoteswa, akachagua afadhali kuondoka mahali alipozaliwa na kukaa Madina kuliko kufanya ushindani wa namna yo yote" (Preliminary Discourse of the Translation of the Holy Quran).

Mtume *s.a.w.* aliendesha kazi yake ya kuhubiri kwa amani Madina kama alivyofanya Makka. Mwanachuoni mwingine Mzungu ameandika: "Baada ya Hijra, juhudi za namna ile ile kabisa zilifanywa ili kuuhubiri Uislamu kwa Waarabu wasioamini kama vile kwanza katika siku Muhammad alipokuwa hana nguvu katika mambo ya utawala." (Preaching of Islam by T. W. Arnold).

Makafiri walipoleta vita kuwashambulia Waislamu Madina, Mtume *s.a.w.* alilazimika kutoka na kupambana nao. T. W. Arnold ameandika, "Kwa hiyo Muhammad hawezi kulaumiwa kwa kutoka kwenda kutana nao kwa ajili ya kuulinda mji uliompa makao yeye na wafuasi wake, ili kuuokoa na maafa ya kuhusuriwa, ambayo kwa hali ya Madina ilivyo, mji ungelazimika kuteseka vikali" (Preaching of Islam).

Bwana T. W. Arnold ameendelea kueleza ya kwamba haikupata kutokea Uislamu kusilimisha watu kwa nguvu. Anasema, "Toka mwanzo kabisa Uislamu unayo chapa ya kuonyesha kwamba ni dini ya kuhubiri inayotaraji kuishinda mioyo ya watu, na kuwageuza na kuwanasihi waingie katika udugu wa waaminio; na kama ulivyokuwa mwanzoni, ndivyo ambavyo umeendelea kuwa mpaka siku ya leo" (The Preaching of Islam).

41. Waliotolewa majumbani mwao pasipo haki ila kwa sababu wanasema: Mola wetu ni Mwenyezi Mungu. Na kama Mwenyezi Mungu Asingaliwazuia watu, baadhi yao kwa wengine, bila shaka yangalivunjwa mahekalu na makanisa, na nyumba za ibada na misikiti ambamo jina la Mwenyezi Mungu hutajwa kwa wingi. Na bila shaka Mwenyezi Mungu Humsaidia

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ
يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَ
مَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنْصُرَنَّ

Mwandishi mwingine Mzungu, W. Thomson, ameandika, "Mvamio wa kustaajabisha wa majeshi ya Waarabu mashariki na magharibi unaonekana ulizileba akili za waandishi wa historia wa Kikristo. Lakini kusema ya kuwa Uislamu ulienea kwa upanga, kama wasemavyo wengi zaidi kati yao, ndiyo mashtaka makubwa kwa Muhammad na wafuasi wake, ambayo nguvu hii isiyoshindika ya uhodari wa vita tu haitoshi kuyapa haki mashtaka hayo, ambayo kwa hakika yanabatilishwa na ushahidi wa historia ya Waarabu na pia yanabatilishwa na mafundisho ya Qur'an yenyewe" (The Muslim World).

Dr. E. J. Byng ameandika, "Hakuna kitu kingekuwa cha maana zaidi katika jambo hili kuliko hakika inayostaajabisha ya kwamba leo, ambapo Waislamu walio wengi zaidi kabisa wako katika kutawaliwa na serikali za Kikristo, Uislamu uendelee kuwa zaidi sana dini yenye nguvu kabisa ya kuongoa watu. Idadi ya Wachina, watu wa visiwa vya South Sea na watu wengine ambao wahubiri wa Kikristo wanawatia Ukristo ni ndogo kwa kulinganishwa na malaki na malaki hasa katika Afrika, ambao, mwaka hata mwaka wanaingia Uislamu kwa hiari zao. Kuna vyama kadha wa kadha vya Waislamu huko mashariki vya kuhubiri dini. Hakuna serikali inayowasaidia. Lakini mhubiri wa Kikristo anao msaada usio na mpaka wa serikali yake. Juu ya hayo Uislamu unaendelea na mwendo wake uliouanza karne kumi na tatu zilizopita" (The World of the Arabs).

Hiyo ndiyo kweli. Ukiangalia juhudi za Mwendeleo wa Ahmadiyya katika Uislamu, hutakosa kuathiriwa na nguvu hii ya kimwujiza ya Uislamu. Waahmadiyya wamesimika kazi za kuhubiri Uislamu kila mahali duniani. Waamerika maelfu kwa maelfu na kadhalika Wazungu wa Ulaya, wameingia katika Uislamu kwa juhudi zetu, hata baadhi yao wamejitolea katika kazi za kuhubiri Uislamu na kuueneza kati ya jamaa zao. Maelfu na maelfu ya Waafrika katika Gold Coast (Ghana), Nigeria, Sierra Leone, na Afrika Mashariki wameingia Uislamu kwa juhudi hii. Maelfu na maelfu ya watu katika Java, Smatra, Indonesia, Straight Settlements, na kila upande wa dunia, wanaingia Uislamu kwa kazi ile ile iliyoanzwa na Mtume Muhammad *s.a.w.* mika 1,400 iliyopita. Naam, dunia nzima imewekewa siku mbele ya Mwenyezi Mungu itakapoacha Ukristo, Ubaniani na kila dini zenye giza, nayo itapiga magoti kwa heshima na unyenyekevu mbele ya Qur'an na Mtume Muhammad *s.a.w.* hali wamejaa hamu ya kurejea kwa Mola wao Mwenyezi Mungu. Na kazi hii inafanyika na itafanyika kama ilivyofanyika hapo kwanza bila shuruti, bila karaha, bila nguvu na bila namna yo yote ya tashtiti; na dunia itakiri utukufu wa kweli hii inayoelezwa ya kuwa, naam Uislamu unayo nguvu ya kuwavuta watu na kuwaongoa, kimya bila matata, leo, kama ulivyokuwa zamani.

Aya 41. *Waliotolewa majumbani mwao pasipo haki,* mradi wake ni Waislamu waliolazimika kukimbilia Abisinia au kuhamia Madina na kuacha majumba yao na mali zao kwa sababu ya fitina ya makafiri.

yule anayemsaidia Yeye; hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mshindi;

42. Wale ambao Tukiwaimarisha katika ardhi watasimamisha Sala na watatoa Zaka na wataamrisha yaliyo mema na watazuia yaliyo mabaya; na kwa Mwenyezi Mungu ndiko mwisho wa mambo.

43. Na kama wakikukadhibisha, basi walikadhibisha kabla yao watu wa Nuhu na Waadi na Wathamudi,

44. Na watu wa Ibrahimu na watu wa Luti,

45. Na watu wa Madiani, na Musa pia alikadhibishwa. Lakini Niliwapa muda makafiri kisha Nikawakamata, basi lo, ilikuwaje adhabu Yangu!

46. Basi ni miji mingapi Tuliingamiza hali ikidhulumu, nayo ikaangukia mapaa yao; na visima (vingapi) vilivyoachwa na majumba (yaliyokuwa) madhubuti?

47. Je, hawatembei katika ardhi ili wapate mioyo ya kufahamia, au masikio ya kusikilia? Kwa hakika macho hayakupofuka, bali ni mioyo imepofuka ambayo imo vifuani.

48. Na wanakuhimiza ulete adhabu, lakini Mwenyezi Mungu Hatavunja ahadi Yake; na kwa hakika siku moja kwa Mola wako ni kama miaka elfu mnayoihesabu.

اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ
الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤٢﴾
وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ
وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٣﴾
وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٤﴾
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ۖ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ
ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾
فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ
خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ مُعَطَّلَةٍ وَقَصْرٍ
مَشِيدٍ ﴿٤٦﴾
أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ
يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ۖ فَإِنَّهَا لَا
تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي
الصُّدُورِ ﴿٤٧﴾
وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ ۚ
وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٨﴾

Watu wanaoishitaki dini ya Kiislamu kuwa ina kero kwa dini zingine waangalie Aya hiyo, kisha watazame ni uhuru wa namna gani waliopewa watu wa dini zingine wakati Islam ilipotawala katika bara Arabu. Waislamu wanaambiwa hata wawe tayari kufa katika kulinda majumba ya ibada ya dini zingine. Je, kuna dini yo yote inayotoa mafundisho kama haya?

وَكَأَيِّنْ مِّنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا ۚ وَإِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿٤٩﴾

49. Na miji mingapi Niliyoipa muda na hali ilikuwa ikidhulumu? Kisha Niliwashika: na Kwangu ndiko marudio.

FUNGU 7

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾

50. Sema: Enyi watu! Bila shaka mimi kwa ajili yenu ni Mwonyaji dhahiri.

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥١﴾

51. Basi wale walioamini na wakafanya vitendo vizuri watapata msamaha na riziki yenye heshima.

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٥٢﴾

52. Na wale waliojitahidi kuzidhoofisha Aya Zetu, hao ndio watu wa motoni.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّىٰ أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٣﴾

53. Na Hatukumtuma kabla yako Mtume wala Nabii ila alipotamani, Shetani alitia (fitina) katika tamanio lake. Lakini Mwenyezi Mungu Huondoa anayoyatia Shetani, kisha Mwenyezi Mungu Huziimarisha Ishara Zake; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

لِّيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ ۗ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٤﴾

54. (Hufanyika haya) ili Alifanye lile analotia Shetani kuwa jaribio kwa wale wenye maradhi mioyoni mwao na ambao mioyo yao ni migumu; na bila shaka wadhalimu wamo katika uhalifu wa mbali,

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

55. Na ili wajue wale waliopewa elimu ya kwamba hiyo ni haki iliyotoka kwa Mola wako na waiamini, na ili inyenyekee Kwake mioyo yao; na kwa yakini Mwenyezi Mungu ndiye Awaongozaye wale walioamini kwenye njia iliyonyoka.

Aya 53. Sio mradi wa Aya hii kwamba Shetani anaweza kupenyeza maneno yake wakati Mtume wa Mwenyezi Mungu anasoma ufunuo anaoteremshiwa. Mradi wa maneno haya ni kwamba

56. Na wataendelea wale waliokufuru kuwa katika wasiwasi kwa hilo mpaka saa ile itawafikia kwa ghafla, au itawafikia adhabu ya siku yenye mkosi.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ حَتَّىٰ
تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ
عَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

57. Ufalme siku hiyo utakuwa wa Mwenyezi Mungu; Atahukumu baina yao. Basi wale walioamini na wakafanya vitendo vizuri watakuwa katika Bustani zenye neema.

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٧﴾

58. Na wale waliokufuru na kuzikadhibisha Ishara Zetu, basi hao watapata adhabu ifedheheshayo.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥٨﴾

FUNGU 8

59. Na wale waliohama katika njia ya Mwenyezi Mungu kisha wakauawa au wakafa, bila shaka Mwenyezi Mungu Atawaruzuku riziki njema; na hakika Mwenyezi Mungu ni Mbora wa wanaoruzuku.

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ
مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ
خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٥٩﴾

60. Kwa yakini Atawaingiza mahali watakapoparidhia; na bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mpole.

لَيُدْخِلَنَّهُم مُّدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ
حَلِيمٌ ﴿٦٠﴾

61. Ndivyo hivyo, na ajilipizaye kisasi sawa na dhara aliyotiwa, naye kadhulumiwa, bila shaka Mwenyezi Mungu Atamsaidia Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye ghofira.

ذَٰلِكَ ۖ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ
عَلَيْهِ لَيَنصُرَنَّهُ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٦١﴾

62. Hayo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu Huingiza usiku katika mchana, na Huingiza mchana katika usiku, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ni Asikiaye, Aonaye.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ
النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦٢﴾

---

matamanio ya Mtume huwa kueneza haki kwa watu. Shetani matamanio yake ni kuwa hataki haki ienee, Basi anawachochea watu kuipinga kazi ya Mtume; lakini mwishoni Mwenyezi Mungu huondoa fujo ya Shetani na kweli ikasimamishwa.

63. Hayo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu ndiye Haki, na ya kwamba wanaowaita badala ya Yake huo ndiyo uwongo, na ya kwamba Mwenyezi Mungu ndiye Aliye juu, Mkubwa.

ذٰلِكَ بِأَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٣﴾

64. Je, huoni ya kwamba Mwenyezi Mungu Ameteremsha maji kutoka mawinguni na ardhi ikawa chanikiwiti? Hakika Mwenyezi Mungu ni Latifu, Mwenye habari.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ
الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً ۗ إِنَّ اللّٰهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٤﴾

65. Ni Vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini. Na hakika Mwenyezi Mungu ni Mkwasi, Asifiwaye.

لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَإِنَّ اللّٰهَ
لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٥﴾

FUNGU 9

66. Je, hukuona kwamba Mwenyezi Mungu Amevitiisha kwa ajili yenu vilivyomo ardhini, na merikebu zinazopita baharini kwa amri Yake, na Anazizuia sayari za angani zisiiangukie ardhi ila kwa idhini yake. Kwa yakini Mwenyezi Mungu ni Raufu na Mrehemevu kwa watu.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ
تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ
عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۗ إِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ
رَحِيمٌ ﴿٦٦﴾

67. Naye ndiye Aliyewahuisheni kisha Atawafisheni, kisha Atawafufueni. Hakika mwanadamu ni mwenye kukufuru sana.

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ۗ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٧﴾

68. Kila umati Tumewajaalia kawaida ya ibada wanayoishikilia, basi wasikugombeze katika jambo hili; na uite kwa Mola wako; bila shaka wewe uko juu ya mwongozo ulio sawa.

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُنَّكَ
فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى
مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٨﴾

Aya 66. Yawezekana kwamba neno *idhini* linahusiana na vimwondo viangukavyo, na sayari zingine za angani ambazo huishambulia ardhi mara kwa mara.

وَإِن جَادَلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾

69. Na kama wakijadiliana nawe, basi sema: Mwenyezi Mungu Anajua sana mnayoyatenda.

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٧٠﴾

70. Mwenyezi Mungu Atahukumu baina yenu siku ya Kiyama katika yale mliyokuwa mkihitilafiana.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧١﴾

71. Je, hujui ya kwamba Mwenyezi Mungu Hujua yaliyomo mbinguni na ardhini? Bila shaka hayo yamo Kitabuni; hakika hayo kwa Mwenyezi Mungu ni rahisi.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُم بِهِ عِلْمٌ ۗ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٧٢﴾

72. Na wanaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu ambayo (Mwenyezi Mungu) Hakuteremsha dalili kwayo, na ambayo hawana elimu nayo, na wadhalimu hawatakuwa na msaidizi.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنكَرَ ۖ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا ۗ قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُم بِشَرٍّ مِّن ذَٰلِكُمُ ۗ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾

73. Na wanaposomewa Aya Zetu zilizo wazi, utaona chuki juu ya nyuso za wale waliokufuru; wa karibu kuwashambulia wale wanaowasomea Aya Zetu. Sema: Je, niwaambieni yaliyo mabaya zaidi kuliko hayo? Ni Moto Mwenyezi Mungu Aliowaahidia wale waliokufuru, na ni marudio mabaya.

FUNGU 10

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَن يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ ۖ وَإِن يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ۚ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ﴿٧٤﴾

74. Enyi watu! Imepigwa methali basi mwiisikilize: Hakika wale mnaowaomba badala ya Mwenyezi Mungu hawawezi kuumba inzi wajapokusanyika kwa jambo hili; na kama inzi akiwanyang'anya cho chote hawawezi kukipokonya kwake. Amedhoofika atakaye na anayetakiwa.

Aya 74. Aya hii inadhihirisha unyonge na udhaifu wa miungu ya uwongo kwamba haiwezi kuumba hata nzi; na pia ndani ya Aya hii mna bishara ya kuwa waungu walio dhaifu mwisho wao ni kufutika kabisa, wao pamoja na wafuasi wao. Ndivyo ilivyotokea. Miungu ya masanamu iliyokuwa ndani ya Kaaba yote ilivunjwa na ibada ya masanamu ikaondoka.

75. Hawakumkadiria Mwenyezi Mungu haki ya kadiri Yake; hakika Mwenyezi Mungu bila shaka ni Mwenye nguvu, Mwenye heshima.

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٥﴾

76. Mwenyezi Mungu Huchagua Mitume miongoni mwa Malaika na miongoni mwa watu: Kwa yakini Mwenyezi Mungu ni Asikiaye, Aonaye.

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٧٦﴾

77. Hujua yaliyo mbele yao na yaliyo nyuma yao, na kwa Mwenyezi Mungu ndiko yatarejeshwa mambo.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۗ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٧٧﴾

78. Enyi mlioamini, inameni na sujuduni na Mwabuduni Mola wenu na fanyeni mema, ili mpate kufaulu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۩ ﴿٧٨﴾ السجدة

79. Na jitahidini katika (njia ya) Mwenyezi Mungu jitihada iliyo haki Yake. Yeye Amewachagueni wala Hakuweka juu yenu udhia katika dini, (nayo) ni mila ya baba yenu Ibrahimu; yeye aliwaiteni Waislamu tangu zamani na katika (Qur'an) hii pia, ili awe Mtume shahidi juu yenu na ninyi muwe mashahidi juu ya watu. Kwa hiyo simamisheni Sala na toeni Zaka na shikilieni kwa Mwenyezi Mungu. Yeye ndiye Mola wenu, basi ni Mola Mwema aliyoje, na Msaidizi Mwema aliyoje!

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۚ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۚ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ۚ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَٰذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ۚ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ۖ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٩﴾ ع

Aya 79. Dini ya kweli ya Mungu ambayo ni dini iliyofuatwa na Mitume wote wa Mwenyezi Mungu ni Islam, yaani dini ya kujisalimisha kwa Mwenyezi Mungu. Nabii Ibrahimu aliomba ya kwamba katika wazao wake liweko taifa la Waislamu, yaani, watu waliojisalimisha kwa Mwenyezi Mungu (sura 2:129); naye mara kwa mara anatajwa katika Qur'an kuwa yu Mwislamu.

Aya hii inamaliza sura hii kwa kuwaambia Waislamu ya kuwa wakiendelea kusimamisha Sala na kutoa Zaka na kushikamana na hukumu za Mwenyezi Mungu, basi bila shaka Mwenyezi Mungu atakuwa mlinzi na msaidizi wao, na bila shaka watashinda na kufanikiwa, maana msaada wa Mwenyezi Mungu na ulinzi Wake ndio kitu bora kisichoweza kushindwa.

سُوْرَةُ "الْمُؤْمِنُوْنَ" مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّ تِسْعَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ سِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

23. SURA AL-MU'MINUUN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 119 pamoja na Bismillahi

JUZU 18

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Hakika wamefaulu waaminio.

قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُوْنَ ②

3. Ambao katika Sala zao ni wanyenyekevu.

الَّذِيْنَ هُمْ فِيْ صَلَاتِهِمْ خٰشِعُوْنَ ③

4. Na ambao katika upuuzi ni wajiepushao.

وَالَّذِيْنَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُوْنَ ④

5. Na ambao kwa Zaka ni wafanyao (juhudi).

وَالَّذِيْنَ هُمْ لِلزَّكٰوةِ فٰعِلُوْنَ ⑤

6. Na ambao kwa tupu zao ni wajilindao.

وَالَّذِيْنَ هُمْ لِفُرُوْجِهِمْ حٰفِظُوْنَ ⑥

7. Isipokuwa kwa wake zao au kwa (wanawake) wale iliyowamiliki mikono yao ya kuume, basi hakika hao ndio wasiolaumiwa.

اِلَّا عَلٰٓى اَزْوَاجِهِمْ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُوْمِيْنَ ⑦

8. Lakini anayetaka kinyume cha haya, basi hao ndio warukao mipaka.

فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَآءَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْعٰدُوْنَ ⑧

9. Na ambao kwa amana zao na ahadi zao ni waangaliao.

وَالَّذِيْنَ هُمْ لِاَمٰنٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رٰعُوْنَ ⑨

10. Na ambao wanasimamia kwa bidii utekelezaji wa sala.

وَالَّذِيْنَ هُمْ عَلٰى صَلَوٰتِهِمْ يُحَافِظُوْنَ ⑩

Sura hii imeitwa *Waaminio* maana inaeleza mafanikio ya waaminio. Imamu Suyuti anafahamu ya kuwa sura hii ndiyo ya mwisho kushuka Makka.

Aya 3-10. Katika Aya hizi mmeelezwa madaraja sita ya maendeleo ya kiroho ya mwanadamu, daraja baada ya daraja, hata mtu anafikia ukamilifu wa kiroho. Na toka Aya 13-15 yameelezwa madaraja sita ya maendeleo ya kimwili ambayo yanapotimia mtu anakuwa mwanadamu. Katika maendeleo ya dunia mtu hawezi kupata ukamilifu wa kiroho wala wa kimwili mpaka apitie madaraja yote hayo. Elimu hii kwa hakika ni mwujiza wa Qur'an, na hakuna kitabu cho chote kabla ya Qur'an kilichotoa mafundisho ya namna hii. Sasa ni juu ya Waislamu kuangalia, je, hali hizo sita za kiroho zinapatikana kwao? Kama hazipatikani basi wajue hawawezi kufanikiwa,

11. Hao ndio warithi,

أولئك هم الوارثون ﴿١١﴾

12. Ambao watairithi Pepo; wao humo watakaa.

الذين يرثون الفردوس هم فيها خالدون ﴿١٢﴾

13. Na kwa yakini Tulimwumba mwanadamu katika mateuzi ya udongo.

ولقد خلقنا الإنسان من سلالة من طين ﴿١٣﴾

14. Kisha Tukamfanya mbegu katika kao lililohifadhika.

ثم جعلناه نطفة في قرار مكين ﴿١٤﴾

15. Kisha Tukaiumba mbegu kuwa pande la damu, na Tukaumba pande la damu kuwa pande la nyama, kisha Tukaumba pande la nyama kuwa mifupa, na mifupa Tukaivika nyama, kisha Tukaifanya kiumbe kingine. Basi mwenye mibaraka ni Mwenyezi Mungu Mbora wa waumbao.

ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فكسونا العظام لحما ثم أنشأناه خلقا آخر فتبارك الله أحسن الخالقين ﴿١٥﴾

16. Kisha hakika ninyi baada ya hayo ni wenye kufa,

ثم إنكم بعد ذلك لميتون ﴿١٦﴾

17. Kiisha hakika ninyi siku ya Kiyama mtafufuliwa.

ثم إنكم يوم القيامة تبعثون ﴿١٧﴾

18. Na kwa yakini Tuliziumba juu yenu njia saba; nasi katika kuumba si waghafilikao.

ولقد خلقنا فوقكم سبع طرائق وما كنا عن الخلق غافلين ﴿١٨﴾

19. Na Tumeteremsha kutoka mawinguni maji kwa kiasi, na

وأنزلنا من السماء ماء بقدر فأسكناه في الأرض

---

maana Mwenyezi Mungu amekwisha tangaza toka Aya ya mwanzo ya kuwa watakaofanikiwa ni wale wenye kupita madaraja hayo sita, nasi tunaona ya kuwa Waislamu wa zamani waliojali sana mafundisho haya walifanikiwa hadi ya mafanikio.

Aya 15. *Kisha Tukaifanya kiumbe kingine.* Maneno haya yanaonyesha ya kwamba mtu anapoendelea kuumbika katika mwili, roho yake pia inaendelea kuumbika mpaka mwili unakuwa kamili na roho pia inajitokeza, ndipo kiumbe anakuwa mtu kamili. Katika fundisho hili mna hekima nyingine ya kuwa mtu anapotimia maneno yake na matendo yake kwa kumtukuza Mwenyezi Mungu, nayo yanatunga roho na inajitokeza katika ukamilifu wa tabia kama vile roho inavyojitokeza katika mwili wa binadamu na anakuwa mtu kamili.

Aya 16-17. Aya hizi zinaonyesha ya kwamba mara mtu anapokufa na kuonja maisha ya Akhera, hawezi tena kurudishwa duniani ila atafufuliwa huko huko kukutana na Kiyama kikubwa.

Aya 19. *Sisi kwa kuyaondoa ni Wawezao.* Jambo hili linaonekana kila mara. Mwenyezi

Tukayatuliza ardhini, na bila shaka Sisi kwa kuyaondoa ni Wawezao.

وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِۦ لَقَٰدِرُونَ ﴿١٩﴾

20. Kisha kwa hayo Tukawafanyieni bustani za mitende na mizabibu; mnapata humo matunda mengi, na katika hayo mnakula.

فَأَنشَأْنَا لَكُم بِهِۦ جَنَّٰتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَٰبٍ لَّكُمْ فِيهَا
فَوَٰكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na mti utokao katika mlima wa Sinai; unatoa mafuta na viungo vingi kwa walao.

وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِن طُورِ سَيْنَآءَ تَنۢبُتُ بِٱلدُّهْنِ
وَصِبْغٍ لِّلْءَاكِلِينَ ﴿٢١﴾

22. Na hakika mnalo fundisho katika wanyama: Tunawanywesheni katika vile vilivyomo matumboni mwao, na mnapata katika hao manufaa mengi, na katika hao mnakula.

وَإِنَّ لَكُمْ فِى ٱلْأَنْعَٰمِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِى بُطُونِهَا
وَلَكُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na juu yao na juu ya merikebu mnabebwa.

وَعَلَيْهَا وَعَلَى ٱلْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

FUNGU 2

24. Na bila shaka Tulimtuma Nuhu kwa watu wake, na akasema: Enyi watu wangu, Mwabuduni Mwenyezi Mungu, hamna mungu isipokuwa Yeye; basi je, hamwogopi?

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟
ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٤﴾

25. Lakini wakasema wakuu wa wale waliokufuru katika watu wake: Siye huyu ila ni mtu kama ninyi, anataka kujipatia ubora juu yenu; na kama Mwenyezi Mungu Angependa, kwa yakini Angeliteremsha Malaika. Hatukusikia haya kwa baba zetu wa kwanza.

فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ
مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَأَنزَلَ
مَلَٰٓئِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

Mungu huteremsha mvua, maji yakakaa ardhini, kisha yakapanda tena mbinguni katika sura ya mvuke. Namna hii maji ya kiroho, yaani wahyi, hushuka duniani ukakaa muda na kuleta faida, kisha unazuiliwa, na kisha unaletwa tena kama vile nyakati za mvua na za jua zinavyopishana.

Aya 25. *Ni mtu kama ninyi.* Fikira hii ndiyo inayowakosesha watu wengi kupata faida na kushika haki. Mtu hufikiri mbona nikajifunze kwa fulani na hali yeye ni mtu kama mimi. Kadhalika ingawa watu wanajua habari za Manabii mamia na mamia waliopita ambao walikuwa watu kama wao, juu ya hayo anapofika Nabii hawataki kumkubali wakisema ati naye ni mtu tu kama wao. Fikira ya namna hii imewakosesha watu heri nyingi.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌۢ بِهِۦ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا۟ بِهِۦ حَتَّىٰ حِينٍ ٢٦

26. Huyu siye ila ni mtu mwenye wazimu, basi mngojeeni hata muda.

قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى بِمَا كَذَّبُونِ ٢٧

27. (Nuhu) akasema: Mola wangu, Unisaidie kwa sababu wamenikadhibisha.

فَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِ أَنِ ٱصْنَعِ ٱلْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا
فَإِذَا جَآءَ أَمْرُنَا وَفَارَ ٱلتَّنُّورُ ۙ فَٱسْلُكْ فِيهَا مِن
كُلٍّ زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ
ٱلْقَوْلُ مِنْهُمْ ۖ وَلَا تُخَٰطِبْنِى فِى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا۟ ۖ إِنَّهُم
مُّغْرَقُونَ ٢٨

28. Basi Tulimfunulia ya kwamba: unda safina mbele ya macho Yetu na (sawa na) ufunuo Wetu. Basi itakapofika amri Yetu na bonde kufurika, hapo uwaingize ndani yake wawili wa kila namna, na ahali zako, ila ambaye kauli imepita juu yake miongoni mwao. Wala usinizungumze juu ya wale waliodhulumu, bila shaka wao watagharikishwa.

فَإِذَا ٱسْتَوَيْتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى ٱلْفُلْكِ فَقُلِ
ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى نَجَّىٰنَا مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ٢٩

29. Na utakapotulia, wewe na walio pamoja nawe, merikebuni, basi sema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu Ambaye Ametuokoa katika watu wadhalimu.

وَقُل رَّبِّ أَنزِلْنِى مُنزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنتَ خَيْرُ
ٱلْمُنزِلِينَ ٣٠

30. Na sema: Mola wangu, Uniteremshe mteremsho wenye baraka, maana Wewe ni Mbora wa wateremshao.

إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ٣١

31. Bila shaka katika hayo zimo Ishara, na kwa yakini Sisi Tulikuwa Tunaojaribu (watu).

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنۢ بَعْدِهِمْ قَرْنًا ءَاخَرِينَ ٣٢

32. Kisha Tuliumba baada yao kizazi kingine.

Aya 28. *Unda safina mbele ya macho Yetu na (sawa na) ufunuo Wetu.* Safina ndogo, lakini imeundwa kwa amri ya Mwenyezi Mungu, imeweza kuwaletea watu faida na kuwaokoa katika gharika yenye tufani kubwa. Hivi ndivyo yalivyo maajabu ya Mwenyezi Mungu. Cho chote kinachofanyika kwa amri ya Mwenyezi Mungu na kiwe kidogo namna gani au kionekane machoni pa watu kuwa cha upuuzi, lakini lazima kitaleta manufaa.

Aya 30. Aya hii inatufundisha somo la maana sana. Mara nyingi mtu akipona ndani ya taabu, basi hana haja tena ya kuomba salama kwa Mwenyezi Mungu. Hapa tunaambiwa ya kuwa kuomba baraka baada ya kupona katika hatari ndio mwendo mwema unaotakiwa na Mwenyezi Mungu.

33. Na Tukawapelekea Mtume kutoka miongoni mwao, kuwaambia: Mwabuduni Mwenyezi Mungu, hamna Mungu isipokuwa Yeye; je, hamwogopi?

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٣﴾

FUNGU 3

34. Na wakasema wakubwa katika watu wake waliokufuru na kukadhibisha mkutano wa Akhera, na Tuliwatajirisha katika maisha ya dunia: Huyu siye ila ni mtu kama ninyi, anakula katika vile mnavyokula na anakunywa katika vile mnavyokunywa.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na kama mkimtii mtu kama ninyi, kwa hakika hapo mtakuwa wapatao hasara.

وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٣٥﴾

36. Je! anawaahidini ya kwamba mtakapokufa na mtakuwa udongo na mifupa, hakika mtatolewa?

أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٦﴾

37. Hayawi! Hayawi! hayo mnayoahidiwa.

هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٧﴾

38. Ni hapa hapa tu ndipo tunapoishi maisha yetu. Tunakufa hapa hapa na tunaishi hapa hapa, na kamwe hatutafufuliwa tena.

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٨﴾

39. Huyu siye ila ni mtu aliyetunga juu ya Mwenyezi Mungu uwongo, wala sisi si wamwaminio.

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٩﴾

40. Akasema: Mola wangu, nisaidie kwa sababu wamenikadhibisha.

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٤٠﴾

41. Akasema: Bado kidogo, kwa yakini watakuwa wajutao.

قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ﴿٤١﴾

Aya 40. *Mola wangu, nisaidie.* Kuomba kwa Mwenyezi Mungu ndiyo silaha waliyokuwa wakiitumia Manabii wa Mwenyezi Mungu, nayo ndiyo silaha yenye nguvu, iliyowapitisha salama katika kila hatari.

42. Basi ikawashika adhabu kwa haki na Tukawafanya kuwa takataka; basi maangamio kwa watu wadhalimu.

43. Kisha Tukaviumba baada yao vizazi vingine.

44. Hapana taifa liwezalo kuipita ajali yake wala kuikawiza.

45. Kisha Tukawatuma Mitume Wetu, mmoja baada ya mmoja; kila mara alipowafikia watu Mtume wao walimkadhibisha; hivyo Tukawafuatanisha baadhi yao kwa wengine, na Tukawafanya kuwa visa; basi maangamio kwa watu wasioamini.

46. Kisha Tulimtuma Musa na nduguye Harun pamoja na Ishara Zetu na dalili dhahiri.

47. Kwa Firauni na wakuu wake, lakini wakajivuna, nao walikuwa watu wajeuri.

48. Na wakasema: Je, tuwaamini watu wawili walio mfano wetu na watu wao ni watumwa wetu?

49. Basi wakawakadhibisha na wakawa miongoni mwa walioangamizwa.

50. Na bila shaka Tulimpa Musa Kitabu ili wapate kuongoka.

51. Na Tulimfanya mwana wa Mariamu na mama Yake kuwa Ishara, na Tuliwaokoa na Tuliwasaidia kuifikia nchi iliyoinuka, mahali penye starehe na chemchem za maji yanayotembea.

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٣﴾

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٤﴾

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٥﴾

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٤٦﴾

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٧﴾

فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٨﴾

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٩﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٥٠﴾

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥١﴾

Aya 45. Hapa Mwenyezi Mungu ameeleza desturi Yake nyingine, ya kuwa, baada ya kuleta Sheria anaipelekea Mitume wa kuisaidia, na Kitabu cha Biblia ni shahidi juu ya jambo hili ya kuwa hata katika wakati mmoja waliweza kuwako Manabii wengi.

Aya 51. *Aya,* "Ishara." Neno hili pia lina maana ya "mfano mwema."

FUNGU 4

52. Enyi Mitume! kuleni katika vitu vizuri na fanyeni mema, hakika Mimi ni Mjuzi wa (hayo) mnayoyatenda.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا ۖ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥٢﴾

53. Na kwa yakini huu umati wenu ni umati mmoja, na Mimi ni Mola wenu, basi Niogopeni.

وَإِنَّ هَٰذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴿٥٣﴾

54. Lakini wamekata jambo lao baina yao sehemu-sehemu, kila kundi likifurahia waliyo nayo.

فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا ۖ كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٤﴾

55. Basi waache katika ujinga wao hata muda.

فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٥﴾

56. Je, wanafikiri ya kuwa Tunawasaidia kwa mali na watoto,

أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٦﴾

57. Tunawaharakishia katika mambo ya heri? Bali hawatambui.

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ ۚ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٧﴾

58. Kwa hakika, wale ambao kwa kumwogopa Mola wao daima wanajikinga dhidi ya dhambi.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٨﴾

59. Na hao ambao Aya za Mola wao wanaziamini.

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

Aawaa. Neno hili katika lugha ya Kiarabu hutumika kwa ajili ya salama inayopatikana baada ya shida na mashaka makubwa na udhia mwingi. Katika habari za maisha ya Nabii Isa na mama yake, hakuna tukio lo lote jingine la taabu waliyopata isipokuwa taabu ile tu ya kupigiliwa msalabani. Hivyo, kimbilio hili linalosemwa hapa ni lile walilopata baada ya kupigiliwa Yesu msalabani. Mahali walipokimbilia pametajwa katika Aya hii kwa sifa tatu: (1) *Rabwah,* (palipoinuka); (2) *dhaata qaraarin* (penye starehe); (3) *wa ma'iin* (na penye chemchem). Nchi ya Kashmir inapatana kabisa na maelezo haya, hata watu wameipanga jina kuwa ni "pepo ya duniani."

Kama tujuavyo Nabii Isa alitumwa kwa Waisraeli, na nchi hii ya Kashmir imekaliwa toka miaka mingi na Waisraeli waliofunguliwa katika utumwa wa Babili. Jinsi nchi hii ilivyofanana na nchi yao ya asili wameiita jina la *Ka-Ashir* (Kashmir) ambalo maana yake ni "Kama Syria." Tabia za watu hao na umbo lao ni sawa na Mayahudi, na hata baadhi ya majina ya miji ya Kashmir ni yale ya miji yao ya Syria ya zamani. Kwa watu hawa ndiko alikokimbilia Nabii Isa na mama yake baada ya taabu ya kupigiliwa msalabani. Jambo hili katika uchunguzi wa kisasa limehakikishwa kuwa Yesu Kristo alikimbilia Kashmir pamoja na mama yake, na hata kaburi lake liko huko katika mji wa Srinagar, mtaa wa Khanyar.

Aya 52. Aya hii inaonyesha ya kuwa mtu huweza kutenda mema akila vyakula vizuri. Neno *tayyib* maana yake ni kitu halali tena kizuri. Kitu kilichooza si *tayyib.* Dini ya Kiislamu inataka watu watumie vitu vinavyoweza kuwaletea utakaso wa moyo na kuwapa afya njema.

60. Na hao ambao Mola wao hawamshirikishi.

وَالَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٦٠﴾

61. Na ambao wanatoa waliyopewa hali mioyo yao inaogopa kwamba watarejea kwa Mola wao,

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦١﴾

62. Hao ndio wafanyao haraka katika mambo ya heri, nao ni wapitao mbele kwa hayo.

أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦٢﴾

63. Nasi Hatuikalifishi nafsi ila wasaa wake, na Tunayo daftari isemayo kweli, nao hawatadhulumiwa.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۖ وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنطِقُ بِالْحَقِّ ۚ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٣﴾

64. Lakini mioyo imo katika ujinga kwa hayo na wanavyo vitendo ghairi ya hivyo wanavyovitenda.

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِّن دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٤﴾

65. Hata Tutakapowashika matajiri wao kwa adhabu, ndipo watalalama.

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْأَرُونَ ﴿٦٥﴾

66. Msilalame leo; bila shaka ninyi hamtasaidiwa nasi.

لَا تَجْأَرُوا الْيَوْمَ ۖ إِنَّكُم مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ ﴿٦٦﴾

67. Hakika zilikuwa Aya Zangu zikisomewa ninyi, lakini mlikuwa kwa visigino vyenu mkirudi nyuma,

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنكِصُونَ ﴿٦٧﴾

68. Mkitakabari, mkiizungumza usiku kwa dharau.

مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٨﴾

69. Je, hawakuifikiri kauli au yamewafikia yasiyowafikia baba zao wa kwanza?

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُم مَّا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٩﴾

70. Au hawakumjua Mtume wao na hivyo nii wamkataao?

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٧٠﴾

71. Au wanasema: (Huyu) ni mwenye wazimu? Bali amewafikia kwa haki, na wengi wao haki ni waichukiao.

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ ۚ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧١﴾

Aya 61. *Hali mioyo yao inaogopa.* Mradi wake ni mioyo kuogopa, je, matendo yangu mema nitendayo yanakubaliwa au hayakubaliwi na Mwenyezi Mungu? Bibi Aisha alimwuliza Mtume *s.a.w.*, Mtu anazini na anakwiba na hali moyo wake unaogopa, je, ataokoka? Mtume s.a.w. akajibu, La. Ewe binti Siddik, afanye vitendo vizuri na kisha aogope, je, vitakubaliwa au hapana?

وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٢﴾

72. Na kama haki ingalifuata matamanio yao, zingaliharibika mbingu na ardhi na vilivyomo humo. Siyo, Tumewaletea ukumbusho wao, lakini wanajitenga mbali na ukumbusho wao.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٣﴾

73. Au unawaomba ujira? Lakini ujira wa Mola wako ni bora, naye ni Mbora wa wanaoruzuku.

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٤﴾

74. Na kwa yakini wewe unawaita kwenye njia iliyonyoka.

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ ﴿٧٥﴾

75. Na hakika wale wasioiamini Akhera bila shaka ndio mbali na njia wajitengao.

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٦﴾

76. Na Tukiwarehemu na kuwaondolea shida waliyo nayo bila shaka wataendelea katika upotevu wao wakihangaika.

وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٧﴾

77. Na hakika Tuliwashika kwa adhabu, lakini hawakuelekea kwa Mola wao wala hawakunyenyekea.

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٨﴾

78. Mpaka Tulipowafungulia mlango wa adhabu kali, ndipo wakawa wenye kukata tamaa.

FUNGU 5

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٩﴾

79. Na Yeye ndiye Aliyewaumbieni masikio na macho na mioyo: ni kidogo mnayoyashukuru.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٨٠﴾

80. Naye ndiye Aliyewaenezeni katika ardhi, na Kwake mtakusanywa.

وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨١﴾

81. Na Yeye ndiye Anahuisha na kufisha, na ni Yake mabadiliko ya usiku na mchana; basi je, hamfahamu?

Aya 81. *Mabadiliko ya usiku na mchana* pia mradi wake ni kuwa huku wakiwa na mchana, upande mwingine wanakuwa na usiku, na huku wanapokuwa na usiku wengine upande mwingine wanakuwa na mchana.

82. Bali wanasema kama walivyosema (watu) wa kwanza.

83. Wanasema: Je, Tutakapokufa na tukawa udongo na mifupa, je, tutafufuliwa?

84. Bila shaka tuliahidiwa haya sisi na baba zetu zamani: haya siyo ila visa vya (watu) wa kwanza.

85. Sema: Ni ya nani ardhi na vilivyomo kama ninyi mnajua?

86. Watasema: Ni ya Mwenyezi Mungu! Sema: Basi je, hamdhukuru?

87. Sema: Ni nani Mola wa mbingu saba na Mola wa Arshi kuu.

88. Watasema: Ni vya Mwenyezi Mungu. Sema: Basi je, hamwogopi?

89. Sema: Ni nani mkononi Mwake umo ufalme wa kila kitu, naye ndiye Alindaye na (mtu) halindwi kinyume naye, kama mnajua?

90. Watasema: Ni wa Mwenyezi Mungu. Sema: Basi vipi mnadanganywa?

91. Bali Tumewaletea haki, na kwa yakini hao ndio waongo.

92. Mwenyezi Mungu Hakujishikia mwana wala hakuwa pamoja naye mungu mwingine, - hapo kila mungu angaliwachukua aliowaumba, na baadhi yao wangaliwashinda wengine; Mwenyezi Mungu ni Mtakatifu, Ameepukana na sifa wanazomsifu.

93. Mjuzi wa siri na dhahiri, na Aliye juu kuliko wanayoyashirikisha.

بَلْ قَالُوْا مِثْلَ مَا قَالَ الْاَوَّلُوْنَ ﴿٨٢﴾

قَالُوْٓا ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَّعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ ﴿٨٣﴾

لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَاٰبَآؤُنَا هٰذَا مِنْ قَبْلُ اِنْ هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٨٤﴾

قُلْ لِّمَنِ الْاَرْضُ وَمَنْ فِيْهَآ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٨٥﴾

سَيَقُوْلُوْنَ لِلّٰهِ ۚ قُلْ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴿٨٦﴾

قُلْ مَنْ رَّبُّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ ﴿٨٧﴾

سَيَقُوْلُوْنَ لِلّٰهِ ۚ قُلْ اَفَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿٨٨﴾

قُلْ مَنْۢ بِيَدِهٖ مَلَكُوْتُ كُلِّ شَيْءٍ وَّهُوَ يُجِيْرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٨٩﴾

سَيَقُوْلُوْنَ لِلّٰهِ ۚ قُلْ فَاَنّٰى تُسْحَرُوْنَ ﴿٩٠﴾

بَلْ اَتَيْنٰهُمْ بِالْحَقِّ وَاِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ﴿٩١﴾

مَا اتَّخَذَ اللّٰهُ مِنْ وَّلَدٍ وَّمَا كَانَ مَعَهٗ مِنْ اِلٰهٍ اِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ اِلٰهٍۢ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ ۗ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ﴿٩٢﴾

عٰلِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٩٣﴾

FUNGU 6

94. Sema: Mola wangu! Ukinionyesha waliyoyaahidiwa:

95. Mola wangu! Usinijaalie katika watu wadhalimu.

96. Na hakika sisi kwa kukuonyesha Tuliyowaahidi ni Wawezao.

97. Uzuie ubaya kwa yaliyo bora; Sisi Tunajua wanayoyaeleza.

98. Na sema: Mola wangu! najikinga Kwako (Uniepushe) na wasiwasi wa mashetani,

99. Na najikinga Kwako, Mola wangu, ili wasinihudhurie.

100. Hata yanapomfikia mmoja wao mauti, husema: Mola wangu, Unirudishe:

101. Ili nifanye mema katika yale niliyoyaacha. Hapana! Hakika hili ni neno tu analolisema; na nyuma yao iko kinga mpaka siku watakapofufuliwa.

102. Basi litakapopulizwa parapanda, hapo hautakuwapo ujamaa baina yao siku hiyo, wala hawataulizana.

103. Kisha wale ambao mizani yao itakuwa mizito kwa vitendo, hao ndio watakaofaulu.

104. Na yule mizani yake itakayokuwa nyepesi, basi hao ndio waliojitia hasarani nafsi zao, katika Jahanamu watakaa.

105. Moto utaziunguza nyuso zao na watafinya nyuso kwa maumivu makuu.

قُل رَّبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾

وَإِنَّا عَلَىٰ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ ﴿٩٥﴾

ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةَ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا
يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾

وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ﴿٩٧﴾

وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿٩٩﴾

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ ۚ كَلَّا ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ
هُوَ قَائِلُهَا ۖ وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ
يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ
وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾

فَمَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾

Aya 97. *Uzuie ubaya kwa yaliyo bora.* Hapa limetolewa fundisho jema kwa namna iliyo bora. Ubaya ni kitu cha kuzuiliwa, lakini uzuiwe kwa njia iliyo bora yo yote iwayo inayoweza kufaa, kama iwe huruma, maombi, nasaha au adhabu.

106. Je, hazikuwa Aya Zangu zikisomewa ninyi lakini mlikuwa mkizikadhibisha?

أَلَمْ تَكُنْ آيٰتِي تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُوْنَ ﴿١٠٦﴾

107. Watasema: Mola wetu ilitushinda bahati yetu mbaya, na tukawa watu wenye kupotea.

قَالُوْا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَآلِّيْنَ ﴿١٠٧﴾

108. Mola wetu, Tutoe humo, na tufanyapo tena bila shaka tutakuwa wadhalimu.

رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظٰلِمُوْنَ ﴿١٠٨﴾

109. Atasema: Kaeni mbali humo wala msinisemeshe.

قَالَ اخْسَـُٔوْا فِيْهَا وَلَا تُكَلِّمُوْنِ ﴿١٠٩﴾

110. Bila shaka palikuwa na kundi katika watumishi Wangu wakisema: Mola wetu, Tumeamini, basi tusamehe na turehemu nawe ndiwe mbora wa wanaorehemu.

إِنَّهُ كَانَ فَرِيْقٌ مِّنْ عِبَادِيْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرّٰحِمِيْنَ ﴿١١٠﴾

111. Lakini ninyi mliwafanyia mzaha hata wakakusahaulisheni kunikumbuka, na mlikuwa mkiwacheka.

فَاتَّخَذْتُمُوْهُمْ سِخْرِيًّا حَتّٰٓى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِيْ وَكُنْتُمْ مِّنْهُمْ تَضْحَكُوْنَ ﴿١١١﴾

112. Hakika leo Nimewalipa kwa sababu walisubiri, bila shaka hao ndio wenye kufuzu.

إِنِّيْ جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوْٓا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآئِزُوْنَ ﴿١١٢﴾

113. Atasema: Mlikaa muda gani katika ardhi kwa hesabu ya miaka?

قٰلَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِيْنَ ﴿١١٣﴾

114. Watasema: Tulikaa siku moja au sehemu ya siku, basi waulize wafanyao hesabu.

قَالُوْا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْـَٔلِ الْعَآدِّيْنَ ﴿١١٤﴾

Aya 101. Neno *Hapana* linaonyesha ya kuwa mtu akisha kufa harudi tena duniani. Neno *Kalima* maana yake ni *neno* au *tamko.* Pengine hata neno la kafiri limeitwa *kalima.* Kadhalika Nabii Isa kuitwa na Mwenyezi Mungu *kalima* sio mradi wake ya kuwa yeye ni mungu kama wadhanivyo Wakristo, bali yeye ni matokeo ya neno alilotamka Mungu, "Kuwa," naye akawa.

Neno *Barzakh* tumelifasiri hapa "kinga," na neno hili linaonyesha hali ya katikati ya mtu baada ya kufa na kabla ya kufufuliwa.

Aya 111. *Mlikuwa mkiwacheka.* Katika Aya hii imeelezwa ya kuwa kuwacheka Manabii wa Mungu na watu watawa kunaleta adhabu ya mtu kusahau kumkumbuka Mungu, na moyo wake unakufa.

115. Atasema: Ninyi hamkukaa ila kidogo - laiti mngalikuwa mmejua!

قٰلَ إِنْ لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٥﴾

116. Je, mlidhani ya kwamba Tumewaumbeni bure na ya kwamba ninyi Kwetu hamtarudishwa?

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنٰكُمْ عَبَثًا وَّأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٦﴾

117. Basi Ametukuka Mwenyezi Mungu, Mfalme wa haki; hakuna aabudiwaye ila Yeye, Mola wa Arshi yenye heshima.

فَتَعٰلَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ ۚ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿١١٧﴾

118. Na Anayemwomba pamoja na Mwenyezi Mungu, mumgu mwingine, yeye hana dalili ya (jambo) hili; basi bila shaka hesabu yake iko kwa Mola wake. Kwa hakika makafiri hawafanikiwi.

وَمَنْ يَّدْعُ مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا اٰخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهٖ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهٖ ۚ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكٰفِرُونَ ﴿١١٨﴾

119. Nawe sema: Mola wangu, samehe na rehemu, nawe ndiwe Mbora wa wanaorehemu.

وَقُلْ رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرّٰحِمِينَ ﴿١١٩﴾

Aya 118. *Makafiri hawafanikiwi.* Matokeo ya makafiri yameelezwa hapa, kama vile mwanzo wa sura yalionyeshwa matokeo ya waaminio, ya kuwa wanaofuata maagizo ya Mwenyezi Mungu wanafanikiwa, na wanaoyaacha wanaingia katika kufuru na wanashindwa.

Aya 119. Katika Aya hii yamefundishwa maombi ya kujiepusha na kufuru na kujiepusha na matokeo yake mabaya.

سُوْرَةُ النُّوْرِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسٌ وَّسِتُّوْنَ اٰيَةً وَّتِسْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

24. SURA AN-NUUR

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 9 na Aya 65 pamoja na Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

سُوْرَةٌ اَنْزَلْنٰهَا وَفَرَضْنٰهَا وَاَنْزَلْنَا فِيْهَآ اٰيٰتٍۢ بَيِّنٰتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ﴿٢﴾

2. Ni sura Tumeiteremsha, na Tumeilazimisha, na Tumeteremsha ndani yake Aya zilizo wazi huenda mtakumbuka.

اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِيْ فَاجْلِدُوْا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ ۪ وَّلَا تَاْخُذْكُمْ بِهِمَا رَاْفَةٌ فِيْ دِيْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۚ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَآئِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٣﴾

3. Mzinifu mwanamke na mzinifu mwanamume, basi mpigeni kila mmoja wao mijeledi mia. Wala isiwashikeni kwa ajili yao huruma katika hukumu ya Mwenyezi Mungu, ikiwa ninyi mnamwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho; na lishuhudie adhabu yao kundi la waaminio.

اَلزَّانِيْ لَا يَنْكِحُ اِلَّا زَانِيَةً اَوْ مُشْرِكَةً ۫ وَّالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَآ اِلَّا زَانٍ اَوْ مُشْرِكٌ ۚ وَحُرِّمَ ذٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٣﴾

4. Mwanamume mzinifu hafungamani ila na mwanamke mzinifu au mwanamke mshiriki; na mwanamke mzinifu hafungamani naye ila mwanamume mzinifu au mshiriki; na hayo yameharimishwa kwa waaminio.

Jina la sura hii *Nuru* limetoka katika Aya 36 ambayo inaeleza kuwa Islam ndiyo nuru iliyokamilika ya Mwenyezi Mungu inayong'aa mashariki na magharibi.

Sura hii nzima ilishuka Madina. Sehemu zingine za sura hii zinaweza kujulikana tarehe ziliposhuka. Kama sehemu ile inayoeleza kusingiziwa kwa Bibi Aisha ambayo ilishuka mwezi mmoja baada ya kurudi kutoka vita ya Bani Mustalik katika mwezi wa Sha'baan mwaka wa tano wa Hijra.

Aya 2. *Ni sura Tumeiteremsha, na Tumeilazimisha.* Sio mradi wa maneno haya kwamba sura zingine hazikuteremshwa na kufaridhishwa, la. Bali hapa Mwenyezi Mungu anatoa habari ya kuwa mambo yaliyomo katika sura hii ni muhimu kabisa katika makao mema na maendeleo yenye raha, kwa hiyo yanatakiwa kusikilizwa sawasawa, na habari zote zifuatwe kabisa.

Aya 3. *Wala isiwashikeni kwa ajili yao huruma.* Ziko namna za adhabu ambazo humletea

5. Na wale wanaowasingizia wanawake waaminifu kisha hawaleti mashahidi wanne, basi wapigeni mijeledi themanini na msiwakubalie ushahidi wao kamwe, na hao ndio mafasiki;

وَالَّذِيْنَ يَرْمُوْنَ الْمُحْصَنٰتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوْا بِأَرْبَعَةِ
شُهَدَآءَ فَاجْلِدُوْهُمْ ثَمٰنِيْنَ جَلْدَةً وَّلَا تَقْبَلُوْا
لَهُمْ شَهَادَةً اَبَدًا ۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ٥

6. Isipokuwa wale wenye kutubu baada ya hayo na wakasahihisha, basi bila shaka Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا مِنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوْا ۚ فَاِنَّ اللّٰهَ
غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ٦

7. Na wale wanaowasingizia wake zao na hawana mashahidi ila nafsi zao, basi ushahidi wa mmoja wao utakuwa kushahidilia mara nne kwa kiapo cha Mwenyezi Mungu: ya kwamba bila shaka yeye ni mmoja wa wakweli.

وَالَّذِيْنَ يَرْمُوْنَ اَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَّهُمْ شُهَدَآءُ
اِلَّآ اَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ اَحَدِهِمْ اَرْبَعُ شَهٰدٰتٍۢ
بِاللّٰهِ ۙ اِنَّهٗ لَمِنَ الصّٰدِقِيْنَ ٧

8. Na mara ya tano (aape) kwamba laana ya Mwenyezi Mungu iwe juu yake ikiwa yu miongoni mwa waongo.

وَالْخَامِسَةُ اَنَّ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَيْهِ اِنْ كَانَ مِنَ
الْكٰذِبِيْنَ ٨

9. Na (mkewe) itamwondolea adhabu kwa kutoa ushuhuda mara nne kwa kiapo cha Mwenyezi Mungu ya kwamba huyu (mume) ni miongoni mwa waongo.

وَيَدْرَؤُا عَنْهَا الْعَذَابَ اَنْ تَشْهَدَ اَرْبَعَ شَهٰدٰتٍۢ
بِاللّٰهِ ۙ اِنَّهٗ لَمِنَ الْكٰذِبِيْنَ ٩

10. Na mara ya tano (aape) ya kwamba hasira ya Mwenyezi Mungu iwe juu yake kama (mumewe) yu miongoni mwa wakweli.

وَالْخَامِسَةَ اَنَّ غَضَبَ اللّٰهِ عَلَيْهَآ اِنْ كَانَ مِنَ
الصّٰدِقِيْنَ ١٠

---

mtu taabu na watu wakamhurumia. Mathalan mtu ameanguka ghafla na watu wanamhurumia. Lakini mtu akivunja Sheria ya Mwenyezi Mungu, basi sasa hakuna huruma anayostahili kuonyeshwa ili kuondoa adhabu iliyowekwa na Mwenyezi Mungu. Kama mtu anafanya zinaa au aibe atalazimika kuadhibiwa, na hakuna mtu mwenye haki ya kuzuia adhabu yake.

Aya 5. Aya hii imeweka adhabu namna tatu kwa watu wanaowalaumu wanawake kwa mambo ya zinaa, kisha wasiweze kuleta mashahidi wasiopungua wanne walio wema. Adhabu ya kwanza ni ya mwili: apigwe mijeledi themanini: adhabu ya pili ni ya heshima yake: asikubaliwe kutoa ushahidi juu ya jambo lo lote; adhabu ya tatu ni juu ya roho yake kwamba anakuwa mtu mbaya.

Aya 7-10. Aya hizi zimeeleza habari za mume na mke wanaosingiziana, kuwa waapizane, na namna ya kuapizana huko imeelezwa ndani ya Aya hii hii. Kadhalika Sheria ya Kiislamu

11. Na (mngetaabika) lau isingalikuwa fadhili ya Mwenyezi Mungu juu yenu na rehema Yake, na ya kuwa Mwenyezi Mungu ni Mpokeaji wa toba, Mwenye hekima

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Hakika wale walioleta uwongo ni kundi miongoni mwenu. Msiufikiri u shari kwenu, bali huo ni heri kwenu. Kila mtu kati yao atapata aliyoyachuma katika dhambi. Na yule aliyeitawala sehemu yake kubwa miongoni mwao, atapata adhabu kubwa.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنكُمْ ۚ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم ۖ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ ۚ وَالَّذِي تَوَلَّىٰ كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٢﴾

13. Mbona mlipousikia; wanaume waaminio na wanawake waaminio hawakuwadhania wenzao mema, na kusema: Huu ni uzushi dhahiri?

لَّوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَٰذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾

14. Mbona hawakuleta mashahidi wanne? Na walipokosa kuleta mashahidi, basi hao mbele ya Mwenyezi Mungu ndio waongo.

لَّوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ ۚ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِندَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٤﴾

15. Na kama isingalikuwa juu yenu fadhili ya Mwenyezi Mungu na rehema Yake katika dunia na Akhera, bila shaka ingaliwaguseni, kwa sababu ya yale mliyoyashughulikia, adhabu kubwa.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

16. Mlipoupokea kwa ndimi zenu na mkasema kwa vinywa vyenu msiyoyajua, na mliufikiri ni jambo dogo, kumbe mbele ya Mwenyezi Mungu ni kubwa.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُم مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

---

imeeleza ya kwamba kuapizana huko kufanywe mbele za watu na mahali patakatifu. Anayeapa anapokaribia kuomba laana ya Mwenyezi Mungu afahamishwe kuwa kama atasema uwongo laana ya Mungu itamshukia na atakuwa katika balaa kubwa.

Aya 12. Walioleta uzushi huu ni wanafiki. Safari moja Mtume *s.a.w.* alikuwa akirudi katika mapigano na Banu Mustali. Mkewe Bibi Aisha alikuwa pamoja naye. Kulipokuwa bado giza Bibi Aisha alikuwa akitafuta kidani chake alichokuwa amekiazima, na walinzi wake wakafunga

17. Na mbona, mlipousikia, hamkusema: Haitupasi tuzungumze haya: Utakatifu ni Wako, haya ni masingizio makubwa.

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُم مَّا يَكُونُ لَنَا أَن نَّتَكَلَّمَ بِهَٰذَا سُبْحَانَكَ هَٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

18. Mwenyezi Mungu Anawanasihini ya kwamba msirudie kabisa mfano wa haya, ikiwa ninyi ni waaminio.

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَن تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾

19. Na Mwenyezi Mungu Anawabainishieni Ishara; na Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye, Mwenye hekima.

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

20. Kwa yakini wale wanaopenda uenee ouvu katika wale walioamini, watapata adhabu iumizayo katika dunia na Akhera; na Mwenyezi Mungu Anajua na ninyi hamjui.

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

21. Na (yangetokea machafuko makubwa) isingalikuwa fadhili ya Mwenyezi Mungu juu yenu na rehema Yake, na ya kuwa Mwenyezi Mungu ni Mpole, Mwenye huruma.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

FUNGU 3

22. Enyi mlioamini! msifuate nyayo za Shetani; na atakayefuata nyayo za Shetani, basi hakika yeye huamrisha mambo ya aibu na maovu; na lau kuwa

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ وَمَن يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ

---

safari wakidhania yumo ndani ya banda lake juu ya ngamia. Bibi Aisha aliporudi akakuta watu wote wameshaondoka, basi akakaa pale pale na kuanza kutaabika hata akapitiwa na usingizi. Huku nyuma alikuwa akija Bwana Safwan ambaye alikuwa amewekwa nyuma kabisa, kama ilivyokuwa desturi ya Mtume, huenda akaweza kuokota cho chote kilichosahauliwa na watu katika kambi. Safwan alimkuta Bibi Aisha pale na akashtuka. Akashuka juu ya ngamia wake na Bibi Aisha akakaa juu yake, na Safwana akaja naye akitembea mpaka Madina. Wanafiki kuona hivi wakaanza kueneza habari za uwongo wakimsingizia Bibi Aisha na Safwan. Ndipo Mwenyezi Mungu akateremsha Aya hizi kuhakikisha usafi wa Bibi Aisha na uwongo wa wanafiki.

Aliyetawala sehemu yake kubwa ni Abdullah bin Ubayy bin Salul mkubwa wa wanafiki (Bukhari).

Aya 18. *Ikiwa ninyi ni waaminio.* Ndio kusema kujiingiza katika masingizio ya namna hii ni jambo ovu kabisa na linamtoa mtu katika imani; na hapa Mwenyezi Mungu anawaonya waaminio wasirejee kamwe katika uovu wa namna hii. Ni masikitiko namna gani kuona jinsi Waislamu wanavyopuuza mafundisho haya mema.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

si fadhili za Mwenyezi Mungu na rehema Zake asingalitakasika miongoni mwenu hata mmoja kamwe; lakini Mwenyezi Mungu Humtakasa Amtakaye, na Mwenyezi Mungu ni Asikiaye, Ajuaye.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢﴾

23. Na wasiape wale wenye utajiri na wenye wasaa (kujizuia) kuwapa walio jamaa, na maskini na waliohama katika njia ya Mwenyezi Mungu, na wasamehe na waachilie. Je, ninyi hampendi Mwenyezi Mungu Awasameheni? Na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

24. Bila shaka wale wanaowasingizia wanawake waliotakasika, wasiokumbuka (maovu), waaminio, wamelaaniwa katika dunia na Akhera, nao watapata adhabu kubwa.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾

25. Siku ambayo zitawashuhudia ndimi zao, na mikono yao, na miguu yao, kwa yale waliyokuwa wakiyafanya.

يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾

26. Siku hiyo Mwenyezi Mungu Atawapa sawasawa malipo yao ya haki, na watajua kwamba Mwenyezi Mungu ndiye haki dhahiri.

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ ۖ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ ۚ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ ۖ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

27. Wanawake wabaya ni kwa wanaume wabaya, na wanaume wabaya ni kwa wanawake wabaya; na wanawake wema ni kwa wanaume wema, na wanaume wema ni kwa wanawake wema; hao wameepushwa na hayo mnayoyasema, wao watapata msamaha na riziki yenye heshima.

Aya 23. Aya hii inaeleza habari za Seyidna Abu Bakar ambaye aliapa kuwa hatampa matumizi jamaa yake mmoja aitwaye Mistah kwa kuwa alijiingiza katika kueneza habari za uwongo juu ya Aisha. Mwenyezi Mungu katika Aya hii anakataza kiapo hicho na anafundisha ya kuwa mwenye nafasi asiache kumpa matumizi jamaa yake.

FUNGU 4

28. Enyi mlioamini! Msiingie nyumba ambazo si nyumba zenu mpaka mwombe ruhusa, na mwatolee salamu waliomo humo. Hayo ni bora kwenu, huenda mtakumbuka.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٨﴾

29. Na kama hamtamkuta humo ye yote, basi msiingie mpaka mmeruhusiwa. Na mkiambiwa, Rudini; basi rudini; hili ni takaso kwenu. Na Mwenyezi Mungu Anajua mnayoyatenda.

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ ۖ وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا ۖ هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

30. Si vibaya kwenu kuingia majumba yasiyokaliwa mlimo na manufaa yenu; na Mwenyezi Mungu Anajua mnayoyadhihirisha na mnayoyaficha.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٣٠﴾

31. Waambie waaminio wanaume wainamishe macho yao, na wazilinde tupu zao, hili ni takaso kwao; Bila shaka Mwenyezi Mungu Anazo habari za yale wanayoyafanya.

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣١﴾

32. Na waambie wanawake waaminio kwamba wainamishe macho yao na wazilinde tupu zao, na wasidhihirishe uzuri wa sura zao wala mapambo yao isipokuwa yale yaliyo bayana katika hayo, na kwamba washushe shungi zao mpaka vifuani mwao, na wasionyeshe uzuri wa sura zao wala mapambo yao isipokuwa kwa waume zao, au kwa baba zao au kwa baba za waume zao, au kaka

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۖ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۖ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا

Aya 29. *Mkiambiwa, Rudini, basi rudini.* Kama mtu hakukaribishwa katika nyumba na ameambiwa arudi basi asichukie, bali arudi tu.

Aya 31-32. Aya hizi zinaeleza mafundisho yanayoweza kumpa mtu utawa. Injili inafundisha kuwa mtu asitazame kwa nia mbaya; lakini hii ni upuuzi maana nia mbaya huja

مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ
مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ
النِّسَاءِ ۖ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ
مِنْ زِينَتِهِنَّ ۚ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

zao au wana wa kaka zao au wana wa dada zao au wanawake wenzao au wale waliomilikiwa na mikono yao ya kuume au wale miongoni mwa watumishi wa nyumbani wa kiume ambao hawana uovu nafsini mwao, au watoto wadogo ambao hawajafikia umri wa kuwa na wazo lo lote kuhusu sehemu za siri za wanawake. Na wasitembee kwa namna ambayo inafichua uzuri waliouficha. Na tubieni nyote kwa Mwenyezi Mungu enyi waaminio, ili mpate kufaulu.

---

baada ya kuona na kutazama. Qur'an tu ndiyo iliyofunga milango yote ya kupenyea uchafu moyoni.

Mapambo. Neno ambalo tumelifasiri "mapambo" katika Aya hii ni *zinaat* ambalo kwa Kiarabu lina maana hizi: mapambo, na kila sehemu inayoshawishi na kuvuta ya mwanamke, kama umbo lake na uso, na uzuri wa mwili n.k.w.

Isipokuwa yale yaliyodhihirika, yaani yaliyolazimika, yasiyo katika uwezo wa mwanamke, kama mathalan hana nguo, au kwa sababu ya ugonjwa, au kwa sababu ya kazi na mengineyo.

Waangushe shungi zao, yaani shungi zitoke kisogoni zipite juu ya kichwa, zifunike uso, zishuke mpaka vifuani. Lakini wanaweza kuonyesha mapambo yao kwa jamaa zao ambao ni hao tu waliotajwa katika Aya hii.

Wanawake wao. Wanawake wengine wasio jamaa zao wamekatazwa kuchanganyika ovyo nao. Maana wanawake mara nyingi wamekuwa sababu ya fitina. Hufika majumbani na kupeleka nje habari za wanawake wanaowaona na wanakuwa waletao vishawishi na fitina kubwa. Hivyo Aya hii imewakatalia wanawake ovyo pia kuingia majumbani mwa watu, na kadhalika wanawake waaminio wamekatazwa kuonyesha mapambo na uzuri wao kwa wanawake ovyo.

Wala wasipige miguu yao. Inaonyesha ya kuwa ngoma na dansi na michezo ya namna hii imekatazwa.

Dini ya Kiislamu, kama ambavyo mmeona, hairuhusu kabisa kuchanganyika wanaume na wanawake wasio ndugu walioharimishwa kuoana, wacha mbali kugusana. Dansi na michezo iliyo kama hiyo ni mambo yanayotoa nafasi kubwa ya kuchanganyika ovyo wanawake na wanaume kwa namna ambayo imeharimishwa na Mwenyezi Mungu na Mtume Wake *s.a.w.* Wale wanaofikiri ya kwamba dansi ni katika mambo ya ustaarabu wanakosa kabisa, maana maovu mengi yanatokana na jambo hili kwa kadiri ambayo tabia za watu, hasa vijana, zinaharibika kabisa, na kuwafanya wasiwe na madaraka juu ya nafsi zao.

Waafrika wenye busara wamekwisha ona hatari ya dansi. Kwa mfano, Waziri Mkuu (Katikiro) wa Buganda, Bwana Paulo Kavuma, anasadiki ya kwamba "tokeapo uharibifu mwingi umetokea kati ya vijana wa nchi kwa ajili ya uhusiano unaotokana na dansi na ya kwamba serikali ya Buganda imo katika kufikiria kukomesha kabisa dansi ya Kizungu" (*East African* Standard, Monday, January 19, 1953).

Kwa hakika ngoma na dansi yamefanana na sumu iliyopakaliwa sukari, ambayo utamu wa sukari unamvuta mlaji kuila sumu na kumwua. Watu wenye busara hujiepusha na furaha hizi zisizo na maana. Ustaarabu wa kweli ni ule ambao Mwenyezi Mungu ameufundisha katika Qur'an toka miaka karibu 1,400 iliyopita, na ambao wenye fikira katika wakuu wa dunia wameanza kufikiri na kuona uzuri au hatari za mambo kama vile yalivyoelezwa na Mwenyezi Mungu Mjuzi, Mwenye hekima, katika Kitabu Chake hiki cha Qur'an.

33. Na waozeni wajane miongoni mwenu, na walio wema katika watumwa wenu, na wajakazi wenu; kama mtakuwa mafakiri Mwenyezi Mungu Atawatajirisheni katika fadhili Zake; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye wasaa, Mwenye kujua.

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ
وَإِمَائِكُمْ ۚ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

34. Na washike utawa wale wasiopata kuoa mpaka Mwenyezi Mungu Awatajirishe katika fadhili Zake. Na wale wanaotaka hati katika wale inayowamiliki mikono yenu ya kuume, basi waandikieni, kama mkiona wema kwao. Na wapeni katika mali ya Mwenyezi Mungu Aliyowapeni. Wala msiwashurutishe vijana wenu wa kike kufanya ukahaba kama wakitaka kukaa utawani, ili kutafuta vifaa vya maisha ya dunia. Na Atakayewashurutisha, basi hakika Mwenyezi Mungu baada ya kushurutishwa kwao ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ
اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا ۖ وَآتُوهُم
مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ ۚ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ
عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا ۚ وَمَن يُكْرِههُّنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٣﴾

Aya 34. *Na wale wanaotaka hati.* Utumwa umeenea duniani zamani sana kabla ya kufika Uislamu. Katika vitabu vya Wakristo vya Maagano ya Kale zinafundishwa kanuni za kufuga watumwa na kuwanunua. Mathalan, wanaambiwa, "Ukinunua mtumwa Mwebrania, miaka sita atatumika: wa saba atatoka huru . . . lakini mtumwa akinena nampenda bwana wangu . . . . basi bwana atamleta kwa Mungu, atamleta kwa mlangoni au karibu na ngazi ya mlango: na bwana wake atamtoboa sikio kwa uma; atamtumikia milele" (Kutoka 21:2-6). Tena wameambiwa, "Mtu akimpiga mtumwa wake, au mjakazi wake, kwa fimbo, naye akafa mkononi mwake, atalipa kisasi. Lakini akipata kusimama siku moja mbili, hapana kisasi: kwani mali yake yeye" (Kutoka 21:20).

Katika siku za Yesu Kristo kulikuwa na watumwa. Yeye hakusema neno lo lote juu ya watumwa waliokuwako. Bali tunaona wafuasi wake, kama Paulo, badala ya kutoa maagizo ya kuwafungulia watumwa, na kukataza watu kufuga watumwa, anatoa maagizo kama haya kuwaambia watumwa, na anasema, "Ninyi watumwa, watiini hao ambao kwa mwili ni bwana zenu, katika mambo yote" (Wakolosai 3:22); "Enyi watumwa, watiini walio bwana zenu kwa jinsi ya mwili, kwa hofu na kutetemeka, kwa unyofu wa moyo, kana kwamba ni kumtii Kristo" (Waefaso, 6:5).

Alipofika Mtume Muhammad *s.a.w.* alikuta duniani utumwa unawapa watu dhiki nyingi. Basi Uislamu mara ulishika kazi ya kuondoa watumwa. Jambo la kwanza alilofanya Mtume *s.a.w.* ni kuona hesabu ya watumwa isiongezeke kwa kutiwa utumwani watu walio huru. Mtume

s.a.w. akasema, "Mwenyezi Mungu ameniambia kuwa kuna watu watatu ambao atahasimiana nao siku ya Kiyama: (1) Mtu anayeahidiana kwa jina Lake, kisha akavunja ahadi, (2) mtu anayemwuza mtu huru na kula thamani yake na (3) mtu anayempagaza mpagazi, kisha hampi ujira wake" (Bukhari). Tena akasema, "Anayemchukua mtu huru na kumtia utumwani, Sala zake hazipokelewi" (Abu Daudi).

Baada ya kuufunga mlango wa kuingizia watumwa wapya, fundisho jingine la Uislamu lilikuwa kuwafungulia watumwa waliokuwapo, na kuwapa uhuru. Uislamu ukatilia mkazo kabisa juu ya kuwaweka huru watumwa. Katika nyakati za mwanzo wa kazi yake, Mtume aliteremshiwa ufunuo juu ya kuwaweka huru watumwa. Mwenyezi Mungu anasema, *"Je! Hatukumpa (mtu) macho mawili, na ulimi, na midomo miwili, na Tukamwonyesha njia mbili zilizoinuka? Lakini hakupita njia ya mlimani. Na nini kitakujulisha njia ya mlimani ni nini? Ni kumpa mtumwa uungwana, au kumlisha siku ya njaa, yatima jamaa au maskini hohe hahe"* (sura 90:9-17).

Mtume *s.a.w.* alisema "Mtu ye yote amwekaye huru mtumwa Mwislamu, Mungu atamwokoa na moto wa Jahanamu, kiungo kwa kiungo" (Bukhari). Mwarabu mmoja alimwendea Mtume *s.a.w.* akauliza, "Ee Nabii wa Mungu, nijulishe kazi ya kufanya ambayo itanipeleka moja kwa moja Peponi." Mtume akajibu: "Swali lako ni fupi, lakini umeuliza jambo kubwa. Weka huru mtumwa; na kama huwezi kufanya hivyo peke yako, fanya kwa ushirika na wengine" (Baihaki). Baba wa Abu Burdah anasimulia ya kuwa, Mtume alikuwa akisema, "Kama mmoja wenu ana mjakazi na anampa elimu nzuri na mafunzo bora, na mwisho anamweka huru na kumwoa, atakuwa na thawabu mara mbili" (Bukhari).

Islam hata imeamuru kuweka huru mtumwa kama fidia ya baadhi ya makosa. Soma, sura 4:93; sura 5:90; sura 58:4. Ukisoma Aya hizi utaona ya kuwa kuweka huru mtumwa ndilo jambo la kwanza, na mtu akosapo mtumwa ndipo afanye sharti zingine. Hii inaonyesha wazi kuwa shabaha ya Uislamu ilikuwa ni kuondoa kabisa utumwa.

"Mtume aliamuru kuweka huru watumwa linapopatwa jua" (Bukhari). Mtu mmoja alimpiga kofi moja mtumwa aliyekuwa wa shirika baina yake yeye na nduguze. Mtu huyo anasema, "Mtume s.a.w. akapata kujua habari hii, naye akatuamuru kumweka huru mtumwa yule" (Muslim). Na ibni Omar, ambaye amesimulia habari hii, ameongezea kusema ya kuwa mtu anayemweka huru mtumwa kwa sababu amempiga hastahili thawabu yo yote, maana Islam huamuru kuweka huru mtumwa kuwa ndiyo fidia ya kumpiga, na adhabu iliyoamriwa haiwezi kuwa na thawabu (Muslim). Linganisha agizo hili na lile la Biblia katika chuo cha Kutoka 21:20 nawe utaona kuna hitilafu kubwa kati ya ubaya wa mafundisho yao na uzuri wa mafundisho ya Uislamu.

Mtume *s.a.w.* alisema, "Kama mtu ye yote akiwa na mtumwa aliye jamaa yake, ampe uhuru mara moja" Ibni Maja).

Mtu akiwa na Mtumwa wa shirika na wenziwe, yeye akimwacha huru upande wake, hutakiwa alipe kwa washirika wenziwe ili mtumwa huyo awe huru kabisa. Lakini kama hana mali, hata hivyo mtumwa huyo atakuwa huru kabisa ili afanye kazi ya kuwalipa mabwana zake wengine, na atapewa kila namna ya msaada. (Bukhari).

Watumwa wa makafiri walikimbilia kwa Mtume s.a.w., Madina, wakitoka Makka. Mabwana zao waliombwa warudishiwe watumwa wao, na baadhi ya Waislamu wakakubali, lakini Mtume alikasirika sana akakataa kuwarudisha, akisema, "Ni watu huru wa Mungu, je niwarudishe utumwani na katika ukafiri?" (Abu Daud). Mtu akizaa na mjakazi wake, basi mjakazi huyo atakuwa huru (Ibni Majah).

"Mjakazi aliyekaa kinyumba na bwana wake atahesabiwa kuwa huru, hata kama akiharibu mimba (Kashful-Ghummah). Kwa nini kulikuwa wajakazi, soma sura 4:25.

Sasa tugeukie habari za watumwa wanaotaka hati zinazoelezwa na Aya hii. Desturi hii ya kutaka hati inaitwa Mukaatabah, yaani kuandikiana mkataba. Hii ni desturi ya kuweka watumwa huru kwa lazima, iliyoamrishwa na dini ya Kiislamu. Bwana ilimbidi kumweka huru mtumwa aliyejistahilisha kuwekwa huru. Na kukata shauri kuwa amestahili kujiweka huru, haikuwa kazi ya bwana wake, bali ya serikali, kwa kuandikiana kuwa atalipa fedha sawa na uwezo wake. Wakati

wo wote mtumwa alipodai mapatano ya mkataba ilikuwa lazima bwana wake akubali, kama mtumwa huyo anayo maarifa ya kufanya kazi ya kujiweka mwenyewe, ili asiwalemee wengine kwa kumpa matumizi.

Zaidi ya hayo, serikali imeamriwa kutumia hazina yake kwa kuwakomboa watumwa pia (sura 9:60).

Kwa kufuata mafundisho ya Uislamu, Waislamu walifanya kila juhudi kukomboa watumwa kwa gharama zao wenyewe. Kwa mfano: Mtume *s.a.w* alikomboa watumwa 63; mkewe Bi Aisha, watumwa 67; Abbas, baba yake mdogo, watumwa 70; Hakim Bin Hizam 100, Abdullah Bin Omar 1,000; Abdur-Rahman Bin Auf, 30,000; Uthman Bin Afan, 20,000 katika siku moja tu ambayo aliuawa, au si hivyo angekomboa zaidi; Dhul Kila Al-Himiari, watumwa 8,000 katika siku moja. Hao wote jumla yao ni watumwa 39,000 waliokombolewa na Waislamu wachache tu (Subul-us-Salaam). Kama orodha ya masahaba wote ingepatikana, hesabu ya watumwa waliokombolewa kwa mafundisho ya Mtume s.a.w. ingeonekana kubwa ajabu.

Ikumbukwe ya kwamba mateka waliopatikana katika vita walikuwa ni wafungwa wa vita, na kwa kuwa hakukuwa magereza, na askari hawakuajiriwa, ilibidi mateka hao wawekwe kwa watu, na baadaye walipewa ruhusa kwa kujikomboa au bure. Hao mateka, ndio namna ya watumwa waliowekwa na Waislamu, nao walitendewa wema wa kila namna. Walilishwa chakula kile kile walichokula bwana na wakivishwa mavazi yale yale waliyovaa bwana zao, na wakifanya kazi za kiasi tu sawa na uwezo wao.

Mtu angeweza kuuliza swali moja. Ikiwa Islam ilikuwa na agizo la uhuru kwa watumwa, kwa nini Mtume *s.a.w.* hakutoa amri kuachwa watumwa wote mara moja?

"Jibu fupi lililo rahisi kwa swali hili ni kuwa Nabii Mtakatifu hakufanya hayo kwa sababu alikuwa rafiki wa kweli wa watumwa na alivyokusudia ilikuwa matengenezo ya kweli wala si sherehe tupu. Hakufanya lo lote lililoonekana kwa nje la urafiki kwa watumwa, lakini ambalo lilikuwa la madhara sana kwao na la hasara kwa hali njema na maendeleo ya nchi. Kila mtu wa akili aweza kuona kwa urahisi kwamba kuweka huru mara moja watumwa mamia elfu katika hali iliyokuwa imetangaa katika nchi siku zile ilikuwa kuwapoteza katika nchi hali ni wadhaifu kabisa na wasiolindwa, na hii ni hatari sana kwaona kwa nchi nzima kwa sababu nyingi wala si moja. Matokeo ya mageuko haya ya kuweka huru watumwa wote pamoja, yangekuwa hivi kwamba sehemu ya watumwa waliokombolewa wangekuwa maskini na kufa njaa, wengine wangelazimishwa, kwa sababu ya kukosa kazi, kuchagua maisha ya uhalifu, na kwa kuharibika tabia zao wangegeuka kuwa sababu ya kuleta wasiwasi mkubwa katika nchi na kwa watu wote. Mashauri ya kugeuza mara moja yangevuta nia zetu na kuonekana ya kutamanisha, lakini kwa sababu nyingi yasingethubutika kuwa bora, na mara kwa mara huleta ushawishi mbaya sana katika tabia za watu hata za maisha ya jamii ya taifa lote.

"Hivyo, Nabii Mtakatifu, aliyekuwa mwalimu wa kweli na aliyetamani kuwatendea watumwa ambayo yalikuwa yenye faida hasa kwao, hakufuta njia yo yote ya namna hiyo ambayo ingekuwa ya hasara sana kwa jamaa na kuleta madhara kuliko kuleta njema kwa watumwa." Habari zaidi juu ya watumwa, soma kitabu "Islam na Uhuru wa Watumwa."

Kabla hatujaacha maelezo haya, tuseme kidogo jambo moja. Utumwa ulioendeshwa katika Afrika, uliendeshwa kwa kadri ndogo na Waarabu na kadiri kubwa sana uliendeshwa na Wazungu. Haya ni kwa kuhusiana na Afrika nzima, si Afrika Mashariki tu. Waarabu kwa kuendesha utumwa waliasi amri ya dini yao. Hivyo tutawalaumu wale waasi, lakini hatuwezi kuilaumu dini ya Kiislamu. Maana dini ya Kiislamu iliharimisha utumwa, lakini wao wakashika watumwa na kuasi amri ya Mungu. Hivyo kosa ni la waasi, si kosa la dini ya Mungu. Hii ndiyo hakika ambayo hata mwandishi Mzungu, Mr. T. R. Batten, (Vice Principal, Makerere College, Kampala, Uganda), aliyeandika historia ya nchi hii amelazimika kuikubali. Kwanza naye alikuwa na mawazo yenye makosa juu ya jambo hili, na katika vitabu vyake vya mbele alimlaumu Mtume s.a.w. bure bila ujuzi wa kutosha, kwa kuiga maneno ya wenziwe wa Ulaya. Hapo tulimshika sana kwa hoja na

35. Na kwa yakini Tumewateremshieni Aya zinazoeleza waziwazi, na mfano katika wale waliopita kabla yenu, na mauidha kwa wacha-Mungu.

وَلَقَدْ أَنزَلْنَآ إِلَيْكُمْ ءَايَٰتٍ مُّبَيِّنَٰتٍ وَمَثَلًا مِّنَ ٱلَّذِينَ
خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

---

dalili hata akaona ni kweli maneno yetu, na katika chapa nyingine za kitabu chake zilizofuata akabadili maneno yake, na akaandika haya: "Waislamu waliofanya biashara ya utumwa wanastahili kulaumiwa kwa kuasi amri ya Muhammad katika jambo hili" (Tropical Africa in World History, Book 1, p. 136-137).

Lakini Wazungu Wakristo kwa kushika watumwa watalaumiwa wao pamoja na dini yao. Maana, kwa nini Biblia iliweka kanuni ya kununua watumwa? Kwa nini Yesu hakusema neno la Kuwaombea uhuru watumwa waliokuwako zamani zake? Kwa nini Injili inawakazania watumwa kutii tu bila mabwana zao kukatazwa kuwafunga? Basi, si ajabu kuona ya kwamba leo Amerika kuna Waafrika 15,000,000 (milioni kumi na tano, au tuseme laki mia moja na hamsini) ambao sababu ya kufika kwao huko ni kwamba walitiwa utumwani kwenda lima mashamba ya Wakristo weupe.

Wala siyo ajabu kuona ya kwamba Kanisa lilifahamu kutia watu utmwani ndiyo ucha-Mungu. Imeandikwa, "Hata kukamata watumwa, na kufanya biashara ya watumwa, vilifahamiwa kwa yakini kabisa kuwa ni vitendo vya ucha-Mungu, vya Wakristo, kwa sababu ilionekana kufanya hivyo tu ndiyo njia iliyokuwako ya kuweza kuokoa roho za washenzi" (Christianity in Africa, p. 125, kilichotungwa na padre wa Kijerumani, aitwaye Diedrich Westermann). Ukurasa 126 wa kitabu hicho, ameandika, "Hapa pia tunatoa uhusiano uchukizao baina ya Kanisa na utumwa: nyumba ya Majeshi watawa katika Sao Paulo de Loanda, ilikuwa na watumwa 12,000 (kumi na mbili elfu), na shehena ya watumwa waliopelekwa Brazil, hawakuruhusiwa kuitoka nchi ya jadi yao milele mpaka walipotiwa baraka na Askofu wa Loanda."

Kadhalika kitabu kiitwacho, "The New Congo" kinaeleza ya kwamba mapema katika mwaka 1500 kambi ya watumwa ilipigwa na Wakristo katika uingilio wa mto Kongo, na kwa miaka 350 wakaendesha kukamata watumwa ili kuokoa roho zao ingawa miili yao ipate mateso utumwani. Na mahali pengine tunasoma ya kuwa "mapadre hawakulalamika kamwe kuilaumu biashara hii ya utumwa ingawa iko kinyume cha mafundisho ya kanisa lao, maana waliipatia faida" (E. G. Ravenstein, The Hakluyt Society, London);

Ama Wazungu kama Abraham Lincoln, na mabwana wengine waliofanya bidii kukataza utumwa huko Amerika na huku, na kwingineko, wanastahili kushukuriwa, lakini hawakufanya hivyo kwa kuwa ndiyo dini ya Kikristo imewafunza, la. Bali ni kwa sababu ya roho zao wenyewe za kiutu, waila Ukristo usingekataza. Na ungekatazaje hali kanisa lenyewe lilikuwa limeshughulika katika kazi ya kuwinda watumwa?

Msiwashurutishe vijana wenu wa kike kufanya ukahaba, Mradi hapa unaweza kuwa namna mbili: (1) Baadhi ya watu hawawaposi binti zao kwa sababu ya tamaa ya kupatikana wachumba wenye mali. Hata inakuwa binti wale, kwa kuwa wamekua, wanaanza kushawishika kuingia katika maovu. (2) Baadhi ya watu hawawazuii vijana wao wa kike kufanya ukahaba maana wanapata faida katika vitu wanavyohongwa, na wanaona kama wanasaidiwa katika matumizi, au wanawashurutisha wanawake kufanya ukahaba ili wapate mali. Basi desturi hizi zote ni mbaya sana na zimekatazwa na Aya hii.

FUNGU 5

36. Mwenyezi Mungu ni nuru ya mbingu na ardhi; mfano wa nuru Yake ni kama kishubaka kilichomo taa: taa ile imo katika tungi: tungi lile ni kama nyota ing'aayo, inayowashwa katika mti uliobarikiwa wa mzeituni, usio wa mashariki wala wa magharibi; ni karibu mafuta yake kung'aa ingawa moto haujayagusa - nuru juu ya nuru - Mwenyezi Mungu Humwongoza kwenye nuru Yake Amtakaye, na Mwenyezi Mungu Hupiga mifano kwa watu; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

اَللّٰهُ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ مَثَلُ نُوْرِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيْهَا
مِصْبَاحٌ ؕ اَلْمِصْبَاحُ فِيْ زُجَاجَةٍ ؕ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ
دُرِّيٌّ يُّوْقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبٰرَكَةٍ زَيْتُوْنَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ
وَّلَا غَرْبِيَّةٍ ۙ يَّكَادُ زَيْتُهَا يُضِيْٓءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ
نَارٌ ؕ نُوْرٌ عَلٰى نُوْرٍ ؕ يَهْدِى اللّٰهُ لِنُوْرِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ
وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ ؕ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيْمٌ ۙ ﴿٣٦﴾

37. Katika nyumba ambazo Mwenyezi Mungu Ameruhusu zinyanyuliwe, na humo litajwe jina Lake; humtukuza humo asubuhi na jioni,

فِيْ بُيُوْتٍ اَذِنَ اللّٰهُ اَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ ۙ
يُسَبِّحُ لَهٗ فِيْهَا بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ ۙ ﴿٣٧﴾

38. Watu ambao haiwasahaulishi biashara wala uchumi katika kumkumbuka Mwenyezi Mungu na kusimamisha Sala na kutoa Zaka, wakiogopa Siku ambayo mioyo itapinduka na macho (pia);

رِجَالٌ ۙ لَّا تُلْهِيْهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ
وَاِقَامِ الصَّلٰوةِ وَاِيْتَآءِ الزَّكٰوةِ ۙ يَخَافُوْنَ يَوْمًا
تَتَقَلَّبُ فِيْهِ الْقُلُوْبُ وَالْاَبْصَارُ ۙ ﴿٣٨﴾

Aya 36. Aya hii inaonyesha ya kuwa kila kitu kinachoonekana duniani na mbinguni ni maonyesho ya nuru ya Mwenyezi Mungu.

Aya 37. *Zinyanyuliwe*, sio mradi wake ya kuwa nyumba hizi zilipandishwa mbinguni, bali maana yake zilitukuzwa. Neno hili hili la kunyanyua lilitumiwa kwa ajili ya Nabii Isa ya kwamba hakulaaniwa kama walivyomtangaza Mayahudi, ila alitukuzwa; lakini watu wasio na ujuzi wameanza kudhania maana yake ni kupeleka mbinguni.

Aya 38. Hii iliyoelezwa hapa ndiyo hali ya masahaba wa Mtume *s.a.w.* Wao ingawa walifanya biashara na kazi zingine, lakini hazikuwasahaulisha mambo ya ibada na Zaka na kumkumbuka Mwenyezi Mungu. Ukamilifu wa mtu si katika kuacha kazi, ambazo ndizo humtengenezea maisha yake ya dunia, bali kuendesha kazi zake na kumkumbuka Mungu zaidi.

39. Ili Mwenyezi Mungu Awalipe mazuri ya yale waliyoyafanya, na kuwazidishia katika fadhili Zake; na Mwenyezi Mungu Humruzuku Amtakaye pasipo hesabu.

لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوْا وَيَزِيْدَهُمْ مِّنْ
فَضْلِهٖ ؕ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۳۹﴾

40. Na wale waliokufuru, vitendo vyao ni kama mazigazi jangwani, mwenye kiu huyadhani ni maji; hata ayafikiapo hapati cho chote, na humkuta Mwenyezi Mungu hapo, naye Humpa hesabu yake sawasawa; na Mwenyezi Mungu ni Mwepesi wa kuhesabu.

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍۢ بِقِيْعَةٍ يَّحْسَبُهُ
الظَّمْاٰنُ مَآءً ؕ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَهٗ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَّوَجَدَ
اللّٰهَ عِنْدَهٗ فَوَفّٰىهُ حِسَابَهٗ ؕ وَاللّٰهُ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ﴿۴۰﴾

41. Au ni kama giza katika bahari yenye lindi; huifunika mawimbi juu yake mawimbi, juu yake kuna mawingu, giza hili juu ya hili; anapoutoa mkono wake ni karibu asiuone; na ambaye Mwenyezi Mungu Hakumjaalia nuru, basi huyo hana nuru.

اَوْ كَظُلُمٰتٍ فِىْ بَحْرٍ لُّجِّىٍّ يَّغْشٰىهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهٖ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهٖ
سَحَابٌ ؕ ظُلُمٰتٌۢ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ ؕ اِذَآ اَخْرَجَ يَدَهٗ
لَمْ يَكَدْ يَرٰىهَا ؕ وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهٗ نُوْرًا فَمَا
لَهٗ مِنْ نُّوْرٍ ﴿۴۱﴾ ع

FUNGU 6

42. Je, huoni kwamba Mwenyezi Mungu vinamtukuza vilivyomo mbinguni na ardhini, na ndege kwa kukunjua mbawa zao? Kila (mmoja wao) amekwisha jua sala yake na tasbihi yake; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa (yale) wanayoyafanya.

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُسَبِّحُ لَهٗ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
وَالطَّيْرُ صٰٓفّٰتٍ ؕ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهٗ وَتَسْبِيْحَهٗ ؕ
وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِمَا يَفْعَلُوْنَ ﴿۴۲﴾

43. Na ni wa Mwenyezi Mungu ufalme wa mbingu na ardhi, na kwa Mwenyezi Mungu ndiko marejeo.

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ ﴿۴۳﴾

44. Je, huoni ya kwamba Mwenyezi Mungu Anayaendesha mawingu, kisha Huyagandisha pamoja, kisha Huyalundika, na unaona mvua ikitoka katikati yake; naye Huteremsha mawingu kutoka katika milima ndani yake mna mvua ya

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِىْ سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهٗ ثُمَّ
يَجْعَلُهٗ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلٰلِهٖ ۚ وَ
يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ جِبَالٍ فِيْهَا مِنْۢ بَرَدٍ فَيُصِيْبُ

mawe, kisha Humsibisha nayo Amtakaye na kumwepusha nayo Amtakaye; karibu mwanga wa umeme wake uyang'oe macho.

45. Mwenyezi Mungu Hubadilisha usiku na mchana; bila shaka katika hayo imo dalili kwa watu wenye busara.

46. Na Mwenyezi Mungu Alimwumba kila mnyama kwa maji: wengine wao huenda kwa matumbo yao, na wengine wao huenda kwa miguu miwili, na wengine wao huenda kwa minne; Mwenyezi Mungu Huumba Ayatakayo. Hakika Mwenyezi Mungu Anao uwezo juu ya kila kitu.

47. Kwa yakini Tumeteremsha Aya zinazobainisha; na Mwenyezi Mungu Humwongoza Amtakaye kwenye njia iliyonyoka.

48. Na wanasema: Tumemwamini Mwenyezi Mungu na Mtume, na tunatii; kisha hugeuka kundi moja kati yao baada ya hayo; na hao si waaminio.

49. Na wanapoitwa kwa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake ili Awahukumu baina yao, ndipo kundi moja miongoni mwao linajitenga.

50. Na kama ikiwa haki ni yao, wanamfikia kwa kutii.

51. Je, wanayo maradhi katika mioyo yao, au wanaona shaka, au wanaogopa ya kuwa Atawadhulumu Mwenyezi Mungu na Mtume Wake? Bali hao ndio wadhalimu.

بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ وَيَصْرِفُهٗ عَنْ مَّنْ يَّشَآءُ ؕ يَكَادُ سَنَا
بَرْقِهٖ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ ﴿۴۴﴾

يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً
لِّاُولِي الْاَبْصَارِ ﴿۴۵﴾

وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِّنْ مَّآءٍ ۚ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَّمْشِيْ
عَلٰى بَطْنِهٖ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّمْشِيْ عَلٰى رِجْلَيْنِ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ
يَّمْشِيْ عَلٰۤى اَرْبَعٍ ؕ يَخْلُقُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۴۶﴾

لَقَدْ اَنْزَلْنَاۤ اٰيٰتٍ مُّبَيِّنٰتٍ ؕ وَاللّٰهُ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ اِلٰى
صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿۴۷﴾

وَيَقُوْلُوْنَ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالرَّسُوْلِ وَاَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلّٰى
فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ مِّنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ ؕ وَمَاۤ اُولٰٓئِكَ بِالْمُؤْمِنِيْنَ ﴿۴۸﴾

وَاِذَا دُعُوْۤا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ اِذَا فَرِيْقٌ
مِّنْهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿۴۹﴾

وَاِنْ يَّكُنْ لَّهُمُ الْحَقُّ يَاْتُوْۤا اِلَيْهِ مُذْعِنِيْنَ ؕ ﴿۵۰﴾

اَفِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ اَمِ ارْتَابُوْۤا اَمْ يَخَافُوْنَ اَنْ يَّحِيْفَ
اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُوْلُهٗ ؕ بَلْ اُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿۵۱﴾

FUNGU 7

52. Haiwi kauli ya waaminio wanapoitwa kwa Mwenyezi Mungu na Mtume Wake ili Ahukumu baina yao, ila kusema: Tunasikia na tunakubali; na hao ndio wapatao ufaulu.

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na anayemtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na kumnyenyekea Mwenyezi Mungu na kumwogopa, basi hao ndio watakaofuzu.

وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na wanamwapa Mwenyezi Mungu kwa kiapo chao kigumu, ya kwamba ukiwaamrisha, bila shaka wataondoka. Sema: Msiape; utii wa kawaida (ndio unaotakiwa) Hakika Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ ۖ قُل لَّا تُقْسِمُوا ۖ طَاعَةٌ مَّعْرُوفَةٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾

55. Sema: Mtiini Mwenyezi Mungu na mtiini Mtume; na kama mkikengeuka, basi aliyolazimishwa yeye ni juu yake, na ni juu yenu mliyolazimishwa ninyi: na kama mkimtii mtaongoka; si vingine juu ya Mtume ila kufikisha (ujumbe) waziwazi.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ ۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا ۚ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٥﴾

56. Mwenyezi Mungu Amewaahidi wale walioamini miongoni mwenu na kufanya vitendo vizuri, bila shaka Atawafanya makhalifa katika ardhi kama Alivyowafanya makhalifa wale wa kabla yao, na kwa yakini Atawaimarishia dini yao Aliyowapendelea, na Atawabadilishia amani baada ya hofu yao. Wataniabudu, hawatanishirikisha na cho chote. Na atakayekufuru baada ya hayo, basi hao ndio wavunjao amri.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا ۚ يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ۚ وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٦﴾

Aya 56. *Atawafanya Makhalifa katika ardhi.* Aya hii inaeleza ya kuwa Mwenyezi Mungu atainua makhalifa katika umati huu kama vile alivyoinua makhalifa katika umati wa Musa. Na

57. Na simamisheni Sala na toeni Zaka na mtiini Mtume, ili mrehemewe.

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿۵۶﴾

58. Msiwadhanie wale waliokufuru kwamba wataponyoka katika ardhi; na makao yao ni Moto; na marudio yao bila shaka ni mabaya.

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مُعْجِزِيْنَ فِي الْاَرْضِ ۚ وَمَاْوٰىهُمُ النَّارُ ۗ وَلَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ﴿۵۷﴾

FUNGU 8

59. Enyi mlioamini! wawaombeni ruhusa wale iliyowamiliki mikono yenu ya kuume, na wale wasiofikia balehe miongoni mwenu, mara tatu: kabla ya Sala ya Alfajiri na mnapovua nguo zenu adhuhuri, na baada ya Sala ya Isha; hizi ni nyakati tatu za faragha kwenu. Si vibaya juu yenu wala juu yao baada ya hizo; mnazungukiana ninyi kwa ninyi. Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyowaelezeni Aya, na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِيَسْتَاْذِنْكُمُ الَّذِيْنَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ وَالَّذِيْنَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلٰثَ مَرّٰتٍ ۗ مِنْ قَبْلِ صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَحِيْنَ تَضَعُوْنَ ثِيَابَكُمْ مِّنَ الظَّهِيْرَةِ وَمِنْۢ بَعْدِ صَلٰوةِ الْعِشَآءِ ۫ ثَلٰثُ عَوْرٰتٍ لَّكُمْ ۗ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌۢ بَعْدَهُنَّ ۗ طَوّٰفُوْنَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلٰى بَعْضٍ ۗ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿۵۸﴾

60. Na watoto watakapobalehe miongoni mwenu, basi waombe ruhusa kama walivyoomba ruhusa wale wa kabla yao. Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyokubainishieni Aya Zake, na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَاِذَا بَلَغَ الْاَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَاْذِنُوْا كَمَا اسْتَاْذَنَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۗ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿۵۹﴾

61. Na kwa wanawake wakongwe ambao wamevuka umri wa kuolewa, hakuna lawama juu yao kutandua

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَآءِ الّٰتِيْ لَا يَرْجُوْنَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ اَنْ يَّضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ

---

pia inaeleza ya kuwa makhalifa hao watafanya kazi ya kuipa nguvu dini, na Waislamu watakaowakataa watakuwa wavunjao amri. Na kwa kuwa Nabii Isa alikuwa Khalifa wa Nabii Musa miaka 1300 baada yake, kukamilisha mfano huo, Mwenyezi Mungu amemleta Seyidna Ahmad kuwa Khalifa baada ya Mtume *s.a.w.* miaka 1300 ili kusimamisha Sheria ya Kiislamu. Waidha Aya hii inathibitisha ya kuwa Seyidna Abu Bakar na seyidna Umar na Seyidna Uthman na Seyidna Ali wote walikuwa Makhalifa wa kweli na walipata msaada kwa Mwenyezi Mungu, na kila mmoja wao alikuwa paa la Uislamu (Mungu awe radhi nao).

Aya 61. Wanawake wakaao, yaani wanawake wazee.

mitandio yao lakini wasionyeshe uzuri wao kwa makusudi. Na kama wakihiari kuchukua hadhari zaidi katika kulinda utakatifu wao ni vyema zaidi kwa ajili yao. Na Mwenyezi Mungu ni Asikiaye Ajuyae.

مُتَبَرِّجٰتٍ بِزِيْنَةٍ ۚ وَأَنْ يَّسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ۚ
وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿٦١﴾

62. Si vibaya kwa kipofu, wala si vibaya kwa kilema, wala si vabaya kwa mgonjwa, wala kwenu, kama mkila katika nyumba zenu, au nyumba za mama zenu, au nyumba za ndugu zenu, au nyumba za dada zenu, au nyumba za amu zenu, au nyumba za shangazi zenu, au nyumba za wajomba zenu, au nyumba za dada za mama zenu, au za wale mliowashikia funguo zao, au rafiki zenu. Si vibaya juu yenu kama mkila pamoja au mbalimbali. Na mnapoingia katika majumba, basi mtoleane salamu, ni hidaya itokayo kwa Mwenyezi Mungu, yenye baraka, njema. Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Anavyowabainishieni Aya ili mpate kufahamu.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمٰى حَرَجٌ وَّلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَّلَا
عَلَى الْمَرِيْضِ حَرَجٌ وَّلَا عَلٰٓى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوْا مِنْۢ
بُيُوْتِكُمْ أَوْ بُيُوْتِ اٰبَآئِكُمْ أَوْ بُيُوْتِ أُمَّهٰتِكُمْ أَوْ
بُيُوْتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوْتِ أَخَوٰتِكُمْ أَوْ بُيُوْتِ أَعْمَامِكُمْ
أَوْ بُيُوْتِ عَمّٰتِكُمْ أَوْ بُيُوْتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوْتِ خٰلٰتِكُمْ
أَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَّفَاتِحَهٗٓ أَوْ صَدِيْقِكُمْ ۗ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوْا جَمِيْعًا أَوْ أَشْتَاتًا ۚ فَإِذَا دَخَلْتُمْ
بُيُوْتًا فَسَلِّمُوْا عَلٰٓى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ
مُبٰرَكَةً طَيِّبَةً ۚ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُوْنَ ﴿٦٢﴾

FUNGU 9

63. Waaminio ni wale waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake; na wanapokuwa pamoja naye kwa jambo linalohusiana na wote, hawaondoki mpaka wamwombe ruhusa. Kwa yakini wale wanaokuomba ruhusa,

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَإِذَا
كَانُوْا مَعَهٗ عَلٰٓى أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوْا حَتّٰى يَسْتَأْذِنُوْهُ ۗ
إِنَّ الَّذِيْنَ يَسْتَأْذِنُوْنَكَ أُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ

Aya 62. *Mnapoingia katika majumba, basi mtoleane salamu.* Ni jambo la kustaajabisha sana kuona Waislamu wengi mno hawashiki sheria hii, na wakiingia majumbani mwao wanaingia kimya. Hii si desturi nzuri. Watu wa nyumbani wana haki ya kuombewa salama kama vile walivyo na haki watu wengine.

Aya 63. *Hawaondoki mpaka wamwombe ruhusa.* Aya hii inafundisha adabu ya watu wanaokaa katika umoja na wana mkubwa wao. Wakiwa katika kazi au mashauri hawaondoki ovyo ila kwanza hutaka ruhusa.

hao ndio wanaomwamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake. Na watakapokuomba ruhusa kwa ajili ya baadhi ya kazi zao, basi mruhusu umtakaye miongoni mwao, na uwaombee ghofira kwa Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ
فَأْذَن لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ ۚ إِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٣﴾

64. Msifanye wito wa Mtume baina yenu kama wito wa ninyi kwa ninyi. Hakika Mwenyezi Mungu Anawajua miongoni mwenu wale waondokao kwa utoro wakijificha. Basi wajihadhari wale wanaokaidi amri Yake, isije ukawapata msiba au ikawafikia adhabu iumizayo.

لَّا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُم بَعْضًا ۚ
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ
يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

65. Sikilizeni! Ni vyake vilivyomo mbinguni na ardhini. Bila shaka Anajua ninyi ni kitu gani. Na siku watakaporudishwa Kwake Atawaambia waliyoyafanya. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنتُمْ
عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۗ وَاللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٥﴾ ع

Aya 64. *Wito wa Mtume.* Yaani, kama Mtume anamwita mtu, wito huo unakuwa na thamni zaidi, na siyo sawa na wito wanaoitwa na mtu mwingine. Pili watu wasiwe wakimwita Mtume pasipo adabu kama vile wanavyoitana wao kwa wao. Na mwisho wa Aya hii unaonyesha ya kuwa kama watu hawatashika maagizo haya hawatakuwa salama, bali yumkini iwafikie adhabu na fitina kubwa.

سُوْرَةُ الْفُرْقَانِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَمَانٍ وَّ سَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

25. SURA AL-FURQAAN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 78 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mwenye baraka ni Yule Aliyeteremsha Furkani kwa Mtumishi Wake ili awe Mwonyaji kwa walimwengu.

3. Ambaye ni Wake ufalme wa mbingu na ardhi, wala Hakushika mtoto wala hana mshirika katika ufalme, na Akakiumba kila kitu, na Akakikadiria kipimo.

4. Na wakashika badala Yake miungu ambao hawaumbi cho chote hali wao wanaumbwa, wala hawajimilikii dhara wala nafuu, wala hawamiliki mauti wala uhai wala ufufuo.

5. Na wakasema wale waliokufuru: Sio huu ila ni uzushi aliouzusha, na wanamsaidia juu yake watu wengine. Basi wameleta dhuluma na uwongo.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾
تَبٰرَكَ الَّذِيْ نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلٰى عَبْدِهٖ لِيَكُوْنَ
لِلْعٰلَمِيْنَ نَذِيْرًا ﴿٢﴾
الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا
وَّلَمْ يَكُنْ لَّهٗ شَرِيْكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهٗ
تَقْدِيْرًا ﴿٣﴾
وَاتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖۤ اٰلِهَةً لَّا يَخْلُقُوْنَ شَيْئًا وَّهُمْ
يُخْلَقُوْنَ وَلَا يَمْلِكُوْنَ لِاَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَّلَا نَفْعًا
وَّلَا يَمْلِكُوْنَ مَوْتًا وَّلَا حَيٰوةً وَّلَا نُشُوْرًا ﴿٤﴾
وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْۤا اِنْ هٰذَاۤ اِلَّاۤ اِفْكُ ِۨافْتَرٰىهُ وَ
اَعَانَهٗ عَلَيْهِ قَوْمٌ اٰخَرُوْنَ ۛ فَقَدْ جَآءُوْ ظُلْمًا وَّ
زُوْرًا ﴿٥﴾

Sura hii nzima ni moja katika za mwanzo kushuka Makka na si sawa kusema kuwa Aya 69 - 71 zilishuka Madina kama inavyoonekana waziwazi katika sura yenyewe. Bishara zilizoshuka nyuma zilizomo katika sura iliyopita zinazoeleza kuwa ufalme wa dini ya Kiislamu utasimama, zinafuatwa na bishara iliyotangulia ya kipambanuo iliyomo katika sura hii ya kuwa kweli na uwongo vitapambanuliwa kwa namna ambayo kila jicho litaweza kuona.

Aya 2. *Furqaan.* Neno hili ni jina la Qur'an, na pia ni jina la sura hii. Maana ya neno hili ni kipambanuo baina ya kweli na batili, yaani kwa kusoma Qur'an kwa fikira mtu anapata nuru iwezayo kumsaidia kupambanua baina ya kweli na uwongo.

Awe Mwonyaji kwa walimwengu. Qur'an tu ndicho Kitabu kinachodai kuwa Islam imeletwa kwa ajili ya dunia nzima. Hakuna dini nyingine iliyodai haya. Yesu anakiri kuwa hakutumwa isipokuwa kwa kondoo waliopotea wa nyumba ya Israeli (Mattayo 15:24).

6. Na wakasema: Ni visa vya (watu) wa zamani alivyoviandika, navyo anavisoma asubuhi na jioni.

وَقَالُوْٓا اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلٰى عَلَيْهِ
بُكْرَةً وَّاَصِيْلًا ۝٥

7. Sema: Ameyateremsha Yule Ajuaye siri za mbinguni na ardhini; bila shaka Yeye ni Msamehevu, Mrehemevu.

قُلْ اَنْزَلَهُ الَّذِيْ يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ
اِنَّهٗ كَانَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۝٦

8. Na wakasema: Mtume gani huyu anayekula chakula na anatembea masokoni! Mbona hakuteremshiwa Malaika awe Mwonyaji pamoja naye?

وَقَالُوْا مَالِ هٰذَا الرَّسُوْلِ يَاْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِيْ
فِي الْاَسْوَاقِ ؕ لَوْلَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُوْنَ مَعَهٗ
نَذِيْرًا ۝٧

9. Au aangushiwe hazina au iwe kwake bustani ale katika hiyo? Na wadhalimu wakasema: Ninyi hamkumfuata ila mtu aliyelogwa.

اَوْ يُلْقٰٓى اِلَيْهِ كَنْزٌ اَوْ تَكُوْنُ لَهٗ جَنَّةٌ يَّاْكُلُ مِنْهَا ؕ
وَقَالَ الظّٰلِمُوْنَ اِنْ تَتَّبِعُوْنَ اِلَّا رَجُلًا مَّسْحُوْرًا ۝٨

10. Tazama jinsi wanavyokupigia mfano, basi wamepotea wala hawataweza (kushika) njia.

اُنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوْا لَكَ الْاَمْثَالَ فَضَلُّوْا فَلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ
سَبِيْلًا ۝٩ ع

FUNGU 2

11. Mwenye baraka ni Yule Ambaye Akitaka Atakufanyia bora kuliko hivyo - Bustani zipitazo mito chini yao na Akujaalie majumba ya kifalme.

تَبٰرَكَ الَّذِيْٓ اِنْ شَآءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِّنْ ذٰلِكَ
جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۙ وَيَجْعَلْ لَّكَ
قُصُوْرًا ۝١٠

12. Bali waliikadhibisha saa, na Tumemwandalia aikadhibishaye saa, Moto uwakao.

بَلْ كَذَّبُوْا بِالسَّاعَةِ ۫ وَاَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ
بِالسَّاعَةِ سَعِيْرًا ۝١١

13. (Moto) utakapowaona katika mahali pa mbali watasikia hasira yake na mngurumo.

اِذَا رَاَتْهُمْ مِّنْ مَّكَانٍۢ بَعِيْدٍ سَمِعُوْا لَهَا تَغَيُّظًا
وَّزَفِيْرًا ۝١٢

14. Na watakapotupwa humo mahali pafinyu hali wamefungwa ndipo hapo wataita angamizo.

وَاِذَآ اُلْقُوْا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِيْنَ دَعَوْا هُنَالِكَ
ثُبُوْرًا ۝١٣

15. Msiite leo angamizo moja, bali iteni maangamizo mengi.

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُوْرًا وَّاحِدًا وَّادْعُوْا ثُبُوْرًا كَثِيْرًا ۝١٤

16. Sema: Je, haya ni bora au Pepo ya milele ambayo waliahidiwa wacha-Mungu? Ndiyo kwa ajili yao malipo na marudio.

قُلْ اَذٰلِكَ خَيْرٌ اَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِيْ وُعِدَ الْمُتَّقُوْنَ ؕ
كَانَتْ لَهُمْ جَزَآءً وَّمَصِيْرًا ۝١٥

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا
مَسْئُولًا ﴿١٧﴾

17. Watapata humo watakayoyataka; wakaao (humo). Hii ni ahadi juu ya Mola wako inayoombwa.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَيَقُولُ أَأَنْتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا
السَّبِيلَ ﴿١٨﴾

18. Na Siku Atakayowakusanya hawa na wale wanaowaabudu badala ya Mwenyezi Mungu, basi Atasema: Je, ninyi mmewapoteza watumishi Wangu hawa au wenyewe wamepotea njia?

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ
دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ
نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٩﴾

19. Watasema: Wewe ndiwe Mtakatifu; haikutupasa kushika walinzi badala Yako, lakini Wewe Uliwafaidisha wao na baba zao hata wakasahau mauidha, na wakawa watu waangamiao.

فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا
وَلَا نَصْرًا ۚ وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا
كَبِيرًا ﴿٢٠﴾

20. Na bila shaka waliwakadhibisheni kwa yale mliyoyasema; na hamtaweza kuondoa (adhabu) wala (kupata) msaada. Na atakayedhulumu miongoni mwenu Tutamwonjesha adhabu kubwa.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ
لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ ۗ وَجَعَلْنَا
بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ ۗ وَكَانَ
رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢١﴾

21. Na Hatukupeleka kabla yako Mitume ila bila shaka walikuwa wakila chakula na wakitembea masokoni; na Tumewajaalia baadhi yenu wawe majaribio kwa wengine; je mtavumilia? Na Mola wako ndiye Aonaye.

JUZU 19
FUNGU 3

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ
عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا ۗ لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا
فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢٢﴾

22. Na walisema wale wasiotumai kukutana nasi: Mbona sisi hatuteremshiwi Malaika, au kumwona Mola wetu? Bila shaka wamejitukuza katika nafsi zao na wameasi uasi mkubwa.

Aya 22. Tumekwisha ona mara nyingi kuteremshiwa Malaika na kumwona Mwenyezi Mungu mradi wake ni kwamba wasioamini walitaka adhabu, kama inavyooneshwa katika Aya ifuatayo. Pia mradi wa Aya hii unaweza kuwa hivi ya kwamba makafiri walitaka nao washukiwe na Malaika kuja ambiwa kuwa wahyi ulioshuka kwa Mtume *s.a.w.* ni haki, na pia wamwone Mwenyezi Mungu anayewatuma Malaika hao.

23. Siku watakayowaona Malaika haitakuwa furaha siku hiyo kwa wenye makosa; na watasema: Kuwe na kizuizi kizuiacho.

24. Kisha Tukakigeukia kila kitendo walichofanya miongoni mwa matendo yao na Tukakifanya mavumbi yaliyotapanywa.

25. Watu wa Peponi siku hiyo watakuwa katika makao mema na mahali penye starehe njema.

26. Na siku itakapopasuka mbingu kwa mawingu, na watateremshwa Malaika kwa wingi.

27. Ufalme wa haki siku hiyo utakuwa wa Rahmani, na itakuwa ni siku ngumu kwa makafiri.

28. Jihadharini kuhusu siku ambapo mdhalimu atajiuma mikono yake akiwa hoi bin taabani; atasema: Laiti ningalishika njia ile ile - pamoja na Mtume.

29. Eee Ole wangu! Laiti nisingalimfanya fulani kuwa rafiki.

30. Kwa yakini yeye alinipoteza katika mauidha baada ya kunifikia; na Shetani ndiye amtupaye mwanadamu.

31. Na Mtume atasema: Ee Mola wangu, hakika watu wangu wameifanya Qur'an hii kuwa kitu kilichoachwa.

يوم يرون الملئكة لا بشرى يومئذ للمجرمين ويقولون حجرا محجورا ﴿٢٣﴾

وقدمنا إلى ما عملوا من عمل فجعلنه هباء منثورا ﴿٢٤﴾

أصحب الجنة يومئذ خير مستقرا وأحسن مقيلا ﴿٢٥﴾

ويوم تشقق السماء بالغمام ونزل الملئكة تنزيلا ﴿٢٦﴾

الملك يومئذ الحق للرحمن وكان يوما على الكفرين عسيرا ﴿٢٧﴾

ويوم يعض الظالم على يديه يقول يليتني اتخذت مع الرسول سبيلا ﴿٢٨﴾

يويلتى ليتني لم أتخذ فلانا خليلا ﴿٢٩﴾

لقد أضلني عن الذكر بعد إذ جاءني وكان الشيطن للإنسان خذولا ﴿٣٠﴾

وقال الرسول يرب إن قومي اتخذوا هذا القرآن مهجورا ﴿٣١﴾

Aya 26. Bishara hii kama tulivyokwisha eleza, ilitimia siku ya vita vya Badri. Siku ile Waislamu walikuwa upande wa tifutifu la mchanga, na makafiri upande wenye ardhi ngumu. Mvua ilipiga na mchanga ukakamatana ukawa mgumu, na upande wa makafiri ukawa na tope na utelezi. Malaika wa Mwenyezi Mungu walishuka kuwasaidia Waislamu, na makafiri wakashindwa sana katika vita hiyo.

Aya 29. Wangapi wamelia na watalia kilio kama hiki: Marafiki wabaya huwapoteza rafiki zao, na marafiki wema huongoza. Kwa sababu hii Mtume *s.a.w* ametufunza kuomba, "Mola wangu unirahisishie kupata rafiki mwema," na Mwenyezi Mungu amesema "Kuweni pamoja na wasemao kweli" (sura 9:119). Kwa kuepuka marafiki wabaya mtu anapona katika hatari nyingi.

Aya 31. *Qaala.* Neno hili liko katika hali ya tamko lililosemwa wakati uliopita, yaani

32. Na vivi hivi Tumemfanyia kila Nabii adui miongoni mwa wakosefu; na Mola wako Anatosha kuwa Kiongozi na Msaidizi.

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿٣٢﴾

33. Na wakasema wale waliokufuru: Mbona haikuteremshwa kwake Qur'an yote mara moja? Kama hivyo, ili Tukuimarishe kwayo moyo wako, na Tumeipanga kwa mpango.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً ۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٣﴾

34. Wala hawatakuletea mfano wo wote, bali Sisi Tunakuletea yaliyo haki na tafsiri iliyo bora.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٤﴾

35. (Ama) wale watakaokusanywa kifudifudi kwenye Jahanamu, hao watakuwa mahali pabaya na ndio wenye kuipotea sana njia.

الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٥﴾

FUNGU 4

36. Bila shaka Tulimpa Musa Kitabu na Tukamweka pamoja naye nduguye Harun kuwa waziri.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٦﴾

37. Tukawaambia: Nendeni kwa watu waliokadhibisha Aya Zetu; basi Tukawaangamiza kabisa.

فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٧﴾

---

alisema. Hapa tumelifasiri *atasema* ili kufuata kanuni ya matamko ya bishara za Qur'an. Inapokuwa inabashiria jambo ambalo kwa yakini litatokea inasema kwa namna kana kwamba jambo hilo limekwisha tokea, maana mbele ya Mwenyezi Mungu jambo analojua litatokea ni sawa kabisa na lile lililokwisha tokea, kwani hakuna kinyume ila litatokea tu.

Wameifanya Qur'an kuwa kitu kilichoachwa. Maneno haya ni bishara inayoelezwa kwa namna ya masikitiko ya Mtume *s.a.w.* ya kuwa maanguko ya umati wake ni kwa sababu wameiacha Qur'an. Kwa kweli ni jambo la kusikitisha kuona watu hawajali kutaka kujua Qur'an inaagiza nini ili wafuate na wapate kutukuka. Wao hungoja mtu afe, ndipo hutandika majamvi na kumsomea hitima. Je aliyekufa itamfaa nini Qur'an akiisomewa? Mtu asome Qur'an au asomeshwe angali mzima na afuate maagizo yake ndipo itamfaa.

Aya 33. *Na Tumeipanga kwa mpango.* Maneno haya yanakanusha usemi wa watu wasemao ya kuwa Qur'an ilikuwa imetawanyika bila mpango wo wote na Seyidna Abu Bakar au Seyidna Uthman ndiye aliyeipanga. Aya hii inaonyesha ya kuwa Mtume *s.a.w.* mwenyewe aliweka mpango ule ule uliotakiwa na Mwenyezi Mungu (Tazama sura 75:17-20).

38. Na watu wa Nuhu, walipowakadhibisha Mitume Tukawatotesha na Tukawafanya Ishara kwa ajili ya wanadamu; na Tukawaandalia wadhalimu adhabu iumizayo.

وَقَوْمَ نُوحٍ لَّمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنٰهُمْ وَجَعَلْنٰهُمْ لِلنَّاسِ اٰيَةً ۖ وَأَعْتَدْنَا لِلظّٰلِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٨﴾

39. Na Waadi na Wathamudi na watu wa Rass na vizazi vingi vilivyokuwa kati yao.

وَعَادًا وَّثَمُودَاْ وَأَصْحٰبَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذٰلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٩﴾

40. Na wote tuliwapigia mifano ya watu wa zamani; na wote Tuliwaangamiza kabisa.

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ ۖ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٤٠﴾

41. Na ni lazima hawa wawe wamefika kwenye mji ulionyeshewa mvua mbaya. Je hawakuuona? La, bali hawatumaini kufufuliwa baada ya kifo.

وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِيٓ أُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ ۚ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا ۚ بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤١﴾

42. Na wanapokuona hawakufanyii ila mzaha tu: Je, huyu ndiye Mwenyezi Mungu Aliyemtuma kuwa Mtume?

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا ۖ أَهٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللّٰهُ رَسُولًا ﴿٤٢﴾

43. Kwa hakika alikuwa karibu kutu-poteza kwa miungu yetu, kama tusingalidumu juu yao. Na karibu watajua, watakapoiona adhabu, ni nani aliyepotea njia.

إِن كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ اٰلِهَتِنَا لَوْلَآ أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا ۚ وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٣﴾

44. Je, ulimwona yule aliyefanya tamanio lake kuwa mungu wake? Basi je, utakuwa mlinzi wake?

أَرَءَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوٰىهُ ۖ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٤﴾

45. Au je, unafikiri ya kwamba wengi wao wanasikia au wanafahamu? Hao sio ila ni kama wanyama, bali wao wameipotea zaidi njia.

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعٰمِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٥﴾

Aya 39. *Watu wa Rass.* Zajjaj anaeleza ya kuwa Rass ni mahali walipokaa baadhi ya watu wa kabila la Thamud; na wengine wanasema Rass ni jina la mji katika Yamama (Taj). Kadhalika neno rass pia lina maana ya *kisima* na inafikiriwa ya kuwa *watu wa kisima* ni nduguze Nabii Yusuf waliomtupa kisimani; nayo hii ndio rai ya mwanachuoni mkubwa, Hadhrat Nur-ud-Din, Khalifa wa Kwanza wa Masihi Aliyeahidiwa.

Aya 41. Mji uliotajwa katika Aya hii ni ule wa Sodom ulio katika njia kuu ya kwenda Sham ambao uliadhibiwa na Mwenyezi Mungu.

FUNGU 5

46. Je, hukuona Mola wako jinsi Alivyokitandaza kivuli? Na Angalitaka bila shaka Angekifanya kitulie; kisha Tumelifanya jua liwe dalili juu yake.

47. Kisha Tunakivutia Kwetu kidogo kidogo.

48. Naye ndiye Aliyewafanyieni usiku kuwa kivazi na usingizi kuwa maburudisho, na Akaufanya mchana uwe kwa kutawanyika.

49. Naye ndiye Azitumaye pepo kuwa habari njema kabla ya (kufika) rehema Yake; na Tunayateremsha kutoka mawinguni maji safi;

50. Ili kwayo Tuihuishe nchi iliyokufa na Tuwanyweshe hayo baadhi ya Tuliowaumba katika wanyama na watu wengi.

51. Na kwa yakini Tumeieleza baina yao mara kwa mara ili wakumbuke; lakini watu wengi wakakataa ila kukufuru tu.

52. Na kama Tungetaka Tungewapelekea katika kila mji, Mwonyaji.

53. Basi usiwatii makafiri na ushindane nao kwa (Qur'an) hii mashindano makubwa.

54. Naye ndiye Aliyeziunganisha bahari mbili, hii ni tamu, itulizayo kiu, na hii ni yenye chumvi kali; na Akaweka kinga kati yao na kizuizi kizuiacho.

أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ
سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ﴿٤٥﴾

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا
وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ﴿٤٧﴾

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ﴿٤٨﴾

لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا
وَأَنَاسِيَّ كَثِيرًا ﴿٤٩﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَىٰ أَكْثَرُ
النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٥٠﴾

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ﴿٥١﴾

فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٥٢﴾

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَ
هَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا
مَحْجُورًا ﴿٥٣﴾

Aya 53. *Jihaadan kabiiran* "Jihadi kubwa." Aya hii inaeleza kuwa Jihadi au mashindano makubwa hutakiwa yaendeshwe kwa kuihubiri Qur'an; siyo kushika upanga tu. Hivyo wanaodhani ya kuwa jihadi ni kushika upanga na kuwasilimisha makafiri kwa nguvu wanakosea sana. Waislamu hufanya Jihadi ya upanga pale maadui zao wanapoleta panga ili kuwachinja na kuwashurutisha kuacha dini yao. Hapo Waislamu huchaga na panga wakijitetea. Lakini jihadi kubwa ya dini ya Kiislamu ni kuwasuluhisha watu kwa Qur'an. Pia imeelezwa katika Hadithi ya kuwa Jihadi kubwa zaidi ni mtu kufanya bidii kuushinda moyo wake. (Tirmidh).

55. Naye ndiye Aliyemwumba mwanadamu kwa maji, kisha Akamfanyia nasabu na ujamaa wa ndoa. Na Mola wako ni Mwenye uwezo.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٥﴾

56. Na wanayaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu yasiyowafaa wala yasiyowadhuru; na kafiri daima hufanya kazi ya kuwasaidia wale wanaojitahidi kumpinga Mola wake.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ ۗ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٦﴾

57. Nasi Hatukukupeleka ila uwe Mtoaji wa habari njema na Mwonyaji.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٧﴾

58. Sema: Siwaombeni ujira juu yake, isipokuwa mwenye kutaka ashike njia iendayo kwa Mola wake.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٥٨﴾

59. Na umtegemee mzima wa milele Ambaye Hatakufa, na umtukuze kwa sifa Zake njema. Naye Anatosha kwa dhambi za watumishi Wake kuwa Mwenye habari nazo.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا ﴿٥٩﴾

60. Ambaye Aliziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao katika nyakati sita, kisha Akastawi juu ya Arshi; Mwingi wa Huruma, tafuta habari kutoka Kwake ukiamaini kwamba Yeye Ndiye Mjuzi wa habari.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ الرَّحْمَٰنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا ﴿٦٠﴾

61. Na wanapoambiwa, Msujudieni Rahman, husema: Ni nani Rahmani? Je tumsujudie unayetuamuru? Na inawazidishia chuki.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَٰنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَٰنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ۩ ﴿٦١﴾

FUNGU 6

62. Mwenye mibaraka ni Yule Ambaye Amejaalia makundi ya nyota mbinguni na Akajaalia humo jua ling'aalo na mwezi ung'aao.

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦٢﴾

63. Naye ndiye Aliyefanya usiku na mchana vifuatane kwa yuleatakaye kukumbuka au atakaye kushukuru.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٣﴾

64. Na watumishi wa Rahmani ni wale wanaotembea ardhini kwa unyenyekevu, na wajinga wakisema nao husema: Amani;

وَعِبَادُ الرَّحْمَٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا
وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٤﴾

65. Na wale wanaokesha usiku kwa ajili ya Mola wao kwa kusujudu na kusimama:

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٥﴾

66. Na wale wanaosema: Mola wetu, Utuondolee adhabu ya Jahanamu, bila shaka adhabu yake ndiyo iendeleayo.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ
إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٦﴾

67. Hakika (Jahanamu) hiyo ni kituo kibaya na mahali (pabaya) pa kukaa.

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٧﴾

68. Na wale ambao wanapotumia hawatumii kwa fujo wala hawafanyi ubahili, na wanakuwa waadilifu baina ya hayo.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ
بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٨﴾

69. Na wale wasiomwabudu mungu mwingine pamoja na Mwenyezi Mungu, wala hawaui nafsi aliyoiharimisha Mwenyezi Mungu isipokuwa kwa haki, wala hawazini, na atakayefanya hilo bila shaka atakutana na adhabu ya dhambi.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ
وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٩﴾

70. Atazidishiwa adhabu siku ya Kiyama, na atakaa humo kwa kufedheheka.

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ
مُهَانًا ﴿٧٠﴾

71. Ila yule aliyetubia na kuamini na kufanya vitendo vizuri; basi hao ndio Mwenyezi Mungu Atawabadilishia maovu yao kuwa mema; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ
يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿٧١﴾

72. Na aliyetubia na kufanya wema, basi kwa hakika yeye anatubu kwa Mwenyezi Mungu toba hasa.

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ
مَتَابًا ﴿٧٢﴾

Aya 64. Aya hii na zingine zifuatazo zinaonyesha mwujiza mkubwa wa Mtume *s.a.w.* namna alivyowabadilisha watu waliokuwa na kila namna ya ubaya wakawa wenye sifa bora za ucha-Mungu zinazotajwa hapo. Hii ndiyo kazi ya ajabu iliyofanywa na Mtume *s.a.w.* ambayo haina mfano katika historia ya dunia.

73. Na wale ambao hawashuhudii uwongo, na wanapopita penye upuuzi, hupita kwa heshima.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ
مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾

74. Na wale ambao wanapokumbushwa Aya za Mola wao hawaziangukii kwa uziwi na upofu.

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا
صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾

75. Na wale wanaosema: Mola wetu! Utupe katika wake zetu na watoto wetu yaburudishayo macho, na Utujaalie kuwa viongozi kwa wamchao (Mungu).

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ
ذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

76. Hao ndio watakaolipwa daraja la juu katika Pepo kwa sababu walisimama imara, na watapokelewa humo kwa maamkio na amani;

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا
تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾

77. Wakikaa humo: kituo kizuri na mahali pazuri pa kukaa.

خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾

78. Sema: Mola wangu hangewajalini kama si kuomba kwenu; ninyi mmekwisha kadhibisha, kwahiyo hivi karibuni (adhabu) itakuwa yenye kushika.

قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ
كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

Aya 74. Aya hii inaonyesha ya kuwa dini ya Kiislamu haitaki watu wafuate mambo, hata kama ni ya dini, kama viziwi na vipofu, bali washike kila jambo kwa busara na akili.

سُوْرَةُ الشُّعَرَآءِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَتَانِ وَثَمَانٍ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ احَدَ عَشَرَ رُكُوْعًا

26. SURA ASH-SHU'ARAA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 11 na Aya 228 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. (Mungu) Atakasaye, Asikiaye, Ajuaye.

طٰسٓمّٓ ﴿٢﴾

3. Hizi ni Aya za Kitabu kielezacho.

تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ﴿٣﴾

4. Huenda utaangamiza nafsi yako kwa sababu hawawi waaminio.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفْسَكَ اَلَّا يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٤﴾

5. Tungependa Tungewateremshia kutoka mbinguni Ishara na shingo zao ziwe zenye kuinamia.

اِنْ نَّشَاْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِّنَ السَّمَآءِ اٰيَةً فَظَلَّتْ اَعْنَاقُهُمْ لَهَا خٰضِعِيْنَ ﴿٥﴾

6. Wala hauwafikii ukumbusho mpya utokao kwa Rahmani ila hujitenga mbali nao.

وَمَا يَاْتِيْهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثٍ اِلَّا كَانُوْا عَنْهُ مُعْرِضِيْنَ ﴿٦﴾

7. Basi kwa yakini wamekadhibisha, kwa hiyo karibuni zitawafikia habari za yale waliyokuwa wakiyafanyia mzaha.

فَقَدْ كَذَّبُوْا فَسَيَاْتِيْهِمْ اَنْۢبٰٓؤُا مَا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٧﴾

Jina la sura hii limetolewa katika Aya 225 inayotaka kueleza ya kuwa hii Qur'an si kazi ya mtunga mashairi maana haifanani na kazi ya watungao mashairi. Mara kwa mara mashtaka yaliyoletwa juu ya Qur'an ni kwamba ilikuwa mashairi yaliyotungwa na Mtume *s.a.w.* na Qur'an ikabatilisha mashtaka hayo na kuonyesha ya kuwa kazi ya Mtume *s.a.w.* ilikuwa sawa na kazi ya Manabii waliomtangulia. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Taa Siin Miim. Taa* ni *Taahir* (Atakasaye), *Siin* ni *Samii'* (Asikiaye), na *Miim* ni *'Aliim* (Ajuaye). Hizo ndizo sifa za Mwenyezi Mungu zinazoelezwa na herufi hizo za mkato.

Aya 4. Aya hii inaonyesha namna Mtume *s.a.w.* alivyokuwa na huruma na masikitiko juu ya hali ya watu kukosa kuamini, akafanya kila namna ya juhudi ili watu wapate kuongoka, na kila wakati hufikiri kutoamini kwao na hupata majonzi sana.

Aya 6. *Ukumbusho mpya*, yaani mauidha yanayofika kwa namna mpya.

8. Je, hawakuiona ardhi, mimea mingapi Tumeimeesha humo ya kila namna nzuri?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿٨﴾

9. Bila shaka katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao si waaminio.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩﴾

10. Na hakika Mola wako Yeye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

ع وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠﴾

FUNGU 2

11. Na Mola wako Alipomwita Musa, ya kwamba: ufike kwa watu wadhalimu.

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنِ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾

12. Watu wa Firauni; je, hawaogopi?

قَوْمَ فِرْعَوْنَ ۚ أَلَا يَتَّقُونَ ﴿١٢﴾

13. Akasema Mola wangu hakika mimi naogopa kuwa watanikadhibisha.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿١٣﴾

14. Na kifua changu kinadhikika na ulimi wangu hautamki vema, basi (pia) Upeleke (ujumbe) kwa Harun.

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ ﴿١٤﴾

15. Na mimi ninatafutwa na hao kutokana na tuhuma za kosa fulani, hivyo naogopa kwamba huenda wataniua.

وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿١٥﴾

16. Akasema: Siyo, basi nendeni na Ishara Zangu; hakika Sisi Tu pamoja nanyi Tunasikia.

قَالَ كَلَّا ۖ فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا ۖ إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿١٦﴾

17. Basi mfikieni Firauni na mwambieni: Bila shaka sisi ni Mitume wa Mola wa walimwengu.

فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

18. (Tumetumwa) ya kwamba uwapeleke pamoja nasi wana wa Israeli.

أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٨﴾

Aya 13. *Mimi naogopa*. Aya hii inaonyesha ya kuwa Nabii Musa hakuwa na tamaa ya kwamba apewe kazi ya unabii; angekuwa radhi kukaa faraghani na kumwabudu Mola wake. Lakini afanyeje na hali Mungu anamwamrisha kutenda kazi hiyo. Hivi ndivyo huwa hali ya Manabii wote, huwa wanajua watu hawatakubali maneno yao, na itawafikia taabu. Kwa kweli kazi ya Manabii ni ya taabu sana, hata mtu mwema asingependa kubebeshwa mzigo wa namna hiyo kwa hiyari yake; lakini kwa kuwa Mungu anataka wafanye basi ndiyo wanafanya.

Aya 15. Ndiyo kusema. Ee Mola wangu ingawa sina kosa Kwako, lakini wao wananiona kama nimewakosea, basi huenda wataniua.

19. (Firauni) akasema: Je, hatukukulea kati yetu (ulipokuwa) mtoto, na ukakaa kati yetu miaka (mingi) ya umri wako?

قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٩﴾

20. Na ulifanya kitendo chako kile ulichofanya na ukawa miongoni mwa wasioshukuru.

وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٠﴾

21. (Musa) akasema: Nilifanya hapo nilipokuwa miongoni mwa wale wasioelewa.

قَالَ فَعَلْتُهَا إِذًا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٢١﴾

22. Basi niliwakimbieni nilipowaogopeni, kisha Mola wangu Akanipa mamlaka na hekima na Akanifanya niwe mmojawapo wa Mitume.

فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٢﴾

23. Na ndiyo hiyo neema uliyonifanyia ihsani kuwatia utumwani wana wa Israeli?

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٣﴾

24. Firauni akasema: Na nani Mola wa walimwengu?

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٤﴾

25. (Musa) akasema: Mwumba wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao, ikiwa ninyi ni wenye yakini.

قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ﴿٢٥﴾

26. (Firauni) akawaambia waliomzunguka: Je, hamsikii?

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٦﴾

27. (Musa) akasema: Mola wenu na Mola wa baba zenu wa kwanza.

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٧﴾

28. (Firauni) akasema: Bila shaka Mtume wenu aliyetumwa kwenu ni majnuni.

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿٢٨﴾

29. (Musa) akasema: (Yeye ni) Mola wa mashariki na magharibi na vilivyomo kati yao, ikiwa mnafahamu.

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٩﴾

30. (Firauni) akasema: Kama ukishika Mungu mwingine badala yangu, kwa yakini nitakuweka miongoni mwa walio mahabusu.

قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٣٠﴾

Aya 21. Nabii Musa aliwapenda sana watu wake hata hakuelewa afanye nini kumsaidia mtu yule. Hakuwa na nia ya kumwua yule adui, alimpiga kwa konde tu likawa sababu ya ajali yake, kwani kwa desturi mtu hafi kwa konde.

31. Akasema: Je, ijapokuwa nikikuletea kitu kilicho wazi?

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ (٣٠)

32. Akasema: Kilete, ikiwa u miongoni mwa wasemao kweli.

قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ (٣١)

33. Basi akaitupa fimbo yake mara ikawa nyoka dhahiri.

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ (٣٢)

34. Na akatoa mkono wake, na mara ukawa mweupe kwa watazamao.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ (٣٣)

FUNGU 3

35. (Firauni) akasema kuwaambia wakuu waliomzunguka: Kwa yakini huyu ni mchawi ajuaye sana:

قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ (٣٤)

36. Anataka kuwatoeni katika nchi yenu kwa uchawi wake, basi mnasemaje?

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ (٣٥)

37. Wakasema: Mpe muda yeye na nduguye na uwatume katika miji wakusanyao.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَابْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ (٣٦)

38. Watakuletea kila mchawi mkubwa ajuaye.

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ (٣٧)

39. Basi walikusanywa wachawi kwa wakati hasa wa siku maalum.

فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ (٣٨)

40. Na wakaambiwa watu: Je, nanyi pia mtakusanyika?

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ (٣٩)

41. Huenda tutawafuata wachawi wakiwa ndio washindao.

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ (٤٠)

42. Basi walipofika wachawi, wakamwambia Firauni: Je, tutapata ujira tukiwa sisi washindao?

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ (٤١)

43. Akasema: Naam, na kwa yakini kisha nitakuwa miongoni mwa waliopendelewa.

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذًا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ (٤٢)

44. Musa akawaambia tupeni mnavyotaka kuvitupa.

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ (٤٣)

Aya 42. Inaonyesha ya kuwa wachawi wa Firauni walimwuliza: Je, kama tukishinda tutapata ujira? Na walipotupa kamba zao walisema kwa majivuno, *Kwa nguvu za Firauni hakika sisi ndio washindao* (Aya 45). Lakini walipoona mwujiza wa Nabii Musa, mara imani ilipenya

45. Basi wakatupa kamba zao na fimbo zao, na wakasema: Kwa nguvu za Firauni hakika sisi ndio washindao.

فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٥﴾

46. Kisha Musa akatupa fimbo yake, nayo mara ikavimeza walivyovizusha.

فَأَلْقَىٰ مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٦﴾

47. Ndipo wachawi wakainamishwa kusujudu.

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ﴿٤٧﴾

48. Wakasema: Tunamwamini Mola wa walimwengu.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٨﴾

49. Mola wa Musa na Harun.

رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٤٩﴾

50. (Firauni) akasema: Je, mmemwamini kabla sijawaruhusuni? Bila shaka yeye ni mkubwa wenu ambaye amewafundisheni uchawi, basi hakika ninyi karibuni mtajua; kwa yakini nitaikata mikono yenu na miguu yenu kwa kubadilisha, na bila shaka nitakufishieni msalabani nyote.

قَالَ آمَنتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٠﴾

51. Wakasema: Haidhuru, hakika sisi (sote) tutarejea kwa Mola wetu.

قَالُوا لَا ضَيْرَ ۖ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿٥١﴾

52. Bila shaka sisi tunatumai ya kwamba Mola wetu Atatusamehe makosa yetu, maana sisi tumekuwa wa mwanzo wa waaminio.

إِنَّا نَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَن كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٢﴾

FUNGU 4

53. Na Tulimfunulia Musa ya kwamba nenda na watumishi Wangu wakati wa usiku, bila shaka ninyi mtafuatwa.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ﴿٥٣﴾

---

kwa nguvu katika mioyo yao na wakakubali dini ya Nabii Musa. Na Firauni alipokasirika akawakemea kuwa atawakata mikono na miguu, hawakumjali wakamjibu, *Haidhuru*. Hivi ndivyo ilivyo nguvu ya imani, mara ikiingia moyoni inambadilisha mtu kabisa.

Aya 53. *Bila shaka ninyi mtafuatwa*. Maadui wa Nabii Musa walipomfuata alipotoka waliangamia. Namna hii hii maadui wa Mtume *s.a.w.* waliangamizwa walipomfuata Mtume *s.a.w.* Madina.

54. Basi Firauni akawatuma wakusanyao katika miji:

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَآئِنِ حٰشِرِيْنَ ﴿٥٤﴾

55. Hakika hawa ni kikosi kidogo,

إِنَّ هٰٓؤُلَآءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيْلُوْنَ ﴿٥٥﴾

56. Na bila shaka hao ndio wanao-tukasirisha,

وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَآئِظُوْنَ ﴿٥٦﴾

57. Na hakika sisi ni jamii tuna-ojihadhari.

وَإِنَّا لَجَمِيْعٌ حٰذِرُوْنَ ﴿٥٧﴾

58. Basi Tukawatoa katika mabustani na chemchem.

فَأَخْرَجْنٰهُمْ مِّنْ جَنّٰتٍ وَّعُيُوْنٍ ﴿٥٨﴾

59. Na (katika) mahazina na mahali pazuri.

وَّكُنُوْزٍ وَّمَقَامٍ كَرِيْمٍ ﴿٥٩﴾

60. Ndivyo hivyo. Na tukavirithisha wana wa Israeli.

كَذٰلِكَ ۖ وَأَوْرَثْنٰهَا بَنِيْٓ إِسْرَآءِيْلَ ﴿٦٠﴾

61. Kisha wakawafuata lilipotoka jua.

فَأَتْبَعُوْهُمْ مُّشْرِقِيْنَ ﴿٦١﴾

62. Basi yalipoonana majeshi mawili, watu wa Musa wakasema: Hakika tumekamatwa.

فَلَمَّا تَرَآءَ الْجَمْعٰنِ قَالَ أَصْحٰبُ مُوْسٰٓى إِنَّا لَمُدْرَكُوْنَ ﴿٦٢﴾

63. (Musa) akasema: La, kwa yakini Mola wanguYu pamoja nami, bila shaka Ataniongoza.

قَالَ كَلَّا ۖ إِنَّ مَعِيَ رَبِّيْ سَيَهْدِيْنِ ﴿٦٣﴾

64. Mara Tulimfunulia Musa: Piga bahari kwa fimbo yako. Basi ikatengana, na kila sehemu ikawa kama mwamba mkubwa.

فَأَوْحَيْنَآ إِلٰى مُوْسٰٓى أَنِ اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْبَحْرَ ۖ
فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيْمِ ﴿٦٤﴾

65. Na Tukawafanya wengine wapakaribie mahali pale.

وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ الْأٰخَرِيْنَ ﴿٦٥﴾

66. Na Tukamwokoa Musa na wale waliokuwa pamoja naye wote,

وَأَنْجَيْنَا مُوْسٰى وَمَنْ مَّعَهٗٓ أَجْمَعِيْنَ ﴿٦٦﴾

67. Kisha Tukawagharikisha wengine.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْأٰخَرِيْنَ ﴿٦٧﴾

68. Hakika katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao si wenye kuamini.

إِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَأٰيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٦٨﴾

69. Na kwa yakini Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ ﴿٦٩﴾

FUNGU 5

70. Na uwasomee habari za Ibrahimu.

وقف لازم وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾

71. Alipomwambia baba yake na kaumu yake: Mnaabudu nini?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾

72. Wakasema: Tunaabudu masanamu, nasi tutaendelea kuyafuata.

قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ ﴿٧١﴾

73. Akasema: Je, yanakusikieni mnapoyaita?

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٢﴾

74. Au yanawafaeni au yanawadhuruni?

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾

75. Wakasema: Lakini tumewakuta baba zetu wakifanya vivi hivi.

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾

76. Akasema: Je, mmekiona mnachokiabudu.

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾

77. Ninyi na baba zenu waliotangulia?

أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾

78. Bila shaka hao ni adui zangu ila Mola wa walimwengu,

فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾

79. Ambaye ameniumba, naye Ananiongoza,

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾

80. Naye ndiye Anayenilisha na kuninywesha,

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾

81. Na ninapougua basi yeye ananiponya,

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾

82. Na Ambaye Atanifisha kisha Atanihuisha,

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾

83. Na ndiye ninayemtumaini kwamba Atanisamehe makosa yangu siku ya Malipo.

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾

84. Mola wangu, Unipe (nguvu ya kutoa) hukumu na Uniunge pamoja na watendao mema.

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾

Aya 75. Siyo jambo la ajabu? Katika mambo ya kidunia watu kila siku wanashika mambo mapya na kuacha ya zamani, lakini katika mambo ya dini wanasema ati wanawafuata baba zao. Je, si hoja ya uwongo hii?

وَاجْعَلْ لِّيْ لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْاٰخِرِيْنَ ﴿٨٥﴾

85. Na unijaalie kutajwa kwa wema katika watu wa baadaye.

وَاجْعَلْنِيْ مِنْ وَّرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيْمِ ﴿٨٦﴾

86. Na Unijaalie katika warithi wa Bustani za neema.

وَاغْفِرْ لِاَبِيْٓ اِنَّهٗ كَانَ مِنَ الضَّآلِّيْنَ ﴿٨٧﴾

87. Umsamehe baba yangu, bila shaka yeye yu miongoni mwa waliopotea.

وَلَا تُخْزِنِيْ يَوْمَ يُبْعَثُوْنَ ﴿٨٨﴾

88. Wala usinifedheheshe siku watakayofufuliwa.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَّلَا بَنُوْنَ ﴿٨٩﴾

89. Siku ambayo haitafaa mali wala watoto,

اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيْمٍ ﴿٩٠﴾

90. Lakini ataokolewa yule tu ajaye kwa Mwenyezi Mungu na moyo wa unyenyekevu.

وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴿٩١﴾

91. Na Pepo itasogezwa karibu kwa wacha-Mungu.

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيْمُ لِلْغٰوِيْنَ ﴿٩٢﴾

92. Na ataonyeshwa picha kamili ya wale waliopotea.

وَقِيْلَ لَهُمْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ تَعْبُدُوْنَ ﴿٩٣﴾

93. Na wataambiwa: Wako wapi mliokuwa mkiwaabudu,

مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ هَلْ يَنْصُرُوْنَكُمْ اَوْ يَنْتَصِرُوْنَ ﴿٩٤﴾

94. Badala ya Mwenyezi Mungu, je, wanaweza kuwasaidieni au kujisaidia wenyewe.

فَكُبْكِبُوْا فِيْهَا هُمْ وَالْغَاوٗنَ ﴿٩٥﴾

95. Basi watatupwa humo wao na waasi (wengine).

وَجُنُوْدُ اِبْلِيْسَ اَجْمَعُوْنَ ﴿٩٦﴾

96. Na majeshi ya Ibilisi, wote,

قَالُوْا وَهُمْ فِيْهَا يَخْتَصِمُوْنَ ﴿٩٧﴾

97. Watasema: na hali wakingombana humo:

تَاللّٰهِ اِنْ كُنَّا لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٩٨﴾

98. Wallahi, kwa yakini tulikuwa katika upotevu waziwazi.

اِذْ نُسَوِّيْكُمْ بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٩٩﴾

99. Tulipokuwa tukiwafanyeni sawa na Mwumba wa walimwengu.

وَمَآ اَضَلَّنَآ اِلَّا الْمُجْرِمُوْنَ ﴿١٠٠﴾

100. Na hawakutupoteza ila wakosefu.

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِيْنَ ﴿١٠١﴾

101. Basi hatuna waombezi.

وَلَا صَدِيْقٍ حَمِيْمٍ ﴿١٠٢﴾

102. Wala rafiki halisi.

103. Basi kama tungalikuwa na marejeo tungekuwa miongoni mwa waaminio.

فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

104. Bila shaka katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao si wenye kuamini.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾

105. Na kwa yakini Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٥﴾

FUNGU 6

106. Watu wa Nuhu waliwakadhibisha Mitume.

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٦﴾

107. Alipowaambia ndugu yao Nuhu: Je, hamtaogopa?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٧﴾

108. Hakika mimi kwenu ni Mtume mwaminifu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٠٨﴾

109. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu na mtiini.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٠٩﴾

110. Na siwaombeni juu yake ujira, ujira wangu hauko ila kwa Mola wa walimwengu.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١١٠﴾

111. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١١١﴾

112. Wakasema: Je, tukuamini wewe hali wanyonge ndio wanakufuata?

قَالُوا أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ﴿١١٢﴾

113. Akasema: Siyajui waliyokuwa wakiyatenda.

قَالَ وَمَا عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٣﴾

114. Hesabu yao haiko ila kwa Mola wangu tu, laiti mngetambua.

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي ۖ لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٤﴾

115. Wala mimi sitawafukuza waaminio.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٥﴾

116. Mimi si ye yote ila ni Mwonyaji dhahiri.

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١١٦﴾

117. Wakasema: Kama hutaacha, ewe Nuhu, bila shaka utakuwa miongoni mwa wanaorujumiwa.

قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٧﴾

118. Akasema: Mola wangu, bila shaka kaumu yangu wamenikadhibisha.

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ ﴿١١٨﴾

119. Basi uhukumu baina yangu na baina yao hukumu (nzuri) na Uniokoe mimi na walio pamoja nami walio waaminio.

فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَن مَّعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Kwahiyo Tukamwokoa yeye na waliokuwa pamoja naye katika merikebu iliyosheheni.

فَأَنجَيْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١٢٠﴾

121. Kisha Tukawagharikisha baadaye waliobaki.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ ﴿١٢١﴾

122. Bila shaka katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao hawakuwa waaminio.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

123. Na hakika Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٣﴾ ع

FUNGU 7

124. Waadi waliwakadhibisha Mitume.

كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٤﴾

125. Alipowaambia ndugu yao, Hudi: Je, hamtaogopa?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٥﴾

126. Bila shaka mimi kwenu ni Mtume mwaminifu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٦﴾

127. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٢٧﴾

128. Wala siwaombeni juu yake ujira, ujira wangu hauko ila kwa Mola wa walimwengu.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٨﴾

129. Je, mnajijengea kila palipoinuka alama? Ni bure mnayoyafanya.

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٩﴾

130. Na mnajijengea ngome na kuanzisha viwanda ili mkae milele.

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٣٠﴾

131. Na mnaposhika mnashika kwa jeuri.

وَإِذَا بَطَشْتُم بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣١﴾

132. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٣٢﴾

133. Na Mcheni Ambaye Amewazidishieni yale mnayoyajua;

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُم بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾

134. Amewazidishieni wanyama na watoto,

أَمَدَّكُم بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾

135. Na Mabustani na chemchem.

وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾

136. Hakika ninawahofieni adhabu ya siku kubwa.

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾

137. Wakasema: Ni mamoja kwetu ukitupa mauidha au kutokuwa miongoni mwa watoao mauidha.

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُن مِّنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾

138. Haya si cho chote ila ni tabia za watu wa kale.

إِنْ هَٰذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾

139. Wala sisi hatutaadhibiwa.

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿١٣٨﴾

140. Basi wakamkadhibisha na Tukawahilikisha; bila shaka katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao hawakuwa waaminio.

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

141. Na kwa yakini Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾

FUNGU 8

142. Wathamudi waliwakadhibisha Mitume.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾

143. Alipowaambia ndugu yao Saleh, Je, hamwogopi?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾

144. Bila shaka mimi kwenu ni Mtume mwaminifu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾

145. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٤٤﴾

146. Wala siwaombeni ujira juu yake, ujira wangu hauko ila kwa Mola wa walimwengu.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٥﴾

147. Je, mtaachwa salama katika haya yaliyopo hapa-

أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾

148. Katika mabustani na chemchem,

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾

149. Na mashamba ya nafaka na mitende yenye makole mazito kiasi cha kutaka kudondoka.

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٩﴾

150. Na mnachonga milimani majumba kwa maarifa.

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَرِهِينَ ﴿١٥٠﴾

151. Basi Mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٥١﴾

152. Wala msitii amri za wapitao kiasi,

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥٢﴾

153. Ambao wanafanya uharibifu katika ardhi wala hawasuluhishi.

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٣﴾

154. Wakasema: Hakika wewe u miongoni mwa waliologwa.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٤﴾

155. Wewe si cho chote ila ni mtu kama sisi, basi lete Ishara ikiwa u miongoni mwa wasemao kweli.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٥﴾

156. Akasema: Huyu ngamia jike awe na zamu yake ya kunywa, na ninyi muwe na zamu yenu ya kunywa katika siku maalumu.

قَالَ هَٰذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿١٥٦﴾

157. Wala msimguse kwa ubaya isije ikawashikeni adhabu ya siku kubwa.

وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٧﴾

158. Lakini wao walimkata miguu na wakawa wenye kujuta.

فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ ﴿١٥٨﴾

159. Basi adhabu ikawashika. Bila shaka katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao hawakuwa waaminio.

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٩﴾

160. Na hakika Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾

FUNGU 9

161. Watu wa Luti waliwakadhibisha Mitume.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦١﴾

162. Alipowaambia ndugu yao Luti: Je, hamwogopi?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦٢﴾

163. Hakika mimi kwenu ni Mtume mwaminifu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٣﴾

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٦٣﴾

164. Basi mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾

165. Wala siwaombeni ujira juu yake; si ujira wangu ila kwa Mola wa walimwengu.

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٥﴾

166. Je, mnawaingilia wanaume katika viumbe,

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ ۚ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾

167. Na mnawaacha Aliowaumbieni Mola wenu katika wake zenu? Kweli ninyi ni watu warukao mipaka.

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾

168. Wakasema: kama usipoacha, ee Luti, bila shaka utakuwa miongoni mwa wanaofukuzwa.

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾

169. Akasema: Mimi nayachukia matendo yenu mabaya.

رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾

170. Mola wangu, Uniokoe mimi na ahali zangu katika yale wanayoyafanya.

فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾

171. Basi Tukamwokoa yeye na watu wake wote.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧١﴾

172. Isipokuwa kikongwe katika wakaao nyuma.

ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٧٢﴾

173. Kisha Tukawaangamiza wengine.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ۖ فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٣﴾

174. Na Tukawanyeshelezea mvua; basi ni mbaya iliyoje mvua inayowashukia wale walioonywa.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾

175. Bila shaka katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao hawakuwa waaminio.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾

176. Na hakika Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

Aya 172. *Kikongwe* anayetajwa hapa alikuwa mke wa Nabii Luti.

FUNGU 10

177. Watu wa mwituni waliwakadhibisha Mitume.

كَذَّبَ اَصْحٰبُ لْـَٔيْكَةِ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٧٧﴾

178. Alipowaambia Shuaibu: Je, hamwogopi?

اِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ اَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿١٧٨﴾

179. Hakika mimi kwenu ni Mtume mwaminifu.

اِنِّيْ لَكُمْ رَسُوْلٌ اَمِيْنٌ ﴿١٧٩﴾

180. Basi mcheni Mwenyezi Mungu na nitiini.

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوْنِ ﴿١٨٠﴾

181. Wala siwaombeni ujira juu yake, si ujira wangu ila kwa Mola wa walimwengu.

وَمَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ ۚ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلٰى
رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٨١﴾

182. Kijazeni kipimo sawasawa wala msiwe miongoni mwa wapunjao.

اَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُوْنُوْا مِنَ الْمُخْسِرِيْنَ ﴿١٨٢﴾

183. Na pimeni kwa mizani iliyo sawa.

وَزِنُوْا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيْمِ ﴿١٨٣﴾

184. Wala msiwalipe watu fedha pungufu kuliko thamani ya vitu vyao, wala msifanye vitendo vya ufisadi katika ardhi kwa kufanya udanganyifu.

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ
مُفْسِدِيْنَ ﴿١٨٤﴾

185. Na Mcheni Aliyewaumbeni ninyi na viumbe vilivyoumbwa kwanza.

وَاتَّقُوا الَّذِيْ خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْاَوَّلِيْنَ ﴿١٨٥﴾

186. Wakasema: Hakika wewe u miongoni mwa walilogwa.

قَالُوْٓا اِنَّمَآ اَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِيْنَ ﴿١٨٦﴾

187. Nawe siwe ila ni mtu kama sisi; na kwa yakini tunakufahamu u miongoni mwa waongo.

وَمَآ اَنْتَ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَاِنْ نَّظُنُّكَ لَمِنَ الْكٰذِبِيْنَ ﴿١٨٧﴾

188. Basi tuangushie kipande cha mbingu ikiwa u miongoni mwa wasemao kweli.

فَاَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِّنَ السَّمَآءِ اِنْ كُنْتَ مِنَ
الصّٰدِقِيْنَ ﴿١٨٨﴾

189. Akasema: Mola wangu Anajua sana mnayoyatenda.

قَالَ رَبِّيْٓ اَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ﴿١٨٩﴾

190. Lakini wakamkadhibisha, basi ikawashika adhabu ya siku ya kivuli.

فَكَذَّبُوْهُ فَاَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ ۗ اِنَّهٗ كَانَ

Aya 188. *Kipande cha mbingu* muradi wake ni adhabu.

Aya 190. *Siku ya kivuli*, yaani adhabu iliwafunika kama vile kivuli kinavyofunikiza.

عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٩٠﴾

Bila shaka hiyo ilikuwa adhabu ya siku kubwa.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً ۖ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩١﴾

191. Hakika katika hayo imo Ishara, lakini wengi wao hawakuwa waaminio.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٩٢﴾

192. Na kwa yakini Mola wako ndiye Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

FUNGU 11

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعٰلَمِينَ ﴿١٩٣﴾

193. Na bila shaka hii (Qur'an) ni uteremsho wa Mola wa walimwengu.

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٤﴾

194. Ameteremka nayo roho mwaminifu,

عَلٰى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٩٥﴾

195. Juu ya moyo wako ili uwe miongoni mwa Waonyaji,

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٦﴾

196. Kwa lugha ya Kiarabu waziwazi.

وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٧﴾

197. Na kwa yakini hayo yamo katika Vitabu vya kale.

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةً أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمٰٓؤُا بَنِيٓ إِسْرَآءِيلَ ﴿١٩٨﴾

198. Je, haikuwa alama kwao kwamba wanayajua wanachuoni wa wana wa Israeli?

وَلَوْ نَزَّلْنٰهُ عَلٰى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٩﴾

199. Na lau tungaliiteremsha kwa asiyekuwa Mwarabu,

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٠٠﴾

200. Na akawasomea, wasingalikuwa waaminio.

كَذٰلِكَ سَلَكْنٰهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠١﴾

201. Hivyo ndivyo Tulivyoiingiza (kufuru) katika mioyo ya wakosefu.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠٢﴾

202. Hawataiamini mpaka waone adhabu iumizayo.

فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٣﴾

203. Basi itawafikia kwa ghafla hali hawatambui.

Aya 194. *Roho mwaminifu* ni Malaika Jibrili.

Aya 197. Muradi ni kwamba bishara za kufika Mtume *s.a.w.* zimo katika vitabu vya zamani kama Taurati (Kumbukumbu 18:18; Isaya 21:18; Zaburi 118:22 n.k.w).

Aya 201. Yaani uzuri wa mafundisho ya Kiislamu uliingia katika mioyo ya wasioamini, lakini kwa sababu za dunia yao hawakutaka kuikubali.

204. Na watasema: Je, sisi tutapewa muda?

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ ﴿٢٠٤﴾

205. Basi je, wanaihimiza adhabu Yetu?

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٥﴾

206. Unaonaje kama Tukiwafaidisha kwa miaka,

أَفَرَأَيْتَ إِن مَّتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٦﴾

207. Kisha iwafikie (adhabu) waliyokuwa wakiahidiwa?

ثُمَّ جَاءَهُم مَّا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٧﴾

208. Hayatawafaa yale waliyofaidishwa.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٨﴾

209. Wala Hatukuuangamiza mji wo wote ila ulikuwa na Waonyaji.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنذِرُونَ ﴿٢٠٩﴾

210. (Kuwa) ukumbusho; wala Hatukuwa wadhalimu.

ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢١٠﴾

211. Wala mashetani hawakuteremka nayo,

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ﴿٢١١﴾

212. Wala haiwapasi, na tena hawawezi.

وَمَا يَنبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١٢﴾

213. Bila shaka wao wamezuliwa kusikia.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ ﴿٢١٣﴾

214. Basi usimwombe mungu mwingine pamoja na Mwenyezi Mungu ukawa miongoni mwa wanaoadhibiwa.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٤﴾

215. Na uwaonye jamaa zako walio karibu.

وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٥﴾

216. Na uinamishe bawa lako kwa yule anayekufuata katika waaminio.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٦﴾

217. Na kama wakikuasi, basi sema: Mimi ni mbali na hayo mnayoyafanya.

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٧﴾

Aya 215. Kwa kufuata amri ya Mwenyezi Mungu iliyomo katika Aya hii, Mtume *s.a.w.* alipanda juu ya kilima Safa na akayaita makabila yote ya Makka kila moja kwa jina lake. Wote walipokusanyika akawauliza, Mwaonaje kama niwaambieni kuwa nyuma ya kilima hiki kuna jeshi kubwa sana la askari linalokuja wapigeni, mtakubali? Wote kwa sauti moja wakajibu, Naam, maana hatujasikia umetamka uwongo. Hapo akawaambia, basi mimi nimetumwa na Mwenyezi Mungu kuwaonyeni juu ma matokeo mabaya ya matendo yenu. Hapo hapo Abu Lahab, baba yake mdogo, akamwambia, Uangamie, je, kwa mambo haya ndiyo umetuita hapa? (Bukhari).

218. Na umtegemee Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٨﴾

219. Ambaye Anakuona unaposimama.

الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٩﴾

220. Na mageuko yako katika wale wanaosujudu.

وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ ﴿٢٢٠﴾

221. Hakika Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٢١﴾

222. Je, Niwaambieni ambao mashetani wanawateremkia?

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٢٢٢﴾

223. Wanateremka juu ya kila mzushi mkubwa, mwenye dhambi.

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٢٢٣﴾

224. Hutega masikio na wengi wao ni waongo.

يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٢٢٤﴾

225. Na watungaji mashairi waliopotea wanawafuata.

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٢٢٥﴾

226. Je, huoni kwamba wao wanahangaika katika kila bonde,

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٦﴾

227. Na ya kwamba wao wanasema wasiyoyatenda?

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢٧﴾

228. Ila wale walioamini, na kufanya vitendo vizuri, na kumkumbuka Mwenyezi Mungu kwa wingi, na wakalipiza kisasi baada ya kudhulumiwa. Na karibuni wafanyao dhuluma watajua ni mgeuko wa namna gani watakaogeuka.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا ۗ وَسَيَعْلَمُ
الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٢٢٨﴾

Aya 224. Kama mafundisho ya Qur'an yametoka kwa Shetani yasingeagiza mambo mazuri-mazuri namna hii, na isitoshe watu wabaya na mashetani wangekuwa tayari kuyafuata na wasingeyafanyia uadui. Kama Nabii s.a.w. angekuwa mwongo, basi mashetani wangefika kwake na wangeleta mambo ya upuuzi, lakini mambo yenye busara na hekima kama yaliyomo katika Qur'an yasingeweza kamwe kutokea kwa Shetani.

Aya 228. Aya hii inaonyesha ya kuwa kuna watunga mashairi ambao husema wanayoyatenda na yaliyo haki. Hao ni waaminio. Wao wamekuwa mbali na wale watunga mashairi wengine waliotajwa katika Aya 225, 226 na 227.

سُوْرَةُ النَّمْلِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعٌ وَّ تِسْعُوْنَ اٰيَةً وَّ سَبْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

27. SURA AN-NAML

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 7 na Aya 94 pamona na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. (Mungu) Atakasaye, Asikiaye! Hizi ni Aya za Qur'an na za Kitabu kielezacho.

3. Mwongozo na habari njema kwa waaminio,

4. Ambao wanasimamisha Sala na kutoa Zaka, nao wana yakini na Akhera.

5. Kwa hakika wale wasioiamini Akhera Tumewapambia vitendo vyao, lakini wanahangaika ovyo.

6. Hao ndio watakaopata adhabu mbaya na hao katika Akhera ndio wapatao hasara zaidi.

7. Na hakika wewe unafundishwa Qur'an Kwake Aliye Mwenye hekima, Mjuzi.

8. (Kumbuka) Musa aliwaambia ahali zake: Hakika nimeona moto, sasa hivi nitawaleteeni habari au nitawaleteeni kijinga kiwakacho ili mpate kuota.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①
طٰسٓ تِلْكَ اٰيٰتُ الْقُرْاٰنِ وَكِتَابٍ مُّبِيْنٍ ②
هُدًى وَّبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ ③
الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ
بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ④
اِنَّ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ اَعْمَالَهُمْ
فَهُمْ يَعْمَهُوْنَ ⑤
اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ لَهُمْ سُوْٓءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ
هُمُ الْاَخْسَرُوْنَ ⑥
وَاِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْاٰنَ مِنْ لَّدُنْ حَكِيْمٍ عَلِيْمٍ ⑦
اِذْ قَالَ مُوْسٰى لِاَهْلِهٖٓ اِنِّيْٓ اٰنَسْتُ نَارًا ؕ سَاٰتِيْكُمْ
مِّنْهَا بِخَبَرٍ اَوْ اٰتِيْكُمْ بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ
تَصْطَلُوْنَ ⑧

Sura hii imepewa jina la kabila la Naml lililotajwa katika Aya 19 kwa kuhusiana na safari ya majeshi ya Nabii Suleimani alipomwendea Malkia wa Sheba. Sura hii pia ilishuka Makka.

Aya 2. *Taa siin.* Haya ni maneno ya mkato kwa ajili ya sifa za Mwenyezi Mungu. Taa ni Taahir (Atakasaye), Siin ni Samii' (Asikiaye).

Aya 5. *Vitendo vyao* ni vile walivyotakiwa kuvitenda, sivyo vile viovu ambavyo walikuwa wakivitenda.

فَلَمَّا جَآءَهَا نُوْدِيَ اَنْۢ بُوْرِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَ
مَنْ حَوْلَهَا ؕ وَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٩﴾

9. Basi alipoufikia, ikanadiwa ya kwamba amebarikiwa aliyomo katika moto na aliyoko pembeni mwake; na Ametukuka Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu.

يٰمُوْسٰۤى اِنَّهٗۤ اَنَا اللّٰهُ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿١٠﴾

10. Ee Musa, hakika Mimi ndiye Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَاَلْقِ عَصَاكَ ؕ فَلَمَّا رَاٰهَا تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَآنٌّ وَّلّٰى
مُدْبِرًا وَّلَمْ يُعَقِّبْ ؕ يٰمُوْسٰى لَا تَخَفْ ۫ اِنِّىْ لَا يَخَافُ
لَدَىَّ الْمُرْسَلُوْنَ ﴿١١﴾

11. Na itupe fimbo yako, lakini alipoiona ikiyumbayumba kama nyoka akageuka kurudi nyuma wala hakungoja: Ee Musa usiogope; bila shaka Mimi hawaogopi mbele yangu Mitume.

اِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًاۢ بَعْدَ سُوْٓءٍ فَاِنِّىْ
غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٢﴾

12. Ila aliyedhulumu kisha akabadilisha wema baada ya ubaya, basi kwa hakika mimi ni Msamehevu, Mrehemevu.

وَاَدْخِلْ يَدَكَ فِىْ جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ
سُوْٓءٍ ۫ فِىْ تِسْعِ اٰيٰتٍ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهٖ ؕ اِنَّهُمْ
كَانُوْا قَوْمًا فٰسِقِيْنَ ﴿١٣﴾

13. Na ingiza mkono wako kifuani pako ndani ya vazi lako, utatoka mweupe pasipo ubaya. Hii ni miongoni mwa Ishara tisa kwa Firauni na watu wake, kwani hao ni watu wenye kuasi.

فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ اٰيٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٤﴾

14. Basi zilipowafikia Ishara Zetu zionyeshazo, wakasema: Huu ni uchawi dhahiri.

وَجَحَدُوْا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَآ اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَّعُلُوًّا ؕ
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿١٥﴾

15. Na wakazikataa hali nafsi zao zina yakini nazo, kwa dhuluma na kujivuna. Basi angalia ulikuwaje mwisho wa wafanyao ufisadi!

Aya 9. *Aliyomo katika moto* ni maneno ambayo yanaweza kuwa na makusudio namna mbili: (1)Nabii Musa na *aliyoko pembeni mwake* ni ahali zake. (2) *Aliyomo katika moto* pia muradi wake ni *anayetafuta moto* (Taj-ut-Tafaasiir). Ikumbukwe ya kuwa moto ule haukuwa Mungu.

Aya 13. *Ishara tisa* ni hizi: (1) Fimbo, (2) Mkono mweupe, (3) Tufani, (4) Kufa kwa watoto waliozaliwa kwanza, (5) Nzige, (6) Chawa, (7) vyura, (8) Damu na (9) Njaa (Sura A'raf).

FUNGU 2

16. Na bila shaka Tuliwapa Daudi na Suleimani elimu, na wakasema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, Aliyetufadhili kuliko wengi katika watumishi Wake waaminio.

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمٰنَ عِلْمًا ۚ وَقَالَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلٰى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦﴾

17. Na Suleimani alimrithi Daudi na akasema: Enyi watu! Tumefundishwa usemi wa ndege na tumepewa kila kitu; hakika hii ndiyo fadhili dhahiri.

وَوَرِثَ سُلَيْمٰنُ دَاوُدَ وَقَالَ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ۖ إِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾

18. Na alikusanyiwa Suleimani majeshi yake katika majini na watu na ndege, nayo yakawekwa makundi-makundi.

وَحُشِرَ لِسُلَيْمٰنَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٨﴾

19. Hata walipofika katika bonde la Naml akasema mwanamke mmoja Mnamli, "Enyi Wanamli ingieni katika maskani zenu isije Suleimani na majeshi yake wakawapondeni hali hawatambui.

حَتّٰىٓ إِذَآ أَتَوْا عَلٰى وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يّٰٓأَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسٰكِنَكُمْ ۚ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمٰنُ وَجُنُودُهُ ۙ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٩﴾

20. Basi akatabasamu akiichekea kauli yake, na akasema: Ee Mola wangu, Unipe nguvu nishukuru neema Yako Uliyonineemesha mimi na wazazi wangu, na nipate kufanya vitendo vizuri vikupendezavyo, na Uniingize kwa rehema Zako katika watumishi Wako wema.

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِيٓ أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِيٓ أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلٰى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صٰلِحًا تَرْضٰىهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصّٰلِحِينَ ﴿٢٠﴾

21. Na akawakagua ndege na akasema: Nimekuwaje simwoni Hud-hud, au amekuwa miongoni mwa wasiokuwapo?

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَآ أَرَى الْهُدْهُدَ ۖ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَآئِبِينَ ﴿٢١﴾

Aya 17. Nabii Dawud alikuwa na watoto 19, lakini aliyerithi elimu yake ni Nabii Suleimani.

Aya 19. *Naml* ni bonde lililoko baina ya Jibrin na Askalan (Tabari).

22. Nitamwadhibu adhabu kali au nitamchinja, isipokuwa tu kama ataniletea sababu iliyo wazi ya kutokuwepo kwake.

23. Basi hakungojea sana mara (Hud-hud) akasema: Nimegundua usilogundua, na ninakujia kutoka Saba' na habari zenye yakini.

24. Hakika nimekuta mwanamke anayewatawala naye amepewa kila kitu ana anayo enzi kubwa.

25. Nimemkuta yeye na watu wake wakilisujudia jua badala ya Mwenyezi Mungu, na Shetani amewapambia vitendo vyao na akawazuilia njia, kwa hiyo hawakuongoka.

26. Mbona hawamsujudii Mwenyezi Mungu Ambaye Huyatoa yaliyofichikana katika mbingu na ardhi na Huyajua mnayoyaficha na mnayoyadhihirisha.

27. Mwenyezi Mungu, hapana aabudiwaye ila Yeye, Mola wa Enzi kubwa.

28. Akasema (Suleimani): Tutatazama kama umesema au u miongoni mwa waongo.

29. Nenda na barua yangu hii na uwafikishie, kisha uwaache, na utazame watarudisha nini.

30. (Malkia) akasema: Enyi wakuu (wa baraza)! Hakika nimeletewa barua tukufu:

31. Hakika imetoka kwa Suleimani, nayo ni: Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

32. Kwamba msinifanyie jeuri, na fikeni kwangu mkinyenyekea.

لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَاذْبَحَنَّهُ أَوْ
لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطتُّ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ
وَجِئْتُكَ مِن سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ﴿٢٣﴾

إِنِّي وَجَدتُّ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ
شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ﴿٢٤﴾

وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ
اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ
السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٢٥﴾

أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٦﴾

السجدة
اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۩ ﴿٢٧﴾

قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٨﴾

اذْهَب بِّكِتَابِي هَٰذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ
فَانظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿٢٩﴾

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٣٠﴾

إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٣١﴾

ع أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٢﴾

FUNGU 3

33. (Malkia) akasema: Enyi wakuu, nipeni shauri katika jambo langu, maana sikati shauri lo lote mpaka mhudhurie.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ
قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ٣٢

34. Wakasema: Sisi ni wenye nguvu na ni wenye vita kali, na hukumu ni juu yako, basi utazame ni nini unaamrisha.

قَالُوا نَحْنُ أُولُو قُوَّةٍ وَأُولُو بَأْسٍ شَدِيدٍ وَ
الْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ٣٣

35. (Malkia) akasema: Hakika wafalme wanapouingia mji, wanauharibu na wanawafanya watukufu wake kuwa dhalili; hivi ndivyo wanavyofanya.

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَ
جَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً ۖ وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ٣٤

36. Na mimi ninawapelekea hidaya, nami nitangoja watakayorudi nayo wajumbe.

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ
الْمُرْسَلُونَ ٣٥

37. Basi alipofika (mjumbe) kwa Suleimani, (Suleimani) akasema: Je, ninyi mnanisaidia kwa mali? Lakini aliyonipa Mwenyezi Mungu ni bora kuliko Aliyowapeni. Lakini ninyi mnaifurahia hidaya yenu.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِ بِمَالٍ فَمَا آتَانِيَ
اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ ٣٦

38. Rudi kwao, kwa yakini tutawafikia na majeshi wasiyoweza kuyakabili, na bila shaka tutawafukuza humo wakidhalilika hali wamekuwa wanyonge.

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا
وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ٣٧

39. Akasema, "Enyi wazee wa mahakama, ni nani miongoni mwenu atakayeniletea kiti chake cha enzi kabla hawajafika kwangu wakinyenyekea?

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ
يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ٣٨

Aya 39. Kutokana na aya zinazofuatia, inabainika kwamba Suleimani hamaanishi kiti cha enzi halisi cha Malkia. Imma ana maana kwamba kiti cha enzi kinachofanana na kile cha Malkia ni lazima kitengenezwe, au kwamba nakala halisi ya kiti cha enzi cha Malkia lazima ipelekwe kwake. Kabla ya ziara yake iliyokusudiwa kwenye mahakama ya Suleimani, Malkia anapata mshangao wa kuona kiti cha enzi kinachofanana sana na kile chake kikiwa katika milki ya Suleimani. Kurtokana na aya zinazofuatia tukio linalojitokeza wazi wazi linaonyesha kwamba kila mmoja miongoni mwa Wazee wa mahakama yake alitaka kazi hiyo apewe yeye, huku kila mmoja akijigamba kwamba ataifanya kazi hiyo haraka sana kuliko washindani wenzake. Hatimaye alipokabidhiwa ile nakala, akamtukuza Mwenyezi Mungu kwa ajili ya kupatikana kwa nakala

40. Mjasiri mmoja wa majini akasema: Mimi nitakuleteacho kabla hujasimama kutoka mahali pako, na mimi bila shaka ninazo nguvu za hayo, (na) mwaminifu.

قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ اَنَا اٰتِيكَ بِهٖ قَبْلَ اَنْ
تَقُوْمَ مِنْ مَّقَامِكَ ۚ وَاِنِّيْ عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ اَمِيْنٌ ﴿٣٩﴾

41. Akasema yule aliyekuwa na elimu ya Kitabu: Mimi nitakileta kwa haraka zaidi kuliko kukopesa kwa jicho lako. Na alipokiona kimewekwa mbele yake akasema: Haya ni kwa fadhili za Mola wangu ili Anijaribu iwapo nitashukuru au nitakufuru? Na anayeshukuru, basi anashukuru kwa ajili ya nafsi yake tu; na anayekufuru, kwa hakika Mola wangu ni Mkwasi, Mkarimu.

قَالَ الَّذِيْ عِنْدَهٗ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتٰبِ اَنَا اٰتِيْكَ بِهٖ
قَبْلَ اَنْ يَّرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَاٰهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهٗ
قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّيْ ۖ لِيَبْلُوَنِيْ ءَاَشْكُرُ اَمْ
اَكْفُرُ ۚ وَمَنْ شَكَرَ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ كَفَرَ
فَاِنَّ رَبِّيْ غَنِيٌّ كَرِيْمٌ ﴿٤٠﴾

42. (Suleimani) akasema: Kifanye kiti chake cha enzi kionekane kama ni cha kawaida; tutaona kama ataongoka au atakuwa miongoni mwa wale wasioongoka.

قَالَ نَكِّرُوْا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ اَتَهْتَدِيْۤ اَمْ تَكُوْنُ
مِنَ الَّذِيْنَ لَا يَهْتَدُوْنَ ﴿٤١﴾

43. Basi (malkia) alipofika akaambiwa: Je, ni kama hiki kiti chako cha enzi? Akasema: Kama ndicho hasa, nasi tulipewa elimu kabla yake na tulikuwa wenye kunyenyekea.

فَلَمَّا جَآءَتْ قِيْلَ اَهٰكَذَا عَرْشُكِ ۖ قَالَتْ كَاَنَّهٗ هُوَ ۚ
وَاُوْتِيْنَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِيْنَ ﴿٤٢﴾

---

hiyo na katoa maagizo ya kuiboresha zaidi ili ifanane kwa karibu zaidi na kile kiti cha enzi cha Malkia wa Sheba ili kupunguza maringo yake ya kuwa na kiti cha enzi cha pekee. Maneno *Nakkiruu lahaa 'arshahaa* yanaunga mkono waziwazi maana hii na yanaashiria kwamba kama tungaliona kiti cha enzi kinachofanana sana na chake, ni dhahiri kwamba ingelimuingia akilini mwake kwamba kiti cha enzi chake mwenyewe si cha pekee na si maalumu kama alivyofikiria. Kwa hiyo maana ya *nakkaruu* kwa maana hii itakifanya kiti chake cha enzi kionekane kuwa ni cha kawaida kiwezacho kuonekana na kila mtu. Alipokiona kidhahiri kiti cha enzi kilichotengenezwa na mafundi wa Suleiman, mwitikio wake haukuwa ule wa Malkia ambaye hivi karibuni tu aliibiwa kiti chake cha enzi, wala ule wa Malkia ambaye hakuweza kutambua kiti cha enzi chake mwenyewe kwa sababu mafundi walikikarabati na kukifanya kisiweze kutambulika. Mwitikio wake ni ule tu wa mtu anayeona kitu kinachofanana na chake. Hii inathibitisha waziwazi kwamba mpangilio wa tukio kwa jinsi tulivyouanisha sisi ndio unaokubalika.

44. Na (Suleimani) akamkataza yale aliyokuwa akiabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu; bila shaka (malkia huyo) alikuwa katika watu makafiri.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَّعْبُدُ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ؕ اِنَّهَا
كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كٰفِرِيْنَ ﴿٤٤﴾

45. Akaambiwa: Liingie jumba. Lakini alipoliona, akalidhani kuwa eneo la maji, na akapandisha nguo miundi yake. (Suleimani) akasema: Hakika hilo ni jumba lililosakafiwa kwa vioo! Akasema (malkia): Mola wangu, hakika nimedhulumu nafsi yangu, nami najisalimisha pamoja na Suleimani kwa Mola wa walimwengu.

قِيْلَ لَهَا ادْخُلِى الصَّرْحَ ۚ فَلَمَّا رَاَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً
وَّكَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا ؕ قَالَ اِنَّهٗ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ
مِّنْ قَوَارِيْرَ ۬ؕ قَالَتْ رَبِّ اِنِّىْ ظَلَمْتُ نَفْسِىْ وَاَسْلَمْتُ
مَعَ سُلَيْمٰنَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٥﴾

FUNGU 4

46. Na bila shaka tuliwapelekea Wathamudi ndugu yao Saleh, kuwaambia: mwabuduni Mwenyezi Mungu. Basi mara wakawa makundi mawili wakigombana.

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَاۤ اِلٰى ثَمُوْدَ اَخَاهُمْ صٰلِحًا اَنِ اعْبُدُوا
اللّٰهَ فَاِذَا هُمْ فَرِيْقٰنِ يَخْتَصِمُوْنَ ﴿٤٦﴾

47. Akasema Enyi watu wangu! Kwa nini mnauhimiza ubaya kabla ya wema? mbona hamwombi msamaha kwa Mwenyezi Mungu ili mrehemiwe?

قَالَ يٰقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُوْنَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ ۚ
لَوْلَا تَسْتَغْفِرُوْنَ اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿٤٧﴾

48. Wakasema: Tumepata bahati mbaya kwa sababu yako na kwa sababu ya wale walio pamoja nawe. Akasema: Sababu ya bahati yenu mbaya iko kwa Mwenyezi Mungu. La, bali ninyi ni watu mnaojaribiwa.

قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَّعَكَ ؕ قَالَ طٰٓئِرُكُمْ عِنْدَ
اللّٰهِ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُوْنَ ﴿٤٨﴾

Aya 45. *Kashafat'an saaqaihaa*. Maneno haya tumeyatafasiri neno kwa neno, *akapandisha nguo miundi yake*. Lakini kwa desturi maneno haya hutumika katika methali za Kiarabu kuonyesha kuwa mtu alipata wasiwasi na mahangaiko moyoni mwake.

Vioo safi, vyenye ubora wa hali ya juu, vikibandikwa kwa ustadi vyaweza kutengeneza taswira ya maji na hivyo ndivyo hasa ilivyotokea. Ujumbe uliowasilishwa kwa Malkia ambaye alikuwa mwenye akili kupindukia ulikuwa ni huu ya kwamba mara nyingine vitu vinakuwa tofauti sana na taswira zinazotengenezwa na vitu hivyo, na sifa zinazoakisiwa navyo si za vitu hivyo. Kadhalika, taswira ya utukufu wa nguvu zinazoumbwa na jua si za jua bali ni za Mwumbaji tu.

49. Na walikuwamo mjini watu tisa wakifanya matata katika ardhi wala hawakusuluhisha.

وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٩﴾

50. Wakasema: Apianeni kwa Mwenyezi Mungu (ya kwamba) tutamshambulia usiku yeye na ahali zake, kisha kwa yakini tutamwambia mrithi wake: sisi hatukuona maangamio ya ahali zake, na bila shaka sisi ni wakweli.

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٥٠﴾

51. Na wakatunga hila, nasi Tukatunga hila ya kujibiza hiyo yao, lakini hao hawakuwa na habari kuhusu hii yetu.

وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥١﴾

52. Basi angalia ulivyokuwa mwisho wa hila zao, hakika tuliwaangamiza pamoja na watu wao wote.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٢﴾

53. Na huko zimesimama nyumba zao zikiwa tupu, kwa sababu ya dhulma zao. Bila shaka katika hayo imo ishara kwa watu wanaojua.

فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na Tukawaokoa wale walioamini na waliokuwa wakimcha (Mungu).

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٤﴾

55. Na Luti alipowaambia watu wake: Je mnaufanya ubaya na hali mnaona?

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٥﴾

56. Nini! Je ninyi mnawaingilia wanaume kwa tamanio baya badala ya wanawake? Siyo, bila shaka ninyi ni watu msiojali matokeo.

أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٦﴾

Aya 49. *Arrahtu,* "watu," pia lina maana ya *adui* (Munjid). Habari iliyoelezwa hapa ni ya maadui wa Mtume *s.a.w.* ambao wakubwa walikuwa ni watu tisa, nao ni Abu Jahal, Mut'im bin Adiyy, Shaiba bin Rabi'a, 'Utba bin Rabi'a, Walid bin 'Utba, Umayya bin Khalf, Nadhar bin Al-Harith, 'Akba bin Abi Mu'ait na Abu Lahab.

57. Bali halikuwa jawabu la watu wake isipokuwa kusema: Wafukuzeni wafuasi wa Luti katika mji wenu, hakika hao ni watu wanaojifanya kuwa ni watakatifu.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهٖٓ اِلَّآ اَنْ قَالُوْٓا اَخْرِجُوْٓا اٰلَ
لُوْطٍ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ ۚ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ يَّتَطَهَّرُوْنَ ﴿٥٧﴾

58. Basi Tulimwokoa yeye na wafuasi wake ila mkewe; Tukamkadiria katika wakaao nyuma.

فَاَنْجَيْنٰهُ وَاَهْلَهٗٓ اِلَّا امْرَاَتَهٗ ۫ قَدَّرْنٰهَا مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٥٨﴾

59. Na Tukawanyeshelezea mvua; na ilikuwa mbaya namna gani mvua ya wale walioonywa!

وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَّطَرًا ۚ فَسَآءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِيْنَ ﴿٥٩﴾

FUNGU 5

60. Sema; Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, na amani iwaendee Watumishi Wake ambao Aliwachagua. Je Mwenyezi Mungu ni Bora au vile wanavyovishirikisha Naye?

قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلٰمٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيْنَ اصْطَفٰى ؕ
آٰللّٰهُ خَيْرٌ اَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٦٠﴾

JUZU 20

61. Au ni nani Aliyeziumba mbingu na ardhi, na Akawateremshieni maji kutoka mawinguni; basi kwayo Tukaziotesha bustani zenye uzuri? Nanyi hamna uwezo wa kuiotesha miti yake. Je, yuko mungu pamoja na Mwenyezi Mungu? Bali hao ni watu waendao upande.

اَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِّنَ
السَّمَآءِ مَآءً ۚ فَاَنْۢبَتْنَا بِهٖ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ ۚ
مَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُنْۢبِتُوْا شَجَرَهَا ؕ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ؕ
بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَّعْدِلُوْنَ ﴿٦١﴾

62. Au ni nani Aliyeifanya ardhi kuwa mahali pa kustarehe, na Akaweka ndani yake mito na Akaiwekea milima, na Akaweka kizuio kati ya bahari mbili? Je, yuko mungu pamoja na Mwenyezi Mungu? Bali wengi wao hawajui.

اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَّجَعَلَ خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا
وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ؕ
ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ؕ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٦٢﴾

63. Au ni nai Anayemjibu aliyedhikika amwombapo na kuondoa dhiki, na kuwafanyeni waandamizi duniani? Je, yuko mungu pamoja na Mwenyezi Mungu? Ni kidogo mnayoyakumbuka.

اَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوْٓءَ
وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ؕ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ؕ قَلِيْلًا
مَّا تَذَكَّرُوْنَ ﴿٦٣﴾

64. Au ni Nani Anaye waongozeni katika giza la bara na bahari, na ni Nani Azipelekaye pepo kutoa habari njema kabla ya rehema Zake? Je, yuko mungu pamoja na Mwenyezi Mungu? Mwenyezi Mungu Ametukuka juu ya wale wanaowashirikisha.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ
الرِّيٰحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۗ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ۗ
تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾

65. Au ni Nani Anayeanzisha kiumbe kisha Anakirudisha, na ni Nani Anayewaruzukuni kutoka mbinguni na ardhini? Je, yuko Mungu pamoja na Mwenyezi Mungu? Sema: Leteni dalili zenu ikiwa mnasema kweli.

أَمَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهٗ وَمَنْ يَّرْزُقُكُمْ
مِّنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ ۗ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ۗ قُلْ هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ
اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٦٥﴾

66. Sema: Hakuna aliyoko katika mbingu na ardhi ajuaye yasiyoonekana ila Mwenyezi Mungu; nao hawajui ni lini watafufuliwa.

قُلْ لَّا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ
اِلَّا اللّٰهُ ۗ وَمَا يَشْعُرُوْنَ اَيَّانَ يُبْعَثُوْنَ ﴿٦٦﴾

67. Lakini imekwisha elimu yao juu ya Akhera, bali wao wamo katika shaka nayo, bali wao ni vipofu nayo.

بَلِ ادّٰرَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ ۚ قف بَلْ هُمْ فِيْ شَكٍّ
مِّنْهَا ۚ قف بَلْ هُمْ مِّنْهَا عَمُوْنَ ﴿٦٧﴾ ع

FUNGU 6

68. Na wale waliokufuru wakasema: Je, tutakapokuwa udongo sisi na baba zetu, je tutatolewa?

وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا ءَاِذَا كُنَّا تُرٰبًا وَّاٰبَآؤُنَآ اَئِنَّا
لَمُخْرَجُوْنَ ﴿٦٨﴾

69. Bila shaka haya tuliahidiwa sisi na baba zetu zamani; haya siyo ila ni visa vya watu wa kale.

لَقَدْ وُعِدْنَا هٰذَا نَحْنُ وَاٰبَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ ۙ اِنْ
هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٦٩﴾

70. Sema: Tembeeni katika ardhi na mwone jinsi ulivyokuwa mwisho wa wakosefu.

قُلْ سِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُجْرِمِيْنَ ﴿٧٠﴾

71. Wala usiwahuzunikie, wala usiwe katika dhiki kwa sababu ya hila wazifanyazo.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِيْ ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُوْنَ ﴿٧١﴾

72. Na wanasema: Ahadi hii itatokea lini ikiwa mnasema kweli?

وَيَقُوْلُوْنَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٧٢﴾

73. Sema: Yawezekana kwamba sehemu ya ile adhabu iliyoahidiwa ambayo mnaihimiza kwa kiburi iwafikieni mara moja, tayari ipo miguuni penu.

قُلْ عَسَىٰٓ أَن يَكُونَ رَدِفَ لَكُم بَعْضُ ٱلَّذِى تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na bila shaka Mola wako ni Mwenye fadhili kwa watu, lakini wengi wao hawashukuru.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى ٱلنَّاسِ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75. Na kwa yakini Mola wako Anayajua yanayoficha vifua vyao na wanayoyadhihirisha.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٥﴾

76. Na hakuna siri katika mbingu na ardhi ila imo katika Kitabu kibainishacho.

وَمَا مِنْ غَآئِبَةٍ فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ إِلَّا فِى كِتَـٰبٍ مُّبِينٍ ﴿٧٦﴾

77. Bila shaka Qur'an hii inawaeleza wana wa Israeli mengi ambayo kwayo wanahitilafiana.

إِنَّ هَـٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَكْثَرَ ٱلَّذِى هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٧﴾

78. Na kwa yakini hiyo ni mwongozo na rehama kwa waaminio.

وَإِنَّهُۥ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾

79. Hakika Mola wako Atawakatia baina yao hukumu Yake, naye ni Mwenye nguvu, Mjuzi.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُم بِحُكْمِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٧٩﴾

80. Basi tawakali kwa Mwenyezi Mungu; hakika wewe u juu ya haki iliyo wazi.

فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۖ إِنَّكَ عَلَى ٱلْحَقِّ ٱلْمُبِينِ ﴿٨٠﴾

81. Basi kwa hakika huwasikilizishi wafu wala huwasikilizishi viziwi mwito wanapogeuka kurudi nyuma.

إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ ٱلْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ ٱلصُّمَّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا وَلَّوْا۟ مُدْبِرِينَ ﴿٨١﴾

82. Wala huwezi kuwaongoza vipofu katika upotevu wao. Humsikilizishi isipokuwa yule anayeziamni Aya Zetu, basi hao ndio watii.

وَمَآ أَنتَ بِهَـٰدِى ٱلْعُمْىِ عَن ضَلَـٰلَتِهِمْ ۖ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِـَٔايَـٰتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ ﴿٨٢﴾

Aya 73. *Radifa lakum,* "Ni karibu kuwafikieni." Maneno hayo huonyesha kitu kinachofika baada ya mtu kuondoka, yaani, mara Mtume akitoka adhabu itaanza kuwafikia makafiri. Mahali pengine Mwenyezi Mungu amesema ya kuwa hatawaadhibu makafiri maadamu Mtume yupo pamoja nao (sura 8:34).

Aya 81. Hapa ni dhahiri kabisa ya kuwa kuwasikilizisha wafu na viziwi sio mradi wake watu waliokufa kabisa na waliokuwa hawasikii, bali mradi wake ni wafu wa roho, maana Mwenyezi Mungu anasema *wanapogeuka kurudi nyuma*. Hivyo basi Nabii ye yote kuwafufua wafu na

83. Na hukumu itakapotolewa dhidi yao Tutawatolea kiumbe kutoka ardhini ambacho kitawajeruhi kwa sababu watu hawakuziamini Ishara Zetu.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ
الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا
لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٣﴾ ع

FUNGU 7

84. Na siku Tutakapokusanya katika kila umati kundi miongoni mwa wale wanaokadhibisha Aya Zetu, nao watawekwa mafungu-mafungu.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا
فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٤﴾

85. Hata watakapofika, Atasema: Je ninyi mlizikadhibisha Ishara Zangu kwa pupa mkiwa bado hamjazifahamu vyema? Kama si hivyo ni kitu gani kingine basi mlichokuwa mkifanya?

حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا
عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

86. Na itawaangukia hukumu kwa sababu walidhulumu, nao hawatakuwa na uwezo wa kusema.

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٦﴾

87. Je, hawaoni ya kwamba Tumeufanya usiku ili watulie humo, na mchana uangazao? Kwa yakini katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaoamini.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ
مُبْصِرًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٧﴾

88. Na siku itakapopulizwa parapanda, ndipo watakapohangaika waliomo mbinguni na waliomo ardhini ila yule Mwenyezi Mungu Amtakaye, na wote watamfikia wakidhalilika.

وَيَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَ
مَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ۚ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ ﴿٨٨﴾

89. Na utaona milima ukaidhani kwamba imetuwama kumbe inaogelea

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ

---

kuwaponya vipofu mradi wake hasa ni wafu waliofariki roho, si viwiliwili, na vipofu wa roho.

Aya 83. *Kauli itakapowaangukia,* yaani dalili zote za ukweli watakapoziambiwa na hoja zote kukamilika, nao wasitake kushika haki, hapo watahukumiwa kuwa wakosefu na wataadhibiwa.

Mdudu katika ardhi. Maneno haya yana maana mbili: (1) maulamaa wasio na maarifa ya kimbingu, wenye akili za kidunia tu; (2) vijidudu vya maradhi kama tauni.

Maadui wa Manabii pengine huadhibiwa kwa vijidudu. Na katika hadithi iliyo katika Muslim imeandikwa ya kuwa atakapofika Masihi Aliyeahidiwa maadui zake watajeruhiwa na vijidudu vya tauni.

Aya 89. *Milima.* Watu wakubwa huitwa milima. Katika vita vya Badri wakubwa wote

السَّحَابِ ۚ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٩﴾

kama yaogeleavyo mawingu. Hiyo ndiyo kazi ya Mwenyezi Mungu, Aliyekifanya kila kitu kuwa imara na madhubuti. Bila shaka Anayajua vizuri sana yale mnayoyatenda.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ ﴿٩٠﴾

90. Atakayeleta mema, basi atapata mema kuliko hayo, nao katika mahangaiko ya Siku hiyo watasalimika.

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩١﴾

91. Na watakaoleta ubaya, basi zitaangushwa nyuso zao Motoni: Hamtalipwa isipokuwa yale mliyokuwa mkitenda!

إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَٰذِهِ الْبَلْدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ ۖ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٢﴾

92. Bila shaka nimeamrishwa nimwabudu Mola wa mji huu Ambaye Ameutakasa; na ni vyake vitu vyote; na nimeamrishwa niwe miongoni mwa wanaonyenyekea.

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ ۖ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿٩٣﴾

93. Na ya kwamba nisome Qur'an. Na mwenye kuongoka, basi ameongoka kwa (faida ya) nafsi yake tu; na aliyepotea, basi sema: Hakika mimi ni miongoni mwa Waonyaji tu.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا ۚ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ ع

94. Na sema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, karibuni Atawaonyesheni Ishara Zake na mtazifahamu; wala Mola wako Haghafiliki na hayo mnayofanya.

---

waliokuwa maadui wa dini ya Kiislamu waliuawa. Kadhalika Aya hii ni bishara juu ya kuvunjika falme kubwa-kubwa za Kisra na Kaisar zilizokuwa kama milima. Waidha milima kupita pia ni jambo ambalo hasa siku hizi limeonekana wazi iliposawazishwa milima kwa mabomu wakati wa vita.

Aya 92. *Mji huu,* yaani mji wa Makka.

Aya 93. *Nisome Qur'an.* Habari zote za kufanikiwa zimo katika Qur'an. Waislamu wa zamani walifanikiwa kwa sababu walifanya bidii kuisoma Qur'an na kufahamu inaagiza nini na wakafuata maagizo yake, basi wakafanikiwa. Na baadaye Waislamu wameanza kuanguka kwa sababu hawakushika maagizo ya Qur'an; na ingawa waliisoma lakini hawakujali inayoyaagiza.

سُوْرَةُ الْقَصَصِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّ ثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّ تِسْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

28. SURA AL-QASAS

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 9 na Aya 89 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. (Mungu) Atakasaye, Asikiaye, Ajuaye.

طٰسٓمّٓ ②

3. Hizi ni Aya za Kitabu kielezacho.

تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ③

4. Tunakusomea kwa kukariri kisa cha Musa na Firauni kwa haki, kwa faida ya watu wanaoamini

نَتْلُوْا عَلَيْكَ مِنْ نَّبَاِ مُوْسٰى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ④

5. Hakika Firauni alijitukuza katika ardhi, na akawafanya watu wa huko makundi-makundi, akalidhoofisha taifa moja miongoni mwao, akiwachinja watoto wao wanaume na kuacha hai wanawake wao. Hakika yeye alikuwa miongoni mwa waharibifu.

اِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْاَرْضِ وَجَعَلَ اَهْلَهَا شِيَعًا يَّسْتَضْعِفُ طَآئِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ اَبْنَآءَهُمْ وَيَسْتَحْيٖ نِسَآءَهُمْ ۭ اِنَّهٗ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِيْنَ ⑤

Inasemekana ya kuwa sura hii ilishuka kwa Mtume wakati alipokuwa akihama kutoka Makka kwenda Madina mahali paitwapo Jahfa (Ibni Abbas, Muhit). Wengine wanasema ni Aya 86 tu inayoeleza kurudi Makka kwa Mtume s.a.w. hali ameshinda ndiyo iliyoshuka mahali pale (Ibni Salaam , Muhit), na hii ndiyo inaonekana kuwa sawa.

Aya 2. *Taa Siin Miim.* Hizi ni herufi za mkato za sifa hizi za Mwenyezi Mungu: *Taa* ni *Taahir* (Anayetakasa), *Siin* ni *Samii'* (Asikiaye), *Miim* ni *'Aliim* (Ajuaye).

Aya 3. *Mubiin* "Kielezacho." neno hili maana yake pia ni "kipambanuacho." Mradi wa Aya hii ni kuwa Qur'an inaeleza na kupambanua baina ya haramu na halali, baina ya haki na uwongo, na pia inapambanua makosa yaliyoingizwa na watu katika Vitabu vya zamani.

Aya 4. Waaminio wanaelezwa katika sura hii habari zilizotokea baina ya Nabii Musa na Firauni ili ziwe mauidha kwa ajili yao.

Aya 5. *Akawafanya watu wa huko makundi-makundi.* Ni desturi inayojulikana toka siku nyingi ya kuwa wafalme, kwa kutaka raia wasiunganike juu ya jambo moja, wanawasaliti na wanakuwa makundi-makundi ili waweze kuwatawala wapendavyo. Basi haya ni mauidha kwa ajili ya Waislamu ya kuwa wasifanyiane uadui kwa sababu ya hitilafu ndogo ndogo, bali wadumu kila wakati katika umoja.

6. Na Twataka kuwafanyia hisani wale waliodhoofishwa katika ardhi na kuwafanya viongozi, na kuwafanya warithi.

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٦﴾

7. Na kuwapa nguvu ardhini; na kuwaonyesha katika hao Firauni na Hamana na majeshi yao yale waliyokuwa wakiyaogopa.

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ
وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٧﴾

8. Na Tulimfunulia mama wa Musa ya kwamba mnyonyeshe, na utakapomhofia, basi mtie mtoni, na usiogope wala usihuzunike, kwa hakika sisi Tutamrudisha kwako, na Tutamfanya miongoni mwa Mitume.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا خِفْتِ
عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۖ إِنَّا
رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٨﴾

9. Na familia ya Firauni ilimwokota wasijue ya kwamba atakuja kuwa adui na chanzo cha usumbufu kwao. Bila shaka Firauni na Hamana na majeshi yao walikuwa wenye hatia.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۗ
إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٩﴾

10. Na mkewe Firauni akasema: Kiburudisho cha macho kwangu na kwako; msimwue, huenda atatunufaisha, au tutampanga kuwa mwana, hali hawatambui.

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ ۖ لَا
تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠﴾

11. Na wasiwasi ukatoweka katika moyo wa mama yake Musa. Alikuwa karibu kudhihirisha utambulisho wake (Musa) kama Tusingalimuimarisha moyo wake ili awe miongoni mwa waaminio imara.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا ۖ إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي
بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١﴾

12. Na akamwambia dada yake (Musa): Mfuate. Basi yeye akamwangalia kwa mbali bila wao kujua.

وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ ۖ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾

Aya 6. Hapa Mwenyezi Mungu anawajulisha wale wanaodhoofishwa ya kuwa Yeye Mwenyewe hutaka kuwafanyia hisani na kuwainua kuwa viongozi.

13. Na Tulikwisha wafanya wanyonyeshaji wasiwe wanakubalika kwake; kwa hiyo (dada yake) akasema: Je niwaonyesheni watu wa nyumba ambao watamlea kwa ajili yenu na pia watakuwa wema kwake?

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٣﴾

14. Basi Tukamrudisha kwa mama yake ili macho yake yaburudike, wala asihuzunike na ajue ya kwamba ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli, lakini wengi wao hawajui.

فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ
أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾

FUNGU 2

15. Na (Musa) alipofika balehe yake na akastawi, Tukampa hukumu na elimu na hivi ndivyo Tuwalipavyo wafanyao wema.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا ۚ
وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥﴾

16. Na aliingia mjini wakati wenyeji wake walikuwa katika ghafla, na akakuta humo watu wawili wakipigana: huyu wa jamii yake na huyu wa adui zake. Ndipo Musa akampiga ngumi, na akammaliza. Akasema: Hii ni kwa tendo la Shetani; bila shaka yeye ni adui, mpotezaji dhahiri.

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا
فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَتِهِ
وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ ۖ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ
عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ ۖ
قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ ۖ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ ﴿١٦﴾

17. Akasema: Mola wangu! Bila shaka nimedhulumu nafsi yangu, basi Unisamehe; naye Akamsamehe. Kwa yakini Yeye ni Msamehevu, Mrehemevu.

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ ۚ
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٧﴾

Aya 16. *Hii ni kwa tendo la shetani;* yaani yule adui alipewa adhabu ile ya kupigwa kwa sababu ya tendo la kishetani alilomfanyia mwenziwe.

Aya 17. *Nimedhulumu nafsi yangu;* yaani sikukusudia kumwua mtu huyu, lakini amekufa na matata yatatokea na bila shaka nitaingia taabuni. *Neno ghofira tulilofasiri kusamehe*, kwa Kiarabu lina maana ya kufunika na kusitiri pia. Basi Nabii Musa aliomba amsitiri na ayafunike matata yasitokee kwa ajili ya kufa mtu yule, na Mungu akamsitiri.

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾

18. Akasema: Mola wangu, kwa sababu uumenineemesha, basi sitakuwa kabisa msaidizi wa wakosefu.

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ ۚ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٩﴾

19. Na aliianza siku yake mjini akitembea kwa kuogopa, kwa uangalifu; mara yule mtu aliyemwomba msaada jana alimwita tena ili amsaidie. Musa akamwambia bila shaka wewe ni mkosaji dhahiri.

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسَىٰ أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ ۖ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿٢٠﴾

20. Basi alipotaka kumkamata yeye aliye adui yao wote wawili, akasema: Ewe Musa, je, unataka kuniua kama ulivyomua mtu jana? Wewe hutaki ila kuwa jabari katika nchi wala hutaki kuwa miongoni mwa wasuluhishi.

وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَا مُوسَىٰ إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾

21. Na akaja mtu kutoka mwisho wa mji akipiga mbio, akasema: Ewe Musa! hakika wakubwa wanashauriana kukuua, basi uondoke; bila shaka mimi ni miongoni mwa wakutakiao wema.

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ ۖ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٢﴾

22. Basi (Musa) akatoka akiogopa, akiangalia, (na) akasema: Mola wangu, niokoe katika watu wadhalimu.

FUNGU 3

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٢٣﴾

23. Na alipoelekea upande wa Madiani, akasema: Asaa Mola wangu Ataniongoza njia iliyo sawa.

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ ۖ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا ۖ قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصْدِرَ الرِّعَاءُ ۖ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٤﴾

24. Na alipoyafikia maji ya Madiani akakuta kundi la watu wakinywesha, na akakuta nyuma yao wanawake wawili wakizuia (wanyama wao), akasema: Mna haja gani? Wote wawili wakasema: Hatunyweshi mpaka wachungaji warudishe (wanyama wao), na baba yetu ni mzee sana.

Aya 18. Hapa Nabii Musa anatoa shukurani Kwa Mwenyezi Mungu ya kuwa amemneemesha kwa sababu alimsaidia mtu aliyedhulumiwa, na sasa kila siku atawasaidia wanaodhulumiwa na hatawasaidia wakosefu.

25. Basi (Musa) akawanyweshea wanyama wao. Kisha akarudi kivulini na kusema: Ewe Mola wangu, mimi ni mhitaji wa heri yo yote Utakayoniteremshia.

فَسَقٰى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلّٰىٓ اِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ اِنِّىْ لِمَآ
اَنْزَلْتَ اِلَىَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيْرٌ ﴿٢٥﴾

26. Basi akamjia mmoja katika wale wawili akitembea kwa haya, akasema: Baba yangu anakuita ili akulipe ujira wa kutunyweshea. Basi alipomfikia na akamsimulia kisa chote, akasema: Usiogope, umekwisha okoka katika watu wadhalimu.

فَجَآءَتْهُ اِحْدٰىهُمَا تَمْشِىْ عَلَى اسْتِحْيَآءٍ قَالَتْ اِنَّ
اَبِىْ يَدْعُوْكَ لِيَجْزِيَكَ اَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا ؕ فَلَمَّا
جَآءَهٗ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ ۙ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ
مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٢٦﴾

27. Akasema mmoja wa wale wawili: Ewe baba yangu! mwajiri. Bila shaka mbora uwezaye kumwajiri ni ambaye mwenye nguvu, mwaminifu.

قَالَتْ اِحْدٰىهُمَا يٰۤاَبَتِ اسْتَاْجِرْهُ ۫ اِنَّ خَيْرَ مَنِ
اسْتَاْجَرْتَ الْقَوِىُّ الْاَمِيْنُ ﴿٢٧﴾

28. Akasema: Mimi nataka nikuoze mmojawapo katika binti zangu hawa kwa kunitumikia miaka minane; na kama ukitimiza kumi ni hiari yako, lakini mimi sitaki kukutaabisha: utanikuta insha-Alllah miongoni mwa watu wema.

قَالَ اِنِّىْۤ اُرِيْدُ اَنْ اُنْكِحَكَ اِحْدَى ابْنَتَىَّ هٰتَيْنِ
عَلٰٓى اَنْ تَاْجُرَنِىْ ثَمٰنِىَ حِجَجٍ ۚ فَاِنْ اَتْمَمْتَ عَشْرًا
فَمِنْ عِنْدِكَ ۚ وَمَاۤ اُرِيْدُ اَنْ اَشُقَّ عَلَيْكَ ؕ سَتَجِدُنِىْۤ
اِنْ شَآءَ اللّٰهُ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿٢٨﴾

29. Akasema (Musa: Mapatano) hayo yamekwisha kuwa baina yangu na baina yako; muda mmojapo nitakapomaliza, basi nisidhulumiwe; na Mwenyezi Mungu ni Shahidi juu ya hayo tunayosema.

قَالَ ذٰلِكَ بَيْنِىْ وَبَيْنَكَ ؕ اَيَّمَا الْاَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا
عُدْوَانَ عَلَىَّ ؕ وَاللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُوْلُ وَكِيْلٌ ﴿٢٩﴾ ع

FUNGU 4

30. Basi Musa alipotimiza muda, akasafiri pamoja na ahali zake, Akaona moto upande wa mlima. Akawaambia ahali zake: Ngojeni, hakika nimeona moto labda nitawaleteeni habari za huko au kijinga cha moto ili mwote.

فَلَمَّا قَضٰى مُوْسَى الْاَجَلَ وَسَارَ بِاَهْلِهٖۤ اٰنَسَ مِنْ
جَانِبِ الطُّوْرِ نَارًا ۚ قَالَ لِاَهْلِهِ امْكُثُوْۤا اِنِّىْۤ اٰنَسْتُ
نَارًا لَّعَلِّىْۤ اٰتِيْكُمْ مِّنْهَا بِخَبَرٍ اَوْ جَذْوَةٍ مِّنَ النَّارِ
لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُوْنَ ﴿٣٠﴾

Aya 27. *Mwaminifu.* Hapa uaminifu wa Nabii Musa unashuhudiwa na kijana wa kike, ingawa Musa alikuwa bado kijana tu.

31. Basi alipoufikia aliitwa kutoka upande wa kuume wa bonde, katika kiwanja kilichobarikiwa, kutoka mtini, ya kwamba ewe Musa, bila shaka Mimi, na si mwingine isipokuwa Mimi, Ndiye Mola wa walimwengu.

فَلَمَّآ أَتٰىهَا نُودِيَ مِن شٰطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبٰرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَن يّٰمُوسٰىٓ إِنِّيٓ أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعٰلَمِينَ ﴿٣١﴾

32. Na ya kwamba, tupa fimbo yako. Basi alipoiona ikicheza-cheza kama nyoka akageuka kurudi nyuma. Ewe Musa, njoo mbele na usiogope, kwa yakini wewe u miongoni mwa waliosalimika.

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۚ فَلَمَّا رَاٰهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَآنٌّ وَلّٰى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ ۚ يٰمُوسٰىٓ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ ۖ إِنَّكَ مِنَ الْاٰمِنِينَ ﴿٣٢﴾

33. Ingiza mkono wako kifuani mwako utatoka mweupe pasipo ubaya, na uvutie mkono wako kwako kutuliza hofu! Basi hizi zitakuwa dalili mbili zitokazo kwa Mola wako kwa ajili ya Firauni na wakuu wake; bila shaka hao ni watu waasi.

اسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوٓءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذٰنِكَ بُرْهٰنَانِ مِن رَّبِّكَ إِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَإِيْهِ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فٰسِقِينَ ﴿٣٣﴾

34. (Musa) akasema: Mola wangu, hakika mimi nilimwua mtu kati yao, kwa hiyo naogopa wataniua.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَن يَقْتُلُونِ ﴿٣٤﴾

35. Na ndugu yangu Harun ni fasihi zaidi kuliko mimi kwa usemi, basi Umtume pamoja nami awe msaidizi, kunisadikisha; hakika mimi naogopa ya kwamba watanikadhibisha.

وَأَخِي هٰرُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِيٓ ۖ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿٣٥﴾

36. (Mwenyezi Mungu) Akasema: Karibuni Tutautia nguvu mkono wako kwa ndugu yako, na Tutawapeni ushindi hata hawatawafikieni - kwa sababu ya Ishara Zetu ninyi na watakaowafuateni mtashinda.

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا ۚ بِاٰيٰتِنَآ ۚ أَنتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغٰلِبُونَ ﴿٣٦﴾

37. Basi alipowafikia Musa na Ishara Zetu waziwazi, wakasema: Siyo haya ila ni uchawi uliotungwa, wala hatukuyasikia haya kwa baba zetu wa zamani.

فَلَمَّا جَآءَهُم مُّوسٰى بِاٰيٰتِنَا بَيِّنٰتٍ قَالُوا مَا هٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِيٓ اٰبَآئِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٣٧﴾

38. Na Musa akasema: Mola wangu ndiye Amjuaye sana yule ajaye na mwongozo kutoka Kwake, na yule atakayekuwa na mwisho wa makao (mema); hakika wadhalimu hawatafaulu.

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَن جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِندِهِ وَمَن تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ ۖ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na Firauni akasema: Enyi wakuu! Simjui kwa ajili yenu mungu asiyekuwa mimi. Basi ewe Hamana, niwashie moto juu ya udongo, na unijengee mnara ili nimchungulie Mungu wa Musa, na kwa yakini namdhani kuwa yu katika waongo.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَل لِّي صَرْحًا لَّعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَىٰ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na alijivuna yeye na majeshi yake katika nchi pasipokuwa na haki na walidhani ya kwamba hawatarudishwa Kwetu.

وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

41. Basi Tukamshika yeye na majeshi yake na Tukawatupa baharini, basi angalia ulikuwaje mwisho wa wadhalimu.

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ ۖ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

42. Na Tukawafanya viongozi waitao kwenye Moto, na siku ya Kiyama hawatasaidiwa.

وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ ﴿٤٢﴾

43. Na Tukawafuatishia laana katika dunia hii, na siku ya Kiyama wao watakuwa miongoni mwa wenye hali mbaya.

وَأَتْبَعْنَاهُمْ فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُم مِّنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٣﴾ ع

FUNGU 5

44. Na bila shaka Tulimpa Musa Kitabu baada ya kuviangamiza vizazi vya kwanza, kiwaangazie watu na kiwe mwongozo na rehema, ili wapate kudhukuru.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِن بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

Aya 39. *Unijengee mnara.* Maneno haya Firauni aliyasema kwa kebehi.

45. Na hukuwa upande wa magharibi Tulipompelekea Musa amri wala hukuwa miongoni mwa walioshuhudia.

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَى
الْأَمْرَ وَمَا كُنتَ مِنَ الشَّٰهِدِينَ ﴿٤٥﴾

46. Walakini Sisi Tuliumba vizazi na umri ukawa mrefu juu yao, wala hukuwa mkazi pamoja na watu wa Madiani, kuwasomea Aya Zetu, walakini Sisi Tulikuwa Tuwapelekeao (Mitume).

وَلَٰكِنَّآ أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ۚ وَمَا
كُنتَ ثَاوِيًا فِىٓ أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِنَا
وَلَٰكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٦﴾

47. Wala hukuwa upande wa mlima Tuliponadi, lakini (kutumwa kwako) ni rehema ya Mola wako, ili uwaonye watu wasiofikiwa na mwonyaji kabla yako, huenda watakumbuka.

وَمَا كُنتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَٰكِن رَّحْمَةً
مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّآ أَتَىٰهُم مِّن نَّذِيرٍ
مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٧﴾

48. Na kwa nini msiba unapowafikia kutokana na vitendo vyao wenyewe hawasemi: Mola wetu, kwa nini Hukutuletea Mtume Wako ili tuweze kuzifuata Aya Zako na kuwa miongoni mwa walioamini?

وَلَوْلَآ أَن تُصِيبَهُم مُّصِيبَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَآ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ
وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٨﴾

49. Lakini ilipowafikia haki kutoka Kwetu, wakasema: Mbona hukupewa kama yale aliyopewa Musa? Je, hawakuyakataa yale aliyopewa Musa zamani? Walisema: Ni wachawi wawili wanaosaidiana; na wakasema: Hakika sisi wote tunawakataa.

فَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا لَوْلَآ أُوتِىَ
مِثْلَ مَآ أُوتِىَ مُوسَىٰٓ ۚ أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَآ أُوتِىَ مُوسَىٰ
مِن قَبْلُ ۖ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَٰهَرَا وَقَالُوٓا إِنَّا بِكُلٍّ
كَٰفِرُونَ ﴿٤٩﴾

Aya 48. Jibu la swali hili ni lenye kuashiriwa, na sababu inayowafanya wao wasiweze kumlaumu Mwenyezi Mungu ni hii ya kwamba mara kwa mara Mwenyezi Mungu Huleta waonyaji kwa watu kabla ya kuwaadhibu kwa ajili ya vitendo vyao vibaya. Tazama sura ya 6 aya ya 132.

Aya 49. Miongoni mwa wapinzani wakuu watatu wa Islam - Wayahudi, Wakristo na waabudu sanamu - Wayahudi ndio wanaozungumziwa katika aya hii. Kauli hii ingeweza kutolewa na Wayahudi tu. Qur'an Tukufu inaposema kwamba waliyakataa yale aliyopewa Musa hapo zamani, haingekuwa na maana kwamba watu wa zama za Mtukufu Mtume wa Islam walimkataa Musa.

Ile sehemu ya aya yenye maneno *inna bikulliin kaafiruun* (tunawakataa wote) ina maana pia kwamba 'tunawakataa wale wote wanaokuja kwa jina la Mwenyezi Mungu na kile kinachoitwa Ishara'. Hii inaonyesha kwa mkazo zaidi maradhi waliyonayo wote wale wanaomkataa Mtume wa zama zao.

50. Sema: Basi leteni Kitabu kitokacho kwa Mwenyezi Mungu ambacho kina mwongozo ulio bora kuliko hivi viwili - Taurati na Qur'an - ili nikifuate kama ninyi ni wakweli.

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِندِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعْهُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٠﴾

51. Lakini kama hawakukujibu, basi jua ya kuwa wanajifuatia tu matamanio yao; na ni nani mpotevu zaidi kuliko yule anayejifuatia matamanio yake pasipo mwongozo utokao kwa Mwenyezi Mungu? Bila shaka Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ ۚ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

FUNGU 6

52. Na kwa yakini Tuliwafululizia kauli ili wapate kudhukuru.

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٢﴾

53. Wale Tuliowapa Kitabu kabla ya (Qur'an) hii wao wanaiamini.

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِن قَبْلِهِ هُم بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na wanaposomewa, husema: Tunaiamini, bila shaka hii ni haki itokayo kwa Mola wetu; kwa yakini kabla ya haya tulikuwa wajisalimishao.

وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٤﴾

55. Hao ndio watakaopewa ujira wao mara mbili kwa kuwa walisubiri; nao huondoa ubaya kwa wema, na hutoa katika yale Tuliyowapa.

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٥٥﴾

56. Na wanaposikia upuuzi hujitenga nao na husema: vitendo vyetu vitakuwa kwa ajili yetu na vitendo vyenu vitakuwa kwa ajili yenu, amani juu yenu, sisi hatuwataki wajinga.

وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ ﴿٥٦﴾

57. Kwa hakika wewe huwezi kumwongoza umpendaye, walakini

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن

Aya 57. Inasimuliwa ya kwamba baba mdogo wa Mtume *s.a.w.* bwana Abu Talib, alipokuwa mgonjwa karibu kufa, Mtume *s.a.w.* alimbashiria na kumtaka aamini Mwenyezi Mungu. Lakini Abu Jahal alikuwa pale na akamkataza na kumwambia asiache dini ya baba zake. Basi

Mwenyezi Mungu Humwongoza Amtakaye, naye ndiye Awajuaye sana waongokao.

يَشَآءُ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58. Na wakasema: Kama tukifuata mwongozo pamoja nawe tutanyakuliwa kutoka nchi yetu. Je, Hatukuwakalisha mahali patakatifu na pa amani, yanakovutiwa matunda ya kila aina kuwa riziki itokayo Kwetu? Lakini wengi wao hawajui.

وَقَالُوٓا۟ إِن نَّتَّبِعِ ٱلْهُدَىٰ مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ أَرْضِنَآ ۚ
أَوَلَمْ نُمَكِّن لَّهُمْ حَرَمًا ءَامِنًا يُجْبَىٰٓ إِلَيْهِ ثَمَرَٰتُ
كُلِّ شَىْءٍ رِّزْقًا مِّن لَّدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٨﴾

59. Na Tumeingamiza miji mingapi iliyojifaharisha juu ya maisha yao! Hayo ni maskani yao yasiyokaliwa baada yao ila kidogo, na Sisi Tulikuwa Warithi.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍۭ بَطِرَتْ مَعِيشَتَهَا ۖ فَتِلْكَ
مَسَٰكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَن مِّنۢ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا ۖ وَ
كُنَّا نَحْنُ ٱلْوَٰرِثِينَ ﴿٥٩﴾

60. Na Mola wako Haangamizi mji mpaka Ampeleke Mtume katika mji wao mkuu, awasomee Aya Zetu; wala Hatuiangamizi miji mpaka watu wake wamekuwa wadhalimu.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ ٱلْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِىٓ أُمِّهَا
رَسُولًا يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِنَا ۚ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِى ٱلْقُرَىٰٓ
إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَٰلِمُونَ ﴿٦٠﴾

61. Na cho chote mlichopewa, basi ni matumizi kwa maisha ya dunia na mapambo yake tu; lakini kilichoko kwa Mwenyezi Mungu ni bora na kitabaki; basi je, hamfahamu?

وَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَىْءٍ فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَ
زِينَتُهَا ۚ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾ ۞

FUNGU 7

62. Je, mtu yule Tulimwahidi ahadi nzuri tena atakayeipata, anaweza kuwa sawa na yule Tuliyemnufaisha kwa

أَفَمَن وَعَدْنَٰهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَٰقِيهِ كَمَن مَّتَّعْنَٰهُ

Bwana Abu Talib alikufa bila kuamini. Mtume s.a.w. alisikitika sana juu ya kutoamini kwake, na Mwenyezi Mungu aliteremsha Aya hii; hapo Mtume s.a.w. akapata kutulia.

Aya 61. Watu wanaoangukia anasa za dunia ingekuwa vema kwao kama wangekumbuka ya kuwa vitu vilivyoko kwa Mwenyezi Mungu ni bora zaidi kuliko hivi na watakaovipewa ni wale tu wanaoamini na kutenda wema.

Aya 62. Mambo yote ya dunia yanaendelea juu ya ahadi na nia safi. Tabia ya mwanadamu hufurahi anapopata ahadi kwa mtu mkubwa, mwaminifu. Hata inakuwa juu ya ahadi mambo

مَتَاعَ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ٦٢

manufaa ya maisha ya dunia, kisha siku ya Kiyama awe miongoni mwa waliohudhurishwa?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ٦٣

63. Na siku Atakapowaita. Atasema: Wako wapi washirika Wangu ambao mlikuwa mkiwadai?

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هٰٓؤُلَآءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا ۚ أَغْوَيْنٰهُمْ كَمَا غَوَيْنَا ۚ تَبَرَّأْنَآ إِلَيْكَ ۖ مَا كَانُوٓا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ٦٤

64. Watasema: wale iliyothibitika juu yao kauli: Mola wetu! hawa ndio Tuliowapoteza; tuliwapoteza kama tulivyopotea; tunajiepusha nao mbele Yako: hawakuwa wakituabudu sisi.

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَآءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ ۚ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ٦٥

65. Na itasemwa: Waiteni washirika wenu. Basi watawaita lakini hawatawajibu, na wataiona adhabu; laiti wangalikuwa wenye kuongoka!

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَآ أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ٦٦

66. Na siku atakayowaita na Atasema: Je, mliwajibu nini Mitume?

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنۢبَآءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَآءَلُونَ ٦٧

67. Basi zitawapotea siku hiyo habari, nao hawataulizana.

فَأَمَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صٰلِحًا فَعَسٰىٓ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ٦٨

68. Basi ama aliyetubia na akaamini na akafanya vitendo vizuri, ni karibu atakuwa miongoni mwa wapatao ufaulu.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ ۗ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ ۚ سُبْحٰنَ اللَّهِ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٩

69. Na Mola wako Huumba Atakavyo na Huchagua: kwao hakuna hiari: Mwenyezi Mungu Ameepukana na upungufu, na Yu juu kabisa kuliko wale wawashirikishao naye.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ٧٠

70. Na Mola wako Anayajua yanayoficha vifua vyao na wanayoyadhihirisha.

وَهُوَ اللَّهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولٰى وَالْآخِرَةِ ۖ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٧١

71. Naye ndiye Mwenyezi Mungu, hakuna aabudiwaye ila Yeye! Sifa zote njema - mwanzoni na mwishoni - ni Zake tu. Na hukumu pia ni Kwake, nanyi mtarudishwa Kwake.

---

mengi yanaendelea duniani. Je, siyo furaha ya ajabu kabisa inapokuwa ahadi njema imetolewa na Mwenyezi Mungu ambaye ni Mfalme wa wafalme.

72. Sema: Niambieni, kama Mwenyezi Mungu Akiufanya usiku uwakalieni moja kwa moja mpaka siku ya Kiyama, ni mungu gani asiyekuwa Mwenyezi Mungu atakayewaleteeni anga? Basi je, hamsikii?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا
إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ ۖ
أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧٢﴾

73. Sema: Niambieni, kama Mwenyezi Mungu Akiufanya mchana uwakalieni moja kwa moja mpaka siku ya Kiyama, ni mungu gani asiyekuwa Mwenyezi Mungu atakayewaleteeni usiku, mnaostarehe humo? Basi je, hamwoni?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا
إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ
تَسْكُنُونَ فِيهِ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na kwa rehema Zake Amewafanyieni usiku na mchana ili mtulie humo na mtafute fadhili Zake na ili mpate kushukuru.

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا
فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75. Na siku Atakayowaita na kusema: Wako wapi washirika Wangu ambao mlikuwa mkidai?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٧٥﴾

76. Na Tutatoa katika kila uamti shahidi na Tutasema: Leteni dalili zenu; ndipo watajua ya kwamba kweli ina Mungu na yatawapotea yale waliyokuwa wakiyazusha.

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ
فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٦﴾ ع

FUNGU 8

77. Hakika Karuni alikuwa katika watu wa Musa lakini alikuwa akiwafanyia mambo kama afanyavyo mdhalimu. Na Tulimpa hazina kwa wingi sana kiasi kwamba funguo zake zingewalemea kundi la watu wenye

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ ۖ وَآتَيْنَاهُ
مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي
الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ

Aya 77. Mara nyingi mali humtia mtu kiburi na majivuno makubwa na kuwadharau watu; hata mali inamshawishi mtu kuendesha maovu ya namna nyingi na kuipinga haki na kuwaadui waaminio. Mali ya namna hii si mali ila ni balaa kwa ajili ya mwenye nayo. Kama vile Karuni, alipojivuna kwa mali zake asitake kuwasaidia wenye haki ya kusaidiwa basi Mwenyezi Mungu aliiangamiza mali yake. Lakini mali inapotumiwa kwa njia nzuri inakuwa baraka kubwa kwa mwenye nayo.

الْفَرِحِينَ ﴿٧٧﴾

nguvu. Walipomwambia watu wake: Usijigambe, hakika Mwenyezi Mungu Hawapendi wanaojigamba.

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٨﴾

78. Na ufuate katika yale Aliyokupa Mwenyezi Mungu makao ya Akhera, wala usisahau sehemu yako ya dunia, na ufanye vema kama Mwenyezi Mungu Alivyokufanyia wema, wala usitafute kufanya ufisadi katika nchi; bila shaka Mwenyezi Mungu Hawapendi wafisadi.

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ۚ أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا ۚ وَلَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٩﴾

79. Akasema: Hakika nimepewa kwa sababu ya elimu niliyonayo. Je, hakujua ya kwamba Mwenyezi Mungu Ameviangamiza kabla yake vizazi vingi waliokuwa wenye nguvu zaidi kuliko yeye na wenye mkusanyo mwingi zaidi? Na wakosefu hawataulizwa kwa makosa yao.

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ ۖ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٨٠﴾

80. Basi akawatokea watu wake katika pambo lake. Wakasema wale wanaotaka maisha ya dunia: Laiti tungalipata kama alivyopewa Karuni; hakika yeye ni mwenye bahati kubwa.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ۚ وَلَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ﴿٨١﴾

81. Na wakasema wale waliopewa elimu: Ole wenu! Malipo ya Mwenyezi Mungu ni mazuri kwa yule anayeamini na kufanya vitendo vizuri, wala hatayapewa isipokuwa wafanyao subira.

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِينَ ﴿٨٢﴾

82. Basi Tukaifanya ardhi immeze yeye pamoja na nyumba yake; na hakuwa na kundi la kumsaidia dhidi ya Mwenyezi Mungu, na wala hakuwa miongoni mwa wale ambao wangeweza kuishinda amri ya Mwenyezi Mungu.

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ ۖ

83. Na wakaanza kusema wale waliotamani cheo chake jana: E-e-e (kweli) Mwenyezi Mungu Humzidishia riziki Amtakaye miongoni mwa

watumishi Wake na Hudhikisha; Asingetufanyia hisani Mwenyezi Mungu bila shaka Angetudidimiza. Oh! wasioshukuru hawastawi.

لَوْلَا أَن مَّنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا ۖ وَيْكَأَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٢﴾

FUNGU 9

84. Hiyo nyumba ya Akhera Tutaifanyia wale wasiotaka kujitukuza ardhini wala ufisadi, na mwisho (mwema) ni kwa wacha-Mungu.

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾

85. Atakayefanya wema atapata bora kuliko huo, na atakayefanya ubaya, basi hawatalipwa wale wafanyao ubaya ila yale waliyokuwa wakiyafanya.

مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

86. Hakika Yeye Aliyekufaridhisha Qur'an kwa yakini Atakurudisha mahali pa kurejea! Sema: Mola wangu ndiye Amjuaye sana ajaye na mwongozo naye aliyomo katika upotevu dhahiri.

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ۚ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ مَن جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾

87. Nawe hukuwa unatumai ya kwamba utapelekewa Kitabu; lakini ni rehema ya Mola wako; basi usiwe msaidizi wa makafiri.

وَمَا كُنتَ تَرْجُو أَن يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾

88. Wala wasikuzuie katika Aya za Mwenyezi Mungu baada ya kufunuliwa kwako, na uwaite (watu) kwa Mola wako, wala usiwe miongoni mwa washirikina.

وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ ۖ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾

89. Wala usimwite pamoja na Mwenyezi Mungu, mungu mwingine; hakuna aabudiwaye ila Yeye; kila kitu kitaangamia isipokuwa Yeye; hukumu i Kwake na Kwake mtarejeshwa.

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۘ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۚ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

Aya 86. *Ma'aad,* Mahali pa kurejea," Aya hii ilishuka wakati Mtume *s.a.w.* anatoka Makka nayo ni bishara iliyotimia sawasawa, kwani Mtume baada ya kutoka Makka kwenda Madina baadaye alirudi Makka katika hali ya ushindi pamoja na watakatifu elfu kumi.

سُوْرَةُ الْعَنْكَبُوْتِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّ سَبْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

29. SURA AL-'ANKABUUT

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 7 na Aya 70 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Mimi ni Mwenyezi Mungu Njiaye sana.

الٓمّٓ ﴿٢﴾

3. Je, watu wanadhani wataachwa waseme tumeamini, nao wasijaribiwe?

اَحَسِبَ النَّاسُ اَنْ يُّتْرَكُوْٓا اَنْ يَّقُوْلُوْٓا اٰمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُوْنَ ﴿٣﴾

4. Na bila shaka Tuliwajaribu wale waliokuwa kabla yao, na kwa yakini Mwenyezi Mungu Atawatambulisha wale wasemao kweli na Atawatambulisha wale wasemao uwongo.

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكٰذِبِيْنَ ﴿٤﴾

5. Je, wanadhania wale wafanyao maovu kwamba watatuepuka? Ni mabaya wanayohukumu.

اَمْ حَسِبَ الَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ السَّيِّاٰتِ اَنْ يَّسْبِقُوْنَا ؕ سَآءَ مَا يَحْكُمُوْنَ ﴿٥﴾

6. Mwenye kutumaini kukutana na Mwenyezi Mungu, basi hakika ajali ya Mwenyezi Mungu ndiyo ifikayo; naye ni Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

مَنْ كَانَ يَرْجُوْا لِقَآءَ اللّٰهِ فَاِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ لَاٰتٍ ؕ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٦﴾

Sura hii imeitwa *Buibui* kwa sababu itikadi za uwongo na za ushirikina zimefananishwa na utando wa buibui katika sura hii Aya ya 42.

Aya 2. *Alif Laam* Miim (Tazama sura 2:2).

Aya 3. Mwenyezi Mungu hatosheki na imani ya mdomo tu. "Tumeamini." Bali hutaka atambulishe kwa kumjaribu mtu namna nyingi kuwa je ameamini kweli au ni maneno tu?

Inasimuliwa ya kwamba alikuwako Yahudi mmoja jina lake Abul Kheri. Alikuwa mtu mwaminifu anayemwamini Mungu mmoja. Siku moja alipita karibu na msikiti akamsikia mtoto anasoma Aya hii; *Aliif Laam Miim. Je watu wanadhani wataachwa waseme, Tumeamini, nao wasijaribiwe?* Mara Yahudi yule alianza kulia, akasogea na akaegemea ukuta wa msikiti na akalia sana. Usiku alipolala alimwona Mtume s.a.w. katika ndoto anamwambia; "Ee Abul Kheri: Mimi nastaajabu sana. Mtu mwenye elimu kama wewe hunikubali na kuingia katika dini ya Kiislamu?" Alipoamka Abul Kheri alitangaza ya kuwa yeye ameingia dini ya Kiislamu.

7. Na anayejitahidi, basi bila shaka hujitahidi kwa ajili ya nafsi yake; kwa hakika Mwenyezi Mungu si mhitaji kwa walimwengu.

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧﴾

8. Na walioamini na kufanya vitendo vizuri, kwa yakini Tutawaondolea maovu yao, na Tutawalipa mema ya yale waliyokuwa wakiyafanya.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

9. Na Tumemwusia mwanadamu (afanye) wema kwa wazazi wake; na kama wakikushurutisha kunishirikisha na yale usiyo na elimu nayo, basi usiwatii; Kwangu ni marudio yenu, basi Nitawaambieni mliyokuwa mkiyatenda.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا ۖ وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

10. Na walioamini na wakafanya vitendo vizuri bila shaka Tutawaingiza katika watu wema.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾

11. Na katika watu yuko anayesema: Tumemwamini Mwenyezi Mungu, lakini anapoudhiwa katika (njia ya) Mwenyezi Mungu huifanya fitina ya watu kama ni adhabu ya Mwenyezi Mungu; na kama ukifika msaada kutoka kwa Mola wako kwa yakini husema: Bila shaka sisi tulikuwa pamoja nanyi. Je, Mwenyezi Mungu hajui yaliyomo vifuani mwa walimwengu?

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ ۚ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴿١١﴾

12. Na hakika Mwenyezi Mungu Atawatambulisha wale walioamini, na hakika Atawatambulisha wanafiki.

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴿١٢﴾

13. Na waliokufuru walisema kuwaambia walioamini: Fuateni njia yetu nasi tutayabeba makosa yenu; lakini hawataweza kubeba katika makosa yao cho chote; hakika wao ni waongo tu.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ ۖ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾

Aya 9. Mwenyezi Mungu anataka watu wawatii wazazi wao na wawaheshimu. Lakini kama wazazi watajiingiza katika mambo ya dini na kutaka kumkataza mtoto wao katika haki, basi hapo hakuna haki kuwatii, bali ni lazima kukataa maneno yao, maana Mwumba ana haki zaidi ya kutiiwa kuliko wao.

14. Bali kwa hakika watabeba mizigo yao na pia mizigo mingine isiyokuwa yao, na kwa yakini wataulizwa siku ya Kiyama juu ya yale aliyokuwa wakiyazua.

وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٤﴾ ع

FUNGU 2

15. Na bila shaka Tulimtuma Nuhu kwa watu wake na akakaa kati yao miaka elfu kasoro miaka hamsini; basi tufani likawashika hali walikuwa wadhalimu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

16. Na Tukamwokoa yeye na watu wa (katika) safina, na Tukaifanya (iwe) Ishara kwa walimwengu.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

17. Na Ibrahimu alipowaambia watu wake: Mwabuduni Mwenyezi Mungu na Mcheni; hayo ni heri kwenu ikiwa mnajua.

وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

18. Hakika ninyi mnayaabudu masanamu kinyume cha Mwenyezi Mungu, na mnatengeneza uwongo; bila shaka wale mnaowaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu wao hawawashikieni riziki, kwahiyo tafuteni riziki kwa Mwenyezi Mungu, na Mwabuduni na Mshukuruni, Kwake mtarejeshwa.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٨﴾

19. Na kama mkikadhibisha, basi wamekwisha kadhibisha watu wa kabla yenu. Na si juu ya Mtume ila kufikisha (ujumbe) waziwazi.

وَإِن تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٩﴾

20. Je, hawaoni jinsi Mwenyezi Mungu Aanzishavyo kiumbe kisha Anakirudisha mara ya pili? Hakika hayo kwa Mwenyezi Mungu ni rahisi.

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٠﴾

Aya 14. *Na mizigo mingine.* Hii mizigo mingine kwa hakika ni mizigo yao wenyewe, maana wao wamewapoteza watu lazima wapate dhambi za kuwapoteza huko. Siyo maana yake kuwa watabebeshwa dhambi za watu wengine, kama wasemavyo Wakristo kuwa Yesu alichukua dhambi za wakosefu na akaadhibiwa badala yao.

21. Sema: Tembeeni katika ardhi na tazameni jinsi Alivyoanzisha kuumba, kisha Mwenyezi Mungu Atafanya lingine hapo baadaye. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya vitu vyote.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢١﴾

22. Humwadhibu Amtakaye na Humrehemu Amtakaye, na mtageuziwa Kwake.

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ ۖ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na ninyi hamwezi kumdhoofisha ardhini wala mbinguni, nanyi hamna mlinzi wala msaidizi kinyume cha Mwenyezi Mungu.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۖ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٣﴾

FUNGU 3

24. Na wale waliozikataa Aya za Mwenyezi Mungu na mkutano Wake, hao ndio wenye kukata tamaa na rehema Yangu, na hao ndio watakaopata adhabu iumizayo.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٤﴾

25. Basi halikuwa jawabu la watu wake ila kusema: Mwueni au mchomeni. Lakini Mwenyezi Mungu Akamwokoa katika moto. Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa watu weye kuamini.

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٥﴾

26. Na alisema: Hakika ninyi mmeshika masanamu badala ya Mwenyezi Mungu kwa kupendana baina yenu katika maisha ya dunia, lakini siku ya

وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ

Aya 21. Tukio hilo hilo limewasilishwa katika aya nyingine inayofanana na hii, aya ya 48 ya Suuratun Najm, kukiwako na badiliko dogo katika uchaguzi wa neno. Badala ya *aakhirah* neno linalotumika katika aya ile ni *ukhraa*. *Aakhir* laweza kutafsiriwa kwa maana ya baadaye na *ukhraa* lina maana ya nyingine. Kwa hiyo ni dhahiri kwamba maneno *ukhraa* na *aakhir* yanapochanganywa yatakuwa na maana ya aina nyingine ya umbo katika siku za baadaye.

Aya 26. Kwa kweli watu hudumu na mambo ya mila kama kuabudu masanamu na kutambikia mizimu kwa sababu ya kupendana na kutaka kuridhishana. Basi wanaonywa hapa ya kuwa mwenendo huu utawaletea taabu na adhabu mbele ya Mwenyezi Mungu. Wanachotakiwa ni kwamba wamtangulize Mwenyezi Mungu kuliko vitu vyote.

Kiyama mtakataana wenyewe kwa wenyewe na mtalaaniana ninyi kwa ninyi, na makao yenu yatakuwa Motoni; na hamtapata wasaidizi wo wote.

بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَّيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَّمَاْوٰىكُمُ
النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ نّٰصِرِيْنَ ﴿٢٦﴾

27. Basi Luti akamwamini. Na (Ibrahimu) akasema: Hakika mimi nahamia kwa Mola wangu, bila shaka yeye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

فَاٰمَنَ لَهٗ لُوْطٌ ۘ وَقَالَ اِنِّيْ مُهَاجِرٌ اِلٰى رَبِّيْ ؕ اِنَّهٗ
هُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿٢٧﴾

28. Na Tulimpa Isihaka na Yakubu, na Tukauweka katika kizazi chake Unabii na Kitabu, na Tukampa ujira wake katika dunia; naye katika Akhera kwa yakini atakuwa miongoni mwa watu wema.

وَوَهَبْنَا لَهٗۤ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَجَعَلْنَا فِيْ ذُرِّيَّتِهِ
النُّبُوَّةَ وَالْكِتٰبَ وَاٰتَيْنٰهُ اَجْرَهٗ فِى الدُّنْيَا ۚ وَاِنَّهٗ فِى
الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿٢٨﴾

29. Na Luti alipowaambia watu wake: Bila shaka ninyi mnafanya uovu (ambao) hakuna aliyewatangulieni kwa (uovu) huo katika walimwengu.

وَلُوْطًا اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖۤ اِنَّكُمْ لَتَاْتُوْنَ الْفَاحِشَةَ ۫ مَا
سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ اَحَدٍ مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٢٩﴾

30. Je, mnafika kwa wanaume, na mnaikata njia, na mnafanya maovu katika makusanyiko yenu? Basi halikuwa jawabu la watu wake ila kusema: Utuletee adhabu ya Mwenyezi Mungu ikiwa u miongoni mwa wasemao kweli!

اَئِنَّكُمْ لَتَاْتُوْنَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُوْنَ السَّبِيْلَ ۙ۬ وَ
تَاْتُوْنَ فِيْ نَادِيْكُمُ الْمُنْكَرَ ؕ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهٖۤ
اِلَّاۤ اَنْ قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتَ مِنَ
الصّٰدِقِيْنَ ﴿٣٠﴾

31. Akasema: Mola wangu, Unisaidie juu ya watu wafisadi.

قَالَ رَبِّ انْصُرْنِيْ عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿٣١﴾

FUNGU 4

32. Na Wajumbe Wetu walipomjia Ibrahimu na habari njema, wakasema: Bila shaka tutawaangamiza wenyeji wa mji huu; hakika wenyeji wake wamekuwa wadhalimu.

وَلَمَّا جَآءَتْ رُسُلُنَاۤ اِبْرٰهِيْمَ بِالْبُشْرٰى ۙ قَالُوْۤا اِنَّا
مُهْلِكُوْۤا اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ ۚ اِنَّ اَهْلَهَا كَانُوْا
ظٰلِمِيْنَ ﴿٣٢﴾

33. Akasema: Hakika humo yumo Luti. Wakasema: Sisi tunajua sana aliyomo humo, kwa yakini tutamwokoa yeye na ahali zake ila mkewe aliye miongoni mwa wakaao nyuma.

قَالَ اِنَّ فِيْهَا لُوْطًا ؕ قَالُوْا نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَنْ فِيْهَا ٝ
لَنُنَجِّيَنَّهٗ وَاَهْلَهٗۤ اِلَّا امْرَاَتَهٗ ۗ كَانَتْ مِنَ
الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٣﴾

34. Na wajumbe Wetu walipomfikia Luti, aliwahuzunikia, na moyo wake ulipata dhiki kwa ajili yao, nao wakasema: Usiogope wala usihuzunike, bila shaka sisi tutakuokoa wewe na ahali zako ila mke wako aliye miongoni mwa wakaao nyuma.

وَلَمَّآ اَنْ جَآءَتْ رُسُلُنَا لُوْطًا سِيْٓءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ
ذَرْعًا وَّقَالُوْا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ اِنَّا مُنَجُّوْكَ وَاَهْلَكَ
اِلَّا امْرَاَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٣٣﴾

35. Kwa yakini sisi tutateremsha juu ya wenyeji wa mji huu adhabu kutoka mbinguni kwa sababu walikuwa wakiasi.

اِنَّا مُنْزِلُوْنَ عَلٰٓى اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَآءِ
بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿٣٤﴾

36. Na bila shaka Tumeacha katika huo Ishara wazi kwa watu wanaofahamu.

وَلَقَدْ تَّرَكْنَا مِنْهَآ اٰيَةًۢ بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ﴿٣٥﴾

37. Na kwa Madiani (Tulimtuma) ndugu yao Shuaibu, naye akasema: Enyi watu wangu, Mwabuduni Mwenyezi Mungu na itarajini siku ya Akhera wala msitembee katika ardhi mkifisidi.

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۙ فَقَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ
وَارْجُوا الْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿٣٦﴾

38. Lakini wakamkadhibisha, basi likawashika tetemeko la nchi na wakawa ndani ya nyumba zao wenye kuanguka kifudifudi.

فَكَذَّبُوْهُ فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاَصْبَحُوْا فِىْ دَارِهِمْ
جٰثِمِيْنَ ﴿٣٧﴾

39. Na pia Waadi na Wathamudi. Na hakika maskani zao zimewabainikieni; na Shetani aliwapambia vitendo vyao, na hivyo basi akawageuza kando kutoka katika njia ingawa walikuwa na uwezo wa kuitambua haki.

وَعَادًا وَّثَمُوْدَا۠ وَقَدْ تَّبَيَّنَ لَكُمْ مِّنْ مَّسٰكِنِهِمْ ۗ وَزَيَّنَ
لَهُمُ الشَّيْطٰنُ اَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيْلِ وَ
كَانُوْا مُسْتَبْصِرِيْنَ ۙ ﴿٣٨﴾

40. Na (vile vile) Karuni, na Firauni na Hamana; na hakika aliwafikia Musa na Ishara waziwazi, lakini walijivuna katika ardhi, wala hawakuwa wenye kupita mbele.

وَقَارُوْنَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامٰنَ ۗ وَلَقَدْ جَآءَهُمْ مُّوْسٰى
بِالْبَيِّنٰتِ فَاسْتَكْبَرُوْا فِى الْاَرْضِ وَمَا كَانُوْا سٰبِقِيْنَ ۚۖ ﴿٣٩﴾

41. Basi kila mmoja Tulimkamata kwa sababu ya dhambi yake: miongoni mwao yuko Tuliyempelekea kimbunga cha changarawe; na miongoni mwao yuko iliyemshika ngurumo; na miongoni mwao yuko Tuliyemdidimiza ardhini; na

فَكُلًّا اَخَذْنَا بِذَنْۢبِهٖ ۚ فَمِنْهُمْ مَّنْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا ۚ
وَمِنْهُمْ مَّنْ اَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا
بِهِ الْاَرْضَ ۚ وَمِنْهُمْ مَّنْ اَغْرَقْنَا ۚ وَمَا كَانَ اللّٰهُ

لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوٓا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤١﴾

miongoni mwao yuko Tuliyemtotesha. Na Hakuwa Mwenyezi Mungu wa kuwadhulumu, walakini walikuwa wakijidhulumu wenyewe.

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَآءَ كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا ۖ وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنكَبُوتِ ۖ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾

42. Mfano wa wale waliofanya marafiki kinyume cha Mwenyezi Mungu ni kama mfano wa buibui ajitandiaye nyumba; na bila shaka nyumba iliyo mbovu kuliko zote ni nyumba ya buibui: laiti wangalijua!

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٣﴾

43. Kwa yakini Mwenyezi Mungu Huyajua wanayoyaita badala Yake; naye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ ۖ وَمَا يَعْقِلُهَآ إِلَّا الْعَالِمُونَ ﴿٤٤﴾

44. Na hiyo ndiyo mifano Tunayoeleza kwa watu, na hawaifahamu ila wajuao.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٥﴾

45. Mwenyezi Mungu Ameziumba mbingu na ardhi kwa haki. Kwa hakika katika hayo zimo Ishara kwa waaminio.

JUZU 21
FUNGU 5

اتْلُ مَآ أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ۖ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٦﴾

46. Soma uliyofunuliwa katika Kitabu na usimamishe Sala. Bila shaka Sala huzuia mambo ya aibu na maovu, na kwa yakini kumbuko la Mungu ni (jambo) kubwa kabisa. Na Mwenyezi Mungu Anajua mnayoyatenda.

Aya 42. Kuwategemea mizimu na miungu wa uwongo, au kuwategema marafiki wanokwenda kinyume na Mwenyezi Mungu ni sawa na kujikinga katika nyumba ya buibui maana haitafaa kitu.

Aya 46. *Sala huzuia mambo ya aibu na maovu.* Sifa mojawapo ya Qur'an ni hii ya kuwa haikatazi jambo lo lote wala haiamrishi jambo ila itatoa sababu. Hapa imeamrishwa Sala na sababu imetolewa kuwa Sala inamhifadhi mtu katika mambo ya aibu na uovu. Mahali pengine Mwenyezi Mungu amesema, mioyo hupata utulivu kwa Sala (sura 13:29) na kwa Sala mtu hupata elimu ya yakini inayoondosha shaka yote, na inaipa roho maendeleo kama vile kulivyo na njia ya maendeleo katika mambo mbali mbali ya ulimwengu huu.

47. Wala msibishane na watu wa Kitabu ila kwa yale yaliyo bora, isipokuwa wale waliodhulumu miongoni mwao. Na semeni: Tunaamini yaliyoteremshwa kwetu na yaliyoteremshwa kwenu, na Mungu wetu na Mungu wenu ni Mmoja; nasi ni wajitupao Kwake.

وَلَا تُجَادِلُوٓا أَهْلَ الْكِتٰبِ إِلَّا بِالَّتِى هِىَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ
ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوٓا ءَامَنَّا بِالَّذِىٓ أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ
إِلَيْكُمْ وَإِلٰهُنَا وَإِلٰهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٧﴾

48. Na kadhalika Tumekuteremshia Kitabu, basi wale Tuliowapa Kitabu wanakiamini, na miongoni mwa hawa yuko anayekiamini; na hawazikatai Aya Zetu isipokuwa makafiri.

وَكَذٰلِكَ أَنْزَلْنَآ إِلَيْكَ الْكِتٰبَ فَالَّذِينَ ءَاتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هٰٓؤُلَآءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ
بِـَٔايٰتِنَآ إِلَّا الْكٰفِرُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na hukuwa mwenye kusoma kitabu cho chote kabla ya hiki, wala hukukiandika kwa mkono wako wa kuume, ndipo wangefanya shaka wabatilishao.

وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتٰبٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ
إِذًا لَّارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٤٩﴾

50. Bali hizi ni Aya waziwazi (zinazohifadhiwa) katika vifua vya wale waliopewa elimu; na hawazikatai Ishara Zetu isipokuwa wadhalimu.

بَلْ هُوَ ءَايٰتٌ بَيِّنٰتٌ فِى صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
وَمَا يَجْحَدُ بِـَٔايٰتِنَآ إِلَّا الظّٰلِمُونَ ﴿٥٠﴾

Imesimuliwa ya kwamba kijana mmoja katika Ansar wa Madina alikuwa akisali pamoja na Mtume *s.a.w.* lakini hakuwa na uovu aliokuwa haufanyi. Mtume *s.a.w.* alipopewa habari hii akasema, Hakika Sala yake itamwachisha maovu hayo. Naye hakukaa sana ila alitubu na akaacha maovu. (Baidhawi).

Kumbuko la Mwenyezi Mungu ni jambo kubwa kabisa. Maneno haya yanafasirika namna mbili: (1) Sala ndio hasa *dhikri* (kumbuko) kubwa; na (2) faida kubwa ya kusali ni kuwa kunamfanya mtu akumbukwe na Mwenyezi Mungu kwa kurehemewa.

Aya 47. *Isipokuwa wale waliodhulumu.* Watu wanaotaka kuleta ubishi wa ovyo na hawataki kuzungumza kwa njia nzuri hao tusijadiliane nao.

Aya 49. Aya hii inaonyesha ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa *ummi* yaani asuyejua kusoma wala kuandika. Hii bila shaka ni Ishara kubwa iliyo kinyume cha desturi ya kuwa mtu asiyepata kusoma atoe Kitabu kilichokusanya kila namna ya elimu zilizo tukufu.

Aya 50. Hapa Qur'an inanadi ya kuwa Aya zake zitahifadhiwa katika vifua vya wenye elimu na hata moja haitapotea. Toka siku ya mwanzo Qur'an ilihifadhika namna hii hata kulikuwa na watu walioijua yote kwa moyo na mpaka sasa wanapatikana kwa maelfu. Taurati na Injili ni Vitabu walivyokuwa navyo Mayahudi na Wakristo lakini havikuhifadhiwa namna hii (Shahaadatul Kuran).

51. Na wakasema: Mbona hakuteremshiwa Ishara kutoka kwa Mola wake? Sema: Ishara zi Kwake Mwenyezi Mungu tu, nami hakika ni mwonyaji dhahiri.

وَ قَالُوْا لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيٰتٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ؕ قُلْ اِنَّمَا الْاٰيٰتُ عِنْدَ اللّٰهِ ؕ وَ اِنَّمَآ اَنَا نَذِيْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿٥١﴾

52. Je, hayakuwatosha ya kwamba Tumekuteremshia Kitabu wanachosomewa? Bila shaka katika hayo mna rehema na mauidha kwa watu wanaoamini.

اَوَلَمْ يَكْفِهِمْ اَنَّآ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتٰبَ يُتْلٰى عَلَيْهِمْ ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَرَحْمَةً وَّ ذِكْرٰى لِقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿٥٢﴾ ۧ

FUNGU 6

53. Sema: Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Shahidi kati yangu na kati yenu. Anajua yaliyomo katika mbingu na ardhi. Na wale wanaokubali batili na kumkataa Mwenyezi Mungu, hao ndio wapatao hasara.

قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ بَيْنِيْ وَ بَيْنَكُمْ شَهِيْدًا ۚ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ ؕ وَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِالْبَاطِلِ وَ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ ۙ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿٥٣﴾

54. Na wanakuomba adhabu ifike upesi. Na kama pasingaliwekwa wakati maalumu, adhabu ingaliwafikia. Na kwa yakini itawafikia kwa ghafla nao hawatatambua.

وَ يَسْتَعْجِلُوْنَكَ بِالْعَذَابِ ؕ وَ لَوْلَآ اَجَلٌ مُّسَمًّى لَّجَآءَهُمُ الْعَذَابُ ؕ وَ لَيَاْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَّ هُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٥٤﴾

55. Wanakuhimiza adhabu ifike upesi. Na hakika Jahanamu inawazunguka makafiri.

يَسْتَعْجِلُوْنَكَ بِالْعَذَابِ ؕ وَ اِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيْطَةٌۢ بِالْكٰفِرِيْنَ ﴿٥٥﴾ ۙ

56. Siku itakapowafunika adhabu itokayo juu yao na chini ya miguu yao,

يَوْمَ يَغْشٰهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ

Aya 51. Ishara wanazosema makafiri kuwa hazikuteremshwa ni Ishara za adhabu. Wanajibiwa ya kuwa Ishara za namna hiyo pia ziko, lakini kwanza wanaonywa kwa Ishara za rehema (Aya 52), na kama hazitawatosheni hizi kwa sababu ya jeuri yenu basi zile za adhabu pia zitafika.

Tunashangaa kuona mapadre kwa sababu ya kutojua kwao wanaanza kuzifahamu Aya za namna hii kuwa zinaonyesha Mtume *s.a.w.* amekataa kuonyesha miujiza yo yote! Haazionyeshi hivi, kwani miujiza ya rehema ni mingi iliyooneshwa, lakini makafiri walitaka Ishara za adhabu, na wanajibiwa kuwa hata hivyo pia hizo ziko na zina wakati wake (tazama Aya 54).

Yesu ndiye hasa angefaa kusemwa kuwa hakuonyesha Ishara. Imeandikwa, "Wakatokea Mafarisayo, wakaanza kuhojiana naye; wakitafuta kwake Ishara itokayo mbinguni; wakimjaribu. Akaugua rohoni mwake, akasema, Mbona kizazi hiki chatafuta ishara? Amin, nawaambieni, *Hakitapewa ishara kizazi hiki"* (Marko 8:11-12.

Aya 56. Adhabu za namna hii zinazowatinga watu kabisa ndizo huwafika makafiri kila

na Atasema: Onjeni mliyokuwa mkitenda.

57. Enyi watumishi Wangu mlioamini, kwa yakini ardhi Yangu ina wasaa, basi Mimi tu mniabudu.

58. Kila nafsi itaonja mauti, kisha mtarudishwa Kwetu.

59. Na ambao wameamini na kufanya vitendo vizuri, bila shaka Tutawakalisha katika maghorofa ya Peponi mpitamo mito chini yake, wakikaa humo. Ni mwema ulioje ujira wa watendao (mema):

60. Ambao walisubiri na kwa Mola wao wanatawakali.

61. Na wanyama wangapi hawabebi riziki zao? Mwenyezi Mungu Huwaruzuku wao na ninyi pia; naye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

62. Na kama ukiwauliza, Ni nani aliyeumba mbingu na ardhi na akavitiisha jua na mwezi? Bila shaka watasema, Mwenyezi Mungu. Imekuwaje basi wanaongozwa kwenye upotevu?

63. Mwenyezi Mungu Humkunjulia riziki Amtakaye katika watumishi Wake na Humdhikisha. Kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

64. Na ukiwauliza: Ni nani ateremshaye maji mawinguni na kuihuisha ardhi baada ya kufa kwake? Bila shaka

أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٦﴾
يَٰعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ
فَاعْبُدُونِ ﴿٥٧﴾
كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٨﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ
الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٥٩﴾
الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٦٠﴾
وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا
وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾
وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٦٢﴾
اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ
لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٣﴾
وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ
الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ

---

wakati. Wale walioadhibiwa siku ya Badri, juu yao waliadhibiwa kwa mvua na kimbunga; na chini utelezi: hata ikalazimu wahilikishwe vibaya siku ile kwa mkono wa Waislamu ambao wao waliwadharau wakawafanya kama watu *walioko chini ya miguu yao.* Hata siku hizi adhabu za namna hii zinafika katika sura ya tauni, mabomu, mvua, gharika, mazilzala n.k.w.

Aya 57. Aya hii inawashiria waaminio habari za kuhama ya kuwa wasivunjike nyoyo kwa kutaabishwa, ardhi ya Mungu ina wasaa mwingi, wanaweza kuhama, na hivyo watafanikiwa.

لِلّٰهِ ۚ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿٦٤﴾

watasema: Mwenyezi Mungu. Sema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu. Lakini wengi wao hawafahamu.

FUNGU 7

وَمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَهْوٌ وَّلَعِبٌ ۚ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ ۘ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿٦٥﴾

65. Na maisha haya ya dunia hii siyo ila upuuzi na mchezo; na hakika nyumba ya Akhera ndiyo maisha hasa: laiti wangalijua!

فَاِذَا رَكِبُوْا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ ۚ فَلَمَّا نَجّٰىهُمْ اِلَى الْبَرِّ اِذَا هُمْ يُشْرِكُوْنَ ﴿٦٦﴾

66. Na wanapopanda katika merikebu, wanamwomba Mwenyezi Mungu wakimhalisishia utii. Lakini Anapowafikisha salama barani mara wanamshirikisha;

لِيَكْفُرُوْا بِمَآ اٰتَيْنٰهُمْ ۚۙ وَلِيَتَمَتَّعُوْا ۫ فَسَوْفَ يَعْلَمُوْنَ ﴿٦٧﴾

67. Wapate kutoshukuru Tuliyowapa, na ili wajifurahishe. Lakini karibuni watajua!

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا اٰمِنًا وَّيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ ۚ اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُوْنَ وَبِنِعْمَةِ اللّٰهِ يَكْفُرُوْنَ ﴿٦٨﴾

68. Je, hawaoni ya kwamba Tumeifanya nchi takatifu kuwa na amani, hali hunyang'anywa watu wa pembezoni mwake? Je, wataamini batili na kuzikataa neema za Mwenyezi Mungu?

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهٗ ۚ اَلَيْسَ فِيْ جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكٰفِرِيْنَ ﴿٦٩﴾

69. Na nani mdhalimu mkubwa kuliko yule anayemzushia uwongo Mwenyezi Mungu, au anayekadhibisha haki inapomjia? Je, si katika Jahanamu kao la makafiri?

Kama mtu mwenye imani anaihama nchi kwa sababu ya kuilinda imani yake, basi bila shaka Mwenyezi Mungu atamlipa mema na atampa raha. Mfano wa Masahaba unahakikisha jambo hili.

Aya 68. Nchi takatifu (Haraam) ni Makka na maili kadha wa kadha za ardhi inayoizunguka.

Kuhifadhiwa kwa ardhi ya Makka ni mwujiza mkubwa. Nchi hii imehifadhiwa hata haiwezi kuingia katika mikono ya wasioiheshimu. Ijapokuwa unyang'anyi umetanda kila upande kuizunguka na kuuana na kupigana kunavumishwa, lakini kwa karne na karne nchi hii haikuondolewa staha yake, na watu humo wamekaa salama kabisa, ingawa makabila ya Waarabu walioizunguka yamo bado katika ujinga. Jambo hili hapana shaka linadhihirisha uwezo mkubwa wa Mwenyezi Mungu na ujuzi wake.

70. Na wale wanaojitahidi kwa ajili Yetu, kwa yakini Tunawaongoza kwenye njia Zetu. Na bila shaka Mwenyezi Mungu Yu pamoja na wafanyao mema.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ
لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٩﴾

Aya 70. Juhudi hasa ni mahangaiko ya kweli, tamaa iliyo sahihi, juhudi kubwa, na kuomba dua. Huba tu bila juhudi haifai. Mtu anapotumia uwezo wake wote katika njia ya Mwenyezi Mungu basi Mungu humfanyia hisani akamwonyesha kila njia, na yale asiyoyaweza akamfanyia. Lakini siyo matlabu yake ya kuwa maji yanapatikana futi 12 chini, kisha mtu achimbe futi mbili tu na akae aseme amechoka. Bali juhudi kubwa ndiyo jambo la lazima kwa kumtafuta Mwenyezi Mungu.

سُوْرَةُ الرُّوْمِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَ سِتُّوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

30. SURA AR-RUUM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 61 pamoja na Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

الٓمّٓ ②

2. Mimi ni Mungu Nijuaye sana.

غُلِبَتِ الرُّوْمُ ③

3. Warumi wameshindwa.

فِيْٓ اَدْنَى الْاَرْضِ وَهُمْ مِّنْۢ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُوْنَ ④

4. Katika nchi iliyo karibu; nao baada ya kushindwa kwao, watashinda.

فِيْ بِضْعِ سِنِيْنَ ۗ لِلّٰهِ الْاَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْۢ بَعْدُ ۗ وَيَوْمَئِذٍ يَّفْرَحُ الْمُؤْمِنُوْنَ ⑤

5. Katika miaka michache; Amri ni ya Mwenyezi Mungu kabla na baadaye; na siku hiyo waaminio watafurahi,

---

Sura hii imepata jina katika bishara ya maana inayoeleza kuwa Warumi watawashinda Waajemi ambao wakati ilipotolewa bishara hii wao Warumi walikuwa wameshindwa kabisa na milki zao zimekwisha ingia mikononi mwa Waajemi. Sura hii inajulikana kuwa ya Makka (Muhit) na ilishuka katika mwaka wa sita au wa saba kabla ya Hijra.

Aya 2. *Alif Laam Miim* (Tazama sura 2:2). Warumi ni watu wa zamani waliotawala milki kubwa. Mji wao mkubwa uliitwa Rumi (Rome) nao ulikuwa katika nci ya Italia kando ya mto Tiber. Warumi waliona ni kudharauliwa kuitwa Magiriki (Wayunani) kwa vile jina hilo lilikuwa sawa na kumwita mtu mshenzi (Butler's Arab Conquest of Egypt, maelezo uk. 141). Hivyo kutafsiri Rumi kuwa Wayunani kama alivyofasiri Padre Dale si sawa, maana wenyewe walijiita Warumi.

Aya 4. *Nchi iliyo karibu* ni Shaam.

Aya 5. *Bidh'i siniin,* "miaka michache" Maneno haya huonyesha kitambo cha miaka 3 mpaka 9 (Baidhawi).

Kulikuwa ugomvi baina ya falme mbili - Rumi na Ajemi - ulioanza katika mwaka 602 A.D. Na katika mapigano hayo, Waajemi waliwashinda Warumi. Habari za kushinda Waajemi zilipofika Makka, makafiri wakafurahi sana, maana Waajemi walikuwa wakiabudu masanamu kama wao. Makafiri wakasema kuwaambia Waislamu, Wakristo watu wa Kitabu kama ninyi, wameshindwa na washirikina wenzetu, na hii ni alama ya kuwa karibuni na sisi tutawashindeni.

Qur'an ilitangaza Aya hizo zenye bishara mbili: Bishara ya kwanza ni kuwa katika muda wa miaka 9 Waajemi watashindwa *na siku hiyo waaminio watafurahi,* yaani makafiri wa Makka nao watashindwa.

Katika mwaka 624 Hirakla, mfalme wa Warumi aliingia Media katika nchi ya Ajemi na akalihilikisha hekalu la kuabudu moto la Goudzak (Enc. Br. Art. "Chosroes II"). Katika mwaka huo huo Waislamu 313 wasiojua kupigana, wanyonge, wenye silaha hafifu wakajikusuru kupambana na jeshi la makafiri 1,000 mastadi wa vita waliokuja kwa nia ya kuwaangamiza. Vita

6. Kwa msaada wa Mwenyezi Mungu; Humsaidia Amtakaye; naye ni Mwenye nguvu, Mwenye rehema.

بِنَصْرِ اللّٰهِ ۚ يَنْصُرُ مَنْ يَّشَآءُ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ ﴿٦﴾

7. (Hii ni) ahadi ya Mwenyezi Mungu. Mwenyezi Mungu Havunji ahadi Yake, lakini watu wengi hawajui.

وَعْدَ اللّٰهِ ۚ لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ وَعْدَهٗ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٧﴾

8. Wanajua hali ya dhahiri ya maisha ya dunia, nao ndio wameghafilika na Akhera.

يَعْلَمُوْنَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَهُمْ عَنِ الْاٰخِرَةِ هُمْ غٰفِلُوْنَ ﴿٨﴾

9. Je, hawafikiri nafsini mwao: Mwenyezi Mungu Hakuumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao ila kwa haki na kwa muda uliowekwa? Na kwa yakini watu wengi wanakataa kukutana na Mola wao.

اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوْا فِيْٓ اَنْفُسِهِمْ ۗ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ وَاِنَّ كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَآئِ رَبِّهِمْ لَكٰفِرُوْنَ ﴿٩﴾

10. Je, hawatembei katika nchi na kuona jinsi ulivyokuwa mwisho wa wale waliokuwa kabla yao? wao walikuwa wenye nguvu zaidi kuliko hawa, na wakiilima ardhi na kuistawisha zaidi kuliko hawa walivyostawisha, na Mitume wao waliwafikia kwa dalili waziwazi, basi hakuwa Mwenyezi Mungu wa kuwadhulumu, lakini walikuwa wenyewe wakijidhulumu.

اَوَلَمْ يَسِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوْٓا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَّاَثَارُوا الْاَرْضَ وَعَمَرُوْهَآ اَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوْهَا وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ ۚ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿١٠﴾

11. Kisha ulikuwa mbaya mwisho wa wale waliofanya ubaya kwa kuzikadhibisha Aya za Mwenyezi Mungu, na walikuwa wakizifanyia mzaha.

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِيْنَ اَسَآءُوا السُّوْٓاٰى اَنْ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَكَانُوْا بِهَا يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿١١﴾

---

ikapiganwa katika mtaa wa Badri na makafiri wakashindwa vibaya. Hivyo bishara iliyotangazwa hapa ikatimia.

Aya hizi ziliposhuka makafiri walizibisha; basi Seyidna Abu Bakar akaenda bima ngamia mia kwa mia na kafiri mmoja aitwaye Ubayya bin Khalf. Huyu Ubayya bin Khalf alikufa kabla ya tokeo hili, na Seyidna Abu Bakar alichukua ngamia kwa mrithi wake, na Mtume s.a.w. akamwambia azitoe sadaka (Baidhawi).

Padre Dale ameona husuda sana kutimia kwa bishara hii ya ajabu na hana asemalo isipokuwa ati ilikuwa ni kukisi, na anatoa mfano wa Waingereza na Wajerumani. Lakini kama ni kukisi iliwezekanaje Mtume kukisi kuwa wafuasi wake wawili watatu walio dhaifu baada ya miaka

FUNGU 2

12. Mwenyezi Mungu Huanzisha kiumbe tena Hukirudisha mara ya pili, kisha mtarudishwa Kwake.

اَللّٰهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿١٢﴾

13. Na siku itakaposimama saa hiyo wakosefu watakata tamaa.

وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿١٣﴾

14. (Watu) hawatakuwa na waombezi miongoni mwa washirika wao, nao watawakataa washirika wao.

وَلَمْ يَكُنْ لَّهُمْ مِّنْ شُرَكَآئِهِمْ شُفَعٰٓؤُا وَكَانُوْا بِشُرَكَآئِهِمْ كٰفِرِيْنَ ﴿١٤﴾

15. Na siku itakapotokea saa hiyo, basi siku hiyo, ndipo watafarakana.

وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَّتَفَرَّقُوْنَ ﴿١٥﴾

16. Lakini wale walioamini na kutenda mema, basi wao watafurahishwa katika bustani.

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَهُمْ فِيْ رَوْضَةٍ يُّحْبَرُوْنَ ﴿١٦﴾

17. Na waliokufuru na wakazikadhibisha Aya Zetu na mkutano wa Akhera, basi hao watahudhurishwa katika adhabu.

وَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَلِقَآئِ الْاٰخِرَةِ فَاُولٰٓئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُوْنَ ﴿١٧﴾

18. Basi Mtukuzeni Mwenyezi Mungu mnapoingia usiku na mnapoingia asubuhi.

فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ حِيْنَ تُمْسُوْنَ وَحِيْنَ تُصْبِحُوْنَ ﴿١٨﴾

19. Na sifa zote njema ni Zake mbinguni na ardhini, na wakati wa alasiri na mnapoingia adhuhuri.

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَّحِيْنَ تُظْهِرُوْنَ ﴿١٩﴾

20. Hukitoa kilicho hai katika kilichokufa, na Hukitoa kilichokufa katika kilicho hai, na Huihuisha ardhi baada ya kufa kwake. Na hivyo ndivyo mtakavyotolewa.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُوْنَ ﴿٢٠﴾ ع

---

kumi watawashinda makafiri wenye nguvu kabisa? Angewezaje kukisi kuwa ufalme uliovunjwa kabisa wa Kirumi katika muda barabara wa miaka 9 utajilipiza na kumshinda adui yao hali hana habari watainuka namna gani? Mtume angekuwa mwongo Mungu angemfedhehesha hapa, maana kukisi kwa mtu hivi hivi ni mbali na kwa mtu ambaye kukisi kwake kunaweza kuwapoteza watu waangamie kama kukitokea sawasawa.

Aya 18 - 19. Ibni Abbas anasema ya kwamba hapa sala tano zimeelezwa: *Hiina tumsuun* (mnapoingi usiku) ni Sala ya Magharibi na Isha. *Hiina tusbihuun* (mnapoingia asubuhi) ni Sala ya Alfajiri. Ashiyyan (wakati wa alasiri ni Sala ya Asri. *Hiina tudh-hiruun* (mnapoingia adhuhuri) ni Sala ya Adhuhuri (Baidhawi).

FUNGU 3

21. Na katika Ishara Zake ni hii ya kwamba Amewaumbeni kwa udongo, kisha mmekuwa watu mnaoenea.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖٓ اَنْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَآ اَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُوْنَ ﴿٢١﴾

22. Na katika Ishara Zake ni kuwa Amewaumbieni katika jinsi yenu wake ili mpate utulivu kwao, naye Amejaalia mapenzi na huruma baina yenu. Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaofikiri.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖٓ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوْٓا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَّوَدَّةً وَّرَحْمَةً ۚ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿٢٢﴾

23. Na katika Ishara Zake ni umbo la mbingu na ardhi, na hitilafu ya lugha zenu na rangi zenu. Kwa yakini katika hayo zimo Ishara kwa wenye elimu.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ ۚ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّلْعٰلِمِيْنَ ﴿٢٣﴾

24. Na katika Ishara Zake ni kulala kwenu kwa usiku na mchana, na (pia) kutafuta kwenu fadhili Yake. Hakika katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaosikia.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَآؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُوْنَ ﴿٢٤﴾

25. Na katika Ishara Zake ni kuwaonyesheni umeme kwa hofu na tumaini, na kuteremsha maji kutoka mawinguni, kwayo Huifufua ardhi baada ya kufa kwake. Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaofahamu.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَيُحْيٖ بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ﴿٢٥﴾

26. Na katika Ishara Zake ni kuwa mbingu na ardhi husimama kwa amri Yake; kisha Atakapowaiteni wito mmoja, nanyi ndipo mtatoka ardhini.

وَمِنْ اٰيٰتِهٖٓ اَنْ تَقُوْمَ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهٖ ۭ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً ڰ مِّنَ الْاَرْضِ ڰ اِذَآ اَنْتُمْ تَخْرُجُوْنَ ﴿٢٦﴾

27. Vilivyomo mbinguni na ardhini ni Vyake, vyote humtii.

وَلَهٗ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ ﴿٢٧﴾

28. Na Yeye ndiye Anayeanzisha kiumbe na ndiye Atakayekirudisha mara nyingine, na jambo hili ni rahisi Kwake; na sifa zilizotukuka katika mbingu na ardhi ni Zake, naye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَهُوَ الَّذِيْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَهُوَ اَهْوَنُ عَلَيْهِ ۭ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿٢٨﴾

Aya 23. *Hitilafu ya lugha zenu na rangi zenu.* Kama vile mbingu na ardhi

FUNGU 4

29. Amewapigieni mfano kwa hali ya nafsi zenu; je, katika hao iliyowatamalaki mikono yenu ya kuume kuna washirika wenu katika yale Tuliyowapeni hata mkashiriki sawasawa, mkawaogopa kama mnavyoogopana wenyewe? Hivyo ndivyo Tuelezavyo Ishara kwa watu wanaofahamu.

ضَرَبَ لَكُمْ مَّثَلًا مِّنْ اَنْفُسِكُمْ ۚ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا
مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَآءَ فِیْ مَا رَزَقْنٰكُمْ فَاَنْتُمْ
فِیْهِ سَوَآءٌ تَخَافُوْنَهُمْ كَخِیْفَتِكُمْ اَنْفُسَكُمْ ؕ كَذٰلِكَ
نُفَصِّلُ الْاٰیٰتِ لِقَوْمٍ یَّعْقِلُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Lakini waliodhulumu walifuata matamanio yao pasipo kujua; basi ni nani awezaye kumwogoza ambaye Mwenyezi Mungu Amemwacha kupotea? Nao hawatakuwa na wasaidizi.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِیْنَ ظَلَمُوْٓا اَهْوَآءَهُمْ بِغَیْرِ عِلْمٍ ۚ فَمَنْ
یَّهْدِیْ مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُ ؕ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نّٰصِرِیْنَ ﴿٣٠﴾

31. Basi uelekeze uso wako kwenye dini ukiwa daima umeegemea kwenye haki - na fuata hali asilia ya Mwenyezi Mungu ambayo kwayo Aliwaumba binadamu wote. Hakuna mabadiliko katika uumbaji wa Mwenyezi Mungu. Bila shaka hiyo ndiyo dini iliyosimama madhubuti na inazisaidia zingine kusimama wima. Lakini watu wengi hawajui.

فَاَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّیْنِ حَنِیْفًا ؕ فِطْرَتَ اللّٰهِ الَّتِیْ فَطَرَ
النَّاسَ عَلَیْهَا ؕ لَا تَبْدِیْلَ لِخَلْقِ اللّٰهِ ؕ ذٰلِكَ الدِّیْنُ
الْقَیِّمُ ۙ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا یَعْلَمُوْنَ ﴿٣١﴾

---

zinaonyesha uwezo wa Mwenyezi Mungu, namna hii rangi na lugha mbalimbali za watu zinaonyesha uwezo wa Mwenyezi Mungu, siyo kwamba ziwe sababu ya watu kuchukiana na kubughudhiana.

Aya 31. *Ndilo umbile la Mwenyezi Mungu alilowaumbia watu.* Dini ya Kiislamu inatoa mafundisho yaliyo sawa kabisa na asili ya mwanadamu. Mafundisho yake juu ya Umoja wa Mwenyezi Mungu, na kufika kwa ufunuo kila upande wa dunia, na kupata malipo ya vitendo, ni mambo yanayokubaliwa na mataifa yote. Hata huwezi kukuta fundisho lo lote la kishenzi au lililo kinyume na ustaarabu hasa katika Uislamu. Mtume *s.a.w.* alisema, "Hakuna azaliwaye ila anazaliwa juu ya kawaida ya asili ambayo ni Uislamu, lakini wazazi wake wanamfanya Myahudi au Mkristo au Mmajusi; kama vile mnyama anazaliwa mnyama kamili katika viungo vyake, je mmepata kumwona na ulema?" (Bukhari).

Hapa hali asilia ya Mwenyezi Mungu ina maana ya sifa Zake. Katika maudhui hii ina maana kwamba mtu amepewa uwezo wa kuziigiza sifa za Mwenyezi Mungu. Hiyo ndiyo njia pekee ambayo kwayo mtu anaweza kupata mageuzi ya kiroho. Ni dhahiri kwamba wanyama wengine hawawezi kuwa na hisa katika hali hii pekee ya binadamu. Yaani kumkaribia Mwenyezi Mungu

32. Nyenyekeeni Kwake na Mcheni, na simamisheni Sala, wala msiwe katika washirikina,

33. Katika wale waliotenga dini yao wakawa makundi-makundi; kila kundi hufurahia waliyo nayo.

34. Na udhia unapowashika watu, humwomba Mola wao kwa kunyenyekea, kisha Anapowaonjesha rehema Yake, hapo kundi moja miongoni mwao mara humshirikisha Mola wao,

35. Kwa kuyakataa Tuliyowapa, basi jifurahisheni kidogo, karibuni mtajua.

36. Je, Tumewataremshia dalili inayowaambia juu ya yale wamshirikishayo nayo?

37. Na Tunapowaonjesha watu rehema, huifurahia, na kama ukiwafikia ubaya kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yao, mara wanakata tamaa.

38. Je, hawaoni ya kwamba Mwenyezi Mungu Hutoa riziki nyingi kwa Amtakaye na Hudhikisha? Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaoamini.

39. Basi mpe ndugu haki yake na maskini, na msafiri. Hayo ni bora kwa wale wanaotaka radhi ya Mwenyezi Mungu; na hao ndio wenye kufaulu.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَلَا تَكُونُوا
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣٢﴾
مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا ۖ كُلُّ حِزْبٍ
بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٣﴾
وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ
ثُمَّ إِذَا أَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ
يُشْرِكُونَ ﴿٣٤﴾
لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ ۚ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾
أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ
يُشْرِكُونَ ﴿٣٦﴾
وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا ۖ وَإِنْ تُصِبْهُمْ
سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٧﴾
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَ
يَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٨﴾
فَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ۚ
ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ ۖ وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

---

kwaweza kupatikana tu iwapo sifa Zake zilizo bora zitaigizwa. Lakini ni lazima ikumbukwe kwamba Mwenyezi Mungu hana mwisho ambapo binadamu ana mwisho. Hivyo basi binadamu anaweza kumuigiza Yeye ndani ya ukomo wa kibinadamu.

Aya 39. *Haki yake*. Mtu anapotoa kuwapa jamaa na ndugu cho chote, basi ajue ya kuwa namna hii anatimiza wajibu wake na anatoa haki zao zilizo katika mali na vifaa vyake.

40. Na riba ile mtoayo ili izidi katika mali ya watu, basi mbele ya Mwenyezi Mungu haizidi; lakini (mali) mnayoitoa Zaka kwa kutaka radhi ya Mwenyezi Mungu, basi hao ndio wazidishao (mali zao).

وَمَآ اٰتَيْتُمْ مِّنْ رِّبًا لِّيَرْبُوَاۡ فِيْٓ اَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا
يَرْبُوْا عِنْدَ اللّٰهِ ۚ وَمَآ اٰتَيْتُمْ مِّنْ زَكٰوةٍ تُرِيْدُوْنَ
وَجْهَ اللّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُوْنَ ﴿٣٩﴾

41. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewaumbeni, kisha Akawapeni riziki, kisha Atawafisheni, kisha Atawafufueni. Je, miongoni mwa washirika wenu yuko awezaye kufanya lo lote katika hayo? Yeye Ameepukana na upungufu, na Yu juu kabisa kuliko yale wanayomshirikisha nayo.

اَللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ ثُمَّ
يُحْيِيْكُمْ ۗ هَلْ مِنْ شُرَكَآئِكُمْ مَّنْ يَّفْعَلُ مِنْ ذٰلِكُمْ
مِّنْ شَيْءٍ ۗ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٤٠﴾ ع

FUNGU 5

42. Ufisadi umedhihirika barani na baharini kwa sababu ya yale iliyoyafanya mikono ya watu, ili Awaonjeshe (adhabu ya) sehemu ya waliyoyafanya, huenda warudie.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ اَيْدِي
النَّاسِ لِيُذِيْقَهُمْ بَعْضَ الَّذِيْ عَمِلُوْا لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُوْنَ ﴿٤١﴾

43. Sema: Safirini ardhini na tazameni jinsi ulivyokuwa mwisho wa wale waliotangulia, wengi wao walikuwa washirikina.

قُلْ سِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلُ ۗ كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّشْرِكِيْنَ ﴿٤٢﴾

44. Basi elekeza uso wako kwenye dini ambayo imesimama wima na ambayo inazisaidia zingine kusimama wima, kabla ya kufika kwa siku isiyozuilika kutoka kwa Mwenyezi Mungu. Siku hiyo watagawanyika katika makundi na kila kundi litakuwa tofauti na lingine.

فَاَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّيْنِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ
يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهٗ مِنَ اللّٰهِ يَوْمَئِذٍ يَّصَّدَّعُوْنَ ﴿٤٣﴾

Aya 40. Watu wanaotoa au kupokea riba wajue ya kuwa ingawa wanaweza kujiongezea faida ya dunia hii lakini kwa Mwenyezi Mungu wao watakuwa na hasara kabisa na maangamizo ya namna-namna yanayoweza kuwafikia wao au wazao wao. Katika sura 2:280 imehadharishwa ya kuwa riba isipoachwa italeta vita.

Aya 42. Aya hii inashuhudiwa na historia ya kuwa alipofika Mtume *s.a.w.* ulimwengu

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنْفُسِهِمْ
يَمْهَدُونَ ﴿٤٥﴾

45. Anayekufuru, basi (madhara ya) kufuru yake ni juu yake; na afanyaye mema, basi (hao) wanazitengenezea nafsi zao,

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ ۚ
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٤٦﴾

46. Ili Awalipe wale walioamini na kufanya vitendo vizuri katika fadhili Yake. Bila shaka Yeye Hawapendi makafiri.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ
مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ
فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٧﴾

47. Na katika Ishara Zake ni kuzituma pepo ziletazo habari nzuri, na ili kuwaonjesheni rehema Yake, na ili zitembee merikebu kwa amri Yake, na mzitafute fadhili Zake, na ili mtoe shukurani.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا ۖ وَكَانَ حَقًّا
عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٨﴾

48. Na Kwa hakika Tuliwatuma Mitume kwa watu wao, na wakaawafikia kwa Ishara waziwazi, kisha Tukawaadhibu wale waliokosa, na ilikuwa haki juu Yetu kuwasaidia waaminio.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ ۖ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٩﴾

49. Mwenyezi Mungu ndiye Anayezituma pepo zinainua mawingu, kisha Anayatandaza mbinguni kama Apendavyo, na Anayafanya vipandevipande, kisha unaona mvua ikinyesha ndani yake; na Anapoifikisha kwa Amtakaye katika watumishi Wake, lo! wanafurahi,

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ
لَمُبْلِسِينَ ﴿٥٠﴾

50. Na ingawa kabla ya kuwateremshia walikuwa wenye kukata tamaa.

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٥١﴾

51. Basi ziangalie alama za rehema za Mwenyezi Mungu, jinsi Anavyoihuisha ardhi baada ya kufa kwake; bila shaka Yeye ndiye Mwenye kuhuisha wafu: Naye ndiye Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

---

mzima ulikuwa katika giza na ufisadi. Ukristo nao, asemavyo Sir William Muir, ulikuwa umelemaa na kuharibika.

52. Na kama Tukiutuma upepo na wakauona umekuwa rangi ya manjano, juu ya hayo kwa yakini wataendelea kukufuru.

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِن بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na wewe, bila shaka, huwezi kuwasikilizisha wafu, wala huwezi kuwasikilizisha viziwi wito, watakapogeuka kurudi nyuma.

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٥٣﴾

54. Wala huwezi kuwaongoza vipofu katika upotevu wao. Huwasikilizishi ila wanaoziamini Aya Zetu, kisha wanakuwa watii.

وَمَا أَنتَ بِهَادِ الْعُمْيِ عَن ضَلَالَتِهِمْ ۖ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُم مُّسْلِمُونَ ﴿٥٤﴾

FUNGU 6

55. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewaumbeni katika udhaifu, na baada ya udhaifu Akafanya nguvu, kisha baada ya nguvu Akaufanya udhaifu na uzee; Huumba Apendavyo; naye ni Mjuzi, Mwenye uwezo.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۖ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ ﴿٥٥﴾

56. Na siku itakaposimama saa ile, wakosefu wataapa (ya kwamba) hawakukaa isipokuwa saa moja tu. Hivyo ndivyo walivyokuwa wakigeuzwa.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ ۚ كَذَٰلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ﴿٥٦﴾

57. Na waliopewa elimu na imani watasema: Hakika ninyi mmekaa kwa hukumu ya Mwenyezi Mungu mpaka siku ya ufufuo, basi hii ni siku ya ufufuo, lakini ninyi mlikuwa hamjui.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَىٰ يَوْمِ الْبَعْثِ ۖ فَهَٰذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَٰكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

58. Na siku hiyo hautawafaa waliodhulumu udhuru wao, wala hawatapewa fursa ya kukifikia kizingiti Chake.

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يَنفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٨﴾

59. Na kwa yakini Tumepiga mfano wa kila namna kwa ajili ya watu katika Qur'an hii. Na kama ukiwafikia na Ishara, bila shaka wale waliokufuru watasema: Ninyi si cho chote ila mshikao batili.

ولقد ضربنا للناس في هذا القرآن من كل
مثل ولئن جئتهم بآية ليقولن الذين كفروا
إن أنتم إلا مبطلون ٥٩

60. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Hupiga muhuri mioyoni mwa wale wasiofahamu.

كذلك يطبع الله على قلوب الذين لا يعلمون ٦٠

61. Basi subiri, bila shaka ahadi ya Mwenyezi Mungu ni haki, wala wasikuhafifishe wale wasiokuwa na yakini.

فاصبر إن وعد الله حق ولا يستخفنك الذين
لا يوقنون ٦١

سُوْرَةُ لُقْمَانَ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسٌ وَّثَلاثُوْنَ اٰيَةً وَّ اَرْبَعَةُ رُكُوْعَاتٍ

31. SURA LUQMAAN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 4 na Aya 35 pamoja na Bismillahi.

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mimi ni Mungu Nijuaye sana.

3. Hizi ndizo Aya za Kitabu chenye hekima,

4. Mwongozo na rehema kwa wafanyao wema.

5. Wale wanaosimamisha Sala na kutoa Zaka, na ambao wana yakini na Akhera,

6. Hao ndio wako juu ya mwongozo utokao kwa Mola wao, na hao ndio wenye kufaulu.

7. Na katika watu yupo anayenunua maneno ya upuuzi ili kupoteza katika njia ya Mwenyezi Mungu pasipo elimu, na kuifanyia mzaha. Hao watapata adhabu ifedheheshayo.

8. Na anaposomewa Aya Zetu, hurudi kwa kujivuna kama hakuzisikia, kana kwamba masikioni mwake mna uzito; basi mpe habari za adhabu iumizayo.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

الٓمّٓ ﴿٢﴾

تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْحَكِيْمِ ﴿٣﴾

هُدًى وَّ رَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِيْنَ ﴿٤﴾

الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَ هُمْ
بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ﴿٥﴾

اُولٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِّنْ رَّبِّهِمْ وَ اُولٰٓئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُوْنَ ﴿٦﴾

وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْتَرِيْ لَهْوَ الْحَدِيْثِ لِيُضِلَّ
عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ وَّيَتَّخِذَهَا هُزُوًا ؕ
اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ﴿٧﴾

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيٰتُنَا وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا
كَاَنَّ فِيْٓ اُذُنَيْهِ وَقْرًا ۚ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ﴿٨﴾

Jina la sura hii ni Seyidna Lukman mcha Mungu mkubwa aliyekuwa katika nchi ya ethiopia (Uhabeshi). Sura hii kadhalika ilishuka Makka ingawa baadhi ya watu wamehitilafiana: wengine wanasema baadhi ya Aya zake, na wengine sehemu yake kubwa, ndiyo ilishuka Madina.

Aya 2. *Alif Laam Miim* (Tazama sura 2:2).

Aya 7. *Anayenunua,* maana yake anayeshika.

9. Bila shaka wale walioamini na wakafanya vitendo vizuri, zitakuwa kwao bustani za neema.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ﴿٩﴾

10. Watakaa humo - ni ahadi ya Mwenyezi Mungu iliyo haki, na Yeye ndiye mwenye nguvu, Mwenye hekima.

خَالِدِينَ فِيهَا ۖ وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٠﴾

11. Ameziumba mbingu pasipo nguzo mzionazo; na Ameiweka milima ardhini ili (ardhi) isisukesuke nanyi; naye Ametawanya humo wanyama wa kila namna; na Tumeyateremsha maji kutoka mawinguni na humo Tumemeesha (mimea) mizuri ya kila aina.

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ۖ وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ ۚ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١١﴾

12. Haya ndiyo maumbile ya Mwenyezi Mungu, lakini Nionyesheni ni nini walichoumba wale walio

هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٢﴾ ع

FUNGU 2

13. Na kwa yakini Tulimpa Lukmani hekima ya kwamba umshukuru Mwenyezi Mungu, na atakayeshukuru, basi kwa yakini atashukuru kwa ajili ya nafsi yake; na atakayekufuru, basi Mwenyezi Mungu ni Mkwasi, Asifiwaye.

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ ۚ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٣﴾

14. Na (kumbukeni) Lukmani alipomwambia mwanawe huku akimsihi: Ewe mwanangu, usimshirikishe Mwenyezi Mungu na cho chote, hakika shirki ndiyo dhuluma kubwa.

وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

Aya 11. *Antamiida bikum.* Maneno haya tumeyafasiri, "Ili isisukesuke nanyi." Pia maana yake ni "Ili iwape matumizi" na "ili msiangamie."

Aya 12. Mwenyezi Mungu anasema viumbe vyote hivi ni Vyake, na anasema wanaowaabudu miungu wengine waonyeshe miungu hao wameumba nini. Wakristo ilikuwa mahali pao wajute juu ya hoja hii nzito; lakini bila kumwogopa Mwenyezi Mungu wameanza kudai kuwa sisi wote pamoja na vitu vyote na viumbe vyote tuliumbwa na Yesu. Siyo madai ya bure haya? Yesu aliishi miaka mingi pamoja nao je wanaweza kutuambia aliumba kitu gani kipya ili kuhakikisha kuwa viumbe vilivyopo aliviumba yeye?

15. Na Tumemwusia mwanadamu kwa ajili ya wazazi wake - mama yake amambeba kwa udhaifu juu ya udhaifu, na kumwachisha kunyonya katika miaka miwili - ya kwamba unishukuru Mimi na wazazi wako; marudio (ya mwisho) ni Kwangu.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ ۚ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

16. Na kama (wazazi wako) wakushurutishe kunishirikisha na (yule) ambaye huna habari naye, basi usiwatii; na usuhubiane nao duniani kwa wema; na shika njia ya yule anayeelekea Kwangu, kisha mtarejea Kwangu, basi Nitawaambieni mliyokuwa mkitenda.

وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

17. Ewe mwanangu! kwa hakika jambo lo lote lijapokuwa na uzito wa chembe ya hardali, likawa ndani ya mwamba au mbinguni au ardhini, Mwenyezi Mungu Atalileta; bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mjuzi Mwenye habari.

يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٧﴾

18. Ewe mwanangu! simamisha Sala, na uamrishe mema, na kukataza mabaya, na usubiri juu ya yale yanayokusibu; hakika hayo ni katika mambo yanayoazimiwa.

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿١٨﴾

Aya 15. *Wazazi wako.* Aya hii ni mojawapo katika zile zinazoagiza kuwatii wazazi. Kuwatii wazazi na kuwasaidia ni jambo la faradhi katika dini ya Kiislamu. Mtume s.a.w. alisema "Pepo iko chini ya miguu ya mama" (Kanzu-'Ummaal), yaani kumtii na kumtumikia kunaleta Pepo." Abu Hureira anasimulia ya kuwa mtu mmoja alimwuliza Mtume *s.a.w.*: Je nani anastahili zaidi nimfanyie ihsani? Mtume *s.a.w.* akajibu, Mama yako. Akauliza tena. Kisha nani? Mtume akajibu Mama yako. Akauliza tena kisha nani? Mtume akajibu mama yako. Akauliza tena kisha nani? Mtume *s.a.w.* akajibu Baba yako (Bukhari na Muslim). Tena anasimulia Abu Hureira: Mtume *s.a.w.* alisema, "Amedhalilika! Amedhalilika! Amedhalilika!!! Masahaba wakauliza, Nani Ee Mjumbe wa Mwenyezi Mungu? Akajibu, Mtu anayewaona baba yake au mama yake katika hali ya uzee kisha haingii Peponi."

Aya 16. *Basi usiwatii.* Hapa imeelezwa waziwazi kuwa kuwatii wazazi kuna kikomo. Wanapotaka mtoto wao amshirikishe Mwenyezi Mungu, au aache dini au kuvunja amri yo yote ya Mwenyezi Mungu, hapo asiwatii, ingawa ni juu ya mtoto kuendelea nao kwa urafiki mwema. Seyidna Ahmad, Masihi Aliyeahidiwa *('alaihissalaam)*, amesema, "Mtu asiyewaheshimu wazazi wake, wala asiyezitii amri zao maarufu: zisizo kinyume cha Qur'an Takatifu, wala hawatumikii kwa haki, hayumo katika jamaa yangu" (Safina ya Nuhu).

19. Wala usiwafanyie watu chuki, wala usitembee katika nchi kwa maringo; hakika Mwenyezi Mungu Hampendi kila ajivunaye, ajifaharishaye.

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٩﴾

20. Na ushike mwendo wa katikati, na uteremshe sauti yako; bila shaka sauti ya punda ni mbaya kuliko sauti zote.

وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ ۚ إِنَّ
ع أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿٢٠﴾

FUNGU 3

21. Je! hamwoni ya kwamba Mwenyezi Mungu Aliwatiishieni vilivyomo mbinguni na ardhini, na Akawakamilishieni neema Zake zilizo dhahiri na za siri? Na wako watu wanaobishana katika (mambo ya) Mwenyezi Mungu pasipo elimu wala mwongozo wala Kitabu chenye nuru.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ وَ
مِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
وَلَا كِتٰبٍ مُنِيرٍ ﴿٢١﴾

22. Na wanapoambiwa, Fuateni Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, husema: Bali tunafuata tuliyowakuta nayo baba zetu. Je, ijapokuwa Shetani anawaita kwenye adhabu ya Moto uwakao?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ
مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا ۚ أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطٰنُ
يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢٢﴾

23. Na ajisalimishaye uso wake kwa Mwenyezi Mungu, naye ni mtenda mema, basi bila shaka amekwisha kamata kishikio kilicho madhubuti; na mwisho wa mambo yote ni kwa Mwenyezi Mungu.

وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ ۗ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ
الْأُمُورِ ﴿٢٣﴾

Aya 20. Mauidha yote yaliyomo katika Aya hii na zilizotangulia ni mafunzo wanayopewa Waislamu wakifundishwa unyenyekevu. Na pia ni wazi kuwa Mwenyezi Mungu aliwapendelea watu wote kujua mwenendo mwema. Mambo ambayo Yesu alifundisha juu ya mlima ndiyo haya ambayo Lukmani aliyafundisha. Mwenyezi Mungu alizieneza neema Zake kila upande na mafundisho mema si kama alipewa Yesu na Waisraeli tu bali hata watu wa pande zingine za dunia.

Aya 23. *Ajisalimishaye*, yaani ajitupaye. Katika Aya hii mmeelezwa mambo mawili yaliyo sehemu mbili za dini ya Kiislamu: (1) kujisalimisha kwa Mwenyezi Mungu na kumwabudu yeye tu; na (2) kuwatendea wema viumbe.

24. Na anayekufuru, basi isikuhuzunishe kufuru yake, marudio yao ni Kwetu, ndipo Tutawaambia yale waliyoyafanya; hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ ۚ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾

25. Tutawafaidisha kidogo, kisha Tutawaswaga kwenye adhabu ngumu.

نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾

26. Na kama ukiwauliza, Ni nani aliyeziumba mbingu na ardhi? Bila shaka watasema: Mwenyezi Mungu. Sema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, lakini wengi wao hawajui.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

27. Kila kilichomo mbinguni na ardhini ni cha Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu ndiye Mkwasi, Mwenye kusifiwa.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٦﴾

28. Na lau kama miti yote iliyomo ardhini ingalikuwa kalamu, na bahari Akaifanya wino, baada yake bahari nyingine saba, maneno ya Mwenyezi Mungu yasingalikwisha. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٧﴾

29. Si kuumbwa kwenu wala kufufuliwa kwenu ila kama nafsi moja tu; hakika Mwenyezi Mungu ni Asikiaye. Aonaye.

مَّا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۗ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

30. Je, huoni ya kwamba Mwenyezi Mungu Huingiza usiku katika mchana, na Huingiza mchana katika usiku, na Amevitiisha jua na mwezi, vyote hupita mpaka wakati uliowekwa, na Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda?

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٩﴾

Aya 28. *Kalimaat,* "maneno." Wakristo kudhani Nabii Isa ni Mungu kwa sababu ameitwa "neno" hata katika Qur'an. Sasa hapa vitu vyote vya dunia vimetajwa ni "maneno" ya Mwenyezi Mungu. Je, wataviita navyo ni miungu? Kama vitu vingine vitakuwa si miungu japo vimeitwa "neno," pia Yesu hawezi kuwa Mungu kwa kuitwa "neno" katika Qur'an.

31. Hivi ni kwa sababu Mwenyezi Mungu ndiye Kweli na wanachokiomba badala Yake ni uwongo, na bila shaka Mwenyezi Mungu ndiye Mtukufu, Mkuu.

ذٰلِكَ بِأَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٣١﴾

FUNGU 4

32. Je, huoni kwamba merikebu hupita baharini kwa neema za Mwenyezi Mungu, ili Awaonyesheni Ishara Zake? Hakika katika hayo zimo Ishara kwa kila mwenye subira sana, mwenye shukrani.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللّٰهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ ۚ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٢﴾

33. Na wimbi linapowafunika kama vivuli, humwomba Mwenyezi Mungu kwa kumtii kweli kweli; lakini Anapowaokoa kuwaleta barani, baadhi yao hushika mwendo wa katikati, wala hapana azikanushaye Ishara Zetu ila kila mdanganyifu mkuu, kafiri mkubwa.

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ ۚ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٣﴾

34. Enyi watu, Mcheni Mola wenu na iogopeni siku ambayo haitamfaa baba kwa mtoto wake wala mtoto hatamfaa baba yake hata kidogo. Bila shaka ahadi ya Mwenyezi Mungu ni haki, basi yasiwadanganyeni maisha ya dunia hii, wala asiwadanganyeni mdanganyi katika (mambo ya) Mwenyezi Mungu.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا ۚ إِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ ﴿٣٤﴾

35. Kwa hakika elimu ya saa (ile) iko kwa Mwenyezi Mungu; naye Huteremsha mvua, na Huyajua yaliyomo matumboni; na nafsi yo yote haijui ni nini itakayoyachuma kesho, wala haijui nafsi itafia ardhi gani. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye habari.

إِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا ۖ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ ۚ إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٥﴾

Aya 32. Aya hii inaashiria ya kuwa Waislamu ingawa pale walipewa udhia, walakini utafika wakati wataimiliki bahari.

سُوْرَةُ السَّجْدَةِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَثَلاثُوْنَ اٰيَةً وَّثَلاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

32. SURA AS-SAJDA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 31 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mimi ni Mungu Nijuaye sana.

3. Uteremsho wa Kitabu kisicho shaka ndani yake, umetoka kwa Mola wa walimwengu.

4. Je, wanasema amekitunga mwenyewe? Bali hicho ni haki itokayo kwa Mola wako ili uwaonye watu wasiofikiwa na Mwonyaji kabla yako, huenda wataongoka.

5. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyeziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao katika nyakati sita, na Akatawala. Ninyi hamna mlinzi wala mwombezi isipokuwa Yeye tu, je, hamfikiri?

6. Hutengeneza jambo toka mbinguni mpaka ardhini; kisha linapanda Kwake siku ambayo kipimo chake ni miaka elfu mnayotumia katika kuhesabu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

الٓمّٓ (2)

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ لَا رَيْبَ فِيْهِ مِنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ (3)

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ ۚ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ لِتُنْذِرَ
قَوْمًا مَّآ اَتٰىهُمْ مِّنْ نَّذِيْرٍ مِّنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُوْنَ (4)

اَللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِيْ
سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ۗ مَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِهٖ
مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا شَفِيْعٍ ۗ اَفَلَا تَتَذَكَّرُوْنَ (5)
يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ السَّمَآءِ اِلَى الْاَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ فِيْ يَوْمٍ
كَانَ مِقْدَارُهٗٓ اَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّوْنَ (6)

Sura hii pia ilishuka Makka. Wanaosema kuwa baadhi ya Aya zake zilishuka Madina wanadhani tu.

Aya 2. Alif Laam Miim (Tazama sura 2:2).

Aya 3. *Laa raiba fiihi* "Kisicho shaka" pia maana yake ni "kisicho maangamizo." Mambo yote yaliyoelezwa katika Qur'an hayana dhara hata kidogo; na kama yafuatwe basi hayataleta ila heri tu (Pia tazama 2:3).

Aya 6. *Amr,* "jambo." Neno hili pia maana yake ni amri, hukumu, shauri, sheria na Qur'an.

7. Huyu ndiye Ajuaye mambo ya ghaibu na ya dhahiri, Mwenye nguvu, Mrehemevu,

ذٰلِكَ عٰلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٧﴾

8. Ambaye Amestawisha umbo la kila kitu, na Akaanzisha umbo la mwanadamu kwa udongo.

الَّذِيٓ أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿٨﴾

9. Na Akafanya kizazi chake kwa mbegu ya maji yaliyo hafifu.

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلٰلَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ﴿٩﴾

10. Kisha Akamsawazisha na Akampulizia roho Yake. Na Akawapeni masikio na macho na mioyo. Lakini ni shukrani ndogo tu mnayoitoa.

ثُمَّ سَوّٰىهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿١٠﴾

11. Nao husema: Je, tutakapotoweka ardhini, hakika tutarudishwa katika umbo jipya? Bali wao hawafikiri kwamba watakutana na Mola wao!

وَقَالُوٓا أَءِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَءِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ كٰفِرُونَ ﴿١١﴾

12. Sema: Atawafisheni Malaika wa mauti aliyewakilishwa ninyi, kisha mtarejeshwa kwa Mola wenu.

قُلْ يَتَوَفّٰىكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٢﴾

FUNGU 2

13. Na ungaliwaona wakosefu wakiinamisha vichwa vyao mbele ya Mola wao, (na kusema:) Mola wetu! tumekwisha ona na tumekwisha sikia, basi Uturudishe tutafanya vitendo vizuri; hakika (sasa) tumeyakinisha.

وَلَوْ تَرٰٓى إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَآ أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٣﴾

14. Na Tungalitaka, Tungempa kila mtu mwongozo wake, lakini imehakiki kauli iliyotoka Kwangu: Kwa yakini Nitaijaza Jahanamu kwa wote hawa majinni na watu.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدٰىهَا وَلٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٤﴾

Aya 10. Neno *fu'aad* kama linavyotumika katika Qur'an Tukufu halina maana ya moyo tu bali linaonyesha daraja la juu kabisa la uelewa. Tazama 28:11; 53:12; 46: 27 na 14:38.

Aya 14. *Imehakiki kauli iliyotoka Kwangu*, yaani amekwisha mpa kila mtu hiyari afuate anavyopenda, na hili hasa ndilo jambo bora maana linampandisha mwanandamu daraja za juu

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ ۖ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

15. Basi ionjeni (adhabu) kwa sababu ya kusahau mkutano wa siku yenu hii; hakika Sisi Tumewasahauni, na onjeni adhabu idumuyo kwa yale mliyokuwa mkiyatenda.

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۩ ﴿١٦﴾ السجدة

16. Hakika wanaoziamini Aya Zetu ni wale tu ambao wanapozikumbushwa huanguka kusujudu na kumtukuza Mola wao kwa (kutaja) sifa Zake, nao hawatakabari.

تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿١٧﴾

17. Huinuka mbavu zao kutoka vitandani kumwomba Mola wao kwa hofu na tumaini, na hutoa katika yale Tuliyowapa.

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

18. Nafsi yo yote haijui waliyofichiwa katika kinachofurahisha macho; ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyafanya.

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا ۚ لَا يَسْتَوُونَ ﴿١٩﴾

19. Je! mumini anaweza kuwa sawa na yule aliye fasiki? Hawawi sawa.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

20. Ama wale walioamini na wakafanya vitendo vizuri; basi zitakuwa kwao Bustani za makao: makaribisho kwa yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ ۖ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾

21. Lakini wale waliofanya uovu, basi kao lao ni Motoni; watakapotaka kutoka humo watarudishwa humo na wataambiwa: Onjeni adhabu ya Moto ambayo mlikuwa mkiikadhibisha.

---

kila wakati, kuliko kama angekuwa vivi hivi tu kama mashine asiyekosa wala asiyefanya wema, maana hapo hata asingestahili kupata zawadi yo yote.

Aya 18. Mtume *s.a.w.* anasema, Mwenyezi Mungu anasema, Nimewaandalia watumishi Wangu ema vitu ambavyo macho hayajapata kuviona, wala masikio hayajapata kuvisikia, wala havijapata kufikiriwa na moyo wa mtu (Bukhari).

Aya 19. *Fasiki.* Neno hili maana ni asi, avunjaye amri ya Mwenyezi Mungu, asiyekuballi haki, asherati, na ashikaye maovu.

وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ
الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٢﴾

22. Na kwa yakini Tutawaonjesha adhabu hafifu kabla ya adhabu kubwa ili warejee kwetu wakiwa na majuto.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا ۚ
إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ﴿٢٣﴾

23. Na ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule anayekumbushwa Aya za Mola wake kisha huzikataa? Hakika Sisi ni Wajilipizao kwa wakosefu.

FUNGU 3

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُن فِي مِرْيَةٍ مِّن
لِّقَائِهِ ۖ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٢٤﴾

24. Na bila shaka Tulimpa Musa Kitabu, basi usiwe na shaka kwa kukutana nacho, na tukakifanya mwongozo kwa wana wa Israeli.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا ۖ
وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٥﴾

25. Na Tukawafanya miongoni mwao maimamu wanaoongoza kwa amri Yetu waliposubiri; na walikuwa wakiziyakini Aya Zetu.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٦﴾

26. Hakika Mola wako ndiye Atahukumu baina yao siku ya Kiyama katika yale waliyokuwa wakihitalafiana.

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ ۖ أَفَلَا
يَسْمَعُونَ ﴿٢٧﴾

27. Je, hayawaongozi (kuona) ni vizazi vingapi Tuliviangamiza kabla yao vilivyokuwa vikitembea maskanini pao? Bila shaka katika hayo zimo Ishara; je, hawasikii?

Aya 22. *Laala watarejea.* Maneno haya yanaonyesha ya kwamba adhabu zinafika duniani ili kidogo kidogo ziwazuie watu katika maovu, wapate kuelekea kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 24. *Min Liqaaihii,* "kwa kukutana nacho," yaani Kitabu kile kilichoahidiwa katika Kitabu cha Musa kwamba kitakuwa Sheria atakayopewa Mtume *s.a.w.* (Kumbukumbu 33:2).

Aya 25. Katika Aya hii zimeelezwa sifa nne za maimamu: (1). wanafanywa tu kuwa maimamu hali wao wenyewe hawakuwa na hamu ya jambo hilo wala hawakufanya mipango ya siri ili kufikia cheo hicho; (2) wanaongoza watu na mambo sawa na vile anavyoagiza Mwenyezi Mungu; (3) wanajizuia katika maovu, wanavumilia udhia wa makafiri na wanadumu katika hukumu za Mungu; (4) wanakuwa na yakini kamili juu ya Aya za Mwenyezi Mungu. Aya hii inaonyesha waziwazi kuwa maimamu wa namna hii wataendelea katika umati wa Mtume s.a.w. na haitakuwa taabu kuwatambua, kwani mifano yao imetokea mara nyingi katika mawalii na Manabii waliopita kabla yao.

28. Je, hawaoni ya kwamba Tunayaendesha maji kwenye ardhi kame kisha kwayo Tunaiotesha mimea wanayokula wanyama wao na wao wenyewe; je hawaoni?

29. Na wanasema: Ushindi huu utatokea lini ikiwa mnasema kweli?

30. Sema: Siku ya ushindi wale waliokufuru imani yao haitawafaa, wala hawatapewa muda wa kungoja.

31. Basi ujiepushe nao, na ngoja, hakika wao (pia) wanangoja.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ
فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ
أَفَلَا يُبْصِرُونَ ﴿٢٨﴾

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْفَتْحُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٣٠﴾

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانتَظِرْ إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ ﴿٣١﴾

سُوْرَةُ الاَحْزَابِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعٌ وَّ سَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّ تِسْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

33. SURA AL-AHZAB

*I*meteremshwa Madina

Ina mafungu 9 na Aya 74 pamoja na Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تُطِعِ الْكٰفِرِيْنَ وَالْمُنٰفِقِيْنَ ۗ
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٢﴾

2. Ewe Nabii! Mche Mwenyezi Mungu wala usiwatii makafiri na wanafiki; bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.

وَّاتَّبِعْ مَا يُوْحٰۤى اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ ۗ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا
تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ﴿٣﴾

3. Na ufuate uliyofunuliwa kutoka kwa Mola wako; kwa yakini Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

وَّتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۗ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ﴿٤﴾

4. Na utawakali kwa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Atosha kuwa mlinzi.

مَا جَعَلَ اللّٰهُ لِرَجُلٍ مِّنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهٖ ۚ وَمَا جَعَلَ
اَزْوَاجَكُمُ الّٰٓـِٔيْ تُظٰهِرُوْنَ مِنْهُنَّ اُمَّهٰتِكُمْ ۚ وَمَا جَعَلَ

5. Mwenyezi Mungu Hakumwekea mwanadamu ye yote mioyo miwili kifuani mwake; wala Hawageuzi wake zenu kuwa mama zenu kwa sababu tu ninyi mnawaita mama zenu na mnaacha

---

Sura hii imeitwa *Makundi* kwa kuhusiana na Makureishi waliounganika na makabila mengi ya Waarabu na Mayahudi na wakaenda Madina kwa vita kwenda kuwasaga kabisa Waislamu. Shambulio hilo kwa hakika lilikuwa kubwa mno walilopata kupelekewa Waislamu; na kushindwa kwa hawa maadui kulikuwa jambo la kustaajabisha mno lililopata kutokea duniani.

Sura hii ilishuka Madina, na tarehe yake inaweza kujulikana kwa kuona ya kuwa vita hivi vya waitifaki wa Makureishi vilitokea katika mwezi wa Shawwal (Mfunguo Mosi) katika mwaka wa nne wa Hijra (Bukhari). Habari zingine zilizoelezwa katika sura hii kama ndoa ya Mtume *s.a.w.* na bibi Zainab bint Jahsh zilitokea baadaye kidogo lakini si zaidi kuliko mwaka wa saba wa Hijra.

Aya 2. *Mungu ni Mjuzi, Mwenye hekima.* Katika sifa hizi imo dawa ya kumwepusha mtu na kufuru na unafiki. Kama mtu awe na yakini kuwa Mungu anajua habari zake zote, lazima atachelea maovu. Inasemekana ya kuwa Zuleikha aliponuia kumshawishi Nabii Yusuf kufanya naye maovu naye alilifunika sanamu lake alilokuwa akiliabudu. Alipoulizwa kwa nini analifunika alisema anaona haya, basi anataka lisimwone akifanya uovu ule. Basi kama mtu anaweza kuonea haya sanamu, siyo zaidi sana kwa Mwenyezi Mungu akiwa na yakini kuwa Mungu anajua kabisa habari zake? (Darsul Qur'an).

Aya 5. Aya hii imevunja desturi mbili zilizoshika sana katika mila za Waarabu. Desturi

أَدْعِيَآءَكُمْ أَبْنَآءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ ۖ وَاللَّهُ
يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ٥

kuingiliana nao; wala Hawageuzi wale mnaowapanga uana kuwa wana wenu halisi. Hayo ni maneno ya vinywa vyenu tu; Lakini Mwenyezi Mungu Husema kweli, Naye Huongoza kwenye njia iliyo sawa.

ادْعُوهُمْ لِآبَآئِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ ۚ فَإِن لَّمْ
تَعْلَمُوٓا آبَآءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ۚ
وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَآ أَخْطَأْتُم بِهِۦ وَلَٰكِن مَّا
تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ٦

6. Waiteni kwa (ubini wa) baba zao, maana huo ndiyo uadilifu mbele ya Mwenyezi Mungu. Na kama hamwajui baba zao, basi ni ndugu zenu katika dini na rafiki zenu. Wala si lawama juu yenu katika hayo mliyokosa, isipokuwa katika yale iliyoyafanya mioyo yenu kwa kusudi; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَاجُهُۥٓ
أُمَّهَاتُهُمْ ۗ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ
فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّآ أَن
تَفْعَلُوٓا إِلَىٰٓ أَوْلِيَآئِكُم مَّعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ
مَسْطُورًا ٧

7. Nabii yuko karibu zaidi na waaminio kuliko waaminio walivyo karibu na nafsi zao, na wakeze ni kama mama zao. Na baadhi ya ndugu wa damu wanakaribiana zaidi wao kwa wao kuliko wanavyokaribiana na watu wengine miongoni mwa waaminio na Wahamiaji kulingana na Kitabu cha Mwenyezi Mungu, isipokuwa wema wa hiari ambao mnaweza kuwafanyia marafiki zenu maalum kwa njia ya hisani. Haya ndiyo ambayo yameandikwa kimadhubuti ndani ya Kitabu cha hali asilia.

---

moja iliitwa *Dhihaar*, nayo ilikuwa namna ya kumwacha mke kwa muda naye asiweze kuolewa haidhuru kwa miaka mingapi akae hivyo. Ilikuwa ni kumwambia mke, "Wewe sasa kwangu u kama mgongo wa mama yangu." Jambo hili limekatazwa.

Desturi nyingine ilikuwa ya kupanga udugu. Wanaopangana udugu au ubaba na utoto wanakuwa kama ndugu kweli katika mambo yote. Basi desturi hii imekatazwa na inasemwa haiwezekani ujamaa au udugu au utoto wa kupanga uwe sawa na udugu wa damu.

Aya 7. *Wakeze ni mama zao.* Wake wa Manabii wa Mwenyezi Mungu wanakuwa mama za wafuasi wao kwa sababu ya heshima.

Wenye nasaba wana haki zaidi, yaani haki ya kurithiana. Udugu wa dini hauingii kwenye kurithiana isipokuwa mwenye mali awe alifanya wasia wa kumpa zawadi, na hata hivyo zawadi hiyo haitakubaliwa kuzidi thuluthi moja ya mali.

8. Na Tulipoahidiana na Manabii na wewe, na Nuhu na Ibrahimu, na Musa na Isa mwana wa Mariamu na Tuliahidiana nao ahadi ngumu,

9. Ili Awaulize wakweli juu ya ukweli wao, na Amewaandalia makafiri adhabu iumizayo.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ
نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ
وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٨﴾
لِيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٩﴾ ع

FUNGU 2

10. Enyi mlioamini! kumbukeni neema za Mwenyezi Mungu zilizo juu yenu yalipowafikieni majeshi, Tuliwapelekea upepo na majeshi msiyoyaona, na Mwenyezi Mungu Anayaona mnayoyafanya.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ
جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ
تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿١٠﴾

11. Walipowajieni (kuwashambulieni) kutoka juu yenu na kutoka chini yenu; na macho yaliponywea na mioyo ikapanda kooni, nanyi mkaanza kumdhania Mwenyezi Mungu dhana mbalimbali.

إِذْ جَاءُوكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ
زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ
بِاللَّهِ الظُّنُونَا ﴿١١﴾

12. Hapo waaminio walijaribiwa na wakatetemeshwa kwa tetemesho kali.

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١٢﴾

Aya 8. Ahadi iliyotajwa hapa inasemekana ni ahadi ya kufikisha ujumbe wa Mungu sawasawa Baidhawi).

Aya 10. Toka Aya hii zimeanza habari za vita vya *Ahzaab* au pia vinaitwa vya Handaki. Vimeitwa vya *Ahzaab* (makundi) kwa sababu ya makundi ya makabila tisa mbalimbali ya Waarabu na Mayahudi yapatayo watu elfu kumi waliojumuika wote kwa umoja ili kuwasaga Waislamu. Vimeitwa vya handaki kwa sababuWaislamu Madina walichimba handaki kuuzunguka mji ambalo liliwazuia makafiri wasiweze kuivamia Madina kivuvi. Kabila moja katika Mayahudi, Banu Kuraidha, lilikuwa katika mkataba wa kusaidiana na Waislamu ikitokea vita, lakini wakati huu likapinduka na kujiunga pamoja na maadui wa Waislamu. Vita hii iliendelea kwa siku saba. Siku ya saba makafiri wakafikiwa na dhoruba kali ya upepo ambayo Sir William Muir anaieleza hivi: Katika hali ya kuchoka na nyoyo zimeingia baridi, ukawaingilia usiku wenye baridi na tufani. Upepo na mvua vikaipiga kambi yao isiyohifadhiwa vibaya-vibaya. Tufani ikazidi ikawa kimbunga. Mioto yao iikazimika, mahema yao yakang'olewa, vyombo vya kupikia na vitu vingine vikasambazwa." Basi hivi ndivyo Mwenyezi Mungu alivyowasaidia waaminio, na makafiri wakalazimika kukimbia.

13. Na waliposema wanafiki na wale wenye maradhi mioyoni mwao, Mwenyezi Mungu na Mtume wake hawakutuahidi ila udanganyifu tu.

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٣﴾

14. Na taifa moja miongoni mwao liliposema: Enyi wenyeji wa Yathrib! Hapa si mahali pa kukaa ninyi basi rudieni; na kundi jingine miongoni mwao likaomba ruhusa kwa Mtume kwa kusema: Hakika nyumba zetu ni tupu, lakini hazikuwa tupu, hawakutaka ila kukimbia tu.

وَإِذْ قَالَت طَّائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا ۚ وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ
إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ ۖ إِن يُرِيدُونَ
إِلَّا فِرَارًا ﴿١٤﴾

15. Na lau kama yangaliingizwa (majeshi) juu yao katika pande zote (za Madina), kisha wakaombwa kufanya vita (juu ya Waislamu) wangeifanya, na wasingelikaa humo ila muda kidogo tu.

وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِم مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ
لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ﴿١٥﴾

16. Na kwa yakini walikwisha fanya ahadi na Mwenyezi Mungu zamani ya kwamba hawatageuza migongo; na ahadi ya Mwenyezi Mungu ni yenye kuulizwa.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِن قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ
الْأَدْبَارَ ۚ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ﴿١٦﴾

17. Sema: Kukimbia hakutawafaeni kama mkikimbia mauti au kupigana; na ndipo hamtafurahishwa ila kidogo.

قُل لَّن يَنفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِن فَرَرْتُم مِّنَ الْمَوْتِ أَوِ
الْقَتْلِ وَإِذًا لَّا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٧﴾

18. Sema: Ni nani ambaye aweza kuwalindeni na Mwenyezi Mungu kama (Mungu) Awatakieni uovu, au kuwatakieni rehema? Wala hawatapata mlinzi wala msaidizi kinyume cha Mwenyezi Mungu.

قُلْ مَن ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُم مِّنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ
سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُم
مِّن دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٨﴾

19. Bila shaka Mwenyezi Mungu Anawajua wale wanaojizuia miongoni mwenu na wawaambiao ndugu zao: Njooni kwetu: wala hawafiki kwenye mapigano ila kidogo,

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ
هَلُمَّ إِلَيْنَا ۖ وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٩﴾

Aya 14. *Yathrib.* Mji wa Madina kabla ya kufika kwa Mtume *s.a.w.* ulikuwa ukiitwa Yathrib.

20. Wakiwafanyieni choyo; lakini inapofika hofu, utawaona wanakutazama, macho yao yanazunguka-zunguka kama yule aliyezimia kwa mauti; lakini hofu inapoondoka, wanawaudhini kwa ndimi kali, wakifanya choyo juu ya heri. Hao hawakuamini, kwa hiyo Mwenyezi Mungu Ameviharibu vitendo vyao, na hayo ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ ۚ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَىٰ
عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۖ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ
بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ ۚ أُولَٰئِكَ لَمْ
يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٢٠﴾

21. Wanafikiri makundi haya hayajaondoka. Na kama makundi yangekuja (tena), wangependa laiti wangekaa jangwani katika Mabedui wakiuliza habari zenu. Na kama wangalikuwa pamoja nanyi wasingalipigana ila kidogo tu.

يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا ۖ وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ
يَوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ
أَنْبَائِكُمْ ۖ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢١﴾

FUNGU 3

22. Bila shaka mnao mfano mwema katika Mtume wa Mwenyezi Mungu, kwa mwenye kumwogopa Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho, na kumtaja Mwenyezi Mungu sana.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ
يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢٢﴾

23. Na waaminio walipoyaona majeshi, walisema: Haya ndiyo Aliyotuahidi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, Mwenyezi Mungu na Mtume Wake wamesema kweli; na haikuwazidishia ila imani na utii.

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَٰذَا مَا وَعَدَنَا
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ۚ وَمَا زَادَهُمْ
إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٣﴾

Aya 22. *Mnao mfano mwema katika Mtume wa Mwenyezi Mungu.* Mtume Muhammad *s.a.w.* kila jambo alilofundisha lilimpitia katika maisha yake: alikuwa yatima, akawa kijana mwenye kufanya kazi. Alikuwa maskini, alipata kuwatumikisha watu, alikuwa tajiri, alioa, alizaa, alifiwa, alikuwa skari na jemadari, alikuwa mtawala na mfalme na kiongozi. Ilmuradi alipitia maisha yote ya kibinadamu na hivyo akaweka mfano mwema kwa ajili ya watu wa kila namna. Na ukitazama mafundisho yake, hakuna hata jambo dogo lililopungua, kila kitu hata namna ya kula, kulala, kutembea na kadha wa kadha, kimefundishwa. Kwa neno zima sifa hizi ni maalum kwa ajili ya Mtume Muhammad tu. Yesu kwa mfano, hakuoa, hakuzaa, hakutawala, hakufanyia watu kazi, hakuwa askari, hakufiwa n.k.w. basi angewezaje kuonyesha mfano juu ya mambo hayo muhimu yanayowapitia watu kila siku?

Aya 23. Waaminio walipoona majeshi yale hawakutapatapa kama wanafiki, bali walijua ya kuwa ahadi iliyotolewa katika sura 38:12 sasa itatimia, na tukio hili likawazidishia imani.

24. Wapo watu miongoni mwa waaminio waliotimiza ahadi waliyoahidiana na Mwenyezi Mungu: hivi baadhi yao wamekwisha maliza nadhiri zao, na wako miongoni mwao wanaongojea, wala hawakubadilika hata kidogo.

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ ۖ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

25. Ili Mwenyezi Mungu Awalipe wakweli kwa sababu ya ukweli wao, na kuwaadhibu wanafiki kama Akipenda, au kuwageukia (kwa rehema). Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٤﴾

26. Na waliokufuru Mwenyezi Mungu Amewarudisha na ghadhabu yao; hawakupata cho chote katika heri; na Mwenyezi Mungu Amewatoshea waaminio katika mapigano. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo, Mwenye nguvu.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾

27. Na Akawateremsha wale waliowasaidia (maadui) katika watu wa Kitabu kutoka katika ngome zao, na Akatia hofu katika mioyo yao: baadhi yao mnawaua na wengine mnawateka.

وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾

Aya 24. Waliomaliza nadhiri zao ni wale waliokwisha uawa katika njia ya Mwenyezi Mungu na wakafa mashahidi; na wanaongojea ni wale waaminio walio bado hai wenye shauku ya kuilinda njia ya Mwenyezi Mungu hata kwa uhai wao.

Aya 27. *Baadhi mnawauwa*, yaani Mayahudi wa kabila la Banu Kuraidha tuliokwisha wataja. Mayahudi hawa walivunja mapatano ya kusaidiana na Waislamu na wakasaidia maadui wa Waislamu kwa upande wa ndani wa Madina ili Waislamu washindwe na wauawe upesi.

Yale majeshi ya maadui yalipokimbia, hawa Banu Kuraidha pia wakaenda jifungia ndani ya ngome zao. Mtume s.a.w. ikawa lazima aende kuwauliza kwa nini wamevunja uaminifu, isije akakaa na watu ambao ni maadui wanaoweza kuleta matata baadaye, bila kuziba chokochoko zao.

Kwanza akamtuma Seyidna Ali aende akawaulize kwa nini walivunja mapatano. Banu Kuraidha wasijali. Wakaanza kumtukana Seyidna Ali pamoja na wenzake aliotumwa nao, wakamtukana Mtume s.a.w. na wakeze na binti yake kwa matusi machafu kabisa.

Basi Mtume pamoja na jeshi wakaihusuru ngome yao. Mayahudi wakaanza kupigana. Lakini wakaona hawawezi kuendelea, wakaangukia, ila wasikubali Mtume kuwakatia hukumu ambayo ingekuwa ya kuwafukuza watoke Madina kama walivyofukuzwa wenzao zamani. Baadhi ya

28. Na Akawarithisheni nchi yao na majumba yao na mali zao, na nchi msiyoikanyaga. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَـُٔوهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٨﴾

FUNGU 4

29. Ewe Nabii! waambie wake zako: Ikiwa mnapenda maisha ya dunia hii na uzuri wake, haya njooni, nitawapeni matumizi na nitawasindikizeni kwa msindikizo mzuri.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٢٩﴾

Mayahudi wakaanza kuwalaumu wenzao kuwa wamefanya hiyana mbaya, na kuwa Islam ni haki na afadhali waingie Uislamu. Lakini wengi wao wasikubali shauri hili.

Mwishoni wakataka shauri lao likatwe na Sa'ad bin Mu'aadh (Bukhari, Tabari, na Khamis). Mtume *s.a.w* akakubali hili ombi lao. Huyu Sa'ad alikuwa mkubwa wa kabila la Aus. Na hawa Aus walikuwa rafiki za Banu Kuraidha. Ndiyo maana wakataka wahukumiwe naye. Watu wa kabila la Aus wakamzunguka Sa'ad wakimwomba awahurumie rafiki zao Banu Kuraidha. Wakaenda naye wamemzunguka mpaka penye ngome. Sa'ad akawauliza Mayahudi: Je mtakubali hukumu yangu? Wakajibu, Ndiyo. Akaonyesha hali anaona haya upande aliokaa Mtume *s.a.w.* akawauliza, Je, mtakubali hukumu yangu? Mtume *s.a.w.* akajibu, Ndiyo. Akawaelekea watu wa kabila la Aus akawauliza, je, mtakubali hukumu yangu? nao wakajibu, Ndiyo. (Tabari na Hisham). Basi Sa'ad akatoa hukumu yake sawa na amri hii ya Biblia ambacho ni Kitabu cha dini ya Mayahudi, isemayo hivi:

> "Unapoukaribia mji kupigana nao, unadie amani. Na itakuwa, ukikupa jibu la amani, na kuwafungulieni, basi itakuwa ya kwamba watu wote waliomo humo watakuwa mateka kwenu na watawatumikieni. Na kama hautafanya amani nanyi, bali utafanya vita nanyi, nanyi mtauhusuru: Na Bwana Mungu wako atakapoutoa mikononi mwako, wewe utampiga kila mwanamume wa humo kwa ncha ya upanga: Lakini wanawake na watoto, na wanyama, na vyote vilivyomo katika mji hata mateka wewe utachukua." (Kumbukumbu 20:10-18).

Kwa mafundisho haya ya Kiyahudi, kama wao wangewashinda Waislamu wanaume wote wangeuawa, na watoto na wanawake wote wangetiwa utumwani. Basi Bwana Sa'ad alitoa hukumu kuwa Mayahudi wauawe sawa na amri ya dini yao. Kama wangekubali waamuliwe na Mtume wangepata adhabu nyepesi: lakini sasa ilikuwa haiwezekani kwa vile pande zote zilikwisha kubali kuwa zitatii amri ya Sa'ad ambaye wao wenyewe ndio waliomchagua kuwa hakimu. Na kwa njia hii kudra ya Mwenyezi Mungu ikamalizika.

Aya 28. *Nchi msiyoikanyaga.* Hapa Waislamu wanaahidiwa watarithishwa pia nchi zingine wasizozikanyaga, na baadaye nchi hizo zikaingia katika mamlaka ya Waislamu.

Aya 29. Waislamu walipowashinda Banu Kuraidha mali nyingi iliingia mikononi mwao. Mtume *s.a.w.* aliwagawanyia Waislamu wengine lakini wakeze asiwape. Wakeze wakaona mbona wao wasipate hali sasa umekuwa wakati wa neema. Wakamfikia Mtume kwa pamoja wakampa shauri lao kwamba nao wapate. Mtume hakupenda wajiingize ndani ya tamaa ya vitu vya dunia. Basi alijitenga nao, kwa mwezi mzima asiwafikie. Basi Mwenyezi Mungu akateremsha Aya hii.

30. Na kama mnataka Mwenyezi Mungu na Mtume Wake na nyumba ya Akhera, basi Mwenyezi Mungu Amewaandalia wafanyao mema miongoni mwenu malipo makubwa.

31. Enyi wake wa Nabii! atakayefanya ubaya dhahiri miongoni mwenu, atazidishiwa adhabu mara mbili; na haya ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

وَإِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ
فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٠﴾
يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ
يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٣١﴾

JUZU 22

32. Na miongoni mwenu atakayemtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na kutenda mema, Tutampa malipo yake mara mbili, na kumwandalia riziki yenye heshima.

الجزء ٢٢

وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا
نُّؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣٢﴾

33. Enyi wake wa Nabii, ninyi si kama ye yote katika wanawake kama mkimcha (Mungu), basi msiwe laini katika usemi ili asitamani mtu mwenye ugonjwa moyoni mwake, na semeni kauli njema.

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ ۚ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ
فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ
وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٣٣﴾

Mtume *s.a.w.* kwanza akamwuliza Aisha. Aisha akajibu kuwa anamtaka Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, hataki vitu vya dunia. Aliwauliza wakeze wote mbalimbali, na wote wakajibu kama alivyojibu Aisha (Bukhari). Basi akakaa nao. Kama Mtume s.a.w. angekuwa ni mtu tu kama watu wa kidunia, bila shaka angeanza kujaza nyumbani kwake; lakini Mtume hakujali vitu vya dunia, na aliona fahari katika umaskini; hata alikuwa anasema, "Ufakiri ni fahari yangu."

Tukio hili linaonyesha waziwazi kuwa Mtume *s.a.w.* hakuoa wakeze kwa kutaka anasa, kama wanavyomlaumu Wakristo, maana angewaoa kwa sababu hii asingechukua wanawake wazeewazee kama walivyokuwa wakeze wengi. Zaidi ya hayo angeangalia sana kuwapendeza na kuwaridhisha, wala asingekuwa tayari kuwaacha kwa kuwa wametaka vitu ambavyo alikuwa na uwezo kamili wa kuwapa.

Aya 32. *Tutampa malipo yake mara mbili,* ndiyo kusema atapewa malipo mengi, maana amejizuia katika maisha ya raha duniani, basi lazima malipo yake yawe zaidi katika Akhera.

Aya 33. Ingawa amri hii imeagizwa kwa wake wa Mtume *s.a.w.* lakini inawahusu wanawake wote wa Kiislamu.

34. Na kaeni majumbani mwenu, wala msionyeshe mapambo sawa na maonesho ya ujinga wa zamani; na simamisheni Sala, na toeni Zaka, na Mtiini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake. Mwenyezi Mungu Anataka tu kuwaondoleeni uchafu, enyi watu wa nyumbani, na kuwatakaseni kabisa.

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ
الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ
الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾

35. Na kumbukeni yasomwayo majumbani mwenu katika Aya za Mwenyezi Mungu na (maneno ya) hekima; kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mpole, Mwenye habari.

وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ۚ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾

FUNGU 5

36. Bila shaka wanaume wanaojisalimisha na wanawake wanaojisalimisha, na wanaume wanaoamini na wanawake wanaoamini, na wanaume wanaotii na wanawake wanaotii, na wanaume wasemao kweli na wanawake wasemao kweli, na wanaume wanaosubiri na wanawake wanaosubiri, na wanaume wanaonyenyekea na wanawake wanaonyenyekea, na wanaume wanaotoa sadaka na wanawake wanaotoa sadaka, na wanaume wanaofunga saumu na wanawake wanaofunga saumu, na wanaume wanaolinda tupu zao na

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَ
الصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ
وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ

Aya 34. *Anataka tu kuwaondoleeni.* Mkewe Mtume, Maria Kibtiya alikuwa Mkristo; Safiya alikuwa Myahudi; basi waliondolewa uchafu wa itikadi mbaya na mila zisizofaa, na namna hii wakatakasika kwa kuwa pamoja na Mtume *s.a.w.*

Aya 35. *Latiif.* Neno hili tumelifasiri "Mpole," na pia maana yake ni "Mjuzi wa visivyoonekana" (Mufradat).

Aya 36. Katika malipo ya vitendo wanawake na wanaume wote watalipwa sawasawa . Uislamu katika mambo ya dini umeweka usawa baina ya wanaume na wanawake.

كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٣٥﴾

wanawake wanaolinda tupu zao, na wanaume wanaomtaja Mungu kwa wingi na wanawake wanaomtaja - Mwenyezi Mungu Amewaandalia msamaha na ujira mkubwa.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَن يَعْصِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾

37. Haiwi kwa mwanamume aliyeamini wala kwa mwanamke aliyeamini, Mwenyezi Mungu na Mtume Wake wanapokata shauri, wawe na hiari katika shauri lao. Na mwenye kumwasi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, hakika amepotea upotevu ulio wazi.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ
أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ
مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن
تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ
لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ
إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

38. Na ulipomwambia yule ambaye Mwenyezi Mungu amemneemesha na (pia) wewe umemneemesha shikamana na mkeo na umche Mwenyezi Mungu; na ukasitiri katika nafsi yako aliyotaka Mwenyezi Mungu kuyatoa, na ukawachelea watu, hali Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye haki zaidi umchelee. Basi alipokwisha Zaid haja yake na mwanamke yule, Tulikuozaye ili isiwe taabu kwa waaminio kuwaoa wake wa wana wao wa kupanga wanapomaliza haja nao. Na amri ya Mwenyezi Mungu ni yenye kutekelezwa.

Aya 37. Karibu mufasirina wote wanakubaliana ya kuwa Aya hii ilishuka wakati Mtume *s.a.w.* alipotoa shauri kwa nduguze kuwa binti yao Zainab bint Jahsh aolewe na Zaid bin Harith.

Zainab alikuwa binti wa shangazi wa Mtume *s.a.w.* aitwaye Umeima bint Abdul Muttalib, mtoto wa ukoo mtukufu wa Kikureish. Zaid alikuwa mtu aliyekuja Makka hali yu mtumwa ingawa Mtume alimpa uhuru na kumpanga utoto.

Zainab na kaka yake hawakupenda shauri hili ya kwamba mtu mwenye heshima kama Zainab aolewe na mtu ambaye alikuwa mtumwa. Wao walimwomba Mtume mwenyewe amwoe Zainab. Lakini Mtume kwa kutaka kuondoa fikira za watu kujiona ubora wa kabila, akazidi kuwasihi wakubali aolewe na Zaid. Amri ya Mwenyezi Mungu iliyomo katika Aya hii ikatia nguvu shauri la Mtume; na Zainab na kaka yake wakakubali aolewe na Zaid.

Aya 38. Mtu ambaye Mwenyezi Mungu na Mtume wamemneemesha ni Zaid bin Harith, wa kabila la Kalb, ambaye katika utoto wake alitekwa na akauzwa Makka, na Bibi Khadija akapewaye kuwa zawadi na jamaa yake, naye akamtoa zawadi kumpa Mtume *s.a.w.* Mtume

akampa uungwana na akampanga utoto. Wakatokea kupendana sana, hata babaye Zaid aliposikia kuwa mwanawe yuko Makka alikuja kutaka kumkomboa. Mtume s.a.w. akasema, Zaid yu huru ana hiari kuondoka pamoja nanyi. Lakini Zaid alimpenda mno Mtume na hakutaka kuondoka ingawa wazee wake walimsihi sana. Basi Mungu kumneemesha Zaid ni kumpa Uislamu na Mtume kumneemesha ni kumpa uungwana na kumfanyia shauri aoe binti wa shangazi yake.

Shikamana na mkeo na umche Mungu. Zaid na Zainab walipokwisha kuwa mke na mume, Zaid alianza kuona wasiwasi. Ingawa Zainab alikuwa hasemi neno, lakini Zaid akaanza kufikiria ya kuwa Zainab bado anajiona ni bora kuliko yeye. Upande mwingine Zaid binafsi yake akijiona mdogo na ya kuwa yeye si fani ya bibi mtukufu kama Zainab. Fikira hii ilikuwa ikikua kila siku hata ikaleta kutosikilizana kwingi nyumbani mwao. Basi Zaid alifika kwa Mtume akashtaki ya kuwa Zainab anamnyanyasa na pia akasema Zainab anasema naye kwa ukali. (Hadithi inayosimuliwa na Bibi Aisha baadaye, inaonyesha kuwa Zainab hata nyumbani kwa Mtume alikuwa na tabia ya ukali ambayo alikuwa anafanya bidii kuizuia. Ilikuwa ni tabia yake tu - Muslim, jalada 2). Zaid akaomba apewe ruhusa kumpa talaka Zainab. Jambo hili lilimsikitisha sana Mtume, akaona ya kwamba juhudi ya Zaid ya kujenga masikilizano imepungua. Basi Mtume s.a.w. akamwambia Zaid, "Kaa na mkeo na umche Mungu" (Bukhari), asaa Mungu atakusaidia taabu uzionazo zitakuondokea.

Na ukasitiri, katika nafsi yako aliyotaka Mungu kuyatoa. Zaid alikubali nasaha ya Mtume na akajaribu kujishikiza kukaa na mkewe; lakini donda alilokuwa nalo moyoni halikuonyesha alama ya kupona. Hitililafu zake na mkewe zikashika sana hata akatoa talaka kumwacha mkewe.

Jambo hili la kuachwa Zainab lilikuwa ni aibu sana kwa ajili ya bibi huyu. Tokea hapo Waarabu walikuwa hawaoi wanawake walioachwa na waliwadharau sana. Na ilikuwa ndiyo mara ya kwanza mwanamke wa ukoo mtukufu kuachwa na mtu aliyekuwa mtumwa, wacha mbali jambo la kuolewa naye. Hii ilikuwa ni fedheha dhahiri kwa ajili ya Zainab. Zainab akahisi ya kuwa asingeaibishwa namna hii kama si tashtiti za Mtume aliyekazania aolewe na Zaid!

Kumsaidia Zainab na kumpoza huzuni yake ilikuwa mahali pake aolewe katika nyumba tukufu kabisa. Mwenyezi Mungu akatia wazo katika moyo wa Mtume ya kuwa yeye ndiye angestahili kumwoa Zainab ili kuzima majonzi yake na kupoza chuki ya ndugu wengine wa Zainab. Upande, Mtume anaogopa akimwoa Zainab watu watasema ya kuwa amemwoa mkwewe aliyekuwa mke wa mwanawe wa kupanga. Jambo hili Mtume akalizuia rohoni asitake kulitoa ya kwamba yeye amwoe Zainab. Kwa sababu hii Mungu anasema, *Ukastiri katika nafsi yako aliyotaka Mungu kuyatoa,* yaani Mungu alitaka jambo hili litendeke, hivyo ilikuwa kazi bure Mtume kulificha rohoni.

Mwenyezi Mungu alitaka kutimiza mambo matatu katika jambo hili: (1) uchungu wa Zainab uishe; (2) desturi ya kuacha kuoa wanawake walioachwa ifutike; (3) ijulikane kwa Waislamu kuwa desturi ya kupanga watoto haina maana na ifutike kabisa; kama asemavyo Mwenyezi Mungu, *Alipokwisha maliza haja yake na mwanamke yule (yaani kumpa talaka) Tulikuoza ili isiwe taabu kwa waaminio kuwaoa wake wa wana wao wa kupanga wanapomaliza haja nao. Na amri ya Mwenyezi Mungu iwe yenye kutekelezwa.*

Baada ya Wahyi huu Mtume *s.a.w.* akapeleka ujumbe (Muslim) wa kumwoa Zainab. Zainab na kaka yake wakakubali. Kaka yake, Abu Ahmad bin Jahsh, akawa walii na akamwoza kwa mahari ya dirham 400/- (Sirat Ibn Hisham).

Kuna watu wanaosema ya kuwa Mtume *s.a.w.* alimwona Zainab nyumbani mwa Zaid na uzuri wake ukamwathiri sana, na akasema: *Subhaanallaah muqallibul quluub,* yaani: "Utakatifu ni wa Mungu ambaye huipindua mioyo," uzuri siyo huu? Zainab aliposikia maneno haya ya Mtume *s.a.w.* akamwambia mumewe Zaid kuwa Mtume ameniona na amesifia uzuri wangu. Hapo Zaid akajua kuwa Mtume anapenda Zainab awe mkewe, basi akamwacha, na Mtume *s.a.w.* akamwoa.

39. Si kosa kwa Nabii katika yale ambayo Mwenyezi Mungu Amemlazimisha: ndiyo kawaida ya Mwenyezi Mungu kwa wale waliopita zamani; na amri ya Mwenyezi Mungu ni kipimo kilichokadiriwa.

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ ۖ سُنَّةَ
اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا
مَقْدُورًا ﴿٣٩﴾

40. Wale wanaofikisha ujumbe wa Mwenyezi Mungu na kumwogopa Yeye wala hawamwogopi (ye yote) isipokuwa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ndiye Atoshaye kuhesabu.

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ
أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ ۗ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٤٠﴾

41. Muhammad si baba ya ye yote katika wanaume wenu, bali yeye ni Mtume wa Mungu na Muhuri wa Manabii. Na Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye kila kitu.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَٰكِنْ رَسُولَ
اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٤١﴾

Msingi wa porojo hili ni dhaifu kabisa. Wanasema ati Mtume *s.a.w.* alimwona Zainab ndipo akamtamani. Zainab hakuwa mgeni kwa Mtume. Alikuwa binti wa Shangazi yake hasa na walikuwa wanajuana sana. Wakati huo amri ya wanawake kuvaa hijabu ilikuwa haijashuka. Mbona asimtamani hapo? Zainab mwenyewe na kaka yake walitaka Mtume mwenyewe amwoe kabla hajaolewa na Zaid, lakini Mtume akakataa, na akawasihi sana wampose Zaid. Kama Zainab alikuwa mzuri wa kumshtusha Mtume s.a.w., kwa nini asikubali kumwoa kabla hajaguswa na mwanamume mwingine? Ndoa hii ilimfanya Zainab aone fahari maana aliolewa kwa amri ya Mwenyezi Mungu na hivyo alikuwa na uso mbele ya wake wenziwe. Kama angeolewa kwa sababu ya kutamaniwa vile na Mtume, mwenyewe angefanya shaka moyoni mwake juu ya usafi na utawa wa Mtume.

Ni jambo la kusikitisha sana kuona ya kuwa hata baadhi ya wafasiri wa Kiislamu wamekubali uwongo huu uliotunga na Wakidi bila ushahidi wo wote. Uwongo huu ni mchafu kabisa na haupatani kamwe na sifa za utakatifu na unyofu wa yule Mfalme wa Manabii Muhammad *s.a.w.*

Aya 41. Muhammad si baba ya ye yote, yaani si baba wa damu. Wakeze wameitwa mama za waaminio kwa sababu ya heshima tu, siyo kwamba wamekuwa kama mama wa damu wanaoweza kurithi.

Katika mwaka wa tano wa Hijra Mtume *s.a.w.* alipomwoa Zainab makafiri walianza kupiga kelele ya kuwa Mtume s.a.w. ameoa mwanamke aliyekuwa mke wa mwanawe. Basi Mwenyezi Mungu aliteremsha Aya hii kuwajibu ya kwamba Mtume *s.a.w.* hana mwana wa damu kwa hiyo upinzani huo uko mbali naye.

Khaatamannabiyyiin, "Muhuri wa Manabii." Neno Khaatam katika lugha ya Kiarabu lina maana ya "Muhuri." Inasimuliwa ya kuwa siku moja Mtume *s.a.w*. alinuia kuandika barua za kuwabashiri wafalme, na masahaba wakasema ya kwamba Wafalme wa Kiajemi hawapokei barua mpaka iwe na muhuri wa mwandikaji. Mtume *s.a.w.* alitengeneza *khaatam* na juu yake

yakaandikwa maneno: Muhammad Mtume wa Mungu (Bukhari jalada 1; Muslim *Kitaab-ul-Libaas*). Hadithi hii inaonyesha ya kuwa kazi kubwa ya muhuri ni kuhakikisha. Mtume *s.a.w.* alipoitwa na Mwenyezi Mungu *Khaatamannabiyyiin* (Muhuri wa Manabii), ni kudhihirisha ya kuwa bila muhuri wa Mtume *s.a.w.* ukweli wa Nabii ye yote hautathibitika; yaani Mtume *s.a.w*. amepewa cheo cha kusadikisha. Asingefika yeye ukweli na utakatifu wao ungekuwa katika hali ya giza.

Tena, kama muhuri unapigwa juu ya kitu, chapa inaonekana juu ya kitu hicho. Hivyo Mtume *s.a.w.* alipoitwa "Muhuri wa Manabii" ilitabiriwa ya kuwa kama muhuri wake utapigwa unabii utapatikana. Yaani utakatifu wake umekamilika hata umefika kwenye cheo cha kutoa kuwapa wengine daraja ya unabii kwa kupigwa muhuri wake. Kwa mujibu wa maana hii Seyidna Ahmad amesema, "Mwenyezi Mungu amempa Mtume *s.a.w.* muhuri, yaani amepewa ili awape wengine sifa ya unabii, na hakuna Nabii mwingine aliyepewa muhuri namna hii. Kwa sababu hii ameitwa *Khaatamannabiyyiin,* maana kumfuata kunatoa sifa za unabii, na nguvu yake ya utawa inamfanya mtu awe Nabii; na hakuna Nabii mwingine aliyepata nguvu hii ya utakatifu." (Haqiiqatulwahyi uk. 97).

Neno *khaatam* pia lina maana ya "pete." Imesimuliwa na sahaba mmoja ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikataza kutumia vyombo vya fedha na *khaatam* (pete) ya dhahabu na nguo za hariri (Bukhari jalada 1, uk. 143). Katika hadithi nyingine imesimuliwa ya kuwa Mtume *s.a.w.* alimwambia mtu mmoja aliyekuwa na pete ya chuma *(khaataman min hadiidin)*, "Imekuwaje nakuona umevaa pete ya chuma iliyo pambo la makafiri na la watu wa Jahanamu?"

Ni dhahiri katika hadithi hizi mbili ya kuwa neno la *khaatam* limekuwa na maana ya pete. Mtume *s.a.w*. alitumia pete ya fedha na akawaruhusu Waislamu kutumia pete ya fedha kwa wanaume na ya dhahabu pia kwa wanawake; na kila mara alitumia neno la *khaatam* kwa pete.

Pete hutumiwa kwa ajili ya mapambo. Mtume *s.a.w.* kuitwa *Khaatamannabiyyiin* (Pete ya Manabii), Mwenyezi Mungu ameonyesha ya kuwa Mtume *s.a.w.* amefanywa pambo kwa ajili ya Manabii. Kama Mtume Muhammad *s.a.w*. asingefika duniani, Manabii wasingepata kupambwa, kwa kuwa wamepewa sifa mbaya katika vitabu vya Mayahudi na Wakristo kama tulivyoeleza mahali pengine humu katika tafsiri hii. Hivyo Mtume *s.a.w.* kwa kutangaza heshima na utakatifu wa Manabii wote amekuwa sababu ya uzuri na mapambo kwa ajili yao. Kama watu wapatavyo kupambwa kwa kuvaa pete ndivyo ambavyo Mtume *s.a.w.* amekuwa Pete kwa ajili ya Manabii.

Katika Taafsiri Fat'hul Bayan imesemwa, "Mtume *s.a.w.* amekuwa *Khaatam* (Pete) kwa ajili ya Manabii, na amekuwa pambo kwa ajili yao kwa kuwa yu mmoja wao" (Jalada 7). Katika kitabu kingine cha kamusi mmeandikwa chini ya neno *khaatam*, "Na Muhammad ni *Khaatamannabiyyin* (kwa *te* yenye *fat'ha* katika *khaatam*) kwa maana ya mapambo. Maana hii imechukuliwa katika neno *khaatam* (pete) ambayo ni pambo kwa anayeitumia" (Majma'ul-Bahrain). Zurkani ameandika chiini ya neno la *khaatam* maana ua "mbora" kwa kuumbwa na kwa tabia, maana Mtume *s.a.w.* ni pambo la Manabii kama ilivyo pete pambo la kidole.

Kadhalika kama vile pete hukizunguka kidole , Mtume *s.a.w.* amewazunguka Manabii wote; yaani sifa mbalimbali za Manabii mbalimbali zimekusanyika zote kwa Mtume Muhammad *s.a.w.*

Ukiichungua lugha ya Kiarabu utaona ya kuwa neno *khaatam* pia lina maana ya "ubora." Neno *khaatam* linapokuwa *mudhaaf* (kiungo) kwenye ismu ya wingi, basi ismu ile inakuwa *mudhaaf ilaihi* (yenye kumiliki) na hapo neno *khaatam* linakuwa na maana ya *ubora.*

Kwa mfano, *Khaatamul mufassiriin* maana yake ni "mbora wa wanaofasiri." *Khaatamul Muhaajiriin* ni "Mbora wa Wanaohama." (Kanzul Ummal jalada 6, uk. 31). *Khaatamul Auliyaa* ni "Mbora wa Mawalii" (Tafsiir Saafiy). *Khaatamush-Shu'araa* ni "Mbora wa Watunga mashairi" (Wafiyatul Ayyan li Ibn Khalkan); n.k.w.

Hivyo kwa kanuni hii ya nahau ya Kiarabu, neno *Khaatamannabiyyiin* litatafsiriwa "Mbora wa Manabii," wala hakuna mfano hata mmoja katika lugha ya Kiarabu ulio kinyume na kanuni hii. Imam Fakhrud-Din-Razi ameandika kueleza habari za maendeleo ya mwanadamu na amesema, "Mwenyezi Mungu aliwapa wanadamu akili, na akatia katika roho zao nuru ya busara na sifa ya

kuongoza. Hivyo wenye cheo hiki wamepata mambo manne ya heshima:-

"(1) Kuwako; (2) uzima; (3) uwezo na (4) akili. Na akili ni *khaatamul-kulli* (bora kuliko vyote), na *khaatam* lazima liwe na maana ya ubora. Je huoni Mtume *s.a.w.* alipokuwa *Khaatamannabiyyiin* amekuwa Mbora wa Manabii, na mwanadamu alipokuwa *Khaatamulmakhluuqaat* amekuwa mbora wa viumbe? Hivyo akili ilipokuwa *Khaatamul-khul'a* imekuwa bora na yenye sifa kamili kuliko sifa na heshima nyingine zinazotoka kwa Mwenyezi Mungu" (Tafsir Kabir, jalada 6).

Wako wanazuoni wengine waliosema ya kuwa neno *Khaatamannabiyyiin* maana yake ni "Nabii wa mwisho wa kuleta Sheria." Imam Ali Al-Qari amesema, *Khaatamannabiyyiin* maana yake ni kwamba hatakuja baada ya Mtume s.a.w. Nabii atakayevunja sheria yake na atakayekuwa si mfuasi wake" (Maudhu'at Kabir).

Sufi mkubwa Sheikh-ul-Akbra Muhyu-d-Din Ibni Arabi amesema, "Utume uliokatika kwa kufika Mtume *s.a.w.* ni utume wa Sheria, siyo cheo cha utume. Hivyo hakutakuwa na sheria itakayovunja Sheria ya Mtume Muhammad *s.a.w.* na hakutakuwa na sheria itakayozidisha hukumu yo yote katika Sheria yake. Hii ndiyo maana ya Hadithi ya Mtume *s.a.w.* aliposema, "Hakika utume na unabii umekatika, basi hakuna Mtume wala Nabii baada yangu" yaani hakutakuwa na Nabii atakayekuwa kinyume cha Sheria yangu, bali atakuwa chini ya hukumu ya Sheria yangu" (Futuhat Makkiyya jalada 2, uk. 3). Tena mcha-Mungu huyo amesema, "Utume umekatika kwa maana ya kuwa hataweza kuja Mtume wa kuleta sheria ya kuvunja Sheria ya Mtume Muhammad *s.a.w.* Utume utaendelea mpaka siku ya Kiyama" (futuhat Makkiyya 2, mlango 73).

Hadhrat Seyid Abdul Karim Jilani amesema, "Hukumu ya unabii wa sheria imekatika baada ya Mtume *s.a.w.* hivyo amekuwa *Khaatamannabiyyiin"* (Al-Insaanul-Kamil, mlango 36).

Bibi Aisha, mke wa Mtume *s.a.w*. alisema, "Semeni yeye ni *Khaatamannabiyyiin* lakini msiseme hakuna Nabii baada yake" (Tafsir Durri Manthur).

Imam Abdul Wahhaab Shaarani amesema, "Utume haukufungwa kabisa, Mtume ambaye hawezi kuja ni yule wa kuleta Sheria" (Alyawaaqiit wal Jawaahir).

Imam Muhammad Tahir amesema, "Mradi wa *Laa nabiyya ba'adi* ni kuwa hatakuja Nabii wa kuvunja Sheria yake" (Takmil Majma'ul Bihar, uk. 85).

Sheikh Muhammad KasimNanutwi, mwanzilishi wa madrasa kubwa ya Kisunni ya Deoband, alisema, "Kwa mfano, kama Nabii mwingine aje baada ya Mtume *s.a.w.* haitakuwa kinyume cha *Khatmayyat-i-Muhammad"* (Tahdhirun-Naas, uk. 28).

Seyidna Ahmad (*'alaihissalaam*) amesema, "Mtume *s.a.w.* amepewa heshima maalum ya kuwa yeye ni *Khaatamul-Anbiya* kwa maana ya kuwa sifa zote za unabii zimekwisha timia katika dhati yake, na ya kwamba hakutakuwa Nabii mwingine baada yake atakayeleta sheria mpya, wala hakutakuwa Nabii baada yake atakayekuwa nje ya umati wake, bali kila anayepata baraka za kuzungumza na Mwenyezi Mungu kwa hakika anapata katika kipawa cha Mtume *s.a.w.*, na kwa kumfuata; hivyo anaitwa Nabii mfuasi wala haitwi Nabii aliyepokea utume moja kwa moja kutoka kwa Mwenyezi Mungu" (Tatimma Chashma Ma'arifat).

Kwa neno zima, maneno *Khaatamannabiyyin* yameteremshwa kwa kumsifu Mtume *s.a.w*. na hivyo yanatakiwa kufasiriwa kwa maana ihakikishayo ubora wake; maana kutoa tafsiri nyingine ghairi ya hizo haikubaliwi na lugha wala haikubaliwi na Qur'an yanyewe, haikubaliwi na Hadithi wala haikubaliwi na wanazuoni watawa. Kwa sababu hii mwanachuoni mkubwa, Sheikh Muhammad Kasim Nanutwi akasema: "Watu wasio na maarifa wanafahamu ya kuwa Mtume *s.a.w.* ni *Khaatam* kwa maana ya kuwa amekuja mwisho wa Manabii wote kwa majira, na hivyo amekuwa mwisho wa Manabii wote. Lakini wenye maarifa wanajua ya kuwa kuja mbele au nyuma katika zama si jambo la heshima au ubora, na katika halii hii kutamka *Khaatamannabiyyiin* kuwa sifa nzuri itakuwaje sawa?" (Tahdhir-un-Naas).

Hata Mtume *s.a.w.* mwenyewe amevunja mawazo ya namna hii aliposema wakati alipofariki mtoto wake Ibrahimu, miaka minne baada ya kushuka Aya *Khaatamannabiyyiin* katika mwaka wa tisa baada ya kuhama, "Angeishi Ibrahimu angekuwa Nabii mkweli" (Ibni Majah).

FUNGU 6

42. Enyi mlioamini, Mkumbukeni Mwenyezi Mungu kwa wingi,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤٢﴾

43. Na Mtukuzeni asubuhi na jioni.

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٣﴾

44. Yeye ndiye Anayewarehemuni na Malaika Wake, ili kuwatoeni katika giza kuwapelekeni kwenye nuru, naye ni Mrehemevu kwa waaminio.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٤﴾

45. Maamkio yao siku ya kukutana naye yatakuwa, Amani; na Amewaandalia malipo yenye heshima.

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ ۚ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿٤٥﴾

46. Ewe Nabii, kwa yakini Sisi Tumekutuma (ili uwe) shahidi na Mtoaji wa habari nzuri, na Mwonyaji,

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٦﴾

47. Na mwitaji (wa watu) kwa Mwenyezi Mungu, kwa idhini Yake, na taa itoayo nuru.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿٤٧﴾

48. Na wape habari njema waaminio ya kwamba wana fadhili kubwa itokayo kwa Mwenyezi Mungu.

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٨﴾

49. Na usiwatii makafiri na wanafiki, wala usijali udhia wao, na tegemea kwa Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Anatosha kuwa Mlinzi.

وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٤٩﴾

50. Enyi mlioamini! Mtakapowaoa waaminio, kisha mkawapa talaka kabla ya kuwagusa, basi hamna eda juu yao mtakayohesabu. Na wapeni matumizi na kuwasindikiza msindikizo mwema.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا ۖ فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٥٠﴾

Basi ingekuwa muradi katika Aya ni kwamba Mtume Muhammad *s.a.w.* ni wa mwisho na haji tena baada yake Nabii, Mtume angethubutuje kusema, "Kama Ibrahimu angeishi angekuwa Nabii"?

Aya 50. *Wapeni matumizi.* Kama hesabu ya mahari ilikwisha katwa na mwanamke ameachwa kabla ya kuingiliwa, atapewa nusu ya mahari na hatakuwa na eda. Lakini kama mahari hayakuwekwa wakati wa kufunga ndoa, basi atapewa cho chote na kushindikizwa kwa wema.

51. Ewe Nabii! Tumekuhalalishia wake zako ambao uliwapa mahari yao, na (wanawake) uliowatamalaki mkono wako wa kuume katika wale Aliokupa Mwenyezi Mungu, na mabinti wa amu yako na mabinti wa shangazi zako, na mabinti wa mjomba wako na mabinti wa dada ya mama yako, waliohama pamoja nawe, na mwanamke mumini akijitoa mwenyewe kwa Nabii, na kama Nabii akitaka kumwoa: ni halali kwako tu si kwa waaminio wengine. Bila shaka Tumekwishajua Tuliyowafaridhi katika wake zao, na iliyowatamalaki mikono yao ya kuume, ili isiwe dhiki kwako; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِنَّآ أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَٰجَكَ ٱلَّٰتِيٓ ءَاتَيْتَ
أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَيْكَ
وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّٰتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ
خَٰلَٰتِكَ ٱلَّٰتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَٱمْرَأَةً مُّؤْمِنَةً إِن
وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ ٱلنَّبِيُّ أَن يَسْتَنكِحَهَا
خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۗ قَدْ عَلِمْنَا مَا
فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِيٓ أَزْوَٰجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُمْ
لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥١﴾

52. Umwahirishe umtakaye miongoni mwao, na kumkaribisha umtakaye, na kama ukimtaka yule uliyemtenga, basi si vibaya kwako; hivi itakuwa karibu zaidi yaburudike macho yao wala wasihuzunike, na wawe radhi juu ya kile unachowapa, wao wote. Na Mwenyezi Mungu Anajua yaliyomo mioyoni mwenu, na Mwenyezi Mungu ni Ajuaye, Mpole.

تُرْجِي مَن تَشَآءُ مِنْهُنَّ وَتُـْٔوِيٓ إِلَيْكَ مَن تَشَآءُ ۖ
وَمَنِ ٱبْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ۚ ذَٰلِكَ
أَدْنَىٰٓ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَآ
ءَاتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ ۚ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۚ وَكَانَ
ٱللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥٢﴾

53. Baada ya hawa si halali kwako (kuoa) wanawake (wengine) wala (si halali) kuwabadilisha kwa wake

لَّا يَحِلُّ لَكَ ٱلنِّسَآءُ مِنۢ بَعْدُ وَلَآ أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ

Aya 52. Aya hii isomwe pamoja na Aya 29 na 30. Katika Aya hizi wake wa Mtume walipewa hiyari kukaa pamoja na Mtume ikiwa hawatataka mali na anasa za kidunia, au siyo waende zao. Wao wakachagua kuendelea kuwa wake wa Mtume. Katika Aya hii Mtume naye amepewa hiari kukaa na amtakaye na kumwacha amtakaye kwa kuhusiana na tukio lile. Mtume pia akaona huruma juu yao na akaendelea kuwa mume wao. Ikumbukwe ya kuwa Mtume hakupewa ruhusa kuwaacha wake zake na kuoa wengine. Na upande mwingine Mtume amepewa ruhusa kumwoa bila mahari (Aya 51) mwanamke anayetaka kuolewa naye (anavyofasiri Ima Abu Hanifa), jambo ambalo waaminio wengine hawakuruhusiwa.

wengine ingawa uzuri wao ukupendeze, isipokuwa yule uliyemtamalaki mkono wako wa kuume. Na Mwenyezi Mungu ni Mchungaji wa kila kitu.

مِنْ اَزْوَاجٍ وَّلَوْ اَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ اِلَّا مَا مَلَكَتْ
يَمِيْنُكَ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ رَّقِيْبًا ﴿٥٢﴾ ع

FUNGU 7

54. Enyi mlioamini! msiingie nyumba za Nabii ila kama mpewe ruhusa kwenda kula, pasipo (kwenda kaa) kungojea kiive. Lakini mtakapoitwa, basi ingieni; na mnapokwisha kula, tawanyikeni. Wala msishughulike kuzungumza, maana jambo hili humwudhi Mtume, naye huwaoneeni haya; lakini Mwenyezi Mungu Haoni haya kusema haki. Nanyi mnapowaomba (wakeze) kitu, basi waombeni nyuma ya pazia. Hayo ni safi kabisa kwa mioyo yenu na kwa mioyo yao. Wala haiwapasini kumwudhi Mtume wa Mwenyezi Mungu, wala msiwaoe wake zake baada yake abadan. Hakika hilo ni (dhambi) kubwa mbele ya Mwenyezi Mungu.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَدْخُلُوْا بُيُوْتَ النَّبِىِّ اِلَّاۤ اَنْ
يُّؤْذَنَ لَكُمْ اِلٰى طَعَامٍ غَيْرَ نٰظِرِيْنَ اِنٰىهُ ۙ وَلٰكِنْ
اِذَا دُعِيْتُمْ فَادْخُلُوْا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوْا وَ
لَا مُسْتَاْنِسِيْنَ لِحَدِيْثٍ ؕ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِى
النَّبِىَّ فَيَسْتَحْىٖ مِنْكُمْ ۫ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَحْىٖ مِنَ الْحَقِّ ؕ
وَاِذَا سَاَلْتُمُوْهُنَّ مَتَاعًا فَسْـَٔلُوْهُنَّ مِنْ وَّرَآءِ حِجَابٍ ؕ
ذٰلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوْبِكُمْ وَقُلُوْبِهِنَّ ؕ وَمَا كَانَ لَكُمْ
اَنْ تُؤْذُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَاۤ اَنْ تَنْكِحُوْۤا اَزْوَاجَهٗ مِنْۢ
بَعْدِهٖۤ اَبَدًا ؕ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمًا ﴿٥٣﴾

55. Mkidhihirisha cho chote au kukificha, basi hakika Mwenyezi Mungu Anajua kila kitu.

اِنْ تُبْدُوْا شَيْـًٔا اَوْ تُخْفُوْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَىْءٍ
عَلِيْمًا ﴿٥٤﴾

56. Si dhambi juu yao katika (kuonana na) baba zao, wala watoto

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِىْۤ اٰبَآئِهِنَّ وَلَاۤ اَبْنَآئِهِنَّ وَلَاۤ

Aya 54. Mtu anayekaribishwa mahali kwa chakula, anatakiwa afike wakati ule ule alioambiwa. Siyo kwenda kukingoja chakula kinapikwa, maana, namna hii mtu anaonekana mroho na pia mwenyeji wake anakuwa na kazi ya kutengeneza chakula na kazi zingine hawezi kuona vizuri kushughulika na wageni wanaofika wakati asiowatazamia.

Kadhalika baada ya kula si vizuri kukaa na kuzungumza, ili wenye nyumba wawe na nafasi ya kumaliza kazi na haja zao zingine.

(Dhambi) kubwa inayoelezwa hapa ni kumwudhi Mtume na kuoa wake wa Mtume baada ya kufariki kwake. Hii ndiyo adabu kubwa inayofundishwa na dini ya Kiislamu juu ya kuhifadhi heshima ya Mtume na wakeze. Kama wakeze wangeolewa na watu wengine, isingekuwa rahisi kwa watu kwenda pata kwao habari za mambo ya dini waliyojifunza kwa Mtume, heshima yao pia isingejulikana, nao wasingeheshimu madaraka yao.

wao, wala kaka zao, wala wana wa dada zao, wala wanawake wao, wala wale iliyowatamalaki mikono yao ya kuume. Na Mwogopeni Mwenyezi Mungu (enyi wanawake); bila shaka Mwenyezi Mungu ni Shahidi juu ya kila kitu.

إِخْوَانِهِنَّ وَلَآ أَبْنَآءِ إِخْوَانِهِنَّ وَلَآ أَبْنَآءِ أَخَوٰتِهِنَّ
وَلَا نِسَآئِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ ۚ وَاتَّقِينَ
اللّٰهَ ۚ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٥٦﴾

57. Hakika Mwenyezi Mungu na Malaika Wake humsalia Mtume; enyi mlioamini, msalieni (Mtume) na mwombeeni amani.

إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ۚ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٧﴾

58. Kwa yakini wale wanaomwudhi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, Mwenyezi Mungu Amewalaani katika dunia na Akhera, na Amewaandalia adhabu ifedheheshayo.

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فِي
الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿٥٨﴾

59. Na wale wanaowaudhi wanaume waaminio na wanawake waaminio pasipo wao kufanya kosa lo lote, bila shaka wamebeba masingizio na dhambi iliyo dhahiri.

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنٰتِ بِغَيْرِ مَا
اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَّإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٩﴾ ع

FUNGU 8

60. Ewe Nabii, waambie wake zako, na mabinti zako, na wake wa waaminio, wateremshe juu yao shungi zao. Hivyo inaelekea zaidi wajulikane na wasiudhi-we. Na Mwenyezi Mungu ni Msame-hevu, Mrehemevu.

يٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنٰتِكَ وَنِسَآءِ الْمُؤْمِنِينَ
يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ۚ ذٰلِكَ أَدْنٰى أَنْ
يُّعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۚ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٦٠﴾

Aya 57. *Sala* maana yake ni, baraka, rehema, salama na cheo kikubwa. Hivyo Mwenyezi Mungu na Malaika kumsalia Mtume ni kumteremshia baraka na rehema na cheo na salama; na watu kumsalia Mtume, mradi wake ni kumwombea baraka na rehema.

Aya 58. *Amewalaani,* yaani anawaweka mbali na rehema Zake (Baidhawi).

Aya 60. Aya hii ya wanawake kujifunika shungi nyuso zao imeshuka baada ya kuolewa Zainab bint Jahsh na Mtume *s.a.w.*

Wateremshe juu yao shungi zao, yaani shungi ziteremshwe hata zifunike nyuso. Katika tafsiri ya Aya hii imesemwa, "Wafunike nyuso zao na miili yao kwa nguo kubwa watakapotoka nje kwa haja" (Baidhawi). Ibn Abbas anasema, "Mwenyezi Mungu amewaamrisha wanawake Waislamu watakapotoka nje kwa haja waangushe nguo kutoka kichwani na kufunika nyuso zao" (Tafsir Ibn Jarir).

لَئِن لَّمْ يَنتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦١﴾

61. Iwapo wanafiki, na wale ambao mioyo yao ina maradhi, na wale wanaotawanya jijini uvumi usiokuwa na msingi hawataacha kufanya hivyo, kwa yakini Tutakufanya wewe usimame dhidi yao; kisha hawatakuwa wenye kukaa kando-kando yako ila kwa muda kidogo tu.

مَّلْعُونِينَ ۖ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا ﴿٦٢﴾

62. Maluuni (hao); po pote waonekanapo wakamatwe na wauawe kabisa.

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلُ ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ
اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٣﴾

63. Hii ni kawaida ya Mwenyezi Mungu iliyokuwa kwa wale waliopita zamani; wala hutapata mabadiliko katika kawaida ya Mwenyezi Mungu.

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ
اللَّهِ ۚ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٤﴾

64. Watu wanakuuliza habari za saa ile. Sema: Elimu yake iko kwa Mwenyezi Mungu tu; na nini kitakujulisha laala saa ile iko karibu.

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٥﴾

65. Kwa hakika Mwenyezi Mungu Amewalaani makafiri na Amewaandalia Moto uwakao.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٦﴾

66. Watakaa humo muda mrefu, hawatapata mlinzi wala msaidizi.

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا
أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا ﴿٦٧﴾

67. Siku ambayo nyuso zao zitapinduliwa Motoni, watasema: Laiti tungemtii Mwenyezi Mungu na tungemtii Mtume.

Maovu mengi ya ufasiki yanayoleta uadui baina ya watu, na kuwaondolea starehe na utulivu wa moyo, yanatokana na kupuuzwa amri hizi. Amri hizi zimekusudiwa kuing'oa kabisa mizizi ya maovu haya. Watu wataendelea kuwa katika mashaka maadamu hawatii amri hizi za Mwenyezi Mungu. Waislamu wanatakiwa kufanya kila juhudi - wake kwa waume - kuona ya kwamba maagizo haya ya Mwenyezi Mungu yanafuatwa kwa uaminifu. Kushikilia mambo ya ada na desturi za watu hakujapata kuleta heri duniani inapokuwa ada hizo zinapingana na hukumu za Mwenyezi Mungu. Mwanadamu hana busara pasipo kuongozwa na Mwenyezi Mungu. Desturi ya kuchanganyika ovyo wanawake na wanaume wasio na mipaka ya kuoana, na kuachwa maagizo yanayoelezwa na Aya hizi, ndiyo mambo yanayoimarisha maovu ya aina hii duniani, nayo ni moto unaounguza nyoyo na kuziteketeza, na kumfikisha mtu katika Moto mbaya zaidi siku ya Kiyama.

68. Na watasema: Mola wetu, hakika tumewafuata mabwana wetu na wakubwa wetu, basi wao wametupoteza njia.

وَقَالُوا رَبَّنَآ إِنَّآ أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا فَأَضَلُّونَا
السَّبِيلَا ﴿٦٨﴾

69. Mola wetu: Uwape hawa adhabu maradufu na Uwalaani laana kubwa.

رَبَّنَآ آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا
كَبِيرًا ﴿٦٩﴾

FUNGU 9

70. Enyi mlioamini! msiwe kama wale waliomtaabisha na kumsingizia Musa; Mwenyezi Mungu Akamtakasa na yale waliyoyasema kumhusu yeye, naye alikuwa mwenye heshima mbele ya Mwenyezi Mungu.

يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَىٰ
فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا ۚ وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴿٧٠﴾

71. Enyi mlioamini, Mwogopeni Mwenyezi Mungu na semeni usemi ulio sawa.

يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧١﴾

72. Atawatengenezeeni vizuri mwenendo wenu na Atawasameheni madhambi yenu; na anayemtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, bila shaka amefanikiwa mafanikio makubwa.

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ
يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٢﴾

73. Kwa yakini Sisi Tulizitolea amana mbingu na ardhi na milima, lakini vikakataa kuichukua na vikaogopa, lakini mwanadamu akaichukua. Bila shaka yeye alikuwa mkatili sana wa nafsi yake, msikujali yatakayotokea.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَ
الْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا
الْإِنْسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٣﴾

74. Ili Mwenyezi Mungu Awaadhibu wanaume wanafiki na wanawake wanafiki, na wanaume washirikina na wanawake washirikina na Mwenyezi Mungu Awaelekee kwa rehema waaminio wanaume na waaminio wanawake; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنٰفِقِينَ وَالْمُنٰفِقٰتِ وَالْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكٰتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنٰتِ ۗ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٤﴾

Aya 73. Mwanadamu tu ndiye anayekubali kujidhulumu kwa ajili ya huba ya Mwenyezi Mungu, na anaweza kuwa mjinga na akasahau mambo mengine yote kwa sababu ya mapenzi na Mwenyezi Mungu. Kwa hakika mwanadamu ndiye anayeweza kuchukua amana hii ya kudhihirisha sifa za Mwenyezi Mungu. Viumbe vingine haviwezi.

سُوْرَةُ سَبَإٍ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسٌ وَّ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ سِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

34. SURA AS-SABAA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 55 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu Ambaye ni Vyake vilivyomo mbinguni na ardhini, na katika Akhera sifa njema ni Zake. Naye ni Mwenye hekima, Mwenye habari.

3. Anajua yaingiayo ardhini na yatokayo humo na yateremkayo mbinguni na yapandayo humo; naye ni Mrehemevu, Msamehevu.

4. Na walisema waliokufuru: Haitatufikia saa ile. Sema: Naam, kwa haki ya Mola wangu, bila shaka (saa ile) itawafikieni - Ajuaye mambo ya siri, hakifichiki Kwake kitu cho chote kilicho na uzito wa chembe katika mbingu wala katika ardhi; wala kidogo kuliko hiki wala kikubwa zaidi ila vimo katika Kitabu kielezacho.

5. Ili awalipe wale walioamini na kufanya vitendo vizuri; hao watalipwa msamaha na riziki yenye heshima.

6. Na wale waliojitahidi kuzipinga Ishara Zetu watapata adhabu mbaya iumizayo.

7. Na waliopewa elimu hufahamu ya kuwa yale yaliyoteremshwa kwako kutoka kwa Mola wako ndiyo haki, nayo huongoza kwenye njia ya Mwenye nguvu, Asifiwaye.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ١

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْاٰخِرَةِ ۭ وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ ٢

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا
يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاۗءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيْهَا ۭ وَهُوَ الرَّحِيْمُ
الْغَفُوْرُ ٣

وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَا تَاْتِيْنَا السَّاعَةُ ۭ قُلْ بَلٰى وَ
رَبِّيْ لَتَاْتِيَنَّكُمْ ۙ عٰلِمِ الْغَيْبِ ۚ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ
ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَلَآ اَصْغَرُ مِنْ
ذٰلِكَ وَلَآ اَكْبَرُ اِلَّا فِيْ كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ ٤

لِّيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ۭ اُولٰۗىِٕكَ لَهُمْ
مَّغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ ٥

وَالَّذِيْنَ سَعَوْ فِيْٓ اٰيٰتِنَا مُعٰجِزِيْنَ اُولٰۗىِٕكَ لَهُمْ عَذَابٌ
مِّنْ رِّجْزٍ اَلِيْمٌ ٦

وَيَرَى الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ
رَّبِّكَ هُوَ الْحَقَّ ۙ وَيَهْدِيْٓ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيْزِ
الْحَمِيْدِ ٧

Sura hii imepewa jina la mji *Saba'* ambao ulikuwa katika nchi ya Yaman na ukagharikishwa kwa mafuriko ya mji. Sura hii ilishuka Makka.

8. Na waliokufuru husema: Je, tuwajulisheni mtu anayewaambieni ya kwamba mtakapochambuliwa vipande-vipande hakika ninyi mtakuwa katika umbo jipya.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ
إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٨﴾

9. Je, amezua uwongo juu ya Mwenyezi Mungu au amepata wazimu? Bali wasioamini Akhera watakuwa katika adhabu na upotevu wa mbali.

أَفْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَم بِهِ جِنَّةٌ ۗ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٩﴾

10. Je, hawaoni yaliyo mbele yao na yaliyo nyuma yao ya mbingu na ya ardhi? Kama Tungalipenda Tungaliifanya ardhi ididimie pamoja nao au Tungalivifanya baadhi ya vipande vya mbingu viwaangukie. Bila shaka katika hayo iko Ishara kwa kila mtumishi mwenye kutubu.

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُم مِّنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ ۚ إِن نَّشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ
عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِّنَ السَّمَاءِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ
مُّنِيبٍ ﴿١٠﴾ ع

FUNGU 2

11. Na kwa hakika Tulimpa Daudi fadhili kutoka Kwetu, enyi milima nyenyekeeni pamoja naye, na ndege (pia); na Tukamlainishia chuma,

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَ
الطَّيْرَ ۖ وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ﴿١١﴾

12. (Tukamwambia) ya kwamba tengeneza (deraya) pana na upime katika kuunganisha; na fanyeni vitendo vizuri; bila shaka Nayaona mnayoyatenda.

أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ ۖ وَاعْمَلُوا صَالِحًا ۖ
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٢﴾

13. Na kwa Suleimani (Tukautiisha) upepo (uliokwenda) safari yake ya asubuhi (mwendo wa) mwezi mmoja na safari yake ya jioni (mwendo wa) mwezi

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ ۖ وَ
أَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ ۖ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ

Aya 11. *Tukamlainishia chuma*. Nabii Daudi alifundishwa na Mwenyezi Mungu namna ya kuyeyusha chuma na kukitumia kwa kazi mbalimbali.

Aya 13. *Riih,* "Upepo." Neno hili pengine mradi wake ni utawala na mamlaka yaliyoenea umbali wa mwendo wa mwezi mmoja magharibi na mashariki. Pia mradi wake inaweza kuwa merikebu za Nabii Suleimani ziliweza kwenda safari ya mwezi mmoja kwa siku moja kwa ajili ya pepo nzuri.

يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِۦ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ
مِنْ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١٣﴾

mmoja; na Tukamtiririshia chemchem ya shaba. Na katika majinni (kulikuwa na) waliofanya kazi mbele yake kwa idhini ya Mola wake; na kila anayejitenga na amri Yetu miongoni mwao Tunamwonjesha adhabu ya Moto uwakao.

يَعْمَلُونَ لَهُۥ مَا يَشَآءُ مِن مَّحَٰرِيبَ وَتَمَٰثِيلَ وَجِفَانٍ
كَٱلْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَٰتٍ ۚ ٱعْمَلُوٓا۟ ءَالَ دَاوُۥدَ شُكْرًا ۚ
وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِىَ ٱلشَّكُورُ ﴿١٤﴾

14. Walikuwa wakimfanyia alipendalo, kama ngome na masanamu na sinia kubwa kama hodhi, na masufuria makubwa sana yasiyoondolewa mahali pao. Fanyeni kazi, enyi wana wa Daudi kwa kushukuru; na ni wachache wanaoshukuru katika watumishi Wangu.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ ٱلْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِۦٓ إِلَّا
دَآبَّةُ ٱلْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُۥ ۖ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ
ٱلْجِنُّ أَن لَّوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ٱلْغَيْبَ مَا لَبِثُوا۟ فِى
ٱلْعَذَابِ ٱلْمُهِينِ ﴿١٥﴾

15. Na Tulipomkidhia kifo chake (Suleimani) hakuna kilichowabainishia kwamba yeye amekwisha kufa isipokuwa mnyoo wa ardhini ambaye alikula fimbo yake (Suleimani). Basi alipoanguka wale majini walitambua waziwazi kwamba kama wangaliyajua yasiyoonekana, wasingalibakia katika hali ya mateso ya kufedhehesha.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِى مَسْكَنِهِمْ ءَايَةٌ ۖ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ
وَشِمَالٍ ۖ كُلُوا۟ مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَٱشْكُرُوا۟ لَهُۥ ۚ بَلْدَةٌ
طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٦﴾

16. Bila shaka ilikuwa Ishara kwa Saba' katika maskani yao. Bustani mbili kulia na kushoto. Kuleni katika riziki ya Mola wenu, na mumshukuru: mji mzuri na Mola Msamehevu.

Aya 14. *Aala Daawuuda* "Wana wa Daudi," pia maana yake ni wafuasi wa Daudi.

Aya 15. Neno *daabbah* linatumika kuhusiana na aina zote za wanyama. Kwa hiyo tafsiri "mnyoo wa ardhini" yapasa ichukuliwe kimethali na wala si kwa maana ya neno kwa neno. Rejea hii inamhusu mwana wa Suleimani ambaye hakurithi yo yote miongoni mwa sifa za kiroho wala ustadi wa kutawala zilizompambanua Suleimani baba yake aliyekuwa mashuhuri. Wakati wa utawala wake iliwabainikia pole pole wale machifu wenye nguvu (majini), ambao walikuwa wamezidiwa nguvu na kutiishwa na Suleimani, kwamba Suleimani sasa alikuwa amekufa kikweli kweli. Wakafanikiwa kuiasi serikali na wakasababisha ile dola kubwa ivunjike vipande vipande.

Aya 16. *Sabaa* lilikuwa jina la mtu mmoja ambaye alikuwa na watoto kumi. Ulijengwa mji ukapewa jina lake. Mahali hapo palikuwa na mwendo wa siku tatu kutoka Sanaa katika Yaman.

17. Lakini wakajitenga; kwa hiyo Tukawapelekea furiko kali kutoka kwenye bwawa lililopasuka. Na badala ya bustani zao tukawapa bustani zingine mbili zenye matunda machungu, na athli na miti michache ya kunazi.

18. Haya Tuliwalipa kwa sababu walikufuru. Nasi Hatumwadhibu ila anayekufuru.

19. Na baina yao na baina ya miji Tuliyoibariki, Tukaweka miji iliyo dhahiri, na Tukapima humo(kambi za) safari. Tembeeni humo usiku na machana kwa amani.

20. Lakini wakasema: Mola wetu, Uweke mwendo mrefu baina ya safari zetu; na wakajidhulumu nafsi zao. Ndipo Tukawafanya hadithi na Tukawararua vipande-vipande; kwa hakika katika hayo zimo Ishara kwa kila afanyaye subira sana, mwenye shukrani.

21. Na bila shaka Ibilisi alisadikisha dhana yake juu yao, nao wakamfuata isipokuwa kundi la waaminio.

22. Na yeye hakuwa na mamlaka yo yote juu yao, ila kwa sababu Tudhihirishe ni nani mwenye kuamini Akhera na nani aioneaye shaka; na Mola wako ni Mhifadhi wa kila kitu.

فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنٰهُمْ
بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَيْ أُكُلٍ خَمْطٍ وَّأَثْلٍ وَّشَيْءٍ
مِّنْ سِدْرٍ قَلِيْلٍ ﴿١٧﴾

ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِمَا كَفَرُوْا وَهَلْ نُجْزِيْٓ إِلَّا الْكَفُوْرَ ﴿١٨﴾

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا
قُرًى ظَاهِرَةً وَّقَدَّرْنَا فِيْهَا السَّيْرَ سِيْرُوْا فِيْهَا
لَيَالِيَ وَأَيَّامًا اٰمِنِيْنَ ﴿١٩﴾

فَقَالُوْا رَبَّنَا بٰعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوْٓا أَنْفُسَهُمْ
فَجَعَلْنٰهُمْ أَحَادِيْثَ وَمَزَّقْنٰهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِيْ
ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ ﴿٢٠﴾

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيْسُ ظَنَّهٗ فَاتَّبَعُوْهُ إِلَّا
فَرِيْقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٢١﴾

وَمَا كَانَ لَهٗ عَلَيْهِمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ
بِالْاٰخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِيْ شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ حَفِيْظٌ ﴿٢٢﴾ ع

FUNGU 3

23. Sema: Waiteni mnaowadai kinyume cha Mwenyezi Mungu; wao hawamiliki uzito wa chembe mbinguni wala ardhini, wala hawana ushirika katika hizo; wala Yeye Hana msaidizi miongoni mwao.

قُلِ ادْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ
فِيْهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَّمَا لَهٗ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيْرٍ ﴿٢٣﴾

Aya 18. *Wanaokufuru,* hapa mradi wake ni wasioshukuru.

24. Wala hautafaa uombezi mbele Yake ila kwa yule Aliyempa idhini. Hata inapoondolewa hofu mioyoni mwao, wanasema: Mola wenu Amesema nini? Wanasema: Haki, naye ndiye Aliye juu Mkubwa.

وَلَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٤﴾

25. Sema: Ni nani anayewaruzukuni kutoka mbinguni na ardhini? Sema: Mwenyezi Mungu; na bila shaka sisi au ninyi tu juu ya mwongozo au katika upotevu ulio wazi.

قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٥﴾

26. Sema: Hamtaulizwa kwa makosa tuliyofanya, wala hatutaulizwa kwa yale mnayoyatenda.

قُل لَّا تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾

27. Sema: Mola wetu Atatukusanya baina yetu kisha Atatuhukumu baina yetu kwa haki; naye ndiye Hakimu, Ajuaye.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٧﴾

28. Sema: Nionyesheni wale mliowaunganisha naye kuwa washirika; haiwezekani. Lakini Yeye ndiye Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

قُلْ أَرُونِيَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٨﴾

29. Na Hatukukutuma ila kwa watu wote uwe Mtoaji wa habari nzuri na Mwonyaji; lakini watu wengi hawajui.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

30. Na wanasema: Lini (itatimia) ahadi hii ikiwa mnasema kweli?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٠﴾

31. Sema: Mmepewa miadi ya siku ambayo hamtaahirisha saa wala hamtatanguliza.

قُل لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ لَّا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣١﴾

Aya 27. *Atatukusanya baina yetu*, yaani katika vita.

Aya 29. Aya hii inaeleza waziwazi kuwa Mtume *s.a.w.* ametumwa kwa watu wote wa dunia.

Aya 30. Inaonyesha makafiri walifahamu mkusanyo huu ni wa jambo gani, na wakauliza utakuwa lini.

Aya 31. Hapa inatolewa ahadi ya *siku moja*. Katika bishara siku moja ni sawa na mwaka mmoja. Basi alipohama Mtume *s.a.w.* kwenda Madina, ulipopita mwaka , makafiri walileta vita

FUNGU 4

32. Na wakasema wale waliokufuru: Hatutaiamini Qur'an hii kabisa, wala yale yaliyokuwa kabla yake: na ungewaona wadhalimu watakaposimamishwa mbele ya Mola wao, wakirudishiana maneno wao kwa wao! Wale waliofahamiwa kuwa wanyonge watawaambia wale waliojiona wakubwa: Kama si ninyi bila shaka tungekuwa waaminio.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُّؤْمِنَ بِهٰذَا الْقُرْاٰنِ وَلَا
بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ ؕ وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظّٰلِمُوْنَ مَوْقُوْفُوْنَ
عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚۖ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضِ اِۨلْقَوْلَ ۚ
يَقُوْلُ الَّذِيْنَ اسْتُضْعِفُوْا لِلَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْا لَوْلَآ اَنْتُمْ
لَكُنَّا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٣٢﴾

33. Watasema wale waliojiona wakubwa kuwaambia wale waliofahamiwa kuwa wanyonge: Je, sisi tuliwakatazeni mwongozo baada ya kuwafikieni? (Siyo!) bali ninyi wenyewe mlikuwa wakosefu.

قَالَ الَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْا لِلَّذِيْنَ اسْتُضْعِفُوْٓا اَنَحْنُ
صَدَدْنٰكُمْ عَنِ الْهُدٰى بَعْدَ اِذْ جَآءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ
مُّجْرِمِيْنَ ﴿٣٣﴾

34. Na wale waliofahamiwa wanyonge watasema kuwaambia wale waliojiona wakubwa: Bali (mlikuwa mkifanya) hila usiku na mchana mlipotuamuru tumkufuru Mwenyezi Mungu na tumfanyie washirika. Nao wataficha majuto watakapoiona adhabu; na Tutaweka minyororo mashingoni mwa wale waliokufuru; hawatalipwa ila yale yale waliyokuwa wakiyatenda.

وَقَالَ الَّذِيْنَ اسْتُضْعِفُوْا لِلَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْا بَلْ مَكْرُ
الَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ تَاْمُرُوْنَنَآ اَنْ نَّكْفُرَ بِاللّٰهِ وَنَجْعَلَ
لَهٗٓ اَنْدَادًا ؕ وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ ؕ وَ
جَعَلْنَا الْاَغْلٰلَ فِيْٓ اَعْنَاقِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ؕ هَلْ يُجْزَوْنَ
اِلَّا مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٣٤﴾

---

iliyopiganwa Badri na wakashindwa; na kwa njia hii hukumu ya Mwenyezi Mungu ikatolewa kuonyesha upande gani una haki.

Bishara hii pia imeelezwa katika kitabu cha Isaya 21:16 ya kuwa katika mwaka mmoja heshima ya Waarabu (Kedar) itavunjika kwa sababu ya kushindana na haki.

Aya 32. *Wala yale yaliyokuwa kabla yake.* Walikataa hata vitabu vya zamani kwa sababu navyo vilikuwa na Ishara za kufika kwa Mtume *s.a.w*. Mtu anaposhikwa na uwadui haoni haki wala Ishara.

Aya 34. *Wataficha majuto.* Maneno ya Kiarabu yaliyofasiriwa hivyo pia yana maana ya "watadhihirisha majuto."

35. Na Hatukumtuma Mwonyaji kwenye mji wo wote ila matajiri wa mji ule walisema, "Kwa yakini sisi tunayakataa hayo mliyotumwa kuyaleta."

وَمَآ أَرْسَلْنَا فِى قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَآ إِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ ﴿٣٥﴾

36. Na wakasema: Sisi tunazo mali nyingi na watoto wengi, wala sisi hatutaadhibiwa.

وَقَالُوا۟ نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَٰلًا وَأَوْلَٰدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٦﴾

37. Sema: Kwa yakini Mola wangu Humfungulia riziki Amtakaye na Humdhikisha; lakini watu wengi hawajui.

قُلْ إِنَّ رَبِّى يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

FUNGU 5

38. Na si mali zenu wala watoto wenu watakaowakaribisheni Kwetu katika daraja, isipokuwa aliyeamini na kutenda mema. Basi hao watapata ujira mara mbili kwa yale waliyotenda, nao watakuwa salama katika maghorofa.

وَمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُم بِٱلَّتِى تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰٓ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَآءُ ٱلضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا۟ وَهُمْ فِى ٱلْغُرُفَٰتِ ءَامِنُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na wale wanaojitahidi kuzipinga Aya Zetu, hao watahudhurishwa adhabuni.

وَٱلَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِىٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ٱلْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٩﴾

40. Sema: Kwa hakika Mola wangu Humnyoshea riziki Amtakaye katika watumishi Wake, na Humdhiikisha. Na cho chote mtakachotoa, basi Yeye Atakilipa; naye ni Mbora wa wanaoruzuku.

قُلْ إِنَّ رَبِّى يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ لَهُۥ ۚ وَمَآ أَنفَقْتُم مِّن شَىْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُۥ ۖ وَهُوَ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿٤٠﴾

41. Na kumbukeni siku Atakapowakusanya wote pamoja kisha Atawaambia Malaika: Je ni ninyi hasa-hasa ambao hawa walikuwa wakiwaabudu?

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ﴿٤١﴾

Aya 40. *Atakilipa*. Masahaba walitoa vitu vyao katika njia ya Mwenyezi Mungu, naye akawalipa milki kubwa hapa hapa duniani. Hivyo anayetoa mali zake na wakati wake na nguvu zake katika njia ya Mwenyezi Mungu, hawezi kupata hasara, bali Mwenyezi Mungu atamzidishia malipo.

42. Watasema: Umeepukana na kila upungufu! Wewe ndiwe mlinzi wetu si hao; bali walikuwa wakiwaabudu majinni; wengi wao waliwaamini.

قَالُوْا سُبْحٰنَكَ اَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُوْنِهِمْ بَلْ كَانُوْا
يَعْبُدُوْنَ الْجِنَّ اَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُّؤْمِنُوْنَ ﴿٤١﴾

43. Na hii leo hawataweza baadhi yenu kuwafaidia wengine, wala kuwadhuru; na Tutawaambia wale waliodhulumu: Onjeni adhabu ya Moto mliokuwa mkiukadhibisha.

فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَّلَا ضَرًّا
وَنَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا ذُوْقُوْا عَذَابَ النَّارِ الَّتِيْ كُنْتُمْ
بِهَا تُكَذِّبُوْنَ ﴿٤٢﴾

44. Na wanaposomewa Aya Zetu zilizo wazi, husema: Huyu siye ila ni mtu anayetaka kuwazuieni katika yale waliyokuwa wakiabudu baba zenu. Wakasema: Siyo haya ila ni uwongo uliotungwa; na wakasema wale walioikataa haki ilipowafikia: Siyo haya ila ni uchawi ulio dhahiri.

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُنَا بَيِّنٰتٍ قَالُوْا مَا هٰذَآ اِلَّا رَجُلٌ
يُّرِيْدُ اَنْ يَّصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَآؤُكُمْ وَ
قَالُوْا مَا هٰذَآ اِلَّآ اِفْكٌ مُّفْتَرًى وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا
لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿٤٣﴾

45. Wala Hatukuwapa vitabu wanavyovisoma, wala hatukuwapelekea Mwonyaji kabla yako.

وَمَآ اٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ كُتُبٍ يَّدْرُسُوْنَهَا وَمَآ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمْ
قَبْلَكَ مِنْ نَّذِيْرٍ ﴿٤٤﴾

46. Na walikadhibisha wale waliokuwa kabla yao; na hawajapata sehemu ya kumi ya Tulivyowapa hao; lakini waliwakadhibisha Mitume Wangu. Basi adhabu Yangu ilikuwa namna gani?

وَكَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوْا مِعْشَارَ
مَآ اٰتَيْنٰهُمْ فَكَذَّبُوْا رُسُلِيْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيْرِ ﴿٤٥﴾ ع

FUNGU 6

47. Sema: Mimi nakunasihini tu kwa jambo moja ya kwamba msimame kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, wawili-wawili na mmoja-mmoja, kisha mfikiri. Mwenzenu hana wazimu; yeye siye ila ni Mwonyaji wenu kabla ya kufika adhabu kali.

قُلْ اِنَّمَآ اَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ اَنْ تَقُوْمُوْا لِلّٰهِ مَثْنٰى
وَفُرَادٰى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوْا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِّنْ جِنَّةٍ
اِنْ هُوَ اِلَّا نَذِيْرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيْدٍ ﴿٤٦﴾

48. Sema: Ujira niliowaombeni, basi huo ni kwa ajili yenu; ujira wangu uko

قُلْ مَا سَاَلْتُكُمْ مِّنْ اَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا

kwa Mwenyezi Mungu tu, naye ni Shahidi juu ya kila kitu.

49. Sema: Bila shaka Mola wangu Hutoa haki tu, Mjuzi wa (mambo ya) ghaibu.

50. Sema, "Ukweli umefika" na uwongo hauwezi kuanzilisha wala kurejesha kitu cho chote.

51. Sema: Kama nimepotea, basi nimepotea kwa kudhuru nafsi yangu tu; na kama nimeongoka, basi ni kwa sababu Ananifunulia Mola wangu. Bila shaka Yeye ni Asikiaye, Aliye karibu.

52. Na ungaliona watakapohangaika lakini hakuna kimbilio, na watakamatiwa mahali pa karibu.

53. Na watasema, "Sasa tunaiamini". Lakini kuifikia imani kutawezekanaje kwao kutoka mahali walipo ambapo ni mbali sana?

54. Bila shaka walikwisha ikataa tangu mapema, wakajishughulisha na dhana za ovyo wakiwa wamekaa mahali pa mbali.

55. Na watatiliwa kizuizi kati yao na kati ya wale wanayoyatamani, kama walivyofanyiwa rafiki zao zamani; bila shaka walikuwa katika shaka ihangaishayo.

عَلَى اللّٰهِ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيْدٌ ﴿٤٨﴾

قُلْ اِنَّ رَبِّيْ يَقْذِفُ بِالْحَقِّ ۚ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ﴿٤٩﴾

قُلْ جَآءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيْدُ ﴿٥٠﴾

قُلْ اِنْ ضَلَلْتُ فَاِنَّمَآ اَضِلُّ عَلٰى نَفْسِيْ ۚ وَاِنِ اهْتَدَيْتُ
فَبِمَا يُوْحِيْٓ اِلَيَّ رَبِّيْ ۗ اِنَّهٗ سَمِيْعٌ قَرِيْبٌ ﴿٥١﴾

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ فَزِعُوْا فَلَا فَوْتَ وَاُخِذُوْا مِنْ مَّكَانٍ
قَرِيْبٍ ۙ﴿٥٢﴾

وَّقَالُوْٓا اٰمَنَّا بِهٖ ۚ وَاَنّٰى لَهُمُ التَّنَاوُشُ مِنْ مَّكَانٍۢ
بَعِيْدٍ ۚۖ﴿٥٣﴾

وَّقَدْ كَفَرُوْا بِهٖ مِنْ قَبْلُ ۚ وَيَقْذِفُوْنَ بِالْغَيْبِ مِنْ
مَّكَانٍۢ بَعِيْدٍ ﴿٥٤﴾

وَحِيْلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُوْنَ كَمَا فُعِلَ
بِاَشْيَاعِهِمْ مِّنْ قَبْلُ ۗ اِنَّهُمْ كَانُوْا فِيْ شَكٍّ مُّرِيْبٍ ﴿٥٥﴾

Aya 52. Walikamatwa Badri na pia walikamatwa Makka.

Aya 53. Kwa kifupi ina maana tu kwamba kwa kuwa walikwisha kaa nayo mbali tangu mapema, hawawezi kuifikia imani baada ya kufika kwa adhabu.

Aya 54. Walikisi tu kuwa Mtume hatafanikiwa na hali hawana habari za ghaibu.

Aya 55. Adhabu kali ni mtu kukosa kupata kitu anachotamani mno. Na makafiri watazuiliwa kupata wanayoyatamani.

سُوْرَةُ فَاطِرٍ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ خَمْسَةُ رُكُوْعَاتٍ

35. SURA AL-FAATIR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 5 na Aya 46 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, Mwumba wa mbingu na ardhi, Awafanyao Malaika kuwa wajumbe wenye mbawa mbili-mbili na tatu-tatu, na nne-nne. Huzidisha katika kuumba Apendavyo; bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ
الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا اُولِيْٓ اَجْنِحَةٍ مَّثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبٰعَ ۗ
يَزِيْدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَآءُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيْرٌ ﴿٢﴾

Jina la sura hii limetoka katika sifa ya Mwenyezi Mungu iliyomo katika ya ya 2. Sura hii pia ilishuka Makka.

Aya 2. *Malaika.* Neno "Malaika" maana yake ni "mchukuzi wa ujumbe" au "wakili." Wao huleta ujumbe wa Mwenyezi Mungu na kupitisha anayoyataka. Kama vile Mwenyezi Mungu ameweka taratibu katika ulimwengu wa kimwili, pia ameweka taratibu katika ulimwengu wa kiroho. Katika ulimwengu wa kimwili wao ni kiungo cha kwanza kwa kuungana na viungo vingine vinavyoshuka chini katika kuendesha kawaida za asili. Lakini katika ulimwengu wa kiroho wao ni kiungo cha moja kwa moja baina ya mtu na Mwenyezi Mungu.

Hatuwezi kufahamu kabisa umbo la Malaika, lakini tunaweza kufahamu kusudi la kuumbwa kwao na kazi wanazotakiwa kuzifanya. Dini ya Kiislamu inafundisha kuwa Malaika ni wengi kabisa na wamegawanywa katika sehemu mbalimbali, kila sehemu ina mahali maalumu na kusudi maalumu.

Islam inafundisha kuwaamini Malaika maana bila kuwaamini ni kama kuziba njia inayopita nuru ya Mwenyezi Mungu kuwaafikia watu.

Malaika hawaonekani kwa macho lakini baadhi ya wakati hujitokeza na wanaonekana kwa watu kwa sura mbalimbali. Siyo maana yake hizo ni sura zao hasa, bali huwa ni maonesho tu, wala siyo wameondoka mahali pao mbinguni.

Kuna hadithi nyingi zinazoeleza kuwa Malaika walijitokeza kwa Mtume *s.a.w.* kwa sura mbalimbali.

Kazi za Malaika zilizotajwa na Qur'an baadhi yao ni hizi:

(1) Wanaleta ujumbe wa Mwenyezi Mungu (sura 22:76). (2) Wanawatia watu mawazo ya kutenda mema na kuielekeza mioyo yao kwenye heri (sura 91:9 pia Tirmidh sura *Tafsir*). (3) Wanawatumikia Mitume na kuisaidia kazi yao (sura 15:30; 4:167); pia wanawasaidia waaminio (sura 41:31, 32).
(4) Wanaleta adhabu kwa watu wanaowapinga Mitume (sura 6:159); na wanawatia hofu maadui zao (sura 3:125, 126). (5) Wanaziendesha kawaida za asili, na kama ilivyo wanakibeba Kiti cha Enzi cha Mwenyezi Mungu mabegani mwao (sura 40:8).

مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾

3. Rehema Anayoifungua Mwenyezi Mungu kwa watu, hakuna wa kuizuia; na Aizuiayo hakuna wa kuipeleka isipokuwa Yeye, naye ni Mwenye Nguvu, Mwenye hekina.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٣﴾

4. Enyi watu! Kumbukeni neema za Mwenyezi Mungu zilizo juu yenu. Je, yuko mwumba mwingine ghairi ya Mwenyezi Mungu anayewapeni riziki kutoka mbinguni ardhini? Hakuna aabudiwaye ila Yeye tu; basi wapi mnakopinduliwa?

وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ ۚ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤﴾

5. Na kama wanakukadhibisha, basi wamekwisha kadhibishwa Mitume kabla yako; na mambo yote yatarudishwa kwa Mwenyezi Mungu.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿٥﴾

6. Enyi watu! bila shaka ahadi ya Mwenyezi Mungu ni haki, basi yasikudanganyeni maisha ya dunia, wala mdanganyaji asikudanganyeni juu ya Mwenyezi Mungu.

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾

7. Kwa yakini Shetani ni adui yenu, basi mhesabuni kuwa adui: anawaita kundi lake tu ili wawe katika watu wa Moto uwakao.

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾

8. Waliokufuru itakuwa kwao adhabu kali, na wale walioamini na wakatenda mema, wao watapata msamaha na ujira mkubwa.

Mbawa mradi wake ni nguvu na uwezo. Malaika wamepewa nguvu mbalimbali sawa na kazi mbalimbali wanazozifanya. Wengine wana nguvu zaidi kuliko wengine.

Aya 6. *Gharuur.* Neno hili maana yake ni "mdanganyaji." Lakini kama likiwa *ghuruur* maana yake inakuwa "udanganyifu."

FUNGU 2

9. Basi je, yule ambaye vitendo vyake vimefanywa vionekane vizuri kwake kwa hiyo anaviona kuwa ni vizuri, (ni sawa na yule anayeamini na kufanya vitendo vizuri kikwelikweli)? Bila shaka Mwenyezi Mungu Humwacha kupotea Amtakaye na Humwongoza Amtakaye. Basi roho yako isitoke kwa majonzi juu yao; kwa yakini Mwenyezi Mungu Anajua wanayoyafanya.

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوْٓءُ عَمَلِهٖ فَرَاٰهُ حَسَنًا ۚ فَإِنَّ اللّٰهَ
يُضِلُّ مَنْ يَّشَآءُ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ ۖ فَلَا تَذْهَبْ
نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرٰتٍ ۚ إِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ﴿٩﴾

10. Na Mwenyezi Mungu ndiye Anayepeleka pepo zikainua mawingu na Tukayafikisha kwenye nchi iliyokufa, na kwayo Tukaihuisha ardhi baada ya kufa kwake; kama hivyo ndivyo ufufuo.

وَاللّٰهُ الَّذِيْٓ أَرْسَلَ الرِّيٰحَ فَتُثِيْرُ سَحَابًا فَسُقْنٰهُ إِلٰى
بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ كَذٰلِكَ
النُّشُوْرُ ﴿١٠﴾

11. Ye yote mwenye kutamani heshima basi naajue kwamba heshima yote ni ya Mwenyezi Mungu. Kwake hupanda maneno mazuri, na kazi ya kiucha-Mungu ndiyo inayoyasaidia kupanda. Na wale wanaopanga njama za maovu watapata adhabu kali na njama za watu hao zitaangamia.

مَنْ كَانَ يُرِيْدُ الْعِزَّةَ فَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ جَمِيْعًا ۚ إِلَيْهِ
يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهٗ ۚ
وَالَّذِيْنَ يَمْكُرُوْنَ السَّيِّاٰتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۚ
وَمَكْرُ أُولٰٓئِكَ هُوَ يَبُوْرُ ﴿١١﴾

12. Na Mwenyezi Mungu Amewaumbeni kwa udongo, kisha kwa tone la manii, kisha Akawafanyeni jozi-jozi. Na mwanamke ye yote hachukui mimba wala hazai ila kwa elimu Yake. Na mwenye kupewa umri hapewi umri (zaidi) wala hapunguziwi umri ila yamo Kitabuni. Bila shaka hayo ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ
أَزْوَاجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثٰى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهٖ ۚ
وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَّلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهٖٓ إِلَّا
فِيْ كِتٰبٍ ۚ إِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرٌ ﴿١٢﴾

13. Na bahari mbili haziwi sawa: hii ni tamu yenye ladha, kinywaji chake chateremka upesi; na hii (nyingine) ni

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرٰنِ ۖ هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَآئِغٌ
شَرَابُهٗ وَهٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۚ وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُوْنَ

Aya 13. Ikiwa watu wanaweza kupata vitu vizuri katika bahari tamu na bahari yenye

chumvi yenye uchungu; na katika zote mnakula nyama mbichi na mnatoa mapambo mnayovaa. Na ndani yake unaziona merikebu zikikata (maji) ili mpate fadhili Yake na ili mpate kushukuru.

لَحْمًا طَرِيًّا وَّتَسْتَخْرِجُوْنَ حِلْيَةً تَلْبَسُوْنَهَا ۚ وَ
تَرَى الْفُلْكَ فِيْهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهٖ وَ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿١٣﴾

14. Huingiza usiku katika mchana na huingiza mchana katika usiku, na Amevitiisha jua na mwezi, vyote vinapita mpaka muda maalumu. Huyo ndiye Mwenyezi Mungu, Mola wenu, Mwenye Ufalme; lakini wale mnaowaita kinyume Chake wao hawamiliki hata utando wa kokwa ya tende.

يُوْلِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُوْلِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ ۙ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَّجْرِىْ لِاَجَلٍ
مُّسَمًّى ۚ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۚ وَالَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ
مِنْ دُوْنِهٖ مَا يَمْلِكُوْنَ مِنْ قِطْمِيْرٍ ۚ ﴿١٤﴾

15. Kama mkiwaita hawasikii wito wenu; na kama wakisikia hawatawajibuni; na siku ya Kiyama watakataa shirki yenu; wala (ye yote) hatakuambia kama (Aambiavyo Mungu) Mwenye habari.

اِنْ تَدْعُوْهُمْ لَا يَسْمَعُوْا دُعَآءَكُمْ ۚ وَلَوْ سَمِعُوْا مَا
اسْتَجَابُوْا لَكُمْ ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكْفُرُوْنَ بِشِرْكِكُمْ ۚ
وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيْرٍ ﴿١٥﴾

FUNGU 3

16. Enyi watu! ninyi ni ombaomba tu mbele ya Mwenyezi Mungu, ambapo Mwenyezi Mungu ni Yule Ambaye Hahitaji kutoka kwa mtu ye yote, Asifiwaye milele.

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَآءُ اِلَى اللّٰهِ ۚ وَاللّٰهُ هُوَ
الْغَنِىُّ الْحَمِيْدُ ﴿١٦﴾

17. Kama Akitaka Atawaondoeni na Ataleta viumbe wapya;

اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَاْتِ بِخَلْقٍ جَدِيْدٍ ۚ ﴿١٧﴾

---

chumvi, vivyo hivyo maneno ya Mwenyezi Mungu pia yanaweza kuwatoa watu wazuri katika wabaya, na yana nguvu ya kuwafanya hata waliokuwa wabaya wawe wema. Jambo hili lilifanyika katika Uislamu, watoto wa makafiri wakubwa baadaye walishika Uislamu na wakawa watu wema sana; na watu waliokuwa wabaya waliingia Uislamu na kwa mafundisho ya Mtume *s.a.w.* na mfano wake mwema wakawa watu wema sana.

Aya 16. Mtu na awe tajiri namna gani atajiona kila siku na kila wakati anahitaji kwa Mwenyezi Mungu. Anahitaji kuvuta pumzi na kutoa pumzi, anahitaji kunywa na kwenda haja. Anahitaji kupata mwongozo na kutakasika. Ni nyingi bila idadi haja walizonazo watu kwa Mwenyezi Mungu.

18. Na jambo hili si gumu kwa Mwenyezi Mungu.

وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيْزٍ ﴿١٨﴾

19. Wala hatabeba mbebaji mzigo wa mwingine; na kama aliyelemewa na mzigo akimwita (mwingine) mzigo wake hautachukuliwa hata kidogo ingawa yeye ni jamaa. Hakika unawaonya wale tu wanaomwogapa Mola wao kwa siri na wanasimamisha Sala; na anayejitakasa, basi anajitakasa kwa ajili ya nafsi yake; na marudio ni kwa Mwenyezi Mungu.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزْرَ اُخْرٰى ۚ وَاِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ
اِلٰى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَّلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى ۗ
اِنَّمَا تُنْذِرُ الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَ
اَقَامُوا الصَّلٰوةَ ۚ وَمَنْ تَزَكّٰى فَاِنَّمَا يَتَزَكّٰى لِنَفْسِهٖ ۚ
وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيْرُ ﴿١٩﴾

20. Na kipofu na mwenye macho hawawi sawa.

وَمَا يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ ﴿٢٠﴾

21. Wala giza na nuru,

وَلَا الظُّلُمٰتُ وَلَا النُّوْرُ ﴿٢١﴾

22. Wala kivuli na joto,

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُوْرُ ﴿٢٢﴾

23. Wala hawawi sawa wazima na wafu. Kwa yakini Mwenyezi Mungu Humsikilizisha Amtakaye, nawe huwezi kuwasikilizisha waliomo makaburini.

وَمَا يَسْتَوِي الْاَحْيَآءُ وَلَا الْاَمْوَاتُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ يُسْمِعُ
مَنْ يَّشَآءُ ۚ وَمَآ اَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَّنْ فِي الْقُبُوْرِ ﴿٢٣﴾

24. Wewe siye ila ni Mwonyaji tu.

اِنْ اَنْتَ اِلَّا نَذِيْرٌ ﴿٢٤﴾

25. Bila shaka Sisi Tumekutuma kwa haki ili ubashiri na kuonya, na hakuna taifa lo lote ila alipita humo Mwonyaji.

اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا ۗ وَاِنْ مِّنْ اُمَّةٍ
اِلَّا خَلَا فِيْهَا نَذِيْرٌ ﴿٢٥﴾

26. Na kama wanakukadhibisha, basi walikwisha kadhibisha wale wa kabla yao: Mitume wao waliwafikia kwa dalili waziwazi na kwa maandiko na kwa Kitabu chenye nuru.

وَاِنْ يُّكَذِّبُوْكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ
جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتٰبِ
الْمُنِيْرِ ﴿٢٦﴾

Aya 25. Aya hii inaonyesha ubora wa mafundisho ya Kiislamu. Qur'an inakubali ya kuwa kila taifa lilifikiwa na Mjumbe wa Mwenyezi Mungu. Mungu hakuwapendelea wengine na kuwaacha wengine; wote walikuwa na haja ya ufunuo wake na akawapelekea Mitume katika nyakati mbalimbali. Fundisho hili linaonyesha ya kuwa dini ya Kiislamu kweli imetoka kwa Mwenyezi Mungu, maana haina ubaguzi na kijicho na Mitume wa mataifa mengine na inawakubali wote.

27. Kisha Niliwakamata wale waliokufuru, basi adhabu Yangu ilikuwa (kali) namna gani!

ع ١٥
ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٧﴾

FUNGU 4

28. Je, huoni kwamba Mwenyezi Mungu Ameteremsha maji kutoka mawinguni, na kwayo Tumeyatoa matunda yenye rangi mbalimbali: na katika milima imo mistari myeupe na myekundu yenye rangi mbalimbali, na (mingine) myeusi sana.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ
ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا ۚ وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ
وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٨﴾

29. Na katika watu na viumbe watembeao, na wanyama pia rangi zao ni mbalimbali. Kwa hakika wamwogopao Mwenyezi Mungu miongoni mwa watumishi Wake ni wataalamu. Bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Msamehevu.

وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ
كَذَٰلِكَ ۗ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ۗ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٩﴾

30. Kwa yakini wale wanaosoma Kitabu cha Mwenyezi Mungu, na wanasimamisha Sala, na katika yale Tuliyowapa wanatoa kwa siri na kwa dhahiri, wanatumai biashara isiyoangamia.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ
أَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً
لَنْ تَبُورَ ﴿٣٠﴾

31. Ili Awape ujira wao sawasawa na kuwazidishia fadhili Zake. Hakika Yeye ni Msamehevu, Mwenye shukrani.

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ
غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣١﴾

32. Na Kitabu Tulichokufunulia ndicho hakii, kinasadikisha yaliyo mbele yake. Bila shaka Mwenyezi Mungu kwa watumishi Wake ni Mwenye habari, Mwenye kuona.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣٢﴾

Aya 29. *Wataalamu:* Ndio kusema, wenye elimu hasa wataonyesha ucha-Mungu katika mwenendo wao na tabia zao.

33. Kisha Tumekirithisha Kitabu kwa wale Tuliowachagua miongoni mwa watumishi Wetu. Basi yuko miongoni mwao anayejidhulumu, na yuko miongoni mwao anayeshika njia ya katikati, na yuko miongoni mwao anayepita mbele katika mema kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. Hiyo ndiyo fadhili kubwa.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَٰبَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا ۖ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌۢ بِالْخَيْرَٰتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٣﴾

34. Mabustani ya milele watayaingia, humo watavikwa vikuku vya dhahabu, na lulu, na mavazi yao humo yatakuwa hariri.

جَنَّٰتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٤﴾

35. Na watasema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu Aliyatuondolea huzuni, kwa yakini Mola wetu ni Msamehevu, Mwenye shukurani,

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِىٓ أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ ۖ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٥﴾

36. Ambaye kwa fadhili Zake Ametuweka katika nyumba ya kukaa; humo haitugusi taabu wala humo hautugusi mchoko.

الَّذِىٓ أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِۦ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٦﴾

37. Na wale waliokufuru watakuwa na moto wa Jahanamu, hawatahukumiwa wapate kufa, wala hawatapunguziwa adhabu yake. Hivi ndivyo Tumlipavyo kila asiye na shukurani.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٧﴾

38. Nao humo watalia: Mola wetu! Ututoe, tutafanya vitendo vizuri ghairi ya vile tulivyokuwa tukifanya. Je, Hatukuwapeni umri mwingi ili humo

وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَٰلِحًا غَيْرَ الَّذِى كُنَّا نَعْمَلُ ۚ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ

Aya 33. Watu wanaopokea maagiza ya Mwenyezi Mungu wanapita katika madaraja matatu: Kwanza wanajilazimisha kuacha matamanio ya nafsi zao na wanajidhulumu sana na kufanya juhudi ya kuacha mazoea na matamanio ili kufuata maagizo ya Mwenyezi Mungu. Kisha wanafikia hali ya katikati na hawaoni taabu kama ile waliyoiona mwanzo. Na mwisho wanazoea kabisa na wema unakuwa ndiyo tabia yao na wanaona raha ndani yake.

Aya 35. *Mwenye shukurani*, yaani Mwenyezi Mungu haachi wema wa mtu ukapotea bure na analipa shukurani za watu kwa ukarimu sana.

فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ النَّذِيرُ ۖ فَذُوقُوا فَمَا
لِلظّٰلِمِينَ مِنْ نَّصِيرٍ ﴿٣٨﴾

akumbuke mwenye kutaka kukumbuka, na aliwafikieni Mwonyaji? Basi onjeni tu; na hakuna msaidizi kwa ajili ya wadhalimu.

FUNGU 5

إِنَّ اللّٰهَ عٰلِمُ غَيْبِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌۢ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٩﴾

39. Kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa siri za mbingu na ardhi; bila shaka Yeye ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلٰٓئِفَ فِي الْأَرْضِ ۚ فَمَنْ كَفَرَ
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۖ وَلَا يَزِيدُ الْكٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا ۖ وَلَا يَزِيدُ الْكٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا
خَسَارًا ﴿٤٠﴾

40. Yeye ndiye Aliyewafanyeni manaibu katika ardhi; na anayekufuru, basi kufuru yake ni juu yake; na kufuru za makafiri haziwazidishii mbele ya Mola wao ila chuki, wala kufuru za makafiri haziwazidishii ila hasara.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ شُرَكَآءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ
اللّٰهِ ۖ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
فِي السَّمٰوٰتِ ۚ أَمْ ءَاتَيْنٰهُمْ كِتٰبًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَتٍ مِّنْهُ ۚ
بَلْ إِنْ يَعِدُ الظّٰلِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤١﴾

41. Sema: Mmewaona washirika wenu mnaowaita badala ya Mwenyezi Mungu? Nionyesheni ni sehemu ipi ya ardhi waliyoiumba au wanayo shirika katika mbingu? Au Tumewapa Kitabu nao kwa hicho wakawa na dalili waziwazi? Lakini wadhalimu hawaahidiani wao kwa wao ila udanganyifu.

إِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا ۚ وَ
لَئِنْ زَالَتَآ إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّنْۢ بَعْدِهِ ۚ إِنَّهُ
كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٢﴾

42. Kwa yakini Mwenyezi Mungu Huzuia mbingu na ardhi zisiondoke; na kama zikiondoka, hakuna ye yote angezizuia baada Yake. Bila shaka Yeye ni Mpole, Msamehevu.

وَأَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ أَيْمٰنِهِمْ لَئِنْ جَآءَهُمْ نَذِيرٌ
لَّيَكُونُنَّ أَهْدٰى مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ ۖ فَلَمَّا جَآءَهُمْ
نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٣﴾

43. Na waliapa kwa Mwenyezi Mungu kiapo chao kilicho kikubwa: akiwafikia Mwonyaji, bila shaka watakuwa katika waongofu zaidi kuliko taifa lingine lo lote. Lakini aliipowafikia Mwonyaji, basi hawakuwazidishia ila chuki.

44. Na kujivuna ardhini, na (kufanya) hila mbaya; na hila mbaya haitamshika ila yule aliyeifanya. Basi hawangoji ila desturi (ya Mungu) iliyokuwa kwa watu wa zamani! Lakini hutapata mabadiliko katika kawaida ya Mwenyezi Mungu, wala hutakuta mageuko katika kawaida ya Mwenyezi Mungu.

اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ ۚ وَلَا يَحِيقُ
الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ ۚ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ
الْأَوَّلِينَ ۚ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۖ وَلَنْ تَجِدَ
لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

45. Je, hawakusafiri katika ardhi na kuona jinsi ulivyokuwa mwisho wa wale waliotangulia, hali walikuwa wenye nguvu zaidi kuliko wao? na hakuna kitu kiwezacho kumshinda Mwenyezi Mungu mbinguni wala ardhini. Bila shaka Yeye ni Mwenye kujua, Mwenye uwezo.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۚ وَمَا
كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي
الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾

46. Na kama Mwenyezi Mungu Angaliwakamata watu kwa sababu ya yale waliyoyachuma, Asingaliacha juu ya ardhi hata mnyama mmoja. Lakini Yeye Anawaakhirisha mpaka muda maalum. Basi muda wao wa miadi utakapofika tahadhari kwamba Mwenyezi Mungu ni Mwenye habari kamili kuhusu watumishi Wake - wanadamu.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ
ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُسَمًّى ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ
بَصِيرًا ﴿٤٥﴾ ع

Aya 44. *Makras-sayyi-i* "hila mbaya." Neno *makr* kwa Kiarabu maana yake ni hila tu, si hila nzuri wala mbaya. Hivyo imesemwa *makras-sayyi-i* kuonyesha ya kuwa hila za makafiri zilikuwa mbaya.

سُوْرَةُ يٰسٓ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعٌ وَّ ثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّ خَمْسَةُ رُكُوْعَاتٍ

36. SURA YAA SIIN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 5 na Aya 84 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.	بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾
2. Ewe mwanadamu mkamilifu!	يٰسٓ ﴿٢﴾
3. Naapa kwa Qur'an yanye hekima.	وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيْمِ ﴿٣﴾
4. Hakika wewe u miongoni mwa Waliotumwa,	اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٤﴾
5. Juu ya njia iliyonyoka.	عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٥﴾
6. Ni uteremsho wa Mwenye nguvu, Mrehemevu,	تَنْزِيْلَ الْعَزِيْزِ الرَّحِيْمِ ﴿٦﴾

Sura hii ilishuka Makka na imesemwa ya kuwa makafiri waliposema Mtume Muhammada *s.a.w.* hakutumwa na Mungu, bali yeye ni yatima tu wa Abi Talib, asiyejua kusoma wala kuandika, Mwenyezi Mungu aliteremsha sura hii ya kutoa majibu na kuhakikisha unabii wake kwa kusema, *Hakika wewe u miongoni mwa waliotumwa.*

Mtume Muhammad *s.a.w.* amesema, "Kila kitu kinakuwa na moyo, na moyo wa Qur'an ni *Yaa Siin"* (Sawi). Tena Mtume *s.a.w*. alisema, "Mwislamu mwanamume au mwanamke anapokuwa katika hali ya kufa, basi asomewe sura *Yaa Siin,* na kwa kila neno wanashuka Malaika kumi wanaosimama mbele ya mgonjwa na kumsalia na kumwombea ghofira." Toka siku za Mtume *s.a.w* mpaka leo ni desturi ya Kiislamu kuwasomea sura *Yaa Siin* wagonjwa wanaokaribia kufa.

Aya 2. *Yaa Siin*, "Ewe mwanadamu mkamilifu." Herufi *Siin* ni kifupisho ama cha *Seyid* (Mkuu), au *Rasuul* (Mtume), au *Insaanul-kaamil* (mwanadamu mkamilifu). Hivyo Yaa Siin maana yake itakuwa, "Ewe Mkuu," "Ewe Mtume" na "Ewe mwanadamu mkamilifu." Maneno haya yanamhusu Mtume Muhammad *s.a.w.*

Aya 3. *Naapa.* Hapa tutaeleza habari kidogo juu ya viapo vya Mwenyezi Mungu vilivyomo katika Qur'an. Mwanadamu huapa kwa kutaka kukubalisha jambo lake, ambalo hakuna mtu aliyelishuhudia, basi anamfanya Mungu kuwa Shahidi.

Desturi ya Qur'an huanza kutoa kiapo kisha ikaleta madai. Kitu kile kinachoapiwa ndicho hufanywa shahidi wa kuhakikisha kuwa madai yanayotolewa ni ya haki. Mathalan katika Aya hii Mwenyezi Mungu anasema, "Naapa kwa Qur'an yenye hekima." Hapa Qur'an yenye hekima imefanywa shahidi kuhakikisha ya kuwa, "Hakika wewe (Muhammad) u miongoni mwa Waliotumwa." Ndiyo kusema mtu akisoma Qur'an, hekima ya mafundisho yake itamhakikishia ya kuwa asiyetumwa na Mungu hangeweza kuleta kitabu kama Qur'an, na hivyo Qur'an ni dalili ya kutosha kuhakikisha ya kuwa Muhammad s.a.w. ni Mjumbe wa Mwenyezi Mungu.

7. Ili uwaonye watu ambao hawakuonywa baba zao, basi wao wameghafilika.

لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَّآ أُنْذِرَ اٰبَآؤُهُمْ فَهُمْ غٰفِلُوْنَ ۝٧

8. Bila shaka kauli (ya adhabu) imehakiki juu ya wengi wao, kwahiyo hawaamini.

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلٰٓى اَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝٨

9. Hakika Sisi Tumeweka kuzizunguka shingo zao mikufu ifikayo videvuni mwao hivi kwamba vichwa vyao vimetazamishwa juu.

اِنَّا جَعَلْنَا فِيْٓ اَعْنَاقِهِمْ اَغْلٰلًا فَهِيَ اِلَى الْاَذْقَانِ
فَهُمْ مُّقْمَحُوْنَ ۝٩

10. Na Tumeweka kinga mbele yao na kinga nyuma yao na Tumewafunika, kwa hiyo hawaoni.

وَجَعَلْنَا مِنْۢ بَيْنِ اَيْدِيْهِمْ سَدًّا وَّمِنْ خَلْفِهِمْ
سَدًّا فَاَغْشَيْنٰهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُوْنَ ۝١٠

11. Ni sawa kwao ukiwaonya au usiwaonye hawataamini.

وَسَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا
يُؤْمِنُوْنَ ۝١١

12. Unaweza tu kumwonya yule anayefuata mauidha na akamwogopa Rahmani faraghani; basi mbashirie (kupata) msamaha na ujira wenye heshima.

اِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمٰنَ بِالْغَيْبِ
فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَّاَجْرٍ كَرِيْمٍ ۝١٢

13. Kwa yakini Sisi Tunawahuisha wafu, na Tunayaandika waliyoyatanguliza na nyayo zao, na kila kitu Tumekihifadhi katika daftari ibainishayo.

اِنَّا نَحْنُ نُحْيِ الْمَوْتٰى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوْا وَاٰثَارَهُمْ
وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنٰهُ فِيْٓ اِمَامٍ مُّبِيْنٍ ۝١٣

FUNGU 2

14. Na uwapigie methali ya wenyeji wa mji Mitume walipoufikia.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَّثَلًا اَصْحٰبَ الْقَرْيَةِ اِذْ جَآءَهَا
الْمُرْسَلُوْنَ ۝١٤

15. Tulipowapelekea (mitume) wawili nao wakawakadhibisha, basi Tukawazidishia nguvu kwa (Mtume) wa tatu: nao walisema: Kwa yakini sisi tumetumwa kwenu.

اِذْ اَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوْهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ
فَقَالُوْٓا اِنَّآ اِلَيْكُمْ مُّرْسَلُوْنَ ۝١٥

Aya 10. *Tumeweka kinga mbele yao,* yaani mila zao zinawazuia kukubali Uislamu. Na *kinga nyuma yao* muradi wake, uasi wao utakuwa sababu ya kutia kutu nyoyo zao wazidi kuona vigumu kuikubali haki, na hivyo adhabu italazimika juu yao.

Aya 13. *Waliyoyatanguliza* ni matendo yao. *Nyayo zao* ni athari ya vitendo vyao inayobakia baada yao.

16. Wakasema: Ninyi si cho chote ila ni watu kama sisi, wala Mwenyezi Mungu Hakuteremsha cho chote; ninyi mnasema uwongo tu.

قالوا ما انتم الا بشر مثلنا وما انزل الرحمن
من شيء ان انتم الا تكذبون ﴿١٦﴾

17. Wakasema: Mola wetu Anajua bila shaka sisi tumetumwa kwenu.

قالوا ربنا يعلم انا اليكم لمرسلون ﴿١٧﴾

18. Wala si juu yetu ila kufikisha (ujumbe) waziwazi.

وما علينا الا البلغ المبين ﴿١٨﴾

19. Wakasema: Hakika sisi tunapata bahati mbaya kwa sababu yenu: kama hamtaacha kwa yakini tutawapigeni mawe, na bila shaka itawafikieni kutoka kwetu adhabu iumizayo.

قالوا انا تطيرنا بكم لئن لم تنتهوا لنرجمنكم
وليمسنكم منا عذاب اليم ﴿١٩﴾

20. Wakasema: Bahati yenu mbaya i pamoja nanyi: je! kwa kuwa mnakumbushwa? Bali ninyi ni watu wapitao kiasi.

قالوا طائركم معكم ائن ذكرتم بل انتم قوم
مسرفون ﴿٢٠﴾

21. Na akaja mtu mbio kutokea upande wa mbali wa mji, akasema: Enyi watu wangu, wafuateni Mitume.

وجاء من اقصا المدينة رجل يسعى قال يقوم
اتبعوا المرسلين ﴿٢١﴾

22. Mfuateni asiyewaombeni ujira; na hao wameongoka:

اتبعوا من لا يسئلكم اجرا وهم مهتدون ﴿٢٢﴾

JUZU 23

23. Na nimekuwaje nisimwabudu Yule Aliyeniumba na Kwake mtarejeshwa?

ومالي لا اعبد الذي فطرني واليه ترجعون ﴿٢٣﴾ الجزء ٢٣

24. Je, niwashike miungu badala Yake? Kama Rahmani Akipenda kunidhuru, uombezi wao hautanifaa kitu, wala hawataniokoa.

ءاتخذ من دونه الهة ان يردن الرحمن بضر
لا تغن عني شفاعتهم شيئا ولا ينقذون ﴿٢٤﴾

25. Kwa yakini ndipo nitakuwemo katika upotevu ulio wazi.

اني اذا لفي ضلل مبين ﴿٢٥﴾

26. Bila shaka nimemwamini Mola wenu, basi nisikilizeni.

اني امنت بربكم فاسمعون ﴿٢٦﴾

Imaamimmubiin, "Daftari ibainishayo," pia maana yake ni "Kitabu kilicho wazi, au daftari yenye hesabu ya vitendo vya watu.

27. Ikasemwa: Ingia Peponi. Akasema: Laiti watu wangu wangejua.

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ ۖ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

28. Jinsi Mola wangu Alivyonisamehe na Akanijaalia miongoni mwa walioheshimiwa.

بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٨﴾

29. Na Hatukuwateremshia watu wake jeshi kutoka mbinguni baada yake, wala Hatukuwa Wateremshao.

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾

30. Haikuwa ila mlio mmoja tu, na mara wakawa waliozimika.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴿٣٠﴾

31. Ni sikitiko kwa watumishi: hakuwafikia Mtume ye yote ila walikuwa wanamfanyia mzaha.

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ ۚ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣١﴾

32. Je, hawaoni vizazi vingapi Tuliviangamiza kabla yao, hakika wao hawarejei kwao?

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣٢﴾

33. Na hapana (atakayebaki) ila wote watahudhurishwa mbele Yetu.

وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٣﴾

FUNGU 3

34. Na Ishara kwa ajili yao ni ardhi iliyokufa: Twaifufua na Tukatoa ndani yake nafaka nayo wakaila.

وَآيَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na Twafanya ndani yake mabustani ya mitende na mizabibu na kupitisha chemchem ndani yake,

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٥﴾

36. Ili wale katika matunda yake; na haikuvifanya mikono yao; je, hawashukuru?

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ ۖ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

Aya 29. *Jund,* "Jeshi" Neno hili pia limetolewa kwa maana ya "neema" (Akrab).

Aya 31. Hapa imeelezwa desturi ya watu. Kila mara anapowafikia Nabii wanamfanyia mzaha na kumwona kuwa hafifu.

Aya 34. Hapa "kifo" cha watu katika mambo ya kiroho na ustaarabu kimefananishwa na kifo cha ardhi. Juu ya kufa kwake, mara ikipata maji inakuwa hai na inatoa mazao. Hivyo ingawa Waarabu walikuwa katika namna ya kifo, lakini kwa mafunzo yaliyotereshwa katika ufunuo wa Mungu wakawa watu wema wenye kueneza elimu na ustaarabu. Hii ndiyo Ishara mojawapo inayohakikisha ya kuwa ingekuwa dini hii haikutoka kwa Mungu isingeweza kuleta mabadiliko ya namna hii.

سُبْحٰنَ الَّذِيْ خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْۢبِتُ الْاَرْضُ وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٣٦﴾

37. Atukuzwe Yeye Aliyeumba jozi za (vitu) vyote katika vile ivioteshavyo ardhi, na katika nafsi zao, na katika vile wasivyovijua.

وَاٰيَةٌ لَّهُمُ الَّيْلُ ۚۖ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَاِذَا هُمْ مُّظْلِمُوْنَ ﴿٣٧﴾

38. Na Ishara kwa ajili yao ni usiku ambapo kutoka humo tunauvuta mchana na mara wao wamo gizani.

وَالشَّمْسُ تَجْرِيْ لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ؕ ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ﴿٣٨﴾

39. Na jua linapita katika njia iliyopngwa kwa ajili yake. Hiyo ndiyo hukumu ya Mwenye nguvu, Mwenyezi Mungu Mjuzi wa kila kitu.

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنٰهُ مَنَازِلَ حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُوْنِ الْقَدِيْمِ ﴿٣٩﴾

40. Na mwezi Tumeupimia vituo mpaka unarudia kuwa kama kole la mtende la zamani.

لَا الشَّمْسُ يَنْۢبَغِيْ لَهَاۤ اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ ؕ وَكُلٌّ فِيْ فَلَكٍ يَّسْبَحُوْنَ ﴿٤٠﴾

41. Haliwi jua kuufikia mwezi, wala usiku kuupita mchana, na vyote huogelea katika falaki.

وَاٰيَةٌ لَّهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُوْنِ ﴿٤١﴾

42. Na ni Ishara kwao ya kuwa Tunawachukua wazao wao katika safina zilizosheheni.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِّنْ مِّثْلِهٖ مَا يَرْكَبُوْنَ ﴿٤٢﴾

43. Na Tutawaumbia mfano wa hivi ambavyo watavipanda.

وَاِنْ نَّشَاْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيْخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُوْنَ ﴿٤٣﴾

44. Na kama Tungetaka Tungewagharikisha, wala hangekuwapo wa kuwasaidia, wala wasingeokolewa.

اِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتَاعًا اِلٰى حِيْنٍ ﴿٤٤﴾

45. Ila kwa rehema zitokazo Kwetu na kufaidisha kwa muda kidogo.

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمُ اتَّقُوْا مَا بَيْنَ اَيْدِيْكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿٤٥﴾

46. Na wanapoambiwa: Ogopeni yaliyoko mbele yenu na yaliyoko nyuma yenu huenda mtarehemiwa.

Aya 37. Aya hii inaonyesha jambo kubwa la maarifa ambalo lilikuwa halijulikani kwa watu isipokuwa katika zama hizi ilipopanuka elimu, ya kuwa kila kitu kiko katika jozi.

Aya 40. Mwezi unapokuwa mwembamba hufanana na kole la mtende lililokauka.

Aya 41. *Falak* ni njia zinamopita nyota na sayari angani katika mizunguko yao.

47. Na haiwafikii Ishara yo yote katika Ishara za Mola wao ila huwa wenye kuipuuza.

وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤٧﴾

48. Na wanapoambiwa toeni katika yale Aliyowapeni Mwenyezi Mungu, wale waliokufuru huwaambia walioamini: Je, tumlishe ambaye Mungu Akipenda Atamlisha? Ninyi hammo ila katika upotevu dhahiri.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنُطْعِمُ مَن لَّوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٨﴾

49. Na wanasema: Ahadi hii itatokea lini ikiwa mnasema kweli?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٩﴾

50. Hawangojei ila mlio mmoja utakaowashika, nao watakuwa katika hali ya kugombana;

مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٥٠﴾

51. Na hawataweza kuusia wala kurejea kwa ahali zao.

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥١﴾

FUNGU 4

52. Na itapigwa baragumu, ndipo watatoka makaburini kwenda mbio-mbio kwa Mola wao.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ ﴿٥٢﴾

53. Watasema, Ole wetu! nani ametufufua malaloni petu? Haya ndiyo Aliyoahidi Rahmani, na Waliotumwa walisema kweli.

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۜ هَٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٣﴾

54. Haitakuwa ila mlio mmoja ndipo wote watahudhurishwa mbele Yetu.

إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٤﴾

55. Basi leo nafsi haitadhulumiwa cho chote wala hamtalipwa ila yale mliyokuwa mkitenda.

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

56. Kwa yakini watu wa Peponi siku ile watafurahi wakijishughulisha na kazi mbalimbali;

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ ﴿٥٦﴾

57. Wao na wake zao, katika vivuli wakiegemea juu ya viti vya fahari.

هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ ﴿٥٧﴾

Aya 51. Mradi wa Aya hii ni kwamba itawafikia adhabu ya ghafla hata hawatakuwa na nafasi ya kuusia cho chote au kufanya mpango wo wote utakaoweza kuendeshwa baada yao. Adhabu ya namna hii iliwafikia makafiri wakubwa walipohiliki katika vita vya Badri.

58. Yatakuwamo matunda kwa ajili yao na watapata watakavyovitaka.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُم مَّا يَدَّعُونَ ﴿٥٨﴾

59. Salaam - ndilo neno litokalo kwa Mola Mwenye rehema.

سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ ﴿٥٩﴾

60. Na jitengeni leo enyi wakosefu!

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٦٠﴾

61. Je, Sikuwaagizeni enyi wanadamu msimwabudu Shetani? Hakika yeye ni adui bayana kwenu.

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦١﴾

62. Na ya kwamba mniabudu Mimi; hii ndiyo njia iliyonyoka.

وَأَنِ اعْبُدُونِي ۚ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٢﴾

63. Na bila shaka amewapoteza kundi jingi miongoni mwenu; je, hamkuwa mkifikiri?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا ۖ أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾

64. Hii ndiyo Jahanamu mliyokuwa mkiahidiwa.

هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٦٤﴾

65. Leo iingieni kwa sababu mlikuwa mkikufuru.

اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٥﴾

66. Siku hiyo Tutapiga mihuri juu ya vinywa vyao, na mikono yao itatuzungumza, na miguu yao itatoa ushahidi kwa yale waliyokuwa wakiyachuma.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٦٦﴾

67. Na kama Tungependa Tungeyang'oa macho yao, basi wangeshindania (kufika kwanza katika) njia; lakini wangeonaje?

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّىٰ يُبْصِرُونَ ﴿٦٧﴾

68. Na kama Tungetaka Tungewaharibu majumbani mwao, basi wasingeweza kwenda wala kurudi.

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٨﴾

Aya 59. *Salaam.* Neno hili maana yake ni "amani." Nalo linaonyesha kwa jumla ya kuwa Pepo ya Waislamu itakuwa ya amani na utulivu.

Aya 66. Mikono kuzungumza na migu kutoa ushahidi si jambo la kutatanisha. Katika elimu ya utabibu mkono wa mtu humwambia daktari habari za kweli ambazo pengine mtu mwenyewe asingeweza kuzisema. Na kwa mwendo wake huweza kujulikana ugonjwa wake. Katika Akhera mambo yatakuwa wazi zaidi.

FUNGU 5

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٩﴾

69. Na Tunayempa umri mrefu Tunamfanya arejee kwenye hali ya udhaifu. Basi je hawafahamu?

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٧٠﴾

70. Wala Hatukumfundisha shairi, wala haimpasi, huu siyo ila ni ukumbusho na Qur'an ibainishayo,

لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾

71. Ili amwonye aliye hai na ihakikike kauli juu ya makafiri.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ﴿٧٢﴾

72. Je, hawaoni ya kwamba Tumewaumbia, katika vile ilivyovifanya mikono Yetu, wanyama; nao wamekuwa mabwana zao?

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

73. Na Tumewatiisha (wanyama) hao basi baadhi yao wanawapanda na wengine wao wanawala.

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

74. Na katika hao wanapata manufaa na vinywaji; basi je, hawashukuru?

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٧٥﴾

75. Na wameshika miungu mingine badala ya Mwenyezi Mungu wapate kusaidiwa.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحْضَرُونَ ﴿٧٦﴾

76. Hawataweza kuwasaidia bali kinyume chake wao wenyewe watafanywa wawe pamoja na hao kama jeshi moja.

Aya 69. Hii ndiyo kanuni inayojulikana kabisa na isiyobadilika ya kuwa kinachopata umri mrefu kinapungua nguvu na kinachakaa. Kama Nabii Isa ni hai kwa miaka 2000, mnaweza kupimia wenyewe atafanya kazi gani na maisha yake hayo yana raha gani.

Aya 70. *Shi'ir*. Neno hili maana yake ni "shairi" au "uwongo" (Mufradat). Katika Aya hiii lina maana ya uwongo, maana kuna riwaya zinazoeleza ya kuwa Mtume *s.a.w.* alipata kusema shairi chache alizotunga mwenyewe: Kwa mfano, Mtume *s.a.w.* alisema.

Anannabiyyu la kadhib - Anabnu 'Abdil Muttalib yaani "Mimi ni Nabii si uwongo, mimi ni bin Abdil Muttali." Pia alisema:

Maa anti illa isba'un damiitii - Wa fii sabiilillaahi maa laqiitii. "Wewe si cho chote ila kidole uliyejeruhika. Na umepata haya katika njia ya Mwenyezi Mungu."

Kadhalika Mtume *s.a.w.* alisema, "Hakika katika baadhi ya shairi mna hekima" (Bukhari).

77. Basi isikuhuzunishe kauli yao; bila shaka Sisi Tunajua wanayoyaficha na wanayoyatangaza.

78. Je, mwanadamu hatambui ya kwamba Tumemwumba kwa tone la manii? Lakini lo! amekuwa hasimu dhahiri.

79. Na akatupigia mfano na kusahau umbo lake, akasema: Nani atakayeihuisha mifupa na hali imesagika?

80. Sema: Ataihuisha Aliyeiumba mara ya kwanza, naye ni Mjuzi wa kila (namna ya) kuumba.

81. Ambaye Amewafanyieni moto katika (mti) mbichi, ndipo nanyi huo mkauwasha.

82. Je, Aliyeziumba mbingu na ardhi Hana uwezo wa kuumba mfano wao? Naam, naye ni Mwumbaji mkuu, Mjuzi.

83. Hakika amri Yake Anapotaka cho chote Hukiambia, "Kuwa", basi kinaaza kuwa.

84. Basi Atukuzwe Yeye ambaye mkononi Mwake umo ufalme wa kila kitu, na Kwake mtarejea.

فَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا
يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾
أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ
خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿٧٨﴾
وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَنْ يُحْيِي
الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٩﴾
قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ
خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٨٠﴾
الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا
أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨١﴾
أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ
عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨٢﴾
إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٣﴾
فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ﴿٨٤﴾

سُوْرَةُ الصّٰٓفّٰتِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ مِائَةٌ وَّثَلٰثٌ وَّثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّخَمْسَةُ رُكُوْعَاتٍ

37. SURA AS-SAAFFAAT

Imetermshwa Makka

Ina mafungu 5 na Aya 183 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Naapa kwa wajipangao safu-safu,
3. Tena kwa wale azuiao sana,
4. Kisha kwa wale wasomao ukumbusho,
5. Kwa yakini Mungu wenu ni Mmoja tu:
6. Mola wa mbingu na ardhi na yaliyomo kati yao, na ni Mola wa mashariki zote.
7. Bila shaka Sisi Tumeipamba mbingu ya karibu kwa pambo la nyota,
8. Na kuilinda na kila shetani asi.
9. Hawataweza kusikiliza mkutano mtukufu licha ya kujitahidi sana - wakipigwa mawe toka kila upande.
10. Kwa kusukumwa; na wanayo adhabu idumuyo.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾
وَالصّٰٓفّٰتِ صَفًّا ﴿٢﴾
فَالزّٰجِرٰتِ زَجْرًا ﴿٣﴾
فَالتّٰلِيٰتِ ذِكْرًا ﴿٤﴾
اِنَّ اِلٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ ﴿٥﴾
رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ ﴿٦﴾
اِنَّا زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِزِيْنَةِ الْكَوَاكِبِ ﴿٧﴾
وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطٰنٍ مَّارِدٍ ﴿٨﴾
لَا يَسَّمَّعُوْنَ اِلَى الْمَلَاِ الْاَعْلٰى وَيُقْذَفُوْنَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٩﴾
دُحُوْرًا وَّلَهُمْ عَذَابٌ وَّاصِبٌ ﴿١٠﴾

Jina la sura hii limetoka katika Aya ya 2. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2-4. Ni viapo ambavyo vinatangulizwa kama ilivyo desturi ya Qur'an kuweka ushahidi kisha kutoa madai ambayo hapa yanatokea katika Aya ya 5 ya kuwa Mungu wetu ni Mmoja tu.

Kama mikutano mikubwa mikubwa ifanywe, na watu wakae safu, na polisi wawekwe kuzuia isitokee fujo, kisha watu wakubwa-wakubwa wenye elimu watoe hotuba, baada ya kupeleleza mwishoni itahakikishwa ya kuwa Mungu ni Mmoja tu.

Aya 8. *Shaitaanimmariid.* Maneno haya tumeyafasiri "Shetani asi." Hawa walioitwa mashetani katika Aya hii, ni watu ambao Waarabu waliwaita "Kahin" yaani makuhani au waganga, ambao hawawafuati Manabii na wanajaribu kutafutafuta habari za ghaibu na za siri huko na huko.

Aya 9. *Mkutano mtukufu* ni mkutano wa Malaika Jibril na Malaika wengine wakubwa. Hawa makuhani hawana uwezo wa kusikiliza yanayopitishwa katika mikutano hiyo.

11. Isipokuwa anyakuaye unyakuzi, basi mara humfuta kimondo king'aacho.

إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١١﴾

12. Basi waulize iwapo wawezacho kukiumba ni chenye nguvu zaidi kuliko kile Tulichokiumba. Hao Tuliwaumba kwa udongo unatao.

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَا ۚ إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ﴿١٢﴾

13. Bali unastaajabu, na wao wanafanya mzaha.

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿١٣﴾

14. Na wanapokumbushwa hawakumbuki.

وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٤﴾

15. Na wanapoiona Ishara hufanya mzaha.

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿١٥﴾

16. Na wanasema: Siyo huu ila ni uchawi dhahiri.

وَقَالُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٦﴾

17. Je, tutakapokufa na kuwa udongo na mifupa kweli tutafufuliwa?

أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿١٧﴾

18. Hata baba zetu wa zamani?

أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿١٨﴾

19. Sema: Naam, nanyi mtafedheheka.

قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٩﴾

20. Na hakika litakuwa kemeo moja tu, mara watatazama!

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na watasema: Ole wetu! hii ni siku ya Malipo!

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَٰذَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿٢١﴾

22. Hii ndiyo siku ya Hukumu ambayo mlikuwa mkiikadhibisha.

هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾

FUNGU 2

23. Wakusanyeni wale waliodhulumu na wenzi wao na wale waliokuwa wakiwaabudu,

احْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٣﴾

24. Badala ya Mwenyezi Mungu, na waongozeni kwenye njia ya Jahanamu.

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٢٤﴾

Aya 11. *Isipokuwa anyakuaye.* Hawa makuhani huweza kudakia alama ndogo-ndogo zinazoonekana na wakazipamba kwa maongezo yao, kisha wakazieleza kwa watu. Hapo Mwenyezi Mungu anadhihirisha Ishara ya nguvu kwa mkono wa Nabii na inakuwa kama kimondo kinachofukuza uaguzi wa makuhani na kudhihirisha uwongo wao.

25. Na wasimamisheni, hakika wao watauliziwa.

وَقِفُوْهُمْ اِنَّهُمْ مَّسْئُوْلُوْنَ ﴿٢٥﴾

26. Mmekuwaje hamjisaidii?

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُوْنَ ﴿٢٦﴾

27. Lakini siku hiyo watataka amani.

بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُوْنَ ﴿٢٧﴾

28. Nao wataelekeana wakiulizana.

وَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَّتَسَآءَلُوْنَ ﴿٢٨﴾

29. Watasema: Kwa hakika ninyi mlikuwa mkitufikia kwa upande wa kuume.

قَالُوْٓا اِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَاْتُوْنَنَا عَنِ الْيَمِيْنِ ﴿٢٩﴾

30. Watasema: Bali ninyi hamkuwa waaminio.

قَالُوْا بَلْ لَّمْ تَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٣٠﴾

31. Na hatukuwa na mamlaka juu yenu, bali ninyi mlikuwa watu waasi.

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طٰغِيْنَ ﴿٣١﴾

32. Basi hukumu ya Mola wetu imetuhakiki, bila shaka tutaonja.

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَآ اِنَّا لَذَآئِقُوْنَ ﴿٣٢﴾

33. Tuliwapotezeni, hakika sisi tulikuwa wapotevu.

فَاَغْوَيْنٰكُمْ اِنَّا كُنَّا غٰوِيْنَ ﴿٣٣﴾

34. Basi wao kwa hakika siku hiyo watakuwa katika adhabu wakishirikiana.

فَاِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِى الْعَذَابِ مُشْتَرِكُوْنَ ﴿٣٤﴾

35. Hivyo ndivyo Tunavyofanya na wakosefu.

اِنَّا كَذٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِيْنَ ﴿٣٥﴾

36. Hakika wao, walipokuwa wakiambiwa, Hakuna aabudiwaye isipokuwa Mwenyezi Mungu, walikuwa wakijivuna.

اِنَّهُمْ كَانُوْٓا اِذَا قِيْلَ لَهُمْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُوْنَ ﴿٣٦﴾

37. Na husema: Je, tuiache miungu yetu kwa ajili ya mshairi majnuni?

وَيَقُوْلُوْنَ اَئِنَّا لَتَارِكُوْٓا اٰلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُوْنٍ ﴿٣٧﴾

38. Siyo! Ameleta haki na amewasadikisha Waliotumwa.

بَلْ جَآءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٣٨﴾

39. Hakika ninyi bila shaka mtaionja adhabu iumizayo.

اِنَّكُمْ لَذَآئِقُوا الْعَذَابِ الْاَلِيْمِ ﴿٣٩﴾

40. Wala hamtalipwa ila yale mliyokuwa mkiyafanya.

وَمَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٤٠﴾

41. Isipokuwa watumishi wa Mwenyezi Mungu waliohalisika.

اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِيْنَ ﴿٤١﴾

42. Hao ndio watapata riziki maalumu,

اُولٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُوْمٌ ﴿٤٢﴾

فَوَاكِهُ ۚ وَهُم مُّكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾

43. Matunda na wao wataheshimiwa.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾

44. Katika Bustani zenye neema.

عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾

45. Juu ya vitanda vya fahari wakikabiliana.

يُطَافُ عَلَيْهِم بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾

46. Wakizungushiwa kikombe chenye (kinywaji) safi,

بَيْضَاءَ لَذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ ﴿٤٦﴾

47. Cheupe, chenye ladha kwa wanywao.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾

48. Ndani yake hautakuwamo udhia wala hawatalevywa nacho.

وَعِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾

49. Na pamoja nao watakuwa wanawake wenye macho mazuri matulivu.

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

50. Kama mayai yaliyohifadhiwa.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥٠﴾

51. Tena wataelekeana wao kwa wao wakiulizana.

قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾

52. Atasema msemaji miongoni mwao: Hakika nilikuwa na rafiki.

يَقُولُ أَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾

53. Aliyesema: Je, wewe ni katika wale wanaosadikisha?

أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾

54. Je, tutakapokufa na tutakuwa udongo na mifupa tutahukumiwa?

قَالَ هَلْ أَنتُم مُّطَّلِعُونَ ﴿٥٤﴾

55. Atasema: Je, mtachungulia?

فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾

56. Basi akachungulia na akamwona katikati ya Jahanamu.

قَالَ تَاللَّهِ إِن كِدتَّ لَتُرْدِينِ ﴿٥٦﴾

57. Naye atasema: Wallahi ulikuwa karibu kuniangamiza.

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾

58. Na lau si neema ya Mola wangu, bila shaka ningalikuwa miongoni mwa waliohudhurishwa.

Aya 50. *Baizun* ni sawasawa na *baizatun*. Ni yai la mbuni au la ndege yo yote. Inaposemwa katika kumsifia mtu huwa *baizatul balad* ina maana kwamba: Yeye ni kama yai la mbuni ambalo ndani yake mna kifaranga, kwani jogoo la mbuni ndilo linalolilinda yai hilo; au hana mwenzake katika ubora kama lile yai linaloachwa peke yake; au ni mwinyi au chifu au asiye na wa kulingana naye katika ile *balad* (nchi au mahali) ambapo wanaishi watu wengine, na ambaye maneno yake yanakubalika na wote, au ni mwenye kutukuzwa au mwenye kujulikana sana. Hivyo basi *baizun maknuun* itakuwa na maana ya fahari ya pepo yenye kulindwa na kuhifadhiwa vizuri sana.

59. Je, sisi hatutakufa,

60. Ila kifo chetu cha kwanza? Wala hatutaadhibiwa?

61. Bila shaka huo ndiyo ufaulu mkuu.

62. Basi wafanyao wafanye sawa na mfano huu.

63. Je, karibisho la namna hii ni bora au mti wa zakkum?

64. Kwa yakini Sisi Tumeufanya jaribio kwa wadhalimu.

65. Hakika huo ni mti uotao katikati ya Jahanamu.

66. Matunda yake ni kama vichwa vya nyoka.

67. Bila shaka wao watakula katika huo, na kwa huo watajaza matumbo.

68. Kisha bila shaka watapewa juu ya huo mchanganyiko wa maji ya moto.

69. Halafu kwa yakini marudio yao yatakuwa kwenye Jahanamu.

70. Hakika wao waliwakuta baba zao wakipotea.

71. Na wao pia wanaendeshwa kasi katika nyayo zao.

أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ﴿٥٩﴾

إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٦٠﴾

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦١﴾

لِمِثْلِ هَٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦٢﴾

أَذَٰلِكَ خَيْرٌ نُزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ﴿٦٣﴾

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٤﴾

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ﴿٦٥﴾

طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ ﴿٦٦﴾

فَإِنَّهُمْ لَآكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٦٧﴾

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ ﴿٦٨﴾

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ ﴿٦٩﴾

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٧٠﴾

فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧١﴾

Aya 63. *Zaqquum.* Baidhawi anaeleza ya kuwa *zaqquum* ni mti mmoja wenye majani madogo, unukao na mchungu, unaopatikana Tihama. Kadhalika chakula cho chote kinachofisha kinaitwa *zaqquum* (Taj, Lane).

Kadhalika neno *zaqquum* ni kifupi cha Aya hii *Dhuq innaka antal zaiizul kariim: Dhuq* yaani "Onja" na *uum* ni kifupisho cha sehemu ya Aya iliyobaki. Aya hii nzima tafsiri yake ni hii, *Onja! Hakika wewe ndiye mwenye nguvu, mheshimiwa!* (sura 44:50).

Ni wazi ya kuwa mtu mwenye dhambi asingelazimishwa kuonja matunda haya na masumbufu hayo kama asingejivuna, au kama asingelikataa kweli kwa sababu ya heshima na ukuu wake wa kujisingizia kutupu (Uislmu na Hekima yake).

Aya 66. Waarabu wanamwita *Shaitaan* nyoka fulani mwenye manyoya shingoni, mwenye uso na kichwa kibaya. Pia neno *Shaitaan* ni jina la mti fulani wenye sura mbaya (Taj na Lane).

Kadhalika neno *Shaitaan* maana yake ni "Yeye ambaye mwisho wake ni kuangamia" Limechimbuka katika neno la Shait lenye maana ya "kuangamia." Maana ya maneno haya ni kuwa kuula mti huo humletea mtu laana na maangamizo (Uislamu na Hekima yake).

72. Na bila shaka watu wengi wa zamani walipotea kabla yao.

73. Na hakika Tulipeleka Waonyaji kati yao.

74. Basi tazama uliikuwaje mwisho wa wale walioonywa?

75. Isipokuwa watumishi wa Mwenyezi Mungu walioteuliwa.

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ (٧٢)

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ (٧٣)

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ (٧٤)

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ (٧٥)

FUNGU 3

76. Na kwa yakini Nuhu alituita, basi Tu Waitikiaji wema walioje Sisi!

77. Na Tulimwokoa yeye na watu wake katika msiba mkubwa.

78. Na Tuliwajaalia dhuria zake wawe ndio wenye kubaki.

79. Na Tukamwachia (sifa) katika watu wa baadaye.

80. Amani iwe kwa Nuhu miongoni mwa watu wa ulimwenguni kote.

81. Kwa hakika hivyo ndivyo Tuwalipavyo wafanyao wema.

82. Kwa hakika yeye alikuwa katika watumishi Wetu waaminio.

83. Kisha wengine Tukawagharikisha.

84. Na hakika Ibrahimu pia alikuwa katika kundi lake,

85. Alipomfikia Mola wake kwa moyo wa unyenyekevu.

86. Alipomwambia baba yake na watu wake, Mnaabudu nini?

87. Je mnaufanya uwongo kuwa miungu badala ya Mwenyezi Mungu?

وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ (٧٦)

وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ (٧٧)

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ (٧٨)

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ (٧٩)

سَلَامٌ عَلَىٰ نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ (٨٠)

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ (٨١)

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ (٨٢)

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ (٨٣)

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ (٨٤)

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (٨٥)

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ (٨٦)

أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ (٨٧)

Aya 78. Watoto wa Nabii Nuhu waliobaki ni Sam, Ham na Yafith. Inasemekana kuwa Sam alikuwa baba wa Waarabu, Ham baba wa Wahabeshi na Yafith baba wa Warumi (Tirmidh).

فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٨٨﴾

88. Basi ni nini fikira yenu juu ya Mola wa walimwengu?

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُوْمِ ﴿٨٩﴾

89. Kisha akatazama mtazamo katika nyota,

فَقَالَ إِنِّيْ سَقِيْمٌ ﴿٩٠﴾

90. Na akasema: hakika mimi mgonjwa.

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِيْنَ ﴿٩١﴾

91. Nao wakamwacha wakampa kisogo.

فَرَاغَ إِلٰى اٰلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُوْنَ ﴿٩٢﴾

92. Basi alikwenda kwa siri kwa miungu yao na akanena: Je, ninyi hamli?

مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُوْنَ ﴿٩٣﴾

93. Mmekuwaje hamsemi?

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِيْنِ ﴿٩٤﴾

94. Kisha akawageukia kuwapiga kwa mkono wa kulia.

فَأَقْبَلُوْا إِلَيْهِ يَزِفُّوْنَ ﴿٩٥﴾

95. Basi (watu) wakamwendea upesi.

قَالَ أَتَعْبُدُوْنَ مَا تَنْحِتُوْنَ ﴿٩٦﴾

96. Akasema: Je, mnaviabudu mnavyovichonga?

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُوْنَ ﴿٩٧﴾

97. Hali Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewaumbeni ninyi na mnavyovifanya.

قَالُوا ابْنُوْا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوْهُ فِي الْجَحِيْمِ ﴿٩٨﴾

98. Wakasema: Mjengeeni jengo kisha mtupeni motoni.

فَأَرَادُوْا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمُ الْأَسْفَلِيْنَ ﴿٩٩﴾

99. Basi walitaka kumfanyia hila, lakini Tukawafanya kuwa wadhalilifu.

وَقَالَ إِنِّيْ ذَاهِبٌ إِلٰى رَبِّيْ سَيَهْدِيْنِ ﴿١٠٠﴾

100. Na (Ibrahimu) akasema: Namkimbilia Mola wangu, punde Ataniongoza.

رَبِّ هَبْ لِيْ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿١٠١﴾

101. Ee Mola wangu! Nipe (mwana) miongoni mwa watenda mema.

فَبَشَّرْنٰهُ بِغُلٰمٍ حَلِيْمٍ ﴿١٠٢﴾

102. Ndipo Tukampa habari njema ya mwana mpole.

Aya 90. *Mimi mgonjwa.* Kuna watu wanaofikiri ya kuwa Nabii Ibrahimu aliposema "Mimi mgonjwa" alisema uwongo. Qur'an inasema, Nabii Ibrahimu alikuwa mkweli kabisa (sura 19:42). Yeye ingawa alikuwa mgonjwa lakini kwa kuwahurumia watu wake alitoka kwenda hubiri, akahubiri hata usiku ukaanza kuingia na nyota zikaanza kutoka, akaona afadhali arudi nyumbani kupumzika, na akawaambia ya kuwa yeye ni mgonjwa.

103. Basi alipofikia (makamu ya) kufanya juhudi pamoja naye, akamwambia: Ewe mwanangu, hakika nimeona katika ndoto ya kwamba ninakuchinja, basi fikiri waonaje? Akasema: Ee baba yangu! Fanya unayoamriwa, utanikuta inshallah miongoni mwa wanaosubiri.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يٰبُنَيَّ إِنِّيٓ أَرٰى فِي
الْمَنَامِ أَنِّيٓ أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرٰى ۚ قَالَ
يٰٓأَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ ۖ سَتَجِدُنِيٓ إِنْ شَآءَ اللّٰهُ
مِنَ الصّٰبِرِينَ ﴿١٠٢﴾

104. Basi wote wawili walipojisalimisha katika utashi wa Mwenyezi Mungu na akamlaza ardhini kifudifudi.

فَلَمَّآ أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾

105. Mara Tukamwita: Ewe Ibrahimu!

وَنَادَيْنٰهُ أَنْ يّٰٓإِبْرٰهِيمُ ﴿١٠٤﴾

106. Umekwisha sadikisha ndoto. Kwa yakini hivi ndivyo Tuwalipavyo watendao mema.

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَآ ۚ إِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾

107. Bila shaka (jambo) hili ni jaribio la bayana.

إِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾

108. Na Tukamkomboa kwa dhabihu kubwa.

وَفَدَيْنٰهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾

109. Na Tukamwachia sifa kwa watu wa baadaye,

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِينَ ﴿١٠٨﴾

110. Amani kwa Ibrahimu.

سَلٰمٌ عَلٰٓى إِبْرٰهِيمَ ﴿١٠٩﴾

111. Hivi ndivyo Tunavyowalipa watendao wema.

كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾

Aya 103. *Ee mwanangu,* yaani Ismail. Tazameni utii wa kijana huyu. Aliposikia ndoto ya baba yake kuwa inamwamrisha amchinje, hakusita wala hakutia shaka, akakubali mara moja na kumwambia baba yake afanye alivyoamriwa.

Aya 104. Tazameni utii wa Nabii Ibrahimu. Hakuwa na mtoto mpaka alipokuwa na umri wa miaka 80. Sasa amepata mtoto aliyekuwa akiomba, lakini alipoambiwa amchinje hakusita. Katika Sham na Bara Hindi kulikuwa na desturi ya kutoa kafara za wanadamu. Hapa Nabii Ibrahimu alipotaka kufanya jambo hili hili ili kufuata alivyoagizwa na ndoto, Mwenyezi Mungu akamzuia, na kwa njia hii desturi ile ya kuwatoa kafara wanadamu ikawa imekatazwa na Mwenyezi Mungu. Kama mtu aone katika ndoto anamchinja mtoto wake mradi wake achinje mnyama kwa sadaka, na pia maana yake amtoe wakfu mwanawe kufanya kazi ya dini, kama alivyompeleka Nabii Ibrahimu mwanawe huko Makka na kumtoa wakfu kwa kazi ya dini.

Aya 108. *Dhabihu kubwa.* Kwa ukumbusho wa sadaka ile ya Nabii Ibrahimu, Waislamu wa dunia nzima wanachinja wanyama katika siku za IIdi kubwa (Id-ul-adh'ha).

112. Bila shaka yeye alikuwa miongoni mwa watumishi Wetu walioamini.

إِنَّهُۥ مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

113. Tena Tukambashiria (kumzaa) Isihaka, Nabii miongoni mwa watu wema.

وَبَشَّرْنَٰهُ بِإِسْحَٰقَ نَبِيًّا مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١١٣﴾

114. Na Tukambarikia yeye na pia Isihaka; na katika wazao wao yuko atendaye mema na ajidhulumuye nafsi yake waziwazi.

وَبَٰرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰٓ إِسْحَٰقَ ۚ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ مُبِينٌ ﴿١١٤﴾

FUNGU 4

115. Na kwa hakika Tuliwafanyia ihsani Musa na Harun.

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ﴿١١٥﴾

116. Na Tukawaokoa wao na watu wao katika taabu kubwa.

وَنَجَّيْنَٰهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ ٱلْكَرْبِ ٱلْعَظِيمِ ﴿١١٦﴾

117. Na Tukawasaidia, basi wakawa washindi.

وَنَصَرْنَٰهُمْ فَكَانُوا۟ هُمُ ٱلْغَٰلِبِينَ ﴿١١٧﴾

118. Nao wawili Tukawapa Kitabu kibainishacho.

وَءَاتَيْنَٰهُمَا ٱلْكِتَٰبَ ٱلْمُسْتَبِينَ ﴿١١٨﴾

119. Na Tukawaongoza katika njia iliyonyoka.

وَهَدَيْنَٰهُمَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٩﴾

120. Kisha Tukawaachia (sifa) katika watu wa baadaye.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِى ٱلْءَاخِرِينَ ﴿١٢٠﴾

Aya 113. Sasa Nabii Ibrahimu akapewa habari ya kuzaliwa mtoto mwingine aitwaye Isihaka. Hapa ni wazi ya kuwa mtoto aliyetolewa kafara na Nabii Ibrahimu alikuwa Ismail, siye Isihaka kama isemavyo Biblia.

Aya 114. Katika Qur'an Tukufu neno *dhaalimun* (madhalimu) au *dhulmun* (dhulma) halitumiki kila mara kama laana pasipokuwa na tofauti. Linapotumika kwa maana hii linajumuisha aina zote za kujitoa katika njia iliyo sawa. Hata hivyo ziko baadhi ya tofauti ambapo linatumika kuashiria hali ya kustahili sifa njema.

Katika Suuratul Faatir aya ya 33 (35:33) upo ushahidi bayana kwamba Mwenyezi Mungu Amejumuisha miongoni mwa watumishi Wake wateule watu ambao ni *dhaalimun li nafsihi* yaani wenye kujidhulumu nafsi zao wakati wakifanya juhudi katika njia ya Mwenyezi Mungu. Katika kundi hilo hilo wale ambao wako katika daraja la juu kwa kulinganishwa na wenzao wametajwa kuwa ni *muqtasid* na *saabiqun bil khairaat* (35:33).

Kadhalika, kujileta katika utendaji wema kwahitaji kiwango fulani cha kuifanyia nafsi yako jefule na ukatili katika hatua za mwanzo za mapambano ya kiroho. Wale wafanyao hivyo kwa ajili ya kumridhisha Mwenyezi Mungu bila shaka wanastahili kusifiwa kwa wema, hata hivyo wanazungumziwa kuwa ni *dhaalimun linafsihi* (aliyejifanyia ukatili).

121. Amani kwa Musa na Harun.

سَلَٰمٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ﴿١٢٠﴾

122. Bila shaka hivi ndivyo Tunavyowalipa wafanyao mema.

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾

123. Kwa yakini wao walikuwa miongoni mwa watumishi Wetu waaminio.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

124. Na hakika Ilyasa alikuwa miongoni mwa waliotumwa.

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

125. Alipowaambia watu wake: Je, hamwogopi?

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾

126. Je mnamwomba Ba'ali na mnamwacha aliye Mbora wa waumbaji-

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَٰلِقِينَ ﴿١٢٥﴾

127. Mwenyezi Mungu - Mola wenu na Mola wa baba zenu wa mwanzo?

اللَّهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ ءَابَآئِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٢٦﴾

128. Lakini wakamkadhibisha; basi bila shaka watahudhurishwa (adhabuni).

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٢٧﴾

129. Isipokuwa watumishi wa Mwenyezi Mungu walioteuliwa.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٢٨﴾

130. Na Tumemwachia (sifa) kwa watu wa mwisho.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٢٩﴾

131. Amani kwa Ilyasa.

سَلَٰمٌ عَلَىٰٓ إِلْ يَاسِينَ ﴿١٣٠﴾

132. Bila shaka hivi ndivyo Tunavyowalipa wafanyao wema.

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣١﴾

133. Kwa yakini yeye alikuwa miongoni mwa watumishi wetu waaminio.

إِنَّهُۥ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

134. Na kwa hakika Luti alikuwa miongoni mwa waliotumwa.

وَإِنَّ لُوطًا لَّمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٣﴾

Aya 124. Ilyasa ndiye Elia ambaye ni Nabii aliyefika miaka 500 baada ya Nabii Musa. Katika siku zake watu 400 walikuwa wakiabudu sanamu lililoitwa Baal. Watu hao walishindana na Nabii Ilyas huko Jabal Karmal (Palestine). Nabii Ilyasa aliomba dua na washindani wake wakashindwa.

Mayahudi wanasadiki ya kuwa Nabii Ilyasa alipaa mbinguni (2: Wafalme 2:11-12) na angefika mara ya pili kabla ya Masihi Isa mwana wa Mariamu (Malaki 4:4). Alipofika Masihi Mayahudi walimjadili wakimwambia ya kuwa waliambiwa atafika Masihi baada ya kushuka Ilyasa, na maadamu Ilyasa hajashuka basi yeye hawezi kuwa Masihi wa kweli. Nabii Isa aliwaambia kuwa Nabii Yahya ndiye Ilyasa aliyeahidiwa, naye amekwisha fika; na kwa jibu hili akabatilisha ile imani yao ya kusema Ilyasa alipaa mbinguni na atarudi tena (Matt. 11:15-16).

135. (Kumbukeni) Tulipomwokoa yeye na ahali zake wote,

إِذْ نَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ١٣٥

136. Isipokuwa mwanamke mkongwe katika wale waliobaki nyuma.

إِلَّا عَجُوزًا فِى ٱلْغَٰبِرِينَ ١٣٦

137. Kisha wengine Tukawaangamiza.

ثُمَّ دَمَّرْنَا ٱلْءَاخَرِينَ ١٣٧

138. Na kwa yakini ninyi mnawapita asubuhi,

وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِم مُّصْبِحِينَ ١٣٨

139. Na usiku (pia); basi je, hamfahamu?

وَبِٱلَّيْلِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ١٣٩

FUNGU 5

140. Na hakika Yunus alikuwa miongoni mwa waliotumwa.

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ١٤٠

141. (Kumbukeni) alipokimbilia katika jahazi iliyosheheni.

إِذْ أَبَقَ إِلَى ٱلْفُلْكِ ٱلْمَشْحُونِ ١٤١

142. Na alipiga kura kwa amri ya mabaharia wenzake na akawa mwenye kushindwa.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ ٱلْمُدْحَضِينَ ١٤٢

143. Mara samaki alimmeza hali yu mwenye kulaumiwa.

فَٱلْتَقَمَهُ ٱلْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ١٤٣

144. Basi isingalikuwa ya kwamba yeye ni miongoni mwa wamtukuzao (Mungu),

فَلَوْلَآ أَنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلْمُسَبِّحِينَ ١٤٤

145. Bila shaka angalikaa tumboni mwake mpaka siku watakayofufuliwa.

لَلَبِثَ فِى بَطْنِهِۦٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ١٤٥

146. Lakini Tukamtupa ufukoni hali yu mgonjwa.

فَنَبَذْنَٰهُ بِٱلْعَرَآءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ١٤٦

Aya 141. Si kama alimkimbia Mungu kama wanavyosema watu wengine, maana Yunus alikuwa Nabii wa Mungu asingeweza kumkimbia Mungu wala hakuna mtu anayeweza kumkimbia Mungu.

Nabii Yunus alitumwa kwa watu wa Minawi, waliokuwa wanapata laki moja na elfu ishirini (sura 37:147, Tirmidh). Watu hawa walikadhibisha ujumbe wake. Mwenyezi Mungu akamwahidi kuwa wataadhibiwa katika muda wa siku arobaini. Nabii Yunus akautoka mji mbele ili adhabu isimkute humo. Wale watu wa Minawi walipoona alama za adhabu wakafanya toba kwa haraka. Kama ilivyo desturi ya Mwenyezi Mungu hawaadhibu watu wanaotubu na kuomba msamaha. Basi adhabu ikaondolewa na wasiadhibiwe. Nabii Yunus alipojua hawakuadhibiwa akaogopa kurudi kwa sababu ya kuchelea upinzani wao, na hasa kwa vile ni watu wasiojua kanuni za Mwenyezi Mungu zinazohusiana na ahadi za adhabu.

147. Na Tukammeeshea mmea wa mung'unya.

وَأَنۢبَتۡنَا عَلَيۡهِ شَجَرَةٗ مِّن يَقۡطِينٖ ﴿١٤٧﴾

148. Na Tulimpeleka kwa (watu) laki moja au zaidi.

وَأَرۡسَلۡنَٰهُ إِلَىٰ مِاْئَةِ أَلۡفٍ أَوۡ يَزِيدُونَ ﴿١٤٨﴾

149. Basi waliamini na Tukawafaidisha kwa muda.

فَـَٔامَنُواْ فَمَتَّعۡنَٰهُمۡ إِلَىٰ حِينٖ ﴿١٤٩﴾

150. Na uwaulize: Je, kwa Mola wako ni watoto wa kike na kwa wao wenyewe watoto wa kiume?

فَٱسۡتَفۡتِهِمۡ أَلِرَبِّكَ ٱلۡبَنَاتُ وَلَهُمُ ٱلۡبَنُونَ ﴿١٥٠﴾

151. Je! Tumewaumba Malaika kuwa wanawake nao wakashuhudia?

أَمۡ خَلَقۡنَا ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ إِنَٰثٗا وَهُمۡ شَٰهِدُونَ ﴿١٥١﴾

152. Tahadhari, kwa yakini ni katika uzushi wao wanaposema,

أَلَآ إِنَّهُم مِّنۡ إِفۡكِهِمۡ لَيَقُولُونَ ﴿١٥٢﴾

153. Mwenyezi Mungu Amezaa. Na hakika wao bila shaka ni waongo.

وَلَدَ ٱللَّهُ وَإِنَّهُمۡ لَكَٰذِبُونَ ﴿١٥٣﴾

154. Je, Amechagua watoto wa kike kuliko wa kiume?

أَصۡطَفَى ٱلۡبَنَاتِ عَلَى ٱلۡبَنِينَ ﴿١٥٤﴾

155. Mmekuwaje, mnahukumu namna gani?

مَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ ﴿١٥٥﴾

156. Je, hamdhukuru?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٦﴾

157. Au mmepata dalili iliyo wazi?

أَمۡ لَكُمۡ سُلۡطَٰنٞ مُّبِينٞ ﴿١٥٧﴾

158. Basi leteni Kitabu chenu kama mnasema kweli.

فَأۡتُواْ بِكِتَٰبِكُمۡ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿١٥٨﴾

159. Na wanadai udugu wa damu kati Yake Yeye na majinni wakati hao majinni wanajua vizuri sana kwamba wao pia watahudhurishwa mbele Yake.

وَجَعَلُواْ بَيۡنَهُۥ وَبَيۡنَ ٱلۡجِنَّةِ نَسَبٗاۚ وَلَقَدۡ عَلِمَتِ ٱلۡجِنَّةُ إِنَّهُمۡ لَمُحۡضَرُونَ ﴿١٥٩﴾

160. Mwenyezi Mungu Yu mbali na sifa wanazompa.

سُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٦٠﴾

Aya 148. *Au zaidi.* Mtume *s.a.w*. alipoulizwa iliyozidi ilikuwa adadi gani, alijibu, "Elfu ishirini" (Tirmidh).

Aya 150. Kulikuwa na kabila moja liitwalo 'Aamir katika Bara Arabu, na wao walikuwa wakisadiki kuwa Malaika ni binti za Mwenyezi Mungu.

Aya 159. Hawa 'Aamir walikuwa wanasema Mwenyezi Mungu alikuwa akiwaoa majinni na watoto aliozaa nao ndio Malaika.

161. Isipokuwa watumishi wa Mwenyezi Mungu walioteuliwa.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦١﴾

162. Basi bila shaka ninyi na mnaowaabudu,

فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿١٦٢﴾

163. Ninyi si wafitinishao juu Yake.

مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَ ﴿١٦٣﴾

164. Isipokuwa yule aingiaye Motoni.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿١٦٤﴾

165. Na (wamesema): Hakuna ye yote miongoni mwetu ila anapo mahali pake hasa.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ ﴿١٦٥﴾

166. Na kwa yakini sisi ndio tujipangao safu.

وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُّونَ ﴿١٦٦﴾

167. Na hakika sisi ndio tumtukuzao.

وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴿١٦٧﴾

168. Na hakika walikuwa wakisema.

وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٨﴾

169. Tungalikuwa na kumbukumbu ya (watu) wa zamani.

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٩﴾

170. Bila shaka Tungalikuwa watumishi wa Mwenyezi Mungu waliohalisika.

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٧٠﴾

171. Lakini wakamkataa: basi karibuni watajua.

فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧١﴾

172. Na bila shaka neno letu limekwisha tangulia kwa Watumishi Wetu Waliotumwa.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٢﴾

173. Kwa yakini hao ndio watasaidiwa.

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٣﴾

Aya 161. Yaani Malaika si binti za Mwenyezi Mungu bali ni watumishi Wake waliohalisika.

Aya 165. Yaani Malaika. Bibi Aisha anasimulia ya kuwa Mtume *s.a.w.* alisema huko mbinguni hakuna mahali po pote ila pana Malaika, amesimama au amesujudu kumwabudu Mungu.

Aya 172. Neno lililokwisha tolewa ni kuwa Mitume wa Mwenyezi Mungu lazima watashinda.

174. Na hakika jeshi letu tu ndilo litashinda.

175. Basi waache kwa muda kidogo.

176. Na waonyeshe, nao hivi karibuni wataona.

177. Je, wanaihimiza adhabu yetu?

178. Basi adhabu itakaposhuka uwani kwao, ndipo itakuwa asubuhi mbaya kwa wale walioonywa.

179. Na uwaache kwa muda kidogo.

180. Na uone, nao hivi karibuni wataona.

181. Ameepukana Mola wako, Mola Mwenye enzi, na yale wanayomsifu.

182. Na amani juu ya wale waliotumwa.

183. Na sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu.

وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٤﴾

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٥﴾

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٦﴾

أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٧﴾

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنذَرِينَ ﴿١٧٨﴾

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٩﴾

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٨٠﴾

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨١﴾

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨٢﴾

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٣﴾

سُوْرَةُ صٓ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّ ثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّ خَمْسَةُ رُكُوْعَاتٍ

38. SURA SAAD

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 5 na Aya 89 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. (Mungu) Mkweli. Naapa kwa Qur'an yenye mauidha.

صٓ وَالْقُرْاٰنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿٢﴾

3. Lakini wale waliokufuru wamo katika majivuno na upinzani.

بَلِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِيْ عِزَّةٍ وَّشِقَاقٍ ﴿٣﴾

4. Tumeviangamiza vizazi vingapi kabla yao, wakapiga yowe lakini wakati wa kuokoka umekwisha pita.

كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ فَنَادَوْا وَّلَاتَ حِيْنَ مَنَاصٍ ﴿٤﴾

5. Na walistaajabu ya kwamba aliwafikia Mwonyaji kutoka miongoni mwao, wakasema makafiri: Huyu ni mchawi, mwongo.

وَعَجِبُوْٓا اَنْ جَآءَهُمْ مُّنْذِرٌ مِّنْهُمْ وَقَالَ الْكٰفِرُوْنَ هٰذَا سٰحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٥﴾

6. Je, amewafanya miungu wote kuwa Mungu Mmoja, bila shaka hili hakika ni jambo la ajabu.

اَجَعَلَ الْاٰلِهَةَ اِلٰهًا وَّاحِدًا ۚ اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٦﴾

7. Na wakaondoka wakubwa wao wakiwaambia: Nendeni mkadumu na miungu wenu, hakika hili ndilo jambo linalotakiwa.

وَانْطَلَقَ الْمَلَاُ مِنْهُمْ اَنِ امْشُوْا وَاصْبِرُوْا عَلٰٓى اٰلِهَتِكُمْ ۚ اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ يُّرَادُ ﴿٧﴾

Sura hii inaitwa *Saad* kwa herufi yake ya mkato iliyoko mwanzo wa Aya ya 2; na inaeleza mateso waliyoyapata Manabii kwa maadui zao. Hata Manabii kama Daudi na Suleimani waliotawala falme zenye nguvu, na kama Ayub aliyekuwa tajiri, pia walitaabishwa, hivyo Mtume *s.a.w.* kadhalika hatakosa kusumbuliwa. Lakini kama lionyeshavyo jina la sura ya kwamba Mwenyezi Mungu ni *Mkweli*, ambaye ametoa habari za kushindwa maadui na kuwa haki itashinda na ahadi yake itatimizwa kama ilivyotimizwa kwa kuwaokoa Mitume waliotangulia. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Saad.* (Mungu) Mkweli" ni herufi ya mkato kwa ajili ya sifa ya Mwenyezi Mungu Saadiq (Mkweli) (Jamiul Bayan).

Neno *dhikr* (mauidha), pia maana yake ni utukufu na heshima (Taj); hivyo itakuwa maana yake, "Qur'an yenye heshima" au "Qur'an yenye utukufu" na watu watakaofuata mafundisho yake watapata heshima na utukufu, na jambo hili litashuhudia ukweli wa Qur'an.

8. Hatujawahi kusikia kitu kama hicho katika dini nyingine yo yote. Huu sio ila ni uzushi tu.

ما سمعنا بهذا في الملة الآخرة إن هذا إلا اختلاق ﴿٨﴾

9. Je, yeye ameteremshiwa mauidha kati yetu? Lakini hao wanayo shaka juu ya mauidha Yangu; bali hawajaionja adhabu Yangu.

أءنزل عليه الذكر من بيننا بل هم في شك من ذكري بل لما يذوقوا عذاب ﴿٩﴾

10. Je, wanazo hazina za rehema za Mola wako aliye Mwenye nguvu, Mpaji?

أم عندهم خزائن رحمة ربك العزيز الوهاب ﴿١٠﴾

11. Au je, wanao ufalme wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao? Basi na wazipande njia zote.

أم لهم ملك السماوات والأرض وما بينهما فليرتقوا في الأسباب ﴿١١﴾

12. Jeshi kubwa la waitifaki litashindwa hapa.

جند ما هنالك مهزوم من الأحزاب ﴿١٢﴾

13. Kama vile walivyokadhibisha kabla yao watu wa Nuhu na kabila la Waadi na Firauni, mkuu wa kambi.

كذبت قبلهم قوم نوح وعاد وفرعون ذو الأوتاد ﴿١٣﴾

14. Hivyo basi kabila la Wathamudi, na watu wa Luti, na wakazi wa Porini - hayo ndiyo makundi ya maharamia yaliyong'olewa bila kubakiza hata moja.

وثمود وقوم لوط وأصحاب لئيكة أولئك الأحزاب ﴿١٤﴾

15. Hao wote waliwakadhibisha Mitume, basi adhabu Yangu ikalazimu.

إن كل إلا كذب الرسل فحق عقاب ﴿١٥﴾

FUNGU 2

16. Na hawa hawangojei ila ukelele mmoja usio na taakhira.

وما ينظر هؤلاء إلا صيحة واحدة ما لها من فواق ﴿١٦﴾

17. Na husema: Mola wetu, Utuhimizie sehemu yetu kabla ya siku ya Hesabu.

وقالوا ربنا عجل لنا قطنا قبل يوم الحساب ﴿١٧﴾

Aya 12. Jambo hili lilitokea katika vita vya Ahzab, lilipokuja jeshi kubwa la makafiri kushambulia Madina lakini likashindwa.

Aya 13. *Dhul-Autaad*, "mwenye majeshi" Neno *autaad* maana yake ni mambo inayopigiliwa ardhini nalo hutumiwa kwa muhawara. Mathalan *autaadul-bilaad* maana yake ni wakubwa wa mji (Lisan). *Dhul-autaad* maana yake ni mwenye majeshi mengi" (Baidhawi), na mara nyingi maana yake linakuwa "mwenye ufalme wenye nguvu" (Kash-shaf).

Aya 16. *Fawaaq*, "taakhira" ni muda ulio baina ya kukama titi moja na titi la pili.

18. Yapokee kwa subira hayo wanayoyasema na umkumbuke Mtumishi Wetu Daudi, mtu mwenye nguvu za kila aina; kwa yakini yeye alikuwa kila mara mwenye kumwelekea Mwenyezi Mungu.

اِصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوٗدَ ذَا الْاَيْدِ ۚ اِنَّهٗٓ اَوَّابٌ ﴿١٨﴾

19. Hakika sisi Tuliitiisha milima kwake. Wakasherehekea kumtukuza Mwenyezi Mungu pamoja naye jioni na asubuhi.

اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهٗ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِ ۙ ﴿١٩﴾

20. Na Tuliwatiisha kwake ndege wakiwa wamekusanywa pamoja. Wote walimwelekea yeye.

وَالطَّيْرَ مَحْشُوْرَةً ۗ كُلٌّ لَّهٗٓ اَوَّابٌ ﴿٢٠﴾

21. Na Tukautia nguvu ufalme wake na Tukampa hekima na (akili ya) kukata hukumu.

وَشَدَدْنَا مُلْكَهٗ وَاٰتَيْنٰهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ ﴿٢١﴾

22. Na je imekuwasilia habari ya wagombanao walipopindukia (ukutani kuingia) chumbani?

وَهَلْ اَتٰىكَ نَبَؤُا الْخَصْمِ ۘ اِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ۙ ﴿٢٢﴾

23. Walipomwingilia Daudi na akawaogopa. Wakasema: Usiogope; (sisi ni) wagombanao wawili, mmoja wetu amemrukia mwenziwe; basi tuhukumu baina yetu kwa haki wala usipendelee, na utuongoze kwenye njia iliyo sawa.

اِذْ دَخَلُوْا عَلٰى دَاوٗدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوْا لَا تَخَفْ ۚ خَصْمٰنِ بَغٰى بَعْضُنَا عَلٰى بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَآ اِلٰى سَوَآءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٣﴾

24. Hakika huyu ni ndugu yangu; anao kondoo majike tisini na tisa, nami nina kondoo mmoja tu, lakini anasema, Nipe huyo na ananishinda katika mazungumzo.

اِنَّ هٰذَآ اَخِيْ ۗ لَهٗ تِسْعٌ وَّتِسْعُوْنَ نَعْجَةً وَّلِيَ نَعْجَةٌ وَّاحِدَةٌ ۗ فَقَالَ اَكْفِلْنِيْهَا وَعَزَّنِيْ فِي الْخِطَابِ ﴿٢٤﴾

Aya 19. Nano *jibaalu* (milima) laweza likaamanisha yale makabila ya milimani yenye nguvu ambayo yalitiishwa na Daudi au laweza pia likamaanisha utajiri wa madini wa milimani ambao ulitumika vizuri sana wakati wake.

Aya 20. Neno *attair* (ndege) lina maana ya watu wenye vipawa vya elimu visivyokuwa vya kawaida ambao hupaa juu kwa kutumia mbawa za mafanikio yao.

Aya 24. Kuna hadithi ya uwongo isemayo kwamba Nabii Daudi alinyang'anya mke wa watu. Wanasema ya kuwa Nabii Daudi alikuwa na wake 99 na akapata kumwona mwanamke

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ ۗ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۩ ﴿٢٥﴾

25. Akasema: Kweli anakudhulumu kwa kukuomba kondoo wako kuongeza katika kondoo zake, na bila shaka washirika wengi hurukiana wao kwa wao, isipokuwa wale walioamini na kutenda mema na hao ni wachache. Na Daudi akaona ya kwamba Tumemjaribu, akaomba ghofira kwa Mola wake, na akaanguka kunyenyekea na akaelekea.

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَٰلِكَ ۖ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٢٦﴾

26. Na Tukamghofiria hayo, kwa hakika alikuwa mbele yetu mwenye cheo cha kukaribiana na mahali pazuri.

يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

27. Ewe Daudi, hakika Tumekujaalia kuwa Khalifa ardhini, basi uwahukumu watu kwa haki wala usifuate matamanio yakakupoteza katika njia ya Mwenyezi Mungu. Kwa yakini wale wanaopotea katika njia ya Mwenyezi Mungu, wao watapata adhabu kali kwa sababu waliisahau siku ya Hesabu.

---

mzuri, mke wa Uria, akampenda, akataka amwoe, basi akampeleka Uria vitani katika safu ya mbele, akauawa, naye akamwoa mkewe. Watungaji hao wanaendelea kuhadithia ya kwamba Malaika wawili wakamfikia Nabii Daudi kwa sura ya watu na wakatoa mashtaka yao kwa namna ambayo Nabii Daud akumbuke dhambi yake. Fahamuni wazi kabisa kisa hiki ni cha uwongo na kinapinzana na sifa zinazoelezwa na Qur'an juu ya Nabii huyu mtukufu. Habari sahihi ni hizi:-

Maadui wawili wa Nabii Daudi walitaka kumshambulia kwa ghafla. Wakifikiri kuwa amelala au ameghafilika, wakapindukia ukutani kumwingilia chumbani mwake. Wale watu walipoona mpango wao umeharibika. wakatunga kisa cha kuwapa udhuru wa kumfikia katika hali ile isiyo ya kawaida. Qur'an haisemi mahali po pote kuwa watu hawa walikuwa Malaika, bali wameitwa *wagombanao.* Ingawa Nabii Daudi alijua nia yao, lakini kwa subira yake alisikiliza kesi yao ya kubuni ambayo walimtaka awakatie wakati ule ule, naye akampa mmoja wao haki.

Imam Razi anasema: "Karibu wanazuoni wote na wale waliotafuta hakika ya kisa hiki wamesema (Nabii Daudi hakuwa na lawama na) kisa alichotungiwa ni uwongo na hadithi yenye uovu. Na Seyidna Ali aliposikia hadithi hii ya uwongo alisema: Ye yote atakayesimulia hadithi hii ya Daudi kama inavyosimuliwa na watu wanaopiga hadithi nitampiga fimbo mia na sitini, na hii ndiyo adhabu ya watu wanaowasingizia Manabii" (Razi).

Maneno haya *istighfara* (akaomba msamaha) na *ghafarnaa* (Tukamsamehe) yanayotokea katika Aya hii na ifuatayo hayaonyeshi kuwa Nabii Daudi alifanya dhambi, maana kama tulivyokwisha lieleza neno hili, kwa Manabii linakuwa na maana ya kuomba kulindwa; na habari hii inaonyesha ya kuwa maadui wa Nabii Daudi walikwisha jasiri mno juu yake hata wakathubutu kuingia nyumbani mwake kwa nia ya kumdhuru. Aya ya 26 inaeleza waziwazi ya kuwa Nabii Daudi alikuwa mwenye cheo cha kukaribiana na Mwenyezi Mungu na mahali pazuri.

FUNGU 3

28. Na Hatukuziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao bure; hii ndiyo dhana ya wale waliokufuru; basi ni msiba wa Moto kwa wale waliokufuru.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا
ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا
مِنَ النَّارِ ﴿٢٨﴾

29. Je! Tuwajaalie wale walioamini na kutenda mema kuwa sawa na wafanyao uharibifu ardhini? Au Tuwajaalie watawa kuwa sawa na waovu.

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ
فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٩﴾

30. Hiki ni Kitabu Tumekiteremsha kwako, chenye baraka ili wapate kuzifikiria Aya zake, na wenye akili washike mauidha.

كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَ
لِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٣٠﴾

31. Na Tukampa Daudi, Sulemani, aliyekuwa mtu mwema; bila shaka alikuwa mnyenyekevu mno.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُودَ سُلَيْمَانَ ۚ نِعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ
أَوَّابٌ ﴿٣١﴾

32. (Kumbukeni) alipopelekewa jioni farasi walio kimya wasimamapo, wepesi wakimbiapo.

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ ﴿٣٢﴾

33. Basi akasema: Mapenzi ya farasi ni ya tunu kwangu kwa sababu wananikumbusha kuhusu Mola wangu. Kwa hiyo aliketi mpaka walipofichika nyuma ya pazia.

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّي
حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٣﴾

34. Warudisheni kwangu, na akaanza kuwapangusa miguu yao na shingo zao.

رُدُّوهَا عَلَيَّ ۖ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٤﴾

Aya 34. Mafundi wa ngano (hadithi) wameunda nyingine na hapa pia. Wanasema Nabii Sulemani alikuwa akiwatazama farasi hata akasahau Sala ya Alasiri na jua likatua. Nabii Sulemani akasema; Lirudisheni jua, likarudishwa na akasali; kisha akaanza kuwakata farasi mashingo na miguu kwa kuwa wao ndiyo wamemchelewesha!

Maneno ya Qur'an ni haya mbele yetu na hayana kisa cha namna hii. Wala isingempasa Nabii Sulemani kuwaua bure farasi na hali kuchelewa kwake si kosa lao. Wala katika Aya hizi hakuna habari za kuchelewa sala ya Alasiri, wala hakuna habari ya kukata farasi mashingo na miguu. Kwa hakika ni jambo baya sana kuchukua Aya za Mwenyezi Mungu na kuzitungia visa vya uwongo. Tafsiri iliyo wazi ni hii:-

"Kumbukeni alipopelekewa jioni farasi walio kimya wasimamapo, wepesi wakimbiapo. Akasema: Navipenda vitu vizuri kwa kumkumbuka Mola wangu: hata farasi waliingia zizini. (Akasema) warudisheni kwangu, na akawapangusa miguu yao na shingo zao." Kwa kuwapenda.

Sasa hapa iko wapi Sala ya Alasiri, na jua, na kukata, na kuchelewa, na kadha wa kadha?

35. Na hakika Tulimjaribu Suleimani na Tukauweka mwili juu ya kiti chake, kisha akaelekea.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمٰنَ وَاَلْقَيْنَا عَلٰى كُرْسِيِّهٖ جَسَدًا ثُمَّ اَنَابَ ﴿٣٥﴾

36. Akasema: Ee Mola wangu, Unisamehe na Unipe ufalme ambao hataupata ye yote asiyestahili baada yangu. Bila shaka Wewe Ndiwe Mpaji.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِيْ وَهَبْ لِيْ مُلْكًا لَّا يَنْۢبَغِيْ لِاَحَدٍ مِّنْۢ بَعْدِيْ ۚ اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٦﴾

37. Basi Tukamtiishia upepo ukaenda pole pole kwa amri yake anakotaka kufika.

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيْحَ تَجْرِيْ بِاَمْرِهٖ رُخَآءً حَيْثُ اَصَابَ ﴿٣٧﴾

38. Pia mashetani kila ajengaye na azamiliaye.

وَالشَّيٰطِيْنَ كُلَّ بَنَّآءٍ وَّغَوَّاصٍ ﴿٣٨﴾

39. Na wengine wafungwao minyororoni.

وَّاٰخَرِيْنَ مُقَرَّنِيْنَ فِي الْاَصْفَادِ ﴿٣٩﴾

40. Hiki ndicho kipawa Chetu bila ya hesabu, basi fanya ihsani au zuia.

هٰذَا عَطَآؤُنَا فَامْنُنْ اَوْ اَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٠﴾

41. Na kwa yakini alikuwa mbele Yetu mwenye cheo cha kukaribiana na mahali pazuri.

وَاِنَّ لَهٗ عِنْدَنَا لَزُلْفٰى وَحُسْنَ مَاٰبٍ ﴿٤١﴾

FUNGU 4

42. Na umkumbuke Mtumishi Wetu Ayubu alipomwita Mola wake, akinena: Kwa yakini Shetani amenifikishia udhia na taabu.

وَاذْكُرْ عَبْدَنَآ اَيُّوْبَ ۘ اِذْ نَادٰى رَبَّهٗٓ اَنِّيْ مَسَّنِيَ الشَّيْطٰنُ بِنُصْبٍ وَّعَذَابٍ ﴿٤٢﴾

43. Kaza mwendo; hapa mahali baridi pa kuogea na kinywaji.

اُرْكُضْ بِرِجْلِكَ ۚ هٰذَا مُغْتَسَلٌۢ بَارِدٌ وَّشَرَابٌ ﴿٤٣﴾

44. Na Tukampa ahali zake na wengine kama wao pamoja nao, kwa rehema itokayo Kwetu na mauidha kwa watu wenye akili.

وَوَهَبْنَا لَهٗٓ اَهْلَهٗ وَمِثْلَهُمْ مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنَّا وَذِكْرٰى لِاُولِى الْاَلْبَابِ ﴿٤٤﴾

Aya 35. *Tukaweka mwili juu ya kiti chake*, yaani mtoto wa Nabii Sulemani ambaye alikuwa mwili tu bila akili wala maarifa ya kuwatawala watu. Mahali pengine aneitwa mnyama wa ardhi aliyekula fimbo yake (yaani aliuharibu utawala wa Nabii Sulemani, baba yake) (sura 34:15).

Aya 42. *Shetani* hapa mradi wake ni kiu (Lane, Kamus). Alikuwa katika safari na akapata kiu, basi ndipo akaomba.

45. Na shika kicha cha vijiti mkononi mwako, kisha piga kwacho wala usivunje kiapo, bila shaka Tulimkuta ni mwenye subira, Mtumishi mwema; kwa hakika alikuwa mnyenyekevu sana.

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِب بِّهِ وَلَا تَحْنَثْ ۗ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٤٥﴾

46. Na uwakumbushe Watumishi Wetu Ibrahimu na Isihaka na Yakubu waliokuwa wenye nguvu na busara.

وَاذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ﴿٤٦﴾

47. Hakika Sisi Tuliwachagua kwa kazi mahsusi ya kuwakumbusha watu kuhusu makao ya Akhera.

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُم بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٧﴾

48. Nao bila shaka walikuwa mbele Yetu miongoni mwa watu bora waliochaguliwa.

وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾

49. Na uwakumbuke Ismaili na Alyasaa na Dhul-Kifli, na hao wote walikuwa miongoni mwa watu bora.

وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ ۖ وَكُلٌّ مِّنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٩﴾

50. Huu ni ukumbusho! na kwa yakini wamchao Mungu mahali pao pa kurudia patakuwa pazuri.

هَٰذَا ذِكْرٌ ۚ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٥٠﴾

51. Bustani za kukaa milele zilizofunguliwa milango kwa ajili yao.

جَنَّاتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ الْأَبْوَابُ ﴿٥١﴾

52. Humo wataegemea matakia na pia humo wataomba matunda mengi na kinywaji.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥٢﴾

53. Na pamoja nao (watakuwapo) hirimu (zao) watulizao macho.

وَعِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ ﴿٥٣﴾

54. Haya ndiyo mliyoahidiwa kwa siku ya Hesabu.

هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٤﴾

55. Hakika hiyo ndiyo riziki Yetu isiyomalizika.

إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِن نَّفَادٍ ﴿٥٥﴾

56. Hivyo ndivyo, na kwa hakika wale warukao mipaka pa kurudia pao patakuwa pabaya:

هَٰذَا ۚ وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ ﴿٥٦﴾

Aya 45. *Shika kicha cha vijiti,* yaani wavute kwako vijana; *piga kwacho,* yaani nenda nao katika kazi ya kuhubiri; *usivunje kiapo,* yaani kiapo cha kukazana katika kazi ya Mwenyezi Mungu ya kuhubiria watu. Maneno haya *wa laa tahnath* ambayo tumeyafasiri "usivunje kiapo" pia maana yake ni "usielekee batili." (Kamus).

57. Jahanamu - wataiingia nacho ni kitanda kibaya.

جهنم يصلونها فبئس المهاد ﴿٥٦﴾

58. Ndivyo hivyo, basi waonje maji ya moto na usaha.

هذا فليذوقوه حميم وغساق ﴿٥٧﴾

59. Na (adhabu) nyingine za namna hii nyingi.

وآخر من شكله أزواج ﴿٥٨﴾

60. Hili ndilo jeshi litakaloingia pamoja nanyi, hawatapata makaribisho, hakika wao wataingia Motoni.

هذا فوج مقتحم معكم لا مرحبا بهم إنهم
صالوا النار ﴿٥٩﴾

61. Watasema: Lakini ninyi - nanyi hamna makaribisho! Ninyi ndio mliotutangulizia hii; tena ni kao baya.

قالوا بل أنتم لا مرحبا بكم أنتم قدمتموه
لنا فبئس القرار ﴿٦٠﴾

62. Watasema: Mola wetu, aliyetutangulizia haya basi mzidishie adhabu mara mbili Motoni.

قالوا ربنا من قدم لنا هذا فزده عذابا ضعفا
في النار ﴿٦١﴾

63. Pia watasema: Imekuwaje, hatuwaoni watu tuliokuwa tukiwahesabu katika waovu?

وقالوا ما لنا لا نرى رجالا كنا نعدهم من
الأشرار ﴿٦٢﴾

64. Je, tuliwafanyia mzaha au macho yamewakosa?

أتخذناهم سخريا أم زاغت عنهم الأبصار ﴿٦٣﴾

65. Bila shaka ni jambo la kweli - kuhasimiana kwa watu wa Motoni.

إن ذلك لحق تخاصم أهل النار ﴿٦٤﴾

FUNGU 5

66. Sema: Hakika mimi ni Mwonyaji tu; na hakuna aabudiwaye isipokuwa Mwenyezi Mungu, Mmoja, Mwenye nguvu.

قل إنما أنا منذر وما من إله إلا الله
الواحد القهار ﴿٦٥﴾

67. Mola wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao, Mwenye nguvu, Msamehevu.

رب السماوات والأرض وما بينهما العزيز
الغفار ﴿٦٦﴾

68. Sema: Hii ni habari yenye adhama.

قل هو نبأ عظيم ﴿٦٧﴾

69. Mnajiepusha nayo.

أنتم عنه معرضون ﴿٦٨﴾

70. Sikuwa na elimu ya mkutano wa wakuu waliotukuka walipokuwa wakishindana.

ما كان لي من علم بالملإ الأعلى إذ يختصمون ﴿٦٩﴾

71. Haifunuliwi kwangu isipokuwa ya kwamba mimi ni Mwonyaji dhahiri.

إِن يُوحَىٰٓ إِلَيَّ إِلَّآ أَنَّمَآ أَنَا۠ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧١﴾

72. (Kumbuka) Mola wako Alipowaambia Malaika: Hakika Mimi Nitaumba mtu katika udongo.

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي خَٰلِقٌۢ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧٢﴾

73. Na Nitakapomkamilisha na kumpulizia roho Yangu, basi mwangukieni mkimtii.

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٧٣﴾

74. Basi Malaika wakatii wote pamoja.

فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٤﴾

75. Isipokuwa Ibilisi alijivuna na akawa katika makafiri.

إِلَّآ إِبْلِيسَ ٱسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٧٥﴾

76. Mwenyezi Mungu Akasema: "Ewe Ibilisi, nini kimekuzuia kukitii kile Nilichokiumba kwa mikono Yangu miwili? Je ulifanya hivyo kutokana na fahari au ni kweli kwamba u miongoni mwa watu wakubwa?

قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ ۖ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ ٱلْعَالِينَ ﴿٧٦﴾

77. Akasema: Mimi ni bora kuliko yeye; Umeniumba kwa moto naye Umemwumba kwa udongo.

قَالَ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْهُ ۖ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُۥ مِن طِينٍ ﴿٧٧﴾

78. Akasema: Basi toka humo, hakika wewe ndiwe ufukuzwaye.

قَالَ فَٱخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٨﴾

79. Na hakika laana Yangu itakuwa juu yako mpaka siku ya Malipo.

وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِيٓ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٧٩﴾

80. Akasema: Mola wangu unipe nafasi mpaka siku watakayofufuliwa.

قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِيٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٨٠﴾

81. Akasema: Haya, hakika umekuwa miongoni mwa waliopewa nafasi,

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٨١﴾

82. Mpaka wakati wa siku maalumu.

إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٨٢﴾

83. Akasema: Kwa haki ya utukufu Wako, bila shaka nitawapoteza wote,

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٣﴾

84. Isipokuwa watumishi Wako miongoni mwao waliohalisika.

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٨٤﴾

Aya 73. *Roho Yangu*, yaani Ufunuo au Wahyi (sura 40:16).

85. Akasema: Ni haki - ndiyo haki Nisemayo-

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ ﴿٨٥﴾

86. Kwa yakini Nitaijaza Jahanamu kwa wewe na kwa wale wote wenye kukufuata miongoni mwao.

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٨٦﴾

87. Sema: Siwaombeni ujira juu ya hayo, wala mimi si katika wale wanaojisingizia.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٧﴾

88. Huu siyo ila ni ukumbusho kwa walimwengu.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٨﴾

89. Na bila shaka mtaijua athari yake hivi karibuni.

وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٩﴾

سُوْرَةُ الزُّمَرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ سَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّ ثَمَانِيَةُ رُكُوْعَاتٍ

39. SURA AZ-ZUMAR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 8 na Aya 76 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Uteremsho wa Kitabu (hiki) umetoka kwa Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

3. Kwa yakini ni Sisi Tuliokuteremshia Kitabu kwa haki, basi mwabudu Mwenyezi Mungu, ukielekeza imani yako Kwake kwa uaminifu wote.

4. Sikilizeni! utii halisi ni haki ya Mwenyezi Mungu; lakini wale wanaoshika walinzi wengine badala Yake (husema): Sisi hatuwaabudu hawa ila wapate kutufikisha karibu kabisa na Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu Atahukumu baina yao katika yale wanayohitilafiana. Bila shaka Mwenyezi Mungu Hamwongozi aliye mwongo, aliye kafiri.

5. Kama Mwenyezi Mungu Angalitaka kupata mtoto bila shaka Angalichagua Amtakaye miongoni mwa Aliowaumba. Lakini Yu mbali na hayo; Yeye ni Mwenyezi Mungu, Mmoja wa pekee, Mwenye kutawala.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ﴿٢﴾

اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا
لَّهُ الدِّيْنَ ﴿٣﴾

اَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مِنْ
دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَآءَ مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُوْنَآ اِلَى
اللّٰهِ زُلْفٰى اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِيْ مَا هُمْ فِيْهِ
يَخْتَلِفُوْنَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ مَنْ هُوَ كٰذِبٌ
كَفَّارٌ ﴿٤﴾

لَوْ اَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يَّتَّخِذَ وَلَدًا لَّاصْطَفٰى مِمَّا يَخْلُقُ
مَا يَشَآءُ سُبْحٰنَهٗ هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٥﴾

Jina la sura hii, *Vikosi*, linahusu vikosi viwili, waaminio na wasioamini, na sura hii inaeleza utakavyokuwa mwisho wa kila kundi.

Ingawa William Muir na Rodwell wanafikiri sura hii kuwa ilishuka katika majira ya mwisho ya Makka lakini fikira yao hii haina ushahidi wa kutegemewa. Bishara ya kukimbilia Habeshi iliyomo katika Aya ya 11 imekosewa kufahamiwa kwamba inahusu kuhamia Madina, na kosa hili limewafanya hao mabwana kuifahamu sura hii kuwa ni ya baadaye kushuka Makka. Hakuna katika sura hii habari za hila ya maadui ya kumwua Mtume, bali inaeleza tu upinzani aliofanyiwa.

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى
النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَ
الْقَمَرَ ۗ كُلٌّ يَّجْرِيْ لِاَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ اَلَا هُوَ الْعَزِيْزُ
الْغَفَّارُ ﴿٦﴾

6. Ameumba mbingu na ardhi kwa haki, Hufunika usiku juu ya mchana, na Hufunika mchana juu ya usiku, na Amevitiisha jua na mwezi, vyote huenda kwa muda uliowekwa; jueni kwamba Yeye ni Mwenye nguvu, Msamehevu.

خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِّنَ الْاَنْعَامِ ثَمٰنِيَةَ اَزْوَاجٍ ۗ يَخْلُقُكُمْ
فِيْ بُطُوْنِ اُمَّهٰتِكُمْ خَلْقًا مِّنْۢ بَعْدِ خَلْقٍ فِيْ
ظُلُمٰتٍ ثَلٰثٍ ۗ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۗ لَآ اِلٰهَ
اِلَّا هُوَ ۚ فَاَنّٰى تُصْرَفُوْنَ ﴿٧﴾

7. Amewaumbeni katika nafsi moja, kisha Akamfanya mwenziwe katika jinsi yake, na Akawateremshieni wanyama wanne kwa jozi. Huwaumbeni matumboni mwa mama zenu umbo baada ya umbo katika tabaka tatu za giza. Huyo Ndiye Mwenyezi Mungu, Mola wenu, Ufalme ni Wake, hakuna aabudiwaye ila Yeye, basi ninyi mnageuzwa wapi?

اِنْ تَكْفُرُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ ۟ وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ
الْكُفْرَ ۚ وَاِنْ تَشْكُرُوْا يَرْضَهُ لَكُمْ ۗ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ
وِّزْرَ اُخْرٰى ۗ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۗ اِنَّهٗ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿٨﴾

8. Mkiikufuru, basi Mwenyezi Mungu hana haja nanyi, lakini Haridhii kufuru kwa watumishi Wake; na kama mkishukuru, hayo Atawaridhieni; wala mbebaji hatabeba mzigo wa mwingine; kisha marudio yenu ni kwa Mola wenu, basi Atawaambieni yale mliyokuwa mkifanya. Bila shaka Yeye ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهٗ مُنِيْبًا اِلَيْهِ
ثُمَّ اِذَا خَوَّلَهٗ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوْٓا
اِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِّيُضِلَّ عَنْ
سَبِيْلِهٖ ۗ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيْلًا ۖ اِنَّكَ مِنْ اَصْحٰبِ
النَّارِ ﴿٩﴾

9. Na taabu inapomfikia mtu humwita Mola wake akielekea Kwake; kisha Akimpa neema kutoka Kwake, husahau yale aliyokuwa akimwitia zamani, na humfanyia Mwenyezi Mungu washirika ili apoteze (watu) katika njia Yake. Sema: Ujifurahishe na kufuru yako muda kidogo, hakika wewe ni miongoni mwa watu wa Motoni.

10. Je, afanyaye ibada wakati wa usiku kwa kusujudu na kusimama na kuogopa Akhera na kutarajia rehema za Mola wake (ni sawa na asiyefanya hayo)?. Sema: Je, wanaweza kuwa sawa wale wanaojua na wale wasiojua? Wenye akili tu hushika mauidha.

أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ
الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ
أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٠﴾

FUNGU 2

11. Sema: Enyi watumishi Wangu mlioamini, Mcheni Mola wenu; wale wafanyao wema katika dunia hii watapata wema, na ardhi ya Mungu ina wasaa; bila shaka wafanyao subira watapewa ujira wao pasipo hesabu.

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا
فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۗ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ ۗ
إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١١﴾

12. Sema: Hakika nimeamrishwa nimwabudu Mungu kwa kumfuata Yeye kikweli-kweli.

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿١٢﴾

13. Na pia nimeamrishwa ya kwamba niwe wa kwanza wa waliojisalimisha.

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٣﴾

14. Sema: Mimi naogopa adhabu ya siku kubwa kama nikimwasii Mola wangu.

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ﴿١٤﴾

15. Sema: Namwabudu Mwenyezi Mungu kwa kumhalisisishia utii wangu.

قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٥﴾

16. Basi ninyi abuduni mnachopenda kinyume Chake; sema: Hakika wapatao hasara ni wale waliozihasirisha nafsi zao na ahali zao siku ya Kiyama. Angalieni! hiyo ndiyo hasara iliyo wazi.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ ۗ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ
أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾

17. Vitawekwa juu yao vifuniko vya moto na chini yao vifuniko. Hiyo

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ

Aya 11. *Ardhi ya Mungu ina wasaa.* Maneno haya yanaashiria kuhama kwa Waislamu ambako kutawaletea raha.

Aya 17. *Dhulal.* Neno hili maana yake ni "vivuli" na tumelifasiri "vifuniko" kwa kuwa ndiyo mradi wake.

Mwenyezi Mungu Huogopesha nayo watumishi Wake; hivyo basi, Enyi watumishi Wangu! Niogopeni Mimi tu.

ظُلَلٌ ۚ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ ۚ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ ﴿١٧﴾

18. Na wale wanaojiepusha kufanya ibada ya masanamu, na hunyenyekea kwa Mwenyezi Mungu, habari njema ni kwao; basi wape habari njema watumishi Wangu:

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا
إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٨﴾

19. Ambao husikiliza kauli kisha wanafuata wema wake. Hao ndio Aliowaongoza Mwenyezi Mungu, na hao ndio wenye akili.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿١٩﴾

20. Je, iliyemwajibikia hukumu ya adhabu: je, unaweza kumwokoa aliyomo katika Moto?

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ
مَنْ فِي النَّارِ ﴿٢٠﴾

21. Lakini waliomcha Mola wao watapata ghorofa zilizojengwa juu ya ghorofa, chini yake hupita mito, ndiyo ahadi ya Mwenyezi Mungu, Mwenyezi Mungu Havunji ahadi.

لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا
غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَعْدَ
اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢١﴾

22. Je, huoni kwamba Mwenyezi Mungu Ameteremsha maji kutoka mawinguni, kisha Akayaendesha kuwa chemchem ardhini, tena Akaotesha kwayo mimea ya rangi mbalimbali, kisha hunyauka ukaiona inakuwa kimanjano, kisha Huifanya kusagikasagika. Bila shaka katika hayo umo ukumbusho kwa wenye akili.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ
يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا
أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ
حُطَامًا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٢٢﴾

FUNGU 3

23. Je, mtu ambaye Mwenyezi Mungu Amemfungulia kifua chake kukubali Uislamu, naye huwa na nuru

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ

Aya 19. Kauli hapa mradi wake ni Qur'an, na kufuata *wema wake* mradi wake ni kufuata fundisho lile linalotakikana katika wakati wake.

Aya 23. *Nuru itokayo kwa Mola wake.* Maneno haya yana namna tatu: (1) Mafundisho

itokayo kwa Mola wake, (ni sawa na mwenye moyo mgumu?) Basi ni msiba kwa wale wenye mioyo migumu kumkumbuka Mwenyezi Mungu, hao wamo katika upotevu dhahiri.

مِّن رَّبِّهِۦ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾

24. Mwenyezi Mungu Ameteremsha hadithi bora: Kitabu chenye maneno yanayopatana (na) yanayokaririwa, husisimka kwayo ngozi za wale wanaomwogopa Mola wao; kisha ngozi zao na mioyo yao huwa laini kwa kumkumbuka Mola wao. Huo ndiwo mwongozo wa Mwenyezi Mungu, kwa huo Humwongoza Amtakaye, na anayehukumiwa na Mwenyezi Mungu kupotea, basi hakuna wa kumwongoza.

ٱللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ ٱلْحَدِيثِ كِتَٰبًا مُّتَشَٰبِهًا مَّثَانِىَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُدَى ٱللَّهِ يَهْدِى بِهِۦ مَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ ﴿٢٤﴾

25. Je yule ajilindaye uso wake na adhabu mbaya siku ya Kiyama (ni sawa na asiyejilinda?) Na waliodhulumu wataambiwa: Onjeni mliyokuwa mkiyachuma.

أَفَمَن يَتَّقِى بِوَجْهِهِۦ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُوا۟ مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٥﴾

26. Waliokuwa kabla yao walikadhibisha na adhabu ikawafikia kutoka mahali wasipopatambua.

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَأَتَىٰهُمُ ٱلْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

27. Basi Mwenyezi Mungu Akawaonjesha fedheha katika maisha ya dunia, na adhabu ya Akhera ni kubwa zaidi; laiti wangalijua!

فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلْخِزْىَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْءَاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

28. Na bila shaka Tumewapigia watu mifano ya kila namna katika hii Qur'an ili wapate kukumbuka.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٨﴾

---

ya Qur'an; (2) Mafundisho ya Mtume *s.a.w.* na (3) Nuru ya imani inayomwezesha mtu kupambanuwa sawa na isiyokuwa sawa.

Aya 24. *Kitabu chenye maneno yanayopatana,* ni Qur'an. Mafundisho yake yote yanachukuzana na hayapinzani. Sehemu yake moja inaisadikisha sehemu yake nyingine.

29. Tumeiteremsha Qur'an kwa uwazi ulio bayana pasipo na upotofu wo wote kuhusiana nayo ili wawe wacha-Mungu.

قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِيْ عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Mwenyezi Mungu Ameeleza mfano wa mtu mwenye washirika wanaogombana, na wa mtu mwingine aliyejitupa kwa mtu mmoja tu, je wako sawa katika hali? Alhamdu lillahi, lakini wengi wao hawajui

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيْهِ شُرَكَآءُ مُتَشٰكِسُوْنَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيٰنِ مَثَلًا اَلْحَمْدُ
لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٣٠﴾

31. Kwa yakini wewe utakufa na hakika wao pia watakufa.

اِنَّكَ مَيِّتٌ وَّاِنَّهُمْ مَّيِّتُوْنَ ﴿٣١﴾

32. Kisha bila shaka mtagombana siku ya Kiyama mbele ya Mola wenu.

ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُوْنَ ﴿٣٢﴾

FUNGU 4
JUZU 24

33. Basi ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule azuaye uwongo juu ya Mwenyezi Mungu na kuikadhibisha kweli imfikiapo? Je, siyo katika Jahanamu kao la makafiri?

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ
بِالصِّدْقِ اِذْ جَآءَهٗ اَلَيْسَ فِيْ جَهَنَّمَ مَثْوًى
لِّلْكٰفِرِيْنَ ﴿٣٣﴾

34. Na aliyeleta ukweli na aliyeusadikisha - hao ndio wamchao Mwenyezi Mungu.

وَالَّذِيْ جَآءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهٖٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ
الْمُتَّقُوْنَ ﴿٣٤﴾

35. Watapata watakachotaka kwa Mola wao; hayo ni malipo ya watendao mema;

لَهُمْ مَّا يَشَآءُوْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذٰلِكَ جَزٰٓؤُا
الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٣٥﴾

36. Ili Mwenyezi Mungu Awafutie ubaya walioufanya na kuwalipa ujira wao kwa wema waliokuwa wakifanya.

لِيُكَفِّرَ اللّٰهُ عَنْهُمْ اَسْوَاَ الَّذِيْ عَمِلُوْا وَيَجْزِيَهُمْ
اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ الَّذِيْ كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٣٦﴾

Aya 33. Katika Aya hii wadhalimu wakubwa wametajwa kuwa watu wa namna mbili: (1) mtu ambaye anajisingizia kuwa ameonyeshwa njozi au amepewa ufunuo na Mwenyezi Mungu na hali hakupewa wala hakuonyeshwa cho chote; (2) mtu ambaye haki itokayo kwa Mwenyezi Mungu inapomfikia anaikadhibisha na kusema Nabii wa Mungu ameleta uwongo.

37. Je, Mwenyezi Mungu Hamtoshei mtumishi Wake? Na wanaokuogofisha kwa wale walio kinyume Chake; na Aliyehukumiwa na Mwenyezi Mungu kupotea, basi hana kiongozi.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ
مِن دُونِهِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

38. Na ambaye Mwenyezi Mungu Anamwongoza hakuna awezaye kumpoteza; je, Mwenyezi Mungu si Mwenye nguvu, Mwenye kisasi?

وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّضِلٍّ ۗ أَلَيْسَ
اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

39. Na ukiwauliza: Ni nani aliyeziumba mbingu na ardhi? Bila shaka watasema: Mwenyezi Mungu. Sema: Je, mnawaona wale mnaowaomba kinyume cha Mwenyezi Mungu, kama Mwenyezi Mungu Akitaka kunidhuru, wao wanaweza kuniondolea dhara Yake? Au Akitaka kunirehemu, je, wao wanaweza kuizuia rehema Yake? Sema: Mwenyezi Mungu Ananitosha, Kwake wategemee wanaotegemea.

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَرَأَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ
اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ
ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ ۚ
قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ ۖ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾

40. Sema: Enyi watu wangu! Fanyeni mahali penu (mpendavyo), mimi pia nafanya; basi hivi karibuni mtajua,

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ ۖ فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

41. Ni nani itakayemfikia adhabu ya kumfedhehesha na itakayemshukia adhabu iendeleayo.

مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

42. Kwa yakini Tumekuteremshia Kitabu kwa ajili ya watu kwa haki, basi anayeongoka ni kwa nafsi yake, na anayepotea bila shaka anapotea kwa hasara (ya nafsi) yake; na wewe siye mlinzi wao.

إِنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ ۖ فَمَنِ
اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ
وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

Aya 40. Nabii wa Mwenyezi Mungu anawaambia maadui zake wafanye kila wawezalo kumpinga na wakusanye hasa na wasaidiane, lakini mwishoni wataona ya kuwa matokeo mema yamekuwa upande wa Mtume wa Mungu, nao wameshindwa.

FUNGU 5

43. Mwenyezi Mungu Huzichukua roho za viumbe wakati wa kifo chao; na zile zisizokufa, katika usingizi wao. Basi Huzizuia zile Alizozikidhia mauti na Huzirudisha nyingine mpaka wakati uliowekwa. Bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaotafakari.

اللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِيْنَ مَوْتِهَا وَالَّتِيْ لَمْ تَمُتْ فِيْ مَنَامِهَا ۚ فَيُمْسِكُ الَّتِيْ قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰى اِلٰى اَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿٤٣﴾

44. Au wameshika waombezi kinyume cha Mwenyezi Mungu? Sema: Ingawa hawana mamlaka juu ya kitu cho chote, wala hawana akili?

اَمِ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ شُفَعَآءَ ۚ قُلْ اَوَلَوْ كَانُوْا لَا يَمْلِكُوْنَ شَيْـًٔا وَّلَا يَعْقِلُوْنَ ﴿٤٤﴾

45. Sema: Uombezi wote ni wa Mwenyezi Mungu; ufalme wa mbingu na ardhi ni Wake, kisha mtarajeshwa Kwake.

قُلْ لِّلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيْعًا ۗ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿٤٥﴾

46. Na Anapotajwa Mwenyezi Mungu Peke Yake mioyo ya wale wasioamini Akhera huchukia, na wanapotajwa wale walio kinyume naye, mara wanafurahi.

وَاِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَحْدَهُ اشْمَاَزَّتْ قُلُوْبُ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ ۚ وَاِذَا ذُكِرَ الَّذِيْنَ مِنْ دُوْنِهٖۤ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُوْنَ ﴿٤٦﴾

47. Sema: Ee Mola! Mwumba wa mbingu na ardhi, Mjuzi wa yasiyoonekana na yanayoonekana. Wewe Utahukumu baina ya watumishi Wako katika yale waliyokuwa wakihitalifiana.

قُلِ اللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ عٰلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيْ مَا كَانُوْا فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ﴿٤٧﴾

48. Na kama wadhalimu wangalikuwa na vyote vinavyopatikana ardhini, na pamoja navyo vingine kama hivyo, bila shaka wangalivitoa kujikomboa katika adhabu mbaya siku ya Kiyama. Na yatawadhihirikia kwa Mwenyezi Mungu ambayo hawakuwa wakitazamia.

وَلَوْ اَنَّ لِلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا وَّمِثْلَهٗ مَعَهٗ لَافْتَدَوْا بِهٖ مِنْ سُوْٓءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ وَبَدَا لَهُمْ مِّنَ اللّٰهِ مَا لَمْ يَكُوْنُوْا يَحْتَسِبُوْنَ ﴿٤٨﴾

Aya 43. Neno *tawaffi* maana yake ni kufisha; linakuwa na maana ya kulala pale tu linapofuatana na neno *manaam* (usingizi). Linapokuwa halina alama yo yote ya kuonyesha usingizi, linakuwa halina maana nyingine isipokuwa kifo.

Huzizuia zile alizozikidhia mauti. Maneno haya yanaonyesha ya kuwa mtu aliyekwisha kufa harudi tena duniani.

49. Na utawadhihirikia ubaya wa yale waliyoyachuma, na yatawazunguka yale waliyokuwa wakiyafanyia mzaha.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٤٩

50. Na dhara inapomgusa mwanadamu hutuomba; kisha Tunapompa neema zitokazo Kwetu, husema: Nimezipewa kwa sababu ya ujuzi. Siyo! hilo ni jaribio, lakini wengi wao hawajui.

فَإِذَا مَسَّ الْإِنسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ
نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ ۚ بَلْ
هِيَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٥٠

51. Wamekwisha sema haya wale wa kabla yao, lakini hayakuwafaa waliyokuwa wakiyachuma.

قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ٥١

52. Basi ukawasibu ubaya wa yale waliyochuma; na wale waliodhulumu miongoni mwa hawa karibuni utawasibu ubaya wa yale waliyochuma, nao si wadhoofishao.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا ۚ وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ
هَٰؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ ٥٢

53. Je, wao hawajui ya kwamba Mwenyezi Mungu Hutoa riziki nyingi kwa yule Amtakaye na hudhukisha? Kwa hakika katika hayo ziko Ishara kwa watu wanaoamini.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٥٣

FUNGU 6

54. Sema, Enyi watumishi Wangu mliojidhulumu wenyewe, msikate tamaa katika rehema za Mwenyezi Mungu; bila shaka Mwenyezi Mungu Husamehe dhambi zote; hakika Yeye ni Msamehevu, Mrehemevu.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا
مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ٥٤

55. Na nyenyekeeni kwa Mola wenu na jitupeni Kwake kabla ya kuwafikieni adhabu, kisha hamtanusuriwa.

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ
الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ٥٥

56. Na fuateni yaliyo bora katika yale yaliyoteremshwa kwenu kutoka kwa Mola wenu kabla ya kuwafikieni adhabu kwa ghafla na hali hamtambui.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن
قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ٥٦

Aya 56. *Ahsana,* "Yaliyo bora" mradi ni Qur'an; ndicho kitu kilicho bora zaidi kuliko vitu vyote vilivyoteremshwa na Mwenyezi Mungu kwa ajili ya wanadamu.

57. Isije nafsi ikasema: Ole wangu, nilikuwa na upungufu katika mwenendo wangu ingawaje nilikuwa pamoja na Mwenyezi Mungu na kwa hakika nilikuwa miongoni mwa wenye kufanya mzaha.

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَٰحَسْرَتَىٰ عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ
اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّٰخِرِينَ ﴿٥٧﴾

58. Au kusema: Kama Mwenyezi Mungu Angeniongoza bila shaka ningekuwa miongoni mwa wajilindao;

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَىٰنِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٨﴾

59. Au kusema aionapo adhabu: Kama ningepata marejeo ningekuwa miongoni mwa wafanyao mema.

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ
مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٩﴾

60. Naam! Bila shaka zilikufikia Ishara Zangu lakini ukazikadhibisha na ukajivuna na ukawa miongoni mwa makafiri.

بَلَىٰ قَدْ جَاءَتْكَ آيَٰتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ
وَكُنْتَ مِنَ الْكَٰفِرِينَ ﴿٦٠﴾

61. Na siku ya Kiyama utawaona wale waliomnenea uwongo Mwenyezi Mungu nyuso zao zimekuwa nyeusi. Je, si katika Jahanamu kao la wale wanaotakabari?

وَيَوْمَ الْقِيَٰمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمْ
مُسْوَدَّةٌ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦١﴾

62. Mwenyezi Mungu Huwapeleka wale wamchao Yeye mahali pao mahsusi pa usalama na maendeleo, hautawagusa ubaya wala hawatahuzunika.

وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ
السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

63. Mwenyezi Mungu ndiye Mwumba wa kila kitu na Yeye ndiye Mlinzi juu ya kila kitu.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٣﴾

64. Funguo za mbingu na ardhi zi Kwake, na wale waliozikataa Aya za Mwenyezi Mungu hao ndio wenye hasara.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
بِآيَٰتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَٰسِرُونَ ﴿٦٤﴾

FUNGU 7

65. Sema: Je, mnaniamuru niabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu, enyi wajinga?

قُلْ أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَأْمُرُونِّي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٥﴾

66. Na kwa yakini imefunuliwa kwako na kwa wale wa kabla yako: Kama ukishirikisha, bila shaka vitendo vyako vitaharibika na lazima utakuwa miongoni mwa wenye hasara.

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ
أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٦﴾

67. Bali umwabudu Mwenyezi Mungu tu na uwe miongoni mwa wenye kushukuru.

بَلِ اللَّهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٧﴾

68. Na hawakumheshimu Mwenyezi Mungu heshima impasayo; na siku ya Kiyama ardhi yote itakuwa mkononi mwake na mbingu zitakunjwa katika mkono Wake wa kuume; Ameepukana na upungufu na Yu juu kabisa kuliko yale wamshirikishayo nayo.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا
قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾

69. Na litapigwa baragumu ndipo watazimia waliomo mbinguni na waliomo ardhini, ila yule Amtakaye Mwenyezi Mungu. Tena litapigwa mara nyingine, ndipo watasimama wakiangalia.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ
فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ
فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٩﴾

70. Na ardhi itang'aa kwa nuru ya Mola wake, na daftari (ya vitendo) itawekwa na wataletwa Manabii na mashahidi, na itahukumiwa kati yao kwa haki wala hawatadhulumiwa.

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَ
جِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na kila nafsi itapewa sawasawa yale iliyoyafanya, naye Anajua sana wanayoyatenda.

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾ ع

FUNGU 8

72. Na waliokufuru watapelekwa kwenye Jahanamu makundi-makundi, mpaka watakapoifikia itafunguliwa milango yake, na walinzi wake watawaambia: Je! hawakuwafikieni Mitume kutoka miongoni mwenu wakiwasomeeni Aya za Mola wenu na kuwaonyeni mkutano wa siku yenu hii? Watasema: Ndiyo! Lakini limetimia neno la adhabu juu ya makafiri.

وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾

73. Itasemwa: Ingieni milango ya Jahanamu mkikaa humo; basi ni baya lilioje kao la wanaotakabari!

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

74. Na waliomcha Mola wao watapelekwa Peponi vikundi-vikundi, mpaka watakapoifikia na milango yake itafunguliwa, na walinzi wake watawaambia: Amani juu yenu, furahini, basi ingieni humo mkakae.

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾

75. Nao watasema: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu Ambaye Ametutimizia ahadi Yake na Ameturithisha ardhi, tunakaa katika Bustani po pote tupendapo; basi ni malipo mazuri yaliyoje kwa watendao (mema)!

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ ۖ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

76. Na utawaona Malaika wakizunguka pembeni mwa Kiti cha enzi wakimtukuza kwa kumsifu Mola wao. Na itahukumiwa kati yao kwa haki na itasemwa: Sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, mlezi wa viumbe wote.

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۖ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

سُوْرَةُ الْمُؤْمِنِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ ثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّ تِسْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

40. SURA AL-MU'MIN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 9 na Aya 86 pamoja na Bismillahi.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

حٰمٓ ②

2. Ahimidiwaye, Atukuzwaye.

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ③

3. Uteremsho wa Kitabu umetoka kwa Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye kujua,

غَافِرِ الذَّنْۢبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيْدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اِلَيْهِ الْمَصِيْرُ ④

4. Aghofiriye dhambi na Apokeaye toba, Mkali wa kuadhibu, Mwenye ukarimu; hakuna aabudiwaye ila Yeye; marejeo ni Kwake.

مَا يُجَادِلُ فِيْٓ اٰيٰتِ اللّٰهِ اِلَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ ⑤

5. Habishani katika Aya za Mwenyezi Mungu ila wale waliokufuru; basi usikudanganye utembezi wao mijini.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوْحٍ وَّالْاَحْزَابُ مِنْۢ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ اُمَّةٍۢ بِرَسُوْلِهِمْ لِيَاْخُذُوْهُ وَجٰدَلُوْا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوْا بِهِ الْحَقَّ فَاَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ⑥

6. Watu wa Nuhu walikadhibisha kabla yao na makundi (mengine) baada yao; na kila taifa liliazimia juu ya Mtume wao ili wamkamate; na walibishana kwa ubatili ili kuipoteza haki, kwa hiyo Niliwakamata; basi ilikuwaje adhabu Yangu!

Toka sura hii mpaka sura ya 46 ni fungu jingine la sura saba zinazoanza na *Haa Miim* na kwa hivyo zinaitwa *Dhawaati Haamiim,* yaani sura zinazoanza na *Haa Miim.* Zote zinahusiana na majira yale makafiri walipozidi kufanya upinzani na kuteswa Waislamu kulipoanzishwa na baadhi ya Waislamu wakalazimika wakimbie kwenda Habashi. Sura hizi pia zilishuka majira ya mwisho katika Makka.

Aya 2. *Haa Miim,* "Ahimidiwaye, Atukuzwaye" ni herufi za mkato kwa ajili ya sifa za Mwenye Mungu. *Haa* ni *Hamiid* au *Hayyun* (Asifiwaye au Aliye hai) na *Miim* ni *Majiid* (Atukuzwaye). Kadhalika herufi hizi zinaweza kuwa na maana ya *Ahkamul-Haakimiin* (Mbora wa mahakimu).

Aya 5. *Usikudanganye utembezi wao mijini,* yaani, heshima ya makafiri na fahari zao zisikudanganye kuwadhania kuwa wamenufaika sana au kuwa Mungu yu radhi nao. Watakaposhikwa na Mwenyezi Mungu, yao yote hayataweza kuwasaidia.

7. Na hivyo ndivyo lilivyotimia neno la Mola wako juu ya wale waliokufuru ya kwamba wao ni watu wa Motoni.

8. Wale wakichukuao Kiti cha enzi, na wale wanaokizunguka, wanatukuza kwa kumsifu Mola wao, wanamwamini na wanawaombea samahani walioamini: Mola wetu, Umekienea kila kitu kwa rehema na elimu, basi Uwasamehe waliotubu na wakaifuata njia Yako na Uwaepushe na adhabu ya Jahanamu.

9. Mola wetu! na Uwaingize katika bustani za milele Ulizowaahidi, na pia waliofanya mema miongoni mwa baba zao na wake zao na watoto wao; bila shaka Wewe ndiwe Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

10. Na Uwaepushe na maovu, naye umwepushaye na maovu siku hiyo, hakika Umemrehemu; na huo ni ufaulu mkubwa.

وَكَذٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوٓا
أَنَّهُمْ أَصْحٰبُ النَّارِ ﴿٧﴾
الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ
رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ
ءَامَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ
عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٨﴾
رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنّٰتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَّهُمْ
وَمَنْ صَلَحَ مِنْ ءَابَآئِهِمْ وَأَزْوٰجِهِمْ وَذُرِّيّٰتِهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾
وَقِهِمُ السَّيِّـَٔاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّـَٔاتِ يَوْمَئِذٍ
فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠﴾

FUNGU 2

11. Kwa hakika wale waliokufuru watanadiwa: Bila shaka chuki ya Mwenyezi Mungu ni kubwa kuliko chuki mnayojichukia nafsi zenu. (Kumbukeni) mlipoitwa kwenye imani lakini mkakataa!

12. Watasema: Mola wetu Umetufisha mara mbili na umetuhuisha mara mbili, basi tunakiri dhambi zetu. Lakini je, iko njia ya kutoka?

13. Hayo ni kwa sababu alipotangazwa Mwenyezi Mungu Peke Yake, mliukataa mwito, lakini miungu wenza walipowekwa pamoja Naye mkaamini. Lakini neno la mwisho ni la Mwenyezi Mungu, Aliye juu, Mkuu.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ
مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمٰنِ
فَتَكْفُرُونَ ﴿١١﴾
قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ
فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِنْ
سَبِيلٍ ﴿١٢﴾
ذٰلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ
وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ
الْكَبِيرِ ﴿١٣﴾

14. Yeye ndiye Anayewaonyesheni Ishara Zake na Huwateremshieni riziki kutoka mbinguni; na hapana anayekumbuka ila anyenyekeaye.

15. Basi mwombeni Mwenyezi Mungu, mkijihalisisha Kwake katika imani, ingawa makafiri wachukie.

16. Mpandishaji wa vyeo, Mola Aliye na enzi. Husababisha roho kwa Amri Yake, kumshukia ye yote Amtakaye miongoni mwa watumishi Wake, ili Atoe onyo la siku ya kukutana Naye.

17. Siku watakapojitokeza wote; hakuna cho chote kiwahusucho wao kitakachofichika machoni pa Mwenyezi Mungu: Leo ufalme ni wa nani? Ni wa Mwenyezi Mungu, Aliye Mmoja, Mkuu kabisa.

18. Leo kila mtu atapewa malipo ya yale aliyoyatenda; hakuna dhuluma leo, bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwepesi wa kuhesabu.

19. Na uwaonye siku (ya saa) ikaribiayo mioyo itakapofika na dukuduku kooni, wadhalimu hawatakuwa na rafiki mpenzi wala mwombezi atiiwaye.

20. Anajua hiyana ya macho na yanayoficha vifua.

21. Na Mwenyezi Mungu Huhukumu kwa haki; lakini wale wanaowaomba kinyume cha Mwenyezi Mungu hawahukumu cho chote; kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Asikiaye, Aonaye.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ
السَّمَاءِ رِزْقًا ۚ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ ﴿١٤﴾
فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ﴿١٥﴾
رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ
أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ
التَّلَاقِ ﴿١٦﴾
يَوْمَ هُم بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ
شَيْءٌ ۚ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٧﴾
الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۚ لَا ظُلْمَ
الْيَوْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٨﴾
وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى
الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ ۚ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ
وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٩﴾
يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿٢٠﴾
وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ ۖ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن
دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ ۗ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ ﴿٢١﴾ ع

Aya 16. *Yulqirruuha*, "Hupeleka ufunuo." Hapa ni wazi kabisa kuwa neno *ruuh* maana yake ni *ufunuo*, si roho: kwani kila mtu hupewa roho, lakini hapa *ruuh* imesemwa inapewa Watumishi Wake anaowataka. Kadhalika Baidhawi anasema hapa hapa ya kuwa *Ruuh* ni *Wahyi* yaani ufunuo.

Aya 19. Hapa anabashiriwa adhabu itakayofika katika siku zinazokaribia. Adhabu ya Akhera imekwisha tajwa katika Aya zilizopita.

FUNGU 3

22. Je, hawakusafiri katika nchi wakaona jinsi ulivyokuwa mwisho wa wale waliokuwa kabla yao? Wao walikuwa wenye nguvu zaidi na athari ardhini kuliko hao, lakini Mwenyezi Mungu Aliwakamata kwa sababu ya makosa yao; wala hapakuwa na wa kuwalinda na Mwenyezi Mungu.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٢٢﴾

23. Hayo ni kwa sababu walikuwa wanawafikia Mitume wao kwa Ishara zilizo wazi, lakini wakawakataa, ndipo Mwenyezi Mungu Akawakamata. Bila shaka Yeye ni Mwenye nguvu, Mkali wa kuadhibu.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ ۚ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٣﴾

24. Na kwa yakini Tulimtuma Musa pamoja na Ishara Zetu na dalili dhahiri.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾

25. Kwa Firauni na Hamana na Karuni, lakini wakasema: (Huyu ni) mchawi, mwongo mkubwa.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٥﴾

26. Basi alipowaletea haki kutoka Kwetu wakasema: Wauweni watoto wanaume wa wale walioamini pamoja naye na waacheni hai wanawake wao: Na hila ya makafiri si cho chote isipokuwa upotevu.

فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْحَقِّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ ۚ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٦﴾

27. Na akasema Firauni: Niacheni nimwue Musa, naye amwite Mola wake! Hakika nachelea isije akaibadilisha dini yenu au kuijaza nchi vurugu na uharibifu.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَىٰ وَلْيَدْعُ رَبَّهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ أَن يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَن يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٧﴾

28. na Musa akasema: Hakika najikinga kwa Mola wangu na Mola

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ

Aya 22. *Athari.* Neno hili maana yake ni "alama" na "ukumbusho," lakini hapa mradi wake ni ngome na majengo makubwa makubwa (Bayan na Baidhawi). Yaani hao watu wa zamani waliokuwa na nguvu zaidi kuliko ninyi hawakuweza kuwashinda Manabii wa Mwenyezi Mungu, je mtashinda ninyi?

Aya 28. Jambo la salama kwa mtu ni ya kuwa awe daima katika ulinzi wa Mwenyezi Mungu, na namna hii ndiyo mtu anaweza kusalimika na taabu na fitina za kila aina.

wenu Anilinde na kila mwenye kiburi, asiyeamini siku ya Hesabu.

ع مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٨﴾

FUNGU 4

29. Na akasema mtu mumini aliyekuwa mmoja wa watu wa Firauni afichaye imani yake: Je, mtamwua mtu kwa sababu anasema Mola wangu Mwenyezi Mungu? Na kwa yakini yeye anawafikieni kwa dalili wazi zitokazo kwa Mola wenu, naye akiwa mwongo, basi uwongo wake ni juu yake, na kama akiwa mkweli, yatawafikieni baadhi ya hayo anayowaahidini. Bila shaka Mwenyezi Mungu Hamwongozi yule apitaye kiasi, mwongo mkubwa.

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ ۖ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ
أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُم
بِالْبَيِّنَاتِ مِن رَّبِّكُمْ ۖ وَإِن يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ
كَذِبُهُ ۖ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُم بَعْضُ الَّذِي
يَعِدُكُمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ
كَذَّابٌ ﴿٢٩﴾

30. Enyi watu wangu! Leo ufalme ni wenu, mmeshinda katika ardhi; basi ni nani atakayetusaidia katika adhabu ya Mwenyezi Mungu kama ikitufikia? Firauni akasema: Sikuwaonyesheni ila niliyoyaona wala siwaongozeni ila kwenye njia ya uongofu.

يَا قَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ
فَمَن يَنصُرُنَا مِن بَأْسِ اللَّهِ إِن جَاءَنَا ۚ قَالَ
فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ
إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٠﴾

31. Na yule aliyeamini akasema: Enyi watu wangu! hakika mimi nawahofieni mfano wa siku ya makundi:

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُم مِّثْلَ
يَوْمِ الْأَحْزَابِ ﴿٣١﴾

32. Mfano wa hali ya watu wa Nuhu na 'Ad na Thamud na wale waliokuwa nyuma yao; na Mwenyezi Mungu Hataki dhuluma kwa watu.

مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ
مِن بَعْدِهِمْ ۚ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ ﴿٣٢﴾

33. Na Enyi watu wangu, nawahofieni siku ya kuitana ili kuombana msaada.

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ﴿٣٣﴾

34. Siku mtakapogeuka kurudi nyuma: hamtakuwa na mlinzi kwa Mwenyezi Mungu. Na ahukumiwaye na Mwenyezi Mungu kupotea, basi huyo hana mwongozi ye yote.

يَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ اللَّهِ مِنْ
عَاصِمٍ ۗ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٤﴾

Aya 33. *Siku ya kuitana,* ni siku ya adhabu hapa duniani au Akhera, ambayo watu wakaitana lakini watasambaana ovyo kwa dhiki ya adhabu na hakuna atakayeweza kumsaidia mwenziwe.

35. Na bila shaka zamani aliwafikieni Yusuf kwa dalili zilizo wazi, lakini ninyi mliendelea katika shaka kwa yale aliyowaleteeni; mpaka alipofariki mkasema: Mwenyezi Mungu Hataleta kabisa Mtume baada yake. Kama hivyo Mwenyezi Mungu Huthubutisha upotevu wa yule aliyepita kiasi, mwenye shaka,

وَلَقَدْ جَآءَكُمْ يُوْسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنٰتِ فَمَا
زِلْتُمْ فِيْ شَكٍّ مِّمَّا جَآءَكُمْ بِهٖ ۭ حَتّٰٓى اِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ
لَنْ يَّبْعَثَ اللّٰهُ مِنْۢ بَعْدِهٖ رَسُوْلًا ۭ كَذٰلِكَ يُضِلُّ
اللّٰهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابُ ۚۖ ﴿٣٥﴾

36. Ambao wanajadiliana katika Ishara za Mwenyezi Mungu pasipo dalili yo yote iliyowafikia: ni chukizo kubwa mbele ya Mwenyezi Mungu na mbele ya wale walioamini, hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Apigavyo muhuri juu ya kila moyo wa mjeuri, ajitukuzaye.

اِلَّذِيْنَ يُجَادِلُوْنَ فِيْٓ اٰيٰتِ اللّٰهِ بِغَيْرِ سُلْطٰنٍ اَتٰىهُمْ ۭ
كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ وَعِنْدَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۭ كَذٰلِكَ
يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿٣٦﴾

37. Na Firauni akasema: Ewe Hamana! Nijengee jumba refu ili nipate kuzifikia njia.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يٰهَامٰنُ ابْنِ لِيْ صَرْحًا لَّعَلِّيْٓ
اَبْلُغُ الْاَسْبَابَ ﴿٣٧﴾

38. Njia za mbinguni ili nimwone Mungu wa Musa; na kwa yakini ninamjua kuwa ni mwongo tu. Na hivi ndivyo Firauni akapambiwa ubaya wa vitendo vyake na akazuiliwa njia (ya haki); lakini hila ya Firauni haikuwa ila katika kuangamia.

اَسْبَابَ السَّمٰوٰتِ فَاَطَّلِعَ اِلٰٓى اِلٰهِ مُوْسٰى وَاِنِّيْ
لَاَظُنُّهٗ كَاذِبًا ۭ وَكَذٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوْٓءُ عَمَلِهٖ
وَصُدَّ عَنِ السَّبِيْلِ ۭ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ اِلَّا فِيْ
تَبَابٍ ﴿٣٨﴾ ع

FUNGU 5

39. Na yule aliyeamini alisema: Enyi watu wangu, nifuateni, nitawaongozeni njia ya uongofu.

وَقَالَ الَّذِيْٓ اٰمَنَ يٰقَوْمِ اتَّبِعُوْنِ اَهْدِكُمْ سَبِيْلَ
الرَّشَادِ ﴿٣٩﴾

Aya 35. *Mwenyezi Mungu Hataleta kabisa Mtume baada yake*. Fikira za namna hii si mpya kwa watu. Toka zamani watu walikuwa wanadhani Nabii fulani ni wa mwisho, na hatakuja Nabii tena baada yake. Lakini Mwenyezi Mungu anavunja itikadi yao kwa kumtuma Nabii mwingine.

Aya 37-38. Maneno haya Firauni anayasema kwa kejeli.

40. Enyi watu wangu! kwa hakika maisha ya dunia hii ni starehe (ipitayo tu), na bila shaka Akhera ndiyo nyumba ya kukaa.

41. Afanyaye ubaya hatalipwa ila sawa na huo, na afanyaye wema, akiwa mwanamume au mwanamke, naye yu mumini, basi hao wataingia Peponi, wataruzukiwa humo bila hesabu.

42. Na enyi watu wangu! mimi nina nini, nawaiteni kwenye wokovu nanyi mwaniita kwenye Moto!

43. Mnaniita nimkufuru Mwenyezi Mungu na kumshirikisha na yule ambaye simjui, nami nawaiteni kwa Mwenye nguvu, Msamehevu.

44. Bila shaka ninyi mnaniita kwa yule ambaye hana wito duniani wala Akhera, na marudio yetu ni kwa Mwenyezi Mungu, na wapitao kiasi hao ndio watu wa Motoni.

45. Basi karibuni mtayakumbuka ninayowaambieni; nami ninamkabidhi Mwenyezi Mungu jambo langu; hakika Mwenyezi Mungu ndiye Awaonaye watu.

46. Na Mwenyezi Mungu Akamlinda katika ubaya wa hila walizofanya, na adhabu mbaya ikawazunguka watu wa Firauni.

47. Ni Moto! wanawekwa mbele yake asubuhi na jioni. Na siku ile itakapotokea saa (itahukumiwa): Waingizeni watu wa Firauni katika adhabu kali zaidi.

48. Na watakapobishana katika moto huo ndipo wadhaifu watawaambia wale waliojitukuza: Kwa yakini sisi tulikuwa wafuasi wenu, basi je, mnaweza kutuondolea (hata) sehemu ya Moto?

يٰقَوْمِ اِنَّمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَّاِنَّ الْاٰخِرَةَ
هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿٤٠﴾
مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزٰى اِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ
عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ
يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُوْنَ فِيْهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤١﴾
وَيٰقَوْمِ مَا لِيْٓ اَدْعُوْكُمْ اِلَى النَّجٰوةِ وَتَدْعُوْنَنِيْٓ
اِلَى النَّارِ ﴿٤٢﴾
تَدْعُوْنَنِيْ لِاَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَاُشْرِكَ بِهٖ مَا لَيْسَ
لِيْ بِهٖ عِلْمٌ وَّاَنَا اَدْعُوْكُمْ اِلَى الْعَزِيْزِ الْغَفَّارِ ﴿٤٣﴾
لَا جَرَمَ اَنَّمَا تَدْعُوْنَنِيْٓ اِلَيْهِ لَيْسَ لَهٗ دَعْوَةٌ فِي
الدُّنْيَا وَلَا فِي الْاٰخِرَةِ وَاَنَّ مَرَدَّنَآ اِلَى اللّٰهِ وَاَنَّ
الْمُسْرِفِيْنَ هُمْ اَصْحٰبُ النَّارِ ﴿٤٤﴾
فَسَتَذْكُرُوْنَ مَآ اَقُوْلُ لَكُمْ وَاُفَوِّضُ اَمْرِيْٓ اِلَى
اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بَصِيْرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٥﴾
فَوَقٰىهُ اللّٰهُ سَيِّاٰتِ مَا مَكَرُوْا وَحَاقَ بِاٰلِ فِرْعَوْنَ
سُوْٓءُ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾
اَلنَّارُ يُعْرَضُوْنَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَّعَشِيًّا وَيَوْمَ
تَقُوْمُ السَّاعَةُ اَدْخِلُوْٓا اٰلَ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ
الْعَذَابِ ﴿٤٧﴾
وَاِذْ يَتَحَآجُّوْنَ فِي النَّارِ فَيَقُوْلُ الضُّعَفٰٓؤُا لِلَّذِيْنَ
اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ
عَنَّا نَصِيْبًا مِّنَ النَّارِ ﴿٤٨﴾

49. Watasema waliojitukuza: Sisi sote tumo humu, hakika Mwenyezi Mungu Amekwisha hukumu baina yetu.

50. Na wale waliomo Motoni watawaambia walinzi wa Jahanamu: Mwombeni Mola wenu Atupunguzie siku moja ya adhabu.

51. Watasema: Je, hawakuwa wanawafikieni Mitume wenu kwa Ishara zilizo wazi? Watasema: Ndiyo! Watasema: Basi ombeni (wenyewe). Lakini maombi ya makafiri hayawi ila kupotea bure.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ
حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٩﴾
وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا
رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ ﴿٥٠﴾
قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا
بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ ﴿٥١﴾

FUNGU 6

52. Bila shaka Sisi Tunawanusuru Mitume Wetu na wale walioamini katika maisha ya dunia na siku watakaposimama mashahidi,

53. Siku ambayo hautawafaa wadhalimu udhuru wao na watapata laana na mahali pao patakuwa pabaya.

54. Na kwa hakika Tulimpa Musa mwongozo na Tukawarithisha wana wa Israeli Kitabu.

55. (Kilichokuwa) mwongozo na ukumbusho kwa wenye akili.

56. Basi subiri, bila shaka ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli, na uombe

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ﴿٥٢﴾
يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ
وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٥٣﴾
وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي
إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ ﴿٥٤﴾
هُدًى وَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٥٥﴾
فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَ

Aya 52. Hapa Mwenyezi Mungu ameweka ahadi ya nguvu kabisa kuwa Manabii na waaminio lazima awasaidie hapa duniani mpaka Akhera hata itakuwa lazima wao washinde na mambo yao yafanikiwe.

Aya 56. *Wasataghfir lidhanbika,* "Na uombe msamaha kwa dhambi zako." Neno la Kiarabu *dhanb* ni tofauti na neno *ithm* (dhambi). Neno *dhanb* linakusanya kila namna ya upungufu unaotokea katika kutoangalia, kutokuwa na uwezo na kughafilika. Neno *ghafr* maana yake ni kukifunika kitu kwa chombo kitakachokizuia kisipate uchafu. Hivyo kwa mujibu wa neno *dhanb* maana ya maneno hayo katika Aya itakuwa hivi, "Uombe kulindwa na kila namna ya upungufu." Sio mradi wa maneno haya, kama tulivyokwisha eleza mara nyingi, kuwa Mtume s.a.w (Mungu apishe mbali) alikuwa na dhambi, hasha. (Pia tazama sura 48:3).

سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٥٦﴾

msamaha kwa dhambi zako, na umtukuze Mola wako kwa kumsifu jioni na asubuhi.

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ ۙ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ ۚ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٥٧﴾

57. Kwa yakini wale wanaobishana katika Aya za Mwenyezi Mungu pasipo dalili yo yote iliyowafikia, hamna cho chote mioyoni mwao ila majivuno ya ukubwa tu ambao hawataupata. Basi ujikinge kwa Mwenyezi Mungu. Kwa hakika yeye ni Mwenye kusikia, Mwenye kuona.

لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٨﴾

58. Kwa yakini umbo la mbingu na ardhi ni kubwa kuliko umbo la wanadamu; lakini watu wengi hawajui.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ ۚ قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٩﴾

59. Na kipofu na mwenye macho hawawi sawa, na wale walioamini na kufanya wema hawawi sawa na afanyaye uovu; mnayoyakumbuka ni kidogo.

إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٠﴾

60. Kwa yakini saa ile itafika, nayo haina shaka, lakini watu wengi hawaamini.

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦١﴾ ع

61. Na Mola wenu Husema: Niombeni Nitawajibuni. Kwa hakika wale wajiivunao kufanya ibada Yangu, wao bila shaka karibuni wataingia Jahanamu wakifedheheka.

FUNGU 7

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٢﴾

62. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewafanyieni usiku ili mtulie humo, na mchana wenye nuru; hakika Mwenyezi Mungu ndiye Huwafadhili watu, lakini watu wengi hawashukuru.

Aya 61. *Niombeni Nitawajibuni*. Kumwomba Mwenyezi Mungu ndiyo njia mojawapo ya kumzidishia mtu yakini kuwa kweli Mwenyezi Mungu yupo. Mtu atakapoomba na Mungu atakapomjibu, bila shaka imani yake itazidi na mapenzi yake kwa Mwenyezi Mungu pia yatazidi. Neno *Ud-'uuni* (niombeni) pia maana yake ni *Niabuduni* (Baidhawi).

63. Mungu huyo ndiye Mola wenu, Mwumba wa kila kitu, hakuna aabudiwaye ila Yeye; basi mnageuzwa wapi?

ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ
فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٦٣﴾

64. Kadhalika ndivyo walivyogeuzwa wale waliokuwa wakizikataa Aya za Mwenyezi Mungu.

كَذَٰلِكَ يُؤْفَكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٦٤﴾

65. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewafanyieni ardhi mahali pa kustarehe, na mbingu kuwa dari, na Akazitengeneza sura zenu, na Akawaruzukuni katika vitu vizuri; Huyo ndiye Mola wenu; basi Mwenye baraka ni Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu wote.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُم
مِّنَ الطَّيِّبَاتِ ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ فَتَبَارَكَ اللَّهُ
رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

66. Yeye ndiye Hai, hakuna aabudiwaye ila Yeye, kwa hiyo Mwombeni mkimhalisishia utii; sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, Mola wa viumbe vyote.

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ
الدِّينَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾

67. Sema: Hakika nimekatazwa kuwaabudu wale mnaowaita (kuwa miungu) badala ya Mwenyezi Mungu ziliponifikia Ishara zilizo bayana kutoka kwa Mola wangu; na nimeamrishwa nijitupe kwa Mola wa walimwengu.

قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن
دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرْتُ
أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

68. Yeye ndiye Aliyewaumbeni kwa udongo, kisha kwa manii, kisha kwa pande la damu, halafu Akawatoeni katika hali ya mtoto mchanga, kisha (Akawaacheni) ili mpate nguvu zenu kamili, kisha muwe wazee; na wengine wenu hufishwa kabla (ya uzee), na ili mfikie muda uliowekwa, na ili mpate kufahamu.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ
ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا
أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا ۚ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ
مِن قَبْلُ ۖ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

69. Yeye ndiye Anayehuisha na kufisha, na anapokidhia jambo lo lote, basi Hulisemea: Kuwa, nalo huwa.

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا
يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٦٩﴾

FUNGU 8

70. Je, huwaoni wale wanaobishana katika Aya za Mwenyezi Mungu: wanageuziwa wapi?

71. Ambao wamekadhibisha Kitabu na yale Tuliyowatuma nayo Mitume Wetu; lakini karibuni watajua,

72. Zitakapokuwa pingu mashingoni mwao na minyororo; watabururwa.

73. Katika maji ya moto, kisha watatupwa Motoni.

74. Tena wataambiwa: Wako wapi mliokuwa mkiwashirikisha,

75. Badala ya Mwenyezi Mungu? Watasema: Wametupotea, bali toka zamani hatukuwa tunaabudu cho chote. Hivyo ndivyo Mwenyezi Mungu Huwapoteza makafiri.

76. Hayo ni kwa sababu mlikuwa mkifurahi katika ardhi pasipo haki, na kwa sababu mlikuwa mkijivuna.

77. Ingieni milangoni mwa Jahanamu mkakae humo; basi ni baya lilioje kao la wanaotakabari!

78. Basi subiri, hakika ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli; na kama Tukikuonyesha baadhi ya yale Tuliyowaahidi au Tukikufisha, basi watarudishwa Kwetu.

79. Na kwa yakini Tuliwatuma Mitume kabla yako, wengine wao Tumekusimulia na wengine wao Hatukukusimulia; na haikuwa kwa Mtume ye yote kuleta Ishara ila kwa idhini ya Mwenyezi Mungu. Na itakapofika hukumu ya Mwenyezi Mungu itahukumiwa kwa haki, na washikao batili hapo watapata hasara.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّىٰ
يُصْرَفُونَ ﴿٧٠﴾
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا ۖ
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾
إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧٢﴾
فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٣﴾
ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٧٤﴾
مِن دُونِ اللَّهِ ۖ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَل لَّمْ نَكُن
نَّدْعُو مِن قَبْلُ شَيْئًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ
الْكَافِرِينَ ﴿٧٥﴾
ذَٰلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٦﴾
ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ
مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٧﴾
فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۚ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ
الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٨﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا
عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ ۗ وَمَا كَانَ
لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ فَإِذَا جَاءَ
أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٩﴾ ع

Aya 79. *Na wengine Hatukukusimulia.* Kwa hakika Qur'an si Kitabu cha tarehe au historia

FUNGU 9

80. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewafanyieni wanyama ili mwapande baadhi yao na wengine wao mpate kuwala.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٨٠﴾

81. Na katika hao mnayo manufaa; na mkapate kwao haja iliyomo vifuani mwenu, na mnachukuliwa juu yao na juu ya merikebu.

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨١﴾

82. Naye Huwaonyesheni Ishara Zake: basi mtakataa ipi katika Ishara za Mwenyezi Mungu?

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨٢﴾

83. Je, hawajasafiri katika ardhi wakaona umekuwaje mwisho wa wale waliokuwa kabla yao? Wao walikuwa wengi kuliko hao na zaidi katika nguvu na katika majengo ardhini; lakini hayakuwafaa yale waliyoyachuma.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٣﴾

84. Basi walipowafikia Mitume wao kwa dalili zilizo wazi wakafurahia elimu waliyokuwa nayo, na yakawazunguka waliyoyafanyia mzaha.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨٤﴾

85. Lakini walipoiona adhabu Yetu wakasema: Tunamwamini Mwenyezi Mungu pekee na tunawakataa (miungu) tuliokuwa tukiwashirikisha naye.

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٨٥﴾

86. Lakini imani yao haikuwa yenye kuwafaa walipoiona adhabu Yetu; hii ni kawaida ya Mwenyezi Mungu iliyopita katika watu Wake, na hapo waliokufuru wakapata hasara.

فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا ۖ سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ ۖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٦﴾

---

ya kuwa kilazimike kutaja habari za Manabii wote waliopita duniani. Kimechagua baadhi ya Manabii wasiopungua ishirini na tano kwa ajili ya kueleza mifano na kutoa mafundisho mbalimbali. Manabii waliofika duniani ka wajuavyo Waislamu ni zaidi kuliko laki moja.

Aya 83. Mara nyingi Mwenyezi Mungu anawahimiza watu waende wakaitazame dunia na wasafiri kila upande, na ya kwamba huko safarini watakutana na habari za watu wadhalimu waliowakanusha Manabii na kuwafanyia uadui kuwa wao waliangamizwa, na watu wema wakafanikiwa.

سُوْرَةُ حٰمٓ السَّجْدَةِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسٌ وَّخَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّسِتَّةُ رُكُوْعَاتٍ

41. SURA HAA MIIM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 6 na Aya 55 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Asifiwaye, Atukuzwaye.

حٰمٓ ﴿٢﴾

3. Uteremsho utokao kwa Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

تَنْزِيْلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿٣﴾

4. Ni Kitabu ambacho aya zake zimeelezwa kinaganaga - chenye kusomwa mara kwa mara kilichobainishwa waziwazi - kwa ajili ya watu wanaojua.

كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ﴿٤﴾

5. Kitoacho habari njema na kionyacho, lakini wengi wao wamekengeuka, kwa hiyo hawasikii.

بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا
يَسْمَعُوْنَ ﴿٥﴾

6. Na wakasema: Mioyo yetu i katika vifuniko kwa yale unayotuitia, na katika masikio yetu mna uzito, na baina yetu sisi na wewe pana pazia; basi endelea na kazi yako, nasi pia tunafanya kazi.

وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا فِيْٓ اَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُوْنَآ اِلَيْهِ
وَفِيْٓ اٰذَانِنَا وَقْرٌ وَّمِنْۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ
فَاعْمَلْ اِنَّنَا عٰمِلُوْنَ ﴿٦﴾

7. Sema: Bila shaka mimi ni mtu kama ninyi inafunuliwa kwangu ya kwamba Mungu wenu ni Mungu Mmoja tu, basi nyookeni kwa ajili Yake na mkamtake samahani, na ole kwa washirikina.

قُلْ اِنَّمَآ اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوْحٰٓى اِلَيَّ اَنَّمَآ اِلٰهُكُمْ
اِلٰهٌ وَّاحِدٌ فَاسْتَقِيْمُوْٓا اِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوْهُ ۗ وَوَيْلٌ
لِّلْمُشْرِكِيْنَ ﴿٧﴾

8. Ambao hawatoi Zaka nao ndio huikataa Akhera.

الَّذِيْنَ لَا يُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كٰفِرُوْنَ ﴿٨﴾

Sura hii inaitwa *Haa Miim* au *Haa Miim Fussilat* au *Fussilat* tu. Ilishuka Makka.

Aya 2. *Haa Miim,* "Asifiwaye, Atukuzwaye." Hizi ni herufi za mkato kwa ajili ya sifa za Mwenyezi Mungu. Haa ni *Hafiidh* au *Hamiid* (Mhifadhi au Msifiwa) na *Miim* ni *Majiid* (Atukuzwaye).

Aya 7-8. Wasiotoa Zaka hapa wameitwa ni washirikina wamshirikishao Mwenyezi Mungu, na ya kuwa hawaamini Akhera nao wanaonywa kuwa wataadhibiwa.

9. Kwa yakini wale wanaoamini na kutenda mema utakuwa kwao ujira usiokoma.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ
مَمْنُونٍ ﴿٩﴾ ع ١٥

FUNGU 2

10. Sema: Je, kwa yakini mnamkataa Aliyeumba ardhi katika nyakati mbili, na mnampa washirika? Huyo ndiye Mola wa walimwengu.

قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي
يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ۚ ذَٰلِكَ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

11. Akaweka humo milima madhubuti ichomozayo juu ya uso wake, na Akaweka humo baraka, na Akaziwekea mizania ya hali ya juu njia za upatikanaji wa chakula katika nyakati nne - bila tofauti kwa watafutaji wote.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا
وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً
لِلسَّائِلِينَ ﴿١١﴾

12. Kisha akaielekea mbingu na hali i moshi, basi Akaiambia (mbingu) na ardhi: Njooni mkipenda au msipende; vyote viwili vikasema: Tunakuja kwa kupenda.

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا
وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا
طَائِعِينَ ﴿١٢﴾

13. Basi Akazitengeneza mbingu saba katika nyakati mbili, na kila mbingu Akaifunulia kazi yake: na Tumeipamba mbingu ya karibu kwa mataa na kuilinda; hiki ndicho kipimo cha Mwenye nguvu, Mwenye kujua.

فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ
فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا ۚ وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا
بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ ﴿١٣﴾

14. Basi kama wakigeuka useme: Nawahadharisheni na adhabu mfano wa adhabu ya Waadi na Wathamudi.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ
صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٤﴾

15. Walipowafikia Mitume mbele yao na nyuma yao, (wakawaambia): Msiabudu ila Mwenyezi Mungu. Wakasema Angalitaka Mola wetu bila shaka Angeteremsha Malaika, na hakika sisi tunayakataa mliyotumwa nayo.

إِذْ جَاءَتْهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۖ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا
لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٥﴾

Zaka ni sehemu ndogo ya mali anayotakiwa kutoa mtu kila mwaka toka katika mali yake inapokuwa imefikia kiwango maalum kilichopitiwa na mwaka mmoja.

16. Na ama Waadi walitakabari katika ardhi bila haki na wakasema: Ni nani aliye na nguvu zaidi kuliko sisi? Je, hawakuona ya kwamba Mwenyezi Mungu Aliyewaumba ni Mwenye nguvu zaidi kuliko wao? Nao walikuwa wakizikataa Ishara Zetu.

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَ
قَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ
الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا
بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٦﴾

17. Basi Tuliwatumia kimbunga katika siku ya mkosi ili Tuwaonjeshe adhabu ya fedheha katika maisha ya dunia; na bila shaka adhabu ya Akhera yafedhehesha zaidi, nao hawatanusuriwa.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحِسَاتٍ
لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ
وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٧﴾

18. Na ama Wathamudi Tuliwaongoza lakini walipenda upotofu kuliko kuongoka, basi mngurumo wa adhabu ifedheheshayo ukawashika kwa sababu ya yale waliyokuwa wakiyachuma.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى
الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٨﴾

19. Na Tukawaokoa wale walioamini na waliokuwa wakijilinda.

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٩﴾ ع

FUNGU 3

20. Na siku ambapo maadui wa Mwenyezi Mungu watakusanywa pamoja na kuswagwa kwenye moto, watapigishwa kwata kwa utaratibu maalum.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ
يُوزَعُونَ ﴿٢٠﴾

21. Hata watakapoufikia, ndipo masikio yao, na macho yao, na ngozi zao vitatoa ushahidi juu yao kwa yale waliyokuwa wakiyatenda.

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَ
أَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾

22. Nao wataziambia ngozi zao: Mbona mnatushuhudia? Zitasema: Mwenyezi Mungu Aliyekitamkisha kila kitu ndiye Ametutamkisha, naye Aliwaumbeni mara ya kwanza na Kwake mtarudishwa.

وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوا
أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ
أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na hamkuwa wenye kujificha ili masikio yenu na macho yenu na ngozi zenu visitoe ushahidi juu yenu; bali mlidhani ya kwamba Mwenyezi Mungu Hayajui mengi katika (hayo) mnayoyafanya.

24. Na hii dhana yenu mliyomdhania Mola wenu imewaangamizeni; na mmekuwa miongoni mwa wenye hasara.

25. Sasa hata kama watavumilia, bado Moto ndio utakaokuwa kao lao tu; na kama watatafuta kusikilizwa hawatakuwa miongoni mwa wenye kusikilizwa.

26. Na Tukawawekea marafiki waliowapambia yale yaliyopita kabla yao na yale yajayo; na hukumu ikatolewa dhidi yao kama ilivyotolewa dhidi ya watu wa kabla yao wa tabaka ya majini - watu wakubwa au watu wa kawaida; hakika wao walikuwa wapatao hasara.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُوْنَ اَنْ يَّشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ
وَلَآ اَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُوْدُكُمْ وَلٰكِنْ ظَنَنْتُمْ اَنَّ
اللّٰهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيْرًا مِّمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿٢٣﴾
وَذٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِيْ ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ اَرْدٰىكُمْ
فَاَصْبَحْتُمْ مِّنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿٢٤﴾
فَاِنْ يَّصْبِرُوْا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ وَاِنْ يَّسْتَعْتِبُوْا
فَمَا هُمْ مِّنَ الْمُعْتَبِيْنَ ﴿٢٥﴾
وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَآءَ فَزَيَّنُوْا لَهُمْ مَّا بَيْنَ
اَيْدِيْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ
فِيْٓ اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ
اِنَّهُمْ كَانُوْا خٰسِرِيْنَ ﴿٢٦﴾ ع

FUNGU 4

27. Na walisema waliokufuru: Msisikilize Qur'an hii na ipigieni makelele (isomwapo) huenda mtashinda.

28. Basi waliokufuru kwa hakika Tutawaonjesha adhabu kali na kwa yakini Tutawalipa malipo mabaya ya yale waliyokuwa wakiyafanya.

29. Hayo ndiyo malipo ya maadui wa Mwenyezi Mungu - Moto; humo watakuwa na nyumba ya kukaa; ndiyo malipo kwa sababu walikuwa wakizikataa Aya Zetu.

وَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَا تَسْمَعُوْا لِهٰذَا الْقُرْاٰنِ
وَالْغَوْا فِيْهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُوْنَ ﴿٢٧﴾
فَلَنُذِيْقَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا عَذَابًا شَدِيْدًا وَّ
لَنَجْزِيَنَّهُمْ اَسْوَاَ الَّذِيْ كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٢٨﴾
ذٰلِكَ جَزَآءُ اَعْدَآءِ اللّٰهِ النَّارُ لَهُمْ فِيْهَا دَارُ
الْخُلْدِ جَزَآءً بِمَا كَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يَجْحَدُوْنَ ﴿٢٩﴾

Aya 27. Makafiri wa Makka walikuwa wakipiga kelele iliposomwa Qur'an. Hii ndiyo hila nyingine ya makafiri ya kwamba wasisikilize maneno ya ubashiri wanayoambiwa au kusomewa, na kuvuruga mazungumzo kwa kupiga kelele ili watu wasiisikilize haki ikawavuta; wanafikiri wakifanya hivi wakweli watachoka kueleza haki nao watashinda.

30. Na wale waliokufuru watasema: Mola wetu, Utuonyeshe (makundi) mawili yaliyotupoteza miongoni mwa majinni na watu ili tuwaweke chini ya miguu yetu, wapate kuwa miongoni mwa walio chini kabisa.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا
مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا
لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾

31. Hakika wale wanaosema, Mola wetu ni Mwenyezi Mungu, kisha wakaendelea kwa kudumu, huwateremkia Malaika (wakiwaambia): Msiogope wala msihuzunike, na furahieni Pepo mliyokuwa mkiahidiwa.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ
عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا
بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾

32. Sisi ni Walinzi wenu katika maisha ya dunia na katika Akhera, na humo mtapata vitu zinavyovipenda nafsi zenu na humo mtapata mtakavyoviomba.

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۖ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا
تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾

33. Ni karibisho litokalo kwa Msamehevu, Mwenye rehema.

نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾

FUNGU 5

34. Na ni nani atoaye kauli bora zaidi kuliko aitaye kwa Mwenyezi Mungu na kufanya vitendo vizuri na husema: Hakika mimi ni miongoni mwa watii.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ
صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

35. Mambo mazuri na mabaya hayawi sawa. Zuia ubaya kwa yaliyo mema zaidi, na mara yule ambaye baina yako na yeye pana uadui atakuwa kama ni rafiki sana.

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ
كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

Aya 31. Aya hii inaonyesha ya kuwa waliomwamini Mwenyezi Mungu na wakashikilia imani yao imara, katika taabu na dhiki, wao hushukiwa na Malaika hapa hapa duniani ambao wanawaambia maneno ya kuwafariji. Aya 32 inahakikisha jambo hili.

Aya 34. Watu wanaofanya kazi ya kuwaita watu kwenye dini ya Mwenyezi Mungu na kwenye ibada na kazi Yake, wanasemwa wao ndio wenye kauli bora. Laiti Waislamu wangeshika kazi hii ya kuwaita watu kwenye haki na kusimamisha vitendo vizuri.

وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٦﴾

36. Lakini hakuna apewaye hilo isipokuwa wale wenye kusimama imara, na hakuna apewaye hilo ila yule mwenye hisa kubwa katika mambo mazuri.

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٧﴾

37. Na kama shetani akikushawishi kwa tashwishi, basi jikinge kwa Mwenyezi Mungu; bila shaka Yeye ni Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٨﴾

38. Na katika Ishara Zake ni usiku na mchana na jua na mwezi; msilisujudie jua wala mwezi; bali msujudieni Mwenyezi Mungu Aliyeviumba; ikiwa ninyi mnamwabudu Yeye tu.

فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٩﴾ السجدة

39. Na kama mkitakabari, basi walioko kwa Mola wako wanamsabihi usiku na mchana, nao hawachoki.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

40. Na katika ishara Zake ni kwamba unaiona ardhi imekauka, lakini Tunapoiteremshia maji inatutumka na kuumuka kwa majani mabichi. Bila shaka Yule Aliyeihuisha Anaweza kuhuisha wafu. Hakika Yeye Ndiye Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١﴾

41. Kwa yakini wale wanaogombana kuhusu Ishara Zetu hawafichiki machoni Petu. Je, atakayetupwa Motoni ni bora au atakayekuja kwa amani siku ya Kiyama? Fanyeni mnavyopenda, kwa yakini Yeye Anayaona mnayoyafanya.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ﴿٤٢﴾

42. Kwa hakika wale wanaolikataa agizo liwafikiapo, na bila shaka hilo ni Kitabu kiheshimiwacho.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٣﴾

43. Haitakifikia batili mbele yake wala nyuma yake; kimeteremshwa na Mwenye hekima, Ahimidiwaye.

Aya 43. Dunia na iendelee namna gani katika sayansi na maarifa haitaweza kubatilisha fundisho lo lote la Qur'an kuwa si sahihi. Na majira yapinduke na yageuke namna gani

44. Hukuambiwa maneno ila ni yale yale yaliyoambiwa Mitume wa kabla yako; kwa yakini Mola wako ni Mwenye kusamehe na Mwenye adhabu iumizayo.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ ۚ
إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

45. Na lau kama Tungaliifanya Qur'an kwa lugha ya kigeni bila shaka wangalisema: Kwa nini Aya zake hazikupambanuliwa? Lo! lugha ya kigeni na Mwarabu! Sema: Hiyo ni mwongo na ponyo kwa wale walioami-ni; na wale wasioamini umo uzito katika masikio yao, na huo ni giza kwao; hao ndio watakaoitwa kutoka mahali pa mbali.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ
أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ ۗ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى
وَشِفَاءٌ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ
وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۚ أُولَٰئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ
بَعِيدٍ ﴿٤٤﴾

FUNGU 6

46. Na hakika Tulimpa Musa Kitabu, lakini ikahitilafiwa kwacho; na lau isingekuwa kauli iliyotangulia kutoka kwa Mola wako, hukumu ingalikatwa baina yao; na kwa yakini wao wamo katika shaka nacho ihangaishayo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ ۗ وَلَوْلَا
كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ
لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

47. Mwenye kutenda mema ni kwa nafsi yake, na mwenye kutenda ubaya ni juu ya nafsi yake; na Mola wako si mdhalimu hata kidogo kwa watumishi.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۗ
وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

---

haitawezekana kubadilisha maneno ya Qur'an kwa maneno yo yote mengineyo. Sura hii imeanza na sifa ya Mwenyezi Mungu *Hafiidh* (Mhifadhi) na hapa imeonyeshwa ya kuwa Qur'an imehifadhiwa katika kila hali.

Aya 45. *Ponyo.* Kwa hakika Qur'an imejihakikisha kuwa ponyo la magonjwa ya kiroho. Imewafanya watu waliokuwa katika hali ya chini kabisa ya kibinadamu waeneze ustaarabu wa dini na wa kidunia katika muda mdogo wa miaka 25.

Aya 46. *Hukumu ingalikatwa baina yao,* yaani wangeadhibiwa. *Kauli iliyotangulia* ni ya kwamba Mwenyezi Mungu hawaadhibu watu na hali Nabii yumo miongoni mwao (sura 8:34).

Aya 47. Aya hii inaonyesha ya kwamba kama mtu anafanya wema, basi wema huo utamfaa yeye mwenyewe, si kama wema wake utamfaa Mwenyezi Mungu, hasha. Na kama akitenda ubaya basi ni mwenyewe anaidhuru nafsi yake.

JUZU 25

48. Elimu ya saa ile inarudishwa Kwake. Na matunda hayatoki katika vifuniko vyao wala mwanamke hachukui mimba wala hazai ila kwa elimu Yake; na fikiria juu ya siku ambapo Atawaita, Akisema: Wako wapi washirika walionasibishwa Kwangu? Watasema: Tunakutangazia kwamba hakuna miongoni mwetu aliye shahidi wa madai hayo.

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَاتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ ﴿٤٨﴾

49. Na vyote vile walivyokuwa wakiviomba hapo kabla vitawapotea, kisha ndipo watakumbuka kwamba hawana pa kukimbilia.

وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ ۖ وَظَنُّوا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٩﴾

50. Mwanadamu hachoki kuomba dua ya heri, na inapompata shari, basi hukata tamaa na kuwa bila matumaini.

لَّا يَسْأَمُ الْإِنسَانُ مِن دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ ﴿٥٠﴾

51. Na kama Tukimwonjesha rehema Yetu baada ya dhara iliyomgusa bila shaka atasema: Hii ndiyo yangu, wala sidhani ya kwamba saa ile itatokea, na kama nikirudishwa kwa Mola wangu (haidhuru) bila shaka yako mema Kwake yaliyowekwa kwa ajili yangu. Basi Tutawajulisha wale waliokufuru hayo waliyoyatenda na kwa kweli Tutawaonjesha adhabu ngumu.

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَىٰ ۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥١﴾

52. Na Tunapomneemesha mwanadamu huipuuza neema hiyo na kujitenga kando, lakini shari inapomgusa, mara anakuwa msaliji wa sala ndefu-ndefu.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ﴿٥٢﴾

Aya 48. *Saa ile*. Karibu wafasiri wote wanakubaliana ya kuwa saa inayosemwa hapa ni saa ya Kiyama. Lakini katika Qur'an, *saa ile*, pia mara nyingi imesemwa kwa maana ya saa ya maangamizo ya maadui wa Mtume *s.a.w.* Basi iwe saa ya Kiyama au saa ya maangamizo ya makafiri elimu yake haijulikani na ye yote isipokuwa Mwenyezi Mungu.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ
بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾

53. Sema: Mwaonaje, ikiwa kama (maneno) haya yametoka kwa Mwenyezi Mungu kisha mkayakataa, ni nani aliyepotea zaidi kuliko yule aliye katika upinzani wa mbali?

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ
يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٤﴾

54. Hivi punde Tutawaonyesha Ishara Zetu, zikitokea kwenye upeo wa macho na ndani ya nafsi zao mpaka iwabainikie kwamba hiyo ndiyo kweli. Je, haikutoshi ya kuwa Mola wako ni Shahidi wa kila kitu?

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ ۗ أَلَا إِنَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ ﴿٥٥﴾

55. Jihadharini! bila shaka watu hawa wanafanya shaka katika kukutana na Mola wao. Angalieni! hakika Yeye Amekizunguka kila kitu.

Aya 54. *Aafaaqi.* Neno hili maana yake ni mipaka ya ardhi na sehemu zake za mbali.

Aya hii inaashiria ya kwamba Uislamu karibuni utaenea katika nchi za mbali na katika nchi za Waarabu wenyewe.

سُوْرَةُ الشُّوْرٰى مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعٌ وَّ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ خَمْسَةُ رُكُوْعَاتٍ

42. SURA ASH-SHUURAA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 5 na Aya 54 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Ahimidiwaye, Atukuzwaye,

حٰمٓ ﴿٢﴾

3. Ajuaye, Asikiaye, Awezaye.

عٓسٓقٓ ﴿٣﴾

4. Hivi ndivyo Mungu Mwenye nguvu na hekima Anavyokufunulia na (Alivyowafunulia) wale waliokutangulia.

كَذٰلِكَ يُوْحِيْٓ اِلَيْكَ وَاِلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكَ ۙ اللّٰهُ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿٤﴾

5. Ni Vyake vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini, na Yeye ndiye Aliye juu, Mkuu.

لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۭ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيْمُ ﴿٥﴾

6. Ni karibu mbingu zipasuke toka juu yao, na Malaika hutukuza kwa kumsifu Mola wao na huwaombea msamaha waliomo ardhini. Angalieni! hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye huruma.

تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلٰۗىِٕكَةُ يُسَبِّحُوْنَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِمَنْ فِي الْاَرْضِ ۭ اَلَآ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿٦﴾

Sura hii ilishuka Makka. Jina lake linatoka katika Aya 39 inayowaagiza Waislamu kufanya desturi ya kushauriana katika mambo yanye maana.

Aya 2-3. *Haa Miim 'Ain Siin Qaaf* (Ahimidiwaye, Atukuzwaye, Ajuaye, Asikiaye, Awezaye). Herufi hizi pia zinaweza kuwa na maana hizi: *Haa* ni *Haafidhul-Kitaab* (Mhifadhi wa Kitabu), *Miim* ni *Munazzilul-Kitaab* (Mteremshaji wa Kitabu); kama ambavyo katika sura hii mnaelezwa habari za kuteremshwa Kitabu cha Qur'an na kukihifadhi. *'Ain* ni *'Aliyyun, 'Aliimun, 'Aziizun* (Aliye Juu, Ajuaye, Mwenye nguvu). *Siin* ni *Samii'un* (Asikiaye) na *Qaaf* ni *Qaadirun, Qahhaarun* (Mwenye kudra, Mwenye kushinda).

Aya 6. *Ni karibu mbingu zipasuke*, yaani karibu adhabu ishuke na maangamizo yatokee kwa sababu ya vitendo viovu vya wanadamu, lakini kwa sababu tatu jambo hili linacheleweshwa: (1) *Malaika hutukuza kwa kumsifu Mwenyezi Mungu;* (2) *huwaombea msamaha waliomo ardhini;* (3) *Mungu ni Msamehevu, Mwenye huruma.*

7. Na wale walioshika walinzi wengine badala Yake, Mwenyezi Mungu ndiye Mhifadhi wao, nawe si mlinzi juu yao.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيظٌ
عَلَيْهِمْ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٧﴾

8. Na kadhalika Tumekufunulia Qur'an kwa Kiarabu ili uonye mji ulio Mama wa miji na yote iliyoko pembezoni mwake na ili uwaonye kuhusu siku ya Mkutano isiyo na shaka. Kundi moja litakuwa Peponi na kundi lingine litakuwa Motoni.

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ
الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ
فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٨﴾

9. Na Mwenyezi Mungu Angalipenda Angewafanya wote kundi moja, lakini Humwingiza katika rehema Yake Amtakaye, na wadhalimu hawana mlinzi wala msaidizi.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن
يُدْخِلُ مَن يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُم
مِّن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٩﴾

10. Je, wao wameshika walinzi wengine badala Yake lakini Mlinzi hasa ni Mwenyezi Mungu, na Yeye ndiye Huwahuisha waliokufa; naye ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ
وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠﴾

FUNGU 2

11. Na mkihitilafiana katika jambo lo lote, basi hukumu yake ni kwa Mwenyezi Mungu. Huyu ni Mwenyezi Mungu, Mola wangu nimtegemeaye, na Kwake naelekea.

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ
ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١١﴾

Aya 8. Nyumba ya kwanza kabisa kuwahi kujengwa kwa shabaha ya kumwabudu Mwenyezi Mungu ni Al-kaaba iliyoko katika mji uitwao Makka. Ni mji huu unaorejewa kuwa ni *ummul-Quraa* (mama wa miji yote). Maneno haya yaweza kuashiria umuhimu wake kwa kulinganishwa na miji mingine yote au kwa tafsiri ya neno ya neno yaweza pia kuwa na maana ya mji wa kwanza kabisa kupata kujengwa. Kama ichukuliwe nadharia hiyo ya pili, itakuwa imedokezwa kwamba katika zama za kale, mahali pale pale ulipo mji wa Makka, mji ulikua pole pole pembezoni mwa nyumba ya Mungu ilipokuwa imejengwa kwa mara ya kwanza na watu wasiojulikana. Wanadamu walijifunza kujenga miji kwa kuuigiza mji huu. Hivyo basi waweza kurejewa kuwa ndio mama wa miji yote.

12. Yeye ndiye Mwumbaji Mkuu wa mbingu na ardhi. Ametengeneza jozi mbalimbali toka miongoni mwenu na Ametengeneza jozi mbalimbali toka miongoni mwa wanyama kwa faida yenu. Huwazidisheni katika idadi kwa njia hii; hakuna cho chote mfano Wake; naye ni Mwenye kusikia, Mwenye kuona.

فَاطِرُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا وَّمِنَ الْاَنْعَامِ اَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيْهِ لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ ﴿١٢﴾

13. Funguo za mbingu na ardhi zi Kwake, Humfungulia riziki Amtakaye na Humdhikisha; bila shaka Yeye ndiye Ajuaye kila kitu.

لَهٗ مَقَالِيْدُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَاۤءُ وَيَقْدِرُ اِنَّهٗ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿١٣﴾

14. Amewapeni sheria ya dini Aliyomwusia Nuhu na Tuliyokufunulia wewe na Tuliyowausia Ibrahimu na Musa na Isa kwamba simamisheni dini wala msifarikiane kwayo; ni ngumu kwa washirikina (dini ile) unayowaitia; Mwenyezi Mungu Humchagua Kwake Amtakaye na Humwongoza Kwake aelekeaye.

شَرَعَ لَكُمْ مِّنَ الدِّيْنِ مَا وَصّٰى بِهٖ نُوْحًا وَّالَّذِيْۤ اَوْحَيْنَاۤ اِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهٖۤ اِبْرٰهِيْمَ وَمُوْسٰى وَعِيْسٰۤى اَنْ اَقِيْمُوا الدِّيْنَ وَلَا تَتَفَرَّقُوْا فِيْهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِيْنَ مَا تَدْعُوْهُمْ اِلَيْهِ اَللّٰهُ يَجْتَبِيْۤ اِلَيْهِ مَنْ يَّشَاۤءُ وَيَهْدِيْۤ اِلَيْهِ مَنْ يُّنِيْبُ ﴿١٤﴾

15. Hawakuhitilafiana na kutengana ila baada ya kuwafikia elimu; walifanya hivyo kwa kuoneana kijicho; na kama isingalikuwa kauli iliyotangulia kutoka kwa Mola wako, juu ya muda uliowekwa, hukumu ingalitolewa baina yao. Na kwa yakini wale waliorithishwa Kitabu baada yao wanakionea shaka ihangaishayo.

وَمَا تَفَرَّقُوْۤا اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاۤءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَّبِّكَ اِلٰۤى اَجَلٍ مُّسَمًّى لَّقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَاِنَّ الَّذِيْنَ اُوْرِثُوا الْكِتٰبَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِيْ شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيْبٍ ﴿١٥﴾

16. Kwa ajili ya hayo waite, na ukaendelee kwa kudumu kama unavyoamriwa, wala usifuate matamanio yao; na useme: Naamini Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu Kitabuni, na nimeamrishwa nifanye adili baina yenu, Mwenyezi Mungu ndiye Mola wangu na

فَلِذٰلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَاۤ اُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَاۤءَهُمْ وَقُلْ اٰمَنْتُ بِمَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنْ كِتٰبٍ وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اَللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ

pia ni Mola wenu, vitendo vyetu ni kwa ajili yetu, na vitendo vyenu kwa ajili yenu: hakuna ugomvi baina yetu na yenu, Mwenyezi Mungu Atatukusanya pamoja, na marejeo ni Kwake.

لَنَآ أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَ
بَيْنَكُمُ اللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

17. Na wale wanaohojiana juu ya Mwenyezi Mungu baada ya kumkubali, hoja yao imebatilika mbele ya Mola wao, na juu yao iko ghadhabu na itakuwa kwao adhabu kali.

وَالَّذِينَ يُحَآجُّونَ فِي اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ
لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ
غَضَبٌ وَّلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٧﴾

18. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyeteremsha Kitabu kwa haki na mizani. Na ni nini kitakujulisha ya kwamba labda saa ile imekaribia.

اَللّٰهُ الَّذِيٓ أَنْزَلَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا
يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٨﴾

19. Wasioamini (saa ile) huiomba ifike upesi, lakini wanaoiamini wanaiogopa na wanatambua kwamba matokeo yake ni haki. Jihadharini! Kwa hakika hao wanaobishana katika habari ya saa hiyo wamo katika upotevu wa mbali.

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ
اٰمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ
أَلَآ إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلٰلٍ
بَعِيدٍ ﴿١٩﴾

20. Mwenyezi Mungu ni Mpole kwa watumishi Wake. Humpa riziki Amtakaye, naye ni Mwenye nguvu, Aheshimiwaye.

اَللّٰهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ وَهُوَ
الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٢٠﴾

FUNGU 3

21. Mwenye kutaka mapato ya Akhera Tutamzidishia katika mapato yake; na anayetaka mapato ya dunia Tutampayo, lakini Akhera hana sehemu yo yote.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْاٰخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ
وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَ
مَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ نَّصِيبٍ ﴿٢١﴾

22. Je, wana washirika waliowawekea dini Asiyoitolea Mwenyezi Mungu idhini Yake? Na kama lisingalikuwako neno la kupambanua, hukumu ingalikatwa baina yao; na kwa yakini itakuwa kwa wadhalimu adhabu iumizayo.

أَمْ لَهُمْ شُرَكٰٓؤُا شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ
بِهِ اللّٰهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَ
إِنَّ الظّٰلِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

23. Utawaona wadhalimu wakiogopa kwa sababu ya yale waliyoyachuma, nayo yatawatokea; na wale walioamini na kutenda wema watakuwamo katika mabustani ya Peponi; watapata watakayoyataka kwa Mola wao. Hiyo ndiyo fadhili kubwa.

تَرَى الظّٰلِمِيْنَ مُشْفِقِيْنَ مِمَّا كَسَبُوْا وَهُوَ وَاقِعٌۢ
بِهِمْ ؕ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فِيْ رَوْضٰتِ
الْجَنّٰتِ ۚ لَهُمْ مَّا يَشَآءُوْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ؕ ذٰلِكَ هُوَ
الْفَضْلُ الْكَبِيْرُ ﴿٢٢﴾

24. Hii ndiyo habari nzuri ambayo Mwenyezi Mungu Huwaambia watumishi Wake walioamini na kufanya vitendo vizuri. Sema: Kwa hilo siombi ujira wo wote kutoka kwenu isipokuwa mapenzi kama yaonyeshwavyo kati ya ndugu na ndugu. Na ye yote afanyaye kitendo cha wema tunamuongezea zaidi uzuri wa wema wake, kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye shukurani.

ذٰلِكَ الَّذِيْ يُبَشِّرُ اللّٰهُ عِبَادَهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا
الصّٰلِحٰتِ ؕ قُلْ لَّاۤ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ
فِي الْقُرْبٰى ؕ وَمَنْ يَّقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهٗ فِيْهَا
حُسْنًا ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ شَكُوْرٌ ﴿٢٣﴾

25. Au wanasema: Amemzulia Mwenyezi Mungu uwongo? Kama Mwenyezi Mungu Angalipenda Angalipiga muhuri moyoni mwako. Lakini Mwenyezi Mungu Hufuta uwongo na kustawisha ukweli kwa Amri Yake. Bila shaka Yeye Anayajua vizuri sana yaliyomo vifuani.

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ۚ فَاِنْ يَّشَاِ اللّٰهُ
يَخْتِمْ عَلٰى قَلْبِكَ ؕ وَيَمْحُ اللّٰهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ
بِكَلِمٰتِهٖ ؕ اِنَّهٗ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿٢٤﴾

26. Naye ndiye Anayepokea toba za watu Wake, na Husamehe makosa, na Huyajua mnayoyatenda.

وَهُوَ الَّذِيْ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَيَعْفُوْا
عَنِ السَّيِّاٰتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُوْنَ ﴿٢٥﴾

Aya 24. *Ila mapenzi katika ndugu.* Baadhi ya mufasirina wametafsiri maneno haya hivi: Siombi malipo yo yote kwenu ila *wapendwe karibu zangu.*" Tafsiri hii si nzuri na imekataliwa na Ibni Abbas (Bukhari). Maana zake zinaweza kuwa hizi: (1) siombi malipo kwenu ila mnipende kwa vile mimi ni ndugu yenu; (2) siombi malipo kwenu ila muwe na mapenzi kwa ndugu zenu; (3) siombi malipo kwenu ila muwe na mapenzi ya vitendo vinavyokaribishwa kwa Mwenyezi Mungu. Hii ya tatu ndiyo maana iliyo nzuri zaidi na inapatana na maneno ya Aya za mbele na nyuma. (4) Pia maana yake inaweza kuwa. Mimi siombi ujira kwenu ila ni mapenzi ya udugu niliyo nayo kwenu ndiyo yananifanya niwahubirieni habari hizi mara kwa mara.

27. Na Huwajibu wanaoamini na kutenda wema na Huwazidishia fadhili Zake, lakini makafiri wana adhabu kali.

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ
مِّن فَضْلِهِ ۚ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٧﴾

28. Na kama Mwenyezi Mungu Angetoa riziki nyingi kwa watumishi Wake bila shaka wangaliasi ardhini, lakini Huiteremsha kwa kipimo Akipendacho. Hakika Yeye kwa watumishi Wake ni Mwenye habari, Mwenye kuona.

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ
وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ
بَصِيرٌ ﴿٢٨﴾

29. Naye ndiye Huiteremsha mvua baada ya wao kukata tamaa na Hueneza rehema Yake; naye ndiye Mlinzi, Ahimidiwaye.

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا
وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُ ۚ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٩﴾

30. Na katika Ishara Zake ni kuumbwa mbingu na ardhi na katika vyenye uhai Alivyovieneza humo; tena ndiye Mwenye uwezo wa kuvikusanya Apendapo.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ
فِيهِمَا مِن دَابَّةٍ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ
قَدِيرٌ ﴿٣٠﴾

FUNGU 4

31. Na msiba uliowapateni ni kwa sababu ya matendo ya mikono yenu, na (pia) Husamehe mengi.

وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ
وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ ﴿٣١﴾

32. Na ninyi hamwezi kumdhoofisha ardhini, na pasipo Mwenyezi Mungu ninyi hamna mlinzi wala msaidizi.

وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ ۖ وَمَا لَكُم
مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٣٢﴾

33. Na katika Ishara Zake ni majahazi baharini yaliyo kama milima.

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٣٣﴾

34. Kama Akitaka Hutuliza upepo, nayo husimama tu juu yake, kwa yakini katika hayo ziko Ishara kwa kila afanyaye subira, anayeshukuru.

إِن يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَىٰ ظَهْرِهِ ۚ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٤﴾

35. Au Huwaangamiza kwa sababu ya yale waliyoyatenda na (pia) Husamehe mengi.

أَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَن كَثِيرٍ ﴿٣٥﴾

36. Na watajua wale wanaojadiliana katika Ishara Zetu (ya kwamba) hawana mahali pa kukimbilia.

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُم مِّن
مَّحِيصٍ ﴿٣٦﴾

فَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ۖ وَمَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٧﴾

37. Basi cho chote mnachopewa ni posho ya maisha ya dunia; lakini kilichoko kwa Mwenyezi Mungu ni bora na hudumu zaidi kwa wale walioamini na kumtegemea Mola wao.

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَٰحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٨﴾

38. Na wale wajiepushao na madhambi makubwa na mambo mabaya na wanapokasirika husamehe.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَوٰةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٩﴾

39. Na wale waliomwitikia Mola wao na Husimamisha Sala, na sheria yao ni kushauriana wao kwa wao, na hutoa katika yale Tuliyowaruzuku.

وَالَّذِينَ إِذَآ أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنتَصِرُونَ ﴿٤٠﴾

40. Na wale ambao jeuri inapowafikia hujitetea nafsi zao

وَجَزَٰٓؤُا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۖ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّٰلِمِينَ ﴿٤١﴾

41. Na malipo ya ubaya ni ubaya ulio sawa nao; lakini anayesamehe na kusuluhisha, basi ujira wake ni juu ya Mwenyezi Mungu; bila shaka Yeye Hawapendi wadhalimu.

وَلَمَنِ انتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ ﴿٤٢﴾

42. Naye ajilipizaye baada ya kudhulumiwa, hawa ndio juu yao hakuna lawama.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۚ أُولَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٣﴾

43. Basi kwa hakika lawama iko juu ya wale wanaodhulumu watu na huasi ardhini pasipo haki: hao ndio watakaopata adhabu iumizayo.

وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٤٤﴾

44. Na anayesubiri na kusamehe; bila shaka hilo ni katika mambo thabiti.

FUNGU 5

وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن وَلِيٍّ مِّن بَعْدِهِ ۗ وَتَرَى الظَّٰلِمِينَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِّن سَبِيلٍ ﴿٤٥﴾

45. Na ambaye Mwenyezi Mungu Anamwacha kupotea, basi hana mlinzi baada Yake. Na utawaona wadhalimu watakapoiona adhabu, watasema: Je, iko njia ya kurudi?

Aya 39. *Sheria yao ni kushauriana wao kwa wao.* Desturi ya waaminio ni kushauriana

وَتَرٰىهُمْ يُعْرَضُوْنَ عَلَيْهَا خٰشِعِيْنَ مِنَ الذُّلِّ
يَنْظُرُوْنَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ ۗ وَقَالَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا
اِنَّ الْخٰسِرِيْنَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيْهِمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ اَلَآ اِنَّ الظّٰلِمِيْنَ فِيْ عَذَابٍ مُّقِيْمٍ ﴿٤٦﴾

46. Na utawaona watapelekwa mbele ya (Moto) huo wakinyenyekea kwa sababu ya fedheha wakitazama kwa tazamo la kengezani. Na walioamini watasema: Kwa hakika wapatao hasara ni wale waliohasirisha nafsi zao na watu wao siku ya Kiyama. Jihadharini! Bila shaka wadhalimu watakuwa katika adhabu inayoendelea.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِّنْ اَوْلِيَآءَ يَنْصُرُوْنَهُمْ مِّنْ دُوْنِ
اللّٰهِ ۗ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ سَبِيْلٍ ۗ ﴿٤٧﴾

47. Wala hawatakuwa na marafiki wa kuwasaidia kinyume cha Mwenyezi Mungu. Na ambaye Mwenyezi Mungu anamwacha kupotea, basi hana njia yo yote.

اِسْتَجِيْبُوْا لِرَبِّكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ
لَهٗ مِنَ اللّٰهِ ۗ مَا لَكُمْ مِّنْ مَّلْجَاٍ يَّوْمَئِذٍ وَّمَا لَكُمْ
مِّنْ نَّكِيْرٍ ﴿٤٨﴾

48. Mwitikieni Mola wenu kabla ya kufika siku isiyoepukika itokayo kwa Mwenyezi Mungu, siku hiyo hamtakuwa na pa kukimbilia wala hamtakuwa na (njia ya) kukataa.

فَاِنْ اَعْرَضُوْا فَمَآ اَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ۗ اِنْ عَلَيْكَ
اِلَّا الْبَلٰغُ ۗ وَاِنَّآ اِذَآ اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ
بِهَا ۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ ۢبِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْهِمْ
فَاِنَّ الْاِنْسَانَ كَفُوْرٌ ﴿٤٩﴾

49. Na kama wakigeuka, basi Hatukukupeleka uwe mhifadhi wao, si juu yako ila kufikisha. Na kwa yakini Tunapomwonjesha mwanadamu rehema kutoka Kwetu huifurahia, na kama ikiwafikia dhara kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yao, ndipo mwanadamu anakufuru.

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۗ
يَهَبُ لِمَنْ يَّشَآءُ اِنَاثًا وَّيَهَبُ لِمَنْ يَّشَآءُ
الذُّكُوْرَ ﴿٥٠﴾

50. Ufalme wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu: Huumba Apendavyo, Humpa Amtakaye watoto wa kike na Humpa Amtakaye watoto wa kiume.

---

juu ya mambo yao yanayowahusu. Linapokuwa ni jambo la jamii, basi hukumu inayotolewa na Mtume wa Mungu au Khalifa wake baada ya kushauriana ndiyo inayofuatwa, hata kama hukumu hiyo iwe kinyume na vile walivyotaka watu.

Aya 50. Waarabu waliona kuzaa watoto wa kike ni jambo la fedheha (sura 16:59, 60).

51. Na pengine Huwachanganya (watoto) wa kiume na wa kike na Humfanya tasa Amtakaye; hakika Yeye ni Ajuaye, Awezaye.

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا ۖ وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥١﴾

52. Na haikuwa kwa mtu ya kwamba Mwenyezi Mungu Aseme naye ila kwa ufunuo au kwa nyuma ya pazia au Humtuma Mjumbe naye humfunulia kwa idhini Yake Ayapendayo; bila shaka Yeye ndiye Aliye juu, Mwenye hekima.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾

53. Na kadhalika Tumekufunulia wahyi kwa amri Yetu, ulikuwa hujui Kitabu ni nini wala imani, lakini Tuliufanya nuru, kwayo Twamwongoza Tumtakaye katika watumishi Wetu; na kwa yakini wewe unaongoza kwenye njia iliyonyoka:

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٣﴾

54. Njia ya Mwenyezi Mungu Ambaye ni Vyake vilivyomo mbinguni na ardhini. Jueni! mambo yote yanarudi kwa Mwenyezi Mungu.

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٤﴾

Lakini toka mwanzo dini ya Kiislamu ilisimamisha heshima ya wanawake na ikafuta kabisa desturi ya kuwadharau. Katika Aya hii watoto wa kike wametajwa mbele kuliko wa kiume kuonyesha ya kwamba kupata watoto wa kike pia ni fadhili kubwa ya Mwenyezi Mungu.

Aya 52. Mwenyezi Mungu husema na watu wema kwa njia tatu:-

(1) *Wahyi (ufunuo)*: yaani (a) *njozi.* Kitu kinaonyeshwa ili kiwe ishara ya kitu kisichoonekana. Mathalan maziwa huonyeshwa katika ndoto kwa kutambulisha elimu, na nyati, ugonjwa; (b) *kashfi.* Njozi inayofanyika wakati mtu yu macho kabisa, yumo katika shughuli zake na anaruhusiwa kufanya mazungumzo ya kiroho na watu waliokufa; au anaonyeshwa matokeo fulani yanayotokea mahali pa mbali n.k.w. Imesemwa katika Bukhari kuwa njozi za Manabii ni wahyi.

(2) *Nyuma ya pazia.* Ni ufunuo unaoletwa kwa maneno na Mwenyezi Mungu anasema na mtu kwa namna ile ile mtu anavyozungumza na mtu mwingine, na anasikia sauti sawa na ile inayotolewa na mazungumzo ya watu, na namna hii maneno ya ufunuo yanapitishwa masikioni mwake au yanawekwa mbele yake katika maandishi na anayakariri. (Soma "Uislamu Sahihi").

(3) *Humtuma Mjumbe.* Yaani anatumwa Malaika kufikisha ujumbe kama alivyoleta Malaika Jibril maneno ya Qur'an kwa Mtume *s.a.w.* na kumsomea akimfundisha.

Aya 53. *Wahyi*, yaani Qur'an.

سُوْرَةُ الزُّخْرُفِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعُوْنَ اٰيَةً وَّسَبْعَةُ رُكُوْعَاتٍ

43. SURA AZ-ZUKHRUF

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 7 na Aya 90 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Ahimidiwaye, Atukuzwaye.
3. Naapa kwa Kitabu kinachobainisha
4. Bila shaka Tumeifanya Qur'an ya Kiarabu ili mfahamu.
5. Na kwa yakini hii imo katika Kitabu cha asili kilichoko Kwetu, imetukuka, yenye hekima.
6. Je, Tuache kuwakumbusheni kwa sababu mmekuwa watu mliopita kiasi?
7. Na Tuliwapeleka Manabii wangapi katika watu wa zamani?
8. Na hakuwafikia Nabii ye yote ila walikuwa wakimfanyia mzaha.
9. Basi Tuliwaangamiza waliokuwa na nguvu zaidi kuliko hao, na mfano wa watu wa zamani umekwisha pita.
10. Na ukiwauliza: Ni nani ameziumba mbingu na ardhi? Kwa yakini watasema: Ameziumba Mwenye nguvu, Ajuaye.
11. Ambaye amewafanyieni ardhi kuwa tandiko, na Akawafanyieni njia ndani yake ili mwongoke.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

حٰمٓ ﴿٢﴾

وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ﴿٣﴾

اِنَّا جَعَلْنٰهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٤﴾

وَاِنَّهٗ فِيْٓ اُمِّ الْكِتٰبِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيْمٌ ﴿٥﴾

اَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا اَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِيْنَ ﴿٦﴾

وَكَمْ اَرْسَلْنَا مِنْ نَّبِيٍّ فِي الْاَوَّلِيْنَ ﴿٧﴾

وَمَا يَاْتِيْهِمْ مِّنْ نَّبِيٍّ اِلَّا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٨﴾

فَاَهْلَكْنَآ اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَّمَضٰى مَثَلُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٩﴾

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ
لَيَقُوْلُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيْزُ الْعَلِيْمُ ﴿١٠﴾

الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَّجَعَلَ لَكُمْ
فِيْهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿١١﴾

Sura hii ilishuka Makka, na imepewa jina toka Aya 36.

Aya 2. *Haa Miim* (Tazama sura zilizopita.

Aya 5. Maneno *umul-Kitaab* kwa kawaida hutumika mintarafu ya sura ya ufunguzi ya Qur'an, *Alfaatiha* ambayo ikiwa kama mbegu inayo mafundisho yote ya msingi na sifa zote asilia za Qur'an.

12. Na Ambaye ameteremsha maji mawinguni kwa kiasi, na kwayo Tukaufufua mji uliokufa, ndivyo mtakavyotolewa.

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ كَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٢﴾

13. Na Ambaye Ameumba jozi za kila namna na Akawafanyieni merikebu na wanyama mnaowapanda.

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿١٣﴾

14. Ili mkae migongoni mwao kisha mkumbuke neema za Mola wenu mnapokaa sawasawa juu yao na mseme: Atukuzwe Yeye Aliyetutiishia haya na tusingeliweza kutenda haya wenyewe.

لِتَسْتَوُوا عَلَىٰ ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٤﴾

15. Na bila shaka sisi tunarudia kwa Mola wetu.

وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ ﴿١٥﴾

16. Na wanamdaia baadhi ya watumishi Wake kuwa sehemu ya dhati Yake. Kwa hakika mwanadamu ni mtovu wa shukurani waziwazi.

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا ۚ إِنَّ الْإِنسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ ﴿١٦﴾ ع

FUNFU 2

17. Je, Amejichukulia binti katika vile Alivyoviumba na kukuchagulieni ninyi watoto wanaume?

أَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُم بِالْبَنِينَ ﴿١٧﴾

18. Na anapoambiwa mmoja wao yale Aliyompigia mfano Rahman, uso wake huwa mweusi na huhuzunika sana.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿١٨﴾

19. Je, aliyelelewa katika mapambo naye katika mabishano hawezi kusema bayana!

أَوَمَن يُنَشَّأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿١٩﴾

20. Na wanawafanya Malaika, ambao ni Watumishi wa Rahmani, kuwa wanawake. Je, wameshuhudia kuumbwa kwao? Ushahidi wao utaandikwa na wataulizwa.

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَٰنِ إِنَاثًا ۚ أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ ۚ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ﴿٢٠﴾

Lakini hapa yaelekea yametumika mintarafu ya rasimu asilia ya Kitabu Kitakatifu ambayo imehifadhiwa na Mwenyezi Mungu kwa namna fulani, kwa vipimo ambavyo havitambuliki kikamilifu na binadamu.

Aya 18. Hao watu wanampigia Mwenyezi Mungu mfano kuwa amechukua binti, kama wenyewe wapewe habari kuwa wamezaa watoto wa kike nyuso zao zinafifia kwa huzuni.

21. Na husema: Angalipenda Rahmani tusingewaabudu. Hawana elimu ya haya, hawasemi ila kukisia tu.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَٰنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ ۗ مَا لَهُمْ بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢١﴾

22. Je, Tumewapa Kitabu kabla ya hiki, nao wakakishika?

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢٢﴾

23. Bali wanasema: Hakika sisi tuliwakuta baba zetu juu ya desturi na tunafuata nyayo zao.

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ ﴿٢٣﴾

24. Na kadhalika Hatukumpeleka Mwonyaji katika mji wo wote ila matajiri wake walisema: Kwa yakini tuliwakuta baba zetu juu ya desturi na hakika sisi tunafuata nyayo zao.

وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٤﴾

25. Akasema: Hata kama nawaleteeni (desturi) yenye mwongozo bora kuliko mliyowakuta nayo baba zenu? Wakasema: Kwa hakika sisi tunayakataa yale mliyotumwa nayo.

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ ۖ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٢٥﴾

26. Ndipo Tukawapatiliza, basi angalia ulikuwaje mwisho wa wale waliokataa Mitume.

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٦﴾

FUNGU 3

27. Na (kumbuka) Ibrahimu alipomwambia baba yake na watu wake: Bila shaka mimi ninajitenga mbali na hayo mnayoyaabudu.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٧﴾

28. Isipokuwa Yeye Aliyeniumba; kwa yakini Yeye Ataniongoza.

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٢٨﴾

29. Na Akalifanya neno hili liwe lenye kubaki katika wazao wake ili warejee.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٩﴾

30. Bali Niliwafaidisha hawa na baba zao mpaka ukawafikia ukweli na Mtume abainishaye.

بَلْ مَتَّعْتُ هَٰؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ﴿٣٠﴾

31. Na ulipowafikia ukweli wakasema: Huu ni uchawi na hakika sisi tunaukataa.

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣١﴾

32. Na wakasema: Mbona hii Qur'an haikuteremshwa juu ya mtu mkubwa katika miji miwili?

33. Je, wao wanaigawa rehema ya Mola wako? Sisi Tumewagawanyia matumizi katika uhai wa dunia na Tumewainua baadhi yao daraja juu ya wengine, hivyo baadhi yao wanawafanya wengine kuwa watumishi; na rehema za Mola wako ni bora kuliko wanayoyakusanya.

34. Na isingekuwa watu watakuwa kundi moja, bila shaka Tungalifanya dari za nyumba za watu wanaomkufuru Rahmani, kwa fedha, na ngazi wanazozipanda,

35. Na milango ya nyumba zao na vitanda vya kuegemea,

36. Na dhahabu (pia); lakini hayo yote si cho chote ila ni starehe ya maisha ya dunia tu, na Akhera mbele ya Mola wako ni kwa wamchao tu.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ
عَظِيمٍ ﴿٣٢﴾
أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۚ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ
مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ
فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا ۗ
وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٣﴾
وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ
يَكْفُرُ بِالرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ
عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٤﴾
وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ ﴿٣٥﴾
وَزُخْرُفًا ۚ وَإِنْ كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ
وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

FUNGU 4

37. Na anayegeuka asimkumbuke Rahmani Tunamwekea Shetani naye anakuwa rafiki yake.

وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا
فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٧﴾

Aya 32. *Miji miwili* ni Makka na Taif. Makafiri wanaweza kumfuata mtu mkubwa wa kidunia mwenye heshima na mali, lakini hawataki kumfuata mtu asiye na mali ambaye ametumwa na Mwenyezi Mungu.

Aya 33. *Je, wao wanaigawa rehema ya Mola wako?* Hapa makafiri wanajibiwa na Mwenyezi Mungu ya kuwa kazi ya kugawanya rehema Yake ni Yake Mwenyewe., naye ndiye anajua vizuri ni nani anayestahili kupewa jambo fulani. Basi si shauri ya makafiri kujiingiza katika kazi ya Mwenyezi Mungu, kwani kujiingiza kwao hakuna maana kwa vile Mungu amempa Mtume *s.a.w.* unabii kwa kujua ya kwamba yeye ndiye anayefaa.

Aya 37. Neno *Dhikr* katika Aya hii pia maana yake ni Qur'an. Na mradi wa Aya ni kuwa mtu anayejigeuza mbali na Qur'an, na kushika badala yake mafundisho mengine, basi yeye atapangwa urafiki na shetani

38. Na kwa yakini hao wanawazuilia njia nao hudhani ya kwamba wanaongoka.

وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
مُّهْتَدُونَ ﴿٣٨﴾

39. Hata atakapotufikia atasema: Laiti ungalikuwako umbali wa mashariki na magharibi kati yangu na wewe, ni rafiki mbaya ulioje!

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَنَا قَالَ يَٰلَيْتَ بَيْنِى وَبَيْنَكَ بُعْدَ
الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٩﴾

40. Baada ya kufanya uhalifu kama mlivyofanya, kushirikiana kwenu katika adhabu hakutawafaeni kitu hivi leo.

وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِى الْعَذَابِ
مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٠﴾

41. Je, unaweza kumsikilizisha kiziwi, au unaweza kumwongoza kipofu na aliyomo katika upotevu ulio wazi?

أَفَأَنتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِى الْعُمْىَ وَمَن كَانَ
فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٤١﴾

42. Na kama Tukikuondoa, basi hakika Sisi Tutajilipiza kisasi kwao.

فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُم مُّنتَقِمُونَ ﴿٤٢﴾

43. Au Tutakuonyesha Tuliyowaahidi nasi bila shaka Tuna uwezo juu yao.

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِى وَعَدْنَٰهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِم مُّقْتَدِرُونَ ﴿٤٣﴾

44. Basi yashike yaliyofunuliwa kwako; bila shaka umo katika njia iliyonyoka.

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِىٓ أُوحِىَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَٰطٍ
مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٤﴾

45. Na kwa yakini haya ni ukumbusho kwako na kwa watu wako na mtaitwa kutoa maelezo.

وَإِنَّهُۥ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْـَٔلُونَ ﴿٤٥﴾

46. Na kawaulize Mitume Wetu Tuliowapeleka kabla yako: je Tulifanya miungu mingine badala ya Rahmani iabudiwayo?

وَسْـَٔلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رُّسُلِنَآ أَجَعَلْنَا
مِن دُونِ الرَّحْمَٰنِ ءَالِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٦﴾ ع

FUNGU 5

47. Na bila shaka Tulimtuma Musa na Aya Zetu kwa Firauni na wakuu wake, na akasema: Kwa yakini mimi ni Mjumbe wa Mola wa walimwengu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ
فَقَالَ إِنِّى رَسُولُ رَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٤٧﴾

48. Lakini alipowafikia na Ishara Zetu, mara wao wakazicheka!

فَلَمَّا جَآءَهُم بِـَٔايَٰتِنَآ إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na Hatukuwaonyesha Ishara yo yote ila hiyo ilikuwa kubwa zaidi kuliko yenziwe. Na Tukawakamata kwa adhabu ili warudie.

وَمَا نُرِيهِم مِّنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَ
أَخَذْنَاهُم بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٤٩

50. Na wakasema: Ewe mchawi! Utuombee kwa Mola wako Aliyekuahidi, kwa yakini tutakuwa wenye kuongoka.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ
إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ٥٠

51. Basi Tulipowaondolea adhabu, mara wakavunja (mapatano).

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ ٥١

52. Na Firauni alitangaza katika watu wake, akinena: Enyi watu wangu! je, utawala wa Misri si wangu, na pia mito hii ipitayo chini yangu? Je, hamwoni?

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي
مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي أَفَلَا
تُبْصِرُونَ ٥٢

53. Au mimi si bora kuliko huyu aliye mnyonge wala hawezi kusema waziwazi.

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ
يُبِينُ ٥٣

54. Basi mbona hakuvishwa vikuku vya dhahabu, au kuja Malaika pamoja naye wakimwandama?

فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّن ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ
الْمَلَائِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ٥٤

55. Na akawapumbaza watu wake, nao wakamtii; kwa hakika wao walikuwa watu waasi.

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ٥٥

56. Basi walipotukasirisha, Tukawapatiliza na Tukawagharikisha wote.

فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٦

57. Kisha Tukawafanya kuwa mfano na hadithi kwa watu wa baadaye.

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ٥٧ ع

FUNGU 6

58. Na anapotajwa mwana wa Mariamu kwa namna ya mfano ndipo watu wako wanaupigia kelele.

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ
يَصِدُّونَ ٥٨

59. Na husema: Je, miungu yetu ni bora au yeye? Hawakuelezi hayo ila kwa kujadiliana tu; bali hao ni watu wagombanao.

وَقَالُوا أَآلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا
بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ٥٩

60. Yeye siye ila ni mtumishi Tuliyemneemesha na Tukamfanya methali kwa wana wa Israeli.

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٦٠﴾

61. Na kama Tungalipenda Tungewafanya Malaika kuwa makhalifa katika ardhi badala yenu.

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنكُم مَّلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦١﴾

62. Lakini kwa yakini yeye ni ishara ya Saa ile. Kwa hiyo msiifanyie shaka bali nifuateni mimi. Hii ndiyo njia iliyo sahihi.

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ ۚ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٢﴾

63. Wala asiwazuieni Shetani: bila shaka kwenu yeye ni adui dhahiri.

وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٣﴾

64. Na alipofika Isa kwa dalili zilizo wazi, akasema: Ninawajieni na hekima na ili niwaelezeni baadhi ya yale mliyohitilafiana, basi Mwabuduni; hii ndiyo njia iliyonyoka.

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُم بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُم بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿٦٤﴾

65. Kwa hakika Mwenyezi Mungu ndiye Mola wangu na Mola wenu, basi Mwabuduni; hii ndiyo njia iliyonyoka.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۚ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٥﴾

66. Lakini makundi yakahitilafiana wao kwa wao, basi ole wao waliodhulumu kwa adhabu ya siku iumizayo.

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِن بَيْنِهِمْ ۖ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٦٦﴾

67. Hawangojei ila saa iwafikie kwa ghafula hali hawatambui.

هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٧﴾

68. Wapendanao siku hiyo watakuwa maadui wao kwa wao, ila wamchao (Mwenyezi Mungu)

الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴿٦٨﴾

Aya 62. Neno *saa'atu* ambalo tafsiri yake ya neno kwa neno ni 'saa' ni lazima lieleweke kwa maana ile ile kama lilivyotumika katika Suuratul Qamar aya ya 2 (54:2). Pale, mabadiliko ya kimapinduzi ambayo yalikuwa lazima yatokee wakati wa ujio wa Mtukufu Mtume Muhammad s.a.w. yanaelezwa kuwa ni *saa'atu*. Na kupasuka kwa mwezi kumeletwa kama ushahidi wa kuunga mkono mapinduzi ya kiroho ambayo yalikuwa yanakaribia kutokea. Maana ya neno hili kama linavyotumika kumhusu Yesu kwenye aya inayochunguzwa ni lazima ieleweke kwa misingi ile ile. Hivyo basi 'saa' ina maana ya ujio wa Yesu katika siku za baadae na yale mapinduzi ya kiroho yatakayoambatana na saa hiyo.

FUNGU 7

69. Enyi watumishi Wangu! Siku hiyo haina hofu juu yenu wala hamtahuzunika.

يَٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ ٱلْيَوْمَ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾

70. Wale walioziamini Ishara Zetu na wakanyenyekea.

ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَكَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾

71. Ingieni katika Bustani, ninyi na wake zenu katika hali ya kuheshimiwa na ya furaha.

ٱدْخُلُوا۟ ٱلْجَنَّةَ أَنتُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧٠﴾

72. Watatembezewa sahani za dhahabu na vikombe, na vitakuwamo ambavyo nafsi zinavipenda na macho yatavifurahia, na ninyi mtakaa humo.

يُطَافُ عَلَيْهِم بِصِحَافٍ مِّن ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ۖ
وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ ٱلْأَنفُسُ وَتَلَذُّ ٱلْأَعْيُنُ ۖ وَأَنتُمْ
فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٧١﴾

73. Na hii ni Bustani mliyorithishwa kwa hayo mliyokuwa mkiyafanya.

وَتِلْكَ ٱلْجَنَّةُ ٱلَّتِىٓ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾

74. Yamo matunda mengi kwa ajili yenu mtakayokula

لَكُمْ فِيهَا فَٰكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

75. Kwa hakika wakosefu watakaa katika adhabu ya Jahanamu.

إِنَّ ٱلْمُجْرِمِينَ فِى عَذَابِ جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿٧٤﴾

76. Hawatapunguziwa na humo watakata tamaa.

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾

77. Wala Sisi Hatukuwadhulumu bali wao wenyewe walikuwa wadhalimu.

وَمَا ظَلَمْنَٰهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا۟ هُمُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧٦﴾

78. Nao wataita; Ewe mlinzi wa Jahannamu, naatufishe Mola wako. Atajibu: Ni lazima mbakie.

وَنَادَوْا۟ يَٰمَٰلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ ۖ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ ﴿٧٧﴾

79. Kwa yakini Tumewaleteeni haki, lakini wengi wenu ni waichukiao haki.

لَقَدْ جِئْنَٰكُم بِٱلْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَٰرِهُونَ ﴿٧٨﴾

80. Au wamekata shauri? Bali hakika Sisi ndio Wakatao.

أَمْ أَبْرَمُوٓا۟ أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾

81. Au wanawaza ya kwamba Hatusikii siri zao na minong'ono yao? Naam! na Wajumbe Wetu huwa karibu nao wakiyaandika.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَىٰهُم ۚ بَلَىٰ
وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

82. Sema: Kama Rahmani Angalikuwa na mwana ningekuwa wa kwanza wa wanaoabudu.

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ٨٢

83. Ameepukana - Mola wa mbingu na ardhi, Mola wa Arshi - na hayo wanayomsifia.

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ٨٣

84. Basi waache wapige porojo na wacheze mpaka wakutane na Siku yao wanayoahidiwa.

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ٨٤

85. Na Yeye ndiye Anayeabudiwa mbinguni na Anayeabudiwa ardhini; naye ni Mwenye hekima, Mwenye elimu.

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَٰهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَٰهٌ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ٨٥

86. Na Mwenye mibaraka ni Yule Ambaye ufalme wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao ni Wake, na iko Kwake elimu ya saa ile na Kwake mtarudishwa.

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٨٦

87. Wala hawana uwezo wa uombezi wale wanaowaomba badala Yake, ila anayeishuhudia haki, nao wanajua.

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٨٧

88. Na ukiwauliza ni nani Aliyewaumba? Kwa yakini watasema: Mwenyezi Mungu; basi ni wapi wanakogeuzwa?

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ٨٨

89. Na usemi wake (wa kila) mara ni: Ee Mola wangu, kwa yakini hawa ni watu wasioamini.

وَقِيلِهِ يَا رَبِّ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ٨٩

90. Basi waache na useme: Amani. Hivi karibuni watajua.

فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٩٠

سُوْرَةُ الدُّخَانِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتُّوْنَ اٰيَةً وَّثَلاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

44. SURA AD-DUKHAAN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 60 pamoj ana Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

حٰمٓ ②

2. Ahimidiwaye, Atukuzwaye.

وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ③

3. Naapa kwa Kitabu kinachobainisha;

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ اِنَّا كُنَّا مُنْذِرِيْنَ ④

4. Kwa yakini Tumeiteremsha (Qur'an) katika usiku uliobarikiwa - bila shaka Sisi ni Waonyao.

فِيْهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَكِيْمٍ ⑤

5. Katika (usiku) huu hubainishwa kila jambo la hekima.

اَمْرًا مِّنْ عِنْدِنَا اِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ ⑥

6. Ndiyo hukumu iliyotoka Kwetu; kwa hakika Sisi ni Watumao.

رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ⑦

7. Ni rehema itokayo kwa Mola wako; bila shaka Yeye ndiye Asikiaye, Ajuaye.

رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ مُّوْقِنِيْنَ ⑧

8. Mola wa mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao, ikiwa mnayo yakini.

لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِيْنَ ⑨

9. Hakuna Aabudiwaye ila Yeye, Anahuisha na kufisha, Mola wenu na ni Mola wa baba zenu wa mwanzo.

بَلْ هُمْ فِيْ شَكٍّ يَّلْعَبُوْنَ ⑩

10. Lakini hao wamo katika shaka wakicheza.

Sura hii ilishuka Makka, na imepewa jina toka Aya ya 11.

Aya 2. *Haa Miim* (Tazama sura zilizopita).

Aya 4. *Usiku uliobarikiwa* walivyokubaliana mufasirina ni usiku wa *Lailatul Qadr* ulioelezwa katika sura 97:2, ambao unatokea katika siku 10 za mwisho wa mwezi wa Ramadhani. Kadhalika watu wanapokuwa katika upotevu wanahesabiwa kuwa wamo katika usiku wa giza. Wakati inapofika nuru ya Mjumbe ye yote wa Mwenyezi Mungu, siku ile inaitwa, *Usiku uliobarikiwa*.

11. Basi ungoje siku ambayo mbingu itakapoleta moshi dhahiri.

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ﴿١١﴾

12. Utakaowafunika watu; hii ni adhabu iumizayo.

يَغْشَى النَّاسَ هَٰذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٢﴾

13. Mola wetu, tuondolee adhabu hii; hakika tunaamini.

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

14. Wataupataje ukumbusho? Na amekwisha wafikia Mtume abainishaye,

أَنَّىٰ لَهُمُ الذِّكْرَىٰ وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿١٤﴾

15. Kisha wakampa kisogo na wakasema: Amefunzwa, mwendawazimu.

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَّجْنُونٌ ﴿١٥﴾

16. Kwa yakini Sisi Tutaiondoa adhabu kidogo, (lakini) ninyi mtarudia (makosa).

إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ﴿١٦﴾

17. Siku Tutakayokamata mkamato mkubwa: bila shaka Tutapatiliza.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ إِنَّا مُنتَقِمُونَ ﴿١٧﴾

18. Na hakika kabla ya hawa Tuliwajaribu watu wa Firauni na aliwafikia Mtume aheshimiwaye.

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

19. (Akisema,) nirudishieni watumishi wa Mwenyezi Mungu, kwa hakika mimi ni Mtume mwaminifu Kwenu;

أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٩﴾

20. Na msijitukuze mbele ya Mwenyezi Mungu, mimi kwa yakini nitawaleteeni dalili iliyo wazi.

وَأَن لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢٠﴾

21. Nami najikinga kwa Mola wangu na Mola wenu ili msinipige mawe.

وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ ﴿٢١﴾

22. Na kama hamniamini basi jitengeni nami.

وَإِن لَّمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ ﴿٢٢﴾

Aya 11. *Dukhaan*, "Moshi." Neno hili pia lina maana ya *Jadab*, yaani upungufu au ukame na njaa (Taj). Njaa imeitwa "moshi" kwa sababu ya ukame wa nchi ambao vumbi lake hufanana na moshi. Mradi wake ni njaa ile iliyotokea kwa Makureishi kwa miaka saba.

Imam Bukhari anasimulia ya kwamba Makureishi walipozidi kumpinga Mtume *s.a.w.*, aliomba waadhibiwe kwa njaa kama iliyotokea siku za Nabii Yusuf. Basi Makureishi walipata njaa kali kwa miaka saba hata wakawa wanakula mifupa na mizoga, nao walipokuwa wakitazama mbinguni walikuwa wanaona kama moshi kwa ajili ya shida.

Kadhalika inasimuliwa ya kwamba kabla ya Kiyama utatokea moshi.

23. Ndipo akamwomba Mola wake kwamba hao ndio watu wakosefu.

فَدَعَا رَبَّهٗٓ اَنَّ هٰٓؤُلَآءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُوْنَ ﴿٢٣﴾

24. Basi nenda pamoja na watumishi Wangu usiku, hakika ninyi mtafuatwa.

فَاَسْرِ بِعِبَادِيْ لَيْلًا اِنَّكُمْ مُّتَّبَعُوْنَ ﴿٢٤﴾

25. Na uiache bahari inapokupwa; hakika wao ni jeshi litakalozamishwa.

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا ۭ اِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُوْنَ ﴿٢٥﴾

26. Mabustani mangapi na chemchem waliziacha!

كَمْ تَرَكُوْا مِنْ جَنّٰتٍ وَّعُيُوْنٍ ﴿٢٦﴾

27. Na mimea na mahali pazuri!

وَّزُرُوْعٍ وَّمَقَامٍ كَرِيْمٍ ﴿٢٧﴾

28. Na neema walizokuwamo wakijifurahisha;

وَّنَعْمَةٍ كَانُوْا فِيْهَا فٰكِهِيْنَ ﴿٢٨﴾

29. Ndivyo ilivyokuwa, na Tukazirithisha watu wengine.

كَذٰلِكَ ۣ وَاَوْرَثْنٰهَا قَوْمًا اٰخَرِيْنَ ﴿٢٩﴾

30. Mbingu na ardhi havikuwalilia, wala hawakupewa muhula.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوْا مُنْظَرِيْنَ ﴿٣٠﴾

FUNGU 2

31. Na bila shaka Tuliwaokoa wana wa Israeli katika adhabu ifedheheshayo,

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِيْنِ ﴿٣١﴾

32. Ya Firauni; hakika yeye alikuwa jeuri katika wapitao kiasi.

مِنْ فِرْعَوْنَ ۭ اِنَّهٗ كَانَ عَالِيًا مِّنَ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿٣٢﴾

33. Na Tukawachagua kwa elimu kuliko walimwengu (wengine).

وَلَقَدِ اخْتَرْنٰهُمْ عَلٰى عِلْمٍ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿٣٣﴾

34. Na Tukawapa Ishara zilizokuwa na majaribio yaliyo wazi.

وَاٰتَيْنٰهُمْ مِّنَ الْاٰيٰتِ مَا فِيْهِ بَلٰٓؤٌا مُّبِيْنٌ ﴿٣٤﴾

35. Hakika hao wanasema:

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ لَيَقُوْلُوْنَ ﴿٣٥﴾

36. Hayo siyo ila ni mauti yetu ya kwanza wala sisi hatutafufuliwa.

اِنْ هِيَ اِلَّا مَوْتَتُنَا الْاُوْلٰى وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِيْنَ ﴿٣٦﴾

Aya 25. *Rawh*, "Inapokupwa." Neno hili lina maana ya "kutulia," "nafasi iliyo baina ya vitu viwili," "upana wa njia" (Taj na Mufradat).

Jambo hasa lililotokea ni hili. Waisraeli walipofika kando ya bahari kimbunga kikaanza kuvuma na maji yakapwa, njia ikapatikana, nao wakapita (sura 26:64-67). Firauni alipofika akakuta maji yamekupwa kama desturi na akafikiri kuwa atawahi kupita mpaka ng'ambo na kumshika Musa. Alipofika ndani ya bahari maji yakarudii na kumgharikisha pamoja na majeshi yake. Habari hii imeelezwa mahali pengine katika sura hizi zifuatazo: 2:51; 7:137; 8:55; 20:78, 81; 28:41.

فَأْتُوا بِآبَائِنَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٧﴾

37. Basi warudisheni baba zetu, ikiwa mnasema kweli!

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٨﴾

38. Je, wao ni bora au watu wa Tubba na wale waliokuwa kabla yao? Tuliwaangamiza, kwa yakini wao walikuwa wakosefu.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿٣٩﴾

39. Na Hatukuziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao kwa mchezo.

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

40. Hatukuviumba ila kwa haki, lakini wengi wao hawajui.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤١﴾

41. Kwa yakini siku ya hukumu ni wakati uliowekwa kwa wao wote.

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٢﴾

42. Siku ambayo rafiki hatamfaa rafiki cho chote, wala hawatanusuriwa.

إِلَّا مَن رَّحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٣﴾

43. Ila yule Mwenyezi Mungu Atakayemrehemu; hakika Yeye ndiye Mwenye nguvu, Mrehemevu.

FUNGU 3

إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ﴿٤٤﴾

44. Bila shaka mti wa Zakkum,

طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٥﴾

45. Ni chakula cha mwenye dhambi.

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٦﴾

46. Kama shaba iliyoyeyuka; huchemka matumboni-

كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ﴿٤٧﴾

47. Kama mchemko wa maji ya moto.

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٨﴾

48. Mkamateni na mburureni mpaka katikati ya Jahanamu.

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٩﴾

49. Kisha mmwagieni adhabu ya maji ya moto kichwani mwake.

ذُقْ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٥٠﴾

50. Onja! Hakika wewe ndiwe mwenye nguvu, mheshimiwa!

Aya 38. *Watu wa Tubba.* Tubba ni jina la lakabu la wafalme wa Bani Himya waliokuwa wanatawala Yaman (Kashshaf Jami'ul Bayan).

Aya 50. Tazama sura 37:63.

51. Hakika hii ndiyo mliyokuwa mkibishana.

52. Bila shaka wale wamchao Mwenyezi Mungu watakuwa katika mahali pa amani.

53. Katika Mabustani na chemchem.

54. Watavaa hariri laini na hariri nzito; wakikabiliana.

55. Hivi ndivyo itakavyokuwa; na Tutawaoza mahuri-aini.

56. Humo wataomba kila aina ya matunda, wakikaa kwa amani

57. Humo hawataonja mauti ila mauti yale ya kwanza na Atawalinda na adhabu ya Jahanamu.

58. Kwa fadhili zitokazo kwa Mola wako huu ndiyo ufaulu mkuu.

59. Basi Tumeifanya nyepesi kwa ulimi wako ili wakumbuke.

60. Kwahiyo ngoja, hakika wao (pia) wanangoja.

إِنَّ هٰذَا مَا كُنْتُمْ بِهٖ تَمْتَرُوْنَ ﴿٥١﴾

إِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ مَقَامٍ أَمِيْنٍ ﴿٥٢﴾

فِيْ جَنّٰتٍ وَّعُيُوْنٍ ﴿٥٣﴾

يَلْبَسُوْنَ مِنْ سُنْدُسٍ وَّإِسْتَبْرَقٍ مُّتَقٰبِلِيْنَ ﴿٥٤﴾

كَذٰلِكَ وَزَوَّجْنٰهُمْ بِحُوْرٍ عِيْنٍ ﴿٥٥﴾

يَدْعُوْنَ فِيْهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ اٰمِنِيْنَ ﴿٥٦﴾

لَا يَذُوْقُوْنَ فِيْهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُوْلٰى وَ
وَقٰهُمْ عَذَابَ الْجَحِيْمِ ﴿٥٧﴾

فَضْلًا مِّنْ رَّبِّكَ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿٥٨﴾

فَإِنَّمَا يَسَّرْنٰهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ﴿٥٩﴾

فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُوْنَ ﴿٦٠﴾

سُوْرَةُ الْجَاثِيَةِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَمَانٍ وَّثَلاثُوْنَ ايَةً وَّ اَرْبَعَةُ رُكُوْعَاتٍ

45. SURA AL-JAATHIYA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 4 na Aya 38 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

2. Ahimidiwaye, Atukuzwaye.

حٰمٓ (2)

3. Uteremsho wa Kitabu umetoka kwa Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ (3)

4. Bila shaka katika mbingu na ardhi zimo Ishara kwa ajili ya waaminio

اِنَّ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيٰتٍ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ (4)

5. Na katika umbo lenu na katika wanyama Aliowatawanya zimo Ishara kwa watu wenye yakini.

وَفِيْ خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَآبَّةٍ اٰيٰتٌ لِّقَوْمٍ
يُّوْقِنُوْنَ (5)

6. Na (katika) kupishana usiku na mchana na (katika) riziki Aliyoteremsha Mwenyezi Mungu kutoka mawinguni na Akaifufua kwayo ardhi baada ya kufa kwake na mabadiliko ya pepo, zimo Ishara kwa watu wenye akili.

وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ
مِنْ رِّزْقٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيْفِ
الرِّيٰحِ اٰيٰتٌ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ (6)

7. Hizo ndizo Ishara za Mwenyezi Mungu Tunazokusomea kwa ukweli; basi hadithi gani watakayoamini baada ya Mwenyezi Mungu na Aya Zake?

تِلْكَ اٰيٰتُ اللّٰهِ نَتْلُوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِاَيِّ حَدِيْثٍ
بَعْدَ اللّٰهِ وَاٰيٰتِهٖ يُؤْمِنُوْنَ (7)

Sura hii ilishuka Makka, na imepewa jina toka Aya 29.

Aya 2. *Haa Miim* (Tazama sura zilizopita).

Aya 7. *Hadithi gani watakayoamini.* Hapa imeelezwa ya kuwa Hadithi zinazotakiwa kuaminiwa ni zile zisizokwenda kinyume na maneno ya Qur'an. Ni wazi ya kuwa watu wengi walitunga hadithi za uwongo wakasema ziimesimuliwa na Mtume s.a.w. Hivyo hadithi na iwe katika Kitabu gani itakubaliwa kwa sharti hii tu ya kuwa haipinzani na maagizo na maneno ya Qur'an.

8. Maangamizo kwa kila atungaye uwongo, mwenye dhambi.

وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٨﴾

9. Anasikia Aya za Mwenyezi Mungu zikisomwa juu yake kisha hushikilia kujivuna kana kwamba hakuzisikia; basi umpe habari ya adhabu iumizayo.

يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن
لَّمْ يَسْمَعْهَا ۖ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٩﴾

10. Na anapojua kidogo katika Aya Zetu huzifanyia mzaha. Watu hao ndio watakuwa na adhabu ifedheheshayo.

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا ۚ أُولَٰئِكَ
لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٠﴾

11. Na nyuma yao iko Jahanamu, wala waliyoyachuma hayatawafaa hata kidogo, wala walinzi waliowashika badala ya Mwenyezi Mungu; na watapata adhabu kubwa.

مِّن وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ ۖ وَلَا يُغْنِي عَنْهُم مَّا كَسَبُوا
شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ ۖ وَلَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾

12. Huu ni mwongozo; lakini wale waliozikataa Aya za Mola wao watakuwa na adhabu yenye maumivu iumizayo.

هَٰذَا هُدًى ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ
مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ﴿١٢﴾

FUNGU 2

13. Mwenyezi Mungu ndiye Aliyewatiishieni bahari ili humo zipite merikebu kwa amri Yake, na ili mtafute fadhili Yake na mpate kushukuru.

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٣﴾

14. Na Amewatiishieni vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini - vyote vimetoka Kwake; bila shaka katika hayo zimo Ishara kwa watu wanaotafakari.

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٤﴾

Aya 8. *Wail,* " Maangamizo." Inasemekana ya kuwa *wail* ni bonde moja katika Jahanamu. Hapa wanaomkadhibisha Mtume *s.a.w.* wanaambiwa ya kuwa mwisho wao utakuwa maangamizo na kutupwa ndani ya *Jahanamu.*

Aya 13-14. Mwanadamu anatakiwa kufikiri ya kuwa vitu vyote vimetiishwa kwa ajili yake, basi je naye ameumbwa kwa kusudi gani? Hakuna kusudi jingine aliloumbiwa isipokuwa kumwabudu Mwenyezi Mungu na kumjua na kuchukua sifa Zake kwa kuwasaidia viumbe Wake wengine.

15. Waambie wale walioamini wawasamehe wale ambao hawatazamii kwamba siku zilizoahidiwa za Mwenyezi Mungu zitakuja kutokea, ili Awalipe watu kwa yale wanayoyachuma.

قُل لِّلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٥﴾

16. Mwenye kutenda wema basi ni kwa ajili ya nafsi yake, na mwenye kufanya uovu ni juu yake; kisha mtarudishwa kwa Mola wenu.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۖ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٦﴾

17. Na kwa yakini Tuliwapa wana wa Israeli Kitabu na hukumu, na unabii na Tukawapa vitu vizuri na Tukawafadhili kuliko walimwengu.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

18. Na Tukawapa maelezo ya amri, basi hawakuhitilafiana ila baada ya kuwafikia elimu, kwa uasi baina yao; hakika Mola wako Atahukumu kati yao siku ya Kiyama katika yale waliyokuwa wakihitilafiana.

وَآتَيْنَاهُم بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ ۖ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٨﴾

19. Kisha Tumekuweka juu ya sheria hasa katika amri, basi ifuate, wala usifuate matamanio ya wale wasiojua.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

20. Kwa yakini hao hawatakufaa cho chote mbele ya Mwenyezi Mungu; na hakika wadhalimu ni marafiki wao kwa wao, na Mwenyezi Mungu ni rafiki wa wamchao.

إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا عَنكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۖ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾

21. Hizi ni dalili zilizo wazi kwa watu, nazo ni mwongozo na rehema kwa watu wenye yakini.

هَٰذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢١﴾

22. Je! Wanafikiri wale waliofanya maovu kuwa Tutawafanya kama wale walioamini na kutenda mema - kwamba maisha yao na mauti yao yawe sawa? Ni mabaya wanayoyahukumu.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَّحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢٢﴾

Aya 15. *Siku za Mwenyezi Mungu,* ni siku zile ambazo watu wanapewa mafanikio au wanaangamizwa.

FUNGU 3

23. Na Mwenyezi Mungu Ameziumba mbingu na ardhi kwa haki na ili kila nafsi ilipwe yale iliyoyachuma; nao hawatadhulumiwa.

وَخَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزٰى
كُلُّ نَفْسٍۢ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿٢٣﴾

24. Je, umemwona yule aliyefanya tamaa yake kuwa Mola wake, na ambaye Mwenyezi Mungu Alimhukumu kupotea hali Akijua, na ambaye masikio yake na moyo wake, Akavipiga muhuri, na ambaye macho yake Ameyabandika kifuniko? Ni nani basi atawaongoza baada ya Mwenyezi Mungu kuwalaani? Basi je hamjali?

اَفَرَءَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهٗ هَوٰىهُ وَاَضَلَّهُ اللّٰهُ
عَلٰى عِلْمٍ وَّخَتَمَ عَلٰى سَمْعِهٖ وَقَلْبِهٖ وَجَعَلَ عَلٰى
بَصَرِهٖ غِشٰوَةً ؕ فَمَنْ يَّهْدِيْهِ مِنْۢ بَعْدِ اللّٰهِ ؕ
اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴿٢٤﴾

25. Nao husema: Siyo huu ila ni uhai wetu wa dunia; tunakufa na tunaishi wala hakuna kinachotuangamiza isipokuwa dahari. Lakini wao hawana elimu ya hayo ila wanadhani tu.

وَقَالُوْا مَا هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوْتُ وَنَحْيَا
وَمَا يُهْلِكُنَاۤ اِلَّا الدَّهْرُ ۚ وَمَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ
عِلْمٍ ۚ اِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّوْنَ ﴿٢٥﴾

26. Na wanaposomewa Aya Zetu zilizo wazi hawana hoja ila kusema: Waleteni baba zetu ikiwa ninyi ni wasemao kweli.

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُنَا بَيِّنٰتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ
اِلَّاۤ اَنْ قَالُوا ائْتُوْا بِاٰبَآئِنَاۤ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٢٦﴾

27. Sema: Mwenyezi Mungu Huwapeni uzima kisha Huwafisheni, kisha Atawakusanyeni siku ya Kiyama - haina shaka; lakini watu wengi hawajui.

قُلِ اللّٰهُ يُحْيِيْكُمْ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ اِلٰى
يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٧﴾

FUNGU 4

28. Na ufalme wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu; na siku itakapotokea saa ile, siku hiyo wale wanaokataa haki watateseka.

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ
يَوْمَئِذٍ يَّخْسَرُ الْمُبْطِلُوْنَ ﴿٢٨﴾

29. Na utawaona kila taifa wakipiga magoti, kila taifa litaitwa kwenye kitabu

وَتَرٰى كُلَّ اُمَّةٍ جَاثِيَةً ۫ كُلُّ اُمَّةٍ تُدْعٰۤى اِلٰى

Aya 29. *Wakipiga magoti,* yaani watakuwa katika msiba mkubwa. Aya hii inaonyesha ya

chake; leo mtalipwa yale mliyokuwa mkiyatenda.

كِتٰبِهَا ؕ اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Hii daftari Yetu inawaambieni kweli; bila shaka Tulikuwa Tukiyaandika yale mliyokuwa mkitenda.

هٰذَا كِتٰبُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ ؕ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٣٠﴾

31. Lakini wale walioamini na wakatenda mema, Mola wao Atawaingiza katika rehema Yake; hili ndilo pato dhahiri.

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُدْخِلُهُمْ
رَبُّهُمْ فِيْ رَحْمَتِهٖ ؕ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِيْنُ ﴿٣١﴾

32. Waama wale waliokufuru (wataambiwa): Je, hazikuwa Aya Zangu zikisomewa ninyi; nanyi mkajivuna na mmekuwa watu wakosefu?

وَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۟ اَفَلَمْ تَكُنْ اٰيٰتِيْ تُتْلٰى عَلَيْكُمْ
فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِيْنَ ﴿٣٢﴾

33. Na iliposemwa: hakika ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli, na saa ile haina shaka, mkasema: Hatujui saa ile ni nini; hatudhani ila kukisia tu wala hatuna yakini.

وَاِذَا قِيْلَ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَّالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ
فِيْهَا قُلْتُمْ مَّا نَدْرِيْ مَا السَّاعَةُ ۙ اِنْ نَّظُنُّ اِلَّا ظَنًّا
وَّمَا نَحْنُ بِمُسْتَيْقِنِيْنَ ﴿٣٣﴾

34. Na ubaya wa waliyoyatenda utawadhirikia na yatawazunguka yale waliyoyafanyia mzaha.

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّاٰتُ مَا عَمِلُوْا وَحَاقَ بِهِمْ مَّا كَانُوْا
بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٣٤﴾

35. Na itasemwa: Leo Tunawasahauni kama ninyi mlivyosahau mkutano wa siku yenu hii, na mahali penu ni Motoni, wala hamna wasaidizi.

وَقِيْلَ الْيَوْمَ نَنْسٰكُمْ كَمَا نَسِيْتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا
وَمَاْوٰىكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ نّٰصِرِيْنَ ﴿٣٥﴾

---

kuwa mataifa pia yatahukumiwa mbele ya Mwenyezi Mungu kwa matendo yao kama vile yanavyohukumiwa hapa duniani.

Litaitwa kwenye kitabu chake. Yaani watahukumiwa sawa na Sheria ya Kitabu walichopewa, au watahukumiwa sawa na dafatari ya vitendo vyao.

Aya 32. *Fastakbartum,* "Mkajivuna." *Istikbar* maana yake ni kuwa mtu si mkubwa lakini anapenda ajulikane kuwa yu mkubwa.

Aya 35. *Tunawasahauni.* Siyo matlabu yake kuwa Mungu anasahau, bali mradi wake ni "Tunawaacheni" kana kwamba mliosahauliwa.

36. Hayo ni kwa sababu mlizifanyia mzaha Ishara za Mwenyezi Mungu, na maisha ya dunia yaliwadanganyeni. Kwa hiyo, siku ile hawatatolewa humo, wala hawatapewa nafasi ya kukifikia kizingiti.

ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ ٱتَّخَذْتُمْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ
ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا ۚ فَٱلْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٦﴾

37. Basi sifa zote njema ni za Mwenyezi Mungu, Mwumba wa mbingu na Mwumba wa ardhi, Mwumba wa ulimwengu.

فَلِلَّهِ ٱلْحَمْدُ رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَرَبِّ ٱلْأَرْضِ رَبِّ
ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٧﴾

38. Na ukubwa ni Wake mbinguni na ardhini naye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَلَهُ ٱلْكِبْرِيَآءُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ
ٱلْحَكِيمُ ﴿٣٨﴾

Aya 37. Itakapotokea saa ile inayotajwa katika Aya 33 itajulikana kuwa Mwenyezi Mungu ndiye Mwenye kila sifa njema, na aliye Mwumba wa mbingu na ardhi na Mwumba wa walimwengu wote. Mambo yatakayotokea saa ile yatahakikisha ya kuwa Ukubwa hasa ni wa Mwenyezi Mungu katika mbingu na ardhi, naye ni bila shaka Mwenye hekima.

سُوْرَةُ الاَحْقَافِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ ثَلاثُوْنَ ايَةً وَّ اَرْبَعَةُ رُكُوْعَاتٍ

46. SURA AL-AHQAAF

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 4 na Aya 36 pamoja na Bismillahi

JUZU 26

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Ahimidiwaye, Atukuzwaye.

3. Uteremsho wa Kitabu hiki umetoka kwa Mwenyezi Mungu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

4. Hatukuziumba mbingu na ardhi wala yaliyomo kati yao ila kwa haki na kwa muda uliowekwa; na wale wanaokufuru huyapuuza wanayoonywa.

5. Sema: Je, mmewaona mnaowaita kinyume cha Mwenyezi Mungu? Nionyesheni kipi walichokiumba katika ardhi, au wanayo shirika katika mbingu? Nileteeni Kitabu kilichokuwa kabla ya hiki au alama yo yote ya elimu ikiwa mnasema kweli.

الجزء ٢٦

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

حٰمٓ ②

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ③

مَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ اِلَّا
بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا عَمَّآ اُنْذِرُوْا
مُعْرِضُوْنَ ④

قُلْ اَرَءَيْتُمْ مَّا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَرُوْنِيْ
مَاذَا خَلَقُوْا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوٰتِ ۚ
اِيْتُوْنِيْ بِكِتٰبٍ مِّنْ قَبْلِ هٰذَآ اَوْ اَثٰرَةٍ مِّنْ عِلْمٍ
اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ⑤

Hii ndiyo sura ya mwisho katika fungu la *Haa Miim* na imepewa jina toka Aya 22, nayo sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Haa Miim* ni maneno ya mkato kwa ajili ya sifa mbili za Mwenyezi Mungu. *Haa* ni *Hamiid* (Ahimidiwaye au asifiwaye); *Miim* ni *Majiid* (Atukuzwaye).

Aya 4. *Kwa haki,* maneno haya yanaonyesha ya kuwa ilikuwapo haja ya kwamba vitu hivi viumbwe kwa ajili ya kumfaa mwanadamu, havikuumbwa bila kuhitajiwa, bali ilikuwapo haja ya haki ya kwamba viwepo.

Muda uliowekwa. Maneno haya yamewekwa kuwakumbusha wale wanaozama katika mambo ya dunia na kumsahau Mwenyezi Mungu ya kuwa mambo ya dunia hii yana muda maalumu tu na kuna siku yatapita, hivyo wasipoteze bure wakati wao, bali waangalie mambo ya Akhera ambayo yatadumu milele.

Aya 5. *Nionyesheni kipi walichokiumba.* Hao wanaosadiki ya kuwa Nabii Isa alipata

6. Na mpotevu mkubwa ni nani kuliko yule anayemwomba asiyekuwa Mwenyezi Mungu ambaye hatamjibu mpaka siku ya Kiyama, na hao hawatambui dua zao.

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٦﴾

7. Na watu watakapokusanywa (wale walioombwa) watakuwa maadui zao, nao wataikataa ibada yao.

وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٧﴾

8. Na wanaposomewa Aya Zetu zilizo wazi, wale waliokufuru husema juu ya haki inapowajia: Huu ni uchawi dhahiri.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٨﴾

9. Au husema: Ameyatunga mwenyewe. Sema: Ikiwa nimeyatunga mimi, basi hamwezi kunifaa cho chote mbele ya Mwenyezi Mungu; Yeye ndiye Ajuaye sana mnayoyashughulikia. Yeye Ametosha kuwa Shahidi kati yangu na yenu, naye ni Msamehevu, Mrehemevu.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ۖ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۖ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾

10. Sema: Mimi si mpya katika Mitume, wala sijui nitakavyofanywa mimi wala mtakavyofanywa ninyi. Sifuati ila yaliyofunuliwa kwangu; na mimi siye ila ni Mwonyaji dhahiri.

قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١٠﴾

kuumba vitu sasa watokee kujibu hoja hii ya Mwenyezi Mungu, na waonyeshe viko wapi alivyoumba. Sifa ya kuumba ni ya Mwenyezi Mungu tu, hakushirikiana na ye yote. Miungu ya uwongo ingekuwa miungu bila shaka tungeona vitu ilivyoviumba

Nileteeni Kitabu. Maneno haya yanaonyesha ya kuwa katika mambo ya itikadi na imani lazima ufuatwe ufunuo wa Kitabu cha Mwenyezi Mungu. Ndiyo maana imesemwa washirikina waonyeshe katika kitabu cha Mungu habari za itikadi zao. Mambo ya itikadi hayafuatwi kwa kusikiasikia maneno au rai za watu, bali yawe maagizo ya Mwenyezi Mungu Mwenyewe.

Aya 8. *Huu ni uchawi dhahiri.* Haya ndiyo maneno ya watu wanaokufuru. Wanaposhindwa katika dalili na uwazi wa Ishara za Mungu, wanakimbilia kusema kuwa yote hayo yasingeweza kufanyika ila kwa sababu ya uchawi.

Aya 10. *Mimi si mpya katika Mitume.* Hapa Mtume *s.a.w.* anawaambia watu ya kuwa yeye si Mtume mpya au wa kwanza kufika duniani, bali Mitume wengi walimtangulia na ambao watu wanawaamini, basi pia watazame je hakufanana na Mitume hao? Hii ndiyo alama mojawapo ya kuwatambua Manabii wakweli wanapofika. Kama atufikie Mtume ye yote tutazame je, amefanana na Mitume waliopita zamani?

11. Sema: Mwaonaje ikiwa kama imetoka kwa Mwenyezi Mungu nanyi mmeikataa, na shahidi miongoni mwa wana wa Israeli alishuhudia juu ya mfano wake na akaamini, lakini ninyi mnafanya kiburi; kwa yakini Mwenyezi Mungu Haongozi watu wadhalimu.

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن كَانَ مِنْ عِندِ ٱللَّهِ وَكَفَرْتُم بِهِۦ
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنۢ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِۦ
فَـَٔامَنَ وَٱسْتَكْبَرْتُمْ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١١﴾

FUNGU 2

12. Na waliokufuru wakawaambia waaminio: Lau ingalikuwa njema msingetutangulia kwayo. Na wanapokosa kuongoka kwayo, basi husema: huu ni uwongo wa zamani.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا
سَبَقُونَآ إِلَيْهِ ۚ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا۟ بِهِۦ فَسَيَقُولُونَ
هَٰذَآ إِفْكٌ قَدِيمٌ ﴿١٢﴾

13. Na kabla yake kilikuwapo Kitabu cha Musa kiongozi na chenye rehema. Na hiki ni Kitabu chenye kusadikisha, cha lugha ya Kiarabu, ili kiwaonye wale waliodhulumu na chenye habari za furaha kwa watendao wema.

وَمِن قَبْلِهِۦ كِتَٰبُ مُوسَىٰٓ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۚ وَهَٰذَا
كِتَٰبٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟
وَبُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

14. Hakika wale waliosema, Mola wetu ni Mwenyezi Mungu, kisha wakadumu imara, hawataogopa wala hawatahuzunika.

إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسْتَقَٰمُوا۟ فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٤﴾

15. Hao ndio watu wa Peponi, watakaa humo: ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyatenda.

أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ خَٰلِدِينَ فِيهَا جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوا۟
يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

Aya 13. *Chenye kusadikisha.* Mahali pengi Qur'an imesemwa inasadikisha Vitabu vya zamani, yaani inaonyesha habari zilizo kweli katika Vitabu vile na zilizo uwongo. Na ndivyo ilivyofanya Qur'an. Imebainisha makosa mengi yaliyoingia katika Vitabu vya zamani na kuonyesha habari zao zilizo sahihi.

Aya 14. Mahali penigne imesemwa hivi: *Hakika wale wanaosema, Mola wetu ni Mwenyezi Mungu, kisha wakaendelea kwa kudumu, huwateremkia Malaika (wakiwaambia): Msiogope wala msihuzunike, na furahieni Pepo mliyokuwa mkiahidiwa* (sura 41:31). Aya hizi zinaonyesha ya kwamba ingawa waaminio hutaabishwa hapa duniani na kutiwa mashakani, lakini Mwenyezi Mungu huwafariji kwa kuwateremshia Malaika wanaowapa habari njema ambazo zinawatoa huzuni na hofu na wanakuwa imara katika imani. Habari hizi hupata ama kwa ufunuo au *ilham* au njozi na ndoto.

وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ
أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ
ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ
سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي
أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ
وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦﴾

16. Na Tumemwusia mwanadamu afanye wema kwa wazazi wake; mama yake amechukua mimba yake kwa taabu na akamzaa kwa taabu; na kumbeba na kumwachisha ziwa ni miezi thelathini; hata anapofikia balehe yake na akawa mwenye umri wa miaka arobaini, akasema: Ee Mola wangu, Uniwezeshe nishukuru neema Zako ulizonineemesha mimi na wazazi wangu, na ili nifanye vitendo vizuri Unavyovipenda, na Ukanifanyie wema katika watoto wangu; kwa yakini ninatubu Kwako; na hakika mimi ni miongoni mwa waliosilimu.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَ
نَتَجَاوَزُ عَن سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ ۖ وَعْدَ
الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٧﴾

17. Hao ndio Tunaowakubali vitendo vyao vyema walivyovifanya, na Tunayapita kando makosa yao, watakuwa miongoni mwa watu wa Peponi: miadi ya kweli waliyoahidiwa.

وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أُفٍّ لَّكُمَا أَتَعِدَانِنِي أَنْ
أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِن قَبْلِي وَهُمَا
يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ وَيْلَكَ آمِنْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ
فَيَقُولُ مَا هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٨﴾

18. Na ambaye awaambiaye wazazi wake: Kefule ninyi! Je, mnaniogofisha ya kuwa nitatolewa na hali vizazi vingi vilikwisha pita kabla yangu? Na hao wawili huomba msaada wa Mwenyezi Mungu; (nao humwambia mtoto wao): Ole wako! Amin, hakika ahadi ya Mwenyezi Mungu ni kweli. Lakini yeye husema: Siyo haya ila ni visa vya watu wa kale.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ
خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ ۖ إِنَّهُمْ
كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿١٩﴾

19. Hao ndio ambao imelazimika hukumu juu yao, pamoja na mataifa yaliyopita kabla yao ya majinni na watu, hakika hao ndio waliokuwa wamepata hasara.

وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِّمَّا عَمِلُوا ۖ وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٠﴾

20. Na wote wana madaraja kwa yale waliyoyatenda, na ili (Mungu) Awalipe malipo ya vitendo vyao, nao hawatadhulumiwa.

21. Na siku watakapowekwa waliokufuru mbele ya Moto: Mlipoteza vitu vyenu vizuri katika maisha yenu ya dunia, nanyi mlijifurahisha navyo, basi leo mtapewa adhabu ya fedheha kwa sababu mlijivuna bure duniani, na kwa sababu mlikuwa mkiasi.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ
طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا
فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ٢١ ع

FUNGU 3

22. Na kumbuka nduguye 'Ad alipowaonya kaumu yake katika (nchi yenye) machuguu ya mchanga, na kwa yakini Waonyaji walitokea kabla yake na nyuma yake: Msimwabudu ye yote ila Mwenyezi Mungu: hakika mimi nawahofieni adhabu ya siku iliyo kuu.

وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَ
قَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ٢٢

23. Wakasema: Je, umetujia ili utugeuze mabali na miungu yetu? Basi tuletee unayotuahidi ikiwa u miongoni mwa wasemao kweli.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِتَأْفِكَنَا عَنْ آلِهَتِنَا فَأْتِنَا بِمَا
تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٢٣

24. Akasema: Elimu hasa iko kwa Mwenyezi Mungu tu, nami ninawafikishieni yale niliyotumwa nayo, walakini ninawaoneni kuwa ninyi ni watu mfanyao ujinga.

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ
بِهِ وَلَٰكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ٢٤

25. Basi walipoliona wingu likiyaelekea mabonde yao, wakasema: Wingu hili litatunyeshea mvua. Bali haya ni yale yale myaombayo kwa upesi: ni upepo uliomo adhabu iumizayo,

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا هَٰذَا
عَارِضٌ مُمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ
فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ٢٥

26. Unaoangamiza kila kitu kwa amri ya Mola wake. Basi wamekuwa si wenye kuonekana ila nyumba zao; hivyo ndivyo Tuwalipavyo watu wakosefu.

تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ
إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ٢٦

Aya 22. *Bil-Ahqaafi.* Neno hili linaweza kuwa na maana mbili: (1) *Katika (nchi yenye) machuguu ya mchanga,* yaani watu wa kabila la 'Ad walikuwa katika nchi yenye mchanga

27. Na bila shaka Tuliwastawisha katika yale Tusiyowastawisheni ninyi, na Tuliwapa masikio na macho na mioyo, lakini masikio yao na macho yao na mioyo yao havikuwafaa cho chote walipokuwa wakikataa Aya za Mwenyezi Mungu na yakawazinga yale yale waliyoyafanyia mzaha.

وَلَقَدْ مَكَّنّٰهُمْ فِيْمَآ اِنْ مَّكَّنّٰكُمْ فِيْهِ وَجَعَلْنَا
لَهُمْ سَمْعًا وَّاَبْصَارًا وَّاَفْـِٕدَةً ۖ فَمَآ اَغْنٰى عَنْهُمْ
سَمْعُهُمْ وَلَآ اَبْصَارُهُمْ وَلَآ اَفْـِٕدَتُهُمْ مِّنْ شَيْءٍ
اِذْ كَانُوْا يَجْحَدُوْنَ ۙ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَّا كَانُوْا
بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٢٧﴾ ع

FUNGU 4

28. Na hakika Tuliviangamiza vijiji vyote vilivyowazungukeni na Tumebadilisha Ishara ili watugeukie.

وَلَقَدْ اَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِّنَ الْقُرٰى وَصَرَّفْنَا
الْاٰيٰتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿٢٨﴾

29. Basi mbona haikuwasaidia miungu ile waliyoishika kinyume cha Mwenyezi Mungu ili iwakaribishe Kwake? Bali imewapotea; na huo ndiyo uwongo wao na waliyokuwa wakiyatunga.

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ قُرْبَانًا
اٰلِهَةً ۖ بَلْ ضَلُّوْا عَنْهُمْ ۚ وَذٰلِكَ اِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوْا
يَفْتَرُوْنَ ﴿٢٩﴾

30. Na Tulipokugeuzia kundi la majinni kwa kusikiliza Qur'an; basi walipoihudhuria wakasema: Nyamazeni; na ilipokwisha (somwa) walirudi kwa jamaa zao wakiwaonya.

وَاِذْ صَرَفْنَآ اِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُوْنَ الْقُرْاٰنَ ۚ
فَلَمَّا حَضَرُوْهُ قَالُوْٓا اَنْصِتُوْا ۚ فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا اِلٰى
قَوْمِهِمْ مُّنْذِرِيْنَ ﴿٣٠﴾

31. Wakasema: Enyi watu wetu, hakika Tumesikia Kitabu kilichoteremshwa baada ya Musa kinachosadikisha yaliyokuwa kabla yake na kinachoongoza kwenye haki na kwenye njia iliyonyoka.

قَالُوْا يٰقَوْمَنَآ اِنَّا سَمِعْنَا كِتٰبًا اُنْزِلَ مِنْۢ بَعْدِ مُوْسٰى
مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِيْٓ اِلَى الْحَقِّ وَاِلٰى
طَرِيْقٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٣١﴾

---

mwingi; (2) aliwaonya *na machuguu ya mchanga,* ya kwamba machuguu yale ya mchanga ndiyo yatakayotumiwa kwa kuwaangamiza.

Aya 30. *Jinn* waliotajwa hapa ni wale wale Matajiri wa Kiyahudi wa Nasibin ambao walikuwa wakija Makka kufanya biashara, basi huko waliisikia Qur'an wakaiamini (sura 72:7).

32. Enyi watu wetu, mwitikieni Mwitaji wa Mwenyezi Mungu na mwaminini, Atawasameheni madhambi yenu na Atawalindeni katika adhabu iumizayo.

يَٰقَوْمَنَآ أَجِيبُوا۟ دَاعِىَ ٱللَّهِ وَءَامِنُوا۟ بِهِۦ يَغْفِرْ لَكُم
مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣١﴾

33. Na asiyemwitikia Mwitaji wa Mwenyezi Mungu, basi yeye hataepuka katika ardhi wala hawatakuwa na walinzi badala yake. Hao wamo katika upotevu dhahiri.

وَمَن لَّا يُجِبْ دَاعِىَ ٱللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِى ٱلْأَرْضِ
وَلَيْسَ لَهُۥ مِن دُونِهِۦٓ أَوْلِيَآءُ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٣٢﴾

34. Je, hawakuona ya kwamba Mwenyezi Mungu Aliyeziumba mbingu na ardhi na Hakulegea kwa kuziumba Ana uwezo wa kuwafufua wafu? Naam, hakika Yeye ni mweza wa kila kitu.

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ
وَلَمْ يَعْىَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْۦِىَ ٱلْمَوْتَىٰ ۚ
بَلَىٰٓ إِنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾

35. Na siku watakayopelekwa wale waliokufuru Motoni; Je, hii si haki? Watasema: Naam! Wallahi (ni haki). Atasema: Basi onjeni adhabu kwa sababu mlikuwa mkikataa.

وَيَوْمَ يُعْرَضُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ عَلَى ٱلنَّارِ أَلَيْسَ هَٰذَا
بِٱلْحَقِّ ۖ قَالُوا۟ بَلَىٰ وَرَبِّنَا ۚ قَالَ فَذُوقُوا۟ ٱلْعَذَابَ
بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾

36. Basi subiri kama walivyosubiri Mitume wenye imara, wala usiwahimizie (adhabu). Siku watakayoyaona waliyoahidiwa itakuwa kana kwamba hawakukaa ila saa moja ya mchana. Huu ndiyo ufikisho! Basi hawataangamizwa ila watu wakosefu.

فَٱصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُو۟لُوا۟ ٱلْعَزْمِ مِنَ ٱلرُّسُلِ وَلَا
تَسْتَعْجِل لَّهُمْ ۚ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ
لَمْ يَلْبَثُوٓا۟ إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍۭ ۚ بَلَٰغٌ ۚ فَهَلْ يُهْلَكُ
إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿٣٥﴾

Aya 36. Mungu hana haraka na watu, maana anajua ya kuwa ingawa wamo katika raha na hawajali maonyo, lakini mara itakapowafikia adhabu inayokaa siku nyingi, basi raha yote itasahauliwa. Namna hii kwa adhabu ya siku Kiyama uchungu wake utawasahaulisha watu furaha zote walizoendesha, na wataona kama hawakupata kukaa hapa duniani ila saa moja tu.

سُوْرَةُ مُحَمَّدٍ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّثَلاثُوْنَ ايَةً وَّ اَرْبَعَةُ رُكُوْعَاتٍ

47. SURA MUHAMMAD

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 4 na Aya 39 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Wale waliokufuru na wakazuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu, Yeye Ataviharibu vitendo vyao.

3. Na wale walioamini na wakatenda mema na wakaamini yaliyoteremshwa juu ya Muhammad, nayo ni haki iliyotoka kwa Mola wao, Atawaondolea maovu yao na Atarekebisha mienendo yao.

4. Hayo ni kwa sababu wale waliokufuru walifuata upotevu, lakini wale walioamini wakafuata haki iliyotoka kwa Mola wao; hivi ndivyo Mwenyezi Mungu Huwaeleza watu hali zao.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

اَلَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَصَدُّوْا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ ②

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاٰمَنُوْا بِمَا نُزِّلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّهِمْ ۙ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَاَصْلَحَ بَالَهُمْ ③

ذٰلِكَ بِاَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَاَنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَّبِّهِمْ ۗ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ اَمْثَالَهُمْ ④

Sura hii inaitwa *Muhammad* na pia inaitwa *Qitaal* (Vita), na ilishuka Madina. Jina la kwanza la sura hii linabashiria ya kuwa watu wanaomwamini Mtume Muhammad *s.a.w.* watapata mafanikio ya kidunia. Iliposhuka sura hii Waislamu walikuwa katika hali ya unyonge kabisa, na walikuwa wamekimbia kutoka majumba yao, na huko walikokimbilia wakawa katika hatari ya kufutwa kabisa na adui mwenye nguvu.

Jina la pili linabashiria ya kuwa adhabu waliyoahidiwa makafiri itawafikia katika namna ya vita na wakubwa wao wataangamia, wengine wao watatekwa au kushindwa na kudhalilika.

Aya 2. *Ataviharibu vitendo vyao,* yaani watu wanaofanya kazi ya kuwazuia watu wasiingine katika njia ya haki, kwa hakika wanasumbuka bure, maana, matokeo ya kazi yao hayatakuwa kama wanavyotaka, bali kweli ndiyo itakayoshinda.

Aya 3. Imani ina sharti mbili: (1) yakini; (2) utii. Hapo matendo mema lazima yatatokea katika imani yenye sharti hizo mbili. Imani ni kama mbegu na matendo mema ndiyo matunda yake. Basi kama mbegu haizai matunda haina maana, na imani pasipo matendo mema pia haina maana.

5. Basi mnapokutana (vitani) na wale waliokufuru wapigeni shingo mpaka mmewashinda, kisha wafungeni sana, tena waacheni kwa ihsani au kwa kujikomboa, hata vita vitue mizigo yake. Ndivyo hivyo; na kama Mwenyezi Mungu Angalitaka Angalijilipiza kisasi kwao, lakini Huwajaribu baadhi yenu kwa mikono ya watu wengine. Na wale waliouawa katika njia ya Mwenyezi Mungu basi Hataviharibu kamwe vitendo vyao.

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا
أَثْخَنتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا
فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ
اللَّهُ لَانتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُم بِبَعْضٍ وَ
الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٥﴾

6. Atawaongoza na kurekebisha mienendo yao.

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ﴿٦﴾

7. Na Atawaingiza katika bustani Aliyoipamba na kuitunza kwa ajili yao.

وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ ﴿٧﴾

8. Enyi mlioamini, mkimsaidia Mwenyezi Mungu, Atawasaidieni na Ataiimarisha miguu yenu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَ
يُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴿٨﴾

9. Na wale waliokufuru basi kwao ni maangamizo na Atavipoteza vitendo vyao.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَّهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٩﴾

10. Hayo ni kwa sababu waliyachukia Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu, basi Akaviharibu vitendo vyao.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿١٠﴾

11. Je, hawakutembea katika ardhi wakaona umekuwaje mwisho wa wale waliowatangulia? Mwenyezi Mungu Aliwaangamiza, na kwa makafiri itakuwa (adhabu) kama hii.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَ
لِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا ﴿١١﴾

12. Hayo ni kwa sababu Mwenyezi Mungu ni Mlinzi wa walioamini lakini makafiri hawana mlinzi.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ
لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿١٢﴾ ع

Aya 5. Waislamu wanafunzwa na Aya hii ya kuwa mateka wakamatwe pale inapokuwa vita imepiganwa sana ili kupunguza nguvu ya adui. Na baadaye mateka hao wa vita wanaweza kusamehewa na kuachwa bure au wanaweza kujikomboa. Amri hii ya Kiislamu ingefumbua

FUNGU 2

13. Kwa hakika Mwenyezi Mungu Huwaingiza walioamini na wafanyao wema katika Bustani ipitayo mito chini yake. Lakini waliokufuru hujifurahisha na hula kama walavyo wanyama, na Moto ni kikao chao.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ
مَثْوًى لَّهُمْ ﴿١٣﴾

14. Na miji mingapi ilikuwa yenye nguvu zaidi kuliko mji wako unaokutoa: Tuliwaangamiza wala hawakuwa na msaidizi.

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِّن قَرْيَتِكَ
الَّتِي أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٤﴾

15. Je, mtu mwenye kuwa na dalili zitokazo kwa Mola wake atakuwa sawa na mtu aliyepambiwa ubaya wa matendo yake? Nao walifuata tamaa zao.

أَفَمَن كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ كَمَن زُيِّنَ لَهُ سُوءُ
عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُم ﴿١٥﴾

16. (Huu ni) mfano wa Pepo waliyoahidiwa watawa; imo mito ya maji yasiyoharibika na mito ya maziwa yasiyogeuka utamu wake, na mito ya pombe yenye ladha kwa wanywao, na mito ya asali iliyosafishwa; tena humo watapata matunda ya kila namna na samahani kutoka kwa Mola wao. Basi je, hao watakuwa sawa na yule akaaye Motoni? Nao watanyweshwa maji yachemkayo yatakayokata matumbo yao.

مَّثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ۖ فِيهَا أَنْهَارٌ
مِّن مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرْ
طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِّلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ
مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى ۖ وَلَهُمْ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ
وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ ۖ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ
وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ﴿١٦﴾

---

macho ya wapinzani waisingiziao dini Ya Kiislamu kuwa inaruhusu wafuasi wake wapigane na watu wapate kuwaingiza katika dini au kuwashika mateka. Islam ni dini ya pekee yenye kuondoa utumwa duniani na kuwapa watu uhuru wa kushika dini yo yote waipendayo.

Aya 14. *Mji wako,* yaani Makka. Aya hii inaonyesha ya kwamba nguvu ya mji wa Makka itavunjika kama ilivyovunjika miji ya zamani. Na ndivyo ilivyotokea. Baadaye Mtume *s.a.w.* aliporudi Makka na wafuasi elfu kumi bila mapigano Makka ikatekwa, na maadui wakasamehewa, lakini nguvu waliyokuwa nayo ilikwisha, masanamu yakavunjwa, na Waislamu wakawa mabwana wa mji huo.

Aya 16. Aya hii inaonyesha ya kwamba neema zilizobainishwa katika Qur'an kuwa

17. Na wako miongoni mwao wanaokusikiliza, hata wanapoondoka kwako wanawauliza wale waliopewa elimu: (Mtume) amesema nini sasa? Hao ndio ambao Mwenyezi Mungu Amewapiga mihuri mioyoni mwao na wakafuata tamaa zao.

وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِندِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٦﴾

18. Na wale walioongoka huwazidishia mwongozo na Huwapa utawa wao.

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ ﴿١٧﴾

19. Na hawangojei ila saa ile iwafikie kwa ghafula. Basi alama zake zimekwisha kuja. Hivyo (utawafaa) wapi ukumbusho wao itakapowafikia (saa)?

فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً ۖ فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا ۚ فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرَاهُمْ ﴿١٨﴾

20. Basi jua ya kwamba hakuna aabudiwaye ila Mwenyezi Mungu, na uombe ghofira kwa dhambi walizokufanyia na kwa waaminio wanaume na waaminio wanawake. Na Mwenyezi Mungu Anajua mahali penu pa kurudia na mahali penu pa kukaa.

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴿١٩﴾

---

iwezekanavyo. Ijapokuwa katika Aya nyingi tumeahidiwa kupewa vitu vipatikanavyo ulimwenguni humu, lakini hivyo vinafanana na vile vya Akhera kwa majina tu. Hakika yao ni mbali kabisa hata mtu asiweze kuifahamu. Tazama sura 32:18.

Roho ya mtu ikiwa peke yake pasi na mwili wo wote haifanyi kitendo cho chote. Baada ya kuachana na mwili huu wa udongo usioweza kukaa milele, roho ya mtu itapewa mwili mpya wenye kuishi daima na utakaoweza kuzitumia neema za Peponi zidumuzo. Huko Peponi watu hawatachoka (sura 43:35). hali miili yetu hii huchoka. Neema za Peponi hazina kikomo (sura 13:36) hali vipawa vya dunia vitakwisha. Basi waaminio, huko Peponi, watakuwa na miili iliyo bora na myepesi kuliko hii ambayo wanayo sasa. Na neema watakazopewa zitakuwa za namna nyingine zenye kuifaa miili yao.

Waarabu husema "Usingizi ni ndugu ya mauti." Ndoto inaweza kueleza kidogo mambo ya Akhera. Katika ndoto mtu anajiona akisafiri au akitumia vyakula vya namna mbalimbali ingawa mwili wake hauondoki kitandani. Ndivyo mtu atajiona akivitumia vitu vingi vinavyofanana na vile vya dunia hii, baada ya kufa kwake. Mifereji ya maji na ya maziwa na ya asali na ya kileo imetajwa kuonyesha wingi wa hivyo vyote. Kileo cha Peponi hakilevyi kwa kutoa akili (sura 37:48). Kitawatakasa wanywaji (sura 76:22; 52:24).

FUNGU 3

21. Na walioamini husema: Mbona haijateremshwa Sura? Lakini inapokuwa inateremshwa Sura thabiti na ndani yake inatajwa vita, utawaona wale wenye maradhi katika mioyo yao wanakutazama mtazamo wa anayezimia kwa mauti. Basi ole wao!

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ ۚ فَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ ۙ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۖ فَأَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢١﴾

22. (Yanayotakiwa ni) utii na kauli njema; na amri inapoazimiwa, basi kama wakiwa wakweli kwa Mwenyezi Mungu bila shaka itakuwa bora kwao.

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ ۚ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ﴿٢٢﴾

23. Na kama ninyi mkipata utawala ni karibu mtaiharibu nchi na mtaukata ujamaa wenu.

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ ﴿٢٣﴾

24. Hao ndio Mwenyezi Mungu Amewalaani na Amewatia uziwi na Amewapofusha macho yao.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ ﴿٢٤﴾

25. Je hawaifikirii Qur'an, au mioyoni mwao mna kufuli walizotengeneza wao wenyewe?

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ﴿٢٥﴾

26. Kwa hakika wale warudiao kwa migongo yao baada ya kuwabainikia mwongozo, Shetani amewadanganya na kuwacheleweshа.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى ۙ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٦﴾

27. Hayo ni kwa sababu wao waliwaambia wale waliochukia yale Aliyoyateremsha Mwenyezi Mungu: Tutakutiini katika baadhi ya mambo hayo. Na Mwenyezi Mungu ndiye Anayejua siri zao.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٧﴾

28. Basi itakuwaje Malaika watakapowashukia? Watawapiga nyuso zao na migongo yao.

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٨﴾

29. Hayo ni kwa sababu wao waliyafuata yaliyomchukiza Mwenyezi Mungu na wakachukia yanayomridhi-sha, basi Akaviharibu vitendo vyao.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٢٩﴾ ع

FUNGU 4

30. Je, wale wenye maradhi mioyoni mwao walidhani kwamba Mwenyezi Mungu Hataidhihirisha bughudha yao?

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَن لَّن يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ﴿٣٠﴾

31. Na kama Tungependa Tungekuonesha hao na ungewatambua kwa alama zao; na hasa utawafahamu kwa namna ya usemi (wao); na Mwenyezi Mungu Anavijua vitendo vyenu.

وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُم بِسِيمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣١﴾

32. Na bila shaka Tutawajaribuni mpaka Tuwajue wanaojitahidi kweli miongoni mwenu na wenye kusimama imara, na kwa majaribu hayo Tutabainisha thamani yenu ya kweli.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ ﴿٣٢﴾

33. Kwa hakika wale waliokufuru na kuzuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu na kupinzana na Mtume baada ya kuwabainikia mwongozo, wao hawamdhuru Mwenyezi Mungu cho chote, na punde Ataviharibu vitendo vyao.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحْبِطُ أَعْمَالَهُمْ ﴿٣٣﴾

34. Enyi mlioamini, Mtiini Mwenyezi Mungu na mtiini Mtume, wala msiviharibu vitendo vyenu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٤﴾

35. Hakika wale waliokufuru na kuzuilia (watu) njia ya Mwenyezi Mungu kisha wakafa nao ni makafiri, Mwenyezi Mungu Hatawasamehe kamwe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٣٥﴾

36. Basi msilegee na kuwaita kwenye suluhu wakati ni lazima kwamba ninyi ndio mtakaoshinda. Na Mwenyezi Mungu Yu pamoja nanyi, na Hatawanyimeni malipo ya vitendo vyenu.

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَن يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٦﴾

Aya 36. Katika Aya zilizopita Mwenyezi Mungu ameeleza ya kwamba wanaokufuru hawatafanikiwa katika makusudi yao. Na katika Aya hii anawaambia Waislamu wasiingie uvivu

37. Hakika maisha ya dunia ni mchezo na upuuzi, na kama mkiamini na kujilinda, Atawapeni ujira wenu, wala Hatawaombeni mali zenu.

38. Kama Akiwaombeni hayo na kuwashurutisheni mtafanya ubahili; naye Ataitoa nongwa yenu.

39. Lo! ninyi ndio mnaitwa ili (mtoe) katika njia ya Mwenyezi Mungu, lakini wengine wenu wanafanya ubahili; na afanyaye ubahili basi hakika anafanya ubahili kwa (kuidhuru) nafsi yake. Na Mwenyezi Mungu ni Mkwasi nanyi ni mafakiri. Na kama mkirudi nyuma basi Mwenyezi Mungu Ataleta watu wengine badala yenu, nao hawatakuwa mfano wenu.

إِنَّمَا الْحَيَوٰةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۚ وَإِن تُؤْمِنُوا
وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أُجُورَكُمْ وَلَا يَسْـَٔلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾
إِن يَسْـَٔلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا وَيُخْرِجْ
أَضْغَانَكُمْ ﴿٣٧﴾
هَٰٓأَنتُمْ هَٰٓؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ ۖ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن
نَّفْسِهِۦ ۚ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنتُمُ الْفُقَرَآءُ ۚ وَإِن تَتَوَلَّوْا
يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوٓا أَمْثَالَكُم ﴿٣٨﴾ ع

---

wa kueneza dini yao kwa kutumaini kuwa Mungu amekwisha waahidi kuwa makafiri watashindwa, maana mara watu wakiwa wavivu basi wanaweza kunyang'anywa haki zao kwa sababu ya ulegevu wao. Tena wanaambiwa hapa Waislamu wasiingie ulegevu na kutaka mapatano ya suluhu na adui, maana kufanya hivi ni kukubali kushindwa na kuzidisha ujeuri wa adui. Lakini kama adui anatuita kufanya suluhu basi ni lazima kukubali (sura 8:62).

Aya 37. Baadhi ya watu hutaka kuchanganyika na maadui ili wapate heshima ya dunia na hadhi na umaarufu. Wanaambiwa hapa ya kuwa maisha ya dunia kwa kuacha dini ni sawa na mchezo na upuuzi tu na ni kitu cha kupita. Njia ya salama ni kushika imani na utawa.

سُورَةُ الفَتْحِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلاثُونَ اٰيَةً وَّ اَرْبَعَةُ رُكُوْعَاتٍ

48. SURA AL-FAT'H

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 4 na Aya 30 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Bila shaka Tumekupa ushindi ulio dhahiri,

3. Ili Mwenyezi Mungu Akufunikie makosa yako (unayosingiziwa) yaliyotangulia na yajayo, na kukutimizia neema Yake na kukuongoza katika njia iliyonyoka.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِيْنًا ②

لِّيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْۢبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ③

Jina la sura hii limetoka katika Aya ya 2. Imeitwa *Ushindi* kwa sababu inaeleza habari za ushindi wa Waislamu ulioanzia Hudaibiyya na ambao umeendelea kushinda dini zote za dunia (Aya 29).

Seyidna Umar anasema ya kuwa Mtume *s.a.w.* alisoma sura hii kwa mara ya kwanza alipokuwa akirudi Madina kutoka Hudaibiyya (Bukhari); na hivyo tumejua ya kuwa ilishuka katika mwaka wa sita wa Hijra.

Aya 2. Ushindi huu unaotajwa hapa ni ule wa mkataba wa Hudaibiyya (Bukhari), ambao ingawa sharti zake hazikuwa zenye kupendeza kwa Waislamu, lakini walipata amani ya muda mrefu na wakaweza kuhubiri na kutangaza dini. Kadhalika watu wengine wakapata nafasi ya kusikia mafundisho ya Kiislamu na kuyachungua na wakaingia katika Uislamu kwa wingi. Hivyo mkataba huu wa Hudaibiyya ingawa kwa macho ya dhahiri ulionyesha kushindwa kwa Waislamu, lakini kwa hakika uliimarisha misingi ya kushindwa makafiri na kuushika mji wa Makka.

Aya 3. *Ghafara* maana yake ni kusitiri. Kughofiri dhambi za watu huwa kwa njia nyingi: (1) kutoadhibu mwenye dhambi na kumsamehe; (2) kuzifunika hata zisionekane na watu; (3) kuzuia dhambi zisitendeke; (4) kumhifadhi mtu asipate mawazo mabaya na kumlinda nyakati zote.

Akufunikie makosa yako. Mradi wake ni makosa ambayo makafiri na wanafiki walimsingizia nayo, kama kuzua uwongo juu ya Mwenyezi Mungu au kukosa katika matendo mengine.

Kushinda kwa Mtume *s.a.w.* kumeubatilisha upinzani wao kabisa. Nabii wa uwongo hapewi nafasi ya kuiimarisha dini yake na kuueneza uwongo wake siku nyingi. Kama mwenye kutunga uwongo vile vile angefanikiwa, ingekuwa shida kupambanua baina ya mkweli na mwongo. Mtume Muhammad *s.a.w.* hakuangamizwa kama manabii wa uwongo, bali wahalifu wake hasa ndio waliopondwa na *jiwe hili la pembeni* (Marko 12:10). Jambo hili lenyewe latosha kuyavunja-vunja maneno ya wampingao Mtume s.a.w. mpaka siku ya Kiyama.

Ni hatia kubwa kumwita Mtume Mtukufu *s.a.w.* mwenye dhambi. Aya hii pamoja na ile ifuatayo inaeleza maana ya kughofiri ni nini. Avunjaye amri za Mwenyezi Mungu, mbali na

وَيَنصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا ٣

4. Na Mwenyezi Mungu Akusaidie kwa msaada wenye nguvu.

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ
لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَّعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلَّهِ جُنُودُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ٤

5. Yeye ndiye Aliyeteremsha utulivu katika mioyo ya waaminio ili waongezeke imani juu ya imani yao, na majeshi ya mbingu na ardhi ni ya Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye elimu, Mwenye hekima -

لِّيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَٰلِكَ عِندَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ٥

6. Ili Awaingize waaminio wanaume na waaminio wanawake katika Bustani ipitayo mito chini yake kukaa humo, na Awafutie makosa yao; na huo ndiyo ufaulu mkubwa mbele ya Mwenyezi Mungu.

وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَ
الْمُشْرِكَاتِ الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ
السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ٦

7. Na Awaadhibu wanafiki wanaume na wanafiki wanawake, na washirikina wanaume na washirikina wanawake, wanaomdhania Mwenyezi Mungu dhana mbaya; gurudumu la msiba litazunguka dhidi yao, na Mwenyezi Mungu Amewakasirikia na kuwalaani na kuwaandalia Jahanamu, nayo ni marudio mabaya.

---

kuishinda dunia na kupata neema iliyo timilifu, hufedheheshwa, Qur'an inatangaza waziwazi ya kwamba Watumishi wa Mwenyezi Mungu hawapotezwi na Shetani (sura 15:43; 16:100; 17:66). Hasa wateule wachaguliwao kuwa Mitume wake wanahifadhiwa na shetani (sura 6:125). Mtume *s.a.w.* alisema, "Kila mtu anaye shetani ampotezaye na shetani wangu amepoa hata haniamuru ila wema." Maana kila mwanadamu tamaa yake inaweza kumkosesha, lakini yeye *s.a.w.* kwa maombi na ibada yake amepewa uwezo wa kujitawala na kumshinda shetani. Na zaidi ya hayo, aweza kuwaelekeza wenye dhambi kwenye njia ya wokofu. Wamfuatao Mtume *s.a.w.* hufanywa wapenzi wa Mungu (sura 3:32). Bali wanapewa cheo hata cha Unabii (sura 4:70). Mtume *s.a.w* ameitwa mwenye kuwatakasa watu (sura 62:3). Tena yu mfano mwema kwa ajili ya waaminio (sura 33:22).

Mtume *s.a.w.* aliomba ghofira kwa Mwenyezi Mungu siku zote. Kwa kuomba msamaha alitakasika na kutukuka zaidi kuliko watu wote. Usiku wa *Mi'iraaj* yeye alijiona amefika mahali ambapo hapakufika Mtume ye yote. Yeye mwenyewe alisema, Musa na Isa (amani ya Mungu juu yao) wangekuwa hai, wangalinifuata. Kuidumisha *istighfaar* ni ubora wa Mtume *s.a.w.* lakini

وَلِلّٰهِ جُنُوْدُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ﴿٨﴾

8. Na majeshi ya mbingu na ardhi ni ya Mwenyezi Mungu, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا ﴿٩﴾

9. Hakika Tumekutuma uwe Shahidi na Mtoaji wa habari njema na Mwonyaji.

لِّتُؤْمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَتُعَزِّرُوْهُ وَتُوَقِّرُوْهُ ۗ وَتُسَبِّحُوْهُ بُكْرَةً وَّاَصِيْلًا ﴿١٠﴾

10. Ili Mwamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na kumsaidia na kumheshimu na kumtukuza (Mungu) asubuhi na jioni.

اِنَّ الَّذِيْنَ يُبَايِعُوْنَكَ اِنَّمَا يُبَايِعُوْنَ اللّٰهَ ۗ يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْدِيْهِمْ ۚ فَمَنْ نَّكَثَ فَاِنَّمَا يَنْكُثُ عَلٰى نَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ اَوْفٰى بِمَا عٰهَدَ عَلَيْهُ اللّٰهَ فَسَيُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿١١﴾

11. Bila shaka wanaofungamana nawe bila shaka wanafungamana na Mwenyezi Mungu. Mkono wa Mwenyezi Mungu uko juu ya mikono yao. Hivyo avunjaye, basi anavunja kwa kuidhuru nafsi yake tu; lakini atekelezaye aliyomwahidi Mwenyezi Mungu, basi Atamlipa ujira mkubwa.

FUNGU 2

سَيَقُوْلُ لَكَ الْمُخَلَّفُوْنَ مِنَ الْاَعْرَابِ شَغَلَتْنَآ اَمْوَالُنَا وَاَهْلُوْنَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا ۚ يَقُوْلُوْنَ بِاَلْسِنَتِهِمْ مَّا لَيْسَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ ۗ قُلْ فَمَنْ يَّمْلِكُ لَكُمْ مِّنَ اللّٰهِ

12. Karibuni watakuambia Mabedui wakaao nyuma: Mali zetu na ahali zetu vimetushughulisha, basi tuombee msamaha. Wanasema kwa ndimi zao yasiyokuwamo mioyoni mwao. Sema: Ni nani awezaye kuwasaidieni cho chote

---

Watu watakatifu kama Mitume hunyenyekea mbele ya Mola wao. Nabii Isa hakupenda hata kuitwa mwema (Luka 18:18), naye aliwafundisha wanafunzi wake kuomba, "Utusamehe dhambi zetu" na "Tuokoe na yule mwovu," (Luka 11:4).

Aya 11. *Mkono wa Mwenyezi Mungu uko juu ya mikono yao*. Mtume *s.a.w.* alipofunga ahadi na Masahaba wake alikuwa akishikana nao mikono. Sasa hapa mkono wa Mtume *s.a.w.* umeitwa mkono wa Mungu maana Manabii hawana nia katika vitendo vyao ila kama aamrishavyo Mwenyezi Mungu ndivyo wafanyayvo.

Aya 12. *Wakaao nyuma* ni watu amabao hawakutoka pamoja na Mtume *s.a.w.* kwa safari ya Hudaibiyya .

kwa Mwenyezi Mungu ikiwa Anataka kuwadhuruni au Anataka kuwafaeni? Bali Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

13. Lakini mlidhani ya kwamba Mtume na waaminio hawatarudi kabisa kwaahali zao, na mkapambwa hayo katika mioyo yenu, na mlidhani dhana mbaya, na mmekuwa watu waangamiao.

14. Na asiyemwamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, basi kwa hakika Tumewaandalia makafiri Moto uwakao.

15. Na ufalme wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu, Humsamehe Amtakaye na Humwadhibu Amtakaye, na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

16. Karibuni watasema wale wakaao nyuma mtakapokwenda kuchukua mateka: Tuacheni tufuateni nanyi. Wanataka kuyabadili maneno ya Mwenyezi Mungu. Sema: Hamtatufuata kabisa, Mwenyezi Mungu Amekwisha sema hivi zamani! Ndipo watasema: bali ninyi mnatuhusudu. Siyo walikuwa hawafahamu ila kidogo!

17. Waambie walioachwa nyuma katika watu wa jangwani: Karibuni mtaitwa kwa watu wenye mapigano makali, mtapigana nao au watasilimu, basi kama mkitii (Mwenyezi Mungu) Atawapeni ujira mzuri; na mkigeuka kama mlivyogeuka kwanza Atawaadhibuni adhabu iumizayo.

شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا ۚ بَلْ
كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢﴾

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ
إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَ
ظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٣﴾
وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٤﴾
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥﴾

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ
لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ ۖ يُرِيدُونَ أَنْ
يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ ۚ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَٰلِكُمْ قَالَ
اللَّهُ مِنْ قَبْلُ ۖ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا ۚ بَلْ
كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾
قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَىٰ
قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ۖ
فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ۖ وَإِنْ
تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا
أَلِيمًا ﴿١٧﴾

FUNGU 3

18. Kipofu hana lawama wala kilema hana lawama, wala mgonjwa hana lawama (wasipokwenda); na anayemtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake Atamwingiza Bustanini ipitayo mito chini yake; na atakayegeuka upande, Atamwadhibu adhabu iumizayo.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ ۗ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَمَن يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾

19. Kwa hakika Mwenyezi Mungu Amewawia radhi waaminio walipofungamana nawe chini ya mti, na Alijua yaliyomo mioyoni mwao. Basi Akateremsha utulivu juu yao, na Akawalipa ushindi wa karibu.

لَّقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٩﴾

20. Na mateka mengi watakayo-chukua; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo, Mwenye hekima.

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٢٠﴾

21. Mwenyezi Mungu Amewaahidini mateka mengi mtakayoyachukua, kisha Akawahimizeni haya na Akaizuia mikono ya watu isiwafikieni, na ili iwe Ishara kwa waaminio na kuwaongozeni njia iliyonyoka.

وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَٰذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٢١﴾

22. Na (ushindi) mwingine hamjaweza kuupata, (ambao) Mwenyezi Mungu Amekwisha uzingia, na Mwenyezi Mungu ni Mweza wa kila kitu.

وَأُخْرَىٰ لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٢﴾

23. Na lau kama makafiri wangalipigana nanyi, bila shaka wangegeuza migongo, kisha wasingelipata mlinzi wala msaidizi.

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٣﴾

Aya 19. *Amewawia radhi.* Hawa wanaotajwa hapa ni Masahaba wapatao 1400 waliofunga ahadi pamoja Mtume *s.a.w.* chini ya mti huko Hudaibiyya.

Mtume *s.a.w.* alikuwa amefunga safari kwenda Makka kufanya Umra (Haji ndogo) pamoja na masahaba wake wapatao 1400. Makafiri walimzuia asiingie Makka. Kabla ya kuandikiana nao mkataba huo masahaba wake walifungamana naye ahadi kuwa watamlinda katika hali zote, hata watakufa wao mbele kabla hajauawa yeye. Ahadi hii ilifanywa chini ya mti (Bukhari). Mafungamano haya yanaitwa katika tareha ya Kiislamu *Bai'at-ur-Ridhwaan,* yaani mafungamano yaliyoridhiwa na Mwenyezi Mungu.

Aya 21. Aya hii inaeleza ushindi watakaoupata Waislamu baadaye ambao kushindwa kwa Makka pia kuko ndani yake.

سُنَّةَ اللّٰهِ الَّتِىْ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ ۖۚ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّٰهِ تَبْدِيْلًا ﴿٢٣﴾

24. Hiyo ndiyo kawaida ya Mwenyezi Mungu iliyotangulia zamani; wala hutapata mabadiliko katika kawaida ya Mwenyezi Mungu.

وَهُوَ الَّذِىْ كَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْۢ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرًا ﴿٢٥﴾

25. Na Yeye ndiye Aliyeizuia mikono yao kwenu, na mikono yenu kwao, katika bonde la Makka baada ya kuwapeni ushindi juu yao; na Mwenyezi Mungu Anaona mnayoyatenda.

هُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَصَدُّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْىَ مَعْكُوْفًا اَنْ يَّبْلُغَ مَحِلَّهٗ ؕ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُوْنَ وَنِسَآءٌ مُّؤْمِنٰتٌ لَّمْ تَعْلَمُوْهُمْ اَنْ تَطَئُوْهُمْ فَتُصِيْبَكُمْ مِّنْهُمْ مَّعَرَّةٌ ۢ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ لِيُدْخِلَ اللّٰهُ فِىْ رَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ۚ لَوْ تَزَيَّلُوْا لَعَذَّبْنَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿٢٦﴾

26. Hao ndio waliokufuru na wakakawazuilieni Msikiti Mtukufu, na dhabihu zikazuiliwa kufika mahali pao (pa kuchinjiwa); na lau kama si wanaume waaminio na wanawake waaminio msiowafahamu kwamba mtawasaga bila kujua, na kwahiyo mtapata masikitiko kwa ajili yao, (Mungu Asingewazuieni kupigana nao); ili Mwenyezi Mungu Amwingize Amtakaye katika rehema Yake. Kama (waaminio na makafiri) wangalitengana bila shaka Tungaliwaadhibu wale waliokufuru adhabu iumizayo.

اِذْ جَعَلَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِىْ قُلُوْبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِيْنَتَهٗ عَلٰى رَسُوْلِهٖ وَعَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوٰى وَكَانُوْۤا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا ؕ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيْمًا ﴿٢٧﴾ ع

27. Wale waliokufuru walipobeua mioyoni mwao ubeuzi wa ujinga, ndipo Mwenyezi Mungu Aliteremsha utulivu Wake juu ya Mtume Wake na juu ya waaminio, na Akawafanya wawe wenye kushikamana na neno la utawa, nao walikuwa ndio wenye haki zaidi nalo na waliostahili. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

FUNGU 4

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُوْلَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ ۚ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ اٰمِنِيْنَ ۙ مُحَلِّقِيْنَ

28. Kwa yakini Mwenyezi Mungu Amemhakikishia Mtume Wake njozi kwa haki: Bila shaka ninyi mtaingia katika Msikiti Mtukufu Insha-Allah kwa

رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٨﴾

salama, mkinyoa vichwa vyenu na mkipunguza nywele, hamtaogopa, na (Mwenyezi Mungu) Alijua msiyoyajua, na kabla ya haya Aliwapeni ushindi ulio karibu.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٩﴾

29. Yeye ndiye Aliyemtuma Mtume Wake kwa mwongozo na dini iliyo haki, ili Aishindishe juu ya dini zote; na Mwenyezi Mungu Hutosha kuwa Shahidi.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ۖ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا ۖ سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ۚ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ ۚ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ۗ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٠﴾

30. Muhammad ni Mtume wa Mwenyezi Mungu, na walio pamoja naye ni wenye imara mbele ya makafiri na wenye kuhurumiana wao kwa wao; utawaona wakiinama na kusujudu, wakitafuta fadhili ya Mwenyezi Mungu na radhi Yake. Alama zao ni katika nyuso zao kwa athari ya kusujudu; huu ndiyo mfano wao katika Taurati na mfano wao katika Injili: kama mmea uliotoa chipuko lake, kisha hulitia nguvu na ukavimba ndipo ukasimama sawa-sawa juu ya bua lake, ukawafurahisha wakulima ili Awakasirishe makafiri kwa ajili yao. Mwenyezi Mungu Amewaahidi walioamini na kutenda mema msamaha na ujira mkubwa.

Aya 28. Mtume *s.a.w.* alikuwa ameona ndoto ya kuwa yeye na masahaba wake wanafanya haji Makka. Basi ndiyo maana alifunga safari pamoja na kundi kubwa la masahaba wake. Lakini alipofika Hudaibiyya makafiri wakamzuia asiingie Makka kama tulivyokwisha eleza, naye akakubali kwa sharti ya kuwa atarudi kufanya haji mwakani. Seyidna Umar hakupendelea jambo hili na akamwambia Mtume *s.a.w.*, Utaachaje kuhiji nawe ueona ndoto unahiji? Mtume *s.a.w.* akamjibu ya kuwa, lakini sikuambiwa katika ndoto kuwa haji hii itafanywa mwaka gani. Basi ndoto hii ilisadikishwa na Mwenyezi Mungu na mwaka mwingine alikwenda Makka akahiji (Bukhari).

Katika habari hii kuna jambo moja linalotakiwa kukumbukwa. Manabii ni wanadamu tu, na pengine wanaweza kukosea kufahamu muradi hasa katika bishara za Mwenyezi Mungu, kama vile Mtume *s.a.w.* alivyokosea kufahamu muradi hasa katika ndoto yake.

سُوْرَةُ الْحُجُرَاتِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ ٢ رُكُوْعَانِ

49. SURA AL-HUJURAAT

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 19 pamoja na Biismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Enyi mlioamini, msitangulie mbele ya Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, bali mcheni Mwenyezi Mungu na Mtume Wake. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye kusikia, Mwenye kujua.

3. Enyi mlioamini! msipaaze sauti zenu kuliko sauti ya Nabii, wala msiseme naye kwa sauti kubwa kama mnavyo-semezana ninyi kwa ninyi isije vitendo vyenu vikaharibika na hali hamtambui.

4. Kwa hakika wale wanaoshusha sauti zao mbele ya Mtume wa Mwenyezi Mungu, hao ndio ambao Mwenyezi Mungu Ameifanya mioyo yao kuwa ya utawa kwa njia ya majaribu. Wao wata-pata msamaha na ujira mkubwa.

5. Kwa yakini wale wanaoanza kukuita kwa sauti kubwa wakiwa bado wako mbali na nyumba zako, wengi wao hawana fahamu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُقَدِّمُوْا بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ
وَرَسُوْلِهٖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿٢﴾

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَرْفَعُوْۤا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ
صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوْا لَهٗ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ
بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ
لَا تَشْعُرُوْنَ ﴿٣﴾

اِنَّ الَّذِيْنَ يَغُضُّوْنَ اَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ
اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ امْتَحَنَ اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ لِلتَّقْوٰى ؕ
لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿٤﴾

اِنَّ الَّذِيْنَ يُنَادُوْنَكَ مِنْ وَّرَآءِ الْحُجُرٰتِ
اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿٥﴾

Jina la sura hii linatoka katika Aya ya 5 ambayo inawafundisha waaminio wasimlalamikie Mtume *s.a.w.* anapokuwa faraghani nyumbani. Sura hii ilishuka wakati makundi ya watu yali-pokuwa yakija kuingia Uislamu na hivyo ikatakikana kuwafundisha adabu nzuri.

Sura hii ilishuka Madina mwaka wa 9 wa Hijra.

Aya 2. Aya hii na zifuatazo zimeeleza namna ya adabu inayotakiwa kushikwa kwa ajili ya Mtume wa Mungu.

6. Na kama wangalingoja mpaka uwatokee, ingekuwa bora kwao. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye ghofira, Mwenye huruma.

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ
خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

7. Enyi mlioamini! Kama fasiki akiwajieni na habari yo yote, basi pelelezeni, msije mkawadhuru watu kwa ujahili na mkawa wenye kujuta juu ya yale mliyoyatenda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ
فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا
عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦﴾

8. Na jueni ya kwamba Mtume wa Mwenyezi Mungu yu kati yenu; lau yeye angewatiini katika mambo mengi bila shaka mngetaabika. Lakini Mwenyezi Mungu Ameipendezesha kwenu imani, na Ameipamba mioyoni mwenu, na Amewafanyeni mchukie ukafiri na ufasiki na uasi. Hao ndio walioongoka,

وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ ۚ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي
كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ
الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ
وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾

9. Kwa fadhili za Mwenyezi Mungu na neema Zake; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kujua, Mwenye hekima.

فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾

10. Na ikiwa makundi mawili katika waaminio wanapigana, basi fanyeni suluhu kati yao; na ikiwa moja la hayo limemrukia mwenziwe, basi lipigeni lile lililorukia mpaka lirudie kwenye amri ya Mwenyezi Mungu. Na kama likirudi, basi yapatanisheni baina yao kwa uadilifu, na hukumuni kwa haki. Hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda wanaohukumu kwa haki.

وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا ۖ فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا
الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ ۚ فَإِن فَاءَتْ
فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۖ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾

11. Kwa hakika waaminio ni ndugu, basi fanyeni suluhu baina ya ndugu zenu, na mcheni Mwenyezi Mungu ili mrehemewe.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

Aya 7. Aya hii inaeleza ya kuwa kama mtu asiye na mwendo mzuri katika dini alete habari juu ya mtu au watu, inatakiwa kwanza kuzipeleleza na kuona kama habari hizo ni sahihi au namna gani, isije ikakatwa shauri ya kuwadhuru watu bure.

Aya 10-11. Mara kunapotokea dalili za ugomvi kati ya mataifa mawili, mataifa

FUNGU 2

12. Enyi mlioamini! Watu wasicheke watu wengine huenda wakawa bora kuliko wao; wala wanawake kwa wana-wake huenda wakawa bora kuliko wao. Wala msiwasingizie watu wenu wenyewe, wala msitushane kwa majina ya kupanga. Ni jambo baya sana kujichumia sifa mbaya baada ya kuungama kuikubali imani; na wale wasiotubu hao ndio wadhalimu.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰٓ
أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَآءٌ مِّن نِّسَآءٍ عَسَىٰٓ
أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ ۖ وَلَا تَلْمِزُوٓا أَنفُسَكُمْ وَلَا
تَنَابَزُوا بِٱلْأَلْقَٰبِ ۖ بِئْسَ ٱلِٱسْمُ ٱلْفُسُوقُ بَعْدَ
ٱلْإِيمَٰنِ ۚ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿١١﴾

13. Enyi mlioamini! Jiepusheni kufanya shuku kwa wingi, maana shuku pengine inakuwa dhambi, wala msipeleleze, wala baadhi yenu wasiwatete wengine; je, mmoja wenu anapenda kula nyama ya nduguye aliyekufa? La, hampendi: Na Mcheni Mwenyezi Mungu, bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mwenye kupokea toba, Mrehemevu.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا ٱجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ
بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ ۖ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب
بَّعْضُكُم بَعْضًا ۚ أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۚ وَٱتَّقُوا ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ
تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

14. Enyi watu! kwa hakika Tumewaumbeni katika kiume na kike, na Tumewafanyeni mataifa na makabila ili mjuane; hakika aheshimiwaye sana miongoni mwenu mbele ya Mwenyezi Mungu ni yule amchaye zaidi katika ninyi. Kwa yakini Mwenyezi Mungu ni Mjuzi, Mwenye habari.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَٰكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ
وَجَعَلْنَٰكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا ۚ إِنَّ
أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ
خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

---

mengine badala ya kusaidia taifa mojawapo, yawaite wagombanaji kuja patanishwa. Moja wapo likikataa kuja au kukataa uamuzi uliotolewa, mataifa yote yalichangilie kulipiga vita mpaka litashindwa. Litakaposhindwa yale mataifa mengine yaamue ugomvi ule wa kwanza, wala yasilete madai ya hasara zao, wala yasilihukumu kwa chuki kwa vile lilikataa amri yao kwanza, na lo lote lenye haki lipewe haki yake. Zaidi ya hayo hukumu iwe ya haki ili isilete mfundo unaoweza kuweka mbegu ya vita nyingine baadaye. Haya ndiyo mafundisho ya Kiislamu, yaliyoshuka wakati kabila la Aus na Khazraj wa Madina walipogombana, na ni ya namna ambayo kama yangefuatwa katika ulimwengu huu wa leo amani kubwa ingeenea duniani, na vita vingepungua.

Aya 12-14. Katika Aya hizi mna maagizo ya kuwafanyia waaminio makao ya raha na kupendana. Taabu nyingi zinatokea kwa sababu ya kuacha maagizo haya. Katika Aya ya 14

15. Walisema wanaokaa jangwani: Tumeamini. Sema: Hamjaamini, lakini semeni: Tumesilimu; maana imani haijaingia mioyoni mwenu; na mkimtii Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, Hatapunguza cho chote katika vitendo vyenu. Kwa yakini Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا ۖ قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَٰكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ ۖ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٥﴾

16. Hakika waaminio ni wale waliomwamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, kisha wakawa si wenye kuona shaka na wakajitahidi kwa mali zao na nafsi zao katika njia ya Mwenyezi Mungu. Hao ndio wakweli.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٦﴾

17. Sema: Je, mtamjulisha Mwenyezi Mungu dini yenu, na hali Mwenyezi Mungu Hujua yaliyomo mbinguni na ardhini; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu?

قُلْ أَتُعَلِّمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

18. Wanafanya kwamba ni ihsani kwako ukingia kwao Uislamu. Sema: Msionyeshe kwamba kuukubali kwenu Uislamu ni kunifanyia hisani mimi. Bali kinyume chake, ni ninyi ambao Mwenyezi Mungu Amewafanyieni hisani kwa kuwaongozeni kwenye imani ya kweli iwapo ninyi ni wakweli katika madai yenu ya kuwa waaminio.

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا ۖ قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ ۖ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨﴾

19. Bila shaka Mwenyezi Mungu Hujua yaliyofichikana mbinguni na ardhini; na Mwenyezi Mungu Huona mnayoyatenda.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

---

inasemwa, *Tumewafanyeni mataifa na makabila ili mjuane, hakika aheshimiwaye sana miongoni mwenu mbele ya Mwenyezi Mungu ni yule amchaye zaidi katika ninyi.* Fundisho hili linavunja kabisa ubora wa rangi na kabila, na limewawekea watu ubora hasa wanaotakiwa kuushindania, nao ni kufanya bidii kumcha Mungu na kumtii. Ama *kuteta* ni kumsema mtu kwa maneno ambayo usingeyasema kama angekuwapo na yatamchukiza kama akiyasikia. Kuteta ni dhambi kubwa kabisa inayovunja ujamaa na kuwatia watu katika uadui mkubwa. Mungu amesema kumteta mtu ni kama mtu kula nyama ya nduguye aliyekufa.

سُوْرَةُ قٓ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ ثَلَاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

50. SURA QAAF

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 46 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. (Mungu) Mwenye nguvu. Tunaitoa mbele Qur'an Tukufu kama ushahidi wa ukweli wako.

قٓ ۚ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيْدِ ②

3. Bali wanastaajabu ya kwamba amewafikia Mwonyaji kutoka miongoni mwao, na wakasema makafiri: Hili ni jambo la ajabu!

بَلْ عَجِبُوْٓا اَنْ جَآءَهُمْ مُّنْذِرٌ مِّنْهُمْ فَقَالَ الْكٰفِرُوْنَ هٰذَا شَيْءٌ عَجِيْبٌ ③

4. Je! tutakapokufa na tukawa udongo? Marudio hayo ni ya mbali.

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ۚ ذٰلِكَ رَجْعٌ ۢ بَعِيْدٌ ④

5. Kwa hakika Tunajua yale ardhi inayowapunguzia, na Kwetu kiko Kitabu kinachohifadhi.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ ۚ وَعِنْدَنَا كِتٰبٌ حَفِيْظٌ ⑤

6. Lakini waliikadhibisha haki ilipowafikia, na wamo katika jambo lihangaishalo.

بَلْ كَذَّبُوْا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ فَهُمْ فِيْٓ اَمْرٍ مَّرِيْجٍ ⑥

7. Je, hawazioni mbingu zilizo juu yao Tumezijengaje na Tumezipambaje wala hazina nyufa?

اَفَلَمْ يَنْظُرُوْٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنٰهَا وَزَيَّنّٰهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوْجٍ ⑦

8. Na ardhi Tumeitandaza na Tukaiwekea milima na Tukaimeesha mimea mizuri ya kila namna.

وَالْاَرْضَ مَدَدْنٰهَا وَاَلْقَيْنَا فِيْهَا رَوَاسِيَ وَاَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ ۢ بَهِيْجٍ ۙ ⑧

Sura hii imepewa jina la herufi ya mkato *Qaaf* inayotokea mwanzo wa Aya ya 2. Sura hii inakubaliwa na wote kuwa ilishuka Makka.

Aya 2. *Qaaf* ni herufi ya mkato kwa ajili ya sifa ya Mwenyezi Mungu iitwayo *Qadiir* yaani Mwenye nguvu, Mwenye uwezo na Mwenye Kudra.

Naapa kwa Qur'an iliyo tukufu. Kiapo ni namna ya ushahidi. Na Mwenyezi Mungu kuapa kwa Qur'an muradi wake ni kwamba anaitoa Qur'an hii kuwa shahidi juu ya Kudra Yake na uwezo

9. Ndiyo busara na ukumbusho kwa kila mtu mwelekevu.

تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٩﴾

10. Na Tumeyateremsha kutoka mawinguni maji yaliyobarikiwa, na kwayo Tukameesha mabustani na nafaka ivunwayo.

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا فَأَنبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ
وَحَبَّ الْحَصِيدِ ﴿١٠﴾

11. Na mitende mirefu yenye makole yapambayo kochokocho:

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ ﴿١١﴾

12. Chakula kwa ajili ya watumishi, na Tukaufufua mji uliokufa; ndivyo ulivyo ufufuo.

رِّزْقًا لِّلْعِبَادِ ۖ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ كَذَٰلِكَ
الْخُرُوجُ ﴿١٢﴾

13. Walikadhibisha kabla yao watu wa Nuhu na wenyeji wa Rass na Wathamudi,

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٣﴾

14. Na Waadi na Firauni na nduguze Luti,

وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٤﴾

15. Na wenyeji wa Kichaka na watu wa Tubba; wote waliwakadhibisha Mitume, kwa hiyo onyo Langu likathibitika.

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ ۚ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ
فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٥﴾

16. Je, Tumechoka kwa umbo la kwanza? Bali wao wamo katika shaka juu ya umbo jipya.

أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ ۚ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ
خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ ع ١٥

FUNGU 2

17. Na bila shaka Tumemwumba mtu nasi Tunajua wasiwasi inaomtia nafsi yake, nasi Tu karibu naye zaidi kuliko hulkumu yake.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ
نَفْسُهُ ۖ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٧﴾

18. Wanapopokea wapokeaji wawili, wakikaa kuume na kushoto.

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَعِيدٌ ﴿١٨﴾

19. Hatoi kauli yo yote, isipokuwa karibu naye yuko mngojeaji tayari (kuandika).

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٩﴾

20. Na sakara ya mauti itakuja kwa haki: hayo ndiyo uliyotaka kujiepusha nayo.

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ۖ ذَٰلِكَ مَا كُنتَ
مِنْهُ تَحِيدُ ﴿٢٠﴾

21. Na itapulizwa parapanda: hiyo ndiyo siku ya miadi.

22. Na itakuja kila nafsi pamoja na mwendeshaji na shahidi.

23. Kwa hakika ulikuwa huna habari ya jambo hili, lakini Tumekuondolea pazia lako na macho yako leo yamekuwa makali.

24. Na mwenzake atamwambia: Hayo ndiyo yaliyowekwa tayari kwangu.

25. Mtupeni katika Jahanamu kila kafiri asi,

26. Akatazaye heri, arukaye mipaka, ashukuye,

27. Aliyeweka mungu mwingine pamoja na Mwenyezi Mungu, basi mtupeni katika adhabu kali.

28. Mwenzake atasema, Ee Mola wetu, sikumpotosha, bali yeye alikuwa katika upotevu wa mbali.

29. Atasema: Msihusumiane mbele Yangu, Nilikwisha watangulizieni onyo.

30. Kwangu kauli haibadilishwi, wala Mimi Siwadhulumu watumishi.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ۚ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢١﴾
وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢٢﴾
لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ
غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٣﴾
وَقَالَ قَرِينُهُ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ﴿٢٤﴾
أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٥﴾
مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ﴿٢٦﴾
الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ
الشَّدِيدِ ﴿٢٧﴾
قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَٰكِنْ كَانَ فِي
ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٢٨﴾
قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ
بِالْوَعِيدِ ﴿٢٩﴾
مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٣٠﴾

FUNGU 3

31. Siku Tutakayoiambia Jahanamu: Je, umejaa? Nayo itasema: Je, kuza zaidi?

32. Na Pepo italetwa karibu, kwa wamchao Mungu haiko mbali.

33. Hiyo ndiyo mnayoahidiwa, kwa kila aelekeaye, ajilindaye;

34. Anayemwogopa Rahmani faraghani na akaja kwa moyo uelekeao:

35. Iingieni kwa salama, hii ni siku ya kukaa.

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ
مِنْ مَزِيدٍ ﴿٣١﴾
وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣٢﴾
هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٣﴾
مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿٣٤﴾
ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ۖ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٥﴾

36. Humo watapata cho chote wakitakacho; na Kwetu kuna zaidi.

37. Na vizazi vingapi Tumevianga-miza kabla yao waliokuwa na nguvu zaidi kuliko hawa, nao waliizunguka miji; je lipo kimbilio?

38. Kwa yakini katika jambo hili mna ukumbusho kwa mwenye moyo au kwa ategaye sikio naye mwenyewe yu shahidi.

39. Na bila shaka Tumeziumba mbingu na ardhi na vilivyomo kati yao katika nyakati sita, wala uchovu haukutugusa.

40. Basi vumilia hayo wasemayo na Mtukuze Mola wako kwa kumsifu kabla ya kutoka jua na kabla ya kuchwa.

41. Na katika usiku Mtukuze na pia baada ya kusujudu.

42. Na sikia Siku atakayonadi mnadi toka mahali pa karibu.

43. Siku ambapo bila shaka yo yote watausikia mlipuko, hiyo ndiyo Siku ya kutoka.

44. Bila shaka Sisi Tunahuisha na Tunafisha, na marudio ni Kwetu.

45. Siku itakapowapasukia ardhi, watafanya haraka; huo ni mkusanyo rahisi Kwetu.

46. Sisi Tunajua sana wanayoy-asema, wala wewe si jabari juu yao; kwa hiyo umkumbushe kwa Qur'an anayeogopa onyo Langu.

لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ٣٥
وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُم
بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِن مَّحِيصٍ ٣٦
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى
السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ٣٧
وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ ٣٨
فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ٣٩
وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ٤٠
وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ٤١
يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ٤٢
إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ٤٣
يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا
يَسِيرٌ ٤٤
نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِجَبَّارٍ
فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ ٤٥

Aya 39. *Wala uchovu haukutugusa.* Biblia inasema Mungu alipumzika siku ya saba (Kutoka 20:11). Lakini Qur'an inasema, Mungu hachoki. Basi asiyechoka alipumzikaje? Tazameni jinsi Qur'an inavyodhihirisha heshima Ya Mwenyezi Mungu, na jinsi Biblia inavyoivunja!

سُوْرَةُ الذّٰرِيَاتِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَّ سِتُّوْنَ اٰيَةً وَّ ثَلاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

51. SURA ADH-DHAARIYAAT

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 61 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Naapa kwa watawanyao - mtawanyo ulio mtawanyo hasa.

وَالذّٰرِيٰتِ ذَرْوًا ﴿٢﴾

3. Tena kwa wabebao mizigo mizito,

فَالْحٰمِلٰتِ وِقْرًا ﴿٣﴾

4. Na kwa waendao kwa ulegevu,

فَالْجٰرِيٰتِ يُسْرًا ﴿٤﴾

5. Kisha kwa wagawanyao mamlaka,

فَالْمُقَسِّمٰتِ اَمْرًا ﴿٥﴾

6. Bila shaka mnayoahidiwa ni kweli,

اِنَّمَا تُوْعَدُوْنَ لَصَادِقٌ ﴿٦﴾

7. Na kwa hakika malipo bila shaka yatatokea.

وَّاِنَّ الدِّيْنَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾

8. Naapa kwa mbingu zenye njia nzuri,

وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ﴿٨﴾

9. Kwa hakika ninyi mko katika kauli inayohitilafiana.

اِنَّكُمْ لَفِيْ قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ ﴿٩﴾

10. Atageuzwa mbali na ukweli ulioahidiwa yule tu mwenye sifa za kugeuzwa mbali.

يُّؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ اُفِكَ ﴿١٠﴾

11. Walaaniwe wenye kudhani.

قُتِلَ الْخَرّٰصُوْنَ ﴿١١﴾

12. Ambao wamezama katika kina kirefu cha uzembe.

الَّذِيْنَ هُمْ فِيْ غَمْرَةٍ سَاهُوْنَ ﴿١٢﴾

13. Wanauliza ni lini Siku ya Hukumu?

يَسْـَٔلُوْنَ اَيَّانَ يَوْمُ الدِّيْنِ ﴿١٣﴾

14. Siku watakayoadhibiwa Motoni.

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُوْنَ ﴿١٤﴾

15. Onjeni matokeo ya udanganyifu wenu. Haya ndiyo mliyokuwa mkiyaharakia.

ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَٰذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٥﴾

16. Kwa yakini wamchao Mwenyezi Mungu watakuwa katika Mabustani na chemchem,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٦﴾

17. Wakipokea aliyowapa Mola wao. Kwa hakika wao walikuwa wakifanya wema kabla ya haya:

آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٧﴾

18. Walikuwa wakilala kidogo tu usiku,

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٨﴾

19. Na wanaomba msamaha nyakati za kabla ya alfajiri.

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٩﴾

20. Na katika mali zao imo hisa ya aombaye na mkiwa.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٠﴾

21. Na katika ardhi zimo Ishara kwa wenye yakini;

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢١﴾

22. Na katika nafsi zenu; je, hamwoni?

وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na katika mbingu ziko riziki zenu na mliyoahidiwa.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٣﴾

24. Basi kwa kiapo cha Mola wa mbingu na ardhi kwa hakika hayo ni haki kama ilivyo (haki) ya kwamba ninyi mnasema.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ ﴿٢٤﴾

FUNGU 2

25. Je, imekufikia hadithi ya wageni waheshimiwao wa Ibrahimu?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٥﴾

Aya 20. *Mahruum,* "Ajizuiaye," yaani maskini asiyeoomba (Kashshaf). Pia maana yake ni asiye na kipawa cha kusema, kama wanyama (Lane). Wenye mali wajue ya kuwa katika mali zao iko haki maalumu kwa ajili ya masikini na mafukara na wanyama. Wasifikiri kuwa mali hizo ni zao peke yao. Kama fundisho hili lingeshikwa kwa uaminifu, na maskini na wahitaji wakapewa haki zao, mali zingetumika vyema na machafuko mengi yangekwisha duniani na mengine wasingetokea.

Aya 25-28. Katika Aya hizi zimeelezwa habari sita zinazotakiwa kushikwa kwa ajili ya wageni: (1) kuwalaki kwa uso mcheshi na kwa moyo uliokunjuka; (2) kuonyesha furaha kwa ulimi na kuwaamkia kwa maamkio ya salaam ambayo ni kuwaombea dua ya salama; (3) kuwaletea

26. Walipoingia kwake wakasema: Salaam. Akasema: Salaam, watu wageni;

27. Mara akaenda kwa ahali zake na akaleta ndama aliyekaangwa,

28. Na akampeleka karibu yao. Akasema: Je, hamli?

29. Basi akawaonea hofu. Wakasema: Usiogope, na wakamtolea habari nzuri za mtoto mwenye elimu.

30. Ndipo mkewe akawaelekea kwa kushangaa na akajipiga usoni na kusema: Mwanamke mzee, tasa!

31. Wakasema: Ndivyo hivyo, Amesema Mola wako; hakika Yeye ndiye Mwenye hekima Ajuaye.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ
مُّنكَرُونَ ﴿٢٦﴾
فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٧﴾
فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٨﴾
فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ
بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٢٩﴾
فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَ
قَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٣٠﴾
قَالُوا كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ
الْعَلِيمُ ﴿٣١﴾

JUZU 27

32. Akasema: basi makusudio yenu ni nini, Enyi mliotumwa?

33. Wakasema: Hakika sisi tumetumwa kwa watu wakosefu,

34. Ili tuwatupie juu yao mawe ya udongo.

35. Yaliyowekwa alama kwa Mola wako kwa ajili ya watu wapitao kiasi.

36. Kwa hiyo Tukawatoa waaminio waliokuwa humo.

37. Lakini Hatukupata humo ila nyumba moja ya wale waliosilimu.

الجزء ٢٧ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٢﴾
قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٣﴾
لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٤﴾
مُّسَوَّمَةً عِندَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٥﴾
فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٦﴾
فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٧﴾

---

chakula bila wao kuomba wala wenyeji kuwauliza kama wanakitaka; (4) kuwapa chakula kilicho kizuri na kinachopatikana nyumbani bila taabu; (5) mwenye nyumba mwenyewe alete chakula kuwaandalia; (6) kuwakalisha pahali wanapoweza kula bila taabu na kwa raha.

Aya 33. *Wakosefu,* yaani watu wa Nabii Luti.

Aya 35. *Musrifiin,* "Wapitao kiasi" ni watu wenye dhambi ambao wanavunja kanuni zilizowekwa na Sheria.

38. Na Tukaacha humo Ishara kwa ajili ya wale wanaoogopa adhabu iumizayo.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٨﴾

39. Na katika (habari za) Musa (ziko Ishara), Tulipomtuma kwa Firauni na dalili waziwazi.

وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٩﴾

40. Akageuka pamoja na majumbe wake na akasema: Huyu ni mchawi au mwendawazimu.

فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِ وَقَالَ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٤٠﴾

41. Basi Tukamkamata yeye na majeshi yake na Tukawatupa baharini, na yeye alikuwa mlaumiwa.

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤١﴾

42. Na katika (habari za) Waadi (ziko Ishara), Tulipowapelekea upepo uangamizao.

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿٤٢﴾

43. Haukuacha cho chote ulichokifikia ila ulikifanya kama unga.

مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيمِ ﴿٤٣﴾

44. Na katika (habari za) Wathamudi (ziko Ishara), walipoa-mbiwa: Jifurahisheni kwa muda kidogo.

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

45. Lakini wakaasi amri ya Mola wao, mara rindimo likawakamata hali wanatazama.

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٥﴾

46. Basi hawakuweza kusimama wala kujilipiza.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٦﴾

47. Na watu wa Nuhu pia (waliokuwa) kabla (ya hawa), hakika wao walikuwa watu waasi.

وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٧﴾

FUNGU 3

48. Na Tumeijenga mbingu kwa uimara na Tunaendelea kuipanua sana.

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na ardhi Tumeitandaza, basi Watandazaji Wazuri walioje Sisi!

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٩﴾

Aya 40. *Biruknihii,* "Kwa sababu ya nguvu zake," pia yanaweza kuwa na maana ya "Pamoja na jamaa zake" yaani Firauni pamoja na watu wake wote walikataa haki.

Aya 44. *Muda kidogo.* Walipewa muda wa siku tatu (sura 11:66).

Aya 48. *Bi aidin,* "Kwa kudra." Neno *aidin* maana yake ni mikono, uwezo, nguvu na kudra.

وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

50. Na katika kila kitu Tumeumba jozi ili mpate kufahamu.

فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

51. Basi kimbilieni kwa Mweyezi Mungu, mimi kwenu ni Mwonyaji waziwazi kutoka Kwake.

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

52. Wala msimfanye mwingine kuwa aabudiwaye pamoja na Mwenyezi Mungu, bila shaka mimi ni Mwonyaji dhahiri kwenu kutoka Kwake.

كَذَٰلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

53. Hivyo ndivyo hakuna Mtume ye yote aliyewafikia wale wa kabla yao ila walisema: Huyu ni mchawi au majnuni.

أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

54. Je, wameusiana kwa jambo hili? Lakini watu hao ni wahalifu.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنتَ بِمَلُومٍ

55. Basi waachilie mbali, nawe hutalaumiwa.

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَىٰ تَنفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

56. Na endelea kukumbusha; kwa yakini ukumbusho huwafaa waaminio.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

57. Sikuwaumba majinni na watu ila wapate kuniabudu.

مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ

58. Sitaki kwao riziki wala Sitaki wanilishe.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

59. Kwa yakini Mwenyezi Mungu ndiye Mtoaji wa riziki, Mwenye nguvu, Madhubuti.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِّثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ

60. Bila shaka hatma ya wale waliodhulumu itakuwa kama ya watu wa jinsi yao, hivyo wasinihimize.

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِن يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

61. Basi ni sikitiko kwa wale waliokataa katika siku yao wanayoahidiwa.

Aya 50. Zamani Waarabu walikuwa wanajua kuwa katika mitende kuna jike na dume. Na Qur'an ilieleza ya kuwa bali ni kila kitu chenye "jike na dume," na uchunguzi wa siku hizi wa elimu za maarifa umehakikisha ya kwamba katika kila kitu, mawe, umeme, na vinginevyo kuna "jike na dume."

Aya 51. Kama mama anampiga mtoto, mtoto hukimbilia kwa yeye huyo mama yake. Basi kama mtu anapata taabu asikimbilie kwingine bali kwa Mwenyezi Mungu.

Aya 57. *Ila wapate kuniabudu,* pia maana yake, *ila wapate kunifahamu* (Bukhari). Kusudi la kweli la maisha ya binadamu ni kumjua Mungu kama ipasavyo na kumwabudu na kujitia kabisa katika mapenzi Yake hata kila alitendalo au alisemalo mtu liwe kwa ajili ya Mungu tu (Uislamu na Hekima yake).

سُوْرَةُ الطُّوْرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

52. SURA AT-TUUR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 50 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Naapa kwa Mlima,

وَالطُّوْرِ ﴿٢﴾

3. Na kwa Kitabu kilichoandikwa.

وَكِتٰبٍ مَّسْطُوْرٍ ﴿٣﴾

4. Katika waraka wa ngozi ulio-funuliwa,

فِيْ رَقٍّ مَّنْشُوْرٍ ﴿٤﴾

5. Na kwa nyumba inayozuriwa,

وَّالْبَيْتِ الْمَعْمُوْرِ ﴿٥﴾

6. Na kwa paa lililonyanyuliwa,

وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوْعِ ﴿٦﴾

7. Na kwa bahari iliyojazwa.

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُوْرِ ﴿٧﴾

8. Kwa yakini adhabu ya Mola wako itatokea.

اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٨﴾

9. Hakuna atakayeizuia.

مَّا لَهٗ مِنْ دَافِعٍ ﴿٩﴾

10. Siku ambapo mbingu itapuma kwa machafuko.

يَّوْمَ تَمُوْرُ السَّمَآءُ مَوْرًا ﴿١٠﴾

11. Na milima itasogea msogeo mkubwa.

وَّتَسِيْرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١١﴾

12. Basi ole siku hiyo kwa wakadhi-bishao,

فَوَيْلٌ يَّوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِيْنَ ﴿١٢﴾

Sura hii inaitwa *Mlima* kwa sababu Mwenyezi Mungu anaapa kwa mlima katika Aya ya 2. Mlima huo ni kule alikoitwa Nabii Musa na Mwenyezi Mungu, hivyo inaonyesha kufanana kuliko baina ya Mtume *s.a.w.* na Nabii Musa, maana Mtume *s.a.w* pia alipokea wahyi katika pango la mlima.

Aya 2. Neno *Tuur* ni "mlima" na hapa linahusu mlima Turi ulioko Sinai, alikokwenda Nabii Musa kupokea Sheria aliyofunuliwa na Mwenyezi Mungu.

Aya 4. *Raqqin,* "waraka wa ngozi" ni ngozi nyembamba, nyeupe ya mnyama iliyoten-genezwa kama karatasi ya kuandikia.

13. Ambao wanacheza katika mambo ya upuuzi.

14. Siku watakaposukumwa kwenye moto wa Jahanamu msukumo wa nguvu.

15. Huu ndio Moto ambao mlikuwa mkiukadhibisha.

16. Basi, je! huu ni uchawi au hamwoni?

17. Uingieni, mkingoja au msingoje ni mamoja kwenu; mtalipwa tu mliyokuwa mkiyatenda.

18. Kwa yakini wamchao Mwenyezi Mungu watakuwa katika Pepo na neema,

19. Wakifurahia yale aliyowapa Mola wao, na Mola wao Akawalinda na adhabu ya Moto uwakao.

20. (Wataambiwa) kuleni na kunyweni kwa faraja kwa sababu ya hayo mliyokuwa mkiyatenda.

21. Wakiegemea juu ya viti vya fahari vilivyopangwa safu safu, na Tutawaoza wanawake weupe wenye macho ya vikombe.

الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ ﴿١٣﴾
يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ﴿١٤﴾
هَٰذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٥﴾
أَفَسِحْرٌ هَٰذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٦﴾
اصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ
إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٨﴾
فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ
عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾
كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾
مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ
عِينٍ ﴿٢١﴾

Aya 21. *Tutawaoza wanawake weupe.* Wanawake watakatifu ni neema mojawapo katika neema za Peponi. Mapadre wanasema ya kuwa Mtume *s.a.w.* aliwabembeleza watu kuingia katika dini yake kwa kutaja wanawake kuwa malipo ya waaminio. Majibu yake ni haya:-

1. Maisha ya masahaba wa Mtume *s.a.w.* waliodharauliwa na kuteswa mateso ya kila aina kwa ajili ya dini yaubatilisha upinzani huu mara moja. Walikuwa wamekubali kuchinjwa kama mbuzi na kondoo kwa kupata radhi ya Mola. Wake kwa waume wakaonyesha subira na unyenyekevu usiopatikana mfano wake katika umati wa Nabii awaye yote. Kuwasingizia tamaa watu watawa kama hao ni dhuluma kubwa.

2. Qur'an haioni mwanamke kuwa ni shina la dhambi na mwenye kumkosesha mumewe. Kwa hakika mwanamke mcha-Mungu humwongezea mwenzake raha na utulivu wa moyo (sura 30:22).

3. Yesu Kristo aliwaambia wanafunzi wake akisema, "Hapana mtu aliyeacha nyumba, au ndugu waume au ndugu wake, au baba, au mama, au mke, au watoto au mashamba kwa ajili yangu, au kwa ajili ya Injili, ila atapewa mara miia saba wakati huu" (Marko 10:29-30; Luka 18:29-30; Mattayo 19:29). Mtu kupewa mke mara mia ni tamaa kubwa mno, tena ni jambo la mwili hasa. Lakini walidanganywa bure. Hata mmoja miongoni mwao hakupokea hivyo waliivyoahidiwa na Yesu. Na kupata wazazi zaidi mara nyingi ni msiba. Je, hizo ndizo zawadi ambazo Wakristo wanafurahia?

22. Na wale walioamini na wazao wao wakawafuata katika imani, Tutawaunga kwao wazao wao, wala Hatutawapunja kitu katika vitendo vyao, kila mtu ni rehani wa alichokichuma.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَيْءٍ ۚ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾

23. Na Tutawasaidia kwa matunda na nyama katika vile watakavyopenda.

وَأَمْدَدْنَاهُم بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

24. Watapeana humo bakuli (lenye kinywaji) kisicholeta upuuzi wala dhambi.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَّا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾

25. Na wavulana wao watawazungukazunguka kana kwamba ni lulu zilizofichwa.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾

26. Na wataelekeana wao kwa wao wakiulizana,

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾

27. Watasema: Bila shaka tulikuwa zamani katika ahali zetu tukiogopa.

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾

28. Lakini Mwenyezi Mungu Ametufanyia ihsani na Ametuokoa na adhabu ya upepo wa Moto.

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

29. Hakika sisi zamani tulikuwa tukimwomba Yeye: hakika Yeye ndiye Mwema, Mwenye rehama.

إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

FUNGU 2

30. Basi ukumbushe, na wewe kwa neema za Mola wako si kahini wala majnuni

فَذَكِّرْ فَمَا أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

Qur'an inawatangazia waaminio habari njema ya kuwaweka Peponi pamoja na kizazi chao wakiamini na kutenda mema (sura 52:22).

4. Wakati Yesu alipoulizwa habari ya ulimwengu ujao alijibu akasema, "kwa maana katika kiyama hawaoi wala hawaolewi" (Matt. 22:30). Lakini aliposema habari ya kuja kwake mara ya pili, ambayo ni baada ya kufufuka katika wafu kama wanavyokiri Wakristo, alijifananisha na bwana arusi ajaye usiku wa manane na kuingia arusini pamoja na wanawali watano wenye busara na kufunga mlango (Matt. 25:1-10).

Aya 22. *Kila mtu ni rehani ya alichokichuma,* yaani mtu mwingine hatakuwa na madaraka ya uchumi wa mtu mwingine; ukiwa ni uchumi mwema au mbaya, ni juu ya yule yule aliyeuchuma.

Aya 30. *Kwa neema za Mola wako,* yaani neema za Mwenyezi Mungu unazopewa zitahakikisha kuwa wewe si mganga wala mwehu.

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ ﴿٣١﴾

31. Au wanasema: (Huyu) mshairi tunamtazamia kupatwa na mashaka ya dahari.

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣٢﴾

32. Sema: Ngojeni na mimi pia ni pamoja nanyi katika wangojeao.

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَٰذَا ۚ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٣﴾

33. Je! Akili zao zinawaamuru haya au wao ni watu waasi?

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ ۚ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٤﴾

34. Au wanasema: (Qur'an) ameitunga yeye mwenyewe? Bali wao hawaamini.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٣٥﴾

35. Basi walete hadithi kama hii ikiwa wanasema kweli.

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٦﴾

36. Je, wameumbwa pasipo kitu, au wao ndio waumbaji?

أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ ۚ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٧﴾

37. Au wameumba mbingu na ardhi? Bali hawana yakini.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٨﴾

38. Au wanazo hazina za Mola wako au wao ndio walinzi?

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ ۖ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٩﴾

39. Au wanayo ngazi ya kusikilizia? Basi msikiaji wao alete dalili iliyo wazi.

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٤٠﴾

40. Au Yeye Anao wasichana nanyi mnao wavulana?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤١﴾

41. Au unawaomba ujira kwa hiyo wanalemewa na gharama?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٢﴾

42. Au iko kwao (elimu ya) ghaibu nao wanaandika.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٣﴾

43. Au wanaitaka hila? Lakini waliokufuru ndio watakaotegwa na hila.

أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٤﴾

44. Au yuko kwao anayeabudiwa ghairi ya Mwenyezi Mungu? Mwenyezi Mungu Ametakasika na hao wanaomshirikisha naye.

Aya 35. *Basi walete hadithi kama hii.* Ndiyo mashindano wanayopewa makafiri na daima wameshindwa. Wanaambiwa, kama Mtume *s.a.w.* ni mwehu au mganga au ameyatunga mwenyewe meneno haya basi walete maneno ya namna hii toka kwa mganga au mwehu au mtungaji mwingine ikiwa wanasema kweli.

وَإِن يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ
مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

45. Na kama wakiona kipande cha mbingu kinashuka husema: Hivi punde mawingu yatafuatia kushuka tabaka kwa tabaka.

فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾

46. Basi waachie mpaka wakutane na siku yao iliyoahidiwa ambapo watashtushwa sana!

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾

47. Siku ambayo hila zao hazitawafaa hata kidogo wala hawatasaidiwa.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

48. Na kwa yakini wale waliodhulumu watakuwa na adhabu zaidi ya hiyo, lakini wengi wao hawajui.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

49. Na ingoje hukumu ya Mola wako, na hakika wewe uko mbele ya macho Yetu; na Mtukuze kwa kumsifu Mola wako unaposimama.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

50. Na katika usiku pia Mtukuze na zichwapo nyota.

سُوْرَةُ النَّجْمِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلاثٌ وَّسِتُّوْنَ اٰيَةً وَّثَلاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

53. SURA AN-NAJM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 63 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

2. Naapa kwa nyota inapoanguka,

وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰى (2)

3. Kwamba sahibu yenu hakupotea wala hakukosa,

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوٰى (3)

4. Wala hasemi kwa tamaa (ya nafsi yake).

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى (4)

5. Siyo haya ila ni ufunuo uliofunuliwa.

اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُّوْحٰى (5)

6. Amemfundisha Aliye ni Mwenye nguvu sana,

عَلَّمَهٗ شَدِيْدُ الْقُوٰى (6)

7. Mwenye Nguvu kubwa Ambaye kisha Akatulia katika Kiti Chake cha Enzi,

ذُوْ مِرَّةٍ فَاسْتَوٰى (7)

8. Alipokuwa katika upeo wa juu kabisa.

وَهُوَ بِالْاُفُقِ الْاَعْلٰى (8)

9. Kisha akakaribia na akateremka.

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى (9)

10. Ndipo akawa umbali wa pinde mbili au karibu zaidi.

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى (10)

11. Na Akamfunulia Mtumishi Wake Aliyoyafunua.

فَاَوْحٰٓى اِلٰى عَبْدِهٖ مَآ اَوْحٰى (11)

12. Moyo wa Mtume haukusema uwongo kuhusu uliyoyaona.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاٰى (12)

13. Je! mnabishana naye juu ya yale anayoyaona?

اَفَتُمٰرُوْنَهٗ عَلٰى مَا يَرٰى (13)

Sura hii inaitwa *Nyota,* na neno hilo liko katika Aya yake ya pili. Sura hii ilishuka Makka katika mwaka wa tano wa Hijra.

Aya 2. Katika nchi ya Bara Arabu kuanguka kwa nyota walitabiri ni kufika kwa mtu mkubwa. Aya hii na zifuatazo zinatoa dalili za kuhakikisha ukweli na adhma na shani na utukufu wa Mtume *s.a.w.*

Kadhalika katika Aya hizi mmelezwa habari za *Mi'iraaj* ya Mtume *s.a.w.;* na habari zinazokuja

14. Na bila shaka yeye amemwona katika uteremko mwingine,

وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾

15. Penye mkunazi wa mwisho kabisa;

عِندَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾

16. Karibu yake pana Bustani inayokaliwa.

عِندَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ﴿١٥﴾

17. Kilipofunika mkunazi kilichofunika.

إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾

18. Jicho halikuhangaika wala halikuruka mpaka.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾

19. Kwa yakini ameona katika Ishara za Mola Wake zilizo kuu.

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ﴿١٨﴾

20. Je! Mmewaona Lat na Uzza,

أَفَرَءَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾

21. Na Manat, mwingine wa tatu?

وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾

22. Je! kwenu wa kiume na Kwake wa kike?

أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾

23. Huo tena ni mgawanyo mbaya sana!

تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾

24. Siyo haya ila ni majina mliyowapa ninyi na baba zenu: Mwenyezi Mungu Hakuteremsha dalili juu yao. Hawafuati ila dhana na zinayoyapenda nafsi (zao); na kwa yakini mwongozo umewafikia kutoka kwa Mola wao.

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَءَابَاؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾

Aya 20-22. *Laat* na *'Uzza* na *Manaat* walikuwa masanamu waliokuwa wanaabudiwa na makafiri wa Makka. Na katika Aya hizi waungu hawa wa uwongo wanasemwa kuwa je, wamepata kuwaonyesha wafuasi wao mambo ambayo Mtume *s.a.w.* ameonyeshwa na Mwenyezi Mungu?

Mapadre kwa kuangukia juu ya hadithi za uwongo zilizobuniwa na Wakidi wameanza kueleza ya kuwa Mtume kwa kutaka kuwavuta makafiri alikiri kuwa miungu hiyo ya uwongo pia inafaa kuheshiimiwa! Jambo kama hili lisingewezekana kabisa kwa Mtume *s.a.w.* na wala hakuna ushahidi wa nje wala wa ndani unaolithibitisha.

Huyo Wakidi ambaye Wakristo wamechukua kwake kisa hiki cha uwongo wanachuoni wote wakubwa-wakubwa wamemkataa kuwa maneno yake hayategemewi na wametoa ushahidi ulio safi kabisa. Katika Kitabu kiitwacho *Miizaan al-I'tidaal* kinachoeleza habari za maisha ya watu waliosimulia Hadithi za Mtume *s.a.w.* kinasema ya kwamba Wakidi si mtu wa kutegemewa na alikuwa akizua hadithi za uwongo. Mapadre na waandishi wa Kikristo si kama hawajui kuwa Wakidi na wenzake walikuwa watu wanaotunga uwongo; lazima wajue, lakini kwa sababu ya fitina na husuda, wanaziokota hadithi za uwongo na kuziacha makusudi Hadithi sahihi zinazotegemewa na kukubaliwa na Waislamu.

Kisa hiki cha uwongo hakikusimuliwa na Imam Bukhari ambaye ni mtu mashuhuri anayekubaliwa kabisa ukweli wake na ambaye alikuwa katika wakati mmoja na Wakidi.

أَمْ لِلْإِنسَانِ مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٥﴾

25. Je mwanadamu apate kila anachotamani?

فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٦﴾

26. La bali ni wa Mwenyezi Mungu mwisho wa kila kitu na vyote vilivyotangulia.

FUNGU 2

وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ
شَيْئًا إِلَّا مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَ
يَرْضَىٰ ﴿٢٧﴾

27. Na wako Malaika wangapi mbinguni, ambao uombezi wao hautafaa cho chote isipokuwa baada ya Mwenyezi Mungu kutoa idhini kwa Amtakaye na kumridhia.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ
تَسْمِيَةَ الْأُنثَىٰ ﴿٢٨﴾

28. Hakika wale wasioamini Akhera wanawaita Malaika kwa majina ya kike.

وَمَا لَهُم بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ
إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٢٩﴾

29. Nao hawana elimu ya haya, hawafuati ila dhana; na kwa hakika dhana haisaidii cho chote mbele ya haki.

فَأَعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٠﴾

30. Basi ujiepushe na yule aupaye kisogo ukumbusho Wetu na wala hataki ila maisha ya dunia.

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿٣١﴾

31. Hiyo ndiyo elimu ya juu kabisa waliyo nayo; hakika Mola wako ndiye Amjuaye sana anayeipotea njia Yake, na ndiye Amjuaye sana anayeongoka.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ
الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا
بِالْحُسْنَى ﴿٣٢﴾

32, Na ni Vyake Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini, ili Awalipe wale waliofanya ubaya kwa yale waliyoyatenda, na ili kuwalipa mema wale waliofanya mema:

Kadhalika Muhammad bin Is-hak aliyekuwako miaka arubaini kabla ya Wakidi hakusimulia kisa hicho. Hivyo hadithi hiyo ni ya uwongo tu.

Isitoshe Aya ya 24 inasema majina hayo ya *Laat* na *'Uzza* na *Manaat* si cho chote ila ni majina *mliyowapa ninyi na baba zenu; Mwenyezi Mungu Hakuteremsha dalili juu yao.* Basi baada ya ushahidi huu mashataka hayo ya Wakristo kuwa Mtume s.a.w. alikubali masanamu yo yote ambayo mtu ameyazoea sana na anaona taabu kuyaacha hayo yaheshimiwe, hayawezi kukubaliwa na mtu ye yote mwenye akili zake.

33. Ambao wanajiepusha na madhambi makuu na vitendo vibaya isipokuwa makosa hafifu; bila shaka Mola wako ndiye Mwenye ghofira tele. Yeye ndiye Anayewajueni sana Alipowatoeni katika ardhi na mlipokuwa mimba matumboni mwa mama zenu; basi msijitakase nafsi zenu; Yeye Anamjua sana aliyetakasika.

ٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ إِلَّا ٱللَّمَمَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ وَٰسِعُ ٱلْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِى بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ ﴿٣٢﴾ ع

FUNGU 3

34. Je! Umemwona aliyegeuka?

أَفَرَءَيْتَ ٱلَّذِى تَوَلَّىٰ ﴿٣٣﴾

35. Na akatoa kidogo kisha akajizuia.

وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰٓ ﴿٣٤﴾

36. Je! anayo elimu ya yasiyoonekana, na akayaona?

أَعِندَهُۥ عِلْمُ ٱلْغَيْبِ فَهُوَ يَرَىٰٓ ﴿٣٥﴾

37. Au hakuambiwa yaliyomo katika Vitabu vya Musa?

أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِى صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

38. Na vya Ibrahimu aliyetimiza ahadi:

وَإِبْرَٰهِيمَ ٱلَّذِى وَفَّىٰٓ ﴿٣٧﴾

39. Kwamba habebi mbebaji mzigo wa mwingine;

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾

40. Na mtu hatapata isipokuwa matunda ya juhudi yake;

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَٰنِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾

41. Na ya kwamba juhudi yake hivi karibuni itakubaliwa;

وَأَنَّ سَعْيَهُۥ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾

42. Kisha atalipwa malipo yaliyo kamili;

ثُمَّ يُجْزَىٰهُ ٱلْجَزَآءَ ٱلْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾

43. Na kwamba mwisho ni kwa Mola wako;

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿٤٢﴾

44. Na kwamba Yeye ndiye anayechekesha na kuliza;

وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ﴿٤٣﴾

45. Na kwamba Yeye ndiye Afishaye na kuhuisha;

وَأَنَّهُۥ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾

46. Na kwamba Yeye ndiye Aumbaye jozi ya kiume na kike;

وَأَنَّهُۥ خَلَقَ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾

Aya 33. *Ambao wanajiepusha na madhambi makuu.* Madhambi makuu ni saba: (1) *Shirk*, yaani kuweka mungu mwingine pamoja na Mwenyezi Mungu; (2) zinaa; (3) kuua; (4) kusema uwongo; (5) kumwasi mama na baba; (6) kumsingizia mwanamke mwaminifu; (7) kutoroka katika Jihadi kwa kuwahofu makafiri. Kadhalika dhambi kubwa ni yo yote ambayo mtu ameizoea sana na anaona taabu kuiacha.

مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ ﴿٤٦﴾

47. Katika mbegu ya uzazi inapotiwa;

وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٤٧﴾

48. Na kwamba juu Yake ni ufufuo mwingine;

وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ﴿٤٨﴾

49. Na kwamba Yeye ndiye Atajirishaye na Atoaye hazina;

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشِّعْرَىٰ ﴿٤٩﴾

50. Na kwamba Yeye ndiye Mola wa (nyota) Siraa;

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ ﴿٥٠﴾

51. Na kwamba Yeye ndiye Aliyewaangamiza Waadi wa kwanza,

وَثَمُودَ فَمَا أَبْقَىٰ ﴿٥١﴾

52. Na Wathamudi, Hakuwabakisha,

وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَىٰ ﴿٥٢﴾

53. Na kabla yao watu wa Nuhu- hakika wao walikuwa wadhalimu na waasi sana-

وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ ﴿٥٣﴾

54. Na Aliiangusha miji iliyopinduliwa (ya watu wa Luti).

فَغَشَّاهَا مَا غَشَّىٰ ﴿٥٤﴾

55. Basi vikaifunika vilivyoifunika.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ﴿٥٥﴾

56. Basi juu ya neema gani ya Mola wako unaibishana?

هَٰذَا نَذِيرٌ مِّنَ النُّذُرِ الْأُولَىٰ ﴿٥٦﴾

57. Huyu ni Mwonyaji miongoni mwa Waonyaji wa zamani.

أَزِفَتِ الْآزِفَةُ ﴿٥٧﴾

58. Tukio lililo karibu linasogea.

لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾

59. Hakuna awezaye kuliondoa ila Mwenyezi Mungu.

أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾

60. Je! mnastaajabia hadithi hii?

وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿٦٠﴾

61. Na mnacheka wala hamlii,

وَأَنتُمْ سَامِدُونَ ﴿٦١﴾

62. Na hali ninyi mmeghafilika?

فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۩ ﴿٦٢﴾

63. Basi msujudieni Mwenyezi Mungu na kumwabudu.

Aya 63. Baada ya Mwenyezi Mungu kueleza utukufu Wake na unyonge wa masanamu akaamrisha asujudiwe. Basi iliposhuka Aya hii, wakati huo Mtume *s.a.w.* alikuwa katika kundi la watu na makafiri pia walikuwapo, akaporomoka kumsujudia Mwenyezi Mungu na waaminio pia wakasujudu; na makafiri nguvu ya maneno ya Qur'an ikawafanya nao wasujudu. Tukio hili ndilo lililowafanya akina Wakidi kubuni kisa tulichokieleza hapo juu.

Hii ndiyo Aya ya kwanza inayoamrisha kusujudu na Mtume na masahaba wakasujudu; na kuna Aya zingine katika mahali pengine kumi na tatu zinazoamrisha kusujudu, basi zinaposomwa

سُوْرَةُ الْقَمَرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ ثَلَاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

54. SURA AL-QAMAR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 56 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Saa imekaribia na mwezi umepasuka.

3. Na wakiona Ishara hugeuka upande na husema: Uchawi unoaendelea!

4. Na walikadhibisha na wakafuata tamaa zao; na kila jambo limewekwa kwa wakati wake.

5. Na kwa yakini zimewafikia baadhi ya habari zenye kukataza.

6. (Zenye) Hekima kamili- lakini maonyo (kwao) hayafai;

7. Hivyo ujiepushe nao. Siku atakapoita mwitaji kwenye jambo zito,

8. Macho yao yatainama, watatoka katika makaburi kama wao ni nzige waliotawanyika.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿٢﴾

وَاِنْ يَّرَوْا اٰيَةً يُّعْرِضُوْا وَيَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٣﴾

وَكَذَّبُوْا وَاتَّبَعُوْٓا اَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ﴿٤﴾

وَلَقَدْ جَآءَهُمْ مِّنَ الْاَنْۢبَآءِ مَا فِيْهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٥﴾

حِكْمَةٌۢ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ ﴿٦﴾

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ ۘ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ اِلٰى شَيْءٍ نُّكُرٍ ﴿٧﴾

خُشَّعًا اَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُوْنَ مِنَ الْاَجْدَاثِ كَاَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنْتَشِرٌ ﴿٨﴾

Neno *Mwezi* linalotokea katika Aya 2 ndilo jina la sura hii. Mwezi ulikuwa ni alama ya nguvu ya Waarabu na kupasuka kwake kulikotajwa ni alama ya kuvunjika nguvu yao. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Mwezi umepasuka.* Hii ni mojawapo katika Ishara alizoonyesha Mtume Muhammad *s.a.w.* Toka kabla ya Uislamu Waarabu walikuwa na masimulizi ya kuwa nguvu yao itavunjika na mamlaka mpya itatawala, na alama yake itakuwa mwezi utapasuka. Basi siku moja Mtume *s.a.w.* alikuwa amekaa usiku akiwaeleza habari za ujumbe wake Waarabu wanaoabudu masanamu, na Waislamu wachache walikuwapo. Waabuduo masanamu wakamwambia aonyeshe Ishara. Akawaambia: Tazameni mwezi umepasuka. Na wakaona kweli umepasuka. Hii ilikuwa kuwakumbusha ya kuwa habari mlizoambiwa zamani sasa ndiyo zinatimia na ni juu yenu kukubali Uislamu. Na baadaye ilitimia bishara hii, nguvu ya Waarabu na wafalme ilivunjika na mahala pake ukasimama ufalme wa Kiislamu.

9. Wakimkimbilia mwitaji. Watasema makafiri: Siku hii ni siku ngumu.

مُّهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ ۖ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٩﴾

10. Kabla yao watu wa Nuhu walikadhibisha, walimkadhibisha Mtumishi Wetu na wakasema ni majnuni, na akakemewa.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ﴿١٠﴾

11. Ndipo akamwomba Mola wake: Kwa hakika nimeshindwa, basi Unisaidie.

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ ﴿١١﴾

12. Mara Tukaifungua milango ya mawingu kwa maji yanayomiminika.

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّنْهَمِرٍ ﴿١٢﴾

13. Na Tukazibubujisha chemchem katika ardhi na maji yakakutana juu ya jambo lililokadiriwa.

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿١٣﴾

14. Na Tukamchukua juu ya ile iliyotengenezwa kwa mbao na misumari.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ﴿١٤﴾

15. Ikaenda mbele ya macho Yetu: ni tuzo kwa yule aliyekuwa amekataliwa.

تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِّمَن كَانَ كُفِرَ ﴿١٥﴾

16. Na kwa yakini Tuliiacha iwe Ishara, lakini je, yuko anayekumbuka?

وَلَقَد تَّرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿١٦﴾

17. Basi ilikuwaje adhabu Yangu na maonyo Yangu!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٧﴾

18. Na kwa yakini Tumeifanya Qur'an kuwa nyepesi kuikumbuka, lakini je, yuko anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿١٨﴾

19. Waadi walikadhibisha, basi ilikuwaje adhabu Yangu na maonyo Yangu!

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٩﴾

20. Hakika Tuliwapelekea upepo mkali katika siku ya nuksi iendeleayo,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ ﴿٢٠﴾

21. Ukiwaangusha watu kana kwamba ni magogo ya mitende yaliyong'olewa.

تَنزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنقَعِرٍ ﴿٢١﴾

22. Basi ilikuwaje adhabu Yangu na maonyo Yangu!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢٢﴾

23. Na kwa yakini Tumeifanya Qur'an kuwa nyepesi kuikumbuka, lakini je, yuko anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾ ع

FUNGU 2

24. Wathamudi waliwakadhibisha Waonyaji.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

25. Na wakasema: Je, tumfuate mtu mmoja miongoni mwetu! Kwa hakika ndipo tutakuwa katika upotevu na kichaa.

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِذًا لَّفِي
ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾

26. Je, yeye ameteremshiwa ukumbusho kati yetu? Bali yeye ni mwongo ajivunaye.

أَأُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِن بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ
أَشِرٌ ﴿٢٥﴾

27. Watajua kesho ni nani mwongo ajivunaye.

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَّنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُ ﴿٢٦﴾

28. Kwa yakini Tutampeleka ngamia jike ili kuwajaribu, basi uwaangalie na ukasubiri.

إِنَّا مُرْسِلُو النَّاقَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ
وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾

29. Na waambie kwamba maji hayo yamegawanywa baina yao, kila wakati uliopangwa kwa ajili ya kunywa ni lazima ufuatwe.

وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ
مُّحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾

30. Lakini wakamwita rafiki yao, na akajiweka tayari kushambulia, na akamkata miguu ya nyuma.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾

31. Basi ilikuwaje adhabu Yangu na maonyo Yangu!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾

32. Kwa yakini Tuliwapelekea mngurumo mmoja tu, basi wakawa kama majani makavu yaliyosagika.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا
كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾

33. Na kwa yakini Tumeifanya Qur'an kuwa nyepesi kuikumbuka, lakini je, yuko anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾

34. Watu wa Luti waliwakadhibisha Waonyaji.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ ﴿٣٣﴾

35. Hakika Sisi Tuliwapelekea tufani ya mawe isipokuwa wafuasi wa Luti, Tukawaokoa karibu na alfajiri,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُم بِسَحَرٍ ﴿٣٥﴾

36. Kwa neema iliyotoka Kwetu; hivyo ndivyo Tumlipavyo anayeshukuru.

نِّعْمَةً مِّنْ عِندِنَا كَذَٰلِكَ نَجْزِي مَن شَكَرَ ﴿٣٦﴾

37. Na kwa hakika yeye aliwaogopesha mkamato Wetu, lakini wao wakabishana na Waonyaji.

وَلَقَدْ أَنذَرَهُم بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ ﴿٣٧﴾

38. Na wakamtaka asiwaangalie wageni wake, ndipo Tukayapofusha macho yao; basi onjeni adhabu Yangu na maonyo Yangu.

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَن ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٣٨﴾

39. Na kwa hakika adhabu iendeleayo ikawafikia asubuhi.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِرٌّ ﴿٣٩﴾

40. Basi onjeni adhabu Yangu na maonyo Yangu.

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٤٠﴾

41. Na kwa yakini Tumeifanya Qur'an kuwa nyepesi kuikumbuka, lakini je, yuko anayekumbuka?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٤١﴾ ع

FUNGU 3

42. Na kwa kweli Waonyaji waliwafikia watu wa Firauni.

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٤٢﴾

43. Wakakadhibisha Ishara Zetu zote, kwa hiyo Tukawakamata kwa mkamato wa Mwenye nguvu, Mwenye uwezo.

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٣﴾

44. Je, makafiri wenu ni bora kuliko hao, au je, yameandikwa vitabuni kwamba ninyi mtaachwa?

أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أُولَٰئِكُمْ أَمْ لَكُم بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٤٤﴾

45. Au je, wanasema, Sisi ni jamii ya watu tuwezao kulipiza kisasi?

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿٤٥﴾

46. (Lakini) jamii hiyo karibu itashindwa na watageuza migongo.

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٦﴾

Aya 46. Katika siku ya vita vya Badri Mtume *s.a.w.* alisali katika hema lake akiomba, "Ee Mola wangu, ninakusihi juu ya agano Lako na ahadi Yako; Ee Mola, ukiacha kikundi hiki

47. Walakini saa ile ni wakati wao waliohidiwa, na saa hiyo ni nzito sana na chungu sana.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

48. Bila shaka wakosefu wamo katika upotevu na kichaa.

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾

49. Siku watakayokokotwa Motoni kifudifudi: Onjeni mguso wa Jahanamu.

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

50. Kwa hakika Sisi Tumekiumba kila kitu kwa kipimo.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

51. Na haiwi amri Yetu ila moja tu (ifikayo) kama kukapua macho.

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

52. Na kwa yakini Tumekwisha waangamiza wenzenu; lakini je, yuko anayekumbuka?

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٥١﴾

53. Na kila jambo walilofanya limo madaftarini.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾

54. Na kila kidogo na kikubwa kimeandikwa.

وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾

55. Bila shaka wamchao Mwenyezi Mungu watakuwa katika Mabustani na mito.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾

56. Katika makao mazuri karibu na mfalme mwenye uwezo.

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

---

kiangamie basi hutaabudiwa tena duniani." Seyidna Abu Bakar alimshika mkono na akamwambia, "Mungu anakutoshea, Ee Mtume wa Mungu." Basi Mtume *s.a.w.* akatoka na kusoma Aya hizi, *"Jamii hiyo karibu itashindwa na watageuza migongo. Walakini saa ile ni wakati wao walioahidiwa, na saa ile ni nzito sana na chungu sana."* (Bukhari) Jambo hili linaonyesha ya kuwa Mtume na masahaba wake walikuwa wakifahamu barabara kuwa Aya hizi ni bishara zinazotabiri matokeo yatakayokuja tokea. Na mambo yote yaliyotajwa katika Aya hizi yalitokea katika vita vya Badri.

سُوْرَةُ الرَّحْمٰنِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّسَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّثَلاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

55. SURA AR-RAHMAAN

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 3 na Aya 79 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Mwingi wa rehema,

اَلرَّحْمٰنُ ﴿٢﴾

3. Amefundisha Qur'an.

عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ ﴿٣﴾

4. Amemwumba mtu,

خَلَقَ الْاِنْسَانَ ﴿٤﴾

5. Akamfundisha ustadi wa kujieleza.

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿٥﴾

6. Jua na mwezi (huenda) kwa hesabu.

اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ﴿٦﴾

7. Na miche na miti vinasujudu.

وَّالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدٰنِ ﴿٧﴾

8. Na mbingu Ameziinua na Akaweka mizani.

وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيْزَانَ ﴿٨﴾

9. Ili msikose katika mizani.

اَلَّا تَطْغَوْا فِى الْمِيْزَانِ ﴿٩﴾

10. Na pimeni kipimo kwa haki wala msipunguze mizani.

وَاَقِيْمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيْزَانَ ﴿١٠﴾

11. Na ardhi Ameitandaza kwa ajili ya viumbe.

وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِ ﴿١١﴾

12. Humo yamo matunda na mitende yenye matumba.

فِيْهَا فَاكِهَةٌ وَّالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ ﴿١٢﴾

13. Na punje zenye makapi na mimea yenye harufu nzuri.

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ﴿١٣﴾

Jina la sura hii ni la Mwenyezi Mungu, *Ar-Rahmaan* ambalo linatokea katika Aya ya 2, na sura nzima inaeleza juu ya neema za Mwenyezi Mungu. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Ar-Rahmaan,* "Mwingi wa rehema." Neno hili limeelezwa katika sura ya kwanza.

Aya 4. *Al-Insaan,* "Mtu." Neno hili limefasiriwa na mufasirina wengi kwa maana ya *mwanadamu kamili* yaani Mtume Muhammad *s.a.w.*

14. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فبأي آلاء ربكما تكذبان ﴿١٣﴾

15. Ameumba mtu kwa udongo wa mfinyanzi (utoao sauti) kama vyombo vilivyookwa.

خلق الإنسان من صلصال كالفخار ﴿١٤﴾

16. Na Akaumba majinni kwa ulimi wa moto.

وخلق الجان من مارج من نار ﴿١٥﴾

17. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فبأي آلاء ربكما تكذبان ﴿١٦﴾

18. Mola wa mashariki mbili na Mola wa magharibi mbili.

رب المشرقين ورب المغربين ﴿١٧﴾

19. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فبأي آلاء ربكما تكذبان ﴿١٨﴾

20. Bila shaka Atazichanganya bahari mbili kwa kuzikutanisha.

مرج البحرين يلتقيان ﴿١٩﴾

21. Biana yao pana ukingo haziuvuki.

بينهما برزخ لا يبغيان ﴿٢٠﴾

22. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فبأي آلاء ربكما تكذبان ﴿٢١﴾

23. Katika hizo mbili hutoka lulu na marijani.

يخرج منهما اللؤلؤ والمرجان ﴿٢٢﴾

24. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فبأي آلاء ربكما تكذبان ﴿٢٣﴾

25. Na majahazi ni Yake yaliyoinuka baharini kama milima.

وله الجوار المنشآت في البحر كالأعلام ﴿٢٤﴾

26. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فبأي آلاء ربكما تكذبان ﴿٢٥﴾

FUNGU 2

27. Kila kilichoko juu yake kitatoweka,

كل من عليها فان ﴿٢٦﴾

Aya 14. *Ninyi wawili,* yumkini muradi hapa ni kama ilivyo katika Aya ya 34 ya sura hii, yaani *Jinn* na *Ins* (watu wakubwa na watu wa kawaida). Lakini kwa desturi ya lugha ya Kiarabu maneno wanayoambiwa watu wengi yanapotaka kutiwa mkazo hutamkwa katika jinsi ya uwili.

Aya 20. *Zikutane.* Bishara hii imekwisha timia. Bahari ya Sham na ya Mediterranneo zimekutanishwa na mfereji mkubwa wa Suez, na kadhalika bahari ya Atlantic na Pacific zimekutanishwa na mfereji mkubwa wa Panama.

28. Na itabaki dhati ya Mola wako, Mwenye utukufu na heshima.

29. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

30. Humwomba Yeye kila kilichomo mbinguni na ardhini; kila siku Yeye Anakuwa katika shani

31. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

32. Karibu Tutawakusudieni, enyi majeshi mawili!

33. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

34. Enyi jamii ya majinni na watu, kama mkiweza kupita kando za mbingu na ardhi, basi piteni; lakini hamtapita ila kwa idhini.

35. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

36. Mtaelekezewa ulimi wa moto usiokuwa na moshi na ufukizo wa moshi usiokuwa na moto na hamtaweza kusaidiana.

37. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

38. Na zitakapopasuka mbingu zitakuwa nyekundu kama ngozi nyekundu.

39. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

40. Na siku hiyo hataulizwa kwa dhambi zake mtu wala jinni.

41. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٨﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٩﴾

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿٣٠﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣١﴾

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ الثَّقَلَانِ ﴿٣٢﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٣﴾

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا ۚ لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ ﴿٣٤﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٥﴾

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ﴿٣٦﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٧﴾

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ﴿٣٨﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٩﴾

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ ﴿٤٠﴾

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤١﴾

Aya 30. Yaum, "Siku," muradi wake ni kila wakati, kila saa na kila dakika. *Anakuwa katika shani,* yaani anaonyesha maonyesho mbalimbali: anaghofiri dhambi na pengine anaondoa msiba, na anawainua watu na anawadhalilisha wengine (Bukhari).

42. Watajulikana wakosefu kwa alama zao, basi watakamatwa kwa nywele za mapaji na kwa miguu.

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤٢﴾

43. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٣﴾

44. Hii ndiyo Jahanamu ambayo wakosefu wanaikadhibisha.

هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٤﴾

45. Watakuwa wakizunguka kati yake na kati ya maji ya moto yachemkayo.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ﴿٤٥﴾

46. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٦﴾

FUNGU 3

47. Lakini yule ambaye anaogopeshwa na cheo cha juu cha Mola wake, atapata Bustani mbili.

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ﴿٤٧﴾

48. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٨﴾

49. Zote mbili zikiwa na matawi mengi.

ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ﴿٤٩﴾

50. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٠﴾

51. Zimo chemchem mbili zinazopita.

فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ﴿٥١﴾

52. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٢﴾

53. Yamo matunda namna mbili ya kila aina.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ﴿٥٣﴾

54. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٤﴾

55. Wakiegemea vitanda amabvyo bitana zake ni za hariri iliyonakishiwa;

مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ ۚ وَ

Aya 47. Pia Aya hii inaweza kufasiriwa, Mwenyezi Mungu atampa Pepo mbili mtu mwenye kuogopa heshima Yake.

na matunda ya Bustani yataning'inia karibu.

جَنَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ﴿٥٥﴾

56. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٦﴾

57. Watakuwamo wanawake watulizao macho, mtu ye yote hajawagusa kabla yao wala jinni.

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٥٧﴾

58. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٨﴾

59. Kana kwamba wao ni yakuti na marijani.

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٩﴾

60. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٠﴾

61. Hakuna malipo ya ihsani ila ni ihsani.

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴿٦١﴾

62. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٢﴾

63. Na zaidi ya hizo mbili ziko Bustani mbili nyingine.

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٣﴾

64. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٤﴾

65. Zenye rangi nzuri ya kijani kilichoiva.

مُدْهَامَّتَانِ ﴿٦٥﴾

66. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٦﴾

67. Zimo chemchem mbili zinazofoka.

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٧﴾

68. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٨﴾

69. Yamo matunda na mitende na makomamanga.

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٩﴾

Aya 61. Hapa Mwenyezi Mungu anaeleza ya kuwa amewafanyia watu ihsani nyingi zisizo na idadi na sasa ni juu yao kulipa ihsani. Na Mtume *s.a.w.* amesema, kufanya ihsani kwa Mwenyezi Mungu ni kumwabudu kama unayemwona (Bukhari). Sio mradi wake ya kuwa Mungu ana haja ya wema wetu, bali jambo hili litafanya ihsani ya Mungu izidi kuwafikia watu kwa namna iliyo bora zaidi. Waidha pia Aya hii inatufunza ya kuwa ni juu yetu kulipa mema tunapotendewa mema na watu.

70. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

71. Wamo wanawake wema, wazuri.

72. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

73. Weupe wanaotawishwa mahemani.

74. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

75. Hajawagusa mtu ye yote kabla yao wala jinni.

76. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

77. Wataegemea matakia mazuri sana ya kijani na mazulia bora-bora.

78. Basi ninyi wawili mtakataa neema gani ya Mola wenu?

79. Ni lenye mibaraka jina la Mola wako Mwenye adhama na heshima.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٠

فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ٧١

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٢

حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ٧٣

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٤

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ٧٥

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٦

مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ٧٧

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٨

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ٧٩

سُوْرَةُ الْوَاقِعَةِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعٌ وَّ تِسْعُوْنَ اٰيَةً وَّ ثَلاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

56. SURA AL-WAAQI'A

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 3 na Aya 97 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Litakapotokea tokeo,

اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿٢﴾

3. Kutokea kwake hakukanushiki,

لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٣﴾ وقف لازم

4. Lifedheheshalo baadhi na lenye kuwatukuza wengine,

خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴿٤﴾

5. Ardhi itakapotetemeshwa tetemesho,

اِذَا رُجَّتِ الْاَرْضُ رَجًّا ﴿٥﴾

6. Na milima itakaposagika msagiko,

وَّبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ﴿٦﴾

7. Ndipo itakuwa mavumbi yanayopeperushwa.

فَكَانَتْ هَبَآءً مُّنْۢبَثًّا ﴿٧﴾

8. Na ninyi mtakuwa namna tatu:

وَّكُنْتُمْ اَزْوَاجًا ثَلٰثَةً ﴿٨﴾

9. Na watu wa kuume; watakuwa namna gani watu wa kuume!

فَاَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ ۙ مَآ اَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٩﴾

10. Na watu wa kushoto; watakuwa namna gani watu wa kushoto!

وَاَصْحٰبُ الْمَشْئَمَةِ ۙ مَآ اَصْحٰبُ الْمَشْئَمَةِ ﴿١٠﴾

11. Na watanguliao ndio watanguliao,

وَالسّٰبِقُوْنَ السّٰبِقُوْنَ ﴿١١﴾

12. Hao ndio wakaribishwao,

اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُوْنَ ﴿١٢﴾

13. Katika Bustani zenye neema.

فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ﴿١٣﴾

14. Kundi kubwa toka miongoni mwa watu wa siku za kwanza;

ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ ﴿١٤﴾

Jina la sura hii linatoka katika Aya ya 2. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. Tokeo lililotajwa hapa ama ni la Kiyama au la kuadhibiwa hapa hapa duniani watu wanaoifanyia haki uadui.

15. Na kundi dogo toka miongoni mwa watu wa siku za mwisho;

وَقَلِيلٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ﴿١٥﴾

16. Juu ya viti vya fahari vilivyopangwa.

عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿١٦﴾

17. Wataviegemea wakielekeana.

مُّتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿١٧﴾

18. Watawazunguka-zunguka wavulana wasiochakaa.

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿١٨﴾

19. Wakichukua vikombe na mabirika, na mabakuli ya kinywaji safi.

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿١٩﴾

20. Hawatawangwa kichwa kwa kukinywa wala hawatalewa.

لَّا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنزِفُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na matunda watakayoyapenda.

وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ﴿٢١﴾

22. Na nyama ya ndege watakayoitamani.

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

23. Na wanawake weupe wenye macho ya vikombe,

وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٣﴾

24. Kama lulu, zilizofichwa vizuri na kulindwa.

كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴿٢٤﴾

25. Ni ujira kwa hayo waliyokuwa wakitenda.

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾

26. Hawatasikia humo upuuzi wala maneno ya dhambi.

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا ﴿٢٦﴾

27. Isipokuwa itasemwa: Amani, amani.

إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٧﴾

28. Watu wa kuume na watakuwa namna gani watu wa kuume!

وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾

29. (Watakuwa) katika mikunazi isiyo na miiba,

فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ﴿٢٩﴾

30. Na migomba ipambwayo na matunda,

وَطَلْحٍ مَّنضُودٍ ﴿٣٠﴾

31. Na (katika) kivuli kilichotandazwa.

وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ ﴿٣١﴾

32. Na maji yapitayo.

وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ﴿٣٢﴾

33. Na matunda mengi;

وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ﴿٣٣﴾

34. Hayakatiki wala hayakatazwi,

لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٤﴾

35. Na (katika) vitanda vilivyonyanyuliwa.

وَّفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ﴿٣٥﴾

36. Kwa yakini Tumewaumba (wanawake) kwa umbo (bora).

إِنَّآ أَنشَأْنَٰهُنَّ إِنشَآءً ﴿٣٦﴾

37. Na Tukawafanya wanawali,

فَجَعَلْنَٰهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٣٧﴾

38. Wapendao, (walio) hirimu,

عُرُبًا أَتْرَابًا ﴿٣٨﴾

39. Kwa ajili ya watu wa kuume.

لِّأَصْحَٰبِ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾

FUNGU 2

40. Jamii kubwa ni miongoni mwa watu wa kwanza.

ثُلَّةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٤٠﴾

41. Na jamii kubwa ni miongoni mwa (watu) wa mwisho.

وَثُلَّةٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ﴿٤١﴾

42. Na watu wa kushoto na watakuwa namna gani watu wa kushoto!

وَأَصْحَٰبُ الشِّمَالِ مَآ أَصْحَٰبُ الشِّمَالِ ﴿٤٢﴾

43. (Watakuwa) katika upepo wa Moto na maji yachemkayo,

فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٣﴾

44. Na kivuli cha moshi mweusi sana,

وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ﴿٤٤﴾

45. Si baridi wala si starehe.

لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٥﴾

46. Bila shaka wao walikuwa kabla ya haya wakiishi maisha ya anasa,

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٦﴾

47. Na walikuwa wakishikilia kufanya dhambi kubwa;

وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٧﴾

48. Na walikuwa wakisema: Tutakapokufa na tukawa udongo na mifupa, je tutafufuliwa?

وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٨﴾

49. Au baba zetu wa zamani?

أَوَءَابَآؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿٤٩﴾

50. Sema: Bila shaka wa kwanza na wa mwisho,

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿٥٠﴾

51. Watakusanywa kwa wakati uliowekwa katika siku maalumu.

لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥١﴾

52. Kisha ninyi, enyi mliopotea (na) kukadhibisha,

ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّآلُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ﴿٥٢﴾

53. Kwa yakini mtakula mti Zakkum;

لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾

54. Na kwa huo mtajaza matumbo,

فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾

55. Na juu yake mtakunywa maji yachemkayo;

فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾

56. Tena mtakunywa kama anywavyo ngamia mwenye kiu sana.

فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ﴿٥٥﴾

57. Hiyo ni karamu yao siku ya malipo.

هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾

58. Sisi Tuliwaumbeni, basi mbona hamsadiki?

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾

59. Je, mmeona mbegu ya uzazi mnayoitoneza?

أَفَرَأَيْتُم مَّا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾

60. Je, mmeiumba ninyi au Tumeiumba Sisi.

أَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ﴿٥٩﴾

61. Sisi Tumewawekeeni kati yenu mauti, na Sisi Hatuwezi kushindwa.

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٦٠﴾

62. Kuyabadilisha maumbile yenu ya hivi sasa na kuwafanyizeni katika kitu msichokijua.

عَلَىٰ أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

63. Na bila shaka ninyi mnajua umbo la kwanza, tena mbona hamdhukuru?

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

64. Je, mmeiiona mnayoilima?

أَفَرَأَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾

65. Je, ninyi mmeiotesha au Tumeiotesha Sisi.

أَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿٦٤﴾

66. Kama Tungalitaka Tungaliigeuza kuwa makapi kisha mngeachwa mkilia:

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٦٥﴾

Aya 53. Malipo ya Akhera yatafanana na matendo ya watu hapa duniani. Mwenye kufuata tamaa ya dunia, nayo huleta mwako moyoni atajiona katika Moto. Upotevu ambao ni mahaba ya dunia utaonekana kama mti ulio mchungu sana, na mpotevu atautumia jinsi alivyoupendelea upotevu wake duniani. Mpotevu amkadhibishayeMjumbe wa Mwenyezi Mungu atamshabihi yule anywaye maji ya moto akiisha kutumia Zakkum (sura 37:63; 44:44). Pengine neno baya limefananishwa na mti mbaya (sura 14:27).

Aya 58. Mwenyezi Mungu ndiye anayejua kabisa hali za wanadamu kwa kuwa Yeye Mwenyewe ndiye aliyewaumba. Basi kama amekwisha wawekea mambo ya kustawisha hali ya miili yao anawezaje kuacha kuwatengenezea hali njema kwa ajili ya roho zao?

67. Hakika sisi tumegharimishwa,

إنا لمغرمون ﴿٦٦﴾

68. Bali sisi tumenyimwa.

بل نحن محرومون ﴿٦٧﴾

69. Je, mmeyaona maji ambayo mnayanywa?

أفرأيتم الماء الذي تشربون ﴿٦٨﴾

70. Je, mmeyateremsha ninyi mawinguni au Tumeyateremsha Sisi?

أأنتم أنزلتموه من المزن أم نحن المنزلون ﴿٦٩﴾

71. Tungalipenda Tungaliyafanya makali; basi mbona hamshukuru?

لو نشاء جعلناه أجاجا فلولا تشكرون ﴿٧٠﴾

72. Je, mmeuona moto ambao mnauwasha?

أفرأيتم النار التي تورون ﴿٧١﴾

73. Je, mti wake mmeuumba ninyi au Sisi ndio Tuumbao?

أأنتم أنشأتم شجرتها أم نحن المنشئون ﴿٧٢﴾

74. Sisi Tumeufanya kuwa ukumbusho na manufaa kwa wasafirio.

نحن جعلناها تذكرة ومتاعا للمقوين ﴿٧٣﴾

75. Basi litukuze jina la Mola wako Aliye mkuu.

فسبح باسم ربك العظيم ﴿٧٤﴾

FUNGU 3

76. Siyo, naapa kwa bandari za nyota.

فلا أقسم بمواقع النجوم ﴿٧٥﴾

77. Na hakika hicho bila shaka ni kiapo kikubwa, laiti mngalijua.

وإنه لقسم لو تعلمون عظيم ﴿٧٦﴾

78. Bila shaka hii ni Qur'an yenye heshima,

إنه لقرآن كريم ﴿٧٧﴾

79. Katika Kitabu kinachohifadhiwa.

في كتاب مكنون ﴿٧٨﴾

80. Hapana atakayeigusa ila waliotakaswa.

لا يمسه إلا المطهرون ﴿٧٩﴾

Aya 78, 79 na **80.** Aya hizi zimeeleza sifa tatu za Qur'an: (1) *Qur'an yenye heshima,* (a) yaani wanaoisoma watakuwa watu wenye kuheshimiwa; (b) mafundisho yake yataheshimiwa. Na ndivyo ilivyo. Leo hii dunia inaheshimu mafundisho ya Qur'an iliyoyatoa kukataza kamari, kukataza ulevi, mafundisho ya talaka, ruhusa ya kuoa zaidi ya mke mmoja panapokuwa haja, na mengineyo.
(2) Mafundisho ya Qur'an yatahifadhiwa na yatadumu bila kubadilika. (3) (a) Watu waliotakaswa na Mwenyezi Mungu ndio watakaoifahamu Qur'an vizuri (b) mtu akiwa katika hali ya uchafu asishike Qur'an. Jambo hili la kutoishika Qur'an katika hali ya uchafu limemfanya Rev. J. M.

81. Ni uteremsho kutoka kwa Mola wa walimwengu.

تَنْزِيْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٨١﴾

82. Basi je mtayatendea unafiki mazungumzo haya matakatifu?

اَفَبِهٰذَا الْحَدِيْثِ اَنْتُمْ مُّدْهِنُوْنَ ﴿٨٢﴾

83. Na mnafanya kuikadhibisha kuwa pato lenu.

وَ تَجْعَلُوْنَ رِزْقَكُمْ اَنَّكُمْ تُكَذِّبُوْنَ ﴿٨٣﴾

84. Basi mbona (roho) ifikapo kooni,

فَلَوْلَآ اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُوْمَ ﴿٨٤﴾

85. Na ninyi wakati ule mnatazama-

وَ اَنْتُمْ حِيْنَئِذٍ تَنْظُرُوْنَ ﴿٨٥﴾

86. Nasi Tunakaribiana nayo zaidi kuliko ninyi, wala ninyi hamwoni-

وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلٰكِنْ لَّا تُبْصِرُوْنَ ﴿٨٦﴾

87. Kama ninyi si katika mamlaka ya wengine,

فَلَوْلَآ اِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِيْنِيْنَ ﴿٨٧﴾

88. Kwa nini hamwirudishi, ikiwa mnasema kweli?

تَرْجِعُوْنَهَآ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٨٨﴾

89. Hivyo akiwa yu miongoni mwa waliokaribishwa,

فَاَمَّآ اِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ ﴿٨٩﴾

90. Basi ni raha na manukato na Bustani yenye neema.

فَرَوْحٌ وَّرَيْحَانٌ ۙ وَّجَنَّتُ نَعِيْمٍ ﴿٩٠﴾

91. Na kama akiwa yu miongoni mwa watu wa kulia.

وَاَمَّآ اِنْ كَانَ مِنْ اَصْحٰبِ الْيَمِيْنِ ﴿٩١﴾

92. Basi ni salama kwako (ewe uliye) miongoni mwa watu wa kulia.

فَسَلٰمٌ لَّكَ مِنْ اَصْحٰبِ الْيَمِيْنِ ﴿٩٢﴾

93. Na kama akiwa miongoni mwa waliokadhibisha, wapotevu,

وَاَمَّآ اِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِيْنَ الضَّآلِّيْنَ ﴿٩٣﴾

94. Basi karamu yake ni maji yachemkayo.

فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيْمٍ ﴿٩٤﴾

95. Na kuwaka Motoni.

وَّتَصْلِيَةُ جَحِيْمٍ ﴿٩٥﴾

96. Bila shaka hii ndiyo haki yenye yakini.

اِنَّ هٰذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِيْنِ ﴿٩٦﴾

97. Basi litukuze jina la Mola wako Mwenye adhama.

ع فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ ﴿٩٧﴾

Rodwell akiri ya kuwa katika siku za Mtume *s.a.w.* kulikuwa na nakili za Qur'an zilizokuwa zinatumiwa na watu sana (The Koran p. 68). Jambo ambalo linazidi kuhakikisha ya kuwa Qur'an ilipangwa na Mtume *s.a.w.* mwenyewe siyo na watu wa baadaye kama waelekeavyo kushuku mapadre na wengine.

سُوْرَةُ الْحَدِيْدِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلاَ ثُوْنَ اٰيَةً وَّ اَرْبَعَةُ رُكُوْعَاتٍ

57. SURA AL-HADIID

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 4 na Aya 30 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Kinamtukuza Mwenyezi Mungu kila kilichomo mbinguni na ardhini, na Yeye ndiye Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

3. Ufalme wa mbingu na ardhi ni Wake; Huhuisha na Hufisha. Na Yeye ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

4. Yeye ndiye wa Mwanzo na wa Mwisho, naye ni wa Dhahiri na wa Siri, naye ni Mjuzi wa kila kitu.

5. Yeye ndiye Aliyeziumba mbingu na ardhi katika nyakati sita: kisha Akastawi katika enzi. Anajua yanayoingia katika ardhi na yanayotoka humo; na yanayoteremka kutoka mbinguni na yanayopanda humo. Naye Yu pamoja nanyi po pote mlipo. Na Mwenyezi Mungu anaona mnayoyatenda.

6. Ufalme wa mbingu na ardhi ni Wake. Na mambo yote hurudishwa kwa Mwenyezi Mungu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿٢﴾

لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٣﴾

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿٤﴾

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيْهَا ۚ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿٥﴾

لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ﴿٦﴾

Sura hii inaitwa *Chuma* kwa mujibu wa adhabu iliyolazimu kupewa makafiri ambao walikusudia kuung'oa Uislamu kwa upanga. Sura hii mpaka sura ya 66 zilishuka Madina (Muhit).

Aya 4. Mtume *s.a.w.* amezieleza Aya hizi nne za Mwenyezi Mungu namna hii:- "Wewe ni *al-Awwal* (wa Mwanzo) na hakuna cho chote kabla yako. Wewe ni *al-Aakhir* (wa Mwisho) na hakuna cho chote baada yako. Nawe ni *adh-Dhaahir* (Uliye dhahiri) na umeinuka kuliko wote na hakuna kitu juu yako na Wewe ni *al-Baatin* (Mjuzi wa kila kitu) na hakuna kilichofichikana

يُوْلِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُوْلِجُ النَّهَارَ فِي
الَّيْلِ ۚ وَهُوَ عَلِيْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿٧﴾

7. Huingiza usiku katika mchana na Huingiza mchana katika usiku. Na Yeye Anajua yaliyomo vifuani.

اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ
مُّسْتَخْلَفِيْنَ فِيْهِ ۚ فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ وَاَنْفَقُوْا
لَهُمْ اَجْرٌ كَبِيْرٌ ﴿٨﴾

8. Mwaminini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na toeni katika yale Aliyowakabidhini. Basi wale walioamini miongoni mwenu na wakatoa, wana malipo makubwa.

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ ۚ وَالرَّسُوْلُ يَدْعُوْكُمْ
لِتُؤْمِنُوْا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ اَخَذَ مِيْثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ
مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٩﴾

9. Na mmekuwaje hammwamini Mwenyezi Mungu, hali Mtume anawaiteni kumwamini Mola wenu; naye Amekwisha chukua ahadi kwenu, ikiwa ninyi ni waaminio.

هُوَ الَّذِيْ يُنَزِّلُ عَلٰى عَبْدِهٖۤ اٰيٰتٍۢ بَيِّنٰتٍ لِّيُخْرِجَكُمْ
مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۚ وَاِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَءُوْفٌ
رَّحِيْمٌ ﴿١٠﴾

10. Yeye ndiye Anayeteremsha Ishara zilizo wazi juu ya Mtumishi Wake ili kuwatoeni katika giza mwende kwenye nuru, na bila shaka Mwenyezi Mungu ni Mpole kwenu. Mwenye rehema.

وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مِيْرَاثُ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَا يَسْتَوِيْ مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ
مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقٰتَلَ ۚ اُولٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ
الَّذِيْنَ اَنْفَقُوْا مِنْۢ بَعْدُ وَقٰتَلُوْا ۚ وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ
الْحُسْنٰى ۚ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿١١﴾

11. Na mmekuwaje hamtoi katika njia ya Mwenyezi Mungu na urithi wa mbingu na ardhi ni wa Mwenyezi Mungu? Hawawi sawa miongoni mwenu aliyetoa kabla ya kushinda na kupigana: hao wana daraja kuu kuliko wale ambao wametoa nyuma na wakapigana. Na Mwenyezi Mungu Amemwahidia wema kila mmoja, na Mwenyezi Mungu Anazo habari za hayo mnayoyatenda.

FUNGU 2

مَنْ ذَا الَّذِيْ يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ
لَهٗ وَلَهٗۤ اَجْرٌ كَرِيْمٌ ﴿١٢﴾

12. Ni nani anayempa Mwenyezi Mungu karadha nzuri ili Amzidishie mara mbili? Naye atapata malipo mazuri.

Aya 12. *Karadha.* Mali au vitu vinavyotolewa katika njia ya Mwenyezi Mungu vinasemwa hapa kuwa ni karadha anayokopeshwa Mwenyezi Mungu. Sababu yake ni hii kuwa kitu anachotoa mtu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu ajue kwa yakini kuwa lazima atarudishiwa na atapewa zaidi kuliko alichotoa na pia atapata thawabu kubwa.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ
ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

13. Siku utakayowaona waaminio wanaume na waaminio wanawake nuru zao zikikimbia mbele yao na upande wao wa kuume (wataambiwa): Furahini leo ni Bustani zipitazo mito chini yao, kukaa humo, huu ndio ufaulu mkubwa.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا
انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا
وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ
لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
الْعَذَابُ ﴿١٣﴾

14. Siku watakaposema wanafiki wanaume na wanafiki wanawake kuwaambia walioamini: Tungojeeni ili tupate mwangaza katika nuru yenu; wataambiwa: Rudini nyuma yenu na tafuteni nuru. Ndipo ukingo wa ukuta wenye mlango utapigwa kati yao; ndani yake mna rehema na upande wake wa nje kuna adhabu.

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ ۖ قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنَّكُمْ
فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ
الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿١٤﴾

15. Watawaita: Je, hatukuwa pamoja nanyi? Watasema: Ndiyo, walakini ninyi mlijitia wenyewe katika fitina na mkangojea na mkaona shaka, na matamanio yakawadanganyeni hata amri ya Mwenyezi Mungu ikafika, na mdanganyaji amewadanganyeni kwa (habari za) Mwenyezi Mungu.

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا ۚ مَأْوَاكُمُ النَّارُ ۖ هِيَ مَوْلَاكُمْ ۖ وَبِئْسَ
الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

16. Basi leo haitapokelewa kwenu fidia wala kwa wale waliokufuru; makao yenu ni Motoni; ndio rafiki yenu; nayo ni marudio mabaya;

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ
اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوبُهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾

17. Je, wakati haujafika kwa wale walioamini ya kwamba mioyo yao inyenyekee kwa kumkumbuka Mwenyezi Mungu na kwa mambo ya haki yaliyoteremka? Wala wasiwe kama wale waliopewa Kitabu zamani na muda wao ukawa mrefu, kwa hivi mioyo yao ikawa migumu, na wengi wao ni waasi.

Aya 17. Kuonyesha jinsi mafundisho ya Qur'an yalivyo na athari juu ya moyo wa mtu, tunatoa hapa tukio moja. Palikuwa na mwizi mmoja mashuhuri sana kwa kwiba. Siku moja usiku alikuwa 37. Na vizazi vingapi Tumeviangamiza kabla yao waliokuwa na nguvu zaidi kuliko hawa, nao waliizunguka miji; je lipo kimbilio?

18. Jueni ya kuwa Mwenyezi Mungu Huihuisha ardhi baada ya mauti yake; bila shaka Tumewabainishieni Ishara, ili mpate kufahamu.

اِعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿١٨﴾

19. Kwa hakika wanaume watoao sadaka na wanawake watoao sadaka na wale wanaompa Mwenyezi Mungu karadha nzuri watazidishiwa maradufu tena watapata malipo mazuri.

اِنَّ الْمُصَّدِّقِيْنَ وَالْمُصَّدِّقٰتِ وَاَقْرَضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضٰعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ اَجْرٌ كَرِيْمٌ ﴿١٩﴾

20. Na wale walioamini Mwenyezi Mungu na Mitume Wake, hao ndio masiddiki na mashahidi mbele ya Mola wao, watapata malipo yao na nuru yao. Lakini waliokufuru na kukadhibisha Ishara Zetu, hao ndio watu wa Motoni.

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصِّدِّيْقُوْنَ ۖ وَالشُّهَدَآءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ ؕ لَهُمْ اَجْرُهُمْ وَنُوْرُهُمْ ؕ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿٢٠﴾

FUNGU 3

21. Jueni ya kwamba maisha ya dunia ni mchezo na upuuzi na pambo na kujifurahisha baina yenu, na tamaa ya kuzidiana katika mali na watoto. Mfano wake ni kama mvua ambayo huwafurahisha makafiri maotesho yake, kisha yanakauka na unayaona yenye rangi ya manjano, kisha yanakuwa yenye kuvunjika-vunjika; na katika Akhera ni adhabu kali na (pia) msamaha wa Mwenyezi Mungu na radhi (Yake); na maisha ya dunia siyo ila ni starehe idanganyayo.

اِعْلَمُوْٓا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ وَّزِيْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌۢ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ ؕ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُوْنُ حُطٰمًا ؕ وَفِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۙ وَّمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ ؕ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ﴿٢١﴾

---

anasoma Aya hii. Pale pale yule mwizi aliathirika sana moyoni, akarudi na akafanya toba, na leo yeye anajulikana miongoni mwa mawalii wakubwa sana. Jina lake ni Fudhail bin Ayadh (Tadhkira al-Auliya).

Aya 20. Kwa kuwafuata Manabii wa zamani watu waliweza kufikia cheo cha *siddiiq* (ukweli) kuwa ndicho cha juu kabisa. Lakini kwa kumfuata Mtume Muhammad *s.a.w.* ambaye ni mkubwa kuliko Manabii wote na aliyekamilika kabisa, watu wanaweza hata kupewa cheo cha Unabii ambacho ni cheo kikubwa zaidi kuliko cha usiddik (sura 4:70).

22. Tangulieni upesi katika samahani ya Mola wenu na Pepo ambayo upana wake ni kama upana wa mbingu na ardhi, iliyoandaliwa wale wanaomwamini Mwenyezi Mungu na Mitume Wake; hiyo ni fadhili ya Mwenyezi Mungu, Humpa Amtakaye. Na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhili kuu.

سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٢﴾

23. Hautokei msiba katika ardhi wala katika nafsi zenu ila huwamo Kitabuni kabla Hatujautoa. Kwa yakini haya ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٣﴾

24. Ili msihuzunike juu ya kitu kinachowapoteeni wala msijigambe juu ya Anachowapeni. Na Mwenyezi Mungu Hampendi kila ajivunaye, ajifaharishaye;

لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٤﴾

25. Ambao wanafanya ubahili na kuwaamuru watu wafanye ubahili; na ageukaye, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Mkwasi Asifiwaye.

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ۗ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٥﴾

26. Kwa hakika Tuliwapeleka Mitume Wetu kwa dalili waziwazi na Tukakiteremsha Kitabu na mizani pamoja nao, ili watu wasimame kwa uadilifu; na Tukakiteremsha chuma, chenye nguvu nyingi na manufaa kwa watu; na ili Mwenyezi Mungu Atofau-tishe wale wanaomsaidia Yeye na Mitume Wake ijapokuwa Anabakia kuwa Haonekani. Kwa hakika Mwenye-zi Mungu ni Hodari, Mwenye nguvu.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ۖ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٦﴾

Aya 26. *Tukakiteremsha chuma.* Sio mradi wake kuwa chuma kiliteremka kutoka mbinguni bali maana yake ni kukifanya kiote au kitokee (Razi). Hivyo neno *kuteremsha* au *kushuka* hutumiwa kwa ajili ya kitu chenye manufaa sana kwa watu. Masihi aliyeahidiwa pia imesemwa atashuka, yaani kufika kwake kutakuwa jambo la maana sana. Wala sio mradi wake kuwa atashuka kutoka mbinguni, maana hakuna mahali po pote katika Qur'an wala katika Hadithi paliposema kuwa alipanda mbinguni.

Ama chuma kilivyo na maana sana katika kuendesha ustaarabu duniani ni jambo ambalo linaonekana siku hizi zaidi kuliko hapo zamani.

FUNGU 4

27. Na bila shaka Tulimpeleka Nuhu na Ibrahimu na Tukauweka katika wazao wao Unabii na Kitabu; basi wengi wao ni waasi.

28. Kisha Tukawafuatishia katika nyayo zao Mitume Wetu (wengine) na Tukamfuatisha Isa bin Mariamu na Tukampa Injili; na Tukauweka upole na rehema katika mioyo ya wale waliomfuata; na uruhubani walioubuni Hatukuagiza huo kwa ajili yao bali Tuliagiza uruhubani kwa ajili ya kupata radhi ya Mwenyezi Mungu; lakini hawakuutekeleza kulingana na shabaha yake ya kweli; basi Tukawapa wale walioamini miongoni mwao ujira wao; na wengi wao ni waasi.

29. Enyi mlioamini, Mcheni Mwenyezi Mungu na mwaminini Mtume Wake; Atawapeni sehemu mbili za rehema Zake, na Atawafanyieni nuru mtembee kwayo, na Atawaghofirini, na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

30. Ili watu wa Kitabu wajue ya kwamba wao hawana uwezo wo wote juu ya fadhili za Mwenyezi Mungu; na kwa kweli fadhili zimo mikononi mwa Mwenyezi Mungu, Humpa Amtakaye, na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhili kuu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرٰهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي
ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتٰبَ فَمِنْهُمْ مُّهْتَدٍ ۚ وَ
كَثِيرٌ مِّنْهُمْ فٰسِقُونَ ﴿٢٧﴾
ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلٰى آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنٰهُ الْإِنْجِيلَ ۙ وَجَعَلْنَا فِي
قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَّرَحْمَةً ۗ وَرَهْبَانِيَّةَ
ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنٰهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ
رِضْوَانِ اللّٰهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا ۖ فَآتَيْنَا
الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ
فٰسِقُونَ ﴿٢٨﴾
يٰأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ
يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَّحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَّكُمْ
نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَاللّٰهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٢٩﴾
لِّئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتٰبِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ
مِّنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ
مَنْ يَّشَاءُ ۚ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾

Aya 28. *Uruhubani* (umonaki) ni desturi ya Wakristo ambao huacha habari za maisha yote ya kidunia na kukaa katika nyumba za watawa, wasiwe na shauri na mambo mengi ya kidunia.

Mtume *s.a.w.* alisema, "Hakuna uruhubani katika Uislamu," Na Qur'an inaeleza katika Aya hii ya kuwa desturi hii ya uruhubani Wakristo hawakuamrishwa na Mwenyezi Mungu bali walijitungia wenyewe, na zaidi ya hayo wasiweze kuitekeleza namna inavyostahili na imewatosa katika maovu ya namna nyingi.

Dini ya Kiislamu inataka Waislamu wanapofanya kazi zao wazifanye vizuri zinavyostahili na wanapofanya ibada na kazi za dini pia wafanye vizuri inavyotakikana. Kuacha mambo ya dunia na kujifunguia chumbani au kukaa porini daima si dini wala si vema.

سُوْرَةُ الْمُجَادَلَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلَاثٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّثَلَاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

58. SURA AL-MUJAADILA

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 3 na Aya 23 pamoja na Bismillahi

JUZU 28

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mwenyezi Mungu Amekwisha sikia usemi wa mwanamke yule aliye-jadiliana nawe kwa sababu ya mumewe, na akashtaki mbele ya Mwenyezi Mungu; na Mwenyezi Mungu Anayasikia mazungumzo yenu; hakika Mwenyezi Mungu ni Asikiaye, Aonaye.

3. Wale miongoni mwenu wawaitao wake zao mama, wao si mama zao. Mama zao sio ila ni wale waliowazaa. Na kwa yakini hao wanasema maneno mabaya na uwongo; na hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye kughofiri.

4. Na wale wawaitao wake zao mama, kisha wakarudia katika yale waliyoyasema, basi wampe mtumwa uhuru kabla ya kugusana; hayo ndiyo mnaagizwa kwayo; na Mwenyezi Mungu Anajua mnayoyatenda.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِيْ تُجَادِلُكَ فِيْ زَوْجِهَا وَ
تَشْتَكِيْٓ اِلَى اللّٰهِ ۖ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۭ اِنَّ اللّٰهَ
سَمِيْعٌۢ بَصِيْرٌ ②

اَلَّذِيْنَ يُظٰهِرُوْنَ مِنْكُمْ مِّنْ نِّسَاۗىِٕهِمْ مَّا هُنَّ
اُمَّهٰتِهِمْ ۭ اِنْ اُمَّهٰتُهُمْ اِلَّا الّٰۗـِٔيْ وَلَدْنَهُمْ ۭ وَ
اِنَّهُمْ لَيَقُوْلُوْنَ مُنْكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُوْرًا ۭ
وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُوْرٌ ③

وَالَّذِيْنَ يُظٰهِرُوْنَ مِنْ نِّسَاۗىِٕهِمْ ثُمَّ يَعُوْدُوْنَ
لِمَا قَالُوْا فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّتَمَاۗسَّا ۭ
ذٰلِكُمْ تُوْعَظُوْنَ بِهٖ ۭ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ④

Jina la sura hii linatokea katika tukio linaloelezwa katika fungu la kwanza. Ilikuwako desturi ya zamani ya Waarabu ya kutengana na mke kama akimwambia kuwa yu mama yake; haachiki kabisa; haolewi na mtu mwingine, wala hana haki za mke kwa mumewe. Mwislamu mmoja alimwacha mkewe namna hii. Yule mke akanung'unika kwa Mtume *s.a.w.* Desturi hii ilivunjwa na dini ya Kiislamu.

Aya 2. Mwanamke aliyetajwa hapa ni Khaulaa mke wa Aus bin Samit, ambaye mumewe alimwacha kwa mila za zamani za Kiarabu akimwambia: "Wewe kwangu ni kama mgongo wa mama yangu." Kuachana kwa namna hii kunaitwa Dhihaar. Bibi huyu alipeleka habari hii kwa Mtume *s.a.w.* na Mtume akamwambia, Ndiyo amekuacha. Basi bibi yule alishitaki kwa Mwenyezi Mungu juu ya jambo hili na Mwenyezi Mungu akateremsha Aya hizi.

5. Na asiyepata (mtumwa) basi afunge saumu miezi miwili inayoandamana kabla ya kugusana; na asiyeweza, basi awalishe maskini sitini; (mmeambiwa) hayo ili mmwamini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake; na hiyo ni mipaka ya Mwenyezi Mungu; na kwa makafiri iko adhabu iumizayo.

فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن
قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ۖ فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ
سِتِّينَ مِسْكِينًا ۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ
وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾

6. Hakika wale wanaompinza Mwenyezi Mungu na Mtume Wake watadhalilishwa kama walivyodha-lilishwa wale waliowatangulia; na Tumekwisha teremsha Ishara zilizo wazi, na makafiri watapata adhabu ifedheheshayo.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ
الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ أَنزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ۚ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٦﴾

7. Siku Mwenyezi Mungu Atakayowafufua wote ndipo Atawaambia yale waliyoyatenda: Mwenyezi Mungu Aliyahesabu nao waliyasahau; na Mwenyezi Mungu ni Shahidi wa kila kitu.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ۚ
أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٧﴾ ع

FUNGU 2

8. Je, huoni kwamba Mwenyezi Mungu Anajua vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini? Hawashauriani kwa siri watatu ila Yeye ni wa nne wao, wala watano ila Yeye ni wa sita wao, wala wachache kuliko hao wala zaidi ila Yeye Huwa pamoja nao po pote walipo; kisha siku ya Kiyama Atawaambia waliyoyatenda. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ
مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا
خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ
وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ۖ ثُمَّ
يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٨﴾

9. Je, huwaoni wale waliokatazwa kushauriana kwa siri, kisha wakayarudia waliyokatazwa, na wanashauriana kwa siri juu ya dhambi na jeuri na kumwasi Mtume? Na wafikapo kwako wanakuamkia kwa (maamkio) Asiyokuamkia Mwenyezi Mungu, na

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا

husema katika mioyo yao: Mbona Mwenyezi Mungu Hatuadhibu kwa haya tuyasemayo? Jahanamu itawatosha; wataingia, nayo ni mahali pabaya sana pa kurudia.

10. Enyi mlioamini! mnaposhauriana kwa siri, basi msishauriane juu ya dhambi na jeuri na kumwasi Mtume, bali shaurianeni juu ya wema na utawa; na mcheni Mwenyezi Mungu Ambaye Kwake mtakusanywa.

11. Kwa yakini kushauriana kwa siri kunatokana na Shetani ili awahuzunishe wale walioamini, lakini hawezi kuwadhuru cho chote ila kwa idhini ya Mwenyezi Mungu; na waaminio, basi wamtegemee Mwenyezi Mungu tu.

12. Enyi mlioamini! mnapoambiwa: Fanyeni nafasi katika mikutano, basi fanyeni nafasi, Mwenyezi Mungu Atawafanyieni nafasi. Na inaposemwa simameni, basi simameni. Mwenyezi Mungu Atawanyanyua wale walioamini miongoni mwenu na waliopewa elimu katika madaraja; na Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

13. Enyi mlioamini! mnaposhauriana na Mtume faraghani, basi toeni sadaka kabla ya kushauriana kwenu; hiyo ni bora kwenu na safi sana. Ikiwa hamkupata (cha kutoa), basi Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا
يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ ۚ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا ۖ
فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا
بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾
إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا
وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي
الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ ۖ وَإِذَا قِيلَ
انشُزُوا فَانشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ ﴿١١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا
بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ
وَأَطْهَرُ ۚ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

Aya 10. Islam anakataza mkutano wa siri unaoshauriana juu ya mambo ya uasi na kuvunja sheria. Waislamu hawana ruhusa kuingia vyama na mikutano ya namna hii. Mikutano iliyoruhusiwa ni ile inayotajwa katika sura 4:115.

Aya 12. *Inaposemwa, Simameni, basi simameni.* Hizi ndizo adabu za mikutano zinazoelezwa katika Aya hizi: Mtu akiambiwa asimame au atoe nafasi, basi afanye tu, maana Mwenyezi Mungu anasema, jambo hili halimteremshi cheo mtu aliyeamini, bali Mwenyezi Mungu *atawarufaisha* wale walioamini. Neno hili *kurufaishwa* lililotumiwa kwa ajili ya waaminio linaweza

14. Je, ninyi mnaogopa kutoa sadaka kabla ya kushauriana kwenu? Lakini kama hamtatoa, na Mwenyezi Mungu Awasameheni, basi hiyo itakuwa imetosha ya kwamba msimamishe Sala na kutoa Zaka na kumtii Mwenyezi Mungu na Mtume wake. Na Mwenyezi Mungu Anayajua vizuri sana yale mnayoyatenda.

ءَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ ۚ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

FUNGU 3

15. Je, huwaoni wale waliofanya urafiki na watu aliowakasirikia Mwenyezi Mungu? Hao si miongoni mwenu wala si miongoni mwao, na huapa kwa uwongo hali wanajua.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِم مَّا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾

16. Mwenyezi Mungu Amewa-andalia adhabu kali; kwa hakika waliyokuwa wakiyatenda ni mabaya.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

17. Wamefanya kiapo chao kuwa ngao wakaepuka njia ya Mwenyezi Mungu; basi itakuwa kwao adhabu ifedheheshayo.

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾

18. Mali zao na watoto wao havitawafaa kitu mbele ya Mwenyezi Mungu; hao ndio watu wa Motoni, humo watakaa.

لَّن تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾

19. Siku Atakapowafufua wote ndipo wataapa Kwake kama wanavyoapa kwenu, na wanadhani ya kwamba wana kitu. Ati! Kwa hakika wao ni waongo sana.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ ۖ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾

20. Shetani amewatawala, kwa hivyo akawasahaulisha kumkumbuka Mwenyezi Mungu. Hao ndio kundi la Shetani. Sikilizeni! kwa hakika kundi la Shetani ndio wenye hasara.

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

---

tena itakuwa hata waaminio warufaishwao hupelekwa mbinguni, nayo sivyo. Neno hili maana yake ni kunyanyua daraja na cheo.

21. Yakini wale wanaompinza Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, hao ndio miongoni mwa waliodhalilika.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ فِي
الْأَذَلِّينَ ﴿٢١﴾

22. Mwenyezi Mungu Amekwisha andika: Bila shaka Nitashinda Mimi na Mitume Wangu! Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye nguvu, Mwenye heshima.

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٢٢﴾

23. Hutapata watu wanaomwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho kuwapenda wale wanaompinza Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, lau kama ni baba zao au watoto wao au ndugu zao au jamaa zao. Hao ndio Ameiandika mioyoni mwao imani na Akawasaidia kwa Roho itokayo Kwake: Na Atawaingiza katika Mabustani yapitayo mito chini yao, humo watakaa. Mwenyezi Mungu Amekuwa radhi nao, na wao wamekuwa radhi naye; hao ndio kundi la Mwenyezi Mungu. Sikilizeni! Hakika kundi la Mwenyezi Mungu ndio wanaofaulu.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ
أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ
كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ
مِنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٣﴾

Aya 22. Mungu amekwisha weka kanuni ya kuwa Yeye na Mitume Wake watashinda. Na kweli, wakashinda, hali habari imetolewa mbele. Mambo haya yanadhihirisha kuwa Mungu yupo. Lakini Wakristo wanafikiri Yesu ni mwana wa Mungu, naye akashindwa na watu na akafikishwa msalabani! Siyo jambo la ajabu? Kwa mujibu wa itikadi yao inaonekana ya kuwa Yesu hakupewa hata heshima inayopewa Manabii wengine. Sisi tunajua Yesu alikuwa Nabii tu na hakufishwa msalabani bali alishinda kama wanavyoshinda Manabii wa Mwenyezi Mungu.

Aya 23. *Akawasaidia kwa Roho itokayo Kwake,* yaani masahaba wa Mtume *s.a.w.* walisaidiwa na roho itokayo kwa Mwenyezi Mungu kama vile alivyosaidiwa Yesu. Sasa Wakristo wanaochukua uungu kwa maneno namna hii watasimama wapi? Kwa mujibu wa Aya hii msaada alopewa Yesu wa Roho ni sawa na ule waliopewa masahaba wa Mtume *s.a.w.* Ama kwa cheo, Mtume *s.a.w.* amewapita Manabii wengine wote, hata akasema: "Kama Musa na Isa wangekuwa hai wasingekuwa na njia ila kunifuata" (Hashiya Ibn Kathir, jalada 2: Alyawakit waljawahiri, jalada 2).

Masahaba wamesaidiwa kwa *Roho iliyotoka Kwake*. Roho huyo ni Mtume *s.a.w.* Hapa Wakristo wanakumbushwa bishara iliyomo katika Yohana 16:13 ya kwamba yule Roho wa Kweli amekwisha fika naye ni Mtume Muhammad *s.a.w.* naye amewasaidia waaminio.

سُوْرَةُ الْحَشْرِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّثَلَاثَةُ رُكُوْعَاتٍ

59. SURA AL-HASHR

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 3 na Aya 25 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Vinamtukuza Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini, na Yeye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

3. Yeye ndiye Aliyewatoa waliokufuru miongoni mwa watu wa Kitabu katika nyumba zao wakati wa uhamisho wa kwanza; hamkudhani ya kuwa watatoka, nao walidhani ya kuwa ngome zao zitawalinda na Mwenyezi Mungu; lakini Mwenyezi Mungu Akawafikia kwa mahali wasipopata-zamia, na Akatia woga katika miyo yao; wakazivunja nyumba zao kwa mikono yao na kwa mikono ya waaminio; basi angalieni, enyi wenye macho!

4. Na lau kama Mwenyezi Mungu Asingaliwaandikia uhamisho Angaliwaadhibu duniani, na katika Akhera watapata adhabu ya Moto.

5. Hayo ni kwa sababu walimhalifu Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na atakayemhalifu Mwenyezi Mungu basi kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۚ وَهُوَ
الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ②

هُوَ الَّذِيْٓ اَخْرَجَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ
مِنْ دِيَارِهِمْ لِاَوَّلِ الْحَشْرِ ۗ مَا ظَنَنْتُمْ اَنْ يَّخْرُجُوْا
وَظَنُّوْٓا اَنَّهُمْ مَّانِعَتُهُمْ حُصُوْنُهُمْ مِّنَ اللّٰهِ فَاَتٰىهُمُ
اللّٰهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوْا ۖ وَقَذَفَ فِيْ قُلُوْبِهِمُ
الرُّعْبَ يُخْرِبُوْنَ بُيُوْتَهُمْ بِاَيْدِيْهِمْ وَاَيْدِي
الْمُؤْمِنِيْنَ ۖ فَاعْتَبِرُوْا يٰٓاُولِي الْاَبْصَارِ ③

وَلَوْلَآ اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي
الدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ④

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ۚ وَمَنْ يُّشَآقِّ
اللّٰهَ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ⑤

Sura hii inaitwa *Kufukuza* kwa sababu inaeleza habari za kufukuzwa kabila la Kiyahudi lililoitwa Banu Nadhir. Hapana shaka sura hii ilishuka Madina muda kidogo baada ya kufukuzwa hao Mayahudi.

Aya 3. *Uhamisho wa kwanza.* Uhamisho uliotajwa hapa ni ule waliohamishwa Mayahudi wa kabila la Banu Nadhir wa Madina miezi sita baada ya vita vya Uhud. Mayahudi hawa walifanya

6. Mtende wo wote mlioukata au mliouacha ukisimama kwa mizizi yake, basi ni kwa idhini ya Mwenyezi Mungu, na kuwafedhehesha wavunjao sheria.

مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ
أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

7. Na mali Aliyoleta Mwenyezi Mungu kwa Mtume Wake kutoka kwao hamkuyaendea kwa farasi wala kwa ngamia, lakini Mwenyezi Mungu Huwapa mamlaka Mitume Wake juu ya ye yote Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ
عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ
رُسُلَهُ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

8. Mali Aliyoleta Mwenyezi Mungu kwa Mtume Wake kutoka kwa watu wa vijijini ni kwa ajili ya Mwenyezi Mungu, na Mtume, na jamaa zake na mayatima na maskini na msafiri; ili isiwe inayorudia baina ya matajiri wenu tu. Na anachowapeni Mtume basi pokeeni, na anachowakatazeni basi jiepusheni; na Mwogopeni Mwenyezi Mungu; kwa yakini Mwenyezi Mungu ni Mkali wa kuadhibu.

مَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ
وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ
مِنكُمْ ۚ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ
عَنْهُ فَانتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾

9. (Na mali hiyo) ni kwa mafukara waliohama ambao walifukuzwa katika nyumba zao na mali zao wakitafuta fadhili za Mwenyezi Mungu na radhi (Yake), na wakamsaidia Mwenyezi Mungu na Mtume Wake. Hao ndio wakweli.

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ
وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
وَيَنصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

---

hiyana na uasi na kuvunja mapatano ambayo kwa mujibu wa kanuni ingestahili wauwawe. Lakini Mtume *s.a.w.* aliwahurumia na akawahamisha tu.

Aya 8. *Ili isiwe inayorudia baiana ya matajiri wenu tu.* Dini ya Kiislamu imeangalia sana habari za mgawanyiko wa mali ili ipate kuenea sana kati ya watu na isijikusanye katika mikono ya matajiri wachache na maskini wakabaki wanalemewa na umaskini wao.

10. Na (pia kwa) wale waliofanya maskani (yao Madina) na kushika imani kabla ya hao, wanawapenda waliohamia kwao, wala hawapati dhiki mioyoni mwao kwa hayo waliyopewa, (wahamao), na wanawapendelea kuliko nafsi zao ingawa wenyewe wana hali ndogo. Na aepushwaye na ubahili wa nafsi yake, basi hao ndio wenye kufaulu.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُو الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ
مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ
كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

11. Na waliofika baada yao wanasema: Mola wetu, Utughofiri pamoja na ndugu zetu waliotutangulia katika imani wala Usiweke mfundo katika mioyo yetu kwa walioamini; Mola wetu, hakika Wewe ni Mpole sana, Mwenye rehema.

وَالَّذِينَ جَاءُو مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ
لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا
تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١﴾ ع

FUNGU 2

12. Je, huwaoni wale wanaofanya unafiki wanawaambia ndugu zao waliokufuru miongoni mwa watu wa Kitabu: Kama mkifukuzwa bila shaka nasi pia tutaondoka pamoja nanyi, wala hatutamtii ye yote kabisa juu yenu; na kama mkipigwa vita lazima tutawasai-dieni; na Mwenyezi Mungu Anashuhudia ya kuwa wao kwa hakika ni waongo hasa.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ
مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ
لَنَنصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾

Aya 10. *Walioahamia kwao* ni Waislamu waliotoka Makka na kuhamia Madina, na wakaitwa *Muhaajiriin,* yaani *waliohama.* Na Waislamu wenyeji wa Madina wakaitwa *Ansaar* yaani *wasaidizi.*

Wanawapendelea kuliko nafsi zao. Ansaar walifanya kila namna ya bidii ili kuwastarehesha ndugu zao waliohamia kwao. Hata wengine waliokuwa na wake wawili wawili waliacha mmoja mmoja ili waolewe na ndugu zao waliotoka Makka. Huu ndio udugu wa ajabu uliosimamishwa na Mtume *s.a.w.* (Baidhawi).

Ingawa wenyewe wana hali ndogo. Siku moja alifika Madina Mwislamu aliyekuwa amehama kutoka Makka, naye ana njaa. Mtume *s.a.w.* akauliza msikitini nani atamkaribisha mgeni yule. Ansar mmoja akasema, Mimi; na akamchukua mpaka nyumbani kwake, na akamwambia mkewe, mlishe vizuri mgeni huyu ni wa Mtume *s.a.w.* Mkewe akamjibu, nyumbani hamna chakula isipokuwa kidogo kwa ajili ya watoto. Basi akashauriana na mkewe awalaze watoto mapema, na asiwashe taa, kisha alete chakula wampe mgeni gizani ili naye akae karibu naye ajifanye kama anakula kwa kutafuna kinywa kitupu. Kwa njia hii wakamlisha mgeni hata akashiba na wenyewe wakalala na njaa hali mgeni hana habari.

13. Kama wakifukuzwa hawatatoka pamoja nao, na kama wakipigwa hawatawasaidia, na kama wakiwasaidia kwa yakini watageuza migongo, kisha hawatasaidiwa.

لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا
لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ
ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٣﴾

14. Hakika ninyi mnaogopwa zaidi katika mioyo yao kuliko Mwenyezi Mungu; hayo ni kwa sababu wao ni watu wasiofahamu.

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٤﴾

15. Hawatapigana nanyi kwa umoja wao isipokuwa katika vijiji vilivyohifadhiwa, au nyuma ya kuta; mapigano yao baina yao ni makali; unawadhani kuwa wao ni pamoja kumbe mioyo yao ni mbalimbali. Hayo ni kwa sababu wao ni watu wasio na akili.

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ أَوْ
مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ
جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٥﴾

16. (Hali yao ni) kama ya wale waliowatangulia hivi karibuni; walionja ubaya wa mambo yao, nao watapata adhabu iumizayo.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٦﴾

17. Ni kama Shetani anapomwambia mtu: Kufuru; lakini anapokufuru, husema: Mimi si pamoja nawe; hakika namwogopa Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu.

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

18. Basi mwisho wa wote wawili ukawa kwamba waingie Motoni kukaa humo; na huo ndio ujira wa wadhalimu.

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَ
ذَٰلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾

FUNGU 3

19. Enyi mlioamini! Mcheni Mwenyezi Mungu, na mtu aangalie aliyoyatanguliza kwa ajili ya kesho, na

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ

Mwenyezi Mungu alimfahamisha Mtume *s.a.w.* jambo hili, na asubuhi Mtume akamwambia sahaba yule, Ulifanya nini jana usiku. Mwenyezi Mungu alifurahi sana kwa akili uliyopitisha. (Bukhari).

Aya 19. Aya hii husomwa katika sehemu ya tatu ya hotuba ya Nikaha (ndoa).

لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

mcheni Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٢٠﴾

20. Wala msiwe kama wale waliomsahau Mwenyezi Mungu, kwa hiyo Akawasahaulisha nafsi zao. Hao ndio wavunjao sheria.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢١﴾

21. Hawawi sawa watu wa Motoni na watu wa Peponi; watu wa Peponi ndio wenye kufuzu.

لَوْ أَنْزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٢﴾

22. Lau kama Tungaliiteremsha hii Qur'an juu ya mlima, ungaliuona ukinyenyekea (na) kupasuka kwa sababu ya hofu ya Mwenyezi Mungu; na hizi ni methali Tunawaeleza watu ili wafikiri.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٣﴾

23. Yeye ndiye Mwenyezi Mungu Ambaye hapana apasaye kuabudiwa isipokuwa Yeye; Ajuaye yasiyoonekana na yanayoonekana; Yeye ndiye Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٤﴾

24. Yeye ndiye Mwenyezi Mungu, Ambaye hapana apasaye kuabudiwa isipokuwa Yeye; Mfalme, Mtakatifu, Mwenye salama, Mtoaji wa amani, Mwangaliaji, Mwenye shani, Jabbari, Mkubwa. Mwenyezi Mungu Yu mbali na hao wanaomshirikisha naye.

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٥﴾ ع

25. Yeye ndiye Mwenyezi Mungu, Mwumbaji, Mtengenezaji, Mfanyaji wa sura; Mwenye majina mazuri; kinamtukuza kilichomo mbinguni na ardhini; naye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

Aliyoyatanguliza. Mtu anatakiwa afikiri, tendo hili analotaka kutenda sasa litaleta matokeo gani baadaye. Kama linaelekea kuleta matokeo mabaya aliache. Tema mtu anatakiwa awe na mipango juu ya mambo ya lazima anayotakiwa kuyafanya baadaye ili wakati wake upite juu ya mambo hasa yenye maana.

Aya 24. *Jabbaar,* neno hili ni sifa ya Mwenyezi Mungu yenye maana ya Anayeongoa vinavyoharibika.

سُوْرَةُ الْمُمْتَحِنَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

60. SURA AL-MUMTAHANA

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 14 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Enyi mlioamini, msiwashike adui Zangu na adui zenu kuwa marafiki; mnawapeleka (ujumbe wa) urafiki hali wamekwisha kataa haki iliyowafikieni, wakamfukuza Mtume na ninyi kwa sababu mnamwamini Mwenyezi Mungu, Mola wenu. Kama mnaondoka kufanya jihadi katika njia Yangu na kuitafuta radhi Yangu mnarafikiana nao kwa siri; nami Najua sana mnayoyaficha na mnayoyadhihirisha; na anayefanya hayo miongoni mwenu, basi amekwisha potea njia iliyo sawa.

3. Wakipata uwezo tu wa kutawala juu yenu, watajitokeza waziwazi kama maadui zenu, na watawakunjulieni mikono yao na ndimi zao kwa uovu, na wanapenda kama muwe makafiri.

4. Hawatawafalieni ndugu zenu wala watoto wenu siku ya Kiyama; Atahukumu baina yenu, na Mwenyezi Mungu Huona mnayoyatenda.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا عَدُوِّيْ وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَآءَ تُلْقُوْنَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوْا بِمَا جَآءَكُمْ مِّنَ الْحَقِّ ۚ يُخْرِجُوْنَ الرَّسُوْلَ وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوْا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ ۗ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِيْ سَبِيْلِيْ وَابْتِغَآءَ مَرْضَاتِيْ ۖ تُسِرُّوْنَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ ۖ وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَآ اَخْفَيْتُمْ وَمَآ اَعْلَنْتُمْ ۗ وَمَنْ يَّفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ②

اِنْ يَّثْقَفُوْكُمْ يَكُوْنُوْا لَكُمْ اَعْدَآءً وَّيَبْسُطُوْٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ وَاَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوْٓءِ وَوَدُّوْا لَوْ تَكْفُرُوْنَ ③

لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ ۚ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ④

Sura hii nzima inaeleza uhusiano ulio baina ya Waislamu na wasio Waislamu, na inaeleza jinsi lisivyo jambo zuri kufanya urafiki na maadui wanaotaka kuangamiza Uislamu na kuwafanyia vita Waislamu. Mtume *s.a.w.* alikuwa akiwajaribu wanawake waliofika Madina kutoka Makka waliotaka kuingia Uislamu ili kujua kama ni kweli wana nia safi na walipoonekana wana nia safi hawakurudishwa Makka kwa makafiri. Sura hii ilishuka Madina yumkini katika mwaka wa 8.

Aya 2. Waislamu wamekatazwa kufanya urafiki na maadui wa Uislamu wakati maadui hao wanapokuwa katika hali ya vita na Waislamu, na Aya 9 na 10 inahakikisha jambo hili.

5. Hakika ulikuwa mfano mzuri kwenu katika Ibrahimu na wale waliokuwa pamoja naye walipowaambia watu wao: Kwa yakini sisi tu mbali nanyi na hayo mnayoyaabudu kinyume cha Mwenyezi Mungu; twawakataeni, na umetokea uadui na bughudha ya daima kati yenu na yetu mpaka mtakapomwamini Mwenyezi Mungu peke Yake - ila usemi wa Ibrahimu kwa baba yake: Hakika nitakuombea msamaha, wala sina hiari ya cho chote kwa ajili yako mbele ya Mwenyezi Mungu. Mola wetu! tumetegemea Kwako, na tumegeukia Kwako, na Kwako ni marejeo.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِىٓ إِبْرٰهِيمَ وَالَّذِينَ
مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنكُمْ وَمِمَّا
تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ الْعَدٰوَةُ وَالْبَغْضَآءُ أَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا
بِاللّٰهِ وَحْدَهُۥٓ إِلَّا قَوْلَ إِبْرٰهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ
لَكَ وَمَآ أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِن شَىْءٍ رَّبَّنَا عَلَيْكَ
تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٥﴾

6. Mola wetu, Usitufanye jaribio kwa wale waliokufuru, na Utughofiri, Mola wetu, hakika Wewe ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا
رَبَّنَآ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

7. Kwa yakini ulikuwa mfano mzuri kwenu katika mwenendo wao, kwa amwogopaye Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho; na arudiaye nyuma, basi kwa hakika Mwenyezi Mungu ni Mkwasi, Asifiwaye.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ
يَرْجُوا اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْءَاخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللّٰهَ
هُوَ الْغَنِىُّ الْحَمِيدُ ﴿٧﴾

FUNGU 2

8. Asaa Mwenyezi Mungu Akaweka mapenzi baina yenu na wale ambao mnawaona kuwa maadui miongoni mwao; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye kudra; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mrehemevu.

عَسَى اللّٰهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم
مِّنْهُم مَّوَدَّةً وَاللّٰهُ قَدِيرٌ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨﴾

9. Mwenyezi Mungu Hawakatazeni wale ambao hawakupigana nanyi kwa ajili ya dini wala hawakuwafukuzeni katika nyumba zenu ya kwamba

لَّا يَنْهٰىكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقٰتِلُوكُمْ فِى
الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيٰرِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ

mwafanyie hisani na adili. Hakika Mwenyezi Mungu Huwapenda wafanyao uadilifu.

وَتُقْسِطُوٓا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ ﴿٩﴾

10. Mwenyezi Mungu Anawakatazeni kufanya urafiki na wale tu ambao hupigana nanyi katika dini, na kuwafukuzeni katika nyumba zenu, na wanasaidia juu ya kuwafukuzeni. Na wafanyao urafiki nao basi hao ndio wadhalimu.

إِنَّمَا يَنْهٰىكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ قٰتَلُوْكُمْ فِي الدِّيْنِ
وَأَخْرَجُوْكُمْ مِّنْ دِيٰرِكُمْ وَظٰهَرُوْا عَلٰٓى إِخْرَاجِكُمْ
أَنْ تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿١٠﴾

11. Enyi mlioamini, watakapowafikieni wanawake waaminio wanaohama, basi wajaribuni, Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye zaidi imani yao, kama mkijua kuwa wao ni waaminio basi msiwarudishe kwa makafiri. (Wanawake) hawa si halali kwao, wala wao (wanaume makafiri) si halali kwao; na warudishieni waume zao mali walizotoa. Wala kwenu si hatia kuwaoa ikiwa mtawapa mahari yao; wala msiwaweke wanawake makafiri katika kifungo cha ndoa zenu, na ombeni mliyoyatoa, nao waombe walivyovitoa. Basi hii ndiyo hukumu ya Mwenyezi Mungu Anayowahukumu kati yenu; na Mwenyezi Mungu ndiye Ajuaye, Mwenye hekima.

يٰٓأَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا إِذَا جَآءَكُمُ الْمُؤْمِنٰتُ مُهٰجِرٰتٍ
فَامْتَحِنُوْهُنَّ ۖ اللّٰهُ أَعْلَمُ بِإِيْمَانِهِنَّ ۖ فَإِنْ عَلِمْتُمُوْهُنَّ
مُؤْمِنٰتٍ فَلَا تَرْجِعُوْهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ ۖ لَا هُنَّ حِلٌّ
لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّوْنَ لَهُنَّ ۖ وَاٰتُوْهُمْ مَّآ أَنْفَقُوْا ۚ
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوْهُنَّ إِذَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ
أُجُوْرَهُنَّ ۚ وَلَا تُمْسِكُوْا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُوْا
مَآ أَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُوْا مَآ أَنْفَقُوْا ۚ ذٰلِكُمْ حُكْمُ اللّٰهِ ۖ
يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ ۚ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١١﴾

12. Na kama akiondoka ye yote katika wake zenu kwenda kwa makafiri, tena zamu yenu inapofika, basi wapeni wale ambao wake zao wamekwisha kwenda sawa na walichokitoa, na Mcheni Mwenyezi Mungu Ambaye mnamwamini.

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ
فَعَاقَبْتُمْ فَاٰتُوا الَّذِيْنَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِّثْلَ
مَآ أَنْفَقُوْا ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْٓ أَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُوْنَ ﴿١٢﴾

13. Ewe Nabii! Watakapokujia wanawake walioamini wakakuahidi ya kwamba hawatamshirikisha Mwenyezi Mungu na cho chote, wala hawataiba, wala hawatazini, wala hawatawauwa watoto wao, wala hawataleta uzushi waliouzua baina ya mikono yao na miguu yao, wala hawatakuasi katika jambo jema, basi shika ahadi yao na uwatakie ghofira kwa Mwenyezi Mungu. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwingi wa ghofira, Mwingi wa rehema.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ
أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ
وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ
فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ

14. Enyi mlioamini! Msifanye urafiki na watu ambao Mwenyezi Mungu Amewakasirikia; maana wamekata tamaa ya Akhera kama vile makafiri walivyowakatia tamaa watu wa makaburini.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

Aya 13. *Hawatakuasi katika jambo jema,* sio mradi wake ya kuwa nabii anaweza kutoa jambo baya, la, bali inaonyesha ya kuwa jambo linalotolewa na Nabii huwa jema na huleta manufaa kama litafuatwa inavyotakiwa.

سُوْرَةُ الصَّفِّ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

61. SURA AS-SAF

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 15 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Vinamtukuza Mwenyezi Mungu vilivyomo mbinguni na vilivyomo ardhini; na yeye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.
3. Enyi mlioamini! mbona mnasema msiyoyatenda?
4. Ni chukizo kubwa mbele ya Mwenyezi Mungu kusema msiyoyatenda.
5. Kwa yakini Mwenyezi Mungu Huwapenda wale wanaopigana katika njia Yake safusafu kana kwamba wao ni jengo lililojengwa kwa risasi.
6. Na Musa alipowaambia watu wake: Enyi watu wangu, mbona mnaniudhi hali mnajua kuwa mimi ni Mtume wa Mwenyezi Mungu kwenu? Lakini walipopindama, Mwenyezi Mungu Akaipinda mioyo yao, na Mwenyezi Mungu Hawaongozi wakosefu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۚ وَهُوَ
الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿٢﴾

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لِمَ تَقُوْلُوْنَ مَا لَا تَفْعَلُوْنَ ﴿٣﴾

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ تَقُوْلُوْا مَا لَا تَفْعَلُوْنَ ﴿٤﴾

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِهٖ صَفًّا
كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُوْصٌ ﴿٥﴾

وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ لِمَ تُؤْذُوْنَنِيْ وَقَدْ
تَّعْلَمُوْنَ اَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ ۖ فَلَمَّا زَاغُوْۤا اَزَاغَ
اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ ۖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿٦﴾

Sura hii imeitwa *Safu* kwa sababu ya maagizo wanayopewa Waislamu ndani ya sura hii wasimame safu wanapokuwa wakipigana na adui kwa kuilinda dini yao. Sura hii ilishuka Madina labda katika mwaka wa 4 baada ya Hijra, nayo ilishuka baada ya Waislamu kushindwa katika vita vya Uhud.

Aya 3. Habari hizi hasa wanaambiwa Waislamu wa siku za mwisho ya kuwa wasiseme wasiyoyatenda, na wasiseme vingine na kutenda vingine. Mwendo wa namna hii ni mbaya sana na wanaonywa wasiushike.

7. Na aliposema Isa bin Mariamu: Enyi wana wa Israeli, mimi ni Mtume wa Mwenyezi Mungu kwenu, nisadikishaye yaliyo mbele yangu katika Taurati na kutoa habari njema ya Mtume atakayefika nyuma yangu jina lake ni Ahmad; lakini alipowafikia kwa Ishara zilizo wazi, wakasema: Huu ni udanganyifu dhahiri.

وإذ قال عيسى ابن مريم يبني إسراءيل إني رسول الله إليكم مصدقا لما بين يدي من التوراة ومبشرا برسول يأتي من بعدي اسمه أحمد فلما جاءهم بالبينت قالوا هذا سحر مبين ﴿٧﴾

8. Na ni nani mdhalimu mkubwa kuliko yule anayemzulia Mwenyezi Mungu uwongo na hali anaitwa kwenye Uislamu? Na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

ومن أظلم ممن افترى على الله الكذب وهو يدعى إلى الإسلام والله لا يهدي القوم الظلمين ﴿٨﴾

9. Wanataka kuzima nuru ya Mwenyezi Mungu kwa vinywa vyao, na Mwenyezi Mungu Atakamilisha nuru Yake ijapokuwa makafiri wakirihike.

يريدون ليطفئوا نور الله بأفواههم والله متم نوره ولو كره الكفرون ﴿٩﴾

10. Yeye ndiye Aliyemtuma Mtume Wake kwa mwongozo na kwa dini ya haki ili kuifanya ishinde dini zote ijapokuwa washirikina wachukie.

هو الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله ولو كره المشركون ﴿١٠﴾

FUNGU 2

11. Enyi mlioamini! je, Niwajulisheni biashra itakayowaokoeni katika adhabu iumizayo?

يأيها الذين آمنوا هل أدلكم على تجارة تنجيكم من عذاب أليم ﴿١١﴾

12. Mwaminini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, na jitahidini katika njia ya Mwenyezi Mungu kwa mali zenu na nafsi zenu; hayo ni bora kwenu ikiwa mnajua.

تؤمنون بالله ورسوله وتجهدون في سبيل الله بأموالكم وأنفسكم ذلكم خير لكم إن كنتم تعلمون ﴿١٢﴾

Aya 10. Karibu mufasirina wote wanakubaliana ya kuwa ushindi uliobashiriwa katika Aya hii utatimia katika wakati wa Masihi Aliyeahidiwa (Ibn Jarir jalada 10; Razi). Na katika Hadithi imesimuliwa ya kuwa katika wakati wa Masihi Aliyeahidiwa zitaangamizwa dini zote isipokuwa Uislamu (Abu Dawud jalada 2).

13. Atawasameheni dhambi zenu na Atawaingizeni katika Bustani zipitazo mito chini yao, na makao mazuri katika Bustani za milele: hili ndilo pato kubwa.

14. Na kingine mnachokipenda: nusura itokayo kwa Mwenyezi Mungu na ushindi ulio karibu! Na uwapashe habari njema waaminio.

15. Enyi mlioamini! Muwe wasaidizi wa Mwenyezi Mungu, kama alivyosema Isa bin Mariamu kuwaambia wanafunzi (wake): Ni nani wasaidizi wangu kwa ajili ya Mwenyezi Mungu? Wanafunzi wakasema: Sisi ni wasaidizi wa Mwenyezi Mungu. Basi taifa moja la wana wa Israeli waliamini na taifa jingine wakakufuru; ndipo Tukawasaidia wale walioamini kinyume cha maadui zao, na wakawa wenye kushinda.

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى
مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّٰتِ
عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾
وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا ۖ نَصْرٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ
وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾
يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُونُوٓا۟ أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ
عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّـۧنَ مَنْ أَنصَارِىٓ إِلَى
ٱللَّهِ ۖ قَالَ ٱلْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ ٱللَّهِ ۖ فَـَٔامَنَت
طَّآئِفَةٌ مِّنۢ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَكَفَرَت طَّآئِفَةٌ ۖ
فَأَيَّدْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا۟
ظَٰهِرِينَ ﴿١٤﴾ ۞

سُوْرَةُ الْجُمُعَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

62. SURA AL-JUMU'A

Imetereshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 12 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Vilivyomo katika mbingu na vilivyomo katika ardhi vinamtukuza Mwenyezi Mungu, Mfalme, Mtakatifu, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوْسِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ②

3. Yeye ndiye Aliyemwinua Mtume katika watu wasiojua kusoma, atokaye miongoni mwao, anawasomea Aya Zake na kuwatakasa na kuwafunza Kitabu na Hekima, na ingawa kabla kwa hakika walikuwa katika upotevu dhahiri -

هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ ۗ وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ③

4. Na kwa wengine miongoni mwao walio bado kuungana nao; na Yeye ni Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

وَّاٰخَرِيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوْا بِهِمْ ۗ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ④

5. Hiyo ni fadhili ya Mwenyezi Mungu Atampa Amtakaye; na Mwenyezi Mungu ni Mwenye fadhili kuu.

ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ ۗ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ⑤

Sura hii imepata jina katika maagizo ya kukusanyika kwa ajili ya Sala ya Ijumaa. Sura hii ilishuka Madina, yumkini katika mwaka wa pili wa Hijra.

Aya 4. *Na wengine miongoni mwao walio bado kuungana nao.* Abu Huraira anasimulia na nasema: "Tulikuwa tunakaa pamoja na Mtume *s.a.w.* iliposhushwa sura *Jumu'ah* kwa Mtume, na maneno haya yalikuwamo ndani yake: *Na kwa wengine miongoni mwao walio bado kuungana nao.* Nikamwuliza Mtume, 'Ni nani hao?' Hakujibu mpaka nilipomwuliza mara tatu. salman, Mwajemi, alikuwa pamoja nasi, na Mtume *s.a.w.* aliweka mkono wake juu ya Salma akasema; "Hata kama imani ingetungikwa kwenye kilimia, watu au mtu katika hawa ataipata'" (Bukhari).

Bishara iliyomo katika Aya na Hadithi hii imekwisha timia. Seyidna Ahmad ambaye jadi yake ni Mwajemi ametangaza kwa amri ya Mwenyezi Mungu kuwa amepewa cheo cha Masihi na Mahdi ili kuuimarisha Uislamu , na wafuasi wake ndio hao waliotajwa katika Aya hiyo ambao walisemwa watakuwa miongoni mwa masahaba wa Mtume *s.a.w.* kwa kumkubali Mjumbe aliyeahidiwa.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا
كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا ۚ بِئْسَ مَثَلُ
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾

6. Mfano wa wale waliopewa Taurati kisha hawakuichukua ni kama mfano wa punda anayebeba vitabu vikubwa-vikubwa; ni mbaya mfano wa watu waliozikadhibisha Aya za Mwenyezi Mungu; Na Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu wadhalimu.

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ
لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٦﴾

7. Sema: Enyi Mayahudi, kama mnadai ya kuwa ninyi ni wapenzi wa Mwenyezi Mungu pasipokuwa watu wengine, basi itamanini mauti ikiwa mnasema kweli.

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۚ وَ
اللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾

8. Lakini hawataitamani kamwe kwa sababu ya yale iliyoyatanguliza mikono yao; Mwenyezi Mungu Anawajua wadhalimu.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ
ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ ع

9. Sema: Hakika mauti yale mnayoyakimbia, bila shaka yatakutana nanyi, kisha mtarudishwa kwa Mjuzi wa siri na dhahiri, ndipo Atawaambieni mliyokuwa mkiyatenda.

FUNGU 2

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ
الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ۚ ذَٰلِكُمْ
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

10. Enyi mlioamini! Inaponadiwa kwa ajili ya Sala ya siku ya Ijumaa, basi nendeni upesi kumkumAbuka Mwenyezi Mungu na acheni biashara; hiyo ni bora kwenu ikiwa mnajua.

Aya 10. Nendeni upesi. Amri hii inaonyesha ya kuwa Sala ya Ijumaa imetiliwa mkazo sana; na kwa hakika toka mwanzo Waislamu waliifahamu siku hii kama Idi yao. Mtume s.a.w. alisema, "Afadhali watu wajiepushe na kutohudhuria Sala ya Ijumaa, isije Mwenyezi Mungu akapiga muhuri juu ya nyoyo zao, kisha wakawa miongoni mwa walioghafilika" (Muslim).

Sala ya kwanza ya Ijumaa Mtume alisali Madina katika mtaa wa Banu Salim bin Auf, akatoa hotuba na akasali rakaa mbili; na toka siku hiyo kawaida hii ikaendelea (Ibn Hisham). Mahali pale aliposalia Sala ya Ijumaa baadaye palijengwa msikiti na kwa sababu ya Sala ile ukaitwa Masjid al-Jum'a.

11. Na itakapokwisha Sala, basi tawanyikeni katika ardhi na tafuteni fadhili za Mwenyezi Mungu, na Mkumbukeni Mwenyezi Mungu kwa wingi, ili mpate kufaulu.

12. Na wanapoiona biashara au mchezo wanavikimbilia na wanakuacha ukisimama. Sema: Yaliyoko kwa Mwenyezi Mungu ni bora kuliko mchezo wa biashara; na Mwenyezi Mungu ni Mbora wa atoao riziki.

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَوٰةُ فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ
وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا
لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١١﴾
وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ
قَائِمًا ۚ قُلْ مَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ
التِّجَارَةِ ۚ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١٢﴾ ع

Sala ya Ijumaa husaliwa na Waaminio wasiopungua watatu, mahali po pote watakapokuwa. Siyo lazima waweko watu arubaini wa mjini na sultani. Maneno haya, Ya ayyuhalladhina aamanuu (Enyi mlioamini); yako katika siigha ya uwingi. Na uwingi katika lugha ya Kiarabu huanzia toka idadi ya tatu. Hivyo maneno haya yanaonyesha hakika ya jambo hili. Hakuna haja ya kusali Ijumaa pamoja na Adhuhuri kama wafanyavyo watu wengine. Ijumaa peke yake inatosha.

سُوْرَةُ "الْمُنَافِقُوْنَ" مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

63. SURA AL-MUNAAFIQUUN

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 12 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Wanapokujia wanafiki, husema: Tunashuhudia ya kuwa kwa yakini wewe ni Mtume wa Mwenyezi Mungu na Mwenyezi Mungu Anajua kwa hakika wewe ni Mtume Wake; Na Mwenyezi Mungu Anashuhudia ya kuwa kwa hakika wanafiki ni waongo hasa.

إِذَا جَآءَكَ الْمُنٰفِقُوْنَ قَالُوْا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُوْلُ
اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُوْلُهٗ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ
إِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَكٰذِبُوْنَ ②

3. Wamevifanya viapo vyao ngao, wakaiacha njia ya Mwenyezi Mungu; kwa hakika ni mabaya waliyokuwa wakiyafanya.

اِتَّخَذُوْٓا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوْا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ③

4. Hayo ni kwa sababu waliamini kisha wakakufuru, kwa hiyo muhuri umepigwa juu ya mioyo yao nao hawafahamu.

ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ
فَهُمْ لَا يَفْقَهُوْنَ ④

5. Na unapowaona, miili yao inakupendeza, na kama wakizungumza utapenda kuwasikiliza; wao ni kama vijiti vilivyoegemezwa; wanaogopa

وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُوْلُوْا
تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ يَحْسَبُوْنَ

Sura hii nzima inaeleza habari za wanafiki na kuulaumu unafiki. Sura hii ilishuka Makka yumkini katika mwaka wa tatu wa Hijra.

Aya 2. *Wanafiki ni waongo hasa.* Ingawa kauli waliyosema wanafiki kuwa Mtume ni Mjumbe wa Mungu ni ya kweli, lakini Mungu anasema ya kuwa wanasema uwongo, maana maneno yao ni kinyume na itikadi yao na undani wao.

Aya 5. *Kama boriti zilizotegemezwa*. Maneno haya yanaonyesha ilivyo hali ya wanafiki; kama vile boriti haiwezi kusimama yenyewe mpaka itegemee kitu kingine, kadhalika wanafiki katika dhati yao hawana cho chote bali huwa wakitegemea kwa watu wengine.

kuangukiwa na kila balaa. Hao ni
maadui, kwa hiyo jiha-dharini nao.
Laana ya Mwenyezi Mungu iwe juu
yao. Imekuwaje wanageuzwa kan-
do? 6. Na wanapoam-
biwa: Njooni, Mtume wa Mwenyezi
Mungu atawaombeeni msamaha, hu-
vigeuza vichwa vyao; na unawaona
wanajizuia na wakijiona wakubwa.

7. Ni sawa kwao ukiwatakia msa-
maha au usiwatakie msamaha, Mwe-
nyezi Mungu Hatawasamehe; hakika
Mwenyezi Mungu Hawaongozi watu
waasi.

8. Hao ndio wanaosema: Msitoe
mali kwa ajili ya wale walio pamoja na
Mtume wa Mwenyezi Mungu mpaka
watawanyike na kumwacha peke yake.
Ilhali hazina za mbingu na ardhi ni za
Mwenyezi Mungu lakini wanafiki ha-
waelewi.

9. Wanasema: Tukirudi Madina,
mwenye heshima atamfukuza mnyonge;
na heshima hasa ni kwa Mwenyezi
Mungu na kwa Mtume Wake na kwa
waaminio; lakini wanafiki hawajui.

كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ۚ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ ۚ قَاتَلَهُمُ
اللَّهُ ۖ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ
لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ
مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ
لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ
اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُّوا ۗ وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾

يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ
مِنْهَا الْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

Aya 9. *Mwenye heshima atamfukuza mnyonge.* Maneno haya yalisemwa na Abdullah bin Ubayy bin Salul ambaye kabla ya kufika Mtume *s.a.w.* Madina yeye alikuwa mkubwa wa watu hapo, na alipofika Mtume sasa watu wote wakamwelekea Mtume. Yeye alichukia jambo hili la kukosa ukubwa wake, lakini ili asianguke kabisa akaingia Uislamu kiuwongo-uwongo na akatokea kuwa mkubwa wa wanafiki baadaye.

Waislamu walipokuwa katika vita na Banu Mustalik, Abdullah bin Ubayy bin Salul akasema ya kwamba mwenye heshima, yaani yeye atamfukuza mnyonge, yaani Mtume *s.a.w.* Zaid bin Akram alisikia maneno hayo na akayafikisha kwa Mtume *s.a.w.* Alipoulizwa Abdallah bin Ubbay na Mtume, akaruka kabisa kuwa yeye hakusema. Mwenyezi Mungu akateremsha Aya hii, na ikajulikana kuwa kweli alisema. Basi Seyidna Umar akaomba aruhusiwe kumwua Abdallah, Mtume akakataza. Mwanawe Abdallah ambaye alikuwa mtu mwaminifu sana, akaomba ruhusa yeye aende akamwue baba yake kwa kosa hili alilofanya. Mtume *s.a.w.* akakataa. Basi yule mtoto wa Abdallah akamkuta baba yake njiani, akamzuia na akamshurutisha kwa nguvu ya kuwa hatompa ruhusa

FUNGU 2

10. Enyi mlioamini! yasikusahaulisheni mali yenu wala watoto wenu kumkumbuka Mwenyezi Mungu; na wafanyao hayo, basi hao ndio wenye hasara.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَٰدُكُمْ
عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَأُولَٰٓئِكَ هُمُ
ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿١٠﴾

11. Na toeni katika yale Tuliyowapeni, kabla mmoja wenu haijamfikia mauti, kisha aseme: Mola wangu, mbona Hukuniakhirisha muda kidogo, nikatoa sadaka na nikawa miongoni mwa watendao mema?

وَأَنفِقُوا مِن مَّا رَزَقْنَٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ أَحَدَكُمُ
ٱلْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَآ أَخَّرْتَنِىٓ إِلَىٰٓ أَجَلٍ
قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١١﴾

12. Lakini Mwenyezi Mungu Hataiakhirisha nafsi yo yote inapofika ajali yake, na Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

وَلَن يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَا وَٱللَّهُ
خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾ ع

---

kupita mpaka amesema ya kuwa Mtume ndiye mwenye heshima na yeye ni mnyonge. Abdallah bin Ubbay akalazimika kutamka maneno hayo na akamwacha apite (Bukhari, Tirmidh, Sirat Khatamunnabiyyin jalada la 2).

Aya 10. Sasa hapa wanapewa mauidha waaminio ya kuwa waangalie sana mali zao na watoto wao vitumike katika njia ya Mwenyezi Mungu asije vikawatia sahau na unafiki ukaanza kuingia mioyoni mwao.

سُوْرَةُ التَّغَابُنِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

64. SURA AT-TAGHAABUN

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 19 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Kinamtukuza Mwenyezi Mungu kila kilichomo mbinguni na kilichomo ardhini; ufalme ni Wake, na sifa njema ni Zake, na Yeye ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ②

3. Yeye Ndiye Aliyewumbeni, kisha baadhi yenu huwa makafiri na baadhi yenu huwa waaminio. Na Mwenyezi Mungu Huona mnayoyafanya.

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَّمِنْكُمْ مُّؤْمِنٌ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ③

4. Ameumba mbingu na ardhi kwa haki, na Akazitengeneza sura zenu na Akayafanya maumbile yenu kuwa mazuri sana, na marudio ya mwisho ni Kwake.

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَاِلَيْهِ الْمَصِيْرُ ④

5. (Mwenyezi Mungu) Anajua vilivyomo mbinguni na ardhini, na Anajua mnayoyaficha na mnayoya-tangaza; na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّوْنَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ⑤

Watu wamehitilafiana juu ya sura hii kuwa ya Makka au ya Madina. Wengi zaidi wanakubali kuwa ni ya Madina. Habari zilizomo ndani ya sura yenyewe zinaonyesha ya kuwa ni ya mapema kushuka Madina. Wengine wanafikiri kuwa ya Makka kwa vile ilivyoshuka mara tu baada ya Mtume *s.w.a.* kufika Madina.

Aya 3. Hapa Mwenyezi Mungu anasema ya kuwa amewaumba watu wapate kumwabudu na kumjua, lakini wengine wanamkufuru.

6. Je! Haikuwafikieni habari ya wale waliokufuru zamani na wakaonja ubaya wa mambo yao na wao wana adhabu iumizayo?

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾

7. Hayo ni kwa sababu Mitume wao walikuwa wakiwafikia kwa Ishara waziwazi, lakini wakasema: Je, watu watatuongoza? Kwa hiyo wakakataa na wakageuka upande; na Mwenyezi Mungu si mhitaji, bali Mwenyezi Mungu ni Ajitoshaye, Asifiwaye.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوا وَّاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾

8. Waliokufuru wanadai kuwa hawatafufuliwa. Sema: Naam! kwa haki ya Mola wangu ninyi lazima mtafufuliwa; kisha lazima mtajulishwa mliyoyatenda; na hayo ni rahisi kwa Mwenyezi Mungu.

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن لَّن يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾

9. Basi Mwaminini Mwenyezi Mungu na Mtume Wake na nuru ambayo Tumeiteremsha; na Mwenyezi Mungu Anazo habari za mnayoyatenda.

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

10. Siku Atakayowakusanyeni kwa ajili ya siku ya Makusanyiko, hiyo ni siku ya hasara. Na anayemwamini Mwenyezi Mungu na kufanya wema (Yeye) Atamfutia maovu yake na Atamwingiza Bustanini zipitazo mito chini yao, watakaa humo milele. Hilo ndilo pato kubwa.

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

11. Na wale waliokufuru na wakakadhibisha Aya Zetu, hao ni watu wa Motoni, watakaa humo; nayo ni marudio mabaya.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾

Aya 10. *Yaumu at-Taghaabun,* "Siku ya hasara." Siku hiyo ni ya Kiyama, ambayo ni siku udanganyifu utadhihirika ambao watu waliufanya katika "biashara" ya kununua dunia badala ya Akhera, na watalipwa malipo ya udanganyifu huo ambayo yatakuwa hasara kwa ajili ya wanafiki na makafiri.

FUNGU 2

12. Haufiki msiba wo wote ila kwa idhini ya Mwenyezi Mungu; na anayemwamini Mwenyezi Mungu Huuongoza moyo wake: Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi wa kila kitu.

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن
يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ
عَلِيمٌ ﴿١١﴾

13. Na Mtiini Mwenyezi Mungu na mtiini Mtume, lakini mkigeuka, basi juu ya Mtume Wetu ni kufikisha tu waziwazi.

وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ ۚ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا
عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٢﴾

14. Mwenyezi Mungu, hakuna aabudiwaye ila Yeye tu; na waaminio wamtegemee Mwenyezi Mungu tu.

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

15. Enyi mlioamini! kwa yakini baadhi ya wake zenu na watoto wenu ni maadui zenu; basi jihadharini nao; na kama mkisamehe na kuvumilia na kughofiri, basi hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwingi wa rehema.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّ مِنْ أَزْوَٰجِكُمْ وَأَوْلَٰدِكُمْ
عَدُوًّا لَّكُمْ فَٱحْذَرُوهُمْ ۚ وَإِن تَعْفُوا۟ وَتَصْفَحُوا۟
وَتَغْفِرُوا۟ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾

16. Bila shaka mali zenu na watoto wenu ni jaribio na kwa Mwenyezi Mungu kuna ujira mkubwa.

إِنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَٰدُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ
أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

17. Kwa hiyo Mcheni Mwenyezi Mungu mwezavyo, na sikilizeni na tiini na toeni, itakuwa heri kwa nafsi zenu; na aepushwaye na ubahili wa nafsi yake, basi hao ndio wenye kufaulu.

فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ وَٱسْمَعُوا۟ وَأَطِيعُوا۟ وَ
أَنفِقُوا۟ خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ ۗ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ
فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾

18. Mkimkatia Mwenyezi Mungu sehemu nzuri, Atawazidishieni na Atawaghofirieni, na Mwenyezi Mungu ndiye Atoaye thawabu nyingi, Mpole,

إِن تُقْرِضُوا۟ ٱللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَٰعِفْهُ لَكُمْ وَ
يَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾

19. Ajuaye siri na dhahiri, Mwenye nguvu, Mwenye hekima.

عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

Aya 15. Mara nyingi mke na watoto wanakuwa sababu ya kumvutia mtu katika maovu, maana, kwa kutaka kuwaridhi mtu anaanza kuruka mipaka iliyowekwa na Sheria. Uadui wa kidini ambao baadhi ya wakati mtu anaweza kuupata kwa mkewe na watoto ni kitu kinachojulikana sana. Hapa waaminio wanafunzwa kushika hadhari nyingi katika mambo ya wake na watoto.

سُوْرَةُ الطَّلَاقِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلاثَ عَشْرَةَ ايَةً وَّ رُكُوْعَانِ

65. SURA AT-TALAAQ

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 13 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝١

2. Ewe Nabii! Mtakapowataliki wanawake, wapeni talaka kwa kuzingatia kipindi cha eda kilichowekwa, na fanyeni hesabu ya kipindi hicho cha eda; na mcheni Mwenyezi Mungu Mola wenu. Msiwatoe katika nyumba zao wala wasitoke wenyewe, mpaka wafanye jambo la ufasiki ulio wazi. Na hiyo ndiyo mipaka ya Mwenyezi Mungu; na anayeiruka mipaka ya Mwenyezi Mungu, basi hakika amejidhulumu nafsi yake. Hujui ya kwamba labda Mwenyezi Mungu Atatokeza jambo jingine baada ya haya.

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَطَلِّقُوْهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَاَحْصُوا الْعِدَّةَ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ ۚ لَا تُخْرِجُوْهُنَّ مِنْۢ بُيُوْتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّاۤ اَنْ يَّاْتِيْنَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ؕ وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ ؕ وَمَنْ يَّتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهٗ ؕ لَا تَدْرِيْ لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا ۝٢

3. Basi wanapofikia muda wao, ndipo wawekeni kwa wema, au farakaneni nao kwa wema, na mshuhudishe mashahidi wawili waadilifu miongoni mwenu, na simamisheni ushahidi kwa ajili ya Mwenyezi Mungu. Hivyo ndivyo anaagizwa yule anayemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya Mwisho; na anayemwogopa Mwenyezi Mungu, (Mwenyezi Mungu) Humtengenezea njia ya kuokoka,

فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوْهُنَّ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ فَارِقُوْهُنَّ بِمَعْرُوْفٍ وَّاَشْهِدُوْا ذَوَيْ عَدْلٍ مِّنْكُمْ وَاَقِيْمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ ؕ ذٰلِكُمْ يُوْعَظُ بِهٖ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۬ؕ وَمَنْ يَّتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّهٗ مَخْرَجًا ۝٣

Sura hii inaeleza habari za talaka katika fungu lake la kwanza, na hivyo imeitwa *Talaka.* Ilishuka Madina karibu katika mwaka wa 6 wa Hijra.

Aya 2. Talaka itolewe mwanamke anapotoka katika hedhi kabla ya kumwingilia na papo hapo inaanza eda yake. Inasimuliwa ya kwamba Abdullah bin Umar alimpa talaka mkewe hali yu

4. Na Humpa riziki kwa mahali asipopatazamia; na anayemtegemea Mwenyezi Mungu, basi Yeye Humtosheа; kwa yakini Mwenyezi Mungu Hutimiza kusudi Lake. Hakika Mwenyezi Mungu Amekwisha kiwekea kila kitu kipimo.

وَّيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى
اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ
اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾

5. Na wale waliokoma hedhi yao miongoni mwa wanawake wenu, ikiwa mnayo shaka, basi muda wa eda yao ni miezi mitatu, na (pia ndiyo eda kwa wale) ambao hawajapata hedhi. Na wanawake wenye mimba eda yao ni mpaka watakapojitua; na anayemwogopa Mwenyezi Mungu Humfanyia mambo yake kuwa mepesi.

وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ
فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ ۚ وَأُولَاتُ
الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ
اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾

6. Hiyo ni amri ya Mwenyezi Mungu Aliyoiteremsha kwenu, na anayemwogopa Mwenyezi Mungu Humfutia maovu yake na Humpa ujira mkuu.

ذَٰلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ
عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

---

katika hedhi. Seyidna Umar akapeleka habari hii kwa Mtume *s.a.w.* Mtume akakasirika, akasema, Amrejeshe mkewe, hedhi hii iishe, kisha angoje mpaka hedhi nyingine iishe, na itakapokwisha, basi akitaka ampe talaka, maana hii ndiyo talaka iliyoamrishwa na Mwenyezi Mungu (Bukhari).

Msiwatoe katika nyumba zao wala wasitoke wenyewe. Amri hii inaonyesha ya kuwa mwanamke hana ruhusa kuondoka au kuondolewa nyumbani mwa mume wake mpaka eda imekwisha. Desturi inayofanywa nchi hii, wanawake kufunga mizigo na kutoka majumbani baada ya kupewa talaka au wanaume kuwatoa imelaumiwa.

Kumpa mwanamke talaka kumeruhusiwa na Sheria ya Kiislamu. Torati pia inahalalisha talaka. Injili inataja uzinifu kuwa sababu ya pekee ya talaka (Matt. 5:32). Wakristo wa siku hizi wanaona kuwa ni dhambi kubwa kumwacha mwanamke kwa sababu yo yote. Yawezekana kutokea maneno mengi yenye kuchafua raha na utulivu wa nyumbani. Taabu hii imefanya mataifa ya Kikristo kupuuza amri ya dini yao na mabaraza yao ya sheria huko Ulaya na Amerika yametoa sababu nyingi mno za ruhusa ya kutoa talaka.

Atatokeza jambo jingine, yaani huenda watarejeana. Hapa ikumbukwe ya kuwa kurejeana hakuji kama mwanamke amekwisha pewa talaka ya tatu.

Aya 6. Katika Aya hii na Aya mbili zilizopita, watu wanaoogopa ubaya kwa kumcha Mwenyezi Mungu wameahidiwa kupewa mambo matatu: (1) kutengenezewa njia ya kuokoka; (2) kufanyiwa mambo yao kuwa mepesi; (3) kufutiwa maovu yao na kupewa ujira mkuu.

Seyidna Ahmad amesema, "Kumcha Mungu ndio msingi wa kila heri, kama msingi huu

7. Wawekeni humo humo mnamokaa ninyi, kama mpatavyo, wala msiwadhuru kwa kuwatia katika dhiki; na kama wakiwa na mimba, basi wagharimieni mpaka wao kujifungua. Na kama wakiwanyonyesheeni, basi toeni ujira wao, na shaurianeni kwa wema, na kama mkiona udhia baina yenu, basi amnyonyeshee (mwanamke) mwingine.

8. Mwenye wasaa agharimu kadiri ya wasaa wake, na yule ambaye amepungukiwa riziki yake, basi atoe katika kile Alichompa Mwenyezi Mungu; Mwenyezi Mungu hamkalifishi mtu ye yote ila kwa kadiri Alivyompa; karibuni Mwenyezi Mungu Atamfariji baada ya shida.

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَ
لَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ ۚ وَإِن كُنَّ أُولَاتِ
حَمْلٍ فَأَنفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ فَإِنْ
أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۖ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُم
بِمَعْرُوفٍ ۖ وَإِن تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَىٰ ٧

لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ
رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا
إِلَّا مَا آتَاهَا ۚ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ٨ ع

FUNGU 2

9. Na miji mingapi iliyovunja amri ya Mola wao na Mitume Wake, basi Tuliihesabia hesabu ngumu na Tukaiadhibu kwa adhabu kali.

10. Basi ikauonja ubaya wa mambo yao, na mwisho wa mambo yao ilikuwa hasara.

11. Mwenyezi Mungu Akawaa-ndalia adhabu kali, basi Mcheni Mwenyezi Mungu, enyi wenye akili, mlioamini, hakika Mwenyezi Mungu Amewateremshieni Ukumbusho -

12. Mtume anayewasomeeni Aya za Mwenyezi Mungu zinazobainisha, ili kuwatoa wale walioamini na watendao mema katika giza kuwapeleka kwenye

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ
فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُّكْرًا ٩
فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا
خُسْرًا ١٠
أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي
الْأَلْبَابِ ۚ الَّذِينَ آمَنُوا ۚ قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ
ذِكْرًا ١١
رَّسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى

nuru; na anayemwamini Mwenyezi Mungu na kutenda mema Atamwingiza katika Pepo zipitazo mito chini yao, watakaa humo milele. Bila shaka Mwenyezi Mungu Amekwisha mpa riziki nzuri.

13. Mwenyezi Mungu ni Yule Ambaye Ameziumba mbingu saba, na ardhi mfano wa hizo. Amri zinashuka katikati yao, ili mjue kwamba Mwenyezi Mungu ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu, na kwamba Mwenyezi Mungu Amekizunguka kila kitu kwa elimu.

النُّورِ ۚ وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ
قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴿١٢﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ
يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٣﴾

سُورَةُ التَّحْرِيمِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّرُكُوْعَانِ

66. SURA AT-TAHRIIM

Imeteremshwa Madina

Ina mafungu 2 na Aya 13 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Ewe Nabii! mbona unaharimisha Alichokuhalalishia Mwenyezi Mungu? Unatafuta radhi ya wake zako; na Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye huruma.

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَآ اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ ۚ تَبْتَغِيْ مَرْضَاتَ اَزْوَاجِكَ ۗ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ②

3. Hakika Mwenyezi Mungu Kawalazimisheni mfungue nadhiri zenu (kuhusu mambo yaliyotajwa hapo kabla), na Mwenyezi Mungu ni Mlinzi wenu; naye Ndiye Ajuaye kila kitu, Mwenye hekima.

قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ اَيْمَانِكُمْ ۚ وَاللّٰهُ مَوْلٰىكُمْ ۚ وَهُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ③

4. Na Nabii alipomwambia mmoja wa wake zake hadithi kwa siri, basi (mke yule) alipoitangaza, na Mwenyezi Mungu Akamdhihirishia (Nabii), akajulisha sehemu yake na akaacha sehemu nyingine. Basi alipompasha

وَاِذْ اَسَرَّ النَّبِيُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِهٖ حَدِيْثًا ۚ فَلَمَّا نَبَّاَتْ بِهٖ وَاَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهٗ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ۚ فَلَمَّا نَبَّاَهَا بِهٖ قَالَتْ مَنْ

Sura hii imeitwa *Kuharimisha* kwa ajili ya neno lililotumiwa katika Aya 2 inayokataza ya kuwa Mtume asijiharimishie vitu alivyohalalisha Mwenyezi Mungu.

Sura hii ilishuka Madina, yumkini katika mwaka wa 7 wa Hijra.

Aya 2. *Mbona unaharimisha.* Mtume alijiharimishia asali kwa sababu harufu yake iliwaudhi baadhi ya wakeze. Mtume akaona, 'kama tusitumie asali kuna ubaya gani?' Akaacha kuitumia. Jambo hili lingeleta taabu kwa Waislamu ambao wangefuata mwendo huo wa Mtume *s.a.w.* kuwa sunna. Basi Mwenyezi Mungu akamkataza katika Aya hii (Bukhari na Muslim).

Kadhalika Mtume *s.a.w.* aliudhiwa na wakeze juu ya jambo fulani basi akajitenga nao kwa muda wa mwezi mmoja; jambo hili pia limekatazwa hapa isije Waislamu wakalifuata kama sunna, (Bukhari na Muslim).

Aya 4. *Hadithi kwa siri.* Shia wanasema hadithi ya siri ilikuwa ya kwamba Seyidna Ali ndiye atakuwa Khalifa baada ya Mtume. Sunni wanasema hadithi hii ni kuwa Seyidna Abu Bakar

(mkewe) habari hii akasema: Nani amekupa habari hii? (Nabii) akasema: Amenipa habari Aliye ni Mjuzi, Mwenye habari.

أَنۢبَأَكَ هَٰذَا ۖ قَالَ نَبَّأَنِيَ ٱلۡعَلِيمُ ٱلۡخَبِيرُ ٤

5. Kama ninyi wawili mtatubu kwa Mwenyezi Mungu, basi mioyo yenu imekwisha elekea, na kama mtasaidiana juu yake, basi Mwenyezi Mungu ndiye Mlinzi wake, na Jibril, na waaminio wema, na zaidi ya hayo (pia) Malaika ni wasaidizi (wake).

إِن تَتُوبَآ إِلَى ٱللَّهِ فَقَدۡ صَغَتۡ قُلُوبُكُمَا ۖ وَإِن تَظَٰهَرَا عَلَيۡهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ مَوۡلَىٰهُ وَجِبۡرِيلُ وَصَٰلِحُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ۖ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ بَعۡدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ ٥

---

na Umar watakuwa Makhalifa baada yake; na Padre Dale naye ameokota hadithi hii na kutafuta kuleta aibu juu ya Mtume. Lakini je, siri hiyo ambayo Mwenyezi Mungu Mwenyewe hakuitaja watu wana haki gani ya kubuni hadithi yao wenyewe na kusema ndiyo siri hiyo?

Wakristo na Mabaniani wameleta upinzani juu ya Aya za kwanza za sura hii. Wanasema, Hafsa, mkewe Mtume s.a.w. alikuwa na mjakazi aitwaye Maria Kibtiyya. Akamkuta Mtume anaingiliana na mjakazi huyu, na akakasirika. Mtume kutaka kuficha siri ile na uvumi usienee akamwambia Hafsa kuwa hataingiliana na mjakazi yule tena, na baba yake atakuwa Khalifa baada yake, basi asitoe siri ile. Lakini Hafsa akamwambia Aisha habari ile na Aisha akamwulizayo Mtume. Basi Mtume akateremshiwa Aya ya kutoa ruhusa kuvunja kiapo.

1. Jambo la kwanza, hadithi hii hakuna katika Qur'an wala katika Hadithi. Labda watasema wameipata kwa waliofasiri Qur'an, lakini hata Wakristo kama Sale na Dale na wengineo wameifasiri Qur'an. Je, tutamlaumu Mtume wa Mungu kwa maneno yanayotungwa na wanaofasiri? Kila mtu anaweza kujitungia apendavyo. Watuletee ushahidi wa habari hii katika Qur'an au Hadithi ikiwa wanasema kweli. Lakini kamwe hawatapata.

2. Maneno ya Padre Dale yanaonyesha kuwa Maria Kibtiyya alikuwa mkewe Mtume s.a.w. na alikuwa na zamu kama wakeze wengine. Maneno haya yanapinzana na ya Mapadre wenzake wanaodai kuwa Maria alikuwa ni mjakazi wa Hafsa na kusema (Mungu apishe mbali) kuwa Mtume alizini naye, kisha akaapa na akavunja kiapo, na zaidi ya hayo akaendelea kuingiliana naye. Uwongo wao unaanza kufichuana.

3. Maria Kibtiyya hakuwa mjakazi wa Hafsa kama wanavyoshuku hawa, bali yeye aliletwa zawadi pamoja na nyumbu kwa Mtume toka kwa mfalme wa Kikristo aitwaye Mukaukas aliyekuwa anatawala Misri na Alexandria. Na mwanamke huyu alizaa na Mtume mtoto aitwaye Ibrahimu ambaye alifariki bado mchanga. Sasa ni wazi kabisa mashtaka haya yote ya Wakristo na Mabaniani yanavunjika kwa kuthibitika kuwa Maria hakuwa mjakazi wa Hafsa.

4. Ama wale wanaosema ya kuwa Mtume *s.a.w.* ilikuwa desturi yake kuteremsha Aya ili zimsaidie katika yale anayoyapenda kufanya wanasema uwongo kabisa.

(i) Katika vita ya Tabuk wanafiki waliomba ruhusa kukaa nyuma na Mtume *s.a.w.* akawapa. Mwenyezi Mungu anamwambia kwa nini aliwapa ruhusa kabla hajapambanua nani mkweli na nani mwongo (sura 9:44).

(ii) Mtume *s.a.w.* alisalia jeneza ya mnafiki mmoja aitwaye Abdullah bin Ubayy bin Salul akifikiri kuwa hakuna ubaya akifanya hivyo. lakini Mwenyezi Mungu akamkataza baadaye asisalie wanafiki (sura 9:85).

6. (Nabii) akiwapeni talaka, yumkini Mola wake Atamletea badala yenu wake wengine walio bora kuliko ninyi, waliosilimu, waaminio, watii sana, watubiao, wafanyao ibada, wafungao saumu, wajane na wasichana.

عَسٰى رَبُّهٗٓ اِنْ طَلَّقَكُنَّ اَنْ يُّبْدِلَهٗٓ اَزْوَاجًا خَيْرًا
مِّنْكُنَّ مُسْلِمٰتٍ مُّؤْمِنٰتٍ قٰنِتٰتٍ تٰٓئِبٰتٍ عٰبِدٰتٍ
سٰٓئِحٰتٍ ثَيِّبٰتٍ وَّاَبْكَارًا ۝٦

7. Enyi mlioamini! Jiokoeni nafsi zenu na ahali zenu katika Moto ambao kuni zake ni watu na mawe; juu yake wako Malaika wakali, wenye nguvu, hawamwasi Mwenyezi Mungu Aliyowaamuru, na hutenda wanayoamrishwa.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قُوْٓا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا
وَّقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ
شِدَادٌ لَّا يَعْصُوْنَ اللّٰهَ مَآ اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُوْنَ
مَا يُؤْمَرُوْنَ ۝٧

8. Enyi mliokufuru! msilete udhuru leo; bila shaka mtapewa malipo ya yale mliyokuwa mkitenda.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ ۗ اِنَّمَا
تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝٨ ع

FUNGU 2

9. Enyi mlioamini! Tubuni kwa Mwenyezi Mungu toba iliyotakasika; huenda Mola wenu Akawafutieni maovu yenu na kuwaingizeni katika Pepo zipitazo mito chini yao, siku ambayo Mwenyezi Mungu Hatamfedhehesha Mtume na wale walioamini pamoja naye; nuru yao itapiga mbio mbele yao na upande wa mikono yao ya kuume; watasema: Mola wetu, Ututimizie nuru yetu, na Utughofirie; hakika Wewe ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu.

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا تُوْبُوْٓا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا ۗ
عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُّكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ
جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۙ يَوْمَ لَا يُخْزِي
اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ ۚ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى
بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اَتْمِمْ
لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۚ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝٩

10. Ewe Nabii! shindana na makafiri na wanafiki na uwe mgumu kwao; na kimbilio lao ni Jahanamu, na ni mwisho wa safari ulio mbaya sana.

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ ۗ وَمَأْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ۗ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ۝١٠

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّلَّذِيْنَ كَفَرُوا امْرَاَتَ نُوْحٍ وَّ
امْرَاَتَ لُوْطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا
صَالِحَيْنِ فَخَانَتٰهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللّٰهِ
شَيْـًٔا وَّقِيْلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدّٰخِلِيْنَ ﴿١٠﴾

11. Mwenyezi Mungu Amepiga mfano wa waliokufuru kwa mkewe Nuhu na mkewe Luti: hawa wawili walikuwa chini ya Watumishi wema wawili miongoni mwa Watumishi Wetu, basi (wanawake hao) wakawafanyia hiyana, (lakini waume zao) hawakuwasaidia cho chote mbele ya Mwenyezi Mungu, na ikasemwa: Uingieni Moto pamoja na waingiao.

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوا امْرَاَتَ فِرْعَوْنَ
اِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِيْ عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَ
نَجِّنِيْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهٖ وَنَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ
الظّٰلِمِيْنَ ﴿١١﴾

12. Na (tena) Mwenyezi Mungu Amepiga mfano wa walioamini kwa mkewe Firauni, aliposema: Ee Mola wangu, Unijengee nyumba Peponi karibu Yako, na Uniokoe na Firauni na matendo yake, na Uniokoe katika watu wadhalimu.

وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرٰنَ الَّتِيْٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا
فَنَفَخْنَا فِيْهِ مِنْ رُّوْحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمٰتِ رَبِّهَا
وَكُتُبِهٖ وَكَانَتْ مِنَ الْقٰنِتِيْنَ ﴿١٢﴾

13. Na (mfano wa) Mariamu binti Imrani aliyejilinda uchi wake, na Tukampulizia humo roho Yetu na akayasadikisha maneno ya Mola wake, na Vitabu Vyake; na alikuwa miongoni mwa wanyenyekevu.

Aya 12-13. Katika Aya hizi wametajwa waaminio namna mbili: (1) watu kama mke wa Firauni ambaye alikuwa mwenye kuamini, na akaficha imani yake na akachukia mambo ya Firauni, na akamwomba Mungu amwokoe na Firauni na (2) watu kama Mariamu mama wa Nabii Isa, ambao wanaomaliza maisha yao kwa ajili ya Mwenyezi Mungu na wanapuliziwa roho takatifu inayowaimarisha kuendesha mapendeleo ya Mwenyezi Mungu na wanakuwa sawasawa na Masihi, na hawajali watu wanasema nini katika kazi yao ya kutangaza haki.

سُوْرَةُ الْمُلْكِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَّ ثَلَاثُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

67. SURA AL-MULK

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 31 pamoja na Bismillahi

JUZU 29

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Mwenye mibaraka ni Yule Ambaye Mkononi Mwake umo ufalme, naye ni Mwenye uwezo juu ya kila kitu,

3. Ambaye Aliumba kifo na uzima ili kuwajaribuni, ni nani miongoni mwenu aliye bora kwa vitendo; naye ni Mwenye heshima, Mwenye kusamehe;

4. Ambaye Aliumba mbingu saba zilizo tabaka-tabaka, huoni tofauti yo yote katika uumbaji wa Rahmani; basi rudisha macho, je unaona kosa?

5. Tena rudisha macho mara kwa mara; mtazamo wako utakurudia hali ya mahangaiko na mchoko.

6. Na kwa hakika Tumeipamba mbingu ya karibu kwa mataa, na Tumeyafanya ili kuwapiga mashetani, na Tumewawekea tayari adhabu ya moto uwakao.

الجزء ٢٩

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

تَبٰرَكَ الَّذِيْ بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيْرُ ﴿٢﴾

الَّذِيْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ
اَحْسَنُ عَمَلًا ۭ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْغَفُوْرُ ﴿٣﴾

الَّذِيْ خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ طِبَاقًا ۭ مَا تَرٰى فِيْ
خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفٰوُتٍ ۭ فَارْجِعِ الْبَصَرَ ۙ هَلْ
تَرٰى مِنْ فُطُوْرٍ ﴿٤﴾

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ
خَاسِئًا وَّهُوَ حَسِيْرٌ ﴿٥﴾

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاۗءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيْحَ وَجَعَلْنٰهَا
رُجُوْمًا لِّلشَّيٰطِيْنِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيْرِ ﴿٦﴾

Jina la sura hii linatokea katika maneno yaliyomo katika Aya ya 2 ya kuwa ufalme umo mikononi mwa Mwenyezi Mungu. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 3. *'Aziiz,* "Mwenye heshima." Neno hili pia maana yake ni Mwenye nguvu na Mwenye ushindi.

Aya 5. *Tena rudisha macho.* Maana yake, pelelezeni sana kazi iliyofanywa na Mwenyezi Mungu na chungueni na fikirini na endeleeni kutazama na kuangalia lakini juu ya hayo hamtakuta upungufu au kasoro katika kazi Yake. Mwisho mtachoka tu katika upelelezi wenu bila kuona kosa lo lote katika uumbaji wa Mwenyezi Mungu.

7. Na kwa waliomkufuru Mola wao iko adhabu ya Jahanamu; na ni marejeo mabaya yaliyoje!

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

8. Watakaotupwa humo watasikia rindimo lake nao utafura,

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ

9. Karibu upasuke kwa hasira. Kila mara litakapotupwa humo kundi walinzi wake watawauliza: Je, hakuwafikieni Mwonyaji?

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

10. Watasema: Naam! Alitufikia Mwonyaji, lakini tulikadhibisha na tulisema: Mwenyezi Mungu Hakuteremsha cho chote, ninyi hammo ila katika upotevu mkubwa.

قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ

11. Na watasema: Kama tungalisikia au tungalikuwa na akili hatungekuwa katika watu wa Motoni.

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

12. Kisha watakiri dhambi zao; lakini nayawe maangamizo kwa ajili ya watu wa Motoni.

فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ

13. Hakika wale wanaomwogopa Mola wao Akiwa Amefichika machoni pao - wao watapata msamaha na malipo makubwa.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

14. Na ficheni kauli yenu au idhihirisheni; hakika Yeye ni Mjuzi wa yaliyomo vifuani.

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ ۖ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

15. Je, Asijue Aliyeumba? Naye ndiye Aonaye visivyoonekana, Mwenye habari.

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

FUNGU 2

16. Yeye ndiye Aliyefanya ardhi mororo kwa ajili yenu; basi tembeeni katika pande zake na kuleni katika riziki Zake, na Kwake ni ufufuo.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ ۖ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

17. Je, mnadhani mko salama kwa Aliyoko mbinguni ya kuwa Yeye Hatawadidimizeni ardhini, na huku inasukasuka?

ءَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ
فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ﴿١٦﴾

18. Au je! mnadhani mko salama kwa aliyoko mbinguni ya kuwa Yeye Hatawapelekeeni kimbunga chenye changarawe? Basi karibuni mtajua lilivyo onyo Langu.

أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾

19. Na bila shaka wamekwisha kadhibisha wale wa kabla yao, basi lilikuwaje kasiriko Langu?

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾

20. Je, hawaangalii ndege walioko juu yao wakizinyosha (mbawa zao) na kuzikunja? Hakuna Awashikiliaye ila Mungu wa huruma. Hakika Yeye Anaona kila kitu.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ
مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَٰنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

21. Au ni nani ambaye ni jeshi lenu awezaye kuwasaidieni pasipo Rahman? Hawako makafiri ila katika udanganyifu.

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُندٌ لَّكُمْ يَنصُرُكُم مِّن
دُونِ الرَّحْمَٰنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

22. Au ni nani ambaye atawapeni riziki kama Akizuia riziki Zake? Ah! wanaendelea tu katika uasi na chuki.

أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ
بَل لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾

23. Je, anayekwenda kifudifudi kwa uso wake ni mwongofu zaidi au anayekwenda sawasawa katika njia iliyonyoka?

أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي
سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾

24. Sema: Yeye ndiye Aliyewaumbeni na Akawapeni masikio na macho na mioyo; ni kidogo tu mnayoshukuru.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

---

mamlaka yenu kwa urahisi."

Tembeeni katika pande zake, yaani kama mahali pamoja hapawafaeni nendeni upande au mahali pengine ; na kama watu hawasikii ubashiri wenu mahali pamoja ondokeni mkahubiri mahali pengine.

Aya 22. *Akizuia riziki Zake.* Ubashiri huu ulitimia ilipotokea njaa ya miaka saba katika Makka na shida kubwa iliwafikia watu hata walikuwa wakisaga mifupa kufanya chakula.

25. Sema: Yeye ndiye Aliyewa-ongozeni ardhini na Kwake mtakusanywa.

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

26. Nao husema: Lini (itatimizwa) ahadi hii ikiwa mnasema kweli?

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾

27. Sema: Kwa kweli elimu iko kwa Mwenyezi Mungu, na hakika mimi ni Mwonyaji tu abainishaye.

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِندَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

28. Lakini watakapoiona karibu, nyuso za waliokufuru zitahuzunika, na itasemwa: Hayo ndiyo mliyokuwa mkiyaomba.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَقِيلَ هَٰذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾

29. Sema: Niambieni kama Mwenyezi Mungu Akiniangamiza mimi na walio pamoja nami, au Akiturehemu, basi ni nani atakayewalinda makafiri katika adhabu iumizayo?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَن مَّعِيَ أَوْ
رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾

30. Sema: Yeye ndiye Mwenye huruma, tunamwamini Yeye, na Kwake tunategemea, na karibuni mtajua ni nani aliye katika upotevu dhahiri.

قُلْ هُوَ الرَّحْمَٰنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ
مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾

31. Sema: Niambieni, kama maji yenu yote yakizama kwenye pembetundu lenye kina kirefu, ni nani basi atakuleteeni maji safi yatiririkayo?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَن
يَأْتِيكُم بِمَاءٍ مَّعِينٍ ﴿٣٠﴾

Aya 25. *Dhara'akum,* neno hili tumelifasiri, "aliyewaongozeni." Pia maana yake' "aliyewaumbeni."

Aya 27. *Innamaa,* tumelifasiri, "kwa kweli" kwa mujibu wa mchukuzano wa usemi mzuri wa Kiswahili, nalo lina maana ya "hakika," "hasa," "kwa yakini," n.k.w. ambayo ni maneno yatiayo mkazo kama tulivyofasiri.

سُوْرَةُ الْقَلَمِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلَاثٌ وَّخَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّرُكُوْعَانِ

68. SURA AL-QALAM

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 53 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. (Naapa kwa) kidau na kalamu na yale wayaandikayo,
3. Kwa neema ya Mola wako wewe si majnuni.
4. Na kwa hakika una malipo yasiyokatizwa.
5. Na bila shaka una tabia njema, tukufu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُوْنَ ﴿٢﴾

مَآ اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُوْنٍ ﴿٣﴾

وَاِنَّ لَكَ لَاَجْرًا غَيْرَ مَمْنُوْنٍ ﴿٤﴾

وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيْمٍ ﴿٥﴾

Mtume *s.a.w.* alipotangaza ujumbe wake, kwanza wasioamini walimwita mwehu, na sura hii mwanzoni inatoa jawabu la upinzani huo. Kidau na kalama na vinavyoandikwa vinatolewa viwe ushahidi wa kwamba Mtume si mwehu. Katika jambo hili sura hii imeitwa *Qalam* yaani "Kalamu."

Wanazuoni wanaifahamu sura hii kuwa ilishuka mwanzoni sana hata inafahamiwa kuwa ni ya pili katika kushuka kwa Qur'an. Lakini kwa kuwa sura ya 74 inaonyeshwa na Hadithi zilizo sahihi kuwa ndiyo ya kwanza, basi sura hii itakuwa ni baada ya hiyo, nayo ilishuka Makka.

Aya 3. *Wewe si majnuni.* Upinzani wa kwanza ulioletwa na makafiri juu ya Mtume *s.a.w.* ni kwamba yeye ni mwehu. Na upinzani huu unajibiwa katika Aya ya kwanza Mwenyezi Mungu anapoapa kwa kidau na kalamu na yanayoandikwa. Yaani, elimu zote zitakazoandikwa duniani hazitakuwa na uwezo wa kuhakikisha kuwa Qur'an ina makosa na hii itadhihirisha daima kuwa aliyeleta Qur'an si mtu majnuni.

Aya 4. *Malipo yasiyokatizwa.* Kama Mtume *s.a.w.* angekuwa majnuni kazi yake ingekuwa ovyo na isingeleta matokeo yo yote. Upande mmoja maadui zake walisimama kumpinga naye alisimama imara kuendesha kazi yake; na maadui zake walishindwa na kazi ya Mtume inaendelea siku zote, hali maadui zake wamebakia jina baya tu. Hii inaonyesha dhahiri kabisa malipo anayopata Mtume hayana mwisho, kwa vile mafaniko yake yanazidi kuendelea kila siku.

Aya 5. *Una tabia njema, tukufu.* Hii ni dalili nyingine ya kuwa Mtume *s.a.w.* hakuwa majnuni. Makafiri wenyewe walikiri kuwa yeye alikuwa mwaminifu sana na mkweli. Sasa majnuni hawezi kuwa na sifa za namna hii. Mkewe Aisha alipoulizwa juu ya tabia za Mtume *s.a.w.* alisema kuwa tabia zake ni hizo hizo zinazoelezwa katika Qur'an. Basi mtu mwenye tabia njema za namna hii kumwita mwehu si ulalamishi wa bure?

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

6. Basi karibuni utaona, nao pia wataona,

بِأَييِّكُمُ الْمَفْتُونُ

7. Ni nani mwenye kichaa miongoni mwenu.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

8. Hakika Mola wako Anajua sana aliyepotea katika njia Yake na Yeye Anajua sana waliongoka.

فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ

9. Basi usiwatii wanaokadhibisha.

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ

10. Wanapenda ungalikuwa laini (kwao), nao wakawa laini (kwako).

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ

11. Wala usimtii kila mwapaji sana, aliye dhalili,

هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ

12. Msingiziaji, aendaye akisengenya,

مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

13. Akatazaye heri, arukaye mipaka, mwenye hatia.

عُتُلٍّ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ

14. Mwovu, (na) juu ya hayo mwana haramu,

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

15. Ingawa ni mwenye mali na watoto.

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

16. Anaposomewa Aya Zetu husema: Ni visa vya watu wa zamani.

سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ

17. Karibuni Tutamtia kovu juu ya pua.

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا

18. Hakika Tumewajaribu kama Tulivyowajaribu wenye bustani,

Aya 7. *Ni nani mwenye kichaa.* Ushindi wa Makka walioshinda Waislamu na makafiri wakanyang'anywa mamlaka ya mji ule mtakatifu ulihakikisha ni nani katika wao na Mtume, aliyekuwa na maneno ya ukichaa. Maneno ya Mtume *s.a.w.* yangekuwa ya wehu bishara hizi zisingetimia na makafiri wasingeshindwa na kunyang'anywa mji wa Makka.

Aya 11. Inasemekana mtu aliyetajwa hapa alikuwa Walid bin Mughira (Jamii' al-Bayan) au Abu Jahl, au Aswad bin Abd Yaghuth, au Akhnas bin Sharik (Razi). Aya ya 9 inaonyesha kuwa hali hizi ni za wale waliomkadhibisha Mtume s.a.w.

Aya 17. Katika vita vya Badri pua ya Walid bin Mughira ilikatwa na akabaki na kovu mpaka kufa kwake, na ubashiri huu uliotabiriwa katika Aya hii ukatimia.

walipoapa kwamba watayakata (matunda yake) itakapokuwa asubuhi,

ليصرمنها مصبحين ﴿١٧﴾

19. Wala hawakusema, Insha-Allah:

ولا يستثنون ﴿١٨﴾

20. Basi uliizingia (bustani msiba mkubwa utokao kwa Mola wako na hali wao walikuwa wanalala.

فطاف عليها طائف من ربك وهم نائمون ﴿١٩﴾

21. Kwa hiyo ikawa kama iliyong'olewa.

فأصبحت كالصريم ﴿٢٠﴾

22. Asubuhi wakaitana,

فتنادوا مصبحين ﴿٢١﴾

23. Ya kwamba nendeni mapema kondeni mwenu ikiwa mnataka kuvuna.

أن اغدوا على حرثكم إن كنتم صارمين ﴿٢٢﴾

24. Basi walikwenda huku wakinong'onezana,

فانطلقوا وهم يتخافتون ﴿٢٣﴾

25. Wakisema: Leo maskini asiingie humo mwenu kinyume cha utashi wenu.

أن لا يدخلنها اليوم عليكم مسكين ﴿٢٤﴾

26. Na wakaondoka mapema asubuhi wakiwa na nguvu zilizojaa.

وغدوا على حرد قادرين ﴿٢٥﴾

27. Basi walipoliona wakasema: Bila shaka tumepotea.

فلما رأوها قالوا إنا لضالون ﴿٢٦﴾

28. Bali tumenyimwa.

بل نحن محرومون ﴿٢٧﴾

29. Mbora wao akasema: Je, sikuwaambieni mbona hamumtukuzi (Mwenyezi Mungu)?

قال أوسطهم ألم أقل لكم لولا تسبحون ﴿٢٨﴾

30. Wakasema: Utukufu ni wa Mola wetu, hakika tulikuwa wadhalimu.

قالوا سبحان ربنا إنا كنا ظالمين ﴿٢٩﴾

31. Basi wakakabiliana wakilaumiana.

فأقبل بعضهم على بعض يتلاومون ﴿٣٠﴾

32. Wakasema: Ole wetu! hakika tulikuwa wapitao kiasi:

قالوا يا ويلنا إنا كنا طاغين ﴿٣١﴾

33. Asaa Mola wetu Atatubadilishia (konde) lililo bora kuliko hili; hakika sisi tunageuka kwa Mola wetu.

عسى ربنا أن يبدلنا خيرا منها إنا إلى ربنا راغبون ﴿٣٢﴾

Aya 26. *'Alaa hardin,* "Kuzuia" Neno hili pia maana yake ni "ubahili," na pia maana yake ni "kwa upesi" (Baidhawi).

34. Kama hivyo itakuwa adhabu, walakini adhabu ya Akahera ni kubwa zaidi, laiti wangalijua!

كَذَٰلِكَ الْعَذَابُ ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

FUNGU 2

35. Hakika wamchao Mwenyezi Mungu watakuwa na Bustani zenye neema kwa Mola wao.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٣٤﴾

36. Je, Tuwafanye wanaotii sawa na wakosefu?

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾

37. Mmekuwaje mnahukumu namna gani?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾

38. Au mnacho kitabu mkisomacho:

أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾

39. Hakika yatakuwamo kwa ajili yenu mnayoyachagua?

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾

40. Au je, mnavyo viapo juu Yetu vinavyofika mpaka siku ya Kiyama ya kuwa ninyi budi mtapata mnayoyahukumu?

أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۙ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾

41. Waulize: Ni nani miongoni mwao mdhamini wa hayo.

سَلْهُمْ أَيُّهُم بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾

42. Au je, wana washirika? Basi wawalete washirika wao wakiwa wanasema kweli.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

43. Siku ambayo yatakapokuwa mateso makali, na wataitwa kusujudu lakini hawataweza,

يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

44. Macho yao yakiinama, fedheha itawafunika; na hakika walikuwa wakiitwa kusujudu walipokuwa salama.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۖ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

45. Basi uniache na anayeikadhibisha hadithi hii; karibuni Tutawavuta kidogo kidogo kwa mahali wasipopajua.

فَذَرْنِي وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا الْحَدِيثِ ۖ سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

Aya 43. *Yukshafu 'an saaqin,* "mateso makali" ndio hasa mradi wa maneno haya ya *muhawara.* Pia maana yake ni siku "itakapodhihirika hakika." Na maana ya neno kwa neno ya *yukshafu 'an saaqin* ni siku "nguo itakapopandishwa miundini."

46. Na Ninawapa muda, kwa hakika shauri Langu ni madhubuti.

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾

47. Au je, unawaomba ujira nao wamelemewa na deni?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾

48. Au iko kwao (elimu ya) siri nao wanaiandika?

أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾

49. Basi subiri hukumu ya Mola wako, wala usiwe kama sahibu wa nyangumi, alipomwita (Mwenyezi Mungu) na hali yeye alikuwa mwenye huzuni nyingi.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

50. Kama isingalimfikia neema kutoka kwa Mola wake, bila shaka angalitupwa ufukoni na hali yu mwenye kulaumiwa.

لَّوْلَا أَن تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾

51. Lakini Mola wake Alimchagua na Akamfanya miongoni mwa watu wema.

فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾

52. Na karibu wale wanaokufuru wangekutelezesha kwa (ukodozi wa) macho yao wanaposikia mauidha, na husema: Hakika yeye ni majnuni.

وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾

53. Na hayo siyo ila ni ukumbusho kwa walimwengu.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

Aya 49. *Sahibu wa nyangumi* ni Nabii Yunus, soma sura 37:43.

Aya 53. *Dhikr*. Neno hili tumelifasiri "ukumbusho" na pia maana yake ni heshima na ukubwa, yaani watakaofuata mafundisho ya Qur'an watapata heshima na utukufu. Na kweli, Waislamu waliofuata mafundisho haya walipata heshima kubwa duniani. Je, mafundisho ya majnuni gani yanayoweza kuleta matokeo ya namna hii?

سُوْرَةُ الْحَاقَّةِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلَاثٌ وَّ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

69. SURA AL-HAAQQA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 53 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Tukio la haki!

اَلْحَآقَّةُ ②

3. Tukio la haki ni nini?

مَا الْحَآقَّةُ ③

4. Na nini kitakujulisha tukio la haki ni nini?

وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا الْحَآقَّةُ ④

5. Kabila la Wathamudi na kabila la Waadi yalikataa kuliamini balaa lenye kuangamiza.

كَذَّبَتْ ثَمُوْدُ وَعَادٌۢ بِالْقَارِعَةِ ⑤

6. Basi Wathamudi waliangamizwa kwa balaa kubwa.

فَاَمَّا ثَمُوْدُ فَاُهْلِكُوْا بِالطَّاغِيَةِ ⑥

7. Na ama Waadi waliangamizwa kwa upepo mkali usiozuilika,

وَاَمَّا عَادٌ فَاُهْلِكُوْا بِرِيْحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ⑦

8. Aliowapelekea mausiku saba na michana minane, moja kwa moja bila kusita, utaona watu wameanguka kifudifudi kana kwamba ni magogo ya mitende yenye uvungu.

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَّثَمٰنِيَةَ اَيَّامٍ ۙ حُسُوْمًا ۙ فَتَرَى الْقَوْمَ فِيْهَا صَرْعٰى ۙ كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ⑧

Sura hii imepata jina katika Aya yake ya 2 inayowapa habari makafiri ya *msiba* utakaowafikia, na wanahakikishiwa jambo hili kwa kukumbushwa ajali zilizowafikia watu wa zamani waliokadhibisha Mitume. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Al-Haaqqah,* "tukio la haki." Neno *Al-Haaqqah* maana yake ni "Haki" au "Kweli." na linafasiriwa kwa namna nyingi: (1) msiba mzito ambao kutokea kwake ni lazima (Kamus, Lane); (2) saa itakayokuja tokea au saa itakayokuwa na msiba mzito (Razi); (3) au saa ambayo mambo yatajulikana kabisa (Lane); au (4) saa ambayo matendo yatalipwa (Razi).

Tukio hili lililotajwa hapa ambalo litahakikisha kushinda kwa waaminio na kushindwa kwa makafiri limewekewa wakati ambao bila shaka litatokea.

Aya 5. Kwa kweli hii imechukuliwa toka katika maelezo ya Qur'an yenyewe ambamo *al-qaariah* imeelezwa kuwa ni *yauma yakuunu-naasu kalfaraashil mabthuuthi wa takuunul jibaalu kal'ihnil mamfuushi* (Suratl Qaariah aya ya 5-6) (101:5-6). Siku ambapo wanadamu watakuwa kama nondo waliotawanywa, na milima itakuwa kama hariri iliyochambuliwa.

Kwa hiyo siyo angamizo dogo bali inalirejea balaa kubwa sana kama lile linaloletwa na bomu la Haidrojeni na bomu la Nyutroni na kadhalika. Ukubwa wa mlipuko uliotajwa ni wa kiasi cha kuweza kuifanya milima kuwa vumbi.

9. Basi je! utamwona mmoja wao aliyebaki?

10. Na Firauni na waliomtangulia na (watu wa) miji iliyopinduliwa walikosa,

11. Na wakamwasi Mtume wa Mola wao ndipo Akawakamata kwa mkamato wenye nguvu isiyopungua.

12. Maji yalipofurika hakika Sisi Tuliwapandisheni katika merikebu,

13. Ili Tuifanye ukumbusho kwenu na sikio lisikialo liushike.

14. Na litakapopulizwa baragumu mpulizo mmoja,

15. Na ardhi na milima vitaondolewa na vitavunjwa mvunjiko mmoja,

16. Basi siku hiyo tukio litatokea.

17. Na mbingu itapasuka, nayo siku hiyo, itakuwa dhaifu.

18. Na Malaika watakuwa wamesimama kandoni mwake, na siku hiyo juu yao Malaika wanane watakibeba kiti cha Enzi cha Mola wako.

19. Siku hiyo mtahudhurishwa - haitafichika kwenu siri yo yote.

20. Basi ama yule atakayepewa daftari yake kwa mkono wake wa kuume, atasema: Haya! Someni daftari yangu:

21. Hakika nalijua ya kuwa nitapokea hesabu yangu.

22. Basi yeye atakuwa katika maisha ya raha.

23. Katika Bustani iliyo juu,

24. Vishada vyake vitakuwa karibu:

25. Kuleni na kunyweni kwa furaha kwa sababu ya vitendo mlivyofanya katika siku zilizopita.

فَهَلْ تَرَىٰ لَهُم مِّن بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَن قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَّابِيَةً ﴿١٠﴾

إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ﴿١١﴾

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ ﴿١٢﴾

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾

وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾

وَانشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾

وَالْمَلَكُ عَلَىٰ أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ ﴿١٧﴾

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ﴿١٩﴾

إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٢١﴾

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾

26. Walakini atakayepewa daftari yake katika mkono wake wa kushoto, basi yeye atasema: Oo! Laiti nisingalipewa daftari yangu:

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ ﴿٢٥﴾

27. Wala nisingalijua ni nini hesabu yangu:

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾

28. Laiti kama hukumu ile ingalikuwa amri ya kufa kwangu.

يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾

29. Mali yangu haikunifaa.

مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾

30. Usultani wangu umenipotea.

هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهْ ﴿٢٩﴾

31. Mkamateni na mtieni minyororo shingoni mwake,

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾

32. Kisha mtupeni Motoni,

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ﴿٣١﴾

33. Tena katika mnyororo wenye urefu wa dhiraa sabini mwingizeni.

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾

34. Hakika yeye alikuwa hamwamini Mwenyezi Mungu, Adhimu.

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾

35. Wala hakuhimiza juu ya kulisha maskini.

وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾

36. Basi leo hapa hana rafiki mpenzi,

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾

37. Wala chakula cho chote ila uoshaji wa vidonda.

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾

38. (Na) hali (chakula) hicho isipokuwa wakosefu.

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾

FUNGU 2

39. Basi naapa kwa mnavyoviona,

فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾

40. Na msivyoviona.

وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾

41. Kwa hakika hii ni kauli ya Mtume mwenye heshima.

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾

42. Wala hiyo si kauli ya mshairi; ni kidogo tu mnayoyaamini.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ۚ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾

43. Wala hiyo si kauli ya kahini; ni kidogo tu mnayoyajali.

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ ۚ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

44. Ni uteremsho kutoka kwa Mola wa viumbe vyote.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

45. Na kama (Mtume) angelizua juu yetu baadhi ya maneno,

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٥﴾

46. Bila shaka Tungalimshika kwa mkono wa kuume,

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٦﴾

47. Kisha kwa hakika Tungali-mkata mshipa mkubwa (wa moyo).

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٧﴾

48. Na hakuna ye yote katika ninyi ambaye angeweza kumkinga Tusimfikie.

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٨﴾

49. Kwa hakika (kauli hii) ni mauidha kwa wamchao Mungu.

وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

50. Na kwa yakini Tunajua ya kuwa miongoni mwenu wamo wanaokadhibisha.

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ﴿٥٠﴾

51. Lakini kwa kweli ni sikitiko juu ya wanaokataa.

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥١﴾

52. Na hasa ni haki kwa yakini.

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥٢﴾

53. Basi litukuze jina la Mola wako Aliye Mkuu.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٣﴾

Aya 46. *Tungalimshika kwa mkono wa kuume.* Maana zake mbili: (1) Mkono wa kuume wa Mtume *s.a.w.* ungeshikwa, na nguvu zake zingenyang'anywa na angeuawa; (2) Mungu angemshika kwa Mkono wa Kuume, yaani angemshika hodari na kumwadhibu kwa kifo.

Hiyo ndiyo kanuni iliyoelezwa katika chuo cha Nabii Musa (Kumbukumbu la Torati 18:20; 13:5) Mwenye kumzulia Mungu uwongo huangamizwa na upanga na njaa, (Jer. 14:15). Mvua kali ya hasira na ghadhabu ya Mwenyezi Mungu humkomesha (Ezekiel 13:13). Hiyo ni desturi ya Mwenyezi Mungu tangu awali mpaka sasa, ijulikanayo katika kila nchi na kila karne, kumwangamiza mwongo na kumnusuru mkweli. Mtume Muhammad *s.a.w.* angekuwa mtunga uwongo, jinsi wadhanivyo watu walalamishi, asingefaulu. Adui zake ndio walioteketezwa na upanga na njaa na adhabu nyingine kali. Kwa sababu kwa kumkadhibisha mwenye haki huyo walionekana kuwa wanapigana na Mungu (Matendo 5:34-39).

Ikumbukwe ya kuwa Aya hii imeeleza kanuni moja ya kuwa kama mtu atangaze ufunuo kuwa amepewa na Mungu na ametumwa naye, hali Mungu hakumtuma na aendelee na madai yake hayo ya uwongo, hawezi kuishi miaka 23 ila atauawa kabla ya umri huo. Na hii ndiyo dalili nyingine mojawapo inayopambanua madai ya Nabii wa kweli; kama mtu adai unabii na aweze kuishi miaka 23 au zaidi toka kudai kwake, yeye bila shaka atakuwa Mjumbe wa kweli. Soma *Sharha 'Aqaaid Nasafi* kitabu mashuhuri cha *'aqaaid za Ahli Sunnat wal Jamaa't,* ambacho kinasema, "Akili haikubali ya kuwa mambo haya yote yakusanyike katika watu wasiokuwa Manabii na hali Mwenyezi Mungu anajua kuwa anamtungia uwongo, kisha ampe muda wa miaka 23" (uk. 100). Imam Ibni Kayyim anasema katika kitabu chake *Zaad al-Maad* ya kuwa, "inawezekanaje mtu amtungie Mwenyezi Mungu uwongo na Mungu asimwangamize bali amsaidie? Mtu anayesaidiwa namna hii hawezi kuwa mwongo.

Kipimo hiki cha miaka 23 wametoa katika jambo hili: Mtume alidai utume alipokuwa na umri wa miaka 40 na akafariki alipokuwa na umri wa miaka 63, ikawa ameishi miaka 23 toka kudai utume wake. Basi mtu atakayepata muda wa miaka 23 baada ya kudai kuwa anapokea ufunuo, hawezi kuwa mwongo.

سُورَةُ الْمَعَارِجِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسٌ وَّ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَان

70. SURA AL-MA'AARIJ

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 45 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Mwulizaji aliuliza juu ya adhabu itakayotokea,

سَاَلَ سَآئِلٌ بِعَذَابٍ وَّاقِعٍ ﴿٢﴾

3. Juu ya makafiri - hapana awezaye kuizuia.

لِّلْكٰفِرِيْنَ لَيْسَ لَهٗ دَافِعٌ ﴿٣﴾

4. Kutoka kwa Mwenyezi Mungu, Mwenye madaraja ya juu.

مِّنَ اللّٰهِ ذِى الْمَعَارِجِ ﴿٤﴾

5. Malaika na Roho hupanda Kwake katika siku iliyo muda wake miaka elfu hamsini.

تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ اِلَيْهِ فِىْ يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهٗ خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ ﴿٥﴾

6. Basi subiri kwa subira njema.

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيْلًا ﴿٦﴾

7. Kwa hakika wao wanaiona i mbali,

اِنَّهُمْ يَرَوْنَهٗ بَعِيْدًا ﴿٧﴾

8. Nasi Tunaiona i karibu.

وَّنَرٰىهُ قَرِيْبًا ﴿٨﴾

9. Siku mbingu itakapokuwa kama shaba iliyoyeyuka,

يَوْمَ تَكُوْنُ السَّمَآءُ كَالْمُهْلِ ﴿٩﴾

10. Na milima itakuwa kama sufi,

وَتَكُوْنُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿١٠﴾

11. Wala rafiki hatamwuliza rafiki (yake),

وَلَا يَسْئَلُ حَمِيْمٌ حَمِيْمًا ﴿١١﴾

12. (Ingawa) watafanywa waonane; mwenye kosa atapenda ajikomboe katika adhabu ya Siku hiyo kwa kulipa watoto wake,

يُّبَصَّرُوْنَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِىْ مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍۢ بِبَنِيْهِ ﴿١٢﴾

13. Na mke wake na ndugu yake,

وَصَاحِبَتِهٖ وَاَخِيْهِ ﴿١٣﴾

14. Na jamaa zake waliomweka,

وَفَصِيْلَتِهِ الَّتِىْ تُــْٔوِيْهِ ﴿١٤﴾

Jina la sura hii linatokea katika Aya 2. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 5. *Siku iliyo muda wake miaka elfu hamsini.* Hapa inaonekana ya kuwa siku za Mwenyezi Mungu ni mbali na siku zetu za saa 24. Hapa tunaambiwa pengine siku moja ya Mwenyezi Mungu inaweza kuwa sawa na miaka yetu hamsini elfu (50,000).

15. Na (kulipa) vyote vilivyomo ardhini, kisha aokoke.

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٥﴾

16. Sivyo! Kwa hakika huo ni Moto uwakao,

كَلَّا ۖ إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٦﴾

17. Uchubuao ngozi ya mwili.

نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ ﴿١٧﴾

18. Utamwita kila aliyegeuza mgongo na akageuka,

تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٨﴾

19. Na akakusanya, kisha akahifadhi.

وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ﴿١٩﴾

20. Kwa hakika mtu aliumbwa hali ya kuwa mwenye pupa.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿٢٠﴾

21. Inapomshika shari huwa mwenye fadhaa.

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢١﴾

22. Na inapomshika heri huwa bahili;

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢٢﴾

23. Ila wanaosali,

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٣﴾

24. Ambao wanadumu katika Sala zao,

الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٤﴾

25. Na ambao katika mali zao iko sehemu maalumu,

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٥﴾

26. Kwa ajili ya aombaye na maskini asiyeomba.

لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٦﴾

27. Na ambao wanasadiki siku ya Malipo,

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٧﴾

28. Na ambao wanaogopa adhabu (itokayo) kwa Mola wao-

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾

29. Hakika adhabu ya Mola wao si ya kusalimika nayo-

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٩﴾

30. Na ambao wanahifadhi tupu zao.

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٣٠﴾

31. Isipokuwa kwa wake zao au wale iliyowamiliki mikono yao ya kuume - basi hao hawalaumiwi-

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣١﴾

32. Lakini anayetaka kinyume cha hayo, basi hao ndio wanaoruka mipaka-

فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣٢﴾

Aya 18-22. Katika Aya hizi zimeelezwa sifa za watu wa Motoni: (1) Kurudi nyuma katika haki; (2) kuipa haki kisogo; (3) kukusanya mali na kuificha; (4) kuwa na pupa; (5) akishikwa na shari anafadhaika na kukata tamaa; (6) akipata anakuwa bahili.

Aya 23. Toka Aya hii zimeelezwa sifa ambazo watakaozishika wataingia Peponi.

33. Na ambao wanaangalia amana zao na maagano yao.

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٣﴾

34. Na ambao ni imara katika ushahidi,

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na ambao wanazilinda Sala zao.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٥﴾

36. Hao ndio watakuwa katika Mabustani wakiheshimiwa.

أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٦﴾

FUNGU 2

37. Basi imekuwaje wanaokufuru wanakujia haraka,

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٧﴾

38. Vikosi-vikosi kwa upande wa kulia na kwa upande wa kushoto?

عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٨﴾

39. Je, kila mmoja wao anatumai kwamba ataingizwa katika bustani ya neema?

أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٩﴾

40. Sivyo! Hakika Tumewaumba katika kile wanachokijua.

كَلَّا ۖ إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

41. Basi naapa kwa Mola wa mashariki zote na magharibi zote kwa sisi Tunaweza,

فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤١﴾

42. Kuwabadili (na kuleta) walio wema kuliko wao, na Sisi Hatushindwi kamwe.

عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤٢﴾

43. Basi waache wapige porojo na wacheze mpaka waione Siku yao wanayoahidiwa;

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٤٣﴾

44. Siku watakapotoka makaburini mwao wakienda kwa kasi kana kwamba wanaharakia malengo yao,

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٤﴾

45. Macho yao yatainama, fedheha itawafunikiza; hiyo ndiyo Siku waliyokuwa wakiahidiwa.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۚ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٥﴾

Aya 42. Angalieni jinsi bishara zinavyoelezwa wazi wazi ya kuwa nguvu ya makafiri itavunjwa na waaminio watatawala mahali pao.

Aya 44. *Makaburini.* Majumba ya makafiri yameitwa makaburi kwa kuwa kwa kiroho wao ni wafu. Na Aya 44 inaeleza hasa namna walivyokuwa makafiri siku mji wa Makka uliposhindwa na kutekwa na Waislamu.

سُورَةُ نُوحٍ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّعِشْرُونَ آيَةً وَّرُكُوعَانِ

71. SURA NUUH

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 29 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

2. Hakika Sisi Tulimtuma Nuhu kwa watu wake, ya kwamba uwaonye watu wako kabla ya kuwafikia adhabu iumizayo.

3. Akasema: Enyi watu wangu! kwa hakika mimi ni Mwonyaji dhahiri kwenu,

4. Ya kuwa Mwabuduni Mwenyezi Mungu na Mcheni na mkanitii.

5. Atawasameheni madhambi yenu na Atawaahirisheni mpaka ajali iliyowekwa; hakika ifikapo ajali itokayo kwa Mwenyezi Mungu haizuiliki: laiti mngejua!

6. Akasema: Ee Mola wangu, kwa hakika niliwaita watu wangu usiku na mchana,

7. Lakini mwito wangu haukuwazidishia ila kukimbia.

8. Na kila mara nilipowaita Uwasamehe, waliziba masikio yao kwa

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ①

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِن
قَبْلِ أَن يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ②

قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ③

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ④

يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنتُمْ
تَعْلَمُونَ ⑤

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ⑥

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ⑦

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ

Sura hii yote inaeleza habari za kazi ya Nabii Nuhu ya kubashiri dini, na maombi yake aliyowaombea wadhalimu kuangamizwa, ili uovu usistawi duniani. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 4. Katika Aya hii yameelezwa mambo matatu ambayo kwa kuyashika mtu anaweza kuiepuka adhabu ya Mwenyezi Mungu: (1) kumwabudu Mungu; (2) kumwogopa na (3) kumtii Nabii.

Aya 8. Ndiyo desturi ya tangu zamani, kama Manabii wanafika watu wanakataa kusikiliza maneno yao na wanawakataza watu wengine pia wasisikilize. Kufanya hivi pia ni kiburi.

vidole vyao, na walijifunika nguo zao na wakadumu katika uovu wao, na wakafanya kiburi kingi.

9. Tena niliwaita kwenye uchamungu kwa uwazi:

10. Kisha nikawatangazia na nikasema nao kwa siri:

11. Nikiwaambia: Ombeni msamaha kwa Mola wenu, hakika Yeye ni Msamehevu mno:

12. Atawaleteeni mawingu yanyeshayo mvua nyingi:

13. Na Atawasaidieni kwa mali na watoto, na Atawatengenezeeni mabustani, na Atawafanyieni mito.

14. Mmekuwaje ya kwamba hamumtolei heshima Mwenyezi Mungu?

15. Na kwa yakini Yeye Amewaumbeni hatua kwa hatua.

16. Je, hamwoni jinsi Mwenyezi Mungu Alivyoziumba mbingu saba tabaka-tabaka.

17. Na Akaufanya mwezi ndani yake uwe nuru na Akalifanya jua kuwa taa?

18. Na Mwenyezi Mungu Akawaotesheni katika ardhi kama mimea:

19. Kisha Atawarudisheni humo na Atawatoeni tena kwa njia maalum.

20. Na Mwenyezi Mungu Aliwafanyieni ardhi kuwa tandiko,

21. Ili mtembee humo katika njia zilizo pana.

فِيٓ اٰذَانِهِمۡ وَاسۡتَغۡشَوۡا ثِيَابَهُمۡ وَاَصَرُّوۡا وَاسۡتَكۡبَرُوا اسۡتِكۡبَارًا ﴿٨﴾

ثُمَّ اِنِّيۡ دَعَوۡتُهُمۡ جِهَارًا ﴿٩﴾

ثُمَّ اِنِّيۡۤ اَعۡلَنۡتُ لَهُمۡ وَاَسۡرَرۡتُ لَهُمۡ اِسۡرَارًا ﴿١٠﴾

فَقُلۡتُ اسۡتَغۡفِرُوۡا رَبَّكُمۡ ؕ اِنَّهٗ كَانَ غَفَّارًا ﴿١١﴾

يُّرۡسِلِ السَّمَآءَ عَلَيۡكُمۡ مِّدۡرَارًا ﴿١٢﴾

وَّيُمۡدِدۡكُمۡ بِاَمۡوَالٍ وَّبَنِيۡنَ وَيَجۡعَلۡ لَّكُمۡ جَنّٰتٍ وَّيَجۡعَلۡ لَّكُمۡ اَنۡهٰرًا ﴿١٣﴾

مَا لَكُمۡ لَا تَرۡجُوۡنَ لِلّٰهِ وَقَارًا ﴿١٤﴾

وَقَدۡ خَلَقَكُمۡ اَطۡوَارًا ﴿١٥﴾

اَلَمۡ تَرَوۡا كَيۡفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبۡعَ سَمٰوٰتٍ طِبَاقًا ﴿١٦﴾

وَّجَعَلَ الۡقَمَرَ فِيۡهِنَّ نُوۡرًا وَّجَعَلَ الشَّمۡسَ سِرَاجًا ﴿١٧﴾

وَاللّٰهُ اَنۡۢبَتَكُمۡ مِّنَ الۡاَرۡضِ نَبَاتًا ﴿١٨﴾

ثُمَّ يُعِيۡدُكُمۡ فِيۡهَا وَيُخۡرِجُكُمۡ اِخۡرَاجًا ﴿١٩﴾

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الۡاَرۡضَ بِسَاطًا ﴿٢٠﴾

لِّتَسۡلُكُوۡا مِنۡهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢١﴾ ع

Aya 9-10. Hivi ndivyo wafanyavyo Manabii, wanatumia kila njia kuwafikishia watu ujumbe wa Mwenyezi Mungu ili wasalimike na wasiangamie.

FUNGU 2

22. Nuhu akasema: Mola wangu, hakika hao wameniasi na wakamfuata ambaye mali yake na watoto wake havikumzidishia ila hasara.

قال نوح رب إنهم عصوني واتبعوا من لم
يزده ماله وولده إلا خسارا ﴿٢١﴾

23. Na wakafanya hila kubwa.

ومكروا مكرا كبارا ﴿٢٢﴾

24. Na wakasema: Msiache miungu yenu, wala msimwache Waddi, wala msimwache Yaghuthi wala Yauki wala Nasri.

وقالوا لا تذرن آلهتكم ولا تذرن ودا ولا
سواعا ولا يغوث ويعوق ونسرا ﴿٢٣﴾

25. Nao wamekwisha poteza (watu) wengi wala Usiwazidishie wadhalimu ila kupotelea mbali!

وقد أضلوا كثيرا ولا تزد الظالمين إلا
ضلالا ﴿٢٤﴾

26. Kwa ajili ya makosa yao waligharikishwa wakaingizwa Motoni; wala hawakuwapata wasaidizi kinyume cha Mwenyezi Mungu.

مما خطيئاتهم أغرقوا فأدخلوا نارا فلم يجدوا
لهم من دون الله أنصارا ﴿٢٥﴾

27. Na Nuhu akasema: Mola wangu! Usiache juu ya ardhi mkazi ye yote katika makafiri.

وقال نوح رب لا تذر على الأرض من الكافرين
ديارا ﴿٢٦﴾

28. Hakika Ukiwaacha watapoteza wati Wako wala hawatazaa ila (watoto) waovu wenye kufuru.

إنك إن تذرهم يضلوا عبادك ولا يلدوا إلا
فاجرا كفارا ﴿٢٧﴾

29. Mola wangu! Unighofirie mimi na wazee wangu, na kila aliyeingia nyumbani mwangu katika hali ya kuamini, na waaminio wanaume na waaminio wanawake; wala Usiwazi-dishie wadhalimu ila maangamizo!

رب اغفر لي ولوالدي ولمن دخل بيتي مؤمنا و
للمؤمنين والمؤمنات ولا تزد الظالمين إلا تبارا ﴿٢٨﴾

Aya 27. Hii inaonyesha ya kuwa Manabii wanaweza kuwaombea watu wabaya waangamizwe. Na watu wanatakiwa waogope kabisa maana maombi ya namna hii ya Manabii huwa hayaendi bure, ila lazima yatawaletea watu adhabu, wasipotii. Pia katika adhabu za namna hii huwa rehema kwa ajili ya watu wengine ambao zinawasaidia kuwazidishia imani na kuwatia hofu wasifuate mwendo mbaya wa watu wanaowakataa Manabii

سُوْرَةُ الْجِنِّ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعٌ وَّ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

72. SURA AL-JINN

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 29 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Sema: Imefunuliwa kwangu ya kuwa kundi la majinni walisikia wakasema: Hakika Tumesikia Qur'an ya ajabu,
3. Inaongoza kwenye uongofu, kwa hiyo tumeiamini, wala hatutamshirikisha ye yote na Mola wetu:
4. Na kwa hakika utukufu wa Mola wetu umeinuka, Hakuchukua mke wala mwana:
5. Na kwa hakika mpumbavu miongoni mwetu alikuwa akisema maneno ya upuuzi juu ya Mwenyezi Mungu;
6. Nasi tulikuwa tukidhani ya kuwa watu na majinni hawatasema uwongo juu ya Mwenyezi Mungu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

قُلْ اُوْحِيَ اِلَيَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوْٓا اِنَّا سَمِعْنَا قُرْاٰنًا عَجَبًا ﴿٢﴾

يَّهْدِيْٓ اِلَى الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِهٖ ؕ وَلَنْ نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ اَحَدًا ﴿٣﴾

وَّاَنَّهٗ تَعٰلٰى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَّلَا وَلَدًا ﴿٤﴾

وَّاَنَّهٗ كَانَ يَقُوْلُ سَفِيْهُنَا عَلَى اللّٰهِ شَطَطًا ﴿٥﴾

وَّاَنَّا ظَنَنَّآ اَنْ لَّنْ تَقُوْلَ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ﴿٦﴾

Sura hii inaeleza ulinzi wanaopata Manabii kwa Mwenyezi Mungu juu ya maadui zao. Jina la sura hii linatoka katika Aya ya 2 inayoeleza watu walioitwa *Jinn* waliomwamini Mtume *s.a.w.* Sura hii ilishuka Makka, wakati Mtume *s.a.w.* alipokuwa anarudi Makka kutoka Taif, miaka miwili kabla ya Hijra.

Aya 2. *Kundi moja la majinni.* Ingawa tunakiri kama vile Malaika ni viumbe pia kuna viumbe wanaoitwa majinni, lakini hatukiri kuwa kuna majinni wanaowakamata wanawake na watoto. Katika Hadithi neno *Jinn* limetumiwa kwa ajili ya vitu vingi kama mbwa mwehu, nyoka, nzi na vidudu vingine visivyoonekana kwa macho matupu. Kadhalika watu wakubwa wameitwa *majinni.* Lakini tukio linaloelezwa hapa linawahusu Mayahudi wa Nasibin ambao walikuwa wakija kufanya biashara katika soko la Okadh. Mtume *s.a.w.* alikwenda kuhubiri Taif lakini watu wa humo wakamfukuza. Njiani mahali panapoitwa Nakhla, Mtume *s.a.w.* akakutana na Mayahudi hao wa Nasibin. Basi asubuhi alipokuwa anasali wakasikia anasoma Qur'an. Nyoyo zao zikalainika, wakaingia Uislamu, na wakafikisha habari za Uislamu makwao.

7. Na hakika kulikuwa na watu miongoni mwa wanadamu wakijikinga kwa watu miongoni mwa majinni, hivyo wakawazidishia kiburi:

8. Na kwa hakika wao walidhani kama mlivyodhani ninyi ya kuwa Mwenyezi Mungu Hatamtuma ye yote.

9. Nasi tuligusa mbingu tukaiona imejaa walinzi wenye nguvu na nyota zing'aazo.

10. Na hakika tulikuwa tukikaa humo katika baadhi ya makao ili kusikiliza; lakini atakayejitahidi kusikiliza sasa atakuta kimwondo kikimvizia.

11. Nasi hatujui kama shari inatakiwa kwa wale wanaokaa ardhini au Mola wao Anawatakia mwongozo.

12. Na hakika katika sisi wamo wema na wengine katika sisi ni kinyume cha hayo: tulikuwa njia mbalimbali:

13. Nasi tulijua ya kuwa hatuwezi kumdhoofisha Mwenyezi Mungu katika nchi wala hatuwezi kumponyoka kwa kukimbia:

14. Nasi tulipousikia mwongozo, tukauamini, basi anayemwamini Mola wake hataogopa hasara wala ubaya:

15. Nasi wamo miongoni mwetu waliosilimu na wamo miongoni mwetu wanaokengeuka; lakini aliyesilimu basi hao ndio hutafuta wema:

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ
مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٧﴾

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٨﴾

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٩﴾

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَن يَسْتَمِعِ
الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا ﴿١٠﴾

وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ
بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١١﴾

وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ
قِدَدًا ﴿١٢﴾

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ
هَرَبًا ﴿١٣﴾

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَن يُؤْمِن
بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٤﴾

وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ
فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٥﴾

Aya 8. *Hatamtuma ye yote.* Toka zamani watu walikuwa wanadhani kuwa Mungu hatamtuma Nabii ye yote. Itikadi ya namna hii si mpya kwa watu. Hata Mayahudi walikubaliana ya kuwa hakuna Nabii baada ya Musa (Musallaam-su-Thabuut, uk. 170). Lakini Mwenyezi Mungu aliibatilisha kwa kuwatuma Mitume baadaye.

16. Waama wanaokengeuka basi wamekuwa kuni za Jahanamu.

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

17. Na kama wangalishika kwa imara njia (iliyonyoka) Tungaliwanywesha maji kwa wingi,

وَأَن لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُم مَّاءً غَدَقًا

18. Ili Tuwajaribu kwa hayo. Na anayepuuza kumkumbuka Mola wake Atamsukuma kwenye adhabu ngumu:

لِّنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

19. Na kwa hakika misikiti yote ni ya Mwenyezi Mungu, basi msimwombe mwingine pamoja na Mwenyezi Mungu.

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

20. Na hakika Mtumishi wa Mwenyezi Mungu aliposimama kumwomba walikuwa karibu kumwangukia (wamwangamize).

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا

FUNGU 2

21. Sema: Ninamwomba Mola wangu tu wala simshirikishi na ye yote.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا

22. Sema: Kwa hakika mimi similiki kwa ajili yenu dhara wala heri.

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

23. Sema: Bila shaka hapana ye yote awezaye kunilinda na Mwenyezi Mungu, wala sitapata makao ya salama ila Kwake Yeye tu:

قُلْ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِن دُونِهِ مُلْتَحَدًا

24. Ila kwa kufikisha (ujumbe) utokao kwa Mwenyezi Mungu na risala Zake; na atakayemwasi Mwenyezi Mungu na Mtume Wake, basi bila shaka atapata moto wa Jahanamu, watakaa humo muda mrefu.

إِلَّا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ ۚ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

25. Hata watakapoyaona wanayoahidiwa, ndipo watajua ni nani msaidizi dhaifu na mwenye idadi ndogo.

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا

Aya 20. *Mtumishi wa Mungu* hapa ni Mtume Muhammad *s.a.w.* Watu waliomwangukia Mtume ili kumwangamiza, wanaotajwa hapa yumkini ni watu wa Taif.

26. Sema: Sijui kama yako karibu mliyoahidiwa au Mola wangu Atayawekea muda mrefu:

قُلْ إِنْ أَدْرِيٓ أَقَرِيبٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُۥ رَبِّيٓ أَمَدًا ﴿٢٥﴾

27. Yu Mjuzi wa yasiyoonekana, na Hampi ye yote uwezo wa kiutawala juu ya milki Yake ya mambo yasiyoonekana.

عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

28. Isipokuwa yule Anayemchagua kuwa Mtume Wake. Na mbele yake na nyuma yake hutembea malaika kama walinzi.

إِلَّا مَنِ ٱرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُۥ يَسْلُكُ مِنۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِۦ رَصَدًا ﴿٢٧﴾

29. Ili Ajulishe ya kuwa wamekwisha fikisha risala za Mola wao; na Ameyazunguka waliyo nayo na Amehesabu idadi ya kila kitu.

لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا۟ رِسَٰلَٰتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَىْءٍ عَدَدًۢا ﴿٢٨﴾

Aya 27. *Falaa yudh-hiru 'alaa ghaibihi,* "Hamdhihirishii siri Yake." Neno dhahara lililotumiwa hapa pia maana yake ni kushinda (sura 51:10); ndiyo kusema, kumfanya mtu apate ushindi juu ya siri zile, yaani azipate kwa wingi. Watu wengi wanaonyeshwa siri kidogo kidogo katika njozi na ndoto, lakini Manabii hupewa kwa wingi kabisa. Hivyo anayefunuliwa na Mwenyezi Mungu mambo ya ghaibu kwa wingi sana huwa Nabii Wake.

Biblia inasema kwamba mtu asemaye neno kwa jina la Mwenyezi Mungu nalo likafanyika vile alivyosema, yu mkweli (Kumbukumbu 18:22).

سُوْرَةُ الْمُزَّمِّلِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

73. SURA AL-MUZZAMMIL

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 21 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Ewe uliyejifunika vazi!

يٰٓاَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ②

3. Simama usiku ila kidogo,

قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيْلًا ③

4. Nusu yake au ipunguze kidogo,

نِّصْفَهٗٓ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيْلًا ④

5. Au izidishe - na soma Qur'an kwa vizuri.

اَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيْلًا ⑤

6. Hakika Sisi hivi karibuni Tutakutulia kauli nzito.

اِنَّا سَنُلْقِيْ عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيْلًا ⑥

7. Hakika kuamka usiku (kwa ibada) ni bora zaidi kwa kukanyaga (nafsi) na vizuri zaidi kutamka.

اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ هِيَ اَشَدُّ وَطْاً وَّاَقْوَمُ قِيْلًا ⑦

8. Hakika mchana una shughuli nyingi.

اِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيْلًا ⑧

9. Na likumbuke jina la Mola wako na ujitupe Kwake kujitupa kwa kabisa.

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلًا ⑨

Jina la sura hii linatoka katika Aya ya 2 Mtume *s.a.w.* anapoitwa aliyejifunika.

Sura hii ilishuka Makka na wafasiri wanaifikiria kuwa ni katika sura za mwanzo kushuka. Wengi wanasema ya kuwa Aya ya mwisho ya sura hii ilishuka Madina.

Aya 2. *Uliyejifunika.* Aliyejifunika ni Mtume *s.a.w.* Alipopata ufunuo wa kwanza uliomwamrisha kushika kazi ya kuhubiria watu dini mpya, Mtume *s.a.w.*, kwa kuona uzito wa kazi aliyopewa akaona hofu, na akarudi nyumbani akawaambia wamfunike. Katika Aya hizi Mwenyezi Mungu anamwambia ya kuwa kwa kufanya kazi hiyo vizuri anatakiwa afanye bidii kumwomba Mwenyezi Mungu na kusoma Qur'an.

Aya 6. Kauli nzito, ni wahyi ulioshuka ili kumpa amri ya kuusuluhisha ulimwengu nzima, huu bila shaka ulikuwa kauli nzito, na kazi ngumu.

10. (Yeye ni) Mola wa mashariki na magharibi - hakuna mwabudiwa ila Yeye, basi Mfanye kuwa Mlinzi.

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿١٠﴾

11. Na subiri juu ya hayo wasemayo na uwaepuke mwepuko wa wema.

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١١﴾

12. Na Niache Mimi na wanaokadhibisha walioneemeka, na uwape muhula kidogo.

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١٢﴾

13. Hakika Tunazo pingu na Moto uwakao.

إِنَّ لَدَيْنَا أَنكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٣﴾

14. Na chakula kikwamacho kooni na adhabu iumizayo.

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٤﴾

15. Siku ardhi na milima vitakapotetemeka, na milima itakuwa kama lundo la mchanga linalosambaa.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ﴿١٥﴾

16. Hakika Sisi Tumewatumieni Mtume aliye shahidi juu yenu, kama Tulivyompeleka Mtume kwa Firauni.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٦﴾

17. Lakini Firauni alimwasi Mtume, basi Tukamkamata mkamato wa mashaka.

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٧﴾

18. Basi ninyi mkikufuru mtawezaje kujikinga dhidi ya siku itakayozifanya nywele za mtoto kuwa mvi?

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٨﴾

19. Mbingu zitapasuka kwayo; ahadi Yake itakuwa imetimizwa.

السَّمَاءُ مُنفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ﴿١٩﴾

20. Kwa hakika huu ni ukumbusho, basi anayetaka ashike njia kwa Mola wake.

إِنَّ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَن شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٠﴾

Aya 16. Mtume *s.a.w.* hapa amefananishwa na Nabii Musa. Na historia inaonyesha ya kuwa Manabii hawa wawili wamefanana sana. Nabii Musa alipewa Sheria mpya na Nabii Muhammad pia akapewa Sheria mpya. Wote wawili walipigana vita na maadui zao. Na kama vile walivyofika Makhalifa baada ya Nabii Musa, kadhalika walifika Makhalifa baada ya Mtume *s.a.w.* Na kama vile alivyofika Masihi baada ya miaka 1,300 baada ya Nabii Musa, kadhalika aliahidiwa kufika Masihi kwa Waislamu miaka 1,300 baada ya Mtume Muhammad *s.a.w.,* naye amekwisha fika, Seyidna Ahmad *(alaihissalaam),* na hivyo mfano uliotajwa hapa umekamilika.

FUNGU 2

21. Kwa hakika Mola wako Anajua kuwa wewe husimama (kumwabudu) karibu na thuluthi mbili za usiku, pengine nusu yake, au thuluthi yake, na (pia) baadhi ya watu walio pamoja nawe; na Mwenyezi Mungu Huupima usiku na mchana. Anajua kuwa hamwezi kufanya hivyo, basi Amewaelekeeni kwa rehema, kwa hiyo someni yaliyo rahisi katika Qur'an. Anajua ya kuwa baadhi yenu watakuwa wagonjwa na wengine watasafiri katika ardhi wakitafuta fadhili ya Mwenyezi Mungu, na wengine watapigana katika njia ya Mwenyezi Mungu, kwa hiyo someni yaliyo rahisi humo. Na simamisheni Sala na toeni Zaka, na Mkatieni Mwenyezi Mungu sehemu njema, na heri yo yote mnayotanguliza kwa ajili ya nafsi zenu mtaipata kwa Mwenyezi Mungu; Yeye ni bora na Mkubwa (wa kulipa) ujira; na ombeni msamaha kwa Mwenyezi Mungu; hakika Mwenyezi Mungu ni Msamehevu, Mwenye rehema.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثَيِ اللَّيْلِ
وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ ۚ
وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحْصُوهُ
فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ ۚ
عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ ۙ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ
فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ ۙ وَآخَرُونَ
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ۚ وَ
أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا ۚ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُم مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ
عِندَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۚ وَاسْتَغْفِرُوا
اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

سُوْرَةُ الْمُدَّثِّرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعٌ وَّ خَمْسُوْنَ ايَةً وَّ رُكُوْعَانِ

74. SURA AL-MUDDATHTHIR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 57 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ①
2. Ewe uliyevaa.	يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ②
3. Simama na uonye.	قُمْ فَأَنذِرْ ③
4. Na Mola wako umtukuze.	وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ④
5. Na nguo zako uzitakase.	وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ⑤
6. Na uchafu uuondoe.	وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ⑥
7. Wala usiwafanyie ihsani ili upate zaidi.	وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ⑦
8. Na kwa ajili ya Mola wako fanya subira.	وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ⑧

Sura iliyotangulia inamweleza Mtume s.a.w. namna ya kufikia ukamilifu. Sura hii inamwamuru atoke faraghani na kuwakamilisha watu wengine. Wafasiri wote wanakubali ya kuwa sura hii ndiyo ya pili kushuka. Ni dhahiri sura hii nzima haikushuka yote mara moja; nayo ilishuka Makka.

Aya 2. *Muddaththir,* "Uliyevaa." *Dithaar* ni nguo anayovaa mtu juu ya nguo zingine, kama shuka kubwa au blanketi.

Aya 5. Neno *thiyaabaka* laweza kuwa na maana ya moyo lakini iwapo tu kama litachukuliwa kimethali. Lakini tatizo lake ni kwamba neno *thiyaab* kwa tafsiri ya neno kwa neno lina maana ya nguo au mavazi. Kwa hiyo kama mtu atalichukulia kimethali moyo hautakuwa tafsiri pekee inayowezekana. Inawezekana sana kwamba pengine *thiyaabaka* katika maudhui hii laweza kuwa linawarejea masahaba wa Mtukufu Mtume s.a.w., na watu wengine walio karibu naye. Hivyo basi tafsiri ya pili iliyopendekezwa ni ya neno kwa neno inayompatia msomaji uchaguzi mpana zaidi wa kutafsiri.

Aya 6. *Na uchafu uuondoe.* Neno *rujz* (uchafu) lililotumiwa hapa pia maana yake ni wasiwasi, na upinzani. Ndiyo kusema, Mtume s.a.w. anaambiwa asijali upinzani wa watu wala asipate hofu, na pia awafunze watu usafi na kuondoa uchafu.

9. Basi itakapopigwa tarumbeta,

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾

10. Basi siku hiyo itakuwa Siku ngumu,

فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾

11. Kwa makafiri haitakuwa nyepesi.

عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾

12. Uniache Mimi na Niliyemwumba Peke Yangu,

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾

13. Na Nikamjaalia mali nyingi,

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾

14. Na watoto waonekanao,

وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾

15. Na nikampangia mpango;

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾

16. Kisha anatumaini Nizidishe!

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾

17. Siyo! Hakika yeye alikuwa adui wa Ishara Zetu.

كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾

18. Karibuni Nitamtesa kwa mateso makuu.

سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾

19. Hakika yeye alifikiri na alipimia.

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾

20. Basi aangamizwe alipimiaje!

فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾

21. Tena aangamizwe alipimiaje!

ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾

22. Baadaye aliona,

ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾

23. Kisha alikunja kipaji na akafinya uso,

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾

24. Kisha aligeuka na akajivuna.

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾

25. Na akasema: Hii si kitu ila ni uchawi ulionukuliwa;

فَقَالَ إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾

26. Hii siyo ila ni kauli ya binadamu.

إِنْ هَٰذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾

27. Karibuni Nitamtupa katika 'saqar'

سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾

28. Na nini kitakujulisha 'saqar' ni kitu gani?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾

29. Haitasamehe na haitaacha kitu.

لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ

30. Huiunguza ngozi.

لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ

31. Juu yake wako (walinzi) kumi na tisa,

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

32. Na Hatukuweka walinzi wa Moto ila Malaika, wala Hatukuifanya hesabu yao ila kuwa jaribio kwa wale waliokufuru, ili wawe na yakini waliopewa Kitabu, na walioamini wazidi katika imani, wala wasiwe na shaka wale waliopewa Kitabu na waaminio, na ili walio na ugonjwa katika mioyo yao na waliokufuru waseme: Anataka nini Mwenyezi Mungu kwa mfano huu? Hivyo Mwenyezi Mungu Humwacha kupotea Amtakaye na Humwongoza Amtakaye, wala hapana ye yote ajuaye majeshi ya Mola wako ila Yeye tu; na hayo si kitu ila ni ukumbusho kwa mwanadamu.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً ۙ وَمَا جَعَلْنَا
عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا ۙ وَلَا يَرْتَابَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ ۙ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا
مَثَلًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن
يَشَاءُ ۚ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِيَ إِلَّا
ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ

FUNGU 2

33. Sivyo! Naapa kwa mwezi,

كَلَّا وَالْقَمَرِ

34. Na kwa usiku unapokucha,

وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ

35. Na kwa asubuhi inapopambazuka:

وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ

36. Hakika huo ni mmojawapo katika misiba mikubwa,

إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ

37. Ni onyo kwa binadamu,

نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ

38. Kwa anayetaka miongoni mwenu kutakadamu au kutaakhari.

لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

39. Kila nafsi ni rehani kwa iliyoyachuma,

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

40. Isipokuwa watu wa kulia.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

41. Katika Mabustani wataulizana,

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ

42. Juu ya wakosefu:

عَنِ الْمُجْرِمِينَ

43. Na nini kilichowapelekeni katika 'saqar'?

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ

44. Watasema: Hatukuwa miongoni mwa wanaosali,

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

45. Wala hatukuwa tukilisha maskini,

وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ

46. Na tulikuwa tukipiga porojo pamoja na wapigao porojo,

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

47. Na tulikuwa tukikadhibisha Siku ya hukumu,

وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ

48. Mpaka mauti yakatufika.

حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ

49. Basi hautawafaa uombezi wa waombezi.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

50. Basi wamekuwaje kungekeuka onyo hili.

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ

51. Kana kwamba ni mapunda wenye kushtuka,

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ

52. Wanaomkimbia simba?

فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

53. Ati! Kila mmoja wao anataka apewe nyaraka zilizofunuliwa.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُنَشَّرَةً

54. Sivyo, bali wao hawaiogopi Akhera.

كَلَّا ۖ بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ

55. Sivyo kwa hakika huo ni ukumbusho.

كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ

56. Basi anayetaka aukumbuke.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ

57. Na hawatakumbuka isipokuwa Apende Mwenyezi Mungu; Yeye ndiye Mwenye kuogopwa na Mwenye kusamehe.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۚ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

Aya 44. *Hatukuwa miongoni mwa waliosali.* Haya ndiyo majibu ya watu watakaotiwa Motoni, ya kwamba hawakuwa wanaosali, hawakuwa wanawalisha maskini, na walikuwa wakipiga porojo na kuikadhibisha Siku ya Kiyama. hapa pana somo jema kwa ajili ya Waislamu kukumbuka.

سُوْرَةُ الْقِيَامَةِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَان

75. SURA AL-QIYAAMA

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 41 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Naapa kwa siku ya Kiyama.

لَآ اُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ ﴿٢﴾

3. Na naapa kwa dhamiri inayojilaumu mara kwa mara.

وَلَآ اُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ﴿٣﴾

4. Je, mtu anafikiri ya kuwa Sisi Hatutaikusanya mifupa yake?

اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَلَّنْ نَّجْمَعَ عِظَامَهٗ ﴿٤﴾

5. Naam! Tunaweza (hata) kuzisawazisha ncha za vidole vyake.

بَلٰى قٰدِرِيْنَ عَلٰٓى اَنْ نُّسَوِّيَ بَنَانَهٗ ﴿٥﴾

6. Lakini mtu anataka aendelee kufanya dhambi kadiri anavyosonga mbele.

بَلْ يُرِيْدُ الْاِنْسَانُ لِيَفْجُرَ اَمَامَهٗ ﴿٦﴾

7. Anauliza: Itakuwa lini siku ya Kiyama?

يَسْـَٔلُ اَيَّانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ ﴿٧﴾

8. Basi jicho litakapofanya kiwi,

فَاِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ﴿٨﴾

9. Na mwezi utakapopatwa,

وَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿٩﴾

10. Na jua na mwezi vitakapokutanishwa (katika kupatwa),

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿١٠﴾

Sura hii inaendeleza habari iliyoelezwa mwisho wa sura iliyotangulia ya kwamba Qur'an ni kumbukumbu itakayowainua na kuwapa cheo wanaoifuata. Kuhakikisha jambo hili siku ya kufufuka, ambayo ndiyo jina la sura hii, na nafsi inayojilaumu vinatolewa kuwa ushahidi ya kwamba wanaofuata Uislamu watakuwa kama waliokufa ambao wamefufuka na kutukuka sana. Sura hii ilishuka Makka.

Aya 3. *Nafsi al-Lawwaamah* ni nafsi inayojilaumu. Kwa ajili ya maendeleo ya kiroho Qur'an imeeleza madaraja matatu: (1) *Nafsi ammaara* (sura 12:54), yaani nafsi inayomwelekeza mtu maovuni na kutaka kumwongoza katika mabaya matupu na kumzuia asiufikie wema mkamilifu; (2) *Nafsi al-lawwaamah* (sura 75:3), yaani roho ile inayojilaumu kila inapolegea kuyatenda yaipasayo, au inapoasi japo katika jambo lililo dogo, mara inatambua yenyewe ukosaji wake; inapozoea katika daraja hii na kuzidi kukua inafikia daraja ya (3) inayoitwa *Nafsi al-mutmainnah* (sura) 89:28-31) yaani roho iliyopumzika, isiyo na udhaifu wala upungufu, na inatiwa nguvu na kuungana hasa na Mwenyezi Mungu na haiwi radhi kuishi pasipo Yeye. Habari zaidi juu ya jambo hili someni kitabu "Uislamu na Hekima yake."

11. Mtu atasema siku hiyo: Pa wapi mahali pa kukimbilia?

يَقُولُ الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ

12. La, hakuna mahali pa kukimbilia.

كَلَّا لَا وَزَرَ

13. Siku hiyo patakuwa kwa Mola wako mahali pa kustarehe.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ

14. Siku hiyo mtu ataambiwa aliyoyatanguliza na aliyoyakawiza.

يُنَبَّؤُا الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ

15. Siyo, bali mtu anajijua vizuri sana yeye mwenyewe.

بَلِ الْإِنسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ

16. Ingawa atoe udhuru wake wa uwongo,

وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ

17. Usiutikisie (ufunuo) ulimi wako kwa kuufanyia haraka,

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ

18. Kwa hakika ni juu Yetu kuukusanya na kuusomesha.

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ

19. Hivyo Tutakapousoma, basi fuata kusomwa kwake.

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

20. Kisha ni juu Yetu kuubainisha.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

21. Sivyo! Bali ninyi mnapenda kile kilicho karibu sana.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

Aya 17-20. Mtume Muhammad *s.a.w.* alikuwa na hamu sana ya kuyakumbuka maneno ya wahyi. Mwenyezi Mungu alimtuliza moyo akamchukulia kazi yote ya (i) kuyakusanya, (ii) ya kusomwa kwake Qur'an na (iii) ya kueleza maneno yake. Kazi hizo tatu zilizo muhimu sana zikafanywa kwa njia ya kustaajabisha mno:-

(1) Mtume alipofunuliwa tu sehemu yo yote ya Qur'an alikuwa anamwita mwandishi wake kumwandikisha maneno yote yaliyofunuliwa. Kwani yeye mwenyewe hakujua kuandika wala kusoma. Akienda safari alikuwa anamchukua mwandishi wake kuenda pamoja naye. Ikaendelea hivyo mpaka Aya 5:4 iliposhuka na ikanadi kwamba Sheria imekamilika.

(2) Aya za Qur'an zilishushwa kidogo kidogo kadiri ilivyohitajika. Sura fupi zilitangulia kuteremshwa nazo zikaeleza umoja wa Mungu, malipo ya waaminio na makafiri katika Akhera, maagizo ya kuwahurumia maskini na mayatima na amri ya kuwapa uhuru watumwa. Waislamu waliambiwa kwamba hawana budi kuteswa na maadui kama nyimati za Manabii wa zamani walivyoteswa lakini mwishowe watafuzu na dini yao itastawi. Sura zilizofuata zilibainisha mafundisho mengine yatakiwayo kuikamilisha Sheria, na majibu ya hoja za makafiri, na bishara za Qur'an na zile za Manabii wa kale zilizotimia. Sura zote pamoja na Aya zao zilipangwa kwa taratibu hii tuliyo nayo kwa amri ya Mtume *s.a.w.*

(3) Mtume *s.a.w.* alipofariki aliwaachia masahaba wake sura zote hali zimekwisha andikwa vipande vipande juu ya vitu mbalimbali. Qur'an ilikusanywa iwe chuo kimoja katika siku za Seyidna Abu Bakar, ambaye alikuwa Khalifa wa Kwanza.

(4). Kulikuwa makabila mengi ya Waarabu, waliohitilafiana wenyewe kwa wenyewe katika matamko mengine au kuviita vitu vingine kwa majina mengine, kama tuonavyo Kiunguja, Kimrima, Kimvita na Kiamu katika nchi hii ya Afrika Mashariki. Qur'an ilifunuliwa katika lugha ya ki-Hijazi, lakini, mwanzoni watu waliruhusiwa kuisoma kwa mwafaka wa kikwao. Tofauti ya matamko yao ilikuwa kama ya *nti* na *nchi, njia* na *ndia* na kadhalika. Katika zama za Khalifa wa Tatu, Seyidna Uthman, Qur'an iliandikwa na kutangazwa kwa mwafaka wa ki-Hijaz tu, na kuisoma vingine kukapigwa marufuku. Seyidna Uthman aliufuatisha tu ule msahafu wa asili uliokusanywa na Khalifa wa Kwanza, ambao bibi Hafsa, mkewe Mtume *s.a.w.* alikuwa nao. Hakuongeza wala kupunguza cho chote. Ndiyo maana kusema ya kuwa yote yaliyomo katika misahafu ya siku hizi ni maneno ya Mwenyezi Mungu hasa.

(5) Waarabu wa zamani walijulikana sana kwa ajili ya kumbuko lao zuri. Huenda mtu mmoja alikumbuka mashairi elfu kumi ya washairi wa zamani. Mwenyezi Mungu aliwachagua watu hao wawe walinzi wa kwanza wa Neno Lake. Mtume *s.a.w.* alipoteremshiwa Aya yo yote ya Qur'an, mbali na kuiandikisha kwa waandishi wake, aliikumbuka na masahaba zake pia waliikumbuka. Sura za Qur'an ziliteremka vipande-vipande na hivyo ikawa rahisi sana kuzikumbuka. Hata mshuko wa Qur'an ulipokwisha kulikwisha patikana watu mamia na mamia walioijua Qur'an kwa moyo. Huu ndio mwujiza wenye shani uliotendeka katika nchi ya Waarabu. Palikuwa na masahaba waliomaliza juzu zote thelathini kwa moyo katika usiku mmoja.

Mtume *s.a.w.* aliwahimiza kukumbuka Qur'an sana. Alichagua watu wengine walioelewa sana kuisoma kwa ghaibu akawapeleka nchi nyingine ambako walisilimu watu ili kuwafunza wapate kuikumbuka vile vile. Desturi ya kuhifadhi Qur'an kwa njia hii ya ajabu ikaendelea hata sasa. Miji mingi ya Waislamu ina watu waisomao kwa moyo Qur'an nzima. Kila Mwislamu amewajibishwa kuzikumbuka Aya chache ama sura chache kuzisoma katika sala zake za kawaida. Katika mwezi wa Ramadhani Waislamu hukusanyika na kusomewa Qur'an nzima na watu waijuao kwa ghaibu. Ndivyo ilivyofanyika ili uwe ushuhuda ulio wazi ya kuwa Qur'an ni Sheria ya daima.

(6) Nakala za misahafu zilipelekwa na Waislamu kwa upesi sana katika kila nchi Uislamu ulikofika. Na hivyo ikawa vigumu kugeuza neno lo lote katika misahafu ya nchi fulani.

(7) Hitilafu ilitokea baina ya Waislamu katika wakati wa Seyidna Ali, nao wakagawanyika katika makundi matatu - Wasunni; Wakharji na Washia, nao wote wakaishikilia Qur'an. Hitilafu hiyo tena ikawa sababu mojawapo ya kuilinda Qur'an. Maana, watu wa kundi moja wangejaribu kuibadili maneno yake, kundi jingine lingewalaumu kufanya mageuzi ya neno la Mungu.

Qur'an ndicho chuo cha pekee katika vyuo vyote vya dini kisomwacho na watu mamilioni katika lugha yake ile ile ya asili. Waislamu wengi, wake kwa waume, watoto kwa wazee, huisoma kila siku ili kubarikiwa na maneno yake na kupata thawabu.

Maulamaa na Mafukahaa na Maimamu wanaisoma ili wapate nuru na uongofu na dalili za kushindania na maadui.

WasioWaislamu wanaisoma kwa kujua mafundisho yake au kutafuta hoja za kuwapinga Waislamu. Basi kusomwa kwa Qur'an kunafanyika kwa namna isiyo na mfano.

Maneno ya Qur'an yamehifadhiwa kwa njia isiyoweza kufikiriwa yahifadhiwe zaidi ya hapo. Lakini maneno yenyewe huwa mbali na maelezo yao. Sheria iko barabara lakini wafuasi ndio wanaitupilia mbali au kuifasiri vibaya, kama Mayahudi walivyoifanya Biblia. Qur'an haikuachwa ovyo. Mwanzoni Mtume *s.a.w.* mwenyewe alikuwa mwalimu mkuu mwenye kufichua maana za ndani za ufunuo wake, kwa sababu Qur'an iliwekwa amana kifuani mwake. Hapana ye yote awezaye kuieleza vizuri kuliko yeye. yote aliyotamka hupatikana katika vitabu vya Hadithi zake. Baadaye wakaondokea maimamu na mafukahaa wakaihudumu kadiri walivyoweza. Mtume mwenyewe alisema, "Mwenyezi Mungu atasimamisha katika umati huu mtu wa kujadidisha dini katika mwanzo wa kila karne." (Abu Dawud). Vile vile alisema, "Hakutakosa taifa moja katika umati wangu watakaoendelea kupigania haki mpaka siku ya Kiyama." Kwa mwafaka wa ahadi hii Mwenyezi Mungu amemtuma Seyidna Ahmad wa Kadiani katika siku hizi kuitilia nguvu dini ya Kiislamu. Ndivyo itakavyokuwa siku zote hata ijapo siku ya mwisho.

Kudhani ya kwamba Aya fulani za Qur'an zimefutwa na nyingine, kumebatilishwa na Qur'an (sura 41:42, 43). Kifutwacho hakihifadhiwi. Ni watu wenye bahati nzuri namna gani waifuatao Sheria inayohifadhiwa maana zake na maneno yake hata milele!

22. Na kutokujali Akhera.

وتذرون الآخرة

23. Nyuso Siku hiyo zitang'aa.

وجوه يومئذ ناضرة

24. Zikitazama kwa Mola wao.

إلى ربها ناظرة

25. Na nyuso (zingine) Siku hiyo zitakunjamana,

ووجوه يومئذ باسرة

26. Zitajua ya kuwa zitafikiwa na msiba uvunjao uti wa mgongo.

تظن أن يفعل بها فاقرة

27. Sivyo! (Roho) itakapofikia mitulinga,

كلا إذا بلغت التراقي

28. Na itasemwa: Ni nani mlozi?

وقيل من راق

29. Na atajua hakika hii ni (saa ya) kufariki,

وظن أنه الفراق

30. Na utakapoambatanishwa muundi kwa muundi;

والتفت الساق بالساق

31. Siku hiyo ni kufukuziwa kwa Mola wako.

إلى ربك يومئذ المساق

FUNGU 2

32. Basi hakusadiki wala hakusali.

فلا صدق ولا صلى

33. Bali alikadhibisha na akarudi nyuma.

ولكن كذب وتولى

34. Kisha alikwenda kwa ahali zake akiringa.

ثم ذهب إلى أهله يتمطى

35. Maangamizo kwako juu ya maangamizo!

أولى لك فأولى

36. Kisha maangamizo kwako juu ya maangamizo!!

ثم أولى لك فأولى

37. Je mtu anafikiri kuwa ataachwa awe anazurura bure?

أيحسب الإنسان أن يترك سدى

38. Je, hakuwa tone la manii lililotonwa?

ألم يك نطفة من مني يمنى

39. Kisha akawa kidonge cha damu, kisha Akamwumba na Akamsawazisha,

ثم كان علقة فخلق فسوى

40. Kisha Akamfanya namna mbili, kiume na kike.

فجعل منه الزوجين الذكر والأنثى

41. Je! Huyo Hana uwezo wa kuhuisha wafu?

أليس ذلك بقادر على أن يحيي الموتى

سُوْرَةُ الدَّهْرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اثْنَتَانِ وَ ثَلاثُوْنَ ايَةً وَّ رُكُوْعَانِ

76. SURA AD-DAHR

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 32 pamoja ana Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Hakika ulimfikia mtu wakati fulani wa dahari ambapo hakuwa kitu kinachotajwa.
3. Kwa hakika Tulimwumba mtu toka tone la manii lililochanganyika ambalo Tunalifanya lipitie katika majaribu; kisha Tukamgeuza kuwa kiumbe chenye kusikia na kuona.
4. Hakika Sisi Tukamwongoza njia awe mwenye shukrani au awe mwenye kukufuru.
5. Hakika Sisi Tumewaandalia makafiri minyororo na mapingu na Moto uwakao.
6. Hakika watawa watakunywa katika kikombe kilichochanganyika na kafuri.
7. (Itakuwako) chemchem watakayoinywa watumishi wa Mwenyezi Mungu: wataitiririsha mtiririsho (mzuri).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ①

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا ②

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ③

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ④

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ⑤

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ⑥

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ⑦

Sura hii inaitwa *Ad-Dahr* (wakati) na pia inaitwa *Al-Insaan* (Mtu), nayo inaendeleza habari za sura iliyopita na inaeleza juu ya mtu kufikia ukamilifu ambao ndilo kusudi la kuumbwa kwake.

Aya 5. Kafiri hujishughulisha sana na mambo ya dunia na kuiangukia kabisa wala hatumii maungo yake katika kumtumikia Mungu Mwenyezi, kana kwamba anatiwa mnyororo na pingu. Mfano wa hali yake hiyo hiyo ataupewa siku ya Malipo naye atajiona mahabusu. Tamaa ya mwili iletayo mwako moyoni itageuka kuwa moto uwakao sana.

8. Wanazitimiza nadhiri na wanaiogopa Siku ambayo shari yake itaenea sana.

9. Na huwalisha chakula maskini na yatima na mfungwa kwa mapenzi Yake.

10. (Husema): Tunawalisheni kwa ajili ya radhi ya Mwenyezi Mungu tu, hatutaki kwenu malipo wala shukurani.

11. Hakika sisi tunaogopa kutoka kwa Mola wetu Siku yenye shida na taabu.

12. Basi Mwenyezi Mungu Atawalinda katika shari ya Siku hiyo na kuwakutanisha na uchangamfu na furaha.

13. Na Atawajazi Bustani na hariri, kwa sababu walisubiri.

14. Humo wataegemea juu ya viti vya heshima, hawataona humo jua kali wala baridi kali.

15. Na vivuli vyake vitafikia karibu yao, na matunda yataning'inia chini-chini.

16. Na watatembezewa vyombo vya fedha na vikombe vitakavyokuwa vya kioo,

17. Kioo cha fedha ambacho wamekitengeneza kwa umahiri mkubwa.

18. Na humo watanyweshwa kikombe kilichochanganyika na tangawizi.

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ
مُسْتَطِيرًا ۝
وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
وَأَسِيرًا ۝
إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً
وَلَا شُكُورًا ۝
إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ۝
فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً
وَسُرُورًا ۝
وَجَزَاهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ۝
مُّتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ ۖ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا
وَلَا زَمْهَرِيرًا ۝
وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ۝
وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ
قَوَارِيرَا ۝
قَوَارِيرَ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ۝
وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ۝

Aya 9. *'Alaa hubbihii,* "kwa mapenzi yake." au juu ya mapenzi yake" mradi wake ni namna mbili: (1) juu ya kukipenda chakula wao wanakitoa, na (2) wanatoa chakula kuwapa maskini kwa sababu ya kumpenda Mungu. Angalieni jinsi dini ya Kiislamu inavyohimiza wenye mali na wenye uwezo kuwasaidia maskini na inataka kuwa walio chini nao wainuke.

19. Humo mna chemchem inayoitwa Salsabil.

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا

20. Na watawazunguka wavulana wasiochakaa, utakapowaona utawafikiri ni lulu zilizotawanywa.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا

21. Na utakapotazama utaiona neema na ufalme mkuu.

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

22. Juu yao (watavaa) nguo za hariri laini ya kijani kibichi na za hariri ya zari, na watavikwa kekee za fedha, na Mola wao Atawanywesha kinywaji safi.

عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

23. Hakika hayo ni malipo yenu, na juhudi yenu imekubaliwa.

إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

FUNGU 2

24. Hakika Sisi Tumekuteremshia Qur'an sehemu-sehemu.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

---

kwa maneno mawili: *zana* na *jabal* yaani *kupanda kilima.* Tabia ya tangawizi ni kuleta joto mwilini; hivyo inasemekana kama mtu anakunywa kikombe cha mapenzi ya Mwenyezi Mungu anakuwa kama aliyekunywa tangawizi, na anapata joto na kwa joto hilo anaweza kupanda vilima vya mashaka na udhia na anaweza kufanya mambo ya kustaajabisha watu.

Aya 19. Mtu ambaye anaziacha tamaa zake na kujiepusha na dhambi zote kwa ajili ya Mwenyezi Mungu moyo wake hutulia, kana kwamba amenyweshwa kinywaji kilichochanganywa na kafuri (karafuu maiti) ambayo ni kiburudisho, tena inafuta athari ya sumu imwangamizayo mtu.

Tangawizi inamrudishia mtu nguvu yake iliyopotea na humpa uwezo wa kujitahidi sana. Moyo wa mtu ukiisha kutakasika kwa kafuri, atapewa kikombe kingine kitiwacho tangawizi, yaani ataongezewa uwezo wa kutenda wema.

Salsabila maana yake ni uliza njia, yaani mumini akisha kupewa nguvu ya kufanya mema, hatatamani cho chote ila kuishika njia ya Mwenyezi Mungu tu na kuzidi kumkaribia Yeye.

Daraja tatu za mwendeleo wa mumini - kuepukana na dhambi, kutenda mema na kusogea karibu sana na Mungu - zimefananishwa na kikombe cha kafuri na kikombe cha tangawizi na *salsabila.*

Tofauti ya vikombe na chemchem yaonekana dhahiri. Kilichomo ndani ya kikombe lazima kiishe, na maji ya chemchem hububujika nyakati zote. Maana mumini atapita zile daraja mbili za kwanza, lakini kuonana na Mungu hakuna mwisho. Yeye huwa na maonyesho Yake mapya kila wakati (sura 55:30).

Kuzifananisha neema za kiroho na kinywaji au chakula kunajulisha ya kuwa uzima wa waaminio huko Peponi utategemea kukaa na Mungu tu (sura 9:72).

25. Basi ungojee hukumu ya Mola wako wala usimtii miongoni mwao mwenye dhambi au mwenye kufuru.

26. Na likumbuke jina la Mola wako asubuhi na jioni;

27. Na usiku Msujudie Yeye, na umtukuze usiku wakati mrefu.

28. Kwa hakika watu hawa huyapenda wayapatayo upesi na huiacha nyuma yao Siku nzito.

29. Sisi Tumewaumba na Tukaimarisha viungo vyao, na Tutakapotaka Tutawaleta wengine badala yao walio kama wao.

30. Hakika huu ni ukumbusho basi anayetaka ashike njia kwa Mola wake.

31. Na hamuwezi kutekeleza tamaa zenu isipokuwa kama Mwenyezi Mungu Apende. Hakika Mwenyezi Mungu ni Mwenye kujua, Mwenye hekima.

32. Anamwingiza Anayemtaka katika rehema Yake, na wadhalimu Amewawekea Tayari adhabu iumizayo.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ
كَفُورًا ﴿٢٤﴾
وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾
وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾
إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ
يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾
نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا
أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾
إِنَّ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾
يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ
لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

سُوْرَةُ الْمُرْسَلاتِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَ خَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

77. SURA AL-MURSALAAT

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 51 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Naapa kwa (pepo) zinazopelekwa kwa uanana,

وَالْمُرْسَلٰتِ عُرْفًا ﴿٢﴾

3. Kisha zikazidisha mwendo na kuvuma kwa kasi,

فَالْعٰصِفٰتِ عَصْفًا ﴿٣﴾

4. Na kwa wale wenye kutawanya mtawanyo kamili.

وَّالنّٰشِرٰتِ نَشْرًا ﴿٤﴾

5. Na kisha wanazibainisha tofauti.

فَالْفٰرِقٰتِ فَرْقًا ﴿٥﴾

6. Na kwa wale wanaopeleka ukumbusho.

فَالْمُلْقِيٰتِ ذِكْرًا ﴿٦﴾

7. Kutoa udhuru au kuhadharisha,

عُذْرًا اَوْ نُذْرًا ﴿٧﴾

8. Kwa hakika yale mnayoahidiwa bila shaka yatatokea.

اِنَّمَا تُوْعَدُوْنَ لَوَاقِعٌ ﴿٨﴾

9. Basi nyota zitakapopotezwa (nuru zao).

فَاِذَا النُّجُوْمُ طُمِسَتْ ﴿٩﴾

10. Na mbingu zitakapopasuliwa,

وَاِذَا السَّمَآءُ فُرِجَتْ ﴿١٠﴾

11. Na milima itakapovunjwa,

وَاِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ﴿١١﴾

12. Na Mitume watakapokusanywa katika wakati maalumu,

وَاِذَا الرُّسُلُ اُقِّتَتْ ﴿١٢﴾

13. Siku gani imewekwa ajali?

لِاَيِّ يَوْمٍ اُجِّلَتْ ﴿١٣﴾

Sura hii imepata jina lake katika Aya ya 2, na ilishuka Makka yumkini katika mwaka wa 4 wa Utume.

Aya 8. Ahadi zilizotolewa na Mtume *s.a.w.* ziwe za dunia hii au Akhera lazima zitatimia.

Aya 9. Nyota mradi wake ni masheikh na waalimu wa dini, ambao hawatakuwa na maarifa na nuru ya moyo.

14. Siku ya Hukumu.

لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾

15. Na nini kitakujulisha siku ya hukumu ni nini?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ﴿١٥﴾

16. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٦﴾

17. Je! Hatukuwaangamiza (watu) wa awali?

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٧﴾

18. Kisha Tukawaandamizia (watu) wengine.

ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٨﴾

19. Hivi ndivyo Tutakavyowafanya wakosefu.

كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٩﴾

20. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٠﴾

21. Je! Hatukuwaumbeni kwa maji yaliyo dhalili?

أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢١﴾

22. Kisha Tukayaweka mahali pa utulivu?

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢٢﴾

23. Mpaka muda maalumu,

إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٣﴾

24. Na Tukakadiria nasi ni Wakadiriao wema walioje!

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٤﴾

25. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٥﴾

26. Je! Sisi Hatukuifanya ardhi yenye kukusanya.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٦﴾

27. Wazima na wafu?

أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ﴿٢٧﴾

28. Na ndani yake Tukaweka milima mirefu na Tumewanywesheni maji matamu.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُم مَّاءً فُرَاتًا ﴿٢٨﴾

Aya 21. Hapa watu wote wanaambiwa asili yao ni moja, wameumbwa kwa maji yaliyo dhalili: matajiri, maskini, wafalme, raia na watu wote, hivyo kubaguana na kudharauliana hakuna maana.

Aya 26-27. Aya hizi zinaeleza ya kuwa ardhi imepewa nguvu ya uvutano, cho chote lazima kitakaa papa hapa. Ukitupa jiwe juu lazima litarudi chini. Cho chote kiwe kizima au kilichokufa, awe Isa au mtu mwingine, hawezi kuponyoka ndani ya ardhi hii. Makao yao vyote ni hapa hapa ardhini.

29. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

30. Nendeni kwenye yale mliyokuwa mkikadhibisha.

انْطَلِقُوا إِلَىٰ مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

31. Nendeni kwenye kivuli chenye matawi matatu,

انْطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ

32. Hayatoi kivuli wala hayafai kwa Moto uwakao.

لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ

33. Hakika huo hutoa macheche yaliyo kama majumba.

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ

34. Kana kwamba ni ngamia wa rangi ya shaba.

كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ

35. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

36. Hii ni Siku ambayo hawatazungumza.

هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ

37. Wala hawatapewa ruhusa kutoa udhuru.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

38. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

39. Hii ni Siku ya Hukumu: Tumewakusanyeni ninyi na waliotangulia.

هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ

40. Basi ikiwa mnayo hila ifanyeni juu Yangu.

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ

41. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

FUNGU 2

42. Bila shaka wamchao Mungu watakuwa mnamo vivuli na chemchem,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ

43. Na matunda wanayoyapenda.

وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ

Aya 31-32. Wakristo wanadhani kuwa utatu, yaani Mungu Baba, Mungu Mwana na Mungu Roho Mtakatifu utawaokoa. Hapa wanaambiwa kivuli chao hiki chenye matawi matatu hakitawafaa kwa Moto uwakao.

44. Kuleni na kunyweni kwa furaha kwa sababu ya yale mliyokuwa mkitenda.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

45. Hakika ndiyo Sisi Tunavyowalipa watendao mema.

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

46. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

47. Kuleni na mjifurahishe kidogo, hakika ninyi ni wakosefu.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ

48. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

49. Na ikisemwa kwao: Inameni (kuabudu), hawainami.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

50. Ole wao Siku hiyo wanaokadhibisha!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

51. Basi hadithi gani baada ya hii wataiamini?

فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

سُوْرَةُ النَّبَاِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

78. SURA AN-NABA'

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 41 pamoja na Bismillahi

JUZU 30

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Habari gani wanaulizana?
3. Kuhusu habari yenye maana kubwa.
4. Ambayo wanahitilafiana?
5. Siyo! Hivi karibuni watajua.
6. Tena siyo! Hivi karibuni watajua.
7. Je! Hatukufanya ardhi kuwa tandiko?
8. Na milima kuwa misumari?
9. Na Tukawaumbeni jozi-jozi;
10. Na Tukaufanya usingizi wenu mapumziko;
11. Na Tukaufanya usiku kivazi;
12. Na Tukaufanya mchana kwa kupata (matumizi ya) maisha;

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

عَمَّ يَتَسَآءَلُوْنَ ②

عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيْمِ ③

الَّذِيْ هُمْ فِيْهِ مُخْتَلِفُوْنَ ④

كَلَّا سَيَعْلَمُوْنَ ⑤

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُوْنَ ⑥

اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهٰدًا ⑦

وَّالْجِبَالَ اَوْتَادًا ⑧

وَّخَلَقْنٰكُمْ اَزْوَاجًا ⑨

وَّجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ⑩

وَّجَعَلْنَا الَّيْلَ لِبَاسًا ⑪

وَّجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ⑫

Inasemekana ya kuwa sura hii ni ya siku za mwanzo Mtume alipokuwa Makka. Inaitwa *An-Naba'* maana zimetajwa ndani yake habari zilizo kuu: habari za ushindi wa Uislamu, au habari za Qur'an au habari za kufufuka baada ya kufa, moja ya hizi au zote tatu.

Aya 3. *Habari iliyo kuu* ni habari ya Kiyama. Kadhalika Qur'an na Mtume *s.a.w.* ni habari zilizo kuu ambazo walikuwa wakihitalafiana.

Aya 6. *Hivi karibuni watajua,* yaani watajua ukweli wa Qur'an, wa Mtume *s.a.w.* na wa Kiyama.

13. Na Tukajenga juu yenu (mbingu) saba madhubuti;

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٣﴾

14. Na Tukaifanya taa ing'aayo yenye hari sana;

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٤﴾

15. Na Tukateremsha maji yaangukayo kwa kasi kutoka mawinguni.

وَأَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٥﴾

16. Ili kwayo Tuoteshe mbegu na mimea,

لِّنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٦﴾

17. Na mabustani yenye miti iliyosongana.

وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿١٧﴾

18. Kwa hakika siku ya Hukumu ndiyo ifikayo kwa wakati maalumu.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٨﴾

19. Siku itakapopigwa parapanda nanyi mtafika makundi-makundi;

يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٩﴾

20. Na mbingu zitafunguliwa ndipo zitakuwa milango-milango;

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿٢٠﴾

21. Na milima itaondolewa na itakuwa kama mazigazi.

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢١﴾

22. Kwa hakika Jahanamu inaotea,

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢٢﴾

23. Ni makazi ya waasi,

لِّلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿٢٣﴾

24. Wakikaa humo karne nyingi,

لَّابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٤﴾

25. Hawataona humo baridi wala kinywaji cha aina yo yote,

لَّا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٥﴾

Aya 24. *Karne nyingi.* Adhabu ya Jahanamu itakuwa kwa muda mrefu. Makafiri na watenda mabaya wakiisha kupokea adhabu kadiri ya uovu waliotenda watatolewa nje na kupelekwa Peponi. Moto si makao ya milele ya wanadamu ambao waliumbwa kwa ajili ya kumwabudu Mungu. Wenye kumtii Mola wao watafika Kwake moja kwa moja, na waasi watazuiliwa njiani wapate kulipishwa maovu yao na kufanyiwa kuwa nzima ile sura ya kiroho waliyoiharibu. Jinsi mtoto hupata umbo zuri tumboni mwa mama yake limfaalo kukaa hapa duniani, ndivyo mwenye dhambi atakavyopewa mle ndani ya Jahanamu umbo kamilifu limwezeshalo kukaa huko Peponi. Kwa ajili hii Moto umeitwa kuwa mamaye mwenye dhambi (sura 101:10). Akiisha kutakasika hivyo atamlaki Mwenyezi Mungu.

Mungu si mdhalimu awalipe wakosefu adhabu isiyokwisha kwa sababu ya yale matendo waliyoyatenda katika maisha yao mafupi. Amesema Mwenyewe, "Rehema yangu hukienea kila kitu" (sura 7:157). Basi adhabu ya Moto iwe kali namna gani, itakoma. Lakini kule Peponi

26. Ila maji yachemkayo sana au ya baridi kama barafu.

إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٦﴾

27. Malipo muafaka.

جَزَاءً وِفَاقًا ﴿٢٧﴾

28. Hakika wao hawakutumai (kama itakuwako) hesabu.

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٨﴾

29. Nao walikadhibisha sana Aya Zetu.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا ﴿٢٩﴾

30. Na kila kitu Tumekihesabu Kitabuni.

وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٣٠﴾

31. Basi onjeni! Nasi Hatutawazidishieni (kitu) ila adhabu.

فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣١﴾

FUNGU 2

32. Bila shaka wamchao Mwenyezi Mungu wamewekewa kufuzu:

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣٢﴾

33. Mabustani na mizabibu,

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٣﴾

34. Na wanawali walio hirimu,

وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٤﴾

35. Na vikombe vilivyojaa;

وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٥﴾

36. Hawatasikia humo maneno ya upuuzi wala ya kukadhibisha;

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ﴿٣٦﴾

37. Watalipwa toka kwa Mola wako kipawa kilichohesabika:

جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٣٧﴾

38. Mwumba wa mbingu na ardhi na vilivyomo katikati yao, Mwingi wa rehema; hawatakuwa na haki ya kumwambia neno.

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٨﴾

39. Siku ambayo atasimama Roho na Malaika safu-safu; hawatazungumza ila ambaye Rahmani Amemwidhini na atasema yaliyo sawa.

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٩﴾

---

kuliko raha na starehe Mwenyezi Mungu atawajazi waaminio wema wao na kuwaongezea bakhshishi vile vile kwa hisani Yake. Na zawadi yake Mwenyezi Mungu haina kikomo (sura 11:109).

40. Hiyo ndiyo Siku ya haki, basi anayetaka ashike makao kwa Mola wake.

ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ ۖ فَمَن شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ
مَآبًا ﴿٣٩﴾

41. Hakika Tumewatahadharisheni na adhabu iliyo karibu: Siku ambayo mtu atayaona iliyoyatanguliza mikono yake miwili, na kafiri atasema: Laiti ningalikuwa udongo.

إِنَّا أَنذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنظُرُ الْمَرْءُ
مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

Aya 41. *Adhabu iliyo karibu,* yaani adhabu ya kushindwa kwa makafiri iliyotokea katika vita vya Badri, na pia kushindwa Makka. Mwenyezi Mungu anasema, aliwatahadharisha kwa adhabu hizo ili wakae hali ya kujua kwamba kama vile zilivyotokea hizo na ya Kiyama pia itatokea.

سُوْرَةُ النّٰزِعَاتِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعٌ وَّ اَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعَانِ

79. SURA AN-NAAZI'AAT

Imeteremshwa Makka

Ina mafungu 2 na Aya 47 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ١

2. Naapa kwa wale waendao chini ya maji na kukokota na kuvuta kwa madhumuni ya kuzama,

وَالنّٰزِعٰتِ غَرْقًا ٢

3. Na kwa wale waendao haraka-haraka kupitia nchi mbalimbali,

وَّالنّٰشِطٰتِ نَشْطًا ٣

4. Na kwa wale waendao misafara mirefu juu ya uso wa bahari haraka-haraka,

وَّالسّٰبِحٰتِ سَبْحًا ٤

5. Na kwa wale washindanao kwa ajili ya mamlaka,

فَالسّٰبِقٰتِ سَبْقًا ٥

6. Na kwa wale wafanyao mipango na kutekeleza vema kazi zao,

فَالْمُدَبِّرٰتِ اَمْرًا ٦

7. Siku ambayo wenye kuandaa kwa vita wataandaa,

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ٧

8. (Na) kitafuata nyuma yake kiandamiacho.

تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ٨

9. Siku hiyo mioyo itapiga-piga (kwa hofu).

قُلُوْبٌ يَّوْمَئِذٍ وَّاجِفَةٌ ٩

10. Macho yao yatatazama chini.

اَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ١٠

Kwa kauli ya Abdullah bin Abbas na Abdullah bin Zubair, sura hii ilishuka Makka na wafasiri wote wanakubaliana juu ya jambo hili. Jina la sura hii linatoka katika Aya ya 2.

Aya 2-6. Aya hizi, pamoja na mambo mengine, pia zimeeleza mambo ambayo mtu akiyashika atafanikiwa: (1) *wavutao kwa nguvu,* yaani mtu aivute nafsi yake kwa nguvu mbali na matamanio mabaya: kisha aigharikishe katika mambo mema; (2) *wafungao vizuri*, yaani mtu aone furaha na uzuri katika juhudi hiyo, maana kama hakuifurahia hawezi kuendelea nayo; (3) *waogeleao sana,* yaani, baada ya mambo hayo mawili, jambo la tatu litakuwa kuona wepesi katika juhudi hiyo na kuizoea; (4) *wanaotangulia mbele,* yaani mtu asiridhike na hali njema aliyofikia bali afanye bidii kupita mbele na kuzidi katika wema; (5) *wanaoongoza mambo,* yaani, siyo kwamba mtu atosheke na hali yake mwenyewe tu, bali pia afanye bidii mambo yaongoke na wengine waingie katika juhudi kama yake.

11. (Makafiri) watasema: Je! kweli tutarudishwa hali (yetu) ya kwanza?

يَقُولُونَ أَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾

12. Hata tukiwa mifupa mibovu?

أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا نَّخِرَةً ﴿١١﴾

13. Wanasema: Basi marudio haya ni yenye hasara.

قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾

14. Kwa hakika hilo litakuwa onyo moja tu.

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾

15. Mara watakuwa katika kiwanja (cha vita)!

فَإِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

16. Je! imekufikia hadithi ya Musa?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿١٥﴾

17. Mola wake Alipomwita katika bonde takatifu (liitwalo) Tuwaa,

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾

18. (Akinena): Nenda kwa Firauni, hakika yeye amezidi kuasi.

اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿١٧﴾

19. Kisha mwambie: Je, wapenda kujitakasa?

فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾

20. Nami nitakuongoza kwa Mola wako ili umche.

وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾

21. Basi alimwonyesha Ishara kubwa.

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾

22. Lakini alikadhibisha na akaasi.

فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾

23. Kisha alirudi nyuma akaanza kufanya jitihadi.

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿٢٢﴾

24. Ndipo aliwakusanya (watu) akanadi.

فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾

25. Akasema: Mimi ndimi mola wenu mkuu.

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾

26. Hapo Mwenyezi Mungu Akamkamata kwa adhabu ya Akhera na ya dunia.

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

27. Kwa hakika katika hayo limo onyo kwa yule aogopaye.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾

FUNGU 2

28. Je, ninyi ni wenye umbo gumu zaidi au mbingu? Yeye Aliijenga.

ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾

29. Akaiinua kimo chake na Akaitengeneza vizuri,

رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا ﴿٢٨﴾

30. Na Akautia giza usiku wake, na Akautokeza mchana wake;

وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾

31. Na ardhi baada ya hayo Akaitanua.

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾

32. Na Akatoa ndani yake maji yake na malisho yake;

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾

33. Na milima Akaiimarisha:

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾

34. Kuwafaidieni ninyi na wanyama wenu.

مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ ﴿٣٣﴾

35. Lakini utakapofika ule msiba mkubwa,

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾

36. Siku ambayo mtu atakumbuka aliyoyafanyia bidii,

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾

37. Na moto mkali utaonyeshwa kwa yule aonaye.

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾

38. Ama kwa yule aliyeasi kupita kiasi,

فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾

39. Na akapenda zaidi maisha ya dunia,

وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾

40. Basi kwa hakika Jahanamu ndiyo makao.

فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾

41. Na ama yule aliyeogopa Enzi ya Mola wake, na akaikataza nafsi matamanio maovu,

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

Aya 41. Mtu ajizuiaye kuyafuata matamanio ya nafsi yake, ataingia Peponi. Ndiyo maana ya kusema amwogopaye Mola wake huwa na mabustani mawili - moja hapa duniani na la pili katika Akhera (sura 55:47). Bustani la hapa duniani linafanana na mbegu tu iliyopandwa shambani ikafichika ndani ya mchanga. Katika Akhera nuru watakayopewa waaminio itaonekana waziwazi, hata makafiri watatamani kujichukulia sehemu ya mwanga wake. Lakini watanyimwa kwa kuwa hawakuwa nao duniani (sura 57:14). Adhabu ya Jahanamu vilevile inaanza katika dunia hii. Lakini pengine mpotevu hauoni upotevu wake. Siku ya Kiyama atautambua barabara (sura 17:73; 20:129; 22:47; 43:41; 10:44; 27:83; 41:18; 2:11; 3:8). Mpotevu ambaye

42. Basi kwa hakika Pepo ndiyo makao.

43. Wanakuuliza juu ya saa ile kutokea kwake kutakuwa lini.

44. Una haja gani kuitaja?

45. Mwisho wake ni kwa Mola wako.

46. Wewe ni Mwonyaji tu kwa yule anayeiogopa.

47. Siku watakapoiona watakuwa kana kwamba hawakukaa ila kwa jioni moja au mchana wake.

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٤٢﴾

فِيمَ أَنتَ مِن ذِكْرَاهَا ﴿٤٣﴾

إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَاهَا ﴿٤٤﴾

إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا ﴿٤٦﴾

---

huyaziba masikio yake asilisikie neno la wongofu wala haiulizi njia ya haki na hataki kuzitazama zile Ishara zionyeshwazo na Mitume wa Mwenyezi Mungu, atajikuta huko mbele kiziwi na bubu na kipofu (sura 2:19; 7:180; 17:98; 22:44; 25:74).

سُوْرَةُ عَبَسَ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلاثٌ وَّ اَرْبَعُوْنَ ايَةً وَّ رُكُوْعٌ

80. SURA 'ABASA

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 43 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Alikunja kipaji na akageuza uso,

عَبَسَ وَتَوَلّٰىٓ ②

3. Kwa sababu alimjia kipofu,

اَنْ جَآءَهُ الْاَعْمٰى ③

4. Na nini kitakujulisha labda yeye atatakasika?

وَمَا يُدْرِيْكَ لَعَلَّهٗ يَزَّكّٰىٓ ④

5. Au kama atakumbuka na ukumbusho utamfaa?

اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰى ⑤

6. Ama ajionaye hana haja (ya dini),

اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰى ⑥

7. Basi unamsihi sana,

فَاَنْتَ لَهٗ تَصَدّٰى ⑦

Sura hii ni katika sura za mwanzo zilizoshuka Makka.

Aya 2. *Alikunja kipaji,* yaani Mtume *s.a.w.* Siku moja alikuwa anawahubiria wakubwa wa Makka, na bwana mmoja kipofu, Abdullah bin Ummi Maktum alimkuta Mtume *s.a.w* anahubiri na akamsikia anaeleza, lakini juu ya hayo akataka Mtume amsikilize yeye. Jambo hili lilikuwa kinyume na adabu. Lakini Mtume kwa tabia yake nzuri asimkaripie neno ila tu akakunja uso. Padre Dale anasema kuwa Mtume "hapa anakiri kosa lake la kuwa na upendeleo na la kuangalia cheo cha watu." Maneno ya sura hii hayaonyeshi kosa lo lote linalokiriwa wala hakuna upendeleo na kuangalia vyeo. Maana Abdullah bin Ummi Maktum ilikuwa mahali pake asubiri mpaka amalize ndipo naye amwulize. Kadhalika Abdullah bin Ummi Maktum hakuwa mtu mdogo, yeye alikuwa mtoto wa kaka ya Khadija aliyekuwa mke wa Mtume s.a.w. na mara mbili Mtume s.a.w. alipoondoka kwa safari alimwacha Abdullah bin Ummi Maktum kuwa mkubwa wa Madina. Hivyo shauri ya kutazama vyeo hakuna hapa.

Hapa tutafananisha kisa hiki na kisa kimoja cha Yesu: "Mwanamke Mkananayo wa mipaka ile akatokea, akampaazia (Yesu) sauti akisema, Unirehemu bwana, mwana wa Daudi, binti yangu amepagawa sana na pepo. *Wala yeye hakumjibu neno* . . . (mwanamke) akaja akamsujudia, akisema, Bwana, unisaidie. Akajibu akasema, Si vema kukitwaa chakula cha watoto na *kuwatupia mbwa."* (*Watoto* ndio Waisraeli na *mbwa* ndiye mwanamke na wasio Waisraeli). Linganisha majibu haya ya Bwana Yesu na tabia ile bora ya Mtume *s.a.w.* nawe utaona kuna tofauti kubwa kati ya haya mawili. Mapadre wangesalimika kama wangeona miamba iliyomo katika macho yao kabla ya kutafuta vibanzi katika macho ya watu wengine.

8. Na si juu yako kama hakutakasika.
وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّىٰ ٨

9. Lakini anayekukimbilia,
وَأَمَّا مَن جَاءَكَ يَسْعَىٰ ٩

10. Naye anaogopa,
وَهُوَ يَخْشَىٰ ١٠

11. Nawe humfikiri.
فَأَنتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ ١١

12. Sivyo! Hakika (Qur'an) hii ni nasaha.
كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ١٢

13. Basi kila apendaye aikumbuke,
فَمَن شَاءَ ذَكَرَهُ ١٣

14. Katika kurasa zilizoheshimiwa.
فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ١٤

15. Zilizonyanyuliwa zilizotakaswa,
مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ١٥

16. Mikononi mwa waandishi.
بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ١٦

17. Watukufu watawa.
كِرَامٍ بَرَرَةٍ ١٧

18. Aangamizwe mtu! Mbona anakufuru sana!
قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ١٨

19. Kwa kitu gani Amemwumba?
مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ١٩

20. Kwa tone la shahawa; Amemwumba na Akamwezesha.
مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ٢٠

21. Kisha akamfanyia njia nyepesi,
ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ٢١

22. Kisha Akamfisha na Akamweka kaburini,
ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ٢٢

23. Kisha Apendapo Atamfufua.
ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ٢٣

24. La! Hajamaliza Aliyomwamuru.
كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ ٢٤

25. Basi mtu atazame chakula chake.
فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ ٢٥

26. Hakika Tumemimina maji sana.
أَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ٢٦

27. Tena Tukaipasua-pasua ardhi,
ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ٢٧

28. Kisha Tukaziotesha humo mbegu,	فَأَنۢبَتۡنَا فِيهَا حَبّٗا
29. Na mizabibu na mboga,	وَعِنَبٗا وَقَضۡبٗا
30. Na mizeituni na mitende.	وَزَيۡتُونٗا وَنَخۡلٗا
31. Na bustani zenye miti isonganayo,	وَحَدَآئِقَ غُلۡبٗا
32. Na matunda na malisho.	وَفَٰكِهَةٗ وَأَبّٗا
33. Kuwafaidieni ninyi na wanyama wenu.	مَّتَٰعٗا لَّكُمۡ وَلِأَنۡعَٰمِكُمۡ
34. Basi itakapokuja sauti kali ivunjayo masikio,	فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ
35. Siku ambayo mtu atamkimbia nduguye.	يَوۡمَ يَفِرُّ ٱلۡمَرۡءُ مِنۡ أَخِيهِ
36. Na mamaye na babaye,	وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ
37. Na mkewe na mwanawe -	وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ
38. Kila mtu miongoni mwao siku hiyo atakuwa na hali itakayomtosha.	لِكُلِّ ٱمۡرِيٕٖ مِّنۡهُمۡ يَوۡمَئِذٖ شَأۡنٞ يُغۡنِيهِ
39. Siku hiyo nyuso zitanawiri.	وُجُوهٞ يَوۡمَئِذٖ مُّسۡفِرَةٞ
40. Zitacheka, zitachangamka.	ضَاحِكَةٞ مُّسۡتَبۡشِرَةٞ
41. Na nyuso Siku hiyo zitakuwa na mavumbi juu yao,	وَوُجُوهٞ يَوۡمَئِذٍ عَلَيۡهَا غَبَرَةٞ
42. Giza zito litazifunika.	تَرۡهَقُهَا قَتَرَةٌ
43. Hao ndio makafiri, waovu.	أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَفَرَةُ ٱلۡفَجَرَةُ

سُوْرَةُ التَّكْوِيْرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلَاثُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

81. SURA AT-TAKWIIR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 30 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.	بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①
2. Jua litakapofunikwa,	إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ②
3. Na nyota zitakapotiwa giza,	وَإِذَا النُّجُوْمُ انْكَدَرَتْ ③
4. Na milima itakapotembezwa,	وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ④
5. Na ngamia watakapoachwa,	وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ⑤
6. Na wanyama wa mwitu watakapokusanywa,	وَإِذَا الْوُحُوْشُ حُشِرَتْ ⑥
7. Na mito itakapopasuliwa,	وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ⑦
8. Na nafsi zitakapounganishwa,	وَإِذَا النُّفُوْسُ زُوِّجَتْ ⑧
9. Na msichana aliyezikwa hai atakapoulizwa:	وَإِذَا الْمَوْءٗدَةُ سُئِلَتْ ⑨

Sura hii ilishuka Makka. Kwa kuitaja sura hii Mtume *s.a.w.* alisema, "Anayetaka kujua Kiyama kama kitu kinachoonekana kwa macho, basi asome *Idhaa-s-samaaun shaqqat, Idha-s-samaaun fatarat* na *Idhash-shams kuwwirat* (Ruhul Ma'aani). Kadhalika Hadithi hii imesimuliwa katika Musnad Ahmad bin hanbal. Hadithi hii pia inajulisha ya kuwa sura hizi zinaeleza habari za siku ya Kiyama.

Aya 2-4. Katika Aya hizi mmeelezwa alama za akheri zamani, yaani mambo yatakayotokea katika siku za mwisho. Jua kufunikwa ni mafundisho ya Kiislamu hayatajulikana na hayatafuatwa na watu, na pia yatafunikwa na upinzani wa watu hata uzuri wake ufichike.
Mtume *s.a.w.* alisema: "Hakutabaki katika Uislamu ila jina tu, wala hakutabaki katika Qur'an ila maandishi tu, misikiti yao itakuwa mikubwa lakini haitakuwa na mwongozo, masheikh na waalimu wao watakuwa ndio wabaya zaidi chini ya mbingu" (Bukhari). Nyota ni Masheikh na waalimu, wakati huo hawatakuwa na ucha-Mungu na elimu yao itaingi giza, na haitawafaa watu. Majabali kuondolewa ni watu wakubwa-wakubwa au majabali yenyewe yataondoka kama tuonavyo siku hizi. Ngamia watakapoachwa maana yake siku hizo njia mpya za kusafiria na za uchukuzi zitavumbuliwa na watu hawatatumia ngamia. Wanyama kukusanywa mradi wake ni namna mbili: (1) watu wasiostaarabika watakapopatiwa njia za kuwastaarabisha; (2) wanyama wa mwitu watakusanywa pamoja kama tuonavyo katika ma-"zoo" ambayo humo wamekusanywa wanyama

10. Kwa kosa gani aliuawa?

بِأَيِّ ذَنۢبٍ قُتِلَتۡ ١٠

11. Na sahifa zitakapoenezwa,

وَإِذَا ٱلصُّحُفُ نُشِرَتۡ ١١

12. Na utando wa mbingu utakapotanduliwa,

وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ كُشِطَتۡ ١٢

13. Na Jahanamu itakapokokwa,

وَإِذَا ٱلۡجَحِيمُ سُعِّرَتۡ ١٣

14. Na Pepo itakaposogezwa,

وَإِذَا ٱلۡجَنَّةُ أُزۡلِفَتۡ ١٤

15. (Wakati huo) nafsi itajua ilichokihudhurisha.

عَلِمَتۡ نَفۡسٌ مَّآ أَحۡضَرَتۡ ١٥

16. Basi Naapa kwa warudiao nyuma,

فَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلۡخُنَّسِ ١٦

17. Waendao mbele, wajifichao,

ٱلۡجَوَارِ ٱلۡكُنَّسِ ١٧

18. Na kwa usiku uondokapo,

وَٱلَّيۡلِ إِذَا عَسۡعَسَ ١٨

19. Na kwa asubuhi inapopambazuka,

وَٱلصُّبۡحِ إِذَا تَنَفَّسَ ١٩

20. Kwa hakika hii ni kauli ya Mtume mtukufu,

إِنَّهُۥ لَقَوۡلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ٢٠

21. Mwenye nguvu, mwenye cheo cha heshima Mwenye enzi,

ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٍ ٢١

22. Anayetiiwa kisha mwaminifu.

مُّطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ٢٢

---

wa kila namna wa porini. Mito kupasuliwa ni kwamba mifereji ya maji itatolewa ndani ya mito mikubwa mikubwa na maji yake kumwagiwa mashamba. Na pia bahari zitapasuliwa ili ziunganishwe kama zilivyounganishwa pamoja kwa mifereji ya Panama na Suez. Watu kuunganishwa na kama tuonavyo watu wanavyojikusanya pamoja hali zamani wakikaa mbalimbali, na pia kwa vyombo vya dunia siku hizi watu wote wamekutanishwa. Desturi ya kuzika wanawake hai walivyokuwa wakifanya watu katika siku za ushenzi itazuiliwa. Vitabu kuenezwa ni wazi kabisa siku hizi tunapoona laki na laki za magazeti na vitabu kutangazwa. Watu watafanya bidii kujua habari za angani na za vitu vya mbinguni na uvumbuzi wa ajabu utafanyika na watu wataruka huko na huko mbinguni. Mambo ya anasa yatakuwa mengi hata Jahanamu itawasogelea watu karibu karibu na pia Pepo itasogea karibu sana kwa watakaofanya bidii kuepuka maovu, hata Mtume *s.a.w.* alisema, mtu anayeshika suna zake katika umati wa watu wabaya atapata ujira wa mashahidi mia.

Bishara hizi zinazoelezwa hapa na katika sura zifuatazo, zilibashiriwa toka miaka 1,300 iliyopita, na namna zinavyotimia zinaonyesha waziwazi kuwa Kitabu cha Qur'an kimetoka kwa Mwenyezi Mungu na mafundisho yake yote ni kweli na watakaoyafuata bila shaka watafanikiwa.

23. Na mwezenu si mwenda wazimu.

وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾

24. Na hakika yeye alimwona kwenye upeo wa macho ulio safi.

وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾

25. Wala yeye si bahili kueleza mambo ya ghaibu.

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾

26. Wala hii si kauli ya Shetani afukuzwaye.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿٢٥﴾

27. Basi mnakwenda wapi?

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾

28. Hiyo siyo ila ni ukumbusho kwa walimwengu,

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾

29. Kwa yule miongoni mwenu apendaye kushika njia iliyonyoka.

لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

30. Wala ninyi hamtapenda isipokuwa Apende Mwenyezi Mungu, Mola wa walimwengu.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

سُوْرَةُ الاِنْفِطَارِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

82. SURA AL-INFITAAR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 20 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

2. Mbingu itakapopasuka,

إِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ (2)

3. Na nyota zitakapotawanyika,

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ (3)

4. Na bahari zitakapopasuliwa,

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ (4)

5. Na makaburi yatakapofukuliwa,

وَإِذَا الْقُبُوْرُ بُعْثِرَتْ (5)

6. Nafsi itajua iliyoyatanguliza na iliyoyabakisha nyuma.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ (6)

7. Ee mwanadamu! ni nini kikudanganyacho na Mola wako Mkarimu?

يٰٓأَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيْمِ (7)

8. Aliyekuumba na kukustawisha, kisha Akakulinganisha sawa?

الَّذِيْ خَلَقَكَ فَسَوّٰىكَ فَعَدَلَكَ (8)

9. Katika sura yo yote Aliyoipenda Amekutengeneza.

فِيْٓ أَيِّ صُوْرَةٍ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ (9)

10. Siyo! Bali ninyi mnaikadhibisha siku ya Hukumu,

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُوْنَ بِالدِّيْنِ (10)

Sura hii ilishuka Makka. Jina lake limetoka katika Aya ya 2 inayoeleza kupasuka kwa mbingu (Tazama sura 81).

Aya 5. Makaburi kufukuliwa inaweza kuwa na muradi wa makaburi ya zamani yanayofukuliwa siku hizi kwa ajili ya kutafuta kujua habari za watu wa kale.

Aya 7. Kuna baadhi ya watu ambao hudhani si neno wakiendelea kufanya dhambi: Mungu ni Mkarimu, atawasamehe. Hapa wanaambiwa kufikiri hivi ni kudanganyika, maana Mungu pia ni mkali wa kuadhibu. Wakristo hasa huwa na dhana hii wakifikiri hawana dhambi ati Yesu amekwisha wakomboa kwa kuwa alikufa kwa ajili yao. Mwenyezi Mungu amesema, "*Waambie watumishi Wangu ya kwamba Mimi ni Msamehevu, Mrehemevu. Na hakika adhabu Yangu ndiyo adhabu iumizayo*" (sura 15:50-51).

11. Na hakika juu yenu kuna walinzi,

وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَٰفِظِينَ ﴿١٠﴾

12. Waandishi wenye heshima,

كِرَامًا كَٰتِبِينَ ﴿١١﴾

13. Wanajua mnayoyatenda.

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

14. Kwa hakika wafanyao wema watakuwa neemani.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾

15. Na kwa hakika waovu watakuwa Motoni,

وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾

16. Wataingia humo siku ya Malipo,

يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾

17. Wala hawataweza kujifanya wasiwemo humo.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٦﴾

18. Na nini kitakujulisha siku ya Malipo ni nini?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٧﴾

19. Tena nini kitakujulisha siku ya Malipo ni nini?

ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٨﴾

20. (Ni) Siku ambayo nafsi haitamilikia nafsi (nyingine) cho chote; na amri Siku hiyo itakuwa ya Mwenyezi Mungu.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا ۖ وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ ﴿١٩﴾

سُوْرَةُ الْمُطَفِّفِيْنَ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعٌ وَّ ثَلاثُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

83. SURA AL-MUTAFFIFIIN

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 37 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Maangamizo kwa wapunjao!
3. Ambao wanapojipimia kwa watu hupokea (kipimo) kamili;
4. Lakini wanapowapimia kwa kipimo au mizani, wao hupunguza.
5. Je! wao hawafikiri ya kwamba watafufuliwa,
6. Katika Siku iliyo kuu,
7. Siku watakaposimama watu mbele ya Mola wa walimwengu?
8. Sivyo! (mnavyofahamu)! Kwa hakika daftari ya waovu imo gerezani.
9. Na nini kitakujulisha gereza ni nini?
10. (Ni) hukumu iliyoandikwa.
11. Ole Siku hiyo kwa wanaokadhibisha,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (١)

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِيْنَ (٢)

الَّذِيْنَ اِذَا اكْتَالُوْا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُوْنَ (٣)

وَاِذَا كَالُوْهُمْ اَوْ وَّزَنُوْهُمْ يُخْسِرُوْنَ (٤)

اَلَا يَظُنُّ اُولٰٓئِكَ اَنَّهُمْ مَّبْعُوْثُوْنَ (٥)

لِيَوْمٍ عَظِيْمٍ (٦)

يَّوْمَ يَقُوْمُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ (٧)

كَلَّآ اِنَّ كِتٰبَ الْفُجَّارِ لَفِيْ سِجِّيْنٍ (٨)

وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا سِجِّيْنٌ (٩)

كِتٰبٌ مَّرْقُوْمٌ (١٠)

وَيْلٌ يَّوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِيْنَ (١١)

Wafasiri wanahitilafiana juu ya sura hii. Wengine wanasema ilishuka Madina. Lakini wengi zaidi wanakubali ya kuwa ilishuka Makka. Imepewa jina lake toka Aya ya 2 inayoapiza watu wanaopunja katika vipimo na mizani.

Aya 2. *Mutaffifiin,* "Wapunjao." Aya hii inawaonya sana watu wafanyao biashara ambao wanapopokea vitu wanavyonunua kwa watu wanachukua kipimo kamili, lakini wakiwapia watu, wanawapunja. Kadhalika kila upungufu katika wajibu wa mtu ni kupunja kunakolaumiwa na Aya hii. Siku moja Seyidna Umar alimwuliza mtu mmoja aliyechelewa kusali. Mtu yule akatoa udhuru wake. Seyidna Umar akamwambia. *"Tafafta"* yaani umepunguza.

12. Ambao wanaikadhibisha siku ya hukumu.

الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿١٢﴾

13. Wala haikadhibishi ila kila mwenye kuruka mipaka, mwenye dhambi;

وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٣﴾

14. Anaposomewa Aya Zetu, husema; Ni visa vya watu wa kale.

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٤﴾

15. Siyo! Bali yametia kutu juu ya nyoyo zao (maovu) waliyokuwa wakiyachuma.

كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٥﴾

16. Sivyo! Hakika kwa Mola wao, Siku hiyo, watakingiwa pazia.

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٦﴾

17. Kisha wao hasa wataingia katika Moto uwakao.

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُو الْجَحِيمِ ﴿١٧﴾

18. Ndipo wataambiwa: Haya ndiyo mliyokuwa mkiyakadhibisha.

ثُمَّ يُقَالُ هَٰذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿١٨﴾

19. Sivyo (mnavyodhani)! Hakika daftari ya watawa ipo mahali patukufu.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٩﴾

20. Na nini kitakujulisha mahali patukufu ni nini?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿٢٠﴾

21. (Ni) hukumu iliyoandikwa.

كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿٢١﴾

22. Wataiona walio karibu (na Mwenyezi Mungu).

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٢﴾

23. Kweli wafanyao wema watakuwa neema,

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٣﴾

24. Wakikaa juu ya viti vya fahari wakiangaza;

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٤﴾

25. Utatambua marini ya neema katika nyuso zao.

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٥﴾

26. Watanyweshwa kinywaji halisi chenye muhuri;

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ﴿٢٦﴾

27. Muhuri wake ni miski; na hicho watamanio watatamani sana.

خِتَامُهُ مِسْكٌ ۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٧﴾

28. Na mchanganyiko wake ni (maji ya) Tasnim,

وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٨﴾

29. Ni chemchem watainywa (watu) walio karibu (na Mwenyezi Mungu),

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٩﴾

30. Kwa hakika wale waliokosa walikuwa wakiwacheka walioamini;

31. Na walipopita karibu yao walikonyezana;

32. Na waliporudi kwa ahali zao walirudi wakishangilia.

33. Na walipowaona walisema, Hakika hao ndio hasa waliopotea.

34. Na wao hawakupelekwa kuwa walinzi juu yao.

35. Basi leo walioamini watawacheka waliokufuru;

36. (Watakuwa) juu ya viti vya fahari wakiangaza.

37. Je, makafiri wamepewa malipo ya yale waliyokuwa wakiyatenda?

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا
يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾
وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾
وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾
وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾
وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾
فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾
عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾
هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

سُوْرَةُ الانْشِقَاقِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ وَّ عِشْرُوْنَ ايَةً وَّ رُكُوْعٌ

84. SURA AL-INSHIQAAQ

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 26 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

2. Mbingu itakapopasuka

إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ﴿٢﴾

3. Na kukinga sikio kwa Mola wake na imeipasa (kusikia).

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٣﴾

4. Na ardhi itakapotanuliwa,

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ﴿٤﴾

5. Na kuvitoa vilivyomo na kuwa tupu,

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٥﴾

6. Na kukinga sikio kwa Mola wake na imeipasa (kusikia).

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٦﴾

7. Ewe mtu, hakika wewe ndiwe ufanyaye juhudi sana kwa Mola wako, basi utakutana naye.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ﴿٧﴾

8. Ama atakayepewa daftari yake katika mkono wake wa kulia,

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ﴿٨﴾

9. Basi yeye atahesabiwa hesabu rahisi,

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٩﴾

10. Na atarudi kwa ahali zake mwenye furaha.

وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٠﴾

11. Lakini atakayepewa daftari yake kwa nyuma ya mgongo wake,

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١١﴾

12. Basi yeye ataita maangamizo,

فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا ﴿١٢﴾

13. Na ataingia Motoni:

وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٣﴾

14. Maana alikuwa anakaa katika ahali zake kwa furaha.

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٤﴾

Maneno na madhumuni ya sura hii yanaonyesha ya kwamba ilishuka Makka miongoni mwa sura za mwanzo. Sura hii imepata jina lake katika Aya ya 2 inayoeleza juu ya mbingu kupasuka.

15. (Na) hakika alidhani kuwa hatapata dhiki kamwe.

إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ﴿١٥﴾

16. Naam! Hakika Mola wake Alikuwa Akimwona.

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٦﴾

17. Basi Ninaapa kwa wekundu wa jua lichwapo.

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ ﴿١٧﴾

18. Na kwa usiku na unavyovikusanya.

وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٨﴾

19. Na kwa mwezi unapokomaa,

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٩﴾

20. Lazima ninyi mtapanda tabaka kwa tabaka.

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿٢٠﴾

21. Basi wana nini hawaamini?

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢١﴾

22. Na wanaposomewa Qur'an, hawasujudu.

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ۩ ﴿٢٢﴾

23. Lakini wale waliokufuru wanakadhibisha.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ﴿٢٣﴾

24. Na Mwenyezi Mungu Anajua wanayoyaficha.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٤﴾

25. Basi wabashirie adhabu iumizayo,

فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

26. Isipokuwa wale walioamini na waliotenda vitendo vizuri; watakuwa na ujira usiokomeshwa.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٦﴾

سُوْرَةُ الْبُرُوْجِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَلَاثٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

85. SURA AL-BURUUJ

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 23 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Naapa kwa mbingu yenye nyota.

وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْبُرُوْجِ ②

3. Na kwa siku ya miadi,

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُوْدِ ③

4. Na kwa shahidi na kwa anayeshuhudiwa.

وَشَاهِدٍ وَّمَشْهُوْدٍ ④

5. Walaaniwe watu wa mahandaki.

قُتِلَ اَصْحٰبُ الْاُخْدُوْدِ ⑤

6. Yenye moto wenye kuni,

النَّارِ ذَاتِ الْوَقُوْدِ ⑥

Sura hii ilishuka Makka, na wafasiri wanakiri ya kuwa hakuna hitilafu juu ya jambo hili.

Aya 2. *Buruuj*. Neno hili ni wingi wa neno *Buruj,* na maana zake ni "sehemu madhubuti ya jengo" (kama nguzo): "ngome"; "jumba kubwa"; pia mahali pa mazunguko ya nyota panaitwa *Buruuj* (Akrab).

Aya 5. *Ukhduud.* Neno hili maana yake ni shimo refu lililochimbwa katika ardhi, yaani handaki (Akrab).

Wafasiri wa zamani wameandika ya kuwa *As-haabul-ukhduud* ni watu waliokuwa wakimwabudu Mwenyezi Mungu ambao mfalme wa nchi ya Habeshi aliwatia taabuni; au wanasema , ni Nabii Daniel pamoja na wenzake wawili ambao kwa sababu ya kumwabudu Mwenyezi Mungu wakatiwa katika tanuu ya moto na mfalme Nebuchadnezzar. Ingawa ni kweli ya kuwa watu watatu walitupwa ndani ya tanuu la moto lakini Daniel hakuwemo katika watu hao.

Lakini kwa kuwa habari za sura hii zinaeleza mambo yatakayokuja akheri zamani ni dhahiri ya kwamba taabu hizi zilizoelezwa hapa watazipata wale watakaoingia kueneza dini ya Kiislamu. Na Seyidna Ahmad amesema kuwahimiza wafuasi wake ya kuwa mwendeleo wa Uislamu unataka mauti. Naye ametoa bishara na kusema, "Ushindi wa ukweli utatokea. Na siku ya upya na mng'ao wa Uislamu itakuja kama ilivyokuja zamani. Na jua la Kiislamu litang'aa kwa ukamilifu kama lilivyong'aa kwanza, lakini bado. Naam, mbingu imelizuia lisionekane mpaka moyo wetu kwa juhudi na mashaka usagike na raha zote tuzipoteze ili lipate kung'aa, hata tukubali fedheha ya kila namna kwa ajili ya heshima ya Uislamu. Uhai wa Uislamu unatutaka fidia. Fidia hiyo ni nini? Ni kwamba tufe katika njia hii hii. Ndicho kifo ambacho unategemea uhai wa Islamu na uhai wa Waislamu na maonyesho ya Mwenyezi Mungu aliye hai (Fat'hi Islam, uk. 14-16).

7. Walipokuwa wakikaa kwenye (moto) huo.

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٧﴾

8. Nao ni mashahidi wa yale waliyoyafanya kwa waaminio.

وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٨﴾

9. Nao hawakuwachukia ila kwa sababu walimwamini Mwenyezi Mungu, Mwenye uwezo, Mwenye kusifiwa.

وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٩﴾

10. Ambaye ni Mwenye ufalme wa mbingu na ardhi; na Mwenyezi Mungu ni shahidi wa kila kitu.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٠﴾

11. Hakika wale wanaowafitini waaminio wanaume na waaminio wanawake, kisha hawakutubu, basi itakuwa kwao adhabu ya Jahanamu, na watapata adhabu ya kuungua.

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١١﴾

12. Hakika wale walioamini na kutenda vitendo vizuri bila shaka zitakuwa kwao Bustani zenye mito ipitayo chini yao, hilo ndilo pato kubwa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١٢﴾

13. Hakika tamko la Mola wako ni kali sana.

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٣﴾

14. Yeye Ndiye Anayeanzisha na kurudiarudia.

إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ﴿١٤﴾

15. Naye ni msamehevu, Mpenda sana,

وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٥﴾

16. Mwenye kiti cha enzi, Mtukufu,

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٦﴾

Aya 12. *Kutenda vitendo vizuri.* Yaani wanaofanya vitendo vizuri mahali vinapohitajika. Hii ndio maana hasa ya kutenda wema. Mathalan, kufunga saumu ni kitendo chema, lakini kufunga saumu siku ya Idi ni kitendo cha Shetani.

Zitakuwa kwao Bustani zenye mito, ndio kusema, watapata neema namna mbili, za juu na chini: watapata raha ya mwili na ya roho, na wataheshimiwa na watu na pia Mwenyezi Mungu.

Aya 14. *Yubdiu wa yu'iidu.* Mradi wa maneno haya ni kuwa Mwenyezi Mungu ndiye atakayewaadhibu hapa duniani na atakayewaadhibu katika Akhera pia.

17. Mtekelezaji kamili wa Anayoyapenda.

18. Je, zimekuwasilia habari za majeshi,

19. Ya Firauni na ya Wathamudi?

20. Lakini waliokufuru wamo katika kukadhibisha.

21. Na Mwenyezi Mungu Huwazunguka kwa namna wasiyoitambua.

22. Bali hii ni Qur'an tukufu,

23. Katika ubao uliohifadhiwa.

فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾

فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾

وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ ﴿٢٠﴾

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ ﴿٢١﴾

فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾ ع

Aya 23. *Lauh* ni kila ubapa wa mti au mfupa. Muradi wa kusema kuwa Qur'an iko katika "ubao uliohifadhiwa" ni kuwa iko wazi na itaenea sana na itafika katika mikono ya watu wengi. Sasa kitu kilicho wazi na kinachofika mbali mikononi mwa watu mbalimbali mtu atafikiri ya kuwa kitu cha namna hiyo kinaweza kuharibika. Basi Aya hii inaondoa shaka hiyo na kusema kuwa pia imehifadhika, na ya kwamba juu ya kuenea kwake namna hiyo watu hawataweza kuigeuza au kuibadilisha na kuiharibu, na itakaa salama kabisa. Bishara hii imetimia sawasawa.

سُوْرَةُ الطَّارِقِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَمَانِيَ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

86. SURA AT-TAARIQ

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 18 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ١

2. Naapa kwa mbingu na kwa ajaye usiku.

وَالسَّمَآءِ وَالطَّارِقِ ٢

3. Na nini kitakujulisha ajaye usiku ni nini?

وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا الطَّارِقُ ٣

4. Ni nyota ing'aayo sana.

النَّجْمُ الثَّاقِبُ ٤

5. Hakuna nafsi yo yote isiyo na mchungaji juu yake.

اِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ٥

6. Basi mtu ajitazame ameumbwa kwa kitu gani,

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ٦

7. Ameumbwa kwa maji yaendayo kasi,

خُلِقَ مِنْ مَّآءٍ دَافِقٍ ٧

8. Yatokayo katikati ya mifupa ya mgongo na mbavu.

يَّخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَآئِبِ ٨

9. Kwa yakini Yeye Ana uwezo wa kumrudisha.

اِنَّهٗ عَلٰى رَجْعِهٖ لَقَادِرٌ ٩

Sura hii ilishuka Makka. Baadhi ya marawi (wanaosimulia Hadithi za Mtume *s.a.w*) wanasema ya kwamba ilianguka nyota moja ya alfajiri, na Abu Jahal akaogopa, basi ndipo ziliposhuka Aya tatu za mwanzo wa sura hii.

Aya 2. *Taariq*. Neno hili lina maana tatu: (1) afikaye usiku; (2) Nyota ya alfajiri; (3) anayetupa changarawe kama makuhani wanaopiga falaki (Akrab).

Katika Aya ya 4 Mwenyezi Mungu Mwenyewe amekwisha onyesha ya kuwa muradi wa *Taariq* ni *Najmu thaaqib,* yaani nyota ing'aayo sana.

Aya 4. *Thaaqib,* "ing'aayo sana." Neno hili maana yake ni "atoboaye tundu." Ndiyo kusema *Najmu thaaqib* ni nyota itoboayo tungu katika giza, yaani inaliondoa (Akrab).

Aya 5. Watu wameifasiri Aya hii kwa maana mbalimbali. Mwenyezi Mungu ndiye Mlinzi wa kila mtu kama alivyosema katika Qur'an, *Mwenyezi Mungu ni Mlinzi wa kila kitu* (Ahzaab :3). Imesimuliwa na Mtume *s.a.w.* ya kuwa kila mwenye imani amewekewa Malaika 160 wanaomwondolea mawazo mabaya ya shetani kama wanavyoondolewa nzi ndani ya bakuli la asali (Ma'aani).

10. Siku zitakapodhihirishwa siri,

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَآئِرُ ﴿١٠﴾

11. Basi hatakuwa na nguvu wala msaidizi.

فَمَا لَهٗ مِنْ قُوَّةٍ وَّلَا نَاصِرٍ ﴿١١﴾

12. Naapa kwa wingu lirudishalo mvua,

وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١٢﴾

13. Na kwa ardhi inayopasuka;

وَالْاَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٣﴾

14. Kwa hakika hii (Qur'an) ni kauli ipambanuayo.

اِنَّهٗ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٤﴾

15. Wala hiyo si mzaha.

وَّمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٥﴾

16. Hakika wao wanafanya hila,

اِنَّهُمْ يَكِيْدُوْنَ كَيْدًا ﴿١٦﴾

17. Nami pia nabuni hila dhidi ya hila zao.

وَّاَكِيْدُ كَيْدًا ﴿١٧﴾

18. Basi wape makafiri muda; wape muda kidogo.

فَمَهِّلِ الْكٰفِرِيْنَ اَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٨﴾

Aya 12. *Raj'a.* Neno hili lina muradi wa mvua inayokuja mara kwa mara (Akrab). Pia mvua imeitwa *raj'a* kwa sababu mawingu yake huzuka katika mvuke wa maji unaopanda kutoka baharini na kurejea kunyesha tena ardhini (Baidhawi).

سُوْرَةُ الاَعْلٰى مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

87. SURA AL-A'LAA

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 20 pamoja na Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى ②

2. Litukuze jina la Mola wako Aliye Mtukufu.

الَّذِيْ خَلَقَ فَسَوّٰى ③

3. Aliyeumba na Akastawisha.

وَالَّذِيْ قَدَّرَ فَهَدٰى ④

4. Na Aliyekadiria kisha Akaongoza.

وَالَّذِيْٓ اَخْرَجَ الْمَرْعٰى ⑤

5. Na Aliyechipusha malisho.

فَجَعَلَهٗ غُثَآءً اَحْوٰى ⑥

6. Halafu Akayafanya takataka nyeusi.

سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسٰٓى ⑦

7. Hivi karibuni Tutakusomesha wala hutasahau,

اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ اِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفٰى ⑧

8. Ila Apendavyo Mwenyezi Mungu; Yeye Anajua yaliyo dhahiri na yaliyofichika.

وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرٰى ⑨

9. Nasi Tutakurahisisishia yaliyo mepesi.

Karibu wanazuoni wote wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Makka. Ibni Abbas, Ibni Zubair na Bibi Aisha pia wanasema kuwa sura hii ilishuka Makka. Imesimuliwa katika Musnad, Muslim na vitabu vingine vya Hadithi ya kuwa Nu'man bin Bashir alisema ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa anasoma sura hii katika rakaa ya kwanza ya Sala ya Ijumaa na rakaa za kwanza za Idi mbili. Seyidna Ali anasimulia ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa anapenda sana sura hii (Musnad Ahmad).

Aya 7. *Wala hutasahau,* yaani mambo yote yaliyomo katika Qur'an hii Mtume hatasahau. Ama kusahau ni tabia ya kila binadamu na Mtume pia alikuwa akisahau. Mathlan alisahau siku maalumu ya Lailat al Kadri alipokuwa akitoka kuwaambia watu; na pia alipata kusahau rakaa za Sala (Bukhari). Na pia Mtume *s.a.w.* alisema; "Ninasahau kama mnavyosahau ninyi" yaani katika mambo mengine ya desturi.

Aya 9. Alipokuwa katika taabu za mji wa Makka, Mwenyezi Mungu akamwambia kuwa atamrahisisishia mambo, na baadaye Mtume s.a.w. alipohamia Madina huko mambo yakawa rahisi kwake.

10. Basi ukumbushe maana kukumbusha kunafaa
11. Bila shaka atakumbuka mwenye kunyenyekea.
12. Na mwenye bahati mbaya atajitenga mbali nao.
13. Ambaye atauingia Moto mkubwa.
14. Kisha humo hatakufa wala hatakuwa hai.
15. Hakika amekwisha faulu aliyejitakasa,
16. Na akakumbuka jina la Mola wake na kusali.
17. Lakini ninyi mnapenda zaidi maisha ya dunia,
18. Hali Akhera ni bora na yenye kudumu.
19. Hakika haya yamo katika Vitabu vilivyotangulia,
20. Vitabu vya Ibrahimu na Musa.

فَذَكِّرْ اِنْ نَّفَعَتِ الذِّكْرٰى ١٠
سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَّخْشٰى ١١
وَيَتَجَنَّبُهَا الْاَشْقَى ١٢
الَّذِيْ يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرٰى ١٣
ثُمَّ لَا يَمُوْتُ فِيْهَا وَلَا يَحْيٰى ١٤
قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰى ١٥
وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهٖ فَصَلّٰى ١٦
بَلْ تُؤْثِرُوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ١٧
وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى ١٨
اِنَّ هٰذَا لَفِى الصُّحُفِ الْاُوْلٰى ١٩
صُحُفِ اِبْرٰهِيْمَ وَمُوْسٰى ٢٠

سُوْرَةُ الْغَاشِيَةِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

88. SURA AL-GHAASHIYA

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 27 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Je! Imekuwasilia habari ya msiba unaofunikiza kabisa?

هَلْ اَتٰىكَ حَدِيْثُ الْغَاشِيَةِ ②

3. Nyuso siku hiyo zitakuwa na huzuni,

وُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ③

4. Wakifanya kazi wakichoka.

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ④

5. Wataingia katika Moto uwakao.

تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةً ⑤

6. Watanyweshwa katika chemchem ichemkayo.

تُسْقٰى مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍ ⑥

7. Hawatakuwa na chakula isipokuwa cha miiba.

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيْعٍ ⑦

8. Hakinenepeshi wala hakifai kwa njaa.

لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِيْ مِنْ جُوْعٍ ⑧

9. Nyuso (nyingine) siku hiyo zitakuwa zenye neema.

وُجُوْهٌ يَّوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ⑨

Sura hii ilishuka Makka, na hakuna hitilafu juu ya jambo hili. Abdullah bin Abbas na Abdullah bin Zubair, wote wawili wanasimulia ya kwamba sura hii ilishuka Makka. Imesimuliwa na Nu'man bin Bashir katika Musnad Ibn Hanbal na Muslim na Sunani Nasai na Abu Dawud na Ibn Majah ya kuwa Mtume s.a.w. alikuwa anasoma katika rakaa ya kwanza ya Sala ya Ijumaa na Sala za Idi mbili sura A'laa na katika rakaa za pili sura hii Al-Ghaashiya. Hata kama Sala ya Ijumaa na ya Idi zilikutana katika siku moja, hata hivyo Mtume s.a.w. alikuwa anasoma sura hizi hizi katika sala zote mbili.

Aya 2. *Ghaashiyah,* "msiba unaofunikiza kabisa." Msiba huu ni wa siku ya Kiyama. Kadhalika makafiri wa Makka walifikiwa na msiba ambao unaonekana katika Aya hizi, nao ni wa njaa kubwa ya miaka saba mabayo Mtume *s.a.w.* aliomba akasema "Ee Mola wangu uwafikishie miaka saba kama ile ya Yusuf."

Aya 9. Hapa inaelezwa ya kuwa ingawa Waislamu katika Makka walikuwa na taabu, lakini siku zinakuja watakapokuwa na raha na makafiri watakuwa na dhiki.

10. Watakuwa radhi kwa ajili ya juhudi yao.

لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿١٠﴾

11. Katika Bustani iliyoinuka.

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١١﴾

12. Hutasikia humo yasiyo na maana.

لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١٢﴾

13. Humo chemchem inatiririka.

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٣﴾

14. Humo mna viti vya fahari vilivyoinuka.

فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٤﴾

15. Na vikombe vilivyowekwa kwa utaratibu.

وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٥﴾

16. Na matakia yaliyopangwa safu.

وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٦﴾

17. Na mazulia yaliyotandazwa.

وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٧﴾

18. Je! hawatazami ngamia jinsi walivyoumbwa.

أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٨﴾

19. Na mbingu jinsi ilivyoinuliwa.

وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٩﴾

20. Na milima jinsi ilivyosimikwa.

وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿٢٠﴾

21. Na ardhi jinsi ilivyotandazwa?

وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢١﴾

22. Basi kumbusha, hakika wewe ni Mkumbushaji tu.

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢٢﴾

23. Wewe si mlinzi wao.

لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٣﴾

24. Lakini anayerudi nyuma na kukataa.

إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٤﴾

25. Mwenyezi Mungu Atamwadhibu adhabu iliyo kubwa.

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ﴿٢٥﴾

26. Hakika marejeo yao ni Kwetu.

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

27. Kisha bila shaka hesabu yao ni juu Yetu.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم ﴿٢٧﴾

سُوْرَةُ الْفَجْرِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَثَلَاثُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

89. SURA AL-FAJR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 31 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Naapa kwa alfajiri,

وَالْفَجْرِ ﴿٢﴾

3. Na kwa mausiku kumi,

وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٣﴾

4. Na kwa shufwa na kwa witri,

وَّالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٤﴾

5. Na kwa usiku upitapo.

وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ ﴿٥﴾

6. Hakika katika hayo ni kiapo kwa mwenye akili.

هَلْ فِيْ ذٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِيْ حِجْرٍ ﴿٦﴾

7. Je! Hukuona jinsi Mola wako Alivyowafanya Waadi,

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٧﴾

8. Wairam (waliokuwa) wenye majumba marefu-marefu,

اِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٨﴾

9. Majumba yaliyo kama yao hayakuwahi kujengwa hapo kabla katika nchi zote;

الَّتِيْ لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٩﴾

10. Na Wathamudi waliochonga miamba katika bonde,

وَثَمُوْدَ الَّذِيْنَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿١٠﴾

11. Na Firauni mwenye majeshi,

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْاَوْتَادِ ﴿١١﴾

Sura hii pia ilishuka Makka. Mtungaji wa Tafsiri Fat'hul Bayan ameandika ya kuwa sura hii ni ya Makka bila hitilafu yo yote mbele ya wanazuoni. Ibni Abbas, Ibni Zubair na Bibi Aisha wote wanasema hivyo. Sura hii ilishuka katika majira ya kwanza ya Mtume kuwa Makka.

Aya 4. *Shufwa* na *Witri*. Shufwa ni tarakimu au idadi inayogawanywa kwa mbili na ikagawanyika bila kubaki, kama 2, 4, 6, 8, 10 n.k.w. Na witri ni hesabu au idadi iliyo kinyume na hiyo, kama 3, 5, 7, 9, 11 n.k.w. ambazo hazitagawanyika kwa mbili ila moja itabaki.

Aya 8. *Wairam.* Iram ni jina la babu ya 'Ad. Wengine wanasema Iram ni jina la mji walimokaa kabila la 'Ad (Razi).

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١٢﴾

12. Ambao walifanya maovu katika nchi;

فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٣﴾

13. Kisha walizidisha humo ufisadi?

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٤﴾

14. Kwa hiyo Mola wako Aliwapiga mjeledi wa adhabu.

إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٥﴾

15. Hakika Mola wako ni Mwenye kuvizia.

فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَ
نَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٦﴾

16. Ama mwanadamu, Mola wake Anapomjaribu na Akamtukuza na kumneemesha, basi husema: Mola wangu Amenitukuza.

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ
رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٧﴾

17. Na ama Anapomjaribu na kumpunguzia riziki yake, husema: Mola wangu Amenidhalilisha.

كَلَّا بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٨﴾

18. Siyo! Bali ninyi hamuheshimu mayatima,

وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿١٩﴾

19. Wala ninyi hamhimizi juu ya kulisha maskini.

وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ﴿٢٠﴾

20. Nanyi mnakula urithi kwa ulaji wa pupa,

وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢١﴾

21. Na ninyi mnapenda mali kwa pendo la kupita kiasi.

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢٢﴾

22. Sivyo! Itakapopondwa ardhi tikitiki,

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٣﴾

23. Na kufika Mola wako na Malaika safu-safu,

وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ
الْإِنسَانُ وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿٢٤﴾

24. Na Siku hiyo iataletwa Jahanamu. Siku hiyo mwanadamu atakumbuka, lakini kukumbuka kutamfaa nini?

Aya 18. Yatima hapa ama ni Mtume s.a.w. au ni mtu ye yote aliye yatima. Mtume *s.a.w.* alisema, "Nyumba nzuri ni ile anamoheshimiwa yatima, na nyumba mbaya ni ile anamoudhiwa yatima."

25. Atasema: Laiti ningalitanguliza (wema) kwa ajili ya uhai wangu!

يَقُولُ يٰلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٥﴾

26. Basi Siku hiyo hataadhibu ye yote namna ya kuadhibu Kwake.

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾

27. Wala hatafunga ye yote jinsi ya kufunga Kwake.

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٧﴾

28. Ewe roho uliyepata faraja!

يٰأَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٨﴾

29. Rudi kwa Mola wako hali ya kuridhika na kumridhisha.

ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٩﴾

30. Basi ingia katika watumishi wangu,

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٣٠﴾

31. Na ingia katika Pepo Yangu.

وَادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٣١﴾

سُوْرَةُ الْبَلَدِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اِحْدٰى وَعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

90. SURA AL-BALAD

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 21 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝١

2. Naapa kwa mji huu.

لَآ اُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۝٢

3. Nawe utashuka katika mji huu.

وَاَنْتَ حِلٌّۢ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۝٣

4. Naapa kwa (baba) mzazi na kwa (mwanawe) aliyemzaa.

وَوَالِدٍ وَّمَا وَلَدَ ۝٤

5. Hakika Tulimwumba mtu katika taabu.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِيْ كَبَدٍ ۝٥

6. Je! anadhani ya kuwa hapana ye yote mwenye uwezo juu yake?

اَيَحْسَبُ اَنْ لَّنْ يَّقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌ ۝٦

7. Anasema: Nimeharibu mali nyingi (bure).

يَقُوْلُ اَهْلَكْتُ مَالًا لُّبَدًا ۝٧

8. Je! anadhani ya kuwa hapana ye yote amwonaye?

اَيَحْسَبُ اَنْ لَّمْ يَرَهٗٓ اَحَدٌ ۝٨

9. Je! Hatukumpa macho mawili,

اَلَمْ نَجْعَلْ لَّهٗ عَيْنَيْنِ ۝٩

10. Na ulimi, na midomo miwili,

وَلِسَانًا وَّشَفَتَيْنِ ۝١٠

11. Na Tukamwonyesha njia mbili ziendazo juu za daraja bora?

وَهَدَيْنٰهُ النَّجْدَيْنِ ۝١١

Ibni Abbas na Ibni Zubair wanaeleza ya kuwa sura hii ilishuka Makka, mwishoni mwa mwaka wa tau au mwanzoni mwa mwaka wa nne wa utume.

Aya 3. Hapa Mtume *s.a.w.* anaahidiwa ya kwamba ataingia katika mji wa Makka katika hali ya adhma na ushindi, na yote hii atapata kwa sababu ya taabu na mashaka aliyobeba zamani.

Aya 11. *Njia mbili zilizoinuka* ni njia za maendeleo ya dunia na ya dini, au ni njia za wema na ubaya.

12. Lakini hakufuata njia ya 'Aqabah'.

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾

13. Na nini kitakujulisha njia ya 'Aqabah' ni nini?

وَمَآ أَدْرٰكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾

14. Ni kumpa mtumwa uungwana,

فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾

15. Au kumlisha siku ya njaa,

أَوْ إِطْعٰمٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾

16. Yatima jamaa,

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾

17. Au maskini hohe hahe.

أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾

18. Kisha awe miongoni mwa waaminio na wanaousiana kusubiri na wanaousiana kuhurimiana.

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾

19. Hao ndio watu wa upande wa kuume.

أُولٰٓئِكَ أَصْحٰبُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾

20. Lakini waliokataa Aya Zetu, hao ndio watu wa upande wa kushoto;

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِـَٔايٰتِنَا هُمْ أَصْحٰبُ الْمَشْـَٔمَةِ ﴿١٩﴾

21. Moto uliofunikwa utaruka juu yao.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌۢ ﴿٢٠﴾

سُوْرَةُ الشَّمْسِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتَّ عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

91. SURA ASH-SHAMS

Imeteremshwa Makka

I*na Aya 16 pamoja na Bismillahi*

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Naapa kwa jua na kwa wakati linapoanza kutoa nuru,

وَالشَّمْسِ وَضُحٰهَا ②

3. Na kwa mwezi unapoliandama,

وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰهَا ③

4. Na kwa mchana unapolidhihirisha,

وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰهَا ④

5. Na kwa usiku unapolifunika,

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰهَا ⑤

6. Na kwa mbingu na kwa Yule Aliyeijenga.

وَالسَّمَآءِ وَمَا بَنٰهَا ⑥

7. Na kwa ardhi na kwa Yule Aliyeitandaza,

وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰهَا ⑦

8. Na kwa nafsi na kwa Yule Aliyeistawisha,

وَنَفْسٍ وَّمَا سَوّٰهَا ⑧

9. Kisha Akaifunulia maovu yake na wema wake;

فَاَلْهَمَهَا فُجُوْرَهَا وَتَقْوٰهَا ⑨

10. Bila shaka hufanikiwa ambaye huikuza;

قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰهَا ⑩

Sura hii ilishuka Makka. Ibni Abbas anasimulia ya kuwa ilishuka Makka. Ukba bin Aamir anasimulia ya kwamba Mtume s.a.w. aliwaamrisha watu kusoma sura Shams na sura Dhuha katika Sala ya Adhuhuri (Fat'hul Bayan).

Aya 2. *Naapa kwa jua.* Muradi wa jua hapa ni Mtume Muhammad *s.a.w.*

Aya 3. *Na kwa mwezi.* Mwezi ni sayari inayochukua nuru yake toka kwa jua, na hapa muradi wake ni Masihi Aliyeahidiwa, au watu watawa watakaochukua nuru ya Mtume *s.a.w.* na kuizagaza duniani kama vile mwezi unavyoonyesha nuru ya jua.

Aya 10. *Amefaulu aliyeitakasa.* Yaani aliyeitakasa nafsi yake kwa kufuata nuru ya Mtume Muhammad *s.a.w.* Kama watu wanatakasa nafsi zao na kusafisha roho zao, bila shaka hao ndio

11. Na bila shaka amejihasiri aliyeifukia.

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا ﴿١١﴾

12. Wathamudi walikadhibisha kwa sababu ya upotevu wao mkubwa.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ﴿١٢﴾

13. Aliposimama mwovu wao kubwa.

إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا ﴿١٣﴾

14. Hapo Mtume wa Mungu akawaambia: (Huyu) ni ngamia wa Mwenyezi Mungu(mwacheni) na kinywaji chake.

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ﴿١٤﴾

15. Lakini walimkatalia na waliikata miguu ya nyuma ya yule ngamia, kwa hiyo Mola wao Aliwaangamiza kwa sababu ya dhambi zao, na Akawafukia ardhini na kuisawazisha,

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ فَسَوَّاهَا ﴿١٥﴾

16. Wala Haogopi matokeo yake.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿١٦﴾

---

wanaopata ufaulu. Lakini asiyetakasa nafsi yake katika nuru ya Mtume *s.a.w.* yeye kwa hakika anadidimiza nafsi yake katika uchafu, na hivyo anashindwa na anapata hasara, maana kwa kuacha nuru na kukaa katika giza, anawezaje kupata ufaulu?

Aya 16. *Wala Haogopi matokeo yake.* Watu wa kabila la Thamudi walishindana na Nabii wao wakaangamizwa, na kadhalika makafiri wa Makka wakashindana na Mtume *s.a.w.* katika kazi zake. Hivyo wanaonywa ya kuwa nao wataangamizwa vile vile, na Mwenyezi Mungu hatajali

سُوْرَةُ الَّيْلِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اثْنَتَانِ وَعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

92. SURA AL-LAIL

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 22 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ (1)

2. Naapa kwa usiku ufunikapo,

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰى (2)

3. Na kwa mchana uangazapo,

وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰى (3)

4. Na kwa Yule Aliyeumba kiume na kike.

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰى (4)

5. Hakika bidii yenu ni mbalimbali.

اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰى (5)

6. Lakini anayetoa (sadaka) na kumcha (Mwenyezi Mungu),

فَاَمَّا مَنْ اَعْطٰى وَاتَّقٰى (6)

7. Na husadikisha yote yaliyo mema,

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰى (7)

8. Basi Tutamrahisishia mambo kuwa mepesi.

فَسَنُيَسِّرُهٗ لِلْيُسْرٰى (8)

9. Na yule afanyaye ubahili, na kujifahamu kuwa yeye si mhitaji kwa ye yote,

وَاَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰى (9)

10. Na kukadhibisha jambo jema,

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰى (10)

11. Basi tutamrahisishia kupata taabu.

فَسَنُيَسِّرُهٗ لِلْعُسْرٰى (11)

12. Na mali yake haitamfaa atakapoangamia.

وَمَا يُغْنِيْ عَنْهُ مَالُهٗٓ اِذَا تَرَدّٰى (12)

Kwa kauli ya wanazuoni wote sura hii ilishuka Makka. Abdullah bin Abbas na Abdullah bin Zubair pia wanasema hivyo hivyo.

Aya 6. Mtu anayetoa sadaka katika njia za dini na kufuata haki yeye hupata raha duniani na Akhera.

13. Hakika kuongoza ni juu Yetu.

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١٣﴾

14. Na bila shaka ni Yetu (maisha ya) Akhera na ya mwanzo.

وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ﴿١٤﴾

15. Basi nawahadharisheni na Moto uwakao.

فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٥﴾

16. Hatauingia ila mwenye bahati mbaya sana.

لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿١٦﴾

17. Aliyekadhibisha na kurudi nyuma.

الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٧﴾

18. Na amchaye Mwenyezi Mungu ataepushwa nao,

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿١٨﴾

19. Ambaye hutoa mali yake kujitakasa.

الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٩﴾

20. Na hapana ye yote aliyemfanyia hisani ili apate kulipwa,

وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰ ﴿٢٠﴾

21. Isipokuwa kupata radhi ya Mola Aliye juu.

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ﴿٢١﴾

22. Naye hivi karibuni atakuwa radhi

وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿٢٢﴾

Aya 19. Ingawa masahaba wote walikuwa wanafanya bidii sana kutoa mali zao katika njia ya dini, lakini Seyidna Abu Bakar alizidi, hata Mtume *s.a.w.* akasema, "Haiukunifaa mali ya mtu ye yote kamwe kama ilivyonifaa mali ya Abu Bakar" (Tirmidhi).

سُوْرَةُ الضُّحٰى مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

93. SURA ADH-DHUHAA

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 12 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.	بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①
2. Naapa kwa mchana,	وَالضُّحٰى ②
3. Na kwa usiku unapotanda.	وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰى ③
4. Hakukuacha Mola wako wala Hakukukasirikia.	مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى ④
5. Na bila shaka wakati ujao ni bora kwako kuliko uliotangulia.	وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُوْلٰى ⑤

Ibni Abbas anasimulia ya kuwa sura hii ilishuka Makka. Ulikatika wahyi na sura hii baadaye ikashuka, Mtume *s.a.w.* alipokuwa naisoma au kumsikia mtu anaisoma, aliamrisha watu wasome takbira, *Allahu Akbar* (Mungu ni Mkuu kabisa), na pengine alikuwa anasoma, *Allaahu akbar, Allahu akba, la ilaaha illallaahu Allaahu akbar.*

Aya 2. *Ad-dhuhaa.* Neno hili maana yake ni wakati ule mchana unapoanza mpaka jua linapoanza kupinduka (Akrab).

Katika maisha yote ya Mtume *s.a.w.* mchana mmoja na usiku mmoja uliopata kumfikia ulikuwa wenye maana sana. Usiku ni ule aliondoka Makka kwa kuhamia Madina, na mchana ni ule aliofika Makka kutoka Madina, na mji wa Makka ukaangukia mikononi mwake. Usiku huu na mchana huu ni kitu chenye maana kubwa katika uhai wake, na Mwenyezi Mungu anatoa ushahidi wa mchana ule na usiku ule kuhakikisha ya kwamba hakumwacha Mtume *s.a.w.* wala hakumkasirikia.

Ndiyo kusema, Mtume *s.a.w.* usiku alipohama Makka nyumba yake ilikuwa imezungukwa na maadui waliokwenda kumwua. Ingekuwa Mungu alimkasirikia asingeweza kupona na bila shaka angeangamia. Kadhalika alipokuja kuishinda Makka ilikuwa ni mchana kweupe, maadui zake wanaona na Mungu na Malaika wake pia wanamwona. Hivyo kama Mtume *s.a.w.* angekuwa amekasirikiwa na Mwenyezi Mungu asingeachwa ashinde na afanikiwe. Kwa neno zima usiku ule na mchana ule vinahakikisha kuwa Mungu alikuwa pamoja na Mtume *s.a.w.*

Aya 4. Katika siku za mwanzo za utume, wahyi haukuja kwa Mtume *s.a.w.* kwa siku mbili tatu. Dada wa Abu Sufyan akamwambia Mtume *s.a.w.* ya kuwa "Shetani wako amekuacha." Mtume *s.a.w.* akahuzunika sana. Basi Mwenyezi Mungu akateremsha Aya hii kumfariji na kumwambia kuwa kila wakati wako ujao unakuwa bora zaidi kuliko uliopita, na utaendelea namna hii kuzidishiwa heri. Basi Mungu hakukuacha bali anakusaidia.

6. Na Mola wako hivi karibuni Atakupa na utaridhika.	وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ٥
7. Je! Hakukukuta u yatima na Amekupa makao?	أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ٦
8. Na Akakukuta ukihangaika (kuongoza watu) naye Amekuongoza?	وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ٧
9. Na Akakukuta mhitaji naye Amekutajirisha?	وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ ٨
10. Basi usimkemee yatima,	فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ٩
11. Wala usimkaripie aombaye.	وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ١٠
12. Na ama neema za Mola wako, basi uzisimulie kwa watu wengine.	وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ١١

Aya 7. *Hakukukuta yatima?* Abdullah, baba wa Mtume *s.a.w.* alifariki dunia miezi mitatu kabla Mtume hajazaliwa; mama yake, Amina akafariki Mtume alipokuwa na umri wa miaka sita, na babu yake, Abdul Muttalib, aliyemchukua kumlea akafa Mtume alipokuwa na umri wa mika minane. Basi namna hii Mtume alibaki yatima kabisa na alilelewa na baba yake mdogo, aitwaye Abu Talib.

Aya 8. *Dhaallan.* Neno hili mapadre wamelifasiri "kupotea" katika shauku yao ya kutaka kuonyesha kuwa Mtume s.a.w. alikuwa na dhambi. Wanatafsiri Aya hii hivi; Hakukukuta umepotea njia akakuongoza?' (Padre Dale). Lakini neno *dhaallan* hapa halina maana ya "kupotea njia" wala si siku zote katika Kiarabu linapokuwa na maana hiyo. Neno hilo limetafsiriwa na Mwenyezi Mungu Mwenyewe katika sura hii hii. Mtume alikutwa na shida tatu na akazitimiziwa na akaambiwa maagizo matatu: (1) Alikutwa yatima, Mungu anamwambia, "Usimkaripie yatima" (Aya ya 10). (2) Alikutwa dhaallan (Ahangaikaye na aombaye radhi ya Mungu). Mungu anamwambia, "Wala usimkaripiye aombaye" (Aya ya 11). (3) Alikuwa mhitaji, Mungu anamwambia, "Dhihirisha neema za Mola wako ulizopewa. Hivyo hakuna hapa habari za kupotea. Isitoshe historia inahakikisha ya kuwa Mtume toka utoto wake alikuwa akichukia sana masanamu, na hakupata kusema uwongo hata mara moja, wala hakuwa akitoka kwenda cheza na wenziwe. Na alijulikana kuwa mwaminifu kabisa. Hivyo maneno haya ya mapadre si ya kweli, bali ni ya uadui tu.

سُوْرَةُ اَلَمْ نَشْرَحْ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

94. SURA ALAM NASHRAH

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 9 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Je! Hatukukupanulia kifua chako?

اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿٢﴾

3. Na Tumekuondolea mzigo wako,

وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ ﴿٣﴾

4. Uliokulemea mgongo wako,

الَّذِيْۤ اَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٤﴾

5. Na Tukakunyanyulia sifa zako?

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٥﴾

6. Basi kwa hakika pamoja na dhiki iko faraja.

فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾

7. Hakika pamoja na dhiki iko faraja.

اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٧﴾

8. Basi upatapo faragha fanya juhudi.

فَاِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ ﴿٨﴾

9. Na kwa Mola wako elekea, ukimtafuta Yeye kwa shauku.

وَاِلٰى رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٩﴾

Sura hii ilishuka Makka na hakuna hitilafu (Fat'hul Bayan). Inaonekana ya kuwa sura hii ilishuka mwaka wa tatu au karibu yake baada ya Mtume *s.a.w.* kudai utume.

Aya 2. Kilipanuliwa kwa nuru ya kiungu na utulivu uliotoka kwa Mwenyezi Mungu na kwa ufunuo na Malaika kumsaidia (Mufradat).

Aya 4. Mzigo aliopewa Mtume *s.a.w.* ni mkubwa kabisa. Kuwafikishia watu wa dunia nzima ujumbe na kuwaingiza katika Uislamu, kuwasuluhisha na kuwaachisha mila zao mbaya na kuwaachisha dini za uwongo, hakika huu ni mzigo mkubwa, na yeye ni peke yake. Huu ndio mzigo uliomwelemea Mtume *s.a.w.* na Mwenyezi Mungu akamfanyia kazi yake kuwa rahisi.

سُوْرَةُ التِّيْنِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

95. SURA AT-TIIN

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 9 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Naapa kwa Tini na Zeituni,

وَالتِّيْنِ وَالزَّيْتُوْنِ ﴿٢﴾

3. Na kwa mlima Sinai,

وَطُوْرِ سِيْنِيْنَ ﴿٣﴾

4. Na kwa Mji huu ulio makao ya amani,

وَهٰذَا الْبَلَدِ الْاَمِيْنِ ﴿٤﴾

5. Bila shaka Tumemwumba mtu kwa rasimu iliyo bora kabisa miongoni mwa rasimu za uumbaji.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِيْٓ اَحْسَنِ تَقْوِيْمٍ ﴿٥﴾

6. Halafu Tukamrudisha katika hali ya chini kabisa kuliko ya wale walio chini,

ثُمَّ رَدَدْنٰهُ اَسْفَلَ سٰفِلِيْنَ ﴿٦﴾

7. Isipokuwa wale wenye kuamini na kutenda mema, basi watakuwa na ujira usiokwisha.

اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُوْنٍ ﴿٧﴾

8. Basi ni nani atakayekukadhibisha baada ya haya katika hukumu?

فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّيْنِ ﴿٨﴾

9. Je! Mwenyezi Mungu si Hakimu bora kuliko mahakimu?

اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحٰكِمِيْنَ ﴿٩﴾

Ibni Abbas na Ibn Zubair wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Makka, na wanazuoni wote wanakubali jambo hili.

Aya 2. Neno la Tin linaashiria kwa Nabii Adamu (Mwanzo 3:1-7), Zeituni linaashiria kwa Nabii Nuhu (Mwanzo 8:12). Mlima Sinai linaashiria kwa Nabii Musa, na mji huu wenye amani ni ishara kwa Mtume Muhammad s.a.w. ya kwamba Manabii hawa ni ushahidi wa kwamba Mwenyezi Mungu amemwumba mwanadamu kwa umbo bora.

Aya 5. *Tulimwumba mtu kwa umbo bora.* Aya hii inaonyesha ya kwamba asili ya mwanadamu ni bora, na dhambi ni kitu tu anachochuma mwenyewe, ambacho hakiko katika asili yake.

Fundisho hili ni hitilafu na fundisho la Kikristo linalosema kuwa kukosa kwa Adamu na Hawa ndiko kumeleta dhambi ya kwanza hapa duniani, na ya kwamba kila mtu anayezaliwa anazaliwa na dhambi hiyo. Wanasema ya kuwa Mungu hawezi kuwasamehe watu dhambi zao bure, mpaka itoke kafara, na kafara hiyo ni Yesu bin mariamu, mwana wa Mungu, aliyejitoa auawe ili achukue dhambi za watu nao waokoke.

Jambo hili ni katika misingi ya dini ya Kikristo. Hitilafu hii ni kubwa baina yetu sisi nao. Sisi tunasadiki tunavyofundishwa na Qur'an na Mtume Muhammad *s.a.w.* ya kwamba Mungu ni Mwenye rehema na ni Mwenye kughofiri madhambi. Kila mtu na awe na dhambi nyingi zilizojaa dunia yote na mbingu yote, lakini mara akijitupa kwa Mwenyezi Mungu na kufanya toba ya kweli, asiwe na nia ya kurejea madhambi, bila shaka Mungu atamsamehe kabisa madhambi yake, wala hapana haja ya kuwa mtu mwingine ajitoa kuuawa kama kafara kwa ajili yake, na awe mtu mwema namna gani. Hivyo jambo hili tunalijadili kwa urefu kidogo:-

Wakristo wanasema ya kuwa Mungu alimweka Adamu na Hawa katika bustani. Akawaambia wale matunda ya miti yote isipokuwa mti wa "Kujua mema na Mabaya" maana wakila huo watakufa. Nyoka akamwendea Hawa, akamdanganya ya kwamba akila tunda lile atakuwa naye sawa na Mungu, atajua mema na mabaya. Hawa akadanganyika, akala, na akampelekea Adamu naye akala. Walipokwisha kula, Mungu akawaapiza nyoka, Hawa na Adamu.

Nyoka akaambiwa, "Umelaaniwa wewe kuliko wanyama wote, na kuliko kila mnyama wa bara; utatambaa kwa tumbo lako, nawe utakula mchanga siku zote za maisha yako: nami nitatia uadui kati ya wewe na huyo mwanamke, na kati ya uzao wako na uzao wake; huo utakusheta kichwa chako, na wewe utamsheta kisigino chake" (Mwanzo 3:14-15).

Hawa naye akaambiwa, Nitazidisha sana usumbufu wako na kutunga mimba kwako katika uchungu utazaa watoto, na tamaa yako itakuwa ikimwelemea mumeo, naye atatawala juu yako (Mwanzo 3:16).

Adamu naye akaambiwa, "Hii nchi imelaaniwa kwa ajili yako wewe; utakula viliwa vyake katika taabu siku zote za maisha yako; nayo itakumeeshea miiba na mibaruti-mwitu; nawe utakula majani ya mashamba; katika jasho la uso wako utakula chakula chako, hata utakaporejea katika udongo" (Mwanzo 3:17-19).

Wakristo wanatuambia ya kuwa wanadamu wote kila wanapozaliwa wanakuja duniani hali wamekwisha rithi dhambi hiyo ya Adamu. Sababu yake, wasemavyo Wakatoliki, ni kwamba mfalme akiondolewa katika ufalme, basi na wanawe pia wanakosa haki ya kutawala, au kama vile mtoto kurithi ugonjwa wa wazazi wake. Juu ya hayo bila kutoa sababu wanasema Mariamu mama wa Yesu hakurithi dhambi hiyo ya asili ingawa wazazi wake walikuwa nayo, na Yesu pia wanasema, hakurithi dhambi hiyo. Wanatuambia ya kuwa watu wanaobatizwa ndio huondokewa na dhambi ya asili, wakikiri kuwa Yesu ni mwokozi wao, ambaye amekufa msalabani kuwakomboa, naye amejitoa kuwa kafara, ili achukue dhambi za dunia nzima, na wanaomwamini wapone.

Wakatoliki na Waprotestanti wanapatana sana katika itikadi hii.

Sasa tuyahoji mafundisho hayo kidogo kidogo:-

1. Kosa tunaloambiwa alifanya Hawa na Adamu ni "kula mti wa kujua mema na mabaya." Ndiyo kusema kabla hawajaula mti ule walikuwa ni watu wasio na uwezo wa kupambanua wema ni nini na ubaya ni nini Yaani hawakuwa na ujuzi wa kibinadamu. Wangekuwa na ujuzi wa kupambanua wema na ubaya, kisha wakakosa, hapo wangelaumiwa, maana wamekosa hali ya kujua. Lakini hawa na mumewe walikuwa hawajui lo lote. Na anayekosa kwa sababu amenyimwa uwezo wa kutambua, hastahili adhabu. Hivyo kuadhibiwa Hawa na Adamu juu ya jambo hili ni kuonewa bure.

2. Kusema ya kwamba kosa la Hawa na mumewe limeambukizwa wanadamu wote, na ya kwamba wanaadhibiwa kwa sababu ya kosa hili, bila shaka ni kuonewa. Kwanza hakuna mtu ye yote aliyemwambia Mungu kuwa azaliwe na Hawa na Adamu ambao wamekwisha kosa. Kuzaliwa kwao nao ni kushurutishwa tu. Na kama watashurutishwa pia kurithi dhambi yao, ili wapate

kuadhibiwa kwa kosa ambalo si lao, basi itakuwa kumshtaki Mungu kuwa anawaonea watu, hata kanuni za watu wenye akili hazimwadhibu mtoto kwa kosa la baba yake. Hata kama ni mfalme, kwa wenye akili aondolewapo baba yake kwa kosa, mtoto hutawalishwa. Wala siyo kila mara mtoto hurithi ugonjwa wa wazazi wake. Watu wenye maarifa hawaruhusu watoto wao kurithi magonjwa yao. Madaktari huweza kumtibu mama kabla hajazaa na mtoto akazaliwa hana ugonjwa wa mama yake. Je hao wote wana maarifa zaidi kuliko Mungu, hata ashindwe kumfanya mtoto wa wazazi wenye kosa kuzaliwa pasipo kosa?

3. Biblia yenyewe inatuonyesha majina ya watu wengi ambao walikuwa watukufu mbele ya Mungu, nao ni binadamu, watu ambao waliokoka bila kubatizwa kwa jina la Yesu. Kama ni kweli waliirithi dhambi ile, basi waliokoka namna gani? Kwa mfano tunasoma:-

(a) "Enok (Idrisa) alikuwa akienda pamoja na Mwenyezi Mungu: kisha asionekane; kwa kuwa Mwenyezi Mungu alimtwaa" (Mwanzo 5:24). Wakristo wanasadiki ya kuwa Enok alikwenda mbinguni na kiwiliwili chake. Inaonekana aliokoka. Adhabu mojawapo aliyopewa Adamu ni kufa na kuzikwa ardhini (Mwanzo 3:19). Lakini Wakristo wanasema Enok hakufa, alikwenda mbinguni. Ingekuwa kweli Adamu alifanya dhambi ya kurithiwa na watu, ilikuwaje Enok akatembea pamoja na Mungu, na kuchukuliwa naye mbinguni, hali Yesu na wafuasi wake walikuwa hawajajulikana kama watafika ardhini kuja batiza watu?

(b) Nuhu anasemwa, "Alikuwa ni mtu mwenye haki, mtimilifu katika vizazi vyake: Nuhu alikuwa akienda pamoja na Mwenyezi Mungu" (Mwanzo 6:9). Na Lamek babaye Nuhu, alipomzaa Nuhu akasema, "Huyo atatuliza nyoyo kwa ajili ya kazi yetu yote na kwa ajili ya taabu ya mikono yetu, kwa sababu ya hii nchi ambayo Jehova ameilaani" (Mwanzo 5:29). Imeandikwa ya kuwa Mungu alithubutisha agano lake na Nuhu (Mwanzo 6:18), "Nuhu akamjengea Jehova madhabahu: naye akatwaa kila mnyama aliyekuwa tohara, na kila ndege aliyekuwa tohara, akachinja sadaka za kuteketezwa juu ya madhabahu. Jehova akapata harufu, harufu ipendezayo: na Jehova akasema moyoni mwake, Sitailaani nchi tena kabisa kwa ajili ya bin-Adamu" (Mwanzo 8:20-21). Ni wazi kwa maneno haya ya kuwa Nuhu hakuwa na lawama mbele ya Mungu, hata Mungu akafurahi naye, na ile laana inayosemwa ililaaniwa nchi (Mwanzo 3:17) hapa imebatilishwa. Na Mungu anasema hatailaani tena nchi. Je kama ni kweli kosa la hawa na Adamu liliwagandama wanadamu wote, kwa nini kisa hiki cha Nuhu kinabatilisha fundisho hilo la Wakristo?

(c) Zakaria na mkewe "wote wawili wenye haki mbele za Mungu. wakiendelea katika amri zote za Bwana na hukumu zake zote bila lawama" (Luka 1:6).

(d) Nabii Yahya (Yohana) alibashiriwa na Malaika kuwa "atakuwa mkuu mbele ya Mungu, hatakunywa divai wala kileo; naye atajazwa roho Mtakatifu hata tangu tumbo la mama yake. Na wengi katika wana wa Israeli atawarejeza kwa Bwana Mungu wao" (Luka 1:15-16).

Hao wote walikuwa kabla ya Yesu na ni watu waliookoka. Kama toka mwanzo Mungu aliweza kuwaokoa watu hata toka matumboni mwa mama zao, kama Yohana, naye hakuwa na haja ya kafara ya Yesu, inaonekana hakukuwa na dhambi yo yote inayorithiwa inayohitaji ukombozi wa Yesu.

4. Habari za Melkizedeki, mfalme wa Salemi, kuhani wa Mungu aliye juu, zimeandikwa ya kwamba "hana baba, hana mama, hana wazazi, hana mwanzo, wa siku zake, wala mwisho wa uhai wake, ... adumu kuhani milele" (Waebrania 7:1-3). Huyu asiye na baba wala mama kama ingesemwa hakurithi dhambi ya asili, na ya kuwa aliwakomboa watu, labda watu wangeona kama maneno yamepatana, ingawa jambo lenyewe si sahihi. Lakini kusema aliyezaliwa na mwanamke mwenye wazazi waliorithi dhambi ndiye awe hana dhambi hiyo ya asili, ni kama kutaka kuwachezea watu wazima akili zao.

5. Katekisimu ya Katoliki inasema, "Watoto wadogo waliokufa na dhambi ya asili wasijeweza kutenda dhambi ingine, hatuoni kwamba watupwa Motoni pamoja na watu walaanifu. Watoto hao lakini, kwa sababu ya dhambi ya asili hutengwa kweli wasiingie Uwingu, wasimwone Mwenyezi Mungu' (uk. 38). Lakini maneno yao haya ni kinyume na maneno ya Yesu aliyosema,

"Waacheni vitoto, wala msiwakataze kuja kwangu; kwa maana walio mfano wa hao, ufalme wa mbinguni ni wao" (Matt. 19:14). Tena Yesu akasema, "Amin, nawaambieni, Msipoongoka na kuwa kama vitoto, hamtaingia kabisa katika ufalme wa mbinguni" (Matt. 18:2-3). Ni wazi Yesu mwenyewe hapa amekiri utakatifu wa watoto, ya kuwa watu wakiwa watakatifu kama watoto ndio wataingia mbinguni. Sasa watoto wenyewe wenye usafi unaoshuhudiwa na Yesu mwenyewe kwa nini wang'ang'anizwe dhambi ya asili ambayo hawana na kusemwa hawatamwona Mungu wala kuingizwa mbinguni?

6. Zaidi ya hayo Mungu hana haja kuwa mtu asiye na kosa auawe kwa kosa la watu wengine. Imeandikwa "Nafsi ya mtu ifanyayo dhambi ndiyo itakayokufa" (Ezekiel 18:4). Hivyo kusema Yesu asiye na kosa auawe kwa ajili ya madhambi ya watu ni jambo ambalo akili haikubali.

7. Mungu huweza kusamehe dhambi kwa kutubu tu bila kafara (2 Mambo ya Nyakati 7:12-14). Na mtu asiyetaja jina la Mungu kwa upuuzi anaweza kufanywa na Mungu awe hana kosa (Mwanzo 20:7). Yesu alisema, Mungalijua maana ya maneno haya, Nataka rehema wala si sadaka, hamngeliwalaumu wasio na hatia" (Matt. 12:7). Hivyo Mungu ni Mwenye rehema, huweza kuwasamehe watu bila mtu kujiua kama kafara badala yao.

8. Toka zamani njia za kuokoa watu si kwamba ye yote mwingine auawe kwa ajili ya dhambi zao; bali kwa matendo mema na ibada mtu huokoka. Hivyo utaona ya kuwa hata Yesu mwenyewe alisali na kufunga (Matt. 17:21; 4:2); akawaagiza wanafunzi wake wafunge (Matt. 6:16-18; Luka 5:35). Paulo naye akawaagiza watu kufunga na kuomba (1 Wakor. 7:5), nayo ni desturi inayoshikwa hata leo na baadhi ya Wakristo. Yesu alisema ya kuwa njia ya uongofu ni nyembamba (Matt. 7:13), na ingekuwa mtu anaokoka kwa sababu mtu fulani amejitoa kwa ajili yake, kama wasemavyo Wakristo, basi njia ya wokofu ingekuwa pana sana hata kuliko njia ya upotevu; wala pasingekuwa haja ya kusali na kufunga. Ingekuwa njia ya desturi ya kuokoa watu imefungwa, na njia nyingine ya kafara ya Yesu ikaletwa, basi Yesu baada ya kuchukua dhambi za watu wengine, asingeweza kuokoka nafsi yake mpaka mtu mwingine aje ajitoe kafara kwa ajili yake. Kwa njia hii kafara isingekuwa na ukomo.

9. Katika Marko (9:43-48) na Ufunuo (14:11), imeandikwa ya kwamba anayekwenda Jahanamu hukaa humo milele. Kama ni kweli Yesu alichukua dhambi za watu wote, basi ni adhabu gani aliyopewa? Kama alitiwa Jahanamu kwa siku tatu tu kama wanavyotueleza Wakristo, hiyo haitoshi. Maana yeye amechukua dhambi za vizazi vyote vilivyopita, vilivyopo na vitakavyokuja kumwamini. Yeye alistahili aungue huko Jahanamu milele. Lakini kama Mungu alimtoa haraka haraka, basi ama Mungu hakufanya haki, wengine wakiwa na dhambi wanawaka milele, na Yesu aliyechukua dhambi zaidi kuliko kila mwenye dhambi aunguzwe siku tatu tu. Lakini kama Mungu ni mwadilifu, na Yesu ametoka Jahanamu, basi tena hakumaliza hata dhambi za watu kidogo katika wafuasi wake. Na hivi ndivyo tuonavyo. Wakristo wa kila upande wanazidi sana katika madhambi; umalaya, ulevi na kamari ni vitu vinavyoendeshwa katika nchi zao, na vita na magomvi, yanaendelea. Sasa ni dhambi gani alizowaondolea?

10. Yesu mwenyewe alikataa kuitwa mwema (Luka 18:19). Na imeandikwa ya kwamba aliyezaliwa na mwanamke hawezi kuwa mwema (Ayubu 25:4; 15:14). Ke mtu mwema hawezi kuondoa dhambi za wengine kwa kufa kwake, seuze asiye mwema!

11. Kama Yesu angekuja ili auawe, ili watu wasamehewe kwa kuadhibiwa yeye, asingekuwa na haja ya kuhubiri na kuweka wanafunzi. Asingekuwa na haja ya kungoja akamatwe na maadui zake, wamtie mahakamani na huko ahukumiwe kuuawa; angejitundika mtini mwenyewe ili kuwafia watu. Yesu angekuja kuwafia watu asingeogopa kuuawa wala asingeomba kwa Mungu kuwa ikiwezekana asinyweshwe kikombe cha mauti (Matt. 26:39; Marko 14:36; Luka 22:42). Maneno ya vifungu hivyo yanaonyesha Yesu hakutaka kufa. Sasa kuna kafara gani ya mtu kushurutishwa na kuadhibiwa hali mwenyewe hataki? Tunaona watu wa desturi tu wanavumilia mateso, hata wanajiua kwa furaha, bila kuhangaika alivyohangaika Yesu. Huyu "mwana" wa Mungu alikuwa mwoga namna hii hata kuliko wanadamu wa desturi! Kama ni kweli alipenda

kujitoa afie watu, ambavyo ni sawa na kusema, daktari ajivunje kichwa chake kwa nyundo ili wagonjwa wake wapone, kwa nini tena alipokuwa msalabani alilia, "Eloi, Eloi, lama sabakthani" yaani, Mungu wangu, Mungu wangu, mbona umeniacha? (Matt. 27:46). Wako watu wanaokufa mashahidi na wanakufa kwa kufurahi. Hata askari wanaopigania nchi yao wanakufa kwa furaha. Lakini huyu Bwana Yesu alitakaje kuwafia watu huku analia aachiliwe?

12. Isitoshe Yuda Eskariote aliyemsaliti Yesu alistahili heshima kubwa kwa Wakristo, maana yeye ndiye alimtambulisha Yesu hata akafika kukamatwa. Inaonekana kwa maelezo ya Injili, Yesu alijificha na kujibadili kwa namna ambayo maadui zake wasiweze kumtambua, ikabidi wamrubuni mwanafunzi wake mmoja waende naye akamtambulishe. Yuda Eskariote, alirubuniwa kwa vipande thelathini vya fedha, akakubali kuwapeleka Mayahudi akamtambulishe Yesu. Basi kwa nini huyu Yuda asiitwe mwokozi wa pili wa watu kwa kumkamatisha Yesu aliyekuwa anajificha? Kwa nini Wakristo wanamlaani na kusema "alianguka kifudifudi akapasuka, matumbo yake yote yakatoka" kwa sababu ya uovu wake wa kumsaliti Yesu?

Maelezo hayo yanatosha kuhakikisha ya kuwa hakuna mtu anayezaliwa na dhambi. Kila mtu anazaliwa safi kabisa, kwa kuwa ameumbwa kwa umbo lililo bora. Mtume s.a.w. alisema, "Hakuna mtoto anayezaliwa ila amezaliwa juu ya jinsi iliyo safi, lakini ni wazazi wake wanaomfanya kuwa Myahudi au Mkristo au Mmajusi" (Bukhari).

Tazameni sasa tofauti kubwa kati ya dini ya Kiislamu na Ukristo. Kwa hakika ni ihsani ya dini ya Kiislamu kusimamisha heshima ya mwanadamu kwa kutangaza ya kuwa amezaliwa safi pasipo dhambi yo yote. Lakini Ukristo unamwaibisha sana mwanadamu kwa kusema ya kuwa amezaliwa na dhambi ambazo hakupata kuzifanya. Kwa kweli mafundisho ya Kiislamu ndiyo yaliyo sawa na akili na sawa na jinsi ya mwanadamu, na ndiyo yanayostahili kufuatwa.

سُوْرَةُ الْعَلَقِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ عِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

96. SURA AL'ALAQ

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 20 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Soma kwa jina la Mola wako Aliyeumba.

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِيْ خَلَقَ ﴿٢﴾

3. Alimwumba mwanadamu kwa tone la damu iliyoganda.

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٣﴾

4. Soma! na Mola wako ni Mbora kuliko wote.

اِقْرَاْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ﴿٤﴾

5. Ambaye Alifundisha (kuandika) kwa kalamu.

الَّذِيْ عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٥﴾

6. Alimfunza mwanadamu asiyoyajua.

عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٦﴾

7. Siyo! Kwa hakika mtu anaasi sana.

كَلَّآ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى ﴿٧﴾

8. Kwa kuwa anajiona yeye si mhitaji.

اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى ﴿٨﴾

9. Bila shaka marudio ni kwa Mola wako

اِنَّ اِلٰى رَبِّكَ الرُّجْعٰى ﴿٩﴾

10. Je! Umemwona akatazaye,

اَرَءَيْتَ الَّذِيْ يَنْهٰى ﴿١٠﴾

Sura hii ilishuka Makka na wanazuoni wote wanakubaliana.

Aya 2-6. Aya hizi tano ni chanzo cha Wahyi wa Mtume *s.a.w.*

Imam Ahmad amesimulia katika Musnad yake ya kuwa Mtume *s.a.w.* alikuwa akienda kaa faraghani katika pango la Hira, akimkumbuka Mungu. Siku moja Malaika Jibril akafika na akamwambia: *Iqra'* (Soma). Mtume *s.a.w.* anasema, nikajibu, "Mimi sijui kusoma." "Malaika Jibril akanishika na akanibana sana hata nguvu yangu ikaisha. Akaniachia. Akasema, Soma. Nikajibu, Mimi sijui kusoma. Akanishika akanibana sana, hata nguvu ikaniishia, na akaniacha, na akaniambia tena, Soma kwa jina la Mola wako aliyeumba." Imam Bukhari pia amesimulia tukio hili. Ibni Abbas anasimulia ya kwamba sura hii ndiyo ya kwanza kushuka katika Qur'an (Fat'hul Bayan). Inaonekana ya kwamba dini ya Kiislamu ni dini ya elimu, amani na ustaarabu. Kama makafiri wasingewashurutisha Waislamu wa kwanza kujikinga na upanga Uislamu ungefaulu bila ya kushughulika na mambo ya vita.

11. Mtumishi (wa Mungu) asalipo?

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١١﴾

12. Tahadhari, itakuwaje kama yeye atokee kuwa katika njia iliyo sawa,

أَرَءَيْتَ إِن كَانَ عَلَى ٱلْهُدَىٰٓ ﴿١٢﴾

13. Au alitaradhia ucha-Mungu?

أَوْ أَمَرَ بِٱلتَّقْوَىٰٓ ﴿١٣﴾

14. Tena je, mmefikiria kama badala yake alikadhibisha ukweli na alikengeuka?

أَرَءَيْتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰٓ ﴿١٤﴾

15. Je! hajui ya kuwa Mwenyezi Mungu Anaona?

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ ٱللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٥﴾

16. Siyo! Kama haachi, Tutamkokota kwa nywele za paji (lake),

كَلَّا لَئِن لَّمْ يَنتَهِ لَنَسْفَعًۢا بِٱلنَّاصِيَةِ ﴿١٦﴾

17. Panja la uwongo, lenye dhambi.

نَاصِيَةٍ كَٰذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٧﴾

18. Basi naawaite masahaba zake,

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُۥ ﴿١٨﴾

19. Nasi Tutawaita Mazabania.

سَنَدْعُ ٱلزَّبَانِيَةَ ﴿١٩﴾

20. La! Usimtii, bali sujudu na uwe karibu (na Mungu).

كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَٱسْجُدْ وَٱقْتَرِب ۩ ﴿٢٠﴾

Aya hizi zaonyesha jinsi Qur'an itakavyoendeleza elimu na kuwafundisha mambo yaliyofichikana zamani. Miaka michache tu baada ya kuteremshwa Aya hizi elimu za kuandika na kusoma zilizidi katika Bara Arabu, na pole pole Waarabu waliovumbikwa na giza la ujinga zamani wakawa waalimu wa mataifa yote, wakamulika ulimwengu sawa na nyota. Waislamu waliwaamsha watu wa Ulaya, wakawafunza namna nyingi za elimu kama hesabu, utabibu, falaki, sanaa, ujenzi na kuogelea maji. Hawakugundua akili ya kutengeneza mashine ya kuvipiga chapa vitabu, lakini waliandika kwa kalamu vitabu maelfu na maelfu juu ya elimu kadha wa kadha, wakawa wavumbuzi wenye kushangaza dunia nzima.

Ummi kama Mtume Muhammad *s.a.w.* aweza kujidai kwamba atawafundisha kwa "kalamu" yale wasiyoyajua na yafanyike vile alivyosema, je, maneno haya hayakutoka katika kinywa cha Mungu Mjuzi na Mweza wa yote?

Aya 16. Huyu anayesemwa hapa ni Abu Jahal, mmoja katika makafiri wakubwa wa siku za Mtume waliokuwa maadui sana. Katika vita vya Badri aliuawa na alikokotwa kwa nywele za paji la uso wake na akatupwa shimoni; na bishara hii iliyotajwa hapa ikatimia.

سُوْرَةُ الْقَدْرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتُّ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

97. SURA AL-QADR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 6 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Hakika Tumeiteremsha (Qur'an) katika usiku wa heshima.
3. Na nini kitakujulisha usiku wa heshima ni nini?
4. Usiku wa heshima ni bora kuliko miezi elfu.
5. Huteremka humo malaika na roho wakiwa na agizo la Mola wao kuhusu mambo yote.
6. Amani - na itakuwa hivyo mpaka mapambazuko ya alfajiri.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①
اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ ②
وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ③
لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۙ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ ④
تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِيْهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ ۚ
مِنْ كُلِّ اَمْرٍ ⑤
سَلٰمٌ ۛ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ⑥

Abdullah bin Abbas na Abdullah bin Zubair na Bibi Aisha, wote wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Usiku wa heshima.* Katika sura 2:186 imesemwa ya kuwa Qur'an ilishuka katika mwezi wa Ramadhani. na katika sura hii inasemwa ya kuwa iliposhuka ilishuka katika usiku unaoitwa *Lailat al-Qadir,* yaani usiku wenye heshima. Sio mradi wake kuwa Qur'an yote ilishuka katika mwezi mmoja au usiku ule mmoja, bali mwanzo wa kushuka ilikuwa ni katika usiku wa *Qadr* wa mwezi wa Ramadhani na ikaendelea kushuka kwa miaka 23.

Siku moja Mtume aliambiwa na Mwenyezi Mungu usiku huu ni tarehe gani ya mwezi wa Ramadhani. Alipokuwa akitoka ili kuwapa watu habari akakuta watu wanagombana na akaingia kuwaamua. Katika kuamua, tarehe ile akaisahau, lakini akasema watu wanaweza kuitafuta *Lailat al-Qadr* katika tarehe 21 au 23 au 25 au 27 au 29 ya mwezi wa Ramadhani (Bukhari). *Lailat al-Qadir* huendelea mpaka alfajiri, ndiyo mwisho.

سُوْرَةُ الْبَيِّنَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

98. SURA AL-BAYYINA

Imeteremshwa Madina

Ina Aya 9 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Wale wanaokufuru miongoni mwa watu wa Kitabu na washirikina hawangeacha kabisa (kukufuru) kama isingewafikia (dalili) bayana.
3. (Ni) Mtume aliyetoka kwa Mwenyezi Mungu anayewasomea sahifa zenye kutakasika.
4. Ndani yake yamo mafundisho ya kudumu.
5. Wala hawakufarikiana wale waliopewa Kitabu ila baada ya kuwafikia (dalili) bayana.
6. Wala hawakuamrishwa ila kumwabudu Mwenyezi Mungu kwa kumhalisishia dini kwa haki na kusimamisha Sala na kutoa Zaka:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

لَمْ يَكُنِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ وَالْمُشْرِكِيْنَ مُنْفَكِّيْنَ حَتّٰى تَاْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٢﴾

رَسُوْلٌ مِّنَ اللّٰهِ يَتْلُوْا صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ﴿٣﴾

فِيْهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ﴿٤﴾

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٥﴾

وَمَآ اُمِرُوْٓا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ ۙ حُنَفَآءَ وَيُقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ

Wanazuoni wengi wanakubali ya kuwa sura hii ilishuka Madina.

Aya 3. Katika Aya ya 2 ilisemwa ya kuwa watu wa Kitabu na washirikina hawakuwa wenye kuacha kufuru mpaka ingewafikia dalili iliyo wazi. Sasa katika Aya hii inaelezwa ya kuwa kila dalili haiwezi kuwafaa na kuwatoa katika kufuru kuwapeleka kwenye mwongozo. Kwa sababu hii Mwenyezi Mungu hakusema, *Hataa ta'tiyahum bayyinatun* bali amesema *Hattaa ta'tiyahumul bayyinatu,* yaani ametia tamko la *al* pia juu ya *bayyinah* kwa kuonyesha ya kuwa katika hali za kufuru za namna hii, watu hawawezi kuongoka kwa dalili na hoja, bali hutakiwa dalili wazi iliyo maalumu, yaani aje Nabii anayeweza kuwafaa na kuwapa msaada mkubwa kwa kuwatoa watu katika kufuru na uharibifu, na kuwapeleka kwenye mwongozo na wema; maana, bila Mtume wa Mungu kazi kubwa ya namna hii haiwezi kufanyika kwa hoja na vitabu tu.

Aya 4. *Kutubun qayyimah,* :Sheria madhubuti," yaani mambo yote mazuri yaliyotajwa zamani na mengine yasiyotajwa yote yamo katika Qur'an.

na hii ndiyo dini madhubuti.

7. Bila shaka wale waliokufuru miongoni mwa watu wa Kitabu na washirikina wamo katika moto wa Jahanamu, watakaa humo; hao ni waovu kabisa kushinda viumbe vyote.

8. Hakika wale walioamini na waliotenda mema, basi hao ndio wema kushinda viumbe vyote.

9. Malipo yao kwa Mola wao ni Bustani za daima zipitazo mito ndani yao; watakaa humo abadi; Mwenyezi Mungu Amewaridhia nao wamemridhia; (malipo) hayo ni kwa yule anayemwogopa Mola wake.

وَذٰلِكَ دِيْنُ الْقَيِّمَةِ ۝٦

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ وَالْمُشْرِكِيْنَ
فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۗ اُولٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ
الْبَرِيَّةِ ۝٧

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ۙ اُولٰٓئِكَ هُمْ
خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۝٨

جَزَآؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ۗ رَضِيَ اللّٰهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ ۗ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهٗ ۝٩ ع ٢٣

Aya 9. Aya hii inaeleza sifa nzuri za masahaba wa Mtume *s.a.w.* ya kuwa Mungu amewaridhia na wao wamemridhia. Maneno haya yanavunja maneno ya watu wanaowasingizia masahaba wa Mtume *s.a.w.*

سُوْرَةُ الزِّلْزَالِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعُ اٰيَاتٍ وَّرُكُوْعٌ

99. SURA AZ-ZILZAAL

Imeteremshwa Madina

Ina Aya 9 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Itakapotetemeka ardhi kwa mtetemeko wake,

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿٢﴾

3. Na ardhi itakapotoa mizigo yake,

وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا ﴿٣﴾

4. Na mtu atasema: Oh! ina nini?

وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَا لَهَا ﴿٤﴾

5. Siku hiyo itahadithia habari zake,

يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ﴿٥﴾

6. Itakuwa hivyo kwa sababu Mola wako Atakuwa Ameifunulia hivyo.

بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَا ﴿٦﴾

7. Siku hiyo watu watatoka vikundi-vikundi ili waonyeshwe vitendo vyao.

يَوْمَئِذٍ يَّصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتًا لِّيُرَوْا اَعْمَالَهُمْ ﴿٧﴾

8. Basi anayefanya wema sawa na chembe, atauona.

فَمَنْ يَّعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَّرَهٗ ﴿٨﴾

9. Na anayefanya uovu sawa na chembe, atauona.

وَمَنْ يَّعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَّرَهٗ ﴿٩﴾ ع

Mujahid, Ataa na Ibni Abbas wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Makka. Lakini Katada na Mukatil wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Madina. Basi kwa kuwa katika wenye kauli ya kwanza kuna sahaba mmoja, Ibni Abbas, anayesaidia kauli yao kuwa sura hii ilishuka Makka, hivyo tunaandika kuwa ilishuka Makka ingawa Qur'an za dunia nzima zinaonyesha ya kuwa sura hii ilishuka Madina.

Aya 2. Neno *zalzala* maana yake ni kutikisa, kutetemesha, kuhadharisha, kuogopesha na kuswaga. Neno *zalaazil* maana yake ni misiba na taabu (Akrab).

Aya 3. *Mizigo yake,* yaani madini za kila namna na hazina na elimu za mambo mengi vitatokea katika ardhi.

Aya 4. *Mtu,* yaani mtu ye yote atakayeiona ardhi imekwisha toa nje kila kilichofichikana ndani yake, atashangaa. Au mradi ni "mtu kamili" atakapoona hali ya ardhi, atashangaa.

سُوْرَةُ الْعَادِيَاتِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اثْنَتَا عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ رُكُوْعٌ

100. SURA AL-'AADIYAAT

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 12 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Naapa kwa (farasi) wakimbiaji wanaotweta,

وَالْعٰدِيٰتِ ضَبْحًا ②

3. Na kwa wale watoao moto kwa kupiga,

فَالْمُوْرِيٰتِ قَدْحًا ③

4. Tena kwa wale washambuliao wakati wa asubuhi,

فَالْمُغِيْرٰتِ صُبْحًا ④

5. Basi hao wanapeperusha mavumbi.

فَاَثَرْنَ بِهٖ نَقْعًا ⑤

6. Na kwa njia hiyo wanapenya hadi katikati ya majeshi ya adui:

فَوَسَطْنَ بِهٖ جَمْعًا ⑥

7. Bila shaka mtu ni mwenye kutoshukuru sana kwa Mola wake.

اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهٖ لَكَنُوْدٌ ⑦

Ibni Mas'ud, Jabir, Al-Hasan, Ikrama na Ataa wanasema ya kuwa sura hii ilishuka Makka.

Aya 2. *Dhabhan* ni namna moja ya mbio za wanyama (Mufradat); tena ni sauti maalumu inayotoka katika vifua vya farasi wanapokimbia (Akrab).

Wakimbiaji wanaotweta, mradi wa maneno haya ni farasi. Abdullah bin Abbas na wanazuoni wengine kama Mujahid, Ikrama, Ataa, Qatada na Dhahhaak wote wanakubali ya kuwa mradi ni farasi. Na lugha ya Kiarabu pia inasaidia maana hii.

Iliposhuka sura hii watu walikuwa na ngamia, na hakukuwa sana desturi ya kuwatumia farasi. Lakini Mwenyezi Mungu kwa kuiteremsha Aya "Wakimbiaji wanaotweta" akabashiri ya kuwa hawa watu wa Makka wapandao ngamia siku moja watakuwa wapandao farasi. Na kweli, baadaye desturi ya kuwapanda farasi ilienea sana, na farasi wakazidi kabisa, na Waislamu wakawa wakimbiaji juu ya farasi katika matukio ya vita na amani. Kwa neno zima, Aya hii inajulisha ya kuwa Waislamu walikuwa na shauku na huba sana ya kuitumikia dini, hata wakawabana maadui waliokuwa na nguvu nyingi na silaha kubwa. Wao walikuwa wanakwenda mbio na wakiwakimbiza farasi kwa kutoa sadaka maisha yao.

Aya 7. *Kanuud.* Neno hili linatumiwa kwa mwanamume na mwanamke. Lina maana hizi: asiye na shukrani; akataaye neema za Mwenyezi Mungu; kafiri na mtu anayemlaumu Mola wake (Akrab); pia maana yake ni: mtu mchoyo, ardhi isiyozaa cho chote, mtu anayekula peke

8. Naye hasa ni shahidi wa hayo.

وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٨﴾

9. Naye kwa hakika ana mapenzi sana na mali.

وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٩﴾

10. Je, hajui watakapofufuliwa waliomo makaburini,

أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى ٱلْقُبُورِ ﴿١٠﴾

11. Na yatakapodhihirishwa yali-yomo vifuani?

وَحُصِّلَ مَا فِى ٱلصُّدُورِ ﴿١١﴾

12. Hakika Mola wao Atawajua sana Siku hiyo.

إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١٢﴾

---

yake na bahili na mtu anayempiga mtumwa wake (Akrab). Hata maana hii imeelezwa katika Hadithi. Abi Umama anasema ya kuwa Mtume *s.a.w.* alisema ya kuwa *kanuud* ni mtu anayekula peke yake na anampiga mtumwa wake na hatoi kitu kuwapa wengine (Ibni Kathir). Katika kitabu cha kamusi kiitwacho *Taarifaat* mmeandikwa ya kuwa *kanuud* ni "ambaye anaihesabu misiba na kusahau mema".

Mtu. Siyo mradi hapa kila mtu, bali ni wale tu watakaoshambuliwa na Waislamu ambao wametajwa katika Aya ya 6. Hao ndio watakaokuwa wenye tabia za namna hii zilizoelezwa ndani ya neno la *kanuud* - makafiri, wachoyo, wadhalilifu, wenye tabia mbaya na wasio na shukrani, waoga na zaidi ya hayo hawakuwa wenye kutoa mali zao kwa kuwasaidia wenye haja, bali walikuwa wanaowapiga wanawake na watumwa.

سورة القارعة مكية وهي مع البسملة اثنتا عشرة آية و ركوع

101 SURA AL-QAARI'A

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 12 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ①

2. (Msiba) ugongao!

الْقَارِعَةُ ②

3. (Msiba) ugongao ni nini?

مَا الْقَارِعَةُ ③

4. Na nini kitakujulisha (msiba) ugongao ni nini?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ④

5. Siku ambayo watu watakuwa kama nondo waliotawanywa,

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ⑤

6. Na milima itakuwa kama sufu zilizochambuliwa.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ⑥

7. Basi ama yule ambaye mizani yake itakuwa nzito,

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ⑦

8. Basi huyo atakuwa katika maisha yanayopendeza.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ⑧

9. Na ama yule ambaye mizani yake itakuwa hafifu,

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ⑨

10. Basi mama yake atakuwa 'Haawiyah'.

فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ⑩

11. Na nini kitakujulisha Haawiya ni nini?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ⑪

12. Ni Moto uwakao!

نَارٌ حَامِيَةٌ ⑫

Wanazuoni wanakubaliana kuwa sura hii ilishuka Makka.

Aya 7. Mizani ya vitendo vyake vizuri ikiwa nzito zaidi kuliko uzito wa vitendo vyake vibaya ndipo mtu atasalimika.

Aya 10. *Fa ummuhuu haawiyah,* "Mama yake ni Haawiya." Pia inaweza kutafsiriwa "makao yake ni Haawiya." Haawiya ni daraja ya chini kabisa katika shimo la Jahanamu. Hapa Jahanamu imeitwa "mama" na muradi wake ni kuwa kama vile mtoto mchanga anavyotaraji kuwa pamoja na mama yake ili alelewe apate kufikia maisha ya ujana na kukaa huru peke yake, kadhalika mtu mwovu anataraji kwanza kulelewa ndani ya Jahanamu na kutibiwa maradhi yake; baadaye atakapopona atatolewa nje ya moto na kupelekwa Peponi.

سُوْرَةُ التَّكَاثُرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ تِسْعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

102. SURA AT-TAKAATHUR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 9 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Yamekughafilisheni mashindano yenu ya kujilundikia mali,

اَلْهٰىكُمُ التَّكَاثُرُ ﴿٢﴾

3. Mkavifikia na viwanja vya makaburi.

حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٣﴾

4. Hasha! karibuni mtajua.

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿٤﴾

5. Kisha la! hivi karibuni mtajua.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿٥﴾

6. Sivyo! Lau mngalijua elimu ya yakini:

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُوْنَ عِلْمَ الْيَقِيْنِ ﴿٦﴾

7. Hakika mtaiona jahanamu:

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيْمَ ﴿٧﴾

8. Kisha hakika mtaiona kwa jicho la yakini:

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِيْنِ ﴿٨﴾

9. Kisha kwa hakika mtaulizwa Siku hiyo juu ya neema (mlizopewa).

ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَىِٕذٍ عَنِ النَّعِيْمِ ﴿٩﴾

Wanazuoni wengi zaidi wanakubaliana ya kuwa sura hii ilishuka Makka. Imam Bukhari anaeleza ya kuwa ilishuka Madina. Lakini sahaba mmoja, Ibni Abbas, anasema ya kuwa ilishuka Makka.

Aya 2. Neno *Takaathur* anasema Ibn Abbas maana yake ni tamaa nyingi ya mali na watoto (Bukhari). Abu Huraira anasimulia ya kuwa Mtume s.a.w. aliposoma sura hii alisema, "Mwanadamu anasema, hii ni mali yangu, hii ni mali yangu. Kumbe aliyokula na kuvaa ameichakaza, aliyotoa katika njia ya Mwenyezi Mungu, ndiyo kaiweka akiba na iliyobaki si yake ni mali ya watu."

Aya 6. *Yakini.* Yakini ina madaraja matatu. Mawili yametajwa hapa na moja limetajwa katika sura 56:96. (1) *'Ilmul yaqiin* ni yakini ya kujua kwa elimu: kama vile kuona moshi kwa mbali mtu akafahamu kuwa kuna moto. Pengine moshi ule unaweza kuwa ni vumbi tu au ukungu, basi daraja hii ya yakini ni ndogo. (2) *'Ainul yaqiin* ni yakini ya kuona kwa jicho, kama vile kuuona moto wenyewe hasa ukiwaka; na daraja ya (3) inaitwa *Haqqul yaqiin* yaani yakini iliyohakikishwa kwa kutia kidole motoni na kuhisi nguvu yake ya kuunguza au kuchoma.

سُوْرَةُ الْعَصْرِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

103. SURA AL-'ASR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 4 pamoja na Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

وَالْعَصْرِ ②

2. Naapa kwa ushahidi wa wakati,

اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِيْ خُسْرٍ ③

3. Kwa hakika mtu yumo hasarani,

اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ ۙ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ④

4. Isipokuwa wale walioamini na wakafanya vitendo vizuri, na wakausiana (kushika) haki na wakausiana (kushika) subira.

Wafasiri wengi wanasema sura hii ilishuka Makka.

Imam Shafii anasema, Sura hii ina maana nyingi na pana. Na kama mtu aifikiri, haja zake zote za dini zinaweza kutimizwa.

Imesimuliwa katika Hadithi ya kuwa masahaba wawili kila mara walipokuwa wanakutana wakati wa kuagana walikuwa wakisomeana sura hii.

Aya 2. *Al-'Asr*: Neno hili maana yake ni wakati, wakati wa alasiri, na pia maana yake ni kukamua.

Katika Aya hii Mwenyezi Mungu analeta ushahidi wa wakati kuonyesha ya kwamba kadiri wakati unavyopita umri wa kila mtu unapungua na kuingia katika hasara maana kila kitu kinasogelea mwisho wake na kitakufa. Lakini watu wanaweza kujiepusha na hasara hiyo kwa kuamini na kutenda mema na kuusiana kushika haki na subira, maana mambo haya yatafanya roho zao ziendelee katika maisha ya raha huko Akhera.

Katika sura hii habari za watu wa namna mbili zimeelezwa. Ya kwanza ni wale ambao wamo hasarani, na pili ni wale ambao wameamini na kufanya vitendo vizuri. Ni dhahiri ya kuwa wasioamini wala hawafanyi vitendo vizuri wao ndio watakaokuwa katika hasara. Lakini wanaoamini kwa moyo wote, tena wanaionyesha imani yao kwa viungo vyao, kwa kutenda sawa na walivyoamini, bila shaka wao watalindwa na hasara. Tena ikumbukwe ya kuwa Mwenyezi Mungu aliposema "walioamini" kwa hakika ameashiria kwenye ukamilifu wa elimu; maana imani haiwezi kupatikana bila elimu, Basi mtu anapopata ukamilifu katika elimu, anakuwa mwenye imani hasa. Na Mwenyezi Mungu aliposema "kufanya vitendo vizuri" ameelekeza kwenye ukamilifu wa amali, yaani matendo. Hivyo Mwenyezi Mungu amesema ya kuwa watu wanaokamilika katika elimu, na wanaokamilika katika vitendo, wao wanasalimika katika hasara na wanaokoka.

سُوْرَةُ الْهُمَزَةِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ عَشْرُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

104. SURA AL-HUMAZA

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 10 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.	بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①
2. Maangamizo kwa kila msingiziaji, msengenyaji,	وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةِ ②
3. Ambaye amekusanya mali na kuihesabu,	الَّذِيْ جَمَعَ مَالًا وَّعَدَّدَهٗ ③
4. Anadhani ya kuwa mali yake itamdumisha?	يَحْسَبُ اَنَّ مَالَهٗۤ اَخْلَدَهٗ ④
5. Hasha! Bila shaka atavurumishwa katika Hutama.	كَلَّا لَيُنْۢبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ⑤
6. Na nini kitakujulisha Hutama ni nini?	وَمَاۤ اَدْرٰىكَ مَا الْحُطَمَةُ ⑥
7. Ni Moto wa Mwenyezi Mungu uliowashwa,	نَارُ اللّٰهِ الْمُوْقَدَةُ ⑦
8. Ambao utairukia mioyo,	الَّتِيْ تَطَّلِعُ عَلَى الْاَفْـِٕدَةِ ⑧
9. Hakika huo utafunikwa dhidi yao,	اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّؤْصَدَةٌ ⑨
10. Katika nguzo ndefundefu.	فِيْ عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ⑩

Wafasiri wengi wanakubaliana ya kuwa sura hii ilishuka Makka.

Hali ya watu wa siku za Mtume *s.a.w.* waliokuwa wakiwaudhi Waislamu na wakijivuna kwa mali zao, imeelezwa katika sura hii.

Aya 2. *Humazah,* "Msingiziaji." Neno hili limetoka katika neno *hamazah* lenye maana ya kusingizia; kukoneka; kupiga kwa kidole; kusukumu; kupiga; kuuma; kusengenya; kuvunja; kutia wasiwasi.

Lumazah (Msingiziaji) ni neno lililotoka katika *lamazah,* yaani kusingizia, kuaibisha; na kukoneka.

Masahaba na watu wa baadaye wamehitilafiana katika maana ya Aya hii, na hakuna sababu yake nyingine isipokuwa ya kwamba maneno haya mawili *humazah* na *lumazah* yanakaribiana sana katika maana. Inasemekana ya kuwa Mughira, A'as bin Wail na Sharik walikuwa wakishughulika kila mara kumwudhi Mtume *s.a.w.* na masahaba kwa kuwasingizia na kuwaaibisha; basi Mwenyezi Mungu katika sura hii akawaonya ya kuwa waache mwendo wao huo waila wataangamizwa.

Lakini hakuna haki ya kusema ya kuwa watu hawa watatu tu ndio walioonywa, maana wangekuwa ni hao watatu tu, basi wangetajwa majina yao. Lakini badala ya kutajwa majina yao Mwenyezi Mungu amesema, *Maangamizo kwa kila msingiziaji, msengenyaji.* Hili laonyesha ya kuwa watu wote wenye ada na mwendo wa namna hiyo wameonywa - wawe watu wa zamani, wa leo, hata na wa baadaye - wote watapata adhabu kutoka kwa Mwenyezi Mungu kwa dhambi zao za kuwasingizia, kuwaaibisha, kuwasengenya na kuwateta watu. Hivyo, Mwenyezi Mungu amewaonya watu wote wa siku zote ili wasishike njia ya namna hii inayoleta machafuko makubwa kati ya jamii za watu na makabila, na watu wanatenguka nguvu zao na kuangamia kabisa.

سُوْرَةُ الْفِيْلِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتُّ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

105. SURA AL-FIIL

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 6 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Je! hukuona jinsi Mola wako Alivyowatenda watu wenye tembo?

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحٰبِ الْفِيْلِ ﴿٢﴾

3. Je! Hakuiharibu hila yao?

اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِيْ تَضْلِيْلٍ ﴿٣﴾

4. Na Akawapelekea juu yao ndege makundi-makundi,

وَّاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيْلَ ﴿٤﴾

5. Wakawapiga mawe ya udongo uliookwa,

تَرْمِيْهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّنْ سِجِّيْلٍ ﴿٥﴾

6. Na Akawafanya kama majani makavu yaliyosagwa.

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّاْكُوْلٍ ﴿٦﴾

Aya 2-6. Habari zinazoelezwa hapa zilipita zamani katika Bara Arabu, kabla ya kuzaliwa Mtume *s.a.w.* Gavana mmoja wa mfalme wa Abisinia (Habeshi) aliyekuwa anatawala Yemen, alijenga kanisa moja zuri mahali panapoitwa Sanaa akitaka kuwazuia Waarabu kwenda fanya ibada zao kwenye Kaaba na waende huko kwenye kanisa lake, na ili biashara ya nchi yake izidi. Basi alikusanya jeshi ili kwenda kuivunja Kaaba Katika jeshi lile walikuwamo tembo mmoja au zaidi, na kwa sababu hii katika Bara Arabu wakaitwa *As-haabul-Fiil,* yaani wenye tembo. Jambo hili lilitokea katika mwaka 570, mwaka aliozaliwa Mtume *s.a.w.* Waarabu walipojua wanaendewa kushambuliwa na jeshi kubwa wakaona afadhali wakimbie wautoke mji. Bwana Abdul Muttalib, mkubwa wao, akaenda katika Kaaba, akashika pazia na akaomba, "Ee Mungu, ilinde Nyumba Yako na usiache msalaba kushinda Kaaba." Basi jeshi lile la Abraha lilifikwa na ugonjwa wa ndui na likaangamia (Soma, Life of Muhammad by Sir William Muir, introduction, p. c).

سُوْرَةُ قُرَيْشٍ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

106. SURA AL-QURAISH

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 5 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Ili kuwaunganisha pamoja Waq-uraish-

لِاِيْلٰفِ قُرَيْشٍ ②

3. Na ili kukuza mwungano wao Tumebuni misafara ya kibiashara ya nyakati za kipupwe na kiangazi -

اٖلٰفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَآءِ وَالصَّيْفِ ③

4. Basi wanatakiwa wamwabudu Bwana wa Jumba hili (Kaaba),

فَلْيَعْبُدُوْا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِ ④

5. Ambaye Anawalisha wakati wa njaa na Anawapa amani wakati wa hofu.

الَّذِيْٓ اَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوْعٍ ۙ وَّاٰمَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ ⑤

Sura hii ina majina mawili. Inaitwa Qureish na pia inaitwa *Li ii laafi.* Ibni Abbas anasimulia ya kuwa ilishuka Makka.

Aya 2. *Qureish* ni jina la kabila lililotoka kwa Nadhir bin Kinana (Razi). Wengine wanasema neno *Qureish* limetoka katika neno *Qarsh* ambalo ni jina la samaki mkubwa wa bahari anayekula samaki lakini yeye haliwi. Hivyo kwa ukubwa wa kabila lao na kwa kuheshimiwa na watu wote nao wakaitwa Kureish.

Makureish walikuwa watu wa Makka na walinzi wa Kaaba, na kwa sababu ya kuilinda Kaaba waliheshimiwa sana.

Aya 3. Wakati wa kipupwe (wakati wa baridi) walikuwa wakisafiri kwenda Afrika, bara Hindi na Yemen. Na wakati wa kiangazi walikuwa wakienda sham na Ajemi. Nyumba ya Kaaba iliposalimika bila kuharibiwa na Abraha, watu walizidi kuwaheshimu Wakureish kwa kuwa Mungu anawaheshimu. Hivyo walikuwa wanafanya biashara zao kila mahali kwa kuheshimiwa.

Wamwabudu Bwana wa Jumba hili. Hawakuambiwa waiabudu nyumba bali wamwabudu Mwenyezi Mungu ambaye ni Bwana wa Kaaba. Na kwa sababu ni Nyumba iliyo ishara ya Mwenyezi Mungu ndiyo maana tunaiheshimu. Siku moja Seyidna Umar, Khalifa wa pili, alikuwa akiizunguka Kaaba na akafikia Jiwe Jeusi. Akaligusa kwa fimbo yake akasema, "Mimi nina yakini kuwa wewe ni jiwe tu kama mawe mengine. Huna dhara wala huna manufaa. Lakini ninakubusu kwa sababu ni amri ya Mwenyezi Mungu."

Basi kwa neno zima, wakureish wanaambiwa katika Aya hizi ya kuwa wamependelewa na kupewa heshima kwa sababu ya kuilinda Nyumba ya Mwenyezi Mungu ambayo ni ya mawe na udongo tu basi itakuwa hali gani kama watamsaidia Mtume wa Mungu, bila shaka watapata heshima kubwa zaidi.

سُورَةُ الْمَاعُونِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ ثَمَانِيْ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

107. SURA AL-MAA'UUN

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 8 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Je, umemwona yule anayekadhibisha dini.

أَرَءَيْتَ الَّذِيْ يُكَذِّبُ بِالدِّيْنِ ②

3. Basi huyo ndiye anayemsukuma yatima.

فَذٰلِكَ الَّذِيْ يَدُعُّ الْيَتِيْمَ ③

4. Wala hahimizi kuwalisha maskini.

وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِيْنِ ④

5. Basi ole kwa wanaosali,

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّيْنَ ⑤

6. Ambao wanapuuza Sala zao,

الَّذِيْنَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُوْنَ ⑥

7. Ambao hufanya ili waonwe,

الَّذِيْنَ هُمْ يُرَآءُوْنَ ⑦

8. Na huwanyima watu hata faida ndogondogo.

وَيَمْنَعُوْنَ الْمَاعُوْنَ ⑧ ع ٣٢

Sura hii mbele ya wanazuoni wengi, ni ya Makka, na masahaba wengi pia wanakubali

Aya 2. *Anayekadhibisha dini.* Neno *Diin* kwa Kiarabu maana yake ni dini, malipo, utii, hukumu, ushindi, utawala, ufalme, hila, tabia, utakaso, hali na ada.

Aya 8. *Maa'uun* ni wema. Tena ni vitu vifaavyo kama moto, maji, chumvi, kibiriti, sahani n.k.w. (Razi). Pia neno hili maana yake ni Zaka, kwa kuwa ni sehemu ndogo tu ya mali inayotolewa. Ibn Abbas, Ikrama, na Katada walilifahamu hivyo neno hili (Razi na Kashshaf).

Abu Ubeida, sahaba wa Mtume *s.a.w.,* amesema ya kuwa *yamna'uunal-ma'uun,* muradi wake ni kuwa utii utatoka katika mioyo ya Waislamu na kila mmoja atajiona yeye ni yeye tu.

سُوْرَةُ الْكَوْثَرِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

108. SURA AL-KAUTHAR

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 4 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

2. Hakika Tumekupa heri nyingi.

اِنَّآ اَعْطَيْنٰكَ الْكَوْثَرَ ②

3. Basi usali kwa Mola wako na utoe dhabihu.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ③

4. Hakika adui yako atakuwa mkiwa.

اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ ④ ع

Wanazuoni wengi wanaeleza ya kuwa sura hii ni ya Makka. Lakini Katada na Hassan Basri wanafahamu ya kuwa sura hii ni ya Madina.

Aya 2. *Kauthar,* "heri nyingi." Neno hili lina maana hizi: (1) uwingi wa kila kitu; (2) mkuu wa watu mwenye heri nyingi; (3) mtu mkarimu sana aenezaye wema mwingi; (4) *Kauthar* ni mto ulioko Peponi (Akrab). Inasemekana ya kuwa heri nyingi alizopewa Mtume *s.a.w.* ni Unabii na Qur'an. Sura hii inaonyesha ya kuwa kama mtu apate heri anatakiwa kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kusali na kutoa sadaka, ndipo atafanikiwa na maadui zake hawatamwangamiza.

سُوْرَةُ "الْكَافِرُوْنِ" مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

109. SURA AL-KAAFIRUUN

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 7 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.	بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①
2. Sema: Enyi makafiri!	قُلْ يٰٓاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ ②
3. Siabudu mnachoabudu.	لَآ اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُوْنَ ③
4. Wala ninyi hamwabudu ninayemwabudu.	وَلَآ اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَآ اَعْبُدُ ④
5. Wala sitaabudu mnachoabudu.	وَلَآ اَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُّمْ ⑤
6. Wala ninyi hamtaabudu ninayemwabudu.	وَلَآ اَنْتُمْ عٰبِدُوْنَ مَآ اَعْبُدُ ⑥
7. Ninyi mtapata malipo yenu nami nitapata malipo yangu.	لَكُمْ دِيْنُكُمْ وَلِيَ دِيْنِ ⑦

Aya 7. *Malipo yenu.* Kama tulivyoeleza neno *Diin* pia maana yake ni malipo. Hivyo muradi wa Aya hii ni kuwa makafiri kwa kufuata dini yao watapata malipo wanayoyapata makafiri siku zote, na Mtume *s.a.w.* kwa kushika dini ya haki atapata malipo ambayo hupewa Manabii. Vivi hivi ndivyo mambo yalivyotokea. Makafiri waliadhibiwa na dini yao ikavunjika na Uislamu uliendelea.

سُوْرَةُ النَّصْرِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ اَرْبَعُ ايَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

110. SURA AN-NASR

Imeteremshwa Madina

Ina Aya 4 pamoja na Bismillahi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ ②

2. Utakapofika msaada wa Mwenyezi Mungu na ushindi,

وَرَاَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُوْنَ فِيْ دِيْنِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا ③

3. Na utawaona watu wakiingia dini ya Mwenyezi Mungu makundi-makundi,

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ ۚ اِنَّهٗ كَانَ تَوَّابًا ④

4. Basi Mtukuze Mola wako kwa sifa njema, na umwombe ghofira; hakika Yeye ndiye Apokeaye sana toba.

Sura hii inaitwa ya Madina kwa kuwa ilishuka baada ya Mtume kuhama ingawa iliposhuka ilikuwa ni katika Makka wakati Mtume alipokwenda kufanya Haji ya mwisho.

Aya 2. *Ushindi* mkubwa uliotajwa hapa ni ushindi wa Makka ilipoingia katika mamlaka ya Waislamu, mwaka wa 8 wa Hijra, na mwaka uliofuata ikawa makundi-makundi ya makabila ya Waarabu yanakuja ingia Uislamu. Hivi ndivyo Mwenyezi Mungu alivyotimiza bishara Zake za ajabu; na Mtume *s.a.w.* anaambiwa aombe ghofira kwa ajili ya makundi hayo yatakayoingia Uislamu maana kazi ya kusimamisha sheria ilikuwa kubwa. Seyidna Abu Bakar iliposhuka sura hii alilia. Watu wakamwuliza mbona unalia? Akajibu, Kazi ya Mtume *s.a.w.* sasa imekwisha na atatutoka.

سُوْرَةُ اللَّهَبِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتُّ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

111. SURA AL-LAHAB

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 6 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Iangamie mikono miwili ya Abuu Lahab, naye pia aangamie.
3. Hayatamfaa mali yake wala ana- vyovichuma.
4. Hivi karibuni yeye ataungua ka- tika Moto wenye mwako;
5. Na mkewe, aliye ni mchukuzi wa kuni,
6. Shingoni mwake imo kamba ili- yosokotwa.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

تَبَّتْ يَدَآ اَبِيْ لَهَبٍ وَّتَبَّ ②

مَآ اَغْنٰى عَنْهُ مَالُهٗ وَمَا كَسَبَ ③

سَيَصْلٰى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ④

وَّامْرَاَتُهٗ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ⑤

فِيْ جِيْدِهَا حَبْلٌ مِّنْ مَّسَدٍ ⑥

Sura hii ni katika zile zilizoshuka mwanzoni Mtume alipokuwa Makka.

Aya 2. *Mikono miwili,* muradi wake ni dini yake na dunia yake (Razi) vyote vimeangamia. Huyu Abu Lahab jina lake hasa ni Abdul Uzza, naye alikuwa baba mdogo wa Mtume *s.a.w.* Neno *Abuu Lahab* - baba wa miali ya moto - ni jina ambalo hutumika kwa ajili ya mtu ambaye hali yake ya asili ni ya moto na ya uasi, na pia hutumika kwa ajili ya mtu ambaye anawachochea wengine. Hivyo bwana huyu amepangwa jina hili na Qur'an kwa sababu ya uadui wake kwa Mtume *s.a.w.* Siku ya kwanza Mtume alipowaita Wakureishi ili kuwaeleza habari za ujumbe wake, huyu Abu Lahab, alimkaripia akasema, "Uangamizwe, je umetuitia maneno haya!" (Bukhari). Na ilikuwa desturi yake kila mara kumfuata Mtume aendako na kuwaambia watu wasimsikilize, akisema, Mtume ni jamaa yake na ni mwehu. Kadhalika mkewe Abu Lahab aliyeitwa Ummi Jamil bint Harb, dada wa Abu Sufiyan, alikuwa mwanamke mbaya sana aliyekuwa anamwudhi sana Mtume na kumsumbua na hata kumsingizia-singizia mambo ya upuuzi. Na kwa sababu ya masingizio yake ameitwa *mchukuzi wa kuni* (Bukhari), ambazo kwazo amejikokea moto wa Jahanamu, (Razi).

سُوْرَةُ الاِخْلَاصِ مَكِّيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ خَمْسُ ايَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

112. SURA AL-IKHLAAS

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 5 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Sema: Yeye Mwenyezi Mungu ni Mmoja.
3. Mwenyezi Mungu Asiyehitaji, Ambaye wote wanahitaji Kwake.
4. Hakuzaa wala Hakuzaliwa.
5. Wala Hana anayefanana naye hata mmoja.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ①

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ②

اَللّٰهُ الصَّمَدُ ③

لَمْ يَلِدْ ۙ وَلَمْ يُوْلَدْ ④

وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ⑤ ع

Sura hii ni katika sura za mwanzo kabisa kushuka Makka na mafundisho yake yanavunja kabisa ibada ya masanamu na Ukristo na kila mafundisho ya miungu wengi.

Aya 2. *Ahad* "Mmoja." Katika kiarabu neno *Ahad* ni tofauti na *Waahid* (mmoja). *Ahad* maana yake: Mmoja, Yeye tu, Peke Yake; na hakuna ye yote ajaye nyuma Yake wala aliyetangulia mbele Yake. Neno *waahid* hufuatwa na *mbili*, *tatu* n.k.w.; lakini *Ahad* halifuatwi na neno lo lote na ni sifa ya Mwenyezi Mungu tu. Hivi ndivyo ulivyo uzuri wa maneno ya Kiarabu na ukamilifu wa lugha hii. Neno *Ahad* linakataa kabisa fikira ya kusema kuna nafsi ya pili au ya tatu katika Uungu kama wasemavyo Wakristo.

Aya 3. *Samad,* "asiyehitaji ambaye wote wanahitaji Kwake," ni neno lenye maana hizi: (1) mkuu anayeendewa na watu kwa haja ya mambo yaliyo muhimu; (2) akaaye daima; (3) mwenye shani kubwa; (4) asiye na haja (Munjid); (5) mkuu mkubwa asiye na mipaka kwa ukubwa wake (Bukhari).

Bibi Aisha anasimulia ya kwamba Mtume *s.a.w.* alipokuwa akienda kitandani kwake kila usiku, aliunganisha vitanga vya mikono yake, kisha anavisomea *Qul huwallaahu* na *Qul a'uudhu birabbil falaq* na *Qul a'uudhu birabbinnaas*, na anavipulizia, kisha anavipaka mwili wake wote kila anapoweza kupagusa toka kichwani; na akifanya hivyo mara tatu (Bukhari jalada la 3).

سُوْرَةُ الْفَلَقِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سِتٌّ ايَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

113. SURA AL-FALAQ

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 6 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.
2. Sema: Najikinga kwa Mola wa mshikamano,
3. (Anilinde) katika shari ya Alivyoviumba,
4. Na katika shari ya giza la usiku liingiapo,
5. Na katika shari ya wale wanaopulizia mafundoni,
6. Na katika shari ya hasidi anapohusudu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿٢﴾
مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٣﴾
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٤﴾
وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٥﴾
وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٦﴾

Sura hii ilishuka Madina. Masimulizi yanayoelezwa na baadhi ya wafasiri juu ya sababu za kushuka kwa sura hii, hayapatikani katika hadithi zilizo sahihi, hivyo hayakubaliwi.

Aya 3. *Shari ya Alivyoviumba.* Vitu vyote vilivyoumbwa vimeumbwa kwa ajili ya heri. Lakini pengine vinakuwa shari kama vitumiwe vibaya. Hivyo tumefundishwa tuombe tuepushwe na ubaya huu. Pengine inasemwa shari hiyo ni Shetani ambaye anaweza kuleta madhara makubwa, basi tunaomba ili tulindwe na shari yake. Pengine shari hii ni Jahanamu.

Aya 4. *Ghaasiq*, "Giza la usiku," ni kila kitu kinachotia giza katika moyo wa mtu na kinachomzuia kufuata mwongozo au kupata njia ya raha na neema.

Aya 5. *Wanaopulizia mafundoni,* maneno haya yametumiwa kwa *muhaawara* kuonyesha watu wanaotia vizuizi katika shauri au kazi ya mtu isimalizike, na wanaopulizia wasiwasi na maoni mabaya, au uadui katika *mafundo* yaani mafundo ya urafiki, udugu, mapatano ya kazi au ujamaa, ili kutokee kutosikilizana na machafuko.

Aya 6. *Hasidi* ni mtu mwenye husuda ambaye hutaka kupata kitu kile kile kilichoko kwa mtu mwingine kiwe kwake yeye na yule mwenye nacho akikose. Tunafundishwa hapa tulindwe na tabia hii mbaya inayomchukiza sana Mwenyezi Mungu. Mtume *s.a.w.* alisema: "Jiepusheni na husuda, maana husuda inakula wema kama moto unavyokula kuni" (Abu Dawud). Pia Mtume *s.a.w.* akasema, "Husuda ndio ugonjwa unaohilikisha mataifa" (Tirmidhi).

سُوْرَةُ النَّاسِ مَدَنِيَّةٌ وَّ هِيَ مَعَ الْبَسْمَلَةِ سَبْعُ اٰيَاتٍ وَّ رُكُوْعٌ

114. SURA AN-NAAS

Imeteremshwa Makka

Ina Aya 7 pamoja na Bismillahi

1. Kwa jina la Mwenyezi Mungu, Mwingi wa rehema, Mwingi wa ukarimu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ﴿١﴾

2. Sema: Ninajikinga kwa Mola wa watu,

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿٢﴾

3. Mfalme wa watu,

مَلِكِ النَّاسِ ﴿٣﴾

4. Mwabudiwa wa watu,

اِلٰهِ النَّاسِ ﴿٤﴾

5. Katika shari ya wasiwasi wa (Shetani) aendaye kisirisiri kwa hila,

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٥﴾

6. Atiaye wasiwasi mioyoni mwa watu,

الَّذِيْ يُوَسْوِسُ فِيْ صُدُوْرِ النَّاسِ ﴿٦﴾

7. Miongoni mwa majini na watu.

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٧﴾ ع

Sura hii ilishuka Madina, na wanazuoni wengine wanasema ilishuka Makka.

Aya 2. *Rabb,* "Mola." Maana ya neno hili ni Mwumba, Mola, Bwana, na anayelea kwa taratibu na kufikisha kitu katika ukamilifu wake. Pia maana yake ni akusanyaye, anayehukumu, anayekamata na anayestahili kutiiwa (Akrab, Lisan na Mufradat).

Aya 5. *Khannaas,* "aendaye kisirisiri kwa hila," yaani Shetani. Pia asemaye maneno maovu anaitwa *khannaas*. Kadhalika *khannaas* ni mtu atiaye wasiwasi katika nyoyo za watu na anawazuia wawe nyuma.

Sura hii ni sura ya mwisho ya Qur'an, inayotufundisha ya kuwa kila mara tuombe Mwenyezi Mungu tuzingatie heri nyingi iliyoshuka katika Qur'an kwa namna ya mafundisho na hekima na methali ya watu wema ili tuongoke, na tupate radhi ya Mwenyezi Mungu na heri hizo zisitutoke mikononi mwetu.

Pia tumefundishwa ya kuwa katika siku za mwisho, kama vile sura hizi zinavyotabiri habari za siku za mwisho, fitina za namna mbalimbali zitatokea, na hatuwezi kusalimika pasipo msaada wa Mwenyezi Mungu. Watu wasijitegemee kwa uwezo wao tu bali wamtegemee Mwenyezi Mungu kwa kumwomba msaada.

Tumeagizwa tutakapoanza kusoma Qur'an tusome *A'uudhu billaahi minashshaitaanir-rajiim* ili tusizuiliwe kupata heri zilizomo ndani ya Qur'an. Na mwisho zimewekwa sura mbili za *a'uudhu* ili heri tulizokwisha pata zisitutoke.

دُعَاءُ خَتْمِ الْقُرْاٰنِ

DUA BAADA YA KUMALIZA QUR'AN

اَللّٰهُمَّ اٰنِسْ وَحْشَتِىْ فِىْ قَبْرِىْ۔ اَللّٰهُمَّ
ارْحَمْنِىْ بِالْقُرْاٰنِ الْعَظِيْمِ وَ اجْعَلْهُ لِىْٓ اِمَامًا
وَّنُوْرًا وَّ هُدًى وَّ رَحْمَةً۔ اَللّٰهُمَّ ذَكِّرْنِىْ مِنْهُ
مَا نَسِيْتُ وَ عَلِّمْنِىْ مِنْهُ مَا جَهِلْتُ
وَ ارْزُقْنِىْ تِلَاوَتَهٗ اٰنَآءَ الَّيْلِ وَ اٰنَآءَ النَّهَارِ
وَ اجْعَلْهُ لِىْ حُجَّةً يَّارَبَّ الْعٰلَمِيْنَ۔ اٰمِيْن۔

Ee Mwenyezi Mungu, niondolee hofu yangu katika kaburi langu. Ee Mwenyezi Mungu, nirehemu kwa Qur'an hii iliyo tukufu na Uifanye iwe kwangu kiongozi na nuru, na mwongozo na rehema. Ee Mwenyezi Mungu, Unikumbushe ya humo niliyoyasahu, na Unifundishe ya humo nisiyoyajua, na Uniruzuku (uwezo wa) kuisoma nyakati za usiku na mchana, na Uifanye iwe kwangu hoja, Ewe Mola wa walimwengu. Amin.